

HE 109/2024 vp

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION
TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2025

HELSINKI 2024

ISSN 1237-4318

Editä Prima Oy, Helsinki 2024

Viitaten yleisperusteluihin ja yksityiskohtaisten perustelujen selvitysoosiin ehdotetaan,

että eduskunta hyväksyisi oheen liitetyn ehdotuksen valtion talousarvioksi vuodelle 2025.

Helsingissä 23.9.2024

Pääministeri

PETTERI ORPO

Valtiovarainministeri *Riikka Purra*

SISÄLLYSLUETTELO

YLEISPERUSTELUT	Y	7
1. Yhteenveto	Y	7
2. Talouden näkymät	Y	12
2.1 Suhdannenäkymät	Y	12
2.2 Julkisen talouden näkymät	Y	14
3. Hallituksen talous- ja finanssipolitiikka	Y	16
3.1 Finanssipolitiikan linja	Y	17
3.2 Finanssipolitiikan toimenpiteet	Y	18
4. Talousarvioesityksen tuloarviot	Y	21
4.1 Keskeiset veroperustemuutokset	Y	23
4.2 Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys	Y	24
4.3 Verotuloarvioiden riski- ja herkkyystarkastelu	Y	25
4.4 Verotuet	Y	25
4.5 Muiden tulojen arviot	Y	26
5. Talousarvioesityksen määrärahat	Y	27
5.1 Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys	Y	28
5.2 Määrärahat hallinnonaloittain	Y	32
5.3 Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopolitiikka	Y	65
5.4 Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot	Y	68
6. Kestävä kehitys	Y	70
7. Lapsibudjetointi	Y	75
8. Hallinnon kehittäminen	Y	82
8.1 Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen	Y	82
8.2 Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen	Y	85
8.3 Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka	Y	86
9. Hyvinvointialueiden talous	Y	87
9.1 Hyvinvointialueiden rahoitus ja valtion toimenpiteet	Y	87
9.2 Hyvinvointialueiden investoinnit ja lainanottovaltuus	Y	90
9.3 Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista	Y	91
10. Kuntatalous	Y	93
10.1 Kuntien valtionavut	Y	93
10.2 Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen	Y	97
11. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous	Y	98
11.1 Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot	Y	98
11.2 Liikelaitokset	Y	104
11.3 Valtion omistajapolitiikka	Y	105
11.4 Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna	Y	106
12. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ja -tase	Y	106
12.1 Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2024	Y	106
12.2 Valtion kokonaistase 30.6.2024	Y	109
12.3 Taseen ulkopuoliset valtiontakaukset ja -takuut	Y	114

12.4 Liikenneväylien korjausvelka	Y	116
12.5 Valtion investoinnit	Y	117
12.6 Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet	Y	119
12.7 Negatiivinen oma pääoma	Y	119

VALTION TALOUSARVIO VUODELLE 2025		1
Taulukko-osa		1

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT		25
Yleiset määräykset		25

Tuloarviot	1	34
11. Verot ja veronluonteiset tulot	1	34
12. Sekalaiset tulot	2	62
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	4	89
15. Lainat	4	93

Määrärahat	6	96
21. Eduskunta	6	96
22. Tasavallan presidentti	6	105
23. Valtioneuvoston kanslia	7	109
24. Ulkoministeriön hallinnonala	8	127
25. Oikeusministeriön hallinnonala	8	158
26. Sisäministeriön hallinnonala	10	189
27. Puolustusministeriön hallinnonala	11	242
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	11	273
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	13	349
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	16	459
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	17	541
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	18	584
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	20	665
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	23	769
36. Valtionvelan korot	24	810

Liite: Taloudellinen katsaus

YLEISPERUSTELUT

1. Yhteenveto

Talouden näkymät

Talous toipuu taantumasta v. 2025 ja BKT:n odotetaan kasvavan 1,7 %. Kotitalouksien kulutus lisääntyy, kun inflaatio on hidastunut, korot laskevat ja tulot kasvavat kohtuullisesti. Tuotannollisten investointien kasvu on jatkunut taantumankin aikana, ja v. 2025 investoinnit kasvavat selvästi energiansiirtymän vauhdittamana. Talouskasvun myötä työllisyyden odotetaan kasvavan ja työttömyyden vähenevän.

Julkinen talous

Vuonna 2025 julkisen talouden alijäämä pienenee ennusteen mukaan 3,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuodelle 2024 arvioidusta 3,7 prosentista. Hallituksen päättämät sopeutustoimet vähentävät menoja ja lisäävät tuloja merkittävästi. Toisaalta menoja kasvattavat mm. suuret puolustus-hankinnat. Myös julkisen velkasuhteen kasvu hidastuu, kun säästötoimet tulevat voimaan ja taloustilanne parantuu. Julkisyhteisöjen velkasuhteen ennustetaan olevan noin 84 % v. 2025.

Talous- ja finanssipolitiikan linja

Pääministeri Orpon hallituksen tavoitteena on parantaa suomalaisten elintasoja, kääntää Suomen talous kestävään kasvuun ja taistaa hyvinvointia uhkaava velkaantumiskehitys. Hallitus parantaa suomalaisten mahdollisuuksia rakentaa tulevaisuuttaan kouluttautumalla, työtä tekemällä ja yrittämällä. Vakaa taloudellinen kehitys luo turvaa ja tukee perheellistymistä. Hallituksen tavoitteena on kasvattaa kotitalouksien ostovoimaa ja huomioida vaikutukset arjen kustannuksiin päätöksissään. Hallituksen tavoitteena on Suomi, jossa hyvinvointiyhteiskunnan tärkeimpien palveluiden rahoitus on turvattu myös tuleville sukupolville.

Hallitus on sitoutunut toteuttamaan hallitusohjelmassa ja keväällä 2024 päätetyt toimenpidekokonaisuudet, jotka vahvistavat julkista taloutta yhteensä n. 9 mrd. eurolla. Hallitusohjelmassa päätetyt toimet vahvistavat julkista taloutta nettomääräisesti 6 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Ne sisältävät sekä nopeavaikutteisia sopeutustoimia että työllisyyttä lisääviä rakennepoliittisia toimia. Lisäksi keväällä 2024 päätetyt lisätoimet vahvistavat julkista taloutta n. 3 mrd. eurolla vuodesta 2025 alkaen. Hallitus seuraa aktiivisesti 9 mrd. euron toimenpidekokonaisuuden toteutumista ja reagoi tarvittaessa korvaavilla toimenpiteillä, jos kokonaisuudet uhkaavat jäädä tavoitellusta tasosta. Hallitus arvioi kevään 2025 puoliväliriihessä talous- ja finanssipolitiikan tavoitteiden toteutumista ja tekee tarvittaessa päätöksiä uusista toimista.

Talous- ja työllisyyskasvun vauhdittaminen on tärkein keino julkisen talouden vakauttamiseksi. Talouskasvua vauhditetaan mm. parantamalla reilua kilpailua, tekemällä merkittävät panostukset TKI-toimintaan, nostamalla osaamistasoa ja kehittämällä työmarkkinoita. Lisäksi hallitus toteuttaa vaalikauden aikana määräaikaisten, kestävän kasvun edellytyksiä tukevan 4 mrd. euron investointiohjelman.

Pääministeri Orpon hallitus tavoittelee veropolitiikallaan kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista. Hallituksen veropolitiikka kannustaa työnteeseen ja yrittäjyyteen sekä tukee kotimaista omistajuutta.

Määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 88,8 mrd. euroa, joka on 0,9 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason kasvua vuoteen 2024 verrattuna selittävät suurimpina tekijöinä hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikätestarkistus (1,4 mrd. euroa) sekä vuoden 2025 lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (1,8 mrd. euroa). Toisaalta menotasoa alentavat n. 1,8 mrd. eurolla pääministeri Orpon hallitusohjelmassa ja kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa linjatut uudistukset ja menosäästöt. Lisäksi menotasoa alentaa kuntien verotulomenetysten korvausten pieneneminen n. 0,3 mrd. eurolla, koska ansiotulovähennyksen korvaaminen työtulovähennyksellä lisää kunnallisverotuloa.

Tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 76,6 mrd. euroa v. 2025. Verojen ja veronluontoisten tulojen osuus on n. 67,3 mrd. euroa (88 %). Valtion verotulojen arvioidaan kasvavan 0,7 % v. 2025 eli 0,5 mrd. euroa vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon nähden. Budjettitalouden tulojen ilman nettolainanottoa arvioidaan kasvavan 0,3 % eli 0,2 mrd. euroa.

Talouden heikko suhdannetilanne on pienentänyt verotuloja vuoden 2024 aikana. Jos tulokehitystä verrataan vuodelle 2024 budjetoituun (ml. toinen lisätalousarvioesitys), verotulot kasvavat 3,3 % ja tulot kokonaisuudessaan 1,8 % v. 2025.

Valtiontalouden tasapaino ja velka

Vuoden 2025 talousarvioesitys on 12,1 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Valtion budjettitalouden tasapaino heikkenee 0,7 mrd. eurolla verrattuna vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon. Jos verrataan vuodelle 2024 budjetoituun (ml. toinen lisätalousarvio), tasapaino paranee 0,6 mrd. eurolla. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan 3,7 % suhteessa BKT:hen v. 2025.

Vuoden 2025 lopussa talousarvion mukaisen valtionvelan (ml. rahastotalouden velka) arvioidaan olevan 181 mrd. euroa, mikä on 62,5 % suhteessa BKT:hen. Valtionvelan korkomenoiksi arvioidaan 3,2 mrd. euroa, mikä on saman verran kuin mitä vuodelle 2024 on budjetoitu (ml. toinen lisätalousarvio).

Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2023 tilinpäätös	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys	Muutos, % 2024—2025
Ansio- ja pääomatuloverot	24 590	26 596	26 769	1
Yhteisövero	5 746	6 118	5 708	-7
Arvonlisävero	21 405	22 579	23 624	5
Muut verot	11 719	11 549	11 200	-3
Muut tulot	19 461	9 584	9 345	-3
Yhteensä	82 921	76 426	76 646	0
Nettolainanotto ja velanhallinta ¹⁾	12 698	11 442	12 107	6
Tuloarviot yhteensä	95 619	87 867	88 754	1
Kulutusmenot	20 885	21 481	21 274	-1
Siirtomenot	56 545	62 169	63 197	2
Sijoitusmenot	1 739	974	1 001	3
Muut menot	2 384	3 244	3 282	1
Määrärahat yhteensä	81 553	87 867	88 754	1
Tilinpäätösali jäämä (ml. edelliset vuodet)	-5 921			

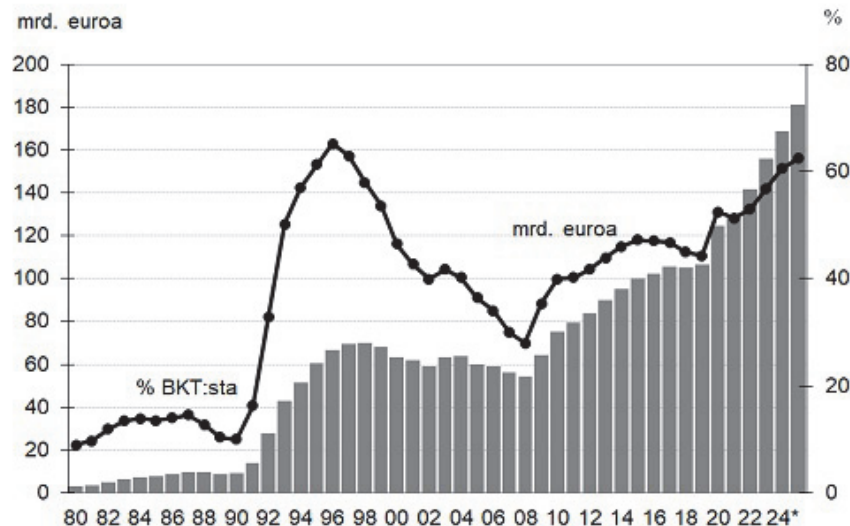
¹⁾ Sisältää nettoutettuna velanhallinnan menoja -1 516 milj. euroa v. 2023.

Vaalikauden kehys ja jakamaton varaus

Pääministeri Orpon hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut valtiontalouden menoja koskevaan kehysmenettelyyn. Valtiontalouden kehysjärjestelmä on keskeinen hallituksen finanssipolitiikan ohjauksen väline ja uskottavan talouspolitiikan perusta. Hallitusohjelman kirjauksia ja muita toimenpiteitä toteutetaan vaalikauden kehysten mahdollistamissa rajoissa.

Vuoden 2025 kehystaso on 77 263 milj. euroa. Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 76 829 milj. euroa. Näin ollen vuoden 2025 jakamaton varaus on 134 milj. euroa, jonka lisäksi vuodelle 2025 on kehyksessä varattu 300 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Ks. tarkemmin luvusta 5.1. Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys.

Kuvio 1. Valtionvelan kehitys, mrd. euroa ja suhteessa BKT:hen

Hallitusohjelman mukaiset säästöt ja määrärahalisäykset

Hallitus on päättänyt merkittävistä julkisen talouden sopeuttamistoimista sekä hallitusohjelmassa että kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa. Kokonaisuudet sisältävät säästöjen lisäksi tuloja lisääviä toimia sekä menolisäyksiä. Säästökokonaisuuksien arvioidaan vähentävän valtion budjettitalouden määrärahatarvetta nettona n. 1,8 mrd. eurolla v. 2025 vuoteen 2024 verrattuna. Vuoteen 2023 verrattuna toimenpidekokonaisuuksien arvioidaan vähentävän määrärahatarvetta yhteensä n. 2,5 mrd. eurolla vuoden 2025 tasolla.

Ks. tarkemmin luvusta 5.2 Määrärahat hallinnonaloittain.

Hallitusohjelmaan sisältyvä investointiohjelma

Hallitusohjelma sisältää 4 mrd. euron kertaluonteisten investointien kokonaisuuden, joka rahoitetaan valtion omaisuustuloilla, purkamalla valtio-omisteisten listaamattomien yhtiöiden ylipää-omituksia sekä tekemällä tuloutuksia Valtion asuntorahastosta rahaston nykytasoista toimintaa vaarantamatta. Investointiohjelma ei siten lisää valtion velanottoa. Investointiohjelman mukaisia menoja sisällytetään talousarvioesityksiin ja huomioidaan julkisen talouden suunnitelmissa varmistettujen tulojen mahdollistamissa rajoissa.

Hallitusohjelman mukaiseen investointiohjelmaan ehdotetaan talousarvioesityksessä yhteensä 891 milj. euroa uusina valtuuksina ja määrärahoina. Tästä vuodelle 2025 kohdentuvat määrärahat ovat 298 milj. euroa.

Investointiohjelman puitteissa ehdotetaan perusväylänpitoon 208,5 milj. euron lisäystä vuodelle 2025. Liikenteen kehittämishankkeisiin ehdotetaan yhteensä 472 milj. euroa valtuuksia ja n. 19 milj. euroa määrärahoja. Puhtaan energian kärkihankkeisiin ehdotetaan 140 milj. euron valtuutta teknisiin nieluihin. Lisäksi yksityislääkärin vastaanottokäynnistä maksettaviin Kela-korvauksiin ehdotetaan 70 milj. euroa.

Ks. tarkemmin luvusta 5.2 Määrärahat hallinnonaloittain.

Veroperustemuutokset

Vuonna 2025 keskeisimpiä veroperustemuutoksia ovat ansiotuloveroperusteisiin tehtävä indeksitarkistus lukuun ottamatta valtion tuloveroasteikon kahta ylintä tuloluokkaa sekä työn verotuksen keventäminen painottaen pieni- ja keskituloisia. Osana sopeutustoimia kiristetään eläketulon verotusta ja pienennetään kotitalousvähennystä. Lisäksi kuntien tulopohjaa vahvistetaan poistamalla ansiotulovähennys ja korottamalla vastaavasti työtulovähennystä.

Valtion verotuloja kasvattaa yleisen arvonlisäverokannan ja vakuutusmaksuveron verokannan korottaminen, joka tuli voimaan jo syyskuun 2024 alusta. Lisäksi 10 prosentin alennettuun arvonlisäverokantaan kuuluvien hyödykkeiden verokantaa korotetaan v. 2025 sanoma- ja aikakauslehtiä lukuun ottamatta. Inkontinenssisuojien, kuukautissuojien ja lasten vaippojen arvonlisäverokantaa puolestaan alennetaan. Arvonlisäveron alarajahuojennus poistetaan ja vähäisen toiminnan alarajaa korotetaan. Makeisten ja suklaan arvonlisäverokantaa korotetaan 14 prosentin alennetusta arvonlisäverokannasta yleiseen arvonlisäverokantaan kesällä 2025. Valmisteveroista korotetaan muun muassa tupakkaveroa ja virvoitusjuomaveroa.

Ks. tarkemmin luvusta 4. Talousarvioesityksen tuloarviot.

Hyvinvointialueiden talous

Hyvinvointialueiden yleiskatteiseen rahoitukseen ehdotetaan yhteensä n. 26,2 mrd. euroa.

Hyvinvointialueiden yleiskatteinen rahoitus kasvaa n. 1,6 mrd. euroa verrattuna vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon. Kasvu selittyy pääosin sillä, että rahoituksen lisätään lakisääteinen rahoituksen jälkikäteistarkistus koskien vuotta 2023, n. 1,4 mrd. euroa. Koska vuoden 2024 budjetoituun rahoitukseen sisältyi 530 milj. euroa jälkikäteisen maksettua vuoden 2023 rahoitusta, hyvinvointialueiden rahoituksen määrän todellinen kasvu on n. 2,2 mrd. euroa v. 2025.

Hyvinvointialueiden rahoituksen indeksikorotus (3,00 %) lisää rahoitusta n. 800 milj. euroa ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioitu vuosittainen kasvu n. 270 milj. euroa. Vuoden 2025 siirtymätasaukset vähentävät rahoitusta n. 67 milj. euroa. Hallitusohjelmassa ja kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa päätetyt tehtävä- ja asiakasmaksusäädösten muutokset vähentävät hyvinvointialueiden rahoitusta nettomääräisesti n. 290 milj. euroa vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Ks. tarkemmin luvusta 9. Hyvinvointialueiden talous.

Kuntatalous

Kuntien käyttötalouden valtionapuihin ehdotetaan n. 5,6 mrd. euroa v. 2025. Laskennalliset valtionosuudet ovat n. 4,7 mrd. euroa, kuntien veromenetysten korvaukset n. 0,5 mrd. euroa ja muut valtionavut n. 0,4 mrd. euroa.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan n. 3,4 mrd. euroa, joka on lähes 900 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Laskennalliset valtionosuudet kasvavat pääasiassa työvoimapalvelu-uudistuksen seurauksena, kun työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2025 alussa valtiolta kunnille. Osana uudistusta kuntien rahoitusvastuu työttömyysturvasta kasvaa ja valtion vastaavasti pienenee. Peruspalvelujen valtionosuuteen tehdään poikkileikkaustilanteessa rahoitusvastuun kasvua vastaava lisäys.

Valtion talousarvioesitys sisältää lukuisia kuntatalouteen vaikuttavia toimenpiteitä, joista useimpien nettovaikutus kuntatalouteen on lähellä neutraalia tai hieman vahvistava. Pääministeri Orpon hallituksen toimenpiteiden yhteisvaikutus vahvistaa kuntataloutta n. 270 milj. eurolla v. 2025 vuoteen 2024 verrattuna. Vuoden 2025 talousarvioesityksessä kuntataloutta vahvistaa 277 milj. euron valtionosuuslisäys, jolla lievennetään sote-uudistuksen siirtolaskelman valtionosuusvaikutuksia. Lisäksi sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvien säästöjen kanavointiratkaisun arvioidaan lisäävän kuntien verotuloja ja vähentävän kuntatyöntekijöiden maksurasitusta yhteensä n. 90 milj. eurolla.

Ks. tarkemmin luvusta 10. Kuntatalous.

2. Talouden näkymät

2.1. Suhdannenäkymät

Suomen talous on ollut taantumassa ja vuositasolla BKT supistuu edelleen 0,2 % v. 2024. Talous toipuu kuitenkin v. 2025 ja BKT kasvaa 1,7 %. Kotitalouksien kulutus lisääntyy, kun inflaatio on hidastunut, korot laskevat ja tulot kasvavat kohtuullisesti. Investoinnit lisääntyvät, kun rakentaminen toipuu ja energiansiirtymään liittyviä hankkeita on paljon.

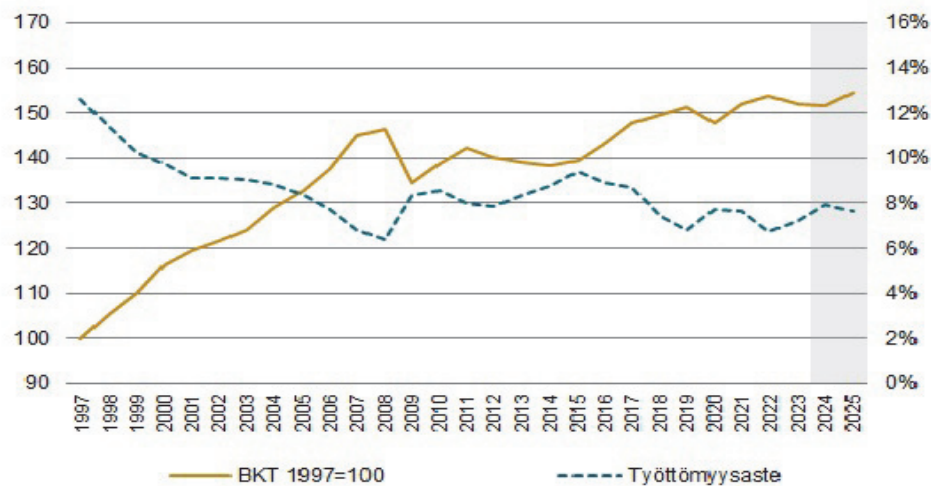
Inflaation hidastuminen on ollut laaja-alaista ja hinnat nousevat enää omistusasumisessa ja palveluissa. Vuonna 2025 inflaatio on keskimäärin 1,4 %. Inflaation hidastuminen on mahdollistanut korkojen laskun ja korkojen odotetaan laskevan edelleen v. 2025.

Rakentaminen on vähentynyt jyrkästi, mutta v. 2025 rakentamisen toipuminen alkaa. Korkojen lasku ja patoutuneet asunnonvaihtotarpeet piristävät asuntomarkkinoita. Tuotannollisten investointien kasvu on jatkunut taantumankin aikana, ja v. 2025 investoinnit kasvavat selvästi energiansiirtymän vauhdittamana.

Taantuma on vähentänyt työllisten määrää, mutta talouskasvun myötä työllisyyden odotetaan kasvavan ja työttömyyden vähenevän. Vuonna 2025 työllisyysaste (15—64-vuotiaat) on 73,1 % ja työttömyysaste 7,6 %.

Kansantalouden kehitys

	2022	2023	2024*	2025*
BKT:n arvo, mrd. euroa	267,7	274,9	278,9	289,8
BKT, määrän muutos, %	1,3	-1,2	-0,2	1,7
Työttömyysaste, %	6,8	7,2	8,0	7,6
Työllisyysaste, %	73,8	73,6	72,8	73,1
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	7,1	6,2	1,8	1,4
Pitkä korko, 10 v, %	1,7	3,0	2,9	2,7

Kuvio 2. BKT ja työttömyysaste 1997—2025

2.2. Julkisen talouden näkymät

Julkisen talouden alijäämä syvenee 3,7 prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2024, kun suhdannetilanne jatkuu heikkona, verotulojen kasvu on vaimeaa ja sosiaaliturvamaksujen tuotot supistuvat. Syyskuussa 2024 voimaan tuleva arvonlisäveron korotus kasvattaa verotuloja, mutta menoja lisäävät korko- ja eläkemenojen kasvu. Hallituksen päättämät sopeutustoimet alkavat parantaa julkisen talouden tilannetta, mutta eivät vielä ehdi kääntämään kehityksen suuntaa. Työttömyysvaikutusmaksun merkittävä alentaminen heikentää entisestään julkisen talouden rahoitusasemaa.

Vuonna 2025 julkisen talouden alijäämä pienenee 3,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Vaikka menoja kasvattavat mm. suuret puolustushankinnat, hallitusohjelmassa ja kevään 2024 kehysriihessä päätetyt sopeutustoimet vähentävät menoja ja lisäävät tuloja merkittävästi. Tulevina vuosina rahoitusasema paranee edelleen ja alijäämä asettuu hieman yli 2 prosenttiin v. 2028.

Julkisyhteisöjen velka kasvoi viime vuonna 76,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Pääasiassa valtion- ja paikallishallinnon alijäämien sekä heikon suhdannetilanteen vuoksi sen arvioidaan nousevan v. 2024 yli 80 prosenttiin. Vuonna 2025 velkasuhteen kasvu hidastuu, kun huomattava määrä uusia sopeutustoimia tulee voimaan ja taloustilanne paranee. Velkasuhde on v. 2025 noin 84 %. Tämän jälkeen velkasuhteen kasvu hidastuu edelleen.

Valtionhallinnon alijäämä pysyy tänä vuonna edellisvuoden tasolla 3,2 prosentissa. Vuonna 2025 alijäämä kasvaa 3,7 prosenttiin. Sopeutustoimista huolimatta menot kasvavat edelleen nopeasti.

Menojen kasvuun vaikuttaa usea asia: hävittäjähankinnan menot kirjautuvat menoksi koneiden toimitusten alkaessa ja hyvinvointialueiden rahoitus kasvaa yli 2 mrd. euroa.

Kuntahallinnon alijäämä kasvoi merkittävästi v. 2023. Tänä vuonna rahoitustilanne säilyy ennallaan, mutta v. 2025 se heikkenee jälleen. Hyvinvointialueiden tilanne pysyy haastavana tänäkin vuonna ja niiden rahoitusasema heikkenee entisestään viime vuoteen verrattuna. Vuonna 2025 tilannetta helpottaa huomattavasti valtion rahoituksen merkittävä kasvu.

Työeläkelaitosten ylijäämä oli v. 2023 noin 1,0 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Työeläkemenojatkavat kasvuaan v. 2024 suurten indeksikorotusten myötä. Menojen nopeasta kasvusta huolimatta työeläkelaitokset pysyvät ylijäämäisinä. Vuonna 2025 ylijäämä paranee noin 1,5 prosenttiin. Ylijäämän kasvun tulevina vuosina mahdollistaa erityisesti sektorin saamat omaisuustulot, joiden arvioidaan kasvavan entisestään kohonneen korkotason myötä.

Vuonna 2023 muut sosiaaliturvarahastot olivat ylijäämäisiä noin 0,4 % suhteessa BKT:hen. Sektori painuu alijäämäiseksi v. 2024, kun työttömyysvakuutusmaksua alennetaan reippaasti. Vuonna 2025 alijäämä pienenee noin 0,1 prosenttiin. Muut sosiaalirahastot pysyvät ennustejaksolla alijäämäisinä, mutta lähellä tasapainoa.

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

% BKT:sta	2022	2023	2024**	2025**
Verot ja sosiaaliturvamaksut	43,0	42,4	41,8	42,2
Julkisyhteisöjen menot	53,4	56,4	57,7	57,4
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-0,4	-2,9	-3,7	-3,2
— Valtionhallinto	-1,4	-3,2	-3,2	-3,7
— Kuntahallinto	-0,2	-0,5	-0,5	-0,6
— Hyvinvointialueet		-0,6	-0,7	-0,2
— Työeläkelaitokset	1,1	1,0	1,1	1,5
— Muut sosiaaliturvarahastot	0,1	0,4	-0,5	-0,1
Perusjäämä	0,2	-1,7	-2,4	-1,7
Rakenteellinen jäämä	-0,2	-1,7	-2,0	-2,2
Julkisyhteisöjen bruttovelka	73,5	76,6	81,7	84,0
Valtionvelka ¹⁾	52,9	56,8	60,5	62,3

¹⁾ VM:n kansantalousosaston arvio valtion velasta eroaa budjetoidun perusteella arvioidusta mm. päivitysneiden tuloarvioiden vuoksi.

Keskeiset muutokset suhteessa kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmaan

Julkisen talouden rahoitusasemaan vaikuttavat muutokset suhteessa kevään 2023 julkisen talouden suunnitelmaan¹⁾

Kansantalouden tilinpidon mukaan, % BKT:sta	2024	2025
Julkisen talouden rahoitusasema, kevät 2024	-3,5	-2,8
Valtio:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,3	-0,3
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1	0,0
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	-0,2
Muiden tekijöiden vaikutus	0,4	0,0
Paikallishallinto:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,0	-0,1
Työeläkerahastot:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1	-0,1
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1	0,0
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,2	0,2
Muut sosiaaliturvarahastot:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1	-0,1
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,1
Muiden tekijöiden vaikutus	-0,1	0,1
Julkisen talouden rahoitusasema, syksy 2024	-3,7	-3,2

¹⁾ Pyörityksistä johtuen luvut eivät välttämättä summaudu yhteen.

3. Hallituksen talous- ja finanssipolitiikka

Pääministeri Orpon hallituksen tavoitteena on parantaa suomalaisten elintasoja, kääntää Suomen talous kestäväan kasvuun ja taittaa hyvinvointia uhkaava velkaantumiskehitys. Hallitus parantaa suomalaisten mahdollisuuksia rakentaa tulevaisuuttaan kouluttautumalla, työtä tekemällä ja yrittämällä. Vakaa taloudellinen kehitys luo turvaa ja tukee perheellistymistä. Hallituksen tavoitteena on kasvattaa kotitalouksien ostovoimaa ja huomioida vaikutukset arjen kustannuksiin päätöksissään. Hallituksen tavoitteena on Suomi, jossa hyvinvointiyhteiskunnan tärkeimpien palveluiden rahoitus on turvattu myös tuleville sukupolville.

Hallitusohjelmassaan hallitus asetti seuraavat keskeiset talous- ja finanssipolitiikan tavoitteet:

— Julkisen talouden velkasuhde vakautetaan ja sen jälkeen käännetään ylivaalikautisessa tarkastelussa pysyvästi alenevalle uralle. Pitkän aikavälin tavoite on pohjoismainen talouskasvu ja velan suhde bruttokansantuotteeseen.

- Julkisen talouden rahoitusasema kohenee siten, että julkisen talouden alijäämä on korkeintaan 1 % suhteessa bruttokansantuotteeseen vaalikauden aikana eli vuoteen 2027 mennessä.
- Työllisyys- ja kasvutoimilla tavoitellaan 100 000 uutta työllistä. Pidemmällä aikavälillä tavoitteena on nostaa työllisyysaste 80 prosenttiin.
- Työllisyys- ja kasvutoimet yhdessä suorien sopeutustoimien kanssa luovat edellytykset julkisen talouden tasapainottumiseen v. 2031.

3.1. Finanssipolitiikan linja

Pääministeri Orpon hallitus on päättänyt julkista taloutta 9 mrd. eurolla vahvistavasta toimenpidekokonaisuudesta, jonka toimeenpanoon hallitus on sitoutunut. Hallitusohjelmassa päätetyt toimet vahvistavat julkista taloutta nettomääräisesti 6 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Osana toimenpidekokonaisuutta julkisen talouden menoja sopeutetaan hallituksen päätöksiin nettomääräisesti n. 4 mrd. euroa. Lisäksi rakennepoliittisilla toimilla tavoitellaan julkisen talouden vahvistumista noin 2 mrd. eurolla vuoden 2027 tasolla. Hallitus päätti keväällä 2024 myös lisätoimista, jotka vahvistavat julkista taloutta n. 3 mrd. eurolla vuodesta 2025 alkaen. Lisätoimista noin puolet koostuu menosäästöistä ja puolet verotoimenpiteistä.

Hallitus seuraa aktiivisesti 9 mrd. euron toimenpidekokonaisuuden toteutumista ja reagoi tarvittaessa korvaavilla toimenpiteillä, jos kokonaisuudet uhkaavat jäädä tavoitellusta tasosta. Hallitus arvioi kevään 2025 puoliväliriihessä talous- ja finanssipolitiikan tavoitteiden toteutumista ja tekee tarvittaessa päätöksiä uusista toimista. Hallitus suhtautuu vakavasti myös takaus- ja takuuvastuisiin liittyviin julkisen talouden riskeihin.

Julkinen talous huomioidaan toimenpidekokonaisuudessa kokonaisuutena alasektoreiden (valtio, kunnat, hyvinvointialueet, sosiaaliturvarahastot) välisen osaoptimoinnin välttämiseksi. Hallituksen toimenpiteistä syntyvät sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvat säästöt kanavoidaan täysimääräisesti velkaa kerryttävälle sektorille, jotta toimenpiteet vähentävät julkisen talouden velkaantumista.

Veropolitiikalla hallitus tavoittelee kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista. Hallituksen veropolitiikka kannustaa työnteeseen ja yrittäjyyteen sekä tukee kotimaista omistajuutta. Hallitus ei päätösperäisesti kiristä kokonaisveroastetta.

Finanssipolitiikan tavoitteet ja säännöt

Valtioneuvosto vahvisti kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa, että finanssipoliittisen lain (869/12) 2 § mukaisesti keskipitkän aikavälin tavoite (MTO) pidetään ennallaan -0,5 prosentissa suhteessa BKT:hen julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle. Tämä on se minimitaso, johon Suomi on finanssipoliittisessa sopimuksessa sitoutunut. Keskipitkän aikavälin tavoite on poistunut 30.4.2024 voimaan tulleista EU:n uusista finanssipoliittisista säännöistä, mikä huomioidaan kansallista finanssipoliittista lainsäädäntöä muutettaessa. Kansallisen lainsäädännön tulee olla muutettu viimeistään vuoden 2025 loppuun mennessä. Nykyinen keskipitkän aikavälin tavoite pidetään voimassa niin kauan kuin se on osa kansallista finanssipoliittista lainsäädäntöä.

Voimassa olevan kotimaisen finanssipoliittisen lainsäädännön mukaisesti julkisen talouden suunnitelmassa on myös asetettu monivuotiset tavoitteet koko julkisen talouden rahoitusasemalle, menoille ja julkisen talouden velalle. Hallitus asetti lisäksi julkisen talouden suunnitelmassa 25.4.2024 seuraavat koko julkista taloutta koskevien tavoitteiden kanssa linjassa olevat sektori-kohtaiset¹⁾ nimelliset rahoitusasematavoitteet vuodelle 2027:

- valtiontalouden alijäämä korkeintaan 2½ % suhteessa BKT:hen,
- kuntahallinnon rahoitusasema lähellä tasapainoa tai hieman alijäämäinen,
- hyvinvointialuehallinnon rahoitusasema lähellä tasapainoa,
- työeläkelaitosten ylijäämä n. 1½ % suhteessa BKT:hen sekä
- muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema lähellä tasapainoa.

Hallitus on sitoutunut valtiontalouden kehysmenettelyyn, joka rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää. Menosäännöllä varmistetaan valtiontalouden vastuullinen, pitkäjänteinen ja taloudellista vakautta edistävä menopolitiikka. Hallitusohjelman mukaisia ja muita toimenpiteitä toteutetaan siinä määrin kuin se on kehyksen puitteissa mahdollista. Vaalikauden kehys asetettiin julkisen talouden suunnitelmassa 9.10.2023. Vuosien 2025—2028 julkisen talouden suunnitelmassa kehystasoa alennettiin keväällä 2024 tehtyjen uusien säästöpäätösten vuoksi.

EU:n uusien finanssipoliittisten sääntöjen ja asetuksen 2024/1263 mukaisesti Suomi toimittaa EU:lle 10.10.2024 ensimmäisen kansallisen keskipitkän aikavälin (finanssipoliittis-rakenteellisen) suunnitelmansa vuosille 2025—2028. Suunnitelmassa keskeisessä asemassa on siinä asetettava nettomenopolku. Komissio arvioi suunnitelman ja neuvosto hyväksyy suositukset koskien suunnitelmaa ja nettomenopolkua, johon EU:n finanssipoliittinen seuranta jatkossa keskittyy. Suunnitelman luonnos julkaistaan EU-lainsäädännön mukaisia konsultaatioita varten 23.9.2024.

EU:n perussopimuksen viitearvot julkisen talouden alijäämälle (3 % suhteessa BKT:hen) ja julkisen talouden velalle (60 % suhteessa BKT:hen) pysyvät EU:n finanssipoliittisen lainsäädännön uudistuksessa ennallaan, mutta jatkossa poikkeamat neuvoston hyväksymältä nettomenopolulta voivat johtaa velkaan perustuvan liiallisen alijäämän menettelyn (EDP) käynnistämiseen.

3.2. Finanssipoliitiikan toimenpiteet

Toimenpiteet finanssipoliitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi

Pääministeri Orpon hallituksen julkista taloutta vahvistavat toimenpidekokonaisuudet vähentävät valtiontalouden menoja nimellisesti n. 3,8 mrd. eurolla vuoden 2027 tasolla verrattuna kevään 2023 tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan. Vuoden 2025 tasolla menosäästöt ovat n. 2,5 mrd. euroa. Keväällä 2024 päätettyjen verotoimenpiteiden arvioidaan lisäävän valtion verotuloja runsas 0,9 mrd. eurolla v. 2025.

¹⁾ Tässä tarkastelussa hyvinvointialuehallinto sisältää Helsingin sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen poiketen kansantalouden tilinpidon sektoriluokituksesta, jossa ne luokitellaan kuntahallintoon.

Julkisen talouden tasapainottamista vaikeuttaa väestön ikääntyminen, joka kasvattaa vuosittain julkisia menoja. Työikäisen väestön määrän väheneminen heikentää myös talouden kasvumahdollisuuksia ja siten julkisten palveluiden ja etuuksien rahoitusta. Julkisyhteisöjen velkasuhteen kasvun taittamista vaikeuttaa myös vuodesta 2023 lähtien tapahtunut nopea korkomenojen kasvu. Valtion korkomenot ovat 3,2 mrd. euroa v. 2025.

Talous- ja työllisyyskasvun vauhdittaminen on tärkein keino julkisen talouden vakauttamiseksi. Talouskasvua vauhditetaan parantamalla reilua kilpailua, tekemällä merkittävät panostukset TKI-toimintaan, nostamalla osaamistasoa ja kehittämällä työmarkkinoita. Lisäksi hallituksen tavoitteena on vahvistaa Suomen kilpailukykyä ja yrittämisen edellytyksiä.

Hallitusohjelmassa päätetyistä työllisyyttä lisäävistä rakennepoliittisista toimenpiteistä merkittävimmät muodostuvat nykyisistä työelämän poissaoloihin kannustavista järjestelmistä luopumisesta, työttömyysetuuksien laajamittaisista uudistuksista sekä työmarkkinoiden joustavuutta vahvistavista työmarkkinauudistuksista. Tähän mennessä toteutuneiden toimien sekä valmisteilla olevan sairausvakuutuslain uudistuksen on arvioitu vahvistavan julkista taloutta yhteensä n. 1,8 mrd. eurolla pidemmällä aikavälillä kasvavan työllisyyden kautta. Hallitus on sitoutunut tekemään puoliväliriihessä 2025 tarvittavat lisäpäätökset hallitusohjelmassa asetetun tavoitteen saavuttamiseksi.

Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä hallitusohjelman sekä parlamentaarisen TKI-työryhmän tekemien linjausten mukaisesti. Vuoden 2025 talousarvioesityksessä huomioidaan T&K-rahoituslain mukaiset valtion lisäpanostukset T&K-kokonaisuuteen. Valtion T&K-rahoituksesta kerrotaan tarkemmin luvussa 5.3.

Hallitus toteuttaa vaalikauden aikana määräaikaisen kestävä kasvun edellytyksiä tukevan 4 mrd. euron investointiohjelman. Investointiohjelma koostuu merkittävistä panostuksista työvoiman liikkuvuuden, vientivetoisen teollisuuden ja elinkeinoelämän kannalta tärkeisiin väylähankkeisiin, korjausvelan purkuun ja raidehankkeiden edistämiseen kaikkialla Suomessa. Investointiohjelma rahoitetaan valtion omaisuustuloilla, purkamalla valtio-omisteisten listaamattomien yhtiöiden ylipääomituksia sekä tekemällä tuloutuksia Valtion asuntorahastosta rahaston nykytasoista toimintaa vaarantamatta.

Hallitus edistää talouskasvun edellytyksiä myös muin toimin. Suuria puhtaan siirtymän teollisia investointeja vauhditetaan verohyvityksellä. Lisäksi kasvuyritysten pääomamarkkinan vahvistamiseksi Suomen Teollisuussijoitus Oy:tä pääomitetaan 100 milj. eurolla v. 2025 ja vaalikauden aikana yhteensä 300 milj. eurolla uudelleenjärjestelemällä valtion omaisuutta. Hallitus myös huolehtii Suomen kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj:n sekä kaasu- ja vetyverkkoyhtiö Gasgrid Oy:n tarvittavasta investointikyvystä, jotta energiaverkot eivät muodosta kansallisesti investoinneille pulonkauloja.

Näkymät finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi

Pitkittynyt matalasuhdanne rasittaa julkista taloutta jo toista vuotta peräkkäin. Sen lisäksi Venäjän hyökkäyssodan sekä muiden geopoliittisten jännitteiden aiheuttamien hinta- ja kustannuspainneiden vaikutukset näkyvät julkisessa taloudessa vielä lähivuosina. Siksi hallituksen päättämistä sopeutustoimista huolimatta julkisyhteisöjen alijäämät korjaantuvat hitaasti.

Julkisyhteisöjen alijäämä alkaa vähitellen supistua talouden elpymisen ja hallituksen toimien myötävaikutuksella. Vuonna 2025 alijäämä on valtiovarainministeriön riippumattoman ennusteen mukaan 3,2 % ja v. 2027 2,3 %. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon suuret alijäämät sekä heikko talouden suhdanne johtavat velkasuhteen nopeaan kasvuun ennustejakson alussa. Vuonna 2024 velkasuhde nousee yli 80 prosentin suhteessa BKT:hen, mistä se kasvaa vähitellen n. 85 prosenttiin v. 2026. Ennusteeseen on sisällytetty hallituksen päättämiä julkista taloutta vahvistavia toimia n. 8 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Velkasuhde tasaantuu väliaikaisesti hallituskauden lopulla, kun hallituksen päättämä 9 mrd. euron toimenpidekokonaisuus toteutetaan suunnitellussa laajuudessa ja aikataulussa.

Vuodelle 2027 julkisen talouden sektoreille asetetut nimelliset rahoitusasematavoitteet ovat toteutumassa vain sosiaaliturvarahastojen osalta, sillä työeläkelaitosten sekä muiden sosiaaliturvarahastojen odotetaan molempien hieman ylittävän tavoitteensa. Sen sijaan muut sektorit ovat jäämässä tavoitteistaan. Valtionhallinnon rahoitusaseman ennustetaan olevan asetettua tavoitetta vajaa puoli prosenttiyksikköä heikompi v. 2027, kuten myös kuntahallinnon rahoitusaseman. Hyvinvointialuehallinnon rahoitusasema ei ole vahvistumassa tasapainoon, mutta on lähellä sitä v. 2027. Rahoitusasematavoitteiden saavuttaminen edellyttää työllisyyden ja tuottavuuden kasvun merkittävää kohenemista sekä kuntahallinnon ja hyvinvointialuehallinnon omia toimia.

Julkisen talouden alijäämä oli alle EU:n perussopimuksen mukaisen 3 prosentin viitearvon v. 2023. Valtiovarainministeriön riippumattoman ennusteen mukaan viitearvo olisi ylittymässä v. 2024 ja v. 2025, mutta alijäämä palaa alle 3 prosentin viitearvon vuodesta 2026 alkaen. Julkisen velan suhde BKT:hen kasvoi 76,6 prosenttiin v. 2023 ja valtiovarainministeriön syksyn 2024 ennusteen perusteella kasvu jatkuu lähitulevaisuudessa. Velkasuhteen kasvun tärkeimmät syyt ovat jo aiemmin päätetyt puolustushankinnat, vaisun talouskasvun tuottama heikko verotulojen kasvu, ikäsidonnaisten menojen kasvu sekä velanhoitomenojen nousu.

Komission 19.6.2024 julkaistussa ns. artiklan 126 kohdan 3 mukaisessa raportissa todettiin Suomen noudattavan perussopimuksen alijäämäkriteeriä, kuten jo kevään julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvässä vakausohjelmassa arvioitiin. Hallituksen keväällä 2024 tälle vuodelle suunnittelema 3,4 prosentin julkisen talouden alijäämä tarkoitti alijäämäviitearvon ylityksen olevan vähäinen ja komission keväällä vuodelle 2025 ennustama 2,8 prosentin alijäämä tarkoitti ylityksen olevan väliaikainen. Näiden kahden ehdon täyttymisestä seuraa, että komissio otti arviossaan alijäämäkriteerin täyttymisestä huomioon mm. puolustusmenojen nousun, mikä Suomen kohdalla selittää viitearvon ylityksen v. 2024. Komissio totesi arvioivansa tilannetta uudelleen syksyllä 2024, mikä tapahtunee osana komission marraskuun lopussa julkaistavaa syyspakettia. Valtiovarainministeriön arvio alijäämäkriteerin täyttymisestä sisältyy 10.10.2024 julkaistavaan EU:lle toimitettavaan alustavaan talousarviosuunnitelmaan (*Draft Budgetary Plan*, DBP). Velkakriteerin noudattamista ei EU:n finanssipoliittisten sääntöjen muutoksen vuoksi arvioida tänä vuonna.

4. Talousarvioesityksen tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 76,6 mrd. euroa v. 2025. Verojen ja veronluontoisten tulojen osuus on n. 67,3 mrd. euroa (88 %). Valtion verotulojen arvioidaan kasvavan 0,7 % v. 2025 eli 0,5 mrd. euroa vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon nähden. Budjettitalouden tulojen ilman nettolainanottoa arvioidaan kasvavan 0,3 % eli 0,2 mrd. euroa v. 2025.

Tuloarviot osastoittain vuosina 2023—2025¹⁾

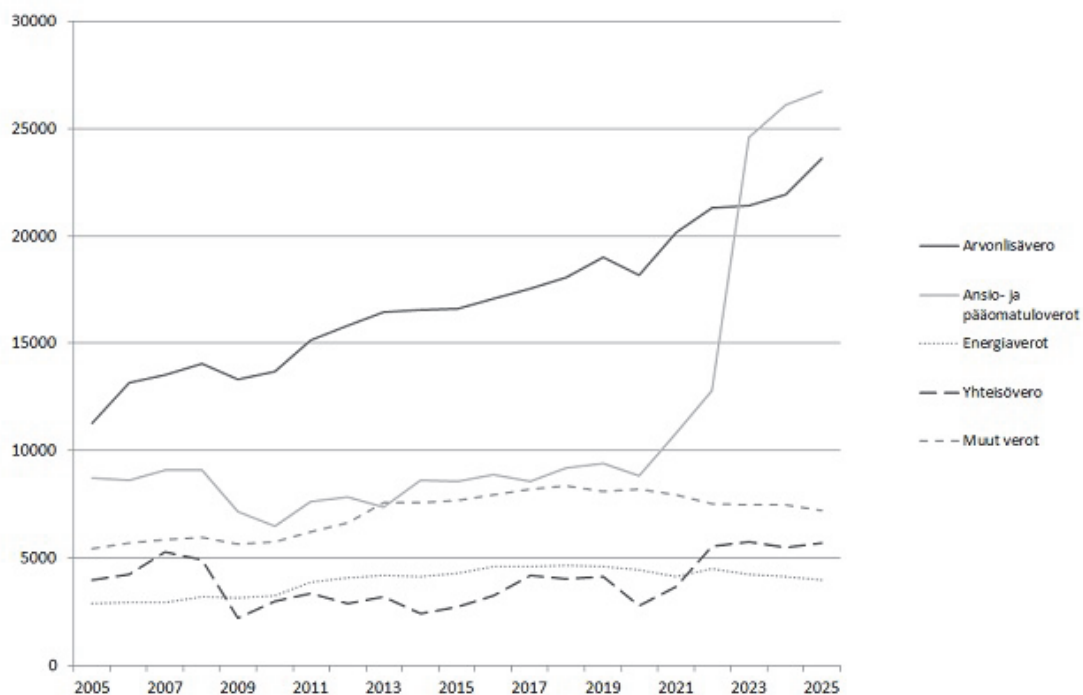
Tunnus	Osasto	v. 2024		v. 2025		Muutos 2024—2025 milj. €	%
		v. 2023 tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. €	esitys milj. €	esitys milj. €		
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	63 460	66 842	67 301	460		1
12.	Sekalaiset tulot	17 152	7 275	6 782	-492		-7
13.	Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	2 017	2 170	2 486	316		15
15.	Lainat, pl. nettolainanotto ja velanhallinta	292	139	77	-62		-45
	Yhteensä	82 921	76 426	76 646	221		0
15.03.01	Nettolainanotto ja velanhallinta	12 698	11 442	12 107	665		6
	Yhteensä	95 619	87 867	88 754	886		1

¹⁾ Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

Oheisessa kuviossa on esitetty valtion verotulojen kehitys keskeisimpien verolajien osalta v. 2005—2025. Verotulojen kehityksessä näkyy koronapandemiasta seurannut talouden tilan heikentyminen ja siitä johtunut verotulojen pieneneminen v. 2020. Vuonna 2023 voimaan tullut sote-uudistus kasvatti merkittävästi valtion verotuloja. Kun sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueille ja niiden rahoitusvastuu kunnilta valtiolle, verotuloja siirrettiin kunnilta valtiolle. Kunkin verolajin tuoton kehitykseen on vaikuttanut se, miten kyseisen veron veropohja on kehittynyt ja minkälaisia veroperustemuutoksia veroon on tehty. Sote-uudistuksesta johtuen ansio- ja pääomatulovero on kasvanut valtion suurimmaksi yksittäiseksi tulonlähteeksi.

Arvonlisäveron tuoton kasvua vuosina 2024—2025 selittää osin yleisen arvonlisäverokannan koroittaminen syyskuun 2024 alusta. Yhteisöveron tuotto on riippuvainen yritysten tuloskehityksestä ja sille on tyypillistä voimakkaat suhdannevaihtelut. Pitkällä aikavälillä yhteisöveron tuottoa on vähentänyt osaltaan se, että verokilpailun vuoksi yhteisöverokantaa on alennettu, kun tavoitteena on ollut varmistaa Suomen säilyminen kilpailukykyisenä investointikohteena. Energiaverojen tuotto ei ole kasvanut merkittävästi. Vaikka energiaverojen nimelliset verotasot ovat tarkastelujaksolla pääosin nousseet, verotuottoja on vähentänyt verollisen kulutuksen alentuminen ja siirtyminen kevyemmin verotettuihin energiatuotteisiin. Energiaverotuottojen laskun ennustetaan jatkuvan v. 2025 polttoaineiden kulutuksen alenemisen seurauksena.

Kuvio 3. Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2005—2025 (milj. euroa)

4.1. Keskeiset veroperustemuutokset

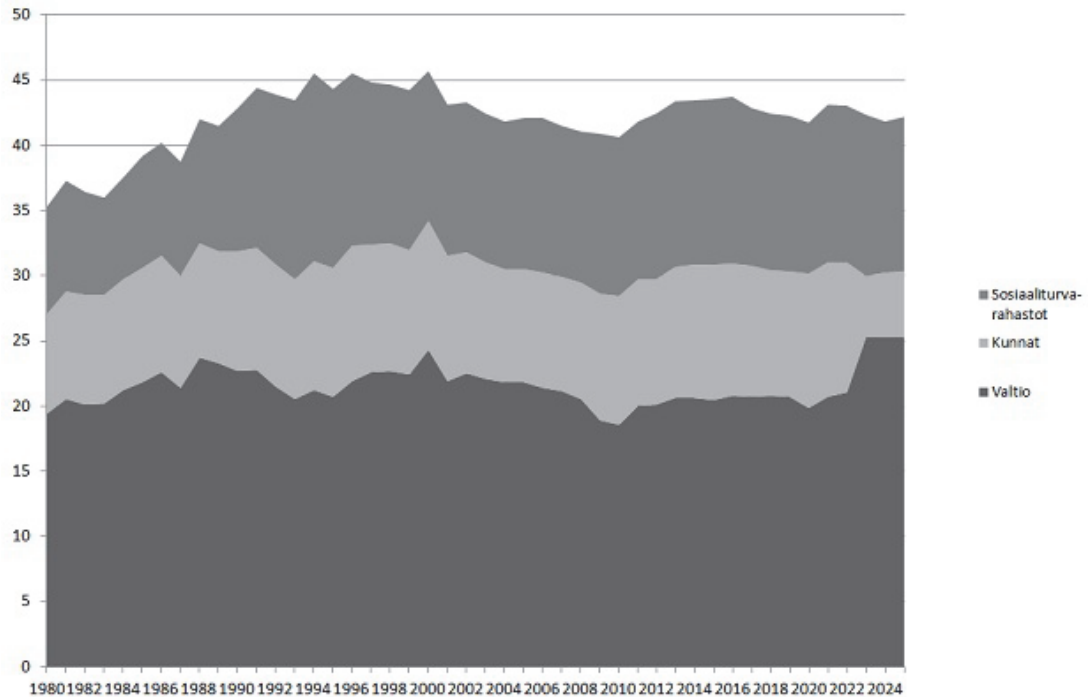
Pääministeri Orpon hallitus tavoittelee veropolitiikallaan kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista. Hallituksen veropolitiikka kannustaa työnteeseen ja yrittäjyyteen sekä tukee kotimaista omistajuutta. Lisäksi julkisen talouden vakavan tilanteen vuoksi hallitus päätti kevään 2024 kehysriihen yhteydessä julkista taloutta vahvistavista uusista verotoimista hallitusohjelmaan sisältyvien verotoimien lisäksi. Toimet on valittu niin, että ne kohdistuvat oikeudenmukaisesti ja että niistä on mahdollisimman vähän haittaa talouskasvulle.

Ansio- ja pääomatuloveroihin tehdään sekä verotuloja vähentäviä että lisääviä veroperustemuutoksia. Keskeisimpiä muutoksia ovat ansiotuloveroperusteisiin tehtävä indeksitarkistus lukuun ottamatta valtion tuloveroasteikon kahta ylintä tuloluokkaa sekä työn verotuksen keventäminen painottaen pieni- ja keskituloisia. Osana sopeutustoimia kiristetään eläketulon verotusta ja pienennetään kotitalousvähennystä. Lisäksi kuntien tulopohjaa vahvistetaan poistamalla ansiotulovähennys ja korottamalla vastaavasti työtulovähennystä. Valtion tuloverotuottoa kasvattavat myös sosiaalivakuutusmaksujen muutokset, jotka liittyvät työllisyysrahaston säästöjen kanavointiin velkaa kerryttävälle sektorille velkaantumisen hidastamiseen.

Valtion verotuloja kasvattaa yleisen arvonnäverokannan ja vakuutusmaksuveron verokannan korottaminen, joka tuli voimaan syyskuun 2024 alusta. Lisäksi 10 prosentin alennettuun arvonnäverokantaan kuuluvien hyödykkeiden verokantaa korotetaan v. 2025 sanoma- ja aikakauslehtiä lukuun ottamatta. Yleisradio Oy:n rahoituksen alennetun arvonnäverokannan korotus on vielä käsiteltävänä rahoituksesta vastaavassa työryhmässä. Inkontinenssisuojien, kuukautissuojien ja lasten vaippojen arvonnäverokantaa puolestaan alennetaan. Arvonnäveron alarajahuojennus poistetaan ja vähäisen toiminnan alarajaa korotetaan. Makeisten ja suklaan arvonnäverokantaa korotetaan 14 prosentin alennetusta arvonnäverokannasta yleiseen arvonnäverokantaan kesällä 2025.

Valmisteveroista korotetaan muun muassa tupakkaveroa ja virvoitusjuomaveroa. Vuoden 2026 alusta korotetaan sähköautojen ja lataushybridien ajoneuvoverotusta sekä matkailuautojen käyttövoimaveroa, mikä lisää verotuloja jo v. 2025. Verotuloja vähentää aikaisemmin säädetty ajoneuvoveron perusveron alennus, joka kohdentuu vanhempaan ajoneuvokantaan. Tarkemmin veroperustemuutoksia on kuvattu osaston 11 verolajikohtaisilla momenteilla.

Kuvio 4. Julkisyhteisöjen verotulot sektoreittain suhteessa kokonaistuotantoon 1980—2025 (kokonaisveroaste)

4.2. Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitys-arviot

	2022	2023	2024	2025
	vuosimuutos, %			
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	3,3	4,0	3,4	3,3
— palkkatulot	6,4	4,9	2,1	4,2
— eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	0,8	6,4	6,0	1,2
— pääomatulot	-8,1	-8,0	6,1	3,3
Ansiotasoindeksi	2,4	4,2	2,9	3,4
Toimintaylijäämä	4,8	-2,5	2,6	3,8
Kotitalouksien verollisten kulutus-				
menojen veropohja	7,9	3,1	1,4	2,7
Arvonlisäveron pohja	7,7	2,8	1,5	3,1
Bensiinin kulutus	-5,9	1,1	1,8	-2,9
Dieselöljyn kulutus	-1,5	-4,7	0,3	-2,8
Sähkö, veroluokan 1 kulutus	-4,1	-5,5	4,0	0,6

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitys-arviot

	2022	2023	2024	2025
		vuosimuutos, %		
Verollisen alkoholin kulutus	-4,3	-2,1	-0,6	-0,7
Rekisteröitävät uudet henkilöautot (kpl)	81 700	87 500	79 000	88 000
Kuluttajahintaindeksi	7,1	6,2	1,8	1,4

4.3. Verotuloarvioiden riski- ja herkkyystarkastelu

Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus valtion verotuottoon

Verolaji	Veropohja / kysyntäeri	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1 %-yks.	540 (ml. maksut), josta valtio 341
	Eläketulot	1 %-yks.	169, josta valtio 114
Pääomatulovero	Pääomatulot	1 %-yks.	44
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1 %-yks.	78, josta valtio 60
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1 %-yks.	150
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1 000 kpl	2
Energiavero	Sähkön I kulutus	1 %	9
	Bensiinin kulutus	1 %	12
	Dieselin kulutus	1 %	13
Alkoholijuomavero	Alkoholin kulutus	1 %	15
Tupakkavero	Savukkeiden kulutus	1 %	8

4.4. Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä säädettyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää. Toisin kuin suorat tuet verotuet eivät pääasiassa näy budjetin menomomenteilla, vaan tuki toteutuu saamatta jääneinä verotuloina.

Verotukia on määritelty vuodelle 2025 yhteensä 189 kappaletta. Verotukien lukumäärä vähenee ansiotulovähennyksen, arvonlisäveron alarajahuojennuksen ja työnantajan koulutusvähennyksen poiston myötä, mutta lisääntyy inkontinenssisuojien, kuukautissuojien ja vaippojen alennetun arvonlisäverokannan käyttöönoton myötä. Verotukien vuosittaisia muutoksia esitellään laajemmin verolajikohtaisilla momenteilla.

4.5. Muiden tulojen arviot

Sekalaiset tulot (milj. euroa)

	2023 tilinpäätös ¹⁾	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys	2024—2025 muutos, %
Sekalaiset tulot, milj. euroa	17 152	7 275	6 782	-7
— siirto valtion eläkerahastosta	2 116	2 285	2 361	3
— EU-tulot	1 088	2 089	1 775	-15
— siirto valtion asuntorahastosta	0	503	210	-58
— muut	13 948	2 398	2 437	2

¹⁾ Sähkön johdannaismarkkinoille toimiville yhtiöille myönnettävien lainojen varauksen purku kasvatti vuoden 2023 tilinpäätöksessä sekalaisia tuloja 10 mrd. eurolla, koska se jäi käyttämättä kokonaan.

Korkotulot ja voiton tuloutukset (milj. euroa)

	2023 tilinpäätös	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys	2024—2025 muutos, %
Korkotulot ja voitontuloutukset, milj. euroa	2 017	2 170	2 486	15
— korkotulot	290	270	213	-21
— osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 596	1 745	2 102	20
— osuus rahapelitoiminnan voitosta	0	595	550	-8
— osuus Suomen Pankin voitosta	0	10	10	0
— valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	158	145	161	11

Valtion sekalaisiksi tuloiksi v. 2025 arvioidaan 6,8 mrd. euroa, mikä on 0,5 mrd. euroa vuoden 2024 varsinaista talousarviota vähemmän. Pienentämistä selittää mm. Valtion asuntorahastosta tehtävän tuloutuksen pieneminen v. 2025. Tuloutuksella rahoitetaan hallituksen investointiohjelman. Merkittävimmän yksittäisen erän sekalaisista tuloista muodostaa valtion eläkerahastosta valtion budjettitalouteen tehtävä 2,4 mrd. euron suuruinen tuloutus. Sekalaisiin tuloihin luetaan EU:lta saatavat tulot. EU:lta arvioidaan kertyvän sekalaisia tuloja 1,8 mrd. euroa, mihin sisältyy EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä saatavat maksut, jotka ovat arviolta 0,5 mrd. euroa v. 2025. Maksatukset perustuvat kansallisten suunnitelmien etenemiseen ja ne toteutetaan, kun ohjelmissa esitettyjen tavoitteiden on osoitettu toteutuneen suunnitelmien mukaisesti. Elpymisrahastosta saatavat tulot pienentyvät hieman edellisvuodesta. Myös päästöoikeuksien huutokaupasta saatavat tulot muodostavat merkittävän sekalaisen tulojen kokonaisuuden, sillä tuloja arvioidaan kertyvän 0,5 mrd. euroa v. 2025.

Korkotuloja ja voitontuloutuksia ennakoidaan kertyvän 2,5 mrd. euroa, joka on 0,3 mrd. euroa vuoden 2024 varsinaista talousarviota enemmän. Vuodesta 2024 alkaen rahapelitoiminnan voittovaroista aiemmin opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön saamat osuudet on kirjattu yhteiselle momentille osaksi korkotuloja ja voiton tuloutusta rahapelitoiminnan tuoton käyttötarkoituksia koskeneen kytkennän poistuttua. Valtion osuuden rahapelitoiminnan voitosta arvioidaan olevan 0,6 mrd. euroa v. 2025.

Suomen Pankista annetun lain mukaan Suomen Pankki tulouttaa valtiolle 50 % edellisen vuoden tuloksesta. Pankkivaltuusto voi päättää tätä suuremman osuuden tulouttamisesta. Tilikaudelta 2023 Suomen Pankin tulos oli 0 euroa, minkä vuoksi tilitettävää ei syntynyt. Vuodelle 2025 oletetaan tuloutukseksi 0,01 mrd. euroa. Valtion liikelaitosten voitontuloutukseksi arvioidaan 0,16 mrd. euroa, josta Metsähallituksen osuus on 0,13 mrd. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen 0,04 mrd. euroa.

5. Talousarvioesityksen määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 88,8 mrd. euroa, joka on 0,9 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason kasvua vuoteen 2024 verrattuna selittävät suurimpina tekijöinä hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkistus (1,4 mrd. euroa) sekä vuoden 2025 lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (1,8 mrd. euroa). Toisaalta menotasoa alentavat n. 1,8 mrd. eurolla pääministeri Orpon hallitusohjelmassa ja kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa linjatut uudistukset ja menosäästöt. Lisäksi menotasoa alentaa kuntien verotulomenetysten korvausten pieneneminen n. 0,3 mrd. eurolla, koska ansiotulovähennyksen korvaaminen työtulovähennyksellä lisää kunnallisverotuloa.

Vuonna 2025 menot ovat n. 1,1 mrd. euroa suuremmat kuin keväällä 2024 laaditussa kehyspäättöksessä. Lisäys johtuu mm. lakisääteisten menojen tarkentuneista tarvearvioista (n. 0,5 mrd. euroa), hallitusohjelman mukaisen 4 mrd. euron investointiohjelman toteuttamiseen myönnettyistä uusista määrärahoista (0,3 mrd. euroa), muista harkinnanvaraisista menolisäyksistä, kuten Suomen Teollisuussijoitus Oy:n pääomittamisesta ja Nato-liitännäisistä menoista (0,2 mrd. euroa) sekä kehyspäättöstä pienempinä toteutuvista säästöistä (n. 0,1 mrd. euroa). Kun huomioidaan ennakoitu valtion menojen hintaindeksin n. 2 prosentin nousu, hallinnonalojen määrärahojen (kaikki muut menot pl. korkomenot) volyymien arvioidaan v. 2025 supistuvan n. 1 % vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon nähden.

Määrärahat pääluokittain vuosina 2023—2025¹⁾

Tunnus	Pääluokka	v. 2023	v. 2024	v. 2025	Muutos 2024—2025	
		tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. €	esitys milj. €	milj. €	%
21.	Eduskunta	139	145	148	3	2
22.	Tasavallan presidentti	37	47	47	0	0
23.	Valtioneuvoston kanslia	581	254	246	-8	-3
24.	Ulkoministeriön hallinnonala	1 337	1 290	1 200	-90	-7
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	1 131	1 214	1 202	-13	-1
26.	Sisäministeriön hallinnonala	2 423	2 579	2 207	-372	-14
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	6 138	5 973	6 527	554	9
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	34 050	38 091	40 210	2 120	6
29.	Opetus- ja kulttuuri-ministeriön hallinnonala	7 622	8 041	8 452	411	5

Määrärahat pääluokittain vuosina 2023—2025¹⁾

30.	Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonala	2 616	2 655	2 621	-34	-1
31.	Liikenne- ja viestintä- ministeriön hallinnonala	3 575	3 616	3 598	-19	-1
32.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	3 303	4 232	3 631	-601	-14
33.	Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonala	15 905	16 311	15 221	-1 090	-7
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	373	243	252	9	4
36.	Valtionvelan korot	2 323	3 177	3 191	15	0
	Yhteensä	81 553	87 867	88 754	886	1

¹⁾ Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

5.1. Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys

Valtiontalouden kehysjärjestelmä perustuu vaalikauden ajaksi asetettavaan sitovaan, reaaliseseen vaalikauden kokonaiskehykseen, johon tehdään vuosittain vain tarvittavat hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä rakennekorjaukset. Kehysjärjestelmä perustuu ex ante -tarkasteluun eli se rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää. Kehysmenettely asettaa enimmäismäärän n. 85 prosentille valtion talousarviomenoista. Menosäännön ja sen pohjalta vahvistettavan valtiontalouden menokehyn ulkopuolelle jäävät mm. suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, valtionvelan korkomenot sekä finanssisijoitukset.

Vaalikauden kehuksesta vuosille 2024—2027 päätettiin osana hallituksen ensimmäistä julkisen talouden suunnitelmaa 9.10.2023. Osana kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmaa hallitus päätti laskea vuoden 2025 kehystä yhteensä n. 727 milj. eurolla sisältäen lisätalousarviovarauksen alentamisen 100 milj. eurolla.

Kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa vuoden 2025 menokehys muutettiin vuoden 2025 hinta- ja kustannustasoon lakisääteisesti ja sopimusperusteisesti indeksikorotettavien menojen osalta. Hinta- ja kustannusarviot ovat tarkentuneet tämän jälkeen, minkä vuoksi vuoden 2025 kehysmenojen hintakorjausta korotetaan nettomääräisesti yhteensä n. 229 milj. eurolla. Hallitusohjelman mukaisesti osaan menoista kohdistetaan indeksijäädytyksiä ja -jaruja, mikä alentaa menotasoa ja hintakorjauksen määrää.

Kehyksen hinta- ja kustannustasotarkistukset, milj. euroa

2025

Tarkistus kehystasoon verrattuna kevääseen 2024:

Lakisääteisesti indeksisidonnaiset menot (eläkkeet, hyvinvointialueiden rahoitus, kuntien valtionosuudet sekä muut lakisääteisesti indeksoitavat valtionavut)	78,3
Sopimusperusteisesti indeksoitavat menot (Puolustusvoimien menojen indeksitarkistus, hävittäjähankinnan valuuttakurssimenot, valtion palkkojen sopimusratkaisu 2023—2025)	150,4
Yhteensä	228,7

Kehystasossa otetaan lisäksi huomioon kehyksen rakenteelliset muutokset, jotka nostavat vuoden 2025 kehystasoa n. 296 milj. eurolla kevään 2024 kehyspäätökseen nähden. Kevään kehyspäätöksen jälkeen tehdyt rakennemuutokset on eritelty tarkemmin seuraavassa taulukossa.

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti Asia 2025

LTA II 2024, TAE 2025

27.10.18	Ajoitusmuutos Puolustusvoimien Laivue 2020 -hankkeen rahoituksessa. Vastaava menojen kasvu myöhempinä vuosina.	-57,6
27.10.18	Muut puolustusmateriaalihankinnat määrärahan uudelleenbudjetointi Laivue 2020 -tilausvaltuuteen vuodelle 2025.	6,2
27.30.20	Momentilla 27.30.20 oleva osittain vanhentunut ja käyttämätön KEHO23-valtuuden rahoitus siirretään vuodelle 2026 momentille 27.10.18 PSAJON2020-hankkeeseen, jolla vastataan myös kriisinhallintajoukkojen ajoneuvotarpeisiin.	-5,0

TAE 2025

23.01.23,	Ajoitusmuutos, jossa momentin 29.40.54 tulevien vuosien valtuutta vähennetään ja siirretään käytettäväksi määrärahana vuonna 2025 momentilla 23.01.23.	6,0
24.90.66	Lisäys maksuosuudessa Euroopan rauhanrahastoon (EPF). Ukrainalle annettava uusi tuki on kehyksen ulkopuolista menoa kehys säännön mukaisesti.	24,1
26.40.01	Ajoitusmuutos. Pääkaupunkiseudun säilöhanke siirtyy myöhemmäksi.	-3,1
27.10.18	Ukrainaan toimitetun materiaalituen korvaus. Kehyksen ulkopuolista menoa kehys säännön mukaisesti.	39,3
27.10.18	Muut puolustusmateriaalihankinnat: vuoden 2023 määrärahan peruutus (LTA II 2024) ja uudelleenbudjetointi vuodelle 2025.	23,8
28.90.30	Vuodelta 2024 käyttämättä jäävien, kuntarakennelain mukaisten yhdistymisavustukset palauttaminen peruspalvelujen valtionosuuteen. Kuntarakennelakiin on kirjattu, että jos yhdistymisavustusta jää käyttämättä, jäljelle jäänyt osa palautetaan valtionosuuteen seuraavana vuonna euroa/asukas-periaatteella.	11,0
28.90.30	Ajoitusmuutos. Ennen vuotta 2016 yleisten kirjastojen perustamishankkeisiin myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten maksamista aikaistetaan siten, että jäljellä olevat avustukset maksetaan yhdellä kerralla v. 2025 (alkuperäinen aikataulu vuoteen 2027 asti).	1,7
28.90.30,	Tekninen muutos. Kuntien tehtävien ja velvoitteiden purkamiseen liittyvien tehtävä-	
29.20.30,	muutosten täsmentymisen myötä kehysmenot alenevat aiemmin arvioitua enemmän.	
29.20.35	Kehystasoa alennetaan vastaavasti, jotta julkisen talouden säästö toteutuu.	-3,2

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2025
28.99.99	Tekninen muutos. Hyvinvointialueiden jälkikäteistarkistuksen tarkentumiseen oli kevään 2024 kehyspääatöksessä tehty kehysvaraus, joka ei ole käytettävissä muiden menojen katteeksi. Kehysvaraukselle ei ole tarvetta v. 2025, joten kehystasoa alennetaan vastaavasti.	-35,0
29.20.21	Tekninen muutos. Maksuttoman oppimateriaalin rajaamista korvaavat säästötoimet näkyvät valtion talousarviossa 1,6 milj. euroa suurempina kuin peruttava toimenpide, ja	
29.20.30	vaikka niiden vaikutus julkiseen talouteen kokonaisuutena on sama. Peruttavan toimenpiteen vaikutuksesta 1,6 milj. euroa kohdistui kuntiin, mutta korvaava säästö kohdistuu kokonaan valtion talousarvioon. Kehystä alennetaan vastaavasti, jotta säästövaikutus toteutuu julkisen talouden tasolla tavoitellusti.	-1,6
29.80.20	Ajoitusmuutos kansallismuseon lisärakennuksen vuokramenoissa.	-2,0
30.10.40	Ajoitusmuutos (kokonaan kansallisesti rahoitettu nuoren viljelijän aloitustuki) tuki-ohjelman kokonaisrahoituksen puiteissa.	-1,2
30.40.20	Kalatalousmaksukertymän kasvun budjetoititapa muutetaan viimeksi vahvistettujen tulojen mukaiseksi. Läpivirtauserä, jota vastaava korvaus tuloutuu momentille 12.30.40.	0,6
31.10.20	Perusväylänpidon korjausvelan purkaminen ja nimetyt pienhankkeet. Rahoitus on osa hallitusohjelmaan sisältyvää investointiohjelmaa. Kehystasoa korotetaan menoja vastaavasti.	208,5
31.10.77	EU:n CEF-tukea vastaava määräraha väylähankkeisiin. Läpivirtauserä, jota vastaava korvaus tuloutuu momentille 12.31.10.	13,6
31.10.77	Väyläverkon kehittämishankkeet. Hankkeet ovat osa hallitusohjelmaan sisältyvää investointiohjelmaa. Kehystasoa korotetaan menoja vastaavasti.	55,4
32.01.41	Ajoitusmuutos. Kvanttitietokoneen maksatusten siirtyminen vuodelta 2024 vuodelle 2025.	4,0
32.20.40	Ajoitusmuutos TKI-tukien maksatuksissa.	8,6
32.20.41	Ajoitusmuutos energiatuen maksatuksissa.	30,6
32.20.46	Ajoitusmuutos laivanrakennuksen innovaatiotuen maksatuksissa.	3,3
33.10.54,	Hallituksen linjaamien säästötoimien vaikutus on jäämässä aiemmin arvioitua	
33.10.57,	pienemmäksi mm. lakihankkeiden viivästymisen ja vaikutusarvioiden tarkentumisen	
33.20.50,	vuoksi. Kyseessä ovat perustemuutokset kehyksen ulkopuolisilla momenteilla,	
33.20.52	jolloin kehystasoa lasketaan määräraha-arvioiden kasvua vastaavasti.	-17,5
33.10.60	Tekninen muutos. Valtion osuus Kansaneläkelaitoksen toimintamenoista supistuu kanavointiratkaisun seurauksena. Kehystaso korjataan vastaavasti alaspäin, jotta säästöt vahvistavat julkista taloutta tavoitellusti.	-7,0
33.30.60	Tekninen muutos. Kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa linjatun kanavointiratkaisun sekä tälle momentille kohdistuvien lisäsäästöjen tarkentumisen vaikutus. Kehystasoa alennetaan vastaavasti, jotta säästöt vahvistavat julkista taloutta tavoitellusti.	-77,7
33.30.60	Kela-korvausten uudistaminen. Hanke on osa hallitusohjelmaan sisältyvää investointiohjelmaa. Kehystasoa korotetaan menoja vastaavasti.	70,0
	Yhteensä	295,7

Jakamaton varaus

Kaikki edellä mainitut tarkistukset mukaan lukien vuoden 2025 kehystaso on 77 263 milj. euroa sisältäen 300 milj. euron lisätalousarviovarauksen.

Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 76 829 milj. euroa. Näin ollen vuoden 2025 jakamaton varaus on 134 milj. euroa, jonka lisäksi on kehyksessä varattu 300 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Kehyksen ulkopuoliset menot

Osa budjettitalouden menoista on kehyksen ulkopuolisia. Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa linjatun kehysäännön mukaan kehyksen ulkopuolelle luokitellaan suhdanteiden mukaisesti muuttuvat menot eli työttömyysturvan, asumistuen, perustoimeentulotuen sekä palkkaturvan menot. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin siltä osin, kuin niiden perusteisiin tehdään muutoksia. Kehyksen ulkopuolelle jäävät myös mm. valtionvelan korkomenot, arvonnalisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä.

Kehyksen ulkopuolisten menojen arvioidaan olevan n. 11,9 mrd. euroa, joka on n. 0,9 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Valtion velanhoitomenojen arvioidaan olevan n. 3,2 mrd. euroa, joka on saman verran kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa.

Kehyksen ulkopuolisista menoista alenevat erityisesti työttömyyteen liittyvät menot. Tähän on syynä mm. työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisvastuun siirtäminen kunnille vuoden 2025 alusta lukien, minkä vuoksi työttömyysturvan rahoituksesta siirretään n. 390 milj. euroa kuntien valtionosuuteen eli kehyksen ulkopuolelta kehykseen luettavaksi menoksi. Samankaltainen muutos on opiskelijoiden siirtäminen yleiseltä asumistuella opintotuen asumislisälle, mikä vähentää kehyksen ulkopuolisia menoja n. 180 milj. euroa. Lisäksi hallituksen linjaamat säästöpäätökset vähentävät yleisen asumistuen ja työttömyysturvan menoja.

Toisena huomattavana tekijänä kehyksen ulkopuolisia menoja alentaa kuntien verotulomenetysten korvausten pieneneminen n. 0,3 mrd. eurolla. Tämä johtuu ansiotulovähennyksen korvaamisesta työtulovähennyksellä, mikä lisää kunnallisverotuloa.

Kehyksen ulkopuolelle jäävät määrärahat, mrd. euroa

	2024 TA	2025 TAE
Suhdanneluonteiset menot	4,8	4,3
Veroperustemuutosten kompensatiot kunnille	0,0	-0,3
EU:lta saatavia tuloja vastaavat menot	1,5	1,4
Korkomenot	3,2	3,2
Finanssisijoitukset	0,3	0,3
Tekniset läpivirtauserät	0,4	0,4

Kehyksen ulkopuolelle jäävät määrärahat, mrd. euroa

	2024 TA	2025 TAE
Arvonlisäveromäärärahat	1,6	1,6
Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon	0,6	0,6
EU-elpymisvälineen tuloilla rahoitettavat menot	0,5	0,4
Yhteensä	12,8	11,9

5.2. Määrärahat hallinnonaloittain**Hallitusohjelman mukaiset säästöt ja määrärahalisäykset sekä keväällä 2024 linjatut lisäsopeutustoimet**

Hallitus on päättänyt merkittävistä julkisen talouden sopeuttamistoimista sekä hallitusohjelmassa että kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa. Hallitusohjelma (liite B) sisältää toimet, joilla tavoitellaan nettomääräisesti 4 mrd. euron julkisen talouden sopeutusta vuoden 2027 tasolla. Hallituksen keväällä 2024 päättämästä uudesta julkista taloutta vahvistavasta toimenpidekokonaisuudesta valtion menoihin vaikuttavien säästöjen määrä nousee n. 1,4 mrd. euroon vuoteen 2028 mennessä. Kokonaisuudet sisältävät säästöjen lisäksi menolisäyksiä ja tuloja lisääviä toimia.

Edellä mainittujen säästökokonaisuuksien arvioidaan vähentävän valtion budjettitalouden määräraharavetta nettona n. 1,8 mrd. eurolla v. 2025 vuoteen 2024 verrattuna. Luvut sisältävät myös muiden tulojen kuin verotulojen lisäykset. Luvut eivät sisällä etuuksiin kohdentuvien säästöjen vaikutusta verotuloihin. Toimia kuvataan tarkemmin jäljempänä hallinnonaloittain.

Talousarvioesityksessä on huomioitu em. kokonaisuuksien valtion budjettitalouteen kohdentuvat säästöt ja menolisäykset. Joiltain osin toimenpiteiden vaikutusarviot ovat tarkentuneet ja kohdentuminen eri julkisen talouden sektoreiden välillä on täsmentynyt linjausten tekemisen jälkeen.

Indeksisidonnaiset säästökokonaisuudet sisältävät indeksikorotusten jäädytyksiä sekä niiden tekemistä osittaisina. Kansaneläkeindeksiin tai kuluttajahintaindeksiin sidottuihin etuuksiin (pl. toimeentulotuki, eläkkeet, rintamalisät, vammaiseturudet, lääkkeiden vuosiomavastuu, elatustuki) ei tehdä indeksikorotuksia vuosina 2024—2027. Kuntien peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään vuosina 2024—2027 yhden prosenttiyksikön korotusta vastaava säästö, kuten myös valtion rahoitukseen evankelis-luterilaiselle kirkolle sekä avustuksiin kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan.

Hallituksen hallitusohjelmassa ja keväällä 2024 päättämien toimenpidekokonaisuuksien vaikutus valtion budjettitalouden määrärahoihin (netto) vuosina 2024—2025, mrd. euroa

	2024	2025	Muutos 2024—2025
Hallitusohjelman (liite B) mukaiset toimet	-0,7	-1,3	-0,6
Kevään 2024 lisäsopeutustoimet	0,0	-1,2	-1,2
Yhteensä	-0,7	-2,5	-1,8

Valtionhallinnon toimintamenosäästöt ja tuottavuusohjelma

Hallitusohjelmassa päätetyllä valtionhallinnon tuottavuusohjelmalla tavoitellaan 243 milj. euron pysyvää säästöä vuodesta 2027 alkaen. Osana tuottavuusohjelmaa valtionhallinnon toimintamenoista säästetään 92 milj. euroa v. 2025. Lisäksi keväällä 2024 hallitus päätti uusista toimintamenoihin kohdistuvista säästöistä. Näillä tavoitellaan vuosittain n. 150 milj. euron säästöä, minkä lisäksi aiemmin sovittua säästöä aikaistetaan 50 milj. eurolla vuodelle 2025.

Vuoden 2025 talousarvioesitykseen sisältyvät säästöt on kuvattu alla olevassa taulukossa. Kokonaisuudessaan toimintamenosäästöt vuoden 2025 talousarvioesityksessä ovat yhteensä n. 274 milj. euroa. Säästöjä on kohdennettu ministeriöiden oman valmistelun pohjalta virastojen toimintamomenttien lisäksi muille toimintameno-tyypisille kulutusmenomomenteille ja jossain määrin myös valtionavustusmenoihin. Kukin ministeriö on valmistellut hallinnonalaansa koskevan tuottavuusohjelman, josta käy ilmi toimenpiteiden vaikutukset tarkemmalla tasolla. Tarkempi hallinnonalakohtainen kohdentuminen on kuvattu jäljempänä kutakin hallinnonala koskevasa osiossa.

Hallitusohjelmassa sovitut säästöt on kohdennettu koko kaudelle vuosien 2025—2028 julkisen talouden suunnitelmassa. Keväällä 2024 päätettyjen säästöjen osalta ministeriöt esittävät ehdotuksensa hallinnonalojensa säästön kohdentumisesta vuodesta 2026 eteenpäin vuosien 2026—2029 julkisen talouden suunnitelman valmistelun yhteydessä.

Toimintamenosäästöt vuonna 2025 pääluokittain

	Toimintamenot TA 2024	Toimintamenosäästö v. 2025	
	milj. euroa	milj. euroa	% toimintamenoista
Eduskunta	121,4	-0,4	-0,3
Tasavallan presidentin kanslia	9,8	-0,5	-5,1
Valtioneuvoston kanslia	188,4	-7,9	-4,2
Ulkoministeriö	256,1	-5,0	-2,0
Oikeusministeriö	963,0	-13,6	-1,4
Sisäministeriö	1 572,8	-26,6	-1,7
Puolustusministeriö	2 375,1	-6,8	-0,3
Valtiovarainministeriö	1 129,4	-73,7	-6,5
Opetus- ja kulttuuriministeriö ¹⁾	338,3	-23,8	-7,0
Maa- ja metsätalousministeriö ²⁾	247,5	-3,3	-1,3
Liikenne- ja viestintäministeriö	231,2	-20,4	-8,8
Työ- ja elinkeinoministeriö	780,4	-24,7	-3,2
Sosiaali- ja terveysministeriö	779,6	-28,7	-3,7
Ympäristöministeriö	123,6	-1,1	-0,9
Yhteensä virastojen toimintamomentit	9 116,5³⁾	-236,5	-2,6

Toimintamenosäästöt vuonna 2025 pääluokittain

	Toimintamenot TA 2024	Toimintamenosäästö v. 2025	
	milj. euroa	milj. euroa	% toimintamenoista
Muille kulutusmenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-29,9	
Uudelleenkohdennukset valtion-avustuksiin	-	-8,0	
Yhteensä⁴⁾	-	-274,4	

¹⁾ Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla osa tuottavuusohjelman säästöistä kohdistuu erilaisiin toimintameno-momenteilta myönnettyihin avustuksiin, erityisesti Opetushallituksen osalta.

²⁾ Hallinnonalan säästöstä 4,8 milj. euroa ehdotetaan kohdistettavaksi jo vuodelle 2024. Lisäksi Metsähallituksen tuloutusta kasvatetaan 6 milj. eurolla, mikä vähentää hallinnonalan menosäästöjen kokonaisuutta.

³⁾ Luku sisältää varsinaisten toimintamomenttien lisäksi momentit 29.10.20 Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot, 30.64.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät, 33.10.60 Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut sekä 35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät, joille on kohdistettu toimintamenosäästöjä.

⁴⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 linjatut lisäsäästöt toimintamenoihin.

Hallitusohjelmaan sisältyvä investointiohjelma

Hallitusohjelma sisältää 4 mrd. euron kertaluonteisten investointien kokonaisuuden, joka rahoitetaan valtion omaisuustuloilla, purkamalla valtio-omisteisten listaamattomien yhtiöiden ylipää-omituksia sekä tekemällä tuloutuksia Valtion asuntorahastosta rahaston nykytasoista toimintaa vaarantamatta. Investointiohjelman mukaisia menoja sisällytetään talousarvioesityksiin ja huomioidaan julkisen talouden suunnitelmissa varmistettujen tulojen mahdollistamissa rajoissa.

Hallitusohjelman mukaiseen investointiohjelmaan ehdotetaan talousarvioesityksessä yhteensä 891 milj. euroa uusina valtuuksina ja määrärahoina. Tästä vuodelle 2025 kohdentuvat määrärahat ovat 298 milj. euroa.

Korjausvelan purkamiseen ehdotetaan 200 milj. euron lisäystä vuodelle 2025. Lisäksi valtatie 8:n päällystykseen ja rakenteiden korjaukseen välillä Tjock—Ömossa ehdotetaan 6,5 milj. euron määrärahaa sekä Pietarsaassa uuden tieyhteyden toteuttamiseen välille Länsiväylä—Västergär-dan (Fäbodantie) 2 milj. euron määrärahaa.

Investointiohjelman puitteissa ehdotetaan rahoitusta myös seuraaville hankkeille:

— Maantie 642:lle Äänekosken siltaan ehdotetaan 15 milj. euron valtuutta ja 1 milj. euron määrärahaa.

— Rantaradan kehittäminen -hankkeen valtuutta ehdotetaan tarkistettavaksi 50 milj. eurolla ja myönnettäväksi 1 milj. euron määräraha.

— Valtatie 15 Rantahaka (Kotka)—Kouvola-hankkeelle ehdotetaan 122 milj. euron valtuutta ja 1 milj. euron määrärahaa.

- Valtatie 21 Palojoensuu—Maunu-hankkeelle ehdotetaan 30 milj. euron valtuutta ja 1 milj. euron määrärahaa.
 - Valtatie 23 Karvion kohdan hankkeelle ehdotetaan 14 milj. euron valtuutta ja 1 milj. euron määrärahaa.
 - Valtatie 12 Mankala—Tillola-hankkeelle ehdotetaan 92 milj. euron valtuutta ja 1 milj. euron määrärahaa.
 - Valtatie 8:n parantamiseen Kokkolan kohdalla ehdotetaan 13 milj. euron valtuutta ja 1 milj. euron määrärahaa hankkeen 1. vaiheen toteuttamiseen.
 - Tiesuunnitelman laadintaan valtatie 8:n levantämiseksi välillä Bäckliden—Brännbacken ehdotetaan 0,4 milj. euron määrärahaa.
 - Vaasan satamatien tiesuunnitelman laadintaan ehdotetaan 0,5 milj. euron määrärahaa.
 - Karjalanradan kehittämiseen ehdotetaan 90 milj. euron valtuutta ja 10,5 milj. euron määrärahaa.
 - Valtatie 8:n ja Vaasan yhdystien (seututie 724) kehittämisen 1. vaiheelle ehdotetaan 31 milj. euron valtuutta.
 - Suupohjan radan korjaamiseen välillä Seinäjoki—Kaskinen ehdotetaan 15 milj. euron valtuutta sekä 1 milj. euron määrärahaa hankkeen suunnitteluun ja osittaiseen toteuttamiseen.
- Puhtaan energian kärkihankkeisiin ehdotetaan investointiohjelman puitteissa 140 milj. euron valtuutta teknisiin nieluihin. Lisäksi yksityislääkärin vastaanottokäynnin kustannuksista maksettaviin Kela-korvauksiin ehdotetaan 70 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaisen investointiohjelman valtuudet ja määrärahat nousisivat yhteensä 1,9 mrd. euroon tämän talousarvioesityksen myötä. Investointiohjelman rahoitukseen on tähän mennessä varmistettuja tuloja vastaava määrä, kun huomioidaan talousarvioehdotuksessa ehdotettu omaisuustuloarvion korotus.

Talousarvioesitykseen sisältyvät elpymis- ja palautumissuunnitelman investoinnit ml. REPowerEU

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma (RRP) on Suomen kansallinen suunnitelma EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) rahoituksen hyödyntämiseksi. Suunnitelma on osa kestävän kasvun ohjelmaa. Suomen lopullinen saanto EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen avustuksista on 1 823 milj. euroa. Elpymis- ja palautumissuunnitelman avustukset ajoittuvat etenkin vuosille 2022—2024.

REPowerEU-suunnitelman tavoitteena on lopettaa EU:n riippuvuus Venäjältä peräisin olevista fossiilisista polttoaineista ja nopeuttaa vihreää siirtymää. Suomella on käytettävissä olevaa ei-takaisinmaksettavaa lisärahoitustukea 113 milj. euroa, minkä lisäksi Brexit-mukautusvarauksesta on siirretty 14 milj. euroa. Suomella on siten käytettävissä yhteensä 127 milj. euroa.

Vuoden 2025 talousarvioesitykseen sisältyy yhteensä 368 milj. euroa elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyviä menoja mukaan lukien REPowerEU-osion menot. Aiemmin suunniteltuun verrattuna menojen ajoitusta on myöhennetty.

Maksatukset EU:sta Suomen valtiolle perustuvat kansallisen suunnitelman etenemiseen ja siinä esitettyjen välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttamiseen. Tuloarvio elpymis- ja palautumissuunnitelman (sisältäen REPowerEU-osion) saatavien maksatusten osalta on 489 milj. euroa v. 2025.

Valtioneuvoston kanslia (pääluokka 23)

Valtioneuvoston kanslian pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä 246,5 milj. euroa, joka on 7,7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Muutos edelliseen vuoteen johtuu pääosin valtioneuvoston kanslian pääluokkaan kohdistetuista toimintameno-

säästöistä. Valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin ehdotetaan 155,1 milj. euroa, jossa on vähennystä 10,7 milj. euroa vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon nähden. Vähennyksestä 7,4 milj. euroa aiheutuu toimintameno-

säästöjen aikaistamisesta. Lisäksi momentilta vähennetään tuottavuushankkeiden ja muiden kertaluonteisten investointien rahoitus. Lisäyksestä 2,5 milj. euroa johtuu valtioneuvoston toimitilojen Korttelit 1 ja 2 -hankkeen kustannuksista sekä 2,3 milj. euroa Säätytalon peruskorjauksesta aiheutuvista kalustohankinnoista. Lisäksi valtioneuvoston päätöksentekoa tukevaan tutkimustoimintaan kohdennetaan 6 milj. euroa. Tätä vastaava vähennys tehdään valtuutteen opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokassa. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkameno-

ihin ehdotetaan kohdennettavaksi 0,3 milj. euron toimintameno-

Hallinnonalan toimintameno-

	TA 2024	Toimintameno-	
	milj. euroa	säästö v. 2025	% toiminta-
		milj. euroa	menoista
Valtioneuvoston kanslian toimintamenot	165,8	-7,4	-4,4
Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityis-	15,6	0,0	0,0
avustajiensa palkkaukset			
Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkka-	2,5	-0,3	-13,7
menot			
Oikeuskanslerinviraston toimintamenot	4,6	-0,2	-4,3
Toimintamenot ja -säästöt yhteensä¹⁾	188,4	-7,9	-4,2

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 linjatut lisäsäästöt toimintameno-

Ulkoministeriön hallinnonala (pääluokka 24)

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 1,2 mrd. euroa. Vähennystä vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon on 90 milj. euroa. Pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 23 %, kriisinhallinnan 7 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 56 % ja muiden menojen 15 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuustoimenpiteitä ja keväällä linjattuja toimintamenoisäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 9,1 milj. euroa.

Hallinnonalan toimintamenoisäästöt

	TA 2024 Toimintamenoisäästö v. 2025		
	milj. euroa	milj. euroa	% toimintamenoista
Ulkoasiainhallinnon toimintamenot	256,1	-5,0	-2,0
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	256,1	-5,0	-2,0
Muille kulutusmenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-3,6	-
Muut uudelleenkehennukset	-	-0,5	-
Yhteensä¹⁾	-	-9,1	-

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 linjatut lisäsäästöt toimintamenoihin.

Ulkoasiainhallinto

Ulkoasiainhallinnon toimintamenoihin ehdotetaan 250 milj. euroa, jossa huomioitu 5 milj. euron vähennys osana hallituksen julkisen talouden tasapainottamiseksi päättämiä toimintamenoisäästöjä.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia. Ulkoasiainhallinto huolehtii Suomen elintärkeistä, kansainvälisistä yhteyksistä ja lakisääteisistä konsulipalveluista sekä edistää suomalaisyritysten vientiä ja kansainvälistymistä. Ministeriön maahantulopalveluilla edistetään työperäistä ja esteetöntä laitonta maahanmuuttoa.

Ulkoasiainhallinnon keskeiset vaikuttamisen välineet ovat tehokas kahden- ja monenvälinen diplomatia sekä tuloksellinen viestintä. Ulkoasiainhallinnon toiminta nojaa kattavaan edustustoverkkoon. Edustustoverkkoa tarkastellaan pitkällä aikavälillä suunnitelmallisesti osana hallitusohjelmaa ja siihen pohjautuvaa ulkoasiainhallinnon uudistusta.

Suomi toimii v. 2025 Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj), Pohjoismaiden ministerineuvoston sekä Pohjoismaiden N5-yhteistyöryhmän puheenjohtajana.

Kriisinhallinta

Ulkoministeriön hallinnonalan osuus suomalaisten kriisinhallintajoukkojen menoista on 53,1 milj. euroa, joka vastaa vuoden 2024 tasoa. Sotilaalliseen kriisinhallintaan palkatun henkilöstön arvioidaan v. 2025 olevan n. 450 sotilasta.

Siviilikriisinhallintaan ehdotetaan 17,5 milj. euroa. Osana hallituksen keväällä 2024 päättämiä lisätoimia talouden tasapainottamiseksi momentin määrärahoja vähennetään 2,0 milj. eurolla. Tämän myötä siviilikriisinhallintaan palkattujen asiantuntijoiden määrän arvioidaan alenevan n. 130 henkeen v. 2025.

Rauhanvälitykseen ehdotetaan 3,9 milj. euroa, mikä vastaa aiempaa tasoa. CMI:n Rauhanrahaston pääoman korottamiseen ehdotetaan 5,0 milj. euroa vuoden 2024 varsinaisen talousarvion tavoin. Tämä rahoitus pohjautuu Suomen itsenäisyyden juhlarahaston tekemään yhteensä 10 milj. euron lahjoituspäätökseen.

Kehitysyhteistyö

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan yhteensä 1,1 mrd. euroa. Varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan myönnettäväksi 534 milj. euroa sekä 626 milj. euron sitoumusvaltuuksia, joista aiheutuvat menot ajoittuvat vuoden 2025 jälkeisille vuosille. Lisäksi ehdotetaan, että v. 2025 voidaan sitoutua Afrikan kehityspankin takuupääoman korotukseen 510 milj. eurolla. Osana hallituksen keväällä 2024 päättämiä lisätoimia varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahaan ehdotetaan 50 milj. euron lisästä v. 2025. Määrärahoista uudelleenkohdennetaan 10 milj. euroa kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitavaan kehitysyhteistyöhön. Lisäksi hallitusohjelmassa päätettyjä säästöjä aikaistetaan, mikä kasvattaa vuoden 2025 säästöä 45 milj. eurolla.

Ukraina on hallituskaudella Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde. Tuki Ukrainalle -momentille ehdotetaan yhteensä 47,3 milj. euroa, joka on 14,5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa, sekä 40 milj. euroa sitoumusvaltuuksia. Kehittyvien maiden tukemista laina- ja sijoitusmuotoisella kehitysyhteistyörahoituksella ehdotetaan jatkettavaksi 70 milj. eurolla, joka vastaa vuoden 2024 varsinaisen talousarvion määrärahoja. Finnfundin pääoman korottamiseen ehdotetaan 5,0 milj. euroa, jossa on huomioitu hallituksen keväällä 2024 lisätoimena päättämä 5 milj. euron alenema pääomitukseen.

Valtion arvioidaan kohdistavan kehitysyhteistyöhön n. 0,36 % bruttokansantulosta v. 2025.

Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin ehdotetaan 163,3 milj. euroa. Määrärahaan ehdotetaan tehtävän yhteensä 4,5 milj. euron vähennys osana hallituksen keväällä 2024 linjaamia lisätoimia julkisen talouden tasapainottamiseksi.

Osana hallituksen linjaamia lisätoimia talousarviosta ehdotetaan poistettavaksi määrärahat Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön (vähennys verrattuna vuoden 2024 talousarvioon 1,6 milj. euroa).

Suomen vuoden 2025 Etyj-puheenjohtajuuteen ehdotetaan toimintamenolisäykset mukaan lukien yhteensä 11,6 milj. euroa.

Oikeusministeriön hallinnonala (pääluokka 25)

Oikeusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1,2 mrd. euroa. Pääluokan määrärahoista virastojen toimintamenojen osuus on n. 82 %. Määrärahoista tuomioistuimien osuus on n. 31 %, rangaistusten täytäntöönpanon n. 24 %, oikeuspalveluiden n. 15 %, ministeriön ja hallinnon n. 15 %, ulosoton n. 9 %, syyttäjien n. 5 % ja vaalimenojen n. 1 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuustoimenpiteitä ja keväällä 2024 linjattuja toimintamenoisäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 17,9 milj. euroa.

Hallinnonalan toimintamenoisäästöt

	TA 2024	Toimintamenoisäästö v. 2025	
	milj. euroa	milj. euroa	% toimintamenoista
Oikeusministeriön toimintamenot	25,2	-1,8	-7,3
Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston toimintamenot	18,2	0,0	0,0
Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot	10,1	0,0	0,0
Korkeimman oikeuden toimintamenot	9,8	0,0	0,0
Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot	15,3	-0,4	-2,3
Muiden tuomioistuinten toimintamenot	328,4	-2,0	-0,6
Oikeuspalveluviraston toimintamenot	93,0	-4,6	-4,9
Ulosottolaitoksen toimintamenot	110,0	-3,5	-3,2
Syyttäjälaitoksen toimintamenot	63,2	-0,7	-1,1
Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot	284,5	-0,6	-0,2
Vaalipiirilautakuntien toimintamenot	5,3	0,0	0,0
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	963,0	-13,6	-1,4
Muille kulutusmenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-4,0	-
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-0,4	-
Yhteensä¹⁾	-	-17,9	-

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 linjatut lisäsäästöt toimintamenoihin.

Oikeusministeriön pääluokkaan ehdotetaan yhteensä 19,8 milj. euron säästöjä. Säästöjä ehdotetaan kohdennettavan avustuksiin, ICT-menoihin, Rikosseuraamuslaitoksen avolaitostöihin työntekijien korvausten osalta ja toimintamenoihin. Toimintamenojen säästöt toimeenpantaisiin leikkaamalla kertaluonteisesti siirtyvien määrärahojen tasoa sekä tehostamalla toiminnan tuottavuutta muun muassa lakkauttamalla toimipaikkoja, hyödyntämällä tuottavuutta parantavaa ICT:tä ja toimintoja kehittämällä.

Hallitusohjelman toteuttamiseksi ehdotetaan ehdonalaista vapautumista koskevia säännöksiä muutettavan siten, että henkilö voi olla ensikertalainen vain kerran. Tämän muutoksen määräraha-vaikutus olisi n. 0,7 milj. euroa vuonna 2025. Rangaistusten kiristämisen mahdollistamiseksi

ehdotetaan n. 6,5 milj. euroa Rikosseuraamuslaitokselle vankiloiden turvatekniikan päivittämiseen. Hoitotakuun tiukentumisen poistuminen vähentää Rikosseuraamuslaitoksen määrärahoja n. 0,7 milj. euroa. Lähisuhdeväkivallan sovittelun kieltämiseen ehdotetaan tuomioistuimille ja syyttäjille yhteensä n. 1,3 milj. euroa. Oikeudenhoidon resurssien vahvistamiseksi ehdotetaan oikeudenhoidon selonteossa todetun rahoitusvajeen korjaamiseen 35 milj. euron lisäystä jakautuen oikeusministeriön hallinnonalan viranomaisille.

Vaalien toimittamiseen ehdotetaan n. 34 milj. euron vähennystä vuosittain vaihtelevien vaalimeinojen vuoksi. Vuonna 2025 toimitetaan alue- ja kuntavaalit.

Sisäministeriön hallinnonala (pääluokka 26)

Sisäministeriön pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä n. 2,2 mrd. euroa, mikä on n. 372 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista poliisitoimen (ml. Suojelupoliisi) osuus on 47 %, Rajavartiolaitoksen 20 %, pelastustoimen ja Häätäkeskuslaitoksen 5 %, maahanmuuton 15 % sekä hallinnon 13 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuustoimenpiteitä ja keväällä 2024 linjattuja toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 26,9 milj. euroa.

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2024	Toimintamenosäästö v. 2025	
	milj. euroa	milj. euroa	% toimintamenosta
Sisäministeriön toimintamenot	19,4	-1,5	-7,5
Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot	2,4	-0,2	-9,9
Poliisitoimen toimintamenot	946,4	-9,1	-1,0
Suojelupoliisin toimintamenot	66,8	-0,7	-1,0
Rajavartiolaitoksen toimintamenot	333,6	-2,8	-0,8
Pelastustoimen toimintamenot	4,6	-0,2	-4,3
Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot	77,1	-2,3	-3,0
Pelastusopiston toimintamenot	20,4	-0,6	-2,9
Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot	102,0	-9,3	-9,1
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	1 572,8	-26,6	-1,7
Muille kulutusmenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-0,2	-
Yhteensä¹⁾	-	-26,9	-

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 linjatut lisäsäästöt toimintamenoihin.

Poliisitoimi

Poliisitoimeen ehdotetaan yhteensä n. 1,04 mrd. euroa, mikä on n. 25 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Poliisin resurssien lisäämiseksi hallitusohjelman mukaisesti portaittain 8 000 poliisiin vaalikauden lopussa ehdotetaan 17,5 milj. euron lisäystä. Lisäksi momentille ehdotetaan lisäystä 5,65 milj. euroa nuoriso- ja jengirikollisuuden torjuntaan, 3,5 milj. euroa harmaan talouden torjuntaan sekä 2 milj. euroa koulupoliisin toimintaan. Vähennyksenä ehdotetaan hallinnonalalle osoitettujen toimintamenosäästöjen kohdennuksina poliisille 8,9 milj. euroa.

Suojelupoliisille ehdotetaan 64,8 milj. euroa. Hallinnonalan toimintamenosäästöistä Suojelupoliisille ehdotetaan kohdennettavaksi 0,7 milj. euroa.

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan yhteensä 433 milj. euroa, mikä on 79 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Rajavartiolaitoksen toimintamenoihin ehdotetaan 6 milj. euroa materiaali- ja kyberturvallisuushankintoihin. Vähennyksenä ehdotetaan toimintamenosäästöjen kohdennus 2,8 milj. euroa.

Rajavartiolaitoksen investoinnit -momentille ehdotetaan lisäyksenä 1,25 milj. euroa raskaan alus- ja ilma-aluskaluston sekä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntakaluston ylläpitoon.

Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Pelastustoimen, Pelastusopiston ja Hätäkeskuslaitoksen toimintamenoihin sekä erityismenoihin ehdotetaan yhteensä 102 milj. euroa, mikä on 5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa.

Hätäkeskuslaitokselle ehdotetaan toimintamenosäästöjen kohdennuksena 2,3 milj. euroa, Pelastusopistolle 0,6 milj. euroa ja Pelastustoimen toimintamenoihin 0,2 milj. euroa. Lisäyksinä ehdotetaan 0,9 milj. euroa pelastajakoulutettavamäärän lisäykseen Pelastusopistolle sekä 0,5 milj. euron avustusta Helsingin pelastuskoululle.

Pelastustoimen järjestämisestä vastaavien hyvinvointialueiden taloutta käsitellään kokonaisuutena yleisperustelujen luvussa 9.

Maahanmuutto

Maahanmuuttohallintoon ehdotetaan n. 329 milj. euroa, mikä on n. 196 milj. vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Maahanmuuttovirastolle ja valtion vastaanottokeskuksille ehdotetaan toimintamenosäästöjen kohdennuksena n. 9,3 milj. euroa. Vastaanoton piirissä olevien henkilöiden määrän arvioidaan laskevan, minkä lisäksi vastaanottorahaa alennetaan hallitusohjelman mukaisesti. Maahanmuuton määrärahoja ehdotetaan tämän perusteella vähennettäväksi yhteensä n. 182,5 milj. euroa.

Pakolaiskiintiöksi ehdotetaan 500 henkilöä.

Puolustusministeriön hallinnonala (pääluokka 27)

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 6,5 mrd. euroa, joka on n. 554 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Sotilaallisen maanpuolustuksen osuus pääluokan määrärahoista on 90 %, josta materiaaliseen valmiuteen laskettavia menoja on 43 % (pl. F-35 ja Laivue 2020 sekä tuki Ukrainalle) ja kiinteitä henkilöstömenoja 27 %. Puolustuspolitiikan ja hallinnon (sisältäen arvonlisäveromenot) osuus pääluokan menoista on 9 % ja sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenojen osuus on 1 %.

Indeksi- ja kustannustasotarkistukset lisäävät hallinnonalan menoja 286 milj. eurolla. Lisäksi hallinnonalan arvonlisäveromenojen tarve kasvaa 65 milj. euroa, mikä aiheutuu pääosin arvonlisäverokannan muutoksesta sekä määrärahatarpeiden ajoituksen tarkentumisesta.

Vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon nähden hallinnonalan menoja kasvattaa mm. monitoimihävittäjähankintaan liittyvän valtuuden menoajoitusmuutos n. 251 milj. eurolla sekä Nato-yhteensovittamisen ja liittolaisvelvoitteiden toimeenpanon käynnistäminen 67 milj. eurolla. Merkittävimmät hallinnonalan menoja vähentävät tekijät ovat sotilaallisen toimintaympäristön muutoksen edellyttämän puolustusmateriaalihankintojen korotuksen tason lasku n. 42 milj. eurolla ja Laivue 2020 -hankinnan menoajoituksesta aiheutuvat muutokset hankkeen vuosiosuuksiin.

Puolustusvoimien toimintamenoihin (pl. palkkausmenot), puolustusmateriaalihankintoihin sekä sotilaallisen kriisinhallinnan menoihin on tehty vakiintuneen käytännön mukaisesti 1,5 prosentin ennakollinen kustannustasotarkistus. Vastaava ennakollinen 1,5 prosentin kustannustasotarkistus on tehty myös momentille 27.10.19 (Monitoimihävittäjien hankinta).

Vuoden 2025 talousarvioesityksen mukaisista uusista ja aiemmin myönnettyistä Puolustusvoimien tilausvaltuuksista aiheutuu menoja yhteensä n. 2,8 mrd. euroa v. 2025 ja talousarviovuoden jälkeisinä vuosina yhteensä n. 8 mrd. euroa mukaan lukien F-35 ja Laivue 2020 -hankkeet.

Hallituksen vuosien 2025—2028 kehyspääätöksessä puolustusministeriön hallinnonalalle kohdistettiin vuodelle 2025 lisätoimina säästöjä yhteensä 22 milj. euroa, jotka on kohdennettu Puolustusvoimien toimintamenoihin ja puolustusmateriaalihankintoihin. Lisäksi hallinnonalan tuottavuusmääräraha, 2,875 milj. euroa, on lakkautettu osana keväällä 2024 päätettyjä julkista taloutta vahvistavia lisätoimia.

Hallitusohjelman mukaisia valtionhallinnon tuottavuustoimenpiteitä ja keväällä 2024 linjattuja toimintamenoisäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 20,8 milj. euroa.

Hallinnonalan toimintameno-säästöt

	TA 2024	Toimintameno-säästö v. 2025	
	milj. euroa	milj. euroa	% toiminta- menoista
Puolustusministeriön toimintamenot	17,9	0,0	0,0
Puolustusvoimien toimintamenot	2 357,2	-6,8	-0,3
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	2 375,1	-6,8	-0,3
Muut momentit (puolustusmateriaalihankinnat)	-	-14,0	-
Yhteensä¹⁾	-	-20,8	-

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 linjatut lisäsäästöt toimintamenoihin.

Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan lähes 2,5 mrd. euroa, joka on noin 115 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Muutoksia toimintameno-määrä-rahoihin aiheutuu pääosin hinta- ja kustannustasotarkistuksista, jotka lisäävät määrärahaa yhteensä 78 milj. euroa. Lisäksi Nato-jäsenyyteen liittyviä menoja on lisätty 41 milj. euroa.

Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan määrärahoja 1,5 mrd. euroa, joka on n. 27 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Muutoksia puolustusmateriaalihankintojen määrärahoihin aiheuttavat lähinnä sotilaallisen toimintaympäristön muutoksen edellyttämän puolustusmateriaalihankintojen korotuksen vuositasen lasku, Ukrainaan toimitetun puolustusmateriaalin korvaushankinnat, Nato-jäsenyyteen liittyvät menot sekä useat menoajoitusmuutokset momentin tilausvaltuuksiin. Lisäksi puolustusmateriaalihankintojen määrärahan muutoksessa on otettu huomioon määrärahan lisäyksenä hinta- ja kustannustasotarkistuksina yhteensä 116 milj. euroa.

Sotilaallinen kriisinhallinta

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin ehdotetaan määrärahoja 64,9 milj. euroa, joka on 1,2 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu kustannustasotarkistuksista sekä kriisinhallintajoukoille hankittavien ajoneuvojen hankinnan siirtämisestä Puolustusmateriaalihankinnat -momentille. Suurimpina operaatioalueina säilyvät Libanon ja Irak, joiden lisäksi momentilta katetaan Ukrainan koulutusoperaation menoja. Kriisinhallintaa käsitellään lisäksi ulkoasiainministeriön hallinnonalan yleisperusteluissa kohdassa Kriisinhallinta.

Valtiovarainministeriön hallinnonala (pääluokka 28)

Valtiovarainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 40,2 mrd. euroa, joka on 2,1 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu etenkin hyvinvointialueiden rahoituksen sekä kunnille maksettavan valtionosuuden kasvusta. Hallinnonalan määrärahoista hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoituksen osuus on 65 %, kuntien tukemisen osuus 10 %, valtion maksamien eläkkeiden ja korvausten 15 %, EU:n ja muiden kan-

sainvälisten järjestöjen maksuosuuksien 5,9 %, energiaverotuen 0,1 % ja Ahvenanmaan maakunnalle suoritettavien maksujen 0,8 %. Pääluokan määrärahoista ministeriön ja virastojen toimintamenojen osuus on 2,3 % ja hallinnonalan arvonlisäveromenojen osuus 0,4 %.

Hallitusohjelman mukaisia valtionhallinnon tuottavuustoimenpiteitä ja keväällä 2024 linjattuja toimintamenoja on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 77,7 milj. euroa.

Hallinnonalan toimintamenoja säästöt

	TA 2024	Toimintamenoja säästö v. 2025	
	milj. euroa	milj. euroa	% toimintamenoista
Valtiovarainministeriön toimintamenot	41,0	-0,9	-2,3
Verohallinnon toimintamenot	425,0	-8,6	-2,0
Tullin toimintamenot	207,7	-0,9	-0,4
Kansallisen tulorekisterin toimintamenot	43,3	-2,1	-4,8
Valtiokonttorin toimintamenot	36,2	-0,8	-2,3
Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot	0,6	0,0	0,0
Huoltovarmuuspankin palvelumaksu	1,7	0,0	0,0
Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot	6,4	-0,6	-9,3
Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot	5,0	0,0	0,0
Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot	15,0	-6,6	-43,8
Verkkomaksaminen	0,5	0,0	0,0
Tilastokeskuksen toimintamenot	54,7	-1,2	-2,3
Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot	5,0	-0,1	-2,3
Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot	63,5	-1,4	-2,3
Sähköinen tunnistautuminen	8,0	-1,0	-12,5
Aluehallintoviraston toimintamenot	70,5	-1,6	-2,3
Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen	2,0	0,0	0,0
Erikseen budjetoidut henkilöstömenot	2,5	-2,0	-80,0
Työturvallisuuden edistäminen	1,0	0,0	0,0
Osaamisen kehittäminen	12,0	-15,0	-125,0
Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen	10,3	-3,6	-35,1
Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät	4,4	-2,2	-50,6
Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus	105,1	-25,0	-23,8
Rahoitusvakausviraston toimintamenot	8,1	-0,1	-0,6
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	1 129,4	-73,7	-6,5
Muille kulutusmenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-4,0	-
Yhteensä¹⁾	-	-77,7	-

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 linjatut lisäsäästöt toimintamenoihin.

Verotus ja tulli

Verohallinnon ja Tullin toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 650 milj. euroa. Menoihin sisältyy 39 milj. euroa kansallisen tulorekisterin toimintamenoja ja positiivisen luottotietorekisterin menoja. Tullin toimintamenoihin sisältyy myös 9 milj. euroa tulliselvitysjärjestelmän kokonaisuudistuksen jatkamiseen. Lisäksi takaisin maksettaviin veroihin, verotukseen liittyviin korkomenoihin sekä autoveron vientipalautukseen ehdotetaan 53 milj. euroa.

Palvelut valtioyhteisölle

Palveluihin valtioyhteisölle ehdotetaan 50 milj. euroa. Määrärahat sisältävät Valtiokonttorin, Palkeiden ja Valtorin toimintamenot. Pääosa palveluista rahoitetaan omakustannushintaisena maksullisena toimintana. Tämän lisäksi Valtiokonttori tuottaa valtion keskitettyjä palveluita mm. varainhankinnan ja keskuskirjanpidon osalta. Senaatti-konsernin liikelaitosten investointivaltuuden enimmäismääräksi ehdotetaan 850 milj. euroa investointien painottuessa valtion tehtävien kannalta tarpeelliseen, sisäolosuhteita parantavaan, toimitilatehokkuutta kasvattavaan ja viranomaisien toimintaedellytykset turvaavaan rakentamiseen. Investointisuunnitelmiin sisältyy myös kansainvälisiin sopimuksiin liittyviä Puolustusvoimien investointitarpeita.

Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Tilastotoimeen, valtion taloudelliseen tutkimukseen ja rekisterihallintoon ehdotetaan yhteensä 124 milj. euroa. Summa sisältää Tilastokeskuksen toimintamenot 54 milj. euroa, Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot 5,2 milj. euroa sekä Digi- ja väestötietoviraston (DVV) toimintamenot 58 milj. euroa. Sähköisen tunnistautumisen menoihin ehdotetaan 7 milj. euroa. Lisäksi kansainvälisten osajien digitaaliseen lupa-, viranomais- ja pankkipalveluiden avauskanavaan vahvan tunnistautumisen ympäristössä ehdotetaan 1,8 milj. euroa.

Valtion alue- ja paikallishallinto

Alue- ja paikallishallinnon määrärahat koostuvat enimmäkseen aluehallintovirastojen toimintamenoista, joihin ehdotetaan 67 milj. euroa.

Valtion eläkemenot ja korvaukset

Valtion maksamiin eläkkeisiin ja eläkkeisiin liittyviin menoihin ehdotetaan 6,0 mrd. euroa. Valtion eläketurvan piirissä olevat eläkkeet myöntää ja maksaa Keva niille eläkkeen saajille, jotka ovat viimeksi olleet pääasiallisesti valtion eläketurvan piirissä (viimeisen eläkelaitoksen periaate). Valtio siirtää Kevalle katteen eläkkeiden maksamiseksi. Lisäksi Valtiokonttorin maksamiin vahingonkorvauksiin ml. valtion matkavahinkoturvan menoihin ehdotetaan 41 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden ja kuntien peruspalvelujen rahoitus

Hyvinvointialueiden yleiskatteiseen valtion rahoitukseen ehdotetaan 26,2 mrd. euroa. Hyvinvointialueiden taloutta käsitellään kokonaisuutena yleisperustelujen luvussa 9.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 3,4 mrd. euroa ja kuntien veromenetysten korvauksiin 0,5 mrd. euroa. Valtion rahoitusta kunnille ja valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen käsitellään yleisperustelujen luvussa 10.

Maksut Euroopan unionille

Euroopan unionille suoritettaviin Suomen maksuosuuksiin ehdotetaan 2,3 mrd. euroa, joka on 44 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa.

Vuosi 2025 on EU:n rahoituskehyskauden 2021—2027 viides varainhoitovuosi. Ehdotettu määräraha perustuu Euroopan komission esitykseen EU:n monivuotisen rahoituskehysten maksukaton tasosta vuodelle 2025.

Komissio voi esittää jäsenvaltiolle lisäpyyntöjä tarvittavien varojen asettamiseksi komission käyttöön tilanteessa, jossa unionin talousarvion budjetoidut määrärahat eivät ole riittävät unionin käteisvarojen tarpeen kattamiseksi.

Suomen osuuteen Ukrainan makrotaloudellisen rahoitusavun korkomenoista ehdotetaan 10 milj. euron arviomäärärahaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala (pääluokka 29)

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja n. 8,5 mrd. euroa, joka on n. 411 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahoista n. 11 % osoitetaan varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen, n. 16 % toisen asteen koulutukseen, n. 47 % korkeakoulutukseen ja tutkimukseen, n. 13 % opintotukeen, n. 6 % taiteeseen ja kulttuuriin sekä n. 3 % liikuntatoimeen ja nuorisotyöhön.

Talousarvion keskeisimmät muutokset liittyvät T&K-rahoituksen lisäykseen, opiskelijoiden siirtämiseen opintotuen asumislisän piiriin sekä lakisääteisten kustannustason ja arvonlisäveromenojen muutosten sekä muiden ns. automaattimuutosten huomioimiseen ja säästöjen toimeenpanoon. Osana julkisen talouden sopeuttamistoimenpiteitä valtionavustusten tasoa alennetaan 60 milj. eurolla.

Hallitusohjelmassa päätettyjä tuottavuustoimenpiteitä ja keväällä 2024 linjattuja toimintameno-säästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 29,8 milj. euroa. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla osa tuottavuusohjelman säästöistä kohdistuu erilaisiin toiminta- ja siirtomenomenomomenteilta myönnettyihin avustuksiin, erityisesti Opetushallituksen osalta.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskukselle ehdotetaan 10 milj. euron määrärahaa työn ohessa tapahtuvan opiskelun pilotointi- ja kehittämishankkeeseen.

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2024	Toimintamenosäästö v. 2025	
	milj. euroa	milj. euroa	% toimintamenosta
Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot	24,5	0,0	-0,1
Opetushallituksen toimintamenot	66,3	-18,5	-27,9
Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot	12,7	-0,8	-6,0
Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot	15,8	-1,1	-6,8
Suomen Akatemian toimintamenot	13,5	-0,6	-4,7
Kansallisarkiston toimintamenot	22,7	-0,6	-2,8
Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot	5,1	-0,3	-5,0
Varastokirjaston toimintamenot	1,8	-0,1	-5,0
Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot	0,7	0,0	0,0
Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot	7,0	-0,3	-4,9
Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot	2,7	-0,1	-4,3
Museoviraston toimintamenot	26,5	-0,9	-3,3
Saavutettavuuskirjasto Celian toimintamenot	5,8	-0,2	-2,6
Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot	7,4	-0,3	-4,5
Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot	42,1	0,0	0,0
Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot	9,0	0,0	0,0
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	263,5	-23,8	-7,0
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-6,0	-
Yhteensä¹⁾	-	-29,8	-

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 linjatut lisäsäästöt toimintamenoihin.

Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Laadukas varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus edistävät oppimisen edellytyksiä ja lisäävät koulutuksellista tasa-arvoa. Hallitusohjelman mukaisesti varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen tasa-arvorahoitukseen ehdotetaan 55,2 milj. euroa jaettavaksi avustuksina v. 2025.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa esi- ja perusopetuksen tuen uudistuksen 1.8.2025 alkaen. Uudistuksen tarkoituksena on vahvistaa ennakkollisia tukitoimia ja varmistaa, että yksilöllisiä tukitoimia tarvitsevat oppilaat saavat oppimisensa tueksi riittävät tukitoimet. Varhaiskasvatuksen täydennyskoulutukseen esitetään 6 milj. euroa.

Vapaaseen sivistystyöhön ehdotetaan 185,4 milj. euroa. Ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen tarjontaa vahvistetaan. Vapaalla sivistystyöllä on tärkeä merkitys harrastamisessa ja osaamisen kasvattamisessa.

Osana valtionavustussäästöä esi- ja perusopetuksen sekä varhaiskasvatuksen valtionrahoitusta ja valtionavustuksia järjestöille vähennetään yhteensä 3 milj. euroa.

Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Opiskelijan oikeutta oppimisen tukeen vahvistetaan lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Tarkoitukseen ehdotetaan molemmille sektoreille 10 milj. euron pysyvää lisärahoitusta. Tavoitteena on sujuvoittaa nivelvaiheen koulutusvalintoja, vähentää koulutuksen keskeyttämistä, parantaa opiskelijoiden edellytyksiä tutkinnon suorittamiseen ja vahvistaa opiskelijoiden hyvinvointia.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusta vähennetään pysyvästi 100 milj. eurolla, josta 42,6 milj. euroa valtionosuudesta. Opiskelupaikkojen vähennykset kohdistetaan erityisesti aikuisille, aieman tutkinnon suorittaneille järjestettävään koulutukseen. Tavoitteena on vähentää ammatillisen koulutuksen kasautumista samoille henkilöille. Lisäksi hallinnonalan valtionavustusrahoituksen vähennyksestä 20 milj. euroa kohdistuu ammatillisen koulutuksen rahoitukseen.

Toisen asteen hankerahoitusta sekä ammatillisen koulutuksen strategiarahoitusta alennetaan yhteensä 6 milj. euroa. Osana valtionavustussäästöä lukiokoulutuksen valtionrahoitusta vähennetään 1,8 milj. euroa.

Korkeakouluopetus ja tutkimus

Korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä pyritään nostamaan mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Samanaikaisesti ensikertalaisten asemaa korkeakoulujen tutkintokoulutuksessa parantavien toimien kanssa lisätään korkeakoulututkinnon jo suorittaneiden mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen. Korkeakoulujen perusrahoitusta ehdotetaan lisättäväksi kustannustason nousua vastaavasti 76,9 milj. eurolla. Vuodelle 2025 ehdotetaan 86 milj. euroa tohtorikoulutuksen pilottiin.

Julkista taloutta vahvistavina toimina yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen avoimen koulutustarjonnan säädelyjä enimmäismaksuja ja EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvoosimaksujen vähimmäismäärää nostetaan. Vastaavasti vähennetään korkeakoulujen valtionrahoitusta.

Suomen Akatemialle ehdotetaan tutkimushankevaltuudeksi yhteensä 515,2 milj. euroa, joka on 55 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Valtuuslisäyksistä suunnataan tutkimushankerahoituksen kasvattamiseen 40 milj. euroa ja temaattisiin tutkimusinfrastruktuureihin 15 milj. euroa. Lisäksi strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitusvaltuudeksi ehdotetaan 49,6 milj. euroa. Korkeakouluille ja CSC Oy:lle ehdotetaan yhteensä 24,9 milj. euroa kohdennettavaksi EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen.

Valtio on varautunut EuroHPC LUMI:n korvaamiseen uudella supertietokoneella. Tätä tarkoitusta varten vuodelle 2025 ehdotetaan 50 milj. euron rahoitusta. Tiedepoliittisten tavoitteiden edistämiseen tarkoitettuja valtionavustuksia vähennetään 4 milj. euroa.

Opintotuki

Opintotukeen ehdotetaan n. 1,1 mrd. euroa, joka on n. 190 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Nousu johtuu pääosin opiskelijoiden siirtämisestä opintotuen asumislisän piiriin. Myös opintolainojen takausvastuusuoritusten määrän arvioidaan kasvavan n. 16 milj. euroa. Opintolainan valtiontakauksen ja huoltajakorotuksen määriin on tehty v. 2024 tasokorotukset. Opintorahan määrä on jäädytetty hallitusohjelman mukaisesti vuoden 2023 tasolle. Koulumatkatukioikeus rajataan vain maksuttoman koulutuksen opiskelijoille.

Taide ja kulttuuri

Kulttuuri- ja taidepolitiikan toimilla luodaan edellytyksiä luovuudelle, hyvinvoinnille ja talouden kasvulle sekä vahvistetaan yhteiskunnan kestävyyttä.

Valtio on aiempien päätösten mukaisesti varautunut rahoittamaan Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hanketta enintään 20 milj. eurolla, josta vuodelle 2025 kohdistuu 5 milj. euroa.

Vuoden 2024 talousarvioon verrattuna taiteeseen ja kulttuuriin kohdistetaan 17,3 milj. euron lisäsäästö, joka kohdistuu esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin sekä harkinnanvaraisiin avustuksiin ja taiteen ja kulttuurin edistämiseen myönnettäviin avustuksiin.

Yksityisen kopioinnin määrä on laskenut noin puoleen yksityisen kopioinnin hyvityksen voimaantumisen jälkeen. Yksityisen kopioinnin hyvityksen määräraha puolitetaan säästötoimena verrattuna vuoden 2024 tasoon eli 5,5 milj. euroon.

Liikuntatoimi

Liikuntatoimen määrärahoihin ehdotetaan 154,6 milj. euroa, joka on 10,9 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Liikuntaa ja huippu-urheilua edistetään hallitusohjelman mukaisesti kiinnittäen erityistä huomiota tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja vastuullisuuden vahvistamiseen. Väestön liikunnallisuuden edistämiseksi toimeenpannaan hallitusohjelman mukaista poikkihallinnollista Suomi Liikkeelle -ohjelmakokonaisuutta, jossa tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä.

Hallinnonalan valtionavustusrahoituksen vähennyksestä 9,7 milj. euroa kohdistuu liikuntapaikkarakentamisen avustuksiin.

Nuorisotyö

Nuorisotyön määrärahoihin ehdotetaan 70,7 milj. euroa, joka on 3,3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyä toteutetaan hallitusohjelman mukaisesti.

Hallinnonalan valtionavustusrahoituksen vähennyksestä noin 4 milj. euroa kohdistuu nuorisotyön edistämisen avustuksiin.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala (pääluokka 30)

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2,6 mrd. euroa, jossa on vähennystä 33,6 milj. euroa verrattuna vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon.

Hallitusohjelmassa päätettyjä tuottavuustoimenpiteitä ja keväällä 2024 linjattuja toimintameno-säästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 4,2 milj. euroa vuodelle 2025.

Hallinnonalan toimintameno-säästöt

	TA 2024	Toimintameno-säästö v. 2025 ¹⁾	
	milj. euroa	milj. euroa	% toiminta-menoista
Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot	24,5	-1,0	-4,0
Luonnonvarakeskuksen toimintamenot	85,0	-0,9	-1,1
Ruokaviraston toimintamenot	79,6	-0,7	-0,9
Maanmittauslaitoksen toimintamenot	51,2	-0,6	-1,2
Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät	7,2	-0,1	-1,1
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	247,5	-3,3	-1,3
Muille kulutusmenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-0,3	-
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-0,6	-
Yhteensä²⁾	-	-4,2	-

¹⁾ Hallinnonalan säästöstä 4,8 milj. euroa ehdotetaan kohdistettavaksi jo vuodelle 2024. Lisäksi Metsähallituksen tuloutusta on kasvatettu 6 milj. eurolla, mikä vähentää vastaavasti hallinnonalalle kohdistuvaa säästöä.

²⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 linjatut lisäsäästöt toimintamenoihin.

Hallinto ja tutkimus

Hallinnon ja tutkimuksen määrärahat kasvavat 15,3 milj. eurolla 161,8 milj. euroon vuoden 2024 talousarvioon verrattuna, mikä johtuu pääosin viennin edistämisen, biotalouden huoltovarmuuden ja arvonlisän kehittämisestä, Jokioisten kotieläintuotannon infrastruktuurin uudistamisesta sekä yleisen arvonlisäverokannan korotuksesta.

Maaseudun kehittäminen sekä maa- ja elintarviketalous

Maaseudun kehittämisen (luku 10) sekä maa- ja elintarviketalouden (luku 20) määrärahoista pääosa liittyy vuonna 2023 käynnistyneeseen Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 toimeenpanoon Manner-Suomessa. Toimenpiteiden määrärahat on budjetoitu CAP-suunnitelman rahoitus-suunnitelman mukaisesti ottaen huomioon pääministeri Orpon hallitusohjelman säästöt.

Maaseudun kehittämisen määrärahat vähenevät 5,2 milj. eurolla 481,5 milj. euroon. Muutos johtuu tuki- ja korvausjärjestelmien määrärahojen muutoksista, kertaluonteisten määrärahojen pois-tumisesta sekä hallituksen keväällä 2024 päättämistä lisätoimenpiteistä. Maaseudun kehittämisen tavoitteena on maaseutualueiden potentiaalinen hyödyntäminen sekä elinvoimaisuuden lisääminen

kestävällä tavalla. Maaseudun kehittämisen tavoitteita tuetaan mm. maaseudun yritystukien, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä neuvonnan avulla.

Maa- ja elintarviketalouden määrärahoiksi ehdotetaan 1,74 mrd. euroa, joka on 33,8 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Muutos johtuu pääosin hallitusohjelmassa päätetyn alueellisen ja paikallisen maaseudun kehittämisen säästön toimeenpanoon liittyvistä muutoksista sekä ravinnekierrätyksen edistämiseen biokaasutuotannolla osoitetun määrärahan päättymisestä. Luvun määrärahoihin parannetaan biotalouteen ja ruokaan perustuvien liiketoimintojen kestävä ja kilpailukykyistä kasvua sekä turvataan vastuullisella toiminnalla ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta.

Luonnonvaratalous

Luonnonvaratalouden ja Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien määrärahat vähenevät 9,8 milj. eurolla 187,9 milj. euroon vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Vähennykset johtuvat pääosin hallitusohjelman mukaisista sopeutustoimista.

Luonnonvaratalouden muodostavat kala-, riista-, metsä- ja vesitalous sekä yleiset luonnonvarasiat. Luonnonvaratalouden tavoitteena on uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hoito ja käyttö sekä niihin liittyvien riskien hallinta. Määrärahoilla turvataan huoltovarmuutta, korvataan uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä, luodaan edellytyksiä luonnonvarojen kestäväan käyttöön perustuvalle kilpailukykyiselle yritystoiminnalle, sovitetaan yhteen luonnonvarojen käytön ja suojelun tarpeet sekä luodaan hyvinvointia luonnon virkistyskäytön avulla.

Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen

Luvun määrärahat vähenevät 0,08 milj. eurolla 53,1 milj. euroon vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Maaomaisuuteen, osakehuoneistoihin ja peruspaikkatietoihin liittyvät tehtävät ja palvelut turvaavat osaltaan omistusta ja kansallista vakuusjärjestelmää sekä palvelevat digitalisoituvan yhteiskunnan tietotarpeita. Paikantamisen perustan ylläpidolla ja kehittämisellä turvataan paikkatietojen hyödyntämistä koko yhteiskunnassa. Toimintamenot sisältävät EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelmasta rahoitettavan huoneistotietojärjestelmän toisen vaiheen kehittämisen.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala (pääluokka 31)

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 3,6 mrd. euroa, joka on n. 19 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa.

Pääluokan määrärahoista liikenne- ja viestintäverkkojen ylläpidon ja kehittämisen osuus on 56 % sekä liikenteen ja viestinnän palvelujen 24 %. Hallinnonalan virastojen toimintamenoihin ja toimialan yhteisiin menoihin käytetään 20 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuustoimenpiteitä ja keväällä 2024 linjattuja toimintamenoasaitöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 20,4 milj. euroa vuodelle 2025.

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2024	Toimintamenosäästö v. 2025	
	milj. euroa	milj. euroa	% toimintamenosta
Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot	22,9	-0,3	-1,1
Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot	95,8	-10,6	-11,1
Väyläviraston toimintamenot	62,6	-5,2	-8,2
Ilmatieteen laitoksen toimintamenot	50,0	-4,4	-8,7
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä¹⁾	231,2	-20,4	-8,8

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 linjatut lisäsäästöt toimintamenoihin.

Liikenne- ja viestintäverkot

Liikenne- ja viestintäverkkojen vuoden 2025 määrärahoiksi ehdotetaan n. 2,0 mrd. euroa, joka on n. 40 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Tästä perusväylänpitoon ehdotetaan n. 1,5 mrd. euroa, mikä on n. 70 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Lisäyksenä perusväylänpitoon ehdotetaan 2,7 milj. euron määrärahaa erityisesti Itä-Suomen pieniin liikennehankkeisiin.

Väyläverkon kehittämiseen ehdotetaan n. 41 milj. euron lisäystä vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Lisäys aiheutuu tarkentuneesta ennusteesta koskien myönnettyjen CEF-tukien maksatuksia ja hallitusohjelman investointiohjelman rahoituksella käynnistettävistä väylähankeista.

Liikenteen ja viestinnän palvelut

Liikenteen ja viestinnän palveluihin ehdotetaan yhteensä 858 milj. euroa. Määrärahat ovat n. 3,5 milj. euroa suuremmat kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa, kun tv- ja radiorahaston indeksikorotusta ja teknisluonteista momentin siirtoa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta ei oteta huomioon.

Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamiseen ehdotetaan 89 milj. euroa sekä avustuksiin liikenteen ja viestinnän palveluihin 28,5 milj. euroa. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostoihin ja kehittämiseen ehdotetaan 19,9 milj. euroa. Julkisen henkilöliikenteen ostoihin ja kehittämiseen ehdotetaan 107,4 milj. euroa, mikä sisältää kehyspäätöksen mukaisen 5 milj. euron lisäyksen lentoliikennepalvelujen ostoihin.

Valtion televisio- ja radiorahastoon siirretään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi 609,7 milj. euroa. Yleisradion rahoitusta tarkistetaan YLE-indeksin mukaisella korotuksella.

Hallinnon kustannukset

Hallinnonalan virastojen toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 214,8 milj. euroa. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenoihin ehdotetaan 2 milj. euron lisäystä julkisen hallinnon ja yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisille toimijoille tarjottavien kyberturvapalveluiden tuottamiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala (pääluokka 32)

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 3,6 mrd. euroa, joka on 601 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista hallinnon osuus on 20 %, uudistumisen ja vähähiilisyyden 40 %, työllisyyden ja yrittäjyyden 19 %, yritysten erityisrahoituksen 7 % sekä kotoutumisen ja kansainvälisen osaamisen 14 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuustoimenpiteitä ja keväällä 2024 linjattuja toimintamenoisäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 24,7 milj. euroa vuodelle 2025.

Hallinnonalan toimintamenoisäästöt

	TA 2024	Toimintamenoisäästö v. 2025	
	milj. euroa	milj. euroa	% toimintamenoista
Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot	40,6	-0,3	-0,7
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot	220,4	-12,4	-5,6
Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot	287,4	0,0	0,0
Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot	33,6	-1,7	-5,0
Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot	99,3	-5,7	-5,7
Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot	20,3	0,0	0,0
Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot	14,7	-2,8	-19,0
Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot	23,5	-1,2	-5,0
Energiaviraston toimintamenot	10,5	0,0	0,0
Digitalisaation kehittäminen	25,2	0,0	0,0
Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen	4,9	-0,6	-12,4
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	780,4	-24,7	-3,2
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	0,0	-
Yhteensä¹⁾	-	-24,7	-

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 linjatut lisäsäästöt toimintamenoihin.

Hallinto

Hallinnon määrärahoiksi ehdotetaan 738 milj. euroa, joka on 266 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys johtuu pääosin työvoimapalvelu-uudistuksesta, jossa julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirretään 1.1.2025 alkaen työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille ja työ- ja elinkeinotoimistojen määrärahamomentti ehdotetaan poistettavaksi. Lisäksi hallinnonalan toimintamenoihin, myönnettäviin valtionavustuksiin sekä kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ehdotetaan kohdennettavan säästöjä yhteensä noin 25 milj. euroa.

Yrityksen digitalous -hankkeeseen ehdotetaan kohdennettavaksi 3,3 milj. euron määräraha.

Geologian tutkimuskeskuksen MinTec-koetehdaskokonaisuuden tutkimusinfrastruktuurin toteuttamiseen ja käyttöönottoon kohdennetaan 18 milj. euron valtuus, josta aiheutuu 5 milj. euron määrärahatarve v. 2025.

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenoihin ehdotetaan lisäystä 280 000 euroa F-kaasusetuksen ja otsoniasetuksen toimeenpanoon.

Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenoihin ehdotetaan lisäystä 460 000 euroa tilintarkastusvalvontaan.

Energiavirastolle ehdotetaan lisäystä 1,23 milj. euroa ja työ- ja elinkeinoministeriölle 0,27 milj. euroa lisätehtäviin mm. useisiin EU-lähtöisiin velvoitteisiin.

Siviilipalvelukeskuksen toimintaan ehdotetaan kohdennettavan 0,5 milj. euron säästö.

VTT Oy:n yleisavustukseen ehdotetaan lisäystä 2,1 milj. euroa valmiuden ja osaamisen kehittämiseen pienydinvoimalahankkeiden teollistamisessa ja 1,9 milj. euroa tutkimuslaitosten post doc -ohjelmaan.

Uudistuminen ja vähähiilisyyys

Uudistumisen ja vähähiilisyyden määrärahoiksi ehdotetaan 1,45 mrd. euroa, jossa on vähennystä 181 milj. euroa vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon nähden.

Valtion tutkimus- ja kehittämismenoja nostetaan asteittain 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemisen valtuutta ehdotetaan nostettavan 540 milj. euroon, joka sisältää T&K-rahoituksen valtuuden lisäyksen 94 milj. eurolla. Valtuutta kohdennetaan yrityksille, jotka sitoutuvat lisäämään investointeja puhdasta ja digitaalista siirtymää sekä muiden yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisua tukevaan, aiempaa riskipitoisempaan ja kunnianhimoisempaan T&K-toimintaan yhteistyössä muiden yritysten ja tutkimusorganisaatioiden kanssa. Lisäksi valtuutta kohdennetaan soveltavaan tutkimukseen tutkimusorganisaatioille, jotka yritysten kanssa yhteistyössä kehittävät murrosteknologioita sekä ratkaisuja yhteiskunnallisiin haasteisiin, ja tukemaan yhteiskunnallisia siirtymiä, kuten puhdasta siirtymää ja digitalisaatiota. Valtuuden lisäyksestä kohdennetaan 9 milj. euroa luovien alojen

T&K-toiminnan rahoittamiseen. Muita kuin T&K-toimintaan kohdentuvia avustusvaltuuksia ehdotetaan vähennettävän 20 milj. euroa.

Energiatuen valtuudeksi ehdotetaan 14,1 milj. euroa hallitusohjelman mukaisesti.

Puhtaan energian kärkihankkeisiin ehdotetaan 140 milj. euron valtuutta. Valtuus kohdistetaan teknisiin nieluihin.

Uusiutuvan energian tuotantotuen määrärahaa ehdotetaan alennettavan n. 75 milj. eurolla verrattuna vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon tuulivoiman tukijärjestelmän piiristä poistuvan kapasiteetin ja sähkön markkinahinnan kehityksen vuoksi.

Työllisyys ja yrittäjyys

Työllisyyden ja yrittäjyyden määrärahoiksi ehdotetaan 681 milj. euroa, mikä on 317 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa.

Vähennys johtuu työvoimapalvelu-uudistuksesta, jossa julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirretään 1.1.2025 alkaen työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille. Työvoimapalveluiden järjestämisvastuu muodostaa kunnille uuden valtionosuustehtävän, johon kunnille osoitetaan täysimääräinen rahoitus. Ministeriön pääluokasta ehdotetaan tällä perusteella siirrettävän rahoitusta kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen yhteensä n. 433 milj. euroa.

EU:n alue- ja rakennepoliitiikan ohjelmien arviomäärärahaan ehdotetaan oikeudenmukaisen siirtymän rahaston rahoitukseen lisäystä 40 milj. euroa. Ohjelmien myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan 376 milj. euroa.

Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukemisen rahoitusta ehdotetaan lisättäväksi 1 milj. euroa tarkoituksena saada uusia työnantajia kansainvälisen rekrytoinnin palveluiden piiriin sekä 1 milj. euroa Kontiolahden ampumahiihtokeskuksen valaistusta varten.

Yritysten erityisrahoitus

Yritysten erityisrahoituksen määrärahoiksi ehdotetaan 262 milj. euroa, jossa on lisäystä 50 milj. euroa vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Suomen teollisuussijoitus oy:n pääomittamiseen ehdotetaan 100 milj. euron määrärahaa kasvu-panostuksena yksityisen rahoituksen vivuttamiseen. Ukraina myönnettävien vientitakuiden tappiokorvauksiin Finnvera Oyj:lle Ukrainaan kohdistuvan viennin ja investointien edistämiseksi ehdotetaan 100 milj. euron suostumusta.

Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Kotoutumisen ja kansainvälisen osaamisen määrärahoiksi ehdotetaan 501 milj. euroa, joka on 112 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa.

Valtion korvauksiin kotoutumisen edistämisestä ehdotetaan 498 milj. euroa, joka on 114 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatarve kasvaa 169 milj. eurolla johtuen päivitetystä arvioista kotikunnan tilapäistä suojelua saavien määrästä. Toisaalta määrärahatarvetta vähentävät 58 milj. eurolla kotoutumisesta maksettaviin korvauksiin kohdennettu säästö ja 8,4 milj. eurolla kotoutumiskoulutuksen hintatason tarkistus. Hallitusohjelman mukainen pakolaiskiintiön lasku 500 henkilöön vähentää määrärahatarvetta 4,3 milj. eurolla.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala (pääluokka 33)

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) hallinnonalan määrärahasoksi ehdotetaan 15,2 mrd. euroa, joka on n. 1,1 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Hallinnonalan määrärahoista käytetään eläkemenoihin n. 36 %, perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen sekä perustoimeentulotukeen n. 31 %, työttömyysturvaan n. 12 %, sairausvakuutukseen n. 12 %, sosiaali- ja terveydenhuollon tukemiseen n. 2 % ja avustuksiin terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen n. 2 %. Muihin pääluokan lukuihin käytetään kuhunkin 0,4—1,0 % pääluokan määrärahoista.

Määrärahasoihin vaikuttavat erityisesti pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaiset ja keväällä 2024 päätetyt uudet sosiaaliturvan määrärahatarvetta pienentävät uudistukset. Uudistusten nettovaikutus asumistuki- ja toimeentulotukimenot huomioiden on STM:n pääluokkaan n. 470 milj. euroa vähennystä. Tästä n. 170 milj. euroa aiheutuu v. 2024 voimaan tulleista uudistuksista ja n. 300 milj. euroa v. 2025 voimaan tulevista uudistuksista. Lisäksi ns. kanavointiratkaisu vähentää määrärahatarvetta nettona yhteensä 574,7 milj. euroa.

Kanavointiratkaisu toteutetaan, koska sosiaaliturvaan kohdistetut uudistukset alentavat sosiaaliturvarahastojen kuluja, mikä normaalitilanteessa alentaisi myös rahastojen perimiä vakuutusmaksuja. Ratkaisulla sosiaaliturvan säästöt ohjataan täysimääräisesti velkaantumisen vähentämiseen, minkä vuoksi valtion osuuksia rahastoille pienennetään. Näin vakuutusmaksut eivät kokonaisuutena laske uudistusten myötä.

Käytännössä kanavointi toteutetaan siten, että työnantajien osalta työttömyysvakuutusmaksujen aleneminen kompensoidaan kiristämällä työnantajien sairausvakuutusmaksua. Tämä alentaa palkansaajien päivärahamaksua, mistä osa kanavoituu valtiolle automaattisesti ansiotuloverotulojen kasvun kautta, sillä päivärahamaksu on verovähennyskelpoinen. Jäljelle jäävä osuus palkansaajien maksupaineen alenemisesta kanavoidaan valtiolle kiristämällä palkansaajien sairaanhoitomaksua ja pienentämällä valtion rahoitusosuutta sairaanhoitovakuutuksesta.

Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen (TE-palvelut) siirtoon kunnille 1.1.2025 liittyen siirretään työttömyysturvamomenteilta n. 370 milj. euroa kuntien valtionosuusmomentille.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuustoimenpiteitä ja keväällä 2024 linjattuja toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 29,3 milj. euroa. Säästöistä 28,7 milj. euroa on koh-

distettu virastoille ja laitoksille ja 0,6 milj. euroa muille momenteille. Suurimmat säästöt koskevat isoimpia laitoksia, kuten KELA, THL ja TTL. Keskimäärin tuottavuussäästö on vajaa 4 % hallinnonalan virastojen ja laitosten vuoden 2024 määrärahasosta.

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2024	Toimintamenosäästö v. 2025	
	milj. euroa	milj. euroa	% toimintamenosta
Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot	40,9	-1,0	-2,4
Valtion mielisairaaloiden toimintamenot	0,5	0,0	0,0
Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot	2,8	0,0	0,0
Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot	22,5	0,0	0,0
Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot	9,2	-0,3	-2,7
Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveyspalvelut	2,8	0,0	0,0
Säteilyturvakeskuksen toimintamenot	22,1	-1,7	-7,7
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot	14,7	-0,6	-4,1
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot	5,0	-0,3	-5,0
Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot	29,7	-0,9	-3,0
Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomaisen toimintamenot	2,2	-0,1	-2,7
Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano	2,0	0,0	0,0
Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot	80,9	-3,0	-3,6
Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan	24,4	-1,0	-4,1
Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut	519,8	-20,0	-3,8
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	779,6	-28,7	-3,7
Muille kulutusmenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-0,4	-
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-0,2	-
Yhteensä¹⁾	-	-29,3	-

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 linjatut lisäsäästöt toimintamenoihin.

Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen, perustoimeentulotukeen ja eräisiin palveluihin ehdotetaan n. 4,6 mrd. euroa, joka on 244 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääosin asumistukiuudistuksista ja perustoimeentulotuen tarvearvion muutoksista.

Yleistä asumistukea kohdennetaan jatkossa hallitusohjelman mukaisesti tukea eniten tarvitseville ryhmille. Asumistuessa varallisuusharkintaa kiristetään, kuntaryhmittelyä tarkistetaan, omistus-

asumisen tuki poistetaan ja yrittäjien työtulot huomioidaan todellisina 1.1.2025 alkaen. Uudistukset vähentävät määräraahatarvetta lähes 40 milj. euroa. Lisäksi opiskelijat palautetaan opintotuen asumislisän piiriin 1.8.2025 alkaen, mikä vähentää asumistuen määräraahatarvetta 182 milj. euroa v. 2025 ja myöhempinä vuosina n. 400 milj. euroa vuodessa.

Asumistuessa 1.4.2024 voimaan tulleet ansiotulovähennyksen poisto, asumistuen perusomavastuun korotus ja tason tarkistus sekä asumistuen kuntaryhmien yhtenäistäminen vähentävät edelleen määräraahatarvetta 244 milj. eurolla.

Perustoimeentulotuessa määräraahatarve lisääntyy 119 milj. euroa pääasiassa asumistuen ja työttömyysturvan uudistusten vuoksi.

Elatusvelvollisten elatusvastuun toteutumista vahvistetaan selkeyttämällä ohjeistusta. Muutoksen säästövaikutus on 1 milj. euroa.

Kelan toimintakuluihin ehdotetaan yhteensä 495 milj. euroa. Toimintakuluissa on huomioitu eläkekulujen kasvun ja ansiotason muutoksen lisäksi kanavointiratkaisun vaikutuksena vähennystä 24 milj. euroa sekä tuottavuus- ja toimintamenosäästöinä vähennystä 20 milj. euroa.

Työllisyys

Työttömyysturvaan ehdotetaan 1,8 mrd. euroa, joka on 340 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu hallitusohjelman mukaisten uudistusten vaikutuksista.

Työttömyysturvassa luovutaan aktiiviajalta maksettavista korotusosista. Työllistymistä edistävien palveluiden ajalta maksettava korotusosa työmarkkinatukeen ja peruspäivärahaan on tällä hetkellä 5,29 euroa/pv. Korotusosista luopuminen vähentää työttömyysturvan valtionosuutta 23,5 milj. euroa.

Työmarkkinatuen tarveharkintaa muutetaan siten, että vanhempien tulot vaikuttavat nykyistä enemmän vanhempiensa kanssa asuvan henkilön työmarkkinatuen määrään. Uudistus vähentää työttömyysturvan valtionosuutta 3,4 milj. euroa.

Sosiaalivakuutusmaksut

Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

	2022	2023	2024	2025
Työnantajat:				
<i>Sairausvakuutus</i>				
Kaikki työnantajat	1,34	1,53	1,16	1,88
<i>Työttömyysvakuutus¹⁾</i>				
alempi maksu	0,50	0,52	0,27	0,20
ylempi maksu	2,05	2,06	1,09	0,80

Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

	2022	2023	2024	2025
<i>Työeläkevakuutus</i>				
Työnantajien keskimääräinen TyEL-maksu	17,40	17,40	17,34	17,36
Vakuutetut:				
<i>Sairausvakuutus</i>				
<i>Sairaushoitovakuutus</i>				
— <i>Sairaanhoitomaksu</i>				
Etuudensajaajat (Eläke- ja etuustulot)	1,50	1,57	1,48	1,46
Palkansaajat ja yrittäjät	0,53	0,60	0,51	1,07
<i>Työtulovakuutus</i>				
— <i>Päivärahamaksu</i>				
Palkansaajat	1,18	1,36	1,01	0,83
alle 16 872 euron vuosituloista	0,00	0,00	0,00	0,00
Yrittäjät	1,32	1,59	1,23	1,03
alle 16 872 euron vuosituloista	0,14	0,23	0,22	0,20
<i>Työttömyysvakuutus</i>	1,50	1,50	0,82	0,59
<i>Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat</i>	7,15	7,15	7,15	7,15
53 vuotta täyttäneet	8,65	8,65	8,65	8,65
Yrittäjät ja maatalousyrittäjät:				
<i>Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat</i>	24,1	24,1	24,1	24,1
53 vuotta täyttäneet	25,6	25,6	25,6	25,6

¹⁾ Työnantajan alempaa maksua maksetaan palkkasumman tiettyyn rajaan saakka. Vuonna 2024 raja on 2 337 000 euroa ja v. 2025 (vahvistamatta) 2 455 500 euroa. Sen ylittävältä palkkasumman osalta maksetaan ylempää maksua.

Sairausvakuutus

Sairausvakuutukseen ehdotetaan 1,9 mrd. euroa, joka on 441 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu pääosin hallitusohjelman mukaisista uudistuksista ja tarvearvion muutoksesta. Suurin vaikutus aiheutuu kanavointiratkaisusta, joka vähentää sairausvakuutusmomentin määrärahaa 601 milj. euroa.

Lääkkeiden sairausvakuutuskorvauksen kalenterivuotuista alkuomavastuuta korotetaan 50 eurosta 70 euroon ja omavastuun määrä sidotaan kansaneläkeindeksiin. Lisäksi tehdään muutoksia mm. geneeristen valmisteiden ja biologisten lääkkeiden hintasääntelyyn sekä lääkkeiden ehdolliseen korvattavuuteen. Uudistukset vähentävät sairausvakuutuksen valtionosuutta n. 60 milj. euroa.

Sairauspäivärahamenoja alennetaan muuttamalla sairauspäivärahan laskentakaavaa, mikä vähentää sairausvakuutuksen valtionosuutta 4,0 milj. euroa ja etuusmenoja yhteensä 2,9 milj. euroa.

Nuoren ammatillista kuntoutusta uudistetaan rajaamalla ja kohdistamalla etuusoikeutta opiskelun ja työelämän ulkopuolella tai muutoin syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin. Uudistus vähentää sairausvakuutuksen valtionosuutta 21,6 milj. euroa ja etuusmenoja yhteensä 13,6 milj. euroa.

Lääkärin vastaanottopalkkioiden Kela-korvausta uudistetaan. Uudistukseen kohdennetaan valtionosuutta yhteensä 70 milj. euroa.

Eläkkeet

Eläkkeisiin ehdotetaan 5,5 mrd. euroa, joka on 30 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Kansaneläkkeissä lakkautetaan ulkomaille maksettavien kansaneläkelain mukaisten etuuksien maksaminen, jonka säästövaikutus on 35 milj. euroa. Eläkkeensaajan asu-
mistuen määräytymisen ehtoja muutetaan erityisesti varakkaimpien tuensaajien osalta siten, että etuusmenon säästö on 9,5 milj. euroa v. 2025, 28,5 milj. euroa vuonna 2026 ja 38,1 milj. euroa vuodesta 2027 eteenpäin.

Kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan ikärajaa nostetaan nykyisestä 16 vuodesta 18 vuoteen. Ikärajan korotus tehdään myös vammaisetuslainsäädäntöön, jolloin alle 18-vuotiaiden eläkkeensaajien hoitotuen saajat siirtyvät alle 18-vuotiaan vammaisetuuden saajaksi. Uudistus vähentää valtionosuutta etuusmenoista yhteensä 6,6 milj. euroa v. 2025 ja vuositasolla n. 47 milj. euroa vuodesta 2027 lukien.

Indeksimuutokset ja palkkakerroin

	2022	2023	2024	2025
Työeläkeindeksi	2 691	2 874	3 037	3 085
Kansaneläkeindeksi	1 674	1 805	1 911	1 938
Kuluttajahintaindeksi, %	7,1	6,2	1,9	1,4
Palkkakerroin	1,501	1,558	1,637	1,672

Veteraanit

Veteraanien tukemiseen ehdotetaan 123 milj. euroa, joka on 11,5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason lasku aiheutuu veteraanien määrän vähenemisestä. Määrärahoista 42,0 milj. euroa ehdotetaan sotilasvammakorvauksiin ja sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 3,5 milj. euroa rintamalisiin ja 75,5 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen ja kotiin vietäviin palveluihin. Sotilasinvalidien puolisoitten kuntoutukseen, eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen ja rintama-avustukseen eräille ulkomaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille ehdotetaan yhteensä 1,3 milj. euroa ja valtion korvaukseksi sodista kärsineiden huoltoon 0,7 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

Hyvinvointialueiden järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen tukemiseen ehdotetaan kohdennettavan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta n. 358 milj. euroa, joka on n. 8 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa.

Yliopistotasoiseen sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimukseen ehdotetaan 40 milj. euroa, jossa on lisäystä 5 milj. euroa.

Osana hallitusohjelman mukaista sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kokonaisuutta ehdotetaan nuorten huumekuolemien ehkäisyyn 3,5 milj. euroa. Päihteillä ja väkivallalla oirehtiviin nuoriin kohdistuviin toimiin ehdotetaan 2,5 milj. euroa, joka on huomioitu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenoissa. Lisäksi pääministeri Orpon hallitusohjelmaan liittyen matalan kynnyksen mielenterveyspalveluiden ja -avun saatavuuden lisäämiseen ehdotetaan 2 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden toimintaan vaikuttavat toimenpiteet sekä niihin kohdennettava rahoitus on kuvattu hyvinvointialueiden taloutta tarkemmin käsittelevässä yleisperustelujen luvussa 9. Hyvinvointialueiden talous.

Perusterveydenhuollon hoitotakuuksi säädetään 3 kuukautta ja suunhoidon hoitotakuuksi 6 kuukautta. Lainsäädäntömuutoksen vuoksi vankiterveydenhuollon rahoitukseen tehdään 0,9 milj. euron vähennys. Vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenoihin osoitetaan lisäksi 0,8 milj. euron tasokorotus vankimäärän kasvun ja Vantaan vankilan laajennuksen vuoksi. Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuolelta hankittavien terveyspalveluiden määrärahasoksi ehdotetaan 7,8 milj. euroa, joka on 5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön toteuttamaan opiskeluterveydenhuoltoon ehdotetaan valtion rahoitusta 72,7 milj. euroa, josta 1 milj. euroa on määräaikaista opiskelijoiden mielenterveyspalvelujen tukemiseen kohdennettavaa avustusta. Määrärahassa on huomioitu em. perusterveydenhuollon hoitotakuuta koskevan muutoksen johdosta 0,9 milj. euron vähennys sekä lisäksi opiskelijamäärän kasvusta johtuen n. 3,7 milj. euroa ja terapiatakuun voimaantulo 1.5.2025 alkaen n. 1,2 milj. euroa.

Lääkäri- ja lääkintähelikopterien lentotoiminnan tuottamiseen ehdotetaan 40,4 milj. euron valtionavustusta FinnHEMS Oy:lle.

Turvakotitoiminnan rahoitukseen ehdotetaan yhteensä 27,6 milj. euroa, joka sisältää 1 milj. euron tasokorotuksen hallituksen ns. nuorisopakettiin liittyen. Lisäksi lastensuojelun hybridimallin käynnistämiseen sekä mielenterveyden matalan kynnyksen chat-palveluihin osoitetaan yhteensä 1 milj. euroa.

Rikos- ja eräiden riita-asioiden sovitteluun ehdotetaan 7,1 milj. euroa. Sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan ehdotetaan n. 1,3 milj. euroa, jossa on huomioitu vähennyksenä 1 milj. euroa.

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen ehdotetaan n. 59,7 milj. euroa, joka on 1 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Osana hallitusohjelman mukaista investointiohjelmaa jatketaan ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukemista 6,5 milj. euron määrärahalla. Lisäksi nuoriin kohdistuvaan erityiseen huolenpitoon ehdotetaan 2,5 milj. euroa ja huumevalistustyöhön 0,5 milj. euroa.

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoimintaan ehdotetaan yhteensä 132,5 milj. euroa, joka on 3,2 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Välitä viljelijästä -toimintamalli vakinaistetaan säätämällä se Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen (Mela) lakisääteiseksi tehtäväksi vuoden 2025 alusta alkaen. Tehtävään on varattu 2 milj. euron vuosittainen määräraha.

Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Avustuksiin yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen ehdotetaan 304,1 milj. euroa, joka on 79,5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Taseen jakamattomista voittovaroista puretaan vuosittain 25,8 milj. euroa vuosina 2024—2026.

Muuta

Vakinaistetun järjestöjen, yhdistysten ja seurakuntien kautta tehtävän ruoka-aputyön tukea jatketaan 3 milj. euron määrärahalla.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisessa tiedonhallinnassa jatketaan mm. Kanta-palvelujen kehittämistä ja tietotuotannon uudistamista. Momentille ehdotetaan määrärahaa 26 milj. euroa.

EU-hankkeiden kansallista vastinrahoitusta on huomioitu hallinnonalan tutkimuslaitoksille sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisen momentille yhteensä 7,2 milj. euroa.

Ympäristöministeriön hallinnonala (pääluokka 35)

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 252 milj. euroa, joka on 9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista ympäristöhallinnon toimintamenojen osuus on 37 %, ympäristön ja luonnonsuojelun 54 % sekä yhdyskuntien, rakentamisen ja asumisen 10 %. Valtion asuntorahastosta ehdotetaan käytettäväksi 239 milj. euroa asuntolainojen korkotukeen ja avustuksiin.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuustoimenpiteitä ja keväällä 2024 linjattuja toimintamenosäestöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 4,8 milj. euroa.

Hallinnonalan toimintamenosäästöt

	TA 2024	Toimintamenosäästö v. 2025	
	milj. euroa	milj. euroa	% toimintamenosta
Ympäristöministeriön toimintamenot	36,2	-0,5	-1,3
Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot	33,1	-0,3	-1,0
Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	48,1	-0,2	-0,4
Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot	6,2	-0,1	-1,6
Virastojen toimintamenot ja -säästöt yhteensä	123,6	-1,1	-0,9
Muille kulutusmenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-3,3	-
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-0,4	-
Yhteensä¹⁾	-	-4,8	-

¹⁾ Sisältää hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimenpiteet sekä keväällä 2024 linjatut lisäsäästöt toimintamenoihin.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi jatketaan. Luonnonsuojelualueverkoston tilaa parannetaan jatkamalla Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteutusta sekä Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoa. Metson toteuttamiseen on varattu 21,4 milj. euroa ja Helmin toteuttamiseen 21,5 milj. euroa. Luonnonsuojeluun ja luonnon virkistyskäyttöön on varattu yhteensä n. 103 milj. euroa.

Vesien- ja merenhoidon toimenpiteillä vähennetään vesi- ja meriympäristön tilaan kohdistuvia paineita kuten ravinnekuormitusta ja haitallisten aineiden päästöjä ja valumia, meren osalta myös roskaantumista ja vedenalaista melua. Toimilla edistetään myös pohjavesien suojelua sekä vesi- ja meriluonnon monimuotoisuutta. Vesien ja merenhoidon toimenpiteisiin on varattu n. 19,9 milj. euroa, josta vesitietojärjestelmän uudistamiseen ja vesienhoidon seurantaan on varattu 3,6 milj. euroa. Myös pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamista edistetään.

Ympäristölupien ja ympäristöllisten arviointien käsittelyä tehostetaan. Tavoitteena on, että investointihankkeiden ympäristöä koskevat lupa- ja arviointimenettelyt etenevät sujuvasti ympäristön-suojelun korkeasta tasosta tinkimättä. Kiertotaloudella vahvistetaan Suomen raaka-aineomavaraisuutta ja talouden perustaa. Kierto- ja biotaloutta edistäviin kehittämistehtäviin ja hankkeisiin on varattu 0,5 milj. euroa.

Päivitetyllä ilmastolailla on vahvempi ohjausvaikutus. Ilmastolain edellyttämän keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU) toimeenpano etenee. Suomen ilmastopolitiikan tavoitteiden toteutumisesta ja toimista raportoidaan eduskunnalle ilmastolain mukaisesti.

Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Valtion asuntorahastosta tuetaan asuntorahoitusta. Korkotukivaltuuksia valtion tukemaan sosiaaliseseen asuntotuotantoon kohdennetaan 1,75 mrd. euroa sekä takauslainavaltuuksia 100 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainojen valtiontakauksia 100 milj. euroa. Valtaosa valtion tukemasta asuntotuotannosta kohdistetaan suurille kaupunkiseuduille. Erityisryhmien asuntojen rakentamista ja korjaamista tuetaan korkotukilainoituksen lisäksi 15 milj. euron investointiavustuksilla. Avustukset kohdennetaan erityisesti pitkäaikaisasunnottomien ja vammaisten asumisen tukemiseen siten, että vammaisten asumiseen liittyvät hankkeet turvataan. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminta ja rahoitus siirretään osaksi ympäristöministeriötä.

Korjausavustuksiin on varattu 7,6 milj. euroa, mikä suunnataan pääosin hissien jälkiasennusten sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausten tukemiseen. Pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen tähtäävään ohjelmaan on varattu 4 milj. euroa osana hallitusohjelman sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kokonaisuutta. Asumisneuvontaan varataan 2,0 milj. euroa.

InvestEU-ohjelman kansalliseen rahoitusosuuteen varataan 5,8 milj. euroa.

Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2023—2025¹⁾

		v. 2024		Muutos 2024—2025		
		v. 2023	varsinainen	v. 2025		
Tunnus	Menolaji	tilinpäätös	talousarvio	esitys		
		milj. €	milj. €	milj. €	milj. €	
					%	
01-14	Toimintamenot	8 015	8 445	8 096	-349	-4
15-17	Eläkkeet	5 349	5 620	5 649	29	1
18-19	Puolustusmateriaalin hankkiminen	3 344	3 046	3 370	323	11
20-28	Muut kulutusmenot	2 649	2 781	2 535	-246	-9
29	Arvonlisäveromenot	1 527	1 588	1 624	36	2
01-29	Kulutusmenot	20 885	21 481	21 274	-207	-1
30-39	Valtionavut kunnille, kuntayhtymille ja hyvinvointialueille ym.	27 898	31 426	33 797	2 372	8
40-49	Valtionavut elinkeinoelämälle	3 522	4 284	4 043	-240	-6
50-59	Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	13 719	14 321	13 746	-575	-4
60	Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle	7 268	7 483	7 038	-445	-6
61-65	EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan	1 344	1 445	1 356	-90	-6
66-69	Siirrot EU:lle ja ulkomaille	2 794	3 211	3 217	6	0
30-69	Siirtomenot	56 545	62 169	63 197	1 028	2
70-73	Kaluston hankinta	331	185	127	-58	-31
74-75	Talonrakennukset	41	45	34	-11	-24
76	Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt	18	35	35	0	0
77-79	Maa- ja vesirakennukset	549	437	475	39	9

Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2023—2025¹⁾

70-79	<i>Reaalisijoitukset</i>	939	702	671	-30	-4
80-86	Valtion varoista myönnettävät lainat	167	144	146	3	2
87-89	Muut finanssisijoitukset	633	128	183	55	43
80-89	<i>Lainat ja muut finanssi-sijoitukset</i>	800	272	330	58	21
70-89	Sijoitusmenot	1 739	974	1 001	27	3
90-92	Valtionvelan korot	2 306	3 155	3 171	16	0
93-94	Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta ²⁾	0	0	0	0	—
95-99	Muut ja erittelemättömät menot	78	89	111	22	25
90-99	Muut menot	2 384	3 244	3 282	38	1
	Yhteensä	81 553	87 867	88 754	886	1

¹⁾ Menot on koottu taloudellisen laadun mukaisiin ryhmiin momentin numerotunnuksen perusteella. Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

²⁾ Velanhallinnan menot otetaan huomioon momentilla Nettolainanotto ja velanhallinta (15.03.01), mikäli talousarvio on alijäämäinen.

5.3. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopolitiikka**Valtion T&K-rahoituksen kokonaisuus**

Laki valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 tuli voimaan vuoden 2023 alussa. Sen mukaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan valtion talousarvioissa tarkoitettujen valtuuksien ja määrärahojen yhteismäärä nousee vuoteen 2030 mennessä siten, että kokonaismäärä vastaa 1,2 % suhteessa BKT:hen. Tämä tarkoittaa n. 2,0 mrd. euron lisäystä vuoden 2023 T&K-rahoituksen kokonaismäärään nähden. Valtion talousarviossa T&K-rahoitusta tulee siten korottaa vuosittain n. 280 milj. eurolla verrattuna vuoden 2023 lähtötasoon. Laskelma perustuu vuoden 2030 käypähintaiseen BKT-arvioon, joka on suuruudeltaan 360 mrd. euroa.

Hallitus esittää, että valtion talousarvion mukainen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus (T&K-rahoitus) on v. 2025 yhteensä n. 2,91 mrd. euroa. Tämä tarkoittaa n. 280 milj. euron kasvua verrattuna vuodelle 2024 budjetoituun kokonaissummaan. Aiemmin tehtyjen päätösten perusteella valtion T&K-rahoituksen määräksi arvioidaan n. 2,86 mrd. euroa v. 2025 kevään 2024 julkisen talouden suunnitelman päätökset huomioiden. Jotta lakisääteinen rahoituksen määrä täyttyisi v. 2025, T&K-rahoitusta on lisätty noin 52 milj. euron verran.

Rahoituslain mukainen T&K-rahoituksen taso

	2023 Tilastokeskus	TA 2024 arvio	TAE 2025 arvio
Rahoituslain mukainen taso, mrd. euroa	2,35	2,63	2,91
Aiemmin päätetty rahoitus, mrd. euroa			2,67
JTS 2025—2028 päätökset, mrd. euroa			0,19
Myöhemmin päätettävä rahoitus, mrd. euroa			0,05

Valtion T&K-rahoituksen suhteen BKT:hen (T&K-rahoituksen intensiteetti) arvioidaan olevan 0,94 % v. 2024. Vuonna 2025 valtion T&K-rahoituksen intensiteetin ennakoidaan olevan 1,0 %. Arvio valtion T&K-rahoituksesta voi päivittyä myöhemmin, kun eri momenteille ehdotetun rahoituksen kohdentuminen tarkentuu.

Suoran T&K-rahoituksen lisäksi Suomessa kannustetaan T&K-toimintaan verotuksen kautta. Vuosina 2021—2027 on voimassa tutkimusyhteistyön ylimääräinen verovähennys. Lisäksi vuonna 2023 otettiin lakialoitteella käyttöön tutkimus- ja kehittämistoiminnan niin sanottu yhdistelmävähennys. Tutkimusyhteistyön ylimääräisen verovähennyksen arvioidaan alentavan verovuoden 2025 valtion verotuloja noin 12 milj. eurolla. Lakialoitteen staattisen vaikutusarvion perusteella arvioituna yhdistelmävähennys vähentäisi verovuoden 2023 valtion verotuloja yhteensä noin 61 milj. eurolla ja verovuoden 2024 osalta noin 80 milj. eurolla. On kuitenkin oletettavaa, että yritykset ottavat yhdistelmävähennyksen käyttöön vähitellen, jolloin verotuottovaikutukset olisivat alkuvuosina edellä arvioituja pienemmät.

Keskeisiä TKI-politiikan linjauksia

Politiikkatoimia ohjaavat pääministeri Orpon hallitusohjelma sekä parlamentaarisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) työryhmän keväällä 2023 tekemät linjaukset tutkimus- ja kehittämisrahoituksen suuntaamisesta.

Pääministeri Orpon hallitus on sitoutunut kansalliseen tavoitteeseen nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämismenot (T&K-menot) 4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. Kansallisen tavoitteen ja voimassa olevan T&K-rahoituslain mukaisesti valtion T&K-rahoitus nousee 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä sillä edellytyksellä, että yksityisen sektorin panostukset kasvavat 2,67 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

Hallituksen laatima monivuotinen suunnitelma T&K-rahoituksesta ja muihin TKI-politiikkaan liittyvistä näkökohdista valmistui kesäkuussa 2024. Suunnitelmassa esitetään tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiojärjestelmän nykytila, järjestelmää koskevat tavoitteet sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen päälinjaukset. Suunnitelma painottaa yritysten ja muiden T&K-toimijoiden yhteistyön vahvistamista ja yritysten kannustamista lisäämään tutkimus- ja kehittämistoimintaa Suomessa. Suunnitelmalla vahvistetaan myös uutta tietoa ja osaamista tuottavan kunnianhimoisen tutkimuksen edellytyksiä, panostetaan tutkimus- ja teknologiainfrastruktuureihin ja edistetään kansainvälistä T&K-yhteistyötä. Suunnitelma ohjaa T&K-rahoituksen käyttöä tulevina vuosina.

Vuonna 2025 lisärahoitusta kohdennetaan erityisesti Business Finlandin T&K-rahoituksen kautta, jonka valtuutta nostetaan 94 milj. eurolla. Rahoitusta kohdennetaan erityisesti yritysten T&K-toiminnan tukemiseen sekä yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyöhön. Lisäksi varaudutaan supertietokone EuroHPC LUMI:n korvaamiseen uudella supertietokoneella. Suomen Akatemian tutkimushankevaltuutta korotetaan yhteensä 55 milj. eurolla. Vuonna 2025 käynnistetään myös määräaikainen tutkimuslaitosten post doc -ohjelma. Lisäksi Geologian tutkimuskeskuksen MinTecin koetehdaskokonaisuuden tutkimusinfrastruktuurin toteuttaminen ja käyttöönotto käynnistetään.

T&K-rahoituksen lisäykset**Keväällä 2024 linjatut lisäykset, milj. euroa**

	2025
Pysyvät rahoituksen korotukset	
Business Finland, avustukset yrityksille	45
Business Finland, avustukset tutkimukseen	40
Suomen Akatemia, tutkimushankerahoituksen kasvattaminen	15
Suomen Akatemia, temaattiset tutkimusinfrastruktuurihaut	15
EU-vastinrahoitus korkeakouluille ja tutkimusorganisaatioille	15
Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen	5
Biotalous T&K-toiminnan tukeminen	4
Määräaikainen rahoitus	
EuroHPC LUMI:n korvaaminen uudella supertietokoneella (2026—2028, yhteensä 250 milj. eur)	50
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma (2025—2029, yhteensä 40 milj. eur)	4,9
Yhteensä	193,9

Syksyllä 2024 linjatut lisäykset, milj. euroa

	2025
Pysyvät rahoituksen korotukset	
Suomen Akatemia, tutkimushankerahoituksen kasvattaminen	7
Suomen Akatemia, kliinisen tutkimuksen rahoitus	10
Business Finland, luovien alojen T&K-toiminnan rahoitus	9
Määräaikainen rahoitus	
Suomen Akatemia, hyvinvointialueiden T&K-toiminnan vahvistaminen	8
GTK MinTecin koetehdaskokonaisuuden tutkimusinfrastruktuurin toteuttaminen ja käyttöön-otto, 1. vaihe (valuus)	18
Yhteensä	52

Keskeisten valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituserien muutos (arvio), milj. euroa¹⁾

	2024 TA	2025 esitys	2024—2025 muutos	2024—2025 muutos, %
Yliopistot ²⁾	773	838	65	8
Ammattikorkeakoulut ²⁾	115	108	-7	-6
Valtion tutkimuslaitokset	259	305	47	18
— josta VTT	118	134	16	14
— josta LUKE	62	62	0	0

Keskeisten valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituserien muutos (arvio), milj. euroa¹⁾

	2024 TA	2025 esitys	2024—2025 muutos	2024—2025 muutos, %
Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille				
yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön				
yliopistotasoiseen tutkimukseen	35	40	5	14
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärärahat, yhteensä	1 182	1 291	110	9
Suomen Akatemia	497	543	46	9
Strategisen tutkimuksen neuvosto	56	50	-6	-10
Business Finland	725	697	-28	-4
— josta t&k-rahoitus ³⁾	558	631	73	13
Rahoitusorganisaatioiden T&K-rahoitus, yhteensä	1 110	1 224	114	10
Muu valtion T&K-rahoitus	343	401	58	17
— josta EU-projektien vastinrahoitus	35	50	15	43
— josta EU-rakennerahastoista T&K-toimintaan kohdentuva rahoitus	102	100	-2	-2
— josta EuroHPC LUMI:n korvaaminen uudella supertietokoneella	-	50	-	-
— josta valtioneuvoston päätöksentekoa tukeva tutkimusrahoitus	-	6	-	-
Arvio valtion koko T&K-rahoituksesta	2 635	2 916	281	11
Arvio valtion T&K-rahoitusintensiteetistä	0,94 %	1,0 %		

¹⁾ Taulukko kuvaa arviota valtion talousarvion mukaisesta T&K-rahoituksen määrästä. Useiden toimijoiden kohdalla kansainväliset tilastokriteerit täyttävään T&K-toimintaan kohdistuva summa tarkentuu vasta myöhemmin. Arvio valtion T&K-rahoituksen kokonaisuudesta voi siten päivittyä myöhemmin. Suomen Akatemian, strategisen tutkimuksen ja Business Finlandin rahoitusvaltuuksien osalta taulukossa on huomioitu valtuuksien summa, ei niistä aiheutuvia määrärahoja. Metodologisista ja muista muutoksista johtuen vuosien 2024 ja 2025 T&K-rahoitusluvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempien vuosien tietojen kanssa. Vuodesta 2025 lähtien Suomen Akatemian ja Business Finlandin luvut eivät enää sisällä osaa toimintamenoista.

²⁾ Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen valtionrahoitukseen ei ole laskettu mukaan arvonlisäverokompensatiota. Tutkimukseen kohdentuva osuus kokonaisrahoituksesta on pidetty tässä laskelmassa vuoden 2025 osalta prosentuaalisesti samalla tasolla kuin edellisessä vuonna. Valtionrahoitus kohdennetaan korkeakouluille kokonaisuutena, jonka käytöstä ne itse päättävät.

³⁾ Business Finlandin rahoituksesta osa kohdistuu myös muuhun kuin kansainväliset tilastokriteerit täyttävään T&K-toimintaan.

5.4. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot**Alueiden kehittäminen**

Alueiden kehittämisestä vastaavat valtio, kunnat ja alueilla aluekehittämisviranomaisina toimivat maakuntien liitot. Tavoitteena on viranomaisten ja muiden alueiden kehittämisen kannalta keskeisten tahojen vuorovaikutukseen, eri toimijoiden työnjakoon ja yhteisiin tavoitteisiin perustuva alueiden kehittämisen toimintatapa, joka luo edellytykset aluelähtöiselle kestäväälle kasvulle ja uudistumiselle sekä hyvinvoinnille.

Alueiden kehittämistä suunnataan ja tärkeimmät toimenpiteet määritellään hallitusohjelmassa ja valtioneuvoston hallituskauden alussa tekemässä päätöksessä valtakunnallisista alueiden kehittämisen painopisteistä. Alueellista kehittämistyötä toteutetaan sekä kansallisilla että EU:n osittain rahoittamilla ohjelmilla ja toimenpiteillä. Kansallinen aluepolitiikka ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toteuttaminen sovitetaan yhteen toimivaksi järjestelmäksi.

EU:n alue ja rakennepolitiikan rahastojen toiminta Suomessa ja varat vuoden 2025 talousarvioesityksessä

Ohjelmakaudelle 2021—2027 laaditun alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" tavoitteena on elinkeinoelämälähtöisen innovaatiotoiminnan edistäminen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantaminen, toiminnan uudistuminen ja liiketoimintaympäristön kehittäminen, energiatehokkuuden ja kiertotalouden edistäminen, työhakijoiden, työttömien, työvoiman ulkopuolella olevien ja työmarkkinoille heikosti kiinnittyneiden ryhmien työllistymisen edistäminen, työttömyyden pitkittymisen ehkäiseminen, oppimismahdollisuuksien kehittäminen, kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien aseman parantaminen sekä niiden alueiden tukeminen, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen mukaisten Interreg-ohjelmien toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, innovatiivisia toimintatapoja, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan muun muassa raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen.

InvestEU-ohjelman tavoitteena on tukea Euroopan Unionin politiikkatavoitteita rahoitus- ja investointitoimilla, joilla edistetään unionin kilpailukykyä, talouden kestävyyttä ja kasvua, sosiaalista sopeutumiskykyä ja osallistavuutta, pääomamarkkinoiden yhdentymistä sekä sisämarkkinoiden vahvistumista.

Alue- ja rakennepolitiikan varoja arvioidaan tuloutuvan valtion talousarvioon v. 2025 yhteensä 269 000 000 euroa. Tässä ovat mukana ohjelmakausilta 2014—2020 ja 2021—2027 Euroopan aluekehitysrahastosta, Euroopan sosiaalirahastosta ja Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta saatavat tulot.

Vuodelle 2025 budjetoidaan uusia ohjelmakauden 2021—2027 myöntämisvaltuuksia yhteensä 376 463 000 euroa. Vuonna 2024 käyttämättä jääneistä ohjelmakauden 2021—2027 myöntämisvaltuuksista voi tehdä myöntämispäätöksiä v. 2025.

Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma (EU:n ja valtion rahoitus yhteensä), milj. euroa

Ohjelma/-osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valuutena
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)	1 369,2
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)	909,9
Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)	617,3
Interreg-ohjelmat	51,0
Interreg-ulkorajaohjelmat	22,0
Yhteensä	2 969,4

6. Kestävä kehitys

Globaali kestävän kehityksen toimintaohjelma, Agenda 2030, asettaa yhteiset tavoitteet kestävän kehityksen toteuttamiseksi kaikille YK:n jäsenmaille. Agenda 2030 pyrkii kestävään kehitykseen niin talouden, ihmisten hyvinvoinnin kuin ympäristönkin kannalta.

Vuoden 2025 talousarvioesitykseen sisältyvät aiempien vuosien tapaan hallinnonalojen pääluokkaperusteluihin tekstit kestävän kehityksen edistämisestä ja sen kytköksestä talousarvioon jokaisella hallinnonalalla (ks. yksityiskohtaiset perustelut/hallinnonalojen pääluokkaperustelut).

Hiilineutraaliutta ja vihreää siirtymää edistävät talousarvioesityksen määrärahat

Suomi on osana Euroopan unionia sitoutunut Pariisin ilmastopöytäkirjaan. Suomen ilmastolain tavoitteena on varmistaa, että Suomi saavuttaa hiilineutraaliuden viimeistään v. 2035.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan Suomi sitoutuu ilmastolain tavoitteisiin. Visiona on Suomen nouseminen puhtaan energian ja ilmastokädenjäljen edelläkävijäksi. Hallitus on sitoutunut vastaamaan päästövähennystavoitteisiin ja etenemään hiilineutraalisuustavoitteeseen ja sen jälkeen hiilinegatiivisuuteen siten, että se ei omilla päätöksillään tai politiikkatoimillaan nosta kansalaisten arjen kustannuksia tai heikennä elinkeinoelämän kilpailukykyä. Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen pysäytetään osana kestävää talouspolitiikkaa.

Kesällä 2024 valmistuneessa "Perusskenaariot energia- ja ilmastotoimien kokonaisuudelle kohti päästöttömyyttä" -hankkeen perusskenaariolaskelmien mukaan Suomi ei ole saavuttamassa hiilineutraalisuustavoitetta vuoteen 2035 mennessä edellisen hallituksen mukaisilla ilmasto- ja energiapolitiittisilla toimilla, vaan lisätoimia tarvitaan. Hallitus jatkaa päästöjen vähentämisen ja nielujen vahvistamisen valmistelua ja toimeenpanoa energia- ja ilmastostrategiassaan sekä valmistautuu tekemään ilmastotavoitteiden täyttämiseen liittyviä päätöksiä myös puoliväliriihessä.

Hiilineutraaliuden ja vihreän siirtymän määrärahoilla edistetään mm. ympäristön ja luonnon hyvinvointia, luonnon monimuotoisuutta, vähennetään päästöjä, edistetään biotalousratkaisuja sekä kehitetään Suomea kohti vähähiilistä yhteiskuntaa. Määrärahat kohdentuvat etenkin työ- ja elinkeinoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, ympäristö-

ministeriön sekä ulkoministeriön hallinnonaloille. Määrärahojen ja verotuksen lisäksi sekä EU että kansallinen sääntely kuten esim. jakeluvelvoitelaki vaikuttavat hiilineutraaliuustavoitteen saavuttamiseen.

Maatalouden aloittamis- ja investointiavustuksiin lukeutuvista määrärahoista hiilineutraaliuden tavoitteita edistetään määrärahoilla, jotka kohentavat ympäristön tilaa ja lisäävät uusiutuvan energian käyttöä edistäviä investointeja. Myös maaseudun kehittämisohjelma sisältää ympäristöön ja ilmastoon liittyviä hankkeita. EU:n viherryttämistuella, ympäristökorvauksilla sekä luonnonmukaisen tuotannon edistämisellä on merkittävä rooli maatalouden kehittämisessä ympäristön kannalta kestävään suuntaan.

Uusiutuvan energian tuotantotukeen panostetaan merkittävästi, jotta riippuvuus fossiilisista polttoaineista vähenisi. Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin.

Luonnonsuojelualueiden hankinnalla edistetään metsien suojelua sekä turvataan luonnon monimuotoisuutta. Luonnon monimuotoisuutta vahvistetaan elinympäristöjä ennallistamalla, kunnostamalla ja hoitamalla. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeiden tukemisella voidaan löytää uusia innovatiivisia ratkaisuja mm. biotalouden kehittämiseen, kiertotalouden edistämiseen ja vähähiilisen yhteiskunnan ratkaisuihin. Kehitysyhteistyömäärärahoilla Suomi osallistuu hankkeisiin, joilla edistetään kestävää taloudellista kehitystä ja hyvinvointia kehitysmaissa ja ehkäistään ympäristöhaittojen syntymistä. Näiden hankkeiden tavoitteina on mm. parantaa ruokaturvan, veden ja energian saatavuuden sekä luonnonvarojen kestävä käytön edellytyksiä.

Joukkoliikenteen palvelujen kehittämiseen kohdennetaan määrärahoja, mikä mahdollistaa henkilöliikenteen määrän ja siitä aiheutuvien päästöjen vähentämisen etenkin kaupunkiseuduilla.

Talousarvioesitykseen sisältyvät hiilineutraaliutta edistävät määrärahat on ryhmitelty vihreän siirtymän osalta keskeisiin teemakokonaisuuksiin. Yhteenvedon ulkopuolelle on jätetty kaikki toimintamenot sekä erilaiset järjestöavustukset ja jäsenmaksut.

Vuoden 2025 talousarvioesityksessä hiilineutraalisuuteen liittyviä tavoitteita edistetään yhteensä n. 2,22 mrd. eurolla. Tämä on n. 147 milj. euroa enemmän kuin v. 2024 toinen lisätalousarvio mukaan lukien. Määrärahatasoa nostavat etenkin uusiutuvan energian ja energiatehokkuus -teeman määrärahat. Toisaalta hallitusohjelman mukaiset julkisen talouden sopeutustoimet vaikuttavat määrärahatasoon alentavasti.

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus, josta 50 % käytetään vihreän siirtymän edistämiseen, vaikuttaa vielä v. 2025 korottavasti hiilineutraaliutta edistävien määrärahojen tasoon. Etenkin elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus energiatukeen nostavat määrärahata-soa. Hallitus on päättänyt kohdentaa REPowerEU-varat 1) ympäristöluvituksen vauhdittamiseen valtion aluehallintouudistuksen kanssa yhteensopivalla tavalla ja 2) puhtaan energian ja materiaalivirtojen T&K-rahoitukseen ja pilotointiin sekä 3) puhtaan siirtymän investointeihin. REPowerEU on osa elpymis- ja palautumistukivälinettä (RRF) ja sen rahoitukseen Suomella on käytettävissä yhteensä 127 milj. euroa.

Luonnon monimuotoisuus- sekä vesien- ja ympäristönsuojelumäärärahat nousevat hieman vuodesta 2024. Verrattuna vuodelle 2024 budjetoituun vuoden 2025 talousarvioesitykseen sisältyviä määrärahoja korottaa ympäristörahastolle kohdennettava määräraha sekä hallituksen päättämät lisäykset Itämeren ja vesien suojeluun.

Uusiutuva energia ja energiatehokkuus -kokonaisuuden osalta määrärahat kasvavat n. 94 milj. eurolla vuodesta 2024. Energiatuen määrärahojen kasvu edellisestä vuodesta johtuu lähinnä aiemmin myönnettyjen valtuuksien maksatusaikatauluista. Uusiutuvan energian tuotantotuen vuoden 2024 arviota on alennettu sähkön markkinahinnan takia ja se on tällä hetkellä vuoden 2025 arviota alempi. Osana hallituksen investointiohjelmaa kohdennetaan puhtaan energian kärkehankkeisiin 140 milj. euron valtuus v. 2025, joka kohdistetaan teknisiin nieluihin. Tällä valtuudella ei ole määräraha vaikutuksia vielä v. 2025.

Globaali ulottuvuus -teeman kohdistettavat määrärahat alenevat n. 25 milj. eurolla vuodesta 2024. Tämän taustalla on hallitusohjelman mukaiset säästöt sekä keväällä 2024 päätetyt lisäsopeutustoimet varsinaiseen kehitysyhteistyöhön.

Tutkimukseen ja kehittämiseen kohdennettavat määrärahat alenevat 17 milj. eurolla vuodelle 2024 budjetoituun verrattuna.

Liikenteen osalta määrärahaso nousee vajaalla 10 milj. eurolla. Hallituksen investointiohjelman osana päätetyt ratahankkeet korottavat vuoden 2025 määrärahasoa.

Maa- ja metsätalouden sekä maankäyttösektorin menot nousevat n. 80 milj. eurolla vuodelle 2024 budjetoituun verrattuna. Tämä johtuu etenkin EU-ohjelmakauden vaihtumisesta ja uuden rahoituskehityksen tulosasetannasta.

Määrärahoihin sisältyy myös tukia, joiden voidaan arvioida olevan ainakin osin ympäristölle haitallisia. Näitä on esimerkiksi maataloudelle kohdentuvissa menoissa. Maatalouteen kohdentuvilla määrärahoilla on kuitenkin myös ympäristölle hyödyllisiä vaikutuksia, kuten esimerkiksi maatalouden ympäristökorvauksilla. Tämän lisäksi liikennesektorilla on sellaisia suoria tukia, jotka voidaan katsoa ympäristölle haitallisiksi.

Hiilineutraali Suomi, keskeiset toimenpiteet, milj. euroa

	2024 TA, LTA I, LTA II	2025 esitys
Luonnon monimuotoisuus sekä vesien- ja ympäristönsuojelu	127,6	134,4
Uusiutuva energia ja energiatehokkuus	507,2	601,6
Globaali ulottuvuus	224,8	199,0
Tutkimus ja kehittäminen	321,5	304,8
Liikenne	294,2	303,1
Maa- ja metsätalous sekä maankäyttösektori	600,4	680,2
Yhteensä	2 076	2 223

Verotus ja hiilineutraali Suomi

Talousarvioesitykseen sisältyy useita veroja, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraaliuden tavoitteita. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jättevero.

Energiaveroja kerätään liikenteen polttoaineista, työkone-, voimalaitos- ja lämmityspolttoaineista sekä sähköstä. Verotulojen lisäksi energiaverot vahvistavat kannustimia energiatehokkuuteen, energian säästöön sekä vähäpäästöisempään energian tuotantoon. Suomi on ympäristöperusteisen verorakenteen osalta Euroopan edelläkävijä ja energiaverotuksen taso on kansainvälisesti korkea. Energiatuotteiden verot määräytyvät niiden energiasisällön ja elinkaarenaikaisten hiilidioksidipäästöjen mukaan. Liikennepolttoaineiden verotuksen lisäksi autovero ja ajoneuvoveron perusvero määräytyvät päästöperusteisesti, lisäävät suurempipäästöisten autojen hankinnan ja omistamisen kustannuksia ja siten kannustavat kohti vähäpäästöisempää liikkumista. Eräiden juomapakkausten valmistevero ohjaa liittämään juomapakkaukset kierrätysjärjestelmään. Myös jättevero on ohjaava ympäristövero, jonka ensisijaisena tavoitteena on jätteiden kaatopaikkakäsittelyn väheneminen ja hyötykäytön lisääminen.

Talousarvioesityksen sisältämiä muutoksia ympäristöveroihin v. 2025 ovat aiemmin hallituskaudella päätetty vanhempiin polttomootoriautoihin kohdistuva ajoneuvoveron alennus sekä jo aiemmalla hallituskaudella päätetty energiantensiivisten yritysten veronpalautuksen asteittainen poistuminen siten, että veronpalautusta ei makseta enää vuoden 2025 polttoaineiden kulutuksesta. Lisäksi vuoden 2026 veropäiviin kohdistuvat sähköautojen ja lataushybridien sekä matkailautojen ajoneuvoveron korotukset vaikuttavat ajoneuvoverotuloihin korottavasti jo v. 2025.

Vaikka energia-, liikenne- ja muita ympäristöveroja voidaan pitää kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisina veroina, voi niihin sisältyä niiden ympäristöohjausta heikentäviä yksittäisiä verotusrakenteita. Lisäksi ympäristölle haitallisia rakenteita voi olla myös muussa verotuksessa.

Verotukseen sisältyviä poikkeamia voidaan tarkastella verotukien raportoinnin avulla. Verotukilaskennan perustana olevaa normiverojärjestelmää ja laskentamenetelmiä on kuvattu valtiovainministeriön internetsivuilla (www.vm.fi/verotuet).

Verotuksen ympäristöohjaus talousarvioesityksessä

Verotuet kuvaavat verotuksen rakenteeseen monista syistä tehtyjä poikkeamia, eivätkä ne sellaisenaan sovellu ympäristölle haitallisten tukien tarkasteluun. Ympäristöohjauksen kannalta olennaisinta on eri verolajien verorakenteen ympäristöperusteisuus sekä ympäristöverojen efektiivinen taso. Myös verolajin normiverojärjestelmä itsessään saattaa sisältää huomattavasti merkittävämpiä ympäristön kannalta epäedulliseen kulutukseen kannustavia piirteitä tai rakenteita. Toisaalta ympäristöveroissakaan sinänsä ympäristöperusteinen normiverojärjestelmä ei edusta aina ympäristönäkökulmasta optimaalista rakennetta. Ympäristöverotuksessa sektoreittain poikkeava verorakenne mahdollistaa veronkorotusten kohdistamisen sen mukaan, missä kiristyksiä on mahdollista tai perusteltua tehdä esim. päästökaupan päällekkäinen ohjaus ja hiilivuodon riski huomioiden, mikä saattaa johtaa vastaavalla verotuksen kiristämällä ympäristönäkökulmasta parempaan lopputulemaan.

Fossiilisten polttoaineiden kulutukseen kohdistuva päästöohjaus

			2025	2025	2025	2024
		Osuus polttoaineiden päästöistä vuonna 2022	Efektiivinen verotaso €/tCO2	PK-hinta €/tCO2	Yhteensä €/tCO2	Yhteensä €/tCO2
Liikenne ja työkoneet yhteensä			39 %	205	1	206
Moottoribensiini	Ei-PK	11 %	306		306	306
Diesel ¹⁾	Ei-PK	19 %	208		208	208
Maakaasu ja raideliikenteen polttoöljy	Ei-PK	0 %	105		105	105
Työkoneet pl. maatalous	Ei-PK	5 %	105		105	105
Maatalouden työkoneet	Ei-PK	2 %	66		66	66
Kaupallinen lentoliikenne (kotimainen)	PK	1 %	0	70	70	70
Kaupallinen vesiliikenne (kotimainen)	PK & Ei- PK	1 %	0	0	0	0
Energiantuotanto ja rakennusten lämmitys yhteensä			61 %	30	53	83
Erillinen lämmöntuotanto ²⁾	PK	2 %	103	70	173	173
Erillinen lämmöntuotanto ²⁾	Ei-PK	8 %	106		106	106
Yhdistetty tuotanto, lämmön osuus ²⁾	PK	8 %	64	70	134	134
Energiaintensiiviset yritykset ²⁾	PK	1 %	91	70	161	138
Energiaintensiiviset yritykset ²⁾	Ei-PK	0 %	108		108	81
Maatalouden polttoöljy lämmitykseen	Ei-PK	0 %	64		64	64
Turve ³⁾	PK	5 %	6	70	76	76
Turve ³⁾	Ei-PK	3 %	8		8	8

Fossiilisten polttoaineiden kulutukseen kohdistuva päästöohjaus

			2025	2025	2025	2024
		Osuus polttoaineiden päästöistä vuonna 2022	Efektiivinen verotaso €/tCO ₂	PK-hinta €/tCO ₂	Yhteensä €/tCO ₂	Yhteensä €/tCO ₂
Sähköntuotanto, teollinen ensi- käyttö ym.	PK	30 %	0	70	70	70
Sähköntuotanto, teollinen ensi- käyttö ym.	Ei-PK	4 %	0		0	0
Yhteensä		100 %	97	33	130	130

¹⁾ Dieselin alennetun verokannan osalta on huomioitava henkilöautoilta kannettava käyttövoimavero.

²⁾ Ei sisällä turvetta.

³⁾ Sisältää erillisen lämmöntuotannon, yhdistetyn tuotannon ja energiaintensiivisten yritysten palautuksen.

Sähköveron osalta alla olevassa taulukossa kuvataan sähkön kulutuksen jakautuminen verotasoit-
tain.

Sähkön kulutukseen kohdistuva energiaverotus

	Osuus sähkön kulutuksesta	Verotaso 2025	Verotaso 2024
	%	€/MWh	€/MWh
Kotitaloudet, palvelut, tieliikenne	50,9 %	22,53	22,53
Teollisuus, kaivostoiminta, maatalous, suuret konesalit, kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput, kone- salit ja sähkökattilat, teollisen mittaluokan lämpöpumput jne.	48,2 %	0,63	0,63
Raideliikenne	0,9 %	0	0
Yhteensä	100 %	11,77	11,77

Eri käyttökohteiden osuudet polttoaineiden päästöistä ovat suuntaa-antavia. Molempien taulukoi-
den luvut perustuvat valtiovarainministeriön vero-osaston arvioon ja niiden sisältämiä oletuksia
on avattu tarkemmin valtiovarainministeriön internet-sivuilla www.vm.fi/energiaverotus.

Yksittäisiä verotukia ja niiden määriä kuvataan tarkemmin talousarvioesityksen tulomomenteilla.

7. Lapsibudjetointi**Talousarvioesityksen lapsibudjetointia koskeva yhteenvetotarkastelu**

Lapsibudjetointia koskevassa tarkastelussa huomioidaan lapsi-ikäluokkaan (alle 18-vuotiaat)
suoraan kohdistuvat menot (etuudet ja palvelut) sekä menot (esimerkiksi avustukset), joilla rahoit-
ettavan toiminnan kohderyhmänä ovat lapset. Tämä tarkoittaa, että lapsibudjetoinnin yhteenve-
totarkastelussa otetaan huomioon välittömästi alle 18-vuotiaisiin lapsiin kohdistuvat ja heille
osoitettavat (lakisääteiset ja harkinnanvaraiset) menot. Lisäksi huomioidaan sellaiset menot, jot-

ka kohdistuvat selkeästi alle 18-vuotiaiden lasten perheisiin. Tiettyjen palveluiden osalta on huomioitu lapsi-ikäluokan osuus palveluiden kohderyhmästä.

Tarkasteluun ei sisällytetä lapsi-ikäryhmään epäsuorasti tai välillisesti kohdistuvia menoja, koska tällaiset menoarviot eivät tosiallisesti kuvaa lapsiin kohdistuvia menopäätöksiä tai -muutoksia, eikä laskennallisesta tarkastelusta voi tehdä lapsi-ikäluokan määrärahatasoon liittyviä johtopäätöksiä.

Vuoden 2025 talousarvioesityksestä suoraan lapsiin tai lapsiperheisiin kohdistuvia määrärahoja on eri pääluokkien lakisääteiset ja harkinnanvaraiset toimet huomioiden yhteensä n. 10,4 mrd. euroa (10,2 mrd. euroa v. 2024). Tästä lapsi-ikäryhmään kohdistuvaa laskennallisesti arvioitua kuntien peruspalvelujen valtionosuutta on n. 1,9 mrd. euroa (2,0 mrd. euroa v. 2024). Hyvinvointialueiden valtion rahoituksen laskennallinen lapsi-ikäryhmään kohdistuva osuus on n. 4,0 mrd. euroa (3,7 mrd. euroa v. 2024).

Osan koko lapsi-ikäryhmää koskevista määrärahoista voidaan arvioida kohdistuvan lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn. Vuoden 2025 talousarvioesityksessä tällaisia määrärahoja arvioidaan olevan n. 430 milj. euroa (420 milj. euroa v. 2024). Tällaisia toimenpiteitä ja rahoituskokonaisuuksia ovat mm. lapsiperheiden hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät ja korjaavat toimet, kuten varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen laatu- ja tasa-arvohankkeet. Lapsi-ikäluokkaan kohdistuvien määrärahojen keskeisenä tavoitteena on kuitenkin ylipäättään edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja ehkäistä syrjäytymistä.

Talousarvion lapsiin ja lapsiperheisiin kohdistuvat määrärahat

Valtion vuoden 2025 talousarvioesityksen määrärahat lapsi-ikäluokan palveluihin ovat lähes kokonaisuudessaan kasvatuksen ja opetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden määrärahoja. Nämä määrärahat sisältyvät kuntien valtionosuuksiin sekä valtion rahoitukseen hyvinvointialueille. Lisäksi osa kulttuurin ja taiteen, etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan sekä nuorisotyön ja liikunnan ja urheilun järjestötoiminnan rahoituksesta kohdistuu lapsi-ikäluokkaan. Pakolaisten vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä kunnille ja hyvinvointialueille maksettavat korvaukset sisältävät lasten kotoutumisen edistämiseen liittyviä kustannuksia. Lisäksi lapsiperheille maksetaan erilaisia sosiaaliturvaetuksia.

Lapsi-ikäluokan palveluiden ja etuuksien valtion rahoituksesta huomattava osa määräytyy muiden kuin ikäluokkakohtaisten tekijöiden perusteella. Sen vuoksi alla olevassa taulukossa esitetyt määrärahat perustuvat osittain arvioihin mm. rahoitettavan palvelun tai etuuden ikäluokkakohtaisen osallistujamäärän tai palvelun kohderyhmän perusteella.

Kokonaislukuja koskevan tarkastelun rinnalla on syytä huomioida myös yksilökohtainen (euroa/lapsi) tarkastelu lapsibudjetoinnin oikean tulkinnan varmistamiseksi. Lapsi-ikäluokan osuus väestöstä on jatkuvasti pienemässä, eikä kokonaislukuihin keskittyminen siten mahdollista asianmukaista ajallista vertailua.

Perusopetuksen vahvistamisen määrärahatason nousee 50 milj. eurosta 100 milj. euroon ja ammatillisen koulutuksen sekä lukiokoulutuksen oppimisen tuen järjestelmää vahvistetaan 20 milj. eurolla. Edellä mainittu rahoitus sisältää toimenpiteet erityisopetuksen, tukiope-

tuksen vahvistamiseksi. Lisäksi kansanopistojen opistovuosi-koulutuksen määrärahatasoa nostetaan 3 milj. eurolla.

Keskeisimpiä lapsi-ikäluokan tulonsiirtoja ovat sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan sisältyvät lapsilisät, asumistuet sekä toimeentulotuki. Lapsi-ikäluokan harkinnanvaraisesta rahoituksesta suurimpia osia ovat sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen (Stea) avustukset lapsiin ja nuoriin keskittyneille järjestöille ja hankkeille. Lisäksi harkinnanvaraiseen osuuteen sisältyvät lapsiperheiden hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät ja korjaavat toimet ja lapsistrategia-toiminto.

Sosiaaliturvaan kohdistuvat laajamittaiset toimenpiteet vähentävät lapsiperheiden osuutta asumistuesta ja lisäävät lapsiperheiden osuutta toimeentulotuesta. Asumistuen menoja vähentävät varallisuusharkinnan kiristäminen, kuntaryhmittelyn tarkistaminen, omistusasumisen tuen poistaminen ja yrittäjien työtulojen huomioiminen todellisina sekä aiemmin 1.4.2024 voimaan tulleet ansiotulovähennyksen poisto, asumistuen perusomavastuun korotus ja tason tarkistus sekä asumistuen kuntaryhmien yhtenäistäminen. Toimeentulotuen menoja lisäävät edellä mainitut asumistuen muutokset sekä etenkin 1.4.2024 voimaan tullut työttömyysturvan muutos lapsikorotusten poistamisesta. Nuorten ammatillista kuntoutusta uudistetaan rajaamalla ja kohdistamalla etuusoikeutta opiskelun ja työelämän ulkopuolella tai muutoin syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin. Toisaalta osana hallitusohjelman mukaista sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kokonaisuutta ehdotetaan määrärahaa nuorten huumekuolemien ehkäisyyn sekä panostusta päihteillä ja väkivallalla oirehtiviin nuoriin kohdistuviin toimiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenoissa.

Kunnille ja hyvinvointialueille korvataan sekä laskennallisten että todellisten kustannusten perusteella kustannuksia kotoutumislain mukaisten korvausten piiriin kuuluvien lasten vastaanotosta ja kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä. Oleskeluluvan saaneista turvapaikanhakijoista arvioidaan lapsia olevan 20 % ja kiintiöpakolaisista 50 %. Todellisten kustannusten mukaan korvataan muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksia (ml. lastensuojelu) sekä ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten hoivan ja huolenpidon järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

Talousarvioesityksen oletuksena on, että v. 2025 vastaanoton piirissä olisi n. 22 000 henkilöä. Alaikäisten osuuden tilapäisen suojelun hakemuksista on oletettu pysyvän muuttamattomana v. 2025. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettaviin tukiin ehdotetaan n. 45,9 milj. euroa vuodelle 2025. Tästä arviolta n. 8,6 milj. euroa kohdistuu alle 18-vuotiaille. Lisäksi perusopetukseen valmistavaan koulutukseen ehdotetaan 147,6 milj. euroa.

Lapsi-ikäryhmään suoraan kohdistuvat määrärahat (milj. euroa)

Pääluokka	Etuudet, palvelut, avustukset, ohjelmat, hankkeet	TA 2023	TA 2024	TAE 2025	Muutos 2024— 2025
VM	1. Lakisääteinen kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitus				
VM	Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen rahoitus (0—17 -vuotiaiden laskennallinen osuus)	3 416	3 714	3 961	247
VM	Kuntien peruspalvelujen valtionosuus (0—17 -vuotiaiden laskennallinen osuus)	2 200	1 958	1 887	-70
	Kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitus, yhteensä	5 617	5 672	5 849	177
OKM	2. Muu lakisääteinen etuuksien ja palvelujen rahoitus				
OKM	Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet	1 232	1 298	1 398	101
STM	Sosiaaliturvaetuuksien valtionosuudet	2 836	2 904	2 742	-161
STM	Turvakotitoiminta	24,6	26,6	27,6	1,0
TEM	Kuntien ja hyvinvointialueiden kotoutumiskorvaukset, lapsi-ikäryhmä	103,1	138,3	163,1	24,8
TEM	Alle 18-v. työvoimapaalveluihin osallistuvat	0,4	0,4	0,0	-0,4
UM	Päivähoito- ja koulutuskorvaukset ulkomaan edustuksessa	6,9	6,7	6,8	0,1
	Muu lakisääteinen etuuksien ja palvelujen rahoitus, yhteensä	4 203	4 373	4 338	-35
OKM	3. Vakiintunut harkinnanvarainen rahoitus				
OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi: Koululaisten kerhotoiminta, lasten kulttuuri, taiteen opetusjärjestöt	6,0	6,0	5,5	-0,6
STM	Stea avustukset	128,0	128,0	105,0	-23,0
	Vakiintunut harkinnanvarainen, yhteensä	134,0	134,0	110,5	-23,6
OKM	3. Muu harkinnanvarainen rahoitus				
OKM	Hallitusohjelmahankkeet				
OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi ¹⁾	5,0	55,0	111,0	56,0
STM	Sosiaali- ja terveystoimi	3,3	3,2	3,0	-0,2
	Muut hankkeet				
OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi	8,3	8,3	8,3	0,0
STM	Sosiaali- ja terveystoimi	0	3,3	3,3	0,0
	Muu harkinnanvarainen rahoitus, yhteensä	16,6	69,9	125,6	55,8
	Kaikki yhteensä ²⁾	9 970	10 249	10 423	174
	Arvio euroa/lapsi ³⁾	9 735	10 081	10 359	278

¹⁾ Ei sisällä oppivelvollisuuden laajentamista, joka näkyy osana valtionosuuksia.

²⁾ Summa sisältää hyvinvointialueiden valtion rahoituksen lapsiin kohdistuvan määrärahan laskennallisen arvion, kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien psiiin kohdistuvan määrärahan laskennallisen arvion sekä eri ministeriöiden lapsiin kohdistuvat määrärahat.

³⁾ Suomen virallinen tilasto: Väestöennuste vuodet 2024 ja 2025.

Lapsi-ikäryhmään kohdistuva sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus osana hyvinvointialueiden valtion rahoitusta

Lasten ja nuorten palveluihin kohdistuvista määrärahoista merkittävä osa ohjautuu hyvinvointialueiden rahoituksen kautta. Hyvinvointialueiden kaikkiaan n. 26,2 mrd. euron valtion rahoituksesta lapsiin ja nuoriin arvioidaan kohdistuvan v. 2025 n. 4,0 mrd. euroa.¹⁾

Hyvinvointialueiden valtion rahoitus on yleiskatteista, joten lapsi-ikäryhmään kohdistuva osuus ei ole eroteltavissa, vaan määrärahan tarkemmasta kohdentumisesta päättävät itsehallinnolliset hyvinvointialueet. Hyvinvointialueiden taloutta käsitellään kokonaisuutena yleisperustelujen luvussa 9.

Laskennallinen arvio lapsi-ikäryhmän hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon valtion rahoituksesta

	TA 2023	TA 2024	TAE 2025	Muutos 2024— 2025
Lapsi-ikäryhmän laskennalliset osuudet (%) sosiaali- ja terveydenhuollon menoista:				
Terveystenhuolto	11,6	11,5	11,4	-0,1
Sosiaalihuolto (pl. vanhustenhoito)	39,1	39,0	38,9	-0,1
Hyvinvointialueiden rahoituslain 13 §:n mukaiset hyvinvointialueiden rahoituksen laskennallisten kustannusten painotukset (%):				
Terveystenhuolto	58,9	58,7	58,4	-0,4
Sosiaalihuolto (pl. vanhustenhoito)	21,4	21,3	21,7	0,4
Lapsi-ikäryhmän laskennallinen osuus (%) hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta				
Hyvinvointialueiden valtion rahoitus yhteensä, mrd. euroa	15,2	15,1	15,1	0,0
Laskennallinen arvio lapsi-ikäryhmän rahoituksesta hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta, mrd. euroa	22,5	24,7	26,2	1,6
	3,4	3,7	4,0	0,2

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudet osana lapsibudjetointia

Merkittävä osa lasten ja nuorten palveluihin kohdistuvista määrärahoista ohjautuu kuntiin peruspalvelujen valtionosuuden kautta. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ei ole kuitenkaan suoraan eroteltavissa lapsiin ja nuoriin kohdistuvia määrärahoja, sillä rahoitus on laskennallista

¹⁾ Hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta lapsiin ja nuoriin on laskennallisesti arvioitu kohdistuvan vuoden 2025 terveydenhuollon menoista 11,4 % ja sosiaalihuollon menoista (pl. ikääntyneiden hoiva) 38,9 %. Kokonaisuutena hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta sosiaali- ja terveydenhuollon menoista lapsiin ja nuoriin arvioidaan kohdistuvan n. 15,1 %. Laskennallisessa arviossa on käytetty hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 13 §:n mukaisia sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten tehtäväkohtaisia painotuksia. Lisäksi on hyödynnetty Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen keräämää tietoa sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannuksista ikäryhmittäin v. 2019 sekä alle 18-vuotiaiden väestöosuuden kehitystä Tilastokeskuksen väestötilastojen ja väestöennusteen perusteella.

ja yleiskatteista. Kunnat päättävät itse valtionosuuden käytöstä perustuslain turvaaman laajan itsehallintonsa puitteissa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on v. 2025 n. 3,4 mrd. euroa (n. 2,5 mrd. euroa v. 2024). Vuodesta 2023 lähtien valtaosa kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta on määräytynyt laskennallisesti kunnan lapsi- ja nuorisoiäluokan perusteella. Vuoden 2025 alussa voimaan tulevan TE-uudistuksen seurauksena aikaisempaa suurempi osuus valtionosuuksista kohdistuu laskennallisesti työikäiseen väestöön.

Valtionosuudesta lapsiin ja nuoriin on arvioitu lapsibudjetoinnin yhteydessä kohdistuvan v. 2025 n. 1,9 mrd. euroa (v. 2024 n. 2,0 mrd. euroa).¹⁾ Arvio ei ole suoraan verrannollinen edellisvuoteen, sillä muutosta selittää osin TE-uudistuksen voimaantulosta johtuvat laskennalliset tekijät, kuten lapsi- ja nuorisoiäluokkien suhteellisen osuuden pienentyminen valtionosuuden laskennallisissa kustannuksissa. Vuonna 2025 alle 18-vuotiaiden ikäryhmien osuus laskennallisista valtionosuuksista on arvioitu olevan n. 74,3 %, kun v. 2024 osuudeksi arvioitiin n. 79,6 %. Valtionosuuden mitoituksessa käytetty 0—17-vuotiaiden määrä on 1 016 265 henkeä. Mitoituksessa käytetty alle 18-vuotiaiden määrä on laskenut noin 4 000 hengellä edellisvuoteen verrattuna. Mikäli TE-uudistusta ei huomioida, kuntien uusista ja laajenevista tehtävistä taloudellisesti merkittävimmät ovat v. 2025 oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus (n. 38 milj. euroa) sekä kolmen vuosiviikkotunnin lisääminen perusopetuksen (n. 8,5 milj. euroa).

Lapsi-ikäluokkien laskennallinen osuus kuntien valtionosuuksista

Lapsi-ikäluokkien laskennalliset perushinnat:	TA 2023	TA 2024	TAE 2025	Muutos 2024— 2025
Ikä 0—5 (euroa/asukas)	8 011	8 186	8 450	264
Ikä 6 (euroa/asukas)	8 500	8 687	8 976	289
Ikä 7—12 (euroa/asukas)	7 072	7 231	7 565	334
Ikä 13—15 (euroa/asukas)	12 129	12 435	12 945	510
16 vuotta täyttäneet (euroa/asukas)	63	64	66	2
Valtionosuuden mitoituksessa käytetty 0—17-vuotiaiden määrä (lkm)	1 029 513	1 020 238	1 016 265	-3 973
Lapsi-ikäluokkien laskennalliset kustannukset yhteensä, mrd. euroa ¹⁾	7,7	7,8	8,1	0,3
Valtionosuuden laskennalliset kustannukset yhteensä, mrd. euroa	9,6	9,8	10,9	1,1
Lapsi-ikäluokkien osuus laskennallisista kustannuksista (%)	80,3 %	79,6 %	74,3 %	-5,3 %

¹⁾ Arvio perustuu 0—17-vuotiaiden ikäryhmien osuuteen laskennallisista valtionosuuksista sekä siitä johdettuun oletamaan, että myös valtionosuuden lisäosista, määräaikaista ja pysyvistä lisäyksistä ja vähennyksistä sekä verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta lapsiin ja nuoriin kohdistuisi sama osuus. Vuoden 2025 arviossa on valtionosuuden tasossa erikseen huomioitu TE-uudistuksesta johtuvat rahoituksen muutokset, joiden oletetaan kohdistuvan täysimääräisesti työikäiseen väestöön.

Lapsi-ikäluokkien laskennallinen osuus kuntien valtionosuuksista

	TA 2023	TA 2024	TAE 2025	Muutos 2024— 2025
Lapsi-ikäluokkien laskennalliset perushinnat:				
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus yhteensä, mrd. euroa	2,7	2,5	3,4	0,9
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus ilman TE-palvelujen rahoitusta, mrd. euroa ²⁾			2,5	
Lapsi-ikäluokkien laskennallinen osuus valtionosuudesta, mrd. euroa	2,2	2,0	1,9	-0,1

¹⁾ 0—17-vuotiaiden laskennallinen osuus.

²⁾ Rahoituksesta vähennetty TE-palveluihin vuonna 2025 laskennallisesti kohdistuva osuus

Verotus lasten ja lapsiperheiden näkökulmasta

Verotus perustuu tuloihin, varallisuuteen ja kulutukseen, ja kohdistuu lähtökohtaisesti samalla tavalla kaiken ikäisiin. Verohallinnon henkilöasiakkaiden tuloverotilaston mukaan v. 2022 alaikäiset maksoivat tuloveroja n. 24,6 milj. euroa, mikä oli alle 0,1 % kaikista henkilöasiakkaiden maksamista tuloveroista. Alaikäisten maksamista tuloveroista vajaat 60 % oli ansiotuloveroa ja runsaat 40 % pääomatuloveroa.¹⁾

Suomessa on käytössä erillisverotus, eli jokaista verotetaan omien tulojensa ja varallisuutensa perusteella, eikä esimerkiksi siviilisäädyllä tai perheen koolla pääsääntöisesti ole merkitystä. Suomen verojärjestelmässä lapsia ja lapsiperheitä tukevia elementtejä ovat lähinnä lapsiperheille kohdistuvat verotuet. Verojärjestelmässä ei ole havaittu erityisesti lapsia tai lapsiperheitä syrjiviä rakenteita.

Verotuet ovat poikkeuksia verotuksen normaalista perusrakenteesta, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja. Ainoa suoraan lapsi-ikäluokkaan kohdistuva verotuki on perintö- ja lahjaverotuksen alaikäisyysvähennys. Erityisesti lapsiperheisiin kohdistuvia verotukia tuloverotuksessa ovat mm. lapsilisien, elatusavun, elatustuen, adoptiotuen ja eläkkeensaajan lapsikorotuksen verovapaus, alijäämähyvityksen lapsikorotus, perhevapaalta palaavien työmatkavähennyksen alennettu omavastuu ja elatusvelvollisuusvähennys, sekä v. 2025 käyttöön otettava työtulovähennyksen lapsikorotus. Arvonlisäverotuksessa varhaiskasvatuspalvelut, sosiaalihuollon palvelut, yleissivistävä ja ammatillinen opetus sekä valtion tukema taiteen perusopetus ovat lähtökohtaisesti verovapaita²⁾, ja tästä verovapaudesta muodostuva tuki kohdistuu lapsiin niiltä osin kuin näiden palvelujen käyttäjinä ovat lapset. Hallitusohjelman mukaisesti lasten vaipat on tarkoitus siirtää vuoden 2025 alusta lukien yleisestä 25,5 prosentin arvonlisäverokannasta alennettuun 14 prosentin verokantaan. Valmisteverotuksessa lapsiperheille kohdistuva verotuki on äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden sekä lastenruokien vapautus virvoitusjuomaverosta.

¹⁾ Alaikäisenä lapsena pidetään tuloverolaissa lasta, joka ennen verovuoden alkua ei ole täyttänyt 17 vuotta.

²⁾ Tämä verovapaus on ALV-direktiivin velvoittama, eikä sitä määritellä verotueksi.

Verotukien määritelmiin ja laskentaan liittyy rajoituksia, joiden vuoksi useiden verotukien arvoista voidaan esittää vain suuntaa-antavia suuruusluokka-arvioita. On myös syytä huomioda, että verotukien poistaminen ei välttämättä kasvattaisi verotuloja vastaavalla määrällä mm. käyttäytymisvaikutusten vuoksi. Elatustuen, elatusavun ja lapsilisien verovapauden sekä elatusvelvollisuusvähennyksen ja perintöverotuksen alaikäisyysvähennyksen muodostamien verotukien yhteismääräksi arvioidaan vuoden 2025 tasossa runsaat 600 milj. euroa, josta lapsilisien verovapauden osuus on vajaat 500 milj. euroa. Työtulovähennyksen lapsikorotuksen verotuottoa vähentäväksi vaikutukseksi arvioidaan n. 90 miljoonaa euroa.

Vuoden 2025 talousarvioesityksessä uutena lapsiperheisiin kohdistuvana toimenpiteenä on huomioitu työtulovähennyksen lapsikorotus. Veroperustemuutoksia kuvataan tarkemmin osaston 11 perusteluteksteissä.

8. Hallinnon kehittäminen

Hallintopoliittisten toimien tavoitteena on varmistaa julkisten palveluiden laatu sekä parantaa julkisen hallinnon tuottavuutta ja sitä kautta osaltaan vahvistaa julkisen talouden kestävyyttä. Hallinnon kehittäminen edistää hyvää hallintoa, joka on toimivaa ja avointa, ja jossa panostetaan jatkuvuuteen ja johdonmukaisiin toimintatapoihin. Kansalaisten ja viranomaisten välisessä suhteessa vaalitaan hyvän hallinnon periaatteita ja vahvistetaan demokratiaa sekä keskinäistä luottamusta.

8.1. Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen

Rakenteiden ja toimintatapojen uudistaminen

Tavoitteena on hallinnon selkeä rakenne sekä eri toimijoiden välistä poikkihallinnollista yhteistyötä tukeva ja toimintaympäristön muutoksia ennakoiva ohjaus- ja johtamisjärjestelmä. Valtion työtehtäviä organisoidaan hyödyntäen monipaikkaisuutta ja älyteknologian mahdollistamaa tehokkuutta ja paikkariippumattomuutta. Valtion virastojen ja virkamiesten kyvykkyyttä vahvistetaan rajat ylittävään, lähtökohtaiseen työskentelyyn sekä fyysisen ja virtuaalisen työnteon yhdistävään hybridityöskentelyyn.

Hallitusohjelman mukaista valtion aluehallinnon uudistamisen lainsäädäntövalmistelua ja uusien virastojen perustamisen toimeenpanoa jatketaan v. 2025. Hallituksen esitys annetaan eduskunnalle siten, että uusi lainsäädäntö tulee voimaan ja uudet virastot käynnistävät toimintansa 1.1.2026. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta ja sujuvoittaa lupaprosesseja. Kehittämisen pääperiaatteena on monialaisuus. Ensisijaisesti tämä tarkoittaa lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien kokoamista uuteen perustettavaan monialaiseen virastoon, johon yhdistetään Valvira, Aluehallintovirastot sekä ELY-keskusten Y-vastuualueen tarkoituksenmukaiset tehtävät. ELY-keskusten puitteissa järjestetyn hallinnon osalta lähtökohtana on monialainen valtion aluehallinto, joka kootaan nykyistä vahvemmilta alueilla Elinvoimakeskukseen.

Valtionhallinnon palveluiden lähtökohtana ovat kattavat sähköiset asiointipalvelut, joita käyntiasiointi täydentää. Palvelu- ja toimitilaverkkouudistuksessa valtion käyntiasiointia kootaan julkisen hallinnon yhteisiin palvelupisteisiin, parannetaan palveluprosesseja ja vähennetään toimisto-

tilaa. Toimijoiden yhteisellä käyntiasioinnin palveluverkolla mahdollistetaan nykyistä asiakaslähtöisempi, kustannustehokkaampi ja suunnitelmallisempi toiminta, joka vastaa 2030-luvun tarpeisiin. Uudistus etenee vuoden 2025 aikana kuuteen uuteen maakuntaan. Laki julkisen hallinnon yhteispalveluista päivitetään vastaamaan uuden palveluverkon toiminnan, ohjaamisen ja kehittämisen tarpeita.

Alueellisen varautumisen rakenteita ja yhteistyötä sekä tilannekuvaa uudistetaan vastaamaan muuttuneita häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallinnan tarpeita. Valtiovarainministeriön ja sisäministeriön yhteisessä hankkeessa selvitetään ja arvioidaan kesään 2025 mennessä, miten varautumisen alueellista yhteistyötä, koordinaatiota sekä alueellista tilannekuvatoiminnan muodostamista ja siihen liittyvää häiriötilanteiden hallintaa ja informaation jakamista tulisi uudistaa niin, että se tukisi arjen turvallisuutta ja kansalaisten vakaita elinoloja uhkaavien häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallintaa mahdollisimman tehokkaasti. Uudistusten on tarkoitus vahvistaa valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden sekä muiden alueilla yhteiskunnan kriittisiä toimintoja ylläpitävien yhteistyötä ja toimintaedellytyksiä.

Vuonna 2024 valtioneuvosto hyväksyi valtion palveluiden saatavuutta ja toimintojen sijoittamista koskevan valtakunnallisen suunnitelman. Tavoitteena on valtion toimintojen ja yksiköiden sijoittelu niin, että perusoikeudet turvataan ja valtion palvelut ovat kaikkien saatavilla koko maan kattavasti eri asiointikeinot ja eri asiakasryhmien tarpeet huomioiden. Vuonna 2025 seurataan suunnitelman tavoitteiden toteutumista ja arvioidaan mahdolliset kehittämis- ja muutostarpeet puoliväliriiheen mennessä.

Johtamisen kehittämisen yleisenä tavoitteena on tukea julkisen hallinnon vaikuttavuutta ja tuloksisuutta sekä julkisen hallinnon ja johtamisen uudistumista. Vuonna 2025 kehittämisen painopisteenä on vahvistaa julkisen johtamisen kokonaisuutta yli sektorirajojen ja kykyä ennakoida ja hallita toimintaympäristön muutoksia, tukea johtajia onnistumaan tehtävissään sekä lisätä johtajien ammatillista kehittymistä ja liikkuvuutta eri tehtävissä. Tätä varten jatketaan useiden johtamisen kehittämiseen tähtäävien hankkeiden ja valmennusohjelmien toteutusta. Valtion uusi henkilöstöstrategia vuodelta 2024 tarjoaa yhteisen vision ja tavoitteet, ohjaten henkilöstöjohtamista 2030-luvulla.

Vuonna 2024 valtiovarainministeriössä käynnistettiin erityiset tukitoimenpiteet valtion virastoille muutostilanteiden hallitsemiseksi alenevissa toimintamenokehyksissä. Erityisiä tukitoimenpiteitä jatketaan muutostilanteissa oleville virastoille ja niiden henkilöstölle. Erikseen budjetoitujen henkilöstömenojen momentilta voidaan edelleen maksaa virkasuhteen päättymisestä johtuvia korvauksia (erokorvaus) sekä valtion virkamieslain erityissäännöksen mahdollistamia enintään kahden vuoden määräaikaisen nimityksen aiheuttamia palkkausmenoja.

Valtiokonttori ja Palkeet tarjoavat valtioneuvostolle ja virastoasiakkaille analysointi- ja raportointipalvelua tietointensiivisten ongelmien ratkaisemiseksi ja tietojohtamisen kehittämiseksi.

Valtion HR-toiminnan ja taloushallinnon kehittäminen

Valtiolla on käytössä talous- ja henkilöstöhallinnon toimintamalli, joka kattaa prosessit, tietorakenteet, palvelukeskuspalveluiden yhtenäisen käytön sekä näitä toimintoja tukevan tietojärjestelmäkokonaisuuden. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen Palkeiden työn osuutta henkilöstöhallinnon ja taloushallinnon prosesseissa pyritään lisäämään ja näin vahvistamaan talous- ja henkilöstöhallinnon laatua, yhtenäisyyttä, tuottavuutta, ennakoitavuutta sekä riskienhallintaa. Tavoitteena on saada valtion talous- ja henkilöstöhallinto osaksi toimivaa tietojohdamisen kokonaisuutta.

Valtion taloushallinnon kehittämistä ohjaavat v. 2024 valmistuneet valtion taloushallinnon kehittämisen linjaukset. Lisäksi valtion talous- ja henkilöstöhallinnon tiedon luokittelukokonaisuuden yhtenäisyyteen tähtäävää työtä jatketaan v. 2024 valmistuneiden suositusten pohjalta.

Vuonna 2025 jatketaan valtion yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon teknologiauudistamiseen liittyvää työtä kehittämällä teknologiaperustaa kohti pilvisiirtymää. Muun muassa Kieku-tietojärjestelmän päivitystyötä jatketaan sekä valmistellaan Puolustusvoimien kehittämisvaiheessa olevan tuotannonohjausjärjestelmän (PVERP 2.0) integroimista Kieku-järjestelmään. Lisäksi valtion talousarvion ja valtiontalouden kehyspäästösten valmistelua tukevan tietojärjestelmän kehittäminen saatetaan loppuun ja valtion tilinpäätöksen kehittämistä jatketaan.

Valtion henkilöstöhallinnon kehittämistä jatketaan tavoitteena tehostaa HR-toimintoja valtiolle asetettujen tuottavuustavoitteiden mukaisesti.

Valtion toimitilojen käytön tehostaminen

Valtiovarainministeriö vahvistaa keinoja, joilla kiinteistövarallisuutta hallitaan ja hoidetaan tehokkaalla, kestäväällä ja valtion kokonaisedun varmistavalla tavalla. Valtion toimitilastrategian mukaisesti tilatehokkuutta parannetaan vastaamaan asetettuja tilatehokkuustavoitteita, muuttuneita työnteon tapoja ja kansalaisten sähköisen asioinnin lisääntymistä. Tällä tavoitellaan parempia työsuorituksia, pienenevää hiilijalanjälkeä ja alempia vuokratkustannuksia. Keskeinen osa toimitilastrategiaa on valtion virastojen ja laitosten sekä koko julkisen sektorin toimitilojen yhteiskäytön lisääminen sekä monipaikkaisen ja ns. hybridityön tukeminen.

Senaatti-konsernin liikelaitokset jatkavat toimenpiteitä, joilla turvataan asiakkaille terveelliset, turvalliset ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset toimitilat. Toimitilainvestointien ohjausta ja hankkeiden priorisointia kehitetään JTS-prosessin yhteydessä sekä kokoamalla strateginen toimitilainvestointisuunnitelma.

Valtion hankintojen kehittäminen

Valtion hankintatoimen kehittämistä jatketaan hallitusohjelmassa olevien tavoitteiden toimeenpanemiseksi osana Vaikuttavat julkiset hankinnat (Hankinta-Suomi) -ohjelmaa. Lisäksi valtio-sektorin hankinnoissa toimeenpannaan edelleen kansallisen julkisten hankintojen strategiaa. Valtiokonttori seuraa tavoitteiden toteutumista. Ohjelmassa tuetaan myös hyvinvointialueiden ja kuntasektorin hankintayksiköitä koko julkisen sektorin yhteisen strategian tavoitteiden edistämiseksi.

Kansallista julkisten hankintojen ilmoitusallustaa HILMAA kehitetään edelleen siten, että se palvelee hankintayksiköitä käyttäjälähtöisenä perustason kilpailutusjärjestelmänä ja ilmoituskannavana, mahdollistaa paremman tiedon keräämisen ja analysoinnin hankintojen johtamiseksi sekä helpomman markkinoille pääsyn myös pk-yrityksille, jotta julkisiin kilpailutuksiin saadaan enemmän tarjouksia.

8.2. Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen

Julkisen hallinnon ICT-toimintaa kehitetään Suomen digitaalisen kompassin mukaisesti rakentamalla houkuttelevaa, kilpailukykyistä, kestävä ja hyvinvoivaa digitaalisesti kyvykästä Suomea 2030. Digitalisaatiolla tehostetaan ja parannetaan julkisia palveluja ja samalla edesautetaan hallitusohjelman mukaisten tuottavuustavoitteiden saavuttamista julkisessa hallinnossa. Digitalisaatiota kehitetään strategisesti hallitusohjelman mukaisesti. Vuoden 2025 toimenpiteistä keskeisiä ovat digitaalisen viranomaisasioinnin ensisijaisuuden edistäminen, eri elämäntapahtumien ja liiketoimintatapahtumien digitalisointi ja automatisointi sekä digitaalisen identiteetin ratkaisujen kehittäminen. Vuonna 2025 myös käynnistetään toimenpiteitä digitalisaation edistämiseksi lainsäädännön keinoin, esimerkiksi digitalisaation ja tiedon liikkuvuuden esteiden purkamiseksi sekä uusien teknologioiden ja automaation hyödyntämiseksi.

Hallitusohjelman tavoitteen mukaisesti Suomi siirtyy asteittain digitaalisten palveluiden ensisijaisuuteen viranomaisasiointikanavana, ja lainsäädäntömuutoksilla digitaalisesta viranomaisviestinnästä tehdään ensisijainen viranomaisviestinnän kanava. Muutos edistää ajasta ja paikasta riippumatonta asiointia, tuo säästöjä ja tehostaa julkisen hallinnon digitalisaatiota.

Vuonna 2025 edistetään hallituskauden kestävä elämäntapahtumien tai yritystapahtumien ympärille kiinnittyvien julkisten ja yksityisten palvelujen digitalisointia niin, että palvelut toimivat saumattomasti yhteen. Merkittävin kokonaisuus on edesmenneen omaisen asioiden hoidon sujuvoittaminen palvelujen digitalisoinnin, automaation ja tiedon tehokkaamman hyödyntämisen avulla.

Ihmiskeskeistä digitalisaatiota viedään eteenpäin kehittämällä digitaalisen identiteetin lompakkoa EU-sääntelyn asettamassa aikataulussa sekä edistämällä hallitusohjelman mukaisesti normien ja digitalisaation esteiden purkamista sekä tekoälyn hyödyntämistä.

Vuonna 2025 jatketaan myös tiedonhallinnan ja yhteentoimivuuden ohjauksen perustehtäviä kuten tiedonhallintalain mukaista lausuntomenettelyä ja ICT-menojen raportointia ja kehittämistä sekä poikkihallinnollista digitoimistotyötä. Hallitusohjelman tavoitteena on valtionhallinnon digihankkeiden rahoituksen koordinointi poikkihallinnollisesti ja hankkeiden seuranta ja tilannekuvan ylläpito yhteisessä digisalkussa. Tiedon parempaa liikkuvuutta edistetään huomioiden tiedon laatu ja yhteentoimivuus. Samanaikaisesti tuetaan viranomaisia tiedon vastuullisessa avaamisessa ja erityisesti kriittisen infrastruktuurin tietojen avoimuuden uudelleenarvioinnissa. Julkishallinnon kokonaisturvallisia digitaalisia palveluja edistetään ja jatketaan turvallisuusverkkotoiminnan ja digitaalisen turvallisuuden sekä varautumisen ohjausta. Lisäksi digitalisaation ja tiedonhallinnan saralla tehdään aktiivista kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä hallinnon ja sidosryhmien kanssa. Kansainvälisessä ICT:n ja digitalisaation kehittämistoiminnassa painottuu osallistuminen EU- ja pohjoismaiseen yhteistyöhön. Suomi toimii v. 2025 puheenjohtajana Pohjoismaisessa ministerineuvostossa.

8.3. Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka

Valtion budjettitalouden piirissä työskentelee v. 2025 n. 77 000 henkilöä ja työvoimakustannukset ovat 5,3 mrd. euroa. Henkilöstömäärää laskee vuodesta 2024 julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuun siirtäminen kunnille sekä valtionhallintoon kohdistetut toimintamenosäästöt. Näiden toimintamenosäästöjen vaikutusta henkilöstömäärään on kuitenkin vaikea arvioida tarkasti hallinnonalojen sopeuttamismenojen jaksottamismahdollisuuksien vaihtelun vuoksi. Valtion sopimuskaudelle 1.3.2023—28.2.2025 tehdyn virka- ja työehtosopimuksen mukaisesti v. 2023 palkkoja tarkistettiin 1.5.2023 lukien 3,50 prosentin yleiskorotuksella, jonka lisäksi henkilöstölle maksettiin huhtikuussa 2023 kustannusvaikutukseltaan 1,00 prosentin suuruinen kertaerä. Vuonna 2024 palkkoja tarkistettiin 1.3.2024 lukien 2,00 prosentin yleiskorotuksella ja 0,5 prosentin suuruisella virastoerällä. Lisäksi v. 2023 maksetun kertaerän 1,00 prosentin kustannusvaikutus poistui palkkasummasta ja työvoimakustannuksista. Vuoden 2024 palkantarkistuksista ja virka- ja työehtosopimuksessa tehtyjen kustannusvaikutuksellisten palvelussuhteen ehtojen muutoksista aiheutuu vuodelle 2025 lisämenoina palkka- ja kustannusperinnön osuus. Taulukon luvuissa ei arvioida kevään 2025 virka- ja työehtosopimusneuvotteluiden mahdollisia korotuksia tai muita kustannusvaikutuksellisia palvelussuhteen ehtojen muutoksia.

Valtiolle on työnantajana tärkeää kyetä myös jatkossa hankkimaan palvelukseensa osaavaa henkilöstöä ja erityisesti päteviä johtajia sekä kannustamaan heitä ja kehittämään heidän osaamistaan. Tätä tuetaan tarkoituksenmukaisella ylimmän johdon virka- ja tehtävärakenteella, määräaikaisilla johtamistehtävillä ja suunnitelmallisella johtamisen kehittämisellä. Tavoitteena on, että valtio on yhtenäinen ja kilpailukykyinen työnantaja, henkilöstö on yhtenäinen voimavara ja valtion palveluja johdetaan ja uudistetaan rohkeasti ja vastuullisesti. Keskeistä johtamisessa ja viranomais toiminnassa on korkea eettisyys sekä hallinnon toimintaan kohdistuvan laajan luottamuksen ylläpito ja vahvistaminen.

Työelämän laatua, työn tuottavuutta sekä henkilöstön työhyvinvointia ja osaamista kehitetään yhteistyössä muiden työmarkkinatoimijoiden kanssa. Henkilöstön eläkkeellesiirtymisikä on noussut viime vuosina. Lisäksi henkilöstön työhyvinvointi on pysynyt hyvällä tasolla, kun asiaa tarkastellaan työtyytyväisyyttä ja sairauspoissaolojen kehitystä kuvaavien mittarien valossa.

Budjettitalouden henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuosina 2022—2025

Tunnusluku	2022	2023	2024 ¹⁾	2025 ¹⁾
Henkilöstön lukumäärä	79 989	81 696	82 000	77 000
Muutos edell. vuodesta, %	2,2	2,1	0,4	-6,1
Henkilötyövuodet, lukumäärä	78 282	80 233	81 147	76 000
Muutos edell. vuodesta, %	2,6	2,5	1,1	-6,3
Palkkasumma, milj. euroa	4 193	4 490	4 661	4 399
Työvoimakustannukset, milj. euroa	5 059	5 436	5 644	5 326
Keskimääräinen kokonaisansio euroa/kk/henkilö	4 273	4 474	4 580	4 613
Palkkojen sivukulut, %	55,9	55,8	55,4	55,5

Budjettitalouden henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuosina 2022—2025

Tunnusluku	2022	2023	2024 ¹⁾	2025 ¹⁾
Valtion maksamat kaikki eläkemenot, milj. euroa	4 983	5 349	5 620	5 649
Naisten osuus, %	50,8	51,0	51,2	51,4
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	46	46	46	46

¹⁾ Vuosien 2024 ja 2025 tiedot ovat arvioita. Niissä on otettu huomioon henkilöstömäärän muutoksen ennuste sekä valtion sopimusratkaisusta 2023—2025 johtuvat muutokset. Vuoden 2025 keväällä tehtävän virka- ja työehtosopimuksen korotusvaikutuksia ei puolestaan ole arvioitu.

9. Hyvinvointialueiden talous

9.1. Hyvinvointialueiden rahoitus ja valtion toimenpiteet

Hyvinvointialueiden yleiskatteiseen rahoitukseen ehdotetaan yhteensä n. 26,2 mrd. euroa.

Hyvinvointialueiden yleiskatteinen rahoitus kasvaa n. 1,6 mrd. euroa verrattuna vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon. Kasvu selittyy pääosin sillä, että rahoituksen lisätään lakisääteinen rahoitukseen jälkikäteistarkistus koskien vuotta 2023, n. 1,4 mrd. euroa. Koska vuoden 2024 budjetoituun rahoitukseen sisältyi 530 milj. euroa jälkikäteisen maksettua vuoden 2023 rahoitusta, hyvinvointialueiden rahoituksen määrän todellinen kasvu on n. 2,2 mrd. euroa v. 2025.

Hyvinvointialueiden rahoituksen indeksikorotus on 3,00 % v. 2025, ja se lisää hyvinvointialueiden rahoitusta n. 800 milj. euroa. Hyvinvointialueiden rahoituksessa otetaan huomioon myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioitu vuosittainen kasvu, joka lisää rahoitusta n. 270 milj. euroa v. 2025. Vuoden 2025 siirtymätasaukset vähentävät rahoitusta n. 67 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden rahoitukseen vaikuttavat päätösperäiset toimet

Rahoituksessa on otettu huomioon pääministeri Orpon hallitusohjelman sekä vuosia 2025—2028 koskevan julkisen talouden suunnitelman mukaisesti seuraavat tehtävälainsäädännön ja asiakasmaksusäädösten muutokset. Muutokset vähentävät hyvinvointialueiden rahoitusta nettomääräisesti 288,5 milj. euroa vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Vähennyksinä on huomioitu:

- hoitotakuun pysyttäminen 14 vuorokaudessa ja edelleen muuttaminen kolmeen kuukauteen 121,2 milj. euroa
- terveydenhuollon asiakasmaksujen korottaminen 150 milj. euroa
- ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoituksen keventäminen 0,6:een 45 milj. euroa
- lastensuojelun jälkihuollon ikärajan lasku 23 vuoteen, säästövaikutuksen kasvu 12 milj. euroa
- ajokorttitarkastusten rajaaminen palveluvalikoiman ulkopuolelle 5 milj. euroa
- lastensuojelun henkilöstön sijaisten kelpoisuusvaatimusten joustavoittaminen 2 milj. euroa

— tahdosta riippumattomassa psykiatrisessa hoidossa olevien potilaiden oikeusturvan varmistamisen kustannusvaikutuksen muutos 0,3 milj. euroa.

Lisäyksinä on huomioitu:

— vammaispalvelulain soveltamisalan muuttaminen 24,8 milj. euroa.

— lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden vahvistaminen (terapiatakuu) 22,2 milj. euroa.

Pääministeri Orpon hallituksen toimia edeltäneisiin säädösmuutoksiin perustuva rahoituslisäys on n. 17,1 milj. euroa.

Lisäksi vuoden 2025 rahoituksessa on huomioitu vuoden 2024 toisessa lisätalousarviossa päätettyjen siirtolaskelmaa koskevien oikaisujen vaikutus rahoitukseen, 0,6 milj. euroa.

Eräät valtion korvaamat palvelut

Hyvinvointialueille ehdotetaan valtionavustuksia ja muita korvauksia n. 243 milj. eurolla v. 2025. Valtaosa valtionavustuksista ja muista korvauksista osoitetaan sosiaali- ja terveysministeriön (STM) pääluokasta, n. 236 milj. euroa.

Valtion rahoitukseen terveydenhuollon ja sosiaalityön yliopistotaseiseen tutkimukseen ehdotetaan 40 milj. euroa, jossa on lisäystä edelliseen vuoteen 5 milj. euroa.

Suomen kestävän kasvun ohjelman rahoitus päättyy v. 2025. Ko. ohjelman pilarin 4 rahoitukseen ehdotetaan 30 milj. euroa, jossa on vähennystä 13 milj. euroa vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Määrärahasta 10 milj. euroa kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta tukevan tietopohjan sekä vaikuttavuusperusteisen ohjauksen vahvistamiseen ja 20 milj. euroa hoitotakuuta edistävien palvelumuotoiltujen digitaalisten innovaatioiden käyttöön-ottoon. Näistä määrärahoista ainakin osa voi kohdistua hyvinvointialueille.

Muita sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtionavustuksia käsitellään luvussa 5.2 sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan kohdalla.

Sisäministeriön hallinnonalan palosuojelurahastosta arvioidaan myönnettävän harkinnanvaraisia avustuksia hyvinvointialueille v. 2025 n. 4 milj. euroa. Ympäristöministeriön hallinnonalan Öljysuojarahaston toiminta lakkaa v. 2025, kun ympäristövahinkorahasto aloittaa toimintansa. Hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin on mahdollista hakea harkinnanvaraista avustusta ympäristövahinkojen torjunnan kalustohankinnoista aiheutuvien kokonaiskustannusten osittaiseen kattamiseen. Ympäristövahinkorahastosta jaetaan avustuksia vuodesta 2025 lähtien n. 3 milj. euroa vuodessa.

Hyvinvointialueille kohdistuvat valtionavustukset ja muut korvaukset

Valtio maksaa hyvinvointialueille lakiin perustuvia erilliskorvauksia joistakin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Alla on kuvattu euromääräisesti isompia kokonaisuuksia. Muita erillis-korvattuja palveluja ovat esimerkiksi kotikunnattomien kiireellisestä hoidosta maksettavat korvaukset, puolustusvoimien maksamat korvaukset hyvinvointialueiden tuottamista palveluista, tietyt vankien terveyden- ja sairaushoitoon ja kuntoutukseen liittyvät korvaukset sekä kuntout-tavasta työtoiminnasta maksettavat korvaukset.

Kotoutumisen edistämisen korvauksiin ehdotetaan arviolta 320 milj. euroa.

Vastaanottokeskus järjestää vastaanottolain mukaiset sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut ensisi-jaisesti itse. Osa palveluista kuitenkin ostetaan palveluntuottajilta, kuten terveydenhoitoa ja sosi-aalihuollon palveluja hyvinvointialueilta. Maahanmuuttovirasto korvaa hyvinvointialueille pal-veluista aiheutuneet kustannukset. Vastaanotto toimintaan liittyvien korvausten hyvinvointi-alueille arvioidaan olevan n. 23 milj. euroa. Korvausten määrä riippuu mm. vastaanoton piirissä olevien henkilöiden lukumäärän kehitymisestä ja heidän palvelutarpeistaan.

Rintamaveteraanien sekä sota- ja sotilasinvalidien valtion erikseen tukemiin palveluihin (esim. kotiin vietävät palvelut) ehdotetaan yhteensä n. 88 milj. euroa.

Lisärahoitus

Hyvinvointialueiden rahoituslain mukaisesti hyvinvointialueilla on oikeus saada valtiolta lisära-hoitusta se määrä, joka on tarpeen sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen tur-vaamiseksi, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perustuslaissa turvattujen sosiaali- ja ter-veyspalvelujen tai perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen. Tarkoitusta varten ehdotetaan 1 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden rahoitus, valtionavustukset sekä korvaukset, milj. euroa

Asia	Pääluokka	Momentti	2024 ¹⁾	2025
Valtion rahoitus ²⁾	VM	28.89.31	24 614,9	26 235,0
Hyvinvointialueiden lisärahoitus	VM	28.89.32	1,0	1,0
Muutos- ja valmistelukustannukset ICT-muutuskustannukset	VM	28.70.05	100,0	
Eräät valtion korvaamat palvelut Turvapaikanhakijoiden ja tilapäiseen suojaan liittyvät sote-palvelut ³⁾	SM	26.40.21	34,1	22,7
Kotoutumisen edistäminen	TEM	32.50.30	133,0	320,4
Sotaveteraanien valtion erikseen tukemat palvelut	STM	33.50.52, 33.50.58	98,0	88,1

Hyvinvointialueiden rahoitus, valtionavustukset sekä korvaukset, milj. euroa

Asia	Pääluokka	Momentti	2024 ¹⁾	2025
Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden kiireellinen sosiaalihuolto	STM	33.60.37	2,0	2,0
Valtionavustukset ja muut korvaukset				
Saamen kielilain mukaiset avustukset ja saamelais-OM-käräjien yleishallinnon ja sote-toimialan resurssien vahvistaminen (arvio)		25.01.50	0,2	0,2
Palkkatuki	TEM, STM	32.30.51, 33.20.50, 33.20.51	20,6	
Toimet työurien pidentämiseksi	TEM	32.30.55	2,0	
Kuntouttava työtoiminta	STM	33.20.31	30,5	30,5
Lastenasiaintalot	STM	33.60.31	1,8	1,8
Terveysten- ja sosiaalihuollon tutkimus	STM	33.60.32	35,0	40,0
Erikoistumiskoulutus	STM	33.60.33	108,0	108,0
Valtion korvaus erinäisistä terveydenhuollon kustannuksista	STM	33.60.34	15,7	15,7
Valtionavustus sosiaali- ja terveystalouden turvaamiseksi	STM	33.60.36	2,7	2,7
Turvakotitoiminta (arvio)	STM	33.60.52	5,3	5,5
EU:n rahoitus kestävän kasvun ohjelmaan: Sosiaali- ja terveydenhuollon saatavuuden parantaminen	STM	33.60.61	38,0	30,0
EU:n rahoitus kestävän kasvun ohjelmaan: Työkyky (arvio)	STM	33.60.63	3,0	
Sosiaalialan osaamiskeskukset	STM	33.60.63	2,3	1,3
Tartuntatautien valvonta	STM	33.70.22	0,5	0,5
Ympäristövahinkorahasto	YM	Talousarvion ulkopuolinen		3
Palosuojelurahasto	SM	Talousarvion ulkopuolinen	4,0	4,0
Yhteensä			25 252,6	26 824,3

¹⁾ Yhdistelmä ajantasaisesta talousarviosta.

²⁾ Sisältää vuoden 2025 voimaan tulevat tehtävämuutokset sekä rahoitusmalliin liittyvät lisäykset. Vuoden 2024 rahoitus sisältää 530 milj. euron korvauksen, jonka alueet kirjaavat vuoden 2023 tuloksi.

³⁾ Arvioitu ennustetun keskimääräisen tilapäisen suojelun piirissä olevien henkilöiden ja turvapaikanhakijoiden suhteessa.

9.2. Hyvinvointialueiden investoinnit ja lainanottovaltuus

Hyvinvointialueesta annetun lain 15 §:n mukaisesti valtioneuvosto päättää vuosittain hyvinvointialueille valtuuden pitkäaikaisten lainojen nostamiseen investointien rahoittamiseksi (lainanottovaltuus). Päätös perustuu hyvinvointialueen laskennalliseen lainanhoitokykyyn, joka muodostuu laskennallisen enimmäislainamäärän ja tilikauden alun ennakoitujen lainamäärän erotuksena. Laskennallinen enimmäislainamäärä v. 2025 saadaan kertomalla vuoden 2024 vuosikate kymmenellä. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän vuoden 2025 alun ennakoitu lainamäärä on laskettu hyvinvointialueiden vuoden 2023 tilinpäätösten lainakannan sekä vuoden 2024 talousarvioiden

ennakoitujen lainojen nostojen ja lyhennysten perusteella. Lisäksi ennakoidussa lainamäärässä on huomioitu vuosien 2023 ja 2024 investointisuunnitelmiin sidotut, mutta vielä käyttämättömät lainanottovaltuudet. Vuoden 2025 lainanottovaltuuden määrä saadaan, kun enimmäislainamäärästä vähennetään vuoden 2025 alun ennakoitu lainamäärä. Jos erotus on negatiivinen, hyvinvointialueella ei ole lainanottovaltuutta.

Valtioneuvosto päätti vuoden 2025 lainanottovaltuuksista kesällä 2024. Päätöksen mukaan yhdelläkään hyvinvointialueella eikä HUS-yhtymällä ole lainanottovaltuutta vuodelle 2025. Hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä voivat hakea muutosta lainanottovaltuuteensa. Valtioneuvosto päättää lainanottovaltuuden muuttamisesta, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi, eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin. Valtioneuvosto on päättänyt vuoden 2024 lainanottovaltuuden muuttamisesta 13 alueelle. Lainanottovaltuutta on myönnetty yhteensä 2,2 mrd. euroa.

Vuoden 2025 lainanottovaltuus koskee vain uusia, käynnistyviä hankkeita. Hyvinvointialueet voivat toteuttaa aiempina vuosina käynnistyneet investointihankkeet ja nostaa niiden rahoittamiseksi tarvittavat lainat aiempien lainanottovaltuuksien mukaisesti. Vuosien 2023 ja 2024 lainanottovaltuuksiin perustuen hyvinvointialueet voivat nostaa pitkäaikaista lainaa tai tehdä investointeja vastaavia sopimuksia v. 2025 tai myöhemmin 4 mrd. eurolla.

Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän lainakanta oli vuoden 2023 tilinpäätösten perusteella yhteensä 5,8 mrd. euroa. Lainakannan ennakoidaan kasvavan v. 2024 hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän tilinpäätösennusteiden perusteella yhteensä n. 6,6 mrd. euroon.

Hyvinvointialueiden investoinnit vaikuttavat hyvinvointialueiden rahoituksen perusteena oleviin käyttötalousmenoihin, poistoihin ja korkoihin (mm. tilakustannusten kautta), ja ne otetaan siten huomioon jälkikäteen valtion rahoituksen tasoa määritettäessä. Lainanottovaltuuksilla ei ole välitöntä vaikutusta valtion talouteen, vaan vaikutus hyvinvointialueiden valtion rahoitukseen on riippuvainen kunkin hyvinvointialueen pitkäaikaisella lainalla rahoittamien investointien määrästä, rahoituskustannuksista sekä siitä, miten investoinnit vaikuttavat toiminnan kustannuksiin. Hyvinvointialueet vastaavat itse lainojen takaisinmaksusta yleiskatteisella rahoituksellaan.

9.3. Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista

Tässä osiossa käsitellään hyvinvointialueiden talouden kehitysarviota kirjanpidon käsittein. Ennuste on laadittu valtiovarainministeriön kansantalousosastolla ja se kattaa hyvinvointialueet, mukaan lukien Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen, sekä hyvinvointiyhtymät.

Ennuste on luonteeltaan painelaskelma, jossa menot muuttuvat palvelutarpeen muutosten, tehtävämuidosten ja hintojen muutosten myötä. Ennusteessa on huomioitu alueiden omia sopeutustoimia erityisesti kuluvan vuoden osalta. Lisäksi arvio perustuu alueiden tilinpäätösennusteisiin ja taloustietoihin vuoden 2024 kertymistä.

Vuonna 2023 hyvinvointialueiden yhteenlaskettu tulos oli selvästi alijäämäinen, ja menojen kasvu oli nopeaa. Vuonna 2024 alueiden tuloksen ennustetaan olevan 1,5 mrd. euroa alijäämäinen,

mikä tarkoittaa, että alijäämä kasvaa edellisvuodesta sopeutustoimista huolimatta. Vuonna 2025 alueiden tuloksen odotetaan paranevan ja olevan 0,3 mrd. euroa alijäämäinen, kun valtion rahoitusta kasvattaa jälkikäteistarkistus.

Menojen kasvu ennustekaudella johtuu pääasiassa hintojen nopeasta noususta, jonka kasvuarvio v. 2025 on hieman yli 4 %. Erityisesti henkilöstömenot kasvavat suurten sopimuskorotusten ja palkkaohjelmien vuoksi yleistä ansiotasoa nopeammin. Ennusteessa on tehty tekninen oletus vaikiintuneen käytännön mukaisesti, että tulevat palkkasopimukset vastaavat yleistä ansiotasokehitystä. Lisäksi sovitut palkkaohjelmat toteutuvat. Ostojen kasvu on ollut nopeaa myös kuluvana vuonna. Menojen kasvua hillitsevät pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman ja kevään 2024 julkisen talouden suunnitelman päätökset sekä alueiden omat sopeutustoimet. Alueiden omiksi sopeutustoimiksi on ennusteessa arvioitu 0,4 mrd. euroa vuodelle 2024 sekä 0,2 mrd. euroa vuosille 2025 ja 2026. Alueiden investoinnit pysyvät korkealla tasolla.

Vuosille 2025—2026 alueiden omia sopeutustoimia on arvioitu varovaisesti, sillä tarkkaa tietoa ei ole vielä saatavilla. Arvio sopeutustoimien määrästä perustuu käytettävissä oleviin tietoihin. Tietojen tarkentuessa sopeutustoimia voidaan huomioida enemmän. Verrattuna aiempiin ennusteisiin arviota vuoden 2024 sopeutustoimien määrästä on supistettu vuoden 2024 taloustietojen perusteella.

Alueiden tulot koostuvat pääosin valtion rahoituksesta sekä asiakkailta saatavista maksutuotoista. Valtion rahoitus kasvaa merkittävästi v. 2025, kun siinä huomioidaan jälkikäteistarkistus, joka perustuu vuoden 2023 alijäämään. Jälkikäteistarkistus kasvattaa valtion rahoitusta 1,4 mrd. euroa. Seuraavien vuosien jälkikäteistarkistus perustuu julkisen talouden suunnitelmaan mukaan lukiin jälkikäteistarkistukseen tehty kehysvaraus, ei painelaskelman mukaiseen kustannuskehitykseen. Jos alueiden menot kehittyvät painelaskelman mukaisesti, rahoituslain mukainen jälkikäteistarkistus olisi v. 2026 0,2 mrd. euroa suurempi, v. 2027 0,6 mrd. euroa suurempi ja v. 2028 1,8 mrd. euroa suurempi kuin mitä julkisen talouden suunnitelmassa on varattu. Vuoden 2025 hyvinvointialueindeksiksi arvioidaan 3,00 %. Maksutuottojen odotetaan kasvavan maksujen indeksitarkistusten ja sopeutustoimina tehtävien maksukorotusten vuoksi nopeasti vuosina 2024 ja 2025.

Hyvinvointialueiden lainakanta oli n. 5,8 mrd. euroa vuoden 2023 lopulla. Velan määrä kasvaa painelaskelmassa lähes 12 mrd. euroon vuoteen 2028 mennessä.

Ennusteeseen liittyy useita riskejä. Alueiden menot voivat kasvaa ennustettua nopeammin esimerkiksi hintojen nopeamman nousun tai henkilöstön palkkakilpailun vuoksi. Henkilöstöpula vaikeuttaa alueiden toimintaa ja vaikka se toisaalta vähentää henkilöstökuluja, se toisaalta lisää palveluiden ostoja ja palkankorotuspaineita. Toisaalta menot voivat jäädä arvioitua pienemmiksi, jos alueet onnistuvat toteuttamaan säästöjä ja tehostamaan toimintaansa ennustettua paremmin, erityisesti vuoden 2024 jälkeen. Lähtökohtaisesti hyvinvointialueiden tulee sopeuttaa menokehityksensä valtion rahoituksen asettamiin puitteisiin. Tätä tukevat myös hyvinvointialueiden taloutta koskevat säännökset, kuten kertyneen alijäämän kattamisvelvoite.

Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista 2023—2028, mrd. euroa

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Toimintakulut	28,2	29,5	30,7	31,6	32,6	33,6
muutos, %		4,5 %	4,2 %	2,9 %	3,1 %	3,1 %
Toimintatuotot	4,2	4,6	5,0	4,8	4,7	4,7
muutos, %		7,9 %	9,4 %	-4,6 %	-1,8 %	-0,2 %
Toimintakate	-24,0	-24,9	-25,7	-26,8	-27,9	-28,9
muutos, %		3,9 %	3,2 %	4,4 %	3,9 %	3,6 %
Valtionrahoitus	23,2	24,1	26,2	27,1	28,0	28,1
josta kumulatiivinen jälkikäteis-						
tarkistus	0,0	0,0	1,4	1,4	1,4	0,5
Rahoitustuotot ja -kulut	-0,0	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Vuosikate	-0,8	-0,9	0,4	0,1	-0,1	-1,0
Poistot	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7
Satunnaiset erät	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilikauden tulos	-1,3	-1,5	-0,3	-0,5	-0,8	-1,7
Tulorahoituksen korjauserät	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Käyttöomaisuusinvestoinnit	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,8
Rahoitusosuudet ja myyntitulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toiminnan ja investointien raha-						
virta	-1,7	-1,9	-0,5	-0,8	-1,0	-1,8
Lainakanta	5,8	7,7	8,2	9,0	10,0	11,8
Nettokustannukset	24,5	25,6	26,5	27,6	28,7	29,8
muutos, %		4,4 %	3,5 %	4,4 %	4,0 %	3,8 %

10. Kuntatalous

Kuntatalouden tilaa ja näkymiä sekä valtion toimenpiteiden vaikutuksia kuntatalouteen tarkastellaan myös talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä laaditussa kuntatalousohjelmassa. Se sisältää muun muassa kuntatalouden kehitysarvion, kuntiin vaikuttavien toimien yksityiskohtaisemman tarkastelun sekä rahoitusperiaatteen toteutumisen arvioinnin.

10.1. Kuntien valtionavut

Kuntien käyttötalouden valtionapuihin ehdotetaan n. 5,6 mrd. euroa v. 2025. Laskennalliset valtionosuudet ovat n. 4,7 mrd. euroa, kuntien veromenetysten korvaukset n. 0,5 mrd. euroa ja muut valtionavut n. 0,4 mrd. euroa. Valtionavut kasvavat n. 8 % vuoden 2024 varsinaisesta talousarviosta. Laskennalliset valtionosuudet kasvavat erityisesti työvoimapalvelu-uudistuksen seurauksena 26 %, kun taas muut valtionavut alenevat 36 %.

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut 2023—2025 (milj. euroa) ja muutos TA 2024—TAE 2025 (%)

Momentti		2023 TA+LTA:t	2024 TA	2025 TAE	Muutos % 2024— 2025
	Laskennalliset valtionosuudet	4 021	3 701	4 668	26,1 %
28.90.30	VM	2 772	2 490	3 367	35,2 %
useita	OKM¹⁾				
momentteja	siitä kuntayhtymät	1 249	1 211	1 302	7,5 %
		1 095	1 112	1 084	-2,4 %
28.90.35	Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä	851	848	541	-36,3 %
	Muut valtionavut				
25.50.20	Vaalimenot	11	32	0	
	OM yhteensä	11	32	0	
28.90.31	Kuntien yhdistymisavustukset	11	11	11	
	VM yhteensä	11	11	11	
useita	OKM, harkinnanvaraiset avustukset				
momentteja		290	247	208	
	siitä kuntayhtymien osuus	7	7	4	
	OKM yhteensä	290	247	208	
30.20.20	Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta: korvaus kuntien järjestämästä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta	4	4	4	
	MMM yhteensä	4	4	4	
31.20.55	Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen	44	31	31	
	LVM yhteensä	44	31	31	
32.30.32	Valtionavustus kunnille Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen	0	6	0	
32.30.35	Valtion korvaus kunnille työvoimapalvelu-uudistuksen muutokulujen kattamiseen	0	34	0	
32.30.40	Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen	4	5	5	
32.30.51	Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut / kunnille maksettavan palkkatuen määrä	19	14	0	
32.30.55	Toimet työurien pidentämiseksi / kunnille maksettavan tuen määrä	5	21	0	
32.50.03	Maahanmuuttajien kotouttamisen ja työllistämisen edistäminen	4	1	0	
32.50.30	Valtion korvaukset kunnille kansainvälistä suojelua saavien palvelujen järjestämisestä	95	147	98	
	TEM yhteensä	124	228	102	

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut 2023—2025 (milj. euroa) ja muutos TA 2024—TAE 2025 (%)

Momentti	2023 TA+LTA:t	2024 TA	2025 TAE	Muutos % 2024— 2025
33.20.50, 51 ja 52 Kunnille maksettava palkkatuki	50	25	0	
33.60.64 Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin	7	7	7	
33.70.50 Terveysten edistäminen	0	10	10	
33.80.50 Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin	17	15	15	
STM yhteensä	74	57	32	
Öljysuoja-rahasto Korvaukset alueiden pelastustoimille öljyn- torjuntavalmiuden hankinta- ja ylläpito- kustannuksiin	10	4	0	
Valtion talousarvion ulkopuolisesta Valtion asuntorahastosta maksetut avustukset käyttö- talouteen	9	18	12	
35.10.31 Avustukset ilmastosuunnitelmien laatimiseksi	3	0	0	
35.10.61 Vesien- ja ympäristöhoidon edistäminen	3	1	1	
35.20.31 Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen	4	2	2	
35.20.32 Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi	0	0	2	
35.20.34 Avustukset vihreää siirtymää tukevaan rakentamiseen (mm. tuulivoima)	2	0	0	
35.20.55 Avustukset korjaustoimintaan	0	1	1	
YM yhteensä	30	25	17	
Muut valtionavut yhteensä, milj. euroa	588	636	406	-36,1 %
Valtionavut yhteensä, milj. euroa	5 460	5 185	5 615	8,3 %

¹⁾ Kuntien laskennallinen osuus on arvioitu OKM:n hallinnonalan (ml. yksityiset) kokonaisuudesta.

Valtiovarainministeriön hallinnonala

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 3,37 mrd. euroa, joka on 876 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa.

Peruspalvelujen valtionosuuden tasoon vaikuttavat vielä myös sote-uudistuksen siirtolaskelman tarkentumiseen liittyvät erät. Ensinnäkin valtionosuutta pienentää v. 2025 n. 167 milj. euron määräaikainen vähennys liittyen kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden tulojen ja kustannusten tasaukseen vuodelta 2023. Vuonna 2024 kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen osoitettiin 192 milj. euron määräaikainen lisäys pehmentämään ns. sote-siirtolaskelman tarkentumisesta aiheutunutta valtionosuuksien ennakointimatonta muutosta. Tähän liittyen vuosina 2025—2027 valtionosuutta vähennetään 64 milj. eurolla vuosittain. Toisaalta valtionosuuteen kohdennetaan vuodesta 2025 alkaen 277 milj. euron pysyvä lisäys, jolla lievennetään sote-uudistuksen yhteydessä kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden kustannusten ja rahoituksen tarkistuksesta johtuvia valtionosuusvaikutuksia.

Työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2025 alussa valtiolta kunnille, ja kunnille osoitetaan 100-prosenttinen valtionosuus uusiin tehtäviin. Osana uudistusta kuntien rahoitusvastuu työttömyysturvasta kasvaa ja valtion vastaavasti pienenee. Peruspalvelujen valtionosuuteen tehdään poikkileikkaustilanteessa rahoitusvastuun kasvua vastaava lisäys. Vuoden 2025 alussa voimaan tuleva kotoutumislain kokonaisuudistus lisää kuntien vastuuta kotoutumisen edistämisessä. Näiden uudistusten yhteydessä työ- ja elinkeinoministeriön sekä sosiaali- ja terveystieteiden hallinnonalan momenteilta kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävät rahoituksen siirrot ovat yhteensä 874 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaisesti perusopetukseen lisätään kolme vuosiviikkotuntia, oppimisen tukea uudistetaan ja maahanmuuttajaaitien asemaa parannetaan. Yhteensä uudet ja laajentuvat tehtävät ja velvoitteet lisäävät valtionosuutta 63 milj. eurolla. Tehtäviin ja velvoitteisiin tehtävät säästöt puolestaan vähentävät valtionosuutta yhteensä 58 milj. eurolla. Euromääräisesti suurimpia säästötoimia ovat työllisyysmäärärahoihin kohdistettava säästö sekä kuntien työllistämismenojen poistaminen 57 vuotta täyttäneiden työttömien työnhakijoiden osalta.

Peruspalvelujen valtionosuuden mitoituksessa on otettu huomioon myös kuntien tehtäviä ja velvoitteita purkavia toimia (ns. norminpurku), jotka vähentävät kuntien menoja n. 4 milj. euroa. Siltä osin kuin tehtävien ja velvoitteiden karsiminen (ml. toisen asteen koulutuksen suunnitteluelvoitteiden keventäminen) ei yllä hallituksen keväällä linjaamaan 100 milj. euron säästötavoitteeseen, peruspalvelujen valtionosuuteen kohdennetaan vähennys. Talousarvioesityksessä tämä vähennys on 22,7 milj. euroa.

Peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus (3,4 %) lisää valtionosuutta 86 milj. euroa. Indeksikorotus jää kuitenkin 25 milj. euroa pienemmäksi, koska hallitusohjelman mukaisesti valtionosuuteen tehdään indeksikorotuksen yhtä prosenttiyksikköä vastaava säästö. Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus lisää valtionosuutta n. 64 milj. eurolla. Asukasluvun ja muiden laskenta- ja määräytymistekijöiden muutokset lisäävät valtionosuutta yhteensä n. 28 milj. eurolla. Lisäyksen taustalla on pääosin maahanmuuton ja vieraskielisten määrän kasvu.

Tehtävämuutokset (ml. työvoimapalvelu-uudistus) ja indeksikorotuksen leikkaus otetaan huomioon valtionosuusprosentissa, joka nousee 21,92 prosentista 25,02 prosenttiin.

Kuntien verotulomenetysten korvauksiin ehdotetaan 541 milj. euroa, joka on 307 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Ansiotulovähennyksen korvaaminen työtulovähennyksellä lisää kunnallisverotuloa 338 milj. eurolla, ja veromenetysten korvauksia pienennetään vastaavalla määrällä. Vuodelle 2025 ehdotettavat muut veroperustemuutokset puolestaan lisäävät verotulomenetysten korvauksia nettomääräisesti n. 31 milj. euroa. Euromäärältään merkittävimpiä veroperustemuutoksia ovat ansiotuloveroperusteiden indeksitarkistus, työtulovähennyksen enimmäismäärän kasvattaminen ja eläketulovähennyksen pienentäminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuudet kunnille ovat v. 2025 arviolta 1,3 mrd. euroa. Ne kasvavat vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon verrattuna n. 90 milj. euroa. Hallinnonalan valtionavustuksista kunnille kohdistuu arviolta 208 milj. euroa, ja ne alenevat vuoden 2024 varsinaisesta talousarviosta n. 40 milj. euroa. Hallinnonalan valtionosuuksien indeksikorotuksesta (3,4 %) arvioidaan kohdistuvan kuntatalouteen 29 milj. euroa, ja ammatillisen koulutuksen rahoituksen indeksikorotuksesta (2,6 %) n. 20 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaisesti perusopetuksen vahvistamista jatketaan. Oppimisen tukea vahvistetaan myös toisen asteen koulutuksessa. Tarkoitukseen osoitetaan vuodesta 2025 lukien pysyvää rahoitusta 20 milj. euroa, josta kuntatalouteen arvioidaan kohdistuvan noin 16 milj. euroa. Yksityisen opetuksen järjestäjien kotikuntakorvaukset nostetaan 100 prosenttiin. Kuntien valtionavustuksiin ehdotetaan 6 milj. euroa varhaiskasvatuksen täydennyskoulutusta varten.

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen vähentäminen alentaa laskennallisesti kuntien menoja arviolta 78 milj. euroa ja niiden valtion rahoitusta n. 40 milj. eurolla. Osana kuntien norminpurkua suunnitelmavelvoitteita kevennetään ammatillisessa ja lukiokoulutuksessa. Esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannusten valtionosuusvähennyksistä osa kohdistuu kuntiin. Liikuntapaikkarakentamisen avustusten vähentämisestä arviolta yli puolet kohdistuu kuntiin.

Muut hallinnonalat

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan valtionavustukset kunnille vähenevät merkittävästi. Tähän vaikuttaa niin työvoimapalvelu-uudistus kuin kotoutumiskorvauksiin kohdistettavat säästötoimet.

Laskennallisiin kotoutumiskorvauksiin ehdotetaan 58 milj. euron säästöä. Lisäksi kuntien saamiin kotoutumiskorvauksiin kohdistuu n. 10 milj. euroa muita säästöjä v. 2025.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla kävelyn ja pyöräilyn edistämisen rahoitusta vähennetään 1,2 milj. eurolla v. 2025.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla kuntien tuloja ja menoja lisää vuoteen 2026 kestävä ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi. Ohjelman rahoituksesta kunnille arvioidaan kohdistuvan puolet eli arviolta 0,9 milj. euroa v. 2024 ja 1,8 milj. euroa vuodessa vuosina 2025–2026.

10.2. Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen

Valtion talousarvioesitys sisältää lukuisia kuntatalouteen vaikuttavia toimenpiteitä, joista useimpien nettovaikutus kuntatalouteen on lähellä neutraalia tai hieman vahvistava. Uusiin tai laajentuviin tehtäviin ja velvoitteisiin osoitetaan 100 prosentin valtionosuus, ja valtion päättämien veroperustemuutosten vaikutukset kompensoidaan kunnille. Osana keväällä 2024 linjattuja säästöpäätöksiä joitain kuntien tehtäviä ja velvoitteita poistetaan.

Pääministeri Orpon hallituksen linjaamien toimenpiteiden yhteisvaikutus vahvistaa kuntataloutta n. 270 milj. eurolla v. 2025 vuoteen 2024 verrattuna. Vuoden 2025 talousarvioesityksessä kuntataloutta vahvistaa 277 milj. euron valtionosuuslisäys, jolla lievennetään sote-uudistuksen siirtolaskelman valtionosuusvaikutuksia. Toisaalta pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistetaan yhden prosenttiyksikön indeksikorotusta vastaava vähennys myös v. 2025. Lisäksi kuntien valtionosuuksiin kohdistuu n. 20 milj. euron säästö, koska kuntien tehtävien ja velvoitteiden karsimisen toimenpidekokonaisuus on jäämässä keväällä 2024 hallituksen linjaamasta tavoitteesta. Myös kuntien saamia laskennallisia korvauksia kotoutumisesta ehdotetaan laskettavaksi v. 2025.

Sosiaaliturvaetuuksien indeksijäädytyksillä ja säästöillä on erisuuntaisia vaikutuksia kuntatalouteen. Ne vähentävät suoraan kuntien menoja mutta lisäävät toisaalta toimeentulotuen tarvetta ja pienentävät verokertymää. Pidemmällä aikavälillä toimien arvioidaan lisäävän työllisyyttä, mikä puolestaan lisäisi kuntien verotuloja.

Tarkastelussa ei ole huomioitu sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvien säästöjen kanavointiratkaisua, jonka arvioidaan lisäävän kuntien verotuloja ja vähentävän kuntatyöntekijöiden maksurasitusta yhteensä n. 90 milj. eurolla v. 2025.

Valtion toimenpiteiden kuntatalousvaikutuksia koskeva yksityiskohtainen taulukko on talousarvioesityksen kanssa samanaikaisesti valmistellun syksyn 2024 kuntatalousohjelman liitteessä 2.

11. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous

11.1. Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot

Valtiolla on yksitoista talousarvion ulkopuolista rahastoa. Niiden yhteenlaskettujen tulojen arvioidaan olevan n. 3,45 mrd. euroa ja menojen n. 3,7 mrd. euroa. Rahastotalouden nettomääräiseksi alijäämäksi muodostuu n. 250 milj. euroa. Rahastoista ehdotetaan tuloutettavaksi valtion talousarvioon yhteensä 2,57 mrd. euroa v. 2025. Valtion asuntorahastosta tehdään 200 milj. euron ylimääräinen tuloutus valtion talousarvioon hallitusohjelmassa linjatun investointiohjelman rahoittamiseksi. Tämä kasvattaa rahastoista valtion talousarvioon tehtävän tuloutuksen määrää sekä rahastotalouden alijäämää. Loppuosa tuloutuksesta selittyy lähes kokonaan Valtion eläkerahastosta tehtävällä siirrolla, jolla rahoitetaan 42 % talousarvioon sisältyvistä eläkemenoista. Rahastoihin ehdotetaan puolestaan siirrettäväksi yhteensä 613 milj. euroa v. 2025. Tästä suurin osa liittyy siihen, että Yleisradio Oy:n toiminta rahoitetaan Valtion televisio- ja radiorahaston kautta.

Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. euroa

	2023	2024**	2025**
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	463	212	63
Sekalaiset tulot	107	172	195
Eläkemaksut	1 675	1 693	1 663
Korkotulot ja voiton tuloutukset	718	623	634
Siirrot talousarviosta	580	594	613
Tulot pl. rahoitustaloustoimet	3 543	3 294	3 168

Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. euroa

	2023	2024**	2025**
Myönnettyjen lainojen takaisinmaksut	1 700	151	280
Tulot yhteensä	5 243	3 445	3 448
Kulutusmenot	254	264	235
Siirtomenot	1 051	860	833
Korkomenot	16	21	21
Siirrot talousarvioon	2 115	2 798	2 570
Muut menot	21	25	25
Menot pl. rahoitustaloustoimet	3 457	3 968	3 683
Myönnetyt lainat ja muut finanssisijoitukset	1 491	57	18
Menot yhteensä	4 948	4 025	3 701
Nettorahoitusylijäämä/alijäämä	295	-580	-253

Valtion asuntorahasto (VAR)

Valtion talousarviossa hyväksytyn valtuuden nojalla sosiaaliseen asuntotuotantoon myönnettävät lainat, korkotuet, avustukset ja asuntolainojen valtioneuvostokausista aiheutuvat menot maksetaan Valtion asuntorahaston varoista. Rahaston varoista maksetaan myös sen mahdollisten velkojen menot.

Rahasto saa varansa aravalainojen koroista ja lyhennyksistä sekä valtioneuvostokausiin liittyvistä takausmaksuista. Rahoitusta rahastolle voidaan hankkia myös osana valtion lainanottoa.

Talousarviovuoden alussa rahasto on velaton eikä varainhankintatarvetta ole. Valtion asuntorahaston asuntolainasaatavat pääomat olivat vuoden 2023 lopussa 2,0 mrd. euroa. Rahastosta suoritettavan korkotuen piirissä oleva lainakanta oli vuoden 2023 lopussa 21,7 mrd. euroa ja vuokra- ja asumisoikeustalolainoihin liittyvä takauskanta oli 18,0 mrd. euroa. Asuntoyhteisöjen korkotukilainakanta oli 17,2 mrd. euroa ja se kasvoi 1 159 milj. euroa. ASP-lainojen lainakanta oli n. 4,5 mrd. euroa ja se kasvoi n. 400 milj. euroa. Takausvastuita rahastolla ennakoidaan olevan korkotukilainoissa n. 21 mrd. euroa, omistusasuntolainojen osatakauksissa n. 1,7 mrd. euroa ja vanhojen aravalainojen konvertointitakauksista n. 160 milj. euroa. Korkotukilainakanta on kasvanut viime vuosina ja sen odotetaan kasvavan edelleen.

Uusien myönnettävien korkotukilainojen valtuudeksi ehdotetaan 1 750 milj. euroa, vuokra-asuntojen rakentamislainojen takausvaltuudeksi 100 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perussparantamislainojen takausvaltuudeksi 100 milj. euroa. Rahastosta maksettavien avustusten, akordien ja kehittämiskorvausten valtuudeksi ehdotetaan yhteensä 31,3 milj. euroa. Vuonna 2025 rahastosta arvioidaan siirrettäväksi valtion talousarvioon 209,5 milj. euroa.

Omistusasuntojen voimassa olevien lainatakausten enimmäismääräksi vapaarahoitteisissa ja asplainoissa vuoden 2025 lopussa ehdotetaan yhteensä 2,7 mrd. euroa.

Valtion eläkerahasto (VER)

Valtion eläkerahastolla (VER) varaudutaan julkisten alojen eläkelain (81/2016) piiriin kuuluvaan valtion palvelukseen ja muuhun valtion eläketurvan rahoituksen piiriin kuuluvaan palvelukseen perustuvien tulevien eläkkeiden ja niihin verrattavissa olevien muiden etujen maksamiseen ja tasataan näistä valtiolle aiheutuvia menoja ajallisesti. VER on luonteeltaan puskurirahasto, joka vastaa rahaston varojen sijoittamisesta. Rahaston varoja ei käytetä suoraan eläkkeiden maksamiseen, vaan kaikki valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat eläkkeet maksetaan valtion talousarvioon varatuista määrärahoista.

Rahaston tuloista siirretään v. 2025 valtion talousarvioon 42 % valtion vuotuisesta eläkemenosta. Siirron talousarvioon arvioidaan olevan 2,4 mrd. euroa v. 2025. Eläkemaksuja VER:lle kertyy v. 2025 n. 1,7 mrd. euroa. Rahaston nettomaksutulo on kääntynyt pysyväisluonteisesti negatiiviseksi eli rahastosta siirretään valtion talousarvioon enemmän kuin rahastoon kertyy maksutuloja.

Rahastolla on valtion eläkerahastosta annetussa laissa säädetty rahastointitavoite. Lain mukaan rahastoa kartutetaan, kunnes rahaston arvo vastaa 25 % valtion eläkevastuusta. Valtion eläkevastuu oli vuoden 2023 lopussa 101 mrd. euroa.

VER:n sijoitusomaisuuden markkina-arvo oli vuoden 2023 lopussa 22,8 mrd. euroa, mikä oli 22,7 % suhteessa valtion eläkevastuuseen vuoden 2023 lopussa. Vuoden 2023 lopussa sijoitus-salkusta korkosijoituksia oli 40,3 %, osakesijoituksia 53,3 % ja muita sijoituksia 8,0 %. Johdannaisten allokaatiovaikutus oli -1,5 %.

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)

Maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain (1966/657) 3 §:n mukaan kehittämisrahaston varoja voidaan käyttää maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen. Vuonna 2025 rahaston käytettävissä olevat varat ovat arviolta 109,2 milj. euroa, kun huomioidaan vuodelta 2024 siirtyväksi arvioidut erät. Valtion vuoden 2025 talousarvioon ei sisälly määrärahasiirtoa Maatilatalouden kehittämisrahastoon.

Hallitusohjelman mukaisesti Maatilatalouden kehittämisrahastosta myönnettävät avustukset siirrettiin v. 2024 valtiontalouden kehysjärjestelmän piiriin. Vuonna 2025 rahaston myöntämien avustusten arvioidaan olevan 10 milj. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahasto

Valtion ydinjätehuoltorahasto muodostuu Varautumisrahastosta ja Ydinjätteen- ja turvallisuustutkimuksen erillisvarallisuuden tutkimusrahastosta.

Varautumisrahaston pääoma muodostuu ydinjätehuoltomaksuista ja rahaston sijoitustoiminnan voitosta. Ydinjätehuoltomaksuja ovat velvollisia suorittamaan ne, joiden toiminnasta aiheutuu ydinjätettä eli voimayhtiöt Teollisuuden Voima Oyj ja Fortum Power and Heat Oy sekä Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, jolla on FiR 1 -tutkimusreaktorin purkamisen jälkeen jäänyttä matala- ja keskiaktiivista ydinjätettä. Rahastoinnin tavoitteena on varmistaa, että ydinjätehuollon

vaatimat varat ovat tulevaisuudessa käytettävissä, mikäli em. jätehuoltovelvolliset eivät täyttäisi ydinjätehuoltoon liittyviä velvollisuuksiaan. Varautumisrahaston tase oli vuoden 2023 tilinpäätöksen mukaan n. 2,8 mrd. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävänä on lisäksi periä ydinenergialaissa määritellyt veronluonteiset maksut ja jakaa kaikki näin kerätyt varat vuosittain tutkimus- ja tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen. Ydinlaitosten haltijoilta ja jätehuoltovelvollisilta v. 2024 kerätyt maksut ovat n. 8,2 milj. euroa.

Ydinenergialain mukaan ydinlaitosten haltijoilta kerättävä maksu on 390 euroa vuosina 2024—2026 kultakin nimellislämpötehon megawatilta, ja jätehuoltovelvollisilta kerättävä maksu 0,10 prosenttia vuosina 2024—2026 lain 43 §:n 2 momentin mukaisesti vahvistetusta vastuumäärästä.

Maksujen väheneminen johtuu tutkimusohjelmista rahoitettavien infrastruktuurihankkeiden suunnitellusta vähenemisestä. Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n Ydinturvallisuustalon laboratorio-osan toimitilakustannusten rahoittaminen jatkuu kuitenkin vuoteen 2025 asti. Olkiluoto 3 -laitosyksikön käynnistyminen ja Teollisuuden Voima Oyj:n varautumisvelvollisuuden kasvamisen tasapainottavat jätehuoltovelvollisilta kerättävien maksujen em. maksukertoimen pienene- misestä johtuvaa vähenemistä.

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuuskeskuksen hoidossa olevaan huoltovarmuusrahastoon tuloutetaan sähkön ja energiatuotteiden valmisteverotuksen yhteydessä kannettava huoltovarmuusmaksu.

Huoltovarmuusmaksun tuotto on laskenut reaalisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana yli neljänneksen. Tuotto on viime vuosina ollut n. 40 milj. euroa vuodessa ja se oli 37,7 milj. euroa v. 2023. Huoltovarmuusmaksun kertymä pienenee ennen kaikkea energiatehokkuuden parantuessa sekä kulutuksen siirtyessä matalamman huoltovarmuusmaksun (esim. sähkö) ja huoltovarmuusmaksuttoman (esim. kiinteä biomassa) kulutuksen piiriin.

Rahaston varoilla turvataan kansalaisten, elinkeinoelämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen jatkuvuutta normaaliaikojen vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa.

Keskeisiä rahoitettavia toimintoja ovat varmuusvarastointi ja erilaiset tekniset varajärjestelyt, kriittisen infrastruktuurin turvaaminen sekä huoltovarmuuskriittisten toimipaikkojen varautumissuunnittelu.

Varmuusvarastoja kierrätetään kauppatoimilla, joiden tuotto vaihtelee suuresti.

Tilikautena 2024 ei toteutettu vaihto-omaisuuden arvonalennuksia.

Rahaston taseen loppusumma oli vuoden 2024 tilinpäätöksessä lähes 2,2 mrd. euroa.

Valtiontakuurahasto

Valtiontakuurahaston tarkoituksena on turvata Finnvera Oyj:n antamien vientitakuiden, takausten ja muiden valtiontakuurahastolain (444/1998) 4 §:ssä tarkoitettujen sitoumusten täyttäminen.

Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakauskanta oli vuoden 2023 lopussa 23,2 mrd. euroa. Nostetut vastuut olivat 13,9 mrd. euroa ja nostamattomat vastuut (ml. tarjoukset) 9,3 mrd. euroa, joka suurimmalta osin tulee nostetuksi useiden vuosien ajanjaksolla tulevaisuudessa. Vastuukanta las-
ki edellisen vuoden lopusta n. 0,7 mrd. euroa. Vastuista varustamo- ja telakkatoimialan osuus oli 50 %, metsätoimialan osuus 15 % ja teletoimialan 17 %. Vastuiden voimakas kasvu vuodesta 2014 lähtien on johtunut pääosin telakoiden suurista risteilijätilauksista, joiden rahoitukseen Finnvera on osallistunut.

Merkittävimmän yksittäisen keskittymän muodostaa telakka- ja varustamosektori, joka säilyy suurimpana myös tulevaisuudessa. Suuria riskejä tai riskikeskittymiä pyritään suojaamaan aina mahdollisuuksien mukaan. Riskien suojausta hoidetaan aiempaan tapaan muiden vientitakuulaitosten ja yksityisten yhtiöiden kanssa tehdyillä jälleenvakuutus sopimuksilla, joilla vakuutusyhtiöt ottavat osan luottoriskistä kantaakseen. Sopimusten laskettu mahdollinen maksimikorvaus oli vuoden 2023 lopussa n. 1,3 mrd. euroa, joka kattaa noin 6 % vastuukannasta.

Rahoitusvakauserahasto

Vuonna 2015 perustettu Rahoitusvakauserahasto hallinnoi talousarvion ulkopuolista rahoitusvakauserahastoa. Se muodostuu vakausmaksuin kartutettavasta kriisinratkaisurahastosta ja talletussuojamaksuin kartutettavasta talletussuojarahastosta.

Luottolaitosten maksamat vakausmaksut tilitetään edelleen EU:n yhteiseen kriisinratkaisurahastoon (Single Resolution Fund, SRF). SRF on kerrytetty tavoitetasoonsa eikä uusia maksuja kerätä vuoden 2024 jälkeen. Rahastoihin kerätään jatkossa maksuja vain, mikäli rahastojen varat alittavat tavoitetason.

Talletussuojarahasto on kerrytetty tavoitetasoonsa v. 2024. Vuodesta 2025 eteenpäin rahastoon kerätään vuosittain varoja, jos rahaston koko alittaa sen tavoitetason esimerkiksi korvattavien talletusten kasvun myötä. Rahoitusvakauserahasto päättää korvausten maksamisesta ja vastaa korvausten maksatuksesta tallettajille, jos talletussuojarahaston varoja on tarpeen käyttää tallettajien saamisten turvaamiseksi.

Valtion televisio- ja radiorahasto

Valtion televisio- ja radiorahaston hallintoa hoitaa Liikenne- ja viestintävirasto. Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi on vuodesta 2013 alkaen ollut käytössä yleisradiovero. Valtion talousarviosta valtion televisio- ja radiorahastoon tehtävän siirron suuruus v. 2025 on 609,1 milj. euroa. Määrärahan suuruus tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti. Rahaston varoista tarvittava määrä käytetään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon on kehyksen ulkopuolinen määräraha.

Maatalouden interventiorahasto (MIRA)

Maatalouden interventiorahastosta rahoitetaan EU-komission säätelemää maatalouden interventiotoimintaa. Vuonna 2025 varaudutaan maltilliseen interventioon, mutta todellisten kustannusten arviointiin liittyy paljon epävarmuutta. Tämä johtuu siitä, että odotettavissa olevien markkinahäiriöiden riski on kohonnut erityisesti Ukrainan kriisin jatkumisen ja Gazan sodan vuoksi. Valtion talousarviosta interventiorahastoon tehtävällä siirrolla katetaan niitä rahaston menoja, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta. Vuonna 2025 valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän lähinnä interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja 400 000 euroa, mikä katetaan valtion talousarviosta tehtävällä siirrolla.

Palosuojelurahasto

Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan tulipalojen ehkäisyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta vuosittain suoritettava palosuojelumaksu. Palosuojelumaksun on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa. Palosuojelumaksut tuloutetaan Palosuojelurahastoon, joka jakaa niitä avustuksina edelleen tulipalojen ehkäisyä sekä pelastustoimintaa tukeviin hankkeisiin ja toimintaan. Palosuojelumaksukertymän arvioidaan v. 2025 olevan n. 13 milj. euroa.

Palosuojelurahaston hallituksen linjauksen mukaisesti rahoitusta suunnataan erityisesti tutkimus- ja kehittämistoimintaan, pelastusalan järjestöjen tukemiseen sekä sopimuspalokuntien toimintaedellytysten varmistamiseen.

Ympäristövahinkorahasto (YVR)

Ympäristövahinkorahasto on uusi valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, joka aloittaa toimintansa 1.1.2025. Rahastosta maksetaan korvaus ympäristön pilaantumisen torjunnasta ja pilaantuneen ympäristön ennallistamisesta aiheutuneista kustannuksista sekä aiheutuneesta vahingosta, kun korvausta ei saada perittyä varsinaiselta vastuutaholta esimerkiksi maksukyvyttömyyden vuoksi tai siksi, että vastuutahoa ei saada selvitettyä. Lisäksi rahastosta myönnetään harkinnanvaraisia avustuksia pelastustoimen järjestämisestä vastaaville tahoille ympäristövahinkojen torjunnan hankintoihin.

Korvausten maksamiseen tarkoitetut rahaston varat kerätään ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajilta vuosittaisilla tai kertaluonteisilla ympäristövahinkomaksuilla. Vuonna 2025 maksukertymä on arviolta n. 4 milj. euroa kertaluonteisten ympäristövahinkomaksujen kantamisesta. Vuosittaisten ympäristövahinkomaksujen kantaminen toteutetaan ensimmäisen kerran v. 2026 maksunkannon kohdistuessa aina edellisen vuoden toimintaan.

Öljysuojarahaston toiminnan päättyessä v. 2024, jäljellä olevat varat siirretään Ympäristövahinkorahastoon. Summa on arviolta n. 3,4 milj. euroa.

Ympäristövahinkomaksujen maksunkantoviranomainen on Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus. ELY-keskuksen voimavaratarve ympäristövahinkomaksuvelvollisuuden hallinnoimiseksi ja maksujen kantamiseksi on 1 htv eli n. 75 000 euroa/vuosi, joka katetaan Ympäristövahinkorahaston ympäristövahinkomaksuilla kertyvillä varoilla. Varojen kertyminen rahastoon alkaa maksu-

menettelyn toimeenpanon ja maksujen erääntymisen myötä vuoden 2025 aikana, minkä vuoksi näiden kustannusten kattamiseen rahaston ensimmäisenä toimintavuonna eli v. 2025 varaudutaan 75 000 euron suuruisella määrärahalla. Lisäksi rahaston toiminnan aloittamisen jälkeen aiheutuu vuotuisia tietojärjestelmän ylläpitokustannuksia alustavan arvion mukaan 20 000 euroa, joka maksetaan rahaston varoista.

Ympäristövahinkorahaston edellyttämä hallinnollinen työ on samaa suuruusluokkaa kuin aiemmissa järjestelmissä. Kun otetaan huomioon Öljysuojarahaston toimivan ostopalveluiden lisäksi n. 1,4 htv:n sihteeristöllä, nykyisen vakuutusjärjestelmän organisaation laajuus sekä esitetyn Ympäristövahinkorahastojärjestelmän laajuus, sihteeristön resurssitarve on n. 3 htv:tä ostopalvelut huomioon ottaen. Näiden henkilövoimavarojen, toimitilojen hankkimisen, tiedottamisen ja ICT-yhteyksien aiheuttamat kustannukset olisivat toiminnan vakiinnuttua vuositasolla 240 000 euroa.

Ympäristövahinkojen torjunnan hankintoihin myönnettäviin avustuksiin käytetään valtion talousarviosta rahastoon siirrettävää määrärahaa, jonka suuruus voi vaihdella vuosittain. Valtionavustusta voidaan myöntää hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille sekä Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle ja Ahvenanmaan kunnille.

Ympäristövahinkorahaston pääomarama on 30 milj. euroa, jonka ylittyessä ympäristövahinkomaksun kantaminen keskeytetään siihen saakka, kunnes pääomarama on laskenut 15 milj. euroon. Yhdestä pilaantumistapahtumasta tai muusta vastaavasta häiriöstä aiheutuneista vahingoista ja torjunta- ja ennallistamiskustannuksista maksetaan korvauksia enintään 30 milj. euroa.

11.2. Liikelaitokset

Valtion liikelaitostoiminta v. 2025

Liikelaitos (konserni)	Liikevaihto		Tilikauden tulos		Sijoitetun pääoman tuotto	Oma- varaisuus- aste	Investointi- menot	Henkilöstö
	milj. €	muutos, %	milj. €	liike- vaihdosta (%)	(%)	(%)	milj. €	lkm
Senaatti-kiinteistöt	629	-1	30	5	1,4	49	555	598
(konserni) ¹⁾	994	1	31	3	1,4	49	1 100	1 323
Metsähallitus	120	2	135	113	5,4	99	13	181
(konserni)	451	6	146	32	6,1	98	32	590
Yhteensä	1 445		177				1 132	1 913

¹⁾ Senaatti-konserni muodostuu Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä, eikä sisällä Senaatti-kiinteistöjen tytär- ja osakkuusyrityksiä.

Valtiolla on kaksi liikelaitosta, Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt. Senaatti-kiinteistöihin sovelletaan vuoden 2010 lakia valtion liikelaitoksista (1062/2010). Metsähallitukseen ei vastaavaa lakia sovelleta, vaan sitä koskevat laki Metsähallituksesta 234/2016 sekä laki valtion metsätalous- osakeyhtiöistä 235/2016).

Metsähallituksen tehtävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion suoraan omistamaa rakentamatonta maa- ja vesiomaisuutta. Metsähallitus harjoittaa liiketoimintaa ja hoitaa budjettivaroin laissa säädettyjä julkisia hallintotehtäviä. Metsätaloutta ja muuta markkinaehtoista liiketoimintaa Metsähallitus harjoittaa omistamiensa tytäryhtiöiden kautta. Metsähallituksen metsätalousliiketoiminta on yhtiöitetty valtion kokonaan omistamaan Metsähallitus Metsätalous Oy:öön. Metsähallituksen hallinnassa on kaikkiaan n. 12,6 milj. hehtaaria valtion omistamia maa- ja vesialueita, joiden tasearvo on n. 4,0 mrd. euroa. Tästä tuottovaatimuksen alaista liiketoiminnan peruspääomaa on n. 2,6 mrd. euroa. Vuonna 2025 Metsähallituksen liiketoimintakonsernin ennakoitu liikevaihto on 451 milj. euroa ja vuositulos 146 milj. euroa. Vuoden 2025 tulou-
tukseksi valtiolle ehdotetaan 125 milj. euroa.

Senaatti-konserniin kuuluvat Senaatti-kiinteistöt ja vuoden 2021 alusta toimintansa aloittanut Puolustuskiinteistöt. Konsernin liiketoiminta perustuu työympäristöjen ja kiinteistövarallisuuden kehittämiseen, toimitilojen vuokraukseen sekä toimitiloihin liittyvien palvelujen tarjoamiseen asiakkaille. Palveluja voidaan tuottaa myös sellaisille yhteisöille, joiden toiminta rahoitetaan pääosin valtion talousarvioon otetulla määrärahalla. Senaatti-konsernin tuloutukseksi valtiolle ehdotetaan 36 milj. euroa v. 2025. Konsernin investointivaltuudeksi ehdotetaan 580 milj. euroa. Rajusti huonontuneen eurooppalaisen turvallisuustilanteen vuoksi maanpuolustuksen ja Suomen turvallisuuden takaavien viranomaisten toimitilatarpeet ovat kasvaneet selvästi ja hankkeiden läpivientiaikataulua on kiristetty. Puolustusbudjettia on kasvatettu ja Puolustusvoimille sekä muille keskeisille turvallisuusviranomaisille, kuten poliisille ja Rajavartiolaitokselle, on varattu vuokrat rahat keskeisiin investointeihin. Näiden investointien toteuttaminen edellyttää korkeaa investointivaltuuden tasoa Senaatti-konsernille myös tulevana vuosina. Investointisuunnitelmiin liittyy tavanomaista suurempaa epävarmuutta erityisesti Puolustusvoimien investointitarpeiden osalta, mikä johtuu kansainvälisistä sopimuksista (Nato ja DCA). Konsernin kiinteistömyyntien tavoitteeksi ehdotetaan 78 milj. euroa.

Valtion liikelaitosten tuloutukset ja määrärahat v. 2025, milj. euroa

Liikelaitos	Senaatti-konserni	Metsähallitus	Yhteensä
Tuloutukset talousarvioon			
— takausmaksut	0,0	-	
— voiton tuloutukset	36,0	125,0	161,0
Yhteensä	36,0	125,0	161,0
Erityistehtävien määrärahat	-	55,3	55,3

11.3. Valtion omistajapolitiikka

Valtion omistajapolitiikan lähtökohtana on yhteiskunnallisesti ja liiketaloudellisesti kestävä tulos. Valtion omistajapolitiikan ja omistajaohjauksen ensisijainen tavoite on yhtiöiden kehittäminen, omistaja-arvon pitkäjänteisen kasvun tukeminen ja vakaan osinkotason turvaaminen.

Valtio noudattaa omistajaohjauksessaan osakeyhtiölain mukaista tehtävien ja vastuiden jakoa yhtiön toimielinten ja omistajan välillä. Omistusjärjestelyt harkitaan aina yhtiökohtaisesti voimassa

olevien eduskunnan antamien valtuuksien rajoissa. Vastuullinen liiketoiminta on tärkeä osa omistaja-arvon kasvattamista, ja valtio odottaa yhtiöiltä edelläkävijyyttä vastuullisessa liiketoiminnassa. Vastuullisuuden tulee olla osa valtio-omisteisten yhtiöiden strategiaa, liiketoimintamallia ja johdon palkitsemista.

11.4. Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna

Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka suhteessa BKT:hen jaoteltuna ydinsektoreihin ja ydinsektoreiden ulkopuolisiin yksiköihin

	2022	2023	2024	2025
Julkisyhteisöt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-0,4	-2,9	-3,7	-3,2
Velka suhteessa BKT:hen	73,5	76,6	81,7	84,0
Ydinsektorit yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-0,4	-2,6	-3,3	-2,8
Velka suhteessa BKT:hen	71,5	74,4	79,2	81,2
Ulkopuoliset yksiköt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	0,0	-0,2	-0,3	-0,4
Velka suhteessa BKT:hen	2,0	2,2	2,5	2,8

12. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ja -tase

Luku sisältää talousarvionalouden, talousarvionalouden ulkopuolella olevien valtion rahastojen (11 kpl) sekä valtion liikelaitoskonsernien (Metsähallitus, Senaatti-kiinteistöt ja Puolustuskiinteistöt) tuotto- ja kululaskelmista sekä taseista yhdistelty valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman ajanjaksolta 1.1.—30.6.2024 ja kokonaistaseen tilanteesta 30.6.2024. Kokonaislaskelmien tarkoituksena on yleiskatsauksellisen kokonaiskuvan saaminen suoraan eduskunnan ja valtioneuvoston ohjausvallan alaisesta valtiontaloudesta (valtio-oikeushenkilöstä).

Talousarvionalouden ja talousarvionalouden ulkopuolella olevien valtion rahastojen kirjanpito- ja pahtumista eliminoidaan sisäiset tuotot ja kulut sekä saatavat ja velat hyödyntäen sisäisille erille erikseen määriteltyjä liikekirjanpidon tilejä sekä kumppanikoodia. Valtion liikelaitoskonsernien tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat eliminoidaan niiden raportointien lukujen perusteella.

12.1. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2024

Valtio, talousarvion ulkopuolella olevat valtion rahastot ja valtion liikelaitoskonsernit eivät laadi virallista välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta. Ajanjakson 1.1.—30.6.2024 kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä ei siten ole suoraan vertailukelpoinen koko vuodelta kertyvien tuottojen ja kulujen erotuksen kanssa. Esimerkiksi eräitä loppuvuodesta maksuun tulevia menoja ei ole jaksotettu kuluiksi alkuvuodelle.

Alkuvuonna 2024 verot ja veronluonteiset maksut kasvoivat 1 167 milj. eurolla verrattuna vuoden 2023 vastaavaan ajankohtaan. Siirtotalouden kulut hyvinvointialueille kasvoivat 2 857 milj. eurolla ja vastaavasti siirtotalouden kulut paikallishallinnolle pienenivät 245 milj. eurolla.

Suurimpana osakokonaisuutena talousarviotalouden vaikutus kokonaislaskelmiin on keskeinen. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä 1.1.—30.6.2024 oli 8 465 (6 966) milj. euroa ja se on kasvanut 1 499 milj. euroa. Rahastojen ja liikelaitosten tulokset ovat parantuneet vuoden takaiseen verrattuna.

Kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä on kokonaislaskelmassa tehtävien eliminointien takia 757 (696) milj. euroa suurempi kuin valtion talousarviotalouden, rahastojen ja liikelaitoskonsernien erillisraportoinnista suoraan yhteenlaskettu kulujäämä.

Tuotto- ja kulujäämät tarkasteluajanjaksoilta 1.1.—30.6.2024 ja 1.1.—30.6.2023 (milj. euroa)

	Talousarviotalouden kulujäämä	Rahastojen tuottojäämä	Liikelaitoskonsernien voitto	Kokonaislaskelmien kulujäämä
1—6/2023	-6 966	689	75	-6 899
1—6/2024	-8 465	963	155	-8 104

Kokonaistuotto- ja kululaskelmassa esitetään erillisinä osakokonaisuuksien tuotto- ja kululaskelmat, joissa on huomioitu kokonaisuuksien sisäisten kirjanpitotapahtumien vaikutus, ja näiden yhdistelmä. Laskelmassa esitetään omassa sarakkeessaan kokonaisuuksien välisten kirjanpitotapahtumien eliminoinnit.

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2024 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2024	1.1.— 30.6.2023
TOIMINNAN TUOTOT						
Maksullisen toiminnan tuotot	450 964	117 106	223 482	3 425	788 126	656 075
Vuokrat ja käyttökorvaukset	14 744	1 525	504 770	472 239	48 800	80 726
Muut toiminnan tuotot	369 994	1 196 351	49 213	448 085	1 167 473	1 194 614
TOIMINNAN KULUT						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat						
Ostot tilikauden aikana	327 906	120 625	75 136	139	523 528	498 857
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	924	-32 009	2 811	0	-28 274	-72 093
Henkilöstökulut	2 962 094	6 881	79 438	438 569	2 609 843	2 510 897
Vuokrat	501 626	2 220	68 871	472 239	100 478	108 576
Palvelujen ostot	1 660 709	37 519	203 392	12 498	1 889 122	1 915 627

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2024 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2024	1.1.— 30.6.2023
Muut kulut	807 940	9 820	57 494	304	874 950	1 004 134
Valmisteveraston lisäys (-) tai vähennys (+)	25	0	0	0	25	31
Valmistus omaan käyttöön	-48 850	0	0	0	-48 850	-58 394
Poistot	688 346	8 775	152 223	0	849 344	790 982
JÄÄMÄ I	-6 065 018	1 161 152	138 101		-4 765 765	-4 767 200
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT						
Rahoitustuotot	928 739	423 012	6 995	78 541	1 280 205	1 109 746
Rahoituskulut	-1 379 326	-66 767	-15 951	15 041	-1 447 003	-1 742 958
Osuus osakkuus- yritysten tuloksesta ²⁾			2 865		2 865	495
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT						
Satunnaiset tuotot	23 929	184			24 112	16 263
Satunnaiset kulut	15 781				15 781	-905
JÄÄMÄ II	-6 507 457	1 517 581	132 011		-4 921 366	-5 384 559
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT						
Tuotot						
Paikallishallinnolta	7 055				7 055	7 227
Euroopan unionin toimielimiltä ja muilta elimiltä	1 087 276				1 087 276	794 258
Muut siirtotalouden tuotot	1 188 769		23 382	1 166 379	45 773	31 205
Kulut						
Paikallishallinnolle pl hyvinvointialuehallinto	3 652 954	8 332			3 661 286	3 906 538
Hyvinvointialue- hallinnolle	15 158 759	2 290			15 161 049	12 303 665
Sosiaaliturvarahastoille	8 087 500				8 087 500	7 904 561
Elinkeinoelämälle	1 449 111	158 095		23 379	1 583 827	1 354 528
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	1 624 744	66 640			1 691 384	1 725 741
Kotitalouksille	2 990 574	9 830			3 000 403	2 455 734
Euroopan unionin toimielimille ja muille elimille	900 689				900 689	1 400 704
Ulkomaille	499 987				499 987	534 103

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2024 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2024	1.1.— 30.6.2023
Muut siirtotalouden kulut	3 049 771	337 737		336 200	3 051 308	2 899 111
JÄÄMÄ III	-41 638 446	934 656	155 393		-41 418 696	-39 036 553
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA						
Verot ja veronluonteiset maksut	33 055 216	27 998		-113 013	33 196 228	32 028 844
Muut pakolliset maksut	117 975				117 975	108 809
	33 173 191	27 998		-113 013	33 314 203	32 137 653
Vähemmistöosuus ²⁾			17		17	22
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULU- JÄÄMÄ	-8 465 254	962 654	155 410	757 287	-8 104 477	-6 898 878

¹⁾ Valtio, valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot ja liikelaitokset eivät laadi välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta, minkä vuoksi kokonaislaskelmissa saattaa ilmetä jaksotuksen eriaikaisuuden aiheuttamia täsmäämättömyyksiä.

²⁾ Rivit Osuus osakkuusyritysten tuloksesta, Vähemmistöosuus: sisältää liikelaitoskonsernien tiedot.

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman erien keskeisimmät muutokset verrattaessa alkuvuotta 2024 vuoden 2023 vastaavaan ajankohtaan:

- Toiminnan tuotot kasvoivat 73 milj. euroa ja olivat 2 004 (1 931) milj. euroa.
- Toiminnan kulut kasvoivat 72 milj. euroa ja olivat 6 770 (6 699) milj. euroa.
- Rahoituskulut vähenivät 296 milj. euroa ja ne olivat 1 447 (1 743) milj. euroa. Suurin vaikutus on emissioerolla euromääräisistä veloista.
- Rahoitustuotot kasvoivat 170 milj. euroa ja olivat 1 280 (1 110) milj. euroa, kasvusta 88 milj. euroa johtui euromääräisten saamisten koroista.
- Siirtotalouden kulut kasvoivat 3 153 milj. euroa edellisvuodesta. Kasvua oli eniten maksuissa hyvinvointialuehallinnolle 2 857 milj. euroa. Toisaalta kulut paikallishallinnolle vähenivät 245 milj. euroa ja Euroopan unionin toimielimille ja muille toimielimille 500 milj. euroa.
- Tuotot veroista ja veronluonteisista maksuista kasvoivat 1 167 milj. euroa ja olivat 33 196 milj. euroa. Kasvu johtuu pääosin ansio- ja pääomatuloverojen kasvusta.

12.2. Valtion kokonaistase 30.6.2024

Kokonaistaseen omaisuusrakenne poikkeaa valtion talousarviotalouden taseen omaisuusraken-
teesta. Liikelaitoskonsernien omaisuuserät, kuten rakennukset ja maa-alueet, näkyvät talousarvi-
otalouden taseessa sijoituksina liikelaitoskonsernien peruspääomiin, kun taas kokonaistaseessa
ne raportoidaan omaisuuserän luonteen mukaisesti.

Valtion kokonaistaseen loppusumma oli 102 442 milj. euroa ja on kasvanut 30.6.2023 ja 30.6.2024 välillä 5 251 (4 244) milj. euroa. Vieraan pääoman määrä oli 173 983 milj. euroa ja kasvoi 13 695 (13 894) milj. euroa. Rahoitusvarat kasvoivat 7 959 (- 4 757) milj. euroa vertailukauteen nähden, ollen 30.6.2024 10 942 (2 983) milj. euroa. Toisaalta muiden euromääräisten sijoitusten, jotka muodostuvat sekä vakuudellisista että vakuudettomista sijoituksista, määrä väheni 5 183 milj. euroa. Kassavarojen suuri vaihtelu kalenterivuoden aikana liittyy suurelta osin velanottoon ja lainojen eräntymisiin.

Kokonaistaseessa esitetään sekä erillisinä osakokonaisuuksien taseet, joissa on huomioitu kokonaisuus sisäisten kirjanpitotapahtumien vaikutus, että näiden yhdistelmä. Laskelmassa esitetään omassa sarakkeessaan kokonaisuus välisten kirjanpitotapahtumien eliminoinnit.

Valtion kokonaistase 30.6.2024 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2024	30.6.2023
VASTAAVAA						
KANSALLIS- OMAIKUUS						
Maa- ja vesialueet	52 684		1 076 264	3 664	1 125 284	1 105 987
Rakennusmaa- ja vesi- alueet	19 092		32 296		51 388	48 693
Rakennukset	420 111		267 492		687 602	685 261
Muu kansallisuusomaisuus	64 644				64 644	62 389
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	66 365				66 365	42 183
KÄYTTÖ- OMAIKUUS JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SIOITUKSET AINEETTOMAT HYÖDYKKEET						
Aineettomat oikeudet	33 655	49	1 195		34 898	33 772
Muut pitkävaikutteiset menot	821 470		8 995		830 466	767 168
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	417 703		5 260		422 962	439 873
AINEELLISET HYÖDYKKEET						
Maa- ja vesialueet	8 472	1 182	2 897 816		2 907 470	2 901 374
Rakennusmaa- ja vesi- alueet	1 189 482		439 014		1 628 496	1 587 351
Rakennukset ja rakennelmat	253 325	3 448	3 199 689		3 456 462	3 226 632
Rakenteet	17 912 078		70 214		17 982 292	17 930 713

Valtion kokonaistase 30.6.2024 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2024	30.6.2023
Koneet ja laitteet ja kalusteet	658 774	10 174	18 113		687 061	670 310
Muut aineelliset hyödykkeet	10 927	37 905	166 461		215 292	151 393
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 627 471	13	776 250	48 901	2 354 833	2 206 418
KÄYTTÖ- OMAISUUSARVO- PAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET						
Käyttöomaisuusarvo- paperit	17 041 997	333 696	5 463		17 381 156	15 346 982
Liikelaitoskonsernien peruspääomat ja muun oman pääoman ehdoin sijoitetut pääomat	6 105 269			6 105 269		
Euromääräiset sijoitukset	4 292 718	16 612 676			20 905 394	20 708 413
Valuuttamääräiset sijoitukset		5 308 662			5 308 662	5 363 217
Osuudet omistusyhteys- yrityksissä ²⁾			234 068		234 068	238 520
Saamiset omistusyhteys- yrityksiltä ²⁾						
KÄYTTÖ- OMAISUUS JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SIJOITUKSET YHTEENSÄ						
	50 373 340	22 307 806	7 822 537		74 349 513	71 572 138
VAIHTO- JA RAHOITUS- OMAISUUS VAIHTO-OMAISUUS						
Aineet ja tarvikkeet	543 409				543 409	563 156
Keskeneräinen tuotanto	3 914				3 914	4 732
Valmiit tuotteet/Tavarat	71 893	1 533 071	15 275		1 620 239	1 575 558
Muu vaihto-omaisuus			23 052		23 052	29 098
PITKÄAIKAISET SAAMISET						
Pitkäaikaiset saamiset	5 465 033	15 777	41 597	1 955 000	3 567 407	3 486 720

Valtion kokonaistase 30.6.2024 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2024	30.6.2023
LYHYTAIKAISET						
SAAMISET						
Myyntisaamiset	72 128	56 325	61 442	27 296	162 600	129 755
Lainasaamiset	300 000	139 979		300 000	139 979	1 611 228
Siirtosaamiset	45 258	161 885	49 621	111 958	144 805	124 192
Muut lyhytaikaiset saamiset	232 565	173 721	8 276	4 859	409 702	222 801
Ennakkomaksut	2 637 150	4 995			2 642 145	1 810 639
RAHOITUS- OMAISUUSARVO- PAPERIT JA MUUT LYHYTAIKAISET SJOITUKSET						
Euromääräisten joukko- velkakirjalainojen ostot		143 679			143 679	196 818
Muut euromääräiset sijoitukset	5 753 846				5 753 846	10 936 503
Valuuttamääräisten joukkovelkakirjojen ostot						
RAHAT, PANKKI- SAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT						
	10 134 687	5 675 039	397 495	5 264 980	10 942 240	2 982 774
VAIHTO- JA RAHOITUS- OMAISUUS YHTEENSÄ						
	25 259 883	7 904 470	596 756		26 097 017	23 673 975
VASTAAVAA YHTEENSÄ						
	76 256 119	30 212 276	9 795 345	13 821 928	102 441 813	97 190 625
VASTATTAVAA OMA PÄÄOMA						
Valtion pääoma 1.1.1998	-30 048 198				-30 048 198	-30 048 198
Talousarvion ulko- puolella olevien valtion rahastojen pääomat		-25 435 394			-25 435 394	-23 893 578
Liikelaitoskonsernien pääomat			6 108 935	6 108 934		
Talousarviosiirrot		-806 800		-806 800		

Valtion kokonaistase 30.6.2024 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2024	30.6.2023
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-64 026 267	55 022 103	939 587	-63 500	-8 001 077	-2 292 726
Tilikauden tuotto-/kulu- jäämä	-8 465 254	962 654	155 410	757 287	-8 104 477	-6 898 878
VÄHEMMISTÖ- OSUUS						
Vähemmistöosuus ²⁾			4 586		4 586	4 631
RAHASTOJEN PÄÄOMAT						
Muut valtion rahastot ja lahjoitetut varat	10 804				10 804	10 701
VARAUKSET						
Varaukset			32 316		32 316	20 781
VIERAS PÄÄOMA PITKÄAIKAINEN						
Otetut euromääräiset lainat	139 985 515	349 023	1 988 051	1 955 000	140 367 589	128 340 493
Otetut valuutta- määräiset lainat	588				588	609
Pitkäaikaiset siirtovelat	203 855				203 855	66 323
Muut pitkäaikaiset velat	255 862				256 399	301 119
LYHYTAIKAINEN						
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	4 087 045				4 087 045	5 832 866
Talousarvion ulko- puol. olevien valtion rahastojen yhdystilit	5 264 980			5 264 980		
Lyhytaikaiset lainat	21 008 944		304 545	300 000	21 013 489	18 286 017
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat	439 690				439 690	410 011
Saadut ennakot	262 770		66 519	48 901	280 388	353 896
Ostovelat	453 005	26 011	63 708	5 804	536 920	382 345
Siirtovelat	1 974 959	26 665	88 851	4 369	2 086 105	1 568 366
Muut lyhytaikaiset velat	4 847 863	68 015	42 300	246 953	4 711 225	4 745 849
Virhetilit	-40				-40	-4

Valtion kokonaistase 30.6.2024 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2024	30.6.2023
VIERAS PÄÄOMA						
YHTEENSÄ	178 785 035	469 714	2 554 511	7 826 007	173 983 253	160 287 892
VASTATTAVAA						
YHTEENSÄ	76 256 119	30 212 276	9 795 345	13 821 928	102 441 813	97 190 625

¹⁾ Valtio ei laadi välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta, minkä vuoksi kokonaislaskelmissa saattaa ilmetä jaksotuksen eriaikaisuuden aiheuttamia täsmäämättömyyksiä. Valtion talousarvionalouden ja liikelaitoskonsernien kirjaukset koskien liikelaitoskonsernien omaa pääomaa ja muuta omaa pääomaa eivät tästä syystä täsmänneet 30.6.2023 ja 30.6.2024 minkä vuoksi näille tileille jäi saldoa.

²⁾ Rivit Osuudet omistusyhteisyrityksissä, Saamiset omistusyhteisyrityksiltä, Vähemmistöosuus: Sisältää liikelaitoskonsernien tiedot.

12.3. Taseen ulkopuoliset valtiontakaukset ja -takuut

Talousarvionalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen ja valtion liikelaitosten taseiden ulkopuoliset kokonaisvastuut olivat valtion vuoden 2023 tilinpäätöksessä yhteensä 256,3 mrd. euroa. Suurin yksittäinen vastuu oli valtion eläkevastuu, noin 101,0 mrd. euroa.

Voimassa olevat valtiota rasittavat valtiontakaukset ja -takuut olivat 30.6.2024 yhteensä 69,6 mrd. euroa. Kasvua vuodenvaihteesta oli lähes 2,6 mrd. euroa, mikä johtui pääosin Valtion asuntorahaston sekä Finnveran takauksien ja takuiden kasvusta. Voimassa olevan lainsäädännön ja eduskunnan tekemien päätösten nojalla valtiontakauksiin ja -takuihin käytettävissä oleva enimmäismäärä oli 30.6.2024 yhteensä 139,1 mrd. euroa (149,2 mrd. euroa per 31.12.2023). Laskennallisen käytettävissä olevan enimmäismäärän lasku johtui lähinnä vuoden vaihteessa päättyneistä takausjärjestelyistä. Laskennallinen enimmäismäärä kuitenkin kasvoi Valtion asuntorahaston opintolainakannan sekä Suomen pankin vastuiden osalta yhteensä noin 1,1 miljardilla eurolla.

Valtion talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen takauskannasta Valtion asuntorahasto muodostaa pääosan ja sen takauskanta oli 30.6.2024 yhteensä 18,5 mrd. euroa. Suurin osa näistä takauksista kohdistuu korkotuettuihin vuokra- ja asumisoikeustalojen rakennuslainoihin ja perusparannuslainoihin.

Koronavirusepidemian ja siihen liittyvien rajoitusten seurauksena myönnettyjen valtiontakauksien ja -takuiden vastuumäärät ovat kääntyneet laskuun, kun uusia lainoja ei ole ohjelmien puitteissa enää nostettu ja lainoja on maksettu ennenaikaisesti takaisin. Voimassa olevat koronatakaukset liittyvät EU:n puitteissa perustettuihin kriisinhallintavälineisiin sekä Covid-19-rokotteen vakuuttamiseen.

**Voimassa olevat valtiontakaukset ja -takuut sekä käytettävissä oleva enimmäismäärä
30.6.2024 (mrd. euroa)**

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Käytettävissä enimmäis- määrä
Finnvera	22,6	22,6	27,7	30,3	32,6	31,6	32,1	33,3	33,2	34,3	73,2
Opintolainat	2,0	2,3	2,7	3,4	4,0	4,5	5,0	5,3	6,0	6,3	6,7
ERVV ¹⁾	6,2	6,3	7,0	7,0	7,0	6,8	6,6	6,8	6,7	6,7	14,0
Suomen Pankki Valtion rahastot ²⁾	0,5	0,6	0,4	0,5	0,6	0,6	0,8	0,8	0,9	0,9	7,8
Covid-19 -tukitoimet ³⁾	12,3	13,2	13,8	14,6	15,5	16,5	17,7	18,3	19,2	20,3	25,0
Muut ⁴⁾	0,6	1,1	0,6	0,8	0,5	0,5	0,6	0,5	0,4	0,4	11,5
YHTEENSÄ	44,2	46,1	52,3	56,6	60,2	62,0	64,2	66,3	67,7	69,6	139,14

¹⁾ Euroopan rahoitusvakausväline

²⁾ Sisältää Valtion asuntorahaston, Maatilatalouden kehittämisrahaston ja Huoltovarmuusrahaston, joiden takauskannasta Valtion asuntorahasto muodostaa pääosan.

³⁾ Sisältää koronavirusepidemian vuoksi myönnettyt valtiontakaukset ja -takuut Euroopan komission varainhankinnalle (SURE-tukiväline), Euroopan investointipankille (EU Covid-19 -takuurahasto, viimeisin tieto sopimuskannasta on ajankohdalta 31.3.2024), kotimaisille varustamo- ja ilmailualan yrityksille sekä covid-19-rokotteiden vakuutustakuun vakuutusyhtiöille.

⁴⁾ Sisältää energiyhtiöiden laina- ja takausohjelman, sähköyhtiöiden maksuvalmiuslainojen takausohjelman, Invest EU -lainaohjelman back-to-back takauksen, Ukrainan rahoitusavun, Teollisen yhteistyö rahasto Oy:n (Finnfund) takaukset, Nammo Vihtavuoren takauksen, Finavia Oyj:n takaukset, poikkeusolojen vakuutustakuun vakuutuslaitoksille sekä taide-näyttelytakuut. Käytettävissä oleva enimmäismäärä sisältää 10 mrd. euron määräisen vakuutustakuun, jonka tarkoituksena on varmistaa väestön toimeentulon tai talouselämän turvaamisen kannalta välttämättömien vahinkovakuutusten saaminen poikkeusoloissa.

12.4. Liikenneväylien korjausvelka

Liikenneväyliin liittyvän infrastruktuurin hankintamenopohjainen tasearvo oli 20,4 mrd. euroa 31.12.2023. Liikenneväylät muodostivat 40,4 % valtion käyttöomaisuudesta ja muista pitkäaikaisista sijoituksista, jotka olivat yhteensä 50,5 mrd. euroa.

Valtion käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset 31.12. vuosina 2014—2023 (mrd. euroa)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Väylärakenteet ja maapohjat	19,6	19,6	19,8	19,9	20,1	20,0	20,2	20,3	20,4	20,4
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset	22,5	22,7	23,1	23,1	24,7	25,0	25,6	25,8	26,9	27,4
Muu käyttöomaisuus	1,8	1,8	1,9	1,9	2,0	2,1	2,3	2,4	2,4	2,6
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset yht.	43,8	44,1	44,7	44,8	46,8	47,1	48,1	48,5	49,8	50,5

Liikenneväyläinvestoinnit, poistot ja tasearvojen muutos vuosina 2000—2023 (milj. euroa)

	Tie			Rata			Vesi			Väylät yhteensä		
	Inves-toinnit	Poistot	Muutos	Inves-toinnit	Poistot	Muutos	Inves-toinnit	Poistot	Muutos	Inves-toinnit	Poistot	Muutos
2000	291	399	-107	282	203	78	5	15	-10	578	617	-38
2001	224	399	-175	143	211	-68	6	16	-10	372	626	-253
2002	591	488	103	250	224	26	15	14	1	857	726	131
2003	398	508	-110	290	229	61	8	14	-6	696	751	-55
2004	628	555	73	348	137	211	1	14	-12	977	706	271
2005	420	582	-161	303	148	155	6	12	-6	729	742	-13
2006	425	609	-184	255	141	115	11	12	0	692	761	-69
2007	455	633	-178	256	153	103	9	11	-2	721	797	-77
2008	642	484	158	363	162	202	6	12	-6	1 011	658	353
2009	753	507	245	357	179	178	5	12	-7	1 115	699	416
2010	542	515	27	381	239	142	29	10	19	951	764	188
2011	619	536	83	320	243	76	5	10	-5	944	789	155
2012	504	560	-56	372	246	126	0	10	-9	877	816	61
2013	481	562	-81	412	160	252	8	10	-2	901	732	169
2014	729	579	149	427	162	266	8	10	-2	1 164	751	413
2015	559	596	-38	259	174	85	6	11	-5	823	781	43
2016	629	610	20	315	187	127	19	9	9	963	807	156
2017	589	630	-41	302	197	105	17	10	8	908	837	71
2018	802	649	154	314	207	107	23	10	13	1 140	866	274
2019	512	644	-132	197	213	-16	42	11	31	751	868	-116
2020	790	649	141	308	220	88	27	12	16	1 125	881	244
2021	589	681	-91	363	226	137	16	13	2	968	920	48

Liikenneväyläinvestoinnit, poistot ja tasearvojen muutos vuosina 2000—2023 (milj. euroa)

	Tie			Rata			Vesi			Väylät yhteensä		
	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos
2022	571	688	-117	509	234	275	21	14	7	1 102	936	166
2023	511	702	-191	396	243	153	13	14	-1	920	959	-40
	13 255	13 765	-510	7 724	4 739	2 984	308	285	23	21 287	18 790	2 497

Väyläomaisuuden investoinnit sisältävät sekä uusinvestointeja että korvaus- ja korjausinvestointeja. Koko väyläomaisuuden hankintamenopohjaisen tasearvon kasvusta huolimatta tieväyliin liittyy korjausvelkaa. Tieväylien poistot ovat olleet tarkastelukaudella noin 510 milj. euroa suuremmat kuin investoinnit. Investointien ja poistojen negatiivista erotusta voidaan hankintamenopohjaisessa tarkastelussa pitää 2000-luvulla syntyneenä minimikorjausvelkana. Rataväylien investoinnit ovat 2000-luvulla puolestaan olleet noin 2 984 milj. euroa ja vesiväylien 23 milj. euroa suuremmat kuin poistot.

12.5. Valtion investoinnit

Alla olevaan taulukkoon on koottu talousarviotalouden, talousarviotalouden ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitoskonsernien investoinnit vuosilta 2018—2023 ja alkuvuodelta 2024. Talousarviotalouden osalta investoinnit on laskettu kansallisomaisuuden, käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisten sijoitusten sekä pitkäaikaisten saamisten nettokertyminä niiltä osin, kun on tehty talousarviokirjaus. Keskenäiset rakenteet on esitetty taulukossa valmiissa rakenteissa. Taulukon ennakkomaksut sisältävät vähäisiä sekalaisia käyttöomaisuushankintoja. Rahastojen osalta investoinnit on laskettu käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisten sijoitusten, vaihto-omaisuuden sekä pitkäaikaisten saamisten nettokertyminä oikaistuna tehtyjen poistojen määrällä. Liikelaitoskonsernien investoinnit ovat Metsähallituksen ja Senaatti-kiinteistöjen ilmoittamia rahamääräisiä investointeja.

Tarkasteluajanjaksolla vuosina 2018—2023, talousarviotalouden kokonaisinvestoinnit olivat vuosittain keskimäärin 1,6 mrd. euroa ja liikelaitoskonsernien vuosittain keskimäärin 448 milj. euroa. Talousarviotalouden reaali-investoinnit ovat puolestaan olleet tarkastelujaksolla vuosittain noin 1,4 mrd. euroa. Talousarviotaloudessa tehdyt investoinnit käyttöomaisuusarvopapereihin ja muihin pitkäaikaisiin sijoituksiin sekä rahastotaloudessa tehdyt investoinnit ovat vaihdelleet voimakkaammin. Tämä johtuu arvopapereiden ostoista ja myynneistä sekä pitkäaikaisten saamisten määrän muutoksista.

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitoskonsernien tekemien investointien määrä 2018—2023 ja 30.6.2024 (milj. euroa)

TALOUSARVIOTALOUS	2018	2019	2020	2021	2022	2023	30.6.2024
KANSALLISOMAISUUS	15	12	15	18	28	39	20
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	95	97	73	69	84	90	44
AINEELLISET HYÖDYKKEET							

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitos-konsernien tekemien investointien määrä 2018—2023 ja 30.6.2024 (milj. euroa)

TALOUSARVIOTALOUS	2018	2019	2020	2021	2022	2023	30.6.2024
Maa- ja vesialueet (sis. Rakennusmaa- ja vesialueet)	18	15	20	18	16	14	3
Rakennukset ja rakennelmat	4	4	8	5	7	17	3
Rakenteet	936	837	1 028	957	1 072	907	346
Koneet ja laitteet	99	100	123	84	114	114	60
Kalusteet	4	2	2	2	2	3	2
Muut aineelliset hyödykkeet	0	0	0	0	0	0	0
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet	18	28	51	47	154	84	461
Valmistus omaan käyttöön ¹⁾	116	176	197	179	174	181	49
Yhteensä	1 305	1 272	1 517	1 379	1 651	1 449	988
KÄYTTÖOMAISUUSARVO- PAPERIT JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SIOITUKSET							
Käyttöomaisuusarvopaperit	-231	68	378	-428	7	113	-72
Sijoitukset liikelaitoksiin	-	-	-	-	-	-	-
Pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	56	-66	196	627	1 170	244	35
Pitkäaikaiset saamiset	-2 057	184	237	256	-45	159	50
Yhteensä	-2 232	186	811	455	1 132	516	13
Talousarviotalous yhteensä	-927	1 458	2 328	1 834	2 783	1 965	1 001
TALOUSARVION ULKO- PUOLISET VALTION RAHASTOT							
Valtion Eläkerahasto	838	154	-49	794	758	290	130
Huoltovarmuusrahasto	-189	150	-91	388	-98	-67	38
Valtion asuntorahasto	-479	-481	-425	-411	-356	-281	0
Muut valtion talousarvion ulko- puoliset rahastot	22	111	-178	5	109	1 572	755
Rahastot yhteensä	192	-66	-742	776	413	1 514	923
LIKELAITOSKONSERNIT²⁾							
Metsähallituskonserni	24	22	20	20	39	33	8
Senaatti-kiinteistöt konserni	252	311	435	411	503	665	235
Liikelaitoskonsernit yhteensä	252	311	456	431	542	698	243
Kaikki yhteensä	-483	1 704	2 041	3 041	3 738	4 177	2 167

¹⁾ Vuoden 2019 talousarvioesitykseen verrattuna laskelmaa on täydennetty lisäämällä investointeihin myös tieto valmistuksesta omaan käyttöön.

²⁾ Tiedot sisältävät liikelaitoskonsernien raportoimat rahamääräisten investointien määrät.

12.6. Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet

Käyttöomaisuuteen ja muihin pitkävaikutteisiin sijoituksiin sisältyvät talousarviotalouden suoraan omistamat julkisesti noteeratut Finnair Oyj:n, Fortum Oyj:n, Neste Oyj:n ja SSAB:n osakkeet. Näiden kirjanpitoarvo 31.12.2023 oli 7,6 mrd. euroa ja markkina-arvo 17,9 mrd. euroa. Markkina-arvo on pienentynyt alkuvuodesta yhteensä 4,4 mrd. euroa ollen 1.8.2024 yhteensä 13,5 mrd. euroa. Neste Oyj:n osakekurssin heikentymisen vaikutus oli yhteensä 4,6 mrd. euroa.

Valtion suoraan omistamien julkisesti noteerattujen osakkeiden arvon kehitys vuosina 2016—2023 ja 1.8.2024 (mrd. euroa)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	1.8.2024
Julkisesti noteerattujen osakkeiden markkina-arvo	11,5	15,2	15,5	18,9	26,0	25,0	19,7	17,9	13,5
Julkisesti noteerattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	5,7	5,7	5,1	5,1	5,5	5,7	5,8	7,6	7,6
Markkina-arvon ja kirjanpitoarvon erotus	5,8	9,5	10,4	13,8	20,5	19,3	13,9	10,3	5,9

12.7. Negatiivinen oma pääoma

Sekä valtion talousarviotalouden taseen että valtion kokonaistaseen osoittama valtion oma pääoma on negatiivinen. Valtion kokonaistaseen osoittama negatiivinen oma pääoma 30.6.2024 - 71,6 (-63,1) mrd. euroa on rahastojen ja liikelaitoskonsernien positiivisten omien pääomien takia talousarviotalouden negatiivista omaa pääomaa -102,5 (-93,6) mrd. euroa olennaisesti pienempi.

Oman pääoman kehitys vuosina 2016—2023 ja 30.6.2024 (mrd. euroa)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	30.6.2024
Talousarviotalouden oma pääoma	-59,0	-62,0	-61,2	-62,8	-75,5	-81,9	-86,6	-94,1	-102,5
Rahastojen oma pääoma ¹⁾	27,0	27,4	27,5	28,0	28,1	29,5	29,4	29,5	29,7
Liikelaitoskonsernien oma pääoma ¹⁾	6,8	6,9	6,9	7,0	7,0	7,0	7,1	7,1	7,2
Kokonaistaseen oma pääoma	-31,2	-33,7	-32,8	-33,9	-46,5	-51,4	-56,2	-63,5	-71,6

¹⁾ Rahastojen ja liikelaitoskonsernien oma pääoma on esitetty vain valtion kokonaistaseen laatimisvuosilta.

Valtion talousarviotalouden aloittavassa taseessa 1.1.1998 oma pääoma oli noin 30 mrd. euroa negatiivinen. Tilanne johtui sekä valtion ankarasta velkaantumisesta 1990-luvun alussa että aloittavan taseen laatimisessa tehdyistä ratkaisuista. Osa kansallisomaisuudesta jätettiin taseen ulkopuolelle ja valtion yhtiöomaisuus arvostettiin erittäin varovaisesti.

Vuosina 1998—2008 valtion tuotto- ja kululaskelmat olivat pääsääntöisesti positiivisia. Tämä vahvisti valtion varallisuusasemaa ja vuonna 2008 valtion talousarviotalouden oma pääoma oli enää 8,1 mrd. euroa negatiivinen.

Valtion talousarvion talouden tilinpäätökset ovat olleet alijäämäisiä vuodesta 2009 lähtien vuotta 2018 lukuun ottamatta. Tämä on heikentänyt valtion varallisuusasemaa ja johtanut valtion negatiivisen oman pääoman kasvuun. Vuodesta 2012 alkaen valtion varallisuusasema on ollut nimellisarvoisesti heikempi kuin vuoden 1998 aloittavassa taseessa. Valtion omaisuus ei ole kasvanut samassa suhteessa kuin vieras pääoma, mikä tarkoittaa, että lainanotolla on katettu myös juoksevia kuluja.

Valtion talousarvio vuodelle 2025

TULOARVIOT

Osasto 11	€
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	67 301 250 000
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	33 832 000 000
01. Ansio- ja pääomatuloverot	26 769 000 000
02. Yhteisövero	5 708 000 000
03. Korkotulojen lähdevero	406 000 000
04. Perintö- ja lahjaverot	949 000 000
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	24 877 000 000
01. Arvonlisävero	23 624 000 000
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	1 053 000 000
03. Apteekkivero	200 000 000
08. Valmisteverot	6 388 000 000
01. Tupakkaverot	677 000 000
04. Alkoholijuomaverot	1 489 000 000
05. Virvoitusjuomaverot	238 000 000
07. Energiaverot	3 969 000 000
08. Eräiden juomapakkausten valmisteverot	15 000 000

Osasto 12

10. Muut verot	2 058 000 000
03. Autovero	292 000 000
05. Varainsiirtovero	604 000 000
06. Arpajaisvero	144 000 000
07. Ajoneuvovero	999 000 000
08. Jätevero	6 000 000
09. Kaivosmineraalivero	13 000 000
19. Muut veronluonteiset tulot	146 250 000
04. Eräät viestinnän maksut	10 570 000
05. Eräät liikenteen maksut	25 800 000
06. Väylämaksut	85 000 000
09. Muut verotulot	7 410 000
10. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	5 670 000
11. Rahoitusvakausviraston hallintomaksut	8 967 000
12. Säteilytoimintaverot	2 833 000

Osasto 12

12. SEKALAISET TULOT	6 782 252 000
23. Valtioneuvoston kanslia	50 000
99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot	50 000
24. Ulkoministeriön hallinnonala	33 319 000
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot	891 000
99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot	32 428 000
25. Oikeusministeriön hallinnonala	166 755 000
10. Tuomioistuintulot	39 750 000
14. Oikeusapumaksutulot	3 911 000
15. Yleisen edunvalvonnan tulot	33 344 000
20. Ulosottomaksut	87 000 000
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 750 000
26. Sisäministeriön hallinnonala	100 774 000
98. EU:lta saatavat tulot	97 274 000
99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	3 500 000
27. Puolustusministeriön hallinnonala	146 437 000
20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18 000
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	146 419 000

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 956 403 000
11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista	63 962 000
12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	25 224 000
13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	14 414 000
14. Tulot positiivisen luottotietorekisterin käyttömaksuista	9 750 000
20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot	7 450 000
50. Siirto valtion eläkerahastosta	2 360 717 000
51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	375 086 000
52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	19 420 000
60. Työturvallisuusmaksu	1 010 000
92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	52 000 000
93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	1 400 000
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	25 970 000
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	40 000 000
70. Opintotukitoiminnan tulot	36 000 000
99. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot	4 000 000
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	899 611 000
01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot	535 005 000
02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	320 000 000
03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	10 000 000
04. EU:lta saatavat muut tulot	290 000
40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	3 582 000
41. Tenojoen kalastuslupamaksut	45 000
42. Hirvieläinten metsästysmaksut	3 590 000
44. Kalastonhoitomaksut	9 920 000
45. Riistanhoitomaksut	12 779 000
99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	4 400 000
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	54 650 000
10. Hallinnonalan virastojen tulot	24 600 000
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	30 050 000
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	956 055 000
20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot	3 535 000
21. Päästöoikeuksien huutokauppatulot	526 000 000
31. Palkkaturvamaksujen palautukset	33 270 000
50. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot	269 000 000
99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	124 250 000
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	206 718 000
02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	2 030 000
03. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	100 000
98. Valtionapujen palautukset	158 200 000
99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	46 388 000

Osasto 13

35. Ympäristöministeriön hallinnonala	210 480 000
10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	150 000
20. Siirto Valtion asuntorahastosta	209 524 000
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	806 000
39. Muut sekalaiset tulot	1 011 000 000
01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista	136 000 000
02. Verotukseen liittyvät korkotulot	79 000 000
04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	300 000 000
10. Muut sekalaiset tulot	7 000 000
20. Elpymis- ja palautumistukivälineen tulot	489 000 000

Osasto 13

13. KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET	2 485 663 000
01. Korkotulot	212 663 000
05. Korot muista lainoista	33 102 000
07. Korot talletuksista	144 600 000
09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	34 961 000
03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	2 102 000 000
01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	1 552 000 000
02. Rahapelitoiminnan tuotto	550 000 000
04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	10 000 000
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	10 000 000
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	161 000 000
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	161 000 000

Osasto 15

15. LAINAT	12 184 348 000
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	77 186 000
04. Muiden lainojen lyhennykset	77 186 000

Osasto 15

5

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	12 107 162 000
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	12 107 162 000

Tuloarvioiden kokonaismäärä:

88 753 513 000

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21		€
21. EDUSKUNTA		148 002 000
01. Kansanedustajat		23 865 000
01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)		23 865 000
10. Eduskunnan kanslia		86 081 000
01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)		67 058 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		7 100 000
51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)		7 423 000
70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)		4 500 000
20. Eduskunnan oikeusasiamies		9 467 000
01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)		9 467 000
30. Ulkopoliittinen instituutti		5 072 000
01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		4 792 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		280 000
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto		18 230 000
01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		17 530 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		700 000
90. Eduskunnan muut menot		5 287 000
50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)		5 287 000

Pääluokka 22

22. TASAVALLAN PRESIDENTTI	47 456 000
01. Tasavallan presidentti	160 000
01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)	160 000

Pääluokka 23

7

02. Tasavallan presidentin kanslia	47 296 000
01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 146 000
02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	600 000
20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 550 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	10 000 000
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 5 v)	25 000 000

Pääluokka 23

23. VALTIONEUVOSTON KANSLIA	246 495 000
01. Hallinto	201 105 000
01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	155 086 000
02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	15 649 000
03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 140 000
21. Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000
23. Valtioneuvoston päätöksentekoa tukeva tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000
26. Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 330 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	19 000 000
50. Valtionavut Eurooppa-tiedotukseen (kiinteä määräraha)	400 000
10. Omistajaohjaus	3 700 000
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	3 700 000
20. Poliittisen toiminnan avustaminen	34 566 000
50. Puoluetoinnin tukeminen (kiinteä määräraha)	34 566 000
30. Oikeuskanslerinvirasto	4 384 000
01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 384 000
90. Muut menot	2 740 000
21. Kunniamerkit (arviomääräraha)	700 000
66. Osallistumismaksut ja maksusuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	2 040 000

Pääluokka 24

24. ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 200 049 000
01. Ulkoasiainhallinto	272 192 000
01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	250 192 000
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)	891 000
29. Ulkoministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	15 109 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000
10. Kriisinhallinta	79 465 000
20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	53 080 000
21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)	17 485 000
66. Rauhanvälitys (siirtomääräraha 2 v)	3 900 000
87. CMI:n Rauhanrahaston pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	673 046 000
50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	—
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	534 055 000
67. Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirtomääräraha 2 v)	2 904 000
68. Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeet (siirtomääräraha 3 v) ...	14 081 000
69. Tuki Ukrainalle (siirtomääräraha 3 v)	47 276 000
88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
89. Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)	69 730 000
90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot	175 346 000
23. Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	10 081 000
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 000 000
51. Häädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	500 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	163 265 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	500 000

Pääluokka 25

25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 201 568 000
01. Ministeriö ja hallinto	176 467 000
01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 147 000

Pääluokka 25

9

03. Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 744 000
05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 548 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)	13 943 000
21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	1 601 000
22. Oikeusministeriön hallinnonalan ICT-kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	19 170 000
27. Kuurojen totuus- ja sovintoprosessi (siirtomääräraha 3 v)	643 000
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	57 000 000
50. Avustukset (kiinteä määräraha)	13 214 000
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	19 000 000
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha) ..	457 000
10. Tuomioistuimet	370 485 000
01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 017 000
02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 010 000
03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	345 458 000
15. Oikeuspalvelut	176 313 000
01. Oikeuspalveluviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	95 903 000
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	80 410 000
20. Ulosotto	110 856 000
01. Ulosottolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	110 856 000
30. Syyttäjät	64 412 000
01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	64 412 000
40. Rangaistusten täytäntöönpano	293 901 000
01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	293 901 000
50. Vaalimenot	9 134 000
01. Vaalipiirilautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 000
20. Vaalimenot (arviomääräraha)	9 124 000

Pääluokka 26

26. SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 206 760 000
01. Hallinto	297 826 000
01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 886 000
04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 203 000
23. EU:n pelastuspalvelumekanismi lääkinällisten materiaalien CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)	29 294 000
25. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	5 500 000
26. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan oh- jelmakaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)	25 617 000
27. EU:n pelastuspalvelumekanismi CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)	42 636 000
29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomäärära- ha)	170 000 000
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	3 780 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksusuudet ulkomail- le (arviomääräraha)	910 000
10. Poliisitoimi	1 044 524 000
01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	975 112 000
02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	64 829 000
20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arvio- määräraha)	4 583 000
20. Rajavartiolaitos	433 406 000
01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	312 656 000
70. Rajavartiolaitoksen investoinnit (siirtomääräraha 5 v)	120 750 000
30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta	101 598 000
01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 367 000
02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	74 246 000
03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 985 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)	4 000 000
40. Maahanmuutto	329 406 000
01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)	88 266 000
21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	192 932 000
22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)	2 318 000
63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomäärä- raha)	45 890 000

Pääluokka 27

27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	6 527 221 000
01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	563 739 000
01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 668 000
29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	514 763 000
66. Jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	30 308 000
10. Sotilaallinen maanpuolustus	5 898 552 000
01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 519 809 000
18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)	1 517 054 000
19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)	1 852 774 000
50. Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	8 915 000
30. Sotilaallinen kriisinhallinta	64 930 000
20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 3 v)	64 920 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	10 000

Pääluokka 28

28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	40 210 165 000
01. Hallinto	213 987 000
01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 926 000
20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (arviomääräraha)	2 645 000
21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 306 000
25. Metallirahamenot (arviomääräraha)	1 900 000
29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	164 000 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 200 000
69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)	1 010 000
10. Verotus ja tulli	703 451 000
01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	412 994 000
02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	198 741 000
03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	38 516 000
63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	3 000 000

95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	33 200 000
97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	17 000 000
20. Palvelut valtioyhteisölle	50 170 000
01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	38 413 000
02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	600 000
03. Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomääräraha)	1 700 000
07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 957 000
09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 000 000
11. Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)	500 000
88. Senaatti-konsernin liikelaitokset	—
30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto	123 717 000
01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	53 512 000
02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 187 000
03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ...	58 018 000
04. Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)	7 000 000
40. Valtion alue- ja paikallishallinto	68 098 000
01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	66 882 000
03. Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 216 000
50. Eläkkeet ja korvaukset	6 076 288 000
15. Eläkkeet (arviomääräraha)	5 622 854 000
16. Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)	2 797 000
50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	40 590 000
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	375 086 000
95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)	34 961 000
60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	1 510 000
02. Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arviomääräraha)	500 000
10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 010 000
70. Valtionhallinnon kehittäminen	54 906 000
01. Toimintatapojen ja digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	22 106 000
40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v) ...	32 800 000
80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	317 634 000
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	206 919 000
34. Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)	110 715 000

Pääluokka 29

13

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus	26 236 003 000
31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)	26 235 003 000
32. Hyvinvointialueiden lisärahoitus (arviomääräraha)	1 000 000
90. Kuntien tukeminen	3 918 501 000
30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	3 366 600 000
31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)	11 400 000
35. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)	540 501 000
91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	57 000 000
41. Energiaverotuki (arviomääräraha)	57 000 000
92. EU ja kansainväliset järjestöt	2 386 274 000
03. Rahoitusvakausraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 967 000
20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 400 000
40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	15 037 000
66. Ukrainan makrotaloudellisen rahoitusavun korkomenot (arviomääräraha)	10 000 000
67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	10 000
68. Suomen osuus Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin pääoman korottamisesta (arviomääräraha)	10 100 000
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	2 330 000 000
95. Valtion takaus- ja takuusuoritukset (arviomääräraha)	10 760 000
99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	2 626 000
95. Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)	300 000
96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	300 000
98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)	26 000

Pääluokka 29

29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA	8 451 996 000
01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	366 711 000
01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 363 000
02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 852 000

03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 888 000
04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	20 162 000
05. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 947 000
06. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 654 000
07. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 829 000
08. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 512 000
09. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	683 000
10. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	6 641 000
11. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	2 211 000
12. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 107 000
13. Saavutettavuuskirjasto Celian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	5 484 000
14. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 088 000
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	2 516 000
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	40 000 000
30. Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	14 400 000
31. Eräät Opetushallituksen menot ja avustukset (siirtomääräraha 2 v) ..	21 101 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 547 000
51. Avustukset uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 152 000
52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)	105 030 000
53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	3 348 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 196 000
10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö	940 033 000
01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 689 000
20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	77 979 000
30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	625 697 000
31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	185 445 000
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	7 223 000
20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus	1 370 450 000
01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 381 000
21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	7 600 000
30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	1 020 058 000
35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	333 411 000

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	3 949 178 000
20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	93 491 000
50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	2 269 102 000
51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)	458 186 000
54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)	55 631 000
55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 020 666 000
56. Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	24 389 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	27 713 000
70. Opintotuki	1 064 964 000
52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)	225 900 000
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	699 300 000
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	39 564 000
59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)	100 200 000
80. Taide ja kulttuuri	535 256 000
16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	22 932 000
20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyysskohteiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)	19 496 000
21. Taiteen ja kulttuurin yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	576 000
30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	9 228 000
31. Valtionosuus ja -avustus esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	147 118 000
34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	99 609 000
40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötapppioon (siirtomääräraha 2 v)	252 000
41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	22 148 000
50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	89 501 000
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	19 004 000
53. Valtionavustus tilakustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	31 356 000
55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 300 000
56. Valtionrahoitus kansallisten taidelaitosten toimintaan (siirtomääräraha 3 v)	66 764 000
72. Kansallisgallerian ja valtion taideteostoimikunnan kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	1 683 000
75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	3 249 000
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	40 000
90. Liikuntatoimi	154 524 000
20. Liikuntatoimen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	7 210 000
30. Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille (arviomääräraha)	36 631 000

Pääluokka 30

50. Liikunnan ja urheilun edistäminen (kiinteä määräraha)	56 223 000
51. Liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	54 460 000

91. Nuorisotyö 70 880 000

20. Nuorisotyön yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	712 000
30. Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen (arviomääräraha)	7 643 000
50. Nuorisotyön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	31 525 000
51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 3 v)	31 000 000

Pääluokka 30**30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA 2 621 135 000****01. Hallinto ja tutkimus 161 804 000**

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 092 000
05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	90 878 000
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 943 000
29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	32 652 000
40. Maa- ja elintarviketalouden sekä luonnonvaratalouden huoltovarmuuden vahvistaminen, viennin edistäminen ja arvonlisän kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000
66. Kansainvälinen toiminta (arviomääräraha)	4 239 000

10. Maaseudun kehittäminen 481 545 000

40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	122 200 000
41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	40 000 000
42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	13 200 000
43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	74 000 000
50. Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin (siirtomääräraha 3 v)	4 076 000
51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 223 000
54. Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	30 692 000
55. Valtionavustus 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 805 000
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	188 349 000

20. Maa- ja elintarviketalous 1 736 836 000

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	78 862 000
20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha) ..	5 868 000

Pääluokka 31

17

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v) ...	350 000 000
41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	524 200 000
43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)	275 716 000
44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	479 815 000
46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v) ...	11 005 000
47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 603 000
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	400 000
62. Eräät valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	6 367 000
40. Luonnonvaratalous	180 775 000
20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	3 582 000
21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	14 225 000
22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 064 000
31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	6 486 000
40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)	1 541 000
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 590 000
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	8 850 000
44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha) .	35 777 000
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 027 000
46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v) ...	41 157 000
47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)	2 500 000
50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 779 000
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	9 920 000
53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	1 332 000
62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	22 945 000
64. Metsähallitus	7 090 000
50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	7 090 000
70. Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen	53 085 000
01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	51 085 000
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 000 000

Pääluokka 31

31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	3 597 501 000
01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	709 039 000
01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 638 000

Pääluokka 32

02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	88 805 000
03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	57 580 000
04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	46 812 000
29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	494 204 000

10. Liikenne- ja viestintäverkot 2 030 136 000

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)	1 496 056 000
30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v) ..	14 250 000
31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	9 640 000
76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	34 997 000
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	373 693 000
79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	101 500 000

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut 858 326 000

20. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	19 886 000
21. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	107 424 000
22. Yöjunarungon vaunukaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	3 794 000
43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	89 000 000
51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)	28 541 000
60. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (kiinteä määräraha)	609 681 000

Pääluokka 32**32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA 3 631 160 000****01. Hallinto 737 539 000**

01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	37 193 000
02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	237 351 000
04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	37 997 000
05. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	92 750 000
06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 471 000
07. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	15 729 000
08. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 189 000
09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 815 000
10. Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	8 582 000
20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	4 439 000
29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	51 072 000

Pääluokka 32

19

40. Valtionavustus kestäväää kasvupolitiikkaa edistäville toimijoille (siirtomääräraha 3 v)	2 913 000
41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)	40 750 000
49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	131 259 000
51. Valtion osuus merimiespalvelutoiminnasta (arviomääräraha)	1 550 000
53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	400 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	20 029 000
95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	50 000
20. Uudistuminen ja vähähiilisyys	1 448 998 000
20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000
40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	520 110 000
41. Energiatuki (arviomääräraha)	364 061 000
42. Puhtaan energian Suomen -kärkihankkeet (arviomääräraha)	—
43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)	150 000 000
46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)	15 050 000
47. Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (arviomääräraha)	2 000 000
48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)	234 097 000
49. InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus (arviomääräraha) ...	14 100 000
83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	146 180 000
30. Työllisyys ja yrittäjyys	681 191 000
38. Ansioturvaan liittyvien työttömyysturvatehtävien ja ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan alueellisen linjauksen laadintaan liittyvien tehtävien hoitaminen Ahvenanmaan maakunnassa (siirtomääräraha 2 v)	30 000
40. Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	11 832 000
42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	5 300 000
44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	5 300 000
52. Palkkaturva (arviomääräraha)	33 460 000
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	619 269 000
95. Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomääräraha)	6 000 000
40. Yritysten erityisrahoitus	262 099 000
42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)	800 000
47. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)	47 769 000
48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	112 500 000
60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	1 020 000
82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)	10 000
88. Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	100 000 000

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen	501 333 000
03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 559 000
30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha) .	498 774 000

Pääluokka 33

33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	15 220 738 000
01. Hallinto	153 215 000
01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 229 000
04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	483 000
05. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 310 000
06. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 502 000
07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	9 012 000
08. Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveyspalvelut (arviomääräraha)	7 750 000
25. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomääräraha 3 v)	26 050 000
29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	36 000 000
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)	5 879 000
02. Valvonta	84 311 000
03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 633 000
05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 209 000
06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 272 000
07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	29 070 000
08. Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 140 000
20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	12 987 000
03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta	116 784 000
04. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	80 191 000
25. Kansalliset osaamiskeskittymät (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 500 000

50. Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	23 556 000
63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	4 537 000
10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut	4 585 950 000
50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)	1 626 400 000
53. Sotilasavustus (arviomääräraha)	23 000 000
54. Asumistuki (arviomääräraha)	1 406 300 000
56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)	64 900 000
57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	970 200 000
60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)	495 150 000
20. Työttömyysturva	1 884 379 000
31. Valtion korvaus hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	30 484 000
50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	539 800 000
52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)	1 312 500 000
55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)	1 595 000
30. Sairausvakuutus	1 872 300 000
50. Korvaukset rajat ylittävistä terveydenhuollosta (arviomääräraha) .	6 000 000
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 866 300 000
40. Eläkkeet	5 546 500 000
50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	68 000 000
51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	850 000 000
52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	521 800 000
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	27 600 000
54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	14 000 000
60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	4 065 100 000
50. Veteraanien tukeminen	123 004 000
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	700 000
50. Rintamalisät (arviomääräraha)	3 500 000
52. Sotilasvammalain mukaiset korvaukset (arviomääräraha)	42 000 000
53. Valtionapu sotainvalidien puolisoitten kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	500 000
54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	4 000

55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	800 000
58. Rintamaveteraanien kuntoutus ja kotona asumista tukevat palvelut (arviomääräraha)	75 500 000
60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen	357 949 000
30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	350 000
31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	7 405 000
32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	40 000 000
33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (kiinteä määräraha)	108 000 000
34. Valtion korvaus erinäisistä terveydenhuollon kustannuksista (arviomääräraha)	15 700 000
35. Valtionosuus korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)	72 732 000
36. Valtionavustus sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	2 662 000
37. Valtion korvaus hyvinvointialueille kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)	2 000 000
39. Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 800 000
40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	40 400 000
52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	27 550 000
61. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus sosiaali- ja terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 3 v)	30 000 000
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	1 250 000
64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	7 100 000
70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	59 718 000
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	40 710 000
21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	430 000
22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	460 000
50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 300 000
51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkäriskoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 900 000
52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)	918 000
54. Valtionavustukset ruoka-aputoiminnan tukeen (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta	132 540 000
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	115 600 000
41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 300 000

Pääluokka 35

23

42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	500 000
50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)	15 140 000
90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	304 088 000
50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	304 088 000

Pääluokka 35**35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA** **252 034 000****01. Ympäristöhallinnon toimintamenot** **92 277 000**

01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 433 000
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 384 000
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonnäisäveromenot (arviomääräraha)	12 435 000
65. Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 025 000

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu **135 327 000**

20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)	1 260 000
21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	15 540 000
22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	4 310 000
23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	15 335 000
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	48 398 000
61. Vesien- ja ympäristöhoitoon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	6 042 000
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	39 380 000
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	2 062 000
67. Siirto ympäristövahinkorahastolle (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen **24 430 000**

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
33. Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen (siirtomääräraha 3 v)	3 650 000
35. Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon (siirtomääräraha 3 v)	3 700 000
55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	7 550 000
60. Siirto Valtion asuntorahastoon	—
64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 700 000
95. InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus (arviomääräraha) ...	5 830 000

Päälukka 36

36. VALTIONVELAN KOROT	3 191 233 000
01. Valtionvelan korko	3 170 773 000
90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)	3 170 773 000
09. Muut menot valtionvelasta	20 460 000
20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	20 460 000

Määrärahojen kokonaismäärä:**88 753 513 000**

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

YLEISET MÄÄRÄYKSET

Brutto- ja nettobudjetointi

Valtion talousarviossa noudatetaan pääsääntönä bruttobudjetointia. Nettobudjetointi on talousarviosta annetussa laissa tarkoin rajoitettu poikkeus pääsäännöstä.

Talousarviossa voidaan nettobudjetoida

1) uudet valtionlainat, valtionlainoista saatavat emissiovoitot ja pääomavoitot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionvelan kuoletukset, valtionlainoihin liittyvät pääomatappiot ja emissiotappiot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

2) valtionlainoista saatavat korkotulot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionlainoista aiheutuvat korkomenot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

4) osakkeiden myynnistä kertyvät tulot sekä myyntiin liittyvät myyntipalkkiot ja valtion ostajan puolesta vastattavaksi ottamat maksuvelvoitteet;

5) eläkelaitokselle lain nojalla maksettava maksuvalmiussuoritus ja suorituksen palautus valtiolle;

6) lakiin perustuva valtionapu kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tuleva määrä.

Viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvinä tuloina voidaan nettobudjetoida seuraavat tulot vähentämällä ne asianomaiselta toimintamenomomentilta, vaikka sille ei olisi momentin päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa:

1) toimintamenomomentin vakioisällön kuvauksessa mainitut virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin;

2) viraston tai laitoksen saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset;

3) viraston tai laitoksen saamat korvaukset työpaikkaruokalojen käytöstä;

4) viraston tai laitoksen saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten;

5) virastolle tai laitokselle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista;

6) myyntituotot sellaisesta irtaimesta käyttöomaisuudesta, jonka hankinta rahoitetaan toimintamenomäärärahasta. Kiinteän omaisuuden, finanssisijoitusten (esim. osakkeet ym. arvopaperit) ja erillismomenteilta rahoitettavan irtaimen käyttöomaisuuden myyntituottoja ei saa kuitenkaan nettouttaa toimintamenomäärärahasta.

Jos viraston tai laitoksen toimintamenomomentille on momentin päätösoasassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, tai jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvien tulojen ja siitä aiheutuvien menojen erotus on otettu nettomääräisenä tuloarviona tulomomentille, kuuluvat nettobudjetoinnin piiriin kaikki viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat, toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksen ja momentin päätösoasan mukaiset menot. Nettobudjetoitavia tuloja ja menoja ovat tällöin muun muassa:

1) valtion maksuperustelain (150/1992) tai vastaavien erityislakien mukaista maksullista toimintaa harjoittavan viraston toiminnasta tai toiminnan osasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

2) viraston tai laitoksen vastuulla toteutettavasta tutkimus- tms. yhteishankkeesta tai yhteisestä toiminnasta tuloina saatavat muiden osapuolten maksuosuudet ja hankkeesta tai toiminnasta aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toimintaan liittyvät EU:lta saatavat tulot ja näihin tuloihin liittyvät menot;

4) viraston tai laitoksen lahjoituksena ja testamentilla saamat varat sekä sponsoreilta saatavat tulot silloin, kun virastolla tai laitoksella on oikeus ottaa ne vastaan eikä kysymys ole viraston tai laitoksen tavanomaiseen toimintaan ja talouteen nähden epätavallisen suurista määristä; ja

5) valtion sisäiset palvelumaksut (esimerkiksi maksut palvelukeskuksille).

Jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvistä tuloista vain osa on budjetoitu toimintamenomomentille, jolle on momentin päätösoasassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, on asianomaisen momentin päätösoasassa lisäksi yksilöity, mitkä tulot momentille on nettoutettu tai mitä tuloja ei ole momentille nettoutettu. Vastaavasti, jos nettobudjetoitu tulomomentti sisältää vain osan viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvista menoista, on asianomaisen tulomomentin päätösoasassa yksilöity, mitkä menot momentille on nettoutettu taikka mitä menoja ei sille ole nettoutettu.

Nettobudjetoitavia tuloja eivät ole verot, veronluonteiset maksut tai sakkomaksut. Nettobudjetoinnin kohteena eivät voi olla siirtomenot tai niiden palautukset lukuun ottamatta lain nojalla maksettavaa maksuvalmiussuoritusta eläkelaitokselle ja suorituksen palautusta sekä lakiin perustuvaa valtionapua kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tulevaa määrää. Nettobudjetoinnin kohteena eivät myöskään voi olla sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot lukuun ottamatta osakkeiden myyntiä taikka viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitettun irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä.

Nettobudjetoidun toimintamenomomentin menojen vakiosisältöön kuuluvat jäljempänä ilmenevät toimintamenomomenttien vakiosisällön mukaiset menot.

Nettoutetusta toiminnasta kertyviä tuloja saa käyttää tästä toiminnasta aiheutuviin menoihin ilman, että siitä on mainintaa luvun tai momentin päätösosassa.

Menomomentteja koskevat yleiset määräykset

Menot on jaettu talousarviossa momenteiksi tehtävän tai menojen laadun mukaan.

Pääjaotteluna on seuraava menojen laadun mukainen pääryhmitys (suluissa vastaavat momenttien numerotunnukset):

1) kulutusmenot (01—29): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä, kuten työpanosta, tavaroita ja palveluksia,

2) siirtomenot (30—69): menot, joista valtio ei saa välitöntä vastiketta,

3) sijoitusmenot (70—89): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa pitkävaikutteisia tuotannontekijöitä tai rahoitusvaateita, joista valtio saa tuloa tai muuta hyötyä useana varainhoitovuonna, ja

4) muut menot (90—99): edellä mainittuihin pääryhmiin kuulumattomat menot, kuten valtionvelan hoitomenot.

Momentin määrärahaa saa käyttää ainoastaan momentin numerotunnuksen osoittaman menoryhmän menoihin. Siten kulutusmenoihin tarkoitettua määrärahaa ei saa käyttää siirtomenoihin eikä siirtomenoihin tarkoitettua määrärahaa kulutusmenoihin, ellei momentin päätösosassa ole määrätty toisin.

Momentilla yksilöityyn käyttötarkoitukseen ei saa käyttää muuta käyttötarkoitukseltaan yleisempää määrärahaa (esim. toimintamenomomentin määrärahaa), vaikka kyseisen yleisemmän määrärahan perusteluissa mainittua yksilöityä käyttötarkoitusta ei olisi suljettu pois. Tästä voidaan poiketa, jos momentin päätösosassa on asiaa koskeva maininta.

Määrärahat henkilöstön palkkaamiseen on budjetoitu pääsääntöisesti toimintamenomenteille (01—14). Muun momentin määrärahaa saadaan käyttää henkilöstön palkkaamiseen virastoihin ja laitoksiin vain, jos palkkauksesta ja momentin määrarahalla palkattavien henkilöiden enimmäismäärästä ilmaistuna henkilötötyvuosina on maininta momentin päätösosassa. Milloin määrärahaa saa käyttää palkkoihin tai palkkioihin, sitä käytetään myös näihin liittyviin sosiaaliturva- ja eläkemaksuihin ja muihin henkilösivumenoihin. Määrärahaan, jota käytetään palkkoihin, voidaan nettobudjetoida palkkoihin liittyvät virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta.

Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksia ei saa maksaa muilta kuin toimintamenomenteilta.

Momentin määrärahaa saa käyttää myös kyseiseen toimintaan liittyvien tavanomaisten ennakko-maksujen maksamiseen.

Menojen ja tulojen kohdentaminen varainhoitovuoteen kuuluviksi

Määrärahaa saa käyttää vain momentille sovellettavan kohdentamisperusteen mukaan varainhoitovuoteen kohdentuviin menoihin.

Jos asianomaisen momentin päätösosassa ei ole toisin mainittu, on määrärahat ja tuloarviot kohdennettu talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi valtion talousarviosta annetun asetuksen 5 a ja 5 b §:ssä säädettyillä perusteilla.

Vakiosisältöiset menomomentit

Toimintamenomomenteille ja momenteille 29, 70, 74—75, 76 ja 77—79 on määritelty sellaisia vakiosisältöisiä käyttötarkoituksia, joihin ao. momenteille budjetoituja määrärahoja saa käyttää ilman, että siitä on maininta ao. momentin päätösosassa. Toimintamenomomentin vakiosisältöä sovelletaan myös silloin, kun toimintamenot on nettobudjetoinnin johdosta budjetoitu osittain tai kokonaan tulopuolelle osaksi nettotuloarviota.

Määrärahoja käytettäessä momenttien päätösosat ovat vakiosisältömääritykseen nähden ensisijaisessa asemassa. Siten momentin päätösosassa voidaan poiketa vakiosisällöstä joko sulkemalla osa vakiokäyttötarkoituksista pois tai täydentämällä niitä muilla käyttötarkoituksilla. Vakiosisältöisten käyttötarkoitusten täydentäminen ilmaistaan ”myös”-sanalla.

Toimintamenomäärärahat

Viraston toiminnasta aiheutuvat menot budjetoidaan yhtenä määrarahana menomomenteille 01—14. Toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston tai laitoksen laissa tai asetuksessa säädettyjen tehtävien hoidosta aiheutuviin palkkausmenoihin ja muihin kulutusmenoihin, koneiden ja kaluston sekä muun aineellisen tai aineettoman käyttöomaisuuden hankintamenoihin sekä muihin viraston toiminnasta välittömästi aiheutuneisiin menoihin, kuten leasingkorkoihin ym. korkomenoihin ja vahingonkorvauksiin.

Virastot ja laitokset voivat ilman niille talousarvion yhteydessä erikseen myönnettyä valtuutta tehdä lakisääteisten velvoitteidensa täyttämiseksi välttämättä tarvittavia, ehdoiltaan ja laajuudeltaan viraston tai laitoksen talouteen ja toimintaan nähden tavanomaisia sopimuksia ja sitoumuksia, joista voi aiheutua menoja myös tulevana varainhoitovuosina. Tällaiset sopimukset ja sitoumukset voivat koskea kulutusmenon luonteisia eriä, esimerkiksi vuokria ja tarvehankintoja.

Erillisinä menojen laadun mukaisina määrarahoina on budjetoitu siirtomenot, talonrakennus- ja maa- ja vesirakennusinvestointimenot ja osakkeiden ja osuuksien hankinta- ja lainananto- ym. finanssisijoitusmenot sekä eräät poikkeuksellisen suuret kalustoinvestoinnit. Näihin ei siten saa käyttää toimintamenomäärärahaa, ellei määrarahan perusteluissa ole toisin määrätty.

Ellei tarkoitukseen ole osoitettu muuta määrärahaa, kuten rakennerahasto-ohjelmien määrärahaa, toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston toimialaan kuuluvien, EU:n hyväksymien ja osarahoittamien hankkeiden rahoittamiseen sekä ao. hankkeiden tarjouksiin osallistumisen edellyttämään rahoitukseen.

Toimintamenomomentille nettobudjetoidaan virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin. Lisäksi toimintamenomomentille nettobudjetoidaan viraston saamat kohdassa ”Brutto- ja nettobudjetointi” tarkoitetut irtaimen käyttöomaisuuden myyntituotot, korvaukset työpaikkaruokaloiden käytöstä ja viraston saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset, viraston saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten sekä virastolle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista.

Lisäksi toimintamenomomentin määrärahaa saa käyttää maksullisen toiminnan menoihin, mikäli viraston tai laitoksen maksullista toimintaa ei ole budjetoitu omaksi momentikseen.

Menojen laadun mukaiset momentit

Kulutusmenot (01—29)

Kulutusmenoja ovat menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä. Kulutusmenoihin luetaan valtion palveluksessa olevan henkilöstön palkkaukset, muut palkkiot, sosiaaliturvamaksut, eläkemaksut, tavaroiden ja palvelusten ostomenot, puolustusmateriaalin sekä arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot sekä muut sellaiset valtion toiminnasta johtuvat tai toimintaan liittyvät menot, mikäli niitä ei ole luettava siirto- tai sijoitusmenoihin.

Kulutusmenoihin luetaan myös EU-ohjelmien vaatima tekninen apu.

Valtion henkilöstön palkkauksiin saa käyttää kulutusmenomomentteja seuraavasti:

- a) toimintamenomomentteja (numerotunnus 01—14) ja
- b) muita kulutusmenomomentteja työsopimussuhteisen henkilöstön ja valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettyjen virkamiesten palkkauksiin, jos momentin vakiokäyttötarkoituksessa tai päätösosassa on niin määrätty sekä
- c) valtion virkamieslain mukaan valtioneuvoston käytettäväksi asetetun virkamiehen palkkaukseen kyseessä olevan hallinnonalan ministeriön toimintamenomomenttia.

15—17. Eläkkeet

Momenteille on merkitty lakiin, asetukseen tai valtiota sitovaan sopimukseen perustuvat tai perusteluissa erikseen määritellyt vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet, ylimääräiset eläkkeet sekä eräät lähinnä eläkkeen luonteiset avustukset.

18—19. Puolustusmateriaalin hankkiminen

Momenteille on merkitty puolustusmateriaalin hankkimisesta aiheutuvat menot. Lisäksi momentille voidaan vähennyksenä merkitä viraston saamat puolustusmateriaalihankintoihin liittyvät va-

kuutus- ja vahingonkorvaukset sekä sopimussakot, vaikka tästä ei olisi mainintaa momentin päättösosassa.

29. Arvonlisäveromenot

Määrärahaa saa käyttää pääluokassa 21 eduskunta ja pääluokassa 22 tasavallan presidentti tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen sekä muissa pääluokissa valtioneuvoston ja ministeriöiden hallinnonalojen muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten virastojen ja laitosten tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Jos menoa, johon liittyvä arvonlisävero maksetaan hallinnonalan arvonlisäveromenomäärärahasta, vastaan saadaan tuloa (kuten maksullinen toiminta, EU- ja muu yhteisrahoitus), tulon arvonlisäveromenoa vastaava osuus tuloutetaan momentille 12.39.10 Muut sekalaiset tulot. Valtion viraston tai laitoksen arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä arvonlisäverolain mukaan suoritettava vero tuloutetaan kuitenkin momentille 11.04.01 Arvonlisävero.

Valtion kulutus- ja investointimenot (momentit 01—28 ja 70—79) on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Siirtomenot (30—69)

Siirtomenoihin luetaan kunnille, hyvinvointialueille, muille julkisille yhteisöille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille maksettavat valtionavut ja valtion välityksellä tapahtuvat varainsiirrot sekä vastikkeetta tapahtuvat varainsiirrot talousarvion ulkopuolella oleviin valtion rahastoihin, kansaneläkelaitokselle ja ulkomaille. Valtio ei saa siirtomenoista välitöntä tai suoranaista aineellista vastiketta, kuten rahaa, tavaraa tai palvelusta siirron saajalta. Välikäsitteellisesti siirtomenot edistävät valtion tehtävien toteuttamista. Siirtomenomomenteilta maksettavat kulutus- ja investointimenot budjetoidaan arvonlisäverollisina.

Siirtomenot on yleensä luokiteltu saajan mukaan. Valtionavut rakennustoimintaan sekä koneiden ja kaluston hankintaan on pyritty merkitsemään eri momenteille kuin kulutukseen tai muihin käyttötarkoituksiin menevät valtionavut. Mikäli määräraha koskee useaa siirronsaajaryhmää, on esitetty jaottelu saajaryhmittäin tarvittaessa edelleen jaoteltuna käyttötalouteen ja pääomatalouteen tarkoitettuihin siirtoihin.

Momenteille 30—69 on budjetoitu korvaukset liiketoimintaa harjoittaville yksiköille niiden yleisen edun vuoksi suorittamista tehtävistä, milloin etu koituu muille kuin valtiolle.

Lakisääteisesti määräytyvät ja harkinnanvaraiset siirtomenot on pyritty merkitsemään eri momenteille.

30—39. Valtionavut kunnille, kuntayhtymille ja hyvinvointialueille ym.

Momenteille on merkitty kunnille, kuntayhtymille ja hyvinvointialueille suoritettavat valtionavut sekä siirrot Ahvenanmaan maakunnalle.

40—49. Valtionavut elinkeinoelämälle

Momenteille on merkitty elinkeinoelämän edistämiseksi tarkoitetut valtionavut yrityksille ja yksityisille elinkeinonharjoittajille sekä yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien yms. etuja edistäville keskusjärjestöille, yhdistyksille ym.

50—59. Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille

Momenteille on merkitty siirrot kotitalouksille (yksityisille kuluttajille) sekä valtionavut yleishyödyllisille järjestöille, laitoksille, yhdistyksille, seuroille jne. Tällaisia ovat esimerkiksi urheilujärjestöt, yksityiset oppilaitokset, yksityiset sairaalat ja sellaiset yksityiset tutkimuslaitokset, jotka eivät välittömästi palvele liike- tai elinkeinoelämää.

60. Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle

Momentille on merkitty siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin sekä siirrot kansaneläkelaitokselle.

61—65. EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan

Momenteille on merkitty sellaiset erittelemättömät siirrot, joiden jakamista kuntien, elinkeinoelämän ja kotitaloussektorin kesken ei ole voitu edeltäkäs in suorittaa. EU:n osallistuminen rakennerahasto-ohjelmiin sekä vastaava valtion rahoitus on merkitty momentille 32.30.64.

66—69. Siirrot EU:lle ja ulkomaille

Momenteille on merkitty sellaiset ulkomaille siirrettävät varat, joista ei saada välitöntä vastiketta tai joiden vastike on vähäinen suhteessa menon suuruuteen. Tällaisia ovat esim. kehitysyhteistyötoiminnan puitteissa myönnettävät avustukset sekä kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksut ja muut sellaiset avustusluonteiset jäsenmaksut, jotka ao. yhteisöt käyttävät toimintansa rahoitukseen tai välittävät edelleen avustuksina kolmansille tahoille.

Sijoitusmenot (70—89)

Sijoitusmenoihin luetaan muut kuin puolustusmateriaalin ja arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot, talonrakennusten sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamismenot, arvopapereiden, maa-alueiden ja rakennusten hankintamenot sekä lainananto.

Reaalisijoitukset (70—79)

Reaalisijoituksiin luetaan sellaiset valtion käyttöomaisuuden hankinnat, jotka täyttävät jäljempänä eri vakiomomenttiryhmien kohdalla esitetyt tunnusmerkit. Koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot on merkitty momenteille 70—73. Talonrakennukset on merkitty momenteille 74—75 ja muut rakennustyöt momenteille 77—79. Maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot on merkitty momentille 76.

70—73. Kaluston hankinta

Mikäli viraston tai laitoksen toimintamenot on budjetoitu toimintamenomomentille (01—14), on tälle yleensä sisällytetty myös määrärahat kaluston ja aineettoman käyttöomaisuuden hankintaan.

Poikkeustapauksissa (hankinnan suuruus, kertaluonteisuus, valtuuden käyttö, poikkeuksellinen hankintamenettely) voidaan momentilla erikseen määriteltävän kaluston hankintamenot budjetoida momentille 70 (Kaluston hankinta), jonka määrärahaa saa käyttää mainitunlaisten, viraston tai laitoksen (tai nimetyn hallinnonalan) toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenoihin.

74—75. Talonrakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisista valtion uudisrakennustöistä ja rakennusten perusparannustöistä aiheutuviin tarpeellisiin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin rakentamismenoihin. Perusparannuksiksi katsotaan sellaiset muutos- tai korjaustyöt, joiden johdosta rakennuksen arvo lisääntyy oleellisesti. Määrärahoja saa käyttää myös rakennusten turva- ja muista teknisistä järjestelmistä aiheutuviin menoihin. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös uudisrakennustöiden ja perusparannustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Momenteilla yksilöityjen hankkeiden kustannusarviot vastaavat rakennuskustannusindeksin pistelukua, joka ilmoitetaan kehyspäätöksen yhteydessä. Jos hankkeesta on tehty urakkasopimus, kustannusarvio perustuu sopimukseen. Kustannusarviot eivät sisällä arvonlisäveroa.

76. Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt

Momentille on merkitty maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot.

77—79. Maa- ja vesirakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisten muiden valtion rakennustöistä kuin talonrakennuksista aiheutuviin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin menoihin. Tällaisia töitä voivat olla esim. maanteiden, rautateiden, satamien, kanavien ja siltojen rakentamis- ja peruskorjaustyöt, maankuivatustyöt, vesi- ja viemärijohtotyöt, koskien ja vesiväylien perkaamis-, uittoväylien rakentamis- sekä pengerrys- ja patoamistyöt. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös mainitunlaisten rakennustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Lainat ja muut finanssisijoitukset (80—89)

80—86. Valtion varoista myönnettävät lainat

Momenteille on merkitty valtion varoista myönnettävät lainat.

87—89. Muut finanssisijoitukset

Momenteille on merkitty osakkeiden ja muiden arvopapereiden ostomenot sekä oman pääoman ehtoiset sijoitukset osakeyhtiöihin ym. finanssisijoitukset.

Muut menot (90—99)

Muihin menoihin luetaan valtionvelan korot sekä muut kulutus-, siirto- ja sijoitusmenoihin kuumattomat menot.

90—92. Valtionvelan korot

Momenteille on merkitty valtionvelan korot.

93—94. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta

Momenteille on merkitty valtionvelan nettokuoletukset, pääomatappiot ja emissiotappiot nettoutettuina.

95—99. Muut ja erittelemättömät menot

Momenteille on merkitty edellä luokittelemattomat menot, kuten alijäämän kattamiseen tarkoitett menot.

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

Selvitysosa: Valtiolle arvioidaan kertyvän verotuloja 67 301 milj. euroa vuonna 2025. Verotulojen arvioidaan kasvavan noin 0,7 % vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Verotulomomenttien kertymäärviot perustuvat arvioihin veropohjien kehityksestä sekä veroperustemuutosten vaikutuksista. Arviot keskeisten veropohjaerien kehityksestä vuonna 2025 on esitetty tuloarviomomenttien selvitysosissa. Verotuloennusteiden laatimista on selostettu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Hallituksen veropolitiikka ja keskeiset veroperustemuutokset

Pääministeri Orpon hallitus tavoittelee veropolitiikallaan kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista. Hallituksen veropolitiikka kannustaa työnteeseen ja yrittäjyyteen sekä tukee kotimaista omistajuutta. Monet hallitusohjelman mukaisista verotoimista on toteutettu jo v. 2024. Lisäksi julkisen talouden vakavan tilanteen vuoksi hallitus on kevään 2024 kehysriihen yhteydessä päättänyt julkista taloutta vahvistavista uusista verotoimista hallitusohjelmaan sisältyvien verotoimien lisäksi. Toimet on valittu niin, että ne kohdistuvat oikeudenmukaisesti ja että niistä on mahdollisimman vähän haittaa talouskasvulle. Toimista valtaosa toteutetaan vuosien 2024 ja 2025 aikana.

Ansiotuloveroperusteisiin tehdään ansiotasoindeksin muutosta vastaava indeksitarkistus kaikilla tulotasoilla lukuun ottamatta valtion tuloveroasteikon kahta ylintä tuloluokkaa. Lisäksi työn verotusta kevennetään painottaen pieni- ja keskitulolaisia, ja työtulovähennykseen tehdään lapsikorotus. Kuntien tulopohjaa vahvistetaan poistamalla ansiotulovähennys ja korottamalla vastaavasti työtulovähennystä. Osana julkisen talouden sopeuttamistoimia eläketulovähennystä kiristetään

siten, että pienimpien eläkkeiden verotus ei kiristy ja kotitalousvähennystä supistetaan. Valtion tuloverotuottoa kasvattavat vuonna 2025 myös sosiaalivakuutusmaksujen muutokset, jotka liittyvät työllisyysrahaston säästöjen kanavointiin velkaa kerryttävälle sektorille.

Yleinen arvonlisäverokanta ja vakuutusmaksuveron verokanta korotettiin 24 prosentista 25,5 prosenttiin alkaen 1.9.2024, mikä lisää verotuloja myös vuonna 2025. Vuonna 2025 korotetaan makeisten arvonlisäverokanta nykyisestä alennetusta 14 prosentista uuden yleisen arvonlisäverokannan mukaiseen 25,5 prosenttiin. Lisäksi hallitusohjelmassa päätetyn mukaisesti nykyisin 10 prosentin alennettuun arvonlisäverokantaan kuuluvat hyödykkeet siirretään sanoma- ja aikakauslehtiä lukuun ottamatta 14 prosentin verokantaan. Yleisradio Oy:n valtion televisio- ja radiorahastosta saaman korvauksen alv-kanta on vielä käsiteltävänä Ylen rahoitusta pohtivassa työryhmässä. Inkontinenssisuojien, kuukautissuojien ja lasten vaippojen arvonlisäverokanta puolestaan alennetaan hallitusohjelman mukaisesti 14 prosenttiin. Verotuloja lisää myös arvonlisäveron alarajahuojennuksen poisto. Arvonlisäverotuksen vähäisen toiminnan alaraja korotetaan 15 000 eurosta 20 000 euroon.

Vuonna 2025 verotuloja kasvattavat myös työnantajan koulutusvähennyksen poistaminen, maatalouden vuokratulojen verokohtelun uudistaminen, virvoitusjuomaveron ja väkevien alkoholijuomien alkoholiveron veronkorotukset sekä 1.11.2024 ja 1.7.2025 voimaan tulevat tupakkaveron korotukset. Verotuloja lisää myös 1.9.2024 voimaan tullut valmisteverotuslain muutos verovastuun laajentamisesta alkoholin etämyynissä. Lisäksi väylämaksut palautetaan täysimääräiseksi vuonna 2025. Vuoden 2026 alusta korotetaan sähköautojen sekä lataushybridien ajoneuvoverotusta sekä matkailuautojen käyttövoimaveroa, mikä lisää verotuloja jo vuonna 2025. Verotuloja vähentää aikaisemmin säädetty ajoneuvoveron perusveron alennus, joka kohdentuu vanhempaan ajoneuvokantaan sekä työnantajan maksamien muuttamiseen liittyvien kustannusten verovapauden laajentaminen.

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille. Hallitus ei käytä veronhuojennuksia tai verotukia kehysten kiertämiseksi.

Alla olevassa taulukossa esitetään keskeisten vuonna 2025 voimaan tulevien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuloihin. Veronkannon ja verontilitysten ajoituksesta johtuen veroperustemuutosten voimaantulovuonna niiden vaikutus budjettitalouden kassakertymään on usein pienempi kuin vuositason vaikutus.

Keskeisten verotuloihin vaikuttavien muutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2025 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2025	Vaikutus vuositasolla
Ansio- ja pääomatulovero		
— ansiotuloverotuksen indeksitarkistus (pl. kaksi ylintä tuloluokkaa)	-606	-661
— ansiotulovähennyksen korvaaminen työtulovähennyksellä	-391	-426
— työtulovähennyksen kasvattaminen pieni- ja keskituloisten verotuksen keventämiseksi	-83	-91
— työtulovähennyksen lapsikorotuksen (50 €/lapsi) käyttöönotto	-79	-86
— eläketulovähennyksen pienentäminen	99	108

Keskeisten verotuloihin vaikuttavien muutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2025 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2025	Vaikutus vuositasolla
— kotitalousvähennyksen pienentäminen	47	94
— maatalouden vuokratulojen verokohtelun yhdenmukaistaminen	6	12
— työnantajan maksamien muuttamiseen liittyvien kustannusten vero-		
vapauden laajentaminen	-2	-2
— verokorttien voimaantulon aikaistaminen (kertaluonteinen ajoitustekijä)	-7	-
Yhteisövero		
— työnantajan koulutusvähennyksen poistaminen	1	12
Arvonlisävero		
— yleisen arvonlisäverokannan ja vakuutusmaksuverokannan korottaminen		
24 prosentista 25,5 prosenttiin ¹⁾	1 225	1 225
— makeisten arvonlisäverokannan korotus alennetusta 14 prosentista		
yleiseen 25,5 prosentin arvonlisäverokantaan	33	80
— siirretään 10 prosentin alv-kantaan kuuluvat tuotteet ja palvelut		
(pl. sanoma- ja aikakauslehdet; ei sis. Yleisradion arvonlisäveroa)		
14 prosentin kantaan	253	305
— siirretään inkontinenssisuojat, kuukautissuojat ja vaipat 14 prosentin		
alv-kantaan	-10	-12
— arvonlisäveron alarajahuojennuksen poisto ja vähäisen toiminnan alarajan		
korotus	-4	70
Valmisteverot		
— tupakkaveron korotus ²⁾	-417	50
— väkevien alkoholijuomien veronkorotus	2	3
— virvoitusjuomaveron korotus	16	47
Muut verot ja veronalaiset tulot		
— ajoneuvoveron perusveron alennus ³⁾	-50	-50
— sähköautojen ja lataushybridien ajoneuvoverotuksen korotus ⁴⁾	10	34
— matkailuautojen käyttövoimaveron korotus	3	11
— väylämaksujen palauttaminen täysimääräiseksi	36	36
Yhteensä	82	759
— josta verotuottoa lisäävät	1 731	2 087
— josta verotuottoa vähentävät	-1 649	-1 328

¹⁾ Korotus tuli voimaan 1.9.2024.

²⁾ Veronkorotukset tulevat voimaan 1.11.2024 ja 1.7.2025. Vaikka veronkorotukset kasvattavat voimaan tulon jälkeen verotettujen tupakkatuotteiden veron määrää, vuonna 2024 toteutettava korotus siirtää tupakkaveron tuottoa vuodelta 2025 vuodelle 2024, koska tupakkatuotteita luovutetaan verolliseen kulutukseen suuria määriä ennen veronkorotuksia matalammilla verotasoiilla.

³⁾ Veronalennus tulee voimaan vuoden 2025 alusta, mutta veronalennuksen tuottovaikutus toteutuu jo osin vuonna 2024.

⁴⁾ Veronkorotus tulee voimaan vuoden 2026 alusta, mutta veronkorotuksen tuottovaikutus toteutuu jo osin vuonna 2025.

Verotulojen kehitys

Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2023—2025 (milj. euroa)

	2023 tilinpäätös	2024 TA + I LTA + II LTA	2025 esitys
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	31 551	32 805	33 832
Liikevaihtoon perustuvat verot	22 544	23 135	24 877
Valmisteverot	7 092	7 031	6 388
Muut verot ja veronluonteiset tulot	2 273	2 211	2 204
Yhteensä	63 460	65 182	67 301

Verotuksen kokonaistason vaikuttavat valtion päätösten lisäksi kuntien veropäätökset ja sosiaalivakuutusmaksujen taso. Alla olevassa taulukossa on esitetty kansantaloudessa kertyvät verot yhteensä suhteessa bruttokansantuotteeseen (kokonaisveroaste) sektoreittain ja verolajeittain jaoteltuna.

Julkisyhteisöjen saamat verotulot sektoreittain ja verolajeittain, % BKT:sta

	2023	2024	2025
Sektoreittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	42,4	41,8	42,2
Valtio	25,2	25,3	25,3
Kunnat	4,8	5,0	5,0
Soturahastot	12,4	11,6	11,9
Verolajeittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	42,4	41,8	42,2
Välittömät verot	17,1	17,2	17,0
Tuotannon ja tuonnin verot	12,9	13,1	13,3
Sosiaalivakuutusmaksut	12,4	11,6	11,9

Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä säädettyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää. Toisin kuin suorat tuet verotuet eivät pääasiassa näy budjetin menomomenteilla, vaan tuki toteutuu saamatta jääneinä verotuloina.

Verotukien seuranta on tärkeää, koska niiden kautta ohjataan merkittävää julkista tukea eri kohteisiin. Verotuet myös kaventavat veropohjaa ja usein monimutkaistavat verojärjestelmää. Hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus ei käytä veronhuojennuksia tai verotukia kehysten kiertämiseksi.

Verotukien määritelmät sekä arviot niiden vaikutuksista verotuottoihin ovat riippuvaisia verotukilaskennassa käytetystä normiverojärjestelmästä sekä laskentamenetelmistä ja saatavilla olevista laskenta-aineistoista. Verotukilaskelmien perustaksi Suomessa valittua normiverojärjestelmää ja laskentamenetelmiä on kuvattu Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen valmisteluraportissa

Verotuet Suomessa 2009 (www.vatt.fi). Lainsäädännön muututtua normiverojärjestelmään on tehty viime vuosina joitain muutoksia. Verotukien raportointia ja esimerkiksi uusien tukien määrittelyä ohjaa verotukiraportoinnin ohjausryhmä. Verotuet lasketaan pääsääntöisesti menetetyin verotulon periaatteella.

Noin kolmasosalle verotuista ei pystytä esittämään euromääristä arviota lainkaan ja osalle verotuista pystytään esittämään vain karkea suuruusluokka-arvio. Verotukien euromäärät saattavat muuttua vuodesta toiseen niihin tehtyjen lakimuutosten lisäksi myös veropohjan, laskentamenetelmien ja -aineistojen tai normijärjestelmän määrittelyssä tapahtuneiden muutosten seurauksena. Uusia verotukia myös saatetaan tunnistaa ilman, että lainsäädäntöä on muutettu. Nämä asiat on huomioitava vertailtaessa verotukien vuosittaisia muutoksia.

Verotukien seuranta perustuu säännöskohtaiseen tarkasteluun, jossa kunkin säännöksen muodostamaa verotukea verrataan sen normiverojärjestelmässä valittuun vertailutasoon ja arvioidaan erikseen staattisesti ja riippumatta muista verotuista. Todellisuudessa verotuen poistaminen ei välttämättä lisäisi verotuloja vastaavalla määrällä. Tukien päällekkäisyyden lisäksi tuet vaikuttavat hintoihin ja käyttäytymiseen, mitä staattisessa verotukilaskennassa ei pystytä ottamaan huomioon. Yksittäisen verotuen poistamisen lopullisia vaikutuksia on näistä syistä johtuen vaikea arvioida. Samasta syystä johtuen verotukien laskeminen yhteen ei anna todellista kuvaa siitä, kuinka paljon verotuloja kaikkien verotukien yhteysvaikutuksena menetetään tai kuinka paljon verotuloja voitaisiin lisätä poistamalla verotuet. Verotukien määrät kuvaavatkin ensisijaisesti verojärjestelmässä olevia erilaisia poikkeuksia normijärjestelmästä.

Tunnistettujen verotukien määrä vaihtelee hieman vuosittain, kun uusia verotukia tunnistetaan tai verotukia poistuu. Viime vuosina verotukia on tunnistettu yhteensä noin 200 kappaletta, joista noin neljäsosa on henkilöverotuksen verotukia ja noin viidesosa elinkeinoverotuksen verotukia. Verotukia kohdistuu kuitenkin laajasti kaikkiin verolajeihin. Tarkemmat kuvaukset verotuista löytyy kunkin verolajin momenttien selvitysosista. Lisäksi valtiovarainministeriön internetsivuilta (www.vm.fi/verotuet) löytyy päivitetty lista kaikista tunnistetuista verotuista sekä tietoa verotukien määrittelyyn, laskentaan ja normijärjestelmään tehdyistä muutoksista.

Verotuet 2025

Verotukia on määritelty vuodelle 2025 yhteensä 189 kappaletta. Verotukien lukumäärä vähenee ansiotulovähennyksen, arvonnäisäveron alarajahuojennuksen ja työnantajan koulutusvähennyksen poiston myötä, mutta lisääntyy inkontinenssisuojien, kuukautissuojien ja vaippojen alennetun arvonnäisäverokannan käyttöönoton myötä. Verotukien vuosittaisia muutoksia esitellään laajemmin verolajikohtaisilla momenteilla.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vuoden 2025 tuloveroasteikosta ja tuloverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiksi muiksi verolaeiksi	11.01.01, 11.01.02, 11.01.04 ja 28.90.35
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ennakkoperintälain muuttamisesta (HE 49/2024 vp)	11.01.01
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi maatilatalouden tuloverolain 5 ja 21 §:n, tuloverolain 32 §:n ja varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain 19 §:n muuttamisesta	11.01.01 ja 28.90.35
Hallituksen esitys makeisten ja suklaan arvonlisäverokannan muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi	11.04.01
Hallituksen esitys eduskunnalle arvonlisäverokantojen muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi	11.04.01
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 39 §:n muuttamisesta (HE 50/2024 vp)	11.04.01
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta	11.08.04
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajoneuvoverolain muuttamisesta	11.10.07
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajoneuvoverolain 11 §:n muuttamisesta	11.10.07

Osaston tuloarviot vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	31 550 920	33 879 000	33 832 000	-47 000	0
01. Ansio- ja pääomatuloverot	24 589 546	26 596 000	26 769 000	173 000	1
02. Yhteisövero	5 746 308	6 118 000	5 708 000	-410 000	-7
03. Korkotulojen lähdevero	45 645	148 000	406 000	258 000	174
04. Perintö- ja lahjaverot	1 169 420	817 000	949 000	132 000	16
(05.) Sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikainen voittovero	—	200 000	—	-200 000	-100
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	22 543 733	23 708 000	24 877 000	1 169 000	5
01. Arvonlisävero	21 404 693	22 579 000	23 624 000	1 045 000	5
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	920 830	939 000	1 053 000	114 000	12
03. Apteekkivero	218 210	190 000	200 000	10 000	5
08. Valmisteverot	7 092 318	7 021 000	6 388 000	-633 000	-9
01. Tupakkaverot	1 156 230	1 162 000	677 000	-485 000	-42
04. Alkoholijuomaverot	1 463 058	1 471 000	1 489 000	18 000	1

Osaston tuloarviot vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
05. Virvoitusjuomavero	219 041	220 000	238 000	18 000	8
07. Energiaverot	4 238 883	4 153 000	3 969 000	-184 000	-4
08. Eräiden juomapakkausten valmistevero	15 106	15 000	15 000	—	0
10. Muut verot	2 136 497	2 118 100	2 058 000	-60 100	-3
03. Autovero	378 046	308 000	292 000	-16 000	-5
05. Varainsiirtovero	608 766	629 000	604 000	-25 000	-4
06. Arpajaisvero	56 281	137 000	144 000	7 000	5
07. Ajoneuvovero	1 086 924	1 036 000	999 000	-37 000	-4
08. Jätevero	6 481	8 000	6 000	-2 000	-25
09. Kaivosmineraalivero	—	100	13 000	12 900	12900
19. Muut veronluonteiset tulot	136 459	115 553	146 250	30 697	27
04. Eräät viestinnän maksut	30 400	14 770	10 570	-4 200	-28
05. Eräät liikenteen maksut	23 645	25 600	25 800	200	1
06. Väylämaksut	48 924	51 000	85 000	34 000	67
09. Muut verotulot	19 272	7 410	7 410	—	0
10. Sähkö- ja maakaasuverkko- maksut ja Perämeren tuuli- voima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	5 339	5 860	5 670	-190	-3
11. Rahoitusvakuusviraston hallintomaksut	5 964	8 080	8 967	887	11
12. Säteilytoimintaverot	2 915	2 833	2 833	—	0
Yhteensä	63 459 927	66 841 653	67 301 250	459 597	1

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot*01. Ansio- ja pääomatuloverot*

Momentille arvioidaan kertyvän 26 769 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat muut kuin säännönmukaisen verotuksen palautuksiin liittyvät oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Momentille kertyvät luonnollisten henkilöiden ansiotuloista valtion progressiivisen tuloveroasteikon mukaan maksettava vero ja kaksiporaisen veroasteikon mukaan maksettava pääomatulovero. Lisäksi momentille kertyvät rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero sekä henkilön yleisradiovero.

Verotuloennusteen pohjana ovat viimeksi valmistuneen verotuksen eli verovuoden 2022 ansio- ja pääomatuloverojen määrät. Ennuste vuoden 2025 verokertymästä perustuu vuosien 2023 ja 2024 verokertymä tietoihin sekä ennusteeseen veronalaisten tulojen kehityksestä vuosina 2023—2025. Ennusteessa huomioidaan veroperusteisiin vuosina 2023 ja 2024 tehdyt ja vuodelle 2025 esitettävät muutokset sekä ennakkotiedot verovuoden 2023 verotuksen valmistumisesta.

Ansiotulojen merkittävin erä on palkkatulot, joiden kehitykseen vaikuttavat työllisyyden ja ansiotason kehitys. Toinen merkittävä ansiotuloerä on eläketulot. Palkkatulojen kasvu nopeutuu vuonna 2025 työllisyyden parantuessa. Eläketulojen kasvu hidastuu vuonna 2025 inflaation hidastumisen myötä, ja työttömyysetuudet alenevat. Pääomatulojen arvioidaan kasvavan 3,3 % vuonna 2025. Pääomatuloja ovat mm. luovutusvoitot, osinkotulot, vuokratulot, puun myyntitulot sekä yritystulon pääomatulo-osuus. Näistä merkittävimpiä ovat osinkotulot sekä luovutusvoitot, joita syntyy mm. arvopaperi- ja kiinteistökaupasta ja joiden kehitys riippuu varallisuusarvojen kehityksestä.

Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioitu kehitys

Veronalaiset tulot, taso ja muutos	2023 ennuste		2024 ennuste		2025 ennuste	
	milj. €	%	milj. €	%	milj. €	%
Ansiotulot, mistä	159 967	5,2	164 992	3,1	170 388	3,3
— palkkatulot	108 365	4,9	110 641	2,1	115 288	4,2
— eläketulot	38 082	7,4	40 576	6,5	41 587	2,5
— työttömyysturvaetuudet	3 779	3,5	3 773	-0,2	3 250	-13,9
Pääomatulot, mistä	14 809	-8,0	15 706	6,1	16 226	3,3
— luovutusvoitot	4 765	-22,1	5 224	9,6	5 428	3,9
— osinkotulot	5 595	-1,0	5 936	6,1	6 114	3,0

Ansiotuloveroperusteisiin tehdään ansiotasoindeksin muutosta vastaava indeksitarkistus kaikilla tulotasoilla lukuun ottamatta valtion tuloveroasteikon kahta ylintä tuloluokkaa. Valtion- ja kunnallisverotuksessa tulosta tehtävä ansiotulovähennys poistetaan ja ensisijaisesti valtion verosta tehtävää työtulovähennystä korotetaan vastaavasti. Lisäksi työtulovähennystä kasvatetaan pieni- ja keskituloisten verotuksen keventämiseksi ja vähennyksessä otetaan käyttöön lapsikorotus. Työnantajan maksamien muuttamiseen liittyvien kustannusten verovapautta laajennetaan. Maatalouden vuokratulojen verotuskohtelu yhdenmukaistetaan muiden vuokratulojen kanssa. Osana julkisen talouden sopeutustoimia eläketulovähennystä ja kotitalousvähennystä pienennetään. Lisäksi ansio- ja pääomatuloveromomentin kertymää kasvattavat noin 230 milj. eurolla muutokset, joita tehdään sosiaalivakuutusmaksuihin Työllisyysrahaston säästöjen kanavoimiseksi velkaa kerryttävälle sektorille. Verokorttien voimaantumisen aikaistaminen alentaa ansio- ja pääomatuloveron kertymää kertaluontoisesti vuonna 2025.

Ansio- ja pääomatuloverotukseen esitettävien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2025 ja vuositasolla (milj. euroa)

	Vaikutus verokertymään vuonna 2025	Vaikutus maksuunpantujen verojen määrään verovuositason
Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus (pl. kaksi ylintä tuloluokkaa)	-606	-661
Ansiotulovähennyksen korvaaminen työtulovähennyksellä	-391	-426
Työtulovähennyksen kasvattaminen pieni- ja keskituloisten verotuksen keventämiseksi	-83	-91
Työtulovähennyksen lapsikorotuksen (50 €/lapsi) käyttöönotto	-79	-86
Eläketulovähennyksen pienentäminen	99	108

Ansio- ja pääomatuloverotukseen esitettävien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2025 ja vuositasolla (milj. euroa)

	Vaikutus verokertymään vuonna 2025	Vaikutus maksuunpantujen verojen määrään verovuosisalla
Kotitalousvähennyksen pienentäminen	47	94
Maatalouden vuokratulojen verokohtelun yhdenmukaistaminen	6	12
Työnantajan maksamien muuttamiseen liittyvien kustannusten vero- vapauden laajentaminen	-2	-2
Verokorttien voimaantulon aikaistaminen (kertaluontoinen ajoitus- tekijä)	-7	-
Yhteensä	-1 016	-1 052
— josta verotuottoa lisäävät	152	214
— josta verotuottoa vähentävät	-1 168	-1 266

Kunkin verovuoden ansio- ja pääomatulovero kertyy useamman kalenterivuoden aikana, joten momentin kertymä koostuu eri verovuosilta maksuunpantujen verojen tilityksistä. Momentin kertymään vaikuttavat myös verontilityksissä sovellettavat veronsaajien jako-osuudet ja niiden mahdolliset oikaisut. Ansio- ja pääomatuloverojen kertymäaikataulua sekä jako-osuuksia ja niiden merkitystä tuloennusteessa on kuvattu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Verovuosina 2023—2025 maksuunpantujen verojen määrät (milj. euroa)

	2023 ennuste	2024 ennuste	2025 ennuste
Progressiivinen tulovero	20 074	20 750	21 387
Pääomatulovero	3 319	3 531	3 712
Yleisradiovero	555	569	572

Arvio valtion ansio- ja pääomatuloveron kertymästä vuonna 2025 (milj. euroa)

Ansio- ja pääomatulovero	25 388
Rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero	809
Yleisradiovero	572
Yhteensä	26 769

Ansio- ja pääomaverotuloennusteeseen liittyvät riskit aiheutuvat yleensä suurelta osin lähdeveroennusteen ja pääomatuloennusteen epävarmuuksista sekä mahdollisista veronsaajien jako-osuuksien oikaisuista. Lähdeveron tuotto on vaihdellut arvaamattomasti johtuen mm. aikaisempina vuosina maksettujen lähdeverojen palautuksista, ja siihen liittyvien alasuuntaisten riskien merkitys on korostumassa. Pääomatulojen kehitys on epätasaisempaa kuin ansiotulojen ja ne reagoivat talouden suhdanteisiin ansiotuloja voimakkaammin. Lisäksi pääomatulojen ennustamista vaikeuttaa se, että niistä saadaan suhteellisen vähän toteutumatieta ennen verotuksen valmistumista. Vuoden 2025 talousarvioesitystä laadittaessa tuoreimmat valmistuneen verotuksen mukaiset tiedot pääomatuloista ovat vuodelta 2022. Talousarviovuoteen ja sitä edeltävään verovuoteen liittyvät jako-osuuksien oikaisut saattavat muuttaa momentin kertymää useilla kymmenillä tai

jopa sadoilla miljoonilla euroilla. Etenkin suhdannekäänteiden yhteydessä näitä muutoksia on vaikea ennakoida.

Ansio- ja pääomatuloverotuksessa on määritelty 51 verotukea, joista 38:lle pystytään esittämään arvio tuen määrästä. Vaikutukset on arvioitu kaavamaisesti muiden verotukien vaikutuksista irrallaan, eikä yksittäisen verotuen poistaminen välttämättä kasvattaisi verotuloja tuen määrää vastaavasti. Osa ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista on luonteeltaan enemmän verotuksen yleiseen tasoon vaikuttavia vähennyksiä kuin suppealle ryhmälle kohdennettuja tukia. Tällaisia vähennyksiä ovat esimerkiksi ansiotulovähennys ja työtulovähennys, joilla säädellään työhön kohdistuvaa verorasitusta, sekä eläketulovähennys, joilla säädellään eläkkeiden verotuksen tasoa. Erityistapaus on laskennallisen asuntotulon verovapaudesta muodostuva verotuki, joka on ennemminkin teoreettinen verotuki kuin varsinainen verotuksessa myönnettävä huojennus.

Ansio- ja pääomatuloverotuksen verotukien arvioidaan vähentävän kaikkien veronsaajien verotottoja yhteensä noin 23,0 mrd. euroa (sisältäen laskennallisen asuntotulon verovapaudesta muodostuvan verotuen, n. 4,3 mrd. euroa) v. 2025. Tästä valtion veroihin kohdistuva vaikutus on noin 13,9 mrd. euroa.

Ansio- ja pääomatuloverotuksen verotukien euromäärää kasvattavat vuonna 2025 ansiotuloverotuksen indeksitarkistukseen liittyvä työtulovähennyksen korotus, työtulovähennyksen kasvattaminen pieni- ja keskituloisten verotuksen keventämiseksi, työtulovähennyksen lapsikorotuksen käyttöönotto sekä työnantajan maksamien muuttamiseen liittyvien kustannusten verovapauden laajentaminen. Verotukien euromäärää pienentävät eläketulovähennyksen ja kotitalousvähennyksen pienentäminen. Verotukien lukumäärää pienentää ansiotulovähennyksen poistaminen.

Arvio ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista vuosina 2023—2025 (milj. euroa, kaikki veronsaajat yhteensä)

	2023	2024	2025
Lakisääteisten eläke-, työttömyysvakuutus- ja sairausvakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus	3 860	3 985	3 650
Työtulovähennys	3 975	4 215	6 595
Kotitalousvähennys	505	505	400
Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuus	165	160	165
Eläketulovähennys	2 150	2 390	2 275
Vapaaehtoisen eläkevakuutusmaksun vähennyskelpoisuus	60	45	45
Lapsilisien verovapaus	485	485	485
Eräiden muiden sosiaalietuuksien verovapaus	1 025	1 025	1 025
Listaamattomien yhtiöiden osinkojen markkinakorkoa suurempi tuotto prosentti	470	485	505
Yrittäjävähennys	130	130	130
Laskennallisen asuntotulon verovapaus	5 200	5 000	5 000
Oman asunnon myyntivoiton verovapaus (suuruusluokkarvio)	2 500	2 500	2 500
Muut	2 362	1 912	382
Yhteensä	22 887	22 837	22 157

2025 talousarvio	26 769 000 000
2024 I lisätalousarvio	-503 000 000
2024 talousarvio	26 596 000 000
2023 tilinpäätös	24 589 546 494

02. Yhteisövero

Momentille arvioidaan kertyvän 5 708 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat muut kuin säännönmukaisen verotuksen palautuksiin liittyvät oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Vero on 20 % yhteisön verotettavasta tuloksesta. Momentille kertyy valtion osuus vuoden aikana kertyvästä yhteisöjen tuloverosta ja yhteisön yleisradioverosta. Yhteisöveron saajia ovat valtio ja kunnat.

Yhteisöveroennusteen perusteena ovat tuoreimmat toteutum tiedot ja arviot kunkin verovuoden lopullisesta verosta. Verovuoden 2025 yhteisöveron määrää ennustetaan arvioidun yritysten tuloskehityksen perusteella vuodesta 2023. Arvio verovuoden 2025 lopullisen yhteisöveron määrästä perustuu lisäksi verovuoden 2023 verotuksen valmistumisesta saatuihin ennakkotietoihin ja verovuoden 2024 toteutuneisiin kertymiin. Yritysten tuloskehitystä arvioidaan lähinnä kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämän muutoksen avulla. Yritysten tuloskehitys ei täysin seuraa toimintaylijäämän muutoksia. Varsinkin voimakkaiden suhdannevaihteluiden oloissa toimintaylijäämän antama kuva yritysten tuloksista saattaa poiketa huomattavasti todellisuudesta. Ennusteen laadinnassa toimintaylijäämä tarjoaa kuitenkin luontevan lähtökohdan tarkasteltaessa yhteisöverokertymän kehitystä suhteessa koko talouden aktiviteettia kuvaavaan kasvuennusteseen. Yhteisöveroennustetta täydennetään tarvittaessa yritysten tulostietojen ja kertymätietojen pohjalta. Yhteisövero on suhdanneherkimpiä veromuotoja, jonka tuotto on vaihdellut muita veromuotoja enemmän. Muutokset talouden kehityksessä ja yritysten tulostietojen voivat nopeasti aiheuttaa suuriakin muutoksia yhteisöveron tuottoon.

Toimintaylijäämän, yritysten tuloskehityksen ja yhteisöveron lopullisen veron arvioitu kehitys

	2022	2023 ennuste	2024 ennuste	2025 ennuste
Toimintaylijäämän muutos, %	4,8	-2,5	2,6	3,8
Verovuoden lopullinen vero, milj. euroa	8 048	7 504	7 639	7 894
— valtion osuus yhteisöveron tuotosta, %	66,24	76,09	76,31	76,35

Työnantajan koulutusvähen nys poistetaan, mikä kasvattaa yhteisöveron kertymää vuodesta 2025. Lisäksi yhteisöveromomentin kertymään vaikuttavat muutokset, joita tehdään vakuutusmaksuihin Työllisyysrahaston säästöjen kanavoimiseksi valtiolle.

Valtiolle suoritettavalla vuotuisella verolla on kerätty Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseksi tarvittavat varat vuodesta 2013 alkaen. Yhteisön yleisradioveroa kertyy noin 35 milj. euroa vuositasona.

Verovuoden vero kertyy useamman kalenterivuoden aikana ja näin ollen momentin kertymä koostuu eri verovuosilta tilitetystä yhteisöverosta. Verovuoden lopullisesta yhteisöverosta kertyy suurin osa saman vuoden aikana ennakoina. Verovuoden päättymisen jälkeen ennen verotuksen valmistumista maksettavien lisäennakoiden määrä vaihtelee vuosittain huomattavasti. Yrityksille myös palautetaan hakemuksesta ennakoita ennen verotuksen valmistumista. Verotuksen valmistumisen jälkeen kertyy jäännösveroja ja kertymää pienentävät yrityksille takaisin maksettavat ennakonpalautukset. Vuonna 2025 kertyy vielä veroja verovuodelta 2024 sekä aikaisemmilta verovuosilta.

Ennuste yhteisöveron kertymästä vuonna 2025

Yhteisöveron kertymät eri verovuosilta, milj. euroa	
— verovuodelta 2025	572
— verovuodelta 2024	5 959
— verovuodelta 2023	908
— aikaisemmilta verovuosilta	35
Yhteensä	7 474
— josta valtion osuus	5 708

Yhteisöjen tuloverotuksessa on luokiteltu 30 verotukea tai -sanktiota, joista 11:lle voidaan esittää arvio verotuen suuruudesta. Nämä verotuet on esitetty alla olevassa taulukossa. Vuonna 2025 verotukien määrää pienentää työnantajan koulutusvähennyksen poistuminen. Verotuet määritellään poikkeuksiksi normijärjestelmästä eikä kaikilla verotuilla ole ensisijaisesti taloudelliseen tukemiseen liittyviä tavoitteita. Verotukien vaikutukset on arvioitu kaavamaisesti muiden verotukien vaikutuksista irrallaan, eikä yksittäisen verotuen poistaminen välttämättä kasvattaisi verotuloja tuen määrää vastaavasti. Verotukien määritelmät sekä arviot niiden vaikutuksista verotuottoihin riippuvat verotukilaskennassa käytetystä normiverojärjestelmästä ja laskentamenetelmistä. Jak-sotusluonteisille verotuilla arvio voidaan esittää joko verovelan korkona tai verovuositason vaikutuksena; ks. Verotuet Suomessa 2009 -raportti (VATT 2010). Verotukien laskennasta löytyy lisätietoa valtiovarainministeriön verkkosivuilta osoitteesta www.vm.fi/verotuet.

Arvio yhteisöveromomentin verotuista (milj. euroa)

	2023	2024	2025
Käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoiton verovapaus	589	581	590
Irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenon poistaminen ¹⁾	195	171	145
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys	62	80	80
Luottotappiovarauksen vähennyskelpoisuus ¹⁾	36	33	32
Tonnistovero	26	25	26
Asuintalovaraus ¹⁾	10	10	9
Lisävastuuvakuutusvaraus ¹⁾	6	6	6
Työnantajan koulutusvähennys	9	9	
Tutkimusyhteistyön lisävähennys	6	9	12
Takuuvaraus ¹⁾	3	3	3
Elokuvatuottajien tuotantotuen verovapaus	3	3	3

¹⁾ Veroluoton korko.

2025 talousarvio	5 708 000 000
2024 II lisätalousarvio	-469 000 000
2024 I lisätalousarvio	-173 000 000
2024 talousarvio	6 118 000 000
2023 tilinpäätös	5 746 308 086

03. Korkotulojen lähdevero

Momentille arvioidaan kertyvän 406 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu korkotulojen lähdeverosta annettuun lakiin (1341/1990). Veron määrä on 30 % talletukselle tai joukkovelkakirjalainalle Suomeen maksetusta korosta. Verovelvollisia ovat luonnolliset henkilöt.

Kotitalouksien talletukset muodostavat veropohjasta suurimman osan. Vuoden 2023 lopussa suomalaisten kotitalouksien talletusten kanta Suomen rahalaitoksissa oli n. 108 mrd. euroa ja niiden keskiporko oli n. 1,18 %. Kotitalouksien lähdeverollisten talletusten kannan ja keskiporkon arvioidaan kehittyvän taulukossa esitetyn mukaisesti.

Korkotulojen lähdeveron veropohjan keskeisten tekijöiden arvioitu kehitys

	2023 toteutuma	2024 ennuste	2025 ennuste
Lähdeverollisten talletusten kannan muutos, %	-2,0	-0,1	2,6
Kotitalouksien talletusten keskiporko, %	0,74	1,30	1,10

2025 talousarvio	406 000 000
2024 II lisätalousarvio	106 000 000
2024 talousarvio	148 000 000
2023 tilinpäätös	45 645 093

04. Perintö- ja lahjavero

Momentille arvioidaan kertyvän 949 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu perintö- ja lahjaverolakiin (378/1940) ja siinä oleviin perintö- ja lahjaverosteikkoihin. Lahjaveron osuudeksi momentin kertymästä arvioidaan n. 20 %.

Perintö- ja lahjaverotukseen kohdistuu 15 erilaista verotukea, joista merkittävimmän, yritysten sukupolvenvaihdoshuojennuksen määräksi arvioidaan n. 180 milj. euroa vuonna 2025.

2025 talousarvio	949 000 000
2024 II lisätalousarvio	115 000 000
2024 talousarvio	817 000 000
2023 tilinpäätös	1 169 419 884

(05.) Sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikainen voittovero

Selvitysosa: Momentti ja sen tuloarvio ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2024 II lisätalousarvio	-150 000 000
2024 talousarvio	200 000 000

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Momentille arvioidaan kertyvän 23 624 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella, sekä valtion virastojen ja laitosten arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä saatavat tulot, jotka kirjataan suoriteperusteisesti.

Selvitysosa: Vero perustuu arvonlisäverolakiin (1501/1993). Yleistä arvonlisäverokantaa korotettiin 24 prosentista 25,5 prosenttiin 1.9.2024. Vuonna 2025 makeisten arvonlisäverokantaa korotetaan alennetusta 14 prosentista yleiseen 25,5 prosentin verokantaan ja siirretään 10 prosentin arvonlisäverokantaan kuuluvat tuotteet ja palvelut sanoma- ja aikakauslehtiä lukuun ottamatta 14 prosentin kantaan. Yleisradio Oy:n rahoituksen arvonlisäverokannan korotus on vielä käsiteltävänä. Lisäksi inkontinenssisuojat, kuukautissuojat ja vaipat siirretään yleisestä kannasta 14 prosentin kantaan. Arvonlisäverotuksen alarajahuojennus poistetaan ja vähäisen toiminnan alaraja korotetaan 15 000 eurosta 20 000 euroon.

Merkittävimmän osan arvonlisäverotuksen veropohjasta muodostaa kotitalouksien kulutus, josta kertyy noin 66 % arvonlisäveron tuotosta. Arvonlisäveroa kertyy myös verovapailta sektoreilta ja toimialoilta. Niillä ei ole veron vähennysoikeutta, joten ostojen sisältämät arvonlisäverot kerryttävät valtion verotuottoa. Arvonlisäveroa kertyy siten valtiosektorin ja julkiseen sektoriin luettavien sosiaaliturvarahastojen välituotekäytöstä ja investoinneista. Kuntien, kuntayhtymien ja hyvinvointialueiden välituotekäytöstä ja investoinneista kerätään myös arvonlisäveroa, mutta koska kerätyt verot palautetaan paikallishallinnolle, ne eivät lisää valtion budjetissa näytettäviä arvonlisäverotuottoja.

Lisäksi arvonlisäveroa kertyy ns. muun verovapaan toiminnan välituotekäytöstä ja investoinneista. Näitä ovat rahoitus- ja vakuutustoiminta, asuntojen omistus ja vuokraus sekä yksityinen terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut. Arvonlisäveroa kertyy myös mm. kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen välituotekäytöstä ja investoinneista.

Arvonlisäveron veropohjan keskeisten erien muutos, %

	2023	2024 ennuste	2025 ennuste
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen veropohja	3,1	1,4	2,7
Valtiosektorin ja sosiaaliturvarahastojen toiminnan välituote- käyttö	8,0	3,0	3,2
Muun verovapaan toiminnan välituotekäyttö	2,7	1,5	3,9

Arvonlisäveron kertymä koostuu Verohallinnon ja Tullin kantamista arvonlisäveroista sekä muiden valtion kirjanpitoyksiköiden suoraan arvonlisäveromomentille kirjaamista määristä.

Arvonlisäverokertymästä vähennettävät palautukset koostuvat arvonlisäverovelvollisille ilmoitusten, hakemusten ja muutosten johdosta palautetuista veroista. Varsinaisen veron lisäksi palautuksiin sisältyy kunnille ja hyvinvointialueille palautettu arvonlisävero, joka oli vuonna 2023 noin 3,9 mrd. euroa.

Arvonlisäveron kertymät (milj. euroa)

	2023 tilinpäätös	2024 talousarvio	2025 esitys
Verohallinnon bruttokertymä	39 222	40 076	42 174
Tullin nettokertymä	38	39	41
Arvonlisäverokertymä muista valtion tilivirastoista	89	94	98
Verohallinnon maksamat palautukset	-17 944	-17 630	-18 689
Yhteensä	21 405	22 579	23 624

Arvonlisäveroennusteen osuvuus riippuu keskeisesti siitä, miten kulutuksen kokonaisarvon kehitys ja kohdentuminen kyetään ennakoimaan. Muutokset kulutuksessa vaikuttavat nykyisen kulutuksen lisäksi ennustettuun tulevaan kulutukseen ja sitä kautta ennustettuun arvonlisäveropohjaan.

Tuottoennusteessa on otettu huomioon arvonlisäveron verotuet, jotka muodostuvat alennetuista verokannoista. Verotuiksi määritellään myös joitain EU:n arvonlisäverodirektiivistä poikkeavia eräitä sekä arvonlisäveron alarajaan liittyvä huojuennus. Arvonlisäverotukseen kohdistuu 21 verotukea vuonna 2025.

Arvonlisäveroon kohdistuvat verotuet (milj. euroa)

	2023	2024	2025
Elintarvikkeiden ja rehujen alennettu alv-kanta (14 %)	1 473	1 571	1 736
Ravintola- ja ateriapalvelujen alennettu alv-kanta (14 %)	669	727	832
Lääkkeiden alennettu alv-kanta (10 %, 14 % 2025)	394	419	248
Henkilökuljetusten alennettu alv-kanta (10 %, 0 % 2023, 14 % 2025)	298	257	155
Majoituspalvelujen alennettu alv-kanta (10 %, 14 % 2025)	136	146	88
Sähköenergian alennettu alv-kanta (10 %)	58	-	-
Muut verotuet	638	718	471
Yhteensä	3 666	3 838	3 530

2025 talousarvio	23 624 000 000
2024 II lisätalousarvio	107 000 000
2024 I lisätalousarvio	-723 000 000
2024 talousarvio	22 579 000 000
2023 tilinpäätös	21 404 692 530

02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 053 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta (664/1966). Vero on tarkoitettu ensi vaiheessa vakuutuslaitosten kannettavaksi ja siirrettäväksi vakuutusnottajien rasitukseksi. Esimerkiksi henkilövakuutukset on kuitenkin vapautettu verosta. Vakuutusmaksuvero täydentää arvonlisäveroa, koska arvonlisäverotuksessa vakuutuspalvelut on jätetty verotuksen ulkopuolelle. Vakuutusmaksuveron verokanta on seurannut yleisen arvonlisäverokannan kehitystä. Vakuutusmaksuveron verokantaa korotettiin 24 prosentista 25,5 prosenttiin syyskuussa vuonna 2024.

2025 talousarvio	1 053 000 000
2024 II lisätalousarvio	32 000 000
2024 talousarvio	939 000 000
2023 tilinpäätös	920 830 320

03. Apteekkivero

Momentille arvioidaan kertyvän 200 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena, pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Tulot ovat apteekkiverosta annetun lain (770/2016) mukaisia maksuja.

Vuonna 2025 apteekkiverot vahvistetaan vuoden 2024 liikevaihdon perusteella, josta on tehty lain mukaiset vähennykset.

2025 talousarvio	200 000 000
2024 II lisätalousarvio	11 000 000
2024 talousarvio	190 000 000
2023 tilinpäätös	218 210 247

08. Valmisteverot

01. Tupakkavero

Momentille arvioidaan kertyvän 677 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin tupakkaverosta (1470/1994). Lain mukaan savukkeista kannetaan yksikköperusteista veroa 9,43 senttiä kappaletta kohti ja arvoon perustuvaa veroa 52 % vähittäismyyntihinnasta laskettuna, kuitenkin vähintään 35,36 senttiä kappaletta kohti. Siikareista ja pikkusikareista kannetaan veroa 12,58 senttiä kappaleelta ja lisäksi 34 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 35,36 senttiä kappaleelta. Piippu- ja savuketupakasta veroa kannetaan 10,75 senttiä grammalta ja lisäksi 48 % vähittäismyyntihinnasta. Savukkeiksi kääritävistä hienoksi leikatusta tupakasta kannetaan veroa 8,05 senttiä grammalta ja lisäksi 52 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 27,37 senttiä grammalta. Muista tupakkaa sisältävistä tuotteista ja savukepaperista kannetaan veroa 60 % vähittäismyyntihinnasta. Sähkösavukeneiteiden vero on 30 senttiä millilitralta ja kuumennettavien tupakkatuotteiden vero 30 senttiä grammalta. Muiden kuin nestemäisten savuttomien nikotiinituotteiden vero on 10 senttiä grammalta ja lisäksi 10 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 14 senttiä grammalta.

Tupakkaveroa korotetaan 1.11.2024, 1.7.2025 sekä puolivuositain vuosina 2026 ja 2027. Vuonna 2024 toteutettava korotus siirtää verotuottoa vuodelta 2025 vuodelle 2024, koska tupakkatuotteita varastoidaan eli luovutetaan verolliseen kulutukseen suuria määriä ennen veronkorotuksia matalammilla verotasoilla ja marraskuussa tehtävästä veronkorotuksesta johtuen näistä luovutuksista kertyy veroa valtion budjettiin jo vuoden 2024 puolella. Vastaavasti veronkorotuksen jälkeen verolliset luovutukset jäävät pieniksi, jolloin vuoden 2025 verotuotto jää pienemmäksi. Lisäys vuodelle 2024 huomioidaan vuoden 2024 kolmannessa lisätalousarviossa eikä näy vielä alla olevassa taulukossa.

Tupakkaveron kertymän arvioitu kehitys (milj. euroa)

	2023 tilinpäätös	2024 talousarvio	2025 esitys
Savukkeet	940	883	485
Muut tupakkatuotteet	216	279	192
Yhteensä	1 156	1 162	677

Tupakkaveroon ei kohdistu verotukia.

2025 talousarvio	677 000 000
2024 talousarvio	1 162 000 000
2023 tilinpäätös	1 156 229 725

04. Alkoholijuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 489 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetaan lakiin (1471/1994). Veron määrä on väkevien alkoholijuomien osalta 54,80 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Välituotteiden vero (21 tilavuusprosenttia) on vastaavasti 41,09 euroa ja viinien vero (12,5 tilavuusprosenttia) 36,48 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Oluen vero litrassa sataprosenttista alkoholia on 36,20 euroa.

Väkevien alkoholijuomien alkoholiveroa korotetaan vuosina 2025—2027 kuluttajahintaindeksin ennustetun kehityksen mukaisesti.

Alkoholijuomien kulutusarviot perustuvat valtiovarainministeriön yhteistyössä eri toimijoiden kanssa laatimiin ennusteisiin alkoholin kulutuksesta.

Alkoholiveron kertymän arvioitu kehitys (milj. euroa)

	2023 tilinpäätös	2024 talousarvio	2025 esitys
Olut	619	602	584
Miedot käymisteitse valmistetut juomat	72	78	71
Viinit	234	241	252
Välituotteet	12	12	12
Etyylialkoholi	526	538	570
Yhteensä	1 463	1 471	1 489

Alkoholijuomaveron verotuottoa pienentää pienpanimoiden veronhuojennus, jonka määrän arvioidaan olevan n. 16 milj. euroa vuonna 2025.

2025 talousarvio	1 489 000 000
2024 II lisätalousarvio	10 000 000
2024 talousarvio	1 471 000 000
2023 tilinpäätös	1 463 058 148

05. Virvoitusjuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 238 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu virvoitusjuomaverosta annettuun lakiin (1127/2010). Veroa kannetaan alkoholittomista tai vain vähän alkoholia sisältävistä juomista ja veron määrä on 13 senttiä litralta valmista juomaa sokerittomilla juomilla ja 32 senttiä litralta valmista juomaa soke-ripitoisilla juomilla.

Virvoitusjuomaveroa korotetaan vuonna 2025. Korotuksen valmistelun ja voimaantulon aikataulu riippuu virvoitusjuomaverolakiin vuonna 2023 vahvistetun muutoksen valtioneuvoston päätöksistä Euroopan komissiossa.

Verotuksena momentin kertymää pienentää kliinisten ravintovalmisteiden, äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden, lastenruokien, laihdutusvalmisteiden ja ravintolisien vapautus verosta. Verotuen määrän arvioidaan olevan verotuottojen kannalta vähäinen.

2025 talousarvio	238 000 000
2024 talousarvio	220 000 000
2023 tilinpäätös	219 040 710

07. Energiaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 969 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta (1472/1994) sekä lakiin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996).

Energiaverojen tuottoennusteessa hyödynnetään Teknologian tutkimuskeskus VTT:n laatimaa liikenteen kasvihuonekaasujen ennustetta ja työ- ja elinkeinoministeriön energiaosastolla laadittavaa energiatasetta.

Energiaverojen veropohjien arvioitu kehitys (%)

	2023 tilinpäätös	2024 ennuste	2025 ennuste
Moottoribensiini	1,1	1,8	-2,9
Dieselöljy	-4,7	0,3	-2,8
Sähkö I (kotitaloudet, palveluala jne.)	-5,5	4,0	0,6
Sähkö II (teollisuus, kasvihuoneet ja konesalit)	-2,0	6,6	12,6
Muut (mm. kevyt polttoöljy, raskas polttoöljy, maa- kaasu, biokaasu, kivihiili, polttoturpe, nestekaasu)	-18,0	-6,6	-14,0

Energiaverojen verotasoja

	Verotaso v. 2024 (sis. huoltovarmuusmaksu)
Moottoribensiini, snt/l	71,77
Dieselöljy, snt/l	54,70
Kevyt polttoöljy, rikitön, snt/l	27,58
Raskas polttoöljy, snt/kg	30,54
Sähkö I (kotitaloudet, palveluala jne.), snt/kWh	2,253
Sähkö II (teollisuus, kasvihuoneet ja konesalit), snt/kWh	0,063
Kivihiili, €/t	220,44

Energiaverojen verotasoja

	Verotaso v. 2024 (sis. huoltovarmuusmaksu)
Maakaasu, €/MWh	23,354
Nestekaasu, snt/kg	31,49
Polttoturve, €/MWh	5,70

Verokertymän arvioitu kehitys energiatuotteittain (milj. euroa)

	2023 tilinpäätös	2024 talousarvio	2025 esitys
Moottoribensiini ¹⁾	1 256	1 167	1 167
Diesel ¹⁾	1 441	1 407	1 324
Sähkö	860	933	920
Muut	682	646	558
Yhteensä	4 239	4 153	3 969

¹⁾ Sisältää korvaavat biopolttoaineet.

Energiaverotuloihin on tunnistettu kohdistuvan 16 verotukea. Verotuet muodostuvat alennetuista verokannoista ja verotuen määräksi on katsottu vertailutason ja alennetun verokannan mukainen erotus. Energiaverotuet eivät ole aina yhteismitallisia, mistä johtuen niiden summaamista tulee välttää. Vuosimuutos voi myös johtua monesta syystä, kuten verotason muutoksesta, volyymin muutoksesta tai vertailutason muutoksesta. Vertailutasoista ja verotukien laskennasta löytyy lisätietoa valtiovarainministeriön verkkosivuilta osoitteesta www.vm.fi/verotuet.

Energiaverotulomomentille kuuluvat verotuet (milj. euroa)

	2023	2024	2025
Dieselpolttoaineen alempi verokanta ¹⁾	675	678	659
Raideliikenteen dieselmootoreissa käytettävä kevyt polttoöljy	12	11	11
Työkoneissa käytetyn kevyen polttoöljyn normia alempi verokanta	461	414	414
Turpeen alempi verokanta ²⁾	76	58	58
Turpeen verottoman käytön yläraja	46	46	46
Puupohjaisten polttoaineiden verottomuus	440	440	440
Jätteenpolton verottomuus	34	34	34
CHP-laitosten verotuki	64	54	31
Teollisuuden ja kasvihuoneiden sähkön alempi verokanta sekä lämpöpumppujen, konesalien ym. sähkön alempi verokanta	744	793	893
Raideliikenteen sähkön verottomuus	16	16	16
Liikenteessä käytetyn sähkön normia alempi verokanta ¹⁾	22	33	46
Liikenteessä käytetyn kaasun normia alempi verokanta ¹⁾	18	20	22
Biokaasun verotuki lämmityskäytössä	3	2	2

¹⁾ Tämän verotuen osalta on otettava huomioon verosanktioksi luettava henkilö- ja pakettiautojen ajoneuvoveron käyttövoimavero.

²⁾ Turpeen vero ei noudata nykyistä energiaveromallia.

Lisäksi energiaverotuiksi luetaan maatalouden energiaveronpalautus, jonka suuruudeksi arvioidaan n. 46 milj. euroa vuonna 2025, sekä energiaintensiivisten yritysten veronpalautus, jonka suuruudeksi arvioidaan n. 11 milj. euroa vuonna 2025. Edellä mainitut verotuet kuuluvat menomomentille 28.91.41 eivätkä siten vähennä energiaverojen tulomomentin verokertymää.

2025 talousarvio	3 969 000 000
2024 talousarvio	4 153 000 000
2023 tilinpäätös	4 238 883 419

08. Eräiden juomapakkausten valmistevero

Momentille arvioidaan kertyvän 15 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräiden juomapakkausten valmisteverosta (1037/2004). Alkoholijuomien, virvoitusjuomien, vesien ja eräiden muiden sellaisenaan juotavien juomien eri materiaalista valmistetut juomapakkaukset, lukuun ottamatta nestepakkauskartongista valmistettuja pakkauksia, ovat veronalaisia. Verosta vapaita puolestaan ovat juomapakkaukset, jotka ovat uudelleenkäytettäviä ja kuuluvat panttiin perustuvaan palautusjärjestelmään. Kertakäyttöisten, hyväksytyyn palautusjärjestelmään kuulumattomien juomapakkausten vero on 51 senttiä litralta. Veronalaisten pakkausten määrän oletetaan säilyvän vuonna 2025 likimain vuoden 2024 tasolla.

2025 talousarvio	15 000 000
2024 talousarvio	15 000 000
2023 tilinpäätös	15 105 762

10. Muut verot

03. Autovero

Momentille arvioidaan kertyvän 292 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu autoverolakiin (777/2020). Autovero määräytyy ajoneuvon hiilidioksidipäästön ja sen hinnan perusteella. Autoveroprosentti vaihtelee 0—48,9 prosentin välillä hiilidioksidipäästöstä riippuen WLTP-mittaustavan mukaisesti. Autot, joiden käyttövoimana on yksinomaan sähkö tai vety, on vapautettu autoverosta 1.10.2021 lähtien. Pakettiautojen verotus vastaa henkilöautojen verotusta, mutta kookkaiden pakettiautojen veroa alennetaan kokonaismassan perusteella.

Autoveron tuoton kehitys riippuu sekä verotettavien ajoneuvojen määrän että keskimääräisen veron kehityksestä. Uusien autojen rekisteröintimäärän ennustetaan hieman palautuvan vuonna 2025 viime vuosien matalalta tasolta, mutta samalla sähköautojen myyntiosuuden kasvun sekä polttomootoriautojen päästötasojen laskun myötä keskimääräisen autoveron määrän oletetaan alenevan.

Autoveron veropohjan keskeisten erien arvioitu kehitys

	2023		2024 ennuste		2025 ennuste	
	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa
Uudet henkilöautot	88 000	2 300	79 000	2 300	88 000	2 000
Käytetyt henkilöautot	38 000	2 100	42 000	1 300	42 000	1 000

Täyssähköautojen osuus ensirekisteröidyistä uusista henkilöautoista oli n. 34 prosenttia ja n. 26 prosenttia käytettynä tuoduista henkilöautoista vuonna 2023.

Autoveron arvioitu kertymä eri ajoneuvoryhmistä (milj. euroa)

	2023 tilinpäätös	2024 talousarvio	2025 esitys
Henkilöautot	311	234	224
Pakettiautot	51	58	53
Moottoripyörät	15	15	14
Muut ajoneuvot	1	1	1
Yhteensä	378	308	292

Autoverotukseen sisältyy useita verotukia.

Autoveron arvioitu verotuki (milj. euroa)

	2023	2024	2025
Tavallisten taksien verotuki	2	-	-
Invalidien autoverotuki	2	2	2
Pelastusautojen, sairausautojen, inva- ja esteettömien taksien, matkailuautojen sekä muiden ajoneuvojen verotuet	118	118	118
2025 talousarvio		292 000 000	
2024 talousarvio		308 000 000	
2023 tilinpäätös		378 045 823	

05. Varainsiirtovero

Momentille arvioidaan kertyvän 604 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu varainsiirtoverolakiin (931/1996). Vuonna 2025 varainsiirtoveron määrä on 3 % kiinteistöjen kauppahinnasta. Asunto-osakeyhtiön, keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön ja kiinteistöyhtiön sekä muiden kuin asunto- tai kiinteistöyhtiöiden osakkeiden omistusoikeuden luovutuksesta suoritettavan varainsiirtoveron määrä on 1,5 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta.

Varainsiirtoveron tuotosta suurin osa kertyy asunto- ja kiinteistökaupasta. Varainsiirtoveron tuotto vaihtelee vuosittain huomattavasti johtuen mm. veron piiriin kuuluvien yritysjärjestelyjen määrän vaihtelusta, samoin kuin asunto- ja kiinteistömarkkinoiden suhdannevaihteluista. Talousarvioesityksessä on käytetty oletusta, että vuonna 2025 asunto-osakekaupan arvo nousisi 8,3 % sekä kiinteistökaupan arvo nousisi 11,9 %. Varainsiirtovero tulee suorittaa 2—6 kuukauden kuluessa, uusien asunto-osakkeiden tapauksessa tätäkin myöhemmin, minkä johdosta asunto- ja kiinteistökaupassa tapahtuvat muutokset näkyvät varainsiirtoveron kertymässä jopa vuoden viiveellä.

Kunnan tai kuntayhtymän yhtiöittäessä hyvinvointialueelle vuokraamiaan sote- tai pelastustoimen käytössä olleita toimitiloja vuoden 2030 loppuun mennessä vastaanottavan yhtiön ei ole maksettava siirroista varainsiirtoveroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kiinteistöjen varainsiirtoverovapaus pienentää varainsiirtoverosta valtiolle kertyvien verotulojen määrää verrattuna siihen, että verovapautta ei toteutettaisi ja yhtiöittämisistä olisi maksettava varainsiirtovero. Verovapauden vaikutus vuodelta 2025 kertyvään varainsiirtoveron määrään riippuu siitä, miten vuosina 2024—2025 toteutettavat yhtiöittämiset kohdistuisivat vuoteen 2025.

Varainsiirtoveroon kohdistuu 9 verotukea, joista yhdelle pystytään laskemaan arvo. Merkittävien varainsiirtoverotuksen verotuki on se, että julkisen kaupankäynnin kohteena olevien arvopapereiden kauppa ei kuulu varainsiirtoveron piiriin.

Varainsiirtoverotuksen merkittävimmät verotuet (milj. euroa)

	2023	2024	2025
Ensiasunnon luovutuksen varainsiirtoverovapaus	120	-	-
Julkisesti listatun arvopaperin varainsiirtoverovapaus	2 000	2 000	2 000
Yhteensä	2 120	2 000	2 000
2025 talousarvio		604 000 000	
2024 II lisätalousarvio		-23 000 000	
2024 talousarvio		629 000 000	
2023 tilinpäätös		608 766 074	

06. Arpajaisvero

Momentille arvioidaan kertyvän 144 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu arpajaisverolakiin (552/1992). Vero kertyy lähes kokonaan yksinoikeudella toimeenpannuista arpajaisista, joista vero kerätään rahapanosten ja maksettujen voittojen erotuksesta.

2025 talousarvio	144 000 000
2024 talousarvio	137 000 000
2023 tilinpäätös	56 280 901

07. Ajoneuvovero

Momentille arvioidaan kertyvän 999 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu ajoneuvoverolakiin (1281/2003). Vero koostuu perusverosta ja käyttövoimaverosta.

Perusveroa kannetaan henkilö- ja pakettiautoista. Perusvero määräytyy ajoneuvon hiilidioksidipäästön perusteella. Jos hiilidioksidipäästön määrästä ei ole merkintää ajoneuvorekisterissä, vero perustuu ajoneuvon kokonaismassaan. Veroa kannetaan vain niiltä päiviltä, joilta ajoneuvo on ilmoitettu liikennekäyttöön.

Henkilö- ja pakettiautojen keskimääräisen perusveron määrä (euroa vuodessa)

	2023	2024	2025 ennuste
Henkilöautot	199	187	173
Pakettiautot	323	307	282

Käyttövoimaveroa määrätään ajoneuville, jota käytetään muulla voimalla tai polttoaineella kuin moottoribensiinillä. Henkilö- ja pakettiautojen käyttövoimaveron tarkoituksena on tasata eri polttoaineiden tai käyttövoiman toisistaan poikkeavasta verotuksesta johtuvaa verorasituksen eroa. Koska käyttövoimaveron on kiinteä ja polttoaineen verotus taas riippuu ajoneuvokohtaisesta polttoainekulutuksesta ja ajosuoritteesta, verorasituksen tasaus toteutuu keskimääräisyyksiin perustuvilla oletuksilla. Muiden ajoneuvojen kuin henkilöautojen käyttövoimaverolla on fiskaalisia ja EU-oikeudellisia perusteita.

Ajoneuvoveron perusveroa alennetaan 1.1.2025 alkavilta veropäiviltä kohdentaen veronalennus NEDC-mittaustavan mukaan mitattuihin suuripäästöisiin tai massan mukaan verotettuihin ajoneuvoihin. Täyssähköautojen ja lataushybridien ajoneuvoverotusta sekä matkailuautojen käyttövoimaveron korotetaan 1.1.2026 alkavilta veropäiviltä.

Ajoneuvoveron kertymän jakautuminen perusveroon ja käyttövoimaveroon ajoneuvolajeittain (milj. euroa)

	2023 tilinpäätös	2024 talousarvio	2025 esitys
Perusvero			
— henkilöautot	545	499	476
— pakettiautot	115	96	99
Käyttövoimaveron			
— henkilöautot	322	339	319
— pakettiautot	34	29	33

Ajoneuvoveron kertymän jakautuminen perusveroon ja käyttövoimaveroon ajoneuvolajeittain (milj. euroa)

	2023 tilinpäätös	2024 talousarvio	2025 esitys
— kuorma-autot	58	60	59
Maksutapalisä	13	13	13
Yhteensä	1 087	1 036	999

Ajoneuvoverotukseen sisältyvien verotukien yhteismääräksi arvioidaan 19 milj. euroa. Merkittävien verotuki on invalidien vapautus ajoneuvoveron perusverosta, jonka suuruudeksi arvioidaan 15 milj. euroa.

2025 talousarvio	999 000 000
2024 talousarvio	1 036 000 000
2023 tilinpäätös	1 086 923 885

08. Jätevero

Momentille arvioidaan kertyvän 6 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu jäteverolakiin (1126/2010). Jäteveroa suoritetaan lain verotaulukossa mainitusta kaatopaikalle toimitetusta hyödyntämiskelpoisesta jätteestä. Jäteveron määrä on 80 euroa tonnilta jätettä.

2025 talousarvio	6 000 000
2024 talousarvio	8 000 000
2023 tilinpäätös	6 480 631

09. Kaivosmineraalivero

Momentille arvioidaan kertyvän 13 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu kaivosmineraaliverolakiin (314/2023). Veroa maksetaan Suomessa louhituista, kaivoslaissa tarkoitetuista kaivosmineraaleista. Metallimalmien vero on 0,6 % kaivosmineraalin sisältämän metallin verotusarvosta ja muiden kaivosmineraalien vero on 0,20 euroa tonnilta malmia tai hyötykiveä. Kaivosmineraaliveroa maksetaan ensimmäistä kertaa vuonna 2024 louhituista kaivosmineraaleista.

Kullanhuuhdonnan yhteydessä löydetty kaivosmineraalit on rajattu kaivosmineraaliveron ulkopuolelle, mikä muodostaa verotuen.

2025 talousarvio	13 000 000
2024 II lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	100 000

19. Muut veronluonteiset tulot

04. Eräät viestinnän maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 10 570 000 euroa.

Selvitysosa: Tietoyhteiskuntamaksu 4 400 000 euroa sekä televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu 1 000 000 euroa perustuvat lakiin sähköisen viestinnän palveluista (917/2014).

Postitoiminnan valvontamaksu 1 300 000 euroa perustuu postilakiin (415/2011). Varmennemaksu 270 000 euroa perustuu lakiin vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista (617/2009).

Edellä mainittuja maksuja arvioidaan kertyvän yhteensä 6 970 000 euroa. Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.01.02 määrärahan mitoituksessa.

Toimilupamaksu, yhteensä 200 000 euroa, perustuu eräiden radiotaajuuksien huutokaupoista annettuun lakiin (462/2009) ja lakiin sähköisen viestinnän palveluista (917/2014). Liikenne- ja viestintävirasto perii 700 megahertsin, 3 500 megahertsin ja 26 gigahertsin taajuusalueilla vuonna 2016, 2018 ja 2020 toteutettujen huutokauppojen tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun. Toimilupamaksut tuloutetaan tasaerissä toimilupakauden viiden ensimmäisen vuoden aikana. Samoin Liikenne- ja viestintävirasto perii vuonna 2009 toteutetun huutokaupan tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun.

Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 288 §:n perusteella perittäviä markkinaehtoisia taajuusmaksuja 3 400 000 euroa.

2025 talousarvio	10 570 000
2024 talousarvio	14 770 000
2023 tilinpäätös	30 399 854

05. Eräät liikenteen maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 25 800 000 euroa.

Selvitysosa: Lentoliikenteen valvontamaksu 8 900 000 euroa perustuu lakiin lentoliikenteen valvontamaksusta (1249/2005). Katsastustoiminnan valvontamaksu 7 400 000 euroa perustuu lakiin katsastustoiminnan valvontamaksusta (960/2013). Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.01.02 määrärahan mitoituksessa.

Tieliikenteen liikenneturvallisuusmaksu 9 500 000 euroa perustuu lakiin liikenneturvallisuusmaksusta (471/2016). Tästä toiminnasta aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.10.51 määrärahan mitoituksessa.

2025 talousarvio	25 800 000
2024 talousarvio	25 600 000
2023 tilinpäätös	23 645 035

06. Väylämaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 85 000 000 euroa.

Selvitysosa: Väylämaksu perustuu väylämaksulakiin (1122/2005), jonka perusteella Suomen vesialueella kauppamerenkulkua harjoittavasta aluksesta suoritetaan valtiolle väylämaksua.

Väylämaksu ehdotetaan palautettavaksi täysimääräiseksi vuodesta 2025 alkaen.

2025 talousarvio	85 000 000
2024 talousarvio	51 000 000
2023 tilinpäätös	48 923 591

09. Muut verotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 410 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan kaikki sellaiset verot ja veronluonteiset tulot, joiden osalta ei ole katsottu kertymän vähäisyyden vuoksi tarpeelliseksi pitää omaa tulomomenttia. Momentille kertyy lähinnä ennen vuotta 2014 voimassa olleiden veroperusteiden mukaisia veroja ja maksuja.

Momentille tuloutetaan myös lakiin säätiön valvontamaksusta (1048/2013) ja lakiin tilintarkastajan vuosimaksusta ja laadunvalvonnan maksuista (1512/2015) perustuvat tulot. Näillä maksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.01.07.

Lisäksi momentille tuloutetaan alkoholivalvonnan vuosimaksut. Näillä maksuilla rahoitetut menot on otettu huomioon momentilla 28.40.01.

2025 talousarvio	7 410 000
2024 talousarvio	7 410 000
2023 tilinpäätös	19 272 421

10. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 5 670 000 euroa.

Selvitysosa: Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut perustuvat lakiin sähkö- ja maakaasuverkkomaksusta (950/2012). Verkkomaksutulojen arvioidaan olevan 5 200 000 euroa vuonna 2025. Verkkomaksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.01.09.

Perämeren tuulivoima-alueelta perittävä tuulivoimamaksu perustuu lakiin tuulivoiman kompensatioalueista (490/2013). Kaikki syöttötariffijärjestelmässä olevat voimalat ovat jo tuulivoimamaksunsa suorittaneet. Vuonna 2025 tuulivoimamaksuja kerätään 470 000 euroa. Niitä kertyy preemiojärjestelmään hyväksytyiltä voimaloilta ja ilman valtion tukia rakennetuilta voimaloilta.

2025 talousarvio	5 670 000
2024 talousarvio	5 860 000
2023 tilinpäätös	5 339 198

11. Rahoitusvakausviraston hallintomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 8 967 000 euroa.

Selvitysosa: Maksu perustuu Rahoitusvakausviraston hallintomaksusta annettuun lakiin (1197/2014). Momentille tuloutetaan Rahoitusvakausviraston luottolaitoksilta ja sijoituspalveluyrityksiltä perimät hallintomaksut, joilla katetaan viraston toiminnasta aiheutuvat kulut.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.03.

2025 talousarvio	8 967 000
2024 talousarvio	8 080 000
2023 tilinpäätös	5 964 452

12. Säteilytoimintaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 833 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat säteilylaissa (859/2018) tarkoitettuja valvontamaksuja.

Säteilyturvakeskuksen perimät veronluonteiset valvontamaksut perustuvat tarkastustoiminnan toteutuneisiin kustannuksiin pohjautuvaan kustannusarvioon. Veron määrää tarkistetaan tarvittaessa kustannustason muuttuessa.

2025 talousarvio	2 833 000
2024 talousarvio	2 833 000
2023 tilinpäätös	2 914 521

Osasto 12

SEKALAISET TULOT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
23. Valtioneuvoston kanslia	25	50	50	—	0
99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot	25	50	50	—	0
24. Ulkomministeriön hallinnonala	35 985	26 944	33 319	6 375	24
20. Tiede- ja kulttuuri- instituuttikiinteistöjen vuokratulot	822	1 102	891	-211	-19
99. Ulkomministeriön hallinnonalan tulot	35 163	25 842	32 428	6 586	25
25. Oikeusministeriön hallinnonala	162 900	165 555	166 755	1 200	1
10. Tuomioistuintulot	38 997	44 750	39 750	-5 000	-11
14. Oikeusapumaksutulot	3 636	3 911	3 911	—	0
15. Yleisen edunvalvonnan tulot	29 148	32 144	33 344	1 200	4
20. Ulosottomaksut	88 563	82 000	87 000	5 000	6
(21.) Korot ulosoton säilytettävänä olevista varoista	—	—	—	—	0
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 556	2 750	2 750	—	0
26. Sisäministeriön hallinnonala	131 450	166 327	100 774	-65 553	-39
98. EU:lta saatavat tulot	96 555	164 227	97 274	-66 953	-41
99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	34 895	2 100	3 500	1 400	67

Osaston tuloarviot vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
27. Puolustusministeriön hallinnonala	42 010	106 038	146 437	40 399	38
20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18	18	18	—	0
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	41 992	106 020	146 419	40 399	38
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 687 450	2 872 472	2 956 403	83 931	3
11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista	60 692	63 552	63 962	410	1
12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	23 935	25 062	25 224	162	1
13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	13 677	14 321	14 414	93	1
14. Tulot positiivisen luottotietorekisterin käyttömaksuista	—	5 400	9 750	4 350	81
20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot	7 928	10 056	7 450	-2 606	-26
50. Siirto valtion eläke-rahastosta	2 116 165	2 284 934	2 360 717	75 783	3
51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	330 150	365 747	375 086	9 339	3
52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	17 466	19 420	19 420	—	0
60. Työturvallisuusmaksu	1 083	1 010	1 010	—	0
92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	54 231	55 600	52 000	-3 600	-6
93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	1 698	1 400	1 400	—	0
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	60 426	25 970	25 970	—	0

Osaston tuloarviot vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
29. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonala	361 256	38 000	40 000	2 000	5
70. Opintotukitoiminnan tulot	88 964	34 000	36 000	2 000	6
(88.) Opetus- ja kulttuuri- ministeriön osuus rahapeli- toiminnan tuotoista	252 390	—	—	—	0
99. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonalan muut tulot	19 901	4 000	4 000	—	0
30. Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonala	814 303	916 207	899 611	-16 596	-2
01. EU:n maataloustuki- rahastosta saatavat tulot	530 771	533 205	535 005	1 800	0
02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	223 905	340 000	320 000	-20 000	-6
03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	5 259	9 000	10 000	1 000	11
04. EU:lta saatavat muut tulot	321	160	290	130	81
(20.) Maa- ja metsätalous- ministeriön osuus rahapeli- toiminnan tuotosta	18 521	—	—	—	0
40. Vesioikeudelliset kala- talousmaksut	3 582	3 000	3 582	582	19
41. Tenojoen kalastuslupa- maksut	40	45	45	—	0
42. Hirvieläinten metsästys- maksut	4 043	3 590	3 590	—	0
44. Kalastonhoitomaksut	9 920	9 899	9 920	21	0
45. Riistanhoitomaksut	12 622	12 908	12 779	-129	-1
99. Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonalan muut tulot	5 318	4 400	4 400	—	0
31. Liikenne- ja viestintä- ministeriön hallinnonala	44 646	21 550	54 650	33 100	154
10. Hallinnonalan virastojen tulot	34 368	1 500	24 600	23 100	1540
99. Liikenne- ja viestintä- ministeriön hallinnonalan muut tulot	10 278	20 050	30 050	10 000	50
32. Työ- ja elinkeino- ministeriön hallinnonala	878 931	1 020 320	956 055	-64 265	-6
20. Turvallisuus- ja kemikaali- viraston tulot	3 665	3 650	3 535	-115	-3
21. Päästöoikeuksien huuto- kauppatulot	—	548 000	526 000	-22 000	-4

Osaston tuloarviot vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
31. Palkkaturvamaksujen palautukset	25 958	33 270	33 270	—	0
50. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot	174 664	240 000	269 000	29 000	12
99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	674 645	195 400	124 250	-71 150	-36
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	448 019	176 590	206 718	30 128	17
02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	3 346	2 690	2 030	-660	-25
03. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	0	100	100	—	0
(90.) Sosiaali- ja terveysministeriön osuus rahapeli-toiminnan tuotosta	249 099	—	—	—	0
98. Valtionapujen palautukset	177 544	158 200	158 200	—	0
99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	18 030	15 600	46 388	30 788	197
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	864	503 656	210 480	-293 176	-58
10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	0	150	150	—	0
20. Siirto Valtion asunto-rahastosta	400	502 700	209 524	-293 176	-58
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	464	806	806	—	0
39. Muut sekalaiset tulot	11 544 357	1 261 000	1 011 000	-250 000	-20
01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista	136 288	130 000	136 000	6 000	5
02. Verotukseen liittyvät korkotulot	84 609	79 000	79 000	—	0
04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	11 299 970	300 000	300 000	—	0
10. Muut sekalaiset tulot	23 489	7 000	7 000	—	0
20. Elpymis- ja palautumistukivälineen tulot	0	745 000	489 000	-256 000	-34
Yhteensä	17 152 196	7 274 709	6 782 252	-492 457	-7

23. Valtioneuvoston kanslia

99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 50 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne valtioneuvoston kanslian ja oikeuskanslerinviraston tulot, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina tai ei voida hyvittää menomomentille.

2025 talousarvio	50 000
2024 talousarvio	50 000
2023 tilinpäätös	24 786

24. Ulkoministeriön hallinnonala

20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot

Momentille arvioidaan kertyvän 891 000 euroa.

Selvitysosa: Ulkomailla sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöt ovat olleet ulkoministeriön omistajahallinnassa 1.1.2017 alkaen. Kiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roomassa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asunto-loineen. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätiöille niiden toimintaan ulkomailla.

Instituuttikiinteistöjen ylläpito- ja korjausmenot on budjetoitu momentille 24.01.20.

2025 talousarvio	891 000
2024 talousarvio	1 102 000
2023 tilinpäätös	821 997

99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 32 428 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät hallinnonalan viisumien käsittelymaksuista, kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien sekä kehitysavun palautuksista, YK:n sotilaallisesta kriisinhallinnasta maksamista palkkausmenokorvauksista, konsulisuojeludirektiivin (EU) 2015/637 johdosta toisilta jäsenvaltioilta mahdollisesti saatavista korvauksista, Sitran lahjoituksesta CMI:n Rauhanrahastoon, kiinteistöjen myyntituloista sekä muista tuloista, joita ei ole nettoutettu hallinnonalan menomomenteille.

Tuloista 14 081 000 euroa on EU:n osuus ministeriön kanssa tehtävistä yhteistoimintahankkeista. Yhteistoimintahankkeista saatavilla tuloilla katetaan ao. yhteistoimintahankkeiden menot, jotka budjetoidaan momentille 24.30.68.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Viisumien käsittelymaksut	9 000 000
Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeiden tulot	14 081 000
Sotilaallisen kriisinhallinnan palkkausmenokorvaukset YK:lta	2 447 000
Sitran lahjoitus CMI:n Rauhanrahastoon	5 000 000
Kiinteistöjen myyntitulot	400 000
Muut tulot	1 500 000
Yhteensä	32 428 000

2025 talousarvio	32 428 000
2024 II lisätalousarvio	-2 340 000
2024 talousarvio	25 842 000
2023 tilinpäätös	35 163 342

25. Oikeusministeriön hallinnonala*10. Tuomioistuintulot*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 39 750 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tuomioistuinmaksulakiin (1455/2015), oikeusministeriön asetukseen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista sekä oikeusministeriön asetukseen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	38 972	44 735	39 735
— muut tuotot	25	15	15
Tuotot yhteensä	38 997	44 750	39 750
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	37 209	22 900	38 000
— osuus yhteiskustannuksista	70 635	76 000	71 000
Kustannukset yhteensä	107 844	98 900	109 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-68 847	-54 150	-69 250
Kustannusvastaavuus, %	36	45	36

2025 talousarvio	39 750 000
2024 talousarvio	44 750 000
2023 tilinpäätös	38 996 521

14. Oikeusapumaksutulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 3 911 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Momentille nettoutettavista tuloista oikeusavun saajan hävinneen vastapuolen korvaukset oikeudenkäyntikuluista budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusapulakiin (257/2002), lakiin Oikeuspalveluvirastosta (1133/2023) ja valtioneuvoston asetukseen oikeusavun palkkioperusteista (290/2008).

2025 talousarvio	3 911 000
2024 talousarvio	3 911 000
2023 tilinpäätös	3 635 990

15. Yleisen edunvalvonnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 33 344 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin holhoustoimesta (442/1999) ja valtioneuvoston asetukseen edunvalvojan palkkion suuruudesta (696/2012).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	29 148	32 144	33 344
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	14 947	15 500	16 000
— osuus yhteiskustannuksista	23 045	21 200	23 000
Kustannukset yhteensä	37 992	36 700	39 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-8 844	-4 556	-5 656
Kustannusvastaavuus, %	77	88	86

2025 talousarvio	33 344 000
2024 talousarvio	32 144 000
2023 tilinpäätös	29 148 185

20. Ulosottomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 87 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin ulosottomaksuista (34/1995) ja vastaavaan asetukseen (35/1995).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	88 563	81 800	87 000
— muut tuotot	-	200	-
Tuotot yhteensä	88 563	82 000	87 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	32 936	35 000	35 000
— osuus yhteiskustannuksista	36 424	41 000	40 000
Kustannukset yhteensä	69 360	76 000	75 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	19 203	6 000	12 000
Kustannusvastaavuus, %	128	108	116

2025 talousarvio	87 000 000
2024 talousarvio	82 000 000
2023 tilinpäätös	88 562 985

99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 2 750 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Kertyviä tuloja saa käyttää oikeusministeriön hallinnonalan kirjanpitoyksiköiden viivästysko-roista ja niiden tileistä poistoista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön asetukseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien viranomaisten maksullisista suoritteista sekä oikeusministeriön asetukseen eräistä tietosuojavaltuutetun toimiston maksullisista suoritteista (1172/2020). Lisäksi momentille kertyvät ulosottokaaren (705/2007) mukaiset valtiolle tilitettävät vähäiset ulosottovarot sekä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettävät velkojien menettämät jako-osuudet.

2025 talousarvio	2 750 000
2024 talousarvio	2 750 000
2023 tilinpäätös	2 556 408

26. Sisäministeriön hallinnonala

98. EU:lta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 97 274 000 euroa.

Momentille tuloutetaan Euroopan unionin

1) rahoitusohjelmakauden 2014—2020 sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston maksut ja korvaukset

2) rahoitusohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka- ja maahanmuuttorahaston, yhdenmetyt raja-turvallisuuden rahaston raja- ja viisumirahoitusvälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston maksut ja korvaukset Suomelle

3) maksut rescEU-CBRN -varastointihankkeeseen

4) maksut rescEU medical/CBRN -varastointihankkeeseen.

Tulot budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Suomeen vuoden 2025 aikana tuloutuvaksi arvioitu kertymä koostuu lähinnä sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston ennakkomaksuista sekä rahastojen toimeenpanosta ja uudelleensijoitettujen henkilöiden vastaanottamiseen perustuvista korvauksista ja Euroopan komission suorituksesta rescEU, CBRN- ja medical/CBRN-varastointihankkeille.

Arvioidut tuloutukset Euroopan unionista vuonna 2025 (1 000 euroa)

Kokonaisuus

Rahoitusohjelmakauden 2014—2020 sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston maksut ja korvaukset	2 000
Rahoitusohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka- ja maahanmuuttorahaston, yhdenmetyt rajaturvallisuuden rahaston raja- ja viisumirahoitusvälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston maksut ja korvaukset	37 731
Maksut rescEU CBRN -varastointihankkeeseen	34 108
Maksut rescEU medical/CBRN -varastointihankkeeseen	23 435
Yhteensä	97 274

EU:n sisäasioiden rahastojen ohjelmakauden 2021—2027 arvioidut rahoitusosuudet Suomelle (1 000 euroa)

Rahastot

Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto AMIF, perusosa	67 926
AMIF uudelleensijoittamisen määräraha	45 331
Sisäisen turvallisuuden rahasto ISF, perusosa	36 602
Rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukiväline BMVI, perusosa	77 973
BMVI lisärahoitus, IO-erityistoimi	1 042
BMVI lisärahoitus, Yhdenmetyt rajaturvallisuus-erityistoimi	2 013
Yhteensä	230 887

Komission arvioidut rahoitusosuudet Suomelle RescEU-varastointihankkeista vuosille 2023—2027 (1 000 euroa)

Hankkeet	
RescEU CBRN -varastointi	242 236
RescEU medical/CBRN -varastointi	62 909
Yhteensä	305 145

Rahoitusohjelmakauden 2021—2027 rahastojen tuloja vastaavat maksatukset on budjetoitu momentille 26.01.26. RescEU, CBRN-varastointi -hankkeen menot on budjetoitu momentille 26.01.27. RescEU, medical/CBRN-varastointihankkeen menot on budjetoitu momentille 26.01.23.

2025 talousarvio	97 274 000
2024 talousarvio	164 227 000
2023 tilinpäätös	96 554 507

99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 500 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (1 000 euroa)

Raja- ja merivartiovirasto Frontexilta saadut maastapoistamislentojen korvaukset	500
Vastaanottokeskuksille myönnettyjen määrärahojen palautukset	350
Takavarikoitujen esineiden myyntitulot	200
Muut tulot	2 450
Yhteensä	3 500

2025 talousarvio	3 500 000
2024 talousarvio	2 100 000
2023 tilinpäätös	34 895 197

27. Puolustusministeriön hallinnonala

20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 18 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää irtaimen omaisuuden hankinta- ja huoltomenoihin, kotimaisen puolustusteollisuuden kanssa tehtävistä materiaalin vaihtosopimuksista aiheutuviin menoihin sekä irtaimen omaisuuden myynnistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat irtaimen omaisuuden myyntituloja, häviämiskorvauksia sekä Puolustusvoimien rahoittamasta tuotekehityksestä perittäviä rojaltimaksuja.

Tulot ja menot (1 000 euroa)

Bruttotulot	
Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä, häviämiskorvauksista ja rojaltimaksuista	3 860
Bruttomenot	
Irtaimen omaisuuden myynti-, hankinta- ja huoltomenot	3 842
Nettotulot	18
2025 talousarvio	18 000
2024 talousarvio	18 000
2023 tilinpäätös	18 000

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 146 419 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat YK:n ja Euroopan rauhanrahaston takaisinmaksuja Ukrainaan luovutetusta materiaalista ja kriisinhallintaoperaatioista ja niissä muille osanottajamaille tuotetuista palveluista perittyjä maksuja, hankintaennakkojen viivästyskorkoja, FMS-maksujärjestelyjen palautuksia ja korkotuottoja sekä hallinnonalan kirjanpitoyksikköjen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

FMS-maksujärjestelyjen palautukset ja korkotulot sekä muut tulot	49 500 000
Takaisinmaksut Euroopan rauhanrahastolta	94 000 000
Sotilaallisen kriisinhallinnan kustannusten korvaukset, kurssitoiminnan tulot ja muut tulot	2 919 000
Yhteensä	146 419 000
2025 talousarvio	146 419 000
2024 talousarvio	106 020 000
2023 tilinpäätös	41 992 471

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala*11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista*

Momentille arvioidaan kertyvän 63 962 000 euroa.

Selvitysosa: Veronsaajien maksuosuudet perustuvat Verohallinnosta annettuun lakiin (622/2021, 30 §).

Kuntien osuus on 14,2 %.

2025 talousarvio	63 962 000
2024 talousarvio	63 552 000
2023 tilinpäätös	60 692 046

12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 25 224 000 euroa.

Selvitysosa: Veronsaajien maksuosuudet perustuvat Verohallinnosta annettuun lakiin (622/2021, 30 §).

Kansaneläkelaitoksen osuus on 5,6 %.

2025 talousarvio	25 224 000
2024 talousarvio	25 062 000
2023 tilinpäätös	23 934 892

13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 14 414 000 euroa.

Selvitysosa: Veronsaajien maksuosuudet perustuvat Verohallinnosta annettuun lakiin (622/2021, 30 §).

Evankelisluterilaisten seurakuntien osuus on 3,2 %.

2025 talousarvio	14 414 000
2024 talousarvio	14 321 000
2023 tilinpäätös	13 677 081

14. Tulot positiivisen luottotietorekisterin käyttömaksuista

Momentille arvioidaan kertyvän 9 750 000 euroa.

Selvitysosa: Positiivisen luottorekisterin käyttömaksut perustuvat positiivisesta luottotietorekisteristä annettuun lakiin (739/2022).

2025 talousarvio	9 750 000
2024 talousarvio	5 400 000

20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 450 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen kehittämis- ja laajennusinvestointeja varten osoitetun määrärahan käyttöä vastaavaan, useammalle vuodelle jaksotettuun tuloutukseen.

2025 talousarvio	7 450 000
2024 talousarvio	10 056 000
2023 tilinpäätös	7 927 715

50. Siirto valtion eläkerahastosta

Momentille arvioidaan kertyvän 2 360 717 000 euroa.

Siirron kuukausittaisen määrän päättää Valtion Eläkerahasto.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Siirrosta säädetään valtion eläkerahastosta annetun lain (1297/2006) 6 § 1 momentissa. Valtion eläkerahastosta siirretään vuosittain valtion talousarvioon määrä, joka vuonna 2025 on 42 % julkisten alojen eläkelain piiriin kuuluvaan valtion palvelukseen perustuvista eläkkeistä ja muista valtion eläketurvan rahoituksen piiriin kuuluvista eläkkeistä aiheutuvasta vuotuisesta menosta.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2025 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3085).

2025 talousarvio	2 360 717 000
2024 talousarvio	2 284 934 000
2023 tilinpäätös	2 116 164 946

51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset

Momentille arvioidaan kertyvän 375 086 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja muiden eläkelaitosten valtiolle suorittamina niiden vastuulla olevien eläkemenojen korvauksena julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.63.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2025 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3085).

2025 talousarvio	375 086 000
2024 talousarvio	365 747 000
2023 tilinpäätös	330 149 945

52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 19 420 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Valtiokonttorista annetun lain (305/1991) perusteella valtion virastoilta ja laitoksilta sekä valtion liikelaitoksilta perittävistä Valtiokonttorin suorittamista tapaturmakorvauksista, ryhmähenkivakuutusta vastaavista eduista, liikennevahinkokorvauksista sekä muita korvauksia vastaavista maksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Tapaturmat (tapaturmamaksut)	17 000 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaava etu	750 000
Vanhat liikelaitokset	20 000
Työvoimapalvelulaki, maahanmuutto, lautamiehet	350 000
Liikennevahingot	1 300 000
Yhteensä	19 420 000

2025 talousarvio	19 420 000
2024 talousarvio	19 420 000
2023 tilinpäätös	17 466 115

60. Työturvallisuusmaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 1 010 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991). Tuloarvio lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.60.10.

2025 talousarvio	1 010 000
2024 talousarvio	1 010 000
2023 tilinpäätös	1 083 358

92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot

Momentille arvioidaan kertyvän 52 000 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unionin neuvoston tekemän omien varojen päätöksen (EU/Euratom 2020/2053) mukaan jäsenvaltiot saavat unionin puolesta keräämiään tullituloja, maatalousmaksuja ja sokerikustannuksia EU:lle tilittäessään vähentää kertyneistä tuloista 25 % jäsenvaltiolle aiheutuvien keruukustannusten kattamiseen.

Momentille tuloutetaan myös toisen jäsenvaltion Suomelle maksettavaksi sovittu osuus.

2025 talousarvio	52 000 000
2024 talousarvio	55 600 000
2023 tilinpäätös	54 230 545

93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen

Momentille arvioidaan kertyvän 1 400 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa matkamenojen korvauksen ennakoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.20.

2025 talousarvio	1 400 000
2024 talousarvio	1 400 000
2023 tilinpäätös	1 697 611

99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 25 970 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

- 1) vakuutuskorvausten regressit: tapaturmavakuutuslaki (608/1948) ja sotilastapaturmalaki (1211/1990)
- 2) valtionperinnöt: perintökaari (40/1965)
- 3) liikelaitosten ottamista lainoista perityt takausmaksut: laki valtion lainanannosta sekä valtion-takauksesta ja valtiontakuusta (449/1988)
- 4) eläkkeiden palautukset: julkisten alojen eläkelaki (81/2016)
- 5) korvaus eräistä karttuneista eläkeosista: laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta (644/2003)
- 6) maksettujen oikeudenkäynnin viivästyshyvitysten perintätulot: laki oikeudenkäynnin viivästymisestä (362/2009).

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Vakuutuskorvausten regressit	3 000 000
Valtionperinnöt	7 000 000
Saadut maksut myönnettyistä takauksista	12 600 000
Eläkkeiden palautukset	300 000
Korvaus eräistä karttuneista eläkeosista	1 600 000
Maksettujen oikeudenkäyntikulujen viivästyshyvitysten perintätulot	150 000
Muut tulot	1 320 000
Yhteensä	25 970 000

2025 talousarvio	25 970 000
2024 II lisätalousarvio	-4 400 000
2024 talousarvio	25 970 000
2023 tilinpäätös	60 426 099

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

70. Opintotukitoiminnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 36 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Talousarviovuonna maksettavat takausvastuiden lyhennykset	4 400 000
Takausvastuusaatavien lisäys	28 400 000
Korkotulot	3 200 000
Yhteensä	36 000 000
2025 talousarvio	36 000 000
2024 talousarvio	34 000 000
2023 tilinpäätös	88 964 144

99. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat hallinnonalan sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2025 talousarvio	4 000 000
2024 I lisätalousarvio	16 500 000
2024 talousarvio	4 000 000
2023 tilinpäätös	19 901 437

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 535 005 000 euroa.

Tulojen kohdentamisperusteena ovat EU:n toimielimen varainhoitovuonna tekemät maksupäätökset.

Selvitysosa: EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan toteuttamiseksi Suomen osuuden Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) arvioidaan olevan yhteensä 535 075 000 euroa. Kun tästä arvioidaan tuloutettavan talousarvion ulkopuoliseen maatalouden interventiorahastoon 70 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 535 005 000 euroa.

Tulokertymässä ei ole otettu huomioon Ahvenanmaan tuloja sen toimivaltaan kuuluvien tehtävien osalta.

Arvio maataloustukirahaston tuloista

	milj. euroa	vastaavia menoja momenteilla
Talousarvioon		
EU-tulotuki	523,000	30.20.41
EU-yksityisen varastoinnin tuki	1,200	30.20.41
Koulujakelujärjestelmä	4,405	30.20.46
Tuottajaorganisaatiot	4,000	30.20.46
Mehiläishoitoalan toimenpiteet	0,200	30.20.46
Menekinedistäminen	2,200	30.20.46
Yhteensä	535,005	
		Maatalouden interventio- rahastossa
Maatalouden interventiorahastoon	0,070	
Kaikki yhteensä	535,075	

2025 talousarvio	535 005 000
2024 talousarvio	533 205 000
2023 tilinpäätös	530 771 375

02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 320 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää Suomen CAP-suunnitelmassa 2023—2027 valtion talousarvion momenteilta 30.10.40, 30.10.43, 30.10.64, 30.20.43 ja 30.20.44 maaseuturahaston rahoitusosuuksina maksetut menot.

2025 talousarvio	320 000 000
2024 talousarvio	340 000 000
2023 tilinpäätös	223 904 695

03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastosta (EMKVR) 2021—2027 ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta (EMKR) 2014—2020 arvioidaan tuloutuvan tuloja yhteensä 10 000 000 euroa. EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Tuloja vastaavat menot on merkitty momentille 30.40.62.

2025 talousarvio	10 000 000
2024 talousarvio	9 000 000
2023 tilinpäätös	5 259 222

04. EU:lta saatavat muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 290 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin tuloina on otettu huomioon EU:lta maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle tuloutuvat muut kuin momenteille 12.30.01 ja 12.30.02 sekä laitosten rahoittamiin hankkeisiin liittyvät tulot. Tuloarvioon ei sisälly momentille 30.20.01 nettobudjetoitua kasvintuhoojien kartoitusohjelmien rahoitusta. Tulot kertyvät EU-säädösten mukaisesti.

Arvio tuloista

	euroa	momentti
Eläintaudit ja kasvintuhoojat, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/690, josta	290 000	
— TSE-, AI-, ASF-ohjelmat ja mikrobilääkeresistenssiseuranta-ohjelma	190 000	30.20.01
— Rabies-ohjelma	100 000	30.20.20

Momentille tuloutuvat eläintautien osalta EU:n osarahoittamien TSE-, AI-, ASF- ja mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelmien, rabies-ohjelman tukemisesta sekä kasvintuhoojien hävittämistä aiheutuvista toimenpiteistä EU:lta saatavat tulot.

2025 talousarvio	290 000
2024 talousarvio	160 000
2023 tilinpäätös	321 226

40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 3 582 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla määrätyistä kalatalousmaksuista sekä muista vastaavista maksuista. Vuonna 2025 maksuja arvioidaan kertyvän 3 582 000 euroa. Arvio perustuu valtion vuoden 2023 valtion tilinpäätöksen mukaiseen maksukertymään. Vastaavat menot on merkitty momentille 30.40.20.

2025 talousarvio	3 582 000
2024 talousarvio	3 000 000
2023 tilinpäätös	3 582 232

41. Tenojoen kalastuslupamaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 45 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat Tenojoen vesistöissä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta annetun lain (176/2017) sekä siihen liittyvien valtioneuvoston asetusten (195/2017 ja 196/2017) mukaisista kalastuslupamaksuista. Vuoden 2024 tulokertymää vastaavista menoista valtiolle kuuluva osuus on merkitty momentille 30.40.22 sekä kalastuskunnille ja muille yksityisille vesialueen omistajille kuuluva osuus momentille 30.40.40.

2025 talousarvio	45 000
2024 talousarvio	45 000
2023 tilinpäätös	39 765

42. Hirvieläinten metsästysmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 3 590 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 4 §:n mukaisista pyyntilupamaksuista saatavina tuloina. Aikuisen hirven pyyntilupamaksu on 120 euroa ja hirvenvasan 50 euroa. Valkohäntäpeuralla vastaavat ovat aikuiselta 17 euroa ja vasalta 8 euroa. Hirviä arvioidaan kaadettavan 33 000 ja valkohäntäpeuroja 63 000. Maksujen taso tulee säilymään ennallaan. Vuonna 2025 arvioidaan hirvien pyyntilupamaksuja tuloutuvan 2,800 milj. euroa ja valkohäntäpeurojen pyyntilupamaksutuloja 0,790 milj. euroa. Tuloja vastaavasti määrärahaa osoitetaan riistavahinkolain (105/2009) mukaisiin menoihin 3,590 milj. euroa momentilla 30.40.41.

2025 talousarvio	3 590 000
2024 talousarvio	3 590 000
2023 tilinpäätös	4 043 062

44. Kalastonhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 9 920 000 euroa.

Selvitysosa: Vuonna 2025 kalastonhoitomaksuja arvioidaan kertyvän 9 920 000 euroa. Arvio perustuu vuoden 2023 valtion tilinpäätöksen mukaiseen kalastonhoitomaksujen kertymään. Tuloja vastaavat menot on merkitty momentille 30.40.51.

2025 talousarvio	9 920 000
2024 talousarvio	9 899 000
2023 tilinpäätös	9 919 849

45. Riistanhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 12 779 000 euroa.

Selvitysosa: Jokaisen, joka harjoittaa metsästystä tai toimii metsästyslain (615/1993) 30 §:ssä tarkoitettuna metsästyksen johtajana, on metsästysvuosittain suoritettava valtiolle riistanhoitomaksu. Riistanhoitomaksun suuruus on 43 euroa ja alle 18-vuotiailta 10 euroa. Arvioitu metsästäjämäärä vuodelle 2025 on noin 305 125, josta alle 18-vuotiaiden määrä on noin 10 356. Arvioitu kertymä on 12 779 000 euroa. Riistatalouden edistämiseen käytettävät menot on merkitty momentille 30.40.50.

2025 talousarvio	12 779 000
2024 talousarvio	12 908 000
2023 tilinpäätös	12 622 157

99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 400 000 euroa.

Kertyviä tuloja saa käyttää kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996), kestävä metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015), metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023) ja metsityksen tukemisen määräaikaisen lain (1114/2020) nojalla maksettujen tukien ja niiden viivästyskorkojen tileistä poistoista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne hallinnonalan tulot ja takaisinperinnät, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina tai ei voida hyvittää menomomentille sekä takaisinperintöihin liittyvät tileistä poistot.

2025 talousarvio	4 400 000
2024 II lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	4 400 000
2023 tilinpäätös	5 318 490

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala*10. Hallinnonalan virastojen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 24 600 000 euroa.

Momentille budjetoidaan EU:n suoran tuen tuloutukset, jotka budjetoidaan maksuperusteisena.

Momentille budjetoidaan myös tulot, joita elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset saavat liikenteen harjoittajilta käyttöoikeussopimuksella järjestämästään linja-autoliikenteestä.

Selvitysosa: Tuloarvioon sisältyy EU:n myöntämien CEF-tukien maksatuksia. Lisäksi tuloarvioon sisältyy lipputulot, jotka ELY-keskukset saavat bruttomallilla järjestämästään linja-autoliikenteestä sekä Kelan toisen asteen koulumatkatuen ELY-keskusten osuus ja lisäksi lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja.

2025 talousarvio	24 600 000
2024 II lisätalousarvio	51 106 000
2024 talousarvio	1 500 000
2023 tilinpäätös	34 367 830

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 30 050 000 euroa.

Selvitysosa: Hallinnonalan muiden sekalaisten tulojen arvioidaan olevan noin 50 000 euroa.

Lentoliikenteen päästökauppadirektiivin (2008/101/EY) mukaisia tuloja arvioidaan kertyvän 30 000 000 euroa.

2025 talousarvio	30 050 000
2024 II lisätalousarvio	60 000 000
2024 talousarvio	20 050 000
2023 tilinpäätös	10 277 770

32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 535 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat suoritteisiin ja tuotteiden valvonnasta aiheutuneiden kustannusten korvauksiin, joista säädetään työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista (1283/2021), lakiin vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005), kemikaalilakiin (599/2013), biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 528/2012, lakiin kasvinsuojeluaineista (1563/2011), kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamisesta sekä neuvoston direktiivien 79/117/ETY ja 91/414/ETY kumoamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 1107/2009, pesuaineista annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 648/2004, torjunta-ainejäämien enimmäismääristä annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 396/2005, valtioneuvoston asetuksessa (837/2005) mainittujen poikkeushakemusten käsittelyyn, kaivoslakiin (621/2011), mittauslaitelakiin (707/2011), lakiin jalometallituotteista (1029/2000), painelaitelakiin (1144/2016), sähköturvallisuuslakiin (1135/2016), hissiturvallisuuslakiin (1134/2016), lakiin vaarallisten aineiden kuljetuksesta (719/1994), konttilakiin (762/1998), ympäristönsuojelulakiin (527/2014), lakiin pelastustoimen laitteista (10/2007), kuluttajaturvallisuuslakiin (920/2011), lakiin tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista (1005/2008), lakiin vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa (387/2013), lakiin kosmeettisista valmisteista (492/2013), maankäyttö- ja rakennuslakiin (132/1999) sekä jätelakiin (646/2011).

2025 talousarvio	3 535 000
2024 talousarvio	3 650 000
2023 tilinpäätös	3 664 581

21. Päästöoikeuksien huutokauppatulot

Momentille arvioidaan kertyvän 526 000 000 euroa.

Selvitysosa: Päästöoikeuksien huutokauppatulot perustuvat päästökauppalakiin (311/2011) sekä komission huutokauppa-asetukseen (EU) N:o 1031/2010.

2025 talousarvio	526 000 000
2024 talousarvio	548 000 000

31. Palkkaturvamaksujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 33 270 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat palkkaturvalain (866/1998) 31 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 29 §:n mukaisia työllisyysrahaston suorituksia sekä työnantajilta ja niiden konkursipesiltä kyseisen vuoden aikana takaisin perittyjen saatavien pääomia. Palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain mukaiset menot 33 460 000 euroa on budjetoitu momentille 32.30.52.

2025 talousarvio	33 270 000
2024 talousarvio	33 270 000
2023 tilinpäätös	25 958 379

50. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 269 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää Euroopan komission maksamat Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) maksut EU:n ohjelmakauden 2014—2020 Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelmaan sekä ohjelmakauden 2021—2027 Uudistuva ja osaava Suomi ohjelmaan maksettavat EAKR:n, ESR:n ja JTF:n (oikeudenmukaisen siirtymän rahaston) maksut.

Tulot koostuvat Euroopan komission EU-ohjelmiin maksamista alku-, väli- ja loppumaksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

2014—2020	
EAKR	15 000 000
ESR	10 000 000
2021—2027	
EAKR	95 000 000
ESR	65 000 000
JTF	84 000 000
Yhteensä	269 000 000
2025 talousarvio	269 000 000
2024 talousarvio	240 000 000
2023 tilinpäätös	174 663 599

99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 124 250 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja Business Finland -viraston osallistumisesta eurooppalaisiin yhteistyöhankkeisiin sekä rahoituksen takaisinperinnöistä ja vahingonkorvauksista. Vastaavat menot on merkitty momentille 32.20.40.

Royalty-maksuista saatavat tulot perustuvat lakiin valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa toisen omaksi valtion omistamia kivennäislöydöksiä sekä niiden hyväksikäyttöä varten tarvittavia maa-alueita (174/1940).

Palkkaturvapalautusten korot ovat palkkaturvalain (866/1998) 17 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 15 §:n mukaan palkkaturvana maksetuille määrille kertyviä korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaisia korkoja, jotka työnantaja tai tämän konkurssipesä on velvollinen maksamaan.

Korontasaustoiminnan korkohyvitykset liittyvät Suomen Vientiluotto Oy:n OECD-ehtoisten vienti- ja alusluottojen korontasaustointaan (1543/2011, 1137/1996).

Muutosturvakoulutukseen liittyvät tulot ovat julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisia elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) työllisyysrahastolta laskuttamia korvauksia muutosturvakoulutusten hankinnoista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Business Finland -viraston tulot	2 000 000
Royalty-tulot	8 500 000
Palkkaturvapalautusten korot	1 000 000
Korontasaustoiminnan korkohyvitykset ja suojaustulot	112 200 000
Tuloutuksen työllisyysrahastosta, muutosturvakoulutuksen hankinta	50 000
Muut tulot	500 000
Yhteensä	124 250 000
2025 talousarvio	124 250 000
2024 talousarvio	195 400 000
2023 tilinpäätös	674 644 917

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 030 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määrittämien perusteiden mukaisia alkoholilain (1102/2017) tarkoittamia lupa- ja valvontamaksuja, terveydensuojelulain (763/1994) 20 b ja 28 a §:ssä tarkoitettujen suoritteiden maksuja sekä tupakkalain (549/2016) valvontamaksuja.

2025 talousarvio	2 030 000
2024 II lisätalousarvio	-840 000
2024 talousarvio	2 690 000
2023 tilinpäätös	3 345 933

03. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) 7 §:n mukaisia maksuja ja sekalaisia tuloja.

Tulot kertyvät rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta sekä sekalaisista tuloista. Vastaavat menot on merkitty momenteille 33.03.04 ja 33.70.20.

2025 talousarvio	100 000
2024 talousarvio	100 000
2023 tilinpäätös	—

98. Valtionapujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 158 200 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaalivakuutuksen erityislakien nojalla maksettujen valtionapujen ja valtion osuuksien palautuksia.

2025 talousarvio	158 200 000
2024 talousarvio	158 200 000
2023 tilinpäätös	177 544 416

99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 46 388 000 euroa.

Tulokertymässä otetaan huomioon ne hallinnonalan tulot ja takaisinperinnät sekä tileistä poistot, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei voida ottaa huomioon menomomenteilla.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Avopalveluennakoiden palautukset (sotilasvammalaki 404/1948)	15 200 000
Sotilasvammakorvauksiin liittyvät regressit (sotilasvammalaki 404/1948)	300 000
Muut tulot ja takaisinperinnät	5 100 000
Voittovaroista purettava osuuden huomioiminen	25 788 000
Yhteensä	46 388 000

2025 talousarvio	46 388 000
2024 II lisätalousarvio	8 000 000
2024 talousarvio	15 600 000
2023 tilinpäätös	18 029 935

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista

Momentille arvioidaan kertyvän 150 000 euroa.

Selvitysosa: Ympäristövahinkojen torjuntakustannuksista arvioidaan vahingonkorvausvelvollisilta saatavan korvauksina 150 000 euroa.

2025 talousarvio	150 000
2024 talousarvio	150 000
2023 tilinpäätös	—

20. Siirto Valtion asuntorahastosta

Momentille siirretään 209 524 000 euroa.

Selvitysosa: Rahastosta tehdään valtion lainanoton korkokustannuksiin ja rahaston omapääomaeriin perustuva tuloutus valtion talousarvioon. Korollisen pääoman pohjana käytetään vuoden 2023 vahvistetun tilinpäätöksen mukaista omaa pääomaa, josta on vähennetty ne summat, yhteensä noin 1,35 mrd. euroa, jotka valtion talousarviosta on vuosina 1990—1993 siirretty rahastoon. Valtion lainanoton korkokustannuksena käytetään vuoden 2023 valtion euromääräisen pitkäaikaisen lainanoton efektiivistä, nimellistä korkokustannusta 2,5 % siten, että sen muutoksesta on otettu huomioon puolet. Jälleenrahoituskoron lähtötaso on 0,77 %. Näin jälleenrahoitus korko vuodelle 2025 on 1,63 %. Rahastosta tehtävää tuloutusta vähentää rahaston yhdystilin saldolle samoin perustein laskettu korko, joka on noin 54,5 milj. euroa. Vuonna 2025 Valtion asuntorahastosta tehdään ylimääräinen 200 000 000 euron tuloutus valtion talousarvioon hallitusohjelmassa linjatun investointiohjelman rahoittamiseksi.

2025 talousarvio	209 524 000
2024 talousarvio	502 700 000
2023 tilinpäätös	400 000

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 806 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille arvioidaan kertyvän tuloja, jotka perustuvat ympäristöministeriön suoritteista annettuun maksuasetukseen (1043/2021). Lisäksi momentille tuloutetaan ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen sekalaiset tulot.

2025 talousarvio	806 000
2024 talousarvio	806 000
2023 tilinpäätös	464 350

39. Muut sekalaiset tulot

01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 136 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sakkorangaistuksista sekä rangaistusluonteisista hallinnollisista maksuseuraamuksista kertyvät tulot.

2025 talousarvio	136 000 000
2024 talousarvio	130 000 000
2023 tilinpäätös	136 288 208

02. Verotukseen liittyvät korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 79 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan verotuksen toimittamiseen liittyvät korkotulot, kertyneet viivekorot ja jäämämaksut, verotilin viivästyskorot sekä verontilityslain mukaiset korkotulot. Momentille kertyvien erien korko on sidottu korkolain mukaiseen viitekorkoon.

2025 talousarvio	79 000 000
2024 talousarvio	79 000 000
2023 tilinpäätös	84 609 478

04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 300 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan käyttämättä jääneet siirretyt siirtomäärärahat, joita tilinpäätöksessä ei enää voida siirtää seuraavalle vuodelle.

2025 talousarvio	300 000 000
2024 II lisätalousarvio	300 000 000
2024 talousarvio	300 000 000
2023 tilinpäätös	11 299 970 241

10. Muut sekalaiset tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sellaiset sekalaiset tulot, joita ei voida tulouttaa muille momenteille.

2025 talousarvio	7 000 000
2024 talousarvio	7 000 000
2023 tilinpäätös	23 488 627

20. Elpymis- ja palautumistukivälineen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 489 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää EU:n kertaluonteisesta elpymisvälineestä (Next Generation EU) saatavat tulot elpymis- ja palautumistukivälineen osalta. Suomi toimitti 27.5.2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman. Suunnitelma on tehty perustuen elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta 12.2.2021 annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2021/241 (RRF-asetus). Suunnitelman hyväksyminen on edellytys rahoituksen saamiselle EU:sta. Komissio arvioi kansalliset suunnitelmat ja ne hyväksytään EU-neuvostossa. Maksatukset perustuvat kansallisten suunnitelmien etenemiseen ja kun ohjelmissa esitettyjen tavoitteiden on osoitettu toteutuneen suunnitelmien mukaisesti. Tuloarvio perustuu komission ehdotukseen maksuoletusten osalta.

Momentille tuloutetaan myös REPowerEU-ohjelman mukaiset tulot.

2025 talousarvio	489 000 000
2024 I lisätalousarvio	-155 100 000
2024 talousarvio	745 000 000
2023 tilinpäätös	—

Osasto 13

KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Korkotulot	290 350	270 008	212 663	-57 345	-21
(04.) Korot valtion lainoista liikelaitoksille	2 040	—	—	—	0
05. Korot muista lainoista	76 008	44 386	33 102	-11 284	-25
07. Korot talletuksista	194 704	191 100	144 600	-46 500	-24
09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	17 598	34 522	34 961	439	1
03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 568 733	1 745 000	2 102 000	357 000	20
01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	1 568 733	1 150 000	1 552 000	402 000	35
02. Rahapelitoiminnan tuotto	—	595 000	550 000	-45 000	-8
04. Osuus valtion rahanlaitosten voitosta	—	10 000	10 000	—	0
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	0	10 000	10 000	—	0
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	158 000	145 000	161 000	16 000	11
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	158 000	145 000	161 000	16 000	11
Yhteensä	2 017 083	2 170 008	2 485 663	315 655	15

01. Korkotulot

05. Korot muista lainoista

Momentille arvioidaan kertyvän 33 102 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarviossa on otettu huomioon valtion talousarvion määrärahoista myönnettyjen lainojen korot. Näitä lainoja ovat mm. peruskuivatus- ja metsänparannuslainat ja Innovaatio-rahautuskeskus Business Finlandin lainat. Muista lainoista tehtävät lyhennykset kirjataan momentille 15.01.04.

2025 talousarvio	33 102 000
2024 talousarvio	44 386 000
2023 tilinpäätös	76 007 670

07. Korot talletuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 144 600 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) mukaisia tuloja. Momentin tuloiksi merkitään yli päivittäisen tarpeen olevien valtion kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvät korkotulot.

2025 talousarvio	144 600 000
2024 talousarvio	191 100 000
2023 tilinpäätös	194 704 307

09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 34 961 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtio saa korkotuloa VILMA-kustannustenjaosta maksamistaan muiden eläkelaitosten vastuulla olevista eläkemenoista sekä maksamistaan kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vakuutusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkotulo.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.95.

2025 talousarvio	34 961 000
2024 talousarvio	34 522 000
2023 tilinpäätös	17 598 283

03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot

01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 552 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät osinkotuloina valtion osakeomistuksen perusteella, pääomanpalautuksina sekä valtion osakkeiden myyntituloina. Osinkopolitiikan yleisenä lähtökohtana on, että valtionyhtiöt ja osakkuusyhtiöt maksavat osinkoa, joka osinkosuhteella mitattuna vastaa pörssiyritysten normaalia tasoa.

2025 talousarvio	1 552 000 000
2024 I lisätalousarvio	280 000 000
2024 talousarvio	1 150 000 000
2023 tilinpäätös	1 568 732 996

02. Rahapelitoiminnan tuotto

Momentille arvioidaan kertyvän 550 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot perustuvat arpajaislain (1047/2001) 17 §:ään, jonka mukaan valtion talousarvioon tuloutetaan vuosittain Veikkaus Oy:n viimeisimmän tilinpäätöksen osoittamaa voittoa vastaava summa.

2025 talousarvio	550 000 000
2024 talousarvio	595 000 000

04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta

01. Osuus Suomen Pankin voitosta

Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Pankista annetun lain (214/1998) mukaan osa pankin voitosta siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin. Lain mukaan voitosta puolet käytetään vararahaston kartuttamiseen ja muu osa siirretään valtion tarpeisiin. Pankkivaltuusto voi kuitenkin lain mukaan päättää toisin, jos se on pankin taloudellisen aseman tai vararahaston suuruuden vuoksi perusteltua.

Suomen Pankin voiton tuloutuksen kehitys

	2020	2021	2022	2023	2024
Suomen Pankin voiton tuloutus, milj. euroa	188	100	26	0	0
Osuus edellisen vuoden voitosta, %	59	70	51	0	0

2025 talousarvio	10 000 000
2024 II lisätalousarvio	-10 000 000
2024 talousarvio	10 000 000
2023 tilinpäätös	—

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 161 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisesti voitontuloutuksina vuoden 2024 tuloksien perusteella.

Voitontuloutukseksi arvioidaan 161 milj. euroa, josta Metsähallituksen osuus on 125 milj. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen osuus on 36 milj. euroa.

2025 talousarvio	161 000 000
2024 talousarvio	145 000 000
2023 tilinpäätös	158 000 000

Osasto 15

LAINAT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	291 672	139 323	77 186	-62 137	-45
(02.) Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	11 302	—	—	—	0
04. Muiden lainojen lyhennykset	280 371	139 323	77 186	-62 137	-45
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	12 697 726	11 441 695	12 107 162	665 467	6
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	12 697 726	11 441 695	12 107 162	665 467	6
Yhteensä	12 989 398	11 581 018	12 184 348	603 330	5

01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat

Selvitysosa: Valtion lainasaatavaa hoitavalla viranomaisella on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä luopua osasta valtion myöntämän lainan pääomaa ja korkoa.

04. Muiden lainojen lyhennykset

Momentille arvioidaan kertyvän 77 186 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio koostuu valtion talousarviossa myönnettyjen lainojen lyhennyksistä. Tuloarvio sisältää mm. valtion liikelaitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille sekä muille valtion yhtiöille myönnettyjen lainojen lyhennyksiä sekä valtion liikelaitosten eläkemaksulainojen lyhennyksiä. Tuloarvioon sisältyy myös maatila-, maankäyttö- ja maanhankintalain mukaan muodostettujen tilojen kauppajäsen- ja lunastushintojen lyhennykset sekä peruskuivatus- ja metsänparannuslainojen lyhennykset. Tuloarvioon sisältyy Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin

lainojen lyhennykset. Tuloarviossa on huomioitu myös muille valtioille myönnettyjen lainojen lyhennykset. Momentin lainojen korkotulot kirjataan momentille 13.01.05.

2025 talousarvio	77 186 000
2024 I lisätalousarvio	-50 279 000
2024 talousarvio	139 323 000
2023 tilinpäätös	280 370 870

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

Selvitysosa: Valtion velanhallinnan strategisena tavoitteena on tyydyttää valtion lainantarve ja turvata valtion maksuvalmius kaikissa olosuhteissa sekä pyrkiä mahdollisimman alhaisiin velasta aiheutuviin kustannuksiin pitkällä aikavälillä hyväksyttävällä riskitasolla. Lisäksi pidetään yllä mahdollisimman likvidit viitelainamarkkinat edullisen rahoituksen turvaamiseksi.

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Momentille merkitään nettotulota 12 107 162 000 euroa.

Tuloina otetaan huomioon uusien valtionlainojen nimellisarvot, emissiovoitot, pääomavoitot sekä velan riskiaseman säätelemiseksi tehdyistä johdannaissopimuksista saatavat tulot.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää:

- 1) valtionvelan kuolestusten ja takaisinostojen maksamiseen
- 2) valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden sekä valtionlainojen ottamista ja takaisinmaksua suojaavista johdannaissopimuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) mukaisia tuloja.

Budjettitalouden velan nimellisarvon kehitys vuosina 2023—2025 (mrd. euroa)

	2023 tilinpäätös	2024 budjetoitu	2025 esitys
Budjettitalouden velka, nimellisarvo	154,2	168,9	181,0

Momentin nettotuloarvio vastaa muista kuin velanhallinnasta aiheutuvista eristä syntyvää nettolainanottotarvetta. Momentille kertyy nettotuloja uusista valtionlainoista saatavista tuloista vähennettynä velan takaisinmaksuista aiheutuvilla menoilla. Nettotuloon sisällytetään lisäksi valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden sekä lainan ottamista tai takaisinmaksuhintaa suojaavista johdannaissopimuksista aiheutuvat erät.

Bruttolainanoton määrän arvioidaan olevan 43 407 162 000 euroa vuonna 2025. Budjettitalouden velan pitkäaikaisten lainojen kuolestuksia arvioidaan maksettavan 11,2 mrd. euroa vuonna 2025. Tämän lisäksi arvioidaan erääntyvän velkasitoumuksia ja lyhytaikaista luottoa 20,1 mrd. euroa.

Nettolainanotto nimellisarvoisena pl. velanhallinnan erät arvioidaan olevan 12 107 162 000 euroa.

2025 talousarvio	12 107 162 000
2024 II lisätalousarvio	-193 865 000
2024 I lisätalousarvio	1 491 284 000
2024 talousarvio	11 441 695 000
2023 tilinpäätös	12 697 725 659

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21
EDUSKUNTA

Selvitysosa:

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Kansanedustajat	22 886	23 865	23 865	—	0
01. Kansanedustajien toiminta- menot (arviomääräraha)	22 886	23 865	23 865	—	0
10. Eduskunnan kanslia	80 737	83 560	86 081	2 521	3
01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomäärä- raha)	62 914	65 640	67 058	1 418	2
29. Arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	5 962	6 200	7 100	900	15
51. Avustajatuki eduskunta- ryhmille (arviomääräraha)	6 860	7 220	7 423	203	3
70. Tietohallinnon laite- hankinnat ja kehittämis- hankkeet (siirtomääräraha 3 v)	5 000	4 500	4 500	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
20. Eduskunnan oikeusasiamies	8 451	9 455	9 467	12	0
01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	8 451	9 455	9 467	12	0
30. Ulkopoliittinen instituutti	4 615	5 087	5 072	-15	0
01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 309	4 827	4 792	-35	-1
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	306	260	280	20	8
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto	17 560	18 285	18 230	-55	0
01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 062	17 585	17 530	-55	0
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	498	700	700	—	0
90. Eduskunnan muut menot	4 879	5 175	5 287	112	2
50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)	4 879	5 175	5 287	112	2
Yhteensä	139 128	145 427	148 002	2 575	2

01. Kansanedustajat

01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 23 865 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kansanedustajien palkkiot	17 963 000
Kansanedustajien kulukorvaukset	3 587 000
Kansanedustajien kotimaan matkat	2 315 000
Yhteensä	23 865 000
2025 talousarvio	23 865 000
2024 talousarvio	23 865 000
2023 tilinpäätös	22 886 379

10. Eduskunnan kanslia

01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 67 058 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy eduskunnan kansliaan palvelussuhteessa olevien kansanedustajien avustajien palkkaus- ja henkilöstömenoja sekä matkakustannuksia yhteensä 2 774 000 euroa. Eduskuntaryhmien palveluksessa olevien avustajien tukirahaa varten on momentti 21.10.51.

Määrärahasta käytetään arviolta 295 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälinen toiminta, kertaluonteinen lisäys	614
Kertaluonteinen toimintameno säästö	-45
Siirto momentille 21.10.51	-176
Toimintameno säästö	-225
Turvallisuusjärjestelmähanke	1 250
Yhteensä	1 418

2025 talousarvio	67 058 000
2024 talousarvio	65 640 000
2023 tilinpäätös	62 914 486

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 100 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille on budjetoitu koko pääluokan arvonlisäveromenot lukuun ottamatta momenteille 21.30.29 ja 21.40.29 budjetoituja arvonlisäveromenoja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäveromenot	900
Yhteensä	900

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	7 100 000
2024 talousarvio	6 200 000
2023 tilinpäätös	5 962 230

51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 423 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansliatoimikunnan ns. ryhmäkansliamallia koskevien päätösten (4.3.2015 § 3 ja 7.3.2019 § 19) mukaisen tuen maksamiseen niille eduskuntaryhmille, joiden kansanedustajien avustajat ovat siirtyneet ryhmäkanslioiden palvelukseen.

Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa tarkentavia ohjeita ryhmäkansliamalliin liittyvän tuen suuruudesta, siirtymisen ehdoista ja ajankohdista sekä muista malliin liittyvistä periaatteista.

Selvitysosa: Ryhmäkansliamallin tukisummaa tarkistetaan vuosittain siihen sisältyvien palkkaus- ja henkilöstösivukulujen, luontoisetujen, matkakustannusten ja hallintokulujen muutosten mukaisesti. Tarkistukset tehdään virkatyönä. Tuen suuruus on tällä hetkellä 4 418 euroa edustajaa kohden kuukaudessa. Vuoden 2025 arviossa ei ole varauduttu mahdollisiin avustajien palkantarkistuksiin. Avustajatukeen oikeutetut eduskuntaryhmät on arvioitu nykyisen tilanteen mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustajatuki	27
Siirto momentilta 21.10.01	176
Yhteensä	203

2025 talousarvio	7 423 000
2024 talousarvio	7 220 000
2023 tilinpäätös	6 860 217

70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tietohallinnon uusien tai nykyisiä sovelluksia korvaavien kehittämishankkeiden maksamiseen sekä tietohallinnon palvelin- ja laitehankintoihin.

2025 talousarvio	4 500 000
2024 talousarvio	4 500 000
2023 tilinpäätös	5 000 000

20. Eduskunnan oikeusasiamies*01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 9 467 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta 8 299 000 euroa käytetään oikeusasiamiehen kanslian perus- ja erityistehtävien hoitamiseen. Kanslian yhteydessä toimivan Ihmisoikeuskeskuksen menot ovat 1 168 000 euroa lakisääteisten tehtävien hoitamiseen.

Oikeusasiamiehen tulee perustuslain 109 §:n mukaan valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Oikeusasiamiehen erityistehtävänä on toimia YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valvontaelimenä. Lisäksi YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukainen vammaisten henkilöiden oikeuksien edistäminen, suojelu ja seuranta on säädetty oikeusasiamiehen, Ihmisoikeuskeskuksen ja sen valtuuskunnan tehtäväksi.

Ihmisoikeuskeskus on toiminnallisesti itsenäinen perus- ja ihmisoikeuksia kansallisesti edistävä valtiollinen toimielin, jonka lakisäätöisiin tehtäviin kuuluu myös kansainvälinen ihmisoikeusyhteistyö. Erityisenä tehtävänä keskuksella on vammaisten oikeuksien edistäminen ja seuranta sekä yhtenä painopisteenä ikääntyneiden oikeudet ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten oikeudet. Ihmisoikeuskeskuksen ihmisoikeusvaltuuskunta on eduskunnan oikeusasiamiehen nimittämä kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimijoiden yhteistyöelin, joka käsittelee periaatteellisesti tärkeitä ihmisoikeusasioita. Sen toimikausi on kerrallaan neljä vuotta (1.4.2024—31.3.2028).

Oikeusasiamies, Ihmisoikeuskeskus ja ihmisoikeusvaltuuskunta muodostavat yhdessä YK:n ns. Pariisin periaatteiden mukaisen Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution.

Kanteluasiat

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
saapuneet	7 124	7 500	7 500
ratkaistut	6 876	7 500	7 500

Vuonna 2023 kanteluita saapui 7 124 (6 613 vuonna 2022). Tämä on reilu 500 (7,7 %) edellisvuotta enemmän ja vain reilu 600 vähemmän kuin koronapandemian aiheuttaman huippuvuonna 2022. Kaikkiaan laillisuusvalvonta-asioita ratkaistiin vuonna 2023 yhteensä 7 035 (7 072) ja niitä tuli vireille 7 311 (6 817). Vuonna 2023 kantelujen keskimääräinen käsittelyaika oli 84 päivää, kun se vuoden 2022 päättyessä oli 91 päivää.

Omat aloitteet ja tarkastukset

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
aloitteet	54	80	80
tarkastukset	84	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ICT-menot	38
Toimintamenosäästö	-26
Yhteensä	12

2025 talousarvio	9 467 000
2024 talousarvio	9 455 000
2023 tilinpäätös	8 450 683

30. Ulkopoliittinen instituutti

01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 792 000 euroa.

Selvitysosa: Arvioituina toiminnan tuloina on otettu huomioon tutkimukseen liittyvä ulkopuolinen hankerahoitus sekä kustannusten korvaukset yhteensä 1 200 000 euroa. Vuosien 2023—2025 tutkimusagenda koostuu neljästä ohjelmasta, jotka ovat Suomen ulkopoliitiikka ja Pohjois-Euroopan turvallisuus ja NATO-tutkimusohjelma, Euroopan unioni ja strateginen kilpailu -tutkimusohjelma, Venäjä, EU:n itäinen naapurusto ja Euraasia -tutkimusohjelma sekä Globaali turvallisuus ja hallinta -tutkimusohjelma. Lisäksi instituutissa toimii ohjelmien sisällä kolme tutkimuskeskusta: Yhdysvaltojen politiikan ja vallan tutkimuskeskus, Globaalin järjestyksen ja Kiinan tutkimuskeskus sekä Ilmastopoliitiikan ja -turvallisuuden tutkimuskeskus. Uuden ohjelmakauden rakenteessa on myös huomioitu ohjelmien ulkopuoliset geoeconomia sekä suurvaltapolitiikan ja ennakkoinnin kaksi poikkileikkaavaa teemaa.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Henkilötyövuodet	60,0	55,0	50,0
Sairauspoissaolot, pv/htv	5,1	5,0	5,0
Naisten osuus henkilöstöstä, %	46,2	50,0	50,0

Työhyvinvointia ja työn kuormittavuutta mittaavan kyselyn tulokset olivat instituutin osalta hie-
man parempia kuin kyselyn vertailuryhmällä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	6 373	5 827	5 992
Bruttotulot	1 267	1 000	1 200
Nettomenot	5 106	4 827	4 792
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 120		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	323		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentille 32.20.50)	-22
Toimintamenosäästö	-35
Tasomuutos	22
Yhteensä	-35

2025 talousarvio	4 792 000
2024 talousarvio	4 827 000
2023 tilinpäätös	4 309 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 280 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään instituutin toimintamenoista aiheutuvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäveromenot	20
Yhteensä	20

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	280 000
2024 talousarvio	260 000
2023 tilinpäätös	306 253

40. Valtiontalouden tarkastusvirasto*01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään 17 530 000 euroa.

Selvitysosa: Tarkastusviraston talousarvioehdotus perustuu siihen, että viraston tehtäviksi perustuslaissa ja muussa lainsäädännössä säädetty ulkoiset tarkastustehtävät ja muiksi lakisääteiksi tehtäviksi säädetty finanssipolitiikan valvonta, puolue- ja vaalirahoituksen valvontatehtävät sekä avoimuusrekisteritehtävä hoidetaan kansliatoimikunnan vahvistamien talouden ja henkilöstösuunnittelun linjausten ja kehyksen mukaisten määrärahojen tason puitteissa.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Henkilötyövuodet, htv	143,0	151,5	151,5
Sairauspoissaolot, pv/htv		alle valtion- hallinnon	alle valtion- hallinnon
	4,5	keskiarvon	keskiarvon
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,8	3,6	3,7
Henkilötyövuosien kohdentuminen ydintoimintaan (% tehollisesta työajasta)			
Ydintoiminta	69,0	75,0	75,0
Tarkastussuositusten toteutuminen (% kokonaan tai osittain toteutuneet suositukset)			
Tilintarkastukset	93	85	85
Laillisuus-, tuloksellisuus- ja finanssipolitiikan tarkastukset	81	82	82

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintameno säästö	-55
Yhteensä	-55

2025 talousarvio	17 530 000
2024 talousarvio	17 585 000
2023 tilinpäätös	17 062 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään tarkastusviraston toimintamenoista aiheutuvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	700 000
2024 talousarvio	700 000
2023 tilinpäätös	497 704

90. Eduskunnan muut menot

50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 5 287 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eduskuntaryhmistä annetun lain (979/2012) mukaisen tuen maksamiseen ryhmien toiminnalle välttämättömän henkilöstön palkkaamiseen ja ryhmien toiminnasta aiheutuviin muihin menoihin.

Selvitysosa: Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa käyttöperiaatteita koskevia tarkentavia ohjeita.

Määräraha jaetaan eduskuntaryhmien kesken siten, että jokaista edustajaa kohden suoritetaan 2 021 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi kullekin vuoden 2023 eduskuntavaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle suoritetaan ao. vaalikauden loppuun asti kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä 4 042 euroa kuukaudessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ryhmäkansliatuki	112
Yhteensä	112

2025 talousarvio	5 287 000
2024 talousarvio	5 175 000
2023 tilinpäätös	4 878 840

Pääluokka 22

TASAVALLAN PRESIDENTTI

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kanslian tehtävistä on säädetty laissa tasavallan presidentin kansliasta (100/2012). Tasavallan presidentin kanslian toiminta ja tavoitteet määräytyvät perustuslaissa ja muissa laeissa säädettyjen tasavallan presidentin tehtävien ja tasavallan presidentin itsensä asettamien tavoitteiden ja toimintatapojen mukaisesti.

Kestävä kehitys

Tasavallan presidentin kanslia jatkaa kestävän kehityksen mukaisia toimenpiteitä. Kanslia käyttää mahdollisimman kattavasti uusiutuvaa energiaa hallinnoimissaan rakennuksissa. Kiinteistöjen peruskorjausten yhteydessä lisätään edelleen uusiutuvan energian osuutta.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Tasavallan presidentti	126	154	160	6	4
01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)	126	154	160	6	4
02. Tasavallan presidentin kanslia	37 219	47 227	47 296	69	0
01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 871	8 977	9 146	169	2
02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	500	700	600	-100	-14
20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 550	2 550	2 550	—	0
29. Arvonlisäveromenot (arvio määräraha)	5 298	10 000	10 000	—	0
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 5 v)	20 000	25 000	25 000	—	0
Yhteensä	37 345	47 381	47 456	75	0
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	67	70	72		

01. Tasavallan presidentti

01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 160 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain (1152/2011) 1 §:n mukaisen tasavallan presidentin palkkion maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa nostetaan vastaamaan lakia tasavallan presidentin palkkiosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	6
Yhteensä	6
2025 talousarvio	160 000
2024 talousarvio	154 000
2023 tilinpäätös	126 000

02. Tasavallan presidentin kanslia

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kansliasta annetun lain (100/2012) mukaisesti kanslian tehtävänä on avustaa tasavallan presidenttiä hänen tehtävänsä hoidossa, järjestää tasavallan presidentin ja hänen perheensä tarvitsemat palvelut sekä huolehtia tasavallan presidentin ja hänen käytössään olevien tilojen turvallisuudesta. Lisäksi tasavallan presidentin kanslia järjestää tarvittavat hallintopalvelut.

Tasavallan presidentin kanslia järjestää eläkkeellä oleville presidenteille tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) mukaiset palvelut.

Tasavallan presidentin kanslia on valtion kiinteistönhaltijavirasto, joka huolehtii ja vastaa Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon, Kultarannan huvilatilan ja Helsingin Mariankatu 1:n kiinteistöjen ylläpidosta, tarpeellisista ja välttämättömistä vuosi- ja peruskorjauksista sekä perusparannuksista.

01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 146 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) tasavallan presidentin järjestämistä tilaisuuksista tai muusta tasavallan presidentin toiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) tasavallan presidentin kanslian hallussa olevien valtion antiikki- ja taide-esineiden kunnossapidosta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) Kultarannan huvilatilan puutarha- ja viljelytoiminnasta aiheutuvien tarpeellisten ja välttämättömien menojen maksamiseen sekä Kultarannan vesialueen osakaskunnan toiminnasta kanslialle aiheutuviin menoihin.

Momentille nettobudjetoidaan Kultarannan yhteisen vesialueen osakaskunnan osakkailleen jakamat tuotot sekä Kultarannan ja Mäntyniemen puisto- ja metsäalueiden metsänhoidollisiin toimenpiteisiin liittyvät puunmyyntitulot.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja pääasiassa asuntojen vuokrauksesta, käytettyjen kuljetusvälineiden ja koneiden myynnistä sekä satunnaisesti vesijättömaiden lunastuksista ja metsänhoitoon liittyvästä puunmyynnistä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	8 308	9 047	9 176
Bruttotulot	37	70	30
Nettomenot	8 271	8 977	9 146
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 398		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 998		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	19
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-400
Tasomuutos	550
Yhteensä	169
2025 talousarvio	9 146 000
2024 talousarvio	8 977 000
2023 tilinpäätös	8 871 000

02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) 1 §:n 2 momentin mukaisten eläkkeellä olevien presidenttien käytettäväksi osoitetuista palveluista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-100
Yhteensä	-100

2025 talousarvio	600 000
2024 talousarvio	700 000
2023 tilinpäätös	500 000

20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tasavallan presidentin ulkomaille suuntautuvista vierailuista ja matkoista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) Suomeen suuntautuvista vierailuista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) näihin vierailuihin ja matkoihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

2025 talousarvio	2 550 000
2024 talousarvio	2 550 000
2023 tilinpäätös	2 550 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan pääluokan kaikki arvonlisäveromenot.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	10 000 000
2024 talousarvio	10 000 000
2023 tilinpäätös	5 297 910

75. Perusparannukset (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 25 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja sitä ympäröivän puiston sekä Helsingin Marinkatu 1:n toimisto- ja huoltorakennuksen tarpeellisiin peruskorjauksiin ja -parannuksiin
- 2) Kultarannan huvilatilan rakennusten ja puiston peruskorjauksiin ja -parannuksiin sekä pienehköistä uudisrakennushankkeista aiheutuvien investointimenojen maksamiseen
- 3) kyseisten hankkeiden valmistelun, suunnittelun ja toteuttamisen kanslian varsinaiselle toiminnalle aiheuttamiin lisäkustannuksiin.

2025 talousarvio	25 000 000
2024 talousarvio	25 000 000
2023 tilinpäätös	20 000 000

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Selvitysosa: Valtioneuvoston kanslia vastaa toimialaansa kuuluvana pääministerin avustamisesta valtioneuvoston yleisessä johtamisessa sekä hallituksen ja eduskunnan työn yhteensovittamisessa. Valtioneuvoston kanslian tehtäviin kuuluvat Suomen EU-politiikan yhteensovittaminen ja kehittäminen, valtioneuvoston viestintä ja valtionhallinnon viestinnän yhteensovittaminen sekä valtion omistajapolitiikka ja valtioneuvoston kanslian alaisten valtio-omisteisten yhtiöiden omistajaohjaus.

Valtioneuvoston kanslian tehtävänä on johtaa, sovittaa yhteen ja kehittää valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteistä hallintoa, sisäistä toiminnan ja talouden suunnittelua ja toimintatapoja sekä tuottaa yhteisiä palveluja ja kehittää valtioneuvoston yhteistä toimintakulttuuria. Valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvat valtioneuvoston yhteinen tilannekuva, varautuminen ja turvallisuus sekä häiriötilanteiden hallinnan yhteensovittaminen.

Lisäksi valtioneuvoston kanslia vastaa valtion sektoritutkimuksen tavoitteiden yhteensovittamisesta, hallituksen tulevaisuustyöstä ja kestävän kehityksen Agenda 2030:n kansallisen toimeenpanon yhteensovittamisesta. Valtioneuvoston kanslia turvaa kaikissa olosuhteissa pääministerin ja hallituksen toimintaedellytykset ja vastaa pitkän aikavälin yhteiskuntapolitiikan ennakoinnista ja suunnittelusta sekä hallituksen strategiatyöstä.

Valtioneuvoston kanslia hoitaa toimialansa mukaiset tehtävät voimassa olevan hallitusohjelman mukaisesti. Valtioneuvoston kanslia seuraa hallitusohjelman toteutumista ja huolehtii osaltaan hallitusohjelmassa mainittujen tavoitteiden toteutumisesta.

Toimintaympäristön kuvaus

Yhteiskunnan ja talouden toimintaympäristössä on riskitekijöitä, jotka aiheuttavat epävarmuutta ja tekevät toimintaympäristöstä vaikeasti ennakoitavan. Suurvaltakilpailun kiristymisen, kansainvälisen sääntöpohjaisen yhteistyön vaikeutumisen, monivuotisen pandemian sekä Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan vaikutukset heijastuvat monin tavoin Suomen turvallisuusympäristöön, yhteiskuntaan ja talouteen. Turvallisuus- ja huoltovarmuusnäkökulmien huomioiminen korostuu kaikilla yhteiskuntapolitiikan osa-alueilla.

Suomi on jäänyt jälkeen keskeisistä kilpailijamaista sekä osaamisen että TKI-intensiteetin suhteen. Teknologinen kehitys, ml. harppaukset tekoälykehityksessä luovat uusia haasteita ja mahdollisuuksia. Kansainvälinen kilpailu osaavasta työvoimasta on entistä kovempaa. Väestön ikääntyminen ja pula työvoimasta heikentävät talouskasvua ja haastavat julkisen talouden tasa-

painoa. Yleisellä taloudellisen kehityksen epävarmuudella, inflaatiolla ja korkotasolla on vaikutusta omistajaohjaukseen ja valtio-omisteisiin yhtiöihin lisäten toimintaympäristön riskejä ja epävarmuutta. Julkisen talouden säästöt vaikuttavat valtioneuvoston toiminnan menoihin ja aiheuttavat merkittäviä toiminnan sopeuttamistarpeita.

Ilmastonmuutoksen riskit ja kustannukset tunnistetaan jatkuvasti paremmin. Puhdas siirtymä edellyttää taloudessa ja yhteiskunnassa kokonaisvaltaista muutosta, jonka vaikutukset voivat kohdistua ihmisryhmiin eri tavoin. Puhdas siirtymä tarjoaa merkittäviä kasvu- ja vientimahdollisuuksia.

Euroopassa turvallisuuspoliittinen tilanne on muutoksessa sodan seurauksena. Suomen Nato-jäsenyys vahvistaa Suomen turvallisuutta. Sodan vaikutukset globaaliin talouteen, politiikkaan ja kansainväliseen oikeusjärjestelmään lisäävät epävarmuutta. Ukrainan tilanne edellyttää EU:lta entistä vahvempaa kriisinkestävyyttä ja kykyä vastata yhtenäisesti monialaisen kriisin synnyttämiin haasteisiin turvallisuuden, talouden ja energiakysymysten osalta. Euroopan unioni pyrkii avoimen strategisen autonomian kehittämällä vähentämään kriittisiä riippuvaisuuksia erityisesti autoritaarisista kauppakumppaneista. Euroopan unionin strateginen ohjelma sekä uusi komissio ja Euroopan parlamentti ohjaavat EU:n toimintaa ja lainsäädäntötyötä. Euroopan komissio antaa esityksensä vuosien 2028—2034 rahoituskehiksestä vuonna 2025.

Valtioneuvoston toimitilasuunnitelman mukaisesti on tarkoitus toteuttaa valtioneuvoston toimittilojen peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeet valtioneuvoston linnan korttelissa ja valtioneuvostokorttelissa vuosien 2024—2029 aikana. Kyseessä on valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhtenäisyyttä edistävä uudistushanke, joka mahdollistaa uudenlaisen toimintatavan ja -ympäristön vuosikymmeniksi eteenpäin. Valtioneuvosto luopuu merkittävästä osasta erillisiä toimitilojaan ja keskittää toimintansa valtioneuvostokortteleihin, joihin kootaan valtioneuvoston johtorakenteet.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma/arvio	2024 arvio	2025 arvio

Vahva ja välittävä Suomi rakentuu konkreettisista teoista ja ratkaisuista toimien aktiivisesti ja aloitteellisesti niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Yhteistyöllä Suomi selviää kaikista haasteista. Pääministerin avustaminen valtioneuvoston johtamisessa hyvä hyvä hyvä

— Hallituksen päätöksenteon tuki ja toimeenpano turvataan ja yhteiset resurssit tukevat valtioneuvoston johtamista.

— Hallitusohjelman toimeenpanoa seurataan ja arvioidaan.

— Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallintaan varaudutaan ja johtamiskykyä vahvistetaan.

— Viestinnältä edellytetään muuttuvassa toimintaympäristössä suunnitelmallisuutta, pitkäjänteisyyttä ja viestinnän kokonaisuuden johtamista. Valtioneuvoston viestintäympäristöä seurataan ja arvioidaan sekä mahdolliseen informaatiovaikuttamiseen reagoidaan.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma/arvio	2024 arvio	2025 arvio
Suomen EU-politiikan johtaminen	hyvä	hyvä	hyvä
— Aktiivinen ja aloitteellinen EU-politiikka vahvistaa kilpailukykyä, EU:n globaalia roolia, puolustusyhteistyötä, sisämarkkinoita, talouskasvua, puhtaan energian investointeja, luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä, lähialueiden vakautta ja ulkorajojen turvaamista sekä oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa.			
— Suomen EU-vaikuttamista ja ennakkovaikuttamista tehostetaan sekä kannanmuodostusta nopeutetaan.			
Valtion aktiivinen ja selkeä omistajapolitiikka	hyvä	hyvä	hyvä
— Ennustettavalla ja eteenpäin katsovalla omistajapolitiikalla turvataan valtion strategiset intressit.			
— Valtio tavoittelee yhtiöomaisuutensa hoidossa pitkäjänteistä omistaja-arvon kasvua ja omaisuustuloja.			
— Vastuullinen liiketoiminta on tärkeä osa omistaja-arvon kasvattamista ja valtio odottaa yhtiöiltä yritysvastuun edelläkävijyyttä.			
Valtioneuvoston yhteinen toimintakulttuuri ja kehittämissankkeet	hyvä	hyvä	hyvä
— Valtioneuvostossa on käytössä yhtenäiset ja turvalliset työtä ja toiminnan jatkuvuutta tukevat toimintatavat, toimitilaratkaisut sekä jaettu tilannekuva tiedolla johtamisen tueksi.			
— Yhteiset toimintatavat hyödyntävät sähköisiä, tehokkaita ja tietoturvallisia yhteisiä työvälineitä ja palveluja mahdollistaen taloudellisesti kestäväen toiminnan.			

Oikeuskanslerinvirasto

Oikeuskansleri edistää kansanvaltaisuuden ja oikeusvaltioperiaatteen sekä muiden Suomen valtiojärjestyksen ja valtiosäännön perusarvojen ja -periaatteiden toteutumista valvomalla valtioneuvoston ja tasavallan presidentin sekä tuomioistuinten, muiden viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien toiminnan lainmukaisuutta. Oikeuskansleri valvoo myös asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toimintaa. Oikeuskansleri antaa presidentille, valtioneuvostolle ja ministeriöille tietoja ja lausuntoja oikeudellisista kysymyksistä.

Oikeuskansleri valvoo tehtäväänsä hoitaessaan perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Oikeuskanslerin harjoittama ylin laillisuusvalvonta edistää näin perus- ja ihmisoikeuksien sekä oikeusvaltion ja hyvän hallinnon periaatteiden toteutumista, luottamusta ylimpään valtiolliseen päätöksentekoon ja lakiin sekä eduskunnan ja hallituksen päätöksenteon sujuvuutta ja hyvän lainvalmistelutavan noudattamista. Oikeuskanslerinvirasto tukee oikeuskansleria tämän tehtävien hoitamisessa.

Oikeuskanslerinvirasto toimii ilmoittajansuojelun keskitettynä ulkoisena ilmoituskanavana ja huolehtii ilmoittajansuojelujärjestelmän raportoinnista Euroopan komissiolle. Oikeuskanslerinvirasto on valtioneuvoston yhteydessä toimiva itsenäinen virasto, jonka määrärahat ovat valtioneuvoston kanslian pääluokassa omassa luvussaan.

Sukupuolten tasa-arvo

Valtioneuvoston kanslian työssä sukupuolten tasa-arvo näkyy mm. Agenda2030:n tavoitteiden edistämässä ja eri ohjelmien kokoonpanoissa sekä tasa-arvonäkökulman huomioimisessa mm. tietoperusteisen päätöksenteon tueksi organisoiduissa tiedepaneeleissa.

Yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen on Suomelle keskeinen prioriteetti EU-politiikassa. EU toimeenpantee tehokkaasti unionin tasa-arvostrategiaa.

Valtion omistajaohjauksessa täysin valtio-omisteisten yhtiöiden hallitusvalinnoissa otetaan huomioon tasa-arvonäkökohdat siten, että kummankin sukupuolen osuus hallituksen jäsenistä on vähintään 40 % sekä huolehditaan valtioneuvoston asettamien muiden tasa-arvotavoitteiden noudattamisesta.

Valtioneuvoston kanslian omassa toiminnassa ja johtamisessa korostetaan toimintatapoja, jotka tukevat yhdenvertaisuutta, monimuotoisuutta ja tasa-arvoa.

Kestävä kehitys

Globaalin kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda2030:n kansallista toimeenpanoa ja hallituksen kestävän kehityksen työtä koordinoidaan ja toteutetaan valtioneuvoston kansliassa pääministerin johdolla. Valtioneuvoston kanslia koordinoi Suomen toimia EU:ssa Agenda2030:n ja kestävän kehityksen edistämiseksi yhteistyössä ulkoministeriön kanssa. Myös Suomen kestävän kehityksen toimikunnan pääsihteeristö toimii valtioneuvoston kansliassa. Pääministerin johtama toimikunta toteuttaa vuonna 2022 valmistunutta kestävän kehityksen toimikunnan strategiaa 2022—2030: Luonnon kantokyvyn turvaava, hyvinvoiva ja globaalisti vastuullinen Suomi.

Valtioneuvoston kanslia toteuttaa yhteiskunnallista kestävyysarviointia selkeyttämään isoa kuvaa kestävyyshaasteiden nykytiloista, näkymistä ja keskinäisriippuvuuksista. Arviointia tehdään viidestä kestävyysnäkökulmasta, jotka ovat ekologinen kestävyys, inhimillinen ja kulttuurinen kestävyys, sosiaalinen ja terveydellinen kestävyys, taloudellinen kestävyys ja turvallisuuden, oikeusvaltion ja demokratian kestävyys. Riippumaton kestävyystutkijoista koostuva kestävyyspaneeli toimii valtioneuvoston kanslian yhteydessä ja tukee itsenäisenä elimenä valtioneuvoston työtä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Hallinto	192 755	206 649	201 105	-5 544	-3
01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	155 283	165 769	155 086	-10 683	-6
02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	11 783	15 597	15 649	52	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	980	2 480	2 140	-340	-14
21. Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)	—	2 000	1 500	-500	-25
(22.) Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	7 759	—	—	—	0
23. Valtioneuvoston päätöksenteon tukeva tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	—	—	6 000	6 000	0
(25.) Terveet tilat 2028 (siirtomääräraha 3 v)	500	—	—	—	0
26. Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	1 358	1 330	-28	-2
(27.) Kuurojen totuus- ja sovintoprosessi (siirtomääräraha 3 v)	23	—	—	—	0
29. Arvonlisäveromenot (arvio määräraha)	16 427	19 000	19 000	—	0
50. Valtionavut Eurooppatiedotukseen (kiinteä määräraha)	—	445	400	-45	-10
10. Omistajaohjaus	345 700	5 700	3 700	-2 000	-35
(87.) Pääomasijoitus Suomen Malmijalostus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	340 000	—	—	—	0
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	5 700	5 700	3 700	-2 000	-35
20. Poliittisen toiminnan avustaminen	35 635	34 566	34 566	—	0
50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	35 635	34 566	34 566	—	0
30. Oikeuskanslerinvirasto	4 488	4 564	4 384	-180	-4
01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 488	4 564	4 384	-180	-4

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
90. Muut menot	2 482	2 740	2 740	—	0
21. Kunniamerkit (arviomääräraha)	622	700	700	—	0
66. Osallistumismaksut ja maksusuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukseksi (siirtomääräraha 2 v)	1 860	2 040	2 040	—	0
Yhteensä	581 060	254 219	246 495	-7 724	-3

Henkilötyövuosien
kokonaismäärä

737

828

805¹⁾

¹⁾ Valtioneuvoston kanslian henkilötyövuosi-arvio on 631 henkilötyövuotta, oikeuskanslerinviraston 34 henkilötyövuotta, sekä enintään 70 valtiosihteeriä ja erityisavustajaa ja 70 heidän sihteeriään. Valtioneuvoston jäsenet eivät sisälly henkilötyövuosiin.

01. Hallinto*01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 155 086 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös talousneuvostosta, ruotsinkielenlautakunnasta, arvonimilautakunnasta, lainsäädännön arviointineuvostosta tai muista vastaavista lautakunnista aiheutuviin kuluihin.

Määrärahasta on varattu 5 000 000 euroa valtioneuvoston yhteiseen hallitusohjelman ja hallituksen tekemien linjausten toimeenpanoon.

Valtuus

Mikäli vuoden 2024 valtuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä sitoumuksia vuonna 2025.

Selvitysosa: Valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin on osoitettu 5 000 000 euroa käytettäväksi valtioneuvoston yhteiseen hallitusohjelman toimeenpanoon.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Valtioneuvoston kanslian yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2025 on esitetty valtioneuvoston kanslian pääluokan 23 perusteluissa.

Määrärahasta käytetään arviolta 600 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	154 647	167 769	157 086
Bruttotulot	3 099	2 000	2 000
Nettomenot	151 548	165 769	155 086
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 269		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	15 004		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Valtioneuvoston johtaminen ja politiikkavalmistelu	13 862
Valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteiset hallinto- ja palvelutehtävät	131 599
VN toimitilojen kokoaminen ja uudistaminen (Korttelit 1 ja 2 -hankkeen valmistelevat työt)	4 025
Leo Mechelin -hanke	200
Suomalaisten vaiheet Venäjällä vuoden 1917 lokakuun vallankumouksen jälkeen -tutkimushanke	400
Valtioneuvoston yhteinen toiminta ja hankkeet	5 000
Yhteensä	155 086

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
ICT-menot	28	28	28
Vuokramenot	27	27	27
Henkilöstömenot	28	28	28
Muut toimitila- ja turvallisuusmenot	10	9	9
Muut tukipalvelut	5	6	6
Johtaminen ja politiikkavalmistelu	2	2	2
Yhteensä	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkiston järjestämisen loppuun saattaminen (siirto momentille 33.01.01)	-70
Doreu-järjestelmän elinkaaripäivitys	-800
Ministereiden, heidän valtioshteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkka-	
menot (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-2
Nato-kustannusvaikutukset	68
OM matkustuksen neuvonta ja tuki (siirto momentilta 25.01.01)	15
Palkkausten tarkistukset (siirto momentille 23.01.02)	-37
Perustietotekniikan yhtenäistäminen (VNID ja Pälkä) (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-3 440
STEAn osuus VNHYn tukipalveluista (siirto momentilta 33.01.01)	420
Säätytalon korjauksen suunnittelu, väistömuutot ja hankinnat	-225

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Säätytalon peruskorjaukseen liittyvät hankinnat ja vuokratkustannukset	2 250
TEM arkistojen järjestäminen (siirto momentilta 32.01.01)	144
TEM matkustuksen neuvonta ja tuki (siirto momentilta 32.01.01)	15
UM arkiston järjestäminen (siirto momentille 24.01.01)	-85
Valtiolliset hautajaiset ja hautamuistomerkki	-450
VN konesalin palvelinkapasiteetin elinkaaripäivitys	-1 425
VN tilannekuvajärjestelmä (kyber) (TA 2023)	-1 000
VN toimenpiteet kyberturvallisuushkiin varautumisessa	310
VN toimitilojen kokoaminen ja uudistaminen (Korttelit 1 ja 2 -hanke)	2 450
Yhdessä-hanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 705
Palkkausten tarkistukset	205
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-7 366
Tasomuutos	45
Yhteensä	-10 683

2025 talousarvio	155 086 000
2024 II lisätalousarvio	2 214 000
2024 talousarvio	165 769 000
2023 tilinpäätös	155 283 000

02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 649 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ministereiden, poliittisten valtiosihteerien, ministereiden erityisavustajien ja heidän sihteereiden palkkausmenoihin
- 2) valtion virkamieslain 44 a §:n mukaisiin säännöllisen työajan palkkausta vastaaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ministereiden palkkio (laki valtioneuvoston jäsenille maksettavista palkkioista ja korvauksista 1096/2006), poliittisten valtiosihteerien, ministereiden erityisavustajien ja heidän sihteereiden palkat sivukuluineen. Henkilöstön määrä momentilla on 19 valtioneuvoston jäsentä, enintään 70 ministerien valtiosihteeriä ja erityisavustajaa sekä enintään 70 heidän sihteeriään. Lisäksi momentilta on mahdollista maksaa valtiosihteereiden ja erityisavustajien karenssiajan korvaukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkka-	
menot (siirto momenteilta 23.01.01, 24.01.01, 25.01.01, 26.01.01, 27.01.01,	
28.01.01, 29.01.01, 30.01.01, 31.01.01, 32.01.01, 33.01.01 ja 35.01.01) (HO 2023)	15
Palkkausten tarkistukset (siirto momentilta 23.01.01)	37
Yhteensä	52

2025 talousarvio	15 649 000
2024 talousarvio	15 597 000
2023 tilinpäätös	11 783 432

03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan unionin toimielimissä toimivien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkaus- ja sosiaaliturvakustannusten maksamiseen
- 2) eräissä tapauksissa tiettyjen päivärahojen maksamiseen sellaisille kansallisille asiantuntijoille, joille Euroopan unioni ei maksa korvauksia
- 3) enintään 190 000 euroa enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen valtioneuvoston kansliaan Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin.
- 4) EU-rekrytointeihin liittyvään hakijoiden valmennuksen tukemiseen liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin varsinainen käyttötarkoitus on Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkausmenot. Hallinnonalat voivat täydentää soveltuvista toimintamenomäärärahoistaan kansallisten asiantuntijoiden rahoittamista, jos keskitetty rahoitus ei riitä kattamaan kaikkia tarpeellisina pidettyjen asiantuntijoiden kustannuksia.

Momentilta voidaan myös määräaikaisesti palkata valtioneuvoston kansliaan kahta henkilötyövuotta vastaavasti henkilöstöä Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-340
Yhteensä	-340

2025 talousarvio	2 140 000
2024 II lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	2 480 000
2023 tilinpäätös	980 000

21. Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tiedonannon toimeenpanosta aiheutuviin hankintoihin ja selvityksiin sekä toimenpiteiden koordinointiin, edistämiseen ja muihin vastaaviin menoihin

2) valtionavustuksen maksamiseen yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi

3) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen valtioneuvoston kansliaan toimenpideohjelman ohjaus- ja asiantuntijatehtäviin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan menoja, jotka aiheutuvat yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpanosta. Momentin käyttötarkoitus on myös rahoittaa yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevien toimenpiteiden toteuttamista valtionavustustoimintana yhdessä ministeriöiden kanssa.

Hallinnonalat täydentävät keskitettyä rahoitusta omasta pääluokastaan siihen soveltuvista määrärahoista.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 300 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 200 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpano	-500
Yhteensä	-500

2025 talousarvio	1 500 000
2024 talousarvio	2 000 000

23. Valtioneuvoston päätöksentekoa tukeva tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteiseen tutkimus- ja selvitystoimintaan
- 2) enintään 40 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin menojen maksamiseen valtion virastoissa ja laitoksissa.

Momentille saa nettobudjetoida virastolle työnantajana maksetut tulot.

Selvitysosa: Momentin menoilla tuettaisiin valtioneuvoston päätöksentekoa ja hallitusohjelman toteutusta hankkimalla tutkimuksia ja selvityksiä yliopistoilta, korkeakouluilta, tutkimuslaitoksilta ja muilta toimijoilta. Valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteisiä tutkimuksia ja selvityksiä voidaan rahoittaa lisäksi muiden ministeriöiden pääluokan momenteilta.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

2025 talousarvio	6 000 000

26. Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 330 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) saamelaisten totuus- ja sovintokomission työstä ja totuus- ja sovintoprosessin edistämisestä aiheutuviin menoihin
- 2) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen totuus- ja sovintokomission sihteeristön tehtäviin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan saamelaisten totuus- ja sovintokomission työstä ja totuus- ja sovintoprosessin edistämisestä aiheutuvat menot. Momentilta varaudutaan maksamaan tukea myös psykososiaalisen tuen järjestämiseksi tai palvelujen ostoa. Totuus- ja sovintoprosessissa edistetään dialogia saamelaisväestön kanssa, tiivistetään pohjoismaisen tason yhteistoimintaa totuus- ja sovintoprosessien osalta sekä vastataan ilmenneisiin tiedontarpeisiin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen	-28
Yhteensä	-28

2025 talousarvio	1 330 000
2024 II lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	1 358 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	19 000 000
2024 talousarvio	19 000 000
2023 tilinpäätös	16 426 920

50. Valtionavut Eurooppa-tiedotukseen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotukseen.

Selvitysosa: Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-45
Yhteensä	-45

Momentin nimike on muutettu.

2025 talousarvio	400 000
2024 talousarvio	445 000

10. Omistajaohjaus

Selvitysosa: Omistajapolitiikan ja -ohjauksen osalta tehtäviä ovat valtion yleisen omistajapolitiikan ja omistajaohjauksen valmistelu ja täytäntöönpano, ministeriön alaisten valtio-omisteisten yhtiöiden omistajaohjaus sekä eri ministeriöiden omistajaohjauksen käytäntöjen yhteensovittaminen ja ministeriöiden välisen yhteistyön koordinointi.

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) osakkeiden hankkimiseen ja niiden osakkeiden merkintähinnan maksamiseen, joita valtio merkitsee valtioenemmistöisten yhtiöiden tai valtion osakkuusyhtiöiden osakeannissa taikka uusia valtio-omisteisia yhtiöitä perustettaessa sekä ilman osakemerkintää tehtävään valtion kokonaan omistamien yhtiöiden oman pääoman ehtoiseen rahoitukseen, kuten sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehtävään sijoitukseen

2) muiden omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä valtion osakemyynneihin ja omistajaohjaukseen liittyvien, muiden kuin toimintamenomomentille kuuluvien menojen maksamiseen

3) osakeyhtiölain (624/2006) 10 luvussa tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien, kuten vaihtovelkakirjalainojen, merkitsemiseen tai johdannaisopimuksista aiheutuvien välittömien menojen maksamiseen. Jos merkintä perustuu lainaan, osakkeiksi muutettavissa oleva laina saa olla vakuudeton

4) valtioenemmistöisten yhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden rahoitusaseman turvaamista varten toteutettaviin järjestelyihin lainoilla, joilla ei ole eräpäivää ja joilta ei vaadita vakuutta, mukaan lukien IFRS-tilinpäätöksessä oman pääoman ehtoisiksi katsottavat velkakirjalainat sekä pääomalainat ja muut vastaavat lainajärjestelyt sekä valtioenemmistöisten yhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden rahoitusaseman turvaamista varten toteutettaviin järjestelyihin osakeyhtiölain (624/2006) 12 luvussa säädetyillä pääomalainoilla, joilla on eräpäivä.

Selvitysosa: Omistus- ja yritysjärjestelyistä ja osakemyynneistä aiheutuvia tai niihin liittyviä menoja ovat järjestelyistä ja toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvien kustannusten lisäksi sellaiset kauppahinnan osittaiset palautukset, jotka perustuvat kauppakirjassa oleviin hinnantarkistusta tai myyjän maksettavaksi tulevia korvauksia koskeviin sopimusehtoihin. Omistajaohjaukseen liittyviä menoja ovat osakkeiden ja arvo-osuuksien hallinnointikustannukset, valtion tarvitsemien neuvonantaja- ja koulutuspalvelujen kustannukset, hallitusjäsenten rekrytointiin ja koulutukseen liittyvät kustannukset, omistajaohjauksen toimiala- ja yritysjärjestelyosaamisen ylläpitämiseen liittyvät kustannukset sekä omistajaohjauksen kansainväliseen yhteistyöhön ja omistajien keskinäiseen yhteistyöhön liittyvät kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos (Lisätoimet 2024)	-2 000
Yhteensä	-2 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	3 700 000
2024 II lisätalousarvio	-200 000
2024 talousarvio	5 700 000
2023 tilinpäätös	5 700 000

20. Poliittisen toiminnan avustaminen

Selvitysosa: Valtiovalta kuuluu perustuslain mukaan kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Puolueilla on Suomen poliittisessa järjestelmässä vakiintunut asema. Johtuen puolueiden merkittävästä asemasta valtiollisessa toiminnassa on niiden asemasta ja puolueitoiminnan tukemiseen tarkoitettun määrärahan jakamisesta säädetty puoluelaillla. Puoluerahoitus sisältää yleisen tuen puolueiden toimintaan sekä tuen puolueiden tiedotustoimintaan ja viestintään.

50. Puolueitoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 34 566 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puoluelain (10/1969) 9 §:n sekä puolueiden toiminnan tukemiseen myönnettävistä avustuksista annetun asetuksen (27/1973) 1 §:n mukaisesti avustuksiin eduskunnassa edustettuina oleville puolueille niiden säännöissä ja yleisohjelmissa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Määrärahasta 34 393 170 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueiden poliittisen toiminnan tukemiseen sekä puolueiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen. Tästä 5 % on tarkoitettu puolueille naisten poliittiseen toimintaan sekä samoin 5 % puolueille niiden piirijärjestöjen toimintaan samojen perusteiden mukaisesti kuin edellä mainitut avustukset. Määrärahasta saa käyttää 172 830 euroa avustuksena Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan ja tiedotustoiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

2025 talousarvio	34 566 000
2024 talousarvio	34 566 000
2023 tilinpäätös	35 635 000

30. Oikeuskanslerinvirasto

Selvitysosa: Valtioneuvoston oikeuskanslerin perustehtävänä on varmistaa perustuslain 1 §:ssä säädettyjen Suomen valtiosäännön perusarvojen ja -periaatteiden (ihmisarvon loukkamattomuus, yksilön vapauksien ja oikeuksien turvaaminen, oikeudenmukaisuuden edistäminen yhteiskunnassa) sekä valtiojärjestyksen perusperiaatteiden, kansanvaltaisuuden ja yksilön osallistumisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen sekä parlamentarismin ja tuomioistuinten riippumat-

tomuuden samoin kuin perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Tavoitteena on, että oikeuskanslerin harjoittama laillisuusvalvonta on vaikuttavaa, laadukasta ja joutuisaa sekä oikea-aikaista. Oikeuskanslerin laillisuusvalvonnassa oikeuskanslerin eri toimintamuotoja käytetään ja yhdistellään tarkoituksenmukaisesti, jolloin laillisuusvalvonnan eri keinoista muodostuu yhtenäinen ja johdonmukainen kokonaisuus.

Oikeuskanslerin toiminnassa on viime vuosina korostunut laillisuusvalvonnan rakenteellinen näkökulma, jolla pyritään lisäämään laillisuusvalvonnan vaikuttavuutta. Valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta annettu uusi laki (330/2022) korostaa entisestään oikeuskanslerin laillisuusvalvonnan rakenteellista ja oma-aloitteista näkökulmaa sekä asettaa uusia vaatimuksia laillisuusvalvonnalle.

Oikeuskanslerin laillisuusvalvonnan työtä ovat lisänneet äkilliset ulkoiset toimintaympäristömuutokset turvallisuuskysymyksissä sekä käsiteltävien asioiden vaikeutuminen yleisesti. Lisäksi oikeuskanslerin virastolle osoitettiin uusi tehtävä EU:n sääntelyyn perustuvassa, 1.1.2023 voimaan tullessa ns. ilmoittajansuojelulaissa (1171/2022). Viraston toimintamäärärahaa korotettiin vuoden 2023 talousarviossa 500 000 eurolla henkilöstöresurssien täydentämiseksi uuden tehtävän hoitamista varten.

Päätöksenteon valvonta

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
valtioneuvoston yleisistunnot	69	70	70
tasavallan presidentin esittelyt	32	30	30
tarkastetut esittelylistat	1 931	2 000	2 000

Kaikki valtioneuvoston yleisistuntojen ja tasavallan presidentin esittelyjen asiakirjat tarkastetaan etukäteen, ja oikeuskansleri on läsnä istunnoissa sekä hallituksen neuvotteluissa ja iltakouluissa. Lisäksi tarkastetaan istuntojen pöytäkirjat. Istunnoissa vuosittain käsiteltävien asioiden määrä vaihtelee vaalikauden aikana. Valtioneuvoston valvontaan liittyen vuonna 2023 virastossa tarkastettiin 1 513 valtioneuvoston yleisistunnossa ja 418 tasavallan presidentin esittelyssä käsiteltäviä asioita. Lisäksi oikeuskansleri valvoo jälkikäteen valtioneuvoston ja tasavallan presidentin päätöksentekoa.

Lainvalmistelun valvonta

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
ministeriöiden lausuntopyynnöt	88	100	100
ennakkotarkastukset	11	40	40
kuulemiset eduskunnassa	19	20	20

Oikeuskansleri valvoo laillisuutta ja hyvän lainvalmistelutavan noudattamista sekä perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden asianmukaista huomioon ottamista lainvalmistelussa. Lausuntopyyntöjen määrä on viime vuosina lisääntynyt. Lausuntojen, ennakkotarkastusten ja kuulemisten vuosittainen määrä riippuu ministeriöiden säädösvalmistelun etenemisestä sekä säädösten yhteiskun-

nallisesta ja oikeudellisesta merkittävydestä. Vaalikauden loppuvaiheessa lainvalmistelun valvonta-asioita on yleensä merkittävästi enemmän kuin alkuvaiheessa.

Kanteluasiat

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
saapuneeksi kirjatut	1 668	1 700	1 700
tarkempaan laillisuusvalvonnalliseen arviointiin otetut	1 268	1 300	1 300
ratkaistut	1 734	1 700	1 700

Tarkempaan laillisuusvalvonnalliseen arviointiin otettujen kanteluiden määrissä on vuosittaista vaihtelua. Vuosittain pyritään kuitenkin ratkaisemaan vähintään sama määrä kanteluasioita kuin mitä on saapunut.

Vuonna 2023 ns. seuraamusratkaisujen osuus oli 18 % selvittämistoimia edellyttäneistä kanteluasioista, mikä on hieman enemmän kuin vuonna 2022 ja merkittävästi enemmän kuin tätä aikaisempina vuosina. Tämä kertoo siitä, että laillisuusvalvojan toimenpiteitä vaativien asioiden määrä on kasvussa. Ylimpien laillisuusvalvojen tehtävienjakouudistus on johtanut siihen, että eräissä asiaryhmissä kantelujen käsittely on siirtynyt eduskunnan oikeusasiamiehen tehtäväksi, mikä vähentää oikeuskanslerin käsittelemien kantelujen määrää. Jos lähtökohtaisesti oikeusasiamiehen käsiteltäväksi kuuluva kantelu olisi asiaan sisältyvän rakenteellisen kysymyksen vuoksi perusteltua ottaa oikeuskanslerin tarkempaan laillisuusvalvonnalliseen arviointiin, ei sitä siirretä. Tällaiset kantelut ovat omiaan lisäämään oikeuskanslerin käsiteltäväksi jäävien asioiden keskimääräistä vaikeusastetta kuten rakenteellinen laillisuusvalvonta yleisemminkin. Oikeuskanslerinvirasto on tehostanut toimintaansa seulomalla aikaisempaa tarkemmin käsiteltäväksi otettavia asioita, mikä osaltaan vähentää laillisuusvalvonnallista arviointia vaativien asioiden määrää.

Omat aloitteet ja laillisuusvalvontakäynnit

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
omat aloitteet	24	20	20
laillisuusvalvontakäynnit	15	20	20

Omista aloitteista aiheutui vuonna 2023 yhteensä 31 seuraamusta, mikä oli varsin merkittävä määrä. Tavoitteena on suunnata omat aloitteet sekä tarkastus- ja valvontatoiminta perus- ja ihmisoikeuksien, oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin sekä hyvän hallinnon kannalta olennaisiin rakenteellisiin kysymyksiin. Omat aloitteet ovat usein laajoja ja edellyttävät perusteellista ja pitkäjänteistä selvittelyä sekä vaativaa oikeudellista arviointia.

Rangaistustuomioiden tarkastaminen

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
rangaistustuomioiden tarkastus	4 046	4 000	3 000

Vuonna 2023 rangaistustuomioiden tarkastuksen perusteella otettiin tarkemmin selvitettäväksi 85 asiaa. Asiaryhmän asioita ratkaistiin 94, joissa tuomioistuimille annettiin seuraamus 89 asiassa. Korkeimmalle oikeudelle tehtiin 12 esitystä tuomion purkamiseksi.

Tuomarien virkarikosasiat

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
vireille tulleet	72	60	60
ratkaistut	66	60	60

Hovioikeuksien tulee ilmoittaa oikeuskanslerille sellaisista tietoonsa tulleista alioikeuksien toimintaa koskevista seikoista, jotka saattavat johtaa virkasyytteen nostamiseen hovioikeudessa. Lisäksi oikeuskansleri on pyytänyt poliisia ilmoittamaan tutkittavaksi tulleista tuomarin epäiltyä lainvastaista menettelyä virkatoimessa koskevista asioista. Myös syyttäjillä on velvollisuus ilmoittaa, jos tällainen asia tai sitä koskeva ilmoitus tulee syyttäjälle. Vuonna 2023 annettiin seuraamus 20 asiassa.

Syyttäjien virkarikosasiat

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
vireille tulleet	16	30	30
ratkaistut	14	30	30

Oikeuskansleri on pyytänyt poliisia ilmoittamaan tutkittavaksi tulleista syyttäjän tekemäksi epäiltyä virkarikosta koskevista asioista. Syyttäjien virkarikosasioita tulee oikeuskanslerin käsiteltäviksi myös valtakunnansyyttäjän toimiston oikeuskanslerille ilmoittamina. Vuonna 2023 yhdessäkään asiassa ei annettu seuraamusta.

Asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
saapuneet	984	800	800
tutkitut	916	800	800

Valvonnassa tarkastetaan Suomen Asianajajaliiton yhteydessä toimivan valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätökset. Oikeuskanslerilla on oikeus hakea muutosta päätöksiin. Tavoitteena on ylläpitää luottamusta valvontajärjestelmän toimivuuteen sekä varmistaa, että oikeus oikeusturvaan ja siihen kuuluvaan mahdollisuuteen saada luotettavia ja laadukkaita oikeudellisia palveluita toteutuu. Tuomareihin ja syyttäjiin kohdistuvaan oikeuskanslerin valvontatoimeen voi usein kytkeytyä myös asianajovalvontaa ja asioiden siirtoa valvontalautakuntaan.

Ilmoittajansuojelun keskitetty ulkoinen ilmoituskanava

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
saapuneet ilmoitukset	66	70	80
toimivaltaiselle viranomaiselle siirretyt ilmoitukset	15	20	30
siirtämättä jätetyt ilmoitukset (eivät kuuluneet lain soveltamisalaan)	51	50	50

Oikeuskanslerinviraston keskitetyn ulkoisen ilmoituskanavan ensimmäisenä toimintavuonna ilmoitusten määrä oli vielä vähäinen. Valtaosa ilmoituksista ei kuulunut ilmoittajansuojelulain soveltamisalaan eikä niitä siirretty toimivaltaisten viranomaisten tutkittaviksi. Oikeuskanslerinvirasto sai toimivaltaisilta viranomaisilta vuosiraportit, joiden perusteella virasto laati Euroopan komissiolle vuosiraportin. Vuoden aikana kaksi ilmoitusta johti poliisin tutkintatoimiin.

01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 384 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	14
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-194
Yhteensä	-180
2025 talousarvio	4 384 000
2024 talousarvio	4 564 000
2023 tilinpäätös	4 488 000

90. Muut menot*21. Kunniamerkit (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion virkamiehille ja muille lunastuksetta annettavien kunniamerkkien kustannusten korvaamiseen.

2025 talousarvio	700 000
2024 talousarvio	700 000
2023 tilinpäätös	621 571

66. Osallistumismaksut ja maksusuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 040 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksesta annetun lain 12 §:n mukaisten osallistumismaksujen, maksuosuuksien ja vastaavien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen päätehtäviä ovat tutkimus ja analyysi, koulutus ja harjoitukset, doktriinien ja konseptien kehittäminen, parhaiden käytäntöjen jakaminen, yhteistyötapojen ja -mahdollisuuksien identifiointi sekä tiedon tuottaminen EU:n hybridiuhkiin vastaamista koskevan päätöksenteon tueksi. Määrärahasta maksetaan Suomen maksuosuus hybridiosaamiskeskuksen toiminnasta.

2025 talousarvio	2 040 000
2024 talousarvio	2 040 000
2023 tilinpäätös	1 860 000

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia. Tiivis yhteistyö kumppanimaiden kanssa, hyvät kahdenväliset suhteet sekä monenkeskisen kansainvälisen oikeuden kunnioittaminen ja vahvistaminen ovat Suomen kansainvälisten suhteiden kulmakiviä. Euroopan unioni ja puolustusliitto Nato muodostavat Suomen ulkopolitiikan yhteistyövaraisen ytimen.

Hallinnonalan toimintaympäristö

Suomen ja Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristössä on tapahtunut perustavanlaatuinen muutos Venäjän aloitettua täysimittaisen hyökkäyssodan Ukrainassa. Euroopan turvallisuuteen kohdistuu vakavin uhka vuosikymmeniin. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa heikentää Suomen ja koko Euroopan turvallisuutta. Suomi toimii aktiivisena osana sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää ja kansainvälisten suhteiden rakentajana. Suomi vaikuttaa aktiivisesti ja aloitteellisesti niin Euroopan unionissa, Natossa, YK:ssa kuin muissa kansainvälisissä yhteyksissä.

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Suomen tavoitteena on yhtenäinen, globaalisti vahva ja strategisesti toimintakykyinen Euroopan unioni. EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka sekä kauppapolitiikka määrittävät keskeisesti Suomen kansainvälisiä suhteita. Suomi edistää EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisen roolin vahvistamista. Suomi vastaa Venäjän hyökkäyssotaan osana unionia.

Suomi kehittää laaja-alaisesti suhdettaan Yhdysvaltoihin, joka on yksi Suomen keskeisimmistä strategisista yhteistyökumppaneista ja liittolaisista. Samalla tiivis pohjoismainen yhteistyö on epävakaassa kansainvälisessä toimintaympäristössä yhä tärkeämpää. Pohjoismaiden ja Baltian maiden (NB8) yhteistyötä pyritään vahvistamaan ja syventämään. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa vaikuttaa myös Suomen ja Venäjän kahdenvälisiin suhteisiin ja yhteistyömahdollisuuksiin laaja-alaisesti. Sodan vaikutukset heijastuvat turvallisuuden ohella laajasti myös globaaliin kehitykseen.

Suomi on Nato-jäsenyytensä myötä sotilaallisesti liittoutunut maa. Nato-jäsenyys vahvistaa Suomen turvallisuutta ja Pohjois-Euroopan vakautta sekä asemoi Suomen entistä tiiviimmin osaksi eurooppalaista ja transatlanttista turvallisuusyhteisöä. Suomen vahva puolustus- ja kriisinsieto-

kyky vahvistaa myös Natoa ja liittokunnan yhteistä puolustusta. Puolustusliitto Naton jäsenyyden myötä Suomi on osa Naton yhteistä puolustusta ja siten perustamissopimuksen viidennen artiklan mukaisten turvatakuiden piirissä. Naton jäsenenä Suomi on päättämässä Suomelle keskeisistä turvallisuuspoliittisista kysymyksistä.

Venäjän hyökkäyssodalla Ukrainassa on vaikutusta myös suurvaltojen ennestään jännitteisiin suhteisiin. Strateginen liittolaisuus Yhdysvaltojen kanssa tulee säilymään Suomelle ja EU:lle keskeisenä intressinä. Suurvaltakilpailun riskienhallinta puoltaa uudenlaista panostamista samanmielisiin kumppaneihin, kuten Isoon-Britanniaan, Australiaan, Etelä-Koreaan, Japaniin ja Kanadaan. Afrikan merkitys EU:n naapurina ja strategisena kumppanina kasvaa. Myös globaali-rooliaan kasvattavien Intian ja Brasilian merkitys EU:n strategisina kumppaneina kasvaa. Lähi-idän vakauden haasteet EU:n naapurustossa pysyvät jatkossakin EU:n ja koko kansainvälisen yhteisön agendalla. Muuttuneen turvallisuustilanteen vuoksi Euroopan itäisen naapuruston kehitys vaatii erityistä seurantaa. EU:n laajentuminen on keino lisätä Euroopan vakautta ja turvallisuutta itäisessä naapurustossa ja Länsi-Balkanilla. Arktisen alueen geopoliittinen, ympäristöllinen ja taloudellinen merkitys kasvaa edelleen.

Maailmanlaajuiset ilmiöt sekä haasteet, kuten teknologisen kehityksen murros, ilmastonmuutos ja luontokato, kilpailu energia- ja luonnonvaroista, autoritäärisyyden uhka demokratialle sekä ihmisoikeuksia ja sukupuolten tasa-arvoa vastustava liikehdintä vaikuttavat kehityspolitiikan toimintaympäristöön. Lisääntyneet kehityshaasteet vaikeuttavat kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Humanitaarisen avun tarpeet nousevat edelleen ruokaturvan heiketessä. Suomi rakentaa kehittyvien maiden kanssa kestäviä kumppanuuksia molemminpuoliseen hyötyyn ja kunnioitukseen perustuen. Kahdenvälinen kehitysyhteistyö tehdään ehdolliseksi sille, että maa ottaa vastaan palautettavia kansalaisiaan. Suomalaisia yrityksiä osallistetaan kehitysyhteistyöhön ja edistetään näiden osallistumista kansainvälisen kehitysrahoituksen mahdollistamiin investointihankkeisiin. Suomi jatkaa vankkumatonta tukeaan Ukrainalle, joka on hallituskaudella Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde.

Kauppapolitiikalla on tärkeä tehtävä suomalaisen työn ja hyvinvoinnin turvaamisessa, ja se on muuttuneessa geopoliittisessa tilanteessa yhä keskeisempi osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Protektionismi, kilpailu kriittisestä teknologiasta ja raaka-aineista sekä sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän rapautuminen haastavat kansainvälistä kauppajärjestelmää. Myös Venäjän Ukraina kohdistaman hyökkäyksen heijastusvaikutukset vaikuttavat kansainväliseen kauppaan ja Suomen kauppasuhteisiin.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma/ arvio	2024 arvio	2025 arvio
Suomen ja suomalaisten turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen			
— Kansainvälisten kumppanuuksien ja yhteyksien ylläpitäminen ja kehittäminen; Suomen hoitamat kansainväliset puheenjohtajuudet ja vaihtuvat jäsenyydet kansainvälisissä organisaatioissa	4	2	3
— Tuki Ukrainalle; ulkoministeriön momentit (milj. euroa)	69,9	71,5	59,6

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma/ arvio	2024 arvio	2025 arvio
Sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän edistäminen ja monenkeskisen yhteistyön vahvistaminen			
— Hallituksen esitykset kansainvälisistä sopimuksista (kpl)	3	9	4
Kokonaisvaltaisen kehityspolitiikan edistäminen			
— Vahvistetaan naisten ja tyttöjen asemaa (osuus kehitysyhteistyöstä, %)	88	80	85
Suomen kasvua tukevien taloussuhteiden edistäminen ja suomalaisyritysten osallistumisen edistäminen kansainvälisiin arvoketjuihin ja kauppaan			
— Team Finland -työstä saatu asiakas- ja sidosryhmäpalaute (1—5)	4	4	4

Suomi toimii vuonna 2025 Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) ja Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana sekä Pohjoismaiden N5-yhteistyöryhmän puheenjohtajana.

Sukupuolten tasa-arvo

Suomi edistää naisten ja tyttöjen oikeuksia läpileikkaavasti ulkopoliitikassaan. Sukupuolten tasa-arvon takaaminen ja edistäminen sekä sukupuoleen perustuvan syrjinnän kielto on myös Suomes-
sa voimassa oleviin ihmisoikeussopimuksiin sekä EU-oikeuteen perustuva velvoite.

Naisten osallistuminen ja osallistaminen kriisien ratkaisemiseen on Suomelle tärkeä painopiste. Suomi edistää YK:n päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” toimeenpanoa niin kansallisesti kuin kansainvälisesti YK:ssa, EU:ssa, Etyjissä ja Natossa. Suomi edistää naisten osallistumista sotilaalliseen kriisinhallintaan mm. tukemalla naisrauhanturvaajien koulutusta ja rekrytointia. YK:n tavoitteena on, että rauhanturvaajista 15 % ja sotilastarkkailijoista 25 % olisi naisia vuoteen 2028 mennessä. Suomessa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa palvelevien naisten osuus on vaihdellut viime vuosina 4,7—7,8 prosentin välillä. Tavoitteena on nostaa naisten osallistumista edettäessä kohti YK-tavoitetta. Suomi pyrkii kasvattamaan naisten osuutta myös siviilikriisinhallinnassa. Suomen siviilikriisinhallinta-asiantuntijoista naisia on n. 40 %.

Suomen rauhanvälitystoiminta edistää osaltaan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 (Naiset, rauha ja turvallisuus) toimeenpanoa. Suomen neljännen kansallisen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman läpileikkaavia teemoja ovat naisten osallistumisen vahvistaminen, tietopohjaisuuden vahvistaminen, kumppanuuksien vahvistaminen sekä ilmasto- ja ympäristökysymysten linkitys Naiset, rauha ja turvallisuus -agendaan. Rauhanvälitykseen osoitetuilla määrärahoilla edistetään naisten osallistumista rauhanprosesseihin ja tuetaan naisrauhanvälittäjäverkostojen toimintaa.

Suomen kehityspolitiikan yksi painopiste on naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien, mukaan lukien seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien, vahvistaminen. Painopiste näkyy mm. Suomen YK- ja kansalaisjärjestöjen rahoituksessa ja maaohjelmissa. Kehitysyhteistyöhankkeita, joiden osa- tai päätavoitteena on naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen, tuetaan arviolta 334 milj. eurolla kehitysyhteistyömäärärahoista.

Sukupuolinäkökulman vahvistamiseksi kehitysyhteistyössä Suomi tavoittelee vaiheittain EU:n linjauksen mukaisesti sitä, että uusista hankkeista 85 % sisältää sukupuolten välistä tasa-arvoa

edistäviä tavoitteita sekä sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamista kaikessa kehitysyhteistyössä. Vuonna 2025 kehitysyhteistyömäärärahoista rahoitettavista uusista hankkeista n. 85 % sisältää sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tavoitteita.

Kestävä kehitys

Ulkoministeriö toimii YK:n Agenda2030:n kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi sekä edistää ilmastopöytäkirjojen toimeenpanoa ja osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön, jolla torjutaan ilmastomuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Kehityspolitiikka on osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja tukee osaltaan myös Suomen strategisia taloussuhteita. Suomi nojautuu kehityspolitiikassaan omiin vahvuusalueisiinsa, joissa Suomella on hyvät mahdollisuudet tukea kestävä kehitystä. Ulkoministeriö toimii omassa kehityspolitiikassaan ja EU-vaikuttamisessaan niin, että kehittyvien maiden kestävä kehityksen investointeihin saadaan mukaan yksityistä rahoitusta ja yrityksiä. Myös kauppapolitiikassa tuetaan ratkaisuja ja linjauksia, joilla edistetään kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Ulkoministeriö edistää kestävä kehitystä myös tukemalla vienninedistämisessä vihreään siirtymään ja digitalisaatioon liittyvien ratkaisujen tarjoamista maailmalle. Ulkoministeriö tukee kestävä kehityksen edellytyksiä myös siviilikriisinhallinnan, rauhanrakentamisen ja -välityksen keinoin.

Ulkoministeriön hallinnonalalla edistetään vuoden 2025 talousarvioesityksessä kansainvälisissä sopimuksissa määritellyjä ilmastotavoitteita yhteensä arviolta 225 milj. eurolla. Laina- ja sijoitusmuotoisella kehitysyhteistyöllä näitä tavoitteita tuetaan arviolta 28 milj. eurolla. Kehitysyhteistyöhankkeita, joiden osa- tai päätavoitteena on ruokaturva, veden ja energian saatavuus sekä luonnonvarojen kestävä käyttö, tuetaan arviolta 197 milj. eurolla kehitysyhteistyövaroista.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
24.30.50	<i>Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle</i>		
	— muu valtuus	268,19	268,19
24.30.66	<i>Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— kehitysyhteistyövaltuus	463,91	625,62
	— muu valtuus (Afrikan kehityspankin takuupääoman korotus)	-	510,00
	— muu valtuus (Finnfund erityisriskiluottotappiot)	150,00	150,00
24.30.69	<i>Tuki Ukrainalle (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— kehitysyhteistyövaltuus	40,00	40,00
	— muu valtuus (Finnfund erityisriskiluottotappiot)	20,00	20,00

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Ulkoasiainhallinto	292 011	283 372	272 192	-11 180	-4
01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	262 819	256 050	250 192	-5 858	-2
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)	2 305	1 102	891	-211	-19
29. Ulkoministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	14 387	14 220	15 109	889	6
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	12 500	12 000	6 000	-6 000	-50
10. Kriisinhallinta	68 144	81 503	79 465	-2 038	-3
20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpito-menot (arviomääräraha)	46 396	53 080	53 080	—	0
21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)	19 248	19 523	17 485	-2 038	-10
66. Rauhanvälitys (siirtomääräraha 2 v)	2 500	3 900	3 900	—	0
87. CMI:n Rauhanrahaston pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	—	5 000	5 000	—	0
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	857 278	769 041	673 046	-95 995	-12
50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	0	0	—	—	0
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	714 488	628 586	534 055	-94 531	-15
67. Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirtomääräraha 2 v)	3 060	2 904	2 904	—	0
68. Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeet (siirtomääräraha 3 v)	—	—	14 081	14 081	0
69. Tuki Ukrainalle (siirtomääräraha 3 v)	—	32 821	47 276	14 455	44
88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	10 000	35 000	5 000	-30 000	-86
89. Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)	129 730	69 730	69 730	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot	119 336	155 881	175 346	19 465	12
(20.) Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	3 000	1 600	—	-1 600	-100
23. Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	1 569	2 840	10 081	7 241	255
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	2 211	1 321	1 000	-321	-24
51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	314	45	500	455	1011
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	110 110	149 575	163 265	13 690	9
(87.) Pääomasijoitus Instex S.A.S.:lle (siirtomääräraha 3 v)	300	—	—	—	0
95. Kurssivaihtelut (arvio-määräraha)	1 832	500	500	—	0
Yhteensä	1 336 769	1 289 797	1 200 049	-89 748	-7

Henkilötyövuosien

kokonaismäärä¹⁾

1 427

1 434

1 367

¹⁾ Hallinnonalla arvioidaan olevan lisäksi sotilaalliseen kriisinhallintaan palkattua henkilöstöä v. 2025 n. 450 henkilötyövuotta, siviilikriisinhallintaan palkattua henkilöstöä n. 130 asiantuntijaa ja ulkomaanedustuksen toimipisteisiin asema-
maasta palkattua henkilöstöä n. 900 henkilöä. Etyj-puheenjohtajuuden hoitamiseen voidaan palkata enintään 20
henkilötyövuotta vastaava määrä määräaikaista lisähenkilöstöä.

01. Ulkoasiainhallinto

Selvitysosa: Ulkoasiainhallinto palvelee koko valtionhallintoa, kansalaisia, yrityksiä, järjestöjä, mediaa ja muita yhteistyökumppaneita. Ulkoasiainhallinto edistää Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia Suomen rajojen ulkopuolella. Ulkoministeriö huolehtii Suomen elintärkeistä, kansainvälisistä yhteyksistä ja lakisääteisistä konsulipalveluista ulkomailla tapahtuvissa avustustapauksissa sekä kriisitilanteissa. Ministeriön maahantulopalveluilla edistetään työperäistä ja estetään laitonta maahanmuuttoa. Ulkoministeriö edistää suomalaisyritysten viennin ja kansainvälistymistä, ja siten Suomen sekä suomalaisten hyvinvointia. Ulkoministeriö parantaa yrityspalveluja oman kehityshankkeen ja Team Finland -uudistuksen kautta.

Ulkoasiainhallinnon toiminta nojaa kattavaan edustustoverkkoon. Edustustoverkkoa tarkastellaan pitkällä aikavälillä suunnitelmallisesti. Muuttuva ympäristö vaatii ulkoasiainhallinnolta ennakointia, seurantaan, analyysiä, vaikuttamista strategisen viestinnän kautta sekä joustavaa resursien käyttöä. Ulkoasiainhallinnon keskeiset vaikuttamisen välineet ovat tehokas kahden- ja mo-

nenvälinen diplomatia eri tasoilla sekä tavoitteellinen ja tuloksellinen viestintä. Ulkoasiainhallinto hyödyntää toiminnassaan enenevästi digitaalisia ratkaisuja.

Toiminnalliset tulostavoitteet

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Työperäisen maahanmuuton lupaprosessit			
— Edustustoissa vireytettyjen työntekijän oleskelulupahakemusten (TTOL) määrä ¹⁾	12 000	13 400	14 400
Kriisivalmius			
— Tilannekuvatoiminnan aloittaminen tilanneorganisaation käynnistämistä koskevasta päätöksestä (aloitusaika enintään, h)	1	1	1
Vientivalvonta			
— Vientilupien käsittelyaika enintään 15 pv (osuus lupahakemuksista, %)	80	80	80
— Vientivalvontaa koskevat tiedustelut (vastausaika enintään, pv)	14	14	14
Pakotteiden hoito			
— Yritys-, kansalais- ja viranomaistiedustelut (vastausaika enintään, pv)	95	28	28
— Poikkeuslupia koskevat päätösesitykset/lisätietopyynnöt (käsittelyaika enintään, pv)	168	42	42

¹⁾ Hakemusten laskentatapa yhtenäistetty Migrin kanssa.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2023 toteutuma	2024 ennakoitu	2025 tavoite
Henkilötyövuodet	2 291	2 334	2 267
— Ulkoministeriö	841	834	790
— Ulkomaanedustus	586	600	577
— Paikallisesti palkatut	864	900	900
Työtyytyväisyysindeksi	3,8	3,7	3,8
Eläköitymisikä	66	66	66
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,8	5,0	5,0

01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 250 192 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Suomeen suuntautuvien ministerivierailujen menojen ja niihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

Selvitysosa:

Ulkoasiainhallinnon toimintamenot vuonna 2025 (euroa)

Ministeriö	77 231 000
Toimintamenot	9 200 000
Henkilöstömenot	68 031 000

Ulkoasiainhallinnon toimintamenot vuonna 2025 (euroa)

Edustustot, 89 toimipistettä¹⁾	151 819 000
Toimintamenot ²⁾	72 000 000
Henkilöstömenot	79 819 000
Hallinnonalan toimialavastaavat menot	21 142 000
Yhteensä	250 192 000

¹⁾ Toimipisteiden lukumäärä alueittain: Eurooppa 29, Itä 4, Aasia ja Amerikka 28, Afrikka ja Lähi-itä 21 ja pysyvät edustustot 7 toimipistettä. Väliaikaisesti on suljettu kaksi toimipistettä.

²⁾ Lisäksi kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenoihin arvioidaan käytettävän momenttien 24.30.66 ja 24.30.69 määrärahoja yhteensä 12 000 000 euroa.

Edustustojen henkilöstömenoissa on esitetty lähetetyn henkilökunnan peruspalkkojen lisäksi seuraavat ulkomaan edustautumisen korvaukset: paikallis-, puoliso- ja lapsikorvaus, olosuhdekorvaus, lasten koulutus- ja päivähoitokorvaukset, hautajais-, kotiloma- ja tapaamismatkat, varus- taumiskorvaus sekä muuttokorvaus. Paikalta palkatun henkilöstön henkilöstömenot sisältyvät edustustojen toimintamenoihin.

Hallinnonalan yhteisillä menoilla katetaan vuoden mittaan mm. tieto- ja kiinteistöhallinnon sekä turvallisuuden ja koulutuksen menoja sekä ministeriössä että edustustoissa.

Hallinnonalan julkisoikeudellisista suoritteista saamat tulot kertyvät pääasiassa edustustoista saatavista passi- ja oleskelulupatuloista ja ne esitetään osana edustustojen nettobudjetoituja toimintamenoja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	290 518	272 648	272 033
Bruttotulot	19 950	16 598	21 841
Nettomenot	270 568	256 050	250 192
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	53 908		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	46 159		

**Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet
(1 000 euroa)**

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	11 102	10 813	15 600
— suoritteiden myyntituotot mom. 12.24.99 (viisumien käsittelymaksut)	6 833	9 972	9 000
Tuotot yhteensä	17 935	20 785	24 600
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	8 817	9 508	9 399
— osuus yhteiskustannuksista	30 862	33 568	31 992
Kustannukset yhteensä	39 679	43 076	41 391
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-21 744	-22 291	-16 791
Kustannusvastaavuus, %	45	48	59

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksuista annetun asetuksen (377/2014) mukaiset tulot sekä edustustojen pankkitilien korkotulot. Vuodesta 2015 lähtien viisumien käsittelymaksut on bruttobudjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahasta käytetään arviolta 110 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elintarvikeviennin erityisasiantuntija Suomen Soulin-suurlähetystössä (siirto momentille 30.20.47)	-21
Erityisasiantuntija IAEA-hallintoneuvostokaudelle Suomen Wienin suurlähetystöön (siirto momentille 32.01.01)	-79
EU-rahoituksen erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa (siirto momentilta 24.30.66)	290
Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) puheenjohtajan suomalaisen erityisedustajan (Special Representative of the OSCE Chairperson-in-Office in Ukraine and in the Trilateral Contact Group) palkkaus- ja muut menot (siirto momentilta 24.10.21)	38
EU-tason yhteensopivat tietojärjestelmät (EU Interoperability)	-1 300
Kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten ja hankinnat ja investoinnit -erityisasiantuntija Suomen Washingtonin-suurlähetystössä (siirto momentille 24.30.66)	-150
Kansainvälisten vesiasioiden koordinaattori (siirto momenteille 30.40.21, 33.01.01, 35.01.01)	-47
Kehitysyhteistyö- ja Team Finland -asiantuntijat Suomen Kiovan suurlähetystössä (siirto momentilta 24.30.69)	390
Liikenne- ja viestintäsektorin erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa Natossa (siirto momentilta 31.01.02)	239
Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkkamienot (siirto momentille 23.01.02)	-2

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opetusalan erityisasiantuntija Suomen Lontoon-suurlähetystössä (siirto momentille 29.01.21)	-305
Opetussektorin erityisasiantuntija Suomen Kiovan-suurlähetystössä (siirto momentilta 24.30.69)	16
Opetussektorin TF Knowledge -verkoston asiantuntija (siirto momentilta 29.40.20)	274
Pakote- ja vientivalvontatehtävät (5 htv)	-495
Puolustussektorin erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa (siirto momentille 27.01.01)	-131
Puolustussektorin erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa Natossa (siirto momentilta 27.01.01)	214
Puolustussektorin kansallisten asiantuntijoiden (VNC) palkkaus- ja muut menot (siirto momentilta 27.01.01)	154
Team Finland -asiantuntija (Ukraina) (siirto momentilta 24.30.69)	39
Ulkoasiainhallinnon lisäresursointi Suomen Nato-jäsenyyden johdosta	-200
Ulkomaanedustustojen tietoliikenteen varayhteysratkaisun uudistaminen	-300
Ulkoministeriön arkistojen järjestäminen (siirto momentilta 23.01.01)	85
Valtiovarainministeriön hallinnonalan erityisasiantuntija Suomen suurlähetystössä Washingtonissa (siirto momentille 28.01.01)	-15
Ympäristöalan erityisasiantuntijat Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa (siirto momentilta 35.01.01)	34
Palkkausten tarkistukset	414
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-5 000
Yhteensä	-5 858

2025 talousarvio	250 192 000
2024 II lisätalousarvio	3 032 000
2024 talousarvio	256 050 000
2023 tilinpäätös	262 819 000

20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 891 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen ylläpitomenojen maksamiseen
- 2) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen investointimenojen maksamiseen rakennus- ja korjaushankkeissa.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ulkomailla sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roomassa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asuntoloinen. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätiöille niiden toimintaan ulkomailla.

Instituuttikiinteistöistä saatavat vuokratulot on budjetoitu momentille 12.24.20.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kiinteistöjen vuokrantarkistukset	9
Villa Lanten peruskorjaus; ylläpitomenojen alentuminen	-220
Yhteensä	-211

2025 talousarvio	891 000
2024 talousarvio	1 102 000
2023 tilinpäätös	2 305 000

29. Ulkoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 109 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kehitysyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Arvonlisäverolain mukaan ministeriöiden kehitysyhteistyötä varten kotimaasta ostamat palvelut ovat arvonlisäverollisia. Jotta arvonlisäverolla ei rasiseta Suomen kehitysyhteistyötä, arvonlisäveromenot budjetoidaan erikseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yleisen arvonlisäverokannan nousu	889
Yhteensä	889

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	15 109 000
2024 talousarvio	14 220 000
2023 tilinpäätös	14 386 590

74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkoasiainhallinnon toimitilojen rakennus- ja korjaushankkeiden menojen maksamiseen
- 2) valtiolle vuokrattujen tilojen peruskorjausluonteisten korjaus- ja muutostöiden maksamiseen.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ulkoministeriön investointisuunnitelma sisältää noin 20 ulkoministeriön omistaman tai vuokraaman kiinteistön perusparannus- tai korjaushanketta v. 2025.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rakennus- ja korjaushankkeiden vähentäminen (Lisätoimet 2024)	-2 000
Suomen erityisedustuston Natossa muutto Naton päämajaan; tilakustannukset	-4 000
Yhteensä	-6 000
2025 talousarvio	6 000 000
2024 talousarvio	12 000 000
2023 tilinpäätös	12 500 000

10. Kriisinhallinta

Selvitysosa: Suomi osallistuu aktiivisesti Etyjin, EU:n, Naton ja YK:n sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintaan. Työssä otetaan huomioon myös kriisinhallinnan parlamentaarisen komitean antamat yli hallituskausien ulottuvat suositukset kriisinhallinnan kehittämiseksi. Nopeat muutokset Euroopan turvallisuustilanteessa edellyttävät varautumista muutoksiin myös kriisinhallinnan osalta. Suomelle on jatkossakin tärkeätä taata riittävä osallistumistaso sekä sotilaallisessa että siviilikriisinhallinnassa. Osallistumalla kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan vahvistetaan kansallista puolustuskykyämme ja valmiuksiamme.

Suomi osallistuu tällä hetkellä yhteentoista sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon. Sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin palkattua henkilöstöä arvioidaan vuonna 2025 olevan n. 450 sotilasta. Osallistuminen YK:n UNIFIL-operaatioon Libanonissa on Suomen suurin joukkokokonaisuus n. 200 sotilaalla. Muita suuria joukkokokonaisuuksia on Irakissa ja Kosovossa. Suomi osallistuu lisäksi merkittävällä panoksella koulutustuen antamiseen Ukrainan asevoimille EUMAM Ukraine koulutusoperaation kautta. Suomi osallistuu operaatioihin myös Välimeren alueella ja Afrikassa, Malissa, Somaliassa ja Mosambikissa. Lisäksi Suomi osallistuu kansainvälisiin siviilikriisinhallintatehtäviin n. 130 asiantuntijalla. Siviilikriisinhallinnassa suurimmat yksittäiset osallistumiset ovat Ukrainassa, Etelä-Sudanissa, Georgiassa ja Somaliassa.

Suomi jatkaa valtiollisen rauhanvälitystoiminnan kehittämistä. Ulkoministeriön rauhanvälitystoiminta keskittyy erityisesti Länsi-Balkaniin, Lähi-idän alueelle ja Afrikan sarveen. Tavoitteena on edistää naisten ja nuorten merkityksellistä osallistumista rauhanprosesseihin, ja tukea naisrauhanvälittäjäverkostoille jatketaan. Tuki uskonnollisten ja perinteisten vaikuttajien verkostolle on tärkeä osa rauhanvälitystoimintaa. Painopisteenä on myös vesidiplomatia, jota on kehitetty järjestelmällisesti, ja kansainvälinen kysyntä Suomen osaamiselle on kasvanut merkittävästi.

20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 53 080 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen

- 2) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaali-kuluihin
- 3) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavasta tuesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen
- 4) kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden taloudellisesta tukemisesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen
- 5) kansallisen kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) yhdessä momentin 27.30.20 määrärahan kanssa enintään 450 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkausmenoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	EU:n taisteluosastojen koulutus- ja valmiusmenot	190 000
04.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	6 223 000
05.	Yhteiset menot	6 279 000
09.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, kansallisesta kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuviin menoihin, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	179 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	1 554 000
14.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	20 430 000
18.	Irakin koulutusoperaation menot	9 092 000
23.	Naton Irakin koulutusoperaation menot	759 000
24.	EUNAVFOR MED, Irini-operaation menot	1 685 000
25.	EUTM/Mosambikin koulutusoperaation menot	768 000
26.	EUMAM/Ukrainan koulutusoperaation menot	5 365 000
27.	EUNAVFOR ASPIDES -operaation menot	112 000
28.	Prosperity Guardian -operaation menot	44 000
29.	YK:n rauhanturvaamisen hankkeet	400 000
Yhteensä		53 080 000

Selvitysosa: Operaatioiden määrärahat on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi suunnittelee osallistuvansa v. 2025.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot budjetoidaan puolustusministeriön pääluokkaan momentille 27.30.20.

YK:n maksamat palkkausmenokorvaukset on budjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 52 680 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 400 000 euroa. Pääosa momentin määrärahoista siirretään puolustusvoimien käyttöön.

2025 talousarvio	53 080 000
2024 II lisätalousarvio	1 685 000
2024 talousarvio	53 080 000
2023 tilinpäätös	46 395 834

21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 17 485 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvasta siviilihenkilöstöstä aiheutuvien menojen ja Suomen siviilikriisinhallintatoiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen
- 2) vaalitarkkailijatoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) siviilikriisinhallinnan tehtävissä toimivalle henkilöstölle otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen
- 4) siviilikriisinhallinnan projekteihin ja koulutukseen
- 5) siviilikriisinhallintaa tukevien hankkeiden valtionavustuksiin
- 6) enintään 140 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Siviilikriisinhallinta	17 185 000
02.	Vaalitarkkailijat	300 000
Yhteensä		17 485 000

Selvitysosa: Suomi on osallistunut siviilikriisinhallintaan viime vuosina 100—150 asiantuntijan vuotuisella vahvuudella. Määrärahatasolla Suomi pystyy lähettämään operaatioihin n. 130 asiantuntijaa.

Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiudet budjetoidaan sisäministeriön pääluokkaan momentille 26.01.04.

Järjestöiltä saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 16 485 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) puheenjohtajan suomalaisen erityisedustajan (Special Representative of the OSCE Chairperson-in-Office in Ukraine and in the Trilateral Contact Group) palkkaus- ja muut menot (siirto momentille 24.01.01)		-38
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)		-2 000
Yhteensä		-2 038

2025 talousarvio	17 485 000
2024 talousarvio	19 523 000
2023 tilinpäätös	19 248 000

66. *Rauhanvälitys* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sellaisen rauhanvälittämistoiminnan menoihin ja siihen liittyvän kapasiteetin vahvistamiseen, johon Suomi osallistuu
- 2) rauhanvälitystä tukeviin kahdenvälisiin ja monenkeskisiin hankkeisiin
- 3) kansainvälisissä järjestöissä ja niitä vastaavissa organisaatioissa toimivista asiantuntijoista näille organisaatioille aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) rauhanvälittämistä tukevien hankkeiden valtionavustuksiin
- 5) rauhanvälitystoimintaan liittyvien valtion kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Rauhanvälitys on osa kokonaisvaltaista kriisinhallintaa. Suomen tavoitteena on edistää rauhanvälitystä aktiivisesti ja johdonmukaisesti. Suomi tukee rauhanvälitykseen liittyviä vuoropuheluprosesseja, edistää käynnissä olevien konfliktien ratkaisua sekä vahvistaa rauhanvälitystoimintaa ja rauhanvälityskapasiteettia niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Määrärahaa käytetään noin 75 % osalta julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 390 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 3 510 000 euroa.

2025 talousarvio	3 900 000
2024 talousarvio	3 900 000
2023 tilinpäätös	2 500 000

87. *CMI:n Rauhanrahaston pääoman korottaminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää CMI — Martti Ahtisaari Peace Foundation -järjestön perustaman Rauhanrahaston pääomasijoitusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu käyttää CMI:n Rauhanrahaston pääomittamiseen, pohjautuen Suomen itsenäisyyden juhlarahaston lahjoituspäätökseen yhteensä 10 000 000 euroa, josta 5 000 000 euroa vuonna 2025.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	5 000 000
2024 talousarvio	5 000 000

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Selvitysosa: Kehityspolitiikan painopisteitä ovat naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja oikeuksien vahvistaminen, mikä on keskeistä myös väestönkasvun hallinnassa, sekä koulutus ja ilmastotoimet. Suomi ajaa tavoitteitaan myös EU:n kehityspolitiikassa, kansainvälisissä kehitysrahoituslaitoksissa ja YK-järjestöissä. Suomi edistää tehokkaasti suomalaisten yritysten osallistumista EU:n Global Gateway -aloitteen puitteissa rahoitettaviin investointihankkeisiin.

Suomalaisten yritysten toimintamahdollisuuksia kehitysmaissa sekä yritysten edellytyksiä hakea rahoitusta YK:lta, EU:lta ja kehitysrahoituslaitoksilta edistetään ja lisätään suomalaisten yritysten hyödyntämistä kehitysyhteistyössä ja kehityssijoituksissa. Painotetaan kehityspoliittisia finanssisijoituksia, joilla edistetään pääomien kohdistumista yritystoimintaan. Kehitysrahoituksen eri muodot täydentävät toisiaan. Tuloksellisen kehityspolitiikan saavuttamiseksi tarvitaan sekä lahjamuotoista että laina- ja sijoitusmuotoista kehitysrahoitusta.

Kehittyvissä maissa edistetään suomalaista osaamista hyödyntävää kestävää metsätaloutta ja metsityshankkeita sekä muita hankkeita, jotka parantavat paikallisia elinoloja ja kasvattavat globaalia hiilinielua.

Suomi jatkaa humanitaarisen avun antamista painottaen kaikkein haavoittuvimpien auttamista. Tavoitteena on myös edistää ja kasvattaa suomalaista rauhanvälitysosaamista myös yhteistyössä yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa.

Ukraina on hallituskaudella Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde. Tuki Ukrainalle -momentille ohjataan yhteensä 47 milj. euroa v. 2025. Momentilta on siirretty 10,1 milj. euroa valtiovarainministeriön pääluokkaan Ukrainaan kohdistuvaan Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin rahoitusta varten. Kaikessa tuessa otetaan huomioon oikeusvaltiorakenteiden vahvistaminen sekä korruptiontorjunta.

Suomen kehitysyhteistyö ehdollistetaan omien kansalaisten vastaanottamiselle ja kansainvälisen sääntöperusteisen järjestyksen tukemiselle. Palautuspolitiikka ja takaisinottojen sujuminen huomioidaan osana Suomen kokonaisvaltaista kumppanuutta kolmansissa maissa ja sitä koskevassa kannanmuodostuksessa ja päätöksenteossa. Hallitus edistää rakentavasti EU:n kehitys- ja kauppapolitiikan sekä ulkosuhteiden hyödyntämistä kolmansien maiden kansalaisten palautussopimusten syntymisen edistämiseksi. Suomi ei jaa kehitysapua hallinnoille tai toimijoille, jotka tukevat Venäjän hyökkäyssotaa. Kehitysyhteistyövarojen käyttöä valvotaan tehokkaasti. Mikäli väärinkäytöksiä havaitaan, tämä johtaa tuen leikkaamiseen tai lakkauttamiseen ja mahdollisuuksien mukaan takaisinperintään.

Varsinaisen kehitysyhteistyön taso v. 2025 on n. 534 milj. euroa hallitusohjelman mukaisten sekä keväällä 2024 päätettyjen lisäsopeutustoimien myötä. Lisäksi jatketaan kehittyvien maiden tukemista laina- ja sijoitusmuotoisella kehitysyhteistyörahoituksella n. 70 milj. eurolla. Arvion mukaan valtio kohdistaa kehitysyhteistyöhön, mukaan lukien eri ministeriöiden laskennalliset osuudet, yhteensä 1,064 mrd. euroa, mikä vastaa n. 0,36 % bruttokansantulosta.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Jatketaan kehitysyhteistyön tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden vahvistamista tulohajauksen avulla. Edistetään tietoon pohjautuvaa päätöksentekoa, riskienhallintaa, tulosten ja vaikutusten mittaamista, raportointia ja arviointia.

Kehitysyhteistyölle annettujen tavoitteiden mukaiset tunnusluvut

	2023 toteutuma	2024 ennakoitu	2025 tavoite
Edistetään ilmastotoimia, erityisesti kestävää metsätaloutta ja metsitystä (milj. euroa)	216	330	225
Tuetaan tasa-arvoista ja laadukasta koulutusta (milj. euroa)	77	67	54
Suomalaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön tuki (milj. euroa)	89	88	98
Humanitaarinen apu ml. Ukraina (osuus kehitysyhteistyöstä, %)	21	16	15
Kehittyvien maiden kanssa tehtävässä yhteistyössä tuetaan toimivaa demokratiaa, oikeusvaltiota, ihmisoikeuksia ja elinvoimaista kansalaisyhteiskuntaa (osuus kehitysyhteistyöstä, %)	50	50	49

Julkisen kehitysavun määrärahat ja maksatukset (milj. euroa) sekä maksatusten %-osuus BKTL:sta

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 ¹⁾	2024
Määrärahat yhteensä	881,2	886,3	988,7	1 082,3	1 257,0	1 274,7	1 177,4	1 208,9
Maksatukset	961,4	832,8	1 010,1	1 121,4	1 218,9	1 535,9	1 452,2	
%-osuus BKTL:sta	0,43	0,36	0,42	0,46	0,48	0,57	0,52	

¹⁾ Maksatukset ja BKTL-osuus ovat ennakkotietoja.

Suomen julkinen kehitysyhteistyö sisältää varsinaisen kehitysyhteistyömomentin ja laina- ja sijoitusmuotoisen momentin lisäksi muita kehitysyhteistyöksi raportoitavia eriä sekä ulkoministeriön että eri ministeriöiden hallinnonaloilta. Merkittävimpinä erinä valtiovarainministeriön EU-jäsenmaksun velvoittavat rahoitusosuudet sekä useamman ministeriön alaiset pakolaiskulujen kehitysyhteistyökelpoiset osuudet.

Valtion kehitysyhteistyöksi laskettavat menot vuonna 2025 hallinnonaloittain (1 000 euroa), arvio

Ulkoministeriön hallinnonalalla momentilla 24.30.66	532 547
Ulkoministeriön hallinnonalan muilla momenteilla	205 451
Sisäministeriön hallinnonalalla	20 727
Valtiovarainministeriön hallinnonalalla	235 016
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla	5 721
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla	295
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla	1 683
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla	58 909
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla	3 235
Ympäristöministeriön hallinnonalalla	465
Yhteensä	1 064 049

50. *Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle*

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus

Valtioneuvosto voi Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentin ja 3 a ja b §:n nojalla antaa määräämillään ehdoilla yhtiölle sitoumuksia siitä, että valtio korvaa yhtiölle sen luotonanto- ja takaustoiminnassa mahdollisesti syntyneitä tappioita sekä osake- ja osuussijoitusten menetyksiä ja arvonalennuksia ja valtio maksaa yhtiön ottamasta muusta kuin euromääräisestä lainasta mahdollisesti aiheutuvan kurssitappion. Sitoumuksia saa antaa siten, että niiden piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten ja takausten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään aiemmat tehdyt sitoumukset mukaan lukien 168 188 000 euroa ja nostettujen muiden kuin euromääräisten lainojen yhteinen pääoma enintään 100 000 000 euroa.

2025 talousarvio

—

2024 talousarvio

—

2023 tilinpäätös

—

66. *Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 534 055 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kehitysyhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) kehitysyhteistyöhallintoon liittyvien valtion kulutusmenojen, ei kuitenkaan palkkausmenojen, ja kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenojen maksamiseen
- 3) Finnfundin toteuttaman erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen enintään 10 % Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentissa tarkoitettujen sitoumusten piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten yhteisen pääomamäärän vasta-arvosta enintään 150 000 000 euroa. Vuonna 2025 Finnfundin toteuttamaan erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen määrärahaa saa käyttää 1 508 000 euroa
- 4) Business Finlandin hallinnoimaan Developing Markets Platform -alustan kehitysinnovaatioiden rahoittamiseen Suomessa toimiville yrityksille ja muille yhteisöille valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1407/2013) mukaisesti. Määrärahaa saa osana Developing Markets Platform -alustaa käyttää myös Suomessa toimivien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä harjoittavien valtion tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja vastaavien tutkimus- ja tiedonlevittämisorganisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin
- 5) kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten tai näitä vastaavien organisaatioiden rahoittamiseen niissä toimivien asiantuntijoiden menojen maksamiseksi
- 6) humanitaariseen apuun, johon tarkoitettuja määrärahoja voidaan käyttää muiden kuin kehitysmaiden avustamiseen vain poikkeuksellisen laajan humanitaarisen kriisin niin edellyttäessä valtioneuvoston päätöksellä kyseisen maan avunpyyntöön pohjautuen.

Momentin määrärahoista veloitetaan myös valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitetuista kehitysyhteistyötehtävistä virastolle tai laitokselle aiheutuvat kustannukset.

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Määrärahaa saa käyttää ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeen toteuttamisen kannalta välttämätöntä.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Momentilta maksettaviin kulutus- ja investointimenoihin liittyvät arvonnäisäveromenot maksetaan hallinnonalan arvonnäisäveromomentilta 24.01.29.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Monenkeskinen kehitysyhteistyö	193 463 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö ¹⁾	112 310 000
3.	Euroopan kehitysrachasto	22 000 000
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	35 962 000
5.	Humanitaarinen apu	55 000 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu- ja tukitoiminnot	4 770 000
7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	1 600 000
8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle	97 950 000
9.	Korkotuki-instrumentti	11 000 000
Yhteensä		534 055 000

¹⁾ Sisältää Finnfundin erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen 1 508 000 euroa.

Valtuus

Vuoden 2025 aikana saa tehdä uusia kehitysyhteistyösopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2024 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 625 623 000 euroa.

Vuonna 2025 saa sitoutua Afrikan kehityspankin takuupääoman korotukseen yhteensä 510 000 000 eurolla.

Finnfundille voidaan antaa Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentissa tarkoitettuja sitoumuksia erityisriskirahoitukseen liittyvien tappioiden korvaamisesta valtioneuvoston muutoin määräämin ehdoin siten, että sitoumusten piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään 150 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Myöntö- ja sopimusvaltuuksien jakautuminen (euroa)

1.	Monenkeskinen kehitysyhteistyö	125 623 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	102 090 000
3.	Euroopan kehitysrachasto	-
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	32 610 000
5.	Humanitaarinen apu	24 000 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot	3 300 000
7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	-

Myöntö- ja sopimusvaltuuksien jakautuminen (euroa)

8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle	320 000 000
9.	Korkotuki-instrumentti	18 000 000
Yhteensä		625 623 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	2027	2028	2029—	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	403 329	264 161	267 233	231 439	469 344	1 635 506
Vuoden 2025 sitoumukset		147 060	149 898	145 015	183 650	625 623
Menot yhteensä	403 329	411 221	417 131	376 454	652 994	2 261 129

Momentilta rahoitettavat erät tilastoidaan ja raportoidaan kokonaisuudessaan Suomen julkisena kehitysapuna (Official Development Assistance, ODA) taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestölle (OECD).

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 193 463 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2025 jälkeisille vuosille yhteensä 125 623 000 euroa.

Merkittävä osa määrärahoista käytetään Suomen maksuosuuksiin Maailmanpankin ja alueellisten kehitysrahoituslaitosten lisärahoituksissa. Toinen kanava ovat yleisavustukset YK:lle. Käyttösuunnitelmakohdalta voidaan rahoittaa myös mainittujen toimijoiden kanssa tehtävää maailmanlaajuisia teemakohtaista kehitysyhteistyötä sekä niiden jäsenmaksuja ja kumppanuusohjelmia.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan mm. Maailmanpankkiryhmää, YK:n väestörahaa (UNFPA), Afrikan kehityspankkiryhmää, YK:n lastenrahastoa (UNICEF) ja YK:n tasa-arvojärjestöä (UN Women).

Suomen kehitysyhteistyö tärkeimpien monenkeskisten toimijoiden kanssa perustuu vaikuttamistavoitteisiin, joita on laadittu kehitysyhteistyön tulosohjauksen puitteiksi. Tärkeimmillä Suomen tukemilla monenkeskisillä toimijoilla on käytössään tulosperustainen toimintamalli.

2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 112 310 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2025 jälkeisille vuosille yhteensä 102 090 000 euroa.

Määrärahojen kohdentamisen perustana ovat vuonna 2025 päättyvät maaohjelmat, jotka määrittävät yhteistyötä kumppanien kanssa. Suomi tekee kahdenvälistä yhteistyötä seuraavien kumppanimaiden kanssa: Etiopia, Tansania, Somalia ja Nepal. Suomi tukee ohjelmia tai hankkeita myös seuraavilla alueilla: Lähi-itä ja Palestiinalaisalue, eräät alueelliset ja maakohtaiset hankkeet Afrikassa ja Aasiassa. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kumppanimaiden sektoriohjelmien yhteisrahastoja tai hankemuotoista tukea kumppanimaiden hallituksille, kehitysrahoituslaitosten ja YK-toimijoiden kanssa tehtävää maakohtaista tai alueellista temaattista kehitysyhteistyötä

sekä valtionavustuksia suomalaisille ja kansainvälisille kansalaisjärjestöille, yrityksille, tutkimuslaitoksille, yliopistoille ja säätiöille. Määrärahalla voidaan hankkia asiantuntijapalveluita ohjelmien suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Määrärahaa voidaan ohjata myös Suomen linjauksen mukaiseen humanitaariseen apuun toiminnan kannalta merkittävien maiden tai alueiden pitkittyneiden kriisien tai äkillisten kriisien ja katastrofien hoitamiseen sekä näiden kriisien ja katastrofien ennaltaehkäisyyn tai niistä toipumiseen.

Määrärahoja käytetään myös edustustoissa paikallisen yhteistyön hankkeisiin sekä kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenojen maksamiseen.

Yhteistyön tuloksia arvioidaan hankearviointien ja maaohjelmamekanismin kautta.

3. Euroopan kehitysrahasto

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 22 000 000 euroa.

Euroopan kehitysrahastosta (EKR) rahoitetaan Cotonoun sopimukseen perustuvaa EU:n sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden (AKT-maat) välistä kehitysyhteistyötä. Tuki kohdennetaan Eurooppalaisen kehityspoliittisen konsensuksen ja Cotonou-kumppanuussopimuksen linjausten mukaisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen neljännessä osassa tarkoitettujen merentakaisen maiden ja alueiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Osaa varoista hallinnoi Euroopan investointipankki (EIB). Suomi toimii sisäisen rahoitus sopimuksen mukaisesti EIB:n kautta takaajana AKT-maille myönnettävissä lainoissa. EKR-osuuden maksukaton lisäksi varaudutaan mahdollisiin lainatakausmaksuihin.

4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 35 962 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaluuttia vuoden 2025 jälkeisille vuosille yhteensä 32 610 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kehitysinnovaatio- ja liikeyhteistyöohjelmia, humanitaarista miinanraivausta sekä YK:n alaisten järjestöjen, ohjelmien ja rahastojen ja kehitysrahoituslaitosten sekä muiden monenkeskisten järjestöjen muita kuin tiettyyn maahan tai alueeseen liittyviä temaattisia hankkeita sekä kansainvälisten järjestöjen asiantuntijaohjelmia ja näihin liittyviä rekrytointikuluja.

Käyttösuunnitelmakohdalta myönnetään tukea korkeakouluohjelmiin sekä valtionavustuksia kansainvälisille kansalaisjärjestöille (INGOT).

5. Humanitaarinen apu

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 55 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaluuttia vuoden 2025 jälkeisille vuosille yhteensä 24 000 000 euroa.

Humanitaarinen apu ohjataan YK-järjestöjen, kansainvälisen Punaisen Ristin ja puolikuun liikkeen kautta.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan yleisavustukset keskeisille kansainvälisille humanitaarisille järjestöille, joita ovat mm. YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR), YK:n Palestiinan pakolaisten avustajajärjestö (UNRWA), YK:n humanitaarisen avun koordinaatioyksikkö (OCHA), YK:n kes-

kitetty hätäapurahasto (CERF) ja YK:n kansainvälinen strategia tuhojen vähentämiseksi (UNISDR). Määrärahaa rahoitetaan myös Punaisen Ristin Kansainvälistä Komiteaa (ICRC). Yleisavustusten lisäksi käyttösuunnitelmakohdalla tuetaan maakohtaisia ja alueellisia avustusooperaatioita.

Humanitaarisen avun tuloksellisuutta seurataan avustusjärjestöjen omien tuloksellisuutta arvioivien tunnuslukujen sekä vaikuttamissuunnitelmien avulla.

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 4 770 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2025 jälkeisille vuosille yhteensä 3 300 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa käytetään mm. kehitysyhteistyön tietojärjestelmien ja muun kehitysyhteistyöhallinnon kehittämiseen sekä sitä tukevien asiantuntijapalvelujen hankkimiseen, kehitysyhteistyön henkilöstön koulutukseen, kehitysviestintään ja kehityskasvatukseen, kehityspoliittiseen suunnittelu- ja tutkimustoimintaan sekä asianajokuluihin ja asian selvittämisestä aiheutuviin muihin kuluihin väärinkäyttöepäilytapauksissa.

-Käyttösuunnitelmakohdan määrärahoja käytetään myös vapaaehtoisrahoituksena OECD:n kehitysapukomitean ja tilastokomitean alaiseen työhön, kansainvälisen kehitysyhteistyön avoimuutta ja korruption vastaista työtä sekä Suomen Akatemian hallinnoimaan kehitystutkimukseen sekä toimialakohtaista kehittämistä tukeviin hankkeisiin.

7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 1 600 000 euroa.

Evaluoititoiminnan tavoitteena on tietoperustainen päätöksenteko. Kehitysyhteistyön evaluointitoimi on järjestelmällistä ja kattaa kaikki kehitysyhteistyömuodot ja rahoituskanavat. Käyttösuunnitelmakohdalla rahoitetaan kehitysyhteistyötä koskevat keskitetyt evaluoinnit ja tuetaan evaluointitoiminnan kehittämistä ja evaluointiedon hyödyntämistä ulkoministeriössä ja sen yhteistyökumppanien parissa.

Sisäinen tarkastus arvioi ja antaa suosituksia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan edelleen kehittämiseksi kehitysyhteistyössä.

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 97 950 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2025 jälkeisille vuosille yhteensä 320 000 000 euroa.

Kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitavalla avulla vahvistetaan kehittyvien maiden elinvoimaista, moniarvoisuuteen ja oikeusperustaisuuteen pohjautuvaa ja aktiivista kansalaisuutta edistävää yhteiskuntaa. Tukea myönnetään hankkeisiin, jotka täyttävät asetetut laatuksiteerit ja edistävät Suomen kehityspoliittisten tavoitteiden toteutumista.

Merkittävin osa määrärahoista kohdennetaan suomalaisten järjestöjen kautta ohjelmatukena. Käyttösuunnitelmakohdalla rahoitetaan myös muiden suomalaisten kansalaisjärjestöjen hankkeita. Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voidaan käyttää myös kansalaisjärjestöjen Suomessa

tapahtuvaan kehitysviestintään ja globaalikasvatukseen. Lisäksi tukea myönnetään kansainvälisille kansalaisjärjestöille (INGOt) ja EU-rahoitteisten hankkeiden kansallisiin osuuksiin.

Ohjelmatukijärjestöille tehtävistä myönnoista osa rahoituksesta kohdennetaan Euroopan komission pelastuspalvelun ja humanitaarisen avun pääosaston myöntämän erityisstatuksen omaavien järjestöjen humanitaariseen työhön ja muun myönnetyn rahoituksen osalta avustuksen saaja voi myöhemmin kumppanimaiden tai -alueiden kohdatessa äkillisen kriisin tai katastrofin esittää käyttötarkoituksen muutosta humanitaariseen apuun.

Käyttösuunnitelmakohdalta myönnettävien valtionavustusten hakijoille asetetaan valtionavustuslain mukainen vaatimus omarahoitusosuudesta.

9. Korkotuki-instrumentti

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 11 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaluksia vuoden 2025 jälkeisille vuosille yhteensä 18 000 000 euroa.

Määrärahat kohdennetaan tukemaan kehittyvien maiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä OECD:n vientiluottoja ja korkotukiluottoja koskevan niin sanotun konsensussopimuksen mukaisesti. Kehittyviin maihin myönnettävistä korkotukiluotoista on säädetty laissa kehitysmaihin myönnettävistä korkotukiluotoista (1114/2000). Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voi käyttää myös myönnettyjen luottojen käytön seurantaan ja valvontaan, hanke-esitysten valmisteluun ja arviointiin sekä hankkeisiin liittyvän teknisen avun tukemiseen. Määrärahaa ohjataan myös uuteen investointitukeen kehittyville maille (Public Sector Investment Facility).

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 21 363 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 512 692 000 euroa.

Momentin määrarahasta on valtuuksilla sidottu noin 7,6 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistointintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU-rahoituksen erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa (siirto momentille 24.01.01)	-290
Euroopan naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välinen NDICI (siirto momentille 28.92.69)	-8 655
Kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten ja hankinnat ja investoinnit -erityisasiantuntija Suomen Washingtonin-suurlähetystössä (siirto momentilta 24.01.01)	150
Kehitysyhteistyömäärärahoihin kohdennetun säästön aikaistus (Lisätoimet 2024)	-45 000
Kehitysyhteistyön määrärahatason alentaminen (Lisätoimet 2024)	-50 000
Kehitysyhteistyön rahoituksen vähentäminen (HO 2023)	-40 000
Rahoitustaso (BKTL-osuus)	56 151
Yhteistoimintahankkeiden menot	-6 887
Yhteensä	-94 531

2025 talousarvio	534 055 000
2024 II lisätalousarvio	-11 775 000
2024 talousarvio	628 586 000
2023 tilinpäätös	714 488 000

67. Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 904 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen ulkoministeriön toimialaan liittyville demokratia- ja oikeusvaltiokehitystä edistäville toimijoille.

Määrärahasta myönnettävä valtionavustus voi kattaa avustuksen kohteena olevasta toiminnasta aiheutuvien kokonaiskustannusten täyden määrän.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan käytön tulee liittyä demokratian ja oikeusvaltiokehityksen edistämiseen. Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti. Määrärahasta on tarkoitus myöntää valtionavustusta Demo Finlandille ja Oikeusvaltiokeskukselle. Demo Finland on suomalaisten eduskuntapuolueiden yhteistyöjärjestö ja edistää moniarvoista demokratiakehitystä. Oikeusvaltiokeskus on Helsingin yliopistoon perustettu verkostomainen toimija, joka tukee oikeusvaltioperiaatteiden vahvistamista kokoamalla yhteen suomalaista oikeusalan asiantuntemusta ja edesauttamalla tämän osallistumista alan yhteistyöhön kehittyvissä maissa.

Momentilta myönnettävään rahoitukseen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

2025 talousarvio	2 904 000
2024 talousarvio	2 904 000
2023 tilinpäätös	3 060 000

68. Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 14 081 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ministeriön ja muiden kehitysyhteistyön avunantajamaiden ministeriöiden, edustustojen tai virastojen sekä ODA-kelpoisten kansainvälisten järjestöjen ja Euroopan unionin toimielinten yhteistoimintahankkeiden menojen maksamiseen niistä saatujen tulojen puitteissa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ministeriön ja yhteistoimintahankkeiden menojen osuus yhteensä 14 081 000 euroa, josta Euroopan komission kontribuutiot ovat hankkeittain: Kestäviä vesi- ja sanitaatiopalveluita kaikille -hanke Nepalissa 2 890 000 euroa, Luonnonvarat ja ilmastonmuutos kunnissa -hanke 6 078 000 euroa, Teknisen tuen yhteistyö koulutussektorilla -hanke Nepalissa 935 000 euroa, Säteilyturvakeskuksen (STUK) kontribuutio ydinmateriaalivalvonnan vahvistamiseksi Afrikan unionin alaisen ydinenergiakomission (AFCONE) kautta Afrikassa 810 000 euroa sekä EU:n Kiertotalouskeskus — EU CERC -hanke Sitran ja Belgian kehitysyhteistyöviraston (ENABEL) kautta 3 368 000 euroa.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99. Lisäys ei kasvata ulkoministeriön rahoitusosuutta hankkeille eikä vaikuta Suomen julkisen kehitysavun määrään.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yhteistoimintahankkeet	14 081
Yhteensä	14 081

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio 14 081 000

69. *Tuki Ukrainalle* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 47 276 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Ukrainaa tukeviin kahden- ja monenvälisiin hankkeisiin, ml. alueelliset hankkeet
- 2) humanitaariseen apuun Ukrainalle
- 3) kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten ja näitä vastaavien organisaatioiden Ukraina-hankkeisiin ja näissä toimivien rahastojen tukemiseen
- 4) kansainvälisissä järjestöissä ja niitä vastaavissa organisaatioissa toimivista asiantuntijoista näille organisaatioille aiheutuvien menojen maksamiseen
- 5) Ukrainan tukemiseen liittyvien valtion kulutusmenojen, ei kuitenkaan palkkausmenojen, ja Suomen Kiovan suurlähetystön turvallisuus- ja kiinteistömenojen maksamiseen
- 6) Finnfundin toteuttaman erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen enintään 80 % Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentissa tarkoitettujen sitoumusten piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten yhteisen pääomamäärän vasta-arvosta enintään 20 000 000 euroa
- 7) Ukrainan sekaluottoinstrumenttiin, Ukraine Investment Facility (UIF).

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Määrärahaa saa käyttää ennakoiden maksamiseen, jos se on toteuttavien hankkeiden kannalta välttämätöntä.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentilta maksettaviin kulutus- ja investointimenoihin liittyvät arvonnäisäveromenot maksetaan hallinnonalan arvonnäisäveromomentilta 24.01.29.

Valtuus

Vuoden 2025 aikana saa tehdä uusia sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2025 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 40 000 000 euroa.

Finnfundille voidaan antaa Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentissa tarkoitettuja sitoumuksia erityisriskirahoitukseen liittyvien tappioiden korvaamisesta valtioneuvoston muutoin määräämin ehdoin siten, että sitoumusten piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään 20 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti.

Määrärahaa käytetään Ukrainan tukemiseen ml. humanitaarisen tilanteen, yhteiskunnan kriittisten toimintojen, materiaalistien tarpeiden sekä pitkän aikavälin kehitysyhteistyön tukemiseen sekä Suomen Kiovan-suurlähetystön paikallisen yhteistyön hankkeisiin. Määrärahaa käytetään myös Ukrainan jälleenrakennuksen valmistelun, toteuttamisen ja seurannan tukemiseen. Määrärahaa voidaan kohdentaa käytettäväksi alueellisesti Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksiin vastaamiseksi ja ukrainalaisten tukemiseksi.

Määrärahasta rahoitetaan sektoriohjelmien yhteisrahastoja, sektoribudjettitukea, kehitysrahoituslaitosten ja YK-toimijoiden kanssa tehtävää maakohtaista tai alueellista temaattista kehitysyhteistyötä sekä valtionavustuksia suomalaisille tai kansainvälisille kansalaisjärjestöille, yrityksille, tutkimuslaitoksille, virastoille, korkeakouluille, toisen asteen oppilaitoksille, kaupungeille ja kunnille sekä säätiöille.

Suomen kansallisen Ukrainan jälleenrakentamissuunnitelman mukaisesti Finnfundin pääomaa korotettiin 25 milj. eurolla vuonna 2024. Pääomakorotus ja erityisriskirahoitus Ukrainassa on osa identifioituja rahoitusratkaisuja, joilla helpotetaan suomalaisten yritysten osallistumista Ukrainan jälleenrakentamiseen. Mahdolliset tappiot tulevat korvattavaksi aikaisintaan vuonna 2025. Tappiokorvauksen tarkemmista ehdoista päättää valtioneuvosto.

Yhteistyön tuloksia arvioidaan hankearviointien ja soveltuvien osin maaohjelmamekanismin kansallisen Ukrainan jälleenrakennussuunnitelman kautta.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 3 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 44 276 000 euroa. Kulutusmenot pitävät sisällään Suomen Kiovan suurlähetystön turvallisuus- ja kiinteistömenot.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	2027	2028—	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	10 000	10 000	10 000	10 000	40 000
Vuoden 2025 sitoumukset		10 000	10 000	20 000	40 000
Menot yhteensä	10 000	20 000	20 000	30 000	80 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Finnfundin pääoman korottaminen; Ukraina kohdistuvat lainat ja sijoitukset (siirto momentilta 24.30.88)	25 000
Kehityspolitiikan erityisasiantuntijalla Suomen Kiovan suurlähetystössä (siirto momentille 24.01.01)	-195
Opetussektorin erityisasiantuntija Suomen Kiovan suurlähetystössä (siirto momentille 24.01.01)	-16
Suomen osuus Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin pääoman korottamisesta (siirto momentille 28.92.68)	-10 100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Team Finland -asiantuntija Suomen Kiovan suurlähetystössä (siirto momentille 24.01.01)	-195
Team Finland -asiantuntija ulkoministeriössä (siirto momentille 24.01.01)	-39
Yhteensä	14 455

2025 talousarvio	47 276 000
2024 II lisätalousarvio	-217 000
2024 talousarvio	32 821 000

88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) uusien osakkeiden merkitsemisestä valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Finnfundin pääoman korottaminen; Ukrainaan kohdistuvat lainat ja sijoitukset (siirto momentille 24.30.69)	-25 000
Pääomakorotuksen alentaminen (Lisätoimet 2024)	-5 000
Yhteensä	-30 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	5 000 000
2024 talousarvio	35 000 000
2023 tilinpäätös	9 999 910

89. Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 69 730 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sijoituksiin rahastoihin ja muihin rahoitusvälineisiin osana Suomen kehitysyhteistyötä
- 2) lainoihin osana Suomen kehitysyhteistyötä
- 3) enintään 150 000 euroa laina- ja sijoitustoiminnasta aiheutuvien neuvonantajapalveluiden sekä oikeudellisten palveluiden kustannusten maksamiseen.

Lainat voidaan myöntää vakuutta vaatimatta sekä etuoikeusasemaltaan alisteisina lainansaajan muille vieraan pääoman ehtoisille lainoille (laki valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakauusta 449/1988 4 §; 4 a §).

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti. Määräraha on tarkoitettu käyttäjäkohteisiin, jotka kansantalouden tilinpidossa eivät lisää valtiontalouden alijäämää ja joilla on palaumaodote. Määrärahaa käytetään v. 2024 aikana laadittavan si-

joitusstrategian mukaisesti. Hallitusohjelman mukaisesti määrärahan käytössä painotetaan sijoituksia, joilla edistetään pääomien kohdistumista yritystoimintaan.

Kehityspoliittiset lainat raportoidaan noin 60—70 -prosenttisesti ja kehityspoliittiset sijoitukset sekä laina- ja sijoitustoiminnasta aiheutuvat menot 100-prosenttisesti Suomen julkisena kehitysapuna (ODA) OECD:lle.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 150 000 euroa ja sijoitusmenojen osuudeksi 69 580 000 euroa.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	69 730 000
2024 talousarvio	69 730 000
2023 tilinpäätös	129 730 000

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

(20.) *Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-1 600
Yhteensä	-1 600

2024 talousarvio	1 600 000
2023 tilinpäätös	3 000 000

23. *Etyj-puheenjohtajuus* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 10 081 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen Etyj-puheenjohtajuuden johdosta välttämättömän enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen lisähenkilöstön palkkauksiin ja korvauksiin sekä Etyj-puheenjohtajakauden kannalta muihin välttämättömiin kulutusmenoihin

2) Suomen Etyj-puheenjohtajuuden johdosta järjestettävien kokouksien ja muiden niitä vastaavien Etyj-puheenjohtajuuteen välittömästi liittyvien tilaisuuksien suunnittelusta ja toteutuksesta aiheutuviin menoihin

3) enintään 1 000 000 euroa Suomen Etyj-puheenjohtajuudesta aiheutuviin maksuihin Etyjin rahastoihin.

Selvitysosa: Suomi on valittu marraskuussa 2021 Etyjin puheenjohtajaksi vuonna 2025. Puheenjohtajuuteen liittyvä troikkakausi kestää Etyjissä yhteensä kolme vuotta, myös puheenjohta-

juutta edeltävän ja seuraavan vuoden. Valmistautuminen puheenjohtajuuteen on aloitettu vuonna 2023.

Määrärahasta maksetaan keskitetysti Etyj-puheenjohtajuudesta aiheutuvat menot, kuten henkilöstömenot ja matkat sekä lisätilojen vuokramenot. Lisäksi määrärahasta maksetaan Etyj-puheenjohtajuuteen liittyvien kokousten ja muiden tilaisuuksien järjestelyjen suunnittelusta ja toteutuksesta aiheutuvat menot.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 9 081 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suomen Etyj-puheenjohtajuus 2025	7 241
Yhteensä	7 241
2025 talousarvio	10 081 000
2024 talousarvio	2 840 000
2023 tilinpäätös	1 569 000

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen ulkoministeriön toimialaan liittyville järjestöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta myönnettävien valtionavustusten tulee liittyä hallitusohjelman ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja Suomen kansainvälisiin sitoumuksiin sekä yleisesti ulkoministeriön toimialaan. Valtionavustuksista järjestetään erilliset hakukierrokset.

Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansalaisjärjestöjen tukeminen; kertaluonteinen lisäys	-125
Valtionavustukset ulkoministeriön toimialan järjestöille	1 000
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-1 196
Yhteensä	-321
2025 talousarvio	1 000 000
2024 talousarvio	1 321 000
2023 tilinpäätös	2 211 000

51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) konsulipalvelulain (498/1999) mukaan hädänalaisessa asemassa olevien henkilöiden kotiuttamisesta ja avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) edellisistä aiheutuviin tileistä poistoihin
- 3) avustuksien maksamiseen ulkomailla
- 4) konsulipalvelulain 41 c §:n mukaisen Suomen ulkopuolella annettavan konsulipalvelun menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Varautuminen konsulaariin kriiseihin ulkomailla	455
Yhteensä	455
2025 talousarvio	500 000
2024 II lisätalousarvio	455 000
2024 talousarvio	45 000
2023 tilinpäätös	314 391

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 163 265 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkoministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen
- 2) Euroopan rauhanrahaston vähimmäistalletusjärjestelmän ennakkomaksuihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	28 351 000
Maksuosuus YK:n talousarvioon	11 449 000
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	25 244 000
Maksuosuudet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	3 092 000
Kemiallisen aseiden kieltojärjestön jäsenmaksu (OPCW)	343 000
Maksuosuudet Euroopan Neuvostolle	4 342 000
Maksuosuudet Natolle	10 785 000
OECD:n jäsenmaksu	3 697 000
WTO:n jäsenmaksu	945 000
Maksuosuudet Etyjin talousarvioihin	5 343 000
Maksuosuus Euroopan rauhanrahastoon	65 966 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Muut maksuosuudet EU:lle	250 000
Ydinkoekieltosopimus; Suomen maksuosuus valmistelukomitean kustannuksista	542 000
Maksuosuus kansainväliselle rikostuomioistuimelle (ICC)	1 650 000
Muut jäsenmaksut ja rahoitusosuudet	1 266 000
Yhteensä	163 265 000

Määrärahasta käytetään arviolta 100 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ei-pakolliset jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (Lisätoimet 2024)	-4 000
Maksuosuus Euroopan rauhanrahastoon	16 950
Maksuosuus kansainväliselle rikostuomioistuimelle (ICC)	190
Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	-6
Muut muutokset jäsenmaksuissa ja rahoitusosuuksissa	-84
OECD:n jäsenmaksu	242
Siirtyvän erän vähennys	-406
Suomen maksuosuus Naton siviilibudjettiin (Civil Budget)	694
Suomen pakollinen jäsenmaksuosuus Euroopan neuvostolle	414
Valuuttakurssimuutokset (tappio)	222
WTO:n jäsenmaksu	-26
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-500
Yhteensä	13 690

2025 talousarvio	163 265 000
2024 talousarvio	149 575 000
2023 tilinpäätös	110 110 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtiolla käytössä olevien taloushallinnon tietojärjestelmien valuuttatietojen ja pankkien virallisten päivänkurssien välisten laskennallisten kurssierojen kattamiseen
- 2) muiden valuuttamääräisten ulkomaisten maksujen laskennallisten kurssierojen kattamiseen.

2025 talousarvio	500 000
2024 talousarvio	500 000
2023 tilinpäätös	1 832 074

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Oikeusministeriön hallinnonalan määrärahoilla rahoitetaan demokraattisen oikeusvaltiomme ydintoimintoja kuten kattava julkinen oikeusapu, laadukas syyttäjätointa, koko tuomioistuinlaitoksen toiminta, tehokas ulosottotoiminta, vaikuttava vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano sekä valtiolliset vaalit.

Oikeusministeriö ylläpitää ja tukee yhteiskunnallista vakautta vahvistamalla oikeusvaltiota, demokratiaa sekä perus- ja ihmisoikeuksia. Oikeusvaltion ja demokratian vakaat rakenteet tukevat kriiseistä selviytymistä ja vahvistavat osaltaan yhteiskunnan resilienssiä. Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja kestävä yhteiskunta perustuu luottamukseen ja yhteistoimintaan. Vakaa ja luotettava oikeusjärjestelmä on yhteiskunnan ja kansantalouden suotuisan kehityksen perusedellytys.

Toimintaympäristöä on jo useiden vuosien ajan hallinnut globaalit kriisit ja pyrkimys sellaisen vaikutusten hallintaan, jotka koettelevat yhteiskuntien vakautta. Edelleen käynnissä oleva Venäjän hyökkäyssota Euroopassa sekä muut globaalit kriisit ovat osoittaneet merkittävällä tavalla ilmiöiden keskinäisriippuvuudet sekä tarpeen näiden yhteen kietoutuneisuuksien hallitsemiseen myös talouteen liittyvien kysymysten osalta. Varautuminen kriiseihin ja riskeihin edellyttää voimavaroja.

Kansainvälisen turvallisuustilanteen muutos, rikollisuuden kansainvälistyminen, nuoriso-, jengijärjestäytyneen rikollisuuden lisääntyminen, yhteiskunnan monimuotoistuminen, moniarvoistuminen ja haavoittuvuudet sekä toiminnan siirtyminen tietoverkkoihin luovat haasteita myös taroituksenmukaisiksi koetuille lainsäädäntöratkaisuille sekä kansallisesti että EU:ssa. Murrosteknologiat, tekoäly ja digitalisaatio tuottavat tehokkuutta ja taloudellisuutta, mutta edellyttävät myös varautumista ja hyvää systeemisten riskien hallintaa. Hybridivaikuttaminen ja siihen liittyvät varautumistarpeet on tunnistettu.

Huolehtiminen hyvästä hallinnosta, oikeusjärjestelmän selkeydestä ja jatkuvuudesta, kansalaisten oikeusturvasta ja tarvittavien lainsäädäntöratkaisujen johdonmukaisuudesta on entistäkin tärkeämpää. Panostaminen kansalaisten osallistumismuotojen monipuolisuuteen, samoin kuin yrityksiä koskevan sääntelyn kilpailukykyyn on tärkeää. Haavoittuvassa ja heikommassa asemassa olevien turvaaminen on entistäkin tärkeämpää.

Oikeusministeriön toimintaan vaikuttavat keskeiset muutostekijät ovat:

- demokratia ja oikeusvaltiokehitys
- eriarvoistumisen ja yhdenvertaisuuden ristiriitainen kehitys
- informaatioympäristön murros
- turvallisuus.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Jokaisella on yhdenvertainen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa	hyvä	hyvä	hyvä
Oikeusjärjestys turvaa toimintamahdollisuudet ja edistää vakautta	hyvä	hyvä	hyvä
Laadukas lainvalmistelu on edellytys toimivalle yhteiskunnalle	hyvä	hyvä	hyvä
Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla	tydyttävä	tydyttävä	hyvä
Rikollisuus ja turvattomuuden tunne vähenevät	tydyttävä	tydyttävä	hyvä
Suunnitelmallinen uudistuminen pohjaa ennakointiin	tydyttävä	tydyttävä	hyvä

Oikeusministeriön hallinnonalan henkilötövuodet

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Oikeusministeriö	261	260	250
Oikeushallinnon erityisviranomaiset	182	185	200
Oikeusrekisterikeskus	209	240	220
Tuomioistuinlaitos	3 453	3 600	3 700
Oikeuspalveluvirasto	1 233	1 300	1 330
Ulosottolaitos	1 146	1 140	1 140
Syyttäjälaitos	624	660	695
Rikosseuraamuslaitos	2 552	2 630	2 700
Yhteensä	9 660	10 015	10 235

Sukupuolten tasa-arvo

Oikeusministeriö työskentelee määrätietoisesti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi yhteiskunnassa. Kaikilla on oikeus tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksi Suomessa.

Kansalaisten ylivelkaantuminen näkyy ulosottovelallisten määrän ja perinnässä olevien asioiden määrän kasvuna. Naisten osuus ulosottovelallisista on n. 39 %. Vuoden 2023 lopussa miehillä oli ulosottovelkaa keskimäärin 27 400 euroa ja naisilla 19 200 euroa. Miehillä oli vireillä keskimäärin 7,9 ja naisilla 8,1 ulosottoasiaa.

Vuonna 2023 vangeista n. 8 % ja yhdyskuntaseuraamuksia suorittavista n. 12 % oli naisia. Huomioidaan vankilan toiminnassa eri asiakasryhmien, kuten naisten ja nuorten, erilaiset tarpeet.

Kestävä kehitys

Oikeusministeriö toteuttaa hallituksen visiota vahvasta ja välittävästä Suomesta, jossa on vahva demokratia ja itsenäinen oikeusvaltio ja jossa jokaista arvostetaan tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Hallitusohjelman mukaisesti oikeusministeriö vahvistaa kestävää hyvinvointiyhteiskuntaa ja pitää huolta heikoimmasta sekä vahvistaa ihmisten osallisuutta ja keskinäistä luottamusta. Hallitusohjelman mukaisesti oikeusministeriö vahvistaa kansalaisten luottamusta oikeudenmukaisesti toimivaan yhteiskuntaan. Lisäksi hallitusohjelman mukaisesti edistetään oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruptiontorjuntaa EU:ssa.

Oikeusministeriön kestävyystyön lähtökohtana on kestävä oikeusvaltio ja toimiva demokratia. Hallitusohjelman mukaisesti edistetään oikeusvaltioperiaatteen toteutumista. Oikeusministeriön kestävä kehityksen visio vuodelle 2030 on demokraattinen, perus- ja ihmisoikeudet turvaava oikeusvaltio sekä kestävä oikeushallinto. Oikeusministeriö tekee työtä erityisesti seuraavilla painopistealueilla:

— Perus- ja ihmisoikeudet turvaava demokraattinen ja yhdenvertainen yhteiskunta

— Toimiva oikeusvaltio

— Sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä oikeushallinto.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Ministeriö ja hallinto	176 594	176 613	176 467	-146	0
01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 320	25 198	22 147	-3 051	-12
03. Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 557	18 239	20 744	2 505	14
05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 442	10 110	8 548	-1 562	-15
20. Erityismenot (arviomääräraha)	15 620	13 943	13 943	—	0
21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	24 951	1 735	1 601	-134	-8
22. Oikeusministeriön hallinnonalan ICT-kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	—	20 120	19 170	-950	-5
27. Kuurojen totuus- ja sovintoprosessi (siirtomääräraha 3 v)	—	1 223	643	-580	-47

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	54 511	51 510	57 000	5 490	11
50. Avustukset (kiinteä määräraha)	14 430	15 078	13 214	-1 864	-12
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	18 365	19 000	19 000	—	0
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	398	457	457	—	0
10. Tuomioistuimet	326 448	353 523	370 485	16 962	5
01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 429	9 789	10 017	228	2
02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 187	15 320	15 010	-310	-2
03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	304 832	328 414	345 458	17 044	5
15. Oikeuspalvelut	175 035	173 374	176 313	2 939	2
01. Oikeuspalveluviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	91 136	92 964	95 903	2 939	3
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	83 899	80 410	80 410	—	0
20. Ulosotto	112 132	110 012	110 856	844	1
01. Ulosottolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	112 132	110 012	110 856	844	1
(95.) Ulosoton säilytettävänä olevien varojen korkomenot (arviomääräraha)	—	—	—	—	0
30. Syyttäjät	59 038	63 201	64 412	1 211	2
01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	59 038	63 201	64 412	1 211	2
40. Rangaistusten täytäntöönpano	255 326	289 242	293 901	4 659	2
01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	250 626	284 542	293 901	9 359	3
(74.) Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	4 700	4 700	—	-4 700	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
50. Vaalimenot	26 886	48 336	9 134	-39 202	-81
01. Vaalipiirilautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	5 250	10	-5 240	-100
20. Vaalimenot (arviomääräraha)	26 886	43 086	9 124	-33 962	-79
Yhteensä	1 131 460	1 214 301	1 201 568	-12 733	-1
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	9 660	10 015	10 230		

01. Ministeriö ja hallinto

Selvitysosa: Oikeusministeriön perustehtävänä on huolehtia oikeusvaltion ja demokratian toimivuudesta. Tässä tarkoituksessa ministeriö:

- Edistää demokratian ja perusoikeuksien toteutumista.
- Edistää oikeusturvan ja rikosvastuun toteutumista.
- Turvaa hallinnonalansa toimintaedellytykset.
- Valmistelelee toimialansa lainsäädäntöä.
- Kehittää valtioneuvoston lainvalmistelua.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty oikeusministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet, joita oikeusministeriö toimeenpanee.

Oikeusministeriö toimii yhtenäisen valtioneuvoston osana. Oikeusministeriön visiona on avoin, aktiivinen ja turvallinen yhteiskunta, johon jokainen voi tuntea kuuluvansa ja jossa voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen.

01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 147 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) oikeusministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 2) ministeriön yhteydessä toimivista lautakunnista ja muista vastaavista toimielimistä aiheutuviin menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	26 758	26 298	22 397
Bruttotulot	1 337	1 100	250
Nettomenot	25 421	25 198	22 147
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 266		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 165		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 22 047 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 270 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkka-	
menot (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-1
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentilta	
26.10.01)	270
Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston perustaminen (siirto momentille	
25.01.03)	-85
Oikeuspalveluviraston perustaminen (siirto momentille 25.15.01)	-1 463
OM matkustuksen neuvonta ja tuki (siirto momentille 23.01.01)	-15
Palkkausten tarkistukset	83
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-800
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 040
Yhteensä	-3 051

2025 talousarvio	22 147 000
2024 II lisätalousarvio	-13 000
2024 talousarvio	25 198 000
2023 tilinpäätös	24 320 000

03. Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 744 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin jakamien apurahojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 305 §:ssä säädettyistä valvontatehtävistä perittävistä maksuista kertyviä tuloja eikä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettäviä velkojen menettämiä jako-osuuksia.

Selvitysosa: Oikeushallinnon erityisviranomaiset -virasto aloittaa toimintansa 1.1.2025 (L Oikeushallinnon erityisviranomaiset -virastosta 24/2024). Virastossa on hallintopalveluyksikkö, joka tuottaa yhteiset hallinnon tukipalvelut erityisviranomaisille.

Konkurssiasiamiehen tehtävänä on aloittein, neuvoin ja ohjein edistää ja kehittää hyvää pesähoitotapaa sekä valvoa, että konkurssipesiä hoidetaan lain ja hyvän pesähoitotavan mukaisesti ja että pesähoitajat asianmukaisesti hoitavat heille kuuluvat tehtävät. Konkurssiasiamies huolehtii tarvittaessa velallisen tilien ja toiminnan tarkastamisesta sekä konkurssipesien julkisselvityksestä (L konkurssipesien hallinnon valvonnasta 109/1995). Konkurssiasiamiehen apuna toimii *konkurssiasiain neuvottelukunta*.

Kuluttajariitalautakunta on kuluttajien ja yritysten välisissä oikeudellisissa riidoissa ratkaisuosituksia antava asiantuntijaelin (L kuluttajariitalautakunnasta 8/2007). Kuluttajariitalautakunta ennaltaehkäisee, sovittelee ja ratkaisee sen toimivaltaan kuuluvia riita-asioita. Lautakunta ohjaa osapuolia sovintoon sekä antaa kirjallisia ratkaisuosituksia kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisiin sekä asuntoa koskeviin yksityisten välisiin oikeudellisiin erimielisyyksiin. Kehittää kuluttajariitalautakunnan toimintaa käsittelyaikojen lyhentämiseksi ja kuluttajan oikeusturvaa parantamiseksi laaditun selvityksen ja saadun lausuntopalautteen perusteella.

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen edun ja oikeuksien toteutumista yleisellä hallinnon, yhteiskuntapolitiikan ja lainsäädännön tasolla sekä edistää Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen hyväksymän lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59—60/1991) toteutumista. Lapsiasiavaltuutettu raportoi YK:n lapsen oikeuksien komitealle, valtioneuvostolle ja eduskunnalle. Lapsiasiavaltuutettu tekee aloitteita ja selvityspyyntöjä havaitsemistaan puutteista. Lasten aseman ja oikeuksien sekä niitä koskevan viranomaisten yhteistyön edistämistä varten lapsiasiavaltuutetun apuna toimii *lapsiasiain neuvottelukunta*.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta käsittelee ja ratkaisee luvan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen. Lautakunta voi myös peruuttaa luvan, määrätä seuraamusmaksun tai antaa varoituksen tai huomautuksen. Lautakunta rahoittaa toimintansa hakemus- ja valvontamaksujen tuotoilla (L luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista 715/2011).

Onnettomuustutkintakeskuksen tehtävänä on turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaan kehittää ja ylläpitää onnettomuuksien tutkintavalmiutta, selvittää tehokkaasti ja luotettavasti onnettomuuksien syitä ja antaa niiden perusteella turvallisuussuosituksia sekä seurata turvallisuussuositusten toteutumista.

Tasa-arvovaltuutettu valvoo naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) noudattamista ja edistää aloitteiden, neuvojen ja ohjeiden avulla lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvovaltuutettu antaa tietoja tasa-arvolaista ja sen soveltamisesta sekä seuraa naisten ja miesten tasa-arvon toteutumista yhteiskuntaelämän eri aloilla. Tasa-arvovaltuutettu antaa ohjeita ja neuvontaa sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella syrjintää epäilevälle, selvittää syrjintäkieltojen rikkomistapauksia ja pyrkii lisäämään tietoisuutta tasa-arvolakiin liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Tasa-arvovaltuutettu toimii niin, että yhteiskunnassa, työpaikoilla ja oppilaitoksissa edistetään sukupuolten tasa-arvoa tasa-arvolaissa tarkoitettulla tavalla.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtävänä on valvoa tiedustelumenetelmien käytön lainmukaisuutta sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista tiedustelutoiminnassa siten kuin laissa tiedustelutoiminnan valvonnasta (121/2019) säädetään.

Tietosuoja-valtuutetulla on yleistöimivalta henkilötietojen suojaa koskeissa asioissa. Tietosuoja-valtuutetun valvontatehtävistä säädetään erityisesti EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta EU 2016/679) sekä sitä täydentävässä tietosuojalaissa (1050/2018). Tietosuoja-valtuutetun toimisto ylläpitää ja edistää perusoikeutta yksityisyyteen ja luottamusta yhteiskunnan palveluihin sekä osallistuu tietoyhteiskunnan kehittämiseen Suomessa ja EU:ssa.

Vanhusasiavaltuutettu edistää ikääntyneiden oikeuksien toteutumista. Vanhusasiavaltuutettu seuraa ja arvioi ikääntyneiden asemaa ja oikeuksien toteutumista sekä seuraa lainsäädäntöä ja päätöksentekoa ja arvioi niiden vaikutuksia ikääntyneisiin. Vanhusasiavaltuutettu tekee aloitteita ja lausuntoja sekä osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun. Lisäksi vanhusasiavaltuutettu laatii ja teettää selvityksiä ja julkaisee raportteja, edistää tiedotusta ja välittää ikääntyneitä koskevaa tietoa sekä edistää yhteistyötä ikääntyneiden asioita käsittelevien sekä ikääntyneitä edustavien toimijoiden välillä. Vanhusasiavaltuutettu raportoi toiminnastaan säännöllisesti valtioneuvostolle ja eduskunnalle.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on valvoa yhdenvertaisuuslain (1325/2014) noudattamista sen mukaan kuin sanotussa laissa säädetään sekä muutoinkin edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja ehkäistä syrjintää. Lisäksi valtuutettu toimii kansallisena ihmiskaupparaporttina ja naisiin kohdistuvan väkivallan raporttina sekä valvoo ulkomaalaisten maasta poistamista. *Yhdenvertaisuusasioiden neuvottelukunta* toimii yhdenvertaisuusvaltuutetun johdolla ja edistää viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyötä syrjintään puuttumisessa ja yhdenvertaisuuden edistämisessä.

Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipoliitiikan instituutti tuottaa kansainvälisiä asiantuntijapalveluja kriminaalipoliitiikan alalla. Laitoksen toimintaa ohjaavat keskeisesti YK:n kriminaalipoliittinen ohjelma ja siihen liittyvät linjapäätökset.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	13 653	18 639	22 344
Bruttotulot	425	400	1 600
Nettomenot	13 228	18 239	20 744
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 490		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 819		

Määrärahasta käytetään arviolta 600 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan (kriminaalipoliitiikan instituutin määräraha).

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Hallintopalveluyksikkö	665
Konkurssiasiamiehen toimisto	1 756
Kuluttajariitalautakunta	3 200
Lapsiasiavaltuutetun toimisto	765
Onnettomuustutkintakeskus	1 840
Tasa-arvovaltuutetun toimisto	1 120
Tiedusteluvalvontavaltuutettu	480
Tietosuojavaltuutetun toimisto	4 900
Vanhusasiavaltuutettu	505
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto	2 720
Kriminaalipolitiikan instituutti	600
Palvelukeskusten maksut ja muut yhteiset menot	2 193
Yhteensä	20 744

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston perustaminen (siirto momenteilta 25.01.01 ja 25.20.01)	2 458
Palkkausten tarkistukset	47
Yhteensä	2 505

Momentin nimike on muutettu.

2025 talousarvio	20 744 000
2024 talousarvio	18 239 000
2023 tilinpäätös	13 557 000

05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 548 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon Oikeusrekisterikeskuksen oman työn kustannuksista muodostuvat ICT-palvelumaksut ja rekisterinpitoviranomaisena tehtyjen tietoluovutuspäätösten nojalla annettujen massapoimintatietojen kustannusten perusteella saadut tulot.

Selvitysosa: Oikeusrekisterikeskus toimii oikeusministeriön hallinnonalan tietojärjestelmien ja rekisterien rekisterinpitäjänä sekä välittää hallinnonalan viranomaisten ilmoittamia tietoja muille viranomaisille. Käytetyimpiä rekisterejä ovat rikosrekisteri, sakkorekisteri, konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteri sekä velkajärjestelyrekisteri. Oikeusrekisterikeskus huolehtii sakkoihin, menettämisseuraamuksiin, maksuihin ja saataviin liittyvistä täytäntöönpanotehtävistä ja käyttää valtion puhevaltaa näissä tehtävissä. Lisäksi Oikeusrekisterikeskus huolehtii hallinnonalan tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä yhteistyössä hallinnonalan virastojen kanssa siten kuin palvelusopimuksissa on sovittu. Oikeusrekisterikeskus toimii myös hallinnonalan IT-hankintojen hankintayksikkönä ja on oma kirjanpitoyksikkönsä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	17 542	21 372	18 548
Bruttotulot	10 611	11 262	10 000
Nettomenot	6 931	10 110	8 548
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 849		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 360		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kaupparekisteri- ja elinkeinotoimintalait	50
Rajasa-täytäntöönpanojärjestelmän siltarahoituksen päättyminen	-194
Sakkorangaistusten ja seuraamusmaksujen täytäntöönpanojärjestelmän uudistamis- hanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 438
Palkkausten tarkistukset	20
Yhteensä	-1 562
2025 talousarvio	8 548 000
2024 talousarvio	10 110 000
2023 tilinpäätös	10 442 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 943 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) turvallisuustutkintalaista (525/2011), Euroopan unionin lainsäädännön ja Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten mukaisista turvallisuustutkinnoista ja alustavista tutkinnoista, niihin liittyvästä viestinnästä sekä tutkintavalmiuden ylläpidosta aiheutuviin menoihin
- 2) konkurssiasiamiehen vähävaraisessa konkurssipesässä ottamaan kuluvastuuseen liittyen ulkomaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa antamasta sitoumuksesta mahdollisesti johtuvan korvausvastuun toteuttamiseen
- 3) viranomaistoiminnasta lakien ja asetusten nojalla aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen ja alaikäiselle asianosaiselle esitutkintaa varten edunvalvojan määräämisestä aiheutuneiden kulujen sekä edunvalvojan palkkioiden ja kulujen maksamiseen
- 4) valtion maksettavaksi vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla määrättyjen korvausten maksamiseen
- 5) oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain (362/2009) nojalla aiheutuvien hyvitysten maksamiseen

6) oikeusapulain (257/2002) mukaisesti hoidettavien asioiden sekä talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiden ja yleisen edunvalvonnan päämiehille hallintolain (434/2003) 26 §:n 3 momentin nojalla hankittavien tulkkaus- ja käännöspalvelujen maksamiseen

7) oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain (378/2005) 19 §:n ja 20 §:n mukaisten korvausten sekä äitiyden vahvistamiseen liittyvien tuomioistuimen määräämästä tutkimuksesta aiheutuvien vastaavien kustannusten maksamiseen

8) siirtomenojen maksamiseen julkisen oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan ostopalvelujen päämiehille arvonnalisäveron määrää vastaavana hyvityksenä

9) oikeudenkäyntikulujen maksamiseen yhdenvertaisuuslain (1325/2014) ja tasa-arvolain (609/1986) mukaisissa asioissa, joissa yhdenvertaisuusvaltuutettu tai tasa-arvovaltuutettu toimii avustajana epäillyn syrjinnän uhriksi joutuneen henkilön oikeudenkäynnissä ja on sitoutunut korvaamaan mahdolliset oikeudenkäyntikulut, jos asia hävitään

10) rikoslain (356/2016) 10 luvun 11 §:n 2 momentin mukaisten korvausten maksamiseen

11) konkurssilain (120/2004) mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkioihin sekä julkisselvityksestä aiheutuvien muiden konkurssimenettelyn menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 12 143 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 800 000 euroa.

2025 talousarvio	13 943 000
2024 talousarvio	13 943 000
2023 tilinpäätös	15 619 838

21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 601 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ministeriön hallinnonalalla tuottavuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankintaan

2) hallinnonalan tietohallintohankkeisiin ja digitalisaation edistämiseen.

Selvitysosa: Momentille on koottu määrärahat tuottavuutta edistävien hankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oikeushallinnon pilvi- ja sovelluspalvelujen kehittäminen (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 485
Oikeushallinnon pilvi- ja sovelluspalvelujen kehittäminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	1 601
Väliaikaiset lisävoimavarat tuomioistuinlaitokselle ympäristölupien käsittelyyn (RRF pilari1)	-250
Yhteensä	-134

2025 talousarvio	1 601 000
2024 talousarvio	1 735 000
2023 tilinpäätös	24 951 000

22. Oikeusministeriön hallinnonalan ICT-kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 19 170 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallinnonalan tietohallintomenoihin, -hankkeisiin ja digitalisaation edistämiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vaalitietojärjestelmän (VAT) uusiminen (kyber)	50
Toimintamenoasäästö (Lisätoimet 2024)	-1 000
Yhteensä	-950

2025 talousarvio	19 170 000
2024 talousarvio	20 120 000

27. Kuurojen totuus- ja sovintoprosessi (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 643 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kuurojen totuus- ja sovintoprosessin toteuttamiseen liittyviin hankintoihin, koordinointiin ja selvityksiin ja muihin prosessiin välittömästi liittyviin menoihin
- 2) momentin kolmen vuoden käyttöaikana enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaiksiin tehtäviin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuurojen totuus- ja sovintoprosessi	-580
Yhteensä	-580

2025 talousarvio	643 000
2024 talousarvio	1 223 000

29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 57 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	5 490
Yhteensä	5 490

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	57 000 000
2024 talousarvio	51 510 000
2023 tilinpäätös	54 511 475

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 13 214 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen
- 2) avustuksiin Ihmisoikeusliitto ry:lle
- 3) avustuksiin rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville yhteisöille sekä rikollisuutta ehkäisevän työn arviointiin
- 4) avustuksiin Rikosuhripäivystyksen toimintaan ja muille rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille
- 5) avustuksiin Naisten Linja ry:lle
- 6) avustuksiin talousosaamisen edistämiseen
- 7) avustuksiin Julkisen sanan neuvostolle
- 8) avustuksiin Pakolaisneuvonta ry:lle.

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

Avustukset rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille (enintään)	5 460
Avustukset saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen (enintään)	4 895
Muut avustukset ja avustushankkeiden vaikutuksen arviointi (enintään)	2 859
Yhteensä	13 214

*Selvitysosa:***Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)**

	2025	2026	2027	2028	2029	2030 lukien
Saamelaiskulttuurikeskuksen vuokrasopimus-						
valtuus						
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481/vuosi
Vuoden 2025 sitoumukset	-	-	-	-	-	-
Menot yhteensä	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481/vuosi

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ihmisoikeusliitto ry	-100
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentilta 26.10.01)	700
Rikosuhripäivystyksen toiminta	-200
Palkkausten tarkistukset	9
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-325
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-1 948
Yhteensä	-1 864

2025 talousarvio	13 214 000
2024 talousarvio	15 078 000
2023 tilinpäätös	14 430 140

51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rikosvahinkolain (1204/2005) nojalla maksettaviin rikosvahinkokorvauksiin
- 2) syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain (422/1974) nojalla maksettaviin korvauksiin sekä niihin liittyvien vähäisten asiamiespalkkioiden maksamiseen.

2025 talousarvio	19 000 000
2024 talousarvio	19 000 000
2023 tilinpäätös	18 365 277

66. Kansainväliset jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 457 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää oikeusministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Euroopan patenttituomioistuin	200 000
Euroopan neuvoston toimielin: The European Commission for Democracy through Law (Venetsian komissio)	42 000
Euroopan neuvoston toimielin: Group of States against Corruption GRECO	14 000
Nordiska Samarbetsrådet för Kriminologi NSfK	94 000
European Union Crime Prevention Network EUCPN	2 000
Hague Conference on Private International Law HCCH	65 000
International Institute for the Unification of Private Law UNIDROIT	21 000
The International Anti-Corruption Academy (IACA)	5 000
Association of the European Network on Victims' Rights (AENVR)	7 000
OECD International Network on Financial Education (INFE)	7 000
Yhteensä	457 000
2025 talousarvio	457 000
2024 talousarvio	457 000
2023 tilinpäätös	397 763

10. Tuomioistuimet

Selvitysosa: Tuomioistuinlaitoksen vaikuttavuustavoite on, että tuomioistuimissa käsiteltävät asiat ratkaistaan joutuisasti, laadukkaasti ja kohtuullisin kustannuksin. Toiminnan kehittäminen ylläpitää laatua sekä edistää ratkaisutoiminnan joutuisuutta ja taloudellisuutta. Tuomioistuinten toimintatapoja kehitetään, jotta ne ovat mahdollisimman tehokkaita ja vastaavat parhaita käytäntöjä. Tavoitteena on myös, että oikeusturva toteutuu yhtäläisesti koko maassa. Perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat asioiden käsittelyssä ja ratkaisemisessa.

Yleiset tuomioistuimet antavat oikeussuojaa rikosasioissa ja huolehtivat osaltaan rikosvastuun toteuttamisesta. Ne vastaavat myös oikeussuojan antamisesta yksityishenkilöille, yrityksille ja muille yhteisöille niiden keskinäisissä suhteissa sekä myös suhteissa julkisyhteisöihin silloin, kun kysymys ei ole hallintolainkäyttöasioista. Hallintotuomioistuinten ratkaisut ohjaavat julkisen vallankäytön lainmukaisuutta ja antavat oikeussuojaa yksityishenkilöille, yrityksille ja muille yhteisöille suhteessa julkiseen valtaan. Hallintotuomioistuinten ratkaisuilla ja käsittelyajoilla voi olla vaikutuksia yhteiskunnan toimintaan ja kilpailukykyyn laajastikin.

Tuomioistuinlaitoksen merkitys ja toiminta on yhteiskunnassa tunnettua ja tuomioistuinlaitokseen luotetaan. Oikeusasteiden roolien ja tehtävien tulee olla selkeitä. Oikeudenkäynnin painopisteen tulee olla ensimmäisessä asteessa. Laadukkaasti toimiva ensimmäinen oikeusaste lisää luottamusta ja vähentää tarvetta muutoksenhakuun. Ylimpien oikeusasteiden toiminta painottuu ennakkoratkaisujen antamiseen.

01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 017 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Korkein oikeus on ylin tuomioistuin riita- ja rikosasioissa. Sen tehtävänä on valituslupajärjestelmän pohjalta yksittäisiä valitusasioita tutkimalla ja ratkaisemalla antaa oikeuskäytäntöä ohjaavia ja yhtenäistäviä ennakkopäätöksiä lain tulkinnasta ja soveltamisesta. Lisäksi korkein oikeus käsittelee ja ratkaisee ylimääräistä muutoksenhakua koskevia asioita sekä antaa tasavallan presidentille lausuntoja armahdusasioissa ja Ahvenanmaan itsehallintoa koskevissa asioissa. Korkein oikeus valvoo alempien tuomioistuinten lainkäyttöä.

Tunnuslukutaulukko

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Ratkaistut asiat, kpl	1 812	1 900	1 900
— annetut asiaratkaisut valitusasioissa	121	115	115
— julkaistut ratkaisut (ennakkopäätökset)	95	90	90
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)			
— kaikki asiat	5,9	5,5	5,3
— valituslupa-asiat	4,7	4,5	4,4
— asiaratkaisut	17,5	17,5	16,5
Taloudellisuus (euroa/asia)	5 237	5 152	5 272
Tuottavuus (asia/htv)	23,0	25,6	26,0

Korkeimman oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 350 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	9 818	9 797	10 027
Bruttotulot	16	8	10
Nettomenot	9 802	9 789	10 017
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 797		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 424		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vahvistetaan oikeudenhoidon resursseja (HO 2023)	200
Palkkausten tarkistukset	28
Yhteensä	228
2025 talousarvio	10 017 000
2024 talousarvio	9 789 000
2023 tilinpäätös	9 429 000

02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 15 010 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Korkein hallinto-oikeus on ylin tuomioistuin hallintoasioissa. Sen tehtävänä on osaltaan ylläpitää oikeusvaltion toimintaa takaamalla oikeusturva, varmistamalla hallinnon lainalaisuutta ja ohjaamalla oikeuskäytännön yhdenmukaisuutta. Se tutkii ja ratkaisee ylimpänä oikeusasteena alueellisten hallinto-oikeuksien ja markkinaoikeuden ratkaisuksista tehdyt muutoksenhaut. Pääsäännön mukaan valittaminen korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttää valituslupaa. Korkeimpaan hallinto-oikeuteen voi valittaa suoraan esimerkiksi valtioneuvoston yleisistunnon päätöksistä. Lisäksi korkein hallinto-oikeus käsittelee ja ratkaisee ylimääräisiä muutoksenhakuja ja voi myös tehdä esityksiä lainsäädäntöasioissa. Se valvoo hallintotuomioistuinten lainkäyttöä.

Saapuvista asioista suurimmat asiaryhmät ovat ulkomaalaisasiat sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoasiat, joiden lisäksi korkein hallinto-oikeus käsittelee mm. rakentamis- ja ympäristöasioita, verotusta, taloudellista toimintaa, kuten kilpailuasioita ja julkisia hankintoja sekä valtio-oikeus- ja yleishallintoasioita, kuten asiakirjajulkisuutta ja tietosuojaa.

Tunnuslukutaulukko

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Ratkaistut asiat, kpl	3 837	3 500	3 500
— Annetut asiaratkaisut, säännönmukainen muutoksenhaku	737	700	700
— Julkaistut ratkaisut (ennakkopäätökset)	128	120	120
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)			
— Kaikki asiat	6,6	6,0	6,0
— Valituslupa-asiat	5,5	5,0	5,0
— Asiaratkaisut	10,9	12,0	12,0
Ulkomaalaisasiat, erikseen eriteltyinä			
— Ratkaistut asiat (kpl)	1 488	1 200	1 200
— Keskimääräinen käsittelyaika (kk)	5,9	6,0	6,0
Taloudellisuus (euroa/ratkaistu asia)	3 343	4 389	4 389
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	34	30	30

Korkeimman hallinto-oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 550 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	13 817	15 332	15 025
Bruttotulot	19	12	15
Nettomenot	13 798	15 320	15 010
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 852		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 241		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	40
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2024)	-350
Yhteensä	-310
2025 talousarvio	15 010 000
2024 II lisätalousarvio	-1 950 000
2024 talousarvio	15 320 000
2023 tilinpäätös	12 187 000

03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 345 458 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Tuomioistuinviraston menoihin.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia tileistäpoistoja.

Selvitysosa: Tuomioistuinvirasto tukee ja ohjaa tuomioistuinlaitosta siten, että tuomioistuinlaitoksen toiminta on vaikuttavaa ja oikeusturva toteutuu tehokkaasti.

Tuomioistuimet ratkaisevat niiden käsiteltäväksi tulleet asiat ja siten tuottavat oikeusturvaa. Tuomioistuinten toimintaa kuvaavat keskeiset indikaattorit on kuvattu oheisessa tunnuslukutaulukossa.

Tunnuslukutaulukko

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Hovioikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	7 795	8 240	8 240
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6,9	6,5	6,5
Taloudellisuus (euroa/työmäärä)	2 853	2 886	2 900
Tuottavuus (työmäärä/htv)	29	29	29
Käräjäoikeudet			
Ratkaistut asiat yhteensä, kpl	546 191	600 000	600 000
— Rikosasiat	52 320	60 000	60 000
— Laajat riita-asiat	8 632	9 400	8 900
— Summaariset asiat	404 985	435 000	435 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk			
— Rikosasiat	6,3	6,3	6,0
— Laajat riita-asiat	10,2	10,7	10,0
— Summaariset asiat	2,6	2,5	2,5
— Velkajärjestelyasiat	5,2	5,3	5,3
Taloudellisuus (euroa/työmäärä)	603	519	520
Tuottavuus (työmäärä/htv)	115	133	135
Hallinto-oikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	18 378	18 200	19 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	9,3	9,1	9,0
Taloudellisuus (euroa/työmäärä)	1 647	1 480	1 600
Tuottavuus (työmäärä/htv)	49	51	55
Vakuutusoikey			
Ratkaistut asiat, kpl	3 318	3 600	3 700
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	13,1	10,0	9,5
Taloudellisuus (euroa/ratkaistu asia)	2 512	2 401	2 500
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	30	33	35
Markkinaoikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	670	600	650
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6,9	8,5	7,0
Taloudellisuus (euroa/ratkaistu asia)	5 395	6 230	6 200
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	16	13	15
Työtuomioistu			
Ratkaistut asiat, kpl	108	100	100
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	8,5	9,0	8,5
Taloudellisuus (euroa/ratkaistu asia)	10 166	11 580	11 000
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	12	10	12

Tuomioistuinten suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittävänä maksuina arvioidaan kertyvän 38,9 milj. euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	310 393	329 214	346 258
Bruttotulot	833	800	800
Nettomenot	309 560	328 414	345 458
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	32 101		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	27 373		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleiset tuomioistuimet	231 045
Hallintotuomioistuimet	70 000
Tuomioistuinvirasto	8 000
Tietohallinto- ja muut menot	36 413
Yhteensä	345 458

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Jyväskylän oikeustalohanke	900
Lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopuminen	1 045
Porin oikeustalohanke	1 711
Vahvistetaan oikeudenhoidon resursseja (HO 2023)	14 500
Palkkausten tarkistukset	838
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-550
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 400
Yhteensä	17 044

2025 talousarvio	345 458 000
2024 II lisätalousarvio	1 950 000
2024 talousarvio	328 414 000
2023 tilinpäätös	304 832 000

15. Oikeuspalvelut

Selvitysosa: Oikeusavun ja talous- ja velkaneuvonnan tavoitteena on, että jokainen saa tarpeellisen avun oikeudelliseen ja velkaantumiseen liittyvään ongelmaansa, vaikka hänen taloudellinen asemansa olisi heikko. Taloustilanteen yleinen heikkeneminen lisää talous- ja velkaneuvonnan palvelun tarvetta.

Yleisen edunvalvonnan tavoitteena on, että asiakkaiden edut ja oikeudet tulevat valvotuiksi, vaikka hän ei itse siihen kykenisi toimintakyvyn rajoitusten vuoksi.

Oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja yleisen edunvalvonnan vaikuttavuustavoitteet:

Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla

— Oikeuspalveluvirasto aloittaa toimintansa 1.1.2025. Oikeuspalveluviraston tehtävänä on huolehtia oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan sekä edunvalvontapalveluiden järjestämisestä, toiminnan kehittämisestä, henkilöstö- ja taloushallinnon tehtävistä ja muista hallinnon tehtävistä.

— Kehitetään yleisen edunvalvonnan laatua ja toimintatapoja sekä arvioidaan mahdollisia lainsäädännön muutostarpeita laaditun selvityksen ja saadun lausuntopalautteen perusteella.

Oikeusjärjestys turvaa toimintamahdollisuudet ja edistää vakautta

— Ylivelkaantumista ehkäistään ja jo ylivelkaantuneita autetaan eri viranomaisten yhteistyöllä. Ennakoivan talousneuvonnan toimintasuunnitelmaa toteutetaan yhteistyössä ulosoton kanssa mm. tarjoamalla Talousneuvolan palvelua virtuaalisesti. Erityisesti nuorten talousosaamista parannetaan. Kansalaisten talousosaamista parannetaan mm. vahvistamalla talous- ja velkaneuvonnan henkilöstön osaamista talousneuvonnan antamisessa. Talous- ja velkaneuvonnan valtakunnallista asiointiprosessia sujuvoitetaan ja yhtenäistetään.

01. Oikeuspalveluviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 95 903 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Oikeuspalveluvirastosta annetussa laissa (1133/2023) tarkoitettujen julkisen oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja yleisen edunvalvonnan palveluiden tuottamiseen sekä palveluiden ostamisesta valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon holhoustoimesta annetun lain (442/1999) mukaisia yleisen edunvalvonnan päämiehen varoista perittäviä palkkioita ja korvauksia ja oikeusapulain (257/2002) mukaisia oikeusapumaksuja ja korvauksia.

Selvitysosa: Oikeusaputoimistoihin arvioidaan saapuvan 45 000 oikeusapuasiasiaa (42 401 asiaa v. 2023 ja arvio 44 900 asiaa v. 2024). Oikeusaputoimistojen jonotusajan tavoite on keskimäärin 10 päivää v. 2025 (13 päivää v. 2023 ja 11 päivää v. 2024). Oikeusaputoimistoihin v. 2024 saapuneista asioista 86 % oli siviili- ja hallinto-oikeudellisia asioita ja 14 % rikosasioita.

Yleisen edunvalvonnan palveluja ostetaan kunnilta ja yksityiseltä palveluntuottajalta silloin, kun se on tarpeen palveluiden alueellisen saatavuuden turvaamiseksi. Ostopalvelun osuus on noin 8 % v. 2025.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on alustavasti asettanut oikeusapuja edunvalvontapiireille seuraavat toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2025:

Tunnuslukataulukko

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Oikeusapu			
Käsiteltyt asiat, kpl	43 614	44 200	45 000
Chat ja oikeusapuhjaus, kpl	11 592	12 300	12 400

Tunnuslukutaulukko

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Oikeusapupäätökset yksityisille asiamiehille, kpl	22 701	23 200	23 400
Taloudellisuus (euroa/painotettu työmäärä)	202	220	220
Tuottavuus (painotettu työmäärä/htv)	357	347	350
Talous- ja velkaneuvonta			
Käsitellyt asiat, kpl	32 760	37 000	37 000
Talousneuvonta, kpl	33 660	34 000	35 000
Taloudellisuus (euroa/asia)	364	350	350
Tuottavuus (asia/htv)	159	163	165
Edunvalvonta			
Päämiesten määrä, kpl	43 743	46 300	47 000
— edunvalvontatoimisto	39 989	42 400	43 100
— edunvalvonta ostopalveluna	3 754	3 900	3 900
Taloudellisuus (bruttomenot/päämies)	850	880	880
Tuottavuus (päämiesmäärä/htv)	66	67	67

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	90 900	92 984	95 923
Bruttotulot	39	20	20
Nettomenot	90 861	92 964	95 903
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	23 994		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	24 269		

Oikeusavun palkkioista säädetään valtioneuvoston asetuksessa oikeusavun palkkioperusteista (290/2008). Oikeusapumaksuja ja -palkkioita arvioidaan kertyvän 3 911 000 euroa momentille 12.25.14.

Yleisen edunvalvonnan palkkioista säädetään valtioneuvoston asetuksessa edunvalvojan palkkion suuruudesta (696/2012). Palkkioita arvioidaan kertyvän 33 344 000 euroa momentille 12.25.15.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtioneuvoston selonteko oikeuden-	
hoidosta 2022)	3 300
Oikeuspalveluviraston perustaminen (siirto momentilta 25.01.01)	1 463
Porin oikeustalohanke	226
Vahvistetaan oikeudenhoidon resursseja (HO 2023)	2 300
Palkkausten tarkistukset	250
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-4 200
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-400
Yhteensä	2 939

Momentin nimike on muutettu.

2025 talousarvio	95 903 000
2024 talousarvio	92 964 000
2023 tilinpäätös	91 136 000

50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 80 410 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) oikeusapulaissa (257/2002)
- 2) yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993)
- 3) oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997) säädettyjen korvausten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Oikeusapu	73 410
Yksityishenkilön velkajärjestely	1 000
Syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaus	6 000
Yhteensä	80 410

Vuonna 2023 yksityiset oikeusavustajat hoitivat 37 551¹⁾ oikeusapuasiasiaa ja oikeusapulain mukaiset yksityisten avustajien korvaukset olivat noin 76,5 milj. euroa. Yksityishenkilön velkajärjestelylain mukaiset korvaukset olivat noin 0,7 milj. euroa v. 2023. Syytteestä vapautettujen oikeudenkäyntikulujen korvaukset olivat noin 4,7 milj. euroa v. 2023.

2025 talousarvio	80 410 000
2024 talousarvio	80 410 000
2023 tilinpäätös	83 899 483

20. Ulosotto

Selvitysosa: Ulosottolaitoksen vaikuttavuustavoitteet edistävät korkealaatuisten oikeusturvan saatavuutta, jokaisen yhdenvertaista mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa sekä suunnitelmallista ennakkointiin pohjautuvaa uudistumista. Tässä tarkoituksessa oikeusministeriö asettaa Ulosottolaitokselle seuraavat tavoitteet vuodelle 2025:

- Varmistamme oikeusturvan toteutumista yhteiskunnassa
- Ennalta ehkäisemme ylivelkaantumista

¹⁾ Tilastoitu yhtenä asiana. Yhden asian käsittely voi sisältää useamman käsittelyn esim. käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa.

- Tuotamme hyvän asiointikokemuksen
- Ulosottolaitos kehittyy ja uudistuu
- Olemme vastuullinen toimija ja hyvä työnantaja.

Yhteiskuntajärjestelmää ylläpidetään ja vakautetaan perimällä velkoja sekä panemalla täytäntöön muita velvoitteita laissa säädetyllä tavalla ja osapuolten oikeuksia tasapuolisesti kohdellen. Kansalaisia ohjataan taloudellista neuvontaa ja tukea tarjoavien palveluiden piiriin.

Sähköistä asiointia kehitetään tuottamaan asianosaisille hyvä asiakaskokemus. Samalla varmistetaan toimipakkaverkostomme ja muun asiakaspalvelumme taloudellisuus ja saavutettavuus hyvän henkilökohtaisen asioinnin turvaamiseksi. Tiedolla johtamista kehitetään tehokkaimpien ja vaikutuksiltaan parhaiden kehittämiskohteiden osalta. Toiminnan taloudellinen kestävyys varmistetaan ennakoinnilla ja oikein suunnatuilla kehittämistoimilla.

Henkilöstön osaamisesta ja työkyvyn säilymisestä huolehditaan koko työuran ajan.

Luvun nimike on muutettu.

01. Ulosottolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 110 856 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon ulosottomaksuista annetun lain (34/1995) ja ulosottomaksuista annetun asetuksen (35/1995) mukaisia tuloja, ulosottokaaren (705/2007) mukaisia valtiolle tilitettäviä vähäisiä ulosottovaroja eikä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettäviä velkojen menettämiä jako-osuuksia.

Selvitysosa: Ulosottoon arvioidaan saapuvan vireille 3,1 milj. asiaa (2,8 milj. asiaa v. 2023). Keskimääräisen käsittelyajan arvioidaan olevan 8,5 kuukautta (9,3 kuukautta v. 2023). Ulosoton perintätuloksen arvioidaan olevan 1 180 milj. euroa (1 264 milj. euroa v. 2023). Ulosotossa arvioidaan käsiteltävän 575 000 velallisen asioita (569 613 velallista v. 2023).

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on asettanut Ulosottolaitoksen toiminnalle vuodelle 2025 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Käsitellyt asiat (1 000 kpl)	2 884	3 200	3 100
Peritty (milj. euroa)	1 264	1 200	1 200
Perittyjen ja varattomien rahasaamisten suhde			
Asiamäärästä, %	42	42	44
Rahamäärästä, %	39	38	38
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	9,3	9,0	8,5
Taloudellisuus (euroa/käsitelty asia)	37	36	37

Tunnuslukutaulukko

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	2 526	2 803	2 654
Erityistäytäntöönpanosta tilitetty suoraan velkojille (milj. euroa)	33	25	25
Erityistäytäntöönpanon selvitettyäksi ottamat velalliset	256	300	300

Ulosottomaksutuloina arvioidaan momentille 12.25.20 kertyvän 87 milj. euroa. Ulosottomaksutulojen määrä vastaa noin 75 % Ulosottolaitoksen kokonaismenoista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	114 034	110 342	110 906
Bruttotulot	483	330	50
Nettomenot	113 551	110 012	110 856
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	26 501		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	25 081		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luottotietolain uudistaminen	-320
Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta 2022)	3 000
Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston perustaminen (siirto momentille 25.01.03)	-2 373
Porin oikeustalohanke	240
Vahvistetaan oikeudenhoidon resursseja (HO 2023)	3 500
Palkkausten tarkistukset	332
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-3 000
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-535
Yhteensä	844

Momentin nimike on muutettu.

2025 talousarvio	110 856 000
2024 talousarvio	110 012 000
2023 tilinpäätös	112 132 000

30. Syyttäjät

Selvitysosa: Syyttäjälaitos on oikeusvaltiossa keskeinen kansalaisten oikeusturvan toteuttaja. Toiminnan vaikuttavuuden tärkein mittari on lakisääteisten tehtävien toteuttaminen siten, että korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla ja se toteutuu yhdenvertaisesti ja joutuisasti. Rikollisuus ja turvattomuuden tunne vähenevät, kun rikosvastuu toteutuu oikeudenmukaisesti ja rikosasioiden käsittelyketjun toiminta vahvistuu.

Syyttäjälaitoksen strategisena päätavoitteena on toiminnan tuottavuuden ja tehokkuuden kasvattaminen lisätyn perusrahoituksen turvin. Asiaratkaisujen määrää kasvatetaan ja syyteharkinta-aikoja lyhennetään pysyvästi. Samalla vähennetään pitkään syyteharkinnassa avoinna olleiden asioiden määrää. Kansalaisten oikeusturvan toteutumiseen kyetään vaikuttamaan positiivisesti, kun rikosasioiden käsittelyajat eivät ole resurssisyyistä kohtuuttoman pitkiä. Poliisin resurssien lisääntymisen vuoksi Syyttäjälaitokselle saapuvien asioiden kokonaismäärään on odotettavissa kasvua.

Rikosasioiden nopeaa käsittelyä edistetään tehostamalla esitutkintayhteistyötä sekä tiiviillä yhteistyöllä tuomioistuinelaitoksen kanssa. Rikosprosessin sujuvoittamisen keinoina ovat kirjallisten menettelyjen lisääminen, läsnäolovaatimusten keventäminen ja sähköisten toimintatapojen sekä etäyhteyksien ja videotallenteiden käytön lisääminen yhteistyössä esitutkintaviranomaisten ja tuomioistuinten kanssa.

Syyttäjien käsiteltäväksi saapuvien rikosasioiden keskimääräisen vaativuuden ennakoidaan jatkavan kasvuaan. Resurssilisäyksillä ja Syyttäjälaitoksen koulutusjärjestelmän kehittämisellä vastataan työn vaativuuden kasvuun sekä kansalaisten ja sidosryhmien kasvaneisiin odotuksiin siitä, että asiat kyetään käsittelemään nopeasti ja laadukkaasti valtakunnallisesti.

01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 64 412 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan annetussa laissa (66/2021) tarkoitettujen valtuutettujen Euroopan syyttäjien EPPO-palkan sivukulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut Syyttäjälaitoksen toiminnalle vuodelle 2025 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Keskimääräinen syyteharkinta-aika, kk	2,5	2,6	2,4
Yli 6 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	4 538	3 300	3 100
Yli vuoden syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	1 572	1 400	1 200
Tuottavuus (saapuneiden tapausten vaativuus/syyttäjien htv)	1 914	1 837	1 785
Tuottavuus (saapuneiden tapausten vaativuus/htv)	1 369	1 320	1 287
Taloudellisuus (toimintamenojen käyttö/tapausten vaativuus, euroa)	71	73	75

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	60 648	63 401	64 612
Bruttotulot	194	200	200
Nettomenot	60 454	63 201	64 412
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 243		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 827		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Henkilöstövoimavarasiirto (siirto momentille 25.40.01)	-26
Lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopuminen	266
Porin oikeustalohanke	94
Vahvistetaan oikeudenhoidon resursseja (HO 2023)	1 400
Palkkausten tarkistukset	177
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-200
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-500
Yhteensä	1 211

2025 talousarvio	64 412 000
2024 talousarvio	63 201 000
2023 tilinpäätös	59 038 000

40. Rangaistusten täytäntöönpano

Selvitysosa: Rikosseuraamuslaitoksen perustehtävänä on vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano ja tutkintavankeuden toimeenpano. Vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa huolehditaan täytäntöönpanon varmuudesta, luotettavuudesta ja turvallisuudesta. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on lisätä rangaistusta suorittavien valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan yhteistyössä muiden yhteiskunnan toimijoiden kanssa ja estää rikosten tekeminen vankeusaikana. Tavoitteena on oikeusturvan ja yhdenvertaisten käytäntöjen varmistaminen sekä suunnitelmallinen ja asteittainen vapauttaminen.

Vuonna 2023 vankeja oli keskimäärin 3 143. Vuosina 2024 ja 2025 vankiluvun ennakoidaan nousevan mm. seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen vuoksi. Lisäksi hallitusohjelman mukaisten tulevien lainsäädäntömuutosten seurauksena vankien määrä tulee kasvamaan. Myös yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden määrä on noussut. Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien määrän ennakoidaan nousevan edelleen tulevina vuosina.

Toiminnan laajuus

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Vankeja keskimäärin	3 143	3 300	3 400
Vapaudesta vankilaan tulleet	6 461	6 300	6 450
Henkilöitä yhdyskuntaseuraamuksissa keskimäärin	3 785	4 000	4 050
Täytäntöön pantaviksi tulleet yhdyskuntaseuraamukset	3 695	4 020	4 050
Seuraamuksiin liittyvät pyydettyt asiantuntijalausunnot	7 308	7 300	7 350

Rangaistusten täytäntöönpanon turvallisuutta vahvistetaan. Toimintojen järjestämisessä, turvallisuudessa, vankipaikkasuunnittelussa ja yhdyskuntaseuraamustyössä huomioidaan eri asiakasryhmät. Ehkäistään päihdeiden salakuljettamista ja käyttöä vankiloissa sekä kiinnitetään huomiota nuoriso- ja jengirikollisuuden torjuntaan.

Määritellään päihde- ja mielenterveyspalvelukokonaisuudet sekä seksuaali- ja väkivaltarikoksista tuomittujen kuntouttavan toiminnan palvelukokonaisuudet. Nykyisiä resursseja kohdistetaan päihderiippuvuudesta toipumiseen tähtäävään päihdehoitoon. Kehitetään yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa ja huolehditaan rangaistusajan jälkeisistä palvelujatkumoista.

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 293 901 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) enintään 300 000 euroa Rikosseuraamuslaitoksen toiminnallisista tarpeista aiheutuvien henkilökunnan asuntojen vuokraosuuksien alentamiseen
- 2) avolaitostöihin valtion, kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön työkohteissa.

Määrärahasta on varattu 3 300 000 euroa vangeille siirtomenoina maksettaviin käyttö- ja ruokarahoihin vankeuslain (767/2005) 7 luvun 5 §:n ja 9 luvun 6 §:n mukaisesti.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut vuodelle 2025 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Laitosten säilytysvarmuus, %	99,3	99	99
Vankeusvangeista avolaitoksissa keskimäärin päivässä, %	43,3	44	46
Rangaistusta suorittavien vankien toimintoihin osallistuminen, tuntia viikossa	15,4	17	17
Valvotun koevapauden kautta vapautuneet, % vapautuneista vankeusvangeista	21,9	23	25
Tuottavuus, vangit, keskimäärin päivässä/htv	1,4	1,4	1,4
Tuottavuus, henkilöitä yhdyskuntaseuraamuksissa, keskimäärin päivässä/htv	13,6	14,0	14,2
Taloudellisuus, toimintamenot/vanki	75 940	79 700	78 100
Taloudellisuus, toimintamenot/yhdyskuntaseuraamusasiakas	5 345	5 700	5 690

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	264 805	290 042	299 401
Bruttotulot	5 403	5 500	5 500
Nettomenot	259 402	284 542	293 901
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	20 223		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 447		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 439	2 493	2 108
— muut tuotot	522	285	280
Tuotot yhteensä	2 961	2 778	2 388
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	7 466	7 004	6 146
— osuus yhteiskustannuksista	6 934	6 505	5 708
Kustannukset yhteensä	14 400	13 509	11 854
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-11 439	-10 731	-9 466
Kustannusvastaavuus, %	21	21	20

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 290 601 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 3 300 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 100 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avolaitostöiden uudelleenorganisointi (siirto momentilta 25.40.74)	1 700
Ensikertalaisuussäännösten muuttaminen (HO 2023)	656
Henkilöstövoimavarasiirto (siirto momentilta 25.30.01)	26
Hoitotakuu (Lisätoimet 2024)	-720
Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtionneuvoston selonteko oikeuden-	
hoidosta 2022)	3 700
Vahvistetaan oikeudenhoidon resursseja (HO 2023)	3 100
Vankeuden aikaisen päihdekuntoutuksen edistäminen (VaVM 14/2023 vp)	-500
Vankilahankkeiden suunnittelu ja vankiloiden turvatekniikan päivittäminen	-5 000
Vankiloiden turvatekniikan uusiminen	6 450

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	547
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2024)	-600
Yhteensä	9 359

2025 talousarvio	293 901 000
2024 talousarvio	284 542 000
2023 tilinpäätös	250 626 000

(74.) *Avolaitostyöt* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avolaitostöiden uudelleenorganisointi (siirto momentille 25.40.01)	-1 700
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-3 000
Yhteensä	-4 700

2024 talousarvio	4 700 000
2023 tilinpäätös	4 700 000

50. Vaalimenot

01. *Vaalipiirilautakuntien toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vaalilain (714/1998) mukaisista vaaleista aiheutuviin vaalipiirilautakuntien menoihin.

Selvitysosa: Määrärahatarve vaihtelee vuosittain merkittävästi johtuen siitä, minä vuosina järjestetään valtiollisia vaaleja. Valtiollisia vaaleja ovat eduskuntavaalit, europarlamenttivaalit ja presidentinvaali.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vaalipiirilautakuntien menojen muutos, vuonna 2025 ei valtiollisia vaaleja	-5 240
Yhteensä	-5 240

2025 talousarvio	10 000
2024 talousarvio	5 250 000

20. Vaalimenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 124 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vaalilain (714/1998) mukaisten yleisten vaalien ja menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä annetussa laissa (571/1987) tarkoitettujen valtiollisten kansanäänestysten toimittamisesta ja niihin liittyvästä tiedottamisesta ja tietopalvelusta, vaalitietojärjestelmän ja vaalivalmiuden ylläpidosta, vaalijärjestelmän ja vaalitietojärjestelmän kehittämisestä sekä äänestysaktiivisuuden vahvistamiseen liittyvistä toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) siirtomenojen maksamiseen kunnille vaalilain 188 §:n 3 momentissa tarkoitettuna kertakorvauksena ja saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetuista saamelaiskäräjävaaleista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Alue- ja kuntavaalit 2025	4 470
Vaalitietojärjestelmän menot	4 480
Muut vaalimenot	124
Saamelaiskäräjävaalit	50
Yhteensä	9 124

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 9 074 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 50 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alue- ja kuntavaalit 2025	4 370
Europarlamenttivaalit 2024	-14 640
Muut vaalimenot	8
Presidentinvaali 2024	-22 850
Vaalitietojärjestelmän menot	-850
Yhteensä	-33 962

2025 talousarvio	9 124 000
2024 II lisätalousarvio	335 000
2024 talousarvio	43 086 000
2023 tilinpäätös	26 885 904

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ministeriö, jonka toimialaan kuuluu vastata:

- yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta, poliisihallinnosta ja yksityisestä turvallisuusalasta
- siviilitiedustelusta ja suojelupoliisin ohjauksesta
- maahanmuuton yleisistä edellytyksistä ja maahanmuuton sääntelystä lukuun ottamatta työntekijöiden, yrittäjien, harjoittelijoiden, opiskelijoiden ja tutkijoiden maahanmuuttoa sekä kansainvälisestä suojelusta ja paluumuutosta
- Suomen kansalaisuudesta
- pelastustoimesta
- hätäkeskustoiminnasta
- rajaturvallisuudesta ja meripelastustoimesta
- siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksista sekä
- aluehallinnon yhteisestä varautumisesta poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin.

Hallitusohjelman tavoitteena on turvallinen ja kriisinkestävä oikeusvaltio Suomi. Toiminnan painopisteinä ovat kansallisen turvallisuuden ja yhteiskunnan kriisinkestävyys vahvistaminen, sisäisen turvallisuuden strategisista ydintehtävistä huolehtiminen sekä keskeisten kansalaisille tarjottavien palvelujen varmistaminen. Tavoitteiden saavuttaminen muuttuneessa turvallisuusympäristössä edellyttää turvallisuusviranomaisten suorituskyvyn turvaamista, hyvää ennakointi- ja analyysikykyä ja yhteistä tilannekuvaa sekä riittäviä toimivaltuuksia.

Toimintaympäristön kuvaus

Turvallisuusympäristön epävakaus syventyy ja pitkittyy. Venäjä pyrkii vaikuttamaan Suomeen ja muihin länsimaihin erilaisin hybridioperaatioin. Itärajalla on käynnissä vakava rajaturvallisuuden häiriötilanne, ja välineellistetyistä maahantulosta on muodostunut uusi pysyvä uhka. Edellisen vuoden aikana myös merialueillamme on ollut poikkeavia tapahtumia, joissa Suomen kriittistä infrastruktuuria on vahingoittunut ulkopuolisen toiminnan johdosta. Myös kyberympäristön uhkataso pysyy kohonneena.

Toimintaympäristön muutosvauhti ja uhkien yhdenaikaisuus haastavat sisäisen turvallisuuden viranomaisia. Sisäisen turvallisuuden ylläpito on valtion perustehtävä, johon kohdistuu vaatimuksia koko yhteiskunnan ja hallinnonalan eri toimijoiden taholta. Turvallisuustilanteen pysyväluonteinen muutos edellyttää sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton viranomaisilta vahvaa suorituskkyä ja hyvää varautumista, riittäviä toimivaltuuksia ja viranomaisten välistä tiedonvaihtoa. Näitä on jo vahvistettu monenlaisin toimin, mutta tätä työtä on jatkettava.

Nato-jäsenyys lisää Suomen turvallisuutta muuttuneessa toimintaympäristössä. Sisäministeriön hallinnonala kytkeytyy Naton yhteisen puolustuksen vahvistamiseen erityisesti sisäisen turvallisuuden ja siviilivalmiuden ylläpidon sekä yhteiskunnan kriisinkestävyyden varmistamisen kautta.

Hyvinvointialueiden taloustilanne on haastava ja toimintoja uudistetaan. Tavoitteena on turvata, että hädän hetkellä apua on saatavilla. Hyvinvointialueiden muutosohjelmien toimeenpanoa seurataan sisäisen turvallisuuden ja erityisesti pelastustoimen näkökulmasta.

Rikollisuuskehityksessä korostuu nuorten väkivalta- ja ryöstörikollisuus, huumausaineiden lisääntyminen sekä kokonaan tai osin tietoverkossa toteutetun ja rajat ylittävän rikollisuuden kasvaminen, koveneminen ja monimuotoistuminen. Suomessa on viime vuosina tehty havaintoja nuorten aikuisten muodostamista paikallisista katujengeistä. Katujengit vaikuttavat pääkaupunkiseudulla ja sen ympäryskunnissa, sekä Turun seudulla. Järjestäytynyt rikollisuus kasvaa, kovee ja kansainvälistyy.

Teknologioiden kehittyminen (esim. deep fake -videot) viestien määrä ja tiedon leviämisen nopeus haastavat yksilöiden kriittistä tiedon käsittelykykyä ja -kapasiteettia, joka altistaa meidät misinformaatiolle, disinformaatiolle ja informaatiovaikuttamiselle. Strategiseen viestintään ja väestön resilienssin vahvistamiseen on kiinnitettävä erityistä huomioita.

Jakolinjat luottamuksen, katkeruuden ja väkivallan hyväksyttävyyden välillä ovat kasvamassa, mikä voi haastaa yhteiskuntarauhaa ja luoda kasvupohjaa väkivaltaisille ääriilikkeille. Luottamus turvallisuusviranomaisiin on kuitenkin säilynyt hyvänä.

Maamme hyvän turvallisuustason säilyttäminen edellyttää turvallisuusviranomaisten riittäviä resursseja, sujuvaa tiedonvaihtoa ja yhtä lailla yhteiskuntapoliittisia toimia, kuten lainsäädännön muutoksia, kuin muutoksia yksilöiden ja organisaatioiden toimintatavoissa. Julkisten turvallisuuspalveluiden vaikuttavuuden ja laadun kannalta keskeistä on huomion kiinnittäminen eri tahojen yhteistyömahdollisuuksiin, toimintatapojen uudistamiseen sekä uusiin teknologioihin panostamiseen.

Maahanmuutto Suomeen on kasvanut. Suurin osa on työn tai opiskelun perusteella maahan muuttavia ja heidän perheenjäseniään. Osa tulijoista hakee Suomesta kansainvälistä suojelua ja heidän hakemuksensa käsitellään turvapaikkaprosessissa. Turvapaikkajärjestelmää voidaan hyväksikäyttää myös kolmansien maiden taholta maahantuloa välineellistämällä. Suomi on syksystä 2023 lähtien ollut välineellistetyn maahantulon kohteena. Ukrainalaiset muodostavat merkittävän osan maahanmuutosta ja sodan Ukrainassa yhä jatkuessa pakolaisten liike Ukrainasta EU-alueelle tulee jatkumaan. Maahanmuuton tulee olla hallittua eikä siitä saa aiheutua turvallisuusuhkaa. Myös väärinkäytökset on estettävä.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Kiireellisten viranomaispalvelujen saavutettavuus on hyvä.	-	-	Hyvä
— Hätäpuheluun vastaaminen ja avun hälyttäminen			
— Sisäisen turvallisuuden viranomaisten toimintavalmius			
Väkivalta ja onnettomuudet vähenevät. Jengi- ja järjestäytynyt rikollisuus eivät saa kasvusijaa suomalaisessa yhteiskunnassa.	-	-	Hyvä
— Väkivaltarikosten määrän kehitys			
— Onnettomuuksien määrän kehitys			
Suomeen kohdistuva maahanmuutto ei aiheuta turvallisuushkaa eikä maahanmuuttojärjestelmä mahdollista väärinkäytöksiä. Maasta poistutaan ja poistetaan tehokkaasti.	-	-	Hyvä
— Turvapaikkajärjestelmän ja vastaanottojärjestelmän tehokkuus			
— Vapaaehtoisesti palaavien ja palautettujen määrä			
— Palautustoiminnan tehokkuus			
Ihmiset, viranomaiset, elinkeinoelämä ja yhteiskunta ovat hyvin varautuneita ulkopuoliseen vaikuttamiseen sekä erilaisiin kriiseihin ja häiriöihin.	-	-	Hyvä
— Kansallisen turvallisuuden yhteensovittaminen ja varautuminen monipuolistuviin uhkiin			
— Kriisinkestävyyden taso (ihmiset, viranomaiset, elinkeinoelämä)			
— Viranomaisten suorituskyky ja varautuminen			
Ihmiset luottavat turvallisuusviranomaisiin.	-	-	Hyvä
— Ihmisen luottamus sisäisen turvallisuuden viranomaisiin (jaottelu eri toimijoihin)			

Sisäministeriön hallinnonalan henkilötyövuodet

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Sisäministeriö	245	235	217
Kriisinhallintakeskus	29	27	24
Poliisitoimi	10 423	10 452	10 521
Suojelupoliisi	553	578	500
Rajavartiolaitos	2 921	2 995	2 979
Pelastusopisto	142	143	158
Hätäkeskuslaitos	607	615	620
Maahanmuuttovirasto ja valtion vastaanottokeskukset	1 263	1 378	1 424 ¹⁾
Yhteensä	16 183	16 423	16 443

¹⁾ Työntekijän oleskeluluvan osapäättös Migrille v. 2025 alusta (60 htv).

Sukupuolten tasa-arvo

Sisäministeriön henkilöstöpoliittinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma päivitetään vuosille 2025—2028. Suunnitelmassa määritellään tavoitteet ja toimenpiteet, joilla ministeriö kehittää henkilöstönsä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Henkilöstöpoliittisella tasa-arvolla tarkoitetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistämistä ministeriössä osana henkilöstöpolitiikkaa ja henkilöstön kehittämistä.

Sisäministeriön hallinnonalan virastot ovat laatineet ministeriön ohjeistuksen mukaan omat yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat.

Kestävä kehitys

Sisäministeriö toteuttaa omalta osaltaan hallitusohjelman kestävän kehityksen kirjauksia.

Toiminnalla tähdätään yhteiskunnan turvallisuuden parantamiseen, väkivallan vähentymiseen yhteiskunnassa, hälytyspalveluiden saavutettavuuden edistämiseen, uusintarikollisuuden vähentämiseen sekä ihmisten kriisinkestävyiden vahvistamiseen.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta (vastaanottorahan tarkistaminen)	26.40.21 ja 26.40.63
Hallituksen esitys Rajamenettelyn käyttöönottoa ja nopeutetun menettelyn perusteiden laajentamiseksi	26.40.01
Hallituksen esitys ulkomaalaislain muuttamiseksi (säilöönottoa ja maahantulo-kieltoa koskeva sääntely)	26.40.21 ja 26.40.63

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Hallinto	309 226	414 608	297 826	-116 782	-28
01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 332	19 410	17 886	-1 524	-8
04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 388	2 434	2 203	-231	-9
(21.) Sisäministeriön hallinnonalan kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 342	1 432	—	-1 432	-100
23. EU:n pelastuspalvelumekanismi lääkinnällisten materiaalien CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)	—	25 093	29 294	4 201	17
25. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	5 500	5 500	5 500	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
26. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelma-kaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)	42 828	9 713	25 617	15 904	164
27. EU:n pelastuspalvelu-mekanismi CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)	59 845	114 851	42 636	-72 215	-63
29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonnalisä-veromenot (arviomääräraha)	177 177	231 400	170 000	-61 400	-27
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	990	3 775	3 780	5	0
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksu-osuudet ulkomaille (arviomääräraha)	824	1 000	910	-90	-9
10. Poliisitoimi	949 329	1 019 856	1 044 524	24 668	2
01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	887 921	946 436	975 112	28 676	3
02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	46 890	66 752	64 829	-1 923	-3
20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)	7 668	6 668	4 583	-2 085	-31
(21.) KEJO-hankkeen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	6 850	—	—	—	0
20. Rajavartiolaitos	637 030	512 649	433 406	-79 243	-15
01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	312 030	333 649	312 656	-20 993	-6
70. Rajavartiolaitoksen investoinnit (siirtomääräraha 5 v)	325 000	179 000	120 750	-58 250	-33
30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta	103 631	106 107	101 598	-4 509	-4
01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 046	4 605	2 367	-2 238	-49
02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	72 239	77 057	74 246	-2 811	-4
03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 293	20 445	20 985	540	3
20. Erityismenot (arviomääräraha)	8 053	4 000	4 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
40. Maahanmuutto	423 567	525 576	329 406	-196 170	-37
01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanotto-keskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	67 795	101 962	88 266	-13 696	-13
21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	254 380	320 570	192 932	-127 638	-40
22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)	2 318	2 318	2 318	—	0
63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)	99 074	100 726	45 890	-54 836	-54
Yhteensä	2 422 783	2 578 796	2 206 760	-372 036	-14
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	16 183	16 423	16 443		

01. Hallinto*Selvitysosa:***Sisäministeriö**

Sisäministeriö toteuttaa hallitusohjelman mukaisesti poliisitoimen, Suojelupoliisin, Rajavartiolaitoksen, pelastustoimen, Häätokeskuslaitoksen sekä maahanmuuttohallinnon strategisia tavoite-
linjauksia ja toiminnallisia tulostavoitteita, jotka on tarkemmin kerrottu pääluokan eri lukujen pe-
rusteluissa.

EU:n sisäasioiden rahastot

EU:n ohjelmakaudelle 2021—2027 on perustettu kolme sisäasioiden rahastoa: turvapaikka-,
maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto (AMIF), sisäisen turvallisuuden rahasto (ISF) ja rajaturval-
lisuuden- ja viisumipolitiikan rahoitustukiväline (BMVI) osana yhdennetyn rajaturvallisuuden
rahastoa (IBMF).

Rahastojen kautta pyritään kehittämään EU:n vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta. Sisä-
ministeriö toimii uudella ohjelmakaudellakin sisäasioiden rahastojen hallintoviranomaisena. Ra-
hastojen hallinnointia koskeva kansallinen laki (1125/2021) tuli voimaan joulukuussa 2021 ja
valtionneuvoston asetus (119/2022) helmikuussa 2022.

Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastolla tavoitellaan tehokasta maahanmuuttovir-
tojen hallintaa unionin säännöstöä soveltaen ja ihmisoikeuksien noudattamiseen liittyvät si-
toumukset huomioiden. Rahastolla tuetaan yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän ke-

hittämistä sen ulkoinen ulottuvuus huomioiden, vastaanottomenettelyitä, laillisen maahanmuuton ja kotoutumisen tukemista sekä laittoman maahanmuuton ehkäisemistä erityisesti toimivia paluu- ja uudelleenkotoutumisjärjestelyitä edistämällä. Rahaston kautta tuetaan lisäksi jäsenvaltioiden uudelleensijoittamista sekä turvapaikanhakijoiden sisäisiä siirtoja. Sisäisen turvallisuuden rahastolla tavoitellaan korkeaa turvallisuuden tasoa unionissa. Rahastolla torjutaan terrorismia ja radikalisoitumista, vakavaa ja järjestäytyntä rikollisuutta sekä kyberrikollisuutta. Lisäksi rahastolla voidaan tukea rikosten uhreja. Rajaturvallisuuden- ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineellä tuetaan rajavalvonnan ja -tarkastusten tehokasta ylläpitoa ja kehittämistä sekä yhteisen viisumipolitiikan toimeenpanoa laillisten rajanylitysten edistämiseksi ja laittoman maahanmuuton estämiseksi sekä rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi.

Siviilikriisinhallinta

Sisäministeriö vastaa Suomen valmiuksista osallistua kansainväliseen siviilikriisinhallintatoimintaan. Kriisinhallintakeskus huolehtii asiantuntijoiden lähettämiseen liittyvistä operatiivisista tehtävistä, kuten koulutuksesta, rekrytoinnista ja varustamisesta. Laajalla sidosryhmäyhteistyöllä edistetään hallinnonalojen ja kansalaisjärjestöjen välistä keskustelua ja tietojenvaihtoa siviilikriisinhallinnasta. Tavoitteena on, että Suomen siviilikriisinhallinta-osallistuminen vastaa sisäisen turvallisuuden tavoitteisiin ja kriisinhallintaoperaatioiden ja OSA-virastojen yhteistyö toimii.

01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 886 000 euroa.

Selvitysosa: Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ministeriö. Ministeriön tärkeimpiä tehtäviä ovat säädosvalmistelu sekä hallinnonalan toiminnan strateginen suunnittelu ja ohjaus sekä kansainväliset asiat.

Sisäministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Hallitusohjelmaa toteuttavien lainsäädäntöhankkeiden toimeenpano.
- Laadukas, avoin ja läpinäkyvä lainsäädännön valmistelu.
- Vaikuttava ja tietoon perustuva hallinnonalan ja hyvinvointialueiden ohjaus.
- Hallinnonalan kestävät toimintaedellytykset.
- Ministeriön EU, NATO ja kv-toiminta on aktiivista ja aloitteellista.
- Osallistutaan kriisinkestävämmän Schengen alueen kehittämiseen.
- Edistetään sisäministeriön tavoitteita kv-sopimusneuvotteluissa.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Henkilöstömenot	88	88	88
ICT-menot	4	3	3
Muut menot	8	9	9
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät siirrettyjen määrärahojen käytön.

Henkisten voimavarojen hallinta

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Sisäministeriön henkilötövuodet	244,7	235	217
— josta momentin 26.01.01 henkilötövuodet	217,5	211	197
Sairauspoissaolot (pv/htv)	4,6	5,3	5,3
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,8	3,9	3,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	21 117	20 010	18 486
Bruttotulot	2 115	600	600
Nettomenot	19 002	19 410	17 886
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 326		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 656		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkka-			
menot (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)			-1
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentilta			
26.10.01)			280
Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistaminen			
(RRF pilari2)			-150
Ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain uudistaminen (HO 2023)			-100
Ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain uudistamisen resurssit, kertaluonteisen lisäyksen			
poisto			-75
Palkkausten tarkistukset			72
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)			-1 150
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)			-400
Yhteensä			-1 524
2025 talousarvio			17 886 000
2024 talousarvio			19 410 000
2023 tilinpäätös			18 332 000

04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 203 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös siviilikriisinhallintatoiminnan kotimaan valmiuksien kehittämiseen.

Selvitysosa: Sisäministeriö vastaa Suomen valmiuksista osallistua kansainväliseen siviilikriisinhallintatoimintaan. Kotimaan valmiuksien lakisääteisinä tehtävinään Kriisinhallintakeskus

tarjoaa laadukasta siviilikriisinhallintatehtäviin sekä vaalitarkkailutehtäviin valmistavaa koulutusta, toimii vastuullisena rekrytoijana ja työnantajana lähetettävälle asiantuntijoille sekä tekee alaan liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Kokonaisvaltaista lähestymistapaa kriiseihin edistetään osana kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan osaamiskeskusta sekä yhteistyössä rauhanvälitys- ja kehitysyhteistyötoimijoiden kanssa. Laaja sidosryhmäyhteistyö hallinnonalojen ja kansalaisjärjestöjen välillä edistää tietojenvaihtoa siviilikriisinhallinnasta.

Hallitusohjelman mukaisesti jatketaan aktiivista osallistumista EU:n, Etyjin, Naton ja YK:n siviilikriisinhallintaan tuloksellisen rekrytoinnin ja monipuolisen koulutuksen kautta. Kansainvälisiin operaatioihin osallistumalla edistetään alueiden yhteiskunnallista vakautta sekä torjutaan hallitsematonta siirtolaisuutta lähettämällä asiantuntijoita myös sisä- ja ulkoministeriön priorisoimille toimialueille ja painopistetehtäviin. Ukrainan tukemista jatketaan siviilikriisinhallinnan keinoin lähettämällä asiantuntijoita EUAM Ukraina -operaatioon ja Kansainväliseen rikostuomioistuimeen (ICC).

Siviilikriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvista henkilöistä aiheutuvat menot maksetaan momentilta 24.10.21.

Sisäministeriö asettaa Kriisinhallintakeskukselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Jatketaan aktiivista osallistumista kansainväliseen siviilikriisinhallintaan, mm. lähettämällä asiantuntijoita sisäisen turvallisuuden kannalta tärkeisiin operaatioihin.

— Suomen siviilikriisinhallintaan osallistuminen on vaikuttavaa ja vastaa niin kahden- kuin monenvälisiin sitoumuksiin.

— Kriisinhallintakeskuksen palvelutaso on riittävää ja vastaa asiakkaan tarpeisiin.

— Kriisinhallintakeskuksen lähettämien asiantuntijoiden alueellista tilannetietoa tuotetaan valtioneuvoston ja operatiivisten viranomaisten tarpeiden mukaisesti.

Määrärahaa käytetään arviolta 45 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Henkilöstömenot	74	74	77
Toimitilamenot	6	6	8
ICT-menot	1	1	1
Muut menot	19	19	14
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Toiminnan tunnuslukuja

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Suoritteet			
Koulutettujen määrä	249	160	160
Siiviliikriisinhallinta-asiantuntijoiden määrä (vuosittainen keskiarvo)	124	130	130
Siviilikriisinhallinnan kansainväliset tehtävät, avattujen tehtävien määrä	172	150	150
Siviilikriisinhallinnan peruskoulutus, hakijoiden määrä	249	200	200
Siviilikriisinhallinnan kansainväliset tehtävät, hakijoiden määrä	577	400	400
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Valitut skh-asiantuntijat (ns. läpimeno-%) ¹⁾	54	40	40
Henkiset voimavarat			
Henkilötyövuodet	29	27	24
Sairauspoissaolot (pv/htv)	7,6	6	4
Työtyytyväisyys (1—5)	4,1	4,0	4,0

¹⁾ Siviilikriisinhallinnan budjetin käyttöä lasketaan ennakoivasti sen mukaan, että asiantuntijoista kokonaisuudessaan menee läpi 40 prosenttia vuosittain. Viimeisimmän lakiuudistuksen jälkeen (5/2022) moni asiantuntija hakeutuu tehtävästä toiseen, mikä kasvattaa läpimenoprosenttia, muttei vaikuta budjettiin.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	2 645	2 484	2 203
Bruttotulot	164	50	-
Nettomenot	2 481	2 434	2 203
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	408		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	315		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	9
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-222
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-18
Yhteensä	-231

2025 talousarvio	2 203 000
2024 talousarvio	2 434 000
2023 tilinpäätös	2 388 000

(21.) *Sisäministeriön hallinnonalan kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suojelupoliisin toiminnan turvaaminen (siirto momentille 26.10.02)	-1 000
Tasomuutos, momentin lakkauttaminen (Lisätoimet 2024)	-241
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-191
Yhteensä	-1 432

2024 talousarvio	1 432 000
2023 tilinpäätös	1 342 000

23. *EU:n pelastuspalvelumekanismi lääkinnällisten materiaalien CBRN-varastointi* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 29 294 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) hoitotarvikkeiden ja muun hoitovälineistön, henkilöiden ja elintarvikkeiden mittaamiseen tarkoitettujen säteilymittalaitteiden ja tukivälineistön sekä muiden tarpeellisten laitteiden ja tarvikkeiden hankintaan, varastointiin ja ylläpitoon, hävittämiseen sekä logistiikkaan
- 2) lääkevalmisteiden hankintaan, varastointiin, ylläpitoon sekä hävittämiseen
- 3) hankkeessa toteutettaviin harjoituksiin, koulutuksiin, ohjeistuksiin, tilaisuuksiin ja valmiuden kehittämiseen ja ylläpitoon
- 4) hankkeen toimeenpanosta aiheutuviin tehtäviin ja näihin tehtäviin kohdennettavan enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkauksiin vuonna 2025 sekä hankkeen toteuttamisesta ja toimeenpanosta aiheutuviin muihin kulutusmenoihin
- 5) hankkeen toimeenpanosta aiheutuvia menoja vastaavien määrärahojen siirtämiseen, josta Terveystieteiden tutkimuskeskukselle noin 16 222 000 euroa, sosiaali- ja terveysministeriölle noin 236 000 euroa ja Säteilyturvakeskukselle noin 174 000 euroa
- 6) rescEU medical/CBRN-varastointihankkehakemuksessa kirjattuihin toimintoihin ja hankintoihin
- 7) hankkeesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen Huoltovarmuuskeskukselle.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Euroopan komission on hyväksynyt Suomen EU:n pelastuspalvelumekanismiin kuuluvan unionin tasoisen rescEU medical/CBRN-varastointihankkeen rajat ylittäviin terveysuhkiin ja CBRN-uhkatilanteisiin varautumiseksi.

Komissio rahoittaa arvonlisäveromenoja lukuun ottamatta 80 % hankkeen kustannuksista hankkeen aikana ja 20 % hyväksytyn loppuraportin jälkeen.

Selvitysosa: Suomi on sisäministeriön johdolla solminut sopimuksen EU:n pelastuspalvelumekanismiin kuuluvan unionin tasoisen rescEU-Medical/CBRN -valmiuden ja varastointikapasiteetin kehittämiseen ja ylläpitämiseen yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön (STM), Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL), Huoltovarmuuskeskuksen (HVK) ja Säteilyturvakeskuksen (STUK) kanssa. Suomen rescEU-valmiudet tehostavat koko Euroopan unionin strategista varautumista ja valmiutta vastata lääkinällisiin ja CBRN-uhkiin, erityisesti Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueella. Medical/CBRN-varastointivalmiuksien tärkeimpänä tehtävänä on varautua rajat ylittäviin terveysuhkiin, pandemioihin ja antimikrobiresistenssiin sekä traumapotilaiden hoitoon kriisi- ja suuronnettomuustilanteissa. Varastoitavat tuotteet ovat lääkinällisiä materiaaleja ja lääkevalmisteita. Lisäksi hankitaan henkilöiden ja elintarvikkeiden mittaamiseen tarkoitettuja säteilymittalaitteita.

Hankkeen kokonaiskustannukset ovat 63 milj. euroa ja hankkeen suunniteltu kesto on 1.1.2024—30.9.2026. Suomen strategisena tavoitteena on jatkaa muodostettavan kapasiteetin ylläpitoa myös tämän ajanjakson jälkeen, mikäli komission määrärahakokonaisuudet tulevilla kausilla sen mahdollistavat. Muodostettavan kapasiteetin lähtövalmius on 12 tuntia avuntarjouksen hyväksymisestä. Kapasiteetin ensimmäisten osien on suunniteltu olevan hälytysvalmiudessa vuoden 2025 alkupuolella.

Hankkeen tulot on budjetoitu momentille 12.26.98.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Sisäministeriö	782
Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos	16 222
Sosiaali- ja terveysministeriö	236
Säteilyturvakeskus	174
Huoltovarmuuskeskus	11 880
Yhteensä	29 294

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	4 201
Yhteensä	4 201

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	29 294 000
2024 II lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	25 093 000

25. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan järjestämisestä, alusten torjuntavalmiuden ylläpidosta, torjuntakaluston hankinnoista, mukaan lukien jääolosuhteissa toimivan öljyntorjuntalaitteiston ja

muun avomeriöljyntorjuntakaluston hankinnoista sekä torjuntatoimenpiteistä ja ympäristövahingon torjuntaan välittömästi liittyvistä tutkimuksista aiheutuviin menoihin

2) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan kansainvälisestä yhteistyöstä, koulutus- ja kehittämistoiminnasta ja oikeudenkäynneistä aiheutuviin menoihin, öljyntorjuntavarastojen vuokriin sekä muihin kaluston varastoinnista aiheutuviin kustannuksiin ja torjuntatöihin osallistuvien palkkioihin

3) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan selvitys- ja kehittämishankkeista aiheutuviin enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenoihin.

Torjuntakaluston hankintamenot budjetoidaan sitoumusperusteisina.

Momentille saa nettobudjetoida siirtotalouden tuottoina korvaukset rahastoista ja vahinkojen aiheuttajilta.

2025 talousarvio	5 500 000
2024 talousarvio	5 500 000
2023 tilinpäätös	5 500 000

26. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelmakaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 25 617 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan unionin ohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston, rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset) toteuttamiseen

2) edellä mainittujen rahastojen toimeenpanoon tarvittavan teknisen avun ja näihin tehtäviin kohdennettavan enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenojen maksamiseen sekä rahastojen toimeenpanon kannalta muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen

3) hankkeisiin ja toimiin sisältyvien arvonlisäveromeno-osuuksien maksamiseen Euroopan unionin asetusten salliessa ja kansallisten säädösten mukaisesti

4) siirtomenojen maksamiseen hankerahoituksena valtiontalouden ulkopuolisille toimijoille

5) ohjelman mukaisiin Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansallisen rahoituksen osuuteen

6) Euroopan unionin ohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston, rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston rahoitussääntöjä koskeviin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/1060 (yleisasetus) artiklojen 103—104 mukaisten rahoitusoikaisujen ja niistä aiheutuvien Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansallisen rahoituksen osuuteen

7) Pakolaisten uudelleensijoittamismenettelystä, humanitaarisesta maahanpääsystä ja kuntaan sijoittamisesta aiheutuviin siirto- ja kulutusmenoihin sekä enintään 13 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin, joihin on varattu 5 600 000 euroa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ja 2 400 000 euroa Maahanmuuttovirastolle. Työ- ja elinkeinoministeriö voi myöntää määrärahaa edelleen avustuksena. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan osalta siirtomenot budjetoidaan maksatuspäätösperusteisesti

8) Euroopan unionin ohjelmakauden 2028—2035 sisäasioiden rahastojen valmisteluun liittyviin toimiin

9) sellaisiin ennen avustuspäätöksen tekemistä syntyneisiin kustannuksiin, jotka ovat syntyneet 1.1.2021 tai sen jälkeen ja joita koskeva hakemus on tullut vireille viimeistään 30.6.2022.

Siirtomenot budjetoidaan maksatuspäätösperusteisina.

Selvitysosa: EU:n sisäasioiden rahastoja koskevat EU-säädökset tulivat voimaan kesällä 2021. Kansallinen sisäasioiden rahastoja koskevaa lainsäädäntö (1125/2021) tuli voimaan 16.12.2021.

Jäsenvaltion velvollisuudet rahastoihin liittyen määrittellään rahastojen hallinnointia koskevassa yleisasetuksessa ((EU) 2021/1060). Sisäministeriö vastaa rahastojen kansallisesta valmistelusta ja toimeenpanosta ja toimii rahastojen nimettynä hallintoviranomaisena.

Rahastoista rahoitettavilla hankkeilla ja toimilla tulee pääsääntöisesti olla kansallista rahoitusta niiden toimeenpanoa varten. Kansallinen rahoitus on virastojen toimintamenomomenteilla, ellei talousarviossa ole erikseen muuta määrärahaa osoitettu.

Teknistä apua käytetään pääsääntöisesti rahastojen hallinnoinnista hallintoviranomaiselle aiheutuviin palkkaus- ja kulutusmenoihin. Yleisasetuksen mukaan teknisestä avusta korvattava rahaston ohjelman prosenttiosuus on kunkin sisäasioiden rahaston osalta 6 prosenttia.

Komissiolta saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.26.98. Ohjelmakauden 2021—2027 rahastojen tulot ja menot tasapainottuvat ohjelmien loppuun mennessä.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 23 568 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 2 049 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	15 904
Yhteensä	15 904

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	25 617 000
2024 II lisätalousarvio	14 484 000
2024 talousarvio	9 713 000
2023 tilinpäätös	42 828 000

27. EU:n pelastuspalvelumekanismi CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 42 636 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) henkilösuojainten, mittauskaluston ja tukivälineistön sekä muiden tarpeellisten laitteiden ja tarvikkeiden hankintaan, varastointiin ja ylläpitoon ja logistiikkaan
- 2) lääkkeiden ja rokotteiden hankintaan, varastointiin ja ylläpitoon
- 3) hankkeessa toteutettaviin harjoituksiin ja valmiuden kehittämiseen ja ylläpitoon
- 4) hankkeen toimeenpanosta aiheutuviin tehtäviin ja näihin tehtäviin kohdennettavan enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkauksiin vuonna 2025 sekä hankkeen toteuttamisesta ja toimeenpanosta aiheutuviin muihin kulutusmenoihin
- 5) hankkeen toimeenpanosta aiheutuvia menoja vastaavien määrärahojen siirtämiseen, josta Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle noin 25 721 000 euroa, sosiaali- ja terveysministeriölle noin 149 000 euroa ja Säteilyturvakeskukselle noin 104 000 euroa
- 6) hankkeesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen Huoltovarmuuskeskukselle.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Euroopan komissio on hyväksynyt Suomen EU:n pelastuspalvelumekanismiin kuuluvan unionin tasoisen rescEU-varastointihankkeen kemiallisten, biologisten, säteily- ja ydinuhkien (Chemical Biological Radiological Nuclear) varalle.

Komissio rahoittaa arvonnalisäveromenoja lukuun ottamatta 80 % hankkeen kustannuksista hankkeen aikana ja 20 % hyväksytyn loppuraportin jälkeen.

Selvitysosa: Suomi on sisäministeriön johdolla solminut sopimuksen EU:n pelastuspalvelumekanismiin kuuluvan unionin tasoisen rescEU-CBRN -valmiuden ja varastointikapasiteetin kehittämiseen ja ylläpitämiseen yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL), Huoltovarmuuskeskuksen (HVK) ja Säteilyturvakeskuksen (STUK) kanssa. Suomen rescEU-valmiudet tehostavat koko Euroopan unionin strategista varautumista ja valmiutta vastata CBRN-uhkiin, erityisesti Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueella. CBRN-varastointivalmiuksien tärkeimpänä tehtävänä on tarjota CBRN-vastatoimia (suoja- ja varusteet ja lääkinnälliset vasta-aineet), joita voidaan käyttää kemiallisten, biologisten, säteily- ja ydinonnettomuuksien yhteydessä. CBRN-varastointi kokonaisuus sisältää CBRN-suojavarusteita, mittalaitteita, tukivälineistöä sekä CBRN-lääkkeitä ja rokotteita.

Hankkeen kokonaiskustannukset ovat 242 milj. euroa ja hankkeen suunniteltu kesto 1.1.2023—30.9.2026. Suomen strategisena tavoitteena on jatkaa muodostettavan kapasiteetin ylläpitoa myös tämän ajanjakson jälkeen, mikäli komission määrärahakokonaisuudet tulevilla kausilla sen mahdollistavat. Muodostettavan kapasiteetin lähtövalmius on 12 tuntia avuntarjouksen hyväksymisestä. Kapasiteetin ensimmäisten osien on suunniteltu olevan hälytysvalmiudessa kesällä 2025.

Hankkeen tulot on budjetoitu momentille 12.26.98.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Sisäministeriö	399
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos	25 721
Sosiaali- ja terveysministeriö	149
Säteilyturvakeskus	104
Huoltovarmuuskeskus	16 263
Yhteensä	42 636

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-72 215
Yhteensä	-72 215

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	42 636 000
2024 II lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	114 851 000
2023 tilinpäätös	59 845 000

29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 170 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-61 400
Yhteensä	-61 400

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	170 000 000
2024 talousarvio	231 400 000
2023 tilinpäätös	177 176 700

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 780 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustusten myöntämiseen meripelastustoimintaan ja poliisin todistajansuojeluohjelmaan sisältyvän sopeutumisavustuksen maksamiseen sekä avustuksen maksamiseen Helsingin kaupungille pelastajakoulutukseen
- 2) investointiavustusten maksamiseen turvallisuusviranomaisten pelastus- ja ammutaharjoittelutoiminnan tukemiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Suomen meripelastusseura	238 000
Ålands Sjöräddningssällskap	12 000
Helsingin kaupunki, pelastajakoulutus	2 500 000
Todistajansuojeluohjelman mukainen sopeutumisavustus	30 000
Ruutikankaan ampumaurheilukeskus	1 000 000
Yhteensä	3 780 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin pelastuskoulu, ruotsinkielinen pelastajakoulutus (kertaluonteisen lisäyksen poisto)	-50
Helsingin pelastuskoulu, ruotsinkielinen pelastajakoulutus (siirto momentilta 26.01.66)	50
Hälvälän ampumarata (kertaluonteisen lisäyksen poisto)	-300
Länsi-Suomen pelastusharjoitusalueäätiö (kertaluonteisen lisäyksen poisto)	-500
Muukon ampumarata (kertaluonteisen lisäyksen poisto)	-300
Ruutikankaan ampumaurheilukeskus (kertaluonteisen lisäyksen poisto)	-300
Suomen meripelastusseura (kertaluonteisen lisäyksen poisto)	-45
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2024)	-50
Tasomuutos	1 500
Yhteensä	5

2025 talousarvio	3 780 000
2024 talousarvio	3 775 000
2023 tilinpäätös	990 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksusuudet ulkomaille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 910 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sisäasiainhallinnon kansainvälisten järjestöjen (Interpol, IOM, COSPAS-SARSAT¹⁾ ja ICAO PKD²⁾) jäsenmaksujen, maksusuuksien ja vastaavien velvoitteiden suorittamisesta aiheutuvien menojen sekä YK:lle teollisuusonnettomuuksien rajojen yli ulottuvista vaikutuksista koskevan yleissopimuksen kansainvälisen toimeenpanon tukemisesta aiheutuvien avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Poliisin kansainvälisessä yhteistyössä ja sen kehittämisessä erityinen pääpaino on EU:n puitteissa suoritettavalla poliisiyhteistyöllä sekä lainsäädännön että käytännön toiminnan tasolla. Huomiota kiinnitetään myös lähialueyhteistyön, YK:n ja Euroopan neuvoston sekä muiden kansainvälisten organisaatioiden piirissä tapahtuvaan poliisin toimialaan liittyvään kehitykseen.

¹⁾ COSPAS-SARSAT = satelliittipaikannusta maalla, merellä ja ilmassa hyödyntävä maailmanlaajuinen etsintä- ja pelastusjärjestelmä

²⁾ ICAO PKD = kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön sähköinen varmennepankki

Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) on hallitustenvälinen järjestö, joka harjoittaa laaja-alaista siirtolaisuuteen liittyvää toimintaa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Interpol	420 000
IOM	400 000
COSPAS-SARSAT	50 000
ICAO PKD	30 000
YK:n teollisuusonnettomuudet	10 000
Yhteensä	910 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin pelastuskoulu, ruotsinkielinen pelastajakoulutus (siirto momentille 26.01.50)	-50
Rajamenettelyn vaikutukset, Joutsenon vastaanottokeskus (siirto momentille 26.40.01)	-90
Tasomuutos	50
Yhteensä	-90

2025 talousarvio	910 000
2024 talousarvio	1 000 000
2023 tilinpäätös	824 319

10. Poliisitoimi

Selvitysosa: Poliisin tehtävänä on turvata oikeus- ja yhteiskuntajärjestys, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta, estää ennalta, paljastaa ja selvittää rikoksia sekä saattaa ne syyteharjintaan. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Poliisi suorittaa lisäksi lupahallintoon liittyvät ja muut sille laissa säädetty tehtävät sekä antaa jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua.

Suojelupoliisin tehtävänä on hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sekä havaita, estää ja paljastaa sellaisia toimintoja, hankkeita ja rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Sen tulee myös ylläpitää ja kehittää yleistä valmiutta yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavan toiminnan ennakkoimiseksi, havaitsemiseksi ja estämiseksi.

Poliisitoimen tunnuslukuja

Tunnusluku/mittari	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Rikoslakirikosten määrä, enintään	513 448	522 326	500 000
Häiriöindeksi ¹⁾ , enintään	138,2	99,2	130,0
Kansalaisten luottamus poliisin toimintaan, keskiarvo, vähintään asteikolla 1—4 ²⁾	-	3,4	-
Suojelupoliisin Luottamus&Maine, % ³⁾	3,4	3,5	3,5

¹⁾ Häiriöindeksissä painotetaan tiettyjen poliisille ilmoitettujen henkeen ja terveyteen sekä omaisuuteen kohdistuneiden rikosten ja tehtävien lukumäärät, jotka lasketaan yhteen. Näitä tiettyjä rikoksia ja tehtäviä on n. 40, Summa suhteutetaan alueen asukaslukuun. Mitä korkeampi arvo on, sitä enemmän häiriöitä suhteutettuna asukaslukuun. Valtakunnallinen arvo 2014 = 100.

²⁾ Kansalaisten luottamusta poliisin toimintaan mitataan Poliisibarometri-tutkimuksen kysymyksellä "Missä määrin luotatte seuraavien viranomaisten toimintaan...?", 1 = erittäin vähän, 2 = melko vähän, 3 = melko paljon, 4 = erittäin paljon. Lähde: Poliisibarometri. Joka toinen vuosi tehtävä kansalaishaastattelu.

³⁾ Lähde: T-Media/Luottamus&Maine-tutkimus

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 975 112 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetun asetuksen (56/2020) 2 §:n 1 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

Selvitysosa: Poliisin läsnäolo turvataan koko maassa. Valvonta- ja hälytyspalvelut ovat tasapuoliset samankaltaisilla alueilla. Poliisin kiireellisten hälytyspalvelujen saatavuus säilytetään hyvällä tasolla. Toiminnassa painotetaan toimintavalmiutta ja varautumista muuttuvassa toimintaympäristössä. Toimenpiteet laittoman maahantulon torjumiseksi ja palautusten turvaamiseksi ovat uskottavia ja tehokkaita. Poliisi huolehtii kansainvälisen poliisiyhteistyön kehittämisestä.

Poliisi on johtava esitutkintaviranomainen. Rikostorjuntaa vahvistetaan tietojohtoisesti ja rikoslajineutraalisti kansalaisten turvallisuuden lisäämiseksi. Yhteiskunnan ja yksilön kannalta haitallisimmat rikokset ja uhat torjutaan. Väkivaltaa, järjestäytyntä rikollisuutta sekä nuoriso- ja jengirikollisuutta torjutaan ja ennalta estetään suunnitelmallisesti laajan keinovalikoiman avulla. Lisäksi varmistetaan yhdenmukainen rikosten esikäsittelytoiminta ja tehokas päivittäisrikosten tutkinta. Vahvistetaan talousrikosten torjuntaa.

Poliisin liikenneturvallisuustyöllä vaikutetaan osaltaan liikennekuolemien ja vakavien loukkaantumisten vähentämiseen, ennalta estämiseen ja kaikkien liikennemuotojen turvallisuuteen.

Erityisenä poliisin ennalta estävän toiminnan kohderyhmänä ovat nuoret yhteistyössä mm. koulujen kanssa.

Poliisin lupahallintoa kehitetään lupapalveluiden tehostamiseksi. Lupahallinto vaikuttaa osaltaan yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen sekä rikollisuuteen hallinnollisen päätöksenteon ja valvonnan keinoin. Pääasiallisena palvelun tarjoamisen tapana ovat sähköiset palvelut, myös erityisryhmien palvelutarpeet varmistaen.

Poliisin suorituskkyä vahvistetaan lisäämällä poliisin voimavaroja operatiiviseen toimintaan. Poliisin henkilöstörakenne, henkilöstön osaaminen ja koulutus ovat tehtävien ja toimintaympäristön edellyttämällä tasolla. Poliisin henkilöstö- ja osaamistarpeeseen vastataan molemmilla kansalliskielillä annettavalla koulutuksella.

Poliisin pitkän aikavälin toimintaedellytyksiä ja suorituskkyä parannetaan palveluiden digitalisoinnilla, kustannustehokkaalla ICT-suorituskkyvällä ja tarkoituksenmukaisilla toimitilaratkaisuilla.

Sisäministeriö asettaa Poliisille seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Poliisin palveluiden saatavuus ja laatu paranevat palvelutasoa valtakunnallisesti yhdenmu-
kaistamalla.
- Poliisi on varautunut, tunnistaa ennalta ja antaa oikeinmitoitettun vasteen erilaisiin turvalli-
suusuhkiin kaikissa oloissa.
- Väkivalta, järjestäytynyt rikollisuus sekä nuoriso- ja jengirikollisuus vähenevät käyttämällä
monipuolisesti poliisin rikostorjunta- ja moniviranomaisyhteistyön keinoja.
- Liikennekuolemat puolittuvat vuoteen 2030 mennessä ja vakavat liikenneloukkaantumiset vä-
henevät osaltaan poliisin liikenneturvallisuustyöllä.
- Tehostetaan laittoman maahantulon torjuntaa, palautusten nopeaa täytäntöönpanoa sekä yh-
teistyötä ja tietojen vaihtoa Maahanmuuttoviraston ja muiden viranomaisten kanssa.
- Tuottavuutta on parannettu lisäämällä tiedolla johtamista ja digitalisaatiota sekä kehittämällä
pitkän aikavälin suunnittelua.
- Poliisin henkilöstön rakenne sekä koulutus vastaavat toimintaympäristöä ja toiminnallisia tar-
peita.

Toimintamenojen kohdentuminen (milj. euroa)

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio	osuus (%)
Henkilöstömenot	675	690	703	68
Toimitilamenot	93	105	112	11
ICT-menot	97	109	109	10
Muut menot	114	126	116	11
Tulot	-81	-76	-64	-
Yhteensä¹⁾	898	954	976	100

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen osuuden. Henkilöstömenot kasvavat uusien velvoitteiden ja painopisteiden lisäksi pääasiassa valtion sopimusratkaisun mukaisten palkantarkistusten ja muiden pienempien erien johdosta. Tila-
kustannukset nousevat yleisen kustannustason ja vuokratason sekä poliisin väestötilojen sekä muiden tilapäisratkaisujen
käytön johdosta. ICT-kustannusten nousu aiheutuu mm. käyttöön otettavista uusista järjestelmistä sekä nykyisten ja
vanhentuneiden järjestelmien ylläpidosta. Lisäksi kustannusnousua tapahtuu muissa poliisin sopimusvelvoitteissa mm.
palveluiden ostoissa.

Valvonta- ja hälytystoiminta

	2023 toteutuma	2024 arvio ¹⁾	2025 tavoite
Tuottavuus			
Hälytystoiminnan tuottavuus (ABC-tehtävät/htv)	435	450	443
Taloudellisuus			
Valvonnan kustannukset, 1 000 euroa	138 610	149 000	159 000
Hälytystoiminnan kustannukset	252 185	267 000	281 000
Taloudellisuus (hälytystoiminnan kustannukset/ABC-tehtävät)	261	267	281
Palvelukyky ja laatu ²⁾			
Toimintavalmiusaika A-luokan tehtävissä, min.	9,6	9,7	9,8
Palvelukykyaika B-luokan tehtävissä	17,1	17,2	alle 18
Suoritteet			
Tehtävien määrä yhteensä (A, B ja C)	965 794	992 966	1 000 000
— josta oma-aloitteiset tehtävät, %	47,2	48,3	49,0
Ankkuroitoinnin asiakastapaamiset, lkm	6 355	7 600	7 800

¹⁾ Toiminnallisten tunnuslukujen osalta v. 2024 arvio perustuu alkuvuoden toteutumaan. Taloudellisuuden ja tuottavuuden tunnusluvut eivät ole vertailukelpoisia v. 2023 toteutuman kanssa, koska työajan kirjaamiskäytännöt Poliisissa ovat muuttuneet.

²⁾ Tehtävien kokonaismäärä on seurattava mittari, jolle ei aseteta tavoitetta, vaan arvio v. 2025.

Liikenneturvallisuus

	2023 toteutuma	2024 arvio ¹⁾	2025 tavoite
Tuottavuus			
Liikennevalvonnan tuottavuus ilman automaattivalvontaa, liikenne rikokset/htv ²⁾	305	310	-
Taloudellisuus			
Liikennevalvontaan käytetty työaika, htv ³⁾	413,1	492,0	495,0
— josta raskaan liikenteen valvontaan käytetty työaika, (tunnit/1 640 htv)	46,4	52,0	54,0
Liikenneturvallisuuden laskennalliset kustannukset (1 000 euroa)	-	57 000	59 000
Palvelukyky ja laatu			
Liikennevalvontaindeksi ⁴⁾	99,6	94,2	94,3
Liikenne rikosindeksi ⁵⁾	86,8	87,9	87,8

Liikenneturvallisuus

	2023 toteutuma	2024 arvio ¹⁾	2025 tavoite
Suoritteet⁶⁾			
Henkilövahinkoon johtaneet liikenneonnettomuudet, enintään (kpl)	2 923	2 877	2 840
Kuolemaan johtaneet liikenneonnettomuudet, enintään (kpl)	172	147	160

¹⁾ Toiminnallisten tunnuslukujen osalta v. 2024 arvio perustuu alkuvuoden toteutumaan. Taloudellisuuden ja tuottavuuden tunnusluvut eivät ole vertailukelpoisia v. 2023 toteutuman kanssa, koska työajan kirjaamiskäytännöt Poliisissa ovat muuttuneet.

²⁾ Liikennevalvonnan tuottavuus, ilman automaattivalvontaa lasketaan seuraavasti: Liikennesuoritteet = ilmoitettujen rikosten määrä. HTV = liikennevalvonnan toteutuneet tunnit/1 640 (pois lukien automaattivalvonta).

³⁾ Tunnit/1 640

⁴⁾ Liikennevalvontaindeksi lasketaan poliisin liikennevalvontatehtävien, suoritteiden ja sidonnaisuusaikojen avulla. v. 2015 = 100. Liikennevalvontaindeksi korkeampi arvo tarkoittaa, että on ollut enemmän valvontaa suhteutettuna asukaslukuun.

⁵⁾ Liikenne rikosindeksissä lasketaan poliisin kirjaamia liikenne rikoksia ja -rikkomuksia ja -virhemaksuja. v. 2015 = 100. Liikenne rikosindeksi korkeampi arvo tarkoittaa, että on ollut enemmän rikoksia suhteutettuna asukaslukuun.

⁶⁾ Lähde: Tilastokeskus 25.3.2024.

Rikostorjunta

	2023 toteutuma	2024 arvio ¹⁾	2025 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (selvitetyt rikoslakirikokset/htv) ²⁾	82	70	yli 70
Taloudellisuus			
Rikostorjunnan kustannukset (1 000 euroa)	468 199	494 000	510 000
Taloudellisuus (kustannukset/selvitetyt rikoslakirikokset, 1 000 euroa)	1 399	1 429	1 672
Palvelukyky ja laatu			
Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikenne rikokset), vähintään (%)	55,8	56,8	48,0
Rikoslakirikosten tutkinta-aika (pl. liikenne rikokset), ka, (vrk)	249	274	170
Suoritteet			
Selvitetyt rikoslakirikokset (lkm)	334 600	345 730	320 000
Haltuun saatu rikoshyöty kaikissa rikoksissa (netto), milj. euroa	38,8	24,3	38,0
Päätettyjen järjestäytyneen rikollisuuden juttujen määrä (kpl)	336	432	350
Päätettyjen talousrikosjuttujen määrä (kpl)	2 059	1 950	2 150
Alle 18-vuotiaaseen kohdistunut kiireellinen esitutkinta (kpl) ³⁾	22 274	22 601	22 000

¹⁾ Toiminnallisten tunnuslukujen osalta v. 2024 arvio perustuu alkuvuoden toteutumaan.

²⁾ Vuonna 2023 tuottavuusluku oli tavanomaista korkeampi muutaman laajemman rikoskokonaisuuden vuoksi.

³⁾ Asianomistajat tapauksina, AO alaikäinen, mukana RL lukujen 20, 21, 24, 25 ja 31 rikosnimikkeet.

Maksullinen lupahallinto (lupapalvelu)

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (poliisin käsittelemät maksulliset asiat/maksullinen lupa-htv)	3 832	3 622	3 015
Taloudellisuus			
Lupahallinnon tuottoennuste/arvio (1 000 euroa)	60 105	59 500	48 000
Lupapalvelujen kustannukset (maksullinen), 1 000 euroa	60 105	59 500	48 000
Taloudellisuus (kustannukset/poliisin käsittelemät maksulliset asiat), euroa	39	44	48
Palvelukyky ja laatu			
Sähköisen asioinnin käyttöaste (%)	76,7	80,0	80,0
Ajanvarauksen käyttöaste (varausten määrä/asiakaskäyntimäärä), %	43,7	50,0	yli 50,0
Suoritteet			
Poliisin käsittelemät maksulliset lupa-asiat yhteensä (kpl)	1 344 900	1 340 000	998 000

Henkiset voimavarat

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Henkilötyövuodet ¹⁾	10 423	10 452	10 521
— josta poliisien määrä, htv ²⁾	7 594	7 698	7 754
Operatiiviset henkilöstövoimavarat, htv ³⁾	8 179	8 344	8 400
— joista poliisimiehiä, htv	7 089	7 219	7 275
Suoritteet			
Poliisi (AMK) koulutuksen aloittaneiden määrä, hlöä (aloituspaikkamäärä)	400	500	500
Poliisi (AMK) koulutuksesta valmistuvien määrä, hlöä	323	310	240
Sairauspoissaolot, pv/htv	12,5	11,4	10,4
Työtyytyväisyysindeksi	-	-	-

¹⁾ Lähde PolStat, kaikki momentit. Vuoden 2023 toteutumassa kaikki momentit (ml. työllisyysvaroin palkatut, 40 htv). Vuoden 2024 arviossa on myös huomioitu työllisyysvaroin palkatut 40 htv suuruisena. Vuoden 2025 arvioon nämä eivät enää sisälly.

²⁾ Poliisi-htv tarkoittaa poliisimies-viroissa (laki poliisin hallinnosta 15 § ja valtioneuvoston asetus poliisista 1 §) työskenteleviä virkamiehiä riippumatta siitä, työskenteleekö henkilö HO:n mukaisissa poliisin operatiivisissa tehtävissä vai muissa tehtävissä, esimerkiksi Poliisihallituksessa, Poliisiammattikorkeakoulussa, poliisin lupahallinnossa tai hallinnollisissa tehtävissä.

³⁾ Poliisin operatiivisen toiminnan vahvistumista seurataan valvonta- ja hälytystoimintaan (ml. vartiointi), liikenneturvallisuuteen ja rikostorjuntaan kohdentuvien henkilötyövuosien kehityksenä (poliisimiehet ja muu henkilöstö). Seurantaan eivät sisälly esimerkiksi viraston johtotehtävät, poliisi (AMK) harjoittelijat, lupahallinto, Poliisihallitus tai Poliisiammattikorkeakoulu.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	979 815	1 018 928	1 039 046
Bruttotulot	81 128	72 492	63 934
Nettomenot	898 687	946 436	975 112
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	38 543		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	27 777		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	68 716	62 581	55 581
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	60 278	62 581	55 581
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	8 438	-	-
Kustannusvastaavuus, %	114	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EDK: Koulupoliisit (Uusimaa, Kanta-Häme, Pohjois-Pohjanmaa)	-200
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentille 32.20.50)	-31
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (v. 2025 rahoitus)	98
Galileo-satelliittinavigointijärjestelmän PRS-palvelun kansallinen käyttöönotto	221
Hallituksen esityksiin (lakimuutokset) ja hallitusohjelman toteuttamiseen tarvittava rahoitus	-292
Harmaan talouden ehkäisy	3 500
Koulupoliisitoiminta	2 000
Lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopuminen	589
Nuoriso- ja jengirikollisuuden torjunta	5 000
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano	2 000
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentille 25.01.01)	-270
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentille 25.01.50)	-700
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentille 26.01.01)	-280
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentille 29.01.01)	-100
Poliisin ei-harkinnanvaraiset ICT-menot	2 000
Poliisin ICT-modernisaatio-ohjelman toteuttaminen (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-3 800

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Poliisin ICT-modernisaatio-ohjelman toteuttaminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	1 700
Poliisin Interoperability	-800
Poliisin resurssien lisääminen portaittain 8 000 poliisiin vaalikauden lopussa (HO 2023)	17 500
Poliisin toimitilojen vuokrankorotukset (Senaatin listalla olevat toimitilahankkeet)	597
Ruotsinkielisen poliisikoulutuksen vahvistaminen (1 htv)	-58
Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistaminen (RRF pilari2)	-807
Toiminnan tason säilyttäminen v. 2022 tasolla (ml. Oulun ja Tampereen vuokra-vaikutukset)	2 000
Virve 2 käyttöönnoton kustannukset	5 336
Palkkausten tarkistukset	2 382
Toimintamenoasästä (Lisätoimet 2024)	-2 499
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-6 410
Yhteensä	28 676

2025 talousarvio	975 112 000
2024 II lisätalousarvio	468 000
2024 talousarvio	946 436 000
2023 tilinpäätös	887 921 000

02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 64 829 000 euroa.

Selvitysosa: Suojelupoliisi on turvallisuus- ja tiedustelupalvelu, joka torjuu Suomeen kohdistuvia kansallisen turvallisuuden uhkia ja tuottaa tietoa uhkien ennalta ehkäisemiseksi. Suojelupoliisin tehtävänä on hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja havaita, estää ja paljastaa ennalta toimintoja, hankkeita ja rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä. Suojelupoliisi tuottaa myös Suomessa kaikki turvallisuusselvitykset puolustushallinnon turvallisuusselvityksiä lukuun ottamatta. Suojelupoliisin tuottama tiedustelutieto on oleellinen osa kansallisen turvallisuuden uhkien torjuntaa ja ulko- ja turvallisuuspoliittista päätöksentekoa. Suojelupoliisin tiedonhankintaa ja raportointia ohjaavat sisäministeriön asettamat siviilitiedustelun painopisteet, jotka yhteensovitetaan sotilastiedustelun kanssa päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Turvallisuusympäristö on jatkanut kehittymistään entistä ennakoimattomampaan suuntaan, mikä korostaa tiedustelulla hankitun analysoitun tiedon merkitystä valtionjohdon ulko- ja turvallisuuspoliittisessa päätöksenteossa. Nato-jäsenyys on lisännyt Suojelupoliisin kansainvälistä yhteistyötä erityisesti siviilitiedustelukomitean alaisessa yhteistyössä, mutta lisää vastuita myös esim. toimitilaturvallisuuden asiantuntijatehtävissä. Nato-jäsenyys edellyttää edelleen panostamista tietojärjestelmien hankkimiseen, rakentamiseen ja ylläpitoon sekä tiedonhallintaan.

Sisäministeriö asettaa Suojelupoliisille seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Suojelupoliisi tuottaa ennakoivaa tiedustelutietoa päätöksenteon tueksi.
- Kansallisen turvallisuuden uhat torjutaan.

- Suojelupoliisin toiminta on tehokasta ja ennakoivaa.
- Suojelupoliisi osallistuu aktiivisesti julkiseen keskusteluun kansallisesta turvallisuudesta ja sen näkemykset vaikuttavat päätöksentekoon.
- Siviilitiedustelu on oikein kohdennettua.
- Vuorovaikutus kansallisten kumppanien kanssa on vahvistunut.
- Kansainvälistä yhteistyötä ohjaavat tiedonhankinnan tarpeet. Suojelupoliisin läsnäoloa ulkomailla on vahvistettu. Läsnäoloa arvioidaan järjestelmällisesti ja sille on selkeä toimintatapa.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Henkilöstömenot	64	50	46
Toimitilamenot	10	7	23
ICT-menot	15	32	21
Muut menot	11	11	9
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Toiminnan tunnuslukuja

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Suoritteet			
Kirjalliset raportit	111	120	120
Suulliset taustoitukset	277	280	280
Turvallisuusselvitykset, kpl ¹⁾	97 029	109 400	110 500
— Suppeat	35 289	39 200	39 900
— Perusmuotoiset	40 653	47 900	47 300
— Laajat	406	600	500
— Liitetyt	20 681	21 700	22 800
Kansalaisuusasialausunnot	94	100	100
Oleskelu- ja työlupa-asioita koskevat lausunnot	422	500	500
Viisumihakemuksia koskevat lausunnot	649	500	500
Turvapaikkalausunnot	3	3	3
Henkiset voimavarat			
Henkilötyövuodet	553	578	500
Sairauspoissaolot, pv/htv	8,2	8,0	8,0
Työtyytyväisyysindeksi	-	3,7	-

¹⁾ Turvallisuusselvitysten suoritteiden kokonaismäärät sisältävät sekä maksulliset että maksuttomat suoritteet.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	62 536	79 635	78 147
Bruttotulot	10 738	12 883	13 318
Nettomenot	51 798	66 752	64 829
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 694		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 786		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	8 831	10 148	10 700
— muut tuotot	315	330	300
Tuotot yhteensä	9 146	10 478	11 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	6 635	7 855	8 300
— osuus yhteiskustannuksista	2 712	2 623	2 700
Kustannukset yhteensä	9 347	10 478	11 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-201	-	-
Kustannusvastaavuus, %	98	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suojelupoliisin toimintakyvyn turvaaminen (siirto momentilta 26.01.21)	1 000
Uuden toimitilahankkeen (UTS) menot	-2 400
Valtorin laskutuksen muutos	1
Palkkausten tarkistukset	131
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-655
Yhteensä	-1 923

2025 talousarvio	64 829 000
2024 I lisätalousarvio	2 000 000
2024 talousarvio	66 752 000
2023 tilinpäätös	46 890 000

20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 583 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maasta poistettavien henkilöiden maasta poistamiskuljetuksista aiheutuviin menoihin
- 2) turvapaikanhakijoiden ja maastapoistettavien tulkkaus- ja käännöspalveluista aiheutuviin menoihin
- 3) Suomeen luovutettavien rikoksenteijöiden noutokuljetuksista aiheutuviin menoihin
- 4) maasta poistettavien identifioinnista ja tarvittavien matkustusasiakirjojen hankinnoista aiheutuviin menoihin
- 5) enintään 425 000 euroa turvapaikanhakijoiden vastaanoton valmiusryhmän ja valtakunnallisen palautusten täytäntöönpanon valmiusryhmän käytöstä aiheutuneiden koulutus-, matka- ja majoitusmenojen korvaamiseen
- 6) maastapoistamista ja sen kehittämistä tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin
- 7) EU:n sisäasioiden rahastoista rahoitettavien maasta poistamistoiminnan kehittämishankkeiden enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenoihin vuonna 2024.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maasta poistamiskuljetukset	2 558 000
Tulkkaus- ja käännöspalvelut	1 050 000
Noutokuljetukset	250 000
Henkilöllisyyden selvittäminen	300 000
Valmiusryhmän käyttö	425 000
Yhteensä	4 583 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rajamenettelyn vaikutukset, Joutsenon vastaanottokeskus (siirto momentille 26.40.01)	-85
Tasomuutos (Lisätoimet 2024)	-2 000
Yhteensä	-2 085

2025 talousarvio	4 583 000
2024 talousarvio	6 668 000
2023 tilinpäätös	7 668 000

20. Rajavartiolaitos

Selvitysosa: Rajavartiolaitos toimii sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden alueilla. Rajavartiolaitos on osa eurooppalaista raja- ja merivartiostoa ja osa Suomen puolustusjärjestelmää. Rajavartiolaitos toimii maalla, merellä ja ilmassa vaikeissakin olosuhteissa.

Rajaturvallisuus

Suomen ulkorajavalvonta on tehokasta ja uskottavaa. Rajavartiolaitos vahvistaa Suomen turvallisuutta ja torjuu Suomeen ja Eurooppaan kohdistuvia turvallisuusuhkia ulkorajoilla ml. välineellistettyä laitonta maahantuloa. Rajaliikenne on turvallista ja sujuvaa. Rikostorjunta on vaikuttavaa. Rajavartiolaitos lisää ihmisten turvallisuutta rajaseudulla ja saaristossa.

Meriturvallisuus

Suomen meripelastusjärjestelmä on luotettava. Rajavartiolaitoksella on välitön johtamis- ja toimintavalmius merellisiin monialaonnettomuuksiin. Rajavartiolaitos edistää merellisen ympäristön suojelua.

Alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus

Rajavartiolaitoksella on hyvä toimintakyky yhteiskunnan turvaamiseksi kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Rajavartiolaitoksella on hyvä valmius alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen ja valtakunnan puolustamiseen.

Rajavartiolaitoksen vaikuttavuustavoitteet

Tunnusluku/mittari	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus (ind)	95,4	90,9	97,8
Vaikuttavuus (ind)	97,7	99,4	101,5
— Rajaturvallisuus (1—5)	4,1	4,2	4,3
— Meriturvallisuus (1—5)	4,0	4,1	4,1
— Alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus (1—5)	3,9	3,7	3,7
Kustannusvaikuttavuus (ind)	90,0	70,9	89,0

Rajavartiolaitoksen vaikuttavuus lasketaan vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden tunnusluvuista. Vaikuttavuus kuvaa sitä, millaisia muutoksia Rajavartiolaitoksen toiminta saa aikaan yhteiskunnan tai sen jäsenten — mutta myös muiden kuin suomalaisten rajanylittäjien — olosuhteissa tai tilassa. Vaikuttavuutta seurataan useiden laadullisten mittareiden avulla. Kustannusvaikuttavuus on mittari sille, miten tehokkaasti vaikuttavuus on aikaansaatu ja se lasketaan käytettyjen toimintamenojen ja toteutuneiden suoritteiden perusteella. Yksityiskohtaiset tunnusluvut sisältyvät Rajavartiolaitoksen tulossuunnitelmaan ja toiminta- ja taloussuunnitelmaan.

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 312 656 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) rajavartiolain (578/2005) 81 §:n nojalla työsuhteasuntojen vuokratkompensatioon

2) sisäministeriön rajavartio-osaston menoihin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan Rajavartiolaitoksen henkilöstömenot ja lakisääteisestä toiminnasta aiheutuvat muut toimintamenot. Muut toimintamenot jakautuvat toimitilamenoihin, ICT-menoihin, kuljetusvälinemenoihin ja muihin menoihin. Rajavartiolaitoksen investoinnit tai investointiluonteiset raskaamman kaluston hankinnat sekä kertaluonteiset peruskorjaukset ja huollot maksetaan momentilta 26.20.70.

Momentilta maksetaan sisäministeriön rajavartio-osaston menoja (arviolta noin 1,3 milj. euroa ja 10 htv:n menot). Määrärahasta käytetään arviolta 0,3 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Sisäministeriö asettaa Rajavartiolaitokselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Suomen rajavalvonta on uskottavaa. Luvattomat rajanylitykset, rajat ylittävä rikollisuus ja muu laiton toiminta paljastetaan, sitä vähennetään ja luvattomat rajanylittäjät otetaan kiinni. Rajatapahtumia ennaltaehkäistään ja estetään tehokkaalla rajavalvonnalla ja sitä tukevalla valvontajärjestelmällä.

— Rajavartiolaitoksen valmius ja suorituskyky vastaavat tehtäviä ja toimintaympäristön vaatimuksia. Varaudutaan määrätietoisesti välineellistetyin laittoman maahantulon ja muun hybridi-vaikuttamisen torjuntaan itärajalla ja merellä.

— Vahvistetaan Rajavartiolaitoksen toimintakykyä ja toimivaltuuksia itärajan, Itämeren ja harvaan asuttujen alueiden turvallisuuden takaamiseksi.

— Rajavartiolaitoksen toiminta ja näkyvyys lisäävät turvallisuutta ja turvallisuuspalvelujen saatavuus on hyvä.

— Lainsäädäntö, mukaan lukien toimivaltuudet, päivitetään vastaamaan rajaturvallisuuden tarpeita.

— Meripelastustoimen hätätilanteisiin ja ympäristövahinkoihin osoitetaan viipymättä vaikuttavaa apua.

— Rajavartiolaitoksen sotilaallista suorituskykyä sekä liittoutumisen edellyttämää yhteistoimintakykyä kehitetään turvallisuusympäristöön vastaamiseksi tiiviissä yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa.

Palveluja ja tuottavuutta on parannettu lisäämällä tiedolla johtamista ja digitalisaatiota.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Henkilöstömenot	60	51	60
Toimitilamenot	13	14	14
ICT-menot	10	12	13
Kuljetusvälinemenot (alus-, ilma-alus- ja kuljetusvälinemenot)	9	10	7
Muut menot (toiminnan muut kulut ja koulutus)	8	13	6
Yhteensä	100	100	100

Rajaturvallisuus

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Rajaturvallisuus (1—5)	4,1	4,2	4,3
Yhdyshenkilötoiminta ja kansainväliset operaatiot			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,6	4,7	4,7
Yhteistyö naapurimaiden viranomaisten kanssa			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,9	3,7	3,7
Rajavalvonta			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,1	4,2	4,3

Meriturvallisuus

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Meriturvallisuus (1—5)	4,0	4,1	4,1
Meripelastus			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,2	4,5	4,5
Merellisen ympäristön suojelu			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,5	3,5	3,5

Alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus (1—5)	3,9	3,7	3,7
Häiriö- ja poikkeusolovalmiuden ylläpito			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,0	3,9	3,9
Rajavartiolaitoksen joukkotuotanto ja sotilaallisen maanpuolustuksen koulutus			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,8	3,5	3,5

Henkiset voimavarat

Rajavartiolaitoksen henkilöstörakenne ja henkilöstön osaaminen pidetään tehtävien edellyttämällä tasolla.

Henkiset voimavarat

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Henkilötyövuodet	2 921	2 995	2 979
Sairauspoissaolot (pv/htv)	7,3	11,0	10,5
Työilmapiiri (1—5)	3,7	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	328 465	340 049	322 656
Bruttotulot	9 613	6 400	10 000
Nettomenot	318 852	333 649	312 656
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	55 445		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	48 623		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	5 003	4 000	5 004
— EU:lta saatava rahoitus	788	292	28
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	-	76	-
Tuotot yhteensä	5 791	4 368	5 032
Hankkeiden kokonaiskustannukset	10 162	4 893	5 297
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-4 371	-525	-265
Omarahoitusosuus, %	43	11	5

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvät joukot	990
EU tietojärjestelmät (Interoperability)	-100
Galileo satelliittijärjestelmä	-423
Immolan, Ivalon ja Onttolan vuokratulot	60
Itärajan esteen ylläpito	500
Materiaalihankinnat ja ICT-kulut	6 000
Rajavartijamäärän turvaaminen	1 095
Turun lentokenttä, Rajavartiolaitoksen tukeutuminen 24/7	560
Valmiuspaketti kehysvuosille, Rajavartiolaitoksen toimintakyvyn turvaaminen	-29 600
Valvontalentokoneiden toimitilojen vuokravaikutus	2 000
Palkkausten tarkistukset	725
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-632
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-2 168
Yhteensä	-20 993

2025 talousarvio	312 656 000
2024 II lisätalousarvio	3 543 000
2024 I lisätalousarvio	12 174 000
2024 talousarvio	333 649 000
2023 tilinpäätös	312 030 000

70. Rajavartiolaitoksen investoinnit (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 120 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkovartiolaivan varustamiseen liittyviin hankintoihin ja mahdollisiin muihin toiminnallisiin muutostarpeisiin
- 2) kevyen aluskaluston nopeiden veneiden uusimiseen ja muihin välttämättömiin venehankintoihin sekä niiden tarvitsemien varusteiden ja varaosien hankintaan
- 3) ilma- ja vartioalusten kertaluonteisiin peruskorjauksiin ja huoltoihin
- 4) indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuviin hankintasopimusten mukaisiin menoihin
- 5) maa- ja merirajan teknillisen valvonnan uudistamiseen liittyvien hankintojen ja palveluiden kustannuksiin
- 6) uuden ulkovartiolaivan hankintaan liittyviin suunnittelu-, hankinta- ja koulutuskustannuksiin
- 7) uuden valvontalentokoneen hankintaan liittyviin suunnittelu-, hankinta- ja koulutuskustannuksiin
- 8) itärajan esteen rakentamiseen liittyvien hankintojen ja palvelujen kustannuksiin
- 9) radioteknisen valvontajärjestelmän hankintaan liittyviin suunnittelu-, hankinta- ja koulutuskustannuksiin.

Momentille voidaan myös tulouttaa oikaisuina sopimuksista aiheutuvia sopimussakkoja tai muita vastaavia korvauksia.

Määrärahaa saa käyttää myös käyttötarkoituskohdissa 5)—9) enintään vuosittain 10 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkauksiin ja muihin kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan Rajavartiolaitoksen investoinnit tai investointiluonteiset raskaamman kaluston hankinnat sekä kertaluonteiset peruskorjaukset ja huollot.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Ulkovartiolaivojen hankinta	111 500
Ilma- ja vartioalusten kertaluonteiset peruskorjaukset ja huollot	4 960
Ulkovartiolaivojen partio ja työveneiden hankinta	2 480
Partioveneiden järjestelmäpäivitykset	1 810
Yhteensä	120 750

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	210 000	72 129	282 129
Menot yhteensä	210 000	72 129	282 129

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 119 950 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 800 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Itärajan esteen rakentaminen	-159 000
Maa- ja merirajan teknisen valvontajärjestelmän uudistaminen	-12 000
Raskaan alus- ja ilma-aluskaluston sekä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntakaluston ylläpito (siirto momentilta 26.40.01)	1 250
Ulkovartiolaivojen hankinta	111 500
Yhteensä	-58 250
2025 talousarvio	120 750 000
2024 II lisätalousarvio	11 000 000
2024 I lisätalousarvio	74 000 000
2024 talousarvio	179 000 000
2023 tilinpäätös	325 000 000

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Selvitysosa: Pelastustoimen tehtävänä on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti niin, että ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Pelastustoimella on valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen. Pelastustoimi voi myös tuottaa ensihoitopalveluun kuuluvia palveluita siten kuin hyvinvointialue siitä päättää.

Pelastustoimen toimialan tehtävistä vastaavat sisäministeriö, aluehallintovirastot, hyvinvointialueen pelastustoimet, Helsingin kaupunki ja Pelastusopisto. Valtion talousarviosta, sisäministeriön pääluokasta, rahoitetaan sisäministeriön pelastustoimen ja siviilivalmiuden valtakunnallinen johtaminen, ohjaus ja kehittäminen sekä Pelastusopiston ja Helsingin pelastuskoulun toiminta. Aluehallintovirastojen ja hyvinvointialueen pelastustoimien järjestämät palvelut rahoitetaan valtion talousarviosta, valtiovarainministeriön pääluokasta.

Tavoitteena on turvata laadukkaat pelastustoimen palvelut koko maassa, käynnistää pelastusviranomaisten yhteiset johto- ja tilannekeskukset ja toteuttaa tarvittavat toimet pelastajapulan korjaamiseksi. Tavoitteena on vahvistaa väestönsuojelua sekä omatoimisen varautumisen osaamista

kaikissa väestöryhmissä. Pelastustoimen kansainvälisten toimintojen suorituskyky varmistetaan. Pelastustoimi on veto- ja pitovoimainen ja arvostettu toimiala, jossa huolehditaan henkilöstön osaamisesta ja sen kehittymisestä, työhyvinvoinnista, jaksamisesta ja yhdenvertaisuudesta hyvällä henkilöstöpolitiikalla.

Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on hätäkeskuspalvelujen tuottaminen sekä hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvä pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten toiminnan tukeminen. Tavoitteena on kehittää eri viranomaisten ja muiden yhteistyötahojen välistä yhteistyötä niin, että hätätilanteiden ennakointi ja hoitaminen olisi entistä tehokkaampaa.

01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 367 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) pelastuslain (379/2011) 107 §:n mukaisten erityisten palon tai onnettomuuden syiden tutkimusten aiheuttamien menojen suorittamiseen
- 2) pelastuslain 100 §:n 1 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen
- 3) pelastuslain 97 §:ssä tarkoitetulla tavalla valmiuden ylläpitämiseen
- 4) pelastustoimeen liittyvään standardisointitoiminnan edistämiseen ja standardisointityöhön osallistumisesta johtuviin menoihin
- 5) ilma-alusten käyttöön liittyvän hälytys- ja johtamisjärjestelmän välittömien kustannusten korvaamiseen Fintraffic Lennonvarmistus Oy:lle.

Momentille saa nettobudjetoida myös siirtotalouden tuottoina Palosuojelurahastolta tutkimus- ja kehittämistoimintaan saadut erityisavustukset.

Selvitysosa: Pelastustoimen kykyä toimia kaikissa olosuhteissa paikallisena, alueellisena ja valtakunnallisena yhteentoimivana kokonaisuutena vahvistetaan. Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmällä on oltava kyky kaikissa turvallisuustilanteissa viivytyksettä käynnistää tehokas pelastustoiminta ja sen johtaminen, tilannekuvan kokoaminen, analysointi, ennakointi, johtopäätösten tekeminen ja jakaminen valtakunnallisella ja alueellisella tasolla ajankohdasta riippumatta. Hyvinvointialueiden etukäteen suunnitellulla yhteistyöllä voidaan koota pelastustoiminnan resurssit suurissa tai alueellisesti laajoissa onnettomuus- ja häiriötilanteissa. Pelastustoimen valvonnalla ja ohjauksella varmistetaan, että pelastustoimen palvelutaso toteutuu uhkia ja riskejä vastaavasti, yhdenmukaisesti, laadukkaasti ja kustannustehokkaasti sekä valtakunnallisesti että alueellisesti.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Henkilöstömenot	12	15	50
ICT-menot	38	52	38
Muut menot ²⁾	50	33	12
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät siirrettyjen määrärahojen käytön.

²⁾ Sisältää asiantuntija- ja tutkimuspalvelut.

Onnettomuuksien ehkäisy

Tavoitteena on onnettomuuksien määrän vähentäminen ja onnettomuuksien seurannaisvaikutusten pienentäminen. Tulipalojen määrä puolitetaan vuoden 2030 loppuun mennessä. Asumisen paloturvallisuuden edistämisen tavoitteena on palokuolemien, henkilövahinkojen ja aineellisten vahinkojen vähentäminen. Tavoitteena on vahvistaa omatoimisen varautumisen osaamista kaikissa väestöryhmissä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja onnettomuuksien seurannaisvaikutusten vähentämiseksi.

Toiminnan tunnuslukuja

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Hätäkeskukseen liitettyjen paloilmoittimien tarkastustehtävien määrä (kpl), enintään	17 430	17 000	16 800
Valvontatehtävät (suunnitellut/toteutuneet) (%), vähintään ¹⁾	84	90	100
Rakennuksissa tapahtuneet tulipalot (kpl), enintään	4 921	5 000	4 500

¹⁾ Kattaa valvontasuunnitelman mukaisen määräaikaisen valvonnan.

Pelastustoimi ja varautuminen

Pelastustoimen järjestelmä varmistaa riskejä ja uhkia vastaavat, yhdenmukaiset ja kustannusvaikuttavat pelastustoimen palvelut. Pelastustoimella on välitön kyky toimia suunnitellusti kaikissa turvallisuustilanteissa, ja se säilyy turvallisuuden lähipalveluna.

Pelastustoimen alueellinen ja valtakunnallinen valmius sekä varautuminen mahdollistavat väestön suojaamisen kaikissa olosuhteissa. Erityisesti uhkien arviointi sekä väestön varoittamisen, väestönsuojien käytön ja väestön evakuointien suunnittelu ja muut järjestelyt on toteutettu hallinnonalojen viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistoimintana. Pelastustoimen viranomaisten koordinoimana varmistetaan, että toimijoiden välinen työnjako on selkeä.

Pelastustoimi selvittää ja yhdenmukaistaa pelastustoimen ja siviilivalmiuden järjestelmän suorituskyyä ja kykyä vastata toimintaympäristön ja asiakkaiden tarpeisiin.

Pelastustoimen kansainvälinen toiminta kytkeytyy pelastustoimen kansallisiin rakenteisiin ja tukee siviilivalmiuden ja varautumisen vahvistamista. Kansainvälisellä yhteistyöllä lisätään edellytyksiä vastata laajoihin, esimerkiksi säiden ääri-ilmiöiden aiheuttamiin uhkiin sekä erilaisiin

valtioiden rajat ylittäviin uhka- ja kriisitilanteisiin. Sisäministeriö pyrkii jatkamaan aktiivista avuantoa Ukrainaan ja vastaamaan avunpyyntöihin tarkasti ja strategisesti kohdennetusti.

Toiminnan tunnuslukuja

Tavoite	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien (ensimmäisen yksikön) toimintavalmiusaika (mediaani) (m:ss), enintään	7:26	7:25	7:25

Aluehallinnon yhteisen varautumisen keskushallinnon tehtävät

Aluehallinnon yhteisen varautumisen keskushallinnon tehtäviin kuuluvat keskushallinnon horisontaalisen koordinaation toiminnot ja alueellisten toimijoiden ohjaus, koordinaatio ja valtakunnallisen kehittämisen toiminnot. Yhteisen varautumisen tavoitteena on, että alueella toimivilla viranomaisilla ja muilla julkishallinnon toimijoilla, järjestöillä ja elinkeinoelämällä on yhteinen ymmärrys alueen riskeistä ja jaettu käsitys eri toimijoiden rooleista ja tehtävistä sekä kyvystä toimia häiriötilanteissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	3 195	4 605	2 367
Bruttotulot	-	-	-
Nettomenot	3 195	4 605	2 367
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 166		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 017		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

DigiFinland Oy:n pääoman palautus sisäministeriölle	-2 000
Galileo-satelliittinavigointijärjestelmän PRS-palvelun kansallinen käyttöönotto	-150
Virve 2.0 käyttöönotto	108
Palkkausten tarkistukset	4
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-182
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-18
Yhteensä	-2 238

2025 talousarvio	2 367 000
2024 talousarvio	4 605 000
2023 tilinpäätös	5 046 000

02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 74 246 000 euroa.

Selvitysosa: Hätäkeskuslaitos tuottaa hätäkeskuspalvelut koko Suomessa Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on ottaa vastaan hätätilanteita koskevia ja muita vastaavia pelastustoimen, poliisin, Rajavartiolaitoksen sekä sosiaali- ja terveystoimen välittömiä toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia ja välittää ne edelleen asianomaisille viranomaisille ja yhteistyökumppaneille.

Sisäministeriö asettaa Hätäkeskuslaitokselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Hätäkeskukset vastaavat nopeasti ja välittävät avuntarpeeseen tarkoituksenmukaisen avun viivytyksettä.

— Hätäkeskuslaitoksen toiminta ja palvelut ovat luotettavia ja lisäävät turvallisuuden tunnetta.

— Hätäkeskustoiminta on varmistettu kaikissa oloissa.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Henkilöstömenot	57	47	54
Toimitilamenot	5	5	5
ICT-menot	32	32	34
Muut menot	6	16	6
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Tuloksellisuustavoitteet

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Hätäkeskustoiminta			
Hätäkeskus vastaa hätäpuheluun nopeasti			
Hätäpuheluun vastataan 10 sekunnissa (%:ssa hätäpuheluista) ¹⁾	90	-	-
Hätäpuheluun vastataan 30 sekunnissa (%:ssa hätäpuheluista)	99	95	95
Hätänumeroon soittaneet ovat tyytyväisiä hätäkeskuslaitoksen palveluihin			
Hätänumeroon soittaneiden tyytyväisyys hätäkeskusten tuottamiin palveluihin (asteikolla 1—5), vähintään	4,55		4,60
Hätäkeskustietojärjestelmän toimintavarmuus			
Hätäkeskustietojärjestelmän toimintavarmuus, käyttöaste (%)	99,9	100	100

¹⁾ Tavoite poistunut tulossopimuksesta 2024 alkaen.

Hätäkeskuslaitos

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Tuotokset			
Hätäilmoitusten määrä, kpl, josta	3 030 630	3 000 000	3 000 000
— vastatut hätäpuhelut, kpl	2 999 720	2 900 000	2 900 000
— välitettyjen tehtävien määrä, kpl	1 501 100	1 600 000	1 600 000
Panokset			
Henkilötyövuodet	607	615	620
— josta päivystyshenkilöstö (päivystäjät, ylipäivystäjät, vuoro- mestarit ja johtokeskuspäivystäjät)	468	475	480
Toiminnan tehokkuus			
Hätäilmoitusten määrä/päivystyshenkilöstö	6 670	6 700	6 700
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/asukas, enintään	12,7	13,0	13,0
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/hätäilmoitus, enintään	23,4	23,5	23,5
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Hätäkeskuslaitoksen yhteistyöviranomaisten tyytyväisyys, indeksi, vähintään (asteikko 1—5)	3,74	-	3,8
Henkiset voimavarat			
Henkilöstön määrä (31.12.)	621	630	630
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,43	-	3,50
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	15,6	14,0	13,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	73 601	81 657	78 846
Bruttotulot	4 226	4 600	4 600
Nettomenot	69 375	77 057	74 246
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 050		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 914		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hätäkeskuksesta annetun lain ja siihen liittyvien lakien ml. esteettömyysdirektiivin toimeenpanosta aiheutuvat muutokset	-750
Hätäkeskusjärjestelmän tallenninjärjestelmän (NEO) uudistaminen	-1 200
Hätäkeskuslaitoksen ydintoiminnan turvaavan htv-tason varmistaminen	1 000
Hätäviestijärjestelmän uudistamisprojekti hätäkeskustoiminnan kyberturvallisuuden ja toimintavarmuuden parantamiseksi (kyber)	-2 150
Virve 2.0 käyttöönotto	1 460
Ydintoiminnan turvaavan määrärahatason varmistaminen	1 000
Palkkausten tarkistukset	159

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2024)	-1 808
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-522
Yhteensä	-2 811

2025 talousarvio	74 246 000
2024 talousarvio	77 057 000
2023 tilinpäätös	72 239 000

03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 985 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Pelastusopistosta annetun lain (607/2003) 36 §:n 2 momentissa mainittujen suoritteiden kustannusten korvaamiseen.

Momentille saa nettobudjetoida myös siirtotalouden tuottoina Palosuojelurahastolta tutkimus- ja kehittämistoimintaan saadut erityisavustukset.

Selvitysosa: Pelastusopisto on valtakunnallinen pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammattilaisia kouluttava oppilaitos, jonka tehtävänä on tutkintokoulutusten kehittäminen ja koulutustarpeisiin vastaaminen. Pelastusopiston lakisääteisenä tehtävänä on antaa pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammatillista peruskoulutusta, pelastustoimen päällystön ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta, pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan täydennyskoulutusta sekä normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen valmentavaa koulutusta. Pelastusopisto vastaa pelastustoimen sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmästä sekä sopimushenkilöstön päällystön ja vastaavan kouluttajan koulutuksesta. Lisäksi Pelastusopiston tehtävänä on kansainvälisen pelastustoiminnan asiantuntijoiden kouluttaminen, rekrytointi, lähtettäminen ja muodostelmien logistiikka kansainvälisten sitoumusten mukaisesti.

Sisäministeriö asettaa Pelastusopistolle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Pelastusopiston koulutus on laadukasta ja vastaa tarvetta.
- Pelastusopiston TKI-toiminta on laadukasta ja vastaa tarvetta.
- Varautumiskoulutus vahvistaa kansallista turvallisuutta ja yhteiskunnan kriisinkestävyyttä.
- Kansainvälisen pelastustoiminnan valmiutta ylläpidetään.
- Pelastusopiston koulutustoiminta turvaa pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan suorituskykyä.

Määrärahasta käytetään arviolta 680 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Henkilöstömenot	43	41	43
Toimitilamenot	22	21	22
ICT-menot	7	7	7
Muut menot	28	31	28
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät siirtyvien määrärahojen käytön.

Koulutus- ja tutkimustoiminta

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Suoritteet			
Pelastajatutkintojen määrä, kpl, vähintään	155	144	196
Hätäkeskuspäivystäjätutkintojen määrä, kpl, vähintään	47	48	48
Alipäällystötutkintojen määrä, kpl, vähintään	40	20	40
AMK-tutkintojen määrä, kpl	30	30	30
Kansainvälisen pelastustoiminnan valtakunnallisen koulutuksen saaneet henkilöt, lkm	1 000	520	520
Valtakunnallisiin kv-harjoituksiin osallistuneet henkilöt, lkm	15	15	15
Varautumiskoulutuksen koulutettavapäivien määrä, vähintään	4 500	5 100	4 500
Pelastuslain 67 §:n mukaisen koulutuksen (väestön-suojelun johdon ja muun erityishenkilöstön koulutus) koulutettavapäivien lukumäärä, vähintään	175	150	150
Koulutuksen kokonaiskustannukset (1 000 euroa)	14 024	15 000	16 000
Toiminnan tehokkuus			
Pelastusopiston koulutettavapäivät/henkilötyövuodet (htv sisältää koulutuksen ja tukipalvelut)	1 177	1 200	1 200
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen opiskelija-kohtainen vuosikustannus, euroa, enintään	28 000	28 000	28 000
Pelastusopiston tutkintopalaute (asteikolla 1—4)	3,24	3,15	3,15
Hakeneiden lukumäärä/aloituspaikat			
— AMK-tutkinnot	4,6	5	5
— ammatilliset tutkinnot	5,7	5	5
Henkiset voimavarat			
Pelastusopiston henkilöstön määrä (31.12 tilanne)	142	143	158
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,39	3,52	3,52
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	5,8	5,7	5,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	21 664	22 620	23 135
Bruttotulot	2 239	2 175	2 150
Nettomenot	19 425	20 445	20 985
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 433		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 301		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EDK: Häätokeskuspäivystäjäkoulutus	-100
Pelastajakoulutettavamäärän lisäys	900
Virve 2.0 käyttöönotto	-190
Palkkausten tarkistukset	30
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-474
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-126
Tasomuutos	500
Yhteensä	540

2025 talousarvio	20 985 000
2024 talousarvio	20 445 000
2023 tilinpäätös	18 293 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) pelastuslain (379/2011) 97 §:ssä tarkoitetulla tavalla toimintakustannuksiin, jotka aiheutuvat ilma-alusten käytöstä etsintä- ja pelastustehtäviin sekä poliisiviranomaisen johtamiin etsintä- tai muihin vastaaviin virka-aputehtäviin ja niistä aiheutuvan valmiuden ylläpitämiseen

2) pelastuslain 38 §:ssä tarkoitetulla tavalla pelastustoimintaan kuuluvissa tehtävissä avustamiseen tai tuen antamiseen toiselle viranomaiselle sekä pelastustoimeen kuuluvan asiantuntija-, muodostelma- ja materiaaliavun antamisesta ulkomaille, vastaanottamisesta sekä siihen varautumisesta aiheutuviin kustannuksiin ihmisen tai luonnon aiheuttamissa katastrofitilanteissa, unionin pelastuspalvelumekanismissa (1313/2013/EU) tarkoitetuissa toimissa, Euroopan unionin ja kansainvälisten järjestöjen yhteistyössä sekä Suomen kahden- ja monenvälisten pelastuspalvelun yhteistoimintasopimusten perusteella, mihin luetaan myös Suomen osallistuminen Euroopan unionin, YK:n sekä NATO:n euroatlanttisen kumppanuusneuvoston pelastuspalvelun ja siviilivalmiuden asiantuntijatehtäviin niistä aiheutuvine palkkaus- ja toimintakustannuksineen. Määrärahaa saa käyttää enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkauksiin

3) pelastuslain 31 §:n mukaisiin metsäpalojen tähyystoiminnasta ja sen valmiuden ylläpidosta aiheutuneisiin kustannuksiin.

Määrärahaa saa käyttää siirtomenojen maksamiseen.

Momentille budjetoituihin kulutusmenoihin liittyvät arvonlisäveromenot maksetaan momentilta 26.01.29.

Selvitysosa: Korvaukset kuljetuskustannuksista on budjetoitu momentille 12.39.10.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ilma-alusten käyttö etsintä- ja pelastustehtäviin	600 000
Kansainvälisen hätäavun antaminen ja vastaanottaminen sekä siihen varautuminen	1 100 000
Metsäpalojen tähyystoiminta	1 300 000
rescEU, CBRN-kuljetukset	1 000 000
Yhteensä	4 000 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 3 400 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 600 000 euroa.

2025 talousarvio	4 000 000
2024 II lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	4 000 000
2023 tilinpäätös	8 052 683

40. Maahanmuutto

Selvitysosa: Maahanmuuttopolitiikalla pyritään hallittuun ja väärinkäytökset estävään maahanmuuttoon. Maahanmuuttovirasto vastaa, että lupa- ja kansalaisuusprosessit ovat ennakoitavia ja laadukkaita sekä hakemukset käsitellään niille asetetuissa tavoiteajoissa.

Hädänalaisimpia autetaan ensisijaisesti lähtöalueilla. Suomi auttaa täysimääräisesti Ukrainasta sotaa paenneita ja jatkaa heidän suojeluaan yhdessä muiden EU-maiden kanssa. Euroopan rajojen ylittämiseen ja turvapaikan hakemiseen Suomesta perustuva turvapaikkamekanismi minimoidaan. Suomen turvapaikkapolitiikkaa tiukennetaan ja saatetaan keskeisten säädösten osalta yleispohjoismaiselle tasolle hallitusohjelman mukaisesti. Kansainvälinen suojelu on luonteeltaan väliaikaista. Kielteisen päätöksen saaneet palaavat tai heidät palautetaan lähtömaihin mahdollisimman nopeasti. Pysyvän oleskeluluvan ja kansalaisuuden ehtoja tiukentamalla varmistetaan Suomeen tulijoiden halu integroitua vastaanottavaan yhteiskuntaan sekä sen normeihin ja sääntöihin.

Turvapaikanhakujärjestelmää tehostetaan ja sen laatua kehitetään. Tavoitteena on, että apu kohdentuu yhä tehokkaammin kaikkein hädänalaisimmille ja järjestelmän väärinkäyttö estetään. Järjestelmän väärinkäytöksiä pyritään estämään poistamalla esteet viranomaisten tietojenvaihdolta ja luodaan tehokas valvontamalli. Kansainvälistä suojelua koskevaa sääntelyä tiukennetaan ja tehostetaan. Turvapaikkahakemukset käsitellään kuuden kuukauden määräajassa. Lähtökohtaisesti kielteisen päätöksen saaneet palaavat tai heidät palautetaan. Vastaanoton piirissä arvioidaan olevan keskimäärin 22 000 henkilöä vuonna 2025. Kiintiöpakolaisten määrä on 500 henkilöä vuonna 2025.

Suomen talouskasvun ja palvelujen turvaamisen kannalta tärkeää työperusteista maahanmuuttoa sujuvoitetaan, hallitaan ja väärinkäytökset estetään. Hallitus säilyttää nykymuotoisen saatavuusharkintajärjestelmän ja pyrkii siihen, että ensisijaisesti huolehditaan Suomessa jo olevien työttömien työnhakijoiden työllistymisestä. Lisäksi hallitus täydentää työvoimaa ensisijaisesti EU- ja ETA-alueelta. Työperäisen maahanmuuton painopisteenä kolmansista maista ovat korkeakoulutetut ja työntekijät sellaisilla aloilla, jotka voidaan aidosti todentaa työvoimapula-aloiksi. Työperusteinen maahanmuutto on osa hallituksen työllisyystavoitteen saavuttamista ja se täydentää osaltaan muita työllisyystoimia. Työvoiman maahanmuuton on vahvistettava julkista taloutta ja huoltosuhdetta sekä turvattava osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta työvoimapula-aloilla. Työperusteisten oleskelulupien osalta tavoitellaan kuukauden enimmäiskäsittelyaikaa ja erityisasiantuntijoiden osalta viikon enimmäiskäsittelyaikaa. Työperusteinen oleskelulupa Suomessa perustuu oikeuteen ja velvoitteeseen tehdä työtä.

Hallitus jatkaa ulkomaalaislain uudistamista. Tavoitteena on tasapainoinen kokonaisuus: maahantulo, oleskelu, lupien jälkivalvonta ja maasta poistaminen. Turvapaikanhakijoiden perusteetomat uusintahakemukset estetään ja vastaanottolaki uudistetaan.

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 88 266 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös maahanmuuttohallinnon toiminnan kehittämiseen ja vastaanottojärjestelmän kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sisäministeriö ohjaa ja kehittää maahanmuuttohallintoa ja vastaa maahanmuuttopolitiikan sekä maahanmuuttoa ja kansalaisuutta koskevan lainsäädännön valmistelusta ja edustaa maahanmuuttoasioissa Suomea Euroopan unionissa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Sisäministeriö yhteensovittaa maahanmuuttoasioihin liittyvää toimintaa hallinnonalojen välillä. Työvoiman maahanmuuton ohjauksesta ja kehittämisestä vastaa työ- ja elinkeinoministeriö yhteistyössä sisäministeriön kanssa.

Maahanmuuttovirasto käsittelee ja ratkaisee ulkomaalaisten maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen ja kansalaisuuteen liittyviä asioita. Maahanmuuttoviraston organisaatioon kuuluvat myös Helsingin, Oulun ja Joutsenon vastaanottokeskukset. Helsingin ja Joutsenon keskusten yhteydessä toimivat ulkomaalaisten säilönönottoyksiköt. Joutsenon vastaanottokeskuksen yhteydessä toimii lisäksi ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Virasto vastaa valtion vastaanottokeskuksissa majoittuneiden turvapaikanhakijoiden vastaanoton, ulkomaalaisten säilönönottoyksiköiden ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän käytännön toiminnasta, ohjauksesta, suunnittelusta ja valvonnasta. Lisäksi Maahanmuuttovirasto vastaa turvapaikanhakijoiden vastaanoton yleisestä kehittämisestä ja ohjauksesta.

Sisäministeriö asettaa Maahanmuuttovirastolle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Parannetaan ulkomaisen työvoiman saatavuutta sujuvoittamalla luvan saamista ja varmistetaan kustannustehokas sekä väärinkäytökset ehkäisevä oleskelulupajärjestelmä, joka tukee kansallista turvallisuutta. Kansalaisuushakemusten ruuhka puretaan.

— Turvapaikka- ja vastaanottojärjestelmä toimii tehokkaasti, väärinkäytökset estetään, turvallisuushat havaitaan varhaisessa vaiheessa ja niihin puututaan.

— Suomessa oleskelevat kielteisen oleskelulupapäätöksen saaneet poistuvat tai heidät poistetaan maasta viivytyksettä päätöksen saamisesta. Vapaaehtoista paluuta tarjotaan ensisijaisena maasta poistumisen muotona. Viranomaisten välistä yhteisyyttä tehostetaan paluiden ja palautusten täytäntöönpanossa.

— Ennakoidaan ja varaudutaan toimintaympäristön muutoksiin ja turvallisuusuhkiin, erityisesti laajamittaisen ja välineellistetyin maahantulon tilanteisiin sekä kyberturvallisuusriskeihin.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Henkilöstömenot	61	60	61
Toimitilamenot	11	8	9
ICT-menot	19	20	21
Muut menot	9	12	9
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Toiminnan tunnuslukuja

	2023 toteutuma	2023 ratkaistu tavoite- ajassa	2024 tavoite	2025 tavoite
Ratkaistut asiat ¹⁾	209 000		208 000	200 000
Hakemusten käsittelyajat ²⁾ (kokonaiskäsittelyaika ka, vrk)				
— Osaratkaisua edellyttävä työnteko TTOL 1. lupa (kok)	83	35 %	30	30
— Erityisasiantuntijat + Eryt sininen kortti, 1. lupa	14	35 %	12	7
— Opiskelija 1. lupa	38	57 %	30	30
— Kansalaisuushakemus	481	48 %	365	365
— Turvapaikkahakemus	248	47 %	180	180
— Tilapäinen suojelu	14		10	10
Prosessikohtainen tuottavuus ³⁾ (pts/htv)				
— Osaratkaisua edellyttävä työnteko TTOL	1 274		1 430	800
— Erityisasiantuntijat	1 106		1 350	1 450
— Opiskelu	1 501		1 500	1 550
— EU-rekisteröinnit	545		649	700
— Kansalaisuushakemukset	399		470	470
— Turvapaikkahakemukset	25		36	38
Päätöksen omakustannushinta (nettomenot euroa/päätös)	344		372	394

Toiminnan tunnuslukuja

	2023 toteutuma	2023 ratkaistu tavoite- ajassa	2024 tavoite	2025 tavoite
Henkiset voimavarat				
Henkilötyövuodet	1 263		1 378	1 424
Sairauspoissaolot (työpäivää/htv)	11,2		11,0	11,0
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,5		3,7	-

¹⁾ V. 2024 ratkaistujen asioiden määrä alempi, koska tilapäisen suojelun hakijoiden määrän arvioidaan vähenevän edellisiin vuosiin verrattuna.

²⁾ Käsittelyajat ovat kokonaiskäsittelyaikoja vireille tulosta päätökseen pl. työntekijän ja kausityön oleskeluluvat, joissa voidaan laskea erikseen TE-toimiston tekemän osaratkaisun jälkeen Migrissä hakemuksen käsittelyyn kuluva aika.

³⁾ Lupaprosessissa tehdyt päätökset yhteensä (1. ja jatkoluvat) jaettuna lupaprosessiin kohdennetulla tehollisella työajalla henkilötyövuosina yhteensä tarkastelujakson aikana. Tehollinen työaika sisältää vain ko. lupaprosessiin käytetyn työajan eikä sisällä esimerkiksi lomiin ja muihin poissaoloihin sisältyvää työaika. Turvapaikkahakemusten osalta ei vielä vuonna 2022 pystytty saamaan luotettavaa tietoa.

Vireille tulleet ja ratkaistut asiat

	2023 toteutuma vireille tulevat	2023 ratkaistut (%)	2024 arvio vireille tulevat	2025 arvio vireille tulevat
Oleskelulupa-asiat yhteensä, joista keskeisimmät	148 219	103	163 507	170 219
— työperusteiset ¹⁾ oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	36 739	109	41 772	44 139
— opiskelijoiden oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	15 778	107	15 200	16 200
— perhesideperusteiset oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	40 303	99	45 567	46 898
— muut asiat ²⁾	55 399	100	60 968	62 982
Turvapaikkahakemukset	5 372	67	4 900	4 950
Tilapäinen suojelu	19 426	103	12 000	8 000
Muu kansainvälinen suojelu	1 818	108	1 001	1 000
Maasta poistaminen	2 328	103	2 415	2 536
Kansalaisuusasiat	21 359	77	18 695	16 695
Passit ja matkustusasiakirjat	20 560	112	14 300	14 500
Yhteensä	219 082	100	216 818	217 900

¹⁾ Mm. elinkeinon harjoittaminen, osaratkaisua edellyttävä työnteko, tieteellinen tutkimus, harjoittelija, urheilu ja valmentaminen, erityisasiantuntija, muu työnteko, kausityö, start up-yrittäjä.

²⁾ Mm. EU-oleskeluoikeus, ihmiskaupan uhreille myönnettävä harkinta-aika, oleskelutodistukset ja -ilmoitukset, pysyvät oleskeluluvat, voimassa olevaa lupaa koskevat asiat.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	121 138	145 134	130 536
Bruttotulot	39 711	43 172	42 270
Nettomenot	81 427	101 962	88 266
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	25 094		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 462		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti- tuotot	32 039	33 089	34 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	16 574	16 900	17 500
— osuus yhteiskustannuksista	29 684	30 000	30 000
Kustannukset yhteensä	46 258	46 900	47 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-14 219	-13 811	-12 700
Kustannusvastaavuus, %	69	71	73

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	5 983	7 600	6 000
— EU:lta saatava rahoitus	1 050	1 100	700
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	609	657	600
Tuotot yhteensä	7 642	9 357	7 300
Hankkeiden kokonaiskustannukset	8 927	11 000	8 600
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-1 285	-1 643	-1 300
Omarahoitusosuus, %	14	15	15

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU tietojärjestelmien yhteentoimivuus (Interoperability-hanke)	-943
Henkilöstöresurssit	-3 400
Maaailmanluokan automaatiota hyödyntävä digitaalinen infrastruktuuri osajien maahanmuuton tueksi (RRF pilari3)	-2 635
Rajamenettelyn vaikutukset, Joutsenon vastaanottokeskus (siirto momentilta 26.01.66)	90
Rajamenettelyn vaikutukset, Joutsenon vastaanottokeskus (siirto momentilta 26.10.20)	85
Raskaan alus- ja ilma-aluskaluston sekä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntakaluston ylläpito (siirto momentille 26.20.70)	-1 250
Single Digital Gateway -asetuksen toimet	-500
TE-palvelu-uudistus, työntekijän työlupatehtävät (siirto momentilta 32.01.03)	190
Työntekijän oleskeluluvan osapäätös Migrille	-500
Työntekijän oleskeluluvan osapäätös Migrille (siirto momentilta 32.01.03)	4 200
Virve 2 käyttöönnoton kustannukset	56
Palkkausten tarkistukset	181
Toimintamenoasästä (Lisätoimet 2024)	-8 819
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-451
Yhteensä	-13 696

2025 talousarvio	88 266 000
2024 II lisätalousarvio	1 545 000
2024 talousarvio	101 962 000
2023 tilinpäätös	67 795 000

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 192 932 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) (vastaanottolaki) 7 §:n mukaisesti vastaanotto- ja järjestelykeskusten perustamis- ja ylläpitokustannusten sekä palveluntuottajalle vastaanottopalveluiden järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen, ilman kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettua kotikuntaa Suomessa olevan ihmiskaupan uhrin auttamisesta aiheutuvien kulujen korvaamiseen vastaanottorahaa lukuun ottamatta ja alaikäisen, jolla ei ole oleskelulupaa Suomessa, edustajan palkkion maksamiseen sekä kansainvälistä suojelua hakevien yleisen oikeudellisen neuvonnan kustannuksiin

2) säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002) 3 luvun mukaisen toimeentulon ja huolenpidon järjestämiseen säilöön otetuille ulkomaalaisille käyttöä lukuun ottamatta

3) vastaanottopalveluna järjestettyyn työ- ja opintotoimintaan osallistuvien henkilöiden vastaanottolain 30 §:n mukaisten tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutusten sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen

- Ulkomaalaislain (301/2004) 97 b §:n mukaan hakijalle järjestetään tämän suostumuksella lääkärintarkastus aiempaan vainoon tai vakavaan haittaan viittaavien seikkojen selvittämiseksi, jos se on tarpeen kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen arvioimiseksi. HE 218/2014 mukaan

kyseessä on lääkärintarkastus, joka järjestetään Maahanmuuttoviraston aloitteesta ja valtion varoin, kun virasto pitää lääkärintodistuksen saamista tarpeellisenä ennen kansainvälistä suojelua koskevan päätöksen tekemistä.

Ulkomaalaislain (301/2004) 65 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto voi varata hakijalle ja perheenkokoajalle tilaisuuden osoittaa biologinen sukulaisuus toteen valtion varoista kustannettavan DNA-tutkimuksen avulla, jos biologiseen sukulaisuuteen perustuvasta perhesiteestä ei muutoin voida saada riittävää selvitystä ja jos DNA-tutkimuksen avulla on mahdollista saada olennaista näyttöä perhesiteestä. Ulkomaalaislain 6 a §:n mukaan oleskelulupaa hakevan ulkomaalaisen tai perheenkokoajan iän selvittämiseksi voidaan tehdä oikeuslääketieteellinen tutkimus, jos on olemassa ilmeisiä perusteita epäillä hänen itsestään antamien tietojen luotettavuutta. Ulkomaalaislain 6 b §:ssä säädetään oikeuslääketieteellisen tutkimuksen tekemisestä. Turvapaikanhakijoille ja perheenkokoajille, joiden henkilöllisyyttä ei ole voitu varmistaa, voi olla tarpeen joissakin tapauksissa osana henkilöllisyyden selvittämistä tehdä kielianalyysi hakijan kielellisen identiteetin ja taustan ja sitä kautta kotiseudun selvittämiseksi. Kielianalyysin avulla selvitetään mm., täyttyvätkö perheenyhdistämisen edellytykset perheenyhdistämishakemusten käsittelyn yhteydessä.

Kiintiössä otettavat pakolaiset voidaan valita talousarviovuonna ja he voivat saapua maahan sinä vuonna sekä sitä seuraavien kahden vuoden aikana. Kiintiöstä valittujen pakolaisten maahantulomatkat järjestetään ostopalveluna. Vastaanoton erityistilanteissa korvataan erityispalveluja, kuten matkan aikana tarvittavat lääkäripalvelut tai kauttakulku- tai maasta poistumiseen vaadittavien viisumien kustannukset.

Tunnusluvut ja mittarit

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Vastaanottojärjestelmässä asiakkaita keskimäärin	43 655	33 000	22 000
Vastaanottokeskuksissa majoitettujen osuus (%)	50	55	59
Säilöön otetut ulkomaalaiset keskimäärin	57	60	65
Vastaanottokeskusten käyttöaste keskimäärin (%)	82	75	75
Vastaanottokeskusten paikkaluku vuoden lopussa	29 087	17 000	13 000
Vastaanottokeskusten lukumäärä	112	72	50

Vastaanotto- ja säilöönottoyksiköiden kustannukset¹⁾ / euroa / vuosi

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Vastaanoton kokonaiskustannukset (1 000 euroa)	478 961	441 245	259 951
— turvapaikanhakijoiden vastaanoton keskimääräiset kokonaiskustannukset/hlö/vrk (ilman alv)	30	34	35
— vastaanottokeskusten yksikkökustannus/hlö/vrk (ilman alv)	43	47	47
— alaikäisen kustannus ryhmäkodissa tai tukiasunnossa/hlö/vrk (ilman alv)	231	240	240
— säilöön otetun kustannus/hlö/vrk	351	360	360
— yksityismajoituksen kustannus/hlö/vrk (ilman alv)	10	12	12

¹⁾ Vastaanoton asiakasmenot (mom. 26.40.01 ja 26.40.21), vastaanoton ostopalvelut (mom. 26.40.01 ja 26.40.21), valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt (mom. 26.40.01), vastaanottoraha (mom. 26.40.63).

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Vastaanoton asiakasmenot yhteensä	186 806
Lasten edustaminen	625
Muut maahantuloon liittyvät menot	2 860
Ihmiskaupan uhrien auttamispalvelut	1 691
Kiintiöpakolaisten maahantuloon liittyvät kustannukset	950
Yhteensä	192 932

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälistä suojelua koskevien valitusasioiden käsittelyn tehostaminen (HO 2023)	-1 360
Maahanmuuton olettamien tarkistus	-115 078
Turvapaikanhakujärjestelmän tehostaminen ja laadun kehittäminen (HO 2023)	-11 200
Yhteensä	-127 638

2025 talousarvio	192 932 000
2024 II lisätalousarvio	-59 784 000
2024 talousarvio	320 570 000
2023 tilinpäätös	254 380 108

22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 318 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) vapaaehtoisesta paluusta aiheutuviin kuluihin
- 2) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 31 §:n mukaisten matka- ja muiden avustusten maksamiseen
- 3) vapaaehtoista paluun ja uudelleenkotoutumisen kehittämistä tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin ja eurooppalaisiin tai pohjoismaalaisiin yhteishankkeisiin osallistumista varten
- 4) vapaaehtoisen paluun ohjaukseen, suunnitteluun ja neuvontaan enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen
- 5) vapaaehtoisen paluun mahdollistaviin välttämättömiin lääkärinlausuntoihin ja tutkimuksiin sekä viestinnän ja tiedottamisen kuluihin.

Selvitysosa: Vapaaehtoinen paluu on kielteisen oleskelulupapäätöksen saaneen ensisijainen maastapoistamisen muoto. Lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 31 §:n nojalla vapaaehtoisen paluun tukemiseksi voidaan kansainvälistä suojelua hakeneelle kolmannen maan kansalaiselle, tilapäistä suojelua saaneelle ja ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalain mukaista kotipaikkaa Suomessa sekä oleskeluluvan ulkomaalaislain 51 §:n nojalla saaneelle, korvata kohtuulliset matka- ja muuttokustannukset kotimaahan tai muuhun maahan, johon hänen pääsynsä on taattu. Tilapäistä suojelua saava tai ihmiskaupan uhri voi olla myös unionin kansalainen tai tähän rinnastettava. Vapaaehtoisen paluun järjestäminen toteutetaan ostopalveluna. Vapaaehtoista paluuta tehostetaan ottamalla käyttöön

tehokas paluuneuvonta turvapaikkapuhuttelusta alkaen, viestimällä tehokkaasti paluusta ja luomalla tarpeen mukaan uudelleenkotoutumisen lisämahdollisuuksia.

Kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 31 § pykälän mukaan Maahanmuuttovirasto voi myöntää asiakkaalle, joka ei ole rekisteröitynä vastaanottokeskukseen, vapaaehtoisen paluun avustuksen hakemuksesta. Hakemusten käsittelyä ja paluujärjestelyitä varten Maahanmuuttovirastolle voi syntyä kustannuksia asiakastapaamisten järjestämisestä, kuten esimerkiksi tulkkaus- ja käännöskustannuksia tai muista erityisjärjestelyistä asiakkaan hakemuksen käsittelyä varten, mikä on edellytys vapaaehtoisen paluun toteuttamiseksi. Lisäksi Maahanmuuttovirasto ohjaa, valvoo ja tukee vastaanottokeskusten lakisääteistä tehtävää vapaaehtoisen paluun järjestelyiden osalta tuottamalla materiaalia ja järjestämällä koulutusta vapaaehtoisen paluusta ja uudelleenkotoutumisesta, joka on edellytys vapaaehtoisten paluiden toteuttamiseksi. Toiminnasta voi koitua kustannuksia esimerkiksi viestintämateriaalin tuottamisesta ja käännättämisestä asiakasryhmien äidinkielelle tai koulutusten käytännön järjestelyistä ja niiden materiaalien tuottamisesta.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Matka- ja muut avustukset	934
Ostopalvelut	1 384
Yhteensä	2 318
2025 talousarvio	2 318 000
2024 II lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	2 318 000
2023 tilinpäätös	2 318 000

63. Vastaanotto toiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 45 890 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaalaiselle kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) (vastaanottolaki) 19 §:n, säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002) 12 §:n ja erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain (301/2004) 93 §:n perusteella myönnettävän vastaanottorahan, täydentävän vastaanottorahan, käyttörahan ja toimeentulotuen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansainvälistä suojelua hakevalle ja tilapäistä suojelua saavalle sekä ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa Suomessa, myönnetään vastaanottoraha välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi ja itsenäisen selviytymisen edistämiseksi, jos hän on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa muulla tavalla. Jos vastaanottokeskus järjestää täyden ylläpidon, ilman huoltajaa olevalle lapselle myönnetään vastaanottorahan sijasta käyttöraha.

Säilöön otetulle ulkomaalaiselle annetaan käyttörahaa, jos hänellä ei ole käytettävissään omia varoja eikä hän voi saada käyttövaroja muulla tavalla. Säilöön otetulle ulkomaalaiselle voidaan poikkeuksellisesti myöntää täydentävää vastaanottorahaa siten kuin vastaanottolaissa säädetään tai toimeentulotukea siten kuin toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) säädetään.

26.40

241

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Vastaanottoraha	44 480
Täydentävä vastaanottoraha	1 410
Yhteensä	45 890

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälistä suojelua koskevien valitusasioiden käsittelyn tehostaminen (HO 2023)	-340
Maahanmuuton olettamien tarkistus	-42 496
Turvapaikanhakujärjestelmän tehostaminen ja laadun kehittäminen (HO 2023)	-2 800
Vastaanottorahan alentaminen perustuslain ja vastaanottodirektiivin sallimaan minimiin (HO 2023)	-9 200
Yhteensä	-54 836

2025 talousarvio	45 890 000
2024 II lisätalousarvio	-35 587 000
2024 talousarvio	100 726 000
2023 tilinpäätös	99 074 029

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristön kuvaus

Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristö muuttui perustavanlaatuisesti Venäjän hyökättyä Ukrainaan helmikuussa 2022. Euroopan ja Suomen turvallisuustilanne on vakavampi ja vaikeammin ennakoitavissa kuin kertaakaan kylmän sodan jälkeen.

Turvallisuuspoliittisen uudelleenarvioinnin seurauksena Suomi ja Ruotsi hakivat Naton jäsenyyttä. Suomesta tuli Naton jäsen 4.4.2023. Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan jälkeen Naton toiminnassa on korostunut 5 artiklan mukainen yhteinen puolustus, ja Nato on vahvistanut sotilaallista läsnäoloaan itäisissä jäsenmaissa.

Suomen arktisten lähialueiden ja Itämeren sotilasstrateginen merkitys on kasvanut. Sotilaalliseen voimankäyttöön Suomea vastaan tai sillä uhkaamiseen tai poliittiseen painostukseen varaudutaan ylläpitämällä ja kehittämällä omaa vahvaa puolustuskkyä ja yhdessä liittolaismaiden ja kumppaneiden kanssa. Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyydet laajentavat merkittävästi Naton yhteisen puolustuksen vastuualueita Pohjois-Euroopassa. Suomen alue otetaan huomioon Naton operatiivisessa suunnittelussa, johon Suomikin osallistuu. Natossa on käynnissä arvio, millä tavoin Suomi integroidaan mahdollisimman nopeasti osaksi Naton yhteistä pelotetta ja puolustusta. Suomi osallistuu yhteisen pelotteen tuottamiseen sekä varautuu tukemaan muita liittolaisia mahdollisen yhteisen puolustuksen tilanteessa.

Toimintaympäristön muutos edellyttää kykyä toimia, ennaltaehkäistä ja puolustautua kaikissa operatiivisissa toimintaympäristöissä. Toimintaympäristön seuranta- ja analysointikyvyyn, alueellisen koskemattomuuden valvonnan ja turvaamisen sekä valmiuden ylläpidon merkitys korostuu. Puolustuksen kehittämisessä on varauduttava myös Ukrainassa käynnissä olevan sodan kaltaiseen laajaan, pitkäkestoiseen ja moniulotteiseen kriisiin.

Suomen sotilaallinen puolustaminen, kokonaisuuspuolustus ja kokonaisturvallisuus kytkeytyvät yhä tiiviimmin toisiinsa. Varautuminen tuottaa valmiuden yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiselle kaikissa turvallisuustilanteissa. Tulevina vuosina korostuvat sekä sotilaallinen että kattavampi yhteiskunnallinen varautuminen laaja-alaiseen vaikuttamiseen, jota kehittyvä teknologia osaltaan mahdollistaa ja vauhdittaa. Eri politiikka-alojen välinen keskinäisriippuvuus on kasvanut, mikä tulee huomioida puolustuskkyyn ylläpidossa ja kehittämisessä. Toimintaympäristössä korostuvat ennakointi, tiedonvaihto, eri hallinnonalojen yhteistyö ja valmius toimia

nopeasti kehittyvissä tilanteissa sekä kansallisesti että yhteistyössä kansainvälisten kumppaneiden kanssa.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tärkeimmät osatekijät ovat Suomen laissa puolustusministeriön hallinnonalalle säädetyt tehtävät sekä hallitusohjelman, valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen sekä puolustusselonteon (VNS 3/2022 vp, VNS 1/2022 vp, VNS 8/2021 vp, VNS 4/2020 vp) ja Yhteiskunnan turvallisuusstrategian linjausten ja niissä asetettujen tavoitteiden toteuttaminen.

Petteri Orpon hallituksen ohjelman (Valtioneuvoston julkaisu 2023:58) mukaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Naton jäsenmaana Suomi ylläpitää vahvaa kansallista puolustuskykyä kaikissa olosuhteissa sekä varautuu vastaanottamaan apua liittolaisiltaan sekä antamaan apua ja tukemaan muita Nato-jäsenmaita velvollisuuksiensa mukaisesti.

Suomen puolustus perustuu vahvaan kansalliseen puolustuskykyyn osana liittokunnan yhteistä pelotetta ja puolustusta. Hallitusohjelman mukaan Suomi osallistuu täysimääräisesti Naton kaikkien toimintaan ilman ennakkorajoituksia, mukaan lukien Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin sekä sitoutuu Naton 360-asteiseen eli koko liittokunnan kattavaan pelotteeseen ja yhteiseen puolustukseen.

Osana Naton yhteistä pelotetta ja puolustusta Suomi puolustaa aluettaan ja kansalaisiaan kokonaan puolustuksen periaatteiden mukaisesti kaikkia yhteiskunnan voimavaroja hyödyntäen. Puolustusta ylläpidetään ja kehitetään hallitusohjelman ja puolustusselonteojen mukaisesti vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin.

Puolustusyhteistyöllä vahvistetaan Suomen ja liittokunnan puolustusta keskeisimpien liittolaisten ja kumppanien kanssa kaikissa turvallisuustilanteissa. Suomeen kohdistuvaan laaja-alaiseen vaikuttamiseen varaudutaan yhteistoiminnassa muiden toimijoiden kanssa kokonaisturvallisuuden toimintamallin mukaisesti. EU:n puolustusyhteistyön syventäminen säilyy Suomen EU-politiikan prioriteettina ja EU:n puitteissa annetut sitoumukset toteutetaan. Muuta puolustusyhteistyötä kehitetään ottaen huomioon Suomen toteutunut Nato-jäsenyys.

Puolustusministeriön hallinnonalalle asetetaan seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet, joita toteutetaan Pohjois-Atlantin sopimuksen (SopS 18/2023) sekä Pohjois-Atlantin liiton, kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdyn sopimuksen (SopS 43/2023) mukaisesti:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Suomen etujen mukainen puolustuspolitiikka — toimintaedellytykset puolustuskyvyn ylläpidolle ja kehittämiselle — puolustuksen yhteensovittaminen osaksi Naton yhteistä puolustusta	erinomainen	hyvä	hyvä
Ennaltaehkäisevä sotilaallinen puolustuskyky ja kyky sotilaallisen voimankäytön torjuntaan — ennakkovaroituksen mahdollistava tilannekuva ja analyysikyky turvallisuusympäristöön vaikuttavista tekijöistä — kyky valvoa alueellista koskemattomuutta sekä ehkäistä ennalta ja tarvittaessa torjua alueloukkaukset hyödyntäen mahdollisuudet yhteistyöhön liittolaisten kanssa — valmius ja kyky osana liittokuntaa torjua sotilaallisen voiman käyttö ja sillä uhkaaminen koko maan alueella sekä osallistuminen Naton yhteisen pelotteen ja puolustuksen tehtäviin koko liittokunnan alueella — puolustuksen yhteensovittaminen osaksi Naton yhteistä pelotetta ja puolustusta — kyky muodostaa painopiste tilanteen vaatimusten mukaisesti yhteistyössä Nato-liittolaisten kanssa torjuessaan sotilaallisen voiman käyttöä — toimintavalmius Naton tehtäviin liittokunnan asettamien velvoitteiden ja valmiusvaatimusten mukaisesti — kyky ottaa vastaan muun yhteiskunnan tukea Suomen sotilaalliseksi puolustamiseksi kokonaismaanpuolustuksen periaatteiden mukaisesti — valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen — osallistuminen liittokunnan jäsenenä kansainväliseen puolustusyhteistyöhön, ml. harjoitustoiminta, suorituskykyjen kehittäminen ja materiaaliyhteistyö, sisällöllisesti merkittävällä tavalla	hyvä	hyvä	hyvä
Turvallinen yhteiskunta sekä varautuminen laaja-alaisen vaikuttamisen torjuntaan — osallistuminen valtioneuvoston turvallisuusjohtamisen uudistukseen kokonaisturvallisuuden, kokonaismaanpuolustuksen ja Suomen sotilaallisen puolustuksen johtamisen erityispiirteiden ja tarpeiden huomioimiseksi — valmius tukea muita viranomaisia	hyvä	hyvä	hyvä

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen	hyvä	hyvä	hyvä
— sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistuminen tukemaan Suomen ulkopoliittisia tavoitteita, Puolustusvoimien suorituskykyjen yhteisoperaatiokykyjä ja henkilöstön toimintakykyä			
— toteutetut sotilaalliset kriisinhallintatehtävät sekä kansainvälisen avunantamisen tehtävät, konsulipalvelujen tuen tehtävät ja Naton pysyvät rauhanajan tehtävät			
— valmius osallistua uusiin sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin, kansainvälisen avunantamisen tehtäviin, konsulipalvelujen tuen tehtäviin ja Naton pysyviin rauhanajan tehtäviin			

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista arvioidaan kansallisesti hallituksen vuosikertomuksen laatimisesta annetun ohjeistuksen mukaisesti. Arviointi perustuu kokonaisarvioon hallitusohjelman ja valtioneuvoston selonteiden linjausten ja tavoitteiden toteutumisesta puolustuksen valmiuden ja suorituskyvyn kehittämisessä sekä toimintaedellytysten parantamisessa.

Nato arvioi jäsenmaiden panostusta yhteiseen puolustukseen useilla määrällisillä ja laadullisilla mittareilla, jotka Suomi ottaa huomioon puolustuksensa kehittämisessä ja resursoinnissa ja raportoi näiden toteutumisesta Natolle. Naton jäsenmaille asetetaan tavoitteita, jotka nousevat puolustus suunnitteluprosessista, operatiivisista suunnitelmista ja niiden pohjalta laaditusta joukkorakenteesta. Tarvittavia suorituskykyjä kehitetään ja arvioidaan säännöllisesti osana liittokunnan puolustus suunnitteluprosessia (NATO Defence Planning Process, NDPP).

Sukupuolet tasa-arvo

Puolustusministeriön hallinnonalalla on lähtökohtana tasa-arvoinen toimintaympäristö ja yhdenvertaiset toimintatavat kaikkia organisaatiossa työskenteleviä, opiskelevia ja asepalvelustaan suorittavia kohtaan.

Naisten hakeutumista vapaaehtoiseen asepalvelukseen ja sotilastehtäviin edistetään eri toimenpitein. Kutsuntauudistuksen keskeisenä tavoitteena on vahvistaa koko ikäluokan maanpuolustustietämystä, mikä osaltaan voi kannustaa naisia hakeutumaan asepalvelukseen. Asevelvollisten ja vapaaehtoisesti palvelukseen hakeutuvien naisten kutsuntaprosessin eri vaiheita kehittämällä luodaan selkeä, valtakunnallisesti yhteismitallinen ja loogisesti etenevä kokonaisuus, joka palvelee laajasti uudistukselle asetettuja tavoitteita. Vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutuvien naisten määrää pyritään kasvattamaan asteittain 2 000:een. Vuosina 2020—2023 toteutettu yhteismajoituskokeilu on vakiinnutettu säädösmuutoksin.

Puolustushallinnon tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmissa kuvataan toimet, joilla tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti edistetään ja epäkohtiin puututaan. Asevelvollisten koulutuksessa pyritään enenevässä määrin huomioimaan tasa-arvo ja muu monimuotoisuus. Yhdenvertainen ja myönteinen palveluskokemus on keskeistä kaikkialla Puolustusvoimissa. Suunnitelmissa huomioidaan myös valtioneuvoston rasismin vastaisen ja hyvien väestösuhteiden edistämisen

toimintaohjelma (Oikeusministeriön julkaisuja 2021:34) ja yhdenvertaisuustiedonanto (Valtioneuvoston tiedonanto 31.8.2023 VNT 2/2023 vp).

Puolustushallinto toteuttaa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” ja sitä tukevan neljännen kansallisen toimintaohjelman 2023—2027 periaatteita kaikissa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa. Tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmat sisällytetään turvallisuussektorin ja kriisinhallinnan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin ja koulutukseen. Tavoitteena on, että naisten osuus sotilaallisesta kriisinhallintahenkilöstöstä on vähintään 7 % ja että gender-neuvonantajien ja -yhdyshenkilöiden määrää lisätään. Puolustushallinto on mukana EU- ja Nordefco-yhteistyössä sekä Naton jäsenmaana kehittämässä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävää kriisinhallintatoimintaa.

Hallinnonalan henkilötyövuosimäärä

Hallinnonalan henkilötyövuosimäärä kasvaa noin 170 henkilötyövuodella vuoteen 2024 verrattuna aiheutuen pääasiallisesti uusista Suomen Nato-jäsenyyteen liittyvistä tehtävistä Puolustusvoimissa sekä vuoden 2021 puolustuselontekoon perustuvasta Puolustusvoimien pysyvästä henkilöstölisäyksestä.

Vuoden 2021 puolustuselontekoon perustuvaa Puolustusvoimien pysyvää henkilöstölisäystä vuonna 2025 on 128 henkilötyövuotta. Monitoimihävittäjien hankinnan määräaikaisten lisähenkilöstön määrän arvioidaan kasvavan 15 henkilötyövuodella vuonna 2025.

Kestävä kehitys

Puolustusministeriön hallinnonala jatkaa YK:n kestävä kehityksen (Agenda 2030) edistämistä painopisteinä vakaus ja turvallisuus, henkilöstön ja koulutettavien hyvinvointi, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, ympäristövastuullisuus, energia- ja ilmastovastuullinen toiminta sekä elinkaarirajattelun ja kiertotalouden tukeminen:

— Osallistutaan sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin ja koulutetaan henkilöitä sotilaallisen kriisinhallinnan tehtäviin tavoitteena kriisinhallinnan parlamentaarisen komitean loppuraportin suosituksen mukaisesti vahvistaa osallistumista pitäen vuoden 2020 osallistumistasoa noin 400 sotilasta vähimmäislähtökohtana.

— Jatketaan ympäristöstrategian toimeenpanoa sekä panostetaan ympäristöriskien hallintaan ja haittojen ennaltaehkäisyyn 4 milj. euroa.

— Jatketaan Puolustusvoimien energia- ja ilmasto-ohjelman 2022—2025 toimeenpanoa valtioneuvoston hiilineutraaliustavoitteen tukemiseksi.

— Raportoidaan puolustushallinnon kestävä kehityksen edistymisestä jo vakiintuneella mallilla.

Puolustushallinto tukee hallitusohjelman hiilineutraalisuustavoitteen (Hiilineutraali Suomi 2035) toteutumista puolustuskyvystä tinkimättä. Kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen tähtääviä toimenpiteitä jatketaan ja yhteiskunnan energiamurroksesta aiheutuviin muutoksiin valmistaudutaan Puolustusvoimien energia- ja ilmasto-ohjelman mukaisesti. Puolustushallinnon tavoitteena on hiilineutraalius kiinteistöenergian kulutuksen aiheuttamissa päästöissä sekä päästöjen vähentäminen maa- ja meriliikenteessä ja sotilasilmailussa pitkällä aikavälillä.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
27.10.01 <i>Puolustusvoimien toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v)		
— tilausvaltuus	150,2	150,3
27.10.18 <i>Puolustusmateriaalihankinnat</i> (siirtomääräraha 5 v)		
— tilausvaltuus	116,0	497,9

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	464 568	493 383	563 739	70 356	14
01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 912	17 856	18 668	812	5
(21.) Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 875	2 875	—	-2 875	-100
29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	420 336	450 085	514 763	64 678	14
66. Jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	24 445	22 567	30 308	7 741	34
10. Sotilaallinen maanpuolustus	5 605 694	5 413 472	5 898 552	485 080	9
01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 253 291	2 357 200	2 519 809	162 609	7
18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)	1 926 520	1 544 135	1 517 054	-27 081	-2
19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)	1 417 953	1 502 342	1 852 774	350 432	23
50. Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	7 930	9 795	8 915	-880	-9

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
30. Sotilaallinen kriisin- hallinta	67 536	66 120	64 930	-1 190	-2
20. Sotilaallisen kriisin- hallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomäärä- raha 3 v)	67 535	66 110	64 920	-1 190	-2
95. Kurssivaihtelut (arvio- määräraha)	1	10	10	—	0
Yhteensä	6 137 798	5 972 975	6 527 221	554 246	9
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	13 153	13 345	13 516		

01. Puolustuspolitiikka ja hallinto

Selvitysosa: Puolustusministeriö vastaa valtioneuvoston osana ja hallinnonalan ohjaajana puolustuspolitiikan ja puolustusyhteistyön, sotilaallisen maanpuolustuksen, muiden viranomais-
ten tukemisen, kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen sekä sotilaallisen kriisinhallinnan ohjauksesta, valmistelusta ja seurannasta sekä kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisesta. Toiminnan tavoitteena on toimintaympäristön vaatimuksia vastaavat toimintaedellytykset puolustuskyvyn ylläpidolle ja kehittämiselle. Painopisteenä on Suomen puolustuksen yhteensovittaminen osaksi Naton yhteistä puolustusta.

Puolustusministeriölle asetetut tulostavoitteet:

- Laatii tiiviissä yhteistyössä Puolustusvoimien sekä muiden hallinnonalojen kanssa valtioneuvoston puolustuselonteon tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan ohjauksessa.
- Jatkaa Suomen Nato-integraation toimeenpanoa, osallistuu liittokunnan toimintaan ja toteuttaa Suomelle asetetut velvoitteet.
- Jatkaa puolustusyhteistyön kehittämistä vahvistaakseen Suomen ja liittokunnan puolustusta keskeisimpien liittolaisten ja kumppanien kanssa kaikissa turvallisuustilanteissa.
- Käynnistää DCA-sopimuksen poikkihallinnollisen toimeenpanon eduskunnan ratifiointin jälkeen.
- Edistää EU:n strategisen kompassin toimeenpanoa jalkauttamalla sitä tukevia strategioita (mm. avaruuspuolustus) ja kontribuomalla unionin nopean toiminnan kyvyn tuottamiseen.
- Tukee Puolustusvoimia strategisten suorituskykyhankkeiden ennakoiassa ja aktiivisessa toimeenpanossa ja resursoinnissa.
- Määrittelee pitkän aikavälin Ukraina-tuen ja -yhteistyön tavoitteet ja resurssit.

- Ohjaa valmistelua ja toimeenpanee Ukrainan materiaali- ja koulutustukea koskevat päätökset.
- Kehittää yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa asevelvollisuusjärjestelmää yhteiskunnan ja toimintaympäristön muutoksia seuraten ja Nato-jäsenyyden tuomat vaatimukset huomioiden.
- Varmistaa henkilöstön riittävyyden ja jaksamisen muuttuneessa toimintaympäristössä.
- Laatii kyberpuolustusdoktriinin kyberturvallisuusstrategian ja valtioneuvoston puolustusse-lonteon rinnalla, ja käynnistää lainsäädäntöhankkeen kyberpuolustuksen toimintaedellytysten varmistamiseksi.

01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 18 668 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Turvallisuuskomitean sihteeristön menojen maksamiseen
- 2) ministeriön yhteydessä toimivien neuvottelukuntien ja muiden vastaavien toimielimien meno-jen maksamiseen
- 3) toimialaan liittyvän tutkimus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta käytetään arviolta 1 100 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoi-mintaan.

Toimintaympäristön muutoksesta, Nato-jäsenyydestä ja Ukrainalle annettavasta tuesta aiheutu-neet uudet tehtävät edellyttävät tehtävä- ja henkilömäärän lisäämistä 13 henkilötyövuodella, mikä aiheuttaa pysyvän kustannusvaikutuksen toimintamenoihin.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	18 530	18 071	18 873
Bruttotulot	207	215	205
Nettomenot	18 323	17 856	18 668
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 046		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 635		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkka-menot (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-1
Puolustussektorin erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa (siirto momentilta 24.01.01)	131
Puolustussektorin erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa Natossa (siirto momentille 24.01.01)	-214
Puolustussektorin kansalliset asiantuntijat (VNC) (siirto momentille 24.01.01)	-154

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tehtävä- ja henkilömäärän lisääminen (siirto momentilta 27.10.18)	1 000
Palkkausten tarkistukset	50
Yhteensä	812

2025 talousarvio	18 668 000
2024 II lisätalousarvio	-403 000
2024 talousarvio	17 856 000
2023 tilinpäätös	16 912 000

(21.) Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Momentin lakkauttaminen (Lisätoimet 2024)	-2 875
Yhteensä	-2 875

2024 talousarvio	2 875 000
2023 tilinpäätös	2 875 000

29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 514 763 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäveron laskennallinen tarve	64 678
Yhteensä	64 678

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	514 763 000
2024 talousarvio	450 085 000
2023 tilinpäätös	420 336 021

66. Jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 30 308 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Pohjois-Atlantin liiton (North Atlantic Treaty Organisation, NATO) jäsenmaksuihin ja mak-suuksiin
- 2) Euroopan puolustusviraston (European Defence Agency, EDA) jäsenmaksuun

3) räjähtävän materiaalin turvallisuuteen keskittyvän järjestön (Munitions Safety Information Analysis Center, MSIAC) jäsenmaksuun

4) muiden kansallisten ja kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksujen sekä muiden rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon välittömien Nato-jäsenyyteen liittyvien maksuosuuksien sekä kansainvälisten jäsenmaksujen korotukset. Puolustusministeriö maksaa muita kuin Nato-jäsenyyteen liittyviä kansallisia ja kansainvälisiä jäsenmaksuja yhteensä noin 1 150 000 eurolla vuonna 2025.

Naton sotilasbudjetin maksuosuudessa on otettu huomioon 75 prosenttia vuoden 2025 maksuudesta ja 25 prosenttia vuoden 2026 maksuudesta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Nato-jäsenyydestä aiheutuvat kustannukset	26 158 000
— Naton sotilasbudjetti (Military Budget)	21 955 000
— Naton turvallisuusinvestointiohjelma (NATO Security Investment Programme, NSIP)	3 750 000
— Naton DIANA-aloite (Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic)	453 000
Euroopan puolustusvirasto (European Defence Agency EDA)	875 000
Räjähtävän materiaalin turvallisuusjärjestö (Munitions Safety Information Analysis Center)	105 000
Muut jäsenmaksut	170 000
Muut rahoitusosuudet	3 000 000
Yhteensä	30 308 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien kasvu	3 000
Jäsenmaksuosuuksien kasvu (siirto momentilta 27.10.18)	121
Naton DIANA-aloite	181
Naton sotilasbudjetti	3 689
Naton turvallisuusinvestointiohjelma	750
Yhteensä	7 741

2025 talousarvio	30 308 000
2024 I lisätalousarvio	30 000 000
2024 talousarvio	22 567 000
2023 tilinpäätös	24 445 000

10. Sotilaallinen maanpuolustus

Selvitysosa: Puolustusvoimien ensisijaisena tehtävänä on muodostaa ennaltaehkäisevä sotilaallinen pidäke ja tarvittaessa torjua maahamme kohdistuvat hyökkäykset. Puolustusta kehitetään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti yhtenä kokonaisuutena osana liittouman yhteistä puolustusta ja pelotetta.

Puolustusvoimat jatkaa Nato-jäsenyyteen liittyvää sotilaallista yhteensovittamista, jossa korostuu erityisesti yhteisoperaatiokyvyn kehittäminen. Puolustusvoimat valmistautuu toimimaan osana Naton alueellista suunnitelmaa sekä osallistumaan Naton rauhan ajan tehtäviin ja valmiusvelvoitteisiin. Puolustusjärjestelmän pitkän aikavälin kehittämisen ja Naton puolustussuunnittelun yhteensovittaminen on käynnistetty. Naton puolustussuunnitteluprosessissa asetetut tavoitteet toteutuvat vaiheittain osana Puolustusvoimien pitkän aikavälin kehittämistä.

Puolustusta kehitetään nopeutetulla aikataululla muuttuneen toimintaympäristön kasvaneiden vaatimusten mukaisesti. Talousarviossa myönnettävillä mahdollisilla lisäresursseilla täydennetään pitkällä aikavälillä syntyneitä materiaalsen valmiuden puutteita, lisätään Puolustusvoimien henkilöstömäärää ja nostetaan toiminnan ja valmiuden tasoa.

Puolustusvoimat kehittää yhteistoimintakykyä Suomen keskeisten liittolaisten ja kumppanien kanssa. Tämä vahvistaa Suomen turvallisuutta ja luo edellytykset toimien koordinoinnille ja yhteensovittamiselle.

Tuotokset ja laadunhallinta

Puolustusvoimien tärkeimmät tuotokset ovat suorituskykyiset joukot ja järjestelmät, joilla toteutetaan lakiin perustuvia tehtäviä. Puolustuskyvyn parantamiseksi Puolustusvoimien toiminnan tason ylläpitäviä resursseja vahvistetaan. Jatkossa tuotoksissa tullaan huomioimaan myös osallistuminen Naton yhteisen puolustuksen rauhanajan tehtäviin.

Puolustusvoimille asetetut tuotosten ja laadunhallinnan tulostavoitteet:

- Ennaltaehkäisevä kyky ja valmius toteuttaa sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävät on ylläpidetty.
- Ennakkovaroituskykyä on ylläpidetty turvallisuuspoliittisen ja sotilaallisen päätöksenteon tueksi.
- Alueellista koskemattomuutta on valvottu.
- Alueloukkauksiin on reagoitu tilanteen vaatimalla tavalla.
- Alueellinen koskemattomuus on turvattu.
- Joukkojen ja järjestelmien ylläpidon vaatimusten mukainen joukkotuotanto on toteutettu.
- Pyydetty virka-aputehtävät on toteutettu.
- Puolustusjärjestelmään kohdistuva kybervakoilu ja kybervaikuttaminen on havaittu, torjuttu ja raportoitu.
- Henkilöstön lisääminen Naton ja muihin kansainvälisiin johtorakenteisiin on toteutettu.

— Puolustusvoimat on osallistunut kansainvälisiin tavanomaisiin aseisiin sekä joukkotuhuoseisiin liittyviin asevalvontaprosesseihin ja -järjestelyihin, kansainväliseen asevalvontayhteistyöhön sekä käytännön toimien toimeenpanoon ja kehittämiseen.

— Uusien sotilaallisten kriisinhallintaoperaatioiden edellyttämät joukot on koulutettu ja varustettu.

— Suomen Naton ja EU:n nopean toiminnan joukkoihin ilmoittamat joukot on koulutettu ja varustettu, ja Puolustusvoimien valmistelussa huomioidaan Suomen kohtuullinen osuus taakanjaosta.

— Kahden- ja monenvälisen puolustusyhteistyön syventäminen keskeisten kumppanien kanssa painopisteinä yhteistoimintakyky, tilannekuvan muodostaminen, kansainvälisen avun antaminen ja vastaanottaminen sekä suorituskkyjen rakentamisen ja ylläpidon tukeminen.

— Yhteistoimintakyky osana Natoa.

Tuotosten ja laadunhallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Tuotokset			
Koulutetut varusmiehet (lkm)	19 009 ¹⁾	20 700	20 700
Varusmiesten sotaharjoitusperusteiset maastovuorokaudet (lkm)	30	28	28
Kertausharjoituksissa koulutetut reserviläiset (lkm)	28 229	25 330	26 000
Kertausharjoituskoulutetut reserviläiset/ sodan ajan joukkoihin sijoitetut (%)	10,0	10,5	10,0
HN-lentotunnit (lkm)	9 011	9 000	9 000
NH90-lentotunnit (lkm)	1 881	1 900	1 900
Alusvuorokaudet (lkm)	1 254	1 150	1 150
Laadunhallinta			
Kouluttajien määrä/koulutusjoukkue (lkm)	2,9	2,5	2,5
Koulutuksen laatu ("armeija-aika" 1—5, varusmiesten loppukysely)	4,3	4,2	4,2
Reservin koulutuksen laatu (yleisarvosana 1—5, reserviläiskysely)	4,2	4,0	4,0

¹⁾ Sisältää myös vapaaehtoisten naisten määrän (907 v. 2023).

Toiminnallinen tehokkuus

Toiminnallisen tehokkuuden tärkein mittari on tarkoituksenmukainen organisaatio ja toimintamalli siten, että poikkeusolojen suorituskky kyetään tuottamaan mahdollisimman kustannustehokkaasti asetetuista suorituskkyvaatimuksista tinkimättä. Puolustuskyyvyn vahvistamiseksi materiaalin kunnossapidon tasoa nostetaan. Lisämateriaalihankinnoilla täydennetään pitkällä aikavälillä syntyneitä vajeita ja puutteita sekä vastataan Ukrainassa käytävän sodan seurauksena muuttuneisiin toimintaympäristön vaatimuksiin.

Puolustusvoimille asetetut toiminnallisen tehokkuuden tulostavoitteet:

- Strategisten hankkeiden toimeenpano
- Materiaalisen valmiuden parantamisen ja suorituskykyjen oikea-aikaisen rakentumisen varmistaminen
- Kumppanuuksien ja Puolustuskiinteistöjen palvelujen ja valmiuden varmistaminen kaikissa oloissa kustannustehokkaasti
- Digitalisaation, digitaalisen turvallisuuden ja tiedonhallinnan, tiedon ja datan hyödyntämisen kehittäminen
- Kyberturvallisuuteen ja -puolustukseen liittyvän tiedonvaihdon ja koordinaation kehittäminen hallinnonalalla ja yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa
- Puolustusvoimien käytössä olevien alueiden ja tilojen kehittäminen kustannustehokkaasti ja valmiudelliset vaatimukset huomioiden
- Organisaatioturvallisuuden ja teknisen turvallisuuden voimavarojen varmistaminen.

Toiminnallisen tehokkuuden tunnuslukuja/seurantakohteita

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Taloudellisuus			
Varusmiespäivän hinta (euroa)	49	50	50
Reserviläispäivän hinta (euroa)	158	182	183
Henkilötyövuoden hinta (euroa)	63 108	64 893	65 463
Tuottavuus			
Koulutetut varusmiehet/varusmiespalvelukseen tulleet (%)	82	85	85
Pääesikunnan ja puolustushaarojen ja aluetoimistojen esikuntien henkilötyövuosimäärä/Puolustusvoimien henkilötyövuosimäärä yhteensä (%)	13	13	13
Kannattavuus			
Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus-% on vähintään	105	105	105

Henkilöstövoimavarojen hallinta

Puolustuskyvyn vahvistamiseksi Puolustusvoimien henkilöstömäärää lisätään vuosien 2023—2026 aikana 500 henkilötyövuodella. Sopimussotilaiden määrä vuodesta 2024 alkaen on vuosittain noin 500 henkilötyövuotta. Vapaaehtoista maanpuolustusta tehostetaan osana paikallispuolustuksen kehittämistä ja reservin koulutusta.

Puolustusvoimien sotilaallinen liittoutuminen ja siihen liittyvät valmiusvaatimukset muodostavat merkittävän henkilöstön lisäresurssitarpeen yllä mainitun 500 henkilötyövuoden lisäksi. Lisähenkilöstön määrä tarkastellaan puolustusselontekoprosessissa.

Vuoden 2024 alussa vahvistetussa Työtä Suomen parhaaksi - valtion henkilöstöstrategia 2030:lla edistetään valtion yhteistä arvopohjaa ja toimintakulttuuria, osaamisen johtamista ja valtion työnantajakuvaa sekä houkuttelevuutta työnantajana. Puolustusvoimat on laatinut oman henkilöstöstrategiansa 2030+, joka on suunnattu sekä palkatulle henkilöstölle että asevelvollisille.

Yleisen asevelvollisuuden kehittämistä ja maanpuolustusvelvollisuuden täyttämistä selvittäneen parlamentaarisen komitean mietinnössä kuvataan tavoitetilaja, jotka antavat perusteita kehittämälle ja päätöksenteolle.

Puolustusvoimille asetetut henkilöstövoimavarojen hallinnan tulostavoitteet:

Puolustusvoimien henkilöstö

— Henkilöstövoimavaroja on keskitetty toimintavalmiuden ylläpitämiseen, asevelvollisten kouluttamiseen, uusien suorituskyykyjen ylläpidon ja kehittämisen tehtäviin.

— Henkilöstöjärjestelmän kehittämisessä on huomioitu valmiuden ja kansainvälisen yhteistoinnin ja sotilaallisen kriisinhallinnan asettamat vaatimukset kansallisesti sekä osana liittoumaa.

— Henkilöstön toimintakykyä sekä työkykyä ja -hyvinvointia on kehitetty.

— Puolustusvoimat suunnittelee ja toimeenpanee valtion henkilöstöstrategiaa toteuttavia toimenpiteitä omat henkilöstöpoliittiset tavoitteensa ja toimintaympäristönsä huomioiden.

Asevelvollisuus

— Sodan ajan joukkojen vahvuutta on ylläpidetty 280 000:ssa.

— Maanpuolustustahtoa on tuettu asevelvollisten laadukkaalla koulutuksella, kehittämällä vapaaehtoisen maanpuolustuksen osallistumismahdollisuuksia, kansalaisille suunnattavilla yleisötapahtumilla sekä vahvistamalla sisäistä ja ulkoista viestintää.

Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus

— Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus on toteutettu voimassaolevan lainsäädännön ja toimintamallin mukaisesti.

— Vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta on uudistettu vastaamaan kehittyvän paikallispuolustuksen tarpeita.

Henkisten voimavarojen hallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Henkilötyövuosimäärä (htv) ml. sopimussotilaat (mom. 27.10.01)	12 921	13 056	13 199
Sopimussotilaiden henkilötyövuosimäärä (htv)	469	500	500
Sairauspoissaolot (työpäivää/henkilötyövuosi)	7,0	alle 8,0	alle 8,0
Kokonaistyötyytyväisyys (työilmapiiri, 1—5)	4,2	4,1	4,1

Sotilaallisen maanpuolustuksen menot (pl. alv)

	2023 toteutuma milj. euroa	%	2024 varsinainen talousarvio milj. euroa	%	2025 arvio milj. euroa	%
Materiaalisen valmiuden menot (pl. F-35 ja Laivue 2020 ja Ukrainan tuki)	1 475	45,3	1 478	43,6	1 534	42,6
— Puolustusmateriaalihankinnat (pl. F-35 ja Laivue 2020 ja Ukrainan tuki)	985		1 023		1 056	

Sotilaallisen maanpuolustuksen menot (pl. alv)

	2023 toteutuma		2024 varsinainen talousarvio		2025 arvio	
	milj. euroa	%	milj. euroa	%	milj. euroa	%
— Toimintamenorahoituksella tapahtuva joukkojen varustaminen (pl. palkat)	21		23		19	
— Materiaalin kunnossapito (pl. palkat)	469		432		459	
Kiinteät henkilöstömenot	815	25,0	890	26,3	982	27,2
Kiinteistömenot	303	9,3	307	9,1	356	9,9
Muut sotilaallisen maanpuolustuksen menot	667	20,5	715	21,1	732	20,3
Yhteensä (pl. F-35 ja Laivue 2020)	3 260	100	3 390	100	3 604	100
Monitoimihävittäjien hankinta (F-35)	1 172		1 502		1 853	
Laivue 2020 -hankinta	99		242		181	
Ukrainan tuen korvaavat hankinnat	-		279		261	
Yhteensä	4 531		5 413		5 899	

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 519 809 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) ulkomaalaisille oppilaille annettavasta sotilaskoulutuksesta ja Puolustusvoimien joukkojen kansainvälisestä harjoitustoiminnasta ja sen valmisteluista sekä muusta Puolustusvoimien kansainvälisestä yhteistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) enintään 2 350 000 euroa palvelussuhdeasuntojen vuokraosuuksien maksamiseen Puolustusvoimien toiminnallisiin tarpeisiin perustuen tai puolustusministeriön määräämäksi siirtymäajaksi puolustushallinnon rakennemuutoksen henkilöstöjärjestelyihin liittyvistä syistä tai muihin puolustushallinnon vastaaviin tarpeisiin perustuen
- 3) Puolustusvoimien toimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja monikansallisten yhteishankintajärjestelyjen kuluosuuksiin
- 4) Vapaudenristin Ritarikunnan menoihin
- 5) kotimaisen puolustusteollisuuden vientiedellytysten ja kansainvälistymisen tukemiseen liittyvien menojen maksamiseen
- 6) valmiusrakentamisesta ja Ilmavoimien tukikohtien kehittämisestä aiheutuviin menoihin
- 7) Puolustusvoimien tarpeita vastaavaan museotoimintaan liittyvien menojen maksamiseen
- 8) vapaaehtoisen asepalveluksen kutsuntaterveystarkastuksista aiheutuviin menoihin.

Valtuus

- 1) Vuonna 2025 saa tehdä Puolustusvoimien toiminnan edellyttämiä materiaalin ja palvelujen hankintaan liittyviä pitkäaikaisia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtion talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2026—2029 enintään 150 271 000 euroa (Vuoden 2025 toimintamenojen tilausvaltuus).
- 2) Vuonna 2025 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyjen tilausvaltuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

3) Aiemmin hyväksytyistä tilausvaltuuksista saa aiheutua valtiolle menoja valtuuksissa olevista vuosittaisista enimmäismääristä poiketen, mutta pysyen kuitenkin kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Uusiin tilausvaltuuksiin sisältyvien tavaroiden ja palvelujen hintojen tarkistuksista aiheutuvien lisämenojen maksamiseen käytetään Puolustusvoimien toimintamenoihin vuosittain myönnettäviä määrärahoja.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat sekä niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa: Momentin bruttomenojen 2 553,4 milj. euroa arvioidaan jakautuvan seuraavasti: palkkausmenot 981,8 milj. euroa, materiaalin kunnossapidon ja joukkojen varustamisen menot (pl. palkat) 478,0 milj. euroa, kiinteistömenot 355,5 milj. euroa, asevelvollisten koulutuksen ja ylläpito- ja huollon menot (pl. palkat) 190,7 milj. euroa sekä muut toimintamenot 547,4 milj. euroa, josta Nato-yhteensovittaminen ja liittolaisvelvoitteet 39,5 milj. euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 37,3 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	2027	2028	2029—	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Vanhat tilausvaltuudet						
Kunnossapidon kumppanuus 2020 (Millog 2020) -tilausvaltuus	125 692	125 692	125 692	125 692		502 768
Vuoden 2021 toimintamenojen tilausvaltuus	12 205	3 500				15 705
Vuoden 2022 toimintamenojen tilausvaltuus	13 122	6 470	2 183			21 775
Vuoden 2023 toimintamenojen tilausvaltuus	26 913	7 164	5 905	1 900		41 882
Vuoden 2024 toimintamenojen tilausvaltuus	100 133	33 999	12 665	6 955		153 752
Vanhat tilausvaltuudet yhteensä	278 065	176 825	146 445	134 547		735 882
Uusi tilausvaltuus						
Vuoden 2025 toimintamenojen tilausvaltuus		107 904	31 801	9 966	600	150 271
Uusi tilausvaltuus yhteensä		107 904	31 801	9 966	600	150 271
Valtuudet yhteensä	278 065	284 729	178 246	144 513	600	886 153

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä kasvaa noin 143 henkilötyövuodella vuoteen 2024 verrattuna. Henkilötyövuosimäärän kasvaminen aiheutuu pääasiallisesti uusista Suomen Nato-jäsenyyteen liittyvistä tehtävistä Puolustusvoimissa sekä vuoden 2021 puolustuselontekoon perustuvasta Puolustusvoimien pysyvästä henkilöstölisäyksestä, jonka osuus on 128 henkilötyövuotta vuonna 2025.

Vuoden 2025 toimintamenojen tilausvaltuudella turvataan käytettävyydestä edellyttämät järjestelmien huolto- ja ylläpitosopimukset, pitkän toimitusajan varaosahankinnat sekä tarvittavat muut palvelut vuosille 2026—2029.

Sekä aiemmin hyväksytyt tilausvaltuudet että uusi tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	2 299 218	2 390 836	2 553 433
Bruttotulot	32 544	33 636	33 624
Nettomenot	2 266 674	2 357 200	2 519 809
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	272 841		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	259 458		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	1 498	1 940	1 948
— muut tuotot	2 020	1 696	1 676
Tuotot yhteensä	3 518	3 636	3 624
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 991	3 113	3 110
— osuus yhteiskustannuksista	256	335	334
Kustannukset yhteensä	3 247	3 448	3 444
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	271	188	180
Kustannusvastaavuus, %	108	105	105
Hintatuki	155	155	155
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	426	343	335

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakollinen kustannustason tarkistus 1,5 %	21 579
Ilmavoimien tukikohtien kehittäminen	365
Kehittämishankkeet (siirto momentilta 27.10.18)	92
Liittolaismaiden joukkojen vastaanottokyvyn edistäminen	16 000
Maavoimien eteentyönnetty läsnäolo	15 000
Maavoimien johtoportaan perustaminen	8 500
Menoajoitusmuutos (LTA II 2023)	3 000
Monitoimihävittäjiin liittyvät kiinteistöjen ylläpitokustannukset	500
Nato-jäsenyys	1 840

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Puolustusvoimien kehittämisohjelmat (siirto momentilta 27.10.18)	37 492
TMTV 2020 uudelleenbudjetointi (LTA IV 2022)	-4 130
Toimintaympäristön muutoksesta johtuva tasokorotus	2 000
Vuoden 2023 toteutuneen indeksikehityksen mukainen tarkistus	56 544
Vuoden 2024 toimintamenojen tilausvaltuus (LTA II 2024) (siirto momentilta 27.10.18)	7 150
Palkkausten tarkistukset	3 447
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-4 000
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-770
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-2 000
Yhteensä	162 609

2025 talousarvio	2 519 809 000
2024 II lisätalousarvio	85 256 000
2024 I lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	2 357 200 000
2023 tilinpäätös	2 253 291 000

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 1 517 054 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) puolustusmateriaalin hankkimisesta ja Puolustusvoimien turvallisuushankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä hankittujen järjestelmien testaukseen ja käyttökoulutukseen
- 2) puolustusmateriaalihankintoihin ja Puolustusvoimien turvallisuushankintoihin välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan
- 3) puolustusmateriaalin sodan ajan välttämättömän varastotarpeen mukaisten varaosien ja vaihtolaitteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) kotimaisen puolustusteollisuuden toiminnan tehostamiseen.

Muihin puolustusmateriaalihankintoihin kuin tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen tai niihin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen määrärahaa saa käyttää enintään 369 559 000 euroa.

Valtuus

1) Vuonna 2025 saa tehdä sotilaallisen maanpuolustuksen suorituskyvyn parantamiseksi Puolustusvoimien materiaaliseen kehittämiseen liittyen uusia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2025—2029 enintään 497 854 000 euroa (Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen 2025 -tilausvaltuus, PVKEH 2025).

PVKEH 2025 -tilausvaltuuden enimmäismäärän mukaiset suoritukset voidaan sitoa alaa kuvaavaan hintakehitykseen vuoden 2025 ensimmäisestä vuosineljänneksestä alkaen.

2) Laivue 2020 -tilausvaltuuden enimmäismäärää vähennetään 1 195 000 euroa siten, että tilausvaltuuden käytöstä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2018—2029 enintään 1 394 745 000 euroa.

3) Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen 2021 (PVKEH 2021) -tilausvaltuuden enimmäismäärää vähennetään 1 100 000 euroa tilausvaltuuden maksatusaikaa muuttamatta siten, että tilausvaltuuden käytöstä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2021—2028 enintään 889 151 000 euroa.

4) Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen 2023 (PVKEH 2023) -tilausvaltuuden enimmäismäärää vähennetään 1 500 000 euroa tilausvaltuuden maksatusaikaa muuttamatta siten, että tilausvaltuuden käytöstä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2023—2032 enintään 874 954 000 euroa.

5) Ukrainan materiaalituen korvaushankinnat 2023 (UKR 2023) -tilausvaltuuden enimmäismäärää vähennetään 6 920 000 euroa tilausvaltuuden maksatusaikaa muuttamatta siten, että tilausvaltuuden käytöstä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2023—2032 enintään 2 019 653 000 euroa.

6) Vuonna 2025 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyjen tilausvaltuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

7) Aiemmin hyväksytyistä tilausvaltuuksista saa aiheutua valtiolle menoja valtuuksissa olevista vuosittaisista enimmäismääristä poiketen, mutta pysyen kuitenkin kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa: Laivue 2020 -tilausvaltuuden enimmäismäärän vähentäminen 1 195 000 eurolla aiheutuu hankkeen viivästymisestä sekä tarkentuneista henkilöstö- ja palkkakuluista. Vähennys siirretään tilausvaltuuden vuoden 2025 vuosiosuudelta momentille 27.10.01. PVKEH 2021 -tilausvaltuuden enimmäismäärän vähentäminen 1 100 000 eurolla aiheutuu tilausvaltuuden kehittämisohjelmien tarkentuneista aikatauluista. Vähennys siirretään tilausvaltuuden vuoden 2025 vuosiosuudelta momentille 27.10.01 kattamaan kehittämisohjelmista aiheutuneita palkka- ja henkilöstökuluja, joita ei voida maksaa tilausvaltuudelta. PVKEH 2023 -tilausvaltuuden enimmäismäärän vähentäminen 1 500 000 eurolla aiheutuu siirrosta momentille 27.10.01. Siirrolla kateetaan tilausvaltuuksien kehittämisohjelmien aiheutuneita palkka- ja henkilöstökuluja, joita ei voida maksaa tilausvaltuudelta. Vähennys siirretään tilausvaltuuden vuoden 2025 vuosiosuudelta momentille 27.10.01. UKR 2023 -tilausvaltuuden enimmäismäärän vähentäminen 6 920 000 eurolla aiheutuu (12.12.2023) talouspoliittisen ministerivaliokunnan mukaisen ampumatarviketuotannon sekä räjähdetuotannon kasvattamisesta aiheutuneista palkkakuluista, joita ei voida maksaa tilausvaltuudelta. Vähennys siirretään tilausvaltuuden vuoden 2025 vuosiosuudelta momentille 27.10.01. Muut puolustusmateriaalihankinnat määrärahan muutoksessa on huomioitu vähennyksenä 26 777 000 euroa siirtona momentille 27.10.01 käytettäväksi kehittämisohjelmien toimintamenoihin ja sotilastiedustelun kehittämiseen. Lisäksi vähennyksenä on huomioitu 1 000 000 euroa siirtona momentille 27.01.01 puolustusministeriön henkilötyövuosien lisäämiseen. Lisäyksenä Nato-yhteensovittamiseen ja liittolaisvelvoitteista aiheutuviin kustannuksiin on huomioitu 27 500 000 euroa.

Momentin määrärahasta käytetään arviolta 10,2 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2025	2026	2027	2028	2029—	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Vanhat tilausvaltuudet						
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2017) -tilausvaltuus	32 684					32 684
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2018) -tilausvaltuus	29 500	230				29 730
Laivue 2020 -tilausvaltuus	181 099	182 638	111 282	45 837	10 747	531 603
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2020) -tilausvaltuus	2 065	4 920	605			7 590
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2021) -tilausvaltuus	61 975	53 933	27 727	18 000		161 635
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2022) -tilausvaltuus	47 070	66 550	40 480	10 000		164 100
Puolustuskyvyn parantaminen (PVPAR 2022) -tilausvaltuus	287 850	205 115	255 250			748 215
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2023) -tilausvaltuus	132 920	174 220	101 780	95 600	126 300	630 820
Ukrainan materiaalituen korvaushankinnat (UKR 2023) -tilausvaltuus	260 772	381 064	403 345	373 152	287 600	1 705 933
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2024) -tilausvaltuus	37 750	28 965	20 425	12 580		99 720
Vanhat tilausvaltuudet yhteensä	1 073 685	1 097 635	960 894	555 169	424 647	4 112 030
Uusi tilausvaltuus						
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2025) -tilausvaltuus	71 950	114 100	146 536	141 988	23 280	497 854
Uusi tilausvaltuus yhteensä	71 950	114 100	146 536	141 988	23 280	497 854
Valtuudet yhteensä	1 145 635	1 211 735	1 107 430	697 157	447 927	4 609 884

Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen perustuu seuraaviin puolustusvoimien kehittämisohjelmiin sekä niissä kehitettäviin suorituskykyihin:

Puolustusvoimien johtamisen kehittämisohjelma

Kehitetään ja ylläpidetään Puolustusvoimien yhteinen suorituskykyjen käyttöä tukeva johtamisjärjestelmä.

Tuetaan yhteisoperaatioiden johtamista ylläpitämällä ja kehittämällä ennakkovaroituskykyä, toimintaympäristötietoisuutta, valvonta- ja maailtilannekuvaa, yhteistä tilannetietoisuutta sekä varmennettuja operatiivisia tietoteknisiä palveluita. Hyödynnetään viranomaisten yhteisiä johtamisjärjestelmiä ja arjen ratkaisuja taistelunjohtojärjestelmän tukena.

— korvataan puolustushaarojen itsenäisiä järjestelmiä ja sovelluksia yhteisellä johtamisjärjestelmällä

— luodaan edellytyksiä operaatioiden johtamiselle muuttamalla ja uusimalla teknisiä rakenteita ja palveluita

— kehitetään integroidun tiedustelun, valvonnan ja johtamisen tiedonsiirtoa ja tietoteknisen alustan liityntäkykyä

— uudistetaan tietohallintoa, toteutetaan tietotekninen integraatio, lisätään hallinnollisissa tietopalveluissa valtionhallinnon keskinäistä yhteistoimintaa ja muita kumppanuusratkaisuja sekä siirretään henkilöstövoimavaroja hallinnollisista tietopalveluista operatiiviseen tietojenkäsittelyympäristöön

— laajennetaan toiminnanohjausjärjestelmien hyödyntämistä tavoitteena toimintavarmuuden ja kustannustehokkuuden lisääminen

— jatketaan Puolustusvoimien 2020-luvun tarpeita vastaavan puolustushaarojen yhteisen tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmän arkkitehtuurin luomista, jolla mahdollistetaan sähköinen, kansainvälinen tieto- ja tilannekuvavaihto

— kehitetään kyberpuolustuksen suorituskykyä

— kehitetään tiedonhallinta- ja toiminnanohjausjärjestelmiä sekä arkistointia.

Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamistuen kehittämisohjelma

Ylläpidetään ja kehitetään päätöksenteon ja yhteisoperaatioiden johtamisen tukena tarvittavaa ennakkovaroituskykyä, toimintaympäristötietoisuutta sekä valvonta- ja maalitilannekuvaa.

— ylläpidetään ja kehitetään tiedonhankinta- ja analysointikykyä

— ylläpidetään ilmavalvonnan kauko- ja keskivalvontaa

— ylläpidetään ja kehitetään ilmasta tapahtuvaa tiedustelu- ja valvontakykyä

— ylläpidetään tiedustelun tietojärjestelmää

— kehitetään Puolustusvoimien yhteisen maalitilannekuvan luomista

— kehitetään sotilastiedustelun kykyä tukea tulenkäyttöä ja vaikuttamista

— kehitetään elektronisen tiedustelun ja tietoverkkotiedustelun suorituskykyä.

Puolustusvoimien taistelujärjestelmän yhteisten suorituskykyjen kehittämisohjelma

Kehitetään ja ylläpidetään suorituskykyjä, joilla vaikutetaan operatiivisesti merkittäviin kohteisiin. Kehitetään ja ylläpidetään suojaamisen ja yhteisen suojan kokonaisuuksia.

— jatketaan Puolustusvoimien erikoisjoukkojen ja helikopterijärjestelmän kehittämistä

— jatketaan korvaavan meritorjuntaohjuksen hankintoja

— hankitaan korvaavaa turvallisuusvalvontatekniikkaa

— hankitaan valmiusrakentamisen materiaaleja

— kehitetään informaatiopuolustusta.

Puolustusvoimien logistiikan kehittämisohjelma

Kehitetään ja ylläpidetään Puolustusvoimien yhteinen logistinen järjestelmä, joka luo kaikissa valmiustiloissa ja toimintaympäristöissä edellytykset puolustusjärjestelmän suorituskykyjen kehittämiseksi, käytölle ja operaatioiden nopealle toimeenpanolle, ylläpitämiseksi ja taistelukyvyyn palauttamiseksi. Logistiikkajärjestelmän suorituskykyjen kehittäminen jakautuu logistiikka- ja huoltojoukkojen kehittämiseen sekä kaikille yhteisen materiaalin hankintaan.

- jatketaan logistiikan joukkojen ja aselajijoukkojen huollon varustamista
- jatketaan materiaalihankintoja täydennys-, kuljetus- ja kunnossapitojärjestelmän puutteiden korvaamiseksi
- jatketaan ampumatarvikkeiden ja varaosien hankintoja
- hankitaan taistelijan asuja sekä henkilöballistisia suojarusteita
- hankitaan kuorma-auto- ja kenttämuonituskalustoa.

Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelman päämääränä on ylläpitää Maavoimien tehtäviä ja uhkaa vastaava suorituskyky. Kehittämisohjelmalla luodaan perusta korkealle toimintavalmiudelle ja nopealle reagointikyvyille vastaamaan määritettyjä suorituskyky- ja kyvykkyyssvaatimuksia.

- ylläpidetään ja kehitetään Maavoimien liikkuvuutta ja kohtaamistaistelukykyä
- ylläpidetään tulenkäyttöjärjestelmää
- kehitetään joukkojen torjuntakykyä
- kehitetään tähystyksen, valvonnan ja tiedustelun suorituskykyä
- kehitetään panssarintorjuntakykyä, kranaatinheitinkomppanioiden johtamista sekä taistelijan vaikuttamiskykyä
- ylläpidetään ja kehitetään pioneeri- ja suojeluvälineitä.

Meripuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Kehitetään vaikuttamiskykyä ja liikkuvuutta.

- kehitetään taisteluosastojen orgaanista tulitukea
- ylläpidetään rannikkojoukkojen liikkuvuutta ja tulivoimaa sekä kehitetään rannikkojoukkojen johtamiskykyä
- jatketaan Laivue 2020 -hankintaa.

Ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Ylläpidetään ilmatorjunnan sekä Hornet-järjestelmän suorituskykyä.

- hankitaan hävittäjäkalustojen elinkaaren turvaavia kriittisiä koneiden sekä moottoreiden vaihtolaitteita ja osia
- kehitetään taistelutukikohtia
- kehitetään Ilmavoimien tulenkäytön johtamisen kykyä hajauttaa toiminnot

- kehitetään torjuntakykyä tuottaa tappioita pienille ilma-aluksille kaikissa olosuhteissa
- kehitetään ilmatorjunnan suorituskykyä
- korvataan ilmatorjunnan poistuvia suorituskykyjä.

Puolustusvoimien joukkotuotantojärjestelmän kehittämisohjelma

Rakennetaan ja ylläpidetään joukkorakenteen mukaiset suorituskykyiset joukot ja niiden tarvittava henkilöstö sekä luodaan edellytykset joukkojen perustamiselle.

- kehitetään ja ylläpidetään henkilöstörakennetta sekä tehtäväkokoonten
- jatketaan oppimisympäristöjen sekä virtuaalisten koulutusympäristöjen kehittämistä ja ylläpitoa
- kehitetään joukkojen harjoitustoimintaa.

Puolustusvoimien toiminnanohjausjärjestelmän kehittämisohjelma

Kehitetään kattavia ohjausmenettelyjä ja yhtenäisiä periaatteita, joilla pyritään edistämään kokonaisuuksien hallintaa, läpileikkaavuutta, tuloksellisuuden varmistamista sekä tuottavuutta ja kustannustehokkuutta päätöksenteossa ja päätösten toimeenpanossa.

- tuotetaan tutkimustietoa ensisijaisesti Puolustusvoimien strategisen suunnittelun tarpeisiin.

Ukrainaan luovutetun suorituskyvyn tilalle hankitaan korvaavaa suorituskykyä. PVPAR 2022 -tilausvaltuus käytetään kansallisen puolustuskyvyn kannalta kriittisen materiaalin hankintoihin.

Määrärahasta arvioidaan vuonna 2025 käytettävän 1 145 635 000 euroa tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen, 1 860 000 euroa tilausvaltuuksiin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen ja 369 559 000 euroa muihin puolustusmateriaalihankintoihin.

Momentin määrärahassa otetaan huomioon puolustusmateriaalihankintojen valuuttakurssimuutosten vaikutukset määrärahan lisäyksinä tai vähennyksinä siltä osin kuin maksuajankohdan mukainen valuuttakurssitaso eroaa talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasosta. Valuuttakurssimuutosten vaikutukset huomioidaan myös muihin kuin valtuudella sidottuihin menoihin. Määräraha korjataan vastaamaan päättyneen vuoden toteutumaa seuraavan vuoden kevään lisätalousarviossa.

Sekä aiemmin hyväksytyt tilausvaltuudet että uusi PVKEH 2025 -tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2025) -tilausvaltuus

- kehitetään sotilastiedustelun tiedonhankinta-, tiedonhallinta- ja analyysikykyä
- kehitetään kaikille puolustushaaroille yhteisiä tietoliikenne- ja tietojärjestelmiä
- kehitetään maapuolustuksen viestijärjestelmä sekä taistelunjohtoverkko
- kehitetään merivoimille kansallisesti ja kansainvälisesti yhteensopivia johtamisen tietojärjestelmäpalveluja

- kehitetään ilmavoimien taistelunjohtoon tietojärjestelmän tilannekuva- ja simulointiominaisuuksia
- kehitetään rannikkojoukkojen vaikuttamiskykyä
- kehitetään miehittämättömien ilma-alusten torjuntakykyä
- parannetaan kriittisten järjestelmien käytettävyyttä varaosahankinnoilla sekä hankitaan joukkojen suorituskykyvaatimuksien mukaiset ampuatarvikkeet
- hankitaan ajoneuvoja, taistelijan vaatetusta sekä kenttämuonituskalustoa
- toteutetaan ampuma- ja taistelukoulutuksessa käytettävien simulaattorijärjestelmien päivitys- ja täydennyshankintoja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakollinen kustannustasotarkastus 1,5 %	22 753
Ilmavoimien tukikohtien kehittäminen	-365
Jäsenmaksuosuuksien kasvu (siirto momentille 27.01.66)	-121
Kehittämishankkeet (siirto momentille 27.10.01)	-92
Kustannustasotarkastus (2023)	93 404
Laivue 2020 -hankkeen alkuperäisen menoajoituksen vaikutus vuosiin 2024-2026	-97 150
Laivue 2020 -hankkeen menoajoitusmuutos (LTA II 2024)	-13 204
Laivue 2020 -hankkeen vuosiosuuden muutos	-14 542
Laivue 2020 lisärahoitus (LTA IV 2022)	40 000
Liittolaismaiden joukkojen vastaanottokyvyn edistäminen	15 000
LTA III 2021 sisältyneet menoajoitusmuutokset	-5 595
Muut Nato-jäsenyydestä aiheutuvat lisätarpeet	12 500
Muut puolustusmateriaalihankinnat määrärahan peruutus v. 2023 ja uudelleenbudjetointi (LTA II 2024)	23 789
Muut puolustusmateriaalihankinnat määrärahan uudelleenbudjetointi Laivue 2020 -tilausvaltuuteen (LTA II 2024)	6 211
Puolustusvoimien kehittämisohjelmat (siirto momentille 27.10.01)	-37 492
PVKEH 2021 -tilausvaltuuden menoajoitusmuutos (LTA II 2022)	19 240
PVKEH 2021 -tilausvaltuuden menoajoitusmuutos (LTA II 2023)	-3 250
PVKEH 2021 -tilausvaltuuden menoajoitusmuutos (LTA IV 2022)	-5 400
PVKEH 2022 -tilausvaltuuden menoajoitusmuutos (LTA II 2022)	-5 083
Sotilaallisen toimintaympäristön muutoksen edellyttämä puolustusmateriaalihankintojen tasokorotus	-42 000
Tehtävä- ja henkilömäärän lisääminen (siirto momentille 27.01.01)	-1 000
Ukrainaan toimitetun materiaalituen korvaus	-17 664
Ukrainaan toimitetun materiaalituen korvaus (LTA 2023)	-15 749
Ukrainan tuki (LTA II 2023)	45 200
Ukrainan tuki (LTA II 2024)	39 292
Ukrainan tuki (LTA IV 2022)	-56 013
Valtuutusmuutos UKR 2023 -tilausvaltuuden aikataulussa	-6 600
Vuoden 2024 toimintamenojen tilausvaltuus (LTA II 2024) (siirto momentille 27.10.01)	-7 150
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-16 000
Yhteensä	-27 081

2025 talousarvio	1 517 054 000
2024 II lisätalousarvio	-165 493 000
2024 talousarvio	1 544 135 000
2023 tilinpäätös	1 926 520 000

19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 852 774 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) monitoimihävittäjien, aseiden, ampumatarvikkeiden ja muiden järjestelmien hankintaan sekä niiden testaukseen, käyttöönottoon ja koulutukseen
- 2) palvelujen ostoihin, hallintomenoihin ja käyttöönottovaiheen ylläpitoon
- 3) varaosien, vaihtolaitteiden ja tuotetukipalvelun hankintaan
- 4) hankintaan välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä auditointeihin
- 5) tilojen ja sotilasalueiden suunnitteluun, rakentamiseen ja käyttöönottovaiheen vuokratukustuksiin sekä vuokrien ennakkomaksuihin
- 6) tietosuoja- ja turvarakentamiseen sekä muihin turvallisuushankintoihin
- 7) enintään vuosittain 125 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen
- 8) indeksi- ja valuuttakurssimenoihin.

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

01.	Monitoimihävittäjien hankinta 2021 -tilausvaltuuden (HX 2021) käytöstä aiheutuvat menot	1 415 000
02.	Monitoimihävittäjien hankinnan muu rahoitus (enintään)	132 505
03.	Indeksimenot	154 869
04.	Valuuttakurssimenot	150 400
Yhteensä		1 852 774

Määrärahaa käytetään hankintasopimuksen mukaisiin ennakko- ja etappimaksuihin.

Momentille nettobudjetoidaan maksuperusteisena hankintaan välittömästi liittyvät tulot ja hankinnasta maksettujen ennakoiden viivästysajan korot. Monitoimihävittäjien hankinnasta kertyviä satunnaisia tuloja saa käyttää aseiden, ampumatarvikkeiden ja varaosien hankintaan.

Valtuus

- 1) Vuonna 2025 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyn tilausvaltuuden käyttämättä olevaa määrää vastaavasti valtuuden kokonaismäärän puitteissa .
- 2) Aiemmin hyväksytystä tilausvaltuudesta saa aiheutua valtiolle menoja valtuudessa olevasta vuosittaisesta enimmäismäärästä poiketen, mutta pysyen kuitenkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Tilausvaltuuden maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluvaksi maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta palkattavan määräaikaisen lisähenkilöstön määrää kasvatetaan 15 henkilötyövuodella enintään 125 henkilötyövuoteen, joka vastaa F-35 -hankkeen suorituskyvyn rakentamisen aikaista tarvetta.

Valuuttakurssitappioiden ennakoidaan olevan 150,4 milj. euroa. Arvio perustuu siihen, että suoritettavien valuuttamääräisten maksujen keskimääräinen valuuttakurssi olisi 1 EUR = 1,102 USD. Oletuksessa on otettu huomioon se, että vuoden 2025 valuuttamääräisistä maksuista 55 % on kiinnitetty hyödyntäen valuuttatermiinejä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	2027	2028	2029—	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Monitoimihävittäjien hankinta						
2021 -tilausvaltuus (HX 2021)	1 415 000	1 221 000	1 200 000	1 402 000	919 000	6 157 000
Menot yhteensä	1 415 000	1 221 000	1 200 000	1 402 000	919 000	6 157 000

Monitoimihävittäjien hankinta perustuu Puolustusvoimien ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmaan sekä siinä rakennettaviin suorituskykyihin:

Suorituskyky / Tavoite

Monitoimihävittäjien suorituskyky on keskeinen osa Suomen puolustusjärjestelmää ja se integroidaan osaksi puolustusvoimien valvonta- ja johtamisjärjestelmää.

- ylläpidetään ilmapuolustuksen suorituskyky 2060-luvun alkuun asti
- vastataan toimintaympäristön kehitykseen sen asettamien vaatimusten mukaisesti
- tuetaan koko puolustusjärjestelmää tiedustelu-, valvonta- ja maalinosoituskyvyillä sekä reaaliaikaisella tiedonkäsittely ja -siirtokyvyillä
- hankitaan lentokoneet, lentokoneen moottorit ml. varamoottorit, alkukäytön vaatima varaosapaketti ja varaosalaitteet, henkilöstön koulutusta ja teknillistä tukea koneen käyttöönottoon ja operoinnin aloittamiseen, simulaattorijärjestelmät sekä muita pienempiä hankintakokonaisuuksia
- hankitaan ilmasta ilmaan, ilmasta maahan ja ilmasta merenpintaan aseita operatiivisen valmiuden aloittamiseen tarvittava määrä
- hankitaan ostajan hankintavelvollisuuteen kuuluvia järjestelmiä mm. radiojärjestelmän salausrakenteita tai datalinkkijärjestelmän osia
- suunnitellaan ja toteutetaan hankkeen tarvitsema toimitila-, sotilasalue-, tietosuojaj- ja turvarakentaminen
- hankitaan suorituskyvyn edellyttämät johtamisjärjestelmäkokonaisuudet.

Vuosittain sitomattomana siirtyvään määrärahaan ja sitomattomana siirtyvään tilausvaltuuteen tehtävät valuutta- ja kustannustasotarkistukset säilyttävät rahoituksen ostoarvon tilanteessa, jossa

mm. kaikista ase- ja varaosahankinnoista ei ole tarkoituksenmukaista tehdä sopimusta hankinnan alkuvaiheessa.

Tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakoitu valuuttakurssitappio	11 102
Ennakollinen indeksitarkistus 1,5 %	48 709
HX-2021 -tilausvaltuuden menoajoitusmuutos	251 248
Ostovoimatarkistus (2025)	27 512
Vuoden 2023 toteutuneen indeksikehityksen mukainen tarkistus	11 861
Yhteensä	350 432
2025 talousarvio	1 852 774 000
2024 II lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	1 502 342 000
2023 tilinpäätös	1 417 953 000

50. Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 8 915 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen
- 2) Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen sille laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin ja varautumistoiminnan kuluihin
- 3) kaatuneiden muiston vaalimistyöstä aiheutuviin menoihin
- 4) sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanien kuntoutukseen ja tukitoimiin
- 5) veteraaniperinteen vaalimisen tukemiseen.

Selvitysosa: Momentin määräraha jaetaan valtionavustuksina maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukemiseen, joista suurin valtionavustusta saava yhdistys on Maanpuolustuskoulutusyhdistys ry. Puolustusministeriö toimii valtionapuviranomaisena noudattaen valtionavustuslakia avustuksia myönnettäessä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnalliset tulostavoitteet

	2023 toteutuma	2024 ennakoitu	2025 tavoite
Taloudellisuus			
MPK:n julkisten hallintotehtävien vuosikustannukset / ko. toiminnan koulutuspäivien määrä (euroa)	70	84	96
Tuottavuus			
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutuspäivien määrä / ko. toimintaan kohdistettu MPK:n palkatun henkilöstön henkilötöyvuosimäärä	1 265	1 163	1 111
Tuotokset (vaikuttavuus ja tehokkuus)			
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutuspäivien määrä (pv)	103 808	100 000	100 000
Laadunhallinta			
MPK:n koulutuksen laadun parantamiseksi annettavan kouluttajakoulutuksen määrä koulutuspäivinä (pv)	7 237	4 000	5 000
MPK:n kurssityytyväisyys			
Oppilastyytyväisyys (asteikolla 1—5)	4,58	4,0	4,0
Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyys (asteikolla 1—5)	4,16	4,0	4,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskunnan kertalisäys (TA 2024)	-1 280
Veteraaniperinteen vaalimisen tukeminen	400
Yhteensä	-880

2025 talousarvio	8 915 000
2024 talousarvio	9 795 000
2023 tilinpäätös	7 930 000

30. Sotilaallinen kriisinhallinta

Selvitysosa: Määrärahat suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoihin budjetoidaan ulkoministeriön pääluokassa momentille 24.10.20 (sisältää EU:n taisteluosastojen koulutus- ja valmiusajan menot sekä operaatioihin lähdettäessä palkkausmenot). Määrärahat sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin sekä tarkkailijatoiminnan menoihin budjetoidaan puolustusministeriön pääluokassa momentille 27.30.20.

Sotilaallinen kriisinhallinta on osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, ja sen kautta vaikutetaan ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseen. Osallistumisen kansalliset tavoitteet asetetaan operaatiokohtaisesti. Operaatioiden valmistelussa ja toteutuksessa huomioidaan, että operaatiot ovat monimuotoisia ja että niissä tarvitaan myös erityissuorituskykyjä. Kansallisiin osallistumispäätöksiin on tarkoituksenmukaista luoda joustavuutta.

Operaatiot voivat käynnistyä nopeasti, mikä vaatii joustavuutta ja nopeaa reagointikykyä puolustushallinnolta ja valtionjohdon päätöksenteolta. Laaja-alainen suorituskykyjen käyttö operaatioissa on merkittävää niin suorituskykyjen kehittämisen kuin osallistumisen vaikuttavuuden kannalta.

Kriisinhallintaoperaatioista saadut kokemukset hyödynnetään sekä kansallisten että kriisinhallinnan suorituskykyjen kehittämisessä. Sotilaallisen kriisinhallinnan suorituskykyjä on kyettävä käyttämään vaativissa ja nopeasti käynnistettävissä eri organisaatioiden tai koalitioiden operaatioissa sekä koulutus- ja neuvonantotehtävissä.

Sotilaalliselle kriisinhallinnalle tavoitteet:

— Puolustusvoimat on toteuttanut sille osoitetut sotilaalliset kriisinhallintatehtävät sekä kansainvälisen avunantamisen tehtävät, ulkoministeriölle annettavat konsulipalvelujen tuen tehtävät ja Naton pysyvät rauhanajan tehtävät.

— Puolustusvoimilla on valmius osallistua uusiin sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin, kansainvälisen avunantamisen tehtäviin, ulkoministeriölle annettaviin konsulipalvelujen tuen tehtäviin ja Naton pysyviin rauhanajan tehtäviin.

Sotilaallisen kriisinhallinnan menot

	2023 tilinpäätös	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (UM), milj. euroa	46,4	53,1	53,1
Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (PLM), milj. euroa	67,5	66,1	64,9
Yhteensä	113,9	119,2	118,0

20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 64 920 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen

2) EU:n taisteluosastojen koulutusajan palkkaus-, muutto- ja asumismenoihin sekä siirtokorvauksiin

3) enintään vuosittain 25 henkilötyövuotta vastaavan sotilastarkkailijahenkilöstön palkkaamiseen ja kansallisen päivärahan maksamiseen sekä määräaikaisiin rotaatiokierron henkilöstön tehtäviin

4) valmiusjoukon palkkaus-, koulutus-, ylläpito-, varustamis-, hallinto- ja muiden kulutusmenojen sekä kansainvälisten kriisinhallintakurssien menojen maksamiseen

- 5) suomalaisten kriisinhallintajoukkojen henkilöstön matkakustannusten, terveydenhoito-, kuljetus-, varustamis-, huolto-, edustus- ja hallintomenojen maksamiseen
- 6) Suomen kansainväliseen kriisinhallintaan nimeämien joukkojen varustamisesta aiheutuviin menoihin
- 7) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen edellyttämiin ampumatarvike-, huolto- ja materiaalikuluihin
- 8) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavasta tuesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen
- 9) sellaisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muuten osallistu, materiaalisesta tukemisesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen
- 10) Strategic Airlift Capability (SAC) -sopimuksen hallinto- ja käyttökustannuksista aiheutuviin menoihin
- 11) Suomen osallistumisesta Pohjoismaiden Base Camp -pooliin aiheutuviin menoihin
- 12) yhdessä momentin 24.10.20 määrärahan kanssa enintään 450 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkausmenoihin
- 13) Euroopan unionin sotilaallisen koulutusoperaation (EUMAM Ukraine) menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	4 471 000
03.	Sotilastarkkailijatoiminnan menot	2 880 000
05.	Irakin koulutusoperaation menot	6 837 000
06.	EUTM/Mosambikin koulutusoperaation menot	278 000
07.	Kriisinhallintaoperaatioiden yhteiset menot	10 699 000
08.	Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	10 300 000
09.	EUNAVFOR ASPIDES	265 000
10.	Prosperity Guardian	185 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	765 000
12.	EUNAVFOR MED Irini, Välimeren operaation menot	297 000
13.	EUMAM/Ukrainan koulutusoperaation menot	5 597 000
15.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	11 770 000
16.	EUTM/Malin koulutusoperaation menot	200 000
19.	Naton Irakin koulutusoperaation menot (NMI)	256 000
20.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	10 120 000
Yhteensä		64 920 000

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan vuonna 2025.

Afganistanin Resolute Support -operaatio ja Malin YK-operaatio (MINUSMA) eivät jatku vuonna 2025.

Momentin määrärahan vähentäminen 5 milj. eurolla aiheutuu siitä, että Kriisinhallinnan kehittämisohjelman 2023 -tilausvaltuus on uudelleenbudjetoitu vuoden 2024 toisessa lisätalousarviossa momentille 27.10.18 Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen 2023 -tilausvaltuuteen (PV-KEH 2023). Tästä johtuen momentin määrärahataso alenee vuosina 2025 ja 2026 väliaikaisesti 5 milj. eurolla.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kustannusten korvaukset ja muut tulot tuloutetaan momentille 12.27.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 64 860 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 60 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakollinen kustannustasotarkistus 1,5 %	959
KRIHAKHO 2023 -tilausvaltuus uudelleenbudjetointi (LTA II 2024)	-5 000
Vuoden 2023 toteutuneen indeksikehityksen mukainen tarkistus	2 851
Yhteensä	-1 190

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2025 talousarvio	64 920 000
2024 II lisätalousarvio	-3 834 000
2024 talousarvio	66 110 000
2023 tilinpäätös	67 535 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää suomalaisista kriisinhallintajoukoista aiheutuvien puolustusministeriön hallinnonalan menojen laskutuksessa syntyviin kurssieroihin.

2025 talousarvio	10 000
2024 talousarvio	10 000
2023 tilinpäätös	1 123

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Suomen taloudessa on merkkejä siitä, että taantuma olisi väistynyt ja kasvu olisi käynnistymässä hiljalleen. Keskimäärin Suomi yltää kuitenkin vain nollakasvuun vuonna 2024. Kasvu voimistuu vuoden mittaan, ja vuonna 2025 talous kasvaa pitkän aikavälin keskimääräistä vauhtia nopeammin.

Korkojen nousu on hidastanut talouskasvua. Korot ovat kuitenkin alentumassa, minkä seurauksena investoinnit ja rakentaminen alkavat vähitellen kasvaa. Korkojen laskun lisäksi inflaation hidastuminen tukee yksityistä kulutusta. Kun maailmankauppa kasvaa ja Suomen hintakilpailukyky on hyvä, myös Suomen vienti piristyy. Talouden elpyminen kasvattaa työvoiman kysyntää samalla, kun rakenteelliset uudistukset ja maahanmuutto kasvattavat työvoiman tarjontaa, ja työllisyys toipuu.

Lupaava yleiskuva on kuitenkin ehdollinen sille, ettei ikäviä yllätyksiä satu. Maailmantaloudessa on liikkeellä isoja muutosvoimia ja geopolitiikka on arvaamatonta.

Valtion korkomenot lähtivät ennätyksellisen alhaiselta tasolta, alle 800 milj. eurosta jyrkkään kasvuun vuonna 2022 ja vuonna 2024 valtionvelan korkomenot ylittävät 3 mrd. euroa.

Suomen julkisen talouden rahoitus on pitkällä aikavälillä epätasapainossa. Julkisessa taloudessa on mittava kestävyysvaje, jonka arvioidaan olevan noin 2,0 % suhteessa bruttokansantuotteen. Suurin syy rahoituksen epätasapainoon on väestön ikääntyminen, joka on jo kasvattanut eläkemenoja ja luo tulevana vuosikymmeninä merkittäviä kasvupaineita terveys- ja hoivamenoihin. Syntyvyyden lasku ja ikäluokkien pienentyminen laskevat koulutuspalveluiden tarvetta, mutta heikentävät pitkällä aikavälillä huoltosuhdetta entisestään. Samalla julkisen talouden rahoituspohja kehittyy heikosti, kun työikäisen väestön määrän odotetaan supistuvan.

Suomen ikärakenteen vanhenemiskehitys on vasta alussa, ja kehityksen vaikutus palvelutuotannon kustannuksiin ja talouskasvun hidastumiseen tasaantuu vasta 2030-luvulla. Ikääntyminen ei ole yhtenäistä koko Suomessa. Suurimmat kaupunkiseudut kasvavat samalla, kun haja-asutusalueilla väestö vähenee.

Hyvinvointialueet rahoittavat toimintansa pääosin yleiskatteisella valtion rahoituksella. Hyvinvointialueiden tulos oli vuonna 2023 selvästi alijäämäinen ja alueiden menojen kasvu oli hyvin nopeaa. Vaikka vuonna 2024 alueiden tuloksen arvioidaan paranevan hieman, pysyy se edelleen merkittävästi alijäämäisenä. Vuonna 2025 alueiden tulos vahvistuu lähelle tasapainoa, kun lakisääteinen vuoden 2023 kustannusten jälkikäteistarkistus kasvattaa valtion rahoitusta. Samalla julkisen talouden suunnitelmassa päätetyt alueiden tehtävämuutokset hidastavat menojen kasvua. Kustannusten kasvun hillintä ja henkilöstöpula vaativat kuitenkin myös hyvinvointialueilta omia sopeutustoimia, toimintatapojen kehittämistä ja palvelujen uudistamista.

Suomen kunnat ja kuntatalous ovat olleet jo pidemmän aikaa murroksessa. Väestökehitys on eriyttänyt kuntien taloutta, lisännyt kuntatalouteen kohdistuvia riskejä ja vaikeuttanut omalta osaltaan kuntatalouden ohjausta. Vaikka sote-uudistuksen myötä väestön ikääntymiseen liittyvät kustannukset siirtyivät pois kuntien vastuulta, kuntataloudessa vallitsee edelleen tulojen ja menojen välillä rakenteellinen epätasapaino, joka uhkaa syventyä lähivuosina ilman uusia toimenpiteitä.

Vuonna 2025 vastuu työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisestä siirtyy valtiolta kunnille. Samalla kuntien vastuu työttömyysturvan rahoituksesta laajenee.

Vaikka perinteinen tavaratuotannon globalisaatio on finanssikriisin jälkeen hidastunut ja ehkä jopa pysähtynyt, digitaalisuuden vaikutukset ulkomaankauppaan ja talouteen yleisemminkin ovat vasta aluillaan. Verkkokauppa kasvaa, ja yhä suurempi osa palveluista välitetään verkossa. Siten rajanveto avoimen ja suljetun sektorin välillä käy yhä vaikeammaksi. Kehityksellä on vaikutuksia niin markkinoiden muotoutumiseen kuin veropohjaan ja valtion tuloihin. Uusien teknologioiden, digitalisaation ja tietovarantojen hyödyntäminen tarjoavat uusia mahdollisuuksia Suomen julkiselle taloudelle.

Etätyö, paikkariippumattomuus ja yhteiskäyttöiset tilat vähentävät julkisen hallinnon tilatarpeita tulevina vuosina. Valtion toimitilaverkkoa uudistetaan mm. alueellisen läsnäolon suunnitelmalla, valtion toimitilastrategiassa, kiinteistöstrategiassa sekä valtion palvelu- ja toimitilaverkkohankkeessa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma/arvio	2024 arvio	2025 arvio
Kestävä julkinen talous			
— Kestävyysvaje (%)	3	2	2
— Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen (%)	-2,7	-3,7	-3,1
— Verovaje (arvonlisäverovaje) (%)	3	3	3
Sosiaalisesti kestävä talouskasvu			
— Työllisyysaste; 20—64-vuotiaat (%)	77,9	77,1	77,6
— Työttömyysaste (Tilastokeskuksen työvoimatutkimus) (%)	7,2	7,9	7,6

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma/arvio	2024 arvio	2025 arvio
Ekologisesti kestävä kasvu			
— Suomen kasvihuonekaasupäästöt milj. tonnia CO ₂ -ekv., netto (edellinen vuosi)	50,1	39,3	36,0
Valtionhallinto toimii hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti			
— Julkishallinnon luottamusindeksi (1—5)	3,5	3,5	3,5

Sukupuolten tasa-arvo

Valtiovarainministeriön pääluokan menoista noin 95 % on erilaisia säädös- tai sopimusperusteisia etuuksia, jäsenmaksuja ja tukia, joihin ei liity välittömiä sukupuolivaikutuksia.

Progressiivinen henkilöverotus pienentää nettotulojen eroja sukupuolten välillä. Henkilöverotus (ansio- ja pääomatuloverotus) kokonaisuudessaan tasaa sukupuolten välisiä tuloja verotuksen jälkeen siten, että naisten tulojen osuus miesten tuloista on verotuksen jälkeen keskimäärin 4,6 %-yksikköä korkeampi kuin ennen verotusta.

Peruspalvelujen valtionosuuksilla rahoitetaan kuntien järjestämiä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluita. Vuoden 2025 alusta peruspalvelujen valtionosuuksilla rahoitetaan myös kuntien järjestämiä työ- ja elinkeinopalveluista sekä kotoutumispalveluita. Valtion yleiskatteellisella rahoituksella rahoitetaan hyvinvointialueita, jotka vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluiden järjestämisestä.

Valtion työskentelytapojen digitalisointi ja mahdollisuus monipaikkaisen työn tekemiseen tukevat esimerkiksi kotoa tehtävää työtä. Joustavat työn tekemisen muodot tukevat etenkin pienten lasten vanhempien työllistymistä vähentämällä tarvetta perhevapaisiin. Tämän arvioidaan vaikuttavan sukupuolten tasa-arvon kehittymiseen myönteisesti.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla otetaan huomioon sukupuolivaikutukset lainsäädännön valmistelussa, henkilöstö- ja työnantajapolitiikassa, hankkeissa, talousarvion valmistelussa ja viirastojen tulosohtauksessa.

Kestävä kehitys

Talousarvioesitykseen sisältyy useita verotulomomentteja, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraaliuden tavoitetta. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jätevero. Vaikka niitä voidaan kokonaisuutena pitää hiilineutraaliustavoitteiden mukaisina veroina, niihin voi sisältyä tavoitteen vastaisia yksittäisiä verotusrakenteita.

Progressiivinen henkilöverotus tasaa merkittävästi tuloeroja ja alentaa pienituloisten osuutta väestössä. Verotuksen tärkein tehtävä on turvata julkisen sektorin rahoitus. Se mahdollistaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoituksen sekä panostukset myös sosiaalisen ja ekologisen kestävyysedistämiseen.

Peruspalvelujen valtionosuuksilla turvataan riittävät ja yhdenvertaiset varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palvelut eri puolilla maata. Valtion yleiskatteellisella rahoituksella rahoitetaan hy-

vinvointialueita, jotka vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Aluehallintovirastot edistävät perusoikeuksien toteutumista julkisten palveluiden valvonnalla, jolla turvataan osaltaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoisuutta. Digi- ja väestötietovirasto tuottaa digitaalisen yhteiskunnan edellyttämiä palveluita ja tukee kansalaisten yhdenvertaista toimimista digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus tekee koulutukseen, sosiaaliturvaan, tulonjakoon, verotukseen ja ympäristöön liittyvää tutkimusta ja tukee siten päätöksentekijöiden mahdollisuuksia edistää kestävän kehityksen tavoitteiden ja sukupuolten tasa-arvon toteutumista tehokkailla ja hyvin kohdistetuilla politiikkatoimilla.

Valtiovarainministeriön keskeinen tehtävä liittyy kestävän julkisen talouden varmistamiseen. Ministeriö vastaa siitä, että rahoitusmarkkinoiden sääntely edistää markkinoiden luotettavaa ja monipuolista toimintaa sekä rahoituspalveluiden tarjonnan turvallisuutta. Rahanpesulainsäädännöllä ja sen toteuttamisella vähennetään laittomia rahansiirtoja.

Valtion palveluiden ja työskentelytapojen digitalisoinnilla vähennetään ihmisten tarvetta matkustaa palveluiden ja työn vuoksi ja vähennetään toimitilarpeita. Matkustamisen väheneminen ja vähäisemmät toimitilarpeet pienentävät hiilijalanjälkeä. Lisäksi toiminnan digitalisointi vähentää tarvetta tulostamiselle ja paperin käytölle.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)	
Hallituksen esitys hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamiseksi (HE 70/2024 vp)	28.89.31	
Hallituksen esitys laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta	28.90.30	

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2024	2025
		varsinainen talousarvio	esitys
28.10.02	<i>Tullin toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v)		
	— sopimusvaltuus	130,0	130,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Hallinto	208 987	210 254	213 987	3 733	2
01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	37 044	40 983	40 926	-57	0
20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (arviomääräraha)	162	145	2 645	2 500	1724
21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	3 306	2 306	2 306	—	0
25. Metallirahamenot (arviomääräraha)	2 706	210	1 900	1 690	805
29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	160 749	162 000	164 000	2 000	1
(50.) Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus työkykyhankkeeseen (siirtomääräraha 3 v)	1 500	1 500	—	-1 500	-100
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 200	1 200	1 200	—	0
69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)	2 320	1 910	1 010	-900	-47
10. Verotus ja tulli	697 911	711 246	703 451	-7 795	-1
01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	411 707	425 043	412 994	-12 049	-3
02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	200 107	207 749	198 741	-9 008	-4
03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 925	43 254	38 516	-4 738	-11
63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	4 530	2 000	3 000	1 000	50
95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	22 920	23 200	33 200	10 000	43
97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	21 722	10 000	17 000	7 000	70

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

		v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
					1000 €	%
20.	Palvelut valtioyhteisölle	70 868	65 427	50 170	-15 257	-23
01.	Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	46 584	36 180	38 413	2 233	6
02.	Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	200	600	600	—	0
03.	Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomääräraha)	1 584	1 700	1 700	—	0
07.	Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 000	6 447	3 957	-2 490	-39
09.	Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 000	5 000	5 000	—	0
(10.)	Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)	15 000	15 000	—	-15 000	-100
11.	Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)	500	500	500	—	0
88.	Senaatti-konsernin liikelaitokset	0	0	—	—	0
30.	Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto	129 131	131 173	123 717	-7 456	-6
01.	Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	53 927	54 720	53 512	-1 208	-2
02.	Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 507	4 989	5 187	198	4
03.	Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	64 450	63 464	58 018	-5 446	-9
04.	Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)	6 247	8 000	7 000	-1 000	-12
40.	Valtion alue- ja paikallis- hallinto	73 262	72 509	68 098	-4 411	-6
01.	Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	71 244	70 493	66 882	-3 611	-5

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
03. Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	2 018	2 016	1 216	-800	-40
50. Eläkkeet ja korvaukset	5 703 453	6 037 342	6 076 288	38 946	1
15. Eläkkeet (arviomääräraha)	5 326 727	5 594 611	5 622 854	28 243	1
16. Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arvio- määräraha)	2 041	2 872	2 797	-75	-3
50. Vahingonkorvaukset (arvio- määräraha)	36 483	39 590	40 590	1 000	3
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomäärä- raha)	320 856	365 747	375 086	9 339	3
95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomäärä- raha)	17 346	34 522	34 961	439	1
60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	11 600	15 510	1 510	-14 000	-90
02. Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arvio- määräraha)	376	2 500	500	-2 000	-80
10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomäärä- raha 2 v)	980	1 010	1 010	—	0
(12.) Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)	10 244	12 000	—	-12 000	-100
70. Valtionhallinnon kehittäminen	95 655	151 178	54 906	-96 272	-64
01. Toimintatapojen ja digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 933	10 270	22 106	11 836	115
(02.) Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tieto- järjestelmät ja hankinta- toimen vaikuttavuus (siirto- määräraha 3 v)	8 600	4 350	—	-4 350	-100
(05.) Sosiaali- ja terveyden- huollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)	5 100	105 100	—	-105 100	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
(06.) Eräät Pohjois-Atlantin puolustusliitto NATO:n jäsenyydestä aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	15 700	—	—	—	0
(20.) Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	30 031	3 658	—	-3 658	-100
(23.) Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (siirtomääräraha 3 v)	1 091	—	—	—	0
40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	21 200	27 800	32 800	5 000	18
80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	320 966	320 201	317 634	-2 567	-1
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	198 416	204 801	206 919	2 118	1
34. Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)	122 550	114 700	110 715	-3 985	-3
(35.) Elpymis- ja palautumisvälineen rahoitus Ahvenanmaan maakunnalle (siirtomääräraha 3 v)	—	700	—	-700	-100
89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus	21 127 001	24 615 871	26 236 003	1 620 132	7
31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)	20 777 001	24 614 871	26 235 003	1 620 132	7
32. Hyvinvointialueiden lisärahoitus (arviomääräraha)	0	1 000	1 000	—	0
(33.) Valtionavustus hyvinvointialueiden toiminnan vakiinnuttamisen ja kehittämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	350 000	—	—	—	0
90. Kuntien tukeminen	3 627 587	3 349 725	3 918 501	568 776	17
30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	2 772 035	2 490 325	3 366 600	876 275	35
31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)	1 052	11 400	11 400	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
(32.) Valtionavustus kuntien kannustinjärjestelmiin (siirtomääräraha 3 v)	3 500	—	—	—	0
35. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)	851 000	848 000	540 501	-307 499	-36
91. Työllisyyden ja elinkeino-elämän tukeminen	80 775	70 000	57 000	-13 000	-19
41. Energiaverotuki (arvio-määräraha)	80 775	70 000	57 000	-13 000	-19
(80.) Lainat ja takaukset sähkön johdannaismarkkinoilla toimiville yhteisöille (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	0
92. EU ja kansainväliset järjestöt	1 900 518	2 337 570	2 386 274	48 704	2
03. Rahoitusvakausraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 248	8 080	8 967	887	11
20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 000	1 400	1 400	—	0
40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	13 256	13 800	15 037	1 237	9
66. Ukrainan makrotaloudellisen rahoitusavun korkomenot (arviomääräraha)	—	10 000	10 000	—	0
67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	0	10	10	—	0
68. Suomen osuus Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin pääoman korottamisesta (arviomääräraha)	14 673	6 200	10 100	3 900	63
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	1 862 721	2 286 000	2 330 000	44 000	2
95. Valtion takaus- ja takuusuoritukset (arviomääräraha)	2 620	12 080	10 760	-1 320	-11

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	2 346	2 626	2 626	—	0
95. Satunnaiset säädös- perusteiset menot (arviomääräraha)	0	300	300	—	0
96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	2 000	2 000	2 000	—	0
97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	321	300	300	—	0
98. Kassasijoitusten riskien- hallinta (arviomääräraha)	25	26	26	—	0
Yhteensä	34 050 059	38 090 632	40 210 165	2 119 533	6
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	13 269	13 168	13 044		

01. Hallinto

Selvitysosa: **Valtiovarainministeriön** strategisena tavoitteena on varmistaa tulevien sukupolvien taloudelliset valinnan mahdollisuudet hyvinvoivassa yhteiskunnassa rakentamalla taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää Suomea ja Euroopan unionia.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty valtiovarainministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet.

Hallinnonalansa tulosohjaajana valtiovarainministeriö vastaa hallinnonalansa toiminnan tuloksellisuudesta.

Valtiovarainministeriön strategiset tehtävät

— Huolehdimme julkisen talouden vakaudesta ja rakennamme julkista hallintoa entistä tehokkaammaksi, vaikuttavammaksi ja uudistumiskykyisemmäksi

— Rakennamme edellytyksiä kestäväälle talouskasvulle

— Rakennamme ihmislähtöistä digitalisaatiota ja tiedon parempaa hyödyntämistä yhteiskunnassa

— Luomme pelisääntöjä, jotka pitävät yllä luottamusta rahoitusmarkkinoiden vakaaseen, tehokkaaseen ja tasapuoliseen toimintaan.

01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 40 926 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon siirtyvän omaisuuden väliaikaisesta hallinnasta valtiovarainministeriölle saatavat tulot.

Määrärahasta on varattu 120 000 euroa tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamiseen (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumisohjelmaa.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy 120 000 euron varaus elpymis- ja palautumissuunnitelman pilarin 2 tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamisen toimenpiteeseen.

Valtiovarainministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2025, jotka tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita:

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5	3,9	> 3,9	> 3,9
Sairauspoissaolot, pv/htv	6	< 6	< 6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	40 743	41 983	41 526
Bruttotulot	1 165	1 000	600
Nettomenot	39 578	40 983	40 926
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 389		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 855		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

eOppivan pysyvä ylläpito (siirto momentilta 28.70.01)	650
Hankinta-Suomi -ohjelman rahoitus (siirto momentilta 28.70.01)	310
Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkkameno (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-1
Palkkausmenojen siirto (siirto momentilta 28.70.01)	1 150
Palkkausmenojen siirto (siirto momentilta 28.70.02)	350
Rahoituspalveluasiodien erityisasiantuntija Suomen Washingtonin suurlähetystöön (siirto momentilta 24.01.01)	15
Toiminnan turvaaminen	-1 750
Palkkausten tarkistukset	146

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-378
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-549
Yhteensä	-57

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	40 926 000
2024 talousarvio	40 983 000
2023 tilinpäätös	37 044 000

20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 645 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kiinteistövarallisuuteen liittyvistä omaisuus- ja omistusjärjestelyistä aiheutuviin menoihin
- 2) kiinteistövarallisuuden hallinnoinnista ja käytön tehostamisesta aiheutuviin menoihin
- 3) valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain (469/2019) mukaisen valtion etuosto-oikeuden käyttämisestä aiheutuviin menoihin
- 4) valtion omistamien kiinteistöjen valmiuden ja varautumisen vahvistamisesta aiheutuviin menoihin
- 5) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään valtion kiinteistöstrategian mukaisiin hallinnansiirtoihin liittyvistä arvioinneista ja lausunnoista aiheutuviin menoihin sekä muihin valtion kiinteistövarallisuuden hoidosta ja käytön tehostamisesta sekä investoinneista aiheutuviin menoihin. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain (469/2019) mukaisen valtion etuosto-oikeuden käyttämisestä aiheutuviin menoihin sekä valtion viranomaisen valmiuden ja varautumisen toimintaedellytysten vahvistamisesta aiheutuviin toimitilamenoihin.

Valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain 2 §:n mukaan etuosto-oikeuden käyttämisestä koskevan asian ratkaisee valtiovarainministeriö sen ministeriön esityksestä, jonka hallinnonalan tehtävien hoitamiseen etuosto-oikeuden kohteena oleva kiinteistö liittyy.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kiinteistöstrategian toteuttaminen	145 000
Valmiuden ja varautumisen vahvistaminen	2 500 000
Yhteensä	2 645 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtion omistamien kiinteistöjen valmiuden ja varautumisen vahvistamisesta aiheutuvat menot	2 500
Yhteensä	2 500

2025 talousarvio	2 645 000
2024 I lisätalousarvio	3 500 000
2024 talousarvio	145 000
2023 tilinpäätös	162 143

21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 306 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtiovarainministeriön hallinnonalalla tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen
- 2) hallitusohjelman mukaisesti digitaalisen asioinnin ensisijaisuuden edistämisen, Julkiset tilat Suomi -ohjelman ja aluehallintouudistuksen välttämättömien selvitysten ja palvelujen hankkimiseen
- 3) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenoihin.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan tuottavuuden paranemista ja hallitusohjelman toteuttamista. Hallinnonalan virastot saavat rahoittaa määrärahalla hankkeita, joista valtiovarainministeriö on erikseen sopinut viraston kanssa.

2025 talousarvio	2 306 000
2024 I lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	2 306 000
2023 tilinpäätös	3 306 000

25. Metallirahamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) metallirahojen suunnittelusta, valmistuksesta, jakelusta, myynnistä, markkinoinnista, varastoinnista, ostamisesta, takaisinlunastuksesta ja hävityksestä sekä edellä mainittuihin liittyvistä tarkastuksista ja laadunvarmistustoimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) enintään 150 000 euroa juhla- ja erikoisrahojen suunnitteluun liittyvien menojen maksamiseen.

Momentille tuloutetaan metallirahojen liikkeeseenlaskusta ja myynnistä sekä palautuneiden metallirahojen metalliseosten myynnistä kertyvät tulot.

Selvitysosa:

Menot ja tulot (euroa)

Bruttomenot	
Metallirahojen takaisinlunastusmenot	2 800 000
Bruttotulot	
Käyttörahat liikkeellelasku (nettotuotto)	400 000
Keräilyrahatoiminta (nettotuotto)	500 000
Nettomenot	1 900 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	1 690
Yhteensä	1 690
2025 talousarvio	1 900 000
2024 talousarvio	210 000
2023 tilinpäätös	2 705 615

29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 164 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	2 000
Yhteensä	2 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	164 000 000
2024 talousarvio	162 000 000
2023 tilinpäätös	160 749 478

(50.) Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus työkykyhankkeeseen (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2024 talousarvio	1 500 000
2023 tilinpäätös	1 500 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtiovarainministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien suorittamiseen.

2025 talousarvio	1 200 000
2024 talousarvio	1 200 000
2023 tilinpäätös	1 200 000

69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 010 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sijoitustuottojen siirtoon Kreikan valtiolle.

Selvitysosa: Eduskunnan suuren valiokunnan hyväksymän järjestelyn mukaisesti euroryhmä päätti 25.5.2016 osana Kreikan talouden sopeutusohjelman jatkoa, että euroalueen jäsenvaltiot siirtävät niiden kansallisten keskuspankkien Kreikan valtionvelkakirjoihin osana Euroopan keskuspankkijärjestelmän arvopaperimarkkinaohjelmaa tekemistä sijoituksista saamat tuotot Kreikan valtiolle. Suomen osuus näistä siirrettävistä tuotoista vuonna 2025 on 1,01 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-900
Yhteensä	-900
2025 talousarvio	1 010 000
2024 talousarvio	1 910 000
2023 tilinpäätös	2 320 000

10. Verotus ja tulli

Selvitysosa: **Verohallinto** on yhteiskunnan suurin verojen ja maksujen kerääjä ja siten ratkaiseva toimija julkisen talouden rahoitustoiminnan näkökulmasta. Verohallinnon perustehtävä on toimittaa verotus ja tilittää verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille siten, että veronsaajat saavat verotulonsa oikean määräisinä, oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti. Verotus toimitetaan niin, että se aiheuttaa varsinaisten verojen lisäksi mahdollisimman vähän kustannuksia ja haittaa asiakkaan taloudelliselle toiminnalle.

Verohallinto vastaa tulorekisterin toiminnasta. Tulorekisteri mahdollistaa tulotietojen reaaliaikaisen välittämisen, vähentää tulotietojen raportointia ja tehostaa yksityisen ja julkisen sektorin toimintaa. Lisäksi Verohallinto edistää positiivisen luottotietorekisterin toteuttamista ja käyttöä. Positiivisesta luottotietorekisteristä luotonantajat voivat nähdä reaaliaikaisesti lainanhakijan lainamäärät ja tulotiedot.

Tulli osana EU:n tulliliittoa tukee ulkomaan tavarakaupan sujuvuutta ja yritysten tasapuolisia kilpailuedellytyksiä asiakaslähtöisillä palveluilla sekä suojaa ihmisiä terveydelle haitallisilta tavaroilta ja ympäristöä vaarallisilta aineilta. Tullin päätehtävänä on huolehtia tulliselvityksestä ja -verotuksesta, ulkomaan tavaraliikenteen valvonnasta, tullirikosten torjunnasta, ulkomaankaupan tilastoinnista ja tullilaboratoriotutkimuksista.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat toiminnalliset tavoitteet

— Verotulojen tehokas kertymä turvataan edistämällä veronmaksumyönteisyyttä, antamalla ennakkoivaa ohjausta ja hoitamalla verovalvonta uskottavasti

— Verotuksen ja tullitoimen asiointipalvelut ovat asiakaslähtöisiä ja edullisia

— Yhteiskuntaa suojataan varmistamalla tavaraturvallisuus ja torjumalla rajat ylittävää rikollisuutta tiiviissä yhteistyössä poliisin ja Rajavartiolaitoksen kanssa.

01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 412 994 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen
- 3) Verohallinnon menettelystä asiakkaille aiheutuneiden vahinkojen sopimusperusteisiin korvauksiin.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Asiakkaiden osuus, joiden mielestä valvonta on tehokasta, %	90	>85	>85
Sähköisten tuloveroilmoitusten osuus, henkilöasiakkaat, %	91	>88	>88
Sähköisten verokorttimuutosten osuus, %	76	>76	>85
Uusien verovelkojen osuus verovelkojen kokonaismäärästä, %	33	<35	<35
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5	3,8	>3,7	>3,7
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,6	<8,5	<8,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	460 876	428 743	416 694
Bruttotulot	5 025	3 700	3 700
Nettomenot	455 851	425 043	412 994
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	119 829		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	75 685		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harmaan talouden torjunta	-2 000
Kansainvälisen tuloverotuksen uudistaminen, investointimenot	-1 360
Sähkönmyyjien ylimääräinen solidaarisuusvero 2024-2027	-90
Tullin verotustehtävien siirron ICT-osuuden tarkistus (siirto momentilta 28.10.02)	373
Uusien veromuutosten lisäkustannukset (investoinnit)	-1 544
Palkkausten tarkistukset	1 147
Toimintamenoasäästö (Lisätoimet 2024)	-3 164
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-5 411
Yhteensä	-12 049

2025 talousarvio	412 994 000
2024 II lisätalousarvio	1 820 000
2024 talousarvio	425 043 000
2023 tilinpäätös	411 707 000

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 198 741 000 euroa.

Valtuus

EU-lähtöisiin tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen hankkeisiin saa sitoutua siten, että sitoumuksista aiheutuu, ottaen huomioon aiemmin myönnetyn valtuuden aiheuttamat menot, valtiolle menoja enintään 130 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Tulliselvityksen asiakastyytyväisyys, yritysasiakkaat, asteikko 1—5	3,9	-	4
Verojäämä enintään, %	0,7	1	1
Takaisin saatu rikoshyöty vähintään, milj. euroa	37	25	25
Kiireellisistä laboratorionäytteistä tutkittu tavoiteajassa, %	77	75	80
Tavaraan kohdistuvat tarkastukset, osuma-%	31	>14	>20
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5	3,7	>3,7	>3,7
Sairauspoissaolot, pv/htv	11,5	<10,8	<10,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	212 634	210 879	201 871
Bruttotulot	6 297	3 130	3 130
Nettomenot	206 337	207 749	198 741

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	28 395		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	22 165		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CCEI-rahoitusvälineen kansallisen osuuden rahoitus	-2 037
Galileo satelliittipaikannusjärjestelmän PRS -palvelun käyttöönotto	-475
Pakotevalvonnan pakolliset tehtävät	-1 000
PTR-yhteistyö, koirakoulutus	500
Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistaminen (RRF pilari2)	-600
Tullin tehtävienhallinnan kehittäminen (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 600
Tullin toiminnan teknologisen kyvykkyyden turvaaminen	-500
Tullin verotustehtävien siirron ICT-osuuden tarkistus (siirto momentille 28.10.01)	-373
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen jatkaminen (v. 2024 rahoitus)	-11 196
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen jatkaminen (v. 2025 rahoitus)	8 663
Palkkausten tarkistukset	468
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	1 579
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-2 437
Yhteensä	-9 008

2025 talousarvio	198 741 000
2024 II lisätalousarvio	847 000
2024 talousarvio	207 749 000
2023 tilinpäätös	200 107 000

03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 38 516 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tulotietojärjestelmästä annetussa laissa Verohallinnolle keskitetyn jatkuvan toiminnan henkilöstö-, ylläpito-, käyttö- ja muiden toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) positiivisen luottotietorekisterin hankehallintaan, rekisterin ja sen hallinnoinnin vaatimusmäärittelyyn, hankintaprosessiin sekä rekisterin määrittelyyn, suunnitteluun, toteutukseen, testaukseen ja käyttöönoton vaatimaan valmisteluun
- 3) positiivisesta luottotietojärjestelmästä annetussa laissa Verohallinnolle keskitetyn jatkuvan toiminnan henkilöstö-, ylläpito-, käyttö- ja muiden toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Positiivisesta luottotietojärjestelmästä annetun lain mukainen maksullinen toiminta budjetoidaan bruttomenettelyllä siten, että menot kirjataan toimintamomentille 28.10.03 ja toiminnan tulot tuloutetaan täysimääräisesti momentille 12.28.14.

*Selvitysosa:***Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet**

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Käyttökatkot sähköisessä asiointissa, kpl	0	0	0
Puhelinpalveluun tyytyväisten osuus, %	75—80	>80	>80
Puhelinpalvelun vastausprosentti, %	80	>80	>80

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	28 958	43 254	38 516
Bruttotulot	-	-	-
Nettomenot	28 958	43 254	38 516
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 193		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	21 160		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	6 100	9 750
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	6 100	9 750
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset		
— erilliskustannukset	4 600	7 790
— osuus yhteiskustannuksista	1 500	1 960
Kustannukset yhteensä	6 100	9 750
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Positiivisen luottotietorekisterin perusrahoitus	4 895
Positiivisen luottotietorekisterin toteutus	-5 800
Tulorekisterin käyttövarmuuden turvaaminen	-1 770
Palkkausten tarkistukset	22
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-1 612
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-473
Yhteensä	-4 738

2025 talousarvio	38 516 000
2024 talousarvio	43 254 000
2023 tilinpäätös	36 925 000

63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) veron takaisin maksamiseen tapauksissa, joissa maksuvelvollinen on sosiaalisista tai muista veronhuojennussäännöksissä taikka verosopimuksissa tarkoitetuista syistä valtiovarainministeriön, Verohallinnon ja Tullin päätöksen nojalla oikeutettu saamaan takaisin jo maksetun veron
- 2) tuomioistuimen päätöksellä palautettavaksi määrättyjen verojen, korkojen ja oikeudenkäyntikulujen maksamiseen tapauksissa, joissa vastaavaa tulo- tai muuta momenttia ei ole käytettävissä
- 3) EU:lle korvattavien perimättä jääneiden tullien ja niistä aiheutuvien korko- ja muiden kulujen maksamiseen
- 4) valtion maksettavaksi tuomittujen ELV-vahingonkorvausten maksamiseen viivästyskorkoineen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	1 000
Yhteensä	1 000
2025 talousarvio	3 000 000
2024 II lisätalousarvio	1 000 000
2024 talousarvio	2 000 000
2023 tilinpäätös	4 529 549

95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 33 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verotukseen liittyvien korkomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Korkomenot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

- 1) verontilityslaki (532/1998)
- 2) veronkantolain (609/2005) 22 § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös
- 3) autoverolain (1482/1994) 65 §
- 4) valmisteverotuslain (182/2010) 49 §:n 1 momentti

5) tullilain (304/2016) 93 §

6) arvonlisäverolain (1486/1994) 101 §:n 2 momentti

7) verotililain (604/2009) 31 § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	10 000
Yhteensä	10 000

2025 talousarvio	33 200 000
2024 II lisätalousarvio	10 000 000
2024 talousarvio	23 200 000
2023 tilinpäätös	22 919 642

97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ajoneuvon arvossa jäljellä olevan autoveron palauttamiseen, kun Suomessa käytössä ollut ajoneuvo viedään maasta pysyvästi ulkomaille käytettäväksi. Vientipalautusta voidaan myöntää vain niille ajoneuvoille, jotka on ensiverotettu autoverolain muuttamisesta annetun lain (5/2009) voimaantulon jälkeen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu autoverolakiin (1482/1994).

Autoveroa palautetaan se määrä, joka ajoneuvon arvossa on jäljellä vientiajankohtana. Vientipalautusta ei voida maksaa enempää kuin ajoneuvosta on maksettu autoveroa. Palautuksen edellytyksenä on myös, että ajoneuvon ensimmäisestä käyttöönotosta on kulunut enintään 10 vuotta ja että ajoneuvo on käyttökelpoinen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	7 000
Yhteensä	7 000

2025 talousarvio	17 000 000
2024 II lisätalousarvio	7 000 000
2024 talousarvio	10 000 000
2023 tilinpäätös	21 722 337

20. Palvelut valtioyhteisölle

Selvitysosa: Valtiovarainministeriön hallinnonalan keskitetysti koko valtioyhteisölle tuottamia palveluja ovat mm. valtion rahoituksen hankinta, valtion myöntämien lainojen hoito, valtion eläkejärjestelmä, valtion yhteiset IT-palvelut, talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut sekä toimitilapalvelut. Valtion yhteisiä toimintoja ja palveluja kehitetään tavoitteena yhtenäisesti toimiva, osaamista yhdistävä valtiokonserni, joka tuottaa lisäarvoa ja mittakaavaetuja.

Valtiokonttorin tehtävänä on toimia vastuualueelleen kuuluvien palvelujen tuottajana ja kehittäjänä. Valtiokonttori huolehtii valtion rahoitustoiminnoista, valtion keskuskirjanpidosta, laskentatoimen ja maksuliikkeen ohjauksesta, analysointi- ja raportointipalveluista, valtion vahinkovakuutuksesta ja muista valtion maksamista korvauksista sekä valtionperinnöistä. Palvelujen ja prosessien kehittäminen tapahtuu yhteistyössä asiakkaiden, kumppanien ja valtiovarainministeriön kanssa.

Valtiokonttorin hoidossa olevia valtion sisäisiä palveluja ovat mm. valtion rahoitustoiminnot, valtion keskuskirjanpidon hoito sekä laskentatoimen ja maksuliikkeen ohjaus, valtion talous- ja henkilöstötiedon raportointi, valtion sisäinen vahinkovakuutustoiminta sekä valtionperinnöt.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet tuottaa keskitettyjä talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja sekä muita hallinnon tuki- ja asiantuntijapalveluja. Palkeilla voi olla myös muita erikseen säädettyjä tehtäviä. Palkeiden asiakkaita ovat valtion virastot, laitokset ja talousarvion ulkopuoliset rahastot. Asiakkaita voivat lisäksi olla eduskunta ja sen yhteydessä toimivat virastot, eduskunnan alaisuudessa ja valvonnassa toimivat yksiköt, valtion liikelaitokset sekä valtioneemmistöiset osakeyhtiöt, joiden julkisten palveluiden tuottamisesta säädetään lailla. Palkeiden rahoitus muodostuu pääosin asiakaslaskutuksesta, joka perustuu omakustannushintaiseen palvelujen hinnoitteluun. Omakustannushinta sisältää palvelujen tuottamisesta ja kehittämisestä aiheutuneet kustannukset.

Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori tuottaa valtion yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluita. Näitä ovat esimerkiksi tietoliikenne-, käyttö-, työasema- ja viestintäpalvelut sekä näihin liittyvät infrastruktuuri- ja tukipalvelut.

Valtorin Turvallisuusverkko toiminta (Tuve-toiminta) tuottaa valtion ylimmän johdon ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta tärkeiden viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistoiminnan edellyttämiä turvallisuusverkon palveluita, jotka täyttävät korkean varautumisen ja turvallisuuden vaatimukset.

Senaatti-kiinteistöt on liikelaitos, joka huolehtii valtion kiinteistövarallisuuden hallinnasta ja kehittämisestä sekä toimitilojen vuokraamisesta ja toimii työympäristö- ja toimitila-asiantuntijana pääosin valtioyhteisöön kuuluville yksiköille. Senaatti-kiinteistöt muodostaa liikelaitoskonsernin, johon kuuluu tytäryhtiöinä toimivia kiinteistöosakeyhtiötä.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat toiminnalliset tavoitteet

— Valtion rahoituspalvelut toimivat laadukkaasti kaikissa olosuhteissa

— Nykyaikaiset korvaus- ja muut kansalaispalvelut

— Hallinnon palveluja tuotetaan laadukkaasti ja kustannustehokkaasti yhtenäisillä prosesseilla ja digitaalisilla palvelu- ja tuotantoratkaisuilla varmistaen hyvä asiakaskokemus.

01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 38 413 000 euroa.

*Selvitysosa:***Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet**

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Tapaturmakorvausten käsittelyaika 80 %:ssa päätöksistä, pv	13	<10	<10
Kirjanpitoyksikköjen tiedot tilinpäätöksissä oikeita ja riittäviä, %	80	100	100
Asiakaskokemuksen keskiarvo (asteikko 1—5)	4,2	4,0	4,0
Kunta- ja hyvinvointialueiden raportoinnin tietojen käytettävyys annetussa aikataulussa vähintään, %		100	100
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5	4,0	>3,8	>3,8
Sairauspoissaolot, pv/htv	5	<7	<7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	52 091	42 265	44 613
Bruttotulot	6 562	6 085	6 200
Nettomenot	45 529	36 180	38 413
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 322		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 377		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	6 031	5 830	5 880
— muut tuotot	87	55	82
Tuotot yhteensä	6 118	5 885	5 962

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 076	2 486	2 764
— osuus yhteiskustannuksista	3 307	3 419	3 217
Kustannukset yhteensä	6 383	5 905	5 981
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-265	-20	-19
Kustannusvastaavuus, %	96	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Automaattisen päätöksenteon menot (HE 145/2022)	18
EU:n elvytysrahaston seurannan ja valvonnan tehtävät	-150
Kansallisen hankintailmoitusjärjestelmän ylläpito ja kehittäminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.02)	1 600
Korkotukilainojen lisätyö	-160
Kuntien ja hyvinvointialueiden taloustietopalvelun lisärahoitustarve	-450
Tietoturvatason korotus	-1
Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	2 100
Velanhallinnan kehittäminen	10
Palkkausten tarkistukset	90
Toimintamenoasäätö (Lisätoimet 2024)	-373
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-451
Yhteensä	2 233

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	38 413 000
2024 talousarvio	36 180 000
2023 tilinpäätös	46 584 000

02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtiokonttorin virastojen ja laitosten puolesta keskitetysti hoitamien valuuttatilien käytöstä aiheutuvien kurssierojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtiokonttori hankkii keskitetysti virastojen ja laitosten valuuttamääräisiin hankintoihin tarvittavat valuutat. Toimintamallilla tavoitellaan valuutanvaihdon prosessin tehostumisen sekä osaamisen ja skaalaetujen hyödyntämisen myötä huomattavia kustannussäästöjä valtiolla.

Momentille kirjataan keskitetysti hoidettujen valuuttamääräisten pankkitilien saldojen kurssierot. Kurssiero syntyy esimerkiksi silloin, kun hyödykkeen valuuttamääräinen hankintameno kirjataan kirjanpitoon suoriteperusteella käyttäen Euroopan keskuspankin edellisen päivän keskipurssia ja

meno maksetaan valuutalla, joka on viety kirjanpitoon valuuttamääräisen tulon kertymispäivän arvolla tai jonka hankinta on viety kirjanpitoon valuuttaerästä maksetulla euromäärällä. Varainhoitovuoden aikana syntynyt kumulatiivinen kurssiero voi olla tilinpäätöksessä joko positiivinen, jolloin se tuottaa valtiolle tuloa, tai negatiivinen, jolloin se aiheuttaa valtiolle menoa, jota varten talousarviossa on osoitettava määräraha.

2025 talousarvio	600 000
2024 talousarvio	600 000
2023 tilinpäätös	200 466

03. Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Huoltovarmuuspankin ylläpidosta aiheutuviin menoihin ja valtion maksuliikepankkien toimintojen auditointeihin.

Selvitysosa: Huoltovarmuuspankki mahdollistaa valtion maksuliikkeen jatkumisen tilanteissa, joissa valtion 1. Pankki ja 2. Pankki eivät pystyisi tuottamaan maksuliikepalveluita valtiolle.

2025 talousarvio	1 700 000
2024 talousarvio	1 700 000
2023 tilinpäätös	1 583 663

07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 957 000 euroa.

Määrärahasta 3 210 000 euroa on varattu sellaisiin valtionhallintoa palvelevien talous- ja henkilöstöprosessien ja tietojärjestelmien kehittämisen, hankinnan ja toimeenpanon menoihin, jotka eivät sisälly maksullisen toiminnan kustannuksiin.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran. Määrärahalla kehitetään valtionhallintoa palvelevia talous- ja henkilöstöprosesseja sekä tietojärjestelmiä.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Asiakastyytyväisyys	3,8	>3,8	>3,8
Ostolaskut, kpl/htv	24 817	>25 800	>26 520
Myyntilaskut, kpl/htv	68 928	>69 000	>69 020
Palkkalaskelmat, kpl/htv	13 497	>13 300	>13 600
Kokonaistuottavuusindeksi (perusvuosi edellinen vuosi)	98,87	>102,0	>102,0
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5	3,8	>3,8	>3,8
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,2	<8,0	<8,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	64 640	69 794	72 786
Bruttotulot	60 275	63 347	68 829
Nettomenot	4 365	6 447	3 957
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 000		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 635		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	60 275	63 347	66 829
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	64 704	65 347	68 829
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-4 429	-2 000	-2 000
Kustannusvastaavuus, %	93	97	97

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksullisen toiminnan ulkopuoliset kehittämiskustannukset (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.70.02)	-4 350
Maksullisen toiminnan ulkopuoliset kehittämiskustannukset (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.02)	2 460
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-600
Yhteensä	-2 490
2025 talousarvio	3 957 000
2024 talousarvio	6 447 000
2023 tilinpäätös	2 000 000

09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran. Palvelukeskuksen toiminnan tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahakauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutulot eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Tuottavuusindeksi (suorite per työpanos)	103	>103	>104
Yksikköhintojen kehitys (vrt. 2023) (%)	100	98,9	97,6
Kustannusvastaavuus	100	99	99
Asiakkaan tyytyväisyys Valtorin palveluihin (päättäjät ja yhteyshenkilöt), asteikko 1—5	3,8	3,6	3,6
Laajavaikutteisten häiriöiden määrä (kpl/kk)	3,0	3,3	3,1
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyys, 1—5	3,8	>3,8	>3,8
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,5	<8,0	<8,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	459 617	458 791	483 004
Bruttotulot	459 236	453 791	478 004
Nettomenot	381	5 000	5 000
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	381		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 000		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	17 692	21 114	18 500
— muut tuotot	441 544	432 677	459 504
Tuotot yhteensä	459 236	453 91	478 004
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	401 705	398 231	424 078
— osuus yhteiskustannuksista	57 912	60 560	58 926
Kustannukset yhteensä	459 617	458 791	483 004
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-381	-5 000	-5 000
Kustannusvastaavuus, %	100	99	99

2025 talousarvio	5 000 000
2024 talousarvio	5 000 000
2023 tilinpäätös	5 000 000

(10.) Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määrärahojen keskittäminen (siirto momentille 28.70.01)	-8 430
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-6 570
Yhteensä	-15 000

2024 talousarvio	15 000 000

2023 tilinpäätös	15 000 000

11. Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verkkomaksaminen-palvelun (Suomi.fi-maksut) kehittämiseen, ylläpitoon ja jatkuvaan palvelutuotantoon, palveluntuottajien veloituksiin sekä palvelun hankinnasta, hallinnoinnista, käytöstä ja kehittämisestä aiheutuviin työ- ja muihin menoihin.

Selvitysosa: Suomi.fi-palvelun tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahakauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutulot eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

2025 talousarvio	500 000

2024 talousarvio	500 000

2023 tilinpäätös	500 000

88. Senaatti-konsernin liikelaitokset

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Senaatti-konsernin liikelaitoksille asetetaan seuraavat palvelu- ja toimintatavoitteet:

Senaatti-kiinteistöt

— Senaatti-kiinteistöjen tehtävänä on tuottaa tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja tukemaan sekä asiakkaidensa että valtion rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia.

— Varmistaa yhteiskuntavastuullinen toiminta huomioiden taloudelliset, ympäristöön liittyvät ja sosiaaliset näkökulmat. Edistää omalta osaltaan yhteiskunnan muutosta kohti hiilineutraalisuutta. Keskeisenä tavoitteena on varmistaa toimitilojen turvallisuus ja terveys käyttäjille.

— Varautuu omassa toiminnassaan poikkeusoloihin ja normaaliolojen häiriöihin sekä tukee asiakkaita toimitilojen varautumisen tason nostamisessa.

— Tuottaa ja ylläpitää valtion toimitiloihin liittyviä tietoja päätöksenteon ja seurannan tueksi.

— Toteuttaa valtiolle tarpeettoman omaisuuden myynnit avoimin ja syrjimättömin menettelyin.

Puolustuskiinteistöt

— Puolustuskiinteistöjen tehtävänä on tuottaa itse tai ostaa markkinoilta tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja tukemaan Puolustusvoimien suorituskykyä kaikissa turvallisuustilanteissa annettujen valmiusvaatimusten mukaisesti.

— Edistää Puolustushallinnon rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia tehokkaan toimitilarakenteen aikaansaamiseksi.

— Tuottaa ja ylläpitää Puolustusvoimien toimitiloihin liittyviä tietoja päätöksenteon ja seurannan tueksi. Osana Senaatti-konsernia Puolustuskiinteistöt mahdollistaa valtion toimitilakannan keskitetyn ja tehokkaan johtamisen.

— Varmistaa yhteiskuntavastuullinen toiminta huomioiden järjestelmän kriisinsietokyky, huoltovarmuus ja energian omavaraisuus sekä taloudelliset, ympäristöön liittyvät ja sosiaaliset näkökulmat. Puolustuskiinteistöt tuottaa ympäristöpalveluita koko valtiokonsernille. Puolustuskiinteistöt edistää osana Senaatti-konsernia yhteiskunnan muutosta kohti hiilineutraalisuutta. Keskeisenä tavoitteena on varmistaa toimitilojen turvallisuus ja terveys käyttäjille.

2. Investoinnit

Senaatti-konsernin liikelaitosten investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2025 enintään 850 milj. euroa. Lisäksi Senaatti-konsernin liikelaitokset saavat tehdä sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 850 milj. euroa.

Investoinnit kohdistuvat pääosin valtion tehtävien hoidon kannalta tarpeelliseen, sisäolosuhteita parantavaan, toimitilatehokkuutta kasvattavaan ja viranomaisten toimintaedellytykset turvaavaan rakentamiseen. Investointivaltuus ei sisällä maankäyttömaksuja eikä varainsiirtoveroja.

Senaatti-konsernin liikelaitokset saavat antaa vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia tytäryhtiöiden lainoista yhteensä enintään 50 milj. euron arvosta.

3. Lainanotto

Senaatti-konsernin liikelaitokset oikeutetaan ottamaan vuoden 2025 aikana toimintansa rahoittamiseksi valtion liikelaitoksista annetun lain (1062/2010) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa nettomääräisesti enintään 450 milj. euroa.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö on huomioon ottaen palvelu- ja muut toimintatavoitteet asettanut alustavasti Senaatti-konsernin liikelaitosten yhteenlasketuksi vuokrauksen (sisältäen palvelut) tulostavoitteeksi 19 milj. euroa vuodelle 2025.

Vuonna 2025 Senaatti-konsernin liikelaitokset tulouttavat valtion talousarvioon yhteensä 36 milj. euroa vuoden 2024 voiton tuloutuksena sisältäen 3 milj. euroa Puolustuskiinteistöjen tuloutusta. Lähinnä investointien rahoittamiseen tarvittavan lainanoton määrä on nettomääräisesti enintään 450 milj. euroa.

Senaatti-konsernin maksuvalmiuteen vaikuttaa merkittävästi kiinteistöjen realisoinneista saatava kassavirta. Kiinteistökaupoista syntyvän kassavirran toteutuminen riippuu kulloisesta markkinalanteesta ja sisältää siten Senaatti-konsernin ulkopuolisia epävarmuustekijöitä.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodelle 2025 (milj. euroa)

Senaatti-kiinteistöt	350
Puolustuskiinteistöt	500
Yhteensä	850

Tunnuslukutaulukko (sis. myyntivoitot ja -tappiot)

	Senaatti-kiinteistöt		Puolustuskiinteistöt	
	2024 arvio	2025 TAE	2024 arvio	2025 TAE
Liikevaihto, milj. euroa	638	629	368	387
— Suora vuokraus	480	488	303	309
— Edelleenvuokraus	123	103	10	16
— Palvelut	35	38	55	62
Liiketoiminnan muut tuotot	25	26	-	-
Vuokraustoiminnan käyttökate	215	234	111	120
— % liikevaihdosta	34	37	30	31
Poistot (sis. arvonalentumiset)	172	186	99	102
Liikevoitto, milj. euroa	55	60	11	18
— % liikevaihdosta	9	10	3	5
Tilikauden tulos, milj. euroa	35	30	4	4
— % liikevaihdosta	5	5	0,3	0,3
Taseen loppusumma	5 525	6 095	1 566	1 959
Kiinteistöjen myynnin tulos	11	12	-	-
Tuloutus valtion talousarvioon	36	36	-	-
Sijoitetun pääoman tuotto, %	1,3	1,4	0,8	1,1
Oman pääoman tuotto, %, vuokraustoiminta, valtioasiakkaat	0,6	0,3	0,4	0,4
Omavaraisuusaste, %	54	49	54	45
Henkilöstömäärä	593	598	725	725

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2023 toteutuma	2024 ennakoitu	2025 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	0,3	0,1	-
13.01.04 Korot valtion lainoista	2,0	-	-
13.05.01 Voiton tuloutus	38,0	36,0	36,0
15.01.02 Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	11,3	-	-
Yhteensä	51,6	36,1	36,0

2025 talousarvio	—
2024 II lisätalousarvio	—
2024 I lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	—
2023 tilinpäätös	—

30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Selvitysosa: **Tilastokeskus** kerää ja yhdistää tiedot tietovarannoiksi ja jalostaa niistä tilastoja ja tietotuotteita yhteiskunnallista päätöksentekoa varten ja asiakkaiden hyödyksi. Tilastokeskus kehittää tilastotoimea yhteistyössä muiden tilastoja tuottavien viranomaisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisesti sekä edistää toiminnallaan tilasto- ja muun tiedon eettistä ja monipuolista hyödyntämistä yhteiskunnassa.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) tekee julkisen talouden toiminnan tehostamista ja siihen liittyvää talouspoliittista päätöksentekoa palvelevaa tutkimus- ja selvitystyötä. Lisäksi VATT tekee kansantalouden pitkän aikavälin kehityksen tutkimusta ja tukee siten päätöksentekijöiden mahdollisuuksia edistää kestäviä politiikkatoimia.

Digi- ja väestötietovirasto (DVV) edistää yhteiskunnan digitalisaatiota, turvaa tietojen saatavuutta ja tarjoaa palveluja asiakkaiden elämäntapahtumiin. Digi- ja väestötietovirasto huolehtii yhteiskunnan perustana olevan väestötietojärjestelmän ylläpidosta ja yhteiskunnan digitalisatiosta. Viraston tehtäviä ovat mm. siviilivihkimiset, nimen- ja osoitteenmuutokset, holhous- ja edunvalvonta-asiat, sähköisen identiteetin ratkaisujen kehittäminen sekä keskitettyjen sähköisen asioinnin tukipalvelujen kehittäminen ja ylläpito.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat toiminnalliset tavoitteet

- Tilastot, tietoaisteistot, tutkimukset ja palvelut ovat luotettavia ja relevantteja
- Tutkimustoiminta tukee päätöksentekoa, joka vastaa Suomen kansantalouden tärkeimpiin haasteisiin
- Kansalaisten ja yritysten asiointi julkishallinnon kanssa on entistä sujuvampaa ja asiakaslähtöisempää
- Digitaaliset palvelut lisäävät tietojen hyödyntämistä ja tehostavat julkishallinnon toimintaa
- Luottamus ja oikeusturva vahvistuvat yhteiskunnassa.

01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 53 512 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) jäsenmaksujen maksamiseen
- 2) EU-jäsenyyteen liittyvien tilastohankkeiden rahoitukseen
- 3) enintään 900 000 euroa tutkijapalvelujen maksullisen toiminnan hintatukeen.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon:

1) maksullisen toiminnan tulot

2) EU:lta ja yhteishankkeista talousarvion ulkopuolisilta tahoilta saatavat tulot.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Tilastot, joista julkaisuja vuoden aikana	132	138	138
Oikea-aikaisten julkistusten osuus, %	97	>96	>96
Virheettömien julkistusten osuus, %	89	>93	>95
Tutkijapalveluiden käyttäjätunnusten määrä vuoden lopussa, kpl	1 381	1 650	1 750
Verkossa vastanneiden osuus vastanneista henkilötiedonkeruissa, %	65	>65	>70
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5	3,7	>3,7	>3,7
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,8	<10,0	<10,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	67 736	67 720	66 512
Bruttotulot	14 177	13 000	13 000
Nettomenot	53 559	54 720	53 512
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 807		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 175		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa) - Julkisoikeudelliset suoritteet

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti-tuotot	693	700	340
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	281	350	150
— osuus yhteiskustannuksista	587	400	190
Kustannukset yhteensä	868	750	340
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-175	-50	-
Kustannusvastaavuus, %	80	93	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa) - Liiketaloudelliset hintatuettomat suoritteet

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	8 827	7 600	7 260
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 932	3 300	2 500
— osuus yhteiskustannuksista	4 497	2 800	3 700
Kustannukset yhteensä	7 429	6 100	6 200
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 398	1 500	1 060
Kustannusvastaavuus, %	119	125	117

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa) - Liiketaloudelliset hintatuetut suoritteet

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	1 799	2 200	3 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 030	3 100	3 100
— osuus yhteiskustannuksista	1 636	2 000	2 400
Kustannukset yhteensä	3 666	5 100	5 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 867	-2 900	-2 500
Kustannusvastaavuus, %	49	43	55
Hintatuki	241	900	100
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	56	61	56

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sote-uudistukseen liittyvät määrärahatarpeet	-115
Palkkausten tarkistukset	153
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-554
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-692
Yhteensä	-1 208

2025 talousarvio	53 512 000
2024 talousarvio	54 720 000
2023 tilinpäätös	53 927 000

02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 187 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää enintään 310 000 euroa talouspolitiikan arviointineuvoston toimintamenojen sekä selvitys- ja tutkimustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus tekee päätöksentekoa palvelevaa taloustieteellistä tutkimusta ja talouspoliittista analyysiä Suomen kansantalouden ja talouspolitiikan päätösten kannalta tärkeitä aiheista. VATT:n osana toimii Datahuone, joka tekee taloudellista päätöksentekoa tukevia selvityksiä.

Määrärahasta käytetään arviolta 4 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Valtiovarainministeriö asettaa Valtion taloudelliselle tutkimuskeskukselle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2025:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— tutkimuksia julkaistaan vähintään nykyinen määrä Suomen talouden kannalta olennaisista rakenteellisista kysymyksistä ja julkaisutoiminnan laatupainotetun indeksin arvo on vähintään 90

— menestyminen tutkimusrahoituksen hankinnassa siten, että VATT pystyy jatkossakin keskittymään tutkimuksessa Suomen talouden kannalta olennaisiin rakenteellisiin kysymyksiin ja ulkoista tutkimusrahoitusta saadaan 1,5—2,0 milj. euroa

— tutkijoiden asiantuntijatyö ja Datahuoneen (yhteistyössä muiden Datahuonetoimijoiden kanssa) tekemät selvitykset palvelevat hyvin ministeriöitä ja valtioneuvoston päätöksentekoa

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5	3,4	>3,5	>3,9
Sairauspoissaolot, pv/htv	2,7	<5,0	<5,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	6 606	6 489	7 187
Bruttotulot	2 194	1 500	2 000
Nettomenot	4 412	4 989	5 187
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 066		
— siirtyy seuraavalle vuodelle	2 161		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	300
Palkkausten tarkistukset	12
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2024)	-114
Yhteensä	198
2025 talousarvio	5 187 000
2024 talousarvio	4 989 000
2023 tilinpäätös	4 507 000

03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 58 018 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Asiakastyytyväisyys, asteikko 1—5	4,4	>4,2	>4,0
VTJ-tietopalvelu-rajapinnasta luovutetut tietoyksiköt, milj. kpl	245	>215	>220
Holhoustoimen lupa-asioden keskimääräinen käsittelyaika, pv	33	<30	<40
Suomi.fi-digitaaliset viestit, lähetetyt, milj. kpl	6,3	>17,0	>19,5
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5	3,6	>3,7	>3,6
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,1	<7,5	<8,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	126 218	110 464	109 818
Bruttotulot	48 855	47 000	51 800
Nettomenot	77 363	63 464	58 018
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	19 606		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 693		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	29 634	29 000	30 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	41 883	36 625	37 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-12 249	-7 625	-7 500
Kustannusvastaavuus, %	71	79	80
<i>Liiketaloudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	18 545	17 400	21 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	12 214	9 670	11 667
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	6 331	7 730	9 333
Kustannusvastaavuus, %	152	180	180

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Automaattisen päätöksenteon perustamismenot (kertaluonteinen)	-190
Oikeusturvaohjelma (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-5 900
Oikeusturvaohjelma (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	2 200
Talent Boost -ohjelman pysyvä rahoitus	1 820
TE-uudistuksen rahoitustarpeet	-192
Ulkomaalaisten nopeutettu rekisteröinti	-1 867
Palkkausten tarkistukset	128
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-760
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-685
Yhteensä	-5 446

2025 talousarvio	58 018 000
2024 talousarvio	63 464 000
2023 tilinpäätös	64 450 000

04. Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisen hallinnon palveluiden edellyttämän vahvan tunnistautumisen kustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 000
Yhteensä	-1 000
2025 talousarvio	7 000 000
2024 talousarvio	8 000 000
2023 tilinpäätös	6 246 835

40. Valtion alue- ja paikallishallinto

Selvitysosa: **Aluehallintovirastot** edistävät alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueilla. Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten yhteisen strategia-asiakirjan 2024—2027 mukaisesti aluehallintovirastojen toiminnan strategiset painopisteet ovat:

- turvaamme hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta
- lisäämme elinvoimaa
- toteutamme kestäväää ja puhdasta siirtymää
- edistämme varautumista ja kokonaisturvallisuutta.

01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 66 882 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta
- 2) eräiden terveyden- ja sairaanhoidon tehtävien hallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annettussa asetuksessa (1179/2009) määritellyistä tehtävistä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle
- 3) viraston toimintaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen ja maksuosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Aluehallintovirastojen talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin. Alkoholivalvonnan vuosimaksut on budjetoitu momentille 11.19.09.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Uutta toimintaa ja toiminnan muutoksia koskevat YSL:n mukaiset lupa-asiat, mediaanikäsitteilyaika, kuukautta hakemuksen vireille tulosta päätöksenantoon	10,6	<10,0	<10,0
Yli vuoden vireillä olleiden kanteluiden osuus, % kaikista kanteluista	45	0	0
Todettujen tai epäiltyjen eläintautitapausten edellyttämistä hallinto-päätöksistä ja selvityksistä yhden viikon kuluessa tehtyjen osuus, %	Toteutunut osittain	100	100
Lupasuoritteiden kustannukset/lupasuorite, kolmen vuoden keski-arvon muutos	Toteutunut osittain	<0	<0
Lupasuoritteiden kpl/htv, kolmen vuoden keskiarvon muutos	Toteutunut osittain	>0	>0
Ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupien maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus, %	40	60	65
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5	3,8	>3,8	>3,8
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,3	<8,5	<8,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	83 691	86 531	84 217
Bruttotulot	14 542	16 038	17 335
Nettomenot	69 149	70 493	66 882
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 451		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	14 546		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot	13 458	14 976	16 635
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	20 591	24 960	23 158
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-7 133	-9 984	-6 523
Kustannusvastaavuus, %	65	60	72

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
<i>Liiketaloudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot	67	30	30
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	67	30	30
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aluehallintovirastojen lupamenettelyn sujuvoittaminen	-1 000
EU:n esteettömyysdirektiivin tehtävät	385
Hoitotakuu (Lisätoimet 2024)	-600
Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestäminen	1 000
Kuntakokeilujen vuosien 2023-2024 jatkon rahoitus (siirto momentille 32.30.51)	-130
Lupavoimavarat vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenottoon (RRF pilari1)	-750
Määräaikaisen siirron päätyminen (TA 2021) (siirto momentille 29.01.02)	-1 000
Tietojärjestelmämuutokset	-280
Varhaiskasvatuslain sekä perusopetuslain 42 §:n muutoksista aiheutuva lisäresurssi-tarve	170
Palkkausten tarkistukset	199
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-704
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-901
Yhteensä	-3 611

2025 talousarvio	66 882 000
2024 talousarvio	70 493 000
2023 tilinpäätös	71 244 000

03. Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 216 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen suunnittelun ja koordinaation kehittämiseen
- 2) valtion keskus-, alue- ja paikallishallinnon hallintorakenteiden kehittämiseen
- 3) viranomaisten yhteisten asiakaspalvelumuotojen kehittämiseen ja yhteispalvelun hallinnointiin
- 4) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun järjestämisestä kunnille koituvien kulujen korvaamiseen
- 5) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun käyttöön tarkoitettujen ICT-järjestelmien hankintaan ja ylläpitoon

6) ohjausjärjestelmien kehittämiseen

7) hallitusohjelman mukaisen uuden monialaisen ja valtakunnallisen lupa-, ohjaus- ja valvonta-tehtäviä kokoavan viraston toimeenpanosta aiheutuvien kulujen maksamiseen

8) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen ja vakinaisen henkilöstön palkkaus-menoihin.

Määrärahasta on varattu 1 000 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-800
Yhteensä	-800

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	1 216 000
2024 talousarvio	2 016 000
2023 tilinpäätös	2 018 000

50. Eläkkeet ja korvaukset

Selvitysosa: Valtion eläketurvan piirissä olevat eläkkeet myöntää ja maksaa Keva niille eläkkeen saajille, jotka ovat viimeksi olleet pääasiallisesti valtion eläketurvan piirissä (viimeisen eläkelaitoksen periaate). Valtio siirtää Kevalle katteen eläkkeiden maksamiseksi ja toteutunut eläkemeno kirjataan momentille 28.50.15.

Keva laatii valtion eläkemenoennusteet lyhyen tähtäimen ennustemallilla. Malli antaa tulokseksi viiden vuoden ennusteen, jota käytetään talousarvioesityksen laadinnassa. Valtion eläketurvan piiriin kuuluville myönnettyjen kuntoutusetuuksien menovaraus arvioidaan erikseen. Samoin erikseen arvioidaan kuinka paljon momentilta 28.50.15 suoritetaan korvauksia Kevalle perustuen ennen 1.1.1987 tapahtuneisiin toimintojen siirtoihin valtiolta kunnille.

Momentilta 28.50.16 suoritetaan korvauksia valtion laitosten (Televa, Valtion polttoainetehdas, Vammaskosken tehdas, Lapuan patruunatehdas) yhtiöittämisiin liittyen, jolloin ns. vanhoina työntekijöinä yhtiöiden palvelukseen siirtyneille henkilöille säilytettiin valtion eläkelain tasoinen eläketurva ja eläkeoikeuksien siirrot valtion työeläkejärjestelmästä Euroopan yhteisöjen vastavaan järjestelmään.

15. Eläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 622 854 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisten alojen eläkelain (81/2016) ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaisten

1) eläkkeiden, perhe-eläkkeiden, kuntoutustukien ja muiden kuntoutusetuuksien (ml. mahdolliset arvonlisäverot) ja niiden lisien

2) viivästyskorotusten

3) mahdollisten oikeudenkäyntikulujen

4) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien ennakkomenojen

5) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien selvittelyerien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2025 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3085).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion, kunnan, seurakunnan, yksityisen palveluksen perusteella myönnetty eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet sekä valtionapulaitosten, liikelaitosten ja liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten vastaavat eläkkeet	5 605 544 000
Kansanedustajien eläkkeet ja perhe-eläkkeet	15 210 000
Valtion eläketurvan piiriin kuuluville henkilöille myönnetty kuntoutusetuudet	2 100 000
Yhteensä	5 622 854 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	88 442
Muutos eläkemenoennusteessa	-60 199
Yhteensä	28 243

2025 talousarvio	5 622 854 000
2024 talousarvio	5 594 611 000
2023 tilinpäätös	5 326 726 933

16. Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 797 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) korvausten maksamiseen Nokia Oyj:lle, Vapo Oy:lle, Vammas Oy:lle ja Lapua Oy:lle siitä valtion eläkelain tasoisen eläketurvan säilyttämisestä syntyvästä lisärasituksesta, joka näille yhtiöille

aiheutuu 31.8.1976 Televan, 31.12.1983 Valtion polttoainokeskuksen, 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan ja Lapuan patruunatehtaan palveluksessa olleen henkilöstön siirrosta yhtiöiden palvelukseen

2) korvausten maksamiseen yrityskauppojen tai vastaavien yritysten omistuspohjan uudelleenjärjestelyjen yhteydessä tai konsernin sisällä yhtiöstä toiseen vanhana työntekijänä ennen 1.1.1994 siirretyn henkilön työnantajalle sekä Patria Vammas Oy:n tai Patria Lapua Oy:n palveluksesta yrityskauppojen, liikkeen luovutuksen tai vastaavien uudelleenjärjestelyjen yhteydessä vanhana työntekijänä siirretyn henkilön työnantajalle, jolloin vanhana työntekijänä tarkoitetaan 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan tai Lapuan patruunatehtaan palveluksesta Vammas Oy:n tai Patruunatehdas Lapua Oy:n palvelukseen ja myöhemmin Patria-konserniin siirtyneitä henkilöitä

3) eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä suoritettuihin eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirtoihin valtion eläkejärjestelmää asiaa koskevan lain (165/1999) mukaisesti

4) ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen voimassa olevien valtioneuvoston päätösten mukaisesti sekä aiemmin myönnettyjen ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen

5) enintään 9 000 euroa eduskunnan kansliatoimikunnan myöntämien ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2025 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3085).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korvaus Nokia Oyj:lle	10 000
Korvaus Vapo Oy:lle	140 000
Korvaus Vammas Oy:lle	11 000
Korvaus Lapua Oy:lle	150 000
Muut korvaukset	10 000
Eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirrot Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmiin	1 510 000
Ylimääräiset eläkkeet	957 000
Eduskunnan kansliatoimikunnan ylimääräiset eläkkeet (enintään)	9 000
Yhteensä	2 797 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	45
Muutos eläkemenoennusteessa	-120
Yhteensä	-75

2025 talousarvio	2 797 000
2024 talousarvio	2 872 000
2023 tilinpäätös	2 041 116

50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 590 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tapaturmakorvauksiin
- 2) liikennevahinkokorvauksiin
- 3) ryhmähenkivakuutusta vastaavaan etuun
- 4) valtion virkamiesten toistuviin korvauksiin
- 5) valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvauksiin
- 6) raideliikennevastuulain mukaisiin korvauksiin
- 7) oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain nojalla aiheutuvien hyvitysten maksamiseen
- 8) vahingonkorvauksen maksamiseen sovellettaessa valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettua lakia
- 9) tapaturma- ja liikennevahinkojen korvauksiin liittyviin asiantuntijapalkkioihin
- 10) oikeudenkäyntikuluihin, jotka johtuvat valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettuun lakiin tai liikennevakuutuslakiin perustuvan korvausasian hoitamisesta
- 11) valtioneuvoston erikseen päättäessä luonnonkatastrofien johdosta katastrofialueilla tehdyistä pelastus- ja evakuointitoimista, evakuointilennoista ja annetusta sairaanhoidosta sekä surmansa saaneiden kotimaahan kuljettamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen
- 12) matkavahinkojen korvaamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu seuraaviin säädöksiin:

Tapaturmakorvaukset: työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015), julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 14 §, laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012), laki sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta (1521/2016), laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä (1522/2016), sotilastapaturmalaki (1211/1990), valtion eläkelain (1295/2006) 26 §, käräjäoikeuslaki (581/1993), laki valtion henkilöstölle etätyöstä johtuvissa olosuhteissa sattuneiden tapaturmien korvaamisesta (1012/2022) sekä tapaturmakorvausjärjestelmään liittyvä muu lainsäädäntö

Liikennevahinkokorvaukset: liikennevakuutuslaki (460/2016) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annettu laki (626/1991)

Valtion virkamiesten toistuvat korvaukset: valtion virkamieslaki (750/1994) ja eroraha-asetus (1350/1994)

Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset: eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annettu

laki (269/1974) ja valtion virantoimituksesta tai työtehtävästä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annettu laki (794/1980)

Raideliikennevastuulaki (113/1999)

Laki oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä (362/2009)

Laki valtion vahingonkorvaustoiminnasta (978/2014)

Laki valtion virkamatkoilla sattuneiden vahinkojen korvaamisesta (530/2017)

Asetus valtion palveluksessa olleen henkilön kuoltua suoritettavan taloudellisen tuen myöntämisestä ja maksamisesta (1044/1976)

Laki kansanedustajana toimineen henkilön kuoltua suoritettavasta ryhmähenkivakuutusta vastaavasta edusta (895/1979)

Laki asevelvollisen kuoltua suoritettavasta taloudellisesta tuesta (1309/1994).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tapaturmakorvaukset	33 300 000
Liikennevahinkokorvaukset	2 300 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaavan edun korvaukset	1 300 000
Valtion virkamiesten toistuvat korvaukset	40 000
Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset	150 000
Raideliikennevastuulain mukaiset korvaukset	80 000
Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset	70 000
Oikeudenkäynnin viivästyshyvitykset	250 000
Valtion vastuuseen perustuvat vahingonkorvaukset	1 400 000
Matkavahingot	1 700 000
Yhteensä	40 590 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	1 000
Yhteensä	1 000

2025 talousarvio	40 590 000
2024 talousarvio	39 590 000
2023 tilinpäätös	36 483 256

63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 375 086 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien, valtion toisten eläkelaitosten puolesta myöntämien eläkkeiden maksamiseen

2) niiden valtion eläkkeisiin sisältyvien määrien maksamiseen, joista Keva eräiden omistajan-vaihdostilanteiden johdosta suorittaa korvauksen VILMA-kustannustenjaon yhteydessä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2025 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3085).

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.51.

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista varten.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	5 779
Muutos eläkemenoennusteessa	3 560
Yhteensä	9 339

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	375 086 000
2024 talousarvio	365 747 000
2023 tilinpäätös	320 856 146

95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 34 961 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen korkoihin sekä muiden eläkelaitosten valtiolle maksamien ennakoiden korkoihin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtio maksaa korkoa VILMA-kustannustenjakoon muiden eläkelaitosten maksamista valtion eläkelain mukaisista eläkkeistä sekä saaduista kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vakuutusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkomeno.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 13.01.09.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muut eläkemenoon vaikuttavat muutokset	-3
Vakuutusmaksukorko-oletuksen muutos	442
Yhteensä	439

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	34 961 000
2024 talousarvio	34 522 000
2023 tilinpäätös	17 345 668

60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja henkilöstömenoja.

02. Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) välttämättömän lisähenkilökunnan palkkausten tai valtion virkamieslain (750/1994) 9 b §:n 1 momentin soveltamisen kustannuksiin sellaisissa tapauksissa, joissa määrärahatarve ei ole ollut tiedossa talousarvioesitystä laadittaessa
- 2) valtiovarainministeriön tekemistä päätöksistä virkasuhteen ehtoja tai virkasuhteen päättymisestä johtuvia korvauksia koskevien menojen maksamiseen
- 3) viraston tuotannollisten tai taloudellisten syiden mukaisissa sopeutustilanteissa maksettujen irtisanoutumiskorvausten jälkikäteiseen korvaamiseen virastoille
- 4) valtion virkamieslain (750/1994) 27 a §:n sekä työsopimuslain 7 luvun 13 §:n mukaisissa tilanteissa viraston irtisanotulle henkilöstölle maksettujen työllistymistä edistävän valmennuksen tai koulutuksen kustannusten jälkikäteiseen korvaamiseen virastolle
- 5) tuotannollisten tai taloudellisten syiden mukaisissa muutostilanteissa virkamiehen virkamieslain 20 §:n mukaisesta toisessa virastossa työskentelystä aiheutuvia kustannuksia, kun työskentely edistää virkamiehen palvelussuhteen jatkumista tai työllistymistä
- 6) valtion yleisen virka- ja työehtosopimuksen liitteessä 1 olevien viraston muutostilanteisiin liittyvien muuttokustannusten tai muihin virastolle muutostilanteesta johtuvien kustannusten jälkikäteiseen korvaamiseen virastolle
- 7) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkausmenoihin.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa valtion ylimmän virkamiesjohdon palvelussuhdeturvan järjestämisen määräaikaisten virkasuhteen päättyessä. Määrärahaa voidaan käyttää valtion virkamieslain (750/1994) 9 b §:n 1 momentin mukaisten enintään kahden vuoden määräaikaisten

virkasuhteiden menoihin ja harkinnanvaraisten erokorvausten maksamiseen valtion ylimmälle virkamiesjohdolle.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-2 000
Yhteensä	-2 000
2025 talousarvio	500 000
2024 talousarvio	2 500 000
2023 tilinpäätös	375 896

10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 010 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion organisaatioiden uudistumiskykyä, työyhteisöjen toimivuutta ja työhyvinvointia sekä työsuojelua edistävään tietojen keräämiseen, tutkimukseen ja kehittämiseen valtionhallinnossa
- 2) valtiotyönantajan ja sen palveluksessa olevan henkilöstön välisiä työelämysuhteita edistävään tietojen keräämiseen, tutkimukseen ja kehittämiseen valtionhallinnossa
- 3) edellä mainittuja koskevaan koulutukseen, valmentamiseen, viestintään ja verkostotoimintaan.

Selvitysosa: Määräraha perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991).

Määräraha lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon valtion henkilöstömäärän väheneminen ja toisaalta virka- ja työehtosopimusneuvotteluissa sovittujen palkankorotusten vaikutus palkkasummaan. Tavoitteena on valtion organisaatioiden uudistumiskyvyn kehittäminen, turvallisen työn tekemisen edellytysten parantaminen valtion työpaikoilla sekä valtion henkilöstön työhyvinvoinnin tukeminen toteuttamalla ja rahoittamalla aihepiiriin liittyvää viestintää, verkostotoimintaa, vuoro-vaikutusta sekä tietojen keräämistä, tutkimusta ja kehittämis- ja kokeiluhankkeita. Valtiovarainministeriö päättää vuosittain määrärahan kohdistamisen painopistealueista Valtiokonttorin esityksestä.

Määrärahan käyttöä hallinnoi Valtiokonttori, joka tekee päätökset virastojen kehittämis- ja kokeiluhankkeiden määrärahahakemuksista. Koko valtion tai usean viraston kattavassa laajassa kehittämishankkeessa myös Valtiokonttori voi toimia kyseisen kehittämishankkeen koordinoijana, jolloin hanketta koskeva määräraha voidaan myöntää Valtiokonttorin käyttöön.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.60.

2025 talousarvio	1 010 000
2024 talousarvio	1 010 000
2023 tilinpäätös	980 000

(12.) Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työllisyysrahaston maksamien koulutuskorvausten määrän väheneminen (2024)	3 000
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-15 000
Yhteensä	-12 000

2024 talousarvio 12 000 000

2023 tilinpäätös 10 243 810

70. Valtionhallinnon kehittäminen

Selvitysosa: Momentin 28.70.01 määrärahalla ohjataan ja kehitetään valtiovarainministeriön vastuualueelle kuuluvia hallitusohjelmaan sisältyviä tai ministeriön tavoitteisiin lukeutuvia kehittämishankkeita ja -toimenpiteitä ja rahoitetaan julkisen hallinnon tuottavuutta lisääviä hankkeita sekä valtiovarainministeriön hallinnonalan palvelukeskusten tuottamien palvelujen kehittämisinvestointeja.

Momentin 28.70.40 määrärahalla turvataan viranomaisradioverkkoon perustuvan viranomaisviestintäpalvelun käyttö ja ylläpito sekä uuden laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun Virve 2:n kehittäminen. Määrärahalla toteutetaan uuden viranomaisviestintäpalvelun kehittämishanketta, jossa nykyinen Virve-palvelu korvataan uudella viranomaisten aikakriittisen viestinnän mahdollistavalla laajakaistaisella viestintäpalveluratkaisulla vuoteen 2030 mennessä. Uudella palvelulla mahdollistetaan mm. kuvien, videon ja tiedostojen jakaminen turvallisuusviranomaisten kesken eli käyttäjät saavat ajantasaisemman tilannekuvan toimintaansa. Määrärahaa käytetään myös viranomaisverkon varavoimaratkaisujen kovennuksiin ja ylläpitoon.

01. Toimintatapojen ja digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 22 106 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtiovarainministeriön vastuualueelle kuuluvien hallitusohjelmaan sisältyvien tai ministeriön tavoitteisiin lukeutuvien kehittämishankkeiden ja -toimenpiteiden toteutukseen ja ohjaukseen
- 2) julkisen hallinnon tuottavuutta lisäävien hankkeiden rahoittamiseen
- 3) valtiovarainministeriön hallinnonalan palvelukeskusten tuottamien palvelujen kehittämisinvestoinneista aiheutuviin menoihin
- 4) kehittämiseen ja ohjaukseen liittyvään kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhankkeisiin
- 5) harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin
- 6) enintään 65 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenoihin tuottavuutta lisäävissä hankkeissa.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää julkisen hallinnon, valtionhallinnon ja valtiovarainministeriön hallinnonalan toimintatapojen ja -prosessien, digitalisaation, yhteisten ICT-palvelujen, tieto- ja kyberturvallisuuden, varautumisen ja riskienhallinnan kehittämiseen ja ohjaamiseen sekä niihin liittyvien ostopalvelujen hankintaan kaupallisilta ja hallinnon sisäisiltä palveluntuottajilta.

Määrärahaa voidaan käyttää myös julkisen hallinnon tuottavuutta lisäävien hankkeiden rahoittamiseen painottaen erityisesti hallitusohjelmaan kirjattuja hankkeita. Myönnettävän rahoituksen ehtona on hankesuunnitelma, joka sisältää kustannushyötyanalyysin ja suunnitelmassa esitettyihin tavoitteisiin sitoutuminen. Rahoitettavissa hankkeissa painotetaan toimeenpanon nopeutta ja hankkeen kautta saavutettavia säästöjä.

Määrärahaa voidaan lisäksi käyttää valtiovarainministeriön hallinnonalan palvelukeskusten ja niiden tuottamien palvelujen kehittämis-, korvaus- ja laajennusinvestointeihin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

DigiFinland Oy:n pääomapalautus	-4 000
Digitaalinen henkilöllisyys	-1 150
eOppivan pysyvä ylläpito (siirto momentille 28.01.01)	-650
Hankinta-Suomi -ohjelman rahoitus (siirto momentille 28.01.01)	-310
Kansallisarkiston Massadigitointihanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 29.01.06)	1 304
Kansallisarkiston Massadigitointihanke (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 29.01.06)	-1 276
Kansallisarkiston Sähköisen arkistoinnin kehittäminen -hanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 29.01.06)	1 505
Kansallisarkiston Sähköisen arkistoinnin kehittäminen -hanke (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 29.01.06)	-1 272
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO -hanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 35.10.52)	1 885
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO -hanke (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 35.10.52)	-1 985
Määrärahojen keskittäminen (siirto momentilta 28.20.10)	8 430
Määrärahojen keskittäminen (siirto momentilta 28.70.02)	2 290
Määrärahojen keskittäminen (siirto momentilta 28.70.20)	9 976
Oikeushallinnon pilvi- ja sovelluspalvelujen kehittäminen (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.21)	1 485
Oikeushallinnon pilvi- ja sovelluspalvelujen kehittäminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 25.01.21)	-1 601
Oikeusturvaohjelma (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.30.03)	5 900
Oikeusturvaohjelma (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.30.03)	-2 200
Palkkausmenojen siirto (siirto momentille 28.01.01)	-1 150
Perustietotekniikan yhtenäistäminen (VNID ja Pälkä) (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 23.01.01)	3 440
Poliisihallituksen ICT-toiminnan modernisointiohjelma (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 26.10.01)	3 800
Poliisihallituksen ICT-toiminnan modernisointiohjelma (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 26.10.01)	-1 700

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

SALLI - Sähköisen asioinnin kehittäminen elintarvikeketjussa (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	1 009
SALLI - Sähköisen asioinnin kehittäminen elintarvikeketjussa (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-524
SAMPO - maksu-, raportointi ja saatavien seurantarjestelmä (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-500
SAMPO - maksu-, raportointi ja saatavien seurantarjestelmä (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	1 000
Siirtyneiden määrärahojen uudelleenbudjetointi	3 600
Tasomuutos (Lisätoimet 2024)	-1 600
Tasomuutos tuottavuusmomentin siirroista	-14 018
Teknologiaympäristöjen uudistaminen -hanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	243
Tullin tehtävienhallinnan kehittäminen (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.10.02)	1 600
Tuottavuuden parantaminen ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota kehittämällä -hanke (LUVAKE) (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 35.01.01)	1 228
Tuottavuuden parantaminen ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota kehittämällä -hanke (LUVAKE) (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 35.01.01)	-1 166
Täytäntöönpanojärjestelmän ja sakkorekisterin uudistus (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.05)	1 438
Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.20.01)	-2 100
Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.40.03)	800
Yhdessä-hanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 23.01.01)	1 705
Toimintamenoasäästö (Lisätoimet 2024)	-3 600
Yhteensä	11 836

Momentin nimike on muutettu.

2025 talousarvio	22 106 000
2024 II lisätalousarvio	23 402 000
2024 talousarvio	10 270 000
2023 tilinpäätös	13 933 000

(02.) Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät ja hankintatoimen vaikuttavuus (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisen hankintailmoitusjärjestelmän ylläpito ja kehittäminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.20.01)	-1 600
Kieku-tietojärjestelmän päivittäminen henkilöstöhallinnon osalta	200
Maksullisen toiminnan ulkopuoliset kehittämiskustannukset (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.20.07)	4 350

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksullisen toiminnan ulkopuoliset kehittämiskustannukset (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 28.20.07)	-2 460
Määrärahojen keskittäminen (siirto momentille 28.70.01)	-2 290
Palkkausmenojen siirto (siirto momentille 28.01.01)	-350
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-2 200
Yhteensä	-4 350

Momentin nimike on muutettu.

2024 talousarvio	4 350 000
2023 tilinpäätös	8 600 000

(05.) Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän ICT-kustannukset	-100 000
Pelastustoimen tietohallinnon ja tiedonhallinnon kehittäminen	-4 200
Siirtyneiden määrärahojen uudelleenbudjetointi	25 000
Valmistelurahoituksen poisto	-900
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-25 000
Yhteensä	-105 100

2024 talousarvio	105 100 000
2023 tilinpäätös	5 100 000

(20.) Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määrärahojen keskittäminen (siirto momentille 28.70.01)	-9 976
Tarkentunut arvio	7 918
Tasomuutos (Lisätoimet 2024)	-1 600
Yhteensä	-3 658

2024 II lisätalousarvio	-1 200 000
2024 talousarvio	3 658 000
2023 tilinpäätös	30 031 000

40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 32 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää viranomaisradioverkon sekä laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun ylläpidon ja kehittämisen edellyttämän hintatuen ja alijäämätuen, kehittämis- ja käyttöönotto-hankkeiden, varautumistoimenpiteiden sekä EU:n rahoittamien hankkeiden kansallisen vastinrahoituksen maksamiseen Suomen Erillisverkot Oy:lle tai sen tytäryhtiölle.

Selvitysosa: Momentilta myönnetyn määrärahan tavoitteena on turvata viranomaisradioverkkoon perustuvan viranomaisviestintäpalvelun käyttö ja ylläpito sekä uuden laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun kehittäminen. Uuden viranomaisviestintäpalvelun kehittämishanke on käynnistetty ja hankkeen toteutuksesta vastaa Suomen Erillisverkot Oy.

Lisäksi momentilla myönnetyllä määrärahalla toteutetaan viranomaisverkon ja uuden viranomaisviestintäpalvelun varavoimaratkaisujen kovennukset ja ylläpito, joiden toteutuksesta vastaa Suomen Erillisverkot Oy.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	9 000
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-4 000
Yhteensä	5 000

2025 talousarvio	32 800 000
2024 II lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	27 800 000
2023 tilinpäätös	21 200 000

80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

Selvitysosa: Yleisiä veroja ja maksuja koskeva lainsäädäntövalta sekä oikeus kantaa veroja kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan valtakunnalle. Ahvenanmaalaiset verovelvolliset maksavat pääsääntöisesti veroja valtiolle samoilla perusteilla kuin verovelvolliset muualla maassa. Tuloverolain (1535/1992) mukaan valtion progressiivisen tuloveroasteikon veroprosentteja alennetaan laskettaessa veron määrää niille verovelvollisille, joiden kotikunta sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa. Alhaisemmat marginaaliveroprosentit johtavat siihen, että ansiotulojen valtionverotus on Ahvenanmaalla kevyempää kuin Manner-Suomessa. Ahvenanmaan kuntien kunnallisveroprosentit ovat kuitenkin korkeammat kuin Manner-Suomen kunnissa ja näin ollen ansiotuloverotuksen taso kokonaisuudessa on vastaava Ahvenanmaalla ja Manner-Suomessa. Ahvenanmaan maakunnalle suoritetaan itsehallinnosta aiheutuvien menojen kattamiseksi vuosittain valtion varoista määrä, joka vahvistetaan itsehallintolain tarkoittamassa tasoituksessa ja verotasoituksessa. Ahvenanmaan valtuuskunta toimittaa tasoituksen ja verotasoituksen vuosittain jälkikäteen kultakin vuodelta. Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset kyseisen vuoden tulot lukuun ottamatta ansio- ja pääomatuloveroja, yleisradiovero, rajoitetusti verovelvollisten maksamaa lähdeveroa, yhteisöveroa, tonnistoveroa, arpajaisvero sekä uusia valtion lainoja (tasoituspohja) kerrotaan tietyllä suhdeluvulla (tasoitusperuste).

Tasotusmäärästä ja verotasotusmäärästä maksetaan vuosittain ennakkoa, joka on otettava valtion talousarvioesitykseen. Ahvenanmaan valtuuskunta vahvistaa ennakon suuruuden. Vuotuisen ennakon arvioitu määrä lasketaan samoin perustein kuin lopullinen tasotus ja verotasotus.

Ahvenanmaan maakunnalle voidaan itsehallintolain mukaan myöntää myös ylimääräistä määrärahaa ja lisäavustusta poikkeuksellisissa olosuhteissa itsehallintolaissa tarkemmin säädetyin perustein. Myös näistä määrärahoista päättää Ahvenanmaan valtuuskunta. Itsehallintolain mukaan tasavallan presidentti vahvistaa tasotusta koskevan valtuuskunnan päätöksen sekä edellä tarkoitettuja muita määrärahoja koskevat valtuuskunnan päätökset. Ahvenanmaan valtuuskunnan päätökset on vahvistettava niitä muuttamatta tai jätettävä vahvistamatta.

30. Ahvenanmaan tasotusmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 206 919 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 46 §:n mukaista tasotusmäärää ja sitä koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Kun tasotus lain mukaan suoritetaan jälkikäteen, saattavat tällöin vielä vahvistamattomien tasotusten määrät nousta ennakkomaksuja suuremmiksi. Tämän johdosta määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen tasotuksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

Selvitysosa: Tasotusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset kyseisen vuoden tulot lukuun ottamatta ansio- ja pääomatuloveroja, yleisradioveroa, rajoitetusti verovelvollisten maksamaa lähdeveroa, yhteisöveroa, tonnistoveroa, arpajaisveroa sekä uusia valtion lainoja (tasotuspohja) kerrotaan tietyllä suhdeluvulla (tasotusperuste).

Tasotusmäärän laskennassa tulee itsehallintolain 46 §:n 2 momentin mukaan ottaa huomioon myös puolet Ahvenanmaan väestömäärässä tapahtuneesta muutoksesta suhteessa koko Suomen väestömäärään (Ahvenanmaan väestönoisuus) 31 päivästä joulukuuta 2020 alkaen. Ahvenanmaan väestönoisuuden määrittämiseksi käytetään kerrointa, joka annetaan viiden desimaalin tarkkuudella. Ahvenanmaan väestönoisuuden kasvaessa tasotusmäärää korotetaan ja väestönoisuuden vähetessä tasotusmäärää alennetaan. Väestönoisuuden muutokset otetaan huomioon toteutuneesta kehityksestä saatujen tietojen perusteella lopullisen tasotuksen määrässä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuloarvioiden muutos	2 118
Yhteensä	2 118
2025 talousarvio	206 919 000
2024 II lisätalousarvio	1 859 000
2024 I lisätalousarvio	-2 969 000
2024 talousarvio	204 801 000
2023 tilinpäätös	198 415 589

34. Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 110 715 000 euroa.

Määrärahaa saa Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 49 §:n mukaista verotasoitusmäärää ja sitä koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen verotasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

Selvitysosa: Verotasoituksena palautetaan Ahvenanmaan maakunnalle vuosittain valtion varoista Ahvenanmaalla kunakin verovuotena maksuun pannut valtiollisten ansio- ja pääomatuloverojen, rajoitetusti verovelvollisten maksaman lähdeveron, yhteisöveron sekä tonnisto- ja tonnistoveron rahamäärät. Niin ikään palautetaan vuosittain Ahvenanmaalla maksettujen arpajaisverojen rahamäärät. Verotasoitus suoritetaan vuosittain jälkikäteen jokaiselta verovuodelta. Verotasoitusmäärästä maksetaan kuukausittain ennakkoa. Ennakkosumma lasketaan käyttämällä perustana aikaisemman verotuksen toteutumaa ja ennusteita.

Jos itsehallintolain 49 §:n 1 momentissa tarkoitettu yhteisöveron ja pääomatuloveron yhteenlaskettu toteutuma alittaa yli 10 prosentilla sen yhteisen rahamäärän, jonka Ahvenanmaan maakunta olisi saanut vastaavien verojen osalta käyttäen perusteena 46 §:n 1 ja 2 momentin mukaan laskettua tasoitusmäärää, kuuluu erotus 49 §:n 2 momentin mukaan maakunnalle.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuloarvion muutos	-3 985
Yhteensä	-3 985
2025 talousarvio	110 715 000
2024 II lisätalousarvio	-6 305 000
2024 talousarvio	114 700 000
2023 tilinpäätös	122 550 421

(35.) *Elpymis- ja palautumisvälineen rahoitus Ahvenanmaan maakunnalle* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2024 talousarvio	700 000

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

Selvitysosa: Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus on yhteensä n. 26,2 mrd. euroa ja mahdolliseen lisärahoitustarpeeseen on varattu 1 milj. euron arviomääräraha. Valtionavustuksia tai korvauksia sisältyy pääluokkiin 25, 26, 32, 33 ja 35.

Keskeiset uudistukset

Hallitusohjelman ja kevään 2024 kehysriihen päätösten mukaisesti ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoitusta kevennetään, lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin pääsyä vahvistetaan (terapiatakuu), terveydenhuollon asiakasmaksuja korotetaan, ajokorttitar-

kastukset rajataan palveluvalikoiman ulkopuolelle, perustason terveydenhuollon hoitotakuu pidentetään 3 kuukauteen, lastensuojelun henkilöstön sijaisten kelpoisuusvaatimuksia joustavoitetaan ja vammaispalvelulain soveltamisalaa tarkennetaan siten, että se säilyy erityislakina.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnalliset ja vaikuttavuustavoitteet

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 22 §:ssä säädettiin aiemmin sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisista tavoitteista, jotka valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi. Vuosille 2023—2026 vahvistettujen ja vuonna 2024 päivitettyjen tavoitteiden mukaan mm.

- Selkeä palvelujärjestelmä, palveluverkko ja palveluohjaus lisäävät perustason palvelujen saatavuutta, jatkuvuutta ja yhteensovittamista.
- Sote-henkilöstön riittävyyden, saatavuuden ja pysyvyyden varmistamiseen on luotu edellytykset.
- Toiminta on taloudellisesti kestävä ja kustannusten kasvua hidastetaan suhteessa palveluntarpeen kasvuun.
- Toiminnan ohjauksessa ja johtamisessa painotetaan vaikuttavuusperustaisuutta.
- Hyvinvointialueiden ja kuntien sekä muiden toimijoiden välillä on toimivat yhteistyörakenteet, joissa painottuu ennaltaehkäisy.
- Joustava ja kriisinkestävä palvelujärjestelmä turvaa väestön terveyttä, hyvinvointia ja riittävää toimeentuloa koko maassa.
- Palvelujärjestelmän sekä perusterveyden- ja sosiaalihuollon palveluihin liittyvä tutkimus- ja kehittämistoiminta vahvistuu.
- Kansallisesti ja yhteistyöalueittain suunniteltu tiedonhallinta ja digitalisaatio tukevat tavoitteiden saavuttamista ja asukaslähtöistä toiminnan uudistamista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteita käsitellään lisäksi pääluokassa 33.

Pelastustoimen tavoitteet

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) 8 §:ssä säädettiin aiemmin valtakunnallisista tavoitteista pelastustoimen järjestämiselle, jotka valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi. Vuosille 2023—2026 vahvistettujen tavoitteiden mukaan mm.

- Pelastustoimen palvelutaso toteutuu yhdenvertaisesti ja laadukkaasti sekä valtakunnallisesti että alueellisesti.
- Pelastustoimen henkilöstöresurssit ovat riittävät ja henkilöstö on osaavaa ja hyvinvoivaa.
- Pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisy on järjestetty riskiperusteisesti, yhdenmukaisesti ja vaikuttavasti.
- Pelastustoimella on välitön kyky toimia suunnitellusti kaikissa turvallisuustilanteissa, ja se säilyy turvallisuuden lähipalveluna.
- Pelastustoimen alueellinen ja valtakunnallinen valmius sekä varautuminen mahdollistavat väestön suojaamisen kaikissa olosuhteissa.

Sisäministeriön vaikuttavuustavoitteita kuvataan tarkemmin pääluokassa 26.

Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevista valtakunnallisista tavoitteista on säädetty 1.8.2024 alkaen hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 12 a §:ssä.

31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 26 235 003 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) mukaisen valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion hyvinvointialueille myöntämä rahoitus perustuu edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin ja niihin tehtäviin hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 7—10 §:n mukaisiin tarkistuksiin huomioiden ennakoitu palvelutarpeen kasvu, kustannustason muutos, tehtävämuutokset sekä jälkikätestarkistus. Hyvinvointialueille myönnetään valtion rahoitusta hyvinvointialueen asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden, asukastiheyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, saamenkielisyyden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien ja yliopistollisen sairaalan sekä pelastustoimen riskitekijöiden perusteella.

Valtion rahoituksen määräytymistekijöiden osuudet¹⁾

Määräytymistekijä	%	1 000 euroa
Sosiaali- ja terveydenhuolto yhteensä, josta	97,793	25 721 555
Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarve	79,226	20 838 073
Asukasmäärä	13,043	3 430 612
Asukastiheys	1,457	383 337
Vieraskielisyys	1,943	511 116
Kaksikielisyys	0,486	127 779
Saamenkielisyys	0,013	3 322
Saaristoisuus	0,110	28 878
Yliopistosairaalalisä	0,543	142 879
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	0,972	255 558
Pelastustoimi yhteensä, josta	2,207	580 542
Asukasmäärä	1,435	377 352
Asukastiheys	0,110	29 027
Riskitekijät	0,662	174 162

¹⁾ Taulukossa esitetään laskennallisen rahoituksen jakautuminen määräytymistekijöittäin. Esitetyistä luvuista ei ole vähennetty siirtymätasausa.

Määräytymistekijöiden osuudet muuttuvat vuosittain määräytymistekijöiden ja hyvinvointialueiden tehtävämuutosten perusteella kohdistuvan rahoituksen muutosten mukaisesti.

Kullekin hyvinvointialueelle myönnetään valtion rahoituksena euromäärä, joka saadaan laskettaessa yhteen hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 13 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset ja 21 §:ssä tarkoitetut pelastustoimen laskennalliset kustannukset. Lisäksi alueet saavat siirtymätasausa tai alueiden rahoituksesta vähennetään siirtymätasauksen mukainen erä lain 35 §:n mukaisesti.

Määräraha hyvinvointialueittain

Hyvinvointialue	1 000 euroa	euroa/asukas
Helsinki	2 949 520	4 373
Vantaa ja Kerava	1 200 359	4 202
Länsi-Uusimaa	1 953 206	3 946
Itä-Uusimaa	425 169	4 295
Keski-Uusimaa	859 736	4 185
Varsinais-Suomi	2 329 871	4 747
Satakunta	1 070 345	5 055
Kanta-Häme	803 813	4 741
Pirkanmaa	2 507 332	4 649
Päijät-Häme	954 333	4 667
Kymenlaakso	892 897	5 628
Etelä-Karjala	605 086	4 834
Etelä-Savo	757 084	5 828
Pohjois-Savo	1 288 118	5 190
Pohjois-Karjala	836 801	5 155
Keski-Suomi	1 270 421	4 649
Etelä-Pohjanmaa	964 281	5 061
Pohjanmaa	842 769	4 745
Keski-Pohjanmaa	333 135	4 918
Pohjois-Pohjanmaa	1 978 677	4 731
Kainuu	403 627	5 753
Lappi	1 008 414	5 725

Määräraha tehtävittäin (1 000 euroa)

Sosiaali- ja terveydenhuolto	25 645 629
Pelastustoimi	589 367
Yhteensä	26 234 995

Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus on yhteensä n. 26,2 mrd. euroa v. 2025. Lisäksi hyvinvointialueet saavat asiakasmaksuja, avustuksia, rahoitustuottoja ja muita tuloja.

Valtion hyvinvointialueille myöntämän sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisen rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain koko maan tasolla huomioimalla ennakoitu palvelutarpeen kasvu, kustannustason nousu sekä tehtävämuutokset. Lisäksi vuoden 2023 rahoituksen lakisääteinen jälkikäteistarkistus huomioidaan vuoden 2025 rahoituksessa. Rahoitukseen lisättävän jälkikäteistarkistuksen määrä on n. 1,41 mrd. euroa. Hyvinvointialueiden rahoituksen indeksikorotus on 3,00 % v. 2025 ja sen vaikutus hyvinvointialueiden rahoitukseen n. 800 milj. euroa, josta vuoden 2023 rahoituksen jälkikäteistarkistukseen sisältyvä indeksikorotuksen määrä on n. 67 milj. euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvun kustannusarvio on n. 270 milj. euroa, josta jälkikäteistarkistukseen sisältyvää palvelutarpeen kasvua on n. 29 milj. euroa vuodelle 2025. Vuodesta 2025 lähtien palvelutarpeen kasvusta huomioidaan 80 %.

Hyvinvointialueiden rahoitukseen vaikuttavina hallitusohjelman sekä vuosia 2025—2028 koskevan julkisen talouden suunnitelman mukaisina tehtävälainsäädännön ja asiakasmaksusäädösten muutoksina on otettu huomioon hoitotakuun pysyttäminen 14 vuorokaudessa ja edelleen muutta-

minen kolmeen kuukauteen -121 200 000 euroa, ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoituksen keventäminen 0,6:een -45 000 000 euroa, lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden vahvistaminen 1.5.2025 alkaen (terapiatakuu) 22 168 000 euroa, lastensuojelun jälkihuollon ikärajan laskun 23 vuoteen säästövaikutuksen kasvu -12 000 000 eurolla -24 000 000 euroon, terveydenhuollon asiakasmaksujen korottaminen -150 000 000 euroa, vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentaminen 24 800 000 euroa, ajokorttitarkastusten rajaaminen palveluvalikoiman ulkopuolelle -5 000 000 euroa ja lastensuojelun henkilöstön sijaisten kelpoisuusvaatimusten joustavoittaminen -2 000 000 euroa. Lisäksi muihin aiemmin tehtyihin säädösmuutoksiin perustuva rahoituslisäys on 17 095 000 euroa.

Vuoden 2025 siirtymätasausten vaikutus rahoitukseen on n. -67 milj. euroa. Rahoituksessa on huomioitu hyvinvointialueille vuonna 2023 siirtyneitä tuloja ja kustannuksia tasaavan vuoden 2024 talousarviossa päätetyn kertaerän poistuminen -531 412 000 euroa, potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista annetun lain kertaluonteisten kustannusten poistuminen -350 000 euroa, tahdosta riippumattomassa psykiatrisessa hoidossa olevien potilaiden oikeusturvaa parantaneen mielenterveyslain muutoksen kertaluonteisten kustannusten poistuminen -310 000 euroa ja vanhemmuuslain muuttamiseen perustuneen kertaluonteisen rahoituksen poistuminen -35 000 euroa.

Vuoden 2025 rahoituksessa on lisäksi huomioitu vuoden 2024 toisessa lisätalousarviossa päätettyjen vuoden 2023 laskennallisen rahoituksen pohjana ollutta nk. siirtolaskelmaa koskevien oikaisujen vaikutus rahoitukseen. Oikaisujen myötä kuntien verotuloista tehtävän siirron tarkentumisesta johtuen hyvinvointialueiden rahoitukseen kohdistetaan kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta siirtoa 559 000 euroa, joka palvelutarpeen kasvun ja indeksikorotuksen vaikutuksesta kasvattaa hyvinvointialueiden valtionrahoitusta yhteensä n. 0,6 milj. eurolla. Oikaisujen vaikutus laskennallisen rahoituksen määrän muutoksen kautta yliopistosairaalisään on 4 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ajokorttitarkastusten rajaaminen palveluvalikoiman ulkopuolelle (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-5 000
Asiakasmaksujen korottaminen (HO 2023, Lisätoimet 2024)	-150 000
Hoitotakuu (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-96 200
Hoitotakuu (pidetään voimassa 1.9.2023 voimaantullut 14 vrk hoitotakuu) (HO 2023)	-25 000
Hoitotakuun toteutus (pmi Marinin hallitus)	14 800
Hyvinvointialueille vuonna 2023 siirtyneitä tuloja ja kustannuksia tasaavan kertaerän poistuminen	-531 412
Indeksikorotuksen määrä v. 2025	732 857
Indeksikorotus (vuoden 2022 kustannuspohjan korjaus LTA2 2024)	35
lääkäiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoituksen keventäminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-45 000
Jälkikäiteistarkistus (indeksikorotus)	66 708
Jälkikäiteistarkistus (palvelujen kysynnän kasvu)	29 072
Jälkikäiteistarkistus (rahoituslain 10 §)	1 316 342
Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta tehtävän siirron tarkentuminen (siirto momentilta 28.90.30 LTA2 2024)	559
Lasten ja nuorten terapiatakuu (HO 2023, lisätoimet 2024) (BudjL)	22 168
Lastensuojelulain muuttaminen (jälkihuollon ikärajan laskeminen) (HO 2023)	-12 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lastensuojelun henkilöstön kelpoisuusvaatimusten joustavoittaminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-2 000
Mielenterveyslain muuttaminen (tahdosta riippumattomassa psykiatrisessa hoidossa olevien potilaiden oikeusturva, summan tarkennus vuodelle 2025 (HO 2023))	-310
Palvelujen kysynnän kasvu	240 557
Palvelujen kysynnän kasvu (vuoden 2022 kustannuspohjan korjaus LTA2 2024)	14
Potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista annetun lain kertaluonteisten kustannusten poistuminen (pmi Marinin hallitus)	-350
Potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista annetun lain pysyvien kustannusten kasvu (pmi Marinin hallitus)	45
Sote-valvontalaki (pmi Marinin hallitus)	2 600
Synnyttäneen äidin selvittämistä ja oikeusgeneettisiä vanhemmuustutkimuksia koskevan kertaluonteisen rahoituksen päätyminen	-35
Vammaispalvelulain soveltamisalan muuttaminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	24 800
Vuoden 2024 siirtymätasauksen poistaminen	103 979
Vuoden 2025 siirtymätasaukset	-67 101
Yliopistosairaalisien rahoitus (vuoden 2022 kustannuspohjan korjaus LTA2 2024)	4
Yhteensä	1 620 132

2025 talousarvio	26 235 003 000
2024 II lisätalousarvio	554 000
2024 talousarvio	24 614 871 000
2023 tilinpäätös	20 777 000 512

32. Hyvinvointialueiden lisärahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 11 §:n mukaisen lisärahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 11 §:n mukaan 2—4 luvussa säädetyn lakisääteisen rahoituksen lisäksi hyvinvointialueilla on oikeus saada valtiolta rahoitusta se määrä, joka on tarpeen sosiaali- ja terveystalouden palvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveystalouden palvelujen tai perustuslain 7, 15 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen. Lisärahoitus myönnetään rahoituslain 26 §:n mukaisen menettelyn perusteella.

2025 talousarvio	1 000 000
2024 talousarvio	1 000 000
2023 tilinpäätös	—

90. Kuntien tukeminen

Selvitysosa: Kunnan peruspalvelujen valtionosuudella ja verotuloihin perustuvalla valtionosuuden tasauksella pyritään turvaamaan kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävät peruspalvelut eri osissa maata ja tasapainottamaan kuntien lakisääteisten tehtävien järjestämisen edellytyksiä ja niiden kokonaisrahoitusta. Valtionosuuden perusteena olevat laskennalliset kustannukset perustuvat keskeisesti ikäryhmittäisiin kustannuksiin. Koska merkittävä osa kuntien valtionosuustehtävistä ja -kustannuksista koskee varhaiskasvatusta sekä esi- ja perusopetusta, kunnan peruspalvelujen valtionosuuden ikäryhmittäisissä kustannuksissa painottuvat erityisesti lapsi- ja nuorisoihkaluokat. Muita laskennallisten kustannusten määräytymistekijöitä ovat työttömyyskerroin, vieraskielisyyskerroin, kaksikielisyys, saaristoisuus, asukastiheyskerroin ja koulutustaustakerroin. Vuodesta 2025 lukien työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisvastuun siirtyessä kunnille määräytymistekijöinä huomioidaan myös työikäisen väestön määrä ja laaja työttömyys. Lisäksi vieraskielisyyden paino nousee.

Kriteerien toinen osa muodostuu lisäosista, jotka ovat syrjäisyyden, työpaikkaomavaraisuuden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, asukasmäärän kasvun sekä saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosat.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta osoitetaan rahoitusta kuntien harkinnanvaraiseen valtionosuuden korottamiseen.

Hallitusohjelman mukaisesti kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantulon sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Tavoitteena on varmistaa erikokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2026 alusta lähtien.

Kuntien yhdistyessä syntyvälle uudelle kunnalle tai vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan yhdistymiseen voidaan maksaa valtion talousarvion rajoissa harkinnanvaraista yhdistymisavustusta. Lisäksi valtio voi maksaa kunnalle korvausta kuntien yhdistymisestä aiheutuvasta valtionosuuden vähenemisestä. Yhdistymisavustusten määräraha on vähennystä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta.

Keskeiset uudistukset

Työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2025 alussa valtiolta kunnille. Uudistuksen yhteydessä kunnille siirtyy myös nykyistä laajempi vastuu työttömyysturvan rahoituksesta. Työ- ja elinkeinopalvelut ovat kunnille uusi valtionosuustehtävä. Tehtävien järjestämisvastuun siirto toteutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuuslain mukaisesti siten, että valtionosuus on 100 prosenttia uusien ja laajentuvien valtionosuustehtävien laskennallisista kustannuksista. Työttömyysturvan rahoitusvastuun laajentaminen toteutetaan uudistuksen voimaantuloa hetkellä kustannusneutraalisti valtion ja kuntien välillä. Rahoitusvastuun laajennus korvataan kunnille täysimääräisesti poikkileikkaustilanteessa valtionosuusjärjestelmän kautta tehtävällä korvauksella.

Vuoden 2025 alussa voimaan tuleva kotoutumislain kokonaisuudistus lisää kunnan vastuuta kotoutumisen edistämisessä. Kotoutumisen alkuvaiheen palvelut kootaan uudeksi kunnan kotoutu-

misohjelmaksi. Maahan muuttaneelle laaditaan kotoutumissuunnitelma, jossa sovitaan, mihin kunnan kotoutumisohjelman mukaisiin palveluihin hän osallistuu. Uudistus yksinkertaistaa myös rahoitusjärjestelmää, jonka perustella valtio maksaa kunnille korvauksia kotoutumisen edistämisestä. Uudistus toteutetaan valtion ja kuntien välillä kustannusneutraalisti siten, että valtionosuus on 100 prosenttia uusien ja laajentuvien valtionosuustehtävien laskennallisista kustannuksista.

Vaikuttavuustavoitteet

Kuntien järjestämän esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen tavoitteena on varhaiskasvatuksen, koulutuksen sekä kirjasto- ja kulttuuripalvelujen varmistaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Kunnille myönnettävän rahoituksen keskeisiä tavoitteita ovat sivistyksellisten perusoikeuksien turvaaminen asuinpaikasta riippumatta jokaiselle lapselle, oppilaalle ja opiskelijalle hänen kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaan sekä osana kansalaisten sivistyksellisiä oikeuksia turvata jokaiselle mahdollisuus kehittää itseään kirjasto-, tieto- ja kulttuuripalveluilla.

Taiteen perusopetuksen tavoitteena on tarjota kunnan asukkaille mahdollisuus osallistua taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla.

Työ- ja elinkeinopalveluiden tavoitteena on turvata osaavan työvoiman saatavuus ja työtä hakevien mahdollisuudet saada työtä sekä edistää uuden yritystoiminnan syntymistä. Osana työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisvastuun siirtymistä työvoimapalvelujen ohjausmalli tulee muuttamaan. Valtioneuvosto vahvistaa työ- ja elinkeinoministeriön esittelystä työllisyyden edistämisen valtakunnalliset tavoitteet hallituskausittain.

Kotoutumisen edistämisen palveluiden tavoitteena on tukea ja tehostaa maahanmuuttajien kotoutumista, työllistymistä ja osaamista sekä osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa.

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 366 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) mukaisen valtionosuuden maksamiseen
- 2) verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen maksamiseen
- 3) kotikuntaa vailla olevien 6—15-vuotiaiden kotikuntakorvausten maksamiseen
- 4) yksityisen opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonnäköveroä vastaavan euromäärän maksamiseen liittyen yksityisen perusopetuksen järjestäjille maksettaviin kotikuntakorvauksiin
- 5) enintään 10 000 000 euroa valtionosuuden harkinnanvaraisen korotuksen maksamiseen
- 6) enintään 3 200 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten ennen vuotta 2016 yleisten kirjastojen perustamishankkeisiin myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)****Kunnan peruspalvelujen valtionosuus**

— 0—5-vuotiaat	2 398 451
— 6-vuotiaat	473 373
— 7—12-vuotiaat	2 739 334
— 13—15-vuotiaat	2 484 705
— 16 vuotta täyttäneet	309 712
— 18—64-vuotiaat	271 732
— työttömyys	398 778
— kaksikielisyys	109 494
— vieraskielisyys	1 048 018
— asukastiheys	215 936
— saaristoisuus	15 253
— saaristo-osakunta	9 909
— koulutustausta	161 837
— laaja työttömyys	271 731
<i>Laskennalliset kustannukset yhteensä</i>	10 908 264

<i>Kuntien rahoitusosuus</i>	8 179 000
Valtionosuus	2 729 264

Valtionosuuden lisäosat

— syrjäisyyden mukaan	67 113
— työpaikkaomavaraisuuden mukaan	75 290
— saamelaisten kotiseutualueen kunnan mukaan	1 206
— hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa	111 299
— asukasmäärän kasvun lisäosa	42 455
<i>Valtionosuuden lisäosat yhteensä</i>	297 364

Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus

— lisäykset	898 239
— vähennykset	-99 805
<i>Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus yhteensä</i>	798 434

Valtionosuuden harkinnanvarainen korotus	10 000

Kirjastojen perustamiskustannusten valtionavustusten siirto	3 200

Kotikuntaa vailla olevien 6—15-vuotiaiden kotikuntakorvaukset (valtio korvaa)	25 086

Yksityisten opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonnalisävero	8 998

Valtionosuuteen tehtävät lisäykset ja vähennykset	-505 746
Yhteensä	3 366 600

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti on 25,02. Valtionosuuksien määräytymisen perusteena oleva vuodenvaihteen 2023/2024 asukasluku on 5 573 310.

Määrärahan mitoittamiseen liittyvät hallituksen esitykset ja muut muutokset

Työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2025 alussa valtiolta kunnille. Uudistuksen yhteydessä kunnille siirtyy myös nykyistä laajempi vastuu työttömyysturvan rahoituksesta. Rahoituksen laajennus korvataan kunnille täysimääräisesti poikkileikkaustilanteessa valtionosuuteen tehtävällä lisäyksellä. Samanaikaisesti TE-uudistuksen kanssa vuoden 2025 alussa voimaan tuleva kotoutumislain kokonaisuudistus lisää kunnan vastuuta kotoutumisen edistämiseksi. TE-uudistuksen ja kotoutumislain kokonaisuudistuksen yhteydessä työ- ja elinkeinoministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan momenteilta kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävät rahoituksen siirrot ovat yhteensä 874 035 000 euroa, josta työ- ja elinkeinopalvelujen rahoitukseen ja kotoutumistehtäviin liittyvät siirrot ovat 657 954 000 euroa ja työttömyysetuuksien laajenevaan rahoitusvastuuseen liittyvät siirrot 216 081 000 euroa.

Valtionosuuden tasossa on vuonna 2025 huomioitu uusina ja laajenevina tehtävinä:

- 38 211 000 euroa liittyen oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistukseen
- 8 583 000 euroa liittyen kolmen vuosiviikkotunnin lisäämiseen perusopetukseen
- 5 790 000 euroa liittyen B1-kielen opetuksen lisäämiseen yhdellä vuosiviikkotunnilla
- 4 940 000 euroa liittyen maahanmuuttajaaitien aseman parantamiseen kotoutumispalveluissa
- 4 545 000 euroa liittyen yksityisten opetuksen järjestäjien kotikuntakorvausten nostoon 100 prosenttiin
- 500 000 euroa liittyen ruotsinkieliseen kotoutumiskoulutuksen lisäämiseen.

Lisäksi valtionosuuden tasossa on otettu huomioon tehtävien ja velvoitteiden vähennyksenä:

- 37 000 000 euroa liittyen työllisyysmäärärahojen alentamiseen palkkatuen käyttöä rajoittamalla
- 18 650 000 euroa liittyen kuntien työllistämismäärärahojen kumoamiseen 57 vuotta täyttäneiden työttömien työnhakijoiden osalta
- 913 000 euroa liittyen pakolaiskiintiön laskusta johtuvaan kotoutumiskoulutuksen vähenemiseen
- 442 000 euroa liittyen paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista luopumiseen
- 420 000 euroa liittyen esi- ja perusopetuksen tuen asiakirjojen vähentämiseen
- 100 000 euroa liittyen henkilöstön täydennyskoulutuksen raportointivelvoitteesta luopumiseen varhaiskasvatuksessa
- 70 000 euroa liittyen määräaikaisten työntekijöitä koskevan raportointivelvoitteen keventämiseen varhaiskasvatuksessa
- 44 000 euroa liittyen varhaiskasvatuksen toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisvelvoitteesta luopumiseen.

Peruspalvelujen valtionosuudessa otetaan vuonna 2025 huomioon 22 690 000 euron määräaikainen vähennys kuntien velvoitteiden ja tehtävien purkamiseen liittyen. Valtionosuuden tasossa otetaan vuonna 2025 huomioon myös 167 052 000 euron määräaikainen vähennys liittyen kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden tulojen ja kustannusten tasaukseen vuoden 2023 osalta. Li-

säksi valtionosuuden tasossa otetaan vuonna 2025 huomioon vuodelle 2024 tehdyn määräaikaisen 192 000 000 valtionosuuden lisäykseen päättymisen ja siihen liittyvä 64 000 000 euron määräaikainen vähennys. Valtionosuuden tasossa huomioidaan vuodesta 2025 alkaen kuitenkin myös 277 000 000 euron pysyvä valtionosuuden lisäys, jolla lievennetään sote-uudistuksen yhteydessä kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden kustannusten ja rahoituksen jälkikäteistarkistuksesta johtuvia valtionosuusvaikutuksia.

Vuonna 2025 peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus on 3,4 prosenttia ja siitä aiheutuva valtionosuuden lisäys 85 934 000 euroa. Hallitusohjelman mukaisesti peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys vuosina 2024—2027. Vuonna 2025 vähennys pienentää valtionosuutta 25 275 000 euroa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuslain mukaan kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvauksen suuruus tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksillä. Hallitusohjelman mukaisesti kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia ei kuitenkaan koroteta vuosina 2024—2027. Korvauksen taso tarkistetaan seuraavan kerran varainhoitovuodelle 2028.

Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus tehdään sote-uudistuksen jälkeen ensimmäisen kerran varainhoitovuodelle 2025. Tarkistuksen valtionosuusvaikutus on 64 498 000 euroa valtionosuutta lisäävä, kun huomioidaan sote-siirtolaskelman yhteydessä kunnilta hyvinvointialueille siirretyt kustannukset ja tulot.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti nousee 21,92 prosentista 25,02 prosenttiin vuonna 2025.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentissa huomioon otettavat tekijät¹⁾

Muutos	Vaikutus valtionosuus- prosenttiin (%-yksikköä)	Vaikutus valtionosuuksiin (1 000 euroa)
TE-uudistukseen liittyvät pysyvät valtionosuuden lisäykset	+4,67	657 954
Sote-uudistuksen valtionosuusvaikutuksia lieventävä pysyvä valtionosuuden lisäys	+2,54	277 000
Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen vaikutus ²⁾	+0,68	64 498
Valtionosuustehtävien muutokset	+0,04	5 187
Sote-uudistuksen johdosta valtionosuuteen tehtävät pysyvät vähennykset	-4,60	-501 156
Hallitusohjelman mukaisen indeksisäästön vaikutus	-0,23	-25 275
Muutokset yhteensä	+3,10	478 208

¹⁾ Tehtävämuutoksista aiheutuvat valtionosuuden muutokset viedään valtionosuuden laskennalliseen kustannuspohjaan ja sen jälkeen uusien ja laajentuvien tehtävien osalta valtionosuusprosenttiin niin, että valtionosuus vastaa 100-prosenttisesti tehtävän aiheuttamaa kustannusta. Valtionosuuden lisäykset ja vähennykset, jotka eivät liity valtionosuustehtäviin, viedään suoraan valtionosuusprosenttiin.

²⁾ Valtion ja kuntien välisessä kustannustenjaon tarkistuksessa valtionosuuden laskennalliset kustannukset tarkistetaan vastaamaan toteutuneiden kustannusten tasoa. Tarkistuksen valtionosuusvaikutusta laskettaessa otetaan kuitenkin vuoden 2023 osalta huomioon jo aikaisemmin kuntien taloudesta pois siirretyt sote- ja pelastustoimen kustannukset.

Valtionosuuteen tehtävät lisäykset ja vähennykset (1 000 euroa)

— verotulotasauksen muutoksen neutralisointi	-114 651
— aloittavien koulujen rahoitukseen liittyvä vähennys	-50
— kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuesta	-343 381
— kuntien valtionosuuden harkinnanvarainen korotus	-10 000
— siirto momentille 28.90.31 vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen	-5 500
— siirto momentille 28.90.31 kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen	-5 500
— kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden tulojen ja kustannusten tasaus vuoden 2023 osalta	-167 052
— hyvinvointialueiden rahoitusta koskevan siirron tasoittamiseksi vuodelle 2024 tehtyyn määräaikaan liittyvä vähennys	-64 000
— valtionosuuden vähennys kuntien velvoitteiden ja tehtävien purkamiseen liittyen	-22 690
— kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus	216 081
— vuonna 2024 käyttämättä jääneiden kuntien yhdistymisavustusten palautus	10 997
Yhteensä	-505 746

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asukasluvun ja laskentatekijöiden muutosten vaikutus laskennalliseen valtionosuuteen	17 836
B1-kielen opetuksen lisääminen yhdellä vuosiviikkotunnilla	5 790
Esi- ja perusopetuksen tuen asiakirjat (Lisätoimet 2024)	-420
Henkilöstön täydennyskoulutuksen raportointivelvoitteesta luopuminen varhaiskasvatuksessa (Varda) (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-100
Hyvinvointialueiden rahoitusta koskevan siirron tarkentuminen (siirto momentille 28.89.31)	-559
Hyvinvointialueiden rahoitusta koskevan siirron tasoittamiseksi vuodelle 2024 tehdyn määräaikaisen lisäyksen päätyminen	-192 000
Hyvinvointialueiden rahoitusta koskevan siirron tasoittamiseksi vuodelle 2024 tehtyyn määräaikaan liittyvä vähennys	-64 000
Indeksikorotuksen 1 %-yksikköä vastaava vähennys	-25 275
Indeksikorotus	85 934
Kirjastojen perustamiskustannushankkeet	1 600
Kolmen vuosiviikkotunnin lisääminen perusopetukseen (HO 2023) (BudjL)	8 583
Kotikuntaa vailla olevien kotikuntakorvausten muutos	13 121
Kotoutumislain kokonaisuudistuksen rahoitus (siirto momentille 32.50.30)	-22 915
Kotoutumislain kokonaisuudistuksen rahoitus (siirto momentilta 32.50.03)	11 575
Kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden tulojen ja kustannusten tasaus vuoden 2023 osalta	-167 052
Kuntien työllistämismäärärahat kumoaminen (57 vuotta täyttäneet työttömät työnhakijat) (HO 2023) (BudjL)	-18 650
Maahanmuuttajaitien aseman parantaminen (HO 2023) (BudjL)	4 940
Muut muutokset	26
Määräaikaista työntekijöitä koskevan raportointivelvoitteen keventäminen (Varda) (Lisätoimet 2024)	-70
Oppilaitosten perustamiskustannushankkeet	-600
Oppimisen tuen uudistaminen (siirto momentilta 29.10.30) (HO 2023) (BudjL)	38 211
Paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista luopuminen (Lisätoimet 2024)	-442
Pakolaissiirtolain lasku 500 henkilöön, kotoutumiskoulutus (HO 2023) (BudjL)	-913

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Perustoimeentulotuen kuntien rahoitusosuuden muutos vuonna 2025 (vuoden 2023 toteutumatieto)	-12 257
Ruotsinkielinen kotoutumiskoulutus (HO 2023) (BudjL)	500
Sote-siirtolaskelman kuntavaikutusten lieventäminen (BudjL)	277 000
TE-uudistus; ansioturvan kuntaosuuden siirto kunnille (siirto momentilta 33.20.50)	79 334
TE-uudistus; ansioturvan palkkatuen ja starttirahan siirto kunnille (siirto momentilta 33.20.50)	39 000
TE-uudistus; ELY-keskusten toimintamenojen siirto kunnille (siirto momentilta 32.01.02)	6 880
TE-uudistus; julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden rahoituksen siirto kunnille (siirto momentilta 32.30.51)	202 711
TE-uudistus; perusturvan kuntaosuuden siirto kunnille (siirto momentilta 33.20.52)	136 747
TE-uudistus; perusturvan palkkatuen ja starttirahan siirto kunnille (siirto momentilta 33.20.52)	136 000
TE-uudistus; TE-toimistojen toimintamenojen siirto kunnille (siirto momentilta 32.01.03)	246 053
TE-uudistus; työurien pidentämistä koskevien toimien rahoituksen siirto kunnille (siirto momentilta 32.30.55)	38 650
Työllisyysmäärärahojen alentaminen (HO 2023) (BudjL)	-37 000
Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus vuodelle 2025	64 498
Valtionosuuden lisäosien muutos määräytymistekijöistä johtuen	9 880
Valtionosuuden vähennys kuntien velvoitteiden ja tehtävien purkamiseen liittyen (Lisätoimet 2024)	-22 690
Varhaiskasvatuksen toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisvelvoitteesta luopuminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-44
Vuonna 2024 käyttämättä jääneiden kuntien yhdistymisavustusten palautus	10 997
Yksityisen opetuksen järjestäjien kotikuntakorvauksen nosto 100 prosenttiin (siirto momentilta 29.10.30) (HO 2023)	4 545
Yksityisten opetuksenjärjestäjien ja yliopistojen arvonalisäveron muutos	851
Yhteensä	876 275
2025 talousarvio	3 366 600 000
2024 II lisätalousarvio	10 511 000
2024 talousarvio	2 490 325 000
2023 tilinpäätös	2 772 034 856

31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 400 000 euroa kuntarakennelain (1698/2009) 16 §:n mukaisesti erityisiin selvityksiin sekä kuntien yhdistymisselvityksiin
- 2) enintään 5 500 000 euroa kuntarakennelain (1698/2009) 56 a §:n mukaisesti vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien yhdistymisavustuksiin
- 3) enintään 5 500 000 euroa kuntarakennelain (1698/2009) 41 §:n mukaisesti kuntien harkinnanvaraisiin yhdistymisavustuksiin sekä 44 §:n mukaisesti valtionosuusmenetyksen kompensatioihin.

Selvitysosa: Kuntarakennelain (1698/2009) 56 a §:n mukaan kuntien yhdistyessä syntyvälle uudelle kunnalle voidaan maksaa valtion talousarvion rajoissa harkinnanvaraista yhdistymisavustusta, jos yhdistyminen koskee vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa. Lisäksi kunnille voidaan maksaa kuntarakennelain 41 §:ssä säädettyä harkinnanvaraista yhdistymisavustusta sekä lain 44 §:ssä säädettyä yhdistymisen aiheuttamaa valtionosuuden vähenemisen kompensatiota.

Määrärahaa 11 000 000 euroa on siirtoa kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta (28.90.30). Jos yhdistymisavustuksiin varattua euromäärää ei kokonaisuudessaan käytetä varainhoitovuoden aikana, tulee jäljelle jäänyt osa kuntarakennelain 56 a §:n ja 59 §:n mukaan palauttaa kunnille asukasta kohden yhtä suurena osuutena viimeistään varainhoitovuotta seuraavan vuoden aikana.

2025 talousarvio	11 400 000
2024 talousarvio	11 400 000
2023 tilinpäätös	1 052 007

35. *Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 540 501 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 33 §:n mukaisten veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Verotulomenetysten korvauksia vähentää 338 milj. eurolla ansiotulovähennyksen korvaaminen työtulovähennyksellä. Muut veroperustemuutokset lisäävät veromenetysten korvauksia nettomääräisesti 31 milj. eurolla. Korvauksia kasvattaa useat veroperustemuutokset, joista euromääräisesti merkittävimmät ovat ansiotuloveroperusteiden indeksitarkistus, joka lisää korvauksia 40 milj. eurolla, sekä työtulovähennyksen enimmäismäärän kasvattaminen ja lapsikorotus, jotka lisäävät korvauksia yhteensä 10 milj. eurolla. Eläketulovähennyksen pienentäminen puolestaan vähentää veromenetysten korvauksia 32 milj. eurolla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ansiotulovähennyksen korvaaminen työtulovähennyksellä (BudjL)	-338 000
Muiden vuodelle 2025 esitettävien veroperustemuutoksien vaikutus (BudjL)	30 501
Yhteensä	-307 499

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	540 501 000
2024 talousarvio	848 000 000
2023 tilinpäätös	851 000 005

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

Selvitysosa: Työllisyyttä ja elinkeinoelämää tuetaan energiaverotuella.

Yleisillä energiaverotuilla edistetään ammattimaisen toiminnan ja energiaintensiivisen teollisuuden kilpailukykyä sekä uusiutuvien energialähteiden kilpailukykyä ja käyttöä. Maa- ja puutarhatalouden energiaverotuella tuetaan maatalouden tulonmuodostusta.

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 57 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hakemuksesta maksettavaan

1) maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta annetussa laissa (603/2006) tarkoitettuun palautukseen

2) sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain (1260/1996) 8 a §:ssä tarkoitettuun energiaintensiivisten yritysten veronpalautukseen.

Selvitysosa: Momentin loppusummaa pienentää energiaintensiivisten yritysten energiaveronpalautuksen poistaminen vuodesta 2025 alkaen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1. Maatalouden energiaveron palautus	46 000 000
2. Energiaintensiivisten yritysten veronpalautus	11 000 000
Yhteensä	57 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Energiaintensiivisten yritysten veronpalautusten poistaminen	-13 000
Yhteensä	-13 000

2025 talousarvio	57 000 000
2024 talousarvio	70 000 000
2023 tilinpäätös	80 774 970

92. EU ja kansainväliset järjestöt

Suostumus

Valtioneuvosto voi päättää vakausmaksujen siirrosta yhteiseen kriisinratkaisurahastoon ja rahasto-osuuksien yhdistämisestä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain (1196/2014) 2 § 1 momentissa tarkoitetun toisen sopimuspuolen rahasto-osuuden väliaikaista siirtoa koskevan pyynnön esittämisestä enintään 3 502 500 000 euron määrään saakka.

03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 967 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Rahoitusvakausvirasto on luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten elvytystä ja kriisinratkaisua koskevan EU-direktiivin johdosta Suomeen vuonna 2015 perustettu viranomainen. Virastolle on säädetty direktiivissä ja yhteistä kriisinratkaisumekanismia koskevassa asetuksessa tarkemmin määritellyt kriisinratkaisun ennakointiin liittyvät viranomaistehtävät ja valtuudet ongelmalaitosten toiminnan hallittuun uudelleenjärjestelyyn ja mahdolliseen alasajoon. Lisäksi virastolla on arvopaperikeskuksen ja keskusvastapuolten kriisitilanteiden hallintaan ja niihin varautumiseen liittyviä tehtäviä.

Rahoitusvakausviraston toimivaltaan kuuluu myös talletussuojajärjestelmän ylläpito, mukaan lukien pankkisektorilta kerättävillä talletussuojamaksuilla kartutettavan talletussuojarahaston hallinnointi ja sijoitustoiminta. Sijoitustoiminnan kulut katetaan rahaston varoista. Virasto ylläpitää myös huoltovarmuustilijärjestelmää, jolla turvataan päivittäismaksamisen jatkuvuutta vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Rahoitusvakausviraston edistää julkisen talouden kestävyyttä minimoimalla mahdollisten pankkikriisien kustannuksia ja ylläpitämällä uskottavaa talletussuojaa ja kriisinratkaisumekanismia. Viranomaisen toiminnasta aiheutuvat kulut katetaan täysin toimialalta kerättävin veronluonteisin hallintomaksuin.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 11.19.11.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	4,2	>4,0	>4,0
Sairauspoissaolot, pv/htv	3,0	<8,0	<8,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	7 856	8 659	9 755
Bruttotulot	217	579	788
Nettomenot	7 639	8 080	8 967
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 042		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 651		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Huoltovarmuustilijärjestelmän ylläpitokustannukset	899
Kriisinratkaisuhuotokyvyn kehittäminen	-54
Talletussuojan maksatusjärjestelmän ylläpito ja kehitys	84
Palkkausten tarkistukset	9
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	50
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-101
Yhteensä	887

2025 talousarvio	8 967 000
2024 talousarvio	8 080 000
2023 tilinpäätös	6 248 000

20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n jäsenvaltioiden valtuuskuntien matkakulujen korvaamisesta annetun päätöksen mukaisten matkustusmenojen sekä matkustusmenoihin liittyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa neuvoston ja sen työryhmien kokouksiin osallistumisesta aiheutuvien matkamenojen korvauksen ennakoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta. Siltä osin kuin matkustamisesta aiheutuu menoja, joita EU ei hyväksy korvattavaksi, ne maksetaan toimintamenomäärärahoista. Jäsenvaltioiden on toimitettava vuosittain helmikuun loppuun mennessä neuvoston pääsihteerille tilitys jäsenvaltiolle osoitetun määrärahan käytöstä.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.93.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	1 400 000
2024 talousarvio	1 400 000
2023 tilinpäätös	1 000 000

40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 15 037 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sen taloudellisen hyödyn korvaamiseksi, minkä Suomen Pohjoismaiden Investointipankin isäntämaana katsotaan saavan.

Selvitysosa: Suomen katsotaan hyötyvän Pohjoismaiden Investointipankin sijainnista Helsingissä. Määrärahan mitoitusta perustuu toteutumien perusteella laadittuun arvioon pankin henkilökunnan palkoista pidätettyjen verojen kokonaismäärästä. Määrärahan tarkoituksena on vahvistaa pankin asemaa erityisesti kansainvälisillä markkinoilla. Sitä ei ole tarkoitettu käytettäväksi lisäetujen antamiseksi pankin henkilökunnalle. Järjestelystä sovittiin aikanaan 10.11.1997 Hel-

singissä pidetyssä Pohjoismaiden valtiovarainministereiden kokouksessa. Isäntämaakorvauksesta on nimenomainen säännös (artikla VIII) Suomen valtion ja pankin välisessä isäntämaasopimuksessa. Koska Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiön ja Pohjoismaiden kehitysrahaston työntekijät ovat muodollisesti Pohjoismaiden investointipankin palkkaamia, sisältyy isäntämaakorvaukseen myös edellä mainittujen instituutioiden työntekijöiden maksamat palkkaverot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvio toteutumien perusteella	1 237
Yhteensä	1 237

2025 talousarvio	15 037 000
2024 talousarvio	13 800 000
2023 tilinpäätös	13 255 799

66. Ukrainan makrotaloudellisen rahoitusavun korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin Ukrainan makrotaloudellinen rahoitusapu plus -välineen koroista aiheutuvien menojen maksamiseen Euroopan komissiolle.

Selvitysosa: Euroopan unionin päätti joulukuussa 2022 välineen perustamisesta tuen antamiseksi Ukrainalle vuonna 2023 (makrotaloudellinen rahoitusapu plus). Ukrainalle annettiin välineestä vuoden 2023 aikana 18 mrd. euroa rahoitusapua. Eduskunnan suuren valiokunnan hyväksymän järjestelyn mukaisesti jäsenvaltiot sitoutuivat komission kanssa tehtävillä sopimuksilla kattamaan Ukrainan makrotaloudellinen rahoitusapu plus -välineen korkokustannukset BKTL-avaimeen perusteella määräytyvillä jäsenvaltioiden suhteellisilla maksuosuuksilla. Suomen osuus korkokustannuksista vuonna 2025 on arviolta noin 10 milj. euroa.

2025 talousarvio	10 000 000
2024 talousarvio	10 000 000

67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisille rahoituslaitoksille jäsenyyden perusteella vuosina 1982—1986 annettujen sitoumusten lunastamiseen sekä lunastamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 2) vuoden 1986 jälkeen annettujen sitoumusten lunastamisen yhteydessä aiheutuvien valuuttakurssitappioiden ja lunastamiskustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

2025 talousarvio	10 000
2024 talousarvio	10 000
2023 tilinpäätös	—

68. Suomen osuus Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin pääoman korottamisesta (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 10 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin pääoman korottamisesta aiheutuvan Suomen maksuosuuden maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EBRD:n pääomankorotus (siirto momentilta 24.30.69)	10 100
Toteutuman perusteella arvioitu muutos	-6 200
Yhteensä	3 900

Momentin nimike on muutettu.

2025 talousarvio	10 100 000
2024 talousarvio	6 200 000
2023 tilinpäätös	14 673 221

69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 330 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan unionille suoritettavien arvonlisäveropohjaan, kierrättämättömään muovipakkausjätteen määrään ja bruttokansantuloon perustuvien Suomen maksuosuuksien maksamiseen
- 2) komission esittämiin mahdollisiin pyyntöihin asettaa väliaikaisesti käteisvaroja komission käyttöön Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 9 artiklan nojalla tai neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 609/2014 14 artiklan nojalla.

Selvitysosa: EU:n talousarvion rahoittamiseen annettavista varoista ja jäsenvaltioiden maksuosuuksista säädetään EU:n omia varoja koskevassa neuvoston päätöksessä (EU/Euratom 2020/2053).

EU:n omat varat sisältävät:

- 1) sekalaisia tuloja ja perinteisiä omia varoja eli tulleja ja sokerin tuotantomaksuja
- 2) jäsenvaltioiden suoritettavat arvonlisäveropohjaan, kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrään ja bruttokansantuloon perustuvat maksut (ALV-maksu, muovimaksu ja BKTL-maksu).

Suomen EU:n puolesta keräämät perinteiset omat varat eivät kantopalkkioita lukuun ottamatta sisälly Suomen valtion talousarvioon.

ALV-, muovi- ja BKTL-maksun tarkemmat laskentaperusteet sisältyvät seuraaviin asetuksiin:

1) N:o 1150/2000: neuvoston asetus (EY) EU:n omista varoista tehdyn päätöksen soveltamisesta

2) N:o 1553/1989: neuvoston asetus (EY) arvonlisäverosta kertyvien omien varojen kannon lopullisesta menettelystä siten kuin muutettuna asetuksella (EU, Euratom) 2021/769

3) N:o 2021/770: neuvoston asetus (EU, Euratom) kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvien omien varojen laskennasta, kyseisten omien varojen käyttöön asettamisessa noudatettavista menetelmistä ja menettelyistä, käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä sekä bruttokansantuloon perustuvien omien varojen tietyistä näkökohdista

4) N:o 549/2013: neuvoston ja parlamentin asetus (EU) Euroopan kansantalouden tilinpito- ja aluetilinpitojärjestelmästä Euroopan unionissa.

Vuosi 2025 on EU:n seuraavan rahoituskehyskauden 2021—2027 viides varainhoitovuosi. Määrärahataso perustuu komission esitykseen Euroopan unionin monivuotisen rahoituskehysten maksukaton tasosta vuodelle 2025.

Komissio voi esittää jäsenvaltiolle lisäpyyntöjä tarvittavien varojen asettamiseksi komission käyttöön tilanteessa, jossa unionin talousarvion budjetoidut määrärahat eivät ole riittävät unionin käteisvarojen tarpeen kattamiseksi.

Elpymisvälineen 750 mrd. euron lainaan liittyvien unionin velvoitteiden täyttämisen varmistamiseksi komissio voi neuvoston päätöksen 2020/2053 9 artiklan 4 ja 5 kohdan nojalla pyytää jäsenvaltioilta käyttöönsä väliaikaisesti käteisvaroja. Käteisvarojen suurin vuotuinen määrä on päätöksen 9 artiklan 6 kohdan nojalla rajoitettu jäsenvaltion BKTL-perusteiseen suhteelliseen osuuteen päätöksen 6 artiklassa tarkoitetusta 0,6 prosentin omien varojen enimmäismäärän poikkeuksellisesti kasvattamisesta.

Perinteisten, ALV- ja BKTL-perusteisten omien varojen käyttöön asettamisessa sovellettavista menetelmistä ja menettelystä sekä käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä annettun neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 609/2014 14 artiklassa on säännöksiä käteisvarojen käyttöön asettamisesta tietyissä tilanteissa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut	387 000 000
Kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrään perustuvat maksut	91 000 000
Bruttokansantuloon perustuvat maksut	1 852 000 000
Yhteensä	2 330 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvion tarkennus	35 345
Euroopan naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välinen NDICI (siirto momentilta 24.30.66)	8 655
Yhteensä	44 000

2025 talousarvio	2 330 000 000
2024 II lisätalousarvio	-127 982 000
2024 talousarvio	2 286 000 000
2023 tilinpäätös	1 862 720 902

95. Valtion takaus- ja takuusuoritukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 760 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan investointipankille sen yhteyteen perustetusta yleiseurooppalaisesta EU COVID-19 -takuurahastosta aiheutuvien tappioiden kattamiseksi annetusta valtiontakuusta aiheutuvien takuusuoritusten maksamiseksi

2) takuurahaston maksuvalmiuden turvaamisesta Euroopan investointipankille mahdollisesti aiheutuvien korkomenojen ja muiden rahastosta aiheutuvien menojen maksamiseksi.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää Euroopan investointipankille 25.6.2020 annetusta 371 158 331,96 euron valtiontakuusta kuluvana vuonna mahdollisesti aiheutuvista takuusuorituksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Euroopan investointipankki hoitaa takuurahastoa ja turvaa sen maksuvalmiuden, mistä aiheutuu takuun antajille korkomenoja ja muita kuluja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Mahdollisesti aiheutuvat takuusuoritukset (arvio)	-1 320
Yhteensä	-1 320

2025 talousarvio	10 760 000
2024 talousarvio	12 080 000
2023 tilinpäätös	2 619 968

99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja menoja. Osalla lukuun sisältyvistä määrärahoista varaudutaan harkinnanvaraisiin tai säädösperusteisiin ennakoimattomiin menoihin.

95. Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten lakiin tai asetukseen perustuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

2025 talousarvio	300 000
2024 talousarvio	300 000
2023 tilinpäätös	—

96. *Ennakoimattomat menot* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

2025 talousarvio	2 000 000
2024 talousarvio	2 000 000
2023 tilinpäätös	2 000 000

97. *Valtion saatavien turvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion laina- ja takaussaatavien sekä muiden saatavien perintään
- 2) valtion laina-, takaus- ja muiden saatavien sekä perintöomaisuuden turvaamiseen ja hoitoon
- 3) aiheettomasti maksettujen etuuksien takaisin perimisestä ja valtion takautumisoikeuden käytämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen
- 5) kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai pakkohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on valtion laina-, takaus- tms. saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä valtiolle näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2025 talousarvio	300 000
2024 talousarvio	300 000
2023 tilinpäätös	320 625

98. *Kassasijoitusten riskienhallinta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 26 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion kassasijoitusten riskienhallintaan liittyvien menojen maksamiseen.

Määräraha on tarkoitettu poikkeuksellisen korkoympäristön aiheuttamien negatiivisten korkotuottojen maksamiseen.

Valtion kassavarat on sijoitettava tarkoituksenmukaisesti, vähän tai ei ollenkaan luottoriskiä sisältävästi ja siten, että valtion maksuvalmius on mahdollisimman hyvä kaikissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa. Näiden rajoitteiden sallimissa puitteissa on pyrittävä valtiontaloudellisesti edullisiin sijoitusratkaisuihin. Kassavarojen riskienhallinnan tulee olla myös kustannuksiltaan mahdollisimman ennakoitavaa.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu valtion kassasijoituksiin liittyvän riskin hallinnasta poikkeuksellisissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa aiheutuviin menoihin silloin, kun sijoittaminen on riskiä alentavin ja kustannuksia aiheuttavin ehdoin lain mukaan ollut mahdollista.

348

28.99

2025 talousarvio

26 000

2024 talousarvio

26 000

2023 tilinpäätös

25 181

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla myönnettävät valtionosuudet ja ammatillisen koulutuksen rahoitus budjetoidaan myöntöpäätöksen perusteella poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä.

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Globalisaatio, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja ilmastonmuutos, tieteen, teknologian ja talouden kehitys, työn murros, väestönmuutos, yhteiskunnallisen osallistumisen muutokset sekä eriarvoistuminen vaikuttavat nopeasti yhteiskuntaan. Talouden ja työmarkkinoiden rakennemuutos, ikäsidonnaisten menojen kasvaminen ja julkisen talouden tasapainotavoite asettavat hallinnonalan toiminnalle reunaehdot. Väestönmuutos ja sen alueellinen eriytyminen aiheuttavat merkittäviä muutospaineita julkisten palveluiden järjestämiselle. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan toiminnalla voidaan merkittävästi vaikuttaa muutosten suuntaan ja luoda edellytykset myönteiselle kehitykselle.

Hallituskaudella keskeisiä tavoitteita ovat koulutustason ja koko väestön osaamistason nostaminen ja oppijoiden hyvinvoinnin parantaminen. Korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä pyritään nostamaan mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 ja edetään kohti tavoitetta nostaa Suomen korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä OECD:n kärkimaiden tasolle. Suomesta luodaan kansainvälisesti houkutteleva paikka opiskella, tutkia ja investoida. Aikuisten tulkintokoulutusta suunnataan erityisesti koulutustasoa nostavaan tai työmarkkina-asemaa parantavaan koulutukseen.

Suomalaisten koulutus- ja osaamistaso on kansainvälisesti vertaillen edelleen korkea, mutta kehityksessä on huolestuttavia merkkejä. Suomalaisten nuorten aikuisten koulutustaso on laskenut keskitason alapuolelle, kun vielä vuonna 2000 Suomi oli OECD-maiden korkeimpien joukossa; tämän seurauksena väestön koulutustason nousu on pysähtymässä ja inhimillisen pääoman ennakoidaan kääntyvän laskuun. Viimeaikaiset toimet ovat nostaneet odotettavissa olevaa koulutustasoa, mutta Suomen suhteellisen aseman heikkeneminen tulee jatkumaan vähintään kuluvan vuosikymmenen loppuun.

Nuorten oppimistulokset ovat laskeneet koko 2000-luvun ajan poikkeuksellisen nopeasti ja esimerkiksi kantaväestön tulokset PISAssa ovat jo heikompia kuin Ruotsissa ja Saksassa. Oppimistulosten heikentyessä alueelliset ja väestöryhmien erot tuloksissa ovat kasvaneet, eikä lasten ja

nuorten hyvinvointi ole kaikilta osin kehittynyt suotuisasti. Työuran aikainen jatkuva oppiminen ei kohdennu tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti työllisyyttä parantavaan koulutukseen. Väestön vähäinen fyysinen aktiivisuus ja liikkumattomuudesta aiheutuvat yhteiskunnalliset kustannukset heikentävät yksilöiden ja yhteiskunnan toimintakykyä. Epävarmuutta lisäävät poliittisen osallistumisen eriytyminen sekä yleinen asenteiden jyrkkeneminen.

Työllisyyden ja talouden kehitys on epävarmaa ja koulutetun työvoiman saatavuus vaikeuttaa yritystoimintaa sekä julkisten palvelujen tuotantoa. Varmistetaan, että koulutusjärjestelmämme tuottaa riittävästi osaamista ja tekijöitä kriittisille aloille — jokainen suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon ja yhä useampi nuori myös korkea-asteen tutkinnon. Pandemian aikana kasvatuksen ja koulutuksen poikkeusjärjestelyt ovat vaikuttaneet lasten ja nuorten oppimiseen ja syventänyt yhä jatkuvaa oppimistulosten laskutrendiä. Kulttuuri ja luovat alat, liikunta ja nuorisotyö ovat vuoteen 2023 mennessä pitkälti toipuneet koronakriisin väliaikaisista vaikutuksista mm. palvelujen käyttöön.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala vahvistaa ja uudistaa yhteiskunnan sivistysperustaa ja rakentaa edellytykset osallisuuden vahvistumiselle kestäväan kasvuun perustuvassa yhteiskunnassa. Korkea osaamis- ja koulutustaso vahvistaa yhteiskunnallista resilienssiä ja luo edellytyksiä talouden kasvulle, joka perustuu ensisijaisesti teknologisen kehityksen ja osaamisen tuomalle tuottavuuskasvulle. Varhaiskasvatusta, koulutusta ja jatkuvaa oppimista edistävillä toimilla tuetaan osaavan työvoiman saatavuutta, korkeaa työllisyyttä ja tuottavuuskasvua. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa vahvistamalla tuetaan teknologista kehitystä, tuottavuutta ja talouden rakennemuutosta. Luovat alat ja aineettomat sisällöt tukevat hyvinvointia ja kestävää kasvua. Tieteellinen tieto rakentaa sivistystä ja maailmankuvaa, tuottaa vaurautta ja hyvinvointia sekä toimii päätöksenteon perustana ja käytäntöjen kehittäjänä. Yliopistojen keskeinen tehtävä on kasvattaa kriittiseen ja analyttiseen ajatteluun. Edettäessä kohti T&K-toiminnan rahoituksen nostamista 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta on varmistettava riittävä TKI-osaajien kouluttaminen.

Tieto, osaaminen ja luovuus ovat olennaisia myös kansakunnan henkiselle kriisinkestävyydelle. Sivistys, eli kasvatus, koulutus, tiede ja taide rakentavat ihmisten välistä luottamusta ja kunnioitusta sekä kriittistä ajattelua. Väestön osaamistason nostaminen ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden sekä tasa-arvon vahvistaminen edellyttävät hallinnonalan toimijoiden yhteistyötä ja hallinnonalarajat ylittävää politiikkaa. Kaiken toiminnan lähtökohtia ovat yhdenvertaisuus, kestävä kehitys ja talouskasvu.

Lukiokoulutuksen keskeinen tavoite on varmistaa laaja-alainen yleissivistys sekä tuottaa opiskelijoille jatko-opintokelpoisuus. Lukiokoulutusta kehitetään tulevaisuudessakin omana koulutusmuotonaan, jolla on oma toimintaa ohjaava lainsäädäntö sekä rahoitusjärjestelmä.

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on varmistaa jokaiselle opiskelijalle riittävät ammatilliset ja sivistykselliset valmiudet sekä työelämätaidot siirtyä opintojen jälkeen työelämään tai jatko-opintoihin.

Tällä hetkellä ammatillisen perustutkinnon suorittaneista useampi kuin joka kymmenes jää valmistumisensa jälkeen työttömäksi ja monilla koulutusaloilla työllisyysaste jää erittäin heikoksi. Aikuisille suunnattu ammatillinen koulutus painottuu liian pitkäkestoiseen perustutkintokoulutukseen ja heikon työmarkkinahyödyn tuottavaan moninkertaiseen koulutukseen.

Taiteella ja kulttuurilla on itseisarvo. Luovilla aloilla sekä tapahtuma-alalla on merkittävä työllisyys- ja kasvupotentiaali. Luovien alojen työpaikkoja lisätään ja kulttuuripalvelujen saavutettavuutta parannetaan. Lasten ja nuorten hyvinvointi on turvattava, syrjäytymistä on vähennettävä ja osallisuutta vahvistettava. Liikunnallisen aktiivisuuden lisääminen tapahtuu kansallisen liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn ohjelman puitteissa. Näillä toimilla on keskeinen merkitys myös henkisen hyvinvoinnin ja kriisinkestävyuden edistämisessä.

Tavoitteellisesti toimimalla Suomella on kaikki edellytykset säilyttää paikkansa maailman arvostetuimpien sivistys- ja hyvinvointivaltioiden joukossa. Osaamista, luovuutta, yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta, tasa-arvoa ja luottamusta ylläpitävien instituutioiden ja politiikkojen merkitys kasvaa, ja niillä vahvistetaan yhteiskuntaa nykyisten ja tulevien haasteiden varalle.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla tavoitteena on, että varhaiskasvatus, koulutus, tie- de, taide ja kulttuuri, liikunta ja nuorisotyö uudistavat ja vahvistavat yhteiskunnan sivistysperustaa ja että yhteiskunnallinen yhdenvertaisuus, luottamus, avoimuus ja vakaus lisääntyvät. Näitä tavoitteita tarkentavat hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet:

— Varhaiskasvatuksen laatu paranee. Suomalaisen oppimistulokset ja koulutustaso nousevat. Perustaitojen osaaminen vahvistuu ja jokainen saavuttaa peruskoulusta riittävät perustiedot.

— Sivistys luo edellytyksiä talouden kasvuun, koulutus vastaa paremmin työelämän tarpeisiin ja vähentää kohtaanto-ongelmaa. Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä vähenee.

— Kaiken ikäiset suomalaiset liikkuvat enemmän.

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumista seurataan määrällisillä indikaattoreilla, joille on asetettu tavoitearvot. Hallinnonalan yhteiskunnallista vaikuttavuutta koskevat tavoitteet toteutuvat pitkällä aikavälillä. Lähivuosina tavoite on lähestyä pääosin vuodelle 2030 tai 2040 määriteltyä tavoitetasoa.

— Koulutustarjonnan ja työelämän tarpeiden vastaavuutta seurataan vastavalmistuneiden työllistymisellä ja jatko-opintoihin siirtymisellä ammatillisesti eriytyneessä koulutuksessa. Tavoitteena on, että kaikkien oppilaitosten kaikilla koulutusaloilla vuoden kuluttua valmistumisesta valmistuneista yli 85 % on työllisiä tai siirtynyt jatko-opintoihin. (Taulukossa viitearvo sisältää kaikki opiskelijoiksi siirtyneet, ei vain jatko-opintoihin siirtyneitä.)

— Väestön osaamistasoa seurataan 16—65- ja 25—34-vuotiaiden luku- ja numerotaidon tasolla kansainvälisessä aikuisten taitotutkimus PIAACissa. Tavoitteena on, että molemmissa seurantaikäryhmissä keskimääräinen luku- ja numerotaito ovat vuosien 2022—2023 tutkimuksessa korkeammalla tasolla kuin vuoden 2012 tutkimuksessa. Vuonna 2012 16—65-vuotiaiden lukutaidon taso oli 288 pistettä ja numerotaidon taso 282 pistettä, 25—34-vuotiailla lukutaito 309 pistettä, numerotaito 303 pistettä.

— Väestön koulutustason nousua seurataan Tilastokeskuksen koulutustasomittaimella, joka mittaa perusasteen jälkeisen koulutuksen keskimääräistä pituutta väestötasolla. Tavoitteena on, että 25—64-vuotiaiden koulutustasomittain nousee keskimäärin vähintään 5 pistettä vuodessa jaksolla 2020—2040.

— Sivistyspohjaisen taloudellisen kasvun kannalta keskeistä tieteen tasoa ja vaikuttavuutta mitataan Top 10 -indeksillä (Web of Science), joka tarkastelee eniten viitattuun 10 prosenttiin kuuluvien julkaisujen suhteellista osuutta julkaisuista. Maiden välinen vertailu on normalisoitu tieteenalakohtaisesti niin, että maailman keskitaso tieteenalalla on 1. Tavoitteena on, että tutkimuksen TOP 10 -indeksi ei heikkene.

— Taiteen ja kulttuurin osuutta sivistykseen perustuvasta taloudellisesta kasvusta mitataan kulttuurin satelliittitilinpidon mukaisella kulttuurialojen osuudella arvonlisäyksestä. Tavoitteena on, että kulttuurialojen osuus arvonlisäyksestä nousee yli vuoden 2008 tason (3,6 % bruttokansantuotteesta).

— Liikunnallista elämäntapaa seurataan liikkumissuosituksen täyttävien osuudella aikuisväestöstä. Tavoitteena on, että liikkumissuosituksen täyttäneiden määrä kasvaa siten, että suosituksen täyttää puolet aikuisista.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma/arvio	2024 tavoite	2025 tavoite
Koko väestön koulutus- ja osaamistaso nousee edistäen talouden uudistumista, työllisyyttä ja hyvinvointia			
— Väestön osaamistaso kansainvälisessä aikuisten taitotutkimus PIAACissa. (2022 PIAACissa yli vuoden 2012 tason)			lukutaito yli 309 (25—34 v) ja yli 288 (16—65 v) pistettä, numerotaito yli 303 (25—34 v) ja yli 282 (16—65 v) pistettä
— 25—64-vuotiaiden koulutustasomittain (nousee yli 5 pistettä vuodessa 2020—2040)	451	456	461
Koulutustarjonta vastaa uuden työvoiman tarvetta ja toimialan palvelurakenne vastaa väestömuutokseen			
— kaikkien oppilaitosten kaikilla koulutusaloilla vuoden kuluttua valmistumisesta valmistuneista yli 85 % on työllisiä tai siirtynyt jatko-opintoihin. (osuus valmistuneista, joilla tavoite toteutuu)	ammattillinen perustutkinto 20 %, ammattikorkeakoulututkinto 65 %, ylempi korkeakoulututkinto 80 %		ammattillinen perustutkinto 50 %, ammattikorkeakoulututkinto 75 %, ylempi korkeakoulututkinto 85 %
Tieteen taso ja vaikuttavuus paranevat ja tutkimus-, innovaatio- ja kehittämis-toiminnan edellytykset vahvistuvat			
— Top 10 -indeksi (säilyy vähintään aiemmalla tasolla)	1,09 (2018—2021)	1,14	1,14 (2016—2019 toteutuma)

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma/arvio	2024 tavoite	2025 tavoite
Taidetta ja kulttuuria tehdään, tuotetaan ja hyödynnetään monipuolisesti sekä huolehditaan monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä — kulttuurialojen osuus arvonnäyksestä (ylittää vuoden 2008 tason)	3,1 % (2021)		3,6 %
Liikkuva elämäntapa vahvistuu Liikkumissuosituksen täyttävien määrä (20—69-vuotiaat), %	26 % (2002)	50 %	50 %

Sukupuolten tasa-arvo

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on tavoitteena varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa. Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolten moninaisuudesta. Tasa-arvolain velvoite tehdä tasa-arvosuunnitelma koskee koko koulutusjärjestelmää.

Sukupuolten tasa-arvoon liittyviä tavoitteita edistetään osana toisen asteen koulutuksen kehittämistoimia. Uudistusten keskeisinä tavoitteina on turvata yksilöiden ja alueiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koulutuspalvelujen saatavuudessa. Näitä tavoitteita edistetään panostamalla opintojen ohjaukseen ja moniammatilliseen tukeen siten, että jokainen opiskelija saa tarvitsemansa tuen siirtymään koulupolulla eteenpäin. Lukiokoulutuksen saavutettavuus turvataan alueilla, joilla lasten ja nuorten määrä vähentyy voimakkaasti. Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on varmistaa jokaiselle opiskelijalle riittävät ammatilliset ja sivistykselliset valmiudet sekä työelämätaidot siirtyä opintojen jälkeen työelämään tai jatko-opintoihin. Koulutuksen keskeyttämistä toisella asteella vähennetään määrätietoisesti.

Työ- ja opiskeluhuvinvointiin panostaminen on nostettu yhdeksi keskeiseksi korkeakoulujen yhteiseksi sopimuskauden 2025—2028 tavoitteeksi. Korkeakoulun on edistettävä toiminnassaan suunnitelmallisesti ja korkeakouluyhteisöä osallistaen yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja korkeakouluyhteisön monimuotoisuutta. Lisäksi korkeakoululla tulee olla saavutettavuussuunnitelma, jonka tavoitteiden toteutumista seurataan korkeakouluissa säännöllisesti.

Kulttuurin ja taiteen sekä liikunnan ja nuorisotyön toimialalla sukupuolten tasa-arvon tavoitteita edistävät mm. laki kuntien kulttuuritoiminnasta, taiteen valtionavustusjärjestelmän toimeenpano, koululaisten harrastustoiminnan laajentaminen, opetus- ja kulttuuriministeriön toimenpideohjelma moninaisuuden edistämiseksi, taide- ja kulttuurialan uusi eettinen ohjeisto, liikuntalaki, liikuntapoliittisen selonteon toimeenpano ja nuorten työpajatoiminnan laajentaminen. Sukupuolten tasa-arvo on kriteerinä liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustuksissa ja sillä on vaikutusta avustuksen määrän harkintaan. Nuorisolain perusteella valtakunnallisille nuorisotalojen järjestöille myönnettävissä yleisavustuksissa tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat yksi arviointiperuste. Suomen elokuväsäätiö edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta elokuva-alalla mm. av-tuotannoille suunnatun digitaalisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyökalun avulla.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ja hallituksen tasa-arvopolitiikan toteutumista edistetään vakiinnuttamalla sukupuolinäkökulman huomioivat hallinto- ja toimintatavat asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Sukupuolivaikutusten arviointi sisällytetään osaksi säädösvalmis-

teluprosesseja. Hallinnonalan tulosohtaukseen sekä toiminnan ja talouden suunnitteluun sisällytetään toimenpiteiden vaikuttavuuden seuranta. Valtionavustusten haku- ja myöntöprosesseissa huomioidaan sukupuolten tasa-arvon edistäminen ja hallinnonalan toimintojen sukupuolivaikutuksia seurataan tilastoinnin ja tutkimusten avulla.

Eräitä toimialan tunnuslukuja sukupuolen mukaan

	2021			2022			2023		
	lkm	miehet	naiset	lkm	miehet	naiset	lkm	miehet	naiset
Ammatillisen tutkinnon suorittaneet	68 004	45 %	55 %	67 431	45 %	55 %	68 781	45 %	55 %
Ylioppilastutkinnon suorittaneet	29 811	41 %	59 %	30 264	41 %	59 %	30 765	42 %	58 %
Ammattikorkeakouluissa suoritettututkinnot (ammattikorkeakoulututkinnot ja ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot)	28 572	38 %	62 %	28 089	37 %	63 %	30 495	36 %	64 %
Yliopistoissa suoritettututkinnot (alemmat- ja ylemmät korkeakoulututkinnot ja tohtoritutkinnot)	31 029	40 %	60 %	30 459	40 %	60 %	32 988	40 %	60 %
Vapaan sivistystyön koulutukseen osallistuneet (tuhatta henkilöä, brutto)	1 109	27 %	73 %						
Valtion taiteilija-apurahat	298	39 %	61 %	311	39 %	61 %	308	38 %	62 %
Valtion ylimääräiset taiteilijaeläkkeet	63	62 %	38 %	63	49 %	51 %	62	48 %	52 %
Etsivän nuorisotyön tavoittamat nuoret (15—28-vuotiaat)	20 339	57 %	43 %	20 450	56 %	44 %	20 208	44 %	56 %
Nuorten työpajatoiminta (alle 29-vuotiaat)	11 849	57 %	43 %	12 144	55 %	45 %	12 222	55 %	45 %
Urheilija-apurahapäätökset (päätökset hakemuksesta)	242	48 %	52 %	262	49 %	51 %	262	49 %	51 %

Kestävä kehitys

Sivistyksen ja osaamisen vahvistaminen ovat edellytyksiä kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiselle. Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää koulutus-, tutkimus-, kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapolitiikan keinoin kestävä kehitystä. Se tarkoittaa mm. sivistyksellisten oikeuksien yhdenvertaista toteutumista, korkealaatuista varhaiskasvatusta, osaamisen ja koulutustason nostoa, jatkuvaa oppimista, tiedon saatavuutta, kulttuurisia oikeuksia sekä hyvinvointia ja osallisuutta. Nämä tekijät mahdollistavat kulttuurisen muutoksen kohti kokonaisvaltaista kestävä kehitystä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kestävä kehityksen linjauksilla ohjataan hallinnonalan toimintaa kestävälle pohjalle mm. ottamalla huomioon hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä toimialojen ohjauksessa kestävä kehitys ja Agenda2030:een pohjautuva Suomen kestävä kehityksen toimikunnan strategia 2022—2030.

Varhaiskasvatussuunnitelman (VASU) perusteisiin sisältyy kestävä kehitys ja ekososiaalinen sivistys. Lukiokoulutuksen ja sen toimintakulttuurin kehittämisessä kiinnitetään huomiota kestävä kehitykseen, samoin kuin ammatillisen koulutuksen kehittämisessä kestävä kehitykseen liittyvään osaamiseen kaikilla toimialoilla. Myös vapaan sivistystyön oppilaitokset järjestävät kestävä kehityksen toteutumista edistävää koulutusta.

Toimeenpantava pitkäjänteinen T&K-rahoituksen käytön suunnitelma kuvaa osaamistason nousun sekä tutkimuksen ja innovaatioiden välttämättömyyden kestävän kasvun ja hyvinvoinnin saavuttamisessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen välisissä vuosien 2025—2028 sopimuksissa korkeakoulujen yhtenä tavoitteena on edistää yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemista, kestävä kehitystä ja kaksoissiirtymää. Lisäksi korkeakoulut pyrkivät hiilineutraaliuuteen vuoteen 2030 mennessä. Suomen Akatemia edellyttää kestävän kehityksen periaatteiden huomioimista rahoittamissaan hankkeissa osana vastuullisen tutkimuksen toimintatapoja.

Kulttuurialan kasvu tukee koko yhteiskuntaa vahvistaen sen hyvinvointia, luovuutta ja kestävyyttä. Ministeriö edistää kulttuurialan ja luovien alojen toimintaedellytyksiä, ml. kulttuuri- ja liikuntapalvelujen ja -tapahtumien vastuullista tuottamista ja kuluttamista sekä paikallista kulttuuria tukevaa, kestävä kulttuurimatkaailua.

Ministeriö edellyttää valtionavustusta saavilta järjestöiltä kestävän kehityksen tavoitteiden ottamista huomioon toiminnassaan. Mm. liikuntaa edistävien järjestöjen valtionavustuksen määrää harkittaessa arvioidaan järjestön toimet kestävän kehityksen ja vastuullisuuden edistämiseksi tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden, hyvän hallinnon, terveellisen ja turvallisen toimintaympäristön, ympäristövastuun sekä antidopingin ja urheilukilpailujen manipulaation vastaisuuden osalta. Kestävä kehitys sisältyy myös nuorisolain arvolähtökohtiin ja on yhtenä nuorisotyön valtionrahoituksen perusteena.

Kirkollisasiat

Tavoitteena on turvata toimintaedellytykset evankelisluterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle sekä muille uskonnollisille yhdyskunnille, edistää mahdollisuuksia uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen sekä muilla tavoin edistää uskonnonvapauden toteutumista. Hautaustoimen yleisessä järjestämisessä lähtökohtana on uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden sekä arvokkuuden ja kunnioittavuuden toteutuminen.

Valtionosuudet

Valtionosuudet opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla sisältäen ammatillisen koulutuksen rahoituksen (1 000 euroa)

Mom.	Toimintamuoto	2023 TP	2024 TA	2025 TAE	2024/2025 muutos
29.10.30	Esi- ja perusopetus sekä aamu- ja iltapäivätoiminta	430 202	488 582	586 265	97 683
29.10.31	Vapaa sivistystyö	178 272	164 298	177 514	13 216
29.20.30	Ammatillinen koulutus	1 024 703	1 079 561	1 018 522	-61 039
29.20.35	Lukiokoulutus	271 440	303 403	333 411	30 008
29.80.31	Esittävä taide ja museot	150 624	154 627	147 118	-7 509
29.80.34	Taiteen perusopetus	92 610	94 908	97 998	3 090
29.90.30	Liikunnan koulutuskeskukset ¹⁾	18 384	17 257	16 467	-790
29.90.30	Kuntien liikuntatoimi	19 666	19 722	19 864	142
29.91.30	Kuntien nuorisotyö	7 690	7 648	7 643	-5
Yhteensä		2 193 591	2 330 006	2 404 802	74 796

¹⁾ Sisältää valtakunnalliset ja alueelliset liikunnan koulutuskeskukset.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukainen kunnan omarahoitussuos lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin vuonna 2025 on 51,59 %, johon lisätään vuosittain euromäärä asukasta kohti ammattikorkeakoulujen kuntarahoitusosuuden poistumisen johdosta. Kuntien rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa on euromäärä, joka saadaan, kun vuoden 2017 indeksitarkistetusta kuntien rahoitusosuudesta vähennetään 57,4 milj. euroa muuttamalla opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 9 a §:n 1 momenttia.

Valtionavustukset

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla valtionavustuksilla tuetaan koulutukseen, tieteeseen, kulttuuriin, liikuntaan ja nuorisotyöhön liittyvää toimintaa ja hankkeita. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla valtionavustuksia myöntävät ministeriön lisäksi Opetushallitus, Museo- ja taiteen edistämiskeskus, Kansallisarkisto, Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI ja Suomen Akatemia sekä erillislainsäädännön nojalla Suomen elokuvasäätiö.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan tavoitteena on lisätä valtionavustusten vaikuttavuutta, jotta myönnettyillä avustuksilla saadaan aikaan hallitusohjelmassa, politiikkaohjelmilla ja lainsäädännöllä asetettuja tavoitteita. Valtionavustusmäärärahojen vähentyessä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla valtionavustusprosessia tehostetaan yhtenäistämällä toimintatapoja, yhdistämällä tukimuotoja, karsimalla päällekkäisyyttä ja vähentämällä hakuja. Päätöksentekoa sekä hallinnonalan viranomaisten keskinäistä työnjakoa selkeytetään.

Valtionavustukset opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla (1 000 euroa)

Luku	Toimiala	2023 TA	2024 TA	2025 TAE
29.01	Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	53 451	54 943	49 943
29.10	Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö	136 009	113 739	105 874
29.20	Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus	19 775	29 275	5 500
29.40 ¹⁾	Korkeakouluopetus ja tutkimus	518 900	544 046	538 206
29.70	Opintotuki (korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki)	35 564	39 500	39 564
29.80	Taide ja kulttuuri	179 779	160 230	148 594
29.90	Liikuntatoimi	114 217	119 985	110 244
29.91	Nuorisotyö	68 925	65 212	61 222
Yhteensä		1 126 621	1 126 930	1 059 147

¹⁾ Sisältää momenttien 29.40.51 ja 29.40.54 valtuudet sekä valtionavustusmäärärahat momentilta 29.40.56.

Valtionavustuspäätösten¹⁾ määrä ja suuruus

	2023 TP		2024 TA arvio		2025 TAE arvio	
Myönnettyjen valtionavustusten koko (euroa)	lkm	%	lkm	%	lkm	%
< 10 000	2 550	31	3 650	37	3 654	38
10 001—30 000	2 385	29	2 743	29	2 730	29
30 001—100 000	1 400	17	1 404	15	1 360	14

Valtionavustuspäätösten¹⁾ määrä ja suuruus

	2023 TP		2024 TA arvio		2025 TAE arvio	
100 001—500 000	1 399	17	1 329	13	1 237	13
> 500 001	493	6	507	6	557	6
Yhteensä	8 227		9 633		9 538	

¹⁾ Sisältää myös henkilöille myönnettävät apurahat.

Budjettilakiesitykset**Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset**

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain 2 §:n ja ortodoksisesta kirkosta annetun lain 119 §:n muuttamisesta	29.01.51, 29.01.52
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi	28.90.30, 29.10.01, 29.10.20, 29.10.30
Hallituksen esitys eduskunnalle vapaasta sivistystyöstä annetun lain 9 ja 24 §:n muuttamisesta	29.10.31
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi	29.20.30, 29.20.35
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutus-etuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta	29.70.55
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opintotukilain ja yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta	29.70.55
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi koulumatkatukilain muuttamisesta	29.70.59
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta	29.80.41

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
29.40.51	<i>Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)</i>		
	— Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus	460,2	515,2
29.40.54	<i>Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)</i>		
	— tutkimushankevaltuus	55,6	49,6
29.80.75	<i>Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito</i>		
	(siirtomääräraha 3 v)		
	— perusparannus- ja pienhankevaltuus	1,0	-

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	435 815	404 310	366 711	-37 599	-9
01. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 789	24 506	23 363	-1 143	-5
02. Opetushallituksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	68 283	66 334	28 852	-37 482	-57
03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viran- omaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 781	12 675	11 888	-787	-6
04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelu- keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	39 833	15 840	20 162	4 322	27
05. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	12 318	13 539	11 947	-1 592	-12
06. Kansallisarkiston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	23 444	22 714	21 654	-1 060	-5
07. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 625	5 069	4 829	-240	-5
08. Varastokirjaston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	1 751	1 767	4 512	2 745	155
09. Opintotuen muutoksen- hakulautakunnan toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	669	681	683	2	0
10. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	4 595	6 966	6 641	-325	-5
11. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	2 298	2 723	2 211	-512	-19
12. Museoviraston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	25 057	26 491	24 107	-2 384	-9
13. Saavutettavuuskirjasto Celian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 683	5 750	5 484	-266	-5
14. Kansallisen audio- visuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	7 599	7 407	7 088	-319	-4
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	2 337	2 211	2 516	305	14

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
29. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	36 975	36 282	40 000	3 718	10
30. Lasten ja nuorten harrastus- toiminta (siirtomääräraha 3 v)	14 500	14 500	14 400	-100	-1
31. Eräät Opetushallituksen menot ja avustukset (siirto- määräraha 2 v)	—	—	21 101	21 101	0
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 597	1 577	1 547	-30	-2
51. Avustukset uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määrä- raha)	3 807	4 551	3 152	-1 399	-31
52. Valtion rahoitus evankelis- luterilaisen kirkon yhteis- kunnallisiin tehtäviin (arvio- määräraha)	122 661	124 133	105 030	-19 103	-15
53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	23 013	6 348	3 348	-3 000	-47
66. Rahoitusosuudet kansain- välisille järjestöille (arvio- määräraha)	2 200	2 246	2 196	-50	-2
10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö	772 062	818 710	940 033	121 323	15
01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 065	42 099	43 689	1 590	4
20. Perusopetuksen, varhais- kasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	48 730	74 750	77 979	3 229	4
30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttö- kustannuksiin (arviomäärä- raha)	490 941	524 425	625 697	101 272	19
31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttö- kustannuksiin (arviomäärä- raha)	181 723	168 313	185 445	17 132	10

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	9 603	9 123	7 223	-1 900	-21
20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus	1 341 337	1 418 362	1 370 450	-47 912	-3
01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 771	8 950	9 381	431	5
21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	17 896	23 137	7 600	-15 537	-67
30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	1 041 291	1 081 097	1 020 058	-61 039	-6
35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttö-kustannuksiin (arviomääräraha)	273 379	305 178	333 411	28 233	9
40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	3 472 760	3 728 476	3 949 178	220 702	6
20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	40 616	39 249	93 491	54 242	138
50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 999 188	2 173 351	2 269 102	95 751	4
51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arvio-määräraha)	329 681	403 137	458 186	55 049	14
(53.) Rahapelitoiminnan tuotot tieteen edistämiseen (arvio-määräraha)	74 704	—	—	—	0
54. Strateginen tutkimus-rahoitus (arviomääräraha)	51 486	55 631	55 631	—	0
55. Valtionrahoitus ammatti-korkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	954 190	1 001 570	1 020 666	19 096	2
56. Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	28 189	24 389	-3 800	-13
66. Rahoitusosuudet kansain-välisille järjestöille (arvio-määräraha)	22 895	27 349	27 713	364	1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
70. Opintotuki	791 073	875 300	1 064 964	189 664	22
52. Opintolainojen valtion- takaus (arviomääräraha)	189 061	200 000	225 900	25 900	13
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	494 099	531 600	699 300	167 700	32
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	32 170	39 500	39 564	64	0
59. Koulumatkatuki (arvio- määräraha)	75 743	104 200	100 200	-4 000	-4
80. Taide ja kulttuuri	566 018	555 861	535 256	-20 605	-4
16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	20 164	22 559	22 932	373	2
20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tila- kustannukset (siirtomäärä- raha 2 v)	18 502	19 416	19 496	80	0
21. Taiteen ja kulttuurin yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	—	576	576	—	0
30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	4 182	9 130	9 228	98	1
31. Valtionosuus ja -avustus esittävän taiteen ja museoiden käyttö- kustannuksiin (arviomäärä- raha)	140 924	157 627	147 118	-10 509	-7
34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arvio- määräraha)	94 292	96 619	99 609	2 990	3
40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttö- tappioon (siirtomääräraha 2 v)	311	252	252	—	0
41. Eräät käyttöoikeus- korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	27 648	27 648	22 148	-5 500	-20
50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	27 274	99 535	89 501	-10 034	-10
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	17 222	18 955	19 004	49	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
(52.) Rahapelitoiminnan tuotot taiteen edistämiseen (arviomääräraha)	179 934	—	—	—	0
53. Valtionavustus tilakustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	26 477	31 263	31 356	93	0
55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 200	2 300	2 300	—	0
56. Valtionrahoitus kansallisten taidelaitosten toimintaan (siirtomääräraha 3 v)	—	65 009	66 764	1 755	3
72. Kansallisgallerian ja valtion taideteostoimikunnan kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	839	1 683	1 683	—	0
75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	4 049	3 249	3 249	—	0
(89.) Rahoitus Suomen arkkitehtuuri- ja designmuseosäätiölle ja kiinteistöosakeyhtiölle (siirtomääräraha 3 v)	2 000	—	—	—	0
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	0	40	40	—	0
90. Liikuntatoimi	159 670	165 466	154 524	-10 942	-7
20. Liikuntatoimen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	—	8 026	7 210	-816	-10
30. Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille (arviomääräraha)	33 798	37 287	36 631	-656	-2
50. Liikunnan ja urheilun edistäminen (kiinteä määräraha)	119 873	55 952	56 223	271	0
51. Liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	—	64 201	54 460	-9 741	-15
(56.) Liikunnan ja huippu-urheilun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	6 000	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
91. Nuorisotyö	82 879	74 022	70 880	-3 142	-4
20. Nuorisotyön yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	—	712	712	—	0
30. Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen (arvio- määräraha)	19 280	7 648	7 643	-5	0
50. Nuorisotyön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	41 147	35 662	31 525	-4 137	-12
51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuoriso- työ (siirtomääräraha 3 v)	22 452	30 000	31 000	1 000	3
Yhteensä	7 621 616	8 040 507	8 451 996	411 489	5
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	2 632	2 354	2 354		

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toteutetaan Sivistyshallinto 2030 uudistus.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä toteutettavan Sivistyshallinto 2030 -kehittämishankkeen tavoitteena on varmistaa ministeriön ja virastojen toiminnan laatu ja palvelukyky tulevana vuosina sekä lisätä toiminnan tuottavuutta. Toimenpiteisiin sisältyy sivistyshallinnon virastorakenneuudistus, digitalisaation edistäminen sekä ohjauksen ja yhteisten palveluiden prosessien uudistaminen. Toimilla tavoitellaan sivistyshallinnon yhteistä strategista kokonaisnäkemystä, taloudellista kestävyyttä sekä toimialan avointa dialogia, uudistuvaa toimintaa ja jaettua tietoperustaa.

Virastorakenne uudistetaan siten, että hallinnonalalle muodostuu viisi virastoa. Hankkeeseen sisältyvän kokonaisohjauksen toimintamallin mukaisesti hallitusohjelman toimeenpanoon sekä tulosohtaukseen ja taloussuunnitteluun liittyvät yhteiset prosessit ja toimintakäytännöt yhtenäistään koko hallinnonalalla.

Momentteja 29.01.05—14 koskevat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet esitetään asianomaista toimintapolitiikkaa koskevan luvun yhteydessä.

01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 363 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) ministeriön yhteydessä toimivista lautakunnista ja muista vastaavista toimielimistä aiheutuvi-
en menojen maksamiseen
- 2) enintään 2 000 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymistä kehittämishankkeista
aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriö johtaa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan palvelujen kehittämistä. Ministeriö vahvistaa toiminnallaan sivistystä sekä yhteiskunnan osaamisen ja luovuuden perustaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toiminnallista tuloksellisuutta koskevat tavoitteet:

1. Ministeriön strateginen toiminta on toimintaympäristön muutoksia ennakoivaa ja toimialaa ohjaavaa. Ministeriön päätöksenteon ja strategisen toiminnan perustana on tiedolla johtaminen.
2. Lainsäädäntöprosessi on selkeästi ja suunnitelmallisesti johdettu. Lainsäädännön valmistelu on laadukasta ja asiantuntevaa.
3. Toiminnan ja talouden suunnittelussa huomioidaan talouden ja muun yhteiskunnallisen kehityksen vaikutukset. Toimialan ohjaus edistää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteiden toteutumista.
4. Ministeriön johtamista, toiminnan laatua ja riskienhallintaa kehitetään asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Edistetään pitkäjänteistä ja ennakoivaa henkilöstösuunnittelua sekä henkilöstön työhyvinvointia ja jatkuvaa oppimista.
5. Ministeriö vahvistaa konsernitason johtamista ja ohjausta tuottavuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	22 620	24 706	23 563
Bruttotulot	416	200	200
Nettomenot	22 204	24 506	23 363
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 625		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 210		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 22 363 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluontoisten lisäysten päätyminen	-1 300
Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkka-	
menot (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-1
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentilta	
26.10.01)	100
Palkkausten tarkistukset	79
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-21
Yhteensä	-1 143

2025 talousarvio	23 363 000
2024 talousarvio	24 506 000
2023 tilinpäätös	22 789 000

02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 28 852 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisiin jäsenmaksuihin ja kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) enintään 620 000 euroa ruotsinkielisen ja muun vähälevikkisen oppimateriaalimyynnin liike-
taloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen
- 3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen mak-
samiseen
- 4) kielitutkintojen kehittämiseen ja toimeenpanoon, auktorisoitujen kääntäjien koulutukseen ja
tutkintojen kehittämiseen sekä oikeustulkikirekisterin kehittämiseen ja toiminnan ylläpitokustan-
nuksiin
- 5) enintään 500 000 euroa EU:n pilariarviontiin liittyvien koulutusvientiä edistävien hankkeiden
valmisteluun ja markkinointiin sekä Education Finland -ohjelman toimeenpanoon liittyvien me-
nojen ja avustusten maksamiseen.

Momentilla saa ottaa tulona huomioon Euroopan unionin rahoittamien Erasmus+ ja Euroopan so-
lidaarisuusjoukot -ohjelmien, Team Europe -aloitteiden ja Pohjoismaiden ministerineuvoston ra-
hoittamat Nordplus-ohjelman apurahoja koskevat tulot sekä muut hankkeet.

Selvitysosa: Opetushallitus toimii koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja elinikäisen oppimi-
sen kehittämis-, palvelu- ja hallintotehtävien sekä yhteiskunnan kansainvälistymisen edistämisen
asiantuntijavirastona. Opetushallitus edistää osaamista ja sivistyksen vahvistumista, koulutuksel-
lisen tasa-arvon ja kestäväen hyvinvoinnin lisääntymistä globaalissa ympäristössä ja tulevaisuu-
den työelämässä tarvittavien taitojen vahvistumista.

Tuotokset ja laadunhallinta

Mittarit	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Opetushallituksen palvelujen kokonaisasiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	3,7	3,8	3,8
Luottamus- ja maineindeksi kokonaisarvo	3,07	3,36	3,36
Asiakaspalveluratkaisun palvelutapahtumien asiakastyytyväisyys (NPS)	29	35	35

Palvelukyky ja laatu

Tavoite/tehtävä	Mittari	Asteikko	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Päätösten käsittelyaika	Tutkinnon tunnustaminen	Kk/pts	1,7	1,7	1,7
Asiakastyytyväisyys	Maksullinen koulutus	1—5	4,4	4,2	4,1
	Hakijapalaute Opintopolun hakulomakkeista	1—5	4,5	4,4	4,4

Toiminnallinen tehokkuus

— Opetushallitus kehittää koulutusta, varhaiskasvatusta ja jatkuvaa oppimista sekä edistää kansainvälisyyttä. Opetushallitus parantaa palvelujaan yhdessä asiakkaidensa ja kumppaneidensa kanssa laadukkaiden asiantuntijapalveluiden varmistamiseksi.

— Opetushallitus jatkaa johdonmukaista ja pitkäjänteistä uudistamistyötä vaikuttavuustavoitteidensa mukaisesti toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Mittari	Asteikko	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Henkilötyövuodet ¹⁾	Htv	376	379	375
Henkilötyövuodet (perustoimintamenot)	Htv	357	368	367
Johtajuusindeksi	1—5	3,5	3,7	3,7
Työtyytyväisyysindeksi	1—5	3,7	3,7	3,8
Henkilöstön lähtövaihtuvuus	%	15,4	15,0	15,0
Sairauspoissaolot	Työpäivää/htv	7,1	5,5	5,0

¹⁾ Eri momenteilta rahoitettavat yhteensä ei sisällä ulkomaan lehtoreita eikä Eurooppa koulujen opettajia.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	142 988	147 262	48 916
Bruttotulot	74 008	80 928	20 064
Nettomenot	68 980	66 334	28 852

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 400		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 703		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 28 102 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 750 000 euroa.

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet, vähälevikkinen oppimateriaalituotanto (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 572	1 200	1 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 613	1 320	2 120
— osuus yhteiskustannuksista	493	500	380
Kustannukset yhteensä	2 106	1 820	2 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-534	-620	-1 000
Kustannusvastaavuus, %	75	66	60
Hintatuki	620	620	620
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	104	100	85

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustukset vähälevikkisen ruotsinkielisen oppimateriaalin tuottamiseen (siirto momentille 29.01.31)	-780
Avustus saamelaiskäräjille saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen (siirto momentille 29.01.31)	-800
EU:n ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamien hankkeiden ja ohjelmien kansallinen rahoitus, monenkeskinen ja kahdenvälinen yhteistyö, korkeakoulutus (siirto momentille 29.01.31)	-982
Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelman kansallinen rahoitusosuus (1 htv) (siirto momentilta 29.91.50)	170
Harrastamisen Suomen mallin yhteyspisteen toiminnan menot (siirto momentilta 29.01.30)	100
Kertamenon poistuminen	-100
Kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia koskeva tiedotus- ja selvitystoiminta (siirto momentille 29.01.31)	-14 677
Kotoutumislain kokonaisuudistus (siirto momentilta 32.50.03)	400
Luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistävät toimenpiteet (siirto momentille 29.01.31)	-300

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luova Eurooppa -ohjelman hallinnointi ja kansallinen vastinrahoitus (siirto momentille 29.01.31)	-231
Määräaikaisen siirron päätyminen (TA 2021) (siirto momentilta 28.40.01)	1 000
Opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihto sekä virkamiesvaihtoon myönnettävät stipendit, apurahat ja avustukset (siirto momentille 29.01.31)	-2 310
Ruotsinkieliset oppimateriaalit	-200
Suomalaisen koulutuksen tunnettuuden ja yhteistyön edistäminen (siirto momentille 29.01.31)	-171
Valtionhallinnon kielitutkinnon maksuttomuus	72
Palkkausten tarkistukset	60
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-3 883
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-14 600
Valtionavustussäästö (HO 2023)	-250
Yhteensä	-37 482

2025 talousarvio	28 852 000
2024 II lisätalousarvio	-3 980 000
2024 talousarvio	66 334 000
2023 tilinpäätös	68 283 000

03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 888 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus	4 489 000
Ylioppilastutkintolautakunnan kanslia	7 399 000
Yhteensä	11 888 000

Selvitysosa: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus toimii koulutuksen ja varhaiskasvatuksen ulkopuolista arviointia suorittavana riippumattomana asiantuntijaorganisaationa, joka tuottaa tietoa koulutuspoliittista päätöksentekoa ja koulutuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämistä varten.

Ylioppilastutkintolautakunnan kanslia hoitaa ja kehittää ylioppilastutkinnon toimeenpanoa ja lautakunnan hallintoa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	15 772	19 147	18 360
Bruttotulot	6 628	6 472	6 472
Nettomenot	9 144	12 675	11 888

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	936		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 573		

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet, YTL (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	6 015	2 044	2 939
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	6 961	2 199	3 335
— osuus yhteiskustannuksista	832	167	331
Kustannukset yhteensä	7 793	2 366	3 666
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 778	-322	-727
Kustannusvastaavuus, %	77	86	80

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiantuntijoiden palkkioiden korotus, Ylioppilastutkintolautakunta	-231
Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen perustoimintamenojen tasokorotus	200
Palkkausten tarkistukset	10
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-766
Yhteensä	-787

2025 talousarvio	11 888 000
2024 talousarvio	12 675 000
2023 tilinpäätös	9 781 000

04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 162 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen tehtävien mukaisten siirtomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Jatkuvan oppimisen palvelukeskuksen tehtävänä on tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittäminen ja koordinointi, osaamis- ja työvoimatarpeen ennakointitiedon analysointi, työllisille ja työvoiman ulkopuolisille suunnatun koulutuksen ja täydentävän koulutuksen järjestäminen sekä alueellisten ja muiden yhteistyöverkostojen tuki ja vaikuttavuuden edistäminen.

Määrärahasta 10 000 000 euroa on tarkoitettu työn ohessa opiskelun pilotointi- ja kehittämiss-hankkeeseen. Hankkeessa vahvistetaan työnantajien roolia työntekijöiden jatkuvassa oppimisessa ja kehitetään koulutuksen toteuttajien toimintaa. Tavoitteena on mahdollistaa jatkuva oppiminen siten, että työssä olevat voivat jatkaa työntekeä osaamisen kehittämisen aikana.

Tavoitteet vihreän siirtymän ja digitaalisen muutoksen tukemisesta varmistetaan rahoitettavien koulutusten valintakriteereillä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	31 821	15 840	20 162
Bruttotulot	94	-	-
Nettomenot	31 727	15 840	20 162
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	30 725		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	38 831		

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 18 582 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 580 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aikuiskoulutustuen korvaava järjestelmä (Lisätoimet 2024)	10 000
Jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3)	-4 600
Palkkausten tarkistukset	1
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-1 079
Yhteensä	4 322
2025 talousarvio	20 162 000
2024 talousarvio	15 840 000
2023 tilinpäätös	39 833 000

05. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 947 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Akatemia on tieteellisen tutkimuksen keskeinen rahoittaja Suomessa ja aktiivinen toimija kansallisessa ja kansainvälisessä tiede- ja innovaatiopolitiikassa. Akatemia kohottaa vertaisarvioidulla kilpailulla tutkimusrahoituksellaan ja tiedepoliittisella toiminnallaan tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä tukee vahvasti tieteen uudistumista. Suomen Akatemian yhteydessä toimii strategisen tutkimuksen neuvosto, jonka hallinnolliset palvelut tuottaa Akatemian hallintovirasto.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Akatemia tuottaa eri tahojen käyttöön avoimesti verkkoon laadukasta tiedepoliittista dataa ja analyysejä sekä kehittää tutkimuksen ja tutkimustoiminnan vaikuttavuuden arviointitapoja.

— Tutkimusrahoituksen hakijat saavat ajanmukaisen tiedon Akatemian rahoitusperiaatteista ja -mahdollisuuksista sekä päätöksenteosta.

— Akatemian rahoittamien tutkimushankkeiden aineistot, menetelmät ja tulokset ovat saatavilla avoimen tieteen periaatteiden mukaisesti.

— Akatemia toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Henkisten voimavarojen hallinta

— Suomen Akatemia kehittää ja johtaa työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi, asiantuntijuus, vahva osaaminen ja sen kehittäminen, liikkuvuuden edistäminen sekä valtion työnantajakuva uudistaminen.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Avoimesti saatavina olevien vertaisarvioitujen julkaisujen osuus Akatemian hankkeissa (%)	86	85	87	88
Naisten osuus (%) arvioinnin asiantuntijoista	37	41	37	38
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Tutkimusrahoituksen hankekanta	4 958	4 688	4 900	4 700
Rahoitustoiminnan kustannusten osuus myönnetystä rahoituksesta (%)	2,3	2,2	<3,5	<3,5
Kaikkien rahoitusmuotojen käsittelykustannukset (euroa/hakemus)	1 167	1 357	<=1 200	<=1 200
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,67	3,75	>=3,65	>3,6
Henkilötyövuodet	141	133,4	139	137

Suomen Akatemian tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momenttien 29.40.51, 29.40.54 ja 29.40.66 määrärahoja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	14 044	13 939	12 242
Bruttotulot	527	400	295
Nettomenot	13 517	13 539	11 947
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 432		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 233		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poistuminen	-1 000
Palkkausten tarkistukset	39
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-631
Yhteensä	-1 592

2025 talousarvio	11 947 000
2024 talousarvio	13 539 000
2023 tilinpäätös	12 318 000

06. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 654 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Kansallisarkiston kansainvälisen yhteistyön edellyttämien järjestöjen ja ohjelmien maksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien hankkeiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansallisarkisto on asiantuntija- ja palveluorganisaatio sekä humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen infrastruktuuri. Kansallisarkiston tehtävänä on osaltaan varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen säilyminen ja niiden monipuolinen ja avoin käytettävyys. Kansallisarkisto kehittää arkistointia digitaalisuutta edistämällä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Kansallisarkisto tehostaa toimintaansa digitaalisilla toimintatavoilla.

— Kansallisarkisto toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Henkisten voimavarojen hallinta

— Kansallisarkisto kehittää ja johtaa työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvinvointi, asiantuntijuus, osaaminen ja sen jatkuva kehittäminen.

— Johtaminen on ratkaisukeskeistä, ennakoivaa ja tietoon perustuvaa. Keskeistä on henkilöstön luottamuksen ja tuloksellisuuden vahvistaminen.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Arkistoaineiston kokonaismäärä (hyllykilometriä)	239,8	239,8	241,8	244,4
Digitoidun aineiston kokonaismäärä (milj. tiedostoa)	162	206,1	255,5	334
Verkkopalveluiden käyttö (milj. käyntikertaa/v)	1,9	1,8	2,4	2,7
Vastaanotettujen viranomaisten digitaalisten aineisto siirtojen määrä (kpl/v)	12	13	25	30

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Käsitellyt tietopyynnot (kpl)	25 674	24 651	23 000	23 000
Käytön palveluiden asiakastyytyväisyys (NPS, suosittelemiseksi)	-	-	20	40
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	-	3,42	3,7	3,7
Henkilötyövuodet	230	207	210	210

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	24 026	25 566	24 553
Bruttotulot	2 940	2 852	2 899
Nettomenot	21 086	22 714	21 654
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 666		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 024		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälinen toiminta (siirto momentille 29.40.56)	-200
Massadigitointihanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 304
Massadigitointihanke (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	1 276
Sähköisen arkistoinnin kehittäminen -hanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 505
Sähköisen arkistoinnin kehittäminen -hanke (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	1 272
Palkkausten tarkistukset	44
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-643
Yhteensä	-1 060

2025 talousarvio	21 654 000
2024 talousarvio	22 714 000
2023 tilinpäätös	23 444 000

07. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 829 000 euroa.

Selvitysosa: Kotimaisten kielten keskus on asiantuntija- ja palveluorganisaatio, jonka toiminnan tavoitteena on lisätä tietoa kotimaisista kielistä ja niiden merkityksestä kulttuurissa ja yhteiskunnassa. Toiminnallaan se luo osaltaan edellytyksiä tasa-arvolle. Keskus tuottaa palveluja ja julkaisuja, jotka edistävät suomen ja ruotsin kielen käyttöä ja kehittymistä sekä tarjoaa palvelui-

taan ja aineistoon avoimesti verkossa edistään tiedon avoimuutta ja digitalisaatiota. Keskus luo edellytyksiä maahanmuuttajien kotouttamiselle.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Julkaisut (painotettu kappalemäärä)	3 179	3 217	4 000	3 700
Kielineuvonta (vastauksia, kpl)	9 509	5 430	6 500	5 400
Verkkopalvelun kävijämäärä (1 000 hlöä)	4 158	8 153	4 500	6 200
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,4	3,5	3,4	3,5
Henkilötyövuodet	68,9	67	71	73

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	4 932	5 479	5 627
Bruttotulot	402	410	798
Nettomenot	4 530	5 069	4 829
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	720		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	815		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	15
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-255
Yhteensä	-240

2025 talousarvio	4 829 000
2024 talousarvio	5 069 000
2023 tilinpäätös	4 625 000

08. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 512 000 euroa.

Selvitysosa: Varastokirjasto vähentää toiminnallaan yleisten ja tieteellisten kirjastojen kokoelmatarvetta ja varmistaa, että kokoelmaan luetteloitu aineisto säilyy tiedon tarvitsijoiden käytössä. Varastokirjaston toiminta tukee avoimen tieteen edistämistä ja osaamisen kehittämistä yhteiskunnassa osana tutkimuksen ja kansalaisten tiedon saannin infrastruktuuria.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Vastaanotetun aineiston määrä (hm/v)	2 611	1 854	1 000	800
Luetteloidut tietueet (nimekkeitä)	64 967	63 037	25 000	20 000
Tilausten määrä (kpl/v)	65 617	68 677	30 000	23 000
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,91	4	>4	>4
Henkilötyövuodet	18	18	18	18

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	1 763	1 770	4 515
Bruttotulot	-	3	3
Nettomenot	1 763	1 767	4 512
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	288		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	276		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Uudisrakennuksen varustaminen	1 330
Uudisrakennuksen vuokra	1 500
Palkkausten tarkistukset	4
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-89
Yhteensä	2 745

2025 talousarvio	4 512 000
2024 talousarvio	1 767 000
2023 tilinpäätös	1 751 000

09. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 683 000 euroa.

Selvitysosa: Opintotuen muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena opintotuki- ja koulumatkatukiasioissa. Vuonna 2025 arvioidaan valituksia tulevan vireille noin 3 000. Valitusten tavoitteellinen keskimääräinen käsittelyaika on korkeintaan seitsemän kuukautta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	2
Yhteensä	2

2025 talousarvio	683 000
2024 talousarvio	681 000
2023 tilinpäätös	669 000

10. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 641 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU-rahoitteisten hankkeiden omarahoitusosuutena ja sitä koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Taiteen edistämiskeskus on taiteen asiantuntija- ja palveluvirasto, jonka tehtävänä on edistää taidetta ja kulttuuria kansallisesti ja kansainvälisesti. Virasto edistää taiteilijoiden työtä ja toimeentuloa, vahvistaa yhteiskunnan demokraattista ja tasa-arvoista kehitystä taiteen ja kulttuurin avulla sekä seuraa ja arvioi keskuksen toimialan kehitystä ja tekee kehittämis ehdotuksia.

Taiteen edistämiskeskus rahoittaa taiteilijoiden työtä ja erilaisten yhteisöjen toimintaa. Virasto kehittää asiantuntijapalveluilla, kehittämisohjelmilla ja määräaikaisten taiteen edistäjien avulla toimialaa, taiteen ja taiteilijoiden asemaa, taiteen, kulttuurin ja kulttuuripalveluiden saavutettavuutta sekä osallisuutta kulttuuriin.

Viraston yhteydessä toimivat valtion taidetoimikunnat, alueelliset taidetoimikunnat sekä kirjailija- ja kääntäjäapurahautakunta ja kuvataiteen apurahautakunta. Niiden tehtävänä on myöntää vertaisarviointiin perustuen apurahoja sekä toimia omien toimialojensa asiantuntijoina ja osallistua viraston strategian laadintaan. Lisäksi viraston yhteydessä toimii esittävän taiteen valtionosuuslautakunta, jonka tehtävänä on antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle lausunto valtionosuuskelpoisuutta koskevista hakemuksista.

Viraston yhteydessä toimii taideneuvosto, jonka tehtävänä on päättää valtion taidetoimikuntien määrästä, niiden tarkemmista nimistä ja toimialoista. Taideneuvosto myös nimeää jäsenet valtion taidetoimikuntiin ja alueellisiin taidetoimikuntiin ja esittää taiteen akateemikon arvonimeä.

Taiteen edistämiskeskuksen tehtävä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

- rakentaa moniarvoista, kestävää ja demokraattista yhteiskuntaa taiteen ja kulttuurin avulla.
- luoda edellytyksiä taide- ja kulttuurialan ammattilaisten ja yhteisöjen työlle valtakunnallisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Taiteen edistämiskeskukselle seuraavan toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteen:

- virasto uudistaa luottamuselinrakennettaan ja sen toimintaa.

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 tavoite/arvio	2025 tavoite/arvio
Valtionavustus- ja apurahahakemukset	21 920 ¹⁾	16 413	13 000	12 000
Myönteiset valtionavustus- ja apurahapäätökset	9 707 ¹⁾	2 376	2 300	2 200
Apuraha-/avustushakemuksen käsittelyaika (keskimäärin viikkoa)	13	14	13	13
Toimielinten lukumäärä	24	24	24	24
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet ²⁾	70,6	70,9	71	73
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,5	3,78	3,6	3,7

¹⁾ Sisältää koronaepidemian aikana käsitellyt hakemukset.

²⁾ Sisältää määräaikaiset taiteenedistäjät, joiden palkkakulut on maksettu momentilta 29.80.52 vuoteen 2023 asti sekä hanke-
rahoituksella palkattuja määräaikaisia virkahenkilöitä vuosina 2022–2024.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	5 067	6 973	6 979
Bruttotulot	414	7	338
Nettomenot	4 653	6 966	6 641
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	820		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	762		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	16
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-341
Yhteensä	-325

2025 talousarvio	6 641 000
2024 talousarvio	6 966 000
2023 tilinpäätös	4 595 000

11. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 211 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös perusparannushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Suomenlinnan hoitokunta vastaa Unescon maailmanperintöluetteloon hyväksytyn ja kansainvälisesti merkittävän Suomenlinnan rakennuskulttuurimuistomerkin restauroinnista, ylläpidosta, esittelemisestä ja kehittämisestä. Suomenlinnan hoitokunnan tehtävänä on kulttuuriperintökokonaisuuden säilyttäminen kansallisten suojelutavoitteiden ja maailmanperin-

tösopimuksen velvoittamalla tavalla. Suomenlinnan hoitokunta huolehtii linnoituksen säilymisen, kävijähallinnan ja käytönhallinnan kestävästä tasapainosta.

Suomenlinnan hoitokunnan tehtävänä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

— Osaavalla ja oikea-aikaisella korjausrakentamisella ja restauroinnilla edistetään kulttuurista ja ekologista kestävyyttä: huolehditaan Suomenlinnan maailmanperintökohteen säilymisestä ja mahdollistetaan asuntojen, liikehuoneistojen ja koko linnoitusympäristön kokonaisvaltainen käyttö.

— Agenda 2030:n tavoitteista toteutetaan erityisesti kestäväan matkailuun liittyviä toimenpiteitä parantamalla kävijäturvallisuutta, kertomalla kävijöille Suomenlinnan maailmanperintöarvoista ja niiden suojelusta sekä kannustamalla vastuulliseen vierailuun.

— Hoito- ja käyttösuunnitelmaa toteuttamalla säilytetään Suomenlinnan maailmanperintökohteen erityiset yleismaailmalliset arvot, autenttisuus ja eheys. Edistetään vuorovaikutusta sidosryhmien kanssa lisäämällä ja välittämällä maailmanperintökohteen kestäväan käyttöön liittyvää osaamista.

Suomenlinnan hoitokunnan tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momentin 29.80.75 määrärahoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Suomenlinnan hoitokunnalle seuraavat tavoitteet:

— Saatetaan huonokuntoiset asuinhuoneistot käyttökuntoon taloudellisten reunaehtojen puitteissa. Pidemmän aikavälin tavoitteena on vuokratuottojen kasvu sekä yli 95 prosentin käyttöaste vuokra-asunnoissa. Huoneistojen vuokria korotetaan vastaamaan yleistä vuokratasoa siten, että perittävät vuokrat kattavat vähintään asumisesta aiheutuvat kustannukset.

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 tavoite/arvio	2025 tavoite/arvio
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Suomenlinnan paikallistaloudellinen vaikutus (milj. euroa)	18	280	280	280
Toiminnallinen tehokkuus				
Vuokra-asuntojen käyttöaste, %	78	89	93	93
Vuokratuotot, kasvu %	-3,6	1,1	4,0	2,5
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet	84,5	82,9	78	78
Työtyytyväisyysindeksi (VMbaro)	3,7	3,61	3,8	3,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	10 173	10 023	10 011
Bruttotulot	7 672	7 300	7 800
Nettomenot	2 501	2 723	2 211
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	775		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	572		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	7 575	5 100	7 650
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	7 719	6 000	7 719
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-144	-900	-69
Kustannusvastaavuus, %	98	85	99

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen erän poisto	-400
Palkkausten tarkistukset	5
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-117
Yhteensä	-512

2025 talousarvio	2 211 000
2024 II lisätalousarvio	800 000
2024 talousarvio	2 723 000
2023 tilinpäätös	2 298 000

12. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 107 000 euroa.

Momentille nettoutettavia tuloja vastaavia menoja voidaan maksaa myös momentilta 29.80.20.

Selvitysosa: Museovirasto on kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön viranomainen, asiantuntija ja tiedontuottaja. Museovirasto vastaa kulttuuriperintötiedon keräämisestä ja säilyttämisestä, kulttuuriympäristön ja kulttuuriomaisuuden suojelusta, museoalan ohjaamisesta ja kehittamisestä sekä kulttuuriperintöalan kansainvälisten sopimusten asiantuntijuudesta yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Museovirastoon kuuluva Suomen kansallismuseo vastaa kult-

tuurihistoriallisesta kansalliskokoelmasta sekä museo- ja nähtävyyshankkeiden ohjelmistosta ja yleisötyöstä.

Museoviraston tehtävänä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

- edistää toiminnassaan läpäisevästi yhdenvertaisuutta, demokratiaa ja osallisuutta kulttuuriperintöön
- huolehtia monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä yhteiskunnallisena voimavarana
- edistää kestävästä kehityksestä yleisötyön, kulttuuriperinnön suojelun ja omien toimintatapojen muutoksen kautta
- osallistua aktiivisesti kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön kulttuuriperinnön merkityksen ja mahdollisuuksien tunnistamiseksi ja hyödyntämiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Museovirastolle seuraavat tavoitteet:

— palveluita, aineistoja ja tutkimusinfrastruktuuria kehitetään saavutettaviksi, asiakaslähtöisiksi ja mahdollisimman digitaalisiksi tutkimuksen edistämiseksi sekä tiedon ja ymmärryksen lisäämiseksi kulttuuriperinnöstä. Tavoitetta tukee vuonna 2022 käynnistetty laaja hankekokonaisuus ”Toimitiloista työn muutokseen ja digitaalisuuteen”. Hankekokonaisuus toteutetaan vuosien 2022–2025 aikana ja sen avulla vuodesta 2026 alkaen menot vähenevät pysyvästi noin 1,4 milj. euroa vuositasolla toimitilasäästöinä.

— Suomen kansallismuseon palveluita ja toimintamalleja uudistetaan Uusi Kansallinen -hankekokonaisuudessa, ja kohteiden ohjelmistoa luodaan yhteistyössä luovan alan toimijoiden kanssa. Museon valtakunnallinen vaikuttavuus vahvistuu ja kansainvälinen tunnettuus lisääntyy. Suomen kansallismuseo edistää ohjelmistoillaan ja yleisötyöllään moninaisuutta sekä kulttuurista ja sosiaalista kestävyttä.

— Museovirasto huolehtii monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä yhteiskunnallisena voimavarana tarjoamalla tietoa ja osaamista kulttuuriperinnön kehittämiseksi ja suojelemiseksi. Museovirasto osallistuu Kulttuuriperintöstrategian toimeenpanosta ja muinaismuistolain uudistamisesta aiheutuvien toimenpiteiden valmisteluun. Museovirasto pyrkii vahvistamaan kulttuuriperinnön ja kulttuuriperintötiedon roolia osana kokonaisturvallisuutta ja yhteiskunnan turvallisuusstrategiaa sekä huolehtimaan niiden säilymisen turvaamisesta myös kriisitilanteissa.

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 tavoite/arvio	2025 tavoite/arvio
Tuotokset ja laadunhallinta				
Objektien katselumäärät Finna-palvelussa, kpl	1 387 063	1 815 968	1 500 000	1 500 000
Sähköisesti luetteloitujen objektien saatavuus Finna-palvelussa, kpl	353 994	378 875	370 000	450 000
Museoiden ja linnojen kokonaiskävijämäärä	660 860	781 363	400 000	565 000
Toiminnallinen tehokkuus				
Museo- ja linnassakäynnin keskihinta, euroa	2,93	2,72	4,3	4,3
Museo- ja linnassakäynnin keskitulo, euroa	4,72	4,88	4,5	4,5

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 tavoite/arvio	2025 tavoite/arvio
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,86	3,81	3,8	3,7
Henkilötyövuodet	307	315	300	300

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	35 303	31 442	29 122
Bruttotulot	8 498	4 951	5 015
Nettomenot	26 805	26 491	24 107
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 909		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 161		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisten erien poistuminen	-1 650
Toimitiloista työn muutokseen ja digitaalisuuteen, Sturenkadun kiinteistöstä luopuminen (TA 2022)	80
Palkkausten tarkistukset	58
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-872
Yhteensä	-2 384
2025 talousarvio	24 107 000
2024 talousarvio	26 491 000
2023 tilinpäätös	25 057 000

13. Saavutettavuuskirjasto Celiaan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 484 000 euroa.

Selvitysosa: Saavutettavuuskirjasto Celia on saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntija, jonka tehtävänä on edistää lukemisesteisten henkilöiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia lukemiseen ja oppimiseen. Saavutettavuuskirjasto Celia tarjoaa ja edistää saavutettavia ja maksuttomia kirjastopalveluita yhteistyössä kirjastojen, koulujen ja muiden yhteisöjen kanssa.

Saavutettavuuskirjasto Celia tuottaa uusia kirjanimekkeitä saavutettavaan muotoon noin 1 300 vuosittain. Saavutettavuuskirjasto Celia muuntaa ja tuottaa opetussuunnitelmien mukaista oppimateriaalia saavutettavaan muotoon varhaiskasvatukseen, peruskouluun sekä toisen asteen opintoihin. Saavutettavuuskirjasto Celia muuntaa tutkintoa suorittavien korkea-asteen opiskelijoiden tutkintovaatimuksissa olevaa oppimateriaalia saavutettavaan muotoon.

Saavutettavuuskirjasto Celia tarjoaa saavutettavaan julkaisemiseen liittyviä asiantuntijapalveluita kustantajille ja muille sisällöntuottajille. Saavutettavan julkaisemisen edistämisen tavoitteena on julkaisujen, ja erityisesti digitaalisen kirjallisuuden, saavutettavuuden parantaminen.

Saavutettavuuskirjasto Celian tehtävänä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

- edistää lukemisen ja oppimisen yhdenvertaisuutta ja sitä kautta lukemisesteisten ihmisten osallisuutta yhteiskuntaan
- tarjota pääsy kirjallisuuteen ja oppimateriaaliin saavutettavissa muodoissa
- tarjota ja edistää saavutettavia kirjastopalveluita yhteistyössä palvelukumppanien kanssa
- edistää saavutettavaa julkaisemista
- kehittää sopivia tuotteita ja kirjastopalveluita lukemisesteisille lapsille ja nuorille yhteistyössä eri toimijoiden kanssa
- hyödyntää digitalisaatiota toiminnan kehittämisessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Saavutettavuuskirjasto Celialle seuraavat tavoitteet:

— sähköisestä palvelukanavasta kehitetään asiakkaalle houkuttelevin vaihtoehto: Lukemista edistetään parantamalla Celian tarjoamien digitaalisten kirjastopalveluiden, mukaan lukien lukuohjelman, käytettävyyttä ja asiakaslähtöisyyttä.

— lasten ja nuorten kykyjä ja osaamista sekä osallisuutta kulttuuriin vahvistetaan erityisesti kehittämällä ja tuomalla tarjolle lukemisesteisille lapsille ja nuorille sopivia aineistoja, tuotteita ja palveluita sekä edistämällä kirjastojen ja koulujen välistä yhteistyötä.

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 tavoite/arvio	2025 tavoite/arvio
Tuotokset ja laadunhallinta				
Asiakkaita palveluiden piirissä	75 037	76 032	85 000	70 000
Vuosittaiset kirjahankinnat Saavutettavuuskirjasto Celian kokoelmaan	1 420	1 482	1 300	1 300
Saavutettavan julkaisemisen koulutukset eri organisaatioille	28	20	25	20
Saavutettavan julkaisemisen koulutuksen osallistujat	-	1 000	1 000	1 000
Lainoja, lkm/vuosi (milj. kpl)	1,3	1,3	1,5	1,1
Toiminnallinen tehokkuus				
Aktiivisten palvelukumppanien osuus rekisterissä olevista, %	75	54	57	58
Kirjastopalvelua säännöllisesti (1 laina/vuosi) käyttävien lasten ja nuorten osuus, %	51	52	42	52
Kokoelman käyttöaste vuoden aikana, %	-	31	30	31
Verkkolainojen osuus kokonaislainauksesta, %	76	77,8	82	90

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 tavoite/arvio	2025 tavoite/arvio
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet	43,67	46,4	46	46
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,61	3,80	3,6	3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	6 044	5 760	5 494
Bruttotulot	10	10	10
Nettomenot	6 034	5 750	5 484
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 086		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	735		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määräaikaisen lisäyksen päättyminen	-125
Palkkausten tarkistukset	10
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-151
Yhteensä	-266

2025 talousarvio	5 484 000
2024 talousarvio	5 750 000
2023 tilinpäätös	5 683 000

14. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 088 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 260 000 euroa esitystoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen.

Selvitysosa: Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI) tallettaa ja säilyttää elokuvia, televisio- ja radio-ohjelmia, entistää kokoelmissaan olevia aineistoja sekä edistää audiovisuaalisen kulttuurin tuntemusta ja saavutettavuutta. KAVI edistää mediakasvatusta, lasten mediataitoja ja lapsille turvallista mediaympäristöä. KAVI hoitaa kuvaohjelmalaissa säädettyjä luokittelu- ja valvontatehtäviä sekä vastaa kuvaohjelmaluokittelijoiden koulutuksesta. KAVI edistää ja harjoittaa toimialansa tutkimusta.

Kansallisen audiovisuaalisen instituutin tehtäviä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa kestäväen kehityksen periaatteiden mukaisesti ovat:

— lisätä toimialansa kulttuuriperinnön tunnettuutta, saatavuutta ja käytettävyyttä kaikille kansalaisille yhdenvertaisesti

- tarjota elokuvakulttuuria ja -kasvatusta monipuolisesti erityisesti kouluille, lapsille ja nuorille
- edistää kriittistä medialukutaitoa ja mediakasvatusta sekä lapsille turvallista mediaympäristöä
- vahvistaa demokratiakehitystä ja kansallista resilienssiä informaatiovaikuttamista vastaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Kansalliselle audiovisuaaliselle instituutille seuraavat tavoitteet:

— Palveluita ja aineistoja kehitetään saavutettaviksi ja asiakaslähtöisiksi tutkimuksen ja tiedon sekä ymmärryksen lisäämiseksi audiovisuaalisesta kulttuuriperinnöstä.

— Edistetään kansalaisten mediakasvatusta ja vahvistetaan kriittistä medialukutaitoa osana kokonaisturvallisuutta ja yhteiskunnan turvallisuusstrategiaa.

— KAVI osallistuu osaltaan Kulttuuriperintöstrategian toimeenpanoon.

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 tavoite/arvio	2025 tavoite/arvio
Tuotokset ja laadunhallinta				
Vuoden aikana Elonet-suoratoistopalveluun lisätyt pitkät elokuvat	19	18	35	35
Maksullisten elokuvanäytösten katsojamäärä	34 403	38 854	35 000	35 000
Mediakasvatuksen verkkopalveluiden kävijämäärä	-	238 078	250 000	250 000
Kuvaohjelmien tarjonnan valvontatapahtumat	64	35	54	54
Ohjelmatoistot Radio ja tv-arkisto (RTVA)-haku-järjestelmästä	57 425	85 506	62 000	85 000
Toiminnallinen tehokkuus				
Radio- ja TV-arkiston (RTVA:n) kokonaiskustannukset/tallennetut ja arkistoidut teratavut, euroa/teratavu	2 782	2 156	1 983	1 320
Luokittelijoiden valvonnan kustannukset, euroa/ohjelma ¹⁾	445	346	398	400
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet	79	76	76	76
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,42	3,19	3,6	3,6

¹⁾ Uudelleenluokitellut.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	8 935	8 150	7 881
Bruttotulot	848	743	793
Nettomenot	8 087	7 407	7 088
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	938		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	450		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	15
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-334
Yhteensä	-319

2025 talousarvio	7 088 000
2024 talousarvio	7 407 000
2023 tilinpäätös	7 599 000

21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 516 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja pohjoismaiseen yhteistyöhön osallistumisesta sekä kulttuurisopimusten ja vaihto-ohjelmien toimeenpanosta aiheutuviin menoihin
- 2) ulkomaille suuntautuvan kulttuuri- ja sivistystoiminnan palkkaus- ja ohjelmamenoihin tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen
- 3) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Fulbright-stipendivaihtotoiminta	319 000
Muut kansainväliset hankkeet	2 197 000
Yhteensä	2 516 000

Määrärahalla rahoitetaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan monenkeskiseen ja kahdenväliseen kansainväliseen yhteistyöhön, ulkosuomalaistoimintaan sekä sukukansayhteistyöhön liittyviä hankkeita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 2 063 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 453 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opetusalan erityisasiantuntija Suomen Lontoon-suurlähetystössä (siirto momentilta 24.01.01)	305
Yhteensä	305

2025 talousarvio	2 516 000
2024 talousarvio	2 211 000
2023 tilinpäätös	2 337 000

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	3 718
Yhteensä	3 718

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	40 000 000
2024 talousarvio	36 282 000
2023 tilinpäätös	36 975 023

30. Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 14 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) nuorisolain (1285/2016) 12 a §:ssä tarkoitettuun lasten ja nuorten harrastustoiminnan järjestämisestä ja kehittämisestä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

2) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdassa 2) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan lasten ja nuorten toiveisiin vastaavaa harrastustoimintaa paikallis- ja aluetasolla sekä lasten ja nuorten harrastamisen sekä perheiden hyvinvoinnin yhteensovittamista siten, että harrastustoiminta toteutetaan ennen tai jälkeen koulupäivän.

Harrastustoiminnan Suomen malli edistää koulujen ja harrastustoimijoiden monialaista yhteistyötä. Mahdollistamalla jokaiselle mieluinen maksuton harrastusmahdollisuus edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Harrastustoiminnan laajuutta kuvaavat tiedot

	Lukuvuosi 2022—2023 (toteutuma)	Lukuvuosi 2023—2024 (toteutuma)	Lukuvuosi 2024—2025 (suunnitelma)
Avustusta saaneiden kuntien määrä	247	262	258
Avustuksella tuettujen harrastusryhmien määrä	7 840	8 598	10 839
Koulujen määrä, jossa avustuksella tuettuja harrastusryhmiä	1 912	2 046	2 010

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen kulutusmenojen osuudeksi 14 250 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 150 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harrastamisen Suomen mallin yhteyspiste (siirto momentille 29.01.02)	-100
Yhteensä	-100
2025 talousarvio	14 400 000
2024 talousarvio	14 500 000
2023 tilinpäätös	14 500 000

31. Eräät Opetushallituksen menot ja avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 21 101 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustusten maksamiseen vähälevikkisen ruotsinkielisen ja saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen
- 2) luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistävistä toimenpiteistä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 3) tekijänoikeuslakiin (404/1961) perustuvien kopiointi- ja muiden käyttöoikeuskorvausten sekä kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia (ml. elokuvat) koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen
- 4) suomalaisen koulutuksen tunnettuuden ja yhteistyön edistämiseen tarkoitettujen menojen ja avustusten maksamiseen
- 5) opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihtoon sekä virkamiesvaihtoon myönnettäviin stipendeihin, apurahoihin ja avustuksiin
- 6) EU:n ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamien hankkeiden ja ohjelmien sekä Luova Eurooppa -ohjelman kansallisen rahoituksen maksamiseen.

Kansainväliseen toimintaan myönnettävät avustukset ja apurahat budjetoidaan maksupäätöspereusteisina poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset vähälevikkisen ruotsinkielisen oppimateriaalin tuottamiseen	930 000
Avustus saamelaiskäräjille saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen	800 000
Kopiointi, tallennusta ja käyttöoikeuksia koskeva tiedotus- ja selvitystoiminta	14 677 000
Muut luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistävät toimenpiteet	1 000 000
EU:n ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamien hankkeiden ja ohjelmien kansallinen rahoitus, monenkeskinen ja kahdenvälinen yhteistyö, korkeakoulutus	982 000
Luova Eurooppa -ohjelman kansallinen vastinrahoitus	231 000
Suomenruotsalaisen viittomakielen oppimateriaalin tuottaminen	150 000
Opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihto sekä virkamiesvaihtoon myönnettävät stipendit, apurahat ja avustukset	2 310 000
Suomalaisen koulutuksen tunnettuuden ja yhteistyön edistäminen	171 000
Yhteensä	21 101 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 7 973 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 14 278 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustukset vähälevikkisen ruotsinkielisen oppimateriaalin tuottamiseen (siirto momentilta 29.01.02)	780
Avustus saamelaiskäräjille saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen (siirto momentilta 29.01.02)	800
EU:n ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamien hankkeiden ja ohjelmien kansallinen rahoitus, monenkeskinen ja kahdenvälinen yhteistyö, korkeakoulutus (siirto momentilta 29.01.02)	982
Kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia koskeva tiedotus- ja selvitystoiminta (siirto momentilta 29.01.02)	14 677
Luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistävät toimenpiteet (siirto momentilta 29.01.02)	300
Lukutaito-ohjelma	700
Luova Eurooppa -ohjelman kansallinen vastinrahoitus (siirto momentilta 29.01.02)	231
Opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihto sekä virkamiesvaihtoon myönnettävät stipendit, apurahat ja avustukset (siirto momentilta 29.01.02)	2 310
Suomalaisen koulutuksen tunnettuuden ja yhteistyön edistäminen (siirto momentilta 29.01.02)	171
Suomenruotsalaisen viittomakielen oppimateriaalin tuottaminen	150
Yhteensä	21 101

2025 talousarvio 21 101 000

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 547 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukainen valtionavustus	773 000
2.	Paasikivi-Seura	10 000
3.	Tammenlehvän perinneliitto	63 000
4.	Ruotsinkielisen viittomakielen elvytysohjelma	131 000
5.	Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki	500 000
6.	Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö (OKKA)	60 000
7.	UKK-Seura	10 000
Yhteensä		1 547 000

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisten erien poisto	-30
Yhteensä	-30

2025 talousarvio	1 547 000
2024 talousarvio	1 577 000
2023 tilinpäätös	1 597 000

51. Avustukset uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 152 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Avustus ortodoksiselle kirkolle (L 985/2006, 119 §)	2 382 000
2.	Avustukset Suomen Merimieskirkolle — mistä merimieskirkkojen rakennusavustuksiin ja rakennuslainojen hoitoon (enintään)	134 000 52 000
3.	Avustukset eräiden siirtoväen sankarihautojen hoitoon ja luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen	32 000
4.	Avustus rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille	524 000
5.	Avustus uskontojen vuoropuhelun edistämiseen	80 000
Yhteensä		3 152 000

Selvitysosa: Ortodoksiselle kirkolle myönnettävän avustuksen vähennys liittyy kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen poistamiseen ja työttömyysvakuutusmaksujen alentamisesta aiheutuvaan kirkollisverotuottojen kasvuun.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (0,4 %)	11
Kertaluonteisten erien poisto	-1 010
Ortodoksiselle kirkolle myönnettävän valtionavustuksen vähentäminen verotuksen muutoksen johdosta aiheutuvasta kirkollisverotuottojen kasvusta johtuen	-400
Yhteensä	-1 399

Momentin nimike on muutettu.

2025 talousarvio	3 152 000
2024 talousarvio	4 551 000
2023 tilinpäätös	3 806 999

52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 105 030 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain (430/2015) mukaiseen rahoitukseen.

Selvitysosa: Evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisten tehtävien rahoituksen perusteena ovat hautaustoimeen, väestökirjanpitoon ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon liittyvät laissa säädetyt tehtävät.

Rahoituksen vähennys liittyy kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen poistamiseen ja työttömyysvakuutusmaksujen alentamisesta aiheutuvaan kirkollisverotuottojen kasvuun.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (0,4 %)	497
Rahoituksen vähentäminen verotuksen muutoksesta aiheutuvan kirkollisveron tuoton kasvun johdosta	-19 600
Yhteensä	-19 103

2025 talousarvio	105 030 000
2024 talousarvio	124 133 000
2023 tilinpäätös	122 661 000

53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 348 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) työikäisten osaamisen kehittämisestä ja kokeiluista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 2 063 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 285 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelma (RRF pilari3)	-2 000
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-1 000
Yhteensä	-3 000

2025 talousarvio	3 348 000
2024 talousarvio	6 348 000
2023 tilinpäätös	23 013 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 196 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Unescon ja muiden hallitustenvälisten monenkeskisen sivistyksellisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Unescon jäsenmaksu	1 409 000
Suomen maksuosuus Euroopan nuorisosäätiöön	38 000
Suomen maksuosuus WIPOlle	110 000
Suomen maksuosuus ICCROMille	20 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maaailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelua koskevasta sopimuksesta aiheutuvat menot	14 000
OECD/CERI jäsenmaksu	45 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston EURIMAGES-rahastoon	325 000
Suomen maksuosuus Euroopan audiovisuaaliselle observatoriolle	22 000
Suomen maksuosuus WADAlle	95 000
OECD/INES jäsenmaksu	32 000
Suomen maksuosuus kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevasta Unescon yleissopimuksesta	5 000
Suomen maksuosuus urheilun dopinginvastaisesta Unescon yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus aineettoman kulttuuriperinnön suojelua koskevasta Unescon yleissopimuksesta	15 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston kulttuurireittejä koskevasta laajennetusta osittais-sopimuksesta	7 000
Suomen maksuosuus Pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuudesta	20 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston urheilua koskevasta laajennetusta osittais-sopimuksesta	19 000
Yhteensä	2 196 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vapaaehtoisten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien vähentäminen (Lisätoimet 2024)	-50
Yhteensä	-50

2025 talousarvio	2 196 000
2024 talousarvio	2 246 000
2023 tilinpäätös	2 200 467

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet varhaiskasvatukselle, esi- ja perusopetukselle ja vapaalle sivistystyölle ovat:

— Opetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, oppimistulokset parantuvat ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee.

— Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön perusta säilyy vahvana ja toimintakykyisenä.

— Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat.

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta mitataan kansallisilla ja kansainvälisillä tutkimus- ja arviointihankkeilla.

Opetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, oppimistulokset parantuvat ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön tavoitteena on taata sivistykselliset perusoikeudet jokaiselle sekä edistää hyvinvointia, oppimista ja kasvua. Lähtökohtana on tutkittuun tietoon ja vahvaan pedagogiikkaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys oppijan ke-

hityksestä, oppimisesta ja kasvusta. Varhaiskasvatusta ja esi- ja perusopetusta kehitetään lasten ja nuorten oppimista ja hyvinvointia edistävänä yhteisönä turvaamalla ammattitaitoinen ja laadukas opetus, ohjaus- ja tukitoimet sekä turvallinen oppimisympäristö sekä vahvistamalla koulutuksellista tasa-arvoa.

Toiminnalliset tavoitteet

— Varhaiskasvatusta toteutetaan laadukkaasti siten, että lasten kehitystä ja oppimista sekä heidän hyvinvointiaan edistetään kokonaisvaltaisesti ja tuen uudistuksen toimeenpanoa jatketaan.

— Esi- ja perusopetus toteutetaan tasa-arvoisesti, laadukkaasti ja tuloksellisesti siten, että oppilaat saavuttavat jatko-opintojen edellyttämät valmiudet ja saavat opinnoissa ja koulunkäynnissä tarvitsemansa tuen.

— Toteutetaan esi- ja perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus ja valmistellaan tarvittavat toimenpiteet sen toimeenpanemiseksi.

— Käynnistetään toimenpiteitä ja vahvistetaan tietopohjaa perusopetuksen oppimistulosten vahvistamiseksi.

— Edistetään oppijoiden koulutuksellista tasa-arvoa, hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä ja jatketaan toimia koulukiusaamisen ja poissaolojen vähentämiseksi.

— Edistetään lasten tunnetaitojen ja osallisuuden vahvistamista varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa.

— Edistetään vapaassa sivistystyössä hankitun osaamisen tunnistamista ja hyödyntämistä ottamalla käyttöön kansallisten aikuisten perustaitojen osaamismerkkien suorittamismahdollisuudet sekä edistämällä suoritettujen osaamisen viemistä Koski-tietovarantoon.

Suomen tulokset OECD:n PISA-tutkimuksessa

	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 toteutuma	2022 toteutuma
Lukutaito	536	524	526	520	490
Matematiikka	541	519	511	507	484
Luonnontiede	554	546	531	522	511

Oppimistulokset ovat heikentyneet lähes koko 2000-luvun ajan. Tavoitteena on kääntää pitkäkestoinen oppimistulosten heikkeneminen takaisin nousuun ja saavuttaa vuosituhannen alun taso PISA tutkimuksen kaikissa ydinalueissa.

Sosioekonomisen taustan vaikutus oppimistuloksiin: PISA-tutkimuksen pääalueen pistemäärän muutos sosioekonomisen kertoimen (ESCS¹⁾) kasvaessa yhdellä keskihajonnalla²⁾

	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 toteutuma	2022 ³⁾ toteutuma
Pääalue	Lukutaito	Matematiikka	Luonnontiede	Lukutaito	Matematiikka
Pistemäärä	29	33	41	38	38

¹⁾ ESCS-indeksi (PISA Index of Economic, Social and Cultural Status) sisältää vanhempien ammatit ja koulutuksen sekä perheen varallisuuden.

²⁾ Pistemäärä kuvaa sitä, kuinka paljon suorituspistemäärä keskimäärin muuttuu, kun sosioekonomisen indeksi arvo kasvaa yhden keskihajonnan verran. Mitä suurempi pistemäärä on, sitä voimakkaampi on sosioekonomisen taustan yhteys suoritukseen.

³⁾ Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2010, 2013, 2016, 2019 ja 2023.

Oppilaan kotitaustan vaikutus on lisääntynyt vuosituhannen alusta. Tavoitteena on oppilaan sosioekonomisen taustan vaikutuksen vähentäminen oppimistuloksiin sekä sosioekonomisten erojen kaventaminen.

Oppilaiden välinen osaamisero PISA-tutkimuksessa (keskihajonta)¹⁾

	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 toteutuma	2022 ²⁾ toteutuma
Lukutaito	86	95	94	100	104
Matematiikka	82	85	82	82	89
Luonnontiede	89	93	96	96	106

¹⁾ Mitä suurempi keskihajonta on, sitä suurempi oppilaiden välinen osaamisero on.

²⁾ Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2010, 2013, 2016, 2019 ja 2023.

Oppilaiden väliset osaamiserot ovat kasvaneet koko 2000-luvun ajan. Tavoitteena on oppilaiden välisten osaamiserojen kaventuminen ja tasa-arvoisten oppimistulosten edistäminen.

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön perusta säilyy vahvana ja toimintakykyisenä

Tavoitteena on toimintakyvyn, saavutettavuuden ja toiminnan vaikuttavuuden turvaaminen. Tämä edellyttää strategista ohjauksen kehittämistä.

Toiminnalliset tavoitteet

— Toimialan yleisiä suunnittelu- ohjaus- ja valvontatehtäviä vahvistetaan kehittämällä varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön tietojohtamista. Varhaiskasvatuksen raportointia kehitetään tietovarannon tietojen pohjalta. Kehitetään varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmää. Toteutetaan esi- ja perusopetuksen oppimistulosten arviointijärjestelmä, jolla vahvistetaan perusopetuksen arvioinnin tietopohjaa.

— Edistetään varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön tietopohjaa, tutkimusta ja tutkimusperustaista päätöksentekoa.

— Käynnistetään valmistelutyö väestökehityksen vaikutusten arvioimiseksi perusopetuksen järjestämisessä ja toteutetaan laatuun, laadun arviointiin sekä väestökehitykseen liittyvää tietotuotantoa ja toimialan strategiseen kehittämiseen liittyviä toimia sekä toteutetaan selvitys- ja tutkimustyötä.

Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat

Tavoitteena on uudistaa varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten opiskeluympäristöjä ja toimintakulttuuria niin, että esi- ja perusopetus, varhaiskasvatus ja vapaa sivistystyö vastaavat tulevaisuuden haasteisiin.

Toiminnalliset tavoitteet

— Toteutetaan laajapohjainen perusopetuksen tulevaisuustyö, jossa tavoitteena on luoda kansallinen visio tulevaisuuden perusopetuksesta.

— Toteutettava varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön digitalisaation viitekehys ja sitä tukevat digitaaliset ratkaisut ja arviointikäytänteet edistävät digitalisaation ohjausta ja vaikuttavuutta sekä hallinnonalan ennakointikykyä.

— Kehitetään varhaiskasvatus- ja koulutustoimijoiden digitaalisia palveluita ja oppimateriaaleja sekä niiden yhteentoimivuutta, parannetaan oppijoiden medialukutaitoa ja tieto- ja viestintäteknologista osaamista sekä vahvistetaan kansalaisten digitaalista sivistystä.

— Edistetään kestävä kehityksen tavoitteiden toimeenpanoa sekä demokratiakasvatusta osana koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuuria.

Lapsi- ja oppilasmäärät vuosina 2022—2025

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Varhaiskasvatus ¹⁾	232 926	230 000	229 000	228 000
Esiopetus ²⁾	60 387	51 781	49 600	47 400
Perusopetus, vuosiluokat 1—9 ²⁾	549 438	548 083	538 300	525 700
Aikuisten perusopetus	4 773	5 060	4 970	4 850
Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus ³⁾	357	502	520	530
Esi- ja perusopetuksen vaikeimmin kehitysvammaiset oppilaat	1 736	1 825	1 790	1 740
Esi- ja perusopetuksen muut vammaisoppilaat	9 952	9 765	9 570	9 330
Maahanmuuttajien valmistava opetus	10 123	8 185	7 500	6 000
Joustavan perusopetuksen oppilaat (enintään)	1 891	1 907	1 870	1 830

¹⁾ Vuoden 2023 määrä on muista kohdista poiketen arvio. Arvioissa varhaiskasvatusasteen oletetaan pysyvän vuoden 2022 tasolla.

²⁾ Esi- ja perusopetuksen toteutumat ovat toteutumavuoden syksyn 20.9. toteumatietoja (kunnat, kuntayhtymät, valtio, yliopistot, yksityiset opetuksen järjestäjät). Esiopetuksen oppilasmäärätoteutumaan vuonna 2022 vaikuttaa kyseisenä vuonna käynnissä oleva kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu.

³⁾ Opiskelijamäärissä on otettu huomioon vain perusopetuksen rahoitusjärjestelmän kautta rahoitettava tutkintokoulutukseen valmentava koulutus.

Valtionavustustoiminnan tavoitteet

Toimialan valtionavustusten tavoitteena on tukea varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön strategisten tavoitteiden toteutumista. Avustuksilla vahvistetaan varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen laatua, tasoitetaan oppimiseroja ja vähennetään yhteiskunnallisen eriarvoistumiskehityksen vaikutuksia koulutukselliseen tasa-arvoon. Vapaan sivistystyön ja sivistystyötä tekevien järjestöjen avustuksilla edistetään ja tuetaan yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa, elinikäistä oppimista ja aktiivista kansalaisuutta, näitä tukevaa koulutusta ja vapaan sivistystyön laatua ja vaikuttavuutta sekä koulutuspoliittisesti tärkeiden kohderyhmien koulutusmahdollisuuksia.

01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 43 689 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Eurooppa-koulujen opettajien ja hallintohenkilökunnan palkkausmenojen ja muiden menojen maksamiseen
- 2) valtion yleissivistävien oppilaitosten kansainvälistämiseen, maahanmuuttajien täydentävään opetukseen, oppimis- ja ohjauskeskus Valterin palvelu- ja kehittämiskeskustoimintaan sekä avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja monipuolistamiseen
- 3) Helsingin eurooppalaisen koulun toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomalais-venäläinen koulu ja Helsingin ranskalais-suomalainen koulu toimivat esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen oppilaitoksina. Koulut kehittävät kulttuuriyhteysien ja verkottumisen kautta koulujen kielten- ja kulttuuriopetusta. Valtakunnallinen oppimis- ja ohjauskeskus Valteri tukee lähikouluperiaatteen toteutumista ja edistää yhdessä kotikunnan kanssa tuen tarpeessa olevan koulunkäyntiä monialaisella asiantuntijuudella. Helsingin eurooppalaisen koulun tehtävänä on tarjota Eurooppa-koulujen opetussuunnitelmiin perustuvaa opetusta.

Oppilasmäärät

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	826	857	844
Suomalais-venäläinen koulu	719	675	685
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	307	312	311
Eurooppa-koulut (suomalaiset oppilaat)	397	400	390
Koulukotien perusopetus	95	98	99
Helsingin eurooppalainen koulu	301	313	315
Yhteensä	2 645	2 655	2 644

Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin ohjaustoiminnan tunnusluvut

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Ohjaustoiminta kentällä			
— ohjauskäyntejä	982	1 000	1 100
— ohjauspalveluja käyttäneiden kuntien määrä	219	225	225
Tilapäinen opetus ja kuntoutus			
— tukijaksopäivät	3 116	4 000	3 700
— tukijaksojen oppilaat	658	600	615

Henkilötyövuodet

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	74	75	75
Suomalais-venäläinen koulu	78	79	78
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	524	548	532
Eurooppa-koulut	28	30	29
Helsingin eurooppalainen koulu	58	62	62
Yhteensä	762	794	776
Työtyytyväisyys (1—5)	3,7	4,0	4,0

Valteri-koulun julkisoikeudellisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 077	1 392	1 341
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 010	3 684	2 889
— osuus yhteiskustannuksista	1 994	2 400	1 578
Kustannukset yhteensä	5 004	6 084	4 467
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 927	-4 692	-3 126
Kustannusvastaavuus, %	22	23	30

Valteri-koulun kunnille tarjoaman julkisoikeudellisen palvelun subventio on 70 prosenttia vuosina 2022—2025.

**Helsingin eurooppalaisen koulun julkisoikeudellisen toiminnan kustannusvastaavuus-
laskelma (1 000 euroa)**

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	787	650	860
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 828	1 357	1 693
— osuus yhteiskustannuksista	1 310	961	1 228
Kustannukset yhteensä	3 138	2 318	2 921
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 351	-1 668	-2 061
Kustannusvastaavuus, %	25	28	29

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kielikoulut	6 600 000
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	29 477 000
Koulukotien perusopetus	2 000 000
Eurooppa-koulut	2 200 000
Helsingin eurooppalainen koulu	3 412 000
Yhteensä	43 689 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	70 435	65 182	67 443
Bruttotulot	23 316	23 083	23 754
Nettomenot	47 119	42 099	43 689
Siirtyneet erät			
— edelliseltä vuodelta siirtyneet	9 701		
— seuraavalle vuodelle siirtyneet	3 647		

Kuntien rahoitusosuus valtion yleissivistävän lukiokoulutuksen kustannuksiin, 1 534 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.20.35 mitoituksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin toiminnan turvaaminen (siirto momentilta 29.10.30)	1 360
Perusopetuksen tuen uudistus (siirto momentilta 29.10.30) (HO 2023)	117
Palkkausten tarkistukset	113
Yhteensä	1 590

2025 talousarvio	43 689 000
2024 II lisätalousarvio	5 700 000
2024 talousarvio	42 099 000
2023 tilinpäätös	41 065 000

20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 77 979 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, vapaan sivistystyön ja sivistystyötä tekevien järjestöjen sekä niihin liittyvien kokeilu-, tutkimus-, kehittämis-, arviointi- ja seurantahankkeista sekä elinikäiseen oppimiseen liittyvästä EU- ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) OECD:n ja EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen
- 3) tilastoinnista, tietoteknisistä palveluista sekä toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) 55 228 000 euroa valtionavustuksina varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 44 a §:n mukaisesti
- 5) 3 260 000 euroa oppimisen tuen uudistuksen tutkimushankkeesta ja toimeenpanosta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 6) 5 000 000 euroa koulukiusaamisen vastaisesta työstä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 7) enintään 6 000 000 euroa varhaiskasvatuksen täydennyskoulutusmallin valtionavustuksiin
- 8) enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeilla tuetaan perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön toimialan strategisia tavoitteita. Toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien tavoitteena on parantaa tiedon saatavuutta ja laatua, edistää sähköistä asiointia ja tuottaa kattavaa tietoa mm. päätöksenteon ja lainsäädäntömuutoksien tueksi.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 65 500 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 12 479 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Koulukiusaamisen vastaisen työn edistäminen	5 000
Opetussuunnitelmatyö B1-kieli	-1 000
Perusopetuksen tuen uudistus (siirto momentilta 29.10.30) (HO 2023)	3 260
Tasa-arvon edistäminen esi- ja perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa (HO 2023)	-10 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Varhaiskasvatuksen täydennyskoulutusmalli	6 000
Toimintamenoasäästö (Lisätoimet 2024)	-31
Yhteensä	3 229

2025 talousarvio	77 979 000
2024 II lisätalousarvio	-1 000 000
2024 talousarvio	74 750 000
2023 tilinpäätös	48 730 000

30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 625 697 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen

2) enintään 6 208 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n mukaisten avustusten maksamiseen

3) enintään 22 550 000 euroa edellä mainitun lain 45 §:n 2 momentin ja vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukio-koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun asetuksen (1777/2009) mukaisten valtionavustusten maksamiseen

4) edellä mainitun lain 45 §:n 1 momentin ja saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisten valtionavustusten maksamiseen

5) enintään 240 000 euroa saamelaiskäräjien käytettäväksi valtionavustuksen maksamiseen saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaamiseksi

6) Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen (VNa 72/2014) mukaisten menojen maksamiseen

7) Suomen hallituksen ja Euroopan kemikaaliviraston välisen toimipaikkasopimuksen (VNa 11/2008) mukaisesti Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämisestä aiheutuviin menoihin Suomessa samoin edellytyksin kuin muilla kunnassa asuvilla

8) enintään 7 434 000 euroa perusopetuksen vahvistamisesta sekä valmistavan opetuksen laajentamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä ohjaustuntien määrä on enintään 3 390 000 tuntia. Ohjaustuntien hinta on 26,00 euroa.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)****VALTIONOSUDET JA RAHOITUS (Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukainen rahoitus)**

1. Esi- ja perusopetus	536 025 000
1.1. Perusopetukseen valmistava opetus	148 888 000
1.2. Aikuisten perusopetus	52 228 000
1.3. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat viisivuotiaat	3 932 000
1.4. Perusopetuksen aineenopetus	3 800 000
1.5. Ulkomailla toimivien koulujen rahoitus perusopetuslain mukaiseen opetukseen	4 707 000
1.6. Yksityisen opetuksen järjestäjän alkavan ja laajenevan toiminnan rahoitus	3 922 000
1.7. Lisärahoitus pidennettyyn oppivelvollisuuteen, vaikeimmin kehitysvammaiset	69 008 000
1.8. Lisärahoitus pidennettyyn oppivelvollisuuteen, muut kuin vaikeimmin kehitysvammaiset	232 610 000
1.9. Sisäoppilaitoslisä	3 209 000
1.10. Koulukotikorotus	928 000
1.11. Joustavan perusopetuksen lisä	6 000 000
1.12. Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus	6 346 000
1.13. Yksityisten kielikoulujen kaksivuotisessa esiopetuksessa olevat viisivuotiaat	447 000
2. Aamu- ja iltapäivätoiminta	
Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuus	50 240 000
Laskennallinen rahoitus ja valtionosuudet yhteensä	586 265 000

VALTIONAVUSTUKSET

3. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 44 §:n mukaiset valtionavustukset (enintään)	6 208 000
3.2. Laajamittainen ja suppea kaksikielisen opetuksen järjestäminen sekä kielikylpytoiminta	842 000
3.3. Kerhotoiminnan tukeminen	2 290 000
3.4. Avustukset yksityisten opetuksen järjestäjien käyttökustannuksiin	3 076 000
4. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 45 §:n mukaiset valtionavustukset	24 750 000
4.1. Rahoituslain 45 §:n 1 momentin mukaisiin valtionavustuksiin saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisesti	2 200 000
4.2. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin ja asetuksen (1777/2009) mukaiset avustukset saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen (enintään)	75 000
4.3. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin ja asetuksen (1777/2009) mukaiset avustukset vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen sekä heidän muun opetuksensa tukemiseen (enintään)	22 475 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

5. Valtionavustuslain mukaiset valtionavustukset	240 000
5.1. Saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaamiseen saamelaisten kotiseutualueen kunnissa (enintään)	240 000
6. Kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat menot	800 000
6.1. Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen mukaiset menot	450 000
6.2. Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämisen menot	350 000
7. Hallitusohjelman mukaiset toimenpiteet	7 434 000
7.1. Perusopetuksen vahvistaminen	3 934 000
7.2. Valmistavan opetuksen rahoituksen laajentaminen	3 500 000
Valtionavustukset ja menot yhteensä	39 175 000
Yhteensä	625 697 000

Varhaiskasvatuspalvelun EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lapselle tuottavalla kunnalla on oikeus periä palvelun tuottamisesta aiheutuneiden kokonaiskustannusten ja perheen maksuosuuden välinen erotus Suomen valtiolta.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt euromäärät yksikköä kohden (ei sis. alv)

Esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvauksen perusosa	8 334,51 euroa/asukas
Aamu- ja iltapäivätoiminta	26,00 euroa/ohjaustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Erityisopettajien pätevyitysmiskoulutus (siirto momentille 29.40.50)	-350
Esi- ja perusopetuksen kustannustenjaon tarkistus	9 387
Indeksikorotus (3,4 %)	14 303
Kertalisäysten poistuminen	-470
Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin toiminnan turvaaminen (siirto momentille 29.10.01)	-1 360
Perusopetukseen valmistava opetus (maahanmuuttokokonaisuus)	-48 000
Perusopetuksen tuen uudistus (siirto momentille 28.90.30) (HO 2023)	-38 211
Perusopetuksen tuen uudistus (siirto momentille 29.10.01) (HO 2023)	-117
Perusopetuksen tuen uudistus (siirto momentille 29.10.20) (HO 2023)	-3 260
Perusopetuksen vahvistaminen (HO 2023)	51 417
Valmistavan opetuksen laajentaminen Ukrainan sodan vuoksi	100 000
Valmistavan opetuksen rahoituksen laajentaminen (HO 2023)	3 500
Vuoden 2024 perushinnan korjaus (LTA2 2024)	21 993
Yksityisen opetuksen järjestäjien kotikuntakorvauksen nosto 100 prosenttiin (siirto momentille 28.90.30)	-4 545
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-990
Valtionavustussäästö (HO 2023)	-2 025
Yhteensä	101 272

2025 talousarvio	625 697 000
2024 II lisätalousarvio	25 205 000
2024 talousarvio	524 425 000
2023 tilinpäätös	490 940 674

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 185 445 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen kansalaisopistoille, kansanopistoille, opintokeskuksille ja kesäyliopistoille sekä Snellman-korkeakoulu -nimiselle oppilaitokselle, mistä valtionosuuteen oikeuttavien yksiköiden enimmäismäärän estämättä enintään 15 830 000 euroa 100 prosentin valtionosuutena koulutukseen maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutukseen

2) enintään 7 931 000 euroa edellä mainitun lain 14 §:n mukaisiin avustuksiin.

Valtionosuuteen oikeuttavat yksiköt

	enimmäismäärä	yksikkö
Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin	1 464 392	opetustunti
Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin	230 940	opiskelijaviikko
Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin	125 960	opetustunti
Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin	42 256	opetustunti

Kansanopistojen valtionosuuteen oikeuttavista laskennallisista opiskelijaviikoista suunnataan enintään 3 792 opiskelijaviikkoa Snellman-korkeakoulu -nimiselle vapaan sivistystyön oppilaitokselle. Valtionosuuteen oikeuttavien yksiköiden enimmäismäärästä kansanopistojen ylläpitäjille myönnetään oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen 100 prosentin valtionosuuteen oikeuttavia suoritteita siten, että niistä aiheutuvat menot ovat enintään 6 500 000 euroa.

Opetustuntien tai opiskelijaviikkojen enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Valtionosuuksien ja -avustusten arvioitu jakautuminen (euroa)

	Valtionosuus	Valtionavustus	Yhteensä
Kansalaisopistot	85 432 000	1 565 000	86 997 000
Kansanopistot	57 500 000	1 166 000	58 666 000
Opintokeskukset	14 539 000	150 000	14 689 000
Kesäyliopistot	4 213 000	50 000	4 263 000
Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus	15 830 000	5 000 000	20 830 000
Yhteensä	177 514 000	7 931 000	185 445 000

Vapaan sivistystyön valtionosuuksilla ja valtionavustuksilla tuetaan vapaan sivistystyön strategisten tavoitteiden toteutumista. Määrärahalla järjestetään elinikäisen oppimisen periaatteen poh-

jalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Valtionavustusten painotuksena on tukea vapaan sivistystyön rakenteellista kehittämistä, laatua ja vaikutavuutta sekä koulutuspoliittisesti tärkeiden kohderyhmien koulutusmahdollisuuksia.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt keskimääräiset yksikköhinnat

Kansalaisopistot	100,48 euroa/opetustunti
Kansanopistot	350,83 euroa/opiskelijaviikko
Opintokeskukset	174,05 euroa/opetustunti
Kesäyliopistot	162,62 euroa/opetustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotukset (3,4 %)	5 206
Kotoutumiskoulutus (maahanmuuttokokonaisuus)	-1 000
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus (kansalaisopistot)	2 521
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus (kansanopistot)	5 921
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus (kesäyliopistot)	-75
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus (opintokeskukset)	143
Maahanmuuttajanaisten koulutus (Lisätoimet 2024)	5 000
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-584
Yhteensä	17 132

2025 talousarvio	185 445 000
2024 II lisätalousarvio	1 000 000
2024 talousarvio	168 313 000
2023 tilinpäätös	181 722 936

51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 7 223 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) 918 000 euroa eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisesti valtionavustuksiin
- 2) 4 987 000 euroa avustusten maksamiseen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:lle, Marttaliitto ry:lle ja Käsi- ja taideteollisuusliitto TAITO ry:lle ja niiden edelleen jaettavaksi piiri- tai jäsenjärjestöilleen, Finlands svenska Marthaförbund rf:lle, Sami Duodji ry:lle, järjestöille sivistystyöhön sekä vapaan sivistystyön tutkimuksen yhteistyö- ja tiedotustoimintaan sekä opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistys- ja kulttuuritoimintaan
- 3) 1 318 000 euroa avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kehittämiskeskus Opinkirjo ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry:lle, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry:lle, Kesälukioseura ry:lle, Suomi-koulujen Tuki ry:lle, Karjalan Liitto ry:lle, Sofia-opiston kannatusyhdistys ry:lle, Kristillinen kasvatus Omenapuu ry:lle, Kristillisten koulujen ja päiväkotien liitto ry:lle sekä Kriittiselle korkeakoululle ja Suomi-koulujen toimintaan ja kehittämiseen sekä koti-

peruskoulu/hemgrundskola -toimintaan sekä vaihto-oppilasjärjestöjen ja lukiolaisten tiedeolympiatoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Käsi- ja taideteollisuusjärjestöjen toiminta	1 795 000
Kotitalousneuvontajärjestöjen toiminta	1 568 000
Opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistys- ja kulttuuritoiminta	915 000
Eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaiset valtionavustukset	918 000
Vapaan sivistystyön keskusjärjestöjen toimintaan sekä vapaan sivistystyön tutkimuksen yhteistyö- ja tiedotustoiminta	709 000
Suomi-koulujen toiminnan tukeminen	429 000
Yleissivistävän koulutuksen järjestöt	271 000
Kansanvalitusseuran ylläpitämän Etäkoulu Kulkurin ja kotiperuskouluhemgrundskola -toiminnan tukeminen	148 000
Karjalan Liitto	131 000
Kesälukioseura ry	128 000
Sofia-opiston kannatusyhdistys ry:n ulkosuomalaisten sivistystoiminta	83 000
Kriittisen korkeakoulun toiminta	78 000
Kristillinen kasvatus Omenapuu ry:n ylläpitämän koulun toiminta	50 000
Yhteensä	7 223 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertalisäysten poistuminen	-1 000
Valtionavustussäästö (HO 2023)	-950
Tasomuutos	50
Yhteensä	-1 900

2025 talousarvio	7 223 000
2024 talousarvio	9 123 000
2023 tilinpäätös	9 603 000

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Selvitysosa:

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

— Ammatillisella koulutuksella turvataan osaavan työvoiman saatavuus työntekijäammateissa, tuetaan alueiden elinvoimaa ja osaamistasoa, edistetään työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä parannetaan kansainvälistä kilpailukykyä. Opiskelijoille varmistetaan riittävät ammatilliset ja sivistykselliset valmiudet sekä työelämätaidot siirtyä opintojen jälkeen työelämään tai jatko-opintoihin.

— Lukiokoulutuksella tuetaan väestön koulutus- ja osaamistason nousua tuottamalla opiskelijoille laaja-alainen yleissivistys, korkeatasoiset valmiudet jatko-opintoihin sekä yleisiä pohjavalmiuksia työelämään ja jatkuvaan oppimiseen.

— Tutkintokoulutukseen valmentavalla koulutuksella (TUVA) mahdollistetaan joustava siirtyminen perusopetuksesta toisen asteen tutkintokoulutukseen oppivelvollisuutta suorittamalla. Oppivelvollisuusikäisten lisäksi TUVA-koulutuksella parannetaan myös muiden väestöryhmien, kuten maahanmuuttajien ja aikuisopiskelijoiden opiskeluvalmiuksia.

Ammatillisen koulutuksen toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Laadukkaan ammatillisen koulutuksen tarjonta turvataan maan eri osissa ja molemmilla kansalliskielillä. Koulutuksen järjestäjät huolehtivat ensisijaisesti oman toiminta-alueensa väestön osaamistarpeista turvaten erityisesti oppivelvollisten ja muiden vailla toisen asteen tutkintoa olevien koulutuspalvelut. Jatkovaa oppimista suunnataan erityisesti tutkinnon osien suorittamiseen.

— Opetus- ja kulttuuriministeriö varmistaa ohjauksella, että koulutuksen järjestäjät kohdistavat opiskelupaikkojen vähennykset erityisesti jo aiemmin toisen asteen ammatillisen tutkinnon tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneille aikuisille järjestettävään ammatti-, erikoisammatti- ja perustutkintokoulutukseen.

— Yhteishaussa turvataan perusopetuksen päättävien oppivelvollisten välitön sijoittuminen jatko-opintoihin kohdentaen tarkoitukseen samalla riittävästi myös TUVA-koulutuksen ja TELMA-koulutuksen opiskelupaikkoja.

— Vahvistetaan ammatillisen koulutuksen opiskelijan oikeutta oppimisen tukeen osana tutkintokoulutusta siten, että tukiopetuksesta ja muusta tuesta ja ohjauksesta muodostuu matalan kynnyksen tukimuotoja, jotka ovat kaikkien opiskelijoiden saavutettavissa. Lisäksi turvataan opiskelijan oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muiden syiden vuoksi säännöllistä ja pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisen ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi.

— Rahoitusjärjestelmää kehitetään kannustamaan laadukkaan ja riittävästi lähiopetusta sisältävän tutkintokoulutuksen järjestämiseen oppivelvollisille ja muille vailla tutkintoa oleville sekä ensisijaisesti tutkintoa pienempien osaamiskokonaisuuksien tarjoamiseen tutkinnon jo suorittaneille osaamistaan täydentäville aikuisille. Rahoitusmallia uudistetaan palkitsemaan nykyistä enemmän opintosuorituksista ja valmistumisesta sekä koulutuksen jälkeisestä työllistymisestä ja jatko-opintoihin siirtymisestä. Uutena kriteerinä rahoituksen määräytymisperusteissa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtötaso. Rahoitusmallia yksinkertaistetaan ja sen ohjausvaikutusta parannetaan. Vaikuttavuusrahoituksen mittaristoa kehitetään ja seurantajaksoa ajantasaistetaan. Uuden rahoitusmallin mukaisesti rahoitusta on tarkoitus myöntää vuodesta 2026 lukien.

— Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjausta ja lupasääätelyä uudistetaan järjestäjäneutraali-teetti varmistaen ja ruotsinkielisen ammatillisen koulutuksen erityispiirteet huomioiden. Tässä tarkoituksessa toimeenpannaan vuoden 2026 alusta käynnistyvä toiminnanohjauksen kokeilu, johon valitaan koulutuksen järjestäjiä siten, että ne muodostavat alueellisesti kattavan, tutkintotarjonnaltaan riittävän monipuolisen ja volyymiltaan valtakunnallisesti tarpeeksi suuren kokonaisuuden.

— Englanninkielisten ammatillisten opintosisältöjen tarjontaa lisätään varmistaen samalla mahdollisuus kotimaisten kielten riittävään opiskeluun.

— Edistetään ammatillisen koulutuksen digitalisaatiota mm. yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien digitaitojen ja -osaamisen kehittymisen osalta ja kasvatetaan koulutuksen järjestäjien kyvykkyyttä hyödyntää digitalisaation luomia mahdollisuuksia.

Lukiokoulutuksen toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Turvataan laadukas, monipuolinen ja saavutettava lukiokoulutus maan eri osissa ja molemmilla kansalliskielillä.

— Vahvistetaan lukiolaisten oikeutta oppimisen tukeen siten, että tukiopestuksesta ja muusta tuesta ja ohjauksesta muodostuu matalan kynnyksen tukimuotoja, jotka ovat kaikkien opiskelijoiden saavutettavissa. Lisäksi turvataan opiskelijan oikeus erityisopetukseen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muiden syiden vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi.

— Uudistetaan lukiokoulutuksen rahoitukseen kuuluva pienten lukioiden korotus tukemaan koulutuksen saavutettavuutta ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista. Uusien rahoituksen määrätymisperusteita koskevien säännösten on tarkoitus tulla voimaan asteittain vuodesta 2026 lukien.

— Valmistellaan ylioppilastutkinnon digitaalisen koejärjestelmän uudistusta ja kielitaidon suullisen osaamisen arvioinnin sisällyttämistä osaksi ylioppilastutkintoa.

— Englanninkielisen lukio-opetuksen tarjontaa vahvistetaan ja mahdollistetaan englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittaminen tiukasti rajatuin kriteerein. Tavoitteena on vahvistaa heikosti suomen tai ruotsin kieltä taitavien nuorten sivistyksellisiä oikeuksia. Tavoitteena on, että englanninkielinen koulutus voisi käynnistyä syksyllä 2026 ja ensimmäiset englanninkieliset ylioppilaskokeet voitaisiin järjestää syksyllä 2028.

— Mahdollistetaan yhden taito- ja taideaineen kokeen suorittaminen osana ylioppilastutkintoa ja yhden pakollisen ylioppilaskokeen korvaaminen taito- ja taideaineen kokeella. Muutokset tulisivat voimaan vuoden 2025 alusta kuitenkin siten, että ne koskisivat ensimmäistä kertaa syksyllä 2027 aloittavia opiskelijoita, jolloin mahdollisuus taito- ja taideaineen kokeen suorittamiseen tulisi syksystä 2029 lukien.

— Edistetään lukiokoulutuksen digitalisaatiota mm. yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien digitaalisten ja -osaamisen kehittymisen osalta ja kasvatetaan koulutuksen järjestäjien kyvykkyyttä hyödyntää digitalisaation luomia mahdollisuuksia.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Edistetään opiskelijoiden valinnanmahdollisuuksia suorittaa TUVA-koulutuksessa joustavasti ammatillisia opintoja, lukio-opintoja sekä korottaa perusopetuksen arvosanoja.

— Yhdenmukaistetaan eri koulutusmuotojen opiskelijoiden TUVA-koulutuksessa saamia palveluja ja tukea.

— Turvataan vaativan erityisen tuen järjestämisen edellytykset TUVA-koulutuksessa.

— Lisätään koulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä ja koulutuksen hankintaa TUVA-koulutuksen järjestämisessä.

— Arvioidaan TUVA-koulutuksen toimivuutta koskevan selvityksen perusteella koulutuksen sisällön, enimmäiskeston ja järjestäjaverkon muutostarpeita sekä tarvetta TUVA-koulutuksen erilaisten rahoitusmallien yhtenäistämiseksi.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen uudet opiskelijat

	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat¹⁾					
Perustutkintokoulutus	83 225	81 747	81 894	82 000	78 000
— tavoitteena koko tutkinnon suorittaminen	66 663	65 436	64 716	64 500	61 000
— tavoitteena tutkinnon osan/osien suorittaminen ²⁾	16 562	16 311	17 178	17 500	17 000
Ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkintokoulutus	37 713	37 137	39 603	39 500	36 500
— tavoitteena koko tutkinnon suorittaminen	30 507	29 697	31 653	31 500	29 000
— tavoitteena tutkinnon osan/osien suorittaminen ²⁾	7 206	7 440	7 950	8 000	7 500
Valmentavat koulutukset ³⁾	7 049	8 586	10 020	10 500	11 000
Muu ammatillinen koulutus	9 930	6 021	6 750	6 500	6 000
Lukiokoulutuksen uudet opiskelijat					
Tutkintokoulutus	41 895	43 518	45 477	45 850	46 350
— nuorten oppimäärä	34 188	34 593	35 100	35 500	36 000
— aikuisten oppimäärä	6 897	8 079	9 537	9 500	9 500
— ulkomainen tutkinto	810	846	840	850	850
Aineopiskelijat	4 881	1 995	636	600	600
Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus ⁴⁾	183	242	348	350	350

¹⁾ Opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteisen ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat.

²⁾ Sisältää myös tutkinnon osaa pienempien kokonaisuuksien uudet opiskelijat.

³⁾ Sisältää ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän kautta rahoitettavan tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVa) sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen (TELMA). Vuosina 2021—2022 lukuihin sisältyy ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus (VALMA).

⁴⁾ Sisältää lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän kautta rahoitettavan tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVa). Vuosina 2021—2022 lukuihin sisältyy lukiokoulutukseen valmistava koulutus (LUVa).

Ammatilliset perustutkinnot, ammatti- ja erikoisammattitutkinnot sekä ylioppilas-tutkinnot

	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Ammatilliset tutkinnot yhteensä¹⁾					
Perustutkinnot	68 132	67 485	68 726	70 000	72 000
Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot	43 638	43 323	44 934	46 000	47 000
	24 494	24 162	23 792	24 000	25 000
Ylioppilastutkinnot yhteensä					
Ylioppilastutkinnot, pl. ulkomaiset tutkinnot	30 567	31 251	31 493	32 150	32 150
Ulkomaiset tutkinnot	29 922	30 612	30 843	31 500	31 500
	645	639	650	650	650

¹⁾ Opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteisen ammatillisen koulutuksen tutkinnot.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien lukumäärät omistajatyypin mukaan¹⁾

	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 arvio
Ammatillisen koulutuksen järjestäjät yhteensä²⁾	149	138	135	135	134
— kuntajärjestäjät	9	8	8	8	8
— kuntayhtymäjärjestäjät	33	33	33	33	33
— yksityiset järjestäjät	107	97	94	94	93
Lukiokoulutuksen järjestäjät yhteensä³⁾	257	257	257	257	257
— kuntajärjestäjät	217	217	217	217	217
— kuntayhtymäjärjestäjät	6	6	6	6	6
— yksityiset järjestäjät	34	34	34	34	34

¹⁾ Ammatillisen koulutuksen järjestäjät 1.1. ja lukiokoulutuksen järjestäjät 20.9. -tilanteen mukaisesti.

²⁾ Lisäksi yksi valtion oppilaitos

³⁾ Lisäksi valtion oppilaitoksia kolme ja seitsemään eri yliopistoon kuuluvia harjoittelukouluja kahdeksan.

01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 381 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen kansainvälistämiseen, oppimisympäristöjen ja digitaalisten ratkaisujen kehittämiseen, työnantajille maksettaviin koulutuskorvauksiin ja EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

2) enintään 2 400 000 euroa Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen.

Selvitysosa: Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus tuottaa merenkulkuelinkeinon, viranomaisten ja vesillä liikkuvien kansalaisten turvallisuustasoa parantavaa ja ylläpitävää sekä ympäristöönnettomuuksia ehkäisevää turvallisuuskoulutusta pelastautumiskoulutusyksikössä Lohjalla ja palokoulutusyksikössä Upinniemiessä.

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen tehtävänä on lisätä saamelaisväestön ammatillista osaamista, järjestää saamelaisalueen elinkeinoelämän tarpeita vastaavaa koulutusta ja edistää alueen työllisyyttä sekä säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria ja saamen kieltä. Koulutuskeskuksen erityistehtävänä on palvella Euroopan unionin ainutta alkuperäiskansaa.

Toiminnan tunnuslukuja

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus			
Koulutettavien määrä	5 082	4 600	4 000
Saamelaisalueen koulutuskeskus			
Opiskelijavuosimäärä, ammatillinen koulutus	92	140	121
Opiskelijatyöpäivien määrä, saamen kielen ja kulttuurin lukuvuosikoulutus	4 599	6 800	6 400
Opiskelijatyöpäivien määrä, lyhytkoulutus	6 068	5 000	5 000

Henkilötyövuodet

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Saamelaisalueen koulutuskeskus	59	63	61
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus	27	27	27
Yhteensä	86	90	88

Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 667	1 300	1 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 261	3 010	3 010
— osuus yhteiskustannuksista	1 454	1 450	1 452
Kustannukset yhteensä	4 715	4 460	4 462
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 408	-3 160	-2 962
Kustannusvastaavuus, %	35	29	34
Hintatuki	2 400	2 400	2 400
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	86	83	87

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Saamelaisalueen koulutuskeskus	5 775 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen hintatuki	2 400 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen muut menot	1 206 000
Yhteensä	9 381 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	10 812	10 950	11 601
Bruttotulot	2 294	2 000	2 220
Nettomenot	8 518	8 950	9 381
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 472		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 725		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen toimitilojen keskittäminen Inariin (siirto momentilta 29.20.21)	414
Palkkausten tarkistukset	17
Yhteensä	431
2025 talousarvio	9 381 000
2024 talousarvio	8 950 000
2023 tilinpäätös	8 771 000

21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) tietoteknisten palvelujen rahoittamiseen, toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteisten menojen rahoittamiseen
- 3) Örebron kuulovammaisten oppilaitoksen suomalaisten ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kustannusten kattamiseen
- 4) enintään 1 700 000 euroa Pohjoiskalotin koulutussäätiön työvoimakoulutuksena järjestämän ammatillisen koulutuksen ja siihen liittyvän majoituksen menoihin
- 5) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen
- 6) enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeilla tuetaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen strategisia tavoitteita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 5 077 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 2 523 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korvaava säästötoimi: hankerahoituksen vähentäminen (Lisätoimet 2024)	-2 000
Oppimisen tuen järjestelmän kehittäminen ja käyttöönotto ammatilliseen koulutukseen (HO 2023)	-5 000
Oppimisen tuki kansanopistolukioissa	125
Rahoitusmallin uudistaminen ja oppimisen tuen vahvistaminen lukiokoulutuksessa (HO 2023)	-5 000
Saamelaisalueen koulutuskeskuksen toimitilojen keskittäminen Inariin (siirto momentille 29.20.01)	-414
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-3 248
Yhteensä	-15 537

2025 talousarvio	7 600 000
2024 talousarvio	23 137 000
2023 tilinpäätös	17 896 000

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 020 058 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) 971 872 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisena rahoituksena ammatillisen koulutuksen perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitukseen ja edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentin mukaisena valtionavustuksena myönnettävään strategiarahoitukseen ammatillisen koulutuksen järjestäjille

2) edellä mainitun lain 32 i §:ssä tarkoitettuna korvauksena yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvistä arvonlisäveroista aiheutuviin kustannuksiin

3) 1 536 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään kompensatioon ammatillisen koulutuksen järjestäjille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti.

Kohdassa 1) tarkoitettu ammatillisen koulutuksen strategiarahoituksen osuus on enintään yksi prosentti opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 9 §:n mukaisesta ammatillisen koulutuksen määrärahasta.

Ammatillisen koulutuksen tavoitteellisten opiskelijavuosien määrä on enintään 169 000 opiskelijavuotta, mistä työvoimakoulutuksena järjestettävään koulutukseen kohdennettava tavoitteellisten opiskelijavuosien määrä on vähintään 7 700 opiskelijavuotta.

Selvitysosa: Opetusmetsämallissa Metsähallitus tekee 14 ammatillisen koulutuksen järjestäjän kanssa vastikkeellisen käyttöoikeussopimuksen. Sopimuksen mukaan puun myyntitulot tuloutetaan ammatillisen koulutuksen järjestäjien sijaan Metsähallitukselle ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille maksetaan kompensatio, joka otetaan valtion talousarviossa lisäyksenä huomioon Metsähallituksen tuloutuksena.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammatillisen koulutuksen määräraha yhteensä (ei sisällä arvonlisävero- eikä opetusmetsäkompensaatioita)	2 066 774 000
— Laskennallisen rahoituksen osuus yhteensä	2 063 774 000
josta perusrahoituksen osuus	1 444 642 000
josta suoritusrahoituksen osuus	412 755 000
josta vaikuttavuusrahoituksen osuus	206 377 000
— Strategiarahoituksen osuus (0,15 % ammatillisen koulutuksen määrärahasta)	3 000 000
Kuntien rahoitusosuus	-1 094 902 000
Arvonlisäverolain (1501/1993) 39 § ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille aiheutuneista kustannuksista	46 650 000
Kompensaatio ammatillisen koulutuksen järjestäjille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti	1 536 000
Yhteensä	1 020 058 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ammatillisen koulutuksen indeksi (2,6 %)	26 869
Ammatillisen koulutuksen rahoituksen vähentäminen (Lisätoimet 2024)	-42 600
Arvonlisäverokompensaation tarkentuminen	1 517
Korvaava säästötoimi: strategiarahoituksen vähentäminen (Lisätoimet 2024)	-4 000
Luovutettujen kiinteistöjen ja käyttöomaisuuden osalta suoritettavat ALV-kompensaatiot	-1 000
Normien keventäminen: Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman keventäminen ja osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmasta luopuminen (Lisätoimet 2024)	-4 000
Opiskelijavuosien lisääminen lähihoitajien koulutukseen hoitajamitoituksen muutokseen varautumiseksi	-16 500
Oppimisen tuen vahvistaminen (HO 2023)	10 000
Oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen uudistamisen kokeilu	-5 000
Vuoden 2023 ammatillisen koulutuksen indeksin tarkistus	-6 325
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-20 000
Yhteensä	-61 039

2025 talousarvio	1 020 058 000
2024 talousarvio	1 081 097 000
2023 tilinpäätös	1 041 291 235

35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 333 411 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen lukiokoulutukseen ja tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)**

Laskennalliset kustannukset (opiskelijamäärä * yksikköhinta)	903 610 000
— kunnallinen tutkintokoulutus, nuorten oppimäärä (91 500 * 8 472,79 €)	775 260 000
— yksityinen tutkintokoulutus, nuorten oppimäärä (9 200 * 8 596,38 €, sis. alv.)	79 087 000
— kunnallinen tutkintokoulutus, aikuisten oppimäärä (4 850 * 4 942,34 €)	23 970 000
— yksityinen tutkintokoulutus, aikuisten oppimäärä (1 500 * 5 110,49 €, sis. alv.)	7 666 000
— kunnallinen tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (300 * 9 866,96 €)	2 960 000
— yksityinen tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (50 * 10 294,77 €, sis. alv.)	515 000
— erityisen koulutustehtävän lisärahoitus (1,51 % kokonaiskustannuksista)	14 152 000
Kuntien rahoitusosuus	-570 199 000
Yhteensä	333 411 000

Määrärahan mitoituksessa käytetyt euromäärät yksikköä kohden (ei sis. alv)

Lukiokoulutus	8 433,30 euroa/opiskelija

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien rahoitusosuus sisältää 11 249 000 euroa kuntien osuutena lukiokoulutuksesta harjoittelukouluissa ja valtion yleissivistävissä oppilaitoksissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus	6 901
Normien keventäminen: Opetussuunnitelmaan perustuvasta vuosisuunnitelmasta luopuminen sekä kodin ja oppilaitoksen yhteistyön keventäminen (Lisätoimet 2024)	-480
Opiskelijamääräarvion muutos	2 609
Oppimisen tuen vahvistaminen (HO 2023)	10 000
Vailla kotikuntaa olevien opiskelijoiden määrän kasvu	691
Valtionosuuden indeksikorotus (3,4 %)	10 995
Valtionosuuden määräytymisperusteiden muutokset	-708
Valtionavustussäästö (HO 2023)	-1 775
Yhteensä	28 233

2025 talousarvio	333 411 000
2024 talousarvio	305 178 000
2023 tilinpäätös	273 379 214

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Suomalaisen tieteen ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tasoa ja vaikuttavuutta nostetaan.

— Korkeasti koulutetun osaavan työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan mahdollistaen yhteiskunnan, kulttuurin ja työelämän uudistuminen.

— Tieto- ja osaamispohja vahvistuvat edistään talouskasvua ja uusien työpaikkojen syntymistä.

Valtion investoinnit T&K-toimintaan kohdennetaan T&K-rahoituslain asettamien tavoitteiden ja reunaehtojen sekä T&K-rahoituksen monivuotisen suunnitelman mukaisesti. Luvun 29.40 valtionavustukset käytetään lähes kokonaisuudessaan tiedepoliittisten tavoitteiden edistämiseen.

Suomen tieteen kansainvälinen taso sekä tieto- ja osaamispohja vahvistuvat

Toiminnalliset tavoitteet

— Ammattikorkeakoulut, yliopistot, Suomen Akatemia, Kansallisarkisto, Kotimaisten kielten keskus ja Varastokirjasto luovat edellytyksiä sivistyksen, kestävän kasvun ja hyvinvoinnin sekä Suomen kilpailukyvyyn vahvistamiselle.

— Tiedepoliittisin instrumentein ja korkeakoulujen toimenpitein edistetään vahvojen ja verkotuneiden tutkimus- ja osaamiskeskittymien muodostumista, kansainvälistymistä ja kytkeytymistä globaaleihin edelläkävijäverkostoihin.

— Tutkimusrahoituksella vahvistetaan huippututkimuksen edellytyksiä ja kansallisia tutkimusinfrastruktuureja sekä eri toimijoita ja aloja yhdistävää tutkimus- ja innovaatiotoimintaa.

— Korkeakoulut profiloituvat sekä terävöittävät koulutuksen ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintansa vahvuusalueitaan luoden edellytykset kansainväliseen kärkeen tähtäävälle tutkimukselle.

— Tutkimusinfrastruktuurien, tutkimusaineistojen, tutkimustulosten ja osaamisen laajaa hyödyntämistä sekä korkeakoulujen, tutkimusorganisaatioiden ja yritysten välistä yhteistyötä edistetään, mukaan lukien kaupallistaminen ja osaamisen vienti.

— Tutkimustoiminnan ja tietoyhteiskunnan kehittäminen turvataan korkeatasoisilla tukipalveluilla digitalisaatiota hyödyntäen.

— Avointa tiedettä ja innovaatiotoimintaa sekä vastuullista tutkijan ja tutkimuksen arviointia edistetään hallinnonalojen välisenä yhteistyönä sekä yhdessä tiedeyhteisön kanssa.

Korkeasti koulutetun osaavan työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan

Toiminnalliset tavoitteet

— Korkeakoulutetun työvoiman määrää kasvatetaan ja korkeakoulutuksen saavutettavuutta parannetaan korkeakoulutuksen tarjontaa lisäämällä, läpäisyä parantamalla, koulutuksen kasautumista vähentämällä ja joustavia opiskelumahdollisuuksia kehittämällä.

— Korkeakoulut lisäävät kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden ja tutkijoiden määrää ja samanaikaisesti parantavat heidän valmiuksia työllistyä valmistumisen jälkeen Suomeen.

— Yliopistot lisäävät ja uudistavat tohtorikoulutusta siten, että tutkinnon suoritusajat lyhenevät, koulutuksen laatu paranee ja osaaminen siirtyy nykyistä nopeammin työelämän käyttöön.

— Korkeakoulut nostavat koulutuksen laatua uudistamalla koulutussisältöjä, opetusmenetelmiä, oppimisympäristöjä ja opettajien pedagogista osaamista. Digitaalisuudella parannetaan laadun lisäksi resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä.

— Korkeakoulut lisäävät jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia koulutustarjontaa uudistamalla ja rahoituspohjaa laajentamalla, monipuolistavat opiskelijoiden ohjausta ja lisäävät yhteistyötä muun työelämän kanssa.

— Korkeakouluja johdetaan hyvin, hyvinvointiin panostetaan ja osaamisen kehittämisestä huolehditaan systemaattisesti.

— Korkeakoulujen toiminta edistää yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemista, kestävää kehitystä ja kaksoissiirtymää.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelija- ja tutkintomäärät

	2021	2022	2023	2024 arvio	2025 arvio
Ammattikorkeakoulujen perustutkinnot¹⁾					
— korkeakoulun kannalta uudet opiskelijat	36 987	38 123	38 300	38 500	38 500
— ensikertaa korkeakoulusektorille kirjautuvat opiskelijat	28 430	28 768	29 000	29 400	29 900
— tutkinnot	24 240	23 430	25 250	26 200	27 500
— opiskelijamäärä	136 038	142 344	147 273	150 000	152 000
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot	4 335	4 659	5 243	5 300	5 500
Yliopiston perustutkinnot²⁾					
— korkeakoulun kannalta uudet opiskelijat	26 591	26 606	27 700	27 800	28 000
— ensikertaa korkeakoulusektorille kirjautuvat opiskelijat	15 713	15 990	16 300	16 600	17 400
— suoritettua alemmat korkeakoulututkinnot	13 467	13 170	14 039	15 000	16 000
— suoritettua ylemmät korkeakoulututkinnot	15 966	15 663	17 223	18 000	18 600
— opiskelijamäärä	139 155	143 487	147 324	150 000	152 000
Yliopiston tohtorintutkinnot	1 608	1 626	1 724	1 800	1 900

¹⁾ Korkeakoulun kannalta uudet opiskelijat ovat ensimmäistä kertaa opiskelijana kyseisessä ammattikorkeakoulussa läsnä- tai poissaolevaksi kirjautuneita. Ensikertaa korkeakoulusektorille kirjautuneiden luvuissa ei ole mukana lukuvuosimaksuvelvollisia ja tilauskoulutuksen opiskelijoita. Vuosi 2023 on myös arvio näiden kohdalla.

²⁾ Sisältää alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijat ja tutkinnot. Korkeakoulun kannalta uudet opiskelijat ovat ensimmäistä kertaa uutena opiskelijana kyseisessä yliopistossa läsnä- tai poissaolevaksi kirjautuneina. Ensikertaa korkeakoulusektorille kirjautuneiden luvussa ei ole mukana lukuvuosimaksuvelvollisia ja tilauskoulutuksen opiskelijoita. Vuosi 2023 on myös arvio näiden kohdalla.

20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 93 491 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ammattikorkeakouluihin, yliopistoihin ja tiedelaitoksiin liittyvien kokeilu-, tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminnan menojen ja avustusten maksamiseen

2) korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tieteen yhteisten tietoteknisten palvelujen ja tietoverkon rahoittamiseen, digitalisaation edistämiseen sekä korkeakoulujen ja tieteen toiminnan seurannan

ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden vastaavien yhteisten menojen keskitettyyn rahoittamiseen

3) enintään 15 065 000 euroa datanhallinnan ja suurteholaskennan infrastruktuurien rakentamiseen ja ylläpitämisen rahoittamiseen

4) 50 000 000 euroa EuroHPC LUMI:n korvaavan supertietokoneen hankinnasta ja käytöstä aiheutuviin menoihin

5) 610 000 euroa CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy:lle EU:n rahoittamien tutkimus- ja kehittämistoiminnan hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen

6) enintään 2 000 000 euroa psykoterapeuttikoulutuksen uudistamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

7) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen

8) enintään 187 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminnalla tuetaan korkeakoulu- ja tiedepoliittisten tavoitteiden toteuttamista. Tavoitteena on korkeakoulujen ja tieteen yhteisillä tai yhtenäisillä tietoteknisillä palveluilla ja digitalisaation edistämällä kohottaa tukitoimintojen palvelutasoa, alentaa kustannuksia ja edistää sähköistä asiointia. Valtio on varautunut EuroHPC LUMI:n korvaamiseen uudella supertietokoneella, joka turvaa suurteholaskennan kapasiteetin jatkuvuutta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminta	3 381 000
Korkeakoulujen ja tieteen yhteiset tietotekniset palvelut, tietoverkko ja digitalisaation edistäminen	22 435 000
Datahallinnan ja suurteholaskennan infrastruktuurin rakentaminen ja ylläpito (enintään)	15 065 000
EuroHPC LUMI:n korvaaminen uudella supertietokoneella	50 000 000
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus CSC Oy:lle	610 000
Psykoterapeuttikoulutuksen uudistaminen (enintään)	2 000 000
Yhteensä	93 491 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 92 491 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 89,5 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CSC:n tutkimusinfrastruktuurin rahoitus	3 000
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentille 32.20.50)	-554
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (v. 2025 rahoitus)	610
EuroHPC LUMI:n korvaaminen uudella supertietokoneella	50 000
EuroQCI-hanke (siirto momentille 32.01.49)	-32
Kertamenon poistuminen	-450

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muu muutos	7
Psykoterapeuttikoulutus (HO 2023)	2 000
Team Finland Knowledge -verkoston asiantuntija (-1 htv) (siirto momentille 24.01.01)	-274
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-65
Yhteensä	54 242

2025 talousarvio	93 491 000
2024 II lisätalousarvio	100 000
2024 talousarvio	39 249 000
2023 tilinpäätös	40 616 000

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 269 102 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yliopistolain (558/2009) mukaisena rahoituksena:

- 1) 1 962 967 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään yliopistojen perusrahoitukseen
- 2) 190 551 000 euroa korvausta yliopistoille aiheutuneisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen kustannuksiin
- 3) enintään 115 584 000 euroa yliopistojen tuloksellisuusrahoitukseen ja muuhun harkinnanvaraiseen rahoitukseen.

Selvitysosa: Yliopistojen valtionrahoitus määräytyy yliopistolain (558/2009) 49 §:n, yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen (770/2009) ja yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (170/2024) perusteella.

Kohdan 1) laskennallisin perustein määräytyvä yliopistojen perusrahoitus kohdennetaan ottaen huomioon toiminnan laajuus, laatu ja vaikuttavuus. Vuoden 2025 alusta voimaan tulevilla rahoitustekijöiden muutoksilla kannustetaan erityisesti ensikertaisten uusien opiskelijoiden aseman parantamiseen, koulutuskapasiteetin käytön tehostamiseen, koulutuksen läpäisyn parantamiseen ja TKI-intensiteetin vahvistamiseen. Rahoituksen laskentaan sisältyy vuosina 2025 ja 2026 muutusrajoitin.

Kohdan 2) korvausta tarkistetaan vuosittain viimeksi toteutuneen yliopistokohtaisen euromääräisen arvonlisäverokertymän perusteella.

Helsingin yliopiston yhteydessä toimii Kansalliskirjasto, jonka tehtävistä säädetään yliopistolaisissa (558/2009) ja kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annetussa laissa (1433/2007). Tavoitteena on vahvistaa Kansalliskirjaston roolia kirjastoalan kansallisena kehittäjänä ja koko kirjastoverkon peruspalvelujen tarjoajana.

Opettajankoulutusta järjestävissä yliopistoissa on opetusharjoittelua ja opettajankoulutuksen kehittämistä varten harjoittelukouluja, joiden tavoitteena on opettajankoulutusta palvelevan toimin-

nan korkea taso ja läheinen vuorovaikutus yliopiston muun toiminnan kanssa. Harjoittelukoulujen oppilasmäärä on noin 8 700, josta noin 2 300 on lukiolaisia.

Yliopistojen määrälliset tavoitteet

	2019 toteutuma	2021 toteutuma	2023 toteutuma ¹⁾	2025 tavoite ²⁾
Alemmat korkeakoulututkinnot	13 419	13 467	14 039	16 000
Ylemmät korkeakoulututkinnot	16 128	15 966	17 223	18 600
Tohtorin tutkinnot	1 719	1 608	1 725	1 900
Tieteelliset julkaisut (jufo 2 ja 3)/opetus- ja tutkimus- henkilökunta ³⁾	0,62	0,64	0,64	0,65
Kansainvälisten yhteisjulkaisujen osuus tieteellistä julkaisuista (jufo 1—3), %	53,3	54,9	55,9	56,5
Tavoiteajassa suoritettujen alemmien ⁴⁾ korkeakoulu- tutkintojen osuus, %	36,2	50,6	52,5	55,0
Tavoiteajassa suoritettujen ylempien korkeakoulu- tutkintojen osuus, %	29,6	34,4	34,9	40,0

¹⁾ Molemmissa julkaisutiedoissa arvio.

²⁾ Kyse on arviosta.

³⁾ Julkaisufoorumi on tieteellisen julkaisutoiminnan laadunarviointia tukeva luokitusjärjestelmä. Kolmiportaisessa luokituksessa keskeiset ulkomaiset ja kotimaiset julkaisukanavat jaotellaan perustasoon (1) ja korkeimman tason (3) väliin.

⁴⁾ Alemmissa ja ylemmissä korkeakoulututkinnoissa tavoiteaika tarkoittaa yliopistolain 40 §:ssä määritellyä tavoiteaikaa.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Yliopistojen laskennallinen perusrahoitus	1 962 967 000
— Kansalliskirjasto	21 286 000
— Harjoittelukoulut	58 209 000
— Yliopistojen muu laskennallinen perusrahoitus	1 883 472 000
Arvonlisäverolain mukainen arvonlisäverojen osuus yliopistoille aiheutuneista kustannuksista	190 551 000
— Arvio vuoden 2025 ALV-kompensaatioksi	178 558 000
— Vuoden 2023 korvauksiin kohdennetun ALV-kompensaation ja toteutuman välisen eron mukainen tarkistus	11 993 000
Yliopistojen tuloksellisuusrahoitus ja muu harkinnanvarainen rahoitus (enintään)	115 584 000
— Tohtorikoulutuksen pilotti	86 000 000
— EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	23 121 000
— Aloituspaikkamäärän lisääminen	1 948 000
— Aalto-yliopistolle datahuoneen rahoitukseen	365 000
— Aalto-yliopistolle liikennetaloustieteen tutkimuksen ja osaamisen vahvistaminen	200 000
— Tuloksellisuusrahoitus ja muu harkinnanvarainen rahoitus	3 950 000
Yhteensä	2 269 102 000

Kuntien rahoitusosuus harjoittelukouluissa annettavan lukiokoulutuksen kustannuksiin, 9 715 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.20.35 mitoituksessa.

Määrärahasta käytetään arviolta 861 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kompensaation tarkentuminen	-1 835
Avoimen korkeakoulutuksen tulojen kasvattaminen (HO 2023)	-1 350
Erityisopettajien pätevyitysmiskoulutus (siirto momentilta 29.10.30)	350
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentille 32.20.50)	-19 852
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (v. 2025 rahoitus)	23 121
EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen vähimmäismäärän korottaminen (HO 2023)	-2 000
Korkeakoulujen aloituspaikkamäärän lisääminen	268
Tohtorikoulutuksen pilotti	46 000
Varhaiskasvatuksen opettajien koulutusmäärien lisääminen	-800
Yliopistoindeksi (2,7 %)	51 849
Yhteensä	95 751
2025 talousarvio	2 269 102 000
2024 talousarvio	2 173 351 000
2023 tilinpäätös	1 999 188 000

51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 458 186 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tutkimuksesta, tutkijanuran eri vaiheiden tehtävistä, tutkimusinfrastruktuurien, tutkimusedellytysten kehittämisestä, tutkimuksen hyödyntämisen edistämisestä, valtionavustuksista ja apurahoista sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) arvioinneista, tieteellisestä julkaisutoiminnasta ja tieteen tunnetuksi tekemisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) kansainvälisten järjestöjen, mukaan lukien tutkimusinfrastruktuurien, rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden menojen maksamiseen
- 5) enintään 2 000 000 euroa Suomen Akatemian tutkimusrahoituksen tietojärjestelmän ylläpitoon ja yhteisen valtionavustusjärjestelmän integraatioon.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Tutkimusrahoituksesta saa maksaa enakoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille.

Määrärahasta on varattu

- 1) 12 000 000 euroa avainalojen vauhdittamiseen ja osaamisen vahvistamiseen (RRF pilari3)
- 2) 3 000 000 euroa kansallisiin tutkimusinfrastruktuureihin (RRF pilari3)
- 3) 9 500 000 euroa paikallisiin tutkimusinfrastruktuureihin (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa, josta enintään 490 000 euroa voidaan käyttää rahoitushauista aiheutuviin toimeenpanokustannuksiin ja enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen, palkkausmenoihin.

Valtuus

Suomen Akatemian tutkimushankkeisiin, arviointeihin sekä Akatemian rahoittamaan tutkimuksen edistämiseen saa vuonna 2025 hyväksyä sitoumuksia 515 226 000 euron arvosta.

Selvitysosa: Valtuuslisäyksistä suunnataan tutkimushankerahoituksen kasvattamiseen 22 milj. euroa, temaattisiin tutkimusinfrastruktuureihin 15 milj. euroa, kliinisen tutkimuksen rahoitukseen 10 milj. euroa ja hyvinvointialueiden T&K-toimien vahvistamiseen 8 milj. euroa.

Tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2025	2026	2027	2028	2029—	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	394,2	318,1	195,5	116,9	28,2	1 052,9
Vuoden 2025 sitoumukset	64,0	122,0	129,7	133,4	66,1	515,2
Yhteensä	458,2	440,1	325,2	250,3	94,3	1 568,1

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 398 622 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 59 564 000 euroa.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Liikuntatieteen tutkimus (siirto momentilta 29.90.20)	816
RRF-rahoituksen muutos	-1 500
T&K-rahoituslain mukainen lisäys	55 733
Yhteensä	55 049

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	458 186 000
2024 II lisätalousarvio	3 700 000
2024 talousarvio	403 137 000
2023 tilinpäätös	329 681 320

54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 55 631 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) strategiseen tutkimukseen valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden mukaisesti

2) strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamien tutkimushankkeiden ja -ohjelmien, tutkimuksen infrastruktuureista, apurahoista ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien palkkausmenojen sekä muiden menojen ja avustusten maksamiseen myös ulkomaiselle organisaatiolle

3) arvioinneista aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen

4) kansallisena vastinrahoituksena EU-hankkeiden ja muiden kansainvälisten tutkimusrahoittajien hankkeisiin, jos hankkeet ovat valtioneuvoston päättämien tema-alueiden ja painopisteiden sekä neuvoston ohjelmarakenteen mukaisia.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Tutkimusrahoituksesta saa maksaa ennakolta talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille lukuun ottamatta yrityksiä.

Valtuus

Vuonna 2025 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 49 631 000 euron arvosta.

Selvitysosa: Strateginen tutkimus on tieteellisesti korkeatasoista tutkimusta, jonka tuloksista löytyy ratkaisuja merkittäviin yhteiskunnan haasteisiin ja ongelmiin. Rahoitusta kohdennetaan laaja-alaisesti erilaisten yhteiskunnan merkittävien haasteiden tutkimukseen sekä tutkimukseen, joka palvelee elinkeinoelämän uudistamista ja kilpailukykyä sekä työelämän ja julkisen sektorin kehittämistä. Rahoitus mahdollistaa tutkimuksen suuntaamisen yhteiskunnan muuttuvien tietotarpeiden mukaisesti sekä tutkimuksen katvealueille. Tutkimushankkeita rahoitetaan yhteiskunnallisen merkityksen, vaikuttavuuden ja tutkimuksen laadun perusteella.

Strategisen tutkimuksen tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2025	2026	2027	2028	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	55,6	44,9	23,9	-	124,4
Vuoden 2025 sitoumukset	-	9,5	16,6	23,5	49,6
Yhteensä	55,6	54,4	40,5	23,5	174,0

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 52 849 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 2 782 000 euroa.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

2025 talousarvio	55 631 000
2024 talousarvio	55 631 000
2023 tilinpäätös	51 485 991

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 020 666 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakoululain (932/2014) mukaisena rahoituksena:

1) 945 011 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään ammattikorkeakoulujen perusrahoitukseen

2) 62 575 000 euroa korvaukseen ammattikorkeakouluille aiheutuneisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä ammattikorkeakoulujen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja tilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen kustannuksiin

3) enintään 12 730 000 euroa tuloksellisuusrahoitukseen ja ammattikorkeakoulujen muuhun harkinnanvaraiseen rahoitukseen

4) 350 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään kompensatioon ammattikorkeakouluille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti.

Selvitysosa: Ammattikorkeakoulujen valtionrahoitus määräytyy ammattikorkeakoululain (932/2014) 43 §:n, ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen (1129/2014) ja opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun asetuksen (171/2024) perusteella.

Kohdan 1) laskennallisin perustein määräytyvä ammattikorkeakoulujen perusrahoitus kohdenneetaan ottaen huomioon toiminnan laajuus, laatu ja vaikuttavuus. Vuoden 2025 alusta voimaan tulevilla rahoitustekijöiden muutoksilla kannustetaan erityisesti ensikertaisten uusien opiskelijoiden aseman parantamiseen, koulutuskapasiteetin käytön tehostamiseen, koulutuksen läpäisyn parantamiseen ja TKI-intensiteetin vahvistamiseen. Rahoituksen laskentaan sisältyy vuosina 2025 ja 2026 muutosrajoitin.

Kohdan 2) korvaus perustuu viimeksi toteutuneen vahvistetun tilinpäätöksen tietoihin.

Kohdan 4) kompensatio perustuu Metsähallituksen opetusmetsämallin mukaiseen vastikkeelliseen käyttöoikeussopimukseen Hämeen ammattikorkeakoulun kanssa momentin 29.20.30 perusteluihin viitaten.

Määrärahasta käytetään arviolta 109,5 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Ammattikorkeakoulujen toiminnallisen tuloksellisuuden tunnuslukuja ja määrälliset tavoitteet

	2019 toteutuma	2021 toteutuma	2023 ¹⁾ toteutuma	2025 ²⁾ tavoite
Ammattikorkeakoulututkinnot	24 315	24 240	25 250	27 500
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot	3 330	4 335	5 243	5 500
Ammatillinen opettajankoulutus, valmistuneet	1 608	1 551	1 683	1 640

Ammattikorkeakoulujen toiminnallisen tuloksellisuuden tunnuslukuja ja määrälliset tavoitteet

	2019 toteutuma	2021 toteutuma	2023 ¹⁾ toteutuma	2025 ²⁾ tavoite
Julkaisut/opettajat ja T&K-henkilöstö	1,79	1,95	1,96	2,00
Tavoiteajassa suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen osuus, % ³⁾	63,8	64,4	67,3	70,0

¹⁾ Julkaisuissa ja läpäisyyssä arvio.

²⁾ Kyse on arviosta.

³⁾ Ammattikorkeakoulututkinnoissa tavoiteaika tarkoittaa ammattikorkeakoululain 30 §:ssä määriteltyä tavoiteaikaa.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammattikorkeakoulujen laskennallinen perusrahoitus	945 011 000
Arvonlisäverolain mukainen arvonlisäverojen osuus ammattikorkeakouluille aiheutuneista kustannuksista	62 575 000
Ammattikorkeakoululain mukainen ammattikorkeakoulujen tuloksellisuusrahoitus ja muu harkinnanvarainen rahoitus (enintään)	12 730 000
— Aloituspaikkamäärän lisääminen	8 552 000
— EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	1 178 000
— Tuloksellisuusrahoitus ja muu harkinnanvarainen rahoitus	3 000 000
Kompensaatio ammattikorkeakouluille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti	350 000
Yhteensä	1 020 666 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kompensaation tarkentuminen	3 412
Ammattikorkeakouluindeksi (2,7 %)	25 045
Avoimen korkeakoulutuksen tulojen kasvattaminen (HO 2023)	-1 650
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentille 32.20.50)	-746
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (v. 2025 rahoitus)	1 178
EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosi maksujen vähimmäismäärän korottaminen (HO 2023)	-3 000
Korkeakoulujen aloituspaikkamäärän lisääminen	-1 468
Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisääminen Savonlinnassa	-3 675
Yhteensä	19 096

2025 talousarvio	1 020 666 000
2024 talousarvio	1 001 570 000
2023 tilinpäätös	954 190 000

56. Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 24 389 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tiedepoliittisten tavoitteiden edistämiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti

- 2) kansainvälisen tieteellisen yhteistyön menoihin ja rahoitusosuuksiin
- 3) yksityisen arkistotoiminnan valtionavustuksiin ja kehittämismenoihin yksityisten arkistojen valtionavustuksia koskevan lain (1006/2006) mukaisesti
- 4) tiedekasvatukseen ja tiedekeskus Heureka toimintaan
- 5) tutkimuksen infrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti sekä valtion laitosten vastaavien hankkeiden menojen maksamiseen
- 6) tiedeyhteisön käytössä olevien valtion toimitilojen vuokriin
- 7) enintään kymmentä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Yhteiskunnallista ja poliittista päätöksentekoa tukeva tutkimustoiminta	700 000
Yksityiset arkistot	5 600 000
Tieteellisten seurain valtuuskunta ja Suomen Tiedeakatemit	7 486 000
Ulkomailla sijaitsevat tiedeinstituutit	3 203 000
Tiedekasvatus	3 475 000
Muut tiedepoliittisia tavoitteita tukevat hankkeet	3 925 000
Yhteensä	24 389 000

Määrärahasta käytetään arviolta 19,5 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 18 307 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 6 082 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälinen toiminta (siirto momentilta 29.01.06)	200
Valtionavustussäästö (HO 2023)	-4 000
Yhteensä	-3 800
2025 talousarvio	24 389 000
2024 talousarvio	28 189 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 713 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen maksuosuuksien maksamiseen Euroopan hiukkasfysiikan tutkimuskeskukselle (CERN), Euroopan eteläiselle observatoriolle (ESO), Euroopan molekyylibiologian laboratoriolle (EMBL), Euroopan molekyylibiologian konferenssille (EMBC), Euroopan Yliopistoinstituutille (EUI), eurooppalaiselle synkrotonisäteilykeskukselle (ESRF) ja Euroopan antiprotoni- ja ionitutkimuslaitokselle (FAIR) sekä vastaaville kansainvälisille tieteellisille järjestöille ja Euroopan sirontatutkan järjestelmän yhtiölle (EISCAT AB).

Selvitysosa: Jäsenmaksuosuudet määräytyvät pääsääntöisesti jäsenmaiden kansantuo-teosuuksien perusteella järjestöjen tekemien päätösten mukaisesti. Vuonna 2025 EISCAT AB:n perustamisen jälkeen maksuosuudet maksetaan tältä momentilta.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksien muutokset	364
Yhteensä	364
2025 talousarvio	27 713 000
2024 talousarvio	27 349 000
2023 tilinpäätös	22 894 897

70. Opintotuki

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Opintotukitoiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteena on:

— opiskeluajan toimeentulon turvaaminen ja opintotuen mitoittaminen siten, että mahdollistetaan tasa-arvoiset edellytykset osaamistason nousuun tukemalla omaehtoiseen koulutukseen hakeutumista ja päätoimista opiskelua.

Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta, opintorahan huoltajakorotuksesta, asumislisästä ja opintolainan valtiontakauksesta. Opintotuen tarkoituksena on turvata opintojen aikaista toimeentuloa.

Opintolaina korostaa koulutuksen investointiluonnetta. Opintolainaa nostanut ja määräajassa korkeakoulututkinnon suorittanut on oikeutettu opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, minkä tarkoituksena on kannustaa tutkinnon suorittamiseen tavoiteajassa.

Opintojen päätyttyä voidaan opintolainojen erääntyneet korot maksaa pienituloiselle opintovelalliselle korkoavustuksena valtion varoista ilman takaisinmaksuvelvollisuutta. Korkoavustus turvaa siten lainan takaisinmaksua ehkäisten samalla valtion takausvastuun kasvu.

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen tarkoituksena on mahdollistaa kohtuuhintainen päivittäinen ruokailu. Avustusta myönnettäessä sovelletaan korkeakouluopiskelijoiden ruokailun tukemisen perusteista annettua valtioneuvoston asetusta (375/2020).

Koulumatkatukilain (48/1997) mukainen koulumatkatuki korvaa toisella asteella kohtuulliset säännölliset koulumatkakustannukset. Koulumatkakustannusten laskentaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella (465/2019).

Opintotuen toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa opintotukitoiminnan yleisestä johtamisesta, ohjauksesta ja kehittämisestä.

Opintotuen vaikuttavuutta arvioidaan määräjain toteutettavilla tutkimushankkeilla.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja toiminnalliset tavoitteet

Opintotukea kehitetään osaamistason vahvistamiseksi siten, että järjestelmä edistää suunnitelmallista ja päätoimista opiskelua ja opintoaikojen lyhenemistä.

Opintotukimäärärahat ja opintotuen saajat

	2022	2023	2025 arvio
Opintotukimenot (milj. euroa)			
Opintoraha			
— korkea-aste	313,8	343,2	380,2
— toinen aste	137,1	135,3	139,9
Asumislisä	15,7	15,6	179,2
Opintolainan valtiontakaus	135,3	189,1	225,9
— opintolainahyvitys	87,8	93,6	98,3
— takausvastuusuoritukset	31,4	85,2	106,4
Koulumatkatuki	56,8	75,5	100,2
Ateriatuki	25	32,2	39,6
Opintotuen saajat			
Opintoraha			
— korkea-aste	203 902	198 682	210 000
— toinen aste	113 351	108 655	113 000
Asumislisä			
— korkea-aste	13 953	13 100	152 000
— toinen aste	2 078	2 875	56 500
Koulumatkatuki	82 973	100 569	106 000
Opintolainahyvityksen saajat	18 664	19 680	20 500
Opintolainan valtiontakauksen saajat			
Korkea-aste	214 113	208 294	210 000
Toinen aste	60 212	54 407	55 000

Vuonna 2025 määrärahan mitoituksessa säännönmukaisesti opintorahaa saavien määräksi arvioidaan 227 100, joista korkeakouluopiskelijoita on 154 100 ja muita opiskelijoita 73 000. Asumislisän saajamääräksi arvioidaan 208 500. Koulumatkatuen saajamäärän arvioidaan olevan 106 000 opiskelijaa.

Keskimääräinen opintotuki (euroa/kk)

	2022	2023	2025 arvio
Opintoraha			
— korkea-aste	262	272	285
— toinen aste	206	213	217
Asumislisä	205	205	255
Koulumatkatuki	133	134	158

Valtion takaamien opintolainojen lainakanta oli vuoden 2023 lopussa 6 032,9 milj. euroa. Opintolainaa oli vuoden 2023 lopussa 537 230 henkilöllä. Keskimääräinen opintolainan määrä oli ammatillisen perustutkinnon suorittaneella 11 400 euroa, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella 17 700 euroa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella 22 700 euroa.

Opintorahan perusmäärä (euroa/kk)

	1.8.2025
— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	43,15
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	90,85
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	113,57
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	279,38
— avioliitossa olevat	279,38
— alle 18-vuotiasta lasta huoltavat	421,01

— Vanhempien tulot voivat pienentää tai korottaa opintorahan määrää.

— Lasta huoltavalle opiskelijalle maksettavan opintorahan huoltajakorotuksen määrä on 1.1.2025 lukien arviolta 141,63 euroa kuukaudessa.

— Opintorahan vähävaraishuoltoon oikeutettu alle 20-vuotias sekä pienituloisen perheen alle 17-vuotias lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelija on oikeutettu oppimateriaalilisiin.

— Asumislisään olisivat oikeutettuja opiskelijat, joka asuvat vuokra- tai asumisoikeusasunnossa tai muussa asumiseen soveltuvassa majoituksessa. Asumislisän määrä on enintään 80 prosenttia kuukausittaisista ja kuntaryhmittäin määräytyvistä enimmäisasumismenoista.

— Maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden koulumatkat voidaan korvata ilman omavastuuta yhdensuuntaisen koulumatkan pituuden ollessa vähintään seitsemän kilometriä.

Opintotuen saajamäärän ja käyttöasteen arvioitu kehitys

	2022	2023	2025 arvio
Lukio	28 100 (28 %)	27 114 (26 %)	29 000 (28 %)
Ammatillinen koulutus	85 982 (59 %)	82 982 (62 %)	83 000 (62 %)
Ammattikorkeakoulu	104 896 (66 %)	106 841 (65 %)	106 000 (64 %)
Yliopisto	101 435 (64 %)	102 187 (65 %)	102 000 (65 %)

52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 225 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisista valtiontakauksista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Opintolainahyvitys	98 300 000
Takausvastuusuoritukset	106 400 000
Maksuvapautukset	10 000 000
Tileistä poistot	6 000 000
Korkoavustukset	5 200 000
Yhteensä	225 900 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkoavustusten määrän kasvu	2 700
Opintolainahyvitysten kasvu	6 800
Takausvastuiden määrän kasvu	16 400
Yhteensä	25 900

2025 talousarvio	225 900 000
2024 talousarvio	200 000 000
2023 tilinpäätös	189 061 428

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 699 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisten opintorahan ja asumislisän maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korkeakouluopiskelijoiden opintorahat	380 240 000
Muiden oppilaitosten opiskelijoiden opintorahat	139 860 000
Asumislisä	179 200 000
Yhteensä	699 300 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opintotukioikeuden rajausta kuntoutusrahaa saavilla 1.8.2025 (HO 2023)	-300
Opiskelijoiden asumislisän palauttaminen ja opiskelijoiden poistaminen yleisen asumistuen piiristä (Lisätoimet 2024) (BudjL)	161 000
Tarvearvion täsmentyminen	7 000
Yhteensä	167 700

2025 talousarvio	699 300 000
2024 talousarvio	531 600 000
2023 tilinpäätös	494 099 440

57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 39 564 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksen maksamiseen opiskelijaravintoloille Suomessa sijaitsevassa suomalaisessa korkeakoulussa alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa, ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien opiskelijoiden sekä opintotukeen oikeuttavaa täydennyskoulutusta tai erikoistumiskoulutusta suorittavien opiskelijoiden aterioiden hinnan alentamiseksi 2,55 eurolla ateriala kohti

2) ylimääräisen avustuksen maksamiseen muualla kuin korkeakoulun tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjälle enintään 1 euro, kuitenkin enintään opiskelijaruokailusta aiheutuvien tila- ja laitekustannusten määrä, sellaista ateriala kohden, josta maksetaan ateriatukea.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki	37 064 000
Opiskelijaravintoloiden ylimääräinen avustus	2 500 000
Yhteensä	39 564 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion täsmentyminen	64
Yhteensä	64

2025 talousarvio	39 564 000
2024 talousarvio	39 500 000
2023 tilinpäätös	32 169 798

59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 100 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaisen tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa eräiden koulumatkakustannusten laskentaperusteista (465/2019) säädettäviä laskennallisten kustannusten perusteita voidaan tarkistaa kustannuskehityksen perusteella 1.8.2025 lukien.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Koulumatkatukioikeuden rajaaminen vain maksuttoman koulutuksen opiskelijoille (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-4 000
Yhteensä	-4 000
2025 talousarvio	100 200 000
2024 talousarvio	104 200 000
2023 tilinpäätös	75 742 753

80. Taide ja kulttuuri

Selvitysosa: Edistetään opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025:n mukaisia yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

— *Luova työ ja tuotanto:* Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset parantuvat ja tuotannon sekä jakelun muodot monipuolistuvat.

— *Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin:* Osallisuus kulttuuriin lisääntyy ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa kaventuvat.

— *Kulttuurin perusta ja elinvoimaisuus:* Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen.

Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset parantuvat ja tuotannon sekä jakelun muodot monipuolistuvat

Luovan työn ja taiteellisen ilmaisun muodot ovat monipuolistuneet ja toimintaympäristö muuttunut. Taiteen alat, niiden toimintamuodot ja rakenteet poikkeavat toisistaan. Taloudellinen epävarmuus heijastuu luoviin aloihin ja niiden toimijoihin.

Kulttuuripoliittinen selonteko laadittiin ja annettiin eduskunnalle vuonna 2024. Selonteon tarkoituksena on tuottaa kunnianhimoinen tulevaisuuskuva, joka mahdollistaa Suomen taide- ja kulttuuripolitiikan pitkäjänteisen kehittämisen. Selonteossa linjataan keskeiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Toimeenpannaan kulttuuripoliittisen selonteon toimenpiteitä.

— Valmistellaan opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategiaa vuoteen 2035.

- Vahvistetaan taiteilijoiden ja muiden kulttuurialan ammattilaisten toimeentuloa.
- Tuetaan kulttuuri- ja luovien alojen kasvua vahvistamalla kulttuurisisältöjen saatavuuden, tuotekehityksen, viennin ja kansainvälistymisen edellytyksiä ja vahvistetaan toimien koordinoitua. Toimeenpannaan kulttuurimatkailun tiekarttaa.
- Kulttuuri- ja luovien alojen yritysten tarpeet huomioidaan rahoitus-, tuki- ja verotusjärjestelmien kehittämisessä.
- Vahvistetaan tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta kehittämällä tekijänoikeuksia koskevan datan hallinnoinnin teknistä infrastruktuuria.
- Virastot osallistuvat aktiivisesti Sivistyshallinto 2030 -uudistushankkeen valmisteluun ja toimeenpanoon koko sivistyshallinnon yhteistyönä. Valmistellaan Taiteen edistämiskeskuksen ja sen yhteydessä olevien luottamuselinten toiminnan ja rakenteen uudistamista osana Sivistyshallinto 2030 -hanketta.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Tavoitteeseen liittyvät mittarit	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
<i>Taiteilijat</i>				
— vuosiapurahan saajien/hakemusten määrä	309/3 623	304/4 453	315/4 500	320/4 500
— pääkaupunkiseudulla asuvien osuus kaikista Taiteen edistämiskeskuksen apurahojen hakijoista/saajista, %	51/51	50/53	50/53	50/53
— pääkaupunkiseudulla rekisteröityjen yhteisöjen osuus kaikista Taiteen edistämiskeskuksen avustusten hakijoista/saajista, %	37/42	37/43	40/43	40/43
— taiteilijaeläkkeiden kokonaismäärä (31.12.)	1 127	1 150	1 160	1 160
— uusien taiteilijaeläkkeiden saajien määrä suhteessa hakijoiden määrään, %	10,3	9,9	9,1	8,8
— taidealan ammattien työttömät työnhakijat	6 889	7 800	7 800	7 800
<i>Kulttuurin toimiala</i>				
— kulttuuriammatteja päätyönään harjoittavat (työvoimatutkimus)	136 100	130 600	130 000	130 000
— kulttuurialan yritysten toimipaikat	42 654	-	40 500	40 500
— kulttuurialan yritysten henkilöstö	50 938	-	46 000	46 000
— kulttuurialan yritysten liikevaihto (mrd. euroa)	13,6	-	14	14
— pelialan yritysten liikevaihto (mrd. euroa)	3,2	2,7	3,5	3,2

Osallisuus kulttuuriin lisääntyy ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa kaventuvat

Osallisuus kulttuuriin edellyttää kulttuuristen oikeuksien toteutumista ja yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet takaavia taide- ja kulttuuripalveluja. Yhdenvertaisuuden toteutuminen on kuitenkin suuri haaste kuntien kulttuuripalveluissa kuntien erilaisten resurssien vuoksi. Yhteiskunnan monimuotoistuksessa, alueiden erilaistuksessa ja kuntatalouden kiristyessä tarvitaan uudenlaista yhteistyötä kulttuuripalveluja tuottavien toimijoiden kesken sekä uusia osallisuutta ja osallistumista edistäviä malleja toimintaan. Taide ja kulttuuri lisäävät ihmisten hyvinvointia ja sosiaalista osallisuutta, minkä vuoksi niiden tulee näkyä ja vaikuttaa kaiken ikäisten, kuntoisten ja eri taustoista tulevien ihmisten arjessa varhaiskasvatuksessa, koulupäivän yhteydessä tapahtuvassa harrastustoiminnassa, elinympäristöissä, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluissa.

Taide- ja kulttuuripalveluiden digitaalista saavutettavuutta edistetään edelleen. Yleisten kirjastojen toiminnoissa ja palveluissa on myös tarpeen kehittää kirjastojen yhteistä digitaalista infrastruktuuria sekä parantaa digitaalisten sisältöjen yhdenvertaista saatavuutta. Kulttuuripolitiikan tieto- ja tilastopohjaa ja sen valtakunnallista hyödyntämistä tulee kehittää osana taidejakulttuuri.fi -sivustoa.

Taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön uudistamista edistetään hallitusohjelman mukaisesti. Tavoitteena on taiteen perusopetuksen saavutettavuuden parantaminen eri taiteenalat huomioiden.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Taide-, kulttuuri- ja kirjastopalveluja on saatavilla eri väestöryhmien tarpeisiin.

— Kulttuurinen moninaisuus vahvistuu tavoitteellisin toimin taide- ja kulttuurisisällöissä ja kulttuuripalveluissa sekä virastoissa ja kansallisissa taidelaitoksissa, yhteistyössä kulttuurialan yhteisöjen kanssa.

— Vahvistetaan lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia taiteeseen ja kulttuuriin Harrastamisen Suomen mallin kautta sekä vakiinnuttamalla Lukulahja lapselle -malli.

— Kehitetään kulttuurihyvinvoinnin palveluja ja ministeriöiden ja virastojen välisiä pysyviä ohjaus- ja toimintarakenteita sekä tuetaan kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspintatyötä.

— Valmistellaan ehdotus taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi taiteen perusopetuksen saavutettavuuden ja laadun vahvistamiseksi. Lisätään taiteen perusopetuksen tietopohjaa, koulutusmuodon tuottamaa osaamista sekä saavutetun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Tavoitteeseen liittyvät mittarit	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
<i>Kansalliset taidelaitokset</i>				
<i>Suomen kansallisooppera ja -baletti</i>				
— esitysten määrä	525	495	540	665
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	170	198	200	215
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	217	249	260	300
<i>Suomen Kansallisteatteri</i>				
— esitysten määrä	647	643	1 000	600
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	102	131	175	139
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	111	143	190	155
<i>Kansallisgalleria</i>				
— kokoelma- ja erikoisnäyttelyiden määrä	20	16	19	19
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	284	714	615	650
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	398	929	839	889
<i>Valtionosuutta saavat teatterit, orkesterit ja museot</i>				
— teattereiden, tanssi- ja sirkusesitysten määrä	10 000	11 700	12 200	12 200
— teattereiden, tanssin ja sirkuksen kävijät, 1 000 henk. (ei sisällä striimejä)	1 600	2 020	2 200	2 200
— orkestereiden konserttien määrä	2 054	2 715	2 500	2 800

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Tavoitteeseen liittyvät mittarit	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
— orkestereiden konserttien kuulijat, 1 000 henk. (ei sisällä striimejä)	560	1 124	1 100	1 200
— museoiden kävijät (valtionosuutta saavat ja muut päätoimisesti hoidetut museot), 1 000 henk.	6 856	8 734	8 500	8 500
<i>Elokuva</i>				
— kotimaisten elokuvien teatteriensi-illat	58	49	35	35
— kotimaisten elokuvien katsojat elokuvateattereissa, 1 000 henk.	1 565	1 600	2 000	2 000
<i>Kuvataide</i>				
— käyntikerrat kuvataidekohteissa (taidemuseot, taidegalleriat ja kuvataidetapahtumat), 1 000 henk.	3 500	3 700	3 900	4 000
<i>Yleiset kirjastot</i>				
— kirjastojen määrä, kpl	713	712	712	712
— yleisten kirjastojen kokonaislainaus, 1 000 kpl	80 426	83 056	83 500	84 000
— fyysiset kirjastokäynnit, 1 000 kpl	41 057	47 735	47 750	47 800
— verkkokäynnit, 1 000 kpl	43 465	43 326	43 465	43 500
— kirjastojen järjestämien tapahtumien osallistujat, 1 000 henk.	909	980	982	985
<i>Kuntien kulttuuritoiminta</i>				
Kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannukset: ka. €/asukas ¹⁾	160	150	150	150

¹⁾ Kustannukset sisältävät taiteen perusopetuksen, kirjastot, museot, näyttelyt, teatterin, tanssin ja sirkuksen, musiikin ja muun kulttuuritoiminnan.

Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen

Kulttuurin toimialan rahoitusjärjestelmien kehittämisessä on tärkeää pitää yllä tasapaino rahoituksen ennakoitavuuden ja joustavuuden välillä. Kulttuurialan tukijärjestelmiä voidaan edelleen kehittää niin, että ne edesauttavat vakiintuneiden kulttuurialan toimijoiden ja vapaan kentän toimijoiden monipuolisen yhteistyön ja toimintojen kehittämistä.

Monimuotoisen aineellisen, aineettoman ja digitaalisen kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen vaaliminen, kehittäminen ja hyödyntäminen on tarpeen nähdä koko yhteiskunnan voimavarana ja vastuuna kulttuuriperintöstrategiaa 2023—2030 koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti. Kulttuuriaineistojen digitointia jatkettaessa aineistot saadaan laajasti käytettäviksi ja niiden pitkäaikaissäilytys voidaan turvata.

Taiteella ja kulttuurilla sekä taide- ja kulttuuripolitiikan toimilla voidaan vaikuttaa kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen yhteiskunnassa. Kestävän kehityksen mukainen ja sitä edistävä toiminta uudistaa toimialan toimintatapoja.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Säädetään laki arkeologisesta kulttuuriperinnöstä. Lakiuudistuksessa otetaan huomioon toimintaympäristön ja lainsäädännöllisen viitekehyksen muuttuminen, arkeologisen kulttuuriperinnön määrittelyn ja tutkimuksen tuomat muutokset sekä erityiskysymyksenä saamelaiden oikeuksien turvaaminen.

— Toimeenpannaan kulttuuriperintöstrategian toimintaohjelmaa.

— Tuetaan kulttuuriperintöaineistojen digitaalisen saatavuuden, käytön ja pitkäaikaissäilytyksen lisääntymistä.

— Jatketaan arkkitehtuuri- ja designmuseohankkeen valmistelua.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Finna-palvelu, mittarit	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Aineistoja tarjoavien organisaatioiden määrä	445	453	470	475
Haettavissa oleva aineistomäärä (milj.)	17,4	17,8	18,5	18,6
Verkossa saatavilla olevat aineistot (milj.)	2,9	3,2	3,3	3,4
Verkkokäynnit (milj.)	51,6	59,3	65	68

Valtionavustusten myöntämisen tavoitteet

Valtionavustuksilla on keskeinen rooli kulttuurin toimialan rahoittamisessa ja perustuslaillisten kulttuuristen oikeuksien toimeenpanossa. Avustuksilla ohjataan toimialan resurssien kohdentumista strategisesti merkittäviin kulttuuripolitiikan osa-alueisiin ja hallitusohjelmassa, politiikkaohjelmilla ja lainsäädännöllä asetettujen tavoitteiden aikaansaamiseksi.

16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 932 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä annetun lain (194/2016) mukaisten taiteilijaeläkkeiden maksamiseen
- 2) aiemmin myönnettyjen sanomalehtimieseläkkeiden sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyvien perhe-eläkkeiden maksamiseen
- 3) enintään 1 015 000 euroa uusiin taiteilijaeläkkeisiin sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyviin perhe-eläkkeisiin siten, että enintään saa myöntää täyttä eläkettä vastaavina 51 ylimääräistä taiteilijaeläkettä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kohdan 3) määrärahaan sisältyy enintään kaksi täydeksi eläkkeeksi korotettavaa osaeläkettä.

Selvitysosa: Ylimääräinen taiteilijaeläke vuonna 2024 on 1 601,92 euroa kuukaudessa. Osa-eläke on puolet täyden eläkkeen määrästä. Ylimääräistä taiteilijaeläkettä tarkistetaan kalenterivuosittain siten kuin työntekijän eläkelain (395/2006) 98 §:ssä säädetään. Määräraha on laskettu vuoden 2025 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3086).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkkeiden indeksitarkistus	373
Yhteensä	373

2025 talousarvio	22 932 000
2024 talousarvio	22 559 000
2023 tilinpäätös	20 164 008

20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 19 496 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Museoviraston käytössä olevien kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tilakustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimitiloista työn muutokseen ja digitaalisuuteen -hanke	80
Yhteensä	80

2025 talousarvio	19 496 000
2024 talousarvio	19 416 000
2023 tilinpäätös	18 502 000

21. Taiteen ja kulttuurin yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 576 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) taiteen ja kulttuurin kokeilu-, tutkimus-, selvitys-, kehittämis-, arviointi- ja seurantahankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) taiteen ja kulttuurin tilasto- ja tietopohjasta, tietoteknisistä palveluista, toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmistä sekä tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) tekijänoikeuslain (404/1961) 55 §:ssä säädetyn tekijänoikeusneuvoston toimintamenoihin sekä tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnan ja tekijänoikeusselvitysten kuluihin
- 4) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, selvitys-, kehittämis-, arviointi- ja seurantahankkeilla tuetaan taiteen ja kulttuurin toimialan strategisia tavoitteita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 516 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 60 000 euroa.

2025 talousarvio	576 000
2024 talousarvio	576 000

30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 9 228 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) yleisistä kirjastoista annetun lain (1492/2016) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten kirjastojen valtionavustusten maksamiseen
- 2) yleisten kirjastojen erityisiin tehtäviin, valtakunnalliseen ja alueellisiin kehittämistehtäviin, kirjastojen toiminnan kehittämiseen, yleisille kirjastoille tuotettaviin valtakunnallisiin palveluihin ja kirjastoalan järjestötoimintaan tarkoitettujen valtionavustusten maksamiseen sekä yleisten kirjastojen valtion aluehallinnolle kirjastotoimen alueelliseen ja muuhun kehittämiseen aiheutuviin menoihin
- 3) yleisille kirjastoille kulttuurilehtien hankinnoista aiheutuviin menoihin
- 4) viittomakielisen kirjaston toimintaan liittyvien valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset valtakunnalliseen ja alueellisiin kehittämistehtäviin	3 044 000
Avustukset erityisiin tehtäviin, kirjastojen toiminnan kehittämiseen, yleisille kirjastoille tuotettaviin valtakunnallisiin palveluihin ja eräille kirjastojärjestöille sekä yleisten kirjastojen valtion aluehallinnolle kirjastotoimen alueelliseen ja muuhun kehittämiseen aiheutuviin menoihin	5 628 000
Kulttuurilehtien tilaustuki kirjastoille	136 000
Valtionavustus vangeille järjestettäviin kirjastopalveluihin	200 000
Avustus viittomakielisen kirjaston toimintaan	220 000
Yhteensä	9 228 000

Yleisten kirjastojen toiminnalla edistetään väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, mahdollisuuksia elinikäiseen oppimisen ja osaamisen kehittämiseen sekä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Valtionavustuksilla tuetaan yleisten kirjastojen yhdenvertaista toimintaa ja toiminnan alueellista kehittämistä. Tavoitteena on turvata yleisten kirjastojen verkon toimivuus, toiminnan laatu sekä tiedon ja kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus koko väestölle.

Kirjastotoimen vaikuttavuutta arvioidaan kirjastojen käytön, aineistohankintojen, henkilöstövoimavarojen ja saatavuuden indikaattoreilla.

Eräitä kirjastotoimen tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Kirjahankinta, kpl/1 000 asukasta	291	291	292	292
Muu aineistohankinta, kpl/1 000 asukasta	22	20	21	21
Henkilötyövuodet/1 000 asukasta	0,7	0,7	0,7	0,7

Eräitä kirjastotoimen tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Aukiolotunnit, 1 000 tuntia	2 399	2 521	2 521	2 522
Fyysiset käynnit, kpl/asukas	7,4	8,6	9,0	9,0
Verkkokäynnit, kpl/asukas	7,9	7,8	7,9	7,9
Lainaukset, kpl/asukas	14,6	15,0	16	16
Toimintakustannukset, euroa/asukas	61,9	64,7	64,9	64,9

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustukset yleisten kirjastojen kehittämiseen, venäjänkieliseen kirjastotehtävään sekä eräille kirjastojärjestöille	-2
Indeksitarkistus (3,4 %)	100
Yhteensä	98

2025 talousarvio	9 228 000
2024 talousarvio	9 130 000
2023 tilinpäätös	4 182 050

31. Valtionosuus ja -avustus esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 147 118 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten esittävän taiteen ja museoiden valtionosuuksien maksamiseen.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on esittävällä taiteella enintään 3 770 ja museoilla enintään 1 222.

Selvitysosa: Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen arvonnalisäveroton yksikköhinta on musiikilla 58 566 euroa, muulla esittävällä taiteella 65 274 euroa ja museoilla 86 847 euroa henkilötyövuotta kohden.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Esittävän taiteen valtionosuus	94 958 000
Museoiden valtionosuus	52 160 000
Yhteensä	147 118 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (3,4 %)	6 045
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus (museot)	-751
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus (musiikki)	-656
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus (muu esittävä taide)	-3 917
Lakisääteiset muutokset kustannuspohjaan, museot	-96
Lakisääteiset muutokset kustannuspohjaan, muu esittävä taide	-90
Lakisääteiset muutokset kustannuspohjaan, orkesterit	-140
Määräytymisperusteiden tarkentuminen	-12

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionavustussäästö (HO 2023)	-2 333
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-8 559
Yhteensä	-10 509

2025 talousarvio	147 118 000
2024 talousarvio	157 627 000
2023 tilinpäätös	140 923 630

34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 99 609 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen
- 2) enintään 1 110 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön määräämin perustein edellä mainitun lain 44 §:n mukaisten valtionavustusten maksamiseen opetustuntikohtaista taiteen perusopetuksen valtionosuutta saaville opetuksen järjestäjille
- 3) enintään 300 000 euroa muiden kuin opetustuntikohtaista valtionosuutta saavien taiteen perusopetuksen järjestäjien harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin
- 4) enintään 201 000 euroa taiteen perusopetuksen tietopohjan vahvistamiseen liittyvistä selvityksistä ja kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdan 4) määrärahaa saa käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä tuntimäärä on musiikin perusopetuksessa enintään 1 658 000 ja muussa opetustuntiperusteisen valtionosuuden piiriin kuuluvassa taiteen perusopetuksessa enintään 179 400 tuntia.

Selvitysosa: Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen arvonnäköalaveroton yksikköhinta on 91,60 euroa opetustuntia kohden.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 99 408 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 201 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (3,4 %)	3 360
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus	-270
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-100
Yhteensä	2 990

2025 talousarvio	99 609 000
2024 talousarvio	96 619 000
2023 tilinpäätös	94 292 395

40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 252 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvauksen maksamiseen Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon.

Selvitysosa: Valtion ja Helsingin kaupungin kesken solmitun Suomenlinnan liikenteen hoitoa koskevan sopimuksen mukaisesti valtio ja kaupunki yhdessä vastaavat Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappiosta.

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2025 talousarvio	252 000
2024 talousarvio	252 000
2023 tilinpäätös	311 029

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 22 148 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) enintään 5 500 000 euroa tekijänoikeuslain (404/1961) mukaiseen yksityisen kopioinnin hyvitykseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään 16 648 000 euroa suojattujen teosten tekijöille maksettavaan lainauskorvaukseen ja e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaukseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta maksetaan tekijänoikeudella suojattujen teosten tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille hyvitystä teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön sekä tekijänoikeuslakiin perustuvia korvauksia kirjastoissa tapahtuvasta teosten lainaamisesta ja e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytöstä sekä julkisen rahoituksen piirissä olevissa kulttuuri-perintölaitoksissa tapahtuvasta suojatun aineiston käytöstä tekijänoikeuksien haltijoita edustavien järjestöjen kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos yksityisen kopioinnin vähennyttyä (Lisätoimet 2024)	-5 500
Yhteensä	-5 500

2025 talousarvio	22 148 000
2024 talousarvio	27 648 000
2023 tilinpäätös	27 648 000

50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 89 501 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) taiteen ja kulttuurin edistämiseen
- 2) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) ja valtionavustuslain (688/2001) mukaisten valtionavustusten maksamiseen
- 3) Suomen elokuvasäätiölle elokuvien käsikirjoittamiseen, tuotantoon, jakeluun ja muun elokuvakulttuuriin tukemiseen valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen annetun lain (1174/2018) nojalla sekä Suomen elokuvasäätiön tukitoiminnasta aiheutuviin menoihin
- 4) rakennusperinnön suojelusta annetun lain (498/2010) nojalla suojeltujen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistämiseen ja parantamiseen tarkoitettuihin valtionavustuksiin
- 5) Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hankkeeseen tarkoitettuihin valtionavustuksiin
- 6) Unescon kulttuuriperintöä koskevien yleissopimusten toimeenpanosta ja kulttuurimatkailun edistämisestä aiheutuviin menoihin
- 7) taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, selvitys- ja tiedotustoimintaa koskevien menojen maksamiseen sekä valtion virastojen kulttuuria koskeviin kokeilu- ja tutkimushankkeisiin
- 8) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö	58 482 000
Elokuva, audiovisuaalinen kulttuuri ja luovat sisällöt	26 023 000
Esittävä taide, kirjallisuus, visuaalinen ja rakennustaide, muotoilu	2 364 000
Kulttuurivienti, kansainvälistyminen sekä pohjoismainen, EU- ja kansainvälinen yhteistyö	7 997 000
Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026	5 000 000
Taide- ja kulttuurialan valtakunnalliset yhteisöt	7 516 000
Lastenkulttuuri	2 256 000
Saamelainen kulttuuri	522 000
Kulttuuriperintö	591 000
Kulttuuritilojen investointiavustukset ja seurantaloiden korjausavustukset	5 234 000
Taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus ja erityishankkeet	979 000
2) Taiteen edistämiskeskus	26 239 000
Taiteenalojen edistäminen	19 142 000
Kulttuuriin osallistumisen ja saavutettavuuden, kulttuurihyvinvoinnin sekä kulttuurin moninaisuuden edistäminen	7 097 000
3) Museovirasto	4 458 000
Näyttelypalkkiot	1 000 000
Museoalan edistäminen ja kulttuuriperinnön perusta ja jatkuvuus	2 843 000
Kansainvälisten kulttuuriperintösopimusten toimeenpano	615 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

4) Kansallinen audiovisuaalinen instituutti	322 000
Mediakasvatuksen ja -lukutaidon edistäminen	322 000
Yhteensä	89 501 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 88 831 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 670 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkkitehtuuri- ja designmuseon suunnittelu sekä toiminnan valmistelu ja käynnistäminen	-400
Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hanke	2 200
Kertaluonteisten erien poisto	-3 180
Paimion parantola	800
Rakennetuki kulttuuri- ja luovien alojen yrityksille ja yhteisöille (RRF pilari3)	-3 000
Valtionavustusten tason muutos	-18
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-6 536
Tasomuutos	100
Yhteensä	-10 034

2025 talousarvio	89 501 000
2024 I lisätalousarvio	10 267 000
2024 talousarvio	99 535 000
2023 tilinpäätös	27 274 000

51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 004 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) 3 §:n mukaisten 545 apurahavuotta vastaavien taiteilija-apurahojen sekä 3 §:n 2 momentin mukaisten erittäin ansioituneille taiteenharjoittajille myönnettävien valtion taiteilija-apurahojen maksamiseen

2) eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (236/1961) mukaisiin apurahoihin ja avustuksiin

3) enintään 960 000 euroa eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaisiin apurahoihin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Valtion taiteilija-apurahat (545 kpl)	14 364 000
Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat ja avustukset	3 100 000
Kuvataiteen tekijöiden apurahat (enintään)	960 000
Taiteilijaprofessoriapurahat (22 kpl)	580 000
Yhteensä	19 004 000

Taiteilija-apurahan suuruus on 2 196,31 euroa/kk. Taiteilija-apurahoja tarkistetaan valtion virkamiesten palkkausten tarkistuksia vastaavasti Taiteen edistämiskeskuksen päätöksellä. Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen kokonaismäärä on 10 % edellisenä kalenterivuonna kuntien ylläpitämiin yleisiin kirjastoihin hankittuun kirjallisuuteen käytetystä rahamäärästä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistus	49
Yhteensä	49

2025 talousarvio	19 004 000
2024 talousarvio	18 955 000
2023 tilinpäätös	17 221 579

53. Valtionavustus tilakustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 31 356 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen valtion omistamissa ja vuokraamissa toimitiloissa toimivien taide- ja kulttuurilaitosten sekä -yhteisöjen tilakustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää 14:n valtakunnallisesti merkittävän taide- ja kulttuurilaitoksen tilakustannusten avustamiseen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Hanasaaren ruotsalais-suomalaisen kulttuurikeskuksen tilakustannukset	2 458 000
Muut tilakustannukset	28 898 000
Yhteensä	31 356 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisgallerian kokoelmatilan vuokramenot	93
Yhteensä	93

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2025 talousarvio	31 356 000
2024 talousarvio	31 263 000
2023 tilinpäätös	26 477 080

55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) digitaalisen kulttuuriperinnön kokonaisuuden toimeenpanosta sekä kulttuuriperintöaineistojen digitoinnista ja digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen säilyttämisestä aiheutuviin menoihin
- 2) museo- ja kulttuuriperintöaineistojen digitoinnista sekä museoiden sisältötuotannon tukemisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 3) digitaalisessa muodossa olevien kulttuuriperintöaineistojen saatavuutta, käyttöä ja säilyttämistä parantavien järjestelmien ja palveluiden ylläpitoon ja kehittämiseen sekä suomalaisten kulttuuriperintösisältöjen viemiseen osaksi Europeana-palvelua tarkoitettuihin menoihin ja avustuksiin
- 4) kulttuuri- ja kulttuuriperintöaineistojen digitointia, digitaalista saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä koskevan osaamisen kehittämisestä ja jakamisesta aiheutuviin menoihin ja avustuksiin
- 5) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 1 190 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 110 000 euroa.

2025 talousarvio	2 300 000
2024 talousarvio	2 300 000
2023 tilinpäätös	2 200 000

56. Valtionrahoitus kansallisten taidelaitosten toimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 66 764 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille annetun lain (942/2022) mukaiseen rahoitukseen.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Kansallisgalleria	14 258 000
2.	Suomen Kansallisteatteri	12 062 000
3.	Suomen Kansallisooppera ja -baletti	40 444 000
Yhteensä		66 764 000

Selvitysosa: Kansallisgalleria vastaa Kansallisgallerian kokoelman ylläpidosta ja kartuttamisesta, harjoittaa näyttelytoimintaa ja muuta taidemuseotoimintaa sekä osallistuu asiantuntijana taidemuseoalan kehittämiseen. Kansallisgalleriaan kuuluvia museoita ovat Ateneumin taidemuseo, Nykytaiteen museo Kiasma ja Sinebrychoffin taidemuseo. Tehtävänä on vahvistaa kulttuuriperintöä ja edistää taiteellista sivistystä sekä kuvataiteen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Suomen Kansallisteatteri ylläpitää teatteria, harjoittaa teatteritoimintaa sekä kehittää ja vaalii teatteritaidetta. Tehtävänä on erityisesti kotimaisen teatteritaiteen edistäminen, korkeatasoisen teatteritaiteen esittäminen eri yleisöryhmille koko maassa sekä teatteritaiteen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistäminen.

Suomen kansallisooppera ja -baletti ylläpitävät ooppera- ja balettiteatteria sekä harjoittavat, vaalivat ja kehittävät ooppera- ja balettitaidetta. Tehtävänä on erityisesti kotimaisen ooppera- ja balettitaiteen edistäminen, korkeatasoisen ooppera- ja balettitaiteen esittäminen eri yleisöryhmille koko maassa sekä ooppera- ja balettitaiteen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistäminen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (2,7 %)	1 755
Yhteensä	1 755
2025 talousarvio	66 764 000
2024 II lisätalousarvio	92 000
2024 talousarvio	65 009 000

72. Kansallisgallerian ja valtion taideteostoimikunnan kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 683 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Kansallisgallerian ja valtion taideteostoimikunnan kokoelmiin tehtävistä taidehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) Kansallisgalleriasta annetun lain (889/2013) mukaisesti valtion taideteostoimikunnan toiminnasta sekä kokoelman ylläpidosta ja turvaamisesta aiheutuviin menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Kansallisgallerian kokoelman kartuttaminen	739 000
2.	Valtion julkisten rakennusten taidehankinnat, valtion taideteostoimikunnan kokoelman hoito ja valtion taideteostoimikunnan toiminta	944 000
Yhteensä		1 683 000

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan sijoitusmenojen osuudeksi 1 283 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 400 000 euroa.

2025 talousarvio	1 683 000
2024 talousarvio	1 683 000
2023 tilinpäätös	839 000

75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 249 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kiinteistövarallisuuden perusparannuksista ja kunnossapidosta sekä pienhköistä uudisrakennushankkeista aiheutuvien investointimenojen maksamiseen sekä museo-laivojen korjaamisesta ja kunnossapidosta aiheutuviin menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Museovirasto	1 149 000
2.	Suomenlinnan hoitokunta	2 100 000
Yhteensä		3 249 000

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelman kohdan 2. osalta enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan sijoitusmenojen osuudeksi 1 669 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 580 000 euroa.

2025 talousarvio	3 249 000
2024 talousarvio	3 249 000
2023 tilinpäätös	4 049 000

95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muinaismuistolain (295/1963) toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen.

2025 talousarvio	40 000
2024 talousarvio	40 000
2023 tilinpäätös	—

90. Liikuntatoimi

Selvitysosa: Liikuntapolitiikan päämääränä on väestön liikunnallisen elämäntavan lisääminen, liikunnan ja huippu-urheilun vastuullisuuden edistäminen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden parantaminen. Liikunnallinen elämäntapa tarkoittaa arjessa tapahtuvaa fyysistä aktiivisuutta ja liikunnan harrastamista. Liikunnallisen elämäntavan perusta luodaan perheissä, varhaiskasvatuksessa, koulussa ja liikuntaharrastuksissa. Liikuntaa edistetään liikuntaolosuhteita kehittämällä, arjen toimintaympäristöjä liikunnallistamalla sekä tukemalla liikuntajärjestöjä ja -seuroja sekä huippu-urheilua. Väestön liikunnallista elämäntapaa edistetään yhteistyössä eri hallinnonalojen toimenpiteillä. Liikuntapolitiikan tavoitteena on päätöksenteon perustaminen yhä vahvemmin tutkittuun tietoon sekä jatkuvaan seurantaan ja arviointiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa liikuntapolitiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä liikunnan yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa liikuntapolitiikalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

- Hyvinvoiva, terve ja liikkuva väestö
- Liikunta lisää osallisuutta ja yhteisöllisyyttä
- Liikunta on tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti saavutettavissa
- Liikunta ja huippu-urheilu on vastuullista
- Suomalainen huippu-urheilu on kansainvälisesti menestyvää ja kansallisesti arvostettua.

Liikuntatoimen toiminnalliset tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet

Valtakunnallisia ja paikallisia liikuntaolosuhteita kehitetään suunnitelmallisesti. Liikunta-paikkarakentamisen avustamisessa painotetaan laajoille käyttäjäryhmille suunnattuja liikunta-paikkoja sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden, esteettömyyden ja saavutettavuuden sekä kestä-vän kehityksen edistämistä.

Tuetaan liikunnan kansalaistoiminnan elinvoimaisuutta ja vastuullisuutta. Tuetaan liikun-nan kansalaisjärjestötoimintaa sekä kaikille avointa paikallista seuratoimintaa. Edistetään kansa-laistoiminnan vastuullisuutta. Tuetaan liikunnan koulutuskeskusten vapaatavoitteista koulutus-toimintaa ja sen laadun kehittämistä. Vahvistetaan liikuntajärjestöjen edellytyksiä hakea ja järjes-tää kestäviä kansainvälisiä urheilun suurtapahtumia ja liikuntajärjestöjen kansainvälisiä yhteistyö- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Liikunnallinen elämäntapa lisääntyy eri ikä- ja väestöryhmissä. Tuetaan valtakunnallista Liikkuvat-kokonaisuutta liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi eri ikä- ja väestöryhmissä (Liikkuva perhe, Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu, Liikkuva opiskelu, Liikkuva aikuinen ja Ikiliikkuja). Avustetaan Liikkuvat-kokonaisuuden toimeenpanoa tukevia liikunnallisen elämäntavan hankkeita.

Kehitetään huippu-urheilu-uran edellytyksiä ja huippu-urheilun vastuullisuutta. Huippu-urheilua edistetään tukemalla urheilijoiden valmentautumista sekä kehittämällä valmennusosaa-mista, kaksoisurapolkuja, huippu-urheilun koordinaatiota, huippu-urheilun tutkimus- ja innovaa-tiotoimintaa, huippu-urheilun rahoitusta ja kilpailu- ja harjoitteluolosuhteita. Vahvistetaan lii-kunnan ja huippu-urheilun vastuullisuutta avustamalla Suomen urheilun eettisen keskuksen (SUEK) toimintaa.

Liikunnan tietopohjaa vahvistetaan ja tietoa hyödynnetään päätöksenteossa tehokkaasti. Tuetaan ja kehitetään liikunta-alan tutkimus- ja tiedonvälitystoimintaa liikuntapoliittisen päätök-senteon tarpeiden suuntaisesti. Vahvistetaan tiedon hyödyntämistä toimialan avustusvalmiste-luissa sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaa ja arviointia. Kehitetään valtion liikuntaneu-voston toteuttamaa liikuntapolitiikan arviointitoimintaa.

Liikuntaa edistetään eri hallinnonalojen toimenpiteillä. Edistetään liikunnan laaja-alaisen yhteiskunnallisten yhteyksien tunnistamista. Liikuntapolitiikan koordinaatioelin koordinoi ja yh-teen sovittaa liikunnan edistämisen toimia eri ministeriöissä. Vahvistetaan liikunta- ja liikkumis-

vaikutusten arviointia sekä liikunnan edistämisen poikkihallinnollista huomioimista eri hallinnonaloilla ja -tasoilla.

Valtionavustukset ja -osuudet liikuntatoimen rahoituksessa valtion talousarviossa

Liikuntatoimen määrärahoista avustuksiin kohdentuu noin 75 %. Hankkeista riippuen kuntatalouteen tästä kohdentuu noin neljännes, yleishyödyllisille yhteisöille (säätiöt, yhdistykset) noin 55—60 % ja yrityssektorille alle 15 %. Lisäksi määrärahaa kohdentuu vähäisessä määrin kotitalouksille (urheilija-apurahat, ylimääräiset urheilijaeläkkeet) ja yliopistoille. Valtionosuudet, joiden osuus liikuntatoimen siirtotalouden kuluista on noin 23 %, kohdentuvat kuntatalouteen ja liikunnan koulutuskeskuksille.

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2019 toteutuma	2023 toteutuma	2025 arvio
Urheiluseuroissa harrastavien lasten ja nuorten osuus, %¹⁾			
9-vuotiaat			
— tytöt	65	65	65
— pojat	68	66	66
11-vuotiaat			
— tytöt	72	71	71
— pojat	70	69	69
13-vuotiaat			
— tytöt	58	53	53
— pojat	59	57	57
15-vuotiaat			
— tytöt	42	38	38
— pojat	46	47	47
Liikuntapalveluiden käyttö, %²⁾			
Aikuiset (20—69-vuotiaat)			
Naiset			
— omatoimisesti	92	95	95
— kunnan liikuntapalvelut	23	21	21
— liikunta- tai urheiluseura	18	19	19
— liikunta-alan yritykset	39	35	35
Miehet			
— omatoimisesti	93	94	94
— kunnan liikuntapalvelut	20	17	17
— liikunta- tai urheiluseura	23	23	23
— liikunta-alan yritykset	26	29	29
Ikääntyneet (70 v. ja vanhemmat)			
Naiset			
— omatoimisesti	-	90	90
— kunnan liikuntapalvelut	-	39	39
— liikunta- tai urheiluseura	-	12	12
— liikunta-alan yritykset	-	31	31

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2019 toteutuma	2023 toteutuma	2025 arvio
Miehet			
— omatoimisesti	-	97	97
— kunnan liikuntapalvelut	-	27	27
— liikunta- tai urheiluseura	-	13	13
— liikunta-alan yritykset	-	20	20
Kansallisten liikkumissuosituksen mukaisesti liikkuvien osuudet, %³⁾			
9-vuotiaat			
— tytöt	44	36	36
— pojat	66	59	59
11-vuotiaat			
— tytöt	38	25	25
— pojat	46	42	42
13-vuotiaat			
— tytöt	15	7	7
— pojat	24	26	26
15-vuotiaat			
— tytöt	6	3	3
— pojat	16	16	16
Aikuiset (20—69-vuotiaat)			
— naiset	25	27	27
— miehet	21	24	24
Ikääntyneet (70 v. ja vanhemmat)			
— naiset	-	17	17
— miehet	-	16	16
Koululaisten Move!-mittausten 20 m juoksutestin mediaanitulos (min:sek)⁴⁾			
11-vuotiaat			
— tytöt	4 min 05 s	3 min 37 s	3 min 44 s
— pojat	4 min 33 s	4 min 26 s	4 min 40 s
15-vuotiaat			
— tytöt	4 min 40 s	4 min 12 s	4 min 12 s
— pojat	6 min 06 s	5 min 47 s	6 min 00 s
Varusmiespalvelukseen astuvien miesten Cooper-juoksutestin keskiarvo (metriä)⁵⁾	2 403	2 376	2 381

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2019 toteutuma	2023 toteutuma	2025 arvio
Dopingtestien määrä/rikkomusten määrä (SUEK)⁶⁾	3 104/10	3 169/4	2 875/5
Suomen sijoitus kansainvälisessä huippu-urheiluvertailuissa (GSN Global Cup/GSN per capita cup/WRCES)⁷⁾	30/11/20	29/8/24	40/18/27

¹⁾ Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa LIITU 2018 sekä 2022 -tutkimukset (harrastan säännöllisesti ja aktiivisesti sekä harrastan silloin tällöin), lisäanalyysi KIHU 18.4.2023.

²⁾ Liikuntaraportti. Suomalaisen mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018—2022 sekä lisäanalyysi UKK-instituutti 14.4.2023.

³⁾ Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2018 sekä 2022 tutkimukset (liikemittarilla mitattu liikkumisen suosituksen saavuttaminen). Liikuntaraportti. Suomalaisen mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018—2022 sekä lisäanalyysi UKK-instituutti 14.4.2023. (liikkumisen suosituksen toteutuminen kyselytietojen mukaan).

⁴⁾ 5.- ja 8.-luokkalaisten fyysisen toimintakyvyn Move!-mittaustulokset.

⁵⁾ Varusmiespalveluksen aloittaneiden miesten kuntotestien tulokset. Puolustusvoimat.

⁶⁾ Suomen urheilun eettisen keskuksen (SUEK) tekemät kaikki dopingtestit sekä dopingrikkomusten määrä SUEK:n kansallisessa dopingtestausohjelmassa.

⁷⁾ Suomen sija maiden välisessä vertailussa koko urheilun menestysmittareilla: <https://sportsrankings.world> ja <https://greatestsportingnation.com/>

20. Liikuntatoimen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 210 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikuntalakiin (390/2015) perustuvien sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten maksamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti

2) kokeilu-, kehittämis- ja selvitystoiminnan menoihin

3) yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen liikunta-alan yhteistyön, liikuntatieteellisen toiminnan, valtion liikuntaneuvoston sekä korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tutkijoiden liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden ja näiden kanssa yhteistyössä toteutettavien tietojärjestelmä- ja muiden hankkeiden menoihin

4) enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdassa 4) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Liikuntaan ja urheiluun osallistuminen:	
Kansainvälinen yhteistyö	268 000
Liikunnan osaaminen ja tietopohja:	
Liikunnan yleisiin kehittämishankkeisiin	500 000
Liikuntatiede ja tutkimus	3 046 000
— josta Suomen Akatemia (1,5 htv)	120 000
Tutkimus- ja kehitysyhteisöt sekä koulutustoiminta	3 170 000
Valtion liikuntaneuvosto	226 000
Yhteensä	7 210 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 6 400 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 810 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Liikuntatieteen tutkimus (siirto momentille 29.40.51)	-816
Yhteensä	-816

2025 talousarvio	7 210 000
2024 talousarvio	8 026 000

30. Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 36 631 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikuntalakiin (390/2015), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (1705/2009) ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998) perustuvien valtionosuuksien maksamiseen

2) enintään 300 000 euroa vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 14 §:n mukaisiin opintotseteliavustuksiin.

Kunnan liikuntatoiminnan valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 12,00 euroa asukasta kohden.

Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinta on 16,60 euroa opiskelijapäivää kohden.

Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijapäivien enimmäismäärä on 53 000. Enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää valtionosuuksien oikaisupäätöksistä aiheutuviin menoihin.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevien opiskelijavuorokausien enimmäismäärä on 256 329. Enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää valtionosuuksien oikaisupäätöksistä aiheutuviin menoihin.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan	19 864 000
Valtionosuudet valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille	15 895 000
Valtionosuudet alueellisille liikunnan koulutuskeskuksille	572 000
Liikunnan koulutuskeskusten opintoteliavustuksiin	300 000
Yhteensä	36 631 000

Määrärahan mitoituksessa käytetty valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten arvonnävero-ton keskimääräinen yksikköhinta on 90,17 euroa ja arvonnäveroollinen keskimääräinen yksikkö-hinta on 95,63 euroa opiskelijavuorokautta kohden.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (3,4 %), valtakunnalliset koulutuskeskukset	452
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus	-1 250
Valtionosuus kuntien liikuntatoimintaan (asukasmäärän muutos)	142
Yhteensä	-656

2025 talousarvio	36 631 000
2024 talousarvio	37 287 000
2023 tilinpäätös	33 797 787

50. Liikunnan ja urheilun edistäminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 56 223 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) liikuntalakiin (390/2015) perustuvien sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten maksamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti
- 2) enintään 2 300 000 euroa urheilijoiden valmennus- ja harjoitteluapurahojen maksamiseen
- 3) liikunnan ja huippu-urheilun eettisen ja dopinginvastaisen toiminnan, testaustoiminnan ja dopingin vastaisen kasvatuksen tehostamisen menoihin
- 4) enintään 400 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen Suomen Urheilumuseosäätiölle
- 5) enintään 359 000 euroa ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain (1419/2014) mukaisiin eläkkeisiin
- 6) liikunnan aluehallinnon toiminnan menoihin
- 7) enintään 30 000 euroa Pro Urheilu -tunnustusten maksamiseen
- 8) enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvi-menojen maksamiseen.

Kohtien 2) ja 5) määrärahat budjetoidaan maksuperusteisena.

Kohdassa 8) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikuntaan ja urheiluun osallistuminen:	
Liikunnan kansalaistoiminta (liikuntajärjestöjen yleisavustukset)	40 722 000
Huippu-urheilu	9 389 000
Liikunnan ja urheilun eettinen toiminta	5 212 000
Liikunnan osaaminen ja tietopohja:	
Suomen Urheilumuseosäätiö (enintään)	400 000
Liikunnan aluehallinto	500 000
Yhteensä	56 223 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 54 723 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Et ole yksin -palvelun toiminnan vakiinnuttaminen liikuntasektorille ja laajentaminen nuorisosektorille	262
Ylimääräisten urheilijaeläkkeiden tason tarkistus	9
Yhteensä	271

2025 talousarvio	56 223 000
2024 II lisätalousarvio	—
2024 I lisätalousarvio	1 100 000
2024 talousarvio	55 952 000
2023 tilinpäätös	119 872 700

51. Liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 54 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) liikuntalakiin (390/2015) perustuvien sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten maksamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti
- 2) Liikuntapoliittisen selonteon (VNS 6/2018 vp) toimeenpanosta aiheutuvien avustusten ja menojen maksamiseen
- 3) enintään 20 000 000 euroa poikkihallinnollisesta valtioneuvostojohtoisesta Suomi Liikkeelle -ohjelmasta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 4) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdassa 4) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa: Poikkihallinnollisen valtioneuvostojohtoisen Suomi Liikkeelle -ohjelman tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Määräraha on tarkoitettu eri hallinnonalojen käyttöön ja sitä on tarkoitus käyttää ohjelman toimeenpanon tukemiseen, kuten koordinointiin, vuorovaikutukseen, viestintään ja selvityksiin sekä eri ministeriöistä ja virastoista myönnettäviin valtionavustuksiin. Ohjelman toimeenpanoa ohjaa ja seuraa ministerityöryhmä. Ohjelman toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikunnan yhdenvertainen saavutettavuus, liikuntapaikkarakentamisen avustaminen	17 470 000
— josta Olympiastadionin perusparannus ja uudistaminen	2 000 000
Liikuntaan ja urheiluun osallistuminen	
— liikunnan kansalaistoiminta (seuratuki)	2 000 000
— Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus ja Urheilijoiden ammatinedistämissäätiö	2 015 000
— urheiluakatemit ja valmennuskeskukset	4 235 000
— liikunnan ja urheilun suurtahtumat	2 000 000
Koko väestön liikunnan edistäminen	6 240 000
Ikäihmisten liikkumishanke -pilotointi	500 000
Suomi liikkeelle -ohjelma	20 000 000
Yhteensä	54 460 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2025	2026	2027	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Olympiastadionin perusparannus- ja uudistamis-				
hankkeen lisärahoitus (26 milj. euroa/LTA 2017)				
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	2,0	2,0	2,0	6,0
Menot yhteensä	2,0	2,0	2,0	6,0

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 52 955 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 505 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionavustussäästö (HO 2023)	-2 696
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-7 045
Yhteensä	-9 741
2025 talousarvio	54 460 000
2024 I lisätalousarvio	2 083 000
2024 talousarvio	64 201 000

91. Nuorisotyö

Selvitysosa: Nuorisotyön ja -politiikan tavoitteena on nuorisolain mukaan edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa, tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista, tukea nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa, edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Lähtökohtina ovat yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys, kestävä kehitys, terveet elämäntavat, ympäristön ja elämän kunnioittaminen sekä monialainen yhteistyö. Edellä mainitut tavoitteet koskevat kaikkia Suomessa olevia alle 29-vuotiaita.

Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2024—2027 toimii valtion nuorisotyön ja -politiikan strategia-asiakirjana, jossa hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpidekokoaisuuudet on jaettu kolmeen koriin:

Kori I: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin.

Kori II: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielenterveyden tukemiseen.

Kori III: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla.

Lisäksi ohjelma sisältää nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset, ml. painopisteet nuorisotalon osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle, sekä kansalliset tavoitteet nuorisotalon eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

- Nuorten osallisuus lisääntyy ja vaikuttamismahdollisuudet monipuolistuvat.
- Nuorten kokemukset yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta, yhteisöllisyydestä ja oikeuksiensa toteutumisesta vahvistuvat.
- Nuorten harrastus- ja toimintamahdollisuudet ovat tasavertaisesti saavutettavissa.
- Nuorten elämäntaitojen vahvistuminen.

Nuorisotyön toiminnalliset tavoitteet ja keskeisimmät toimenpiteet

- Koordinoidaan nuorisolain (1285/2016) mukaisen valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman 2024—2027 nuorisopoliittisten tavoitteiden toimeenpanoa.
- Kehitetään ja vahvistetaan kunnallisen nuorisotyön rakenteita, laatua ja tulosten tunnettuutta em. ohjelman linjausten mukaisesti.
- Tavoiteohjataan ohjelmakauden 2024—2027 nuorisotalon osaamiskeskustoimintaa.
- Kehitetään nuorisotoimialan tiedontuotantoa tiedolla johtamisen tueksi. Parannetaan Nuorisotietokanta.fi-palvelun ja kehitettyjen järjestelmien (kunnallisen nuorisotyön dokumentointijärjestelmä NuoDo; nuorisotalon järjestöjen tiedontuotannon työkalu Järjestin) tunnettuutta sekä edistetään niiden käyttöönottoa ja hyödyntämistä.

Valtionavustukset ja -osuudet nuorisotyön rahoituksessa valtion talousarviossa

Nuorisotyön määrärahoista avustuksiin kohdentuu noin 90 %. Hankkeista riippuen kuntatalouden avustuksista kohdentuu noin 40 %, yleishyödyllisille yhteisöille (säätiöt, yhdistykset) noin 50 % ja yrityssectorille alle 10 %. Nuorisotyön valtionosuudet, joiden osuus nuorisotyön siirtotalouden kuluista on noin 10 %, kohdentuvat kuntatalouteen.

Nuorisotyön tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2025 arvio
10—29-vuotiaat, jotka kuuluvat/ovat mukana järjestötoiminnassa tai vastaavassa (Vapaa-aikatutkimus 2022), %	50	50	50
15—29-vuotiaat, jotka kokevat kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan (Nuorisobarometri 2023), %	81	81	85
15—29-vuotiaat, jotka kokevat elämän olevan hyvin hallinnassaan (Nuorisobarometri 2022), %	86	86	88
Yläkouluikäiset, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää (Kouluterveyskysely/THL), %	9	11	10
15—29-vuotiaat, jotka ovat jättäneet harrastuksen aloittamatta rahan puutteen vuoksi (Nuorisobarometri 2023), %	35	38	38
15—29-vuotiaat, jotka ovat kokeneet syrjintää viimeisen 12 kk aikana (Nuorisobarometri 2021), %	10	10	10
15—29-vuotiaat, jotka suhtautuvat omaan tulevaisuuteensa optimistisesti (Nuorisobarometri 2021), %	80	80	80
Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä (TEM)	31 200	28 100	28 000

20. Nuorisotyön yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 712 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) nuorisolain (1285/2016) mukaisiin nuorisotyön ja -politiikan toimeenpanosta, kehittämisestä ja arvioinnista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) valtion nuorisoneuvoston sekä arviointi- ja avustustoimikunnan menoihin
- 3) kansainvälisestä nuorisotalouden yhteistyöstä sekä yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisestä nuorisotalouden yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdassa 4) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Lakisääteiset kansalliset toimikunnat	212 000
Nuorisotyön ja -politiikan toimeenpano, kehittäminen ja arviointi sekä nuorisotoimialan kansainvälinen yhteistyö	500 000
Yhteensä	712 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 427 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 285 000 euroa.

2025 talousarvio	712 000
2024 talousarvio	712 000

30. Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 643 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisesti kuntien nuorisotyön valtionosuuksiin.

Kuntien nuorisotyön valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on 15,00 euroa alle 29-vuotiasta asukasta kohden.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionosuus kuntien nuorisotyön käyttökustannuksiin (asukasmäärän muutos)	-5
Yhteensä	-5

2025 talousarvio	7 643 000
2024 talousarvio	7 648 000
2023 tilinpäätös	19 280 000

50. Nuorisotyön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 31 525 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) nuorisolakiin (1285/2016) perustuviin valtionavustuksiin valtakunnallisille nuorisotalle, valtakunnallisille nuorisotalle osaamiskeskuksille sekä nuorisokeskuksille
- 2) nuorisokeskusten investointiavustuksiin ja sosiaalisen nuorisotyön avustuksiin
- 3) nuorisotyöhön ja -politiikkaan liittyviin tutkimuksiin ja selvityksiin sekä palkintojen ja apurahojen maksamiseen
- 4) nuorisotalle tiedontuotantoa, yleistä kehittämistä ja viestintää tukevien järjestelmien, ml. etsivän nuorisotyön yhteydenottojärjestelmän, ylläpidon ja kehittämisen menoihin

5) nuorten osallistumista ja kuulemista tukevien tietojärjestelmien ja verkkopalveluiden ylläpidon ja kehittämisen menoihin

6) lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan tukemista edistäviin avustuksiin

7) nuorisotyön, -toiminnan ja -politiikan kehittämisavustuksiin

8) Saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston menoihin ja saamenkielisen kulttuuri- ja kielipesätoiminnan tukemista edistäviin avustuksiin

9) alueellisen nuorisotoimen menoihin sekä aluehallinnon ja valtion virastojen määräaikaisten nuorisotoimialan hankkeiden toteuttamisen menoihin

10) nuorten yrittäjäyys-, talous- ja työelämätaitojen edistämisen avustuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt	18 000 000
Nuorisokeskukset	4 468 000
Alueellinen ja paikallinen nuorisotyö	5 827 000
Saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoiminta	1 300 000
Nuorisotyön kokeilu, koulutus, tutkimus ja kansainvälinen yhteistyö	1 930 000
Yhteensä	31 525 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 31 025 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelman kansallinen rahoitusosuus (-1 htv) (siirto momentille 29.01.02)	-170
Harrastustoiminnan tukeminen koulupäivän yhteydessä	100
Kertamenon poisto	-280
Lasten ja nuorten paikallinen harrastustoiminta sekä koulujen loma-aikoina tapahtuvan päiväleiritoiminnan tukeminen	200
Valtionavustussäästö (HO 2023)	-971
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-3 019
Tasomuutos	3
Yhteensä	-4 137

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2025 talousarvio	31 525 000
2024 II lisätalousarvio	-170 000
2024 talousarvio	35 662 000
2023 tilinpäätös	41 146 943

51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 31 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää nuorten työpajatoiminnan, etsivän nuorisotyön sekä kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön tukemisesta ja kehittamisestä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Nuorten työpajatoiminta	14 000 000
Etsivä nuorisotyö	13 000 000
Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö	4 000 000
Yhteensä	31 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (hallituksen nuorisopaketti)	1 000
Yhteensä	1 000

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2025 talousarvio	31 000 000
2024 I lisätalousarvio	3 050 000
2024 talousarvio	30 000 000
2023 tilinpäätös	22 452 000

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala rakentaa uusiutuvaa Suomea — uusiutumiskykyistä ja kestävästä ruokajärjestelmästä ja luonnonvarataloutta sekä luotettavia paikkatietoja.

Toimintaympäristön kuvaus

Suomen tulevaisuuteen vaikuttaa voimakkaasti turvallisuutta ja huoltovarmuutta uhkaava Venäjän Ukrainaan kohdistama hyökkäyssota. Oman vaikutuksensa tuovat useat maailmanlaajuiset muutostekijät, joiden voimakkuuteen ja nopeuteen Suomi ei juuri voi vaikuttaa. Niiden seurauksiin on sopeuduttava ja niissä on nähtävissä uhkien lisäksi myös paljon uusia mahdollisuuksia. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on tunnistettu kuusi toimintaympäristön muutostekijää, jotka tapahtuvat hallinnonalasta riippumatta ja joiden arvioidaan eniten muuttavan suomalaisen ruoka- ja luonnonvarasektorin toimintaympäristöä seuraavan vuosikymmenen aikana. Muutostekijät ovat 1) ilmastonmuutos, 2) nopea teknologinen kehitys, 3) kilpailu ehtyvistä luonnonvaroista, 4) globaalin talouden murros, 5) arvojen ja asenteiden muutos sekä 6) väestörakenne ja kaupungistumiskehitys.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan perustehtävät ruokaturvan, ruokaturvallisuuden ja kilpailukykyisen kotimaisen ruokajärjestelmän, huoltovarmuuden ja puhtaan veden takaamisessa, eläin- ja kasvitautien hallinnassa, luonnonvaratalouden kestävyiden ja niihin perustuvien elinkeinojen kilpailukykyyn varmistamisessa ja maaseudun elinvoimaisuuden kehittämisessä nousevat yhä tärkeämmiksi. Näiden tehtävien merkitys on edelleen korostunut Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan vuoksi.

Laadukas ja turvallinen paikkatieto ja sen hyödyntäminen ovat tärkeässä roolissa tulevaisuuden teknologiaratkaisuja kehitettäessä. Digitalisaatio ja tiedon merkityksen voimakas kasvaminen korostavat luotettavien perusrekisterien, peruspaikkatietojen ja luonnonvaratiedon käytön edistämisen merkitystä osana ministeriön tehtäväaluetta. Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa sekä turvaavat omistusta ja kansallista rahoitusjärjestelmää.

Suomi on vastuullinen globaali toimija ja sitoutunut kestävä kehityksen Agenda 2030:n toimeenpanoon. Kansainvälisen kilpailun lisääntyessä myös hallinnon merkitys vapaan kilpailun esteiden poistamisessa sekä biotalouden, uusien innovaatioiden, liiketoimintamallien ja arvonaluonnin tapojen mahdollistamisessa kasvaa. Mahdollistava hallinto toimii tiiviissä vuorovaikutuksessa yksityisen sektorin kanssa ja ymmärtää kiihtyvää kehitystä sekä sen tuomia haasteita ja

mahdollisuuksia. Rajalliset resurssit kyetään suuntaamaan vaikuttavammin taloudellista optimia tavoitellen sekä luomaan kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö uusiutuvalle ja kansainvälistyvälle biotaloudelle, yhteensovittaen kestävää kehitystä ja riskienhallintaa. Maa- ja metsätalousministeriön ja sen hallinnonalan nykyiset tehtävät luovat luontevan alustan bio- ja kiertotalouden seuraavan vaiheen toteutukseen.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan elinkeinot ovat merkittäviä uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntäjiä. Ravinnon, energian, erilaisten tuotteiden ja palveluiden tuottamiseen uusiutuvia luonnonvaroja kestävästi käyttävä biotalous luo merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia. Biotalouskeinoin pyritään vähentämään riippuvuutta fossiilisista luonnonvaroista, ehkäisemään ekosysteemien köyhtymistä sekä edistämään luonnon monimuotoisuutta. Ministeriön toimialan menestyminen perustuu korkeatasoiseen ja laaja-alaiseen osaamiseen sekä innovaatioiden nopeaan hyödyntämiseen uusiutuvien luonnonvarojen kestävässä käytössä. Hallinnonalan tutkimus tuottaa ennakoivasti tietoa, osaamista ja innovaatioita päätöksenteon tueksi, elinkeinojen kilpailukyyn kehittämiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma/ arvio	2024 tavoite	2025 tavoite
Kokonaiskestävän ruokajärjestelmän huoltovarmuus sekä kilpailu- ja häiriönsietokyky paranevat			
— Maatalouden yrittäjätulo/FWU (euroa/vuosi) ¹⁾	(33 100)	kasvaa	kasvaa
Kestävä luonnonvaratalous turvaa huoltovarmuutta, korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä sekä edistää hyvinvointia luonnosta ja luonnolle			
— Biotalousarvonlisäys, mrd. euroa ²⁾	30,5	31,7	33,0
Monipuolinen yritystoiminta sekä menestyvä maaseutu ja saaristo, monipaikkaisuus ja yhteistyöverkostot vahvistavat yhteiskuntaa			
— Maaseutualueella sijaitsevien yritysten toimipaikkojen osuus kaikista toimipaikoista (%) ³⁾	(34,6)	kasvaa	kasvaa
— Työllisyysaste yhteensä ³⁾	(68,4)	kasvaa	kasvaa
— maaseutualueet	(69,8)	kasvaa	kasvaa
— kaupungit	(68,0)	kasvaa	kasvaa
Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa ja turvaavat omistusta			
— Sähköisten palveluiden häiriöttömyys (%)	99,9	99,9	99,9
— Tietovarastojen hyödyntäminen, kasvu edellisestä vuodesta (%)	-1	10	3

¹⁾ Lähde: Luke, FADN/kannattavuuskirjanpito. FWU on yrittäjäperheen työtunneista laskettu kokopäiväisesti työskentelevien yrittäjäperheen jäsenten lukumäärä (0,78 henkilöä tilaa kohti vuonna 2022). Maatalouden yrittäjätulo kuvaa keskimäärin yritystä kohti saatua tuloa vuodessa. Vuoden 2023 luku on ennuste.

²⁾ Vuosien 2024–2025 tavoite perustuu Suomen biotalousstrategiassa asetettuun tavoitteeseen: tavoitteena on kiihdyttää biotalouden arvonlisän 3 prosentin vuosikasvutaso 4 prosenttiin.

³⁾ Lähde: Tilastokeskus, maaseutuindikaattorit. Tiedot koskevat Manner-Suomea. Koko väestön työllisyysaste lasketaan 15–64-vuotiaiden työllisten prosenttiosuutena saman ikäisestä väestöstä. Vuodesta 2022 lähtien tietoja ei ole vielä saatavilla ja vuoden 2023 arviona on käytetty vuoden 2021 toteutumatietoja.

Sukupuolten tasa-arvo

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa yhdenvertaisuuden edistämistä sekä hallituksen sukupuoli-näkökulman valtavirtaistamista ja sisällyttämistä lainvalmisteluun, toiminnan ja talouden ohjaukseen sekä muihin tasa-arvon kannalta merkittäviin toimintoihin. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan menoista noin 90 % on siirtomenoja, joilla tuetaan eri politiikkasektoreiden vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista. Pääsääntöisesti tukien myöntämisperusteena ei ole niiden vaikutus sukupuolten tasa-arvoon.

Maaseudulla pääosa työikäisestä väestöstä on miehiä ja varsinkin harvaan asutulla maaseudulla miehiä on huomattavasti enemmän kuin naisia. Erot ovat suurimmat nuorten aikuisten ikäluokassa. Yhteisen maatalouspolitiikan, maaseudun kehittämisen ja luonnonvaratalouden toimeenpanossa on tavoitteena huomioida eri väestöryhmien tarpeet, vaikka tukijärjestelmiä tai tukien myöntämisen perusteita ei ole rakennettu sukupuolinäkökulmasta. Esimerkiksi nuorten viljelijöiden aloitustuessa seurataan yritystoiminnan aloittaneiden sukupuolijakaumaa. Erityisesti useissa paikallisten Leader-toimintaryhmien kautta toteutetuissa hankkeissa on tavoitteena erilaisten ryhmien kuten nuorten, vanhusten, maahanmuuttajien ja työttömien osallistuminen alueen kehittämiseen. Tämä lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta, ehkäisee syrjäytymistä ja vahvistaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Leader-toiminnassa esimerkiksi seurataan päättävän elimen eli hallituksen sukupuolijakaumaa.

Kestävä kehitys

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala toteuttaa YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030:n tavoitteita osana strategiaansa. Hallinnonala edistää erityisesti hiilineutraaliustavoitetta luomalla kestäviä biotalous- ja cleantech-ratkaisuja.

Rahoitusta osoitetaan esimerkiksi ympäristön tilaa, vihreää siirtymää ja uusiutuvan energian käyttöä edistäviin investointeihin 26 milj. euroa. Ympäristökorvauksiin ja luonnonmukaiseen tuotantoon kohdennetaan 275,9 milj. euroa ja ekojärjestelmätukeen vähintään 86 milj. euroa. Luonnonvara- ja biotalouden edistämiseen kohdennetaan 4,1 milj. euroa. Määrärahalla toteutetaan mm. kansallista biotalousstrategiaa, kansallista metsästrategiaa sekä maankäyttösektorin ilmastopolitiikkaa maa- ja metsätaloudessa. Metsäluonnon hoidon edistämiseen kohdennetaan 11,0 milj. euroa. Veteen perustuvien liiketoimintojen kehittämistä sekä vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttämistä tuetaan yhteensä 6,5 milj. eurolla. Puuntuotannon kestävyys turvaamiseen kohdennetaan 35,8 milj. euroa.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain muuttamisesta	30.40.44

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
30.10.40 <i>Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)</i>		
— EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	117,0	117,0
30.10.41 <i>Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)</i>		
— korkotukilainavaltuus	250,0	250,0
30.10.64 <i>EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)</i>		
— EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	157,2	149,8
30.20.43 <i>Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)</i>		
— EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	20,0	-
30.40.44 <i>Tuki puuntuotannon kestävyden turvaamiseen (arviomääräraha)</i>		
— Avustusten myöntämisvaltuus	15,0	15,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Hallinto ja tutkimus	144 460	146 539	161 804	15 265	10
01. Maa- ja metsätalous- ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 511	24 482	22 092	-2 390	-10
05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	81 589	85 023	90 878	5 855	7
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 943	1 943	1 943	—	0
29. Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	32 209	30 652	32 652	2 000	7
40. Maa- ja elintarviketalouden sekä luonnonvaratalouden huoltovarmuuden vahvistaminen, viennin edistäminen ja arvonlisän kehittäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	—	—	10 000	10 000	0
66. Kansainvälinen toiminta (arviomääräraha)	4 208	4 439	4 239	-200	-5
10. Maaseudun kehittäminen	497 041	486 741	481 545	-5 196	-1
40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	135 500	114 900	122 200	7 300	6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
41. Maaseutuelinkeino-toiminnan korkotuki (arvio-määräraha)	33 319	40 000	40 000	—	0
42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	21 800	15 100	13 200	-1 900	-13
43. Eläinten hyvinvointi-korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	74 000	74 000	74 000	—	0
(44.) Maatalouden ja maaseudun yritystoiminnan toiminta-edellytysten turvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	38 000	—	—	—	0
50. Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin (siirtomääräraha 3 v)	5 616	5 226	4 076	-1 150	-22
51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 143	2 569	2 223	-346	-13
54. Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	39 192	39 192	30 692	-8 500	-22
55. Valtionavustus 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	4 155	3 955	3 805	-150	-4
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 300	3 450	3 000	-450	-13
64. EU:n ja valtion rahoitus-osuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	139 016	188 349	188 349	—	0
20. Maa- ja elintarviketalous	1 686 800	1 770 679	1 736 836	-33 843	-2
01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	83 890	79 626	78 862	-764	-1
20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)	18 560	5 868	5 868	—	0
40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	350 000	350 000	350 000	—	0
41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	424 372	522 400	524 200	1 800	0
(42.) Turvepeltojen ilmastotoimet (siirtomääräraha 3 v)	—	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)	286 560	286 816	275 716	-11 100	-4
44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	495 884	496 815	479 815	-17 000	-3
46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 030	11 005	11 005	—	0
47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 637	6 282	4 603	-1 679	-27
(49.) Ravinnekierätyksen edistäminen biokaasu-tuotannolla (siirtomääräraha 3 v)	4 000	5 000	—	-5 000	-100
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	400	400	400	—	0
62. Eräät valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	6 467	6 467	6 367	-100	-2
40. Luonnonvaratalous	229 172	190 385	180 775	-9 610	-5
20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	2 800	3 000	3 582	582	19
21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	15 996	14 189	14 225	36	0
22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	14 966	4 304	4 064	-240	-6
31. Vesi- ja kalatalous-hankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	8 736	7 296	6 486	-810	-11
40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)	1 801	1 541	1 541	—	0
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	4 760	3 590	3 590	—	0
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	11 336	8 850	8 850	—	0
44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha)	42 169	38 377	35 777	-2 600	-7

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	17 500	11 027	11 027	—	0
46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	45 999	43 025	41 157	-1 868	-4
47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)	5 400	3 490	2 500	-990	-28
50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 059	14 868	13 779	-1 089	-7
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 975	10 139	9 920	-219	-2
53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	1 132	1 332	1 332	—	0
62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	32 543	25 357	22 945	-2 412	-10
64. Metsähallitus	8 696	7 244	7 090	-154	-2
50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	8 696	7 244	7 090	-154	-2
70. Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen	50 198	53 163	53 085	-78	0
01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	48 198	51 163	51 085	-78	0
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 000	2 000	2 000	—	0
Yhteensä	2 616 367	2 654 751	2 621 135	-33 616	-1
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	4 400	4 452	4 324		

01. Hallinto ja tutkimus

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tehtäviä hoitavat pääluokassa 30 budjetoiduin varoin maa- ja metsätalousministeriö, Luonnonvarakeskus, Maanmittauslaitos ja Ruokavirasto. Lisäksi hallinnonalan tehtävien hoitamiseksi on kaksi talousarvion ulkopuolista rahastoa (maatilatalouden kehittämisrahasto ja maatalouden interventiorahasto) sekä valtion liikelaitoksena toimiva Metsähallitus. Lisäksi valtionavustusta saavat organisaatiot Suomen metsäkeskus ja Suomen riistakeskus vastaavat eräistä julkisoikeudellisista tehtävistä.

Tässä luvussa on budjetoitu maa- ja metsätalousministeriön ja hallinnonalan merkittävimmän tutkimuslaitoksen Luonnonvarakeskuksen menot. Hallinnonalan tutkimus- ja asiantuntijatehtäviä on myös Ruokavirastossa (luku 30.20) ja Maanmittauslaitoksessa (luku 30.70).

Maa- ja metsätalousministeriö varmistaa ohjauksellaan, että hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä julkisoikeudellisia tehtäviä hoitavien valtionapuorganisaatioiden toiminta tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjä toimialan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden, toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteita.

Toiminnallisen tuloksellisuuden osalta pääluokkaperustelun tavoite tarkoittaa, että

- toimintamme on vastuullista, ennakoivaa ja asiakaslähtöistä
- tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintamme tukee ennakoivasti hallinnon vaikuttavuutta ja elinkeinojen kilpailukykyä
- digitaaliset ratkaisumme ja tietovarantomme ovat turvallisia, hyvin käytettäviä, yhteentoimivia ja niitä hyödynnetään laajasti
- varaudumme häiriötilanteisiin hyvällä riskien hallinnalla sekä vahvistamalla selviytymis- ja palautumiskykyä.

Voimavarojen hallinnan osalta pääluokkaperustelun tavoite tarkoittaa, että

- henkilöstömme on osaavaa, arvostettua ja voi hyvin
- resurssimme ovat riittävät ja oikein kohdennetut.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia toimeenpanotehtäviä hoidetaan valtion aluehallinnossa (elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa ja aluehallintovirastoissa), joiden määrärahoja ei ole budjetoitu tässä pääluokassa. Maaseutuhallinnon tehtäviä hoidetaan valtion aluehallinnon lisäksi myös kunnissa.

Maatalous- ja maaseutupolitiikan, kalastuspolitiikan, kasvinterveyden sekä maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitalouden toimeenpanotehtäviä valtion aluehallinnossa hoitavat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Niiden toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa momentilla 32.01.02. Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä elintarviketurvallisuuden valvonnan tehtäviä aluehallinnossa hoitavat aluehallintovirastot. Niiden toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokassa (mom. 28.40.01).

Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia tehtäviä hoitavat myös Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, joka vastaa kasvinsuojelulainsäädännön toimeenpanosta (työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa mom. 32.01.08) ja Suomen ympäristökeskus, joka vastaa vesitalouden tehtävistä (ympäristöministeriön pääluokassa budjetoituja ympäristöhallinnon voimavaroja mom. 35.01.04) sekä Tulli, joka suorittaa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan edellyttämiä tarkastustehtäviä sekä elintarvikeketjun valvontaviranomaisen tehtäviä (valtiovarainministeriön pääluokassa mom. 28.10.02).

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 092 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös ministeriön yhteydessä toimivien lautakuntien ja muiden vastaavien toimielimien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö on uudistuvan ja kestävä ruoka- ja luonnonvaratalouden mahdollistaja sekä luotettavien tietovarantojen tuottaja. Vastuullinen bio- ja kiertotalous on maamme kilpailukyvyä ja hyvinvoinnin perusta.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa toiminnalleen luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan alustavat tavoitteet vuodelle 2025. Ministeriö tukee pääluokkaperusteluissa sekä lukujen 30.10, 30.40 ja 30.70 selvitysosassa esitettyjen *toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	27 682	25 832	23 442
Bruttotulot	3 042	1 350	1 350
Nettomenot	24 640	24 482	22 092
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 358		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 229		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkkamenu (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-1
Uusien EU- ja muiden tehtävien resursointi (siirto momentille 30.20.01)	-1 500
Palkkausten tarkistukset	81
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-970
Yhteensä	-2 390

2025 talousarvio	22 092 000
2024 talousarvio	24 482 000
2023 tilinpäätös	24 511 000

05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 90 878 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) yhteisrahoitteisessa toiminnassa ja yhteistoiminnassa hankkeiden rahoittajien rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen

Luonnonvarakeskuksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet

	2023 tilinpäätös			2024 arvio			2025 arvio		
	Kust. ¹⁾	Tuotot ²⁾	Htv	Kust. ¹⁾	Tuotot ²⁾	Htv	Kust. ¹⁾	Tuotot ²⁾	Htv
	1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €	
Tutkimus- ja asiakkuus-prosessi	113 680	57 227	1 016	113 500	58 450	1 012	113 850	57 200	990
Viranomaisprosessi	31 397	7 116	264	31 000	7 250	259	31 100	7 100	253
Tilastoprosessi	5 039	502	47	5 500	500	49	5 550	500	47
Yhteensä	150 116	64 845	1 327	150 000	66 200	1 320	150 500	64 800	1 290

¹⁾ Kustannuslaskennassa tukitoimintoihin kohdistuneet tuotot on huomioitu kustannuksia pienentävänä tekijänä n. 2,0—2,5 milj. euroa/v.

²⁾ Vain suoraan ydintoimintaan kohdistuneet tuotot.

Luonnonvarakeskuksen tunnusluvut

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Vaikuttavuus			
Referoidut tieteelliset julkaisut, kpl	646	630	630
Luottamus- ja maineindeksi			
— Media (1—5)	-	3,50	-
— Yritykset (1—5)	-	3,50	-
— Kansalaiset (1—5)	-	3,40	-
— Päättäjät (1—5)	-	3,50	3,50
— Tutkimuskumppanit (1—5)	-	3,50	3,45
Toiminnallinen tehokkuus			
Ydintoimintojen kokonaiskustannukset 1 000 €/kokonaishtv	113	114	117
Referoidut tieteelliset julkaisut/tutkijahtv	1,0	0,9	0,9
Muut julkaisut/tutkijahtv	1,0	1,1	1,1
Tuotokset ja laadunhallinta			
Muut julkaisut (sis. ammattiyleisölle ja suurelle yleisölle suunnatut julkaisut), kpl	696	750	750
Tilastojulkistusten määrä, kpl	177	180	180
Annetut lausunnot, kpl	536	350	350
Valiokuntakuulemiset, kpl	56	60	60
Tilastojulkistusten virheettömyys, %	88	98	98
Voimavarat			
Tohtoreiden osuus (%) tutkijoista	65	66	66
Työtyytyväisyysindeksi	3,84	3,86	3,86

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	151 258	149 823	157 178
Bruttotulot	66 198	64 800	66 300
Nettomenot	85 060	85 023	90 878
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	14 895		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 424		

Bruttotulot ovat yhteensä 66 300 000 euroa, tästä on yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja 44 000 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 8 000 000 euroa, EU-maataloustukia 600 000 euroa sekä muita tuloja 13 700 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	168	150	170
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	168	150	170
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	106	90	95
— osuus yhteiskustannuksista	86	60	75
Kustannukset yhteensä	192	150	170
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-24	-	-
Kustannusvastaavuus, %	88	100	100
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	8 229	7 850	7 830
— muut tuotot	3	-	-
Tuotot yhteensä	8 232	7 850	7 830
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 608	4 100	4 090
— osuus yhteiskustannuksista	3 065	2 450	2 440
Kustannukset yhteensä	7 673	6 550	6 530
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	559	1 300	1 300
Kustannusvastaavuus, %	107	120	120

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	25 606	28 500	26 300
— EU:lta saatava rahoitus	9 247	8 500	10 500
— muu valtiontalouden ulkopuolinen rahoitus	7 897	7 800	7 800
Tuotot yhteensä	42 750	44 800	44 600
Hankkeiden kokonaiskustannukset	71 855	70 600	72 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-29 105	-25 800	-27 400
Omarahoitusosuus, %	41	37	38

Määrärahasta noin 600 000 euroa käytetään kalakantojen hoitamiseksi arvokalojen sopimuskasvatukseen ja istutuksiin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 90 778 000 euroa, josta kansainvälisiä jäsenmaksuja noin 40 000 euroa, ja siirtomenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 62 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentille 32.20.50)	-1 896
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (v. 2025 rahoitus)	2 629
Jokioisten kotieläintuotannon infrastruktuurin uudistaminen (siirto momentilta 30.01.22)	4 000
Jokioisten tutkimusnavetan laitehankinnat	-350
Kotieläintutkimuksen infran kehittäminen	500
Maatalouden ympäristöseuranta, CAP-suunnitelmakauden rahoitus	230
Puhdas energia ja materiaalivirtojen T&K-rahoitus (REPowerEU T&K) aikaistus	500
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	930
Palkkausten tarkistukset	212
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-60
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-840
Yhteensä	5 855

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	90 878 000
2024 talousarvio	85 023 000
2023 tilinpäätös	81 589 000

22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 943 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) virastoilta, laitoksilta tai muilta organisaatioilta hankittavista, maa- ja metsätalousministeriön toimialan strategista ohjaamista ja kehittämistä tukevista tutkimuksista, selvityksistä sekä arvioinneista aiheutuviin kuluihin ja muihin kulutusmenoihin sekä tutkimuksiin ja selvityksiin liittyvien valtionavustusten myöntämiseen

2) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa on otettu huomioon tuloina valtion virastojen ja laitosten osuudet yhteistutkimushankkeisiin sekä EU:lta saatava tutkimusrahoitus.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla hankitaan tutkimustietoa pääluokkaperusteluissa todettuja vaikuttavuustavoitteita ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteita tukevan päätöksenteon tueksi.

Määrärahalla rahoitetaan EU:n tutkimus- ja kehittämisohjelmiin (Horisontti Eurooppa kumppanuudet, Life) liittyvien suomalaisten hankkeiden kansallisia rahoitusosuuksia. Muiden valtion virastojen ja laitosten rahoitusosuudet tästä määrärahasta rahoitettaviin maa- ja metsätalousministeriön kokonaisvastuulla oleviin yhteistutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille. EU:n rahoitusosuudet tutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille, jolloin momentin tulokertymäksi arvioidaan noin 200 000 euroa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 652 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 291 000 euroa.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Biotalous T&K-toiminnan tukeminen	4 000
Jokioisten kotieläintuotannon infrastruktuurin uudistaminen (siirto momentille 30.01.05)	-4 000
Yhteensä	0
2025 talousarvio	1 943 000
2024 talousarvio	1 943 000
2023 tilinpäätös	1 943 000

29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 32 652 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	2 000
Yhteensä	2 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	32 652 000
2024 talousarvio	30 652 000
2023 tilinpäätös	32 209 058

40. Maa- ja elintarviketalouden sekä luonnonvaratalouden huoltovarmuuden vahvistaminen, viennin edistäminen ja arvonnalisän kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää elintarvikeviennin edistämiseen ja ruoka-alan arvoketjun kehittämiseen, kasvu- ja kuiviketurpeen sekä energiaturpeen huoltovarmuuden edistämiseen ja metsäsektorin arvonnalisän kasvattamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 6 000 000 ja kulutusmenojen osuudeksi noin 4 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maa- ja elintarvike- sekä biotaloussektorin huoltovarmuus ja viennin edistäminen (Lisätoimet 2024)	10 000
Yhteensä	10 000

2025 talousarvio	10 000 000

66. Kansainvälinen toiminta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 239 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja metsätalousministeriön toimialaan liittyvien sekä kulutusmenoluonteisten jäsenmaksujen että rahoitusosuuksien maksamiseen muissa maissa ja Suomessa toimiville kansainvälisille organisaatioille sekä muihin kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuviin maksuihin

2) enintään 1 600 000 euroa Euroopan metsäinstituutin perusrahoitukseen

3) enintään 50 000 euroa muihin harkinnanvaraisiin maksuihin ja valtionavustuksiin.

Määräraha budjetoidaan kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena ja siirtomenoina maksettavien jäsenmaksujen sekä rahoitusosuuksien osalta suoriteperustetta vastaavalla perusteella.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 4 139 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 100 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vapaaehtoisten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien vähentäminen (Lisätoimet 2024)	-200
Yhteensä	-200
2025 talousarvio	4 239 000
2024 talousarvio	4 439 000
2023 tilinpäätös	4 208 323

10. Maaseudun kehittäminen

Selvitysosa: Tämä selvitysosa on luvuille 30.10 ja 30.20.

Toimintaympäristö

Kriisit lisäävät toimintaympäristön epävarmuutta

Venäjän hyökkäyssodan jatkuminen ja Gazan sota ovat heikentäneet maa- ja elintarviketalouden toimintaympäristön ennustettavuutta sekä entisestään korostaneet varautumisen ja huoltovarmuuden merkitystä. Vaikutukset kohdistuvat erityisesti tuotantopanosten ja maataloustuotteiden hintaan. Polttoaineiden, lannoitteiden ja niiden raaka-aineiden sekä rehukomponenttien, kuten täydennysvalkuaisen, kotimaisuusastetta on tarpeen lisätä. Huoltovarmuuden ohella tämä tukisi ilmasto- ja ympäristötavoitteita. Tuotantopanosten lisäksi osaavan työvoiman saatavuus ja riittävän kausityövoiman varmistaminen etenkin puutarhataloudessa ovat merkityksellisiä tekijöitä kotimaisen tuotannon ylläpitämisessä.

Suomi on Euroopan maaseutumaisin maa

Suomen pinta-alasta valtaosa on maaseutua. Maaseudulla asuu vakinaisesti noin kolmannes väestöstä. Väestökehityksen seuranta pohjautuu pysyvää asutusta kuvaavaan tilastoituun väkilukuun, joka perustuu vuoden viimeisen päivän tilanteeseen. Siinä ei huomioida ihmisten liikkuvuutta. Monipaikkaisuuden puuttuvan tietoperustan vuoksi yhteiskunnan suunnittelu ja palvelurakenteet sekä erilaiset järjestelmät eivät ota tarpeeksi hyvin huomioon lisääntyvästä liikkumisesta ja työnteon tapojen moninaistumisesta johtuvaa monipaikkaisuutta. Maaseutu- ja saaristoalueiden kannalta tämä on ongelmallista, koska maaseudun tilastoitu väkiluku on vähentynyt jo pitkään, vaikka kausiväestö on viime vuosikymmeninä kasvanut voimakkaasti erityisesti harvaan asutulla maaseudulla. Monipaikkainen työskentelytapa on lisääntynyt merkittävästi ja sen arvioidaan lisääntyvän edelleen. Maaseudulla on kausittain edelleen yli 1,1 milj. ihmistä enemmän kuin tilastoidun väkiluvun perusteella on arvioitu.

Maaseutualueet toimivat sekä yritystoiminnan että vakituisen ja vapaa-ajan asumisen ympäristönä. Maaseutualueiden mahdollisuudet liittyvät yritystoiminnan monipuolistumiseen sekä biotalouden kestävään ja monipuoliseen hyödyntämiseen. Maaseutualueilla on keskeinen merkitys yh-

teiskunnallisten ja globaalien haasteiden ratkaisussa. Ilmastonmuutoksen torjunnassa ja siihen sopeutumisessa maaseutualueilla on keskeinen merkitys sekä maankäyttösektorin että elinkeinotoiminnan osalta. Maaseutualueet mahdollistavat hyvät edellytykset vihreän siirtymän voimistamiseen niin toimintamahdollisuuksien kuin resurssien osalta. Yrittäjyyden ja asumisen mahdollisuuksien entistä parempi hyödyntäminen edellyttää sitä, että eri hallinnonalojen yhteistyöllä varmistetaan maaseudun hyvä saavutettavuus sekä perusrakenteiden ja palvelujen toimivuus. Maaseudun elinvoimaisuuden edistämiseksi ja palveluiden turvaamiseksi tarvitaan yhteiskunnan tuen lisäksi innovaatioita ja uusyrittäjyyttä sekä omaehtoista paikallista kehittämistä.

Maaseutualueiden elinkeinorakenteet vaihtelevat maaseututyypeittäin ja alueittain. Ydinmaaseudulla ja kaupunkien läheisellä maaseudulla elinkeinorakenne on monipuolinen ja työllistymisen mahdollisuudet ovat paremmat kuin harvaan asutulla maaseudulla. Mikro- ja pienyritysten määrä on kasvanut erityisesti kaupunkien läheisellä maaseudulla. Harvaan asutulla maaseudulla elinkeinorakenne on yksipuolisempi ja haavoittuvampi ja työllistymisen mahdollisuudet heikkommat. Samanaikaisesti monilla maaseutuyrityksillä on puutetta ammattitaitoisesta työvoimasta. Maaseutualueiden tilanne on parempi Etelä- ja Länsi-Suomessa kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Monet maamme haasteista korostuvat maaseudulla. Vanhusten osuus väestöstä kasvaa erityisesti harvaan asutuilla maaseutualueilla. Maaseudun alhaisempi tulotaso sekä pitkät etäisyydet ja harva asutus vaikeuttavat mm. palvelujen ylläpitoa. Toimintakykyiset maaseutu- ja saaristoalueet auttavat yhteiskuntaa vastaamaan mitä moninaisimpiin haasteisiin, liittyivät ne sitten turvallisuushkiin, muuttuvaan ilmastoon tai odottamattomiin pandemioihin.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti laaditaan maaseutupoliittinen selonteko, joka täsmentää tavoitteet ja poikkihallinnolliset toimet erilaisten maaseutu- ja saaristoalueiden elinvoiman uudistumiselle, asuttavuuden, palveluiden, infrastruktuurin, yrittäjyyden, kansalaistoininnan edellytyksille sekä suomalaisen yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden vahvistamiselle.

Kotimainen maataloustuotanto on ruokajärjestelmän perusta

Suomen ruokajärjestelmä perustuu kotimaiselle maataloustuotannolle, jonka merkitys on entisestään korostunut viimeaikaisten kriisien yhteydessä. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti laaditaan suomalaisen ruuantuotannon pitkän aikavälin strategia ja elintarvikevientä lisäävä ruoka-alan kasvuohjelma, jotka muodostavat Kestävä ja kannattava ruokajärjestelmä -kokonaisuuden. Strategiatyössä luodaan visio siitä, millainen ruokajärjestelmä Suomessa on vuonna 2040, mitä toimenpiteitä sen saavuttamiseksi tarvitaan ja millaisiin muutoksiin on syytä varautua.

Tuotannon jatkuvuuden turvaaminen edellyttää tuotannon kannattavuuden parantumista nykytilanteesta. Pitkäjänteinen kannattavuuden turvaaminen edellyttää sitä, että markkinatuottojen osuus viljelijöiden kokonaistuloista olisi nykyistä suurempi.

Käytetyistä elintarvikkeista 80 % on kotimaisia, mutta niiden tuottamiseen tarvitaan monia tuontipanoksia (mm. täydennysvalkuaista, öljyä, lannoitteita ja kasvinsuojeluaineita, koneita ja laitteita sekä niiden varaosia). Maataloutta harjoitetaan edelleen koko maassa, vaikka tuotanto on viime vuosina keskittynyt tuotanto-oloilta suhteellisesti edullisimmille alueille. Maatilojen määrä on vähentynyt ja tilakoko kasvanut jo vuosikymmenien ajan. Tuotantomäärät ja peltoala ovat säilyneet suhteellisen vakaina.

Keskeisten tuotteiden tuotantomäärät vastaavat likimain kotimaista kulutusta lukuun ottamatta naudan- ja lampaanlihan, rukiin ja sokerin tuotantoa sekä valkuais- ja öljykasvien tuotantoa. Merkittävä määrä eläinten ruokintaan tarvittavasta täydennysvalkuaisesta joudutaan tuomaan, mikä on huoltovarmuuden kannalta ongelmallista.

Maataloudessa tarvitaan panostusta rakenteen kehittämiseen ja kannattavuuden ylläpitämiseen Maatalouden rakennekehityksen arvioidaan jatkuvan edelleen. Tilamäärä vähenee, tuotanto tehostuu ja keskittyy suurempiin tuotantoyksiköihin ja jossain määrin myös alueellisesti. Keskimääräinen peltoala on kasvanut 25 hehtaarilla vuodesta 2000 ollen vuonna 2023 noin 53 hehtaaria (luomutilat noin 75 ha). Vastaavasti myös kotieläintalouden tuotantoyksiköiden koko kasvaa ja tuotannossa otetaan käyttöön uutta teknologiaa.

Suhteellisen kilpailukyvyyn säilyttäminen edellyttää, että maatalouden rakenne- ja tuottavuuskehitys on vähintään yhtä nopeaa kuin keskeisissä kilpailijamaissa. Rakennetuilla on keskeinen merkitys investointien edistäjänä. Osa maatiloista lisää maatiloilla harjoitettavan muun yritystoiminnan määrää maataloustuotannon kasvattamisen tai erikoistumisen sijaan, mikä näkyy muuta yritystoimintaa harjoittavien maatilojen suhteellisen osuuden kasvuna.

Nuorten viljelijöiden kannustaminen tilanpidon jatkajiksi on erityisen tärkeää. Maatalouden riittävä kannattavuus ja kilpailukyky ja sen parantaminen ovat kotimaisen alkutuotannon säilymisen kulmakiviä. Tämä varmistaa myös sen, että ruoan alkuperä pystytään jäljittämään mahdollisimman hyvin. Riittävä kannattavuus on myös edellytys tuotantoa kehittäville investoinneille. Investoinnit parantavat tuotannon tehokkuutta, luonnonvarojen kestävää käyttöä, ympäristön tilaa sekä ilmaston muutoksen hidastamista ja siihen sopeutumista.

Maatalouden taloudellinen toimintaympäristö on vaikeammin ennakoitavissa kuin aiemmin, koska tuotteiden ja tuotantopanosten hintojen vaihtelu on aikaisempaa suurempaa. Viimeaikaiset kriisit ovat entisestään heikentäneet ennakoitavuutta. Viime vuosina tuotantopanosten hinnat ovat nousseet tuotteiden hintoja nopeammin, mikä on heikentänyt tuotannon kannattavuutta erityisesti kotieläintaloudessa.

Epävarmassa toimintaympäristössä maa- ja puutarhatalousyrittäjien osaamisen ja yhteistyön merkitys korostuvat. Osaamista kehittämällä voidaan maa- ja puutarhatalouden kannattavuutta parantaa markkinaehtoisesti mm. tuotantoa ja tuottoa kasvattamalla sekä kustannuksia alentamalla ja tuotantopanosten hintoihin vaikuttamalla (kilpailuttaminen, yhteisostot, vuokraus tai leasing hankinnan sijaan, yhtiöittäminen). Kilpailutilanteesta johtuen maatilojen mahdollisuudet parantaa kannattavuutta markkinaehtoisesti ovat kuitenkin rajalliset. Venäjän hyökkäyssodan Ukrainaan sekä Gazan sodan kaltaiset tapahtumat ovat nostaneet esiin myös uusia, ennakoimattomia haasteita ja riskejä myös ruuantuotannolle. Uudenlainen epävarmuus hankaloittaa elintarvike-markkinoiden ennakkointia ja edellyttää panostuksia tuotanto- ja kuljetusketjujen toimivuuden varmistamiseen.

Maataloustuotannon kannattavuuteen vaikuttavat myyntitulojen ja kustannusten ohella keskeisesti maatalouden EU:n rahoittamat ja kansalliset tuet. Niiden osuus maa- ja puutarhatalouden liikevaihdosta on noin kolmannes. Tukikokonaisuus on rakennettu siten, että se on eri tuotantosuuntien ja alueiden kannalta mahdollisimman tasapainoinen. Viljelijöiden tulotasoon ja tuotannon kannattavuuteen vaikutetaan erityisesti EU:n suorien tukien (mom. 30.20.41),

luonnonhaittakorvausten (mom. 30.20.44) ja maa- ja puutarhatalouden kansallisten tukien (mom. 30.20.40) avulla.

Vuosien 2023—2025 pinta-ala- ja eläinperusteiset tuet ja niiden EU-osuudet (milj. euroa)¹⁾

	2023 ²⁾ toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Eläinten hyvinvointikorvaukset (30.10.43)	69,4	74,0	74,0
— valtion osuus	39,6	42,2	42,2
— EU:n osuus	29,8	31,8	31,8
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (30.20.40) ²⁾	354,8	348,0	346,0
EU-tulotuki (30.20.41) ²⁾	517,4	522,4	523,0
Ympäristökorvaukset ja luonnonmukainen tuotanto (30.20.43)	202,4	275,9	275,9
— valtion osuus	107,6	157,3	157,3
— EU:n osuus	94,8	118,6	118,6
Luonnonhaittakorvaukset (30.20.44)	491,5	496,8	496,8
— valtion osuus	416,9	420,7	420,7
— EU:n osuus	74,6	76,1	76,1
Yhteensä pinta-ala ja eläintuet	1 635,5	1 717,1	1 715,7
— valtion osuus	918,9	968,2	966,2
— EU:n osuus	716,6	748,9	749,5
— EU:n osuus, %	44	44	44

¹⁾ Taulukossa on tarkasteltu vuosiin 2023—2025 kohdistuvaa tukea. Tuen maksu voi jakautua ao. tukivuoden alusta seuraavan vuoden kesäkuun loppuun.

²⁾ Lisäksi vuonna 2023 on maksettu momentilta 30.20.41 EU:n kriisitukea vajaa 4,1 milj. euroa ja momentilta 30.10.44 maataloustuottajille Euroopan unionin varoista maksettavan kriisituen kansallista lisäosaa noin 6,7 milj. euroa. Vuonna 2023 oli käytössä myös maatalouden ja vesiviljelyn määräaikaista kustannustukea yhteensä 31 milj. euroa.

Suomen CAP-suunnitelma 2023—2027

Suomen CAP-suunnitelma 2023—2027 koostuu yhteisen maatalouspolitiikan suorista tuista, sektoritoimista sekä Manner-Suomen ja Ahvenanmaan maakunnan maaseudun kehittämistoimenpiteistä. Päätehtäviksi on kiteytetty aktiivisen ruuantuotannon turvaaminen, maatalouden ilmasto- ja ympäristöviisaus ja uusiutuvan maaseudun elinvoimaisuuden vahvistaminen. Suorissa tuissa merkittävä osa rahoituksesta käytetään Suomessa tarkasti kohdennettuihin toimiin kuten tuotantosidonnaiseen tukeen, nuorten viljelijöiden tukeen ja uusiin ekojärjestelmiin. Markkina-toimilla edistetään esimerkiksi toimijoiden välistä yhteistyötä alkutuotannossa. Maaseudun kehittämistoimenpiteitä ovat mm. ympäristökorvaukset, luonnonmukaisen tuotannon korvaukset, eläinten hyvinvointikorvaukset, luonnonhaittakorvaukset, maatalouden investointien rahoitus, kehittämishankkeet, yritysrahoitus ja Leader-toiminta. Maaseudun kehittämistoimenpiteitä ovat myös osaamisen kehittäminen, innovaatiot sekä digitalisaatio.

Kilpailukykyä kuluttajälähtöisyydellä, osaamisella, innovaatiolla ja tutkitun tiedon hyödyntämisellä

Maa- ja elintarviketalouden kilpailukyky Suomen olosuhteissa perustuu tulevaisuudessa entistä enemmän kaikkien ruokajärjestelmän toimijoiden vahvaan osaamiseen sekä innovaatioiden kehittämiseen ja nopeaan käyttöönottoon. Innovaatioita ovat mm. uudet biotalouden tuotteet, uudet tuotantoteknologiat ja uudet ympäristöystävälliset tuotantotavat. Kilpailukykyä voidaan lisätä

kasvattamalla tuotannon jalostusarvoa, viennin kasvattamisella tai erikoistumalla esimerkiksi luomutuotantoon. Myös luonnontuoteala on kasvava sektori, joka tarjoaa erilaisia hyvinvointi-hyötyjä ja kaupallisia mahdollisuuksia.

Elintarvikesektori on teollisuuden aloista neljänneksi suurin. Kaikkiaan ruoka-ala työllistää Suomessa noin 340 000 henkeä eli 13 % työllisestä työvoimasta. Elintarvikkeiden jalostus on Suomessa polarisoitunut. Muutamalla suurella yrityksellä on alalla vahva rooli, vaikka henkilöstömäärällä mitattuna alan yrityksistä 99 % lukeutuu alle 250 henkilöä työllistäviin pieniin ja keski-suuriin yrityksiin. Ruokajärjestelmän kannalta keskeistä on, että alalla on riittävästi vahvoja, innovatiivisia, kasvuhaluista ja kilpailukykyisiä yrityksiä. Ruokaketjun ruokahävikin määrä on tarkoitus puolittaa vuoteen 2030 mennessä. Ruokahävikin kokonaismäärän elintarvikeketjussa arvioidaan olevan 350–380 milj. kiloa.

Kuluttajien valinnat ja ruokaosaaminen vaikuttavat vahvasti ruokajärjestelmään ja sen tulevaisuuteen. Entistä useammin kuluttajien ostopäätösten perusteena ovat oman terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ohella myös tuotantoeläinten hyvinvointi sekä tuotantoketjun ympäristökuormituskysymykset sekä sosiaaliset näkökulmat ja työllisyyskysymykset. Ruokajärjestelmä on monipuolistunut ja kansainvälistynyt ja toisaalta kiinnostus mm. lähi- ja luomuruokaan on kasvanut. Ruoan alkuperä, tuotantotavat, ilmastovaikutukset, turvallisuus ja terveellisyys kiinnostavat kuluttajia. Kuluttajahintojen nousu on jossain määrin muuttanut kulutustottumuksia. Viestinnän ja ruokakasvatuksen kautta voidaan lisätä tietoa vastuullisesta ja kestävästä ruokajärjestelmästä.

Ruokamarkkinoiden globalisoituminen tuo haasteita hallita ruokajärjestelmän riskejä kuten tautteja, jotka leviävät elintarvikkeiden, elävien eläinten tai eläintuotteiden sekä kasvien välityksellä maista, joiden tauti- ja hygieniatilanne on heikko tai joiden tuotanto-olosuhteet ovat sellaiset, että näitä riskejä ei pystytä täysin hallitsemaan. Valveutuneet kuluttajat edellyttävät vastuullista toimintaa kaupalta, teollisuudelta ja alkutuotannolta. Ruokajärjestelmän eri osat kytkeytyvät monin tavoin toisiinsa, ja tällöin yhden osapuolen menestyminen vaikuttaa muidenkin osapuolien menestymiseen. Tätä kokonaisuutta ohjataan ruokapolitiikalla.

Maaseutualueet tarjoavat ratkaisuja ympäristön tilaan ja ilmastomuutoksen liittyviin haasteisiin Maatalouden ravinnepäästöt maaperään ja vesistöihin ovat vähentyneet maaseuturahaston toimenpiteiden, ympäristötietoisuuden ja -osaamisen lisääntymisen, kulutustottumusten muutosten sekä uusien tarkennettujen tuotantomenetelmien ja luomutuotannon lisääntymisen seurauksena. Ilmastomuutos, luonnonvarojen määrä ja laatu, kaavoitus ja muu yhdyskuntarakenteen ohjaus sekä energian tuotantotavat vaikuttavat olennaisesti myös ruokajärjestelmän ja maaseutualueiden kehitykseen. Tulevaisuudessa tärkeinä haasteina säilyvät ilmastomuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen. Ne edellyttävät ratkaisuja, jotka vaikuttavat maankäyttöön, energian kulutukseen, ravinteiden kierrätykseen, maataloustuotantoon ja tuotantotekniikkaan. Ilmastokestävässä ruokajärjestelmässä huomioidaan kaikki kestävyysnäkökulmat: sosiaalinen, taloudellinen, kulttuurinen ja ekologinen kestävyys. Maaseuturahaston toimenpiteillä tuetaan Suomen hallituksen tavoitetta hiilineutraalista Suomesta.

Kansallisen energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden mukaisesti maatalousperäisten energialähteiden tuotanto ja käyttö lisääntyvät lähivuosina. Erityisiä painopisteitä ovat hajautetun biokaasutuotannon edistäminen sekä ravinteiden kierrätys osana biokaasun tuotantokokonaisuutta. Maailmanlaajuiset kriisit tulevat nopeuttamaan ja voimistamaan tätä kehitystä.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2025 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti maaseudun kehittämisen (luku 30.10) ja maa- ja elintarviketalouden (luku 30.20) politiikkasektoreille seuraavat pääluokkaperusteluissa esitetyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet ja tunnusluvut. Määrärahat näiden tavoitteiden edistämiseen on budjetoitu lukujen 30.10 ja 30.20 momenteille.

Kokonaiskestävän ruokajärjestelmän huoltovarmuus sekä kilpailu- ja häiriönsietokyky paranevat:

- kaikille on riittävästi turvallista ja terveellistä ruokaa
- suomalaisen ruuan kysyntä ja viennin arvo kasvavat
- tuotantopanosten saatavuus turvataan, omavaraisuusaste nousee ja ne säilyvät korkealaatuisina ja turvallisina
- kuluttaja- ja markkinalähtöinen ruokajärjestelmä toimii kannattavasti, oikeudenmukaisesti ja vastuullisesti
- maatalouden rakenne kehittyy, tuottavuus paranee ja elintarvikeomavaraisuusaste säilyy korkeana
- eläintaudit ja kasvintuhoojat ja niihin liittyvät riskit ovat hallinnassa
- eläinten hyvinvointi on korkealla tasolla ja mikrobilääkeresistenssi on hallinnassa.

Maa- ja elintarviketalous

	2021	2022	2023	2024—2025 tavoite
Maataloustuotannon arvo (milj. euroa) ¹⁾	4 278	5 406	5 021	kasvaa
Elintarviketuotannon bruttoarvo yhteensä (milj. euroa) ²⁾	32 576	36 104	37 408	kasvaa
Elintarvikeviennin arvo (milj. euroa) ³⁾	1 796	2 303	2 159	kasvaa
Kotimaisen tuotannon osuus (%) kulutuksesta				
— liha yhteensä (%) ⁴⁾	83	83	82	nykytaso
— maitotuotteet yhteensä (%) ⁴⁾	73	72	73	nykytaso
— viljat yhteensä (%) ⁵⁾	91	133	108	nykytaso
— tomaatti (%) ⁶⁾	61	59	57	kasvaa
Maatalouden yrittäjätulo/FWU (euroa/vuosi) ⁷⁾	28 800	47 700	33 100	kasvaa
Maatilojen keskikoko (ha) ⁸⁾	51	52	53	kasvaa
Maatilojen investointien määrä (milj. euroa) ⁹⁾	1 132	1 007	-	kasvaa
Maatalouden monimuotoisuuden ja maiseman hoidon sopimusala (ha) ¹⁰⁾	32 912	34 342	27 705	46 000
Luomutuotannon määrä				
— maito (milj. litraa) ¹¹⁾	80,9	80,7	73,3	kasvaa
— naudanliha (milj. kg) ¹¹⁾	3,5	3,4	3,6	kasvaa

Maa- ja elintarviketalous

	2021	2022	2023	2024—2025 tavoite
— kananmunat (milj. kg) ¹¹⁾	5,3	6,0	4,4	kasvaa
— kaura (milj. kg) ¹¹⁾	58,2	106,5	86,6	kasvaa
— luomueläintilojen lukumäärä (kpl) ¹²⁾	1 148	1 145	1 039	kasvaa
— luomutuotannon sitoumusala yhteensä (ha) ¹³⁾	303 715	313 892	280 897	kasvaa
Elintarvikealan mikro- ja pienyritysten ¹⁴⁾				
— lukumäärä (kpl)	2 268	2 329	2 329	kasvaa
— tuotannon jalostusarvo (milj. euroa)	671	672	672	kasvaa

¹⁾ Lähde: Luke, FADN/kannattavuuskirjanpito. Sisältää myyntituottojen lisäksi myös omaan ruokatalouteen, rehukäyttöön ja jatkojalostukseen käytettyjen tuotteiden arvon sekä varastonmuutokset. Vuoden 2023 luku on ennuste.

²⁾ Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpidon tulot ja tuotanto, yritysten tilinpäätösaineisto, teollisuuden ja palvelualojen liikevaihtokuvaajat, maatalouden taloustilit. Maatalouden, elintarviketeollisuuden, ravitsemistoiminnan sekä tukku- ja vähittäiskaupan tuotannon bruttoarvo. Vuoden 2023 luku on ennakkotieto.

³⁾ Lähde: Luke. Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden ulkomaankauppatilasto, pois lukien sokerikemian ja tärkkelys-johdannaiset tuotteet.

⁴⁾ Lähde: Kantar TNS Oy/Luke.

⁵⁾ Lähde: Luke/VYR: Satokausittainen viljatase. Luvut sisältävät viljat: vehnä, ruis, ohra ja kaura sekä niiden kaikki kotimaiset käyttökohteet. Vuoden 2023 luku on arvio.

⁶⁾ Lähde: Luke ravintotase. Vuoden 2023 luku on ennakkotieto.

⁷⁾ Lähde: Luke, FADN/kannattavuuskirjanpito. FWU on yrittäjäperheen työtunneista laskettu kokopäiväisesti työskentelevien yrittäjäperheen jäsenten lukumäärä (0,78 henkilöä tilaa kohti vuonna 2022). Maatalouden yrittäjätulo kuvaa keskimäärin yritystä kohti saatua tuloa vuodessa. Vuoden 2023 luku on ennuste.

⁸⁾ Lähde: Luke

⁹⁾ Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito/Luke. Vuosien 2021—2022 tiedot ovat ennakkotietoja. Vuoden 2023 lukua ei ole vielä saatavilla.

¹⁰⁾ Lähde: Ruokavirasto: CAP-suunnitelman tavoitteena, että vuonna 2027 pinta-ala olisi 46 000 ha.

¹¹⁾ Lähde: Luke tilastotietokanta, 2024

¹²⁾ Lähde: Ruokavirasto/luomuvallonta (sisältää myös siirtymävaiheen pinta-alan).

¹³⁾ Lähde: Ruokavirasto. Luonnonmukaisessa tuotannossa ja sen siirtymävaiheessa oleva peltopinta-ala. CAP-suunnitelman tavoitteena, että vuonna 2027 luonnonmukaisen tuotannon ala olisi 577 200 ha.

¹⁴⁾ Lähde: Tilastokeskus. Vuoden 2023 luku on arvio. Tilastointimenetelmä muuttunut, tässä uuden tilastoinnin lukusarja.

Ruokajärjestelmän ympäristökestävyys

	2000—2006 keskim.	2007—2013 keskim.	2014—2022 keskim.	2023—2025 tavoite
Valtakunnallinen typpitase, kg N/ha ¹⁾	53,8	46,3	48,9	<46,0
Valtakunnallinen fosforitase, kg P/ha ¹⁾	7,6	4,0	4,6	<5,0
Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO ₂ /ekv ²⁾	6,3	6,2	6,3	<6,2

Ruokajärjestelmän ympäristökestävyys

	2000—2006 keskim.	2007—2013 keskim.	2014—2022 keskim.	2023—2025 tavoite
Maatalouden maankäyttösektorin kasvi-huonekaasupäästöt, milj. tonnia CO ₂ /ekv ³⁾	8,3	8,4	8,0	<9,6
Maatalouden ammoniakkipäästöt kt/vuosi ⁴⁾	35,4	34,7	31,4	<28,0

¹⁾ Lähde: Luonnonvarakeskus, Agrikaattori. Typpi- ja fosforitase kuvaavat pellohehtaarille käytetyistä panoksista tulevien ja lopputuotteisiin sitoutuneiden ravinnemäärien erotusta. Tavoite perustuu CAP-suunnitelmaan.

²⁾ Lähde: Tilastokeskus Kasvihuonekaasut 2022, viralliset tiedot. Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöiksi luetaan metaanipäästöt kotieläinten ruuansulatuksesta ja lannankäsittelystä, dityppioksidipäästöt lannankäsittelystä ja viljelymaasta sekä kalkituksen hiilidioksidipäästöt.

³⁾ Lähde: Tilastokeskus Kasvihuonekaasut 2022, viralliset tiedot. Maatalouden maankäyttösektorin (maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätaloussektori) kasvihuonepäästöjä ovat viljelysmaasta ja ruohikkoalueilta syntyvät hiilidioksidipäästöt.

⁴⁾ Lähde: Kaukokulkeutumissopimukselle toimitettu inventaarioraportti — Finland's Informative Inventory Report, IIR 2024, Part 5 Agriculture.

Elintarvikkeiden ja tuotantopanosten laatu¹⁾

	2021	2022	2023	2024—2025 tavoite
Raportoidut elintarvikevälitteiset ruokamyrkytys epidemiat (kpl)				
— epidemioiden lukumäärä	36	60	44	alle 45
— niissä sairastuneiden määrä (kpl)	1 056	771	810	alle 1 000
Eläinten hyvinvointikorvauksia saaneiden tilojen osuus kotieläintiloista (%)	61	62	64	kasvaa
Eläinten hyvinvointivaatimukset täyttävien tilojen osuus otantavalvonnassa tarkastetuista tiloista (%)	75	72	73	yli 80
Vakavien eläintautien esiintyminen (kpl) ²⁾				
— ihmisen pitämät eläimet (kpl)	8	1	71	vähenee
— luonnonvaraiset eläimet (kpl)	66	24	36	vähenee
Mikrobilääkeresistenssin määrä sioilla ja broilereilla (%) ³⁾	20	21	25	vähenee
Vaatimukset täyttävien siemensektorin kohteiden osuus (%) ⁴⁾				
— säännöllisesti tarkastettavat kohteet (%)	98	98	99	yli 95
— kohdennetusti tarkastetut kohteet (%)	90	94	95	yli 85
Karanteenituhoojien esiintymien lukumäärä (kpl) ⁵⁾	289	233	219	vähenee

¹⁾ Lähde: Ruokavirasto

²⁾ EU:n eläinterveyssäännösten mukaiset A- ja B-luokan eläintaudit ja muut torjuttavat eläintaudit, sekä C-luokan eläintaukeista ne, joille Suomella on virallinen tautivapaus.

³⁾ FINRES-Vet -ohjelmassa yhdelle tai useammalle tutkitulle antibiootille vastustuskykyisten E. coli -bakteerien %-osuus tutkituista indikaattori-E. coli -bakteereista sioilla ja broilereilla.

⁴⁾ Säännöllisesti tarkastettavat kohteet ja kohdennetusti valittavat tarkastuskohteet.

⁵⁾ Karanteenituhoojat ovat kasvitauteja ja tuholaisia, joiden leviäminen Suomeen pyritään estämään. Kaikki karanteenituhoojat on lueteltu kasvinterveyslainsäädännössä, Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2019/2072 (liite II ja liite III).

Kestävä luonnonvaratalous turvaa huoltovarmuutta, korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä sekä edistää hyvinvointia luonnosta ja luonnolle:

— tavoitteet on esitetty 30.40 lukuperustelussa.

Monipuolinen yritystoiminta sekä menestyvä maaseutu ja saaristo, monipaikkaisuus ja yhteistyöverkostot vahvistavat yhteiskuntaa:

— maaseutualueiden yritys rakenne kehittyy ja monipuolistuu sekä yritysten kilpailukyky paranee

— yrityksille on tarjolla osaavaa työvoimaa, rahoitusta ja yhteistyöverkostoja

— toimintaa ja kokonaisturvallisuutta tukeva infrastruktuuri ja laadukkaat palvelut mahdollistavat hyvän elämän, asumisen ja elinkeinotoiminnan maaseudulla ja saaristossa sekä vahvistavat alueellista yhdenvertaisuutta

— yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen sekä alueellisten ja paikallisten toimijoiden yhteistyö vahvistuvat

— alueita kehitetään kumppanuudessa maaseutu-, saaristo- ja kaupunkitoimijoiden kanssa

— päätöksenteon valmistelussa tunnistetaan maaseutuun ja saaristoon kohdistuvia vaikutuksia ja ne tehdään näkyviksi.

Maaseudun kehittämisen tunnusluvut¹⁾

	2018	2019	2020	2021	2022
Maaseutualueella sijaitsevien yritysten toimipaikkojen osuus kaikista toimipaikoista, % ²⁾	35,7	35,0	35,0	34,6	-
Työllisyysaste yhteensä, % ³⁾	68,4	68,3	65,8	68,4	-
— harvaan asuttu maaseutu	63,9	64,4	63,3	66,3	-
— ydinmaaseutu	67,6	67,4	66,4	68,8	-
— kaupunkien läheinen maaseutu	72,3	72,3	70,2	72,6	-
— kaupungit	68,3	68,2	65,3	68,0	-
Vakituisesti maaseutualueilla asuvien ja kesäasukkaiden osuus väestöstä, %	36,5	36,2	35,7	35,2	34,9
Maaseutualueilla asuvien osuus väestöstä, %	28,7	28,4	28,2	28,0	27,7
Maaseutualueilla yöpyneiden osuus kaikista yöpyneistä, %	32,5	31,9	40,5	39,2	33,7

¹⁾ Lähde: Tilastokeskus, maaseutuindikaattorit. Taulukon luvut koskevat Manner-Suomea.

²⁾ Vuoden 2022 tietoja ei ole vielä saatavilla.

³⁾ Koko väestön työllisyysaste lasketaan 15—64-vuotiaiden työllisten prosenttiosuutena samanikäisestä väestöstä. Vuoden 2022 tietoja ei ole vielä saatavilla.

Maaseutuohjelman toteutuma vuosina 2014—2023¹⁾

	2007—2013 toteutuma	2014—2023 ²⁾ toteutuma	2014—2025 ²⁾ tavoite
Maatalouden tuettujen investointien määrä, kpl	1 771	7 042	9 000
Aloitustukea saaneet uudet viljelijät, kpl	2 942	2 103	2 700
Tuetut yritykset, kpl	10 599	6 657	7 850
Luodut uudet työpaikat	7 948	11 400	7 000
Koulutuksiin osallistuneet, hlöä	39 456	60 000	44 700

¹⁾ Lähde: Ruokavirasto. Maaseutuohjelman 2014—2020 toteutus käynnistyi täysimääräisesti vuonna 2016.

²⁾ Hankkeiden toteutusaika päättyy vuonna 2025.

Talousarvion ulkopuoliset rahastot*Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera)*

Makeran avustusvaroja käytetään lain (657/1966) mukaisesti mm. maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen ja edellä mainittuihin tarpeisiin liittyvien maa- ja vesialueiden ostamiseen ja vaihtamiseen. Lisäksi rahastoa voidaan käyttää myös muihin Makera-lain mukaisiin tarkoituksiin sen mukaan kuin siitä erikseen lailla säädetään.

MAKERAn tunnusluvut 2023—2025 (milj. euroa)

	2023 tilinpäätös	2024 arvio	2025 arvio
MAKERA			
Käytettävissä olevat varat yhteensä ¹⁾	138,1	120,6	109,2
— omat tulot ²⁾	5,6	5,3	4,0
— edelliseltä vuodelta siirtyvä määrä	131,1	114,2	105,0
— muut tulot	1,3	1,0	0,1
— siirto talousarviosta	-	-	-
MENOT			
Rakennetukiaivustukset	12,7	2,8	10,0
Muut menot	11,2	12,8	13,5
LAINAT			
Valtionlainat	11,8	10,5	8,0
Valtiontakaukset	92,5	110,0	110,0
— josta maksuvalmiuslainat	16,8	30,0	25,0

¹⁾ Laskennalliset erot johtuvat pyöristyseroista.

²⁾ Mm. lainojen lyhennykset ja korot. Sisältää myös kauppahintasaamiset ja tilojen myynnit.

Maatalouden interventiorahasto (Mira)

Maataloustuotemarkkinoiden liiallisia häiriötilanteita vakiinnutetaan EU:n markkinajärjestelmään sisältyvien markkina- ja interventiotimien avulla. Interventiot toiminta on lähinnä tuotteiden varastointia. Toimien rahoitusta varten on *maatalouden interventiorahasto*, jonka menot ra-

hoitetaan pääosin EU:n maatalouden tukirahaston varoista. Maatalouden interventiorahaston valtion vastattavaksi jäävät menot katetaan rahastoon tehtävällä budjettisiirrolla momentilta 30.20.60.

40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 122 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittamisavustusten sekä maatalouden investointiavustusten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen
- 2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen
- 3) kokonaan kansallisesti rahoitettavien biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointitukien maksamiseen
- 4) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2025 saa tehdä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 perusteella Manner-Suomessa myönnettävien avustusten myöntämispäätöksiä 117 000 000 eurolla.

Mikäli Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 kohdistuvaa vuoden 2024 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2025.

Selvitysosa: Nuoren viljelijän aloittamisavustukset sekä maatalouden investointiavustukset ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma). Avustuksilla parannetaan maatalouden tuottavuutta ja kilpailukykyä, pienennetään tilanpidon aloittamiseen liittyvää taloudellista riskiä sekä osaltaan turvataan maataloustuotannon jatkumista. Investointeja tuetaan momentilta myönnettävien osarahoitteisten avustusten lisäksi korkotuella (mom. 30.10.41) sekä maatilatalouden kehittämisrahastosta myönnettävillä kansallisilla valtiontakauksilla.

CAP-suunnitelmaa toteutettavien avustusten myöntämispäätösten kokonaismääräksi vuonna 2025 arvioidaan 117 000 000 euroa. Tästä määrästä aloittamisavustuksia arvioidaan olevan 10 000 000 euroa ja investointiavustuksia 107 000 000 euroa. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %.

Vuoden 2025 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	122 200 000
— EU-osuus	52 288 000
— valtion osuus	69 312 000
— kokonaan kansallisesti rahoitettavat investoinnit	600 000

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

CAP-suunnitelman maatalouden aloittamis- ja investointiavustusten valtuuden käytöstä aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2025	2026	2027	2028	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset ¹⁾	53,1	12,2	4,6	-	69,9
Vuoden 2025 sitoumukset	61,0	46,8	9,2	-	117,0
Menot yhteensä	114,1	59,0	13,8	-	186,9

¹⁾ Osa momentin CAP-suunnitelmaan liittyvistä menoista maksetaan vuodelta 2024 siirtyvällä määrärahalla. Maaseutuohjelman 2014—2020 (sis. siirtymäkausi 2021—2022 ja maaseuturahaston elpymisväline) valtuuden käytöstä aiheutuvat menot maksetaan aiemmilta vuosilta siirtyvästä määrärahasta.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys			Määräraha	
	EU	Valtio	Julkinen yhteensä	2024 budjetoitu	2025 esitys
Aloittamis- ja investointiavustukset	227,040	300,960	528,000	111,800	121,600

Momentille biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointien maksamiseen osoitettu määräraha on osa saaristomeriohjelman toteuttamista.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 122 100 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 100 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CAP-suunnitelman mukainen rahoituksen ajoittumisen muutos	9 800
Maaseuturahaston elpymisväline (NGEU), rahoituksen päättymisen	-2 500
Yhteensä	7 300

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	122 200 000
2024 talousarvio	114 900 000
2023 tilinpäätös	135 500 000

41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007), maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), kolttilain (253/1995), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain (986/2011), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000) ja maaseutuelinkeinolain (1295/1990) mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Valtuus

Vuonna 2025 korkotukea saa hyväksyä enintään 250 000 000 euron lainapääomalle.

Selvitysosa: Maatalouden rakennetukilain nojalla myönnettävissä korkotukilainoissa vuosittainen korkotuki on vuodesta 2013 alkaen myönnettyissä lainoissa enintään kolme prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä ja aiemmin myönnettyissä vastaavasti enintään neljä prosenttia. Aikaisemman rahoituslainsäädännön nojalla vuosina 1996—2012 myönnettyissä lainoissa korkotuen enimmäismäärä on enintään neljä tai viisi prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä lainan myöntämisaikakohdasta riippuen. Korkotukilainojen takaisin maksamatta oleva pääoma oli vuoden 2023 lopussa yhteensä noin 1,39 mrd. euroa. Määrärahan mitoituksessa on oletettu vuonna 2025 keskimääräiseksi korkotueksi 3,0 prosenttia korkotukilainojen pääomasta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2025	2026	2027	2028	2029—	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 myönnettyt korkotukilainat	38,5	32,7	28,7	23,7	73,7	197,3
Vuonna 2025 myönnettävät korkotukilainat	1,5	6,0	6,0	6,0	24,0	43,5
Menot yhteensä	40,0	38,7	34,7	29,7	97,7	240,8
2025 talousarvio						40 000 000
2024 talousarvio						40 000 000
2023 tilinpäätös						33 318 530

42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 13 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) luopumiseläkelain (16/1974) mukaisten korvausten maksamiseen
- 2) maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) ja maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) mukaisten luopumistukien ja hoitokustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luopumistuella edistettiin yksikkökoon suurentamista ja sukupolvenvaihdoksia maa- ja porotaloudessa. Tavoitteena oli myös alentaa maatalousyrittäjien keski-ikää. Uusia

luopumistukipäätöksiä voitiin tehdä vuoden 2018 loppuun asti, minkä jälkeen maatalouden varhaiseläkkeiden myöntäminen ei ole enää ollut mahdollista Euroopan unionissa.

Vuonna 2025 maksetaan kokonaan kansallisesti rahoitettavista kahdesta maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmästä (ajanjaksot 2011—2014 ja 2015—2018) sekä aiempien vuosien luopumiseläkejärjestelmästä aiheutuvia menoja sekä niihin liittyviä sopimusten hoitokuluja.

Luopumistukien ja -eläkkeiden toteutuminen vuonna 2025

Tukimuoto	Järjestelmän piiriin tullut sen voimassaoloaikana		Eläkkeitä maksussa v. 2025 lopussa, arvio	Keskimääräinen korvaus v. 2025, arvio
	Tiloja	Luopujia	kpl	euroa/kk
Luopumiseläke			3 078	283
Luopumistuki 2011—2014	2 067	3 277	132	545
Luopumistuki 2015—2018	626	849	101	749
Yhteensä	2 693	4 126	3 311	

Vuosina 2024 ja 2025 määrärahan tarpeen arvioidaan jakautuvan seuraavasti (milj. euroa)

	2024 arvio	2025 arvio
Luopumiseläkkeet	13,27	11,56
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2007—2010	0,02	0,00
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2011—2014	2,16	1,10
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2015—2018	2,01	1,44
Hoitokulu ¹⁾	0,41	0,25
Yhteensä	17,87	14,35

¹⁾ Hoitokulun perusteet ovat voimassa vuosille 2023—2024. Vuoden 2025 hoitokulun arvioidaan noudattavan vuosien 2023—2024 määrätymisperustetta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-1 900
Yhteensä	-1 900
2025 talousarvio	13 200 000
2024 talousarvio	15 100 000
2023 tilinpäätös	21 800 000

43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 74 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien eläinten hyvinvointikorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säästöjen mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Eläinten hyvinvointikorvaukset ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma). Eläinten hyvinvointikorvausten tavoitteena on eläinten hyvinvoinnin kohentuminen. Tavoitteena on tuotantoeläinten lajinnukaisemman hoidon edistäminen ja viljelijöiden tietoisuuden lisääminen eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Eläinten hyvinvointisitoumus voidaan tehdä nautoista, sioista, lampaista, vuohista sekä siipikarjasta. Eläinten hyvinvointisitoumuksissa viljelijä sitoutuu noudattamaan toimenpiteen ehtoja valitsemiensa eläinlajien osalta. Sitoumus on yksivuotinen, mutta se voidaan uusia vuosittain. Vuoden 2023 eläinten hyvinvointikorvausta maksettiin 91 prosentille eläimistä kotieläinyksiköinä laskettuna, kun tavoite on 93 prosenttia eläinyksiköistä.

Vuonna 2025 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 74 000 000 euroa, josta EU:n rahoitusosuutta on 31 820 000 euroa ja kansallista osuutta 42 180 000 euroa. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys			Määräraha		
	EU	Valtio	Julkinen yhteensä	2023 maksettu	2024 budjetoitu	2025 esitys
Eläinten hyvinvointikorvaukset	159,100	210,900	370,000	19,312	74,000	74,000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	74 000 000
2024 talousarvio	74 000 000
2023 tilinpäätös	74 000 000

50. Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 076 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden neuvontapalveluiden ja eräiden muiden kehittämistoimien valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (945/2023) mukaisesti neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin myönnettävien valtionavustusten maksamiseen valtakunnallista, koko maan kattavaa maatalouden kehittämistoimintaa harjoittaville yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtionavustuksella turvataan alueellisesti ja sisällöllisesti kattava, kohtuuhintainen ja ammattitaitoinen neuvonta- ja muu kehittämistoiminta, joka omalta osaltaan luo edellytyksiä maataloustuotannon harjoittamiselle koko Suomessa. Valtionavustusta saavien järjestöjen tavoitteiden toteutumista mitataan mm. neuvonta-, kotieläinjalostus-, tietämyksenvaihto- ja tiedotustoiminnan määrällä ja kattavuudella. Noin puolet maatalous- ja puutarhayrityksistä käyttävät valtionavustusta saavien yhteisöjen tarjoamia palveluita.

Valtionavustuksen käytölle asetetaan alustavasti valtionavustuksen myöntöperusteita seuraaville yleisille strategisille tavoitteille:

1. Kokonaiskestävän ruokajärjestelmän huoltovarmuus sekä kilpailu- ja häiriönsietokyky paranevat
2. Kestävä luonnonvaratalous turvaa huoltovarmuutta, korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä sekä edistää hyvinvointia luonnosta ja luonnolle
3. Monipuolinen yritystoiminta sekä menestyvä maaseutu ja saaristo, monipaikkaisuus ja yhteistyöverkostot vahvistavat yhteiskuntaa.

Valtionavustuksen myöntöperusteena oleva valtioneuvoston asetus perustuu maa- ja metsätalouseläinjalostusalan ja maaseutualueiden ryhmäpoikkeusasetukseen (EU 2022/2472). Neuvontapalveluihin, kotieläinjalostusta koskevaan toimintaan sekä tietämyksenvaihtoa ja tiedotusta koskevaan toimintaan myönnettävä avustus on yleisavustusta.

Maatalousalan kehittämistoimintaan mahdollisesti myönnettävä avustus on erityisavustusta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ProAgria, kotimaista ruuantuotantoa edistävät neuvontapalvelut, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-800
Suomen Hevostietokeskus ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-70
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-280
Yhteensä	-1 150
2025 talousarvio	4 076 000
2024 talousarvio	5 226 000
2023 tilinpäätös	5 616 000

51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 223 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää seuraaviin poronhoitolain (848/1990) mukaisiin Paliskuntain yhdistykselle myönnettäviin avustuksiin:

- 1) valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroesteaitojen rakentamiseen ja kunnossapitoon sekä aita-työn kannalta välttämättömien työmaa-asuntojen uusimiseen ja ylläpitoon myönnettävien valtionavustusten maksamiseen

2) porotalouden edistämiseen tähtäävän neuvonta- ja kehittämistyön tukemiseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää Suomen ja Norjan välisen poroestaitoja koskevan valtiosopimuksen (SopS 92 ja 93/2016) toimeenpanosta aiheutuviin kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspääätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Valtakunnan rajoilla olevien poroestaitojen valtion vastuulla olevat velvoitteet perustuvat valtioiden välillä solmittuihin poroaitasopimuksiin ja koskevat Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Venäjän rajoilla olevien poroaitojen rakennus- ja kunnossapitotoimenpiteitä. Valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroestaitojen hallinnoinnista aiheutuvien kulutusmenojen osalta toimivaltainen viranomainen on Lapin ELY-keskus.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Poroaitasopimusten mukaisten valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen rakentaminen ja kunnossapito	1 267 000
Neuvontatyön tukeminen ja porotalouden koetoiminta	856 000
Poroestaitojen hallinnoinnista aiheutuvat kulutusmenot	100 000
Yhteensä	2 223 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 2 123 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 100 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Poroestaitojen hallinnoinnista aiheutuvat kulutusmenot	100
Valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen rakentaminen (v. 2024 rahoitus)	-446
Yhteensä	-346
2025 talousarvio	2 223 000
2024 talousarvio	2 569 000
2023 tilinpäätös	2 143 000

54. Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 692 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen myönnettävistä avustuksista annetun lain (331/2023) mukaisten valtionavustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspääätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtionavustukset maksetaan hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämistä annetun lain (331/2023) nojalla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-8 500
Yhteensä	-8 500

2025 talousarvio	30 692 000
2024 talousarvio	39 192 000
2023 tilinpäätös	39 192 000

55. Valtionavustus 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 805 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää 4H-toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: 4H-toiminta edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta tarjoamalla monipuolista harrastus- ja palvelutoimintaa, työllistämällä nuoria sekä tarjoamalla heille mahdollisuuksia yrittäjyyden kokeilemiseen mm. omia yrityksiä perustamalla. Lisäksi 4H-toiminnalla edistetään maaseutu- ja kaupunkialueiden vuorovaikutusta.

4H-toiminnan painopisteitä ovat yritteliäisyyden ja yrittäjyyden edistäminen (mm. ”Kolme askelta työelämään” -toimintamalli), ruokakasvatus sekä metsä- ja luontokasvatus. 4H-toiminnan mahdollistama nuorten palkka- ja yrittäjätulo on ollut viime vuosina n. 7,5 milj. euroa ja 4H-yrityksiä yli 3 000 kappaletta.

4H-järjestöissä on yhteensä yli 200 valtionavustusta saavaa yhdistystä, joiden toiminta kattaa suuren osan Suomen kunnista. Jäseniä yhdistyksissä on yli 43 000.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

4H-toiminnan tukeminen	500
4H-toiminnan tukeminen, kertaluonteisten lisäysten poisto	-650
Yhteensä	-150

2025 talousarvio	3 805 000
2024 talousarvio	3 955 000
2023 tilinpäätös	4 155 000

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisessa laajuudessa valtakunnallisten maaseudun sekä saariston tutkimus- ja kehittämishankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen mukaan lukien hankkeisiin sisältyvät kulutusmenot

2) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisen maaseutupolitiikan neuvoston toimintaan

3) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

4) kylätoiminnan valtakunnalliseen kehittämiseen

5) saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 14 §:ssä mainitun saaristoasiain neuvottelukunnan toimintaan

6) päivittäistavarakauppapalveluiden tukemisesta monipalvelukeskuksina maaseutualueilla annettuun valtioneuvoston asetukseen (357/2019) perustuvien valtionavustusten maksamiseen maaseutualuiden päivittäistavarakauppapalveluille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtakunnalliset tutkimus- ja kehittämishankkeet	750 000
Kylätoiminnan valtionavustus	1 100 000
Maaseutupolitiikan neuvosto	75 000
Saaristoasiain neuvottelukunta	75 000
Päivittäistavarakauppapalveluiden tukeminen (Kyläkauppatuki)	1 000 000
Yhteensä	3 000 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 2 550 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 450 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 750 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kylätoiminnan valtionavustus, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-200
Päivittäistavarakauppapalveluiden tukeminen (Kyläkauppatuki), kertaluonteisen lisäyksen poisto	-250
Yhteensä	-450

2025 talousarvio	3 000 000
2024 talousarvio	3 450 000
2023 tilinpäätös	4 300 000

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 188 349 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien hankkeiden ja niiden toteutukseen liittyvän teknisen avun Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden sekä perustelluissa tapauksissa ennakon maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja

neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen

3) kohtiin 1)—2) liittyvien kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2025 saa tehdä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 perusteella Manner-Suomessa myönnettävien hankkeiden myöntämispäätöksiä 149 762 000 eurolla.

Mikäli Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman siirtymäkauden 2021—2022 teknisen avun tai Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 kohdistuvaa vuoden 2024 myöntämisvaltuutusta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2025.

Selvitysosa: Momentin varoin rahoitettavat maaseudun yritystoiminnan, palvelujen, kylien ja yhteistyön kehittämiseen, koulutukseen ja tiedonvälitykseen sekä Leader-toiminnalla toteutettavaan paikalliseen kehittämiseen liittyvät Manner-Suomen toimenpiteet sisältyvät Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 (CAP-suunnitelma). Rahoitus toteutetaan yritystukina sekä paikallisina, alueellisina, alueiden välisinä, valtakunnallisina ja kansainvälisinä hankkeina. CAP-suunnitelman toimeenpanoon tarkoitettun teknisen avun määräraha on tällä momentilla.

CAP-suunnitelmaa toteuttavien hankkeiden myöntämispäätösten kokonaismääräksi arvioidaan 149 762 000 euroa, josta osoitetaan 36 000 000 euroa paikalliseen kehittämiseen liittyviä toimia varten sekä 113 762 000 euroa alueelliseen kehittämiseen liittyviä toimia varten.

EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Vuoden 2025 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	188 349 000
— EU-osuus	84 625 000
— valtion osuus	103 724 000

CAP-suunnitelman paikallisten ja alueellisten toimien valtuuden käytöstä aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2025	2026	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
CAP-suunnitelman sitoumukset						
— ennen vuotta 2025 tehdyt ¹⁾	102,471	20,000	-	-	-	122,471
— vuonna 2025 tehdyt	85,878	48,684	15,200	-	-	149,762
Yhteensä	188,349	68,684	15,200	-	-	272,233

¹⁾ Osa momentin CAP-suunnitelmaan liittyvistä menoista (ml. tekninen apu) maksetaan vuodelta 2024 siirtyvällä määrärahalla. Maaseutuohjelman 2014—2020 (sis. siirtymäkausi 2021—2022 ja maaseuturahaston elpymisväline) valtuuden käytöstä aiheutuvat menot maksetaan aiemmilta vuosilta siirtyvästä määrärahasta.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys			2023 maksettu	Määräraha	
	EU	Valtio	Julkinen yhteensä		2024 budjetoitu	2025 esitys
CAP-suunnitelma yhteensä	373,234	442,752	867,986 ¹⁾	15,867	188,349	188,349
— josta tekninen apu	43,920	58,220	102,140	-	17,600	17,600

¹⁾ Sisältää kuntarahan osuuden 52 milj. euroa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 168 149 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 20 200 000 euroa.

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	188 349 000
2024 II lisätalousarvio	13 500 000
2024 talousarvio	188 349 000
2023 tilinpäätös	139 016 000

20. Maa- ja elintarviketalous

Selvitysosa: Luvun 30.20 selvitysosa on sisällytetty luvun 30.10 selvitysosaan.

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 78 862 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) enintään 500 000 euroa elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintamenoihin
- 2) enintään 800 000 euroa maksullisten eläintautitutkimusten hintojen alentamiseen tutkimuksissa, joilla pyritään havaitsemaan ja seuraamaan vastustettavia ja uhkaavia eläintauteja

3) sisämarkkinaohjelman perustamiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 tuella maksettaviin kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyviin menoihin

4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

5) Ruokaviraston yhteydessä toimivien lautakuntien ja muiden vastaavien toimielimien menojen maksamiseen

6) viraston toimintaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 30 000 euroa hukkakauran torjunnasta annetun lain (185/2002) mukaisesti hukkakauran torjuntasuunnitelmien laatimisesta maksettaviin korvauksiin.

Määrärahasta on varattu 50 000 euroa tiettyjen Euroopan unionin ja kansallisten maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (1334/2022) tarkoitettujen korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan kunnille.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 perusteella kasvintuhoojien kartoitukseen vuosittain myöntämä rahoitus.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 tuella maksettavat sisämarkkinaohjelman mukaiset kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyvät menot on huomioitu tuloina momentilla 12.30.04.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Ruokaviraston *tehtävinä* ovat elintarvikkeiden sekä maa- ja metsätalouden tuotantopanosten turvallisuuden ja laadun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden edistäminen, valvonta ja tutkimus. Virasto edistää viranomaistoimin elintarvikkeiden ja maatalouden tuotantopanosten vientiä. Virasto vastaa Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten toimenpiteiden, unionin rahoittamien maaseudun kehittämistoimien ja näitä täydentävien kansallisten toimenpiteiden toimeenpanotehtävistä (maksajavirastotehtävät). Ruokavirasto vastaa tehtäväalueensa tietojärjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta sekä alue- ja paikallistason viranomaisten ohjauksesta. Ruokaviraston tehtävänä on hoitaa myös muut laissa säädettyt ja maa- ja metsätalousministeriön määräämät viraston toimialaan kuuluvat tehtävät.

Ruokavirasto tukee pääluokkaperusteluissa sekä lukujen 30.10 ja 30.20 yhteisessä selvitysosassa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Ruokavirastolle vuodelle 2025 luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet.

Viraston tunnusluvut

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Taloudellisuusindeksi (2019=100)	101,9	102,0	102,5
Tuottavuusindeksi (2019=100)	106,0	102,0	102,5

Ruokaviraston päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötövuodet¹⁾

	2023 toteutuma			2024 arvio			2025 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Maatalous	21 746	1 344	159	20 340	688	150	20 952	690	154
Maaseudun kehittäminen	10 026	3 261	82	10 579	5 193	76	16 929	11 543	95
Metsätalous	584	51	7	521	9	6	521	9	6
Elinkeinokala-, riista- ja porotalous	748	39	9	782	250	9	782	250	9
Elintarvike- turvallisuus, josta	38 255	16 292	366	37 287	15 292	373	37 999	16 292	370
— valvonta	27 537	15 389	254	27 443	14 903	254	27 155	15 903	254
— laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	10 718	903	112	9 844	389	119	10 844	389	116
Eläinten terveys ja hyvinvointi, josta	28 426	7 374	237	26 890	3 845	240	27 890	5 845	236
— valvonta	14 205	6 331	103	13 890	2 714	100	13 890	4 714	99
— laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	14 221	1 043	134	13 000	1 131	140	14 000	1 131	137
Kasvintuotanto ja kasvinterveys, josta	11 640	4 020	119	10 800	3 798	121	11 673	4 327	119
— valvonta	7 598	2 689	74	7 275	2 584	76	7 675	3 113	75
— laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	4 042	1 331	45	3 525	1 214	45	3 998	1 214	44
Tutkimustoiminta	1 944	830	19	1 227	626	9	1 623	1 376	7
FEAD vähävaraisten apu	13	1	-	-	-	-	-	-	-
Ulkoiset IT-palvelut	3 181	3 258	31	2 666	2 352	35	2 666	2 352	34
Elintarvikemarkkina- valtuutetun toimisto	552	2	6	591	4	6	513	2	7
Yhteensä	117 115	36 472	1 035	111 683	32 057	1 025	121 548	42 686	1 037

¹⁾ Kustannukset ja tuotot eivät sisällä ulkoisen IT-asiantuntijapalveluiden osalta läpilaskutusta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	124 933	111 683	121 548
Bruttotulot	36 192	32 057	42 686
Nettomenot	88 741	79 626	78 862
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 995		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 144 ¹⁾		

¹⁾ Vuodelle 2024 siirtyneestä erästä on sidottu yhteensä 5,8 milj. euroa mm. tuottavuushankkeisiin ja elintarvikemarkkina-
valtuutetun toimiston toimintaan.

Bruttotulot ovat yhteensä 42 686 000 euroa, tästä yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja on 1 700 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 27 125 000 euroa ja muita tuloja 13 861 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	23 096	19 866	23 225
— muut tuotot	91	-	-
Tuotot yhteensä	23 187	19 866	23 225
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	16 246	15 075	16 000
— osuus yhteiskustannuksista	8 647	4 791	7 005
Kustannukset yhteensä	24 893	19 866	23 225
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 706	-	-
Kustannusvastaavuus, %	93	100	100
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	3 197	3 730	3 900
— muut tuotot	30	-	-
Tuotot yhteensä	3 227	3 730	3 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 669	3 198	3 200
— osuus yhteiskustannuksista	2 389	1 532	1 500
Kustannukset yhteensä	6 058	4 730	4 700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 831	-1 000	-800
Kustannusvastaavuus, %	53	79	83
Hintatuki	800	800	800
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	67	96	100

Elintarvikemarkkinalaissa (1121/2018) on säädetty elintarvikemarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi ja hyvien liiketapojen vastaisten käytäntöjen estämiseksi Ruokaviraston yhteydessä toimivasta elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistosta. Valtuutettu on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton.

Ruokavirasto toimii Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) vähävaraisimmille suunnatun ai-neellisen avun välittävänä toimielimenä, työ- ja elinkeinoministeriön toimiessa hallintoviran-omaisena. Toimeenpanoon tarvittaviin palkkauksiin (arvio 4 htv) liittyvä määrärahatarve kate-taan osin työ- ja elinkeinoministeriön myöntämällä 115 000 euron teknisellä tuella ja osin toimin-

tamenoista (arvio 170 000 euroa). Varsinaiseen aineelliseen apuun ja siihen liittyviin tuensaajien hallintokustannuksiin käytetään Euroopan sosiaalirahaston ohjelmarahoitusta, jonka suuruudeksi arvioidaan 7 900 000 euroa. Tätä ei ole huomioitu Ruokaviraston bruttotuloissa eikä -menoissa.

Vastustettavien sekä uusien uhkaavien eläintautien havaitsemiseksi ja kotoperäisten eläintautien esiintyvyyden seuraamiseksi tarvitaan näytteitä sairaista eläimistä. Eläintautitutkimuksissa seurannan kannalta riittävän näytemäärän saaminen edellyttää eläinten omistajien tai eläinlääkärien oma-aloitteisesti lähettämiä näytteitä. Tutkimuskustannusten periminen täysimääräisinä näytteen lähettäjältä vähentäisi näytteiden määrää merkittävästi, minkä vuoksi hintatuen käyttö on perusteltua. Hintatuen määrä on enintään 800 000 euroa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 sisämarkkinaohjelman tuella maksettavat kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyvät menot on huomioitu tuloina momentilla 12.30.04.

Momentilla on otettu huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 perusteella kasvintuhoojien kartoitukseen vuosittain myönnettävän rahoituksen nettobudjetointi.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon sekä menoissa että tuloissa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 (n+2) ja siirtymäkauden 2021—2022 teknisen avun määränä 7 200 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa on huomioitu myös menoina ja tuloina Ruokaviraston CAP-suunnitelman 2023—2027 tekninen apu, joka vuonna 2025 on 7 900 000 euroa sisältäen maaseutuverkostoyksikön osuuden, joka on 2 000 000 euroa. Ruokaviraston CAP-suunnitelman 2023—2027 teknistä apua saa käyttää henkilöstökulujen lisäksi ostopalveluihin (tietojärjestelmä-, koulutus-, viestintä- ja verkostokulut).

Määrärahasta on varattu 50 000 euroa Ahvenanmaan maakunnan kunnille suoritettaviin korvauksiin tiettyjen Euroopan unionin ja kansallisten maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (1334/2022) tarkoitettujen tehtävien hoitamisesta. Korvaus määräytyy tukihakemusten lukumäärän perusteella ja sen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi määrärahasta on varattu 30 000 euroa hukkakauran torjunnasta annetun lain (185/2002) mukaisesti hukkakauran torjuntasuunnitelmien laatimisesta maksettaviin korvauksiin. Kansainvälisiä jäsenmaksuja arvioidaan maksettavan momentilta noin 7 000 euroa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 78 802 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 60 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 2 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentille 32.20.50)	-143
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (v. 2025 rahoitus)	597
Julkisen hallinnon automaattinen päätöksenteko (v. 2024 rahoitus)	-1 200
Julkisen hallinnon automaattinen päätöksenteko (v. 2025 rahoitus)	1 150

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

SALLI - Sähköisen asioinnin kehittäminen elintarvikeketjussa (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 009
SALLI - Sähköisen asioinnin kehittäminen elintarvikeketjussa (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	524
SAMPO - Ruokaviraston maksu-, raportointi- ja saatavien seurantajärjestelmän uudistaminen (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 000
SAMPO - Ruokaviraston maksu-, raportointi- ja saatavien seurantajärjestelmän uudistaminen (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	500
Teknologiaympäristöjen uudistaminen -hanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-243
Toiminnan vahvistaminen (v. 2024 rahoitus)	-5 000
Toiminnan vahvistaminen (v. 2025 rahoitus)	4 100
Uusien EU- ja muiden tehtävien resursointi (siirto momentilta 30.01.01)	1 500
Palkkausten tarkistukset	200
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-740
Yhteensä	-764

2025 talousarvio	78 862 000
2024 talousarvio	79 626 000
2023 tilinpäätös	83 890 000

20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 868 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) eläinlääkintähuoltolain (765/2009) nojalla maksettavista korvauksista aiheutuviin menoihin
- 2) eläintautilain (76/2021) nojalla eläintautien vastustamisesta, eläinten hyvinvoinnista annetun lain (693/2023) nojalla eläinten hyvinvoinnin edistämisestä ja eläinsuojelusta, sekä näihin liittyvistä korvauksista, koulutuksista ja selvityksistä aiheutuvien ja muiden eläinlääkintähuollon toteuttamisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen
- 3) kasvinterveyslain (1110/2019) mukaisten korvausten maksamiseen
- 4) kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen
- 5) edellä mainittuihin menoihin liittyviin, edellisiin vuosiin kohdistuviin menoihin ja korvauksiin sekä siirtomenoihin.

Määräraha budjetoidaan Eläinlääkintähuoltolain nojalla kunnille maksettavien korvausten osalta suoriteperustetta vastaavalla perusteella. Muiden siirtomenojen osalta määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Eläinlääkintähuoltolain 23 §:n nojalla maksetaan korvauksia eläinlääkärien eläintautilain (76/2021), eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain (517/2015), eläinten hyvinvoinnista annetun lain (693/2023), eläinten kuljetuksesta annetun lain (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetun lain (387/2014), eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain (1069/2021) sekä maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain (192/2013) perusteella suorittamista tehtävistä.

Toimijoiden maksut eläintautilain, eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain, eläinten hyvinvoinnista annetun lain ja eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnissä annetun lain nojalla tehdyistä maksullisista kunnaneläinlääkärien suoritteista tuloutuvat momentille 12.30.99.

Kasvintuhoojien hävittämiskustannuksista voidaan kasvinterveydestä annetun lain (1110/2019) nojalla maksaa toimijalle korvauksia, jos kasvintuotannolle aiheutuneet vahingot ovat poikkeuksellisen suuret ja korvaaminen on toimijan elinkeinon jatkamisen kannalta tarpeellista. Korvauksia kasvintuhoojan hävittämiskustannuksista voidaan maksaa myös metsässä kasvavien puiden osalta. Määrärahaa saa käyttää myös kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien kar-toitus- ja torjuntatöiden menojen maksamiseen.

Määrärahasta on valtion osuutta 5 818 000 euroa ja EU-osuutta 50 000 euroa. Euroopan unionin rahoitusosuus eläintautien ja kasvintuhoojien torjunnasta tuloutuu momentille 12.30.04.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Eläinlääkintähuoltolain nojalla maksettavat korvaukset	4 400 000
Eläintautitorjunnan ja eläinsuojelun menot	1 368 000
Kasvintuhoojien torjunta	100 000
Yhteensä	5 868 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 4 450 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 1 418 000 euroa.

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	5 868 000
2024 I lisätalousarvio	45 200 000
2024 talousarvio	5 868 000
2023 tilinpäätös	18 560 132

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 350 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) mukaiseen kansalliseen tukeen (Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki, muu maa- ja puutarhatalouden tuki)

2) vuonna 2024 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen

3) sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joihin tuensaja on lainvoimaisen päätöksen perusteella oikeutettu, mutta joihin liittyvä määräraha ei ole enää käytettävissä.

Määrärahasta 4 000 000 euroa on varattu tukien täytäntöönpanoon liittyvien, ennakoidun tukime-nekin ylittävien, tukien ja tukitasojen muutostarpeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena ja kohdan 3) osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Maa- ja puutarhatalouden kansallista tukea maksetaan EU:n lainsäädännön perusteella ja sen asettamissa rajoissa. Kansallinen tuki on sovitettu yhteen EU:n kokonaan ja osittain rahoittamien tukijärjestelmien (EU-tulotuet, luonnonhaittakorvaukset, ympäristökorvaukset ja eläinten hyvinvointikorvaukset) kanssa. Tuki turvaa osaltaan maa- ja puutarhatalouden toimintaedellytyksiä ja tuotannon kannattavuutta sekä maaseudun elinvoimaisuuden säilymistä. Tukijärjestelmiä ovat Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki ja eräät muut kansalliset tuet.

Etelä-Suomen kansallista tukea maksetaan tukialueiden A ja B sika- ja siipikarjataloudelle sekä puutarhataloudelle komission hyväksymän tukiohjelman perusteella. Pohjoista tukea maksetaan Keski- ja Pohjois-Suomessa (C-tukialueella) kotieläintaloudelle, puutarhataloudelle, kasvinviljelylle ja eräille muille kohteille pitkäaikaisen pohjoisen tuen tukijärjestelmän perusteella. Lisäksi määrärahaa maksetaan eräitä muita kansallisia tukia.

Määrärahaa voidaan käyttää myös sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joihin tuensaaja on oikeutettu esimerkiksi valitusprosessiin liittyvien lainvoimaisten päätösten perusteella, mutta joihin osoitettu määräraha ei ole enää käytettävissä.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen arvioitu jakautuminen eri kohteisiin vuosina 2023—2025 (milj. euroa)

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Tuki yhteensä ao. vuoden tuotannolle	354,8	348,0	346,0
Etelä-Suomen kansallinen tuki	17,0	16,7	16,5
Pohjoinen tuki	328,6	321,8	322,2
Muu kansallinen tuki	9,2	9,5	7,3
2025 talousarvio			350 000 000
2024 talousarvio			350 000 000
2023 tilinpäätös			350 000 000

41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 524 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/2115 mukaisten suorien tukien maksamiseen
- 2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisten yksityisen varastoinnin tuen, eräiden muiden maataloustuotteiden markkinoita ohjaavien toimenpiteiden ja suoraan tuotteisiin kohdennetuista ja muista asetuksen mahdollistamista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) muiden kuin kohdissa 1) ja 2) mainittujen säädösten perusteella maksettavien EU:n kriisitukien maksamiseen
- 4) vuonna 2024 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen

5) niiden Suomen velvoitteiden maksamiseen, jotka aiheutuvat EU:n maksumääräaikaisten (komission delegeoitu asetus (EU) N:o 2022/127 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena EU-tulotuen osalta ja maksatuspäätösperusteisena EU-markkinatuen osalta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yhteisen maatalouspolitiikan perusteella maksettavat EU-tulotuet ja EU-markkinatuet, jotka rahoitetaan kokonaan EU:n varoista. Momentilta on mahdollista maksaa myös vuonna 2024 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjä EU-tulotukia ja EU-markkinatukia.

EU:n suorat tuet turvaavat omalta osaltaan maataloustuotannon kannattavuutta ja muiden EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden toteutumista. Suorien tukien ehdollisuusjärjestelmä sisältää ympäristöön, ilmastoon, kansanterveyteen sekä eläinten ja kasvien hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä perusvaatimuksia. Ekojärjestelmän osuus on vähintään 16,5 % EU-tulotuesta. Uudelleenjakotulotuki, jonka osuus suorista tuista on 5,0 % edistää suorien tukien tasapainoisempaa jakautumista pienille ja keskisuurille tiloille.

Nuorten viljelijöiden tulotuen osuus on 2,5 % ja tuotantosidonnaisen tulotuen osuus on 19,4 % EU:n suorien tukien enimmäismäärästä.

Momentilta maksettavan EU:n yksityisen varastoinnin tuen arvioidaan pysyvän vuoden 2024 tasolla.

Momentilta on mahdollisuus maksaa myös niitä Suomen velvoitteita, jotka aiheutuvat EU:n maksumääräaikaisten (komission asetus (EU) N:o 2022/127 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta kokonaan kansallisesti.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

EU-tulotuki ja EU-markkinatuet vuonna 2025 käyttökohteittain (euroa)

EU-tulotuki ¹⁾ , josta	523 000 000
— Perustulotuki	296 000 000
— Uudelleenjakotulotuki	26 200 000
— Ekojärjestelmätuki	86 000 000
— Nuorten viljelijöiden tulotuki	13 100 000
— Tuotantosidonnainen tulotuki	101 700 000
EU-markkinatuet (EU-yksityisen varastoinnin tuki)	1 200 000
Yhteensä	524 200 000

¹⁾ Tukikelpoisten eläinten ja pinta-alojen määrät vaikuttavat määrärahan jakautumiseen EU-tulotuen eri tukimuotojen välillä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tukiohjelman toteuttamiseen liittyvä muutos	1 800
Yhteensä	1 800

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	524 200 000
2024 talousarvio	522 400 000
2023 tilinpäätös	424 371 619

43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 275 716 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien ympäristökorvausten, luonnonmukaisen tuotannon, neuvonnan ja ei-tuotannollisten investointien Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säästöjen mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

Mikäli Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 kohdistuvaa vuoden 2024 valtuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä ympäristökorvausten sitoumuksia ja sopimuksia sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia vuonna 2025.

Selvitysosa: Ympäristökorvaukset, luonnonmukaisen tuotannon korvaus, neuvontakorvaus ja ei-tuotannollisten investointien korvaus ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma).

Ympäristökorvaukset jaetaan ympäristösitoumuksiin ja ympäristösopimuksiin. Sitoumus on viisivuotinen. Ympäristökorvausten toimenpiteet on sovitettu yhteen suorien tukien ekojärjestelmiin, jotta järjestelmien toimenpiteet olisivat vaaditusti erilaisia. Kohdentaminen on lohkokohtaista, ei alueellista. Luonnonmukaisen tuotannon sitoumus voi kattaa tilan kasvintuotannon ja kotieläintuotannon. Sitoumus on viisivuotinen. Toimenpide toteuttaa luomuhjelmaa sekä Pelolta pöytään -strategiaa. Neuvontatoimenpiteessä myönnetään korvaus tehdystä neuvontapalvelusta hyväksytyille neuvojille. Ei-tuotannollisina investointeina tuetaan kosteikkojen perustamista. Ei-tuotannollisten investointien edellytyksenä on ympäristökorvauksen mukaisen ympäristösopimuksen tekeminen investoinnin jälkeen kohteen hoidon varmistamiseksi. CAP-suunnitelman mukaiseen järjestelmään on sitoutunut 77 % viljelijöistä ja sitoumusala yhteensä on 90 % käytettävissä olevasta maatalousmaasta.

Vuonna 2025 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 275 716 000 euroa, josta EU:n rahoitusosuutta on 123 331 000 euroa ja kansallista osuutta 152 385 000 euroa. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys			Määräraha		2025 esitys ¹⁾
	EU	Valtio	Julkinen yhteensä	2023 maksettu	2024 budjetoitu	
Ympäristökorvaukset	428,855	568,483	997,338	102,523	199,468	188,630
Luonnonmukainen tuotanto	163,662	216,948	380,610	37,747	76,122	76,122
Neuvonta	17,136	22,716	39,852	15,976	7,970	7,964
Ei-tuotannolliset investoinnit	6,450	8,550	15,000	-	3,000	3,000
Yhteensä	616,103	816,697	1 432,800	156,246	286,560	275,716

¹⁾ Osa momentin CAP-suunnitelmaan liittyvistä menoista maksetaan aiemmilta vuosilta siirtyneestä määrärahasta.

Vuonna 2025 saa tehdä CAP-suunnitelmaan kohdistuvia uusia ympäristösitoumuksia ja -sopimuksia sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia vuodelta 2024 siirtyneestä valtuudesta.

CAP-suunnitelman ympäristökorvausten ja luonnonmukaisen tuotannon valtuudesta aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2025 ¹⁾	2026	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset ja sopimukset	270,852	270,852	270,852	-	-	812,556
— ympäristökorvaukset	198,730	198,730	198,730	-	-	596,190
— luonnonmukainen tuotanto	72,122	72,122	72,122	-	-	216,366
Vuonna 2025 tehtävät sitoumukset ja sopimukset	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	25,000
— ympäristökorvaukset	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	5,000
— luonnonmukainen tuotanto	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	20,000
Menot yhteensä	275,852	275,852	275,852	5,000	5,000	837,556

¹⁾ Osa momentin CAP-suunnitelmaan liittyvistä menoista maksetaan aiemmilta vuosilta siirtyneestä määrärahasta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

HO-säästön toimeenpano (HO 2023)	-11 100
Yhteensä	-11 100

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	275 716 000
2024 II lisätalousarvio	49 000 000
2024 talousarvio	286 816 000
2023 tilinpäätös	286 560 000

44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 479 815 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien luonnonhaittakorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden sekä Suomen CAP-suunnitelmaan sisältyvän kokonaan kansallisesti rahoitettavien luonnonhaittakorvausten maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Luonnonhaittakorvaukset ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma). Luonnonhaittakorvausten tavoitteena on turvata maataloustuotannon jatkuminen pohjoisesta sijainnista aiheutuvista epäsuotuisista ilmasto-oloista huolimatta ja estää maatalousmaan hylkääminen viljelykäytöstä maksamalla korvausta näissä oloissa toimiville viljelijöille. Luonnonhaittakorvauksia voidaan maksaa EU:ssa epäsuotuisilla alueilla sijaitsevilla tiloilla. Koko Suomi katsotaan epäsuotuisaksi alueeksi. Luonnonhaittakorvaukset ovat yksivuotisia.

EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %. Lisäksi määrärahasta maksetaan kokonaan valtion rahoittamia luonnonhaittakorvauksia.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Luonnonhaittakorvausjärjestelmän vuoden 2025 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	479 815 000
— EU-osuus	76 130 000
— valtion osuus	83 917 000
— kokonaan kansallisesti rahoitettava luonnonhaittakorvaus	319 768 000

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys				Määräraha		
	EU	Valtio	Kokonaan kansallinen	Julkinen yhteensä	2023 maksettu	2024 budjetoitu	2025 esitys ¹⁾
Luonnonhaittakorvaukset	381,406	505,584	1 596,154	2 483,144	466,582	496,815	479,815

¹⁾ Osa momentin CAP-suunnitelmaan liittyvistä menoista maksetaan aiemmilta vuosilta siirtyneestä määrärahasta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

HO-säästön toimeenpano (HO 2023)	-17 000
Yhteensä	-17 000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	479 815 000
2024 II lisätalousarvio	74 000 000
2024 talousarvio	496 815 000
2023 tilinpäätös	495 884 000

46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 005 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 mukaiseen maataloustuotteiden tiedotukseen ja menekinedistämiseen
- 2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/2115 mukaisesti mehiläishoitoalan toimenpiteistä aiheutuviin menoihin
- 3) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/2115 mukaisesti hedelmä- ja vihannestuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmien menojen maksamiseen
- 4) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti koulujakelujärjestelmästä aiheutuviin menoihin sekä koulujakelujärjestelmän liitännäis-, arviointi- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niihin liittyviin kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Momentilta maksettaviin koulujakelujärjestelmän liitännäis-, arviointi- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niiden kulutusmenoihin liittyvät arvonnäisäveromenot on budjetoitu momentille 30.01.29.

Selvitysosa: Momentilta rahoitetaan EU:n maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämishojelmien menoja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1144/2014) perusteella.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU 2021/2115) tarkoitettuun mehiläishoitoalan toimenpiteiden edistämiseen arvioidun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 50 %.

Tuottajien muodostamille hedelmä- ja vihannesalan markkinointiyhteenliittymille eli tuottajaorganisaatioille maksetaan tukea toimintaohjelman toteuttamiseen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2115) perusteella.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU 1308/2013) tarkoitettuihin koulujakelujärjestelmään ja sen liitännäis-, arviointi- ja tiedotustoimenpiteisiin arvioidun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 100 %.

Koulujakelujärjestelmän liittämis-, arviointi- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niiden kulutusmenoihin liittyvät arvonnäisäverokustannukset, joita EU ei korvaa, on otettu huomioon momentilla 30.01.29.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

Vuoden 2025 määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Yhteensä,	josta EU:n osuus
Menekinedistäminen sisämarkkinoilla ja yhteisön ulkopuolella (EU 1144/2014)	2 200 000	2 200 000
Mehiläishoitoalan toimenpiteet (EU 2021/2115)	400 000	200 000
Tuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmat (EU 2021/2115)	4 000 000	4 000 000
Koulujakelujärjestelmä (EU 1308/2013)	4 405 000	4 405 000
— josta koulujakelujärjestelmätuki	4 154 000	4 154 000
— josta liittämis-, arviointi- ja tiedotustoimenpiteet	251 000	251 000
Yhteensä	11 005 000	10 805 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 10 754 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 251 000 euroa.

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	11 005 000
2024 talousarvio	11 005 000
2023 tilinpäätös	11 030 000

47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 603 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion avustuksesta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen (VNA 868/2023) mukaisesti ruokaketjun kehittämis-, tiedottamis- ja menekinedistämistoimien toteuttamiseen liittyvien hankkeiden valtionavustuksiin
- 2) elintarvikemarkkinatoimien rahoittamiseen
- 3) kansallisiin ja kansainvälisiin toimenpiteisiin, joilla edistetään ruokapoliittisen selonteon tavoitteiden toteutumista
- 4) ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskeviin kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin uusien innovaatioiden kehittämiseksi
- 5) enintään 14 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää valtionavustusta myös julkisyhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään ruokapoliittisen selonteon tavoitteita tukevien kansallisten tai kansainvälisten toimenpiteiden rahoittamiseen. Määrärahalla tuetaan lisäksi luomualan ja lähiruoan kehittämisohjelmien mukaisia toimenpiteitä sekä luonnontuotealan kehittämistä. Lisäksi määrärahalla tuetaan ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskevia kehittämis- ja ko-keiluhankkeita uusien innovaatioiden kehittämiseksi sekä hallitusohjelman mukaisesti elintarvikemarkkinatoimien edistämistä (HO 2023).

Ruokaketjun kehittämistoimenpiteisiin tarkoitetuilla varoilla voidaan tukea myös laajoja valtakunnallisia hankkeita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 2 800 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 1 803 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 1 800 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elintarvikeattasea Soulin suurlähetystöön (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 24.01.01)	305
Elintarvikeattasea Soulin suurlähetystöön (v. 2025 rahoitus) (siirto momentille 24.01.01)	-284
Elintarvikemarkkinatoimet (v. 2024 rahoitus) (HO 2023)	-4 000
Elintarvikemarkkinatoimet (v. 2025 rahoitus) (HO 2023)	2 300
Yhteensä	-1 679
2025 talousarvio	4 603 000
2024 talousarvio	6 282 000
2023 tilinpäätös	5 637 000

(49.) *Ravinnekierrätyksen edistäminen biokaasutuotannolla* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ravinnekierrätyksen edistäminen biokaasutuotannolla (HO 2019)	-5 000
Yhteensä	-5 000
2024 talousarvio	5 000 000
2023 tilinpäätös	4 000 000

60. *Siirto interventiorahastoon* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalouden interventiorahastoon tarkoitetun siirron maksamiseen
- 2) niiden rahaston menojen maksamiseen, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Budjettisiirrolla katetaan niitä maatalouden interventiorahaston menoja, jotka jäävät valtion vastattavaksi. Valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän lähinnä interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja, joiden määrää ei voida tarkkaan arvioida odotettavissa olevien markkinahäiriöiden riskin vuoksi. Mikäli nämä menot ovat suuremmat kuin budjettisiirto, ne katetaan rahaston omasta pääomasta.

2025 talousarvio	400 000
2024 talousarvio	400 000
2023 tilinpäätös	400 000

62. Eräät valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 367 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten keräilystä ja hävittämisestä maksettavaan valtionavustukseen (VNA 998/2017)
- 2) valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille myönnettäviin valtionavustuksiin (VNA 166/2005)
- 3) valtionavustusten myöntämiseen Helsingin yliopistolle käytettäväksi eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun ja erikoistumiskoulutuksen ohjaukseen
- 4) valtionavustusten myöntämiseen Tampereen yliopistolle käytettäväksi eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tavoitteena on varmistaa, että tiloilla kuolleet tuotantoeläimet hävitetään sivutuoteasetuksen (EU:n asetus 1069/2009) vaatimusten mukaisesti.

Valtionavustuksia on tarkoitus myöntää eläinsuojelujärjestöille ja Helsingin yliopistolle eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun ja erikoistumiskoulutuksen ohjaukseen. Lisäksi valtionavustusta myönnetään Tampereen yliopistolle (FHAIVE, vaihtoehtomenetelmäkeskus eläinkokeille) eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen ja siihen liittyvään koulutukseen sekä eläinkokeita korvaavien menetelmien validointiin.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten hävittäminen	5 080 000
Valtionavustukset valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille	87 000
Valtionavustus Helsingin yliopistolle	900 000
Valtionavustus Tampereen yliopistolle, FHAIVE	300 000
Yhteensä	6 367 000

Määrärahasta käytetään arviolta 300 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Afrikkalaisen sikaruton riskin pienentäminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Yhteensä	-100
2025 talousarvio	6 367 000
2024 talousarvio	6 467 000
2023 tilinpäätös	6 467 000

40. Luonnonvaratalous*Selvitysosa:**Toimintaympäristö*

Luonnonvarataloudella tarkoitetaan metsiin, kaloihin, riistaan ja veteen pohjautuvien luonnonvarojen kestävää ja vastuullista hyödyntämistä. Yhteiskunnan toiminta ja huoltovarmuus edellyttävät toimivaa vesihuoltoa ja kotimaisiin luonnonvaroihin perustuvaa energian ja ravinnon tuotantoa.

Maailmanlaajuiset muutostekijät — ilmastonmuutos, teknologian nopea kehitys, kilpailu ehtyvistä luonnonvaroista, arvojen ja asenteiden muutos sekä turvallisuuspoliittisen tilanteen järkkyminen — muuttavat luonnonvarasektorin toimintaympäristöä. Niiden seurauksiin on varauduttava, mutta ne tarjoavat myös uusia mahdollisuuksia. Luonnonvaratehtäviin kuuluvat huoltovarmuuden ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta keskeiset vesihuollon ja patoturvallisuuden varmistamisen tehtävät, joista huolehtiminen on muuttuvassa turvallisuustilanteessa entistäkin tärkeämpää.

Ilmaston lämpeneminen ja muutokset sää- ja vesioloissa vaikuttavat suoraan luonnonvaratalouden toimintaedellytyksiin riskejä muuttaen, mutta tarjoavat onnistuneella sopeutumisella myös uusia mahdollisuuksia. Nopea teknologinen kehitys avaa luonnonvaratalouteen uusia ulottuvuuksia arvoverkon eri osissa, erityisesti siirryttäessä tuottaja- ja biomassalähtöisestä toiminnasta kohti kuluttaja- ja palvelulähtöistä luonnonvarataloutta. Luonnonvaratiedon määrä ja tarkkuus tulevat kasvamaan merkittävästi ja tiedon hyödyntämisessä on suuria mahdollisuuksia luonnonvarasektorin laajenemiselle ja kansainvälistymiselle. Globaali kilpailu niukkenevista luonnonvaroista ja kestävästi tuotettujen raaka-aineiden kysynnän kasvu ovat iso mahdollisuus luonnonvarataloudelle. Suomella on runsaiden ja kestävästi hoidettujen luonnonvarojen sekä korkeatasoisen osaamisen ansiosta hyvät edellytykset vastata kasvavaan kysyntään.

Ristiriitaiset tavoitteet voivat heikentää luonnonvarojen hyödynnettävyyttä ja liiketoimintamahdollisuuksien toteutumista. Suomen luonnonvarojen tila sekä luonnonvaratalouden toimintatavat tunnetaan huonosti rajojemme ulkopuolella, mikä voi johtaa Suomen luonnonvaratalouden kehittämisen kannalta haitallisiin ja ristiriitaisiin päätöksiin kansainvälisiä sopimuksia tai EU-lainsäädäntöä valmisteltaessa.

Luonnonvaratalouden toimialaan kuuluvat metsätalous, kalatalous ja riistatalous sekä vesitalous ja yleiset luonnonvara-asiat. Pääosa näiden tehtävien hoitamiseen tarvittavista määrärahoista on

budjetoitu tähän lukuun. Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa luonnonvaratalouden tehtävissä ja Suomen ympäristökeskuksessa vesitaloustehtävissä työskentelee vakinaista henkilöstöä n. 200 henkilötyövuoden verran. Näistä aiheutuvat palkkaus- ja yleishallintomenot on otettu huomioon työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan momentilla 32.01.02 sekä ympäristöministeriön momentilla 35.01.04. Luonnonvaratalouden tehtäviin kuuluu myös sisäministeriön hallinnonalalla Rajavartiolaitoksen suorittama riista- ja kalatalouden valvonta.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2025 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti luonnonvaratalouden politiikkasektorille seuraavat pääluokkaperusteluissa esitettyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet ja tunnusluvut.

Kestävä luonnonvaratalous turvaa huoltovarmuutta, korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä sekä edistää hyvinvointia luonnosta ja luonnolle:

— vahvistetaan vesihuollon, biomassojen tuotannon ja kalatalouden omavaraisuutta ja huoltovarmuutta

— luonnonvaratalouden kilpailukykyinen toimintaympäristö luo uutta yritystoimintaa sekä kasvattaa jalostusastetta ja vientiä

— luonnon tarjoamat ekosysteemipalvelut lisäävät ihmisten hyvinvointia ja luovat pohjaa uusille ansaintamahdollisuuksille

— uusiutuvien luonnonvarojen elinvoimaisuus, luonnon monimuotoisuus ja elinympäristöjen tila paranevat, mikä luo pohjan niiden kestäväälle hyödyntämiselle

— turvataan ja edistetään luonnon kantokykyä ja vahvistetaan riskien hallintaa

— hillitään ilmastonmuutosta etenemällä kohti hiilineutraalisuutta, materiaalitehokkuutta ja kiertotaloutta

— ehkäistään luontokatoa, sopeudutaan ilmastonmuutokseen ja varaudutaan niistä aiheutuviin riskeihin.

Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa ja turvaavat omistusta:

— ruokaan ja uusiutuviin luonnonvaroihin liittyvät paikkatiedot mahdollistavat tehokkaita prosesseja ja palveluita sekä uutta liiketoimintaa.

Tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio	2025 tavoite
Metsätalouden arvonlisäys, milj. euroa	4 118	nousee	nousee	nousee
Yksityismetsien puuntuotannon sijoitustuotto, % (ilman kantohintojen vuotuista muutosta)	4,2	4,2	ennallaan	ennallaan
Runkopuun hakkuukertymä, milj. m ³	75,1	72,7	ennallaan	ennallaan
Metso-toimenpiteet yksityismetsissä, ha	59 785	65 055	68 155	71 755
Kaupallisen kalastuksen tuotannon arvo, milj. euroa	44	54	laskee	nousee

Tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio	2025 tavoite
Vesiviljelyn tuotannon arvo, milj. euroa	125	116	nousee	nousee
Kalanjalostuksen ja kalakaupan liikevaihto, milj. euroa	782	laskee	nousee	nousee
Vapaa-ajankalastuksen saaliin arvo, milj. euroa	106,1	nousee	nousee	ennallaan
Vapaa-ajankalastajien kalastuspäivien lukumäärä, milj. kpl	20,8	ennallaan	ennallaan	ennallaan
Asukkaiden määrä merkittävillä tulvariskialueilla	5 841	5 947	5 700	laskee
Vesihuoltopalvelujen järjestämisen rakennemuutos, vesihuoltolaitosten määrä, kpl	1 155	1 139	1 123	laskee
Riistasaaliin arvo, milj. euroa	70,1	55	ennallaan	ennallaan
Pienriistan metsästyspäivien lukumäärä, milj. kpl	3,7	2,8	ennallaan	ennallaan
Suurpetojen aiheuttamat vahingot, milj. euroa	10,5	10,6	10,7	laskee

20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 582 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla annettujen sekä muiden vastaavien lupapäätösten lupaehtojen edellyttämien kalakannan hoitotoimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutta koskevien menojen maksamiseen, silloin kun ne liittyvät suoraan kohdan 1) mukaisiin kalakannan hoitotoimenpiteisiin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään vesistön rakentamisen, säännöstelyn, perkausten, jäteveden päästöjen ym. luvanvaraisen toiminnan kalakannoille aiheuttamien vahinkojen kompensoimisen ja estämisen sekä kalataloudellisen tarkkailun menoihin.

Momentin menoihin liittyvät vesioikeudelliset kalatalousmaksut on merkitty tuloina momentille 12.30.40.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kalatalousmaksukertymän kasvu	582
Yhteensä	582

2025 talousarvio	3 582 000
2024 talousarvio	3 000 000
2023 tilinpäätös	2 800 000

21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 225 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) vesivarojen käytön ja hoidon kulutus- ja sijoitusmenoihin, jotka liittyvät tulvariskien hallintaan, patoturvallisuuteen, vesistöjen säännöstelyyn, vesistön käytön ja hoidon, vesihuollon, maa- ja metsätalouden vesienhallinnan ja muun vesitalouden kehittämiseen, havaintotiedon hankintaan ja vesitietopalveluun, vaikutusten arviointiin, varautumiseen ja riskienhallintaan sekä valtion velvoitteisiin lain, lupapäätösten ja sopimusten perusteella, valtioiden välisiin sopimuksiin perustuvaan rajavesistöyhteistyöhön sekä Suomen vesialan kansainvälisen strategian toteuttamiseen maa- ja metsätalousministeriön toimialalla
- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden kansallisena omarahoitusosuutena
- 3) enintään 95 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen sekä vesialan kansallisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 4) vesialan liiketoimintaa edistävien valtioiden välisten yhteistyösopimusten toteuttamiseen
- 5) vesistörakenteiden siirtomenoihin tapauksissa, joissa vesistörakenteita luovutetaan paikallisille hyödynsaajille.

Momentille nettoutetaan yhteistyösopuolten rahoitusosuudet hankkeista, selvityksistä tai muista toimenpiteistä, joiden toteuttaminen on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vastuulla sopimusten tai vesilainsäädännön mukaisten päätösten perusteella. Momentille nettoutetaan myös työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena.

Selvitysosa: Palkkauksiin käytettävää määrärahaa on tarkoitus käyttää 87 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonaloilla ja kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla. Momentilta rahoitetaan myös sellaisia valtion vesistörakenteiden ylläpito- ja perusparannusmenoja, jotka on tarkoitus luovuttaa paikallisille hyödynsaajille.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tulvariskien hallinta, patoturvallisuus ja vesistöjen säännöstely	3 372 000
Vesitalouden kehittäminen, suunnittelu ja seuranta	3 353 000
Valtion vesistörakenteiden peruskorjaukset ja muut vesistötoimenpiteet	5 000 000
Valtion vesitalousluvista aiheutuvat velvoitteet	2 200 000
Valtiosopimuksiin perustuva rajavesistöyhteistyö, rahoitusosuudet ja jäsenmaksut	300 000
Yhteensä	14 225 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 9 225 000 euroa, siirtomenojen osuudeksi noin 200 000 euroa ja sijoitusmenojen osuudeksi noin 4 800 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 3 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Elinvoimainen Suomi: Luonnon monimuotoisuutta vahvistavat toimet	44 000
Ilmastolain toimeenpano	800 000
Metsäbiotalouden tiedepaneeli	400 000
Kansallisen metsästrategian toimeenpano ja muut kehittämishankkeet	1 491 000
Suomen biotalousstrategian toimeenpano	354 000
Tietojärjestelmien kehittäminen ja ylläpito	760 000
Kalastusta koskevien sopimusten valvonta	215 000
Yhteensä	4 064 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 2 450 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 1 614 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 1 500 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kehyspäättöksen 2022-2025 säästö	90
Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka, metsitystukijärjestelmän rahoitus (siirto momentille 30.40.47) (HO 2019)	-400
Metsitystukijärjestelmän lisärahoitus (siirto momentilta 30.40.47) (HO 2019)	310
Vanajaveden isosorsimon torjunta, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Toimintamenoosäästö (Lisätoimet 2024)	-140
Yhteensä	-240

2025 talousarvio	4 064 000
2024 talousarvio	4 304 000
2023 tilinpäätös	14 966 000

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 486 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa, vesienhallintaa sekä vesitalouden varautumista ja riskienhallintaa parantavien tulvasuojelu- ja muiden hankkeiden avustamisesta ja valtion työnä toteutettavista hankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) vesiluonnonvarojen kestäväää käyttöä edistävien kehittämis- ja investointihankkeiden avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan hankkeista aiheutuvan henkilöstön palkkausmenojen ja muiden kulutusmenojen sekä sijoitusmenojen maksamiseen
- 4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden kansallisena omarahoitusosuutena
- 5) kansallisten ja kansainvälisten vesitaloushankkeiden vapaaehtoisten rahoitusosuuksien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätosperusteisena sekä kulutus- ja sijoitusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavina toimenpiteinä tukea myönnetään vesistötoimenpiteille tulvariskien hallintaan ja muiden erilaisten vesitaloudellisten riskien ja haittojen vähentämiseen sekä vesistöjen monipuolisen käytön ja hoidon edistämiseen ja vesienhallintaan. Erityisesti tukea suunnataan vesihuollon toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden parantamiseen. Vesiluonnonvarojen kestävää käyttöä edistävinä hankkeina tukea myönnetään vesitaloussektorin kokeilu-, investointi- ja vientitoimintaa sekä innovatiivisia julkisia hankintoja ja niihin liittyviä toimintamalleja edistävillä hankkeilla. Kalakantojen elinvoimaisuuden parantamiseksi määrärahaa käytetään kalan kulkua, kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa edistävien hankkeiden toteuttamiseen. Avustusten perusteet on määriteltty valtioneuvoston asetuksella vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta (714/2015).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesitaloudelliset riskinhallinta-, kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet	3 729 000
Kalataloudelliset kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet	2 757 000
Yhteensä	6 486 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 4 927 000 euroa, kulutusmenojen osuudeksi noin 661 000 euroa ja sijoitusmenojen osuudeksi noin 898 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 500 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Närpiön kalojen vaelluksen helpottaminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-110
Palokin koskien patojen purun suunnittelu (Investointiohjelma), kertaluonteisen lisäyksen poisto	-450
Ähtävän kalat/helmet -hanke: kalatien ja lisääntymisalueiden parantaminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-150
Yhteensä	-810

2025 talousarvio	6 486 000
2024 talousarvio	7 296 000
2023 tilinpäätös	8 736 000

40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 541 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Tenojoen kalastuslupatuloista vesialueen omistajille palautettavan osuuden maksamiseen

2) kalastuslain (379/2015) 60 §:n mukaisista saimaannorpan suojeluun liittyvistä kalastuksen rajoittamissopimuksista vesialueiden omistajille maksettaviin korvauksiin siten, että korvauksen suuruus on 2,5 euroa hehtaarilta

3) lupaviranomaisten ja tuomioistuinten vesi- ja kalastusasioista antamien päätösten ja lain tai valtioiden välisten sopimusten perusteella valtion maksettavaksi määrättyjen tai sovittujen korvausten, kustannusten ja päätösmaksujen sekä niitä koskevien korkojen ja viivästyskorkojen maksamiseen

4) metsätuhojen torjunnasta annetun lain (1087/2013) perusteella aiheutuvien korvausten ja muiden menojen maksamiseen

5) laajuudeltaan ja taloudelliselta merkitykseltään huomattavien metsätuhojen kartoituksesta ja tuhoalueita koskevien ilmakuvien tuottamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

6) metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain (1113/1990) mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista

7) Suomen ja Norjan välisen poroaitasopimuksen mukaisten korvausten maksamiseen sekä poroaitasopimukseen perustuvan poroesteaidan rakentamiseen liittyvien lunastustoimitusmenojen ja käyttöoikeuskorvausten maksamiseen erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) mukaisesti

8) kaupallisen kalastuksen vakuutustuesta annetun lain (998/2012) mukaisten avustusten maksamiseen

9) Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön eräiden määräysten aiheuttamien menetysten korvaamisesta annetussa laissa (501/1991) määrättävien korvausten ja kustannusten sekä niitä koskevien korkojen ja viivästyskorkojen maksamiseen

10) vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain (1709/2015) 17 §:n perusteella aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista

11) kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tenojoen kalastuslupatuloista palautetaan vesialueiden omistajille vuonna 2024 kertyneiden kalastuslupatulojen palautettava osuus. Tenojoen lohikantojen heikon tilan vuoksi kalastusta on jouduttu rajoittamaan kesästä 2021 lähtien ja kohdentamaan kalastusta muihin lajeihin kuin loheen. Lohikantojen heikon tilanteen on arvoitu jatkuvan, mikä pienentää lupa-kertymää. Yksityisille vesialueen omistajille vesialueomistuksen mukaisessa suhteessa palautettava osuus on noin 73 %, mikä on huomioitu momentin määrärahasossa. Tenojoen kalastuslupamaksutuloista valtiolle kuuluva osuus on otettu huomioon momentin 30.40.22 määrarahassa. Tenojoen kalastusluvista kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Saimaannorpan suojeluun liittyvillä sopimuskorvauksilla korvataan vapaaehtoisista kalastuksen rajoittamissopimuksista aiheutuvia haittoja vesialueiden omistajille. Vuonna 2025 kalastuksen rajoitussopimuksia on voimassa noin 2 720 km² alueella. Momentille 30.40.62 on varattu varoja saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvaamiseen Saimaan alueen kaupallisille kalastajille.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 1 291 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 250 000 euroa.

2025 talousarvio	1 541 000
2024 talousarvio	1 541 000
2023 tilinpäätös	1 801 235

41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 590 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 6 §:n mukaisiin menoihin
- 2) edellisiin vuosiin kohdistuvien korvausten ja EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 6 §:n mukaisia menoja ovat riistavahinkolain (105/2009) mukaisten hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja korvaamisesta aiheutuvat menot sekä riistavahinkokisteristä ja muista hirvieläinten metsästyksen hallinnointiin liittyvistä tietojärjestelmistä aiheutuvat menot. Lisäksi varoja voidaan käyttää hirvieläinkantojen seurannasta, tutkimuksesta ja hoidosta aiheutuviin menoihin sekä muihin vastaaviin menoihin.

Hirvieläinten pyyntilupamaksuista kertyväksi arvioidut tulot on merkitty momentille 12.30.42.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vahinkojen korvaukset	1 500 000
Vahinkojen estämistoimenpiteet	500 000
Hirvieläinkantojen seuranta ja tutkimus	700 000
Riistavahinkokisteri ja riistavahingot -palvelu	400 000
Hirvieläinkantojen hoito	490 000
Yhteensä	3 590 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 3 190 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 400 000 euroa.

2025 talousarvio	3 590 000
2024 talousarvio	3 590 000
2023 tilinpäätös	4 760 000

42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) riistavahinkolaissa (105/2009) määriteltyjen suurpetojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta, ehkäisemisestä, valvonnasta ja riistavahinkolain toimeenpanosta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha käytetään vuonna 2024 tapahtuneiden petovahinkojen korvaamiseen. Porovahinkokorvaukset maksetaan riistavahinkolain 9 §:n 2 momentin mukaan talousarvion rajoissa ja muut vahingot täysimääräisesti.

Vuonna 2023 petoeläinten aiheuttamien vahinkojen määrä oli yhteensä 10,6 milj. euroa, josta porovahinkojen osuus oli 9,8 milj. euroa ja kotieläin- ja viljelysvahinkojen osuus 0,7 milj. euroa. Vuonna 2024 porovahinkojen määrän arvioidaan edelleen nousevan. Myös kotieläinvahinkojen arvioidaan nousevan kannanhoidollisen metsästyksen loppumisen johdosta. Kun porovahinkojen korvaamiseen on käytettävissä 7,5 milj. euroa, ei momentin määrärahataso mahdollista vahinkojen täysimääräistä korvaamista. EU:n asettama korvauskatto (C(2016) 1752 final) mahdollistaa porovahinkojen korvaamisen 10 milj. euroon saakka.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suurpetojen aiheuttamien porovahinkojen korvaaminen	7 500 000
Suurpetojen aiheuttamien kotieläin-, viljelys- ja mehiläisvahinkojen korvaaminen	600 000
Vahinkojen ehkäiseminen ja valvonta	750 000
Yhteensä	8 850 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 8 600 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 250 000 euroa.

2025 talousarvio	8 850 000
2024 II lisätalousarvio	2 500 000
2024 talousarvio	8 850 000
2023 tilinpäätös	11 336 000

44. Tuki puuntuotannon kestävyysden turvaamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 35 777 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) ja metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspääätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2025 on käytössä kestävä metsätalouden määräaikaisten rahoituslain (34/2015) ja metsätalouden määräaikaisten kannustejärjestelmälain (71/2023) mukaisten tukipäätösten tekemiseen avustusten myöntövaltuutta enintään 15 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vuoden 2024 alusta tuli voimaan metsätalouden määräaikaisten kannustejärjestelmälain mukainen Metka-tukijärjestelmä. Se korvasi kestävä metsätalouden määräaikaisten rahoituslain mukaisen Kemera-tukijärjestelmän. Kemera-tukipäätöksiin liittyviä maksatuksia voidaan tehdä vuoden 2026 loppuun asti. Tukijärjestelmällä kannustetaan yksityisiä maanomistajia aktiivisiin ja oikea-aikaisiin toimiin, joilla lisätään metsien kasvua, edistetään metsätalouden vesiensuojelua, hillitään ilmastonmuutosta, edistetään metsien sopeutumista ilmastonmuutokseen sekä pidetään yllä metsätalouden tieverkkoa.

Metsätalouden määräaikaissa kannustejärjestelmäissa taimikon ja nuoren metsän hoidon tukea haetaan työn toteuttamisen jälkeen, jolloin sitä varten ei tarvita myöntämisvaltuutta. Myöntövaltuuden käyttöä edellyttäviä työlajeja ovat terveyslannoitus, suometsän hoitosuunnitelma, suometsän vesiensuojelutoimenpiteiden ja piennarteiden tekeminen sekä metsätien tekeminen.

Määrärahalla toteutettavien töiden suora työllisyysvaikutus on n. 1 600 henkilötyövuotta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2025	2026	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	13,0	2,0	0,5	0,3	0,2	16,0
Vuoden 2025 sitoumukset	6,0	4,5	3,0	0,8	0,7	15,0
Menot yhteensä	19,0	6,5	3,5	1,1	0,9	31,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kehyspäätöksen 2022-2025 säästö	-90
Rahoituksen tason alentaminen (HO 2023)	-2 300
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-210
Yhteensä	-2 600

2025 talousarvio	35 777 000
2024 talousarvio	38 377 000
2023 tilinpäätös	42 169 016

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 027 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) ja metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023) nojalla tuen maksamiseen metsien biologisen monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla toteutetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO) ja Helmi-elinympäristöohjelmaa.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2025 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen Suomen metsäkeskukselle metsäluonnon hoidon edistämiseksi seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä turvataan ympäristötuella, metsäluonnon elinympäristöjen hoitohankkeilla, maanomistajalähtöisillä hankkeilla ja kulutuksella noin 3 600 hehtaarin alueella
- vesienhoitoa turvataan suunnittelemalla monitavoitteisia vesiensuojeluhankkeita
- ennallistetaan soita suojelualueiden ulkopuolella 1 200 hehtaarin alueella
- palautetaan vesiä 13 suojelusuolle ympäröiviltä alueilta
- perustetaan ja kunnostetaan suojelualueverkoston ulkopuolisia lintukosteikkoja 13 kpl.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ympäristötuki	7 327 000
Metsäluonnon hoitohankkeet ja kulutus	2 000 000
Helmi-elinympäristöohjelman toimenpiteet	1 700 000
Yhteensä	11 027 000
2025 talousarvio	11 027 000
2024 talousarvio	11 027 000
2023 tilinpäätös	17 500 000

46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 41 157 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen metsäkeskuksesta annetun lain (418/2011) mukaisista tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) muuna julkisena rahoitusosuutena Suomen metsäkeskuksen valtionavustustoimintaan kuuluvissa EU-hankkeissa
- 3) Suomen metsäkeskukselle kuuluvien Eläke-Tapio -lisäeläkejärjestelmän vuosimaksuista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomen metsäkeskus on metsien kestävää hoitoa ja käyttöä sekä niiden monimuotoisuuden säilyttämistä koskevia tehtäviä hoitava koko maan kattava kehittämis- ja toimeenpano-organisaatio. Suomen metsäkeskuksen tehtävänä on metsiin perustuvien elinkeinojen edistäminen, metsiä koskevan lainsäädännön toimeenpano ja metsätietoihin liittyvien tehtävien hoitaminen. Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo Suomen metsäkeskusta.

Suomen metsäkeskus tukee yhteiskunnan, yritysten ja metsänomistajien päätöksentekoa. Suomen metsäkeskus valvoo metsätaloutta koskevien lakien noudattamista ja hoitaa muut sille säädetty viranomaistehtävät, kuten vuosittain n. 130 000 metsänkäyttöilmoituksen ja n. 45 000 rahoitushakemuksen ja toteutusilmoituksen käsittelyn. Metsäkeskus kerää ja julkaisee alueellista metsä- ja luontotietoa n. 2,5 milj. hehtaaria sekä ohjaa ja kouluttaa n. 25 000—30 000 metsänomistajaa ja metsäalan toimijaa vuosittain.

Metsäkeskus parantaa toimintansa tuottavuutta tehostamalla metsä- ja luontotiedon käyttöä, lisäämällä automaatiota ja kehittämällä sähköisiä palveluitaan sekä tarjoamalla ratkaisuja metsäalan toimijoille ja metsänomistajille.

Pääluokka- ja lukuperusteluissa asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamiseksi maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2025 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Suomen metsäkeskuksen toiminnalle seuraavat tavoitteet:

Suomen metsäkeskuksen tulostavoitteet

	2023 toteutuma	2024 tulostavoite	2025 tulostavoite
Vaikuttavuus			
Luottamus- ja maine -indeksi (1—5)	3,5	3,5	3,5
Avoimen metsätiedon hyödyntäminen laajenee			
— ladattujen aineistopakettien määrä, GiB	33 750	68 000	60 000
— rajapintakutsujen määrä rajapinnassa, kpl	68 474 645	154 000 000	60 000 000
— karttapalvelujen katselukerrat, kpl	186 453	170 000	150 000
Toiminnallinen tehokkuus			
Metsälain mukaisten metsänkäyttöilmoitusten ja poikkeuslupien käsittelyn ja päätöksenteon kokonaiskustannukset ilmoitusta kohden, €	8,35	7,5	7,0
Metsätalouden kannustejärjestelmän mukaisten taimikon ja nuoren metsän hoidon hakemusten käsittelyn kokonaiskustannukset hakemusta kohden, €	62,4	55	45
Päätös metsätalouden kannustejärjestelmän taimikon ja nuoren metsän hoidon hankkeista, viikkoa vireille tulosta	2,6	3,0	2,6
Tuotokset ja laadunhallinta			
Metsävaratiedon keruutavoite, ha ¹⁾	2 396 000	2 000 000	2 400 000
Vuoden aikana Metsään.fi -palvelua käyttäneet, % yksityismetsien pinta-alasta	48	49	50
Metsään.fi käyttäjämäärä, yritykset	1 194	1 300	1 400
Metsävaratiedon keruukustannukset €/ha ¹⁾	2,35	3,0	3,5

Suomen metsäkeskuksen tulostavoitteet

	2023 toteutuma	2024 tulostavoite	2025 tulostavoite
Voimavarat			
Metsäkeskuksen henkilöstötutkimuksen Efekti-indeksi (1—5)	3,69	3,6	3,7

¹⁾ Kansallisen laserkeilaus ja ilmakuvaohjelman toteutuminen vaikuttaa toteutumismääriin ja keruukustannuksiin.

Määrärahalla toteutettavan toiminnan kustannusten (milj. euroa) ja henkilötövuosien (htv) arvioitu jakautuminen prosesseille

	2024 arvio		2025 arvio	
	kustannukset	htv	kustannukset	htv
Metsälait ja tiedontuotanto	15,6	208	14,2	190
Metsäohjelmat ja -osaaminen	5,5	75	4,2	60
Asiakkuudet ja viestintä	3,5	58	3,2	58
Järjestelmät ja tietohallinto	14,3	53	13,2	41
Hallinto	6,9	28	6,4	27
Yhteensä¹⁾	45,8	422	41,2	376

¹⁾ Vuonna 2023 Suomen metsäkeskuksen toteutuneet valtionaputoiminnan kustannukset olivat yhteensä 47,7 milj. eur ja htv kertymä 462. Suomen metsäkeskuksessa on tehty organisaatiomuutos 2024, joten vertailulukuja aiemmilta vuosilta ei ole saatavilla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alennetaan valtionavustusten ja kehittämisrahoituksen tasoa (HO 2023)	-2 000
Palkkausten tarkistukset	262
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-130
Yhteensä	-1 868

2025 talousarvio	41 157 000
2024 talousarvio	43 025 000
2023 tilinpäätös	45 999 000

47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsityksen tukemisen määräaikaisen lain (1114/2020) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Joutoalueiden metsitystukijärjestelmä on päättynyt vuoden 2023 lopussa. Met-sitettäväksi hyväksyttiin joutoalueita yhteensä noin 6 000 hehtaaria. Momentin määräraha käy-tään tehtyjen tukipäätösten mukaisten metsityskorvausten ja hoitopalkkioiden maksatuksiin.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2025	2026	2027	2028	2029—	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	2,5	1,3	0,6	0,4	3,1	7,9

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Joutoalueiden metsitystukijärjestelmästä luopuminen (HO 2023)	-600
Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka, metsitystukijärjestelmän rahoitus (siirto momentilta 30.40.22) (HO 2019)	400
Metsitystukijärjestelmän lisärahoitus (siirto momentille 30.40.22) (HO 2019)	-310
Metsitystukijärjestelmän lisärahoitus (turvepaketin osuus)	-480
Yhteensä	-990
2025 talousarvio	2 500 000
2024 talousarvio	3 490 000
2023 tilinpäätös	5 400 000

50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 779 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 3 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen
- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 3 §:n nojalla valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa vähintään sitä määrää, minkä kolmen edellisen vuoden metsästäjämäärien perusteella (305 125) arvioidaan samana vuonna kertyvän riistanhoitomaksuina. Riistanhoitomaksun suuruus on 43 euroa ja alle 18-vuotiaalta 10 euroa. Alle 18-vuotiaita metsästäjiä arvioidaan olevan 10 356. Riistanhoitomaksuina kertyväksi arvioitut tulot on merkitty momentille 12.30.45.

Suomen riistakeskuksen toiminnallinen tuloksellisuus

Suomen riistakeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jonka toimialueena on koko maa lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa. Suomen riistakeskuksen tehtävänä on edistää kestävää riistataloutta, tukea riistanhoitoyhdistysten toimintaa, huolehtia riistapolitiikan toimeenpanosta ja

hoitaa sille säädetyt julkiset hallintotehtävät. Suomen riistakeskusta ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö.

Suomen riistakeskus tukee pääluokka- ja lukuperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita seuraavasti:

— vastaa riistaeläinlajeja ja niiden elinympäristöjä koskevien hoitosuunnitelmien ja niiden päivitysten osallistavasta valmistelusta ja ottaa toiminnassaan, ml. julkiset hallintotehtävät, huomioon vahvistettujen hoitosuunnitelmien linjaukset sekä kansallisen vieraslajistrategian toimenpiteet

— huolehtii kattavasta sidosryhmien kuulemisesta ja osallistamisesta alueellisissa riistaneuvostoissa ja valtakunnallisessa riistaneuvostossa, kehittää ja tukee suurpetoyhdyshenkilöverkoston toimintaa yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten kanssa sekä edistää vapaaehtoisuuteen perustuvien muiden riistakantaseurantojen toteuttamista ja havaintojen ja terveysnäytteiden toimittamista tutkimuslaitoksille

— ylläpitää ja kehittää yhteistyössä julkisen riistakonsernin toimijoiden kanssa sähköistä Oma riista -palvelua ja sen tietovarantoja lupahallinnon, saalistilastoinnin sekä riistahallinnon suunnittelutoiminnan perustana joukkoistetun tiedonkeruun periaatteella

— huolehtii, että riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen määrä pysyy kohtuullisena mm. aktiivisin vahinkojen estämistoimenpitein sekä kohdentamalla metsästystä vahinkoa aiheuttaviin riistaeläinlajeihin

— pyrkii aktiivisin toimenpitein vähentämään riistaeläimiin kohdistuvaa laitonta tappamista

— huolehtii valtionavustusten ohjaamisesta riistanhoitoyhdistysten toimintaan.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen riistakeskus	8 405 000
Riistanhoitoyhdistykset	2 800 000
Metsästysmuseotoiminnan tukeminen	450 000
Riistakonsernin strategian mukaiset kehittämissankkeet	
— riistanhoitoyhdistysten toiminnan kehittäminen, kansainvälinen vaikuttaminen, suurpetokantojen hallinta ja riistakonsernin yhteisten tietojärjestelmien kehittäminen sekä riistan elinympäristöä parantavat sankkeet	2 124 000
Yhteensä	13 779 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 13 629 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 150 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ampumaratojen ympäristölupahanke, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-960
Riistanhoitomaksukertymän muutos	-129
Yhteensä	-1 089

2025 talousarvio	13 779 000
2024 talousarvio	14 868 000
2023 tilinpäätös	13 059 000

51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 920 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kalastuslain (379/2015) 82 §:n mukaisista käyttötarkoituksista aiheutuviin menoihin
- 2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Kalastuslain 86 §:n mukaisesti talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa sitä määrää, minkä viimeisimmän vahvistetun valtion tilinpäätöksen perusteella arvioidaan samana vuonna kertyvän kalastonhoitomaksuina. Vuonna 2025 kalastonhoitomaksujen kertymän ja määrärahan mitoitust perustuu näin ollen vuoden 2023 valtion tilinpäätöksen mukaisiin kalastonhoitomaksujen myyntimääriin. Vuonna 2025 kalastonhoitomaksujen kertymäksi arvioidaan 9 920 000 euroa.

Kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.44.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kalavesien kestävän käytön ja hoidon suunnittelu, toimeenpano, ohjaaminen ja kehittäminen sekä kalastuksenvälvonta	2 600 000
Kalatalousalueiden toiminta	1 440 000
Kalatalousalan neuvontapalvelujen järjestäminen	2 040 000
Kalastonhoitomaksukannosta aiheutuvat menot	780 000
Kalavesien yleiskalastusoikeuksista sekä kalastusopastoinnista maksettavat korvaukset vesialueiden omistajille	2 910 000
Kalavarojen käytön ja hoidon tietovarannon rekisterit	150 000
Yhteensä	9 920 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 8 432 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 1 488 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kalastonhoitomaksukertymän kasvu	181
Kalatalouden Keskusliitto, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Pyhäjärvi-instituutin hoitokalastus, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Suomen Kalankasvattajaliitto ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Yhteensä	-219

2025 talousarvio	9 920 000
2024 talousarvio	10 139 000
2023 tilinpäätös	10 975 000

53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 332 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) metsäpuiden siemenviljelysten perustamista ja metsäpuiden siementuotannon kehittämistä varten myönnettävien valtionavustusten maksamiseen
- 2) valtionavustusten maksamiseen luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen myönnettävillä avustuksilla varmistetaan, että metsätalouden käyttöön on saatavissa jatkuvasti ja riittävästi olosuhteisiin sopivaa ja hyvälaatuaista metsänviljelyaineistoa. Määrärahaa saa käyttää myös metsäpuiden siementuotannon kehittämiseen.

Luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille myönnettävät avustukset kohdennetaan luonnonvaratalouden kasvua ja kilpailukykyä edistävään kehittämistoimintaan ja viestintään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen	640 000
Avustukset luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhdistyksille	692 000
Yhteensä	1 332 000

Määrärahasta käytetään arviolta 200 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

2025 talousarvio	1 332 000
2024 talousarvio	1 332 000
2023 tilinpäätös	1 132 000

62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 22 945 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) varoista osittain rahoitettavien elinkeinokalataloutta ja meripolitiikkaa koskevien toimenpiteiden EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen Euroopan unionin ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti
- 2) kansallisesti rahoitettavista elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteistä ja kaupallisen kalastuksen valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 10 523 000 euroa EU:n osarahoittamien hankkeiden valtion rahoitusosuutta varten.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena ja kulutusmenojen osalta suori-teperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n yhteisen kalastuspolitiikan ja yhdenmety meripolitiikan mukaisina menoina 22 007 000 euroa, joka on vuosille 2021—2027 Euroopan meri-, kalatalous ja vesiviljelyrahastosta (EMKVR) osaksi rahoitettavan toimintaohjelman rahoitusosuutta. EU:n osuus tästä on 11 547 000 euroa.

Määrärahan EU-osuudessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Ahvenanmaa osoittaa tarvittavan kansallisen julkisen rahoitusosuuden omassa talousarviossaan.

Momentille 12.30.03 on arvioitu kertyvän Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) 2021—2027 ja Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) 2014—2020 ohjelmien tuloja yhteensä 10 000 000 euroa.

Määrärahassa on otettu huomioon kokonaan kansallisesti rahoitettavina elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteinä kaupallisen kalastuksen valvonnan kustannukset, siltä osin kuin toimenpiteet eivät sisälly Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston ohjelmaan. Määrärahaa voidaan käyttää myös saimaannorpan suojelusta kaupalliselle kalastukselle aiheutuvien taloudellisten vaikutusten johdosta vuosina 2024—2027 myönnettävästä avustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (212/2024) mukaisiin avustuksiin sekä maa- ja metsätalousministeriön hyväksymillä perusteilla muuhun elinkeinokalatalouden edellytysten parantamiseen tai kalatalousalan valtioneuvoston EU:n säädösten mukaisesti. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää ammattikalastuksen edellytysten turvaamiseen ja vahinkoja aiheuttavien hylkeiden poistosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Vuonna 2025 kokonaan kansallisesti rahoitettaviin menoihin arvioidaan tarvittavan 875 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Kansallinen osuus	EU:n osuus (EMKVR)	Yhteensä
Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston toimintaohjelma yhteensä, josta	10 523 000	11 547 000	22 070 000
— tekninen tuki	-	467 000	467 000
Kansalliset toimenpiteet	875 000	-	875 000
Yhteensä	11 398 000	11 547 000	22 945 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 18 945 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 4 000 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 4 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EMKVR 2021-2027 ohjelman mukainen vuosimuutos	-2 337
Savo-Karjalan vesiensuojeluyhdistys: Savo-Karjalan elintarvikekalastuksen edistäminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-75
Yhteensä	-2 412

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	22 945 000
2024 talousarvio	25 357 000
2023 tilinpäätös	32 542 988

64. Metsähallitus

Metsähallituksen liiketoiminnalle asetetaan seuraavat tavoitteet ja tehdään muita Metsähallituksesta annetun lain (234/2016) edellyttämiä päätöksiä seuraavasti:

1. Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Metsähallituksen liiketoiminta on ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä ja tuottaa tasaisen tuloutuksen omistajalle. Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Metsähallituksen liiketoimintojen kannattavuus säilyy hyvällä tasolla. Metsähallitus ottaa huomioon liiketoimintaa harjoittaessaan ja ohjatessaan tytäryhtiöitä metsähallituslain mukaiset yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt lisääntyvät. Metsähallitus mahdollistaa osallaan metsäbiotalouden raaka-ainehuollon. Metsähallitus pyrkii liiketoimintakäytössä olevien kiinteistöjen arvon nostamiseen ottaen huomioon yhteiskunnan kokonaishyöty.

2. Peruspääoman muutokset

Metsähallituksen peruspääomaa ehdotetaan korotettavaksi 8,289 milj. eurolla.

3. Liiketoiminnan lainanoton enimmäismäärä

Metsähallitus oikeutetaan ottamaan liiketoimintaansa varten konsernin ulkopuolista lainaa enintään 50 milj. euroa.

4. Liiketoiminnan investointien ja investointisitoumusten enimmäismäärä

Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2025 enintään 30 milj. euroa. Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 2025 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja myöhemminä tilikausina enintään 20 milj. euroa.

5. Liiketoiminnan vakuuksien enimmäismäärä

Metsähallitus saa antaa liiketoimintaansa varten tarvittavia vakuuksia konsernin ulkopuolisille toimijoille enintään 2 milj. euron arvosta.

Selvitysosa: Metsähallituksen yleist tehtävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi ja toimia tuloksellisesti. Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen sekä maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa harjoittavien tytä- ja osakkuusyritysten osakkeiden hallinnointi.

Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Ottaen huomioon eduskunnan päätösoosassa hyväksymät vuoden 2025 palvelu- ja muut toimintatavoitteet, maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen liiketoiminnan vuoden 2025 tulostavoitteeksi (tilikauden tulos) 135,3 milj. euroa. Tavoite vastaa 5,4 prosentin tuottoa Metsähallituksen liiketoimintaan sijoitetulle pääomalle. Tulostavoitteen kasvattaminen ei edellytä Metsähallituksen luonnonvarasuunnitelmissa asetettujen hakkuutavoitteiden nostamista. Valtioneuvosto päättää tuloutuksen määrästä vuoden 2024 tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä.

Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen taloudellinen kannattavuus, luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Liiketoiminnassa yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt lisääntyvät. Tähän liittyviä toimenpiteitä ovat mm. monikäyttömetsien hiilinielun vahvistaminen esim. lisäämällä kasvua edistävää lannoitusta, valuma-aluekohtainen vesiensuojelun toimenpiteiden suunnittelu, peitteellisen metsänkäsittelynkäyttäminen soveltuvilla kohteilla sekä aktiivisten luonnonhoitotoimenpiteiden ohjelman toteuttaminen monikäyttömetsissä.

Metsähallitus turvaa osaltaan puuraaka-aineen saantia omien luonnonvarasuunnitelmiansa puitteissa ottaen huomioon toimintaansa koskevat muut yhteiskunnalliset velvoitteet.

Metsähallituksen liiketoiminnan metsämaan pinta-ala oli vuoden 2023 lopussa 3 483 000 ha, mistä metsähallituslain mukaisten yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden takia käyttörajoituksen piirissä oleva pinta-ala oli 617 000 ha. Kokonaan talouskäytön ulkopuolella oli 343 000 ha ja rajoitetun käytön piirissä 274 000 ha. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioonottamisesta aiheutuva kokonaispanostuksen taso oli vuoden 2023 lopussa 110,3 milj. euroa.

Kiinteistökehityksessä huomioidaan yhteiskunnan kokonaishyöty mm. edistämällä uusiutuvan energian tuotantomahdollisuuksia ja luomalla lisää toimintaedellytyksiä matkailualalle. Kotimaista kalankasvatusta edistetään valtion vesillä.

Peruspääoman muutokset

Peruspääoman määrä oli 1.1.—31.12.2023 tilinpäätöksen mukaan 2 586,1 milj. euroa per 31.12.2023. Vuoden 2024 talousarviossa eduskunta hyväksyi peruspääoman korottamisen yhteensä 1,267 milj. eurolla. Lisäksi toiseen lisätalousarvioehdotukseen 2024 sisältyy peruspääoman korotus 1,385 milj. euroa.

Vuonna 2025 peruspääomaa ehdotetaan korotettavaksi 8,289 milj. eurolla. Peruspääoma kasvaa merituulivoimahankkeisiin liittyvien ja muiden hallinnan siirtojen, valtionperintöjen sekä muiden vastaavien omaisuuden muutosten nettovaikutuksena.

Investoinnit

Metsähallitus tekee liiketoiminnan investointeja alustavan investointisuunnitelman mukaan 13,4 milj. eurolla. Merkittävimmät investointikohteet ovat tuulivoimapuistojen rakenteet, puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen ja tutkimuksen tarpeisiin tehtävät maa- ja vesialuehankinnat. Muita merkittäviä investointikohteita ovat maa- ja vesirakennushankkeet.

Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukutaulukko

	2023 toteutuma		2024 ennakoitu		2025 esitys	
	Liike- toiminta	Liike- toiminta- kokonaisuus	Liike- toiminta	Liike- toiminta- kokonaisuus	Liike- toiminta	Liike- toiminta- kokonaisuus
Liikevaihto, milj. €	119,8	421,8	117,9	425,9	120,2	451,3
— muutos, %	-21	3	-2	1	2	6
Käyttökate, %	89	37	86	35	94	38
Liikevoitto/tappio, milj. €	107,0	158,0	100,9	137,4	110,7	157,9
Tilikauden tulos, milj. €	113,4	142,4	129,6	124,5	135,3	145,8
— liikevaihdosta, %	95	34	110	29	113	32
— peruspääomasta, %	4,4	5,5	5,0	4,8	5,2	5,6
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. € ¹⁾	120,0		110,0		125,0	
Sijoitetun pääoman tuotto, % ²⁾	4,6	6,1	5,2	5,3	5,4	6,1
Investoinnit liikevaihdosta, %	11	8	14	8	11	7
Omavaraisuusaste, %	99	98	98	98	99	98
Taseen loppusumma, milj. €	3 002	3 099	3 035	3 085	3 052	3 102
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä (htv)	182	572	178	599	181	590

¹⁾ Tuloutus edelliseltä vuodelta, kuluvan vuoden tuloutustavoite sekä talousarvioesityksen mukainen tuloutustavoite.

²⁾ Tunnusluvut peruspääoman ko. vuoden muutoksen jälkeen, liiketoiminnan sijoitetun pääoman tuotto-% sisältää tytäryhtiö-
osingot.

Metsähallituksen liiketoiminta käsittää Metsähallituksen muun kuin tytäryhtiöissä olevan liiketoiminnan.

Metsähallituksen liiketoimintakokonaisuus käsittää Metsähallituksen liiketoiminnan ja Metsähallituksen liiketoiminnan tytäryhtiöt.

Liikelaitoksen tuloutus ja rahoitus momenteittain (milj. euroa)

	2023 toteutuma	2024 ennakoitu	2025 esitys
Metsähallituksen tuloutus tulomomenteille			
13.05.01 Voiton tuloutus	120,000	110,000	125,000
Yhteensä	120,000	110,000	125,000
Julkisten hallintotehtävien määräraharahoitus			
30.64.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät	8,696	7,244	7,090
MMM:n hallinnonala yhteensä	8,696	7,244	7,090
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	53,522	49,640	48,398
YM:n hallinnonala yhteensä	53,522	49,640	48,398
Yhteensä (MMM ja YM)	62,218	56,884	55,488

Julkiset hallintotehtävät

Julkisten hallintotehtävien toiminnan yhteiset vaikuttavuustavoitteet maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön toimialojen osalta ovat:

— Luonnon monimuotoisuutta suojellaan sekä lajien populaatioiden elinympäristöjen tilaa parannetaan niin maalla, sisävesissä kuin merillä

— Luonnonsuojelualueverkoston arvot sekä riista- ja kalavarojen kestävä käyttö turvataan ajantasaiseen tietoon perustuvalla suunnittelulla ja yhteensovittamisella.

— Luonnon virkistys- ja matkailukäyttö sekä metsästys ja kalastus on kestävä, eettistä ja vastuullista

— Monipuoliset ja asiakaslähtöiset luonto- ja eräpalvelut lisäävät hyvinvointia ja luovat elinvoimaa

— Kulttuuriomaisuutta vaalitaan ja saamelaisen kotiseutualueella turvataan saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytykset

— Luonnon arvostus lisääntyy ja yhtenäinen asiakaskokemus rakentuu monikanavaisen asiakaspalvelun kautta.

Metsähallituksesta annetun lain mukaisten julkisten hallintotehtävien palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä niiden rahoitus ovat maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta momentilla 30.64.50 sekä ympäristöministeriön toimialan osalta momentilla 35.10.52.

Julkisten hallintotehtävien rahoitus ja menorakenne (1 000 euroa, sisältää koko toiminnan myös ympäristöministeriön toimialaan liittyvän osuuden)

	2023 toteutuma	2024 ennakoitu	2025 esitys
Rahoitus¹⁾			
Maa- ja metsätalousministeriö (30.64.50)	7 214	7 405	7 090
Ympäristöministeriö (35.10.52)	59 780	60 130	48 398
Ympäristöministeriö (35.10.22/23)	995	590	590
Ympäristöministeriö (35.10.63)	379	-	-
Muu ministeriöiden rahoitus	2 832	3 200	1 280
Euroopan unionin LIFE-rahoitus	1 504	2 660	3 000
Muu Euroopan unionin rahoitus	1 992	280	-
Tulorahoituksella maksetut menot	14 989	11 990	12 000
Muu rahoitus	2 679	1 080	1 000
Yhteensä	92 364	87 335	73 358

¹⁾ Rahoituseriin 2023—2024 sisältyvät myös edellisiltä vuosilta siirtyneet erät.

Julkisten hallintotehtävien kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	2023 toteutuma	2024 ennakoitu	2025 esitys
Tuotot (1 000 euroa)			
Maksullinen toiminta	15 083	12 500	12 000
Muut tuotot	5 036	4 995	4 000
Valtion talousarviosta saatu rahoitus	69 219	69 825	55 373
Tuotot yhteensä	89 338	87 320	71 373
Kulut (1 000 euroa)			
Henkilöstökulut	34 845	26 200	26 600
Muut kulut	53 401	62 120	46 273
Kulut yhteensä	88 246	88 320	72 873
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja	1 092	-1 000	-1 500
Julkisten hallintotehtävien - yksikön tilikauden tuloksen siirto muun oman pääoman muutokseksi ¹⁾	-1 092	1 000	1 500
Tilikauden tulos	-	-	-
Henkilöstömäärä (htv)	545	393	395

¹⁾ Tuloslaskelma on laadittu Metsähallituslain (234/2016) sekä 1.1.2017 voimaan tulleen asetuksen (1368/2016) säätämällä tavalla niin, että julkisten hallintotehtävien tilikauden tulos kirjataan muun oman pääoman muutokseksi.

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 090 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Metsähallituksesta annetun lain (234/2016) 5 §:n mukaisten Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä maa- ja metsätalousministeriön toimialalla aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluita palvelevaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluja palvelevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen
- 4) sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää edellä mainittuihin julkisiin hallintotehtäviin ne Metsähallitukselle kertyvät julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön toimialaan.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta seuraavat alustavat tulostavoitteet:

- Vähennetään vastakkainasettelua metsästyksen ja muun käytön välillä
- Parannetaan monipuolisia ja kestäviä metsästyksen sekä vapaa-ajan ja kaupallisen kalastuksen mahdollisuuksia ja lupatarjontaa
- Vahvistetaan kaupallisen kalastuksen kautta kotimaisen kalan tarjontaa ja huoltovarmuutta sekä luodaan edellytyksiä kalastusmatkailulle
- Kehitetään asiakaslähtöisesti eränkävyn kestävyyden ja vaikuttavuuden seuranta.

Lisäksi edistetään seuraavien maa- ja metsätalousministeriölle ja ympäristöministeriölle yhteisten tulostavoitteiden toteuttamista:

- Toimitaan lajien ja luontotyyppien monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi tiiviissä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa toteuttaen mm. Helmi-, Sotka - ja NOUSU-ohjelmien luonnonhoito- ja ennallistamistoimia
- Vahvistetaan Metsähallituksen vastuualueiden yhteissuunnittelun ja toteutuksen keinoin monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen kytkeytyneisyyttä
- Edistetään eri toimenpitein eri asiakasryhmien mahdollisuuksia päästä luontoon sekä turvallisuuden tunnetta näissä kohtaamisissa
- Kehitetään kysyntälähtöisesti, kustannustehokkaasti ja vastuullisesti tuotettuja luonnon virkistys- ja matkailukäytön palveluja
- Ennaltaehkäistään ja estetään luonto- ja erärikollisuutta toteuttamalla valtion maiden ja vesien valvontaa yhteistyössä muiden valvontaviranomaisten ja sidosryhmien kanssa
- Vastataan luonnonsuojelualueiden, luontotyyppien ja lajiston tietojärjestelmien (ULJAS) ylläpidosta ja tietosisältöjen laadun parantamisesta ja jatkaa luonnonsuojelun tietojärjestelmien uudistamistyötä.

Metsähallituksen maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville kertyvän tuloja arviolta 6 900 000 euroa, joista metsästyksen ja kalastuksen tuloja 6 400 000 euroa ja metsäpuiden siemenen myyntituloja 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon varautuminen Pohjois-Suomen laajojen siemenkeräysten toteuttamiseen. Määrärahaa on varattu tarkoitukseen vuosittain 900 000 euroa. Metsäpuiden siementen hankinta ja varmuusvarastointi Pohjois-Suomen alueella on Metsähallituksesta annetun lain 5 §:n 7 kohdan mukaisesti Metsähallituksen julkinen hallintotehtävä.

Määrälliset tavoitteet Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 esitys
Kokonaiskäyntimäärät: kansallispuistot ja muut yleisökohteet (milj. kpl)	8,7	8,8	8,9
Luontokeskusten ja maastopalveluiden asiakastyytyväisyys asteikko 1—5)	4,5	4,5	4,3
Metsästäjien ja kalastajien asiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	3,72	3,8	3,8
Valtion kalastonhoitomaksujen lkm	286 779	280 000	280 000
Erävalvonnan asiakaskontaktit, kpl	6 839	7 000	7 200
Metsästyksen saalispalautteiden osuus lupien määrästä, %	53,5	55	55

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luonnon virkistyskäyttö	3 751 000
Eräasiat	2 189 000
Muut tehtävät	1 150 000
Yhteensä	7 090 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Erävalvonta, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Palkkausten tarkistukset	26
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-80
Yhteensä	-154

2025 talousarvio	7 090 000
2024 talousarvio	7 244 000
2023 tilinpäätös	8 696 000

70. Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen

Selvitysosa: Tässä luvussa on budjetoitu Maanmittauslaitoksen toiminnasta aiheutuvat menot sekä kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot.

Toimintaympäristö

Yleiset talouden suhdanteet vaikuttavat erityisesti maanmittaustoimituksiin ja kirjaamisasioihin sekä niihin liittyvien tietopalveluiden kysyntään. Näillä kysyntämuutoksilla on merkittäviä vaikutuksia Maanmittauslaitoksen tulokertymään. Myös muuttunut turvallisuusympäristö vaikuttaa Maanmittauslaitoksen toimintaan.

Kiinteistöjärjestelmän ja huoneistotietojärjestelmän ylläpidolla ja palveluilla luodaan edellytyksiä mm. toimivalle markkinataloudelle, luotokselle, kiinteistö- ja asuntomarkkinoille ja luonnonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle. Valtakunnallisilla peruspaikkatiedoilla on tärkeä rooli yhtenäisenä koko maan kattavana paikkatiedon hyödyntämisen yleisenä pohja-aineistona. Perustietovarantojen rooli hallinnon ja siihen liittyvien palveluiden järjestämisessä vahvistuu osana di-

gitaalista kansallista palveluarkkitehtuuria ja perustietovarannoilla on tärkeä rooli yksityisen sektorin palveluiden mahdollistajana.

Huoneistotietojärjestelmällä luodaan edellytykset osakkeilla hallittavien asuinhuoneistojen omistaja- ja huoneistotietojen rekisteröinnille sekä asuinhuoneistojen vaihdantaan ja vakuushallintaan. Järjestelmässä uudet asuntoyhtiöt perustetaan vain digitaalisesti eikä osakekirjoja paineta. Ennen 1.1.2019 perustettujen asunto-osakeyhtiöiden osakeluetteloista on siirretty huoneistotietojärjestelmään vuoden 2023 lopussa 92 %. Hankkeen seuraavassa vaiheessa toteutetaan huoneistotietojärjestelmän laajentaminen käsittämään taloyhtiöiden ja osakehuoneistojen hallinnollisia tietoja. Jatkon toteutukseen on myönnetty Suomen RRF-ohjelman mukaista elpymis- ja palautumistukivälineen mukaista rahoitusta.

Asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeet ohjaavat palvelutuotantoa ja strategiset kehittämishankkeet painottuvat edelleen digitaalisiin palveluihin sekä IT-kehittämistarpeiden täyttämiseen. Kehittämishankkeet ja tehtävät hoidetaan usein yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Asiakkaan näkökulmasta eri toimijoiden väliset rajat pyritään poistamaan näkyvistä ja pyritään kohti kansallaisen keskitettyjen palvelujen käyttöä. Palveluiden ja toiminnan jatkuvuuden turvaamisen, tietosuojan ja tieto- ja kyberturvan merkitys kasvaa edelleen, mikä edellyttää, että vastuut ovat selkeitä palveluketjuissa ja yhteistyössä.

Metsähovin geodeettisen tutkimusaseman teknisen infrastruktuurin ajanmukaistaminen saatetaan loppuun ja aseman toimintaa kehitetään vastaamaan modernin geodeettisen perusaseman tarpeita. Metsähovi ja Maanmittauslaitoksen FinnRef-verkko ovat ne kansalliset infrastruktuurit, joiden avulla ylläpidetään jatkuvasti koordinaatti- ja korkeusjärjestelmien perustana olevia geodeettisia seurantajärjestelmiä ja tuetaan paikantamisen luotettavuutta Suomessa. Paikkatietoalaa tukevan tutkimuksen merkitys korostuu digitalisoituvassa yhteiskunnassamme tuottaen laajasti hyötyä esimerkiksi liikenteessä, metsätaloudessa ja maataloudessa.

Tilusjärjestelyillä voidaan pysyvästi vaikuttaa heikon tilusrakenteen aiheuttamiin lisäkustannuksiin ja haittoihin, alentaa ilmastopäästöjä ja parantaa liikenneturvallisuutta.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2025 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen -politiikkasektorille seuraavat pääluokkaperusteluissa esitettyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet ja tunnusluvut:

Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa ja turvaavat omistusta:

— maaomaisuuden ja osakehuoneistojen rekisteröinti- ja tietopalvelutoiminnot turvaavat kansallista omistus- ja vakuusjärjestelmää

— peruspaikkatietojen ja referenssijärjestelmien kehittäminen ja palvelut turvaavat paikantamisen perustan

— tukipalvelut ja tutkimus tukevat paikkatietojen yhteen toimivuutta ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittymistä.

Tunnusluvut

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus			
KMTK-yhteistyössä mukana olevien kuntien kokonaismäärä vuoden lopussa	94	95	110
KTJ perusparannusohjelman kattavuusindeksi	66	20 ¹⁾	25
Tietovarastojen hyödyntäminen, kasvu edellisestä vuodesta, %	8	3	3
Sähköisten palveluiden häiriöttömyys, %	99,9	99,9	99,9
Osakehuoneistorekisterin kattavuus, %	92	92	94
Tie- ja rakennustietojen täydellisyys, %	96	96	96
Metatietopalvelun saatavuus, %	99	99	99

¹⁾ KTJ-perusparannuksen sisällölliset tavoitteet ja lopputulos muuttuvat 2024 alkaen, joten indeksi-arvo esitetään 2024 alkaen kokonaan uudistettuna.

01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 51 085 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Maanmittauslaitoksen omarahoitussuutena yhteisrahoitteisissa tutkimushankkeissa
- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutaa koskevien menojen maksamiseen
- 3) viraston toimintaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 5 000 000 euroa huoneistotietojärjestelmään (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Maanmittauslaitoksen *tehtävänä* on toimialallaan:

- huolehtia kiinteistönmuodostamis- ja tilusjärjestelytoiminnasta
- harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa
- huolehtia paikantamisen perustasta ja peruspaikkatietojen tuottamisesta sekä tuottaa asiantuntijapalveluita yhteiskunnan käyttöön
- huolehtia tarvittavien rekisterien ylläpitämisestä
- huolehtia alan yleisestä kehittämisestä ja osallistua kansainväliseen yhteistyöhön
- hoitaa ne muut tehtävät, jotka erikseen säädetään tai maa- ja metsätalousministeriö määrää sen suoritettaviksi.

Maanmittauslaitos tukee pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.70 selvitysosassa esitettyjen *toimialan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden* tavoitteiden saavuttamista.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Maanmittauslaitokselle vuoden 2025 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet.

EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitetaan huoneistotietojärjestelmän jatkovaihetta.

Maanmittauslaitoksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet

	2023 tilinpäätös			2024 arvio			2025 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Kiinteistötoimitukset	44 982	38 641	527	41 535	41 535	510	42 995	42 995	511
Tilusjärjestelytehtävät	3 892	25	45	4 400	-	50	4 000	-	44
Kirjaamistehtävät	36 776	29 437	457	38 700	37 200	522	39 656	38 656	518
Perustietovarantojen ylläpito	35 460	1 951	388	37 430	3 144	405	34 000	2 895	366
Tietopalvelu	14 614	16 900	97	17 904	17 904	113	15 249	16 011	93
Maanmittaus ja paikkatietosektorin tutkimus, kehittäminen ja asian- tuntijapalvelut	17 603	6 701	247	17 250	5 913	230	17 670	6 034	225
Yhteensä	153 327	93 655	1 762	157 219	105 696	1 830	153 570	106 591	1 757

Viraston tunnusluvut

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Kokonaistuottavuus	96,9	101,5	101,5
Asiakkaiden kokonaistyytyväisyys, %	91	88	88
Tilusjärjestelytuotanto, muunnetut ha	9 310	9 300	7 200
Tieteelliset referoidut julkaisut, kpl	127	110	110
Yrityspalveluiden digitalisaatioaste, %	96,9	101,5	101,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	152 206	156 859	157 676
Bruttotulot	93 655	105 696	106 591
Nettomenot	58 551	51 163	51 085
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	20 111		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 758		

Bruttotulot ovat yhteensä 106 591 000 euroa, tästä on yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja 5 904 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 97 792 000 euroa ja muita tuloja 2 895 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	82 157	93 586	95 102
— muut tuotot	2	-	-
Tuotot yhteensä	82 159	93 586	95 102
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	62 983	66 339	66 397
— osuus yhteiskustannuksista	31 595	29 247	28 705
Kustannukset yhteensä	94 578	95 586	95 102
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-12 419	-2 000	-
Kustannusvastaavuus, %	87	98	100
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 293	3 653	2 690
— muut tuotot	526	-	-
Tuotot yhteensä	2 819	3 653	2 690
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 664	2 686	1 978
— osuus yhteiskustannuksista	942	784	578
Kustannukset yhteensä	2 606	3 470	2 556
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	213	183	134
Kustannusvastaavuus, %	108	105	105

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	4 636	4 126	4 569
— EU:lta saatava rahoitus	1 078	579	1 063
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	276	609	272
Tuotot yhteensä	5 990	5 314	5 904
Hankkeiden kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 835	5 821	5 608
— osuus yhteiskustannuksista	4 996	4 805	6 200
Kustannukset yhteensä	10 831	10 626	11 808
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-4 841	-5 312	-5 904
Omarahoitusosuus, %	45	50	50

Kansainvälisien jäsenmaksujen osuudeksi määrärahasta arvioidaan noin 40 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 5 900 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentille 32.20.50)	-146
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (v. 2025 rahoitus)	71
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	470
Palkkausten tarkistukset	127
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-130
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-470
Yhteensä	-78

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	51 085 000
2024 II lisätalousarvio	1 000 000
2024 talousarvio	51 163 000
2023 tilinpäätös	48 198 000

40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) uusjakojen tukemisesta annetun lain (1423/2014) mukaisten toimenpiteiden sekä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 102 §:n mukaisten lainojen ja korkotuen rahoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain (451/1988) 21 ja 22 §:n mukaisten menojen maksamiseen

3) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) 3 §:n 5 momentissa tarkoitettujen toimituksen suorittamisesta aiheutuvien kustannusten ja korvausten maksamiseen uusjakojen osalta.

Selvitysosa: Määräraha käytetään peltotilusjärjestelyjen tukemiseen. Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että asianosaisilta takaisinperittävä lainaosuus määrärahasta on noin 50 % ja valtion lopulliseksi menoksi jää noin 50 %.

2025 talousarvio	2 000 000
2024 talousarvio	2 000 000
2023 tilinpäätös	2 000 000

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala vastaa toimivista ja turvallisista liikenne- ja viestintäyhteyksistä sekä -palveluista kestävästi mahdollistaen hyvinvointia, kilpailukykyä ja kokonaisturvallisuutta.

Toimintaympäristö

Suurimman murroksen liikenteen ja viestinnän toimialalle aiheuttavat puhtaaseen energiaan ja vähäpäästöiseen liikenteeseen siirtyminen oikea-aikaisesti ja teknistaloudellisesti kestävästi sekä digitalisoituminen. Suomi on jo vähentänyt liikenteen päästöjä verrokkimaitaan enemmän ja on sitoutunut vähentämään päästöjään edelleen. Vähentämisen tulee jatkossa olla kansantalouden kannalta kestävää, eikä se saa kasvattaa arjen kustannuksia tai heikentää elinkeinoelämän kilpailukykyä. Digitaalisten ratkaisujen tarjoamat mahdollisuudet Suomen voimassa olevien kansainvälisten sitoumusten ja päästövähennystavoitteiden saavuttamisessa ovat merkittävät. Digitalisaation vauhti on kiihtynyt, mikä on korostanut tietoturvallisuuden merkitystä yhteiskunnan palvelujen tarjonnassa. Tiedonhallinta sekä kansalaisten, yhteisöjen ja yritysten palveleminen entistä paremmin ovat digitalisaation kehittämisen keskiössä.

Huoltovarmuuden ja varautumisen merkitys digitaalisten yhteyksien, liikenteen ja viestinnän kehittämisessä on korostunut. Kyberturvallisuuden uhkataso on korkealla ja sen ennustetaan olevan pysyvä asiantila. Liikenne- ja viestintäjärjestelmän toimivuus ja resilienssi edellyttävät kaikissa olosuhteissa markkinoiden toimivuutta ja kriittisen infran turvaamista. Yhteistyöhön ja eri sektorien keskinäisriippuvuuksien tunnistamiseen on yhä enemmän kiinnitetty huomiota.

Väylien kunto ja viestintäverkkojen kapasiteetti korostuvat digitaalisten palvelujen ja automaation kehityksen myötä. Erityisenä haasteena ovat taloudellinen epävarmuus, tuottavuuden heikko kehitys sekä rahoituksen rajallisuus. Julkisen talouden tervehdyttäminen on välttämätöntä ja se edellyttää koko hallinnonalan tuottavuuden kohentamista, tehtävien priorisointia sekä entistä parempaa riskien ja kustannusten hallintaa. Käytettävissä olevat määrärahat on kohdistettava entistä vaikuttavammin kansalaisten ja elinkeinoelämän sujuvan ja turvallisen arjen rakentamiseen.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma/arvio	2024 arvio	2025 arvio
Digitalisaatio ja datatalous luovat kestäväää kasvua sekä vahvistavat luottamusyhteiskuntaa.			
— Digitaalitalouden ja -yhteiskunnan indeksin (DESI) kehitys	1.	1.	1.
— Kansallisen kyberturvallisuusindeksin (National Cyber Security Index, NCSI) kehitys	10.	10 parhaan joukossa	10 parhaan joukossa
— Suomalaisten luottamus uutisia kohtaan (Digital News Report), kehitys	69 % vastaajista	Vähintään 70 % vastaajista	Vähintään 70 % vastaajista
Tulevaisuuden liikennejärjestelmä on turvallinen, tietopohjainen ja kestävä.			
— Liikenteen dataekosysteemin kehitys	200 toimijaa	Aiempaa enemmän	Aiempaa enemmän
— Liikenteen päästöjen kehitys, tCO ₂ -ekv. (WEM 09/22)	9 938 339	8 197 354	7 973 607
— Liikenneturvallisuuden kehitys	Tieliikenteessä kuolleet: 173 Tieliikenteessä loukkaantuneet: 2 753	Mahdollisimman vähän	Mahdollisimman vähän
Dataan perustuvat liikenteen palvelut ovat tehokkaita ja vastaavat asiakkaiden tarpeisiin.			
— Liikenteen dataekosysteemin kehitys	Välitys- ja yhdistämis-palveluita tarjoavien yritysten määrä: 60 kpl	Aiempaa enemmän	Aiempaa enemmän
Digitaaliset yhteydet ja liikennejärjestelmä parantavat Suomen kilpailukykyä sekä kansainvälistä saavutettavuutta.			
— Viestintäverkkojen kattavuus ja peitto	Kiinteän verkon laajakaista-saatavuus, osuus kotitalouksista: 71 %	Aiempaa suurempi	Aiempaa suurempi
— Korjausvelka/tieverkko (milj. euroa)	2 570	2 600	2 700
— Korjausvelka/rataverkko (milj. euroa)	1 660	1 700	1 740
— Korjausvelka/vesiväyläverkko (milj. euroa)	30	30	30

Sukupuolten tasa-arvo

Liikenne- ja viestintäministeriön toimeenpanee suunnitelmaa toiminnallisesta yhdenvertaisuudesta ja sukupuolten tasa-arvosta vuosille 2023—2025 sekä henkilöstöpoliittista tasa-arvosuunnitelmaa ministeriön henkilöstöpoliittisen strategian linjausten mukaisesti. Suunnitelmilla toteutetaan valtioneuvoston tiedonantoa yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa. Ministeriön ja hallinnonalan toiminnan tavoitteena on yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon jatkuva parantaminen ja toiminnallisen yhdenver-

taisuus- ja tasa-arvotyön jatkuvuuden varmistaminen hallinnonalalla. Näiltä osin on arvioitu ensimmäistä kertaa yhdenvertaisuuden lähtötilanne ministeriössä ja sen hallinnonalalla hyödyntämällä yhdenvertaisuusvaltuutetun digitaalista raportointityökalua yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnittelun parantamiseksi, ja ministeriön työjärjestyksessä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyö on ensimmäistä kertaa vastuutettu konserniohjausosaston tehtäväksi. Ministeriö myös toteuttaa ministeriön johdolle koulutusta sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta.

Kestävä kehitys

YK:n kestävän kehityksen Agenda2030:n tavoitteiden edistäminen on mukana liikenne- ja viestintäministeriön toiminnassa.

Suomi tekee oman osansa päästöjen vähentämiseksi ja ekologisen kestävyysparantamiseksi. Toimenpiteet liittyvät erityisesti vähäpäästöisen ja päästöttömän liikenteen hallittuun lisäämiseen teknologianeutraalisti ja teknistaloudellisesti kestävästi sekä logistiikkaa tehostamalla tiedon avulla. Päästövähennyksiä tavoitellaan myös väylien turvallisuutta ja liikenteen sujuvuutta parantamalla.

Sosiaalisen kestävyyskannalta ministeriön työ varmistaa ihmisten perustarpeiden toteutumista. Toimet liittyvät esimerkiksi liikenneturvallisuuteen ja liikenne- ja digitaalisten palveluiden esitteettömyyteen ja saavutettavuuteen.

Hallinnonala edistää taloudellista kestävyttä sitoutumalla julkisen talouden tasapainottamiseen, tuottavuutta parantamalla, kilpailutuksia ja hankintoja tehostamalla sekä investointimäärärahoja laskemalla. Väylähankkeiden määrärahaan kohdistuu 200 milj. euron säästö vuoteen 2024 verrattuna. Taloudellisen kestävyysnäkökulmasta digitaalisilla yhteyksillä, liikenteellä ja viestinnällä on keskeinen merkitys elinkeinoelämän kilpailukyvyille ja uudistumiselle sekä koko Suomen elinvoimalle ja hyvinvoinnille.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi väylämaksulain muuttamisesta ja väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain 6 ja 8 §:n kumoamisesta	11.19.06
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Ilmatieteen laitoksesta annetun lain muuttamiseksi	31.01.04

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
31.01.04	<i>Ilmatieteen laitoksen toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v)		
	— sopimusvaltuus	1,5	1,5
31.10.20	<i>Perusväylänpito</i> (siirtomääräraha 2 v)		
	— maa- ja vesirakentamisvaltuus	124,0	-
31.10.77	<i>Väyläverkon kehittäminen</i> (siirtomääräraha 3 v)		
	— maa- ja vesirakentamisvaltuus	259,0	422,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	731 772	711 640	709 039	-2 601	0
01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 654	22 862	21 638	-1 224	-5
02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	103 188	95 762	88 805	-6 957	-7
03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	59 834	62 579	57 580	-4 999	-8
04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	46 164	49 969	46 812	-3 157	-6
29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	494 122	471 468	494 204	22 736	5
(88.) Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	4 810	9 000	—	-9 000	-100
10. Liikenne- ja viestintäverkot	2 012 895	2 069 708	2 030 136	-39 572	-2
20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)	1 378 201	1 565 751	1 496 056	-69 695	-4
30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)	26 583	19 940	14 250	-5 690	-29
31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	41 003	12 400	9 640	-2 760	-22
76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	18 026	34 997	34 997	—	0
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	441 082	332 620	373 693	41 073	12

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
(78.) Eräät väylähankkeet (siirtomääräraha 3 v)	—	—	—	—	0
79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	108 000	104 000	101 500	-2 500	-2
20. Liikenteen ja viestinnän palvelut	829 947	835 053	858 326	23 273	3
20. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	17 886	20 386	19 886	-500	-2
21. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	118 724	102 424	107 424	5 000	5
22. Yöjunarungon vaunukaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	—	—	3 794	3 794	0
43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	64 211	89 000	89 000	—	0
(50.) Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	17 250	—	—	—	0
51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)	36 074	29 591	28 541	-1 050	-4
60. Siirto valtion televisio- ja radorahastoon (kiinteä määräraha)	575 802	593 652	609 681	16 029	3
Yhteensä	3 574 614	3 616 401	3 597 501	-18 900	-1
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	2 406	2 406	2 406		

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot

01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 638 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) alueellisesta yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

- 2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 3) vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 1 000 000 euroa kyberturvallisuuden harjoitustoimintaan (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Määrärahasta 1 000 000 euroa aiheutuu EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista.

Määrärahalla edistetään elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitetta digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistettavasta tuottavuudesta ja palveluiden tuomisesta kaikkien saataville.

Luotettavat tuotteet ja palvelut ovat keskeinen edellytys digitalisaatiolle. Korkea kyber- ja tietoturvan taso sekä osaaminen pitävät yllä talouden ja yhteiskunnan kilpailukykyä kaikilla sektoreilla. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla on valmisteltu kyberturvallisuuden kehittämisohjelmaa hallitusohjelman ja Suomen kyberturvallisuusstrategian mukaisesti. Kehittämisohjelma on myös osa EU:n kyberturvallisuusstrategian toimeenpanoa. Investoinnit kyber- ja tietoturvallisuuden harjoitustoimintaan ja tutkimukseen tukevat kehittämisohjelmaa ja digitalisaatiota laaja-alaisesti.

Kyberturvallisuuden harjoitustoiminta kehittää yhteiskunnan resilienssiä ja varautumista kyberturvallisuuden häiriötilanteisiin. Aktiivisella harjoitustoiminnalla on keskeinen merkitys kyberhyökkäyksien torjunnan, hallinnan ja niiden ratkaisemisen kehittämisessä.

Kyberturvallisuuden riittävällä osaamisella on merkittävä yhteys ihmisten turvallisuudentunteeseen ja kykyyn hyödyntää digitaalisen toimintaympäristön palveluja ja ratkaisuja. Kyberturvallisuuden siviilitaito tutkimuksen tavoitteena on luoda yhteinen eurooppalainen malli ja digitaalinen alusta kyberturvallisuustaitojen opetusta ja kehittämistä varten, jota voidaan käyttää tasapuolisesti kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa.

Kyber- ja tietoturvallisuuden toimenpiteet tukevat EU-maiden edistymistä digitalisaation hyödyntämisessä mittaavan DESI-indeksin osaamista ja inhimillistä pääomaa koskevaa osa-aluetta.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut toiminnalleen seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2024—2027:

— Digitalisaatiota ja datataloutta koskevan EU-säätelyn toimeenpanolla on varmistettu tehokkuus, kilpailukyky ja ihmislähtöisyys

— Uusien teknologioiden käyttöönotossa ja turvallisuusympäristön muutoksessa on varmistettu, että digitaaliset palvelut, tuotteet ja verkot ovat käyttäjille luotettavia ja kokonaisturvallisia ja huomioivat sähköisen viestinnän tietosuojan

— Liikennejärjestelmän digitaalisen kaksosen kehitykselle, yhteentoimivuudelle ja hyödyntämiselle on luotu edellytykset

— Vaikutusten arviointi on systemaattista, tasalaatuista ja tukee asioiden valmistelua hallinnonalalla

— Rautatieliikenne on houkutteleva kulkumuoto ja sen yhteiskunnalle tuottamat hyödyt kasvavat

— Julkisesti tuetut liikkumispalvelut ovat tehokkaita, taloudellisia ja asiakkaiden liikkumistarpeita vastaavia

— Suomessa on käytössä kattavat, turvalliset ja kestävät tietoliikenneyhteydet

— Väyläverkko on toimintavarma ja kansainväliset yhteydet toimivat.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	20 116	23 112	21 888
Bruttotulot	294	250	250
Nettomenot	19 822	22 862	21 638
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 782		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 614		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-282
Kyberturvallisuuden tutkimusinvestointi (RRF pilari2)	-500
Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkkamenu (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-1
Ministeriön toiminnan ja talouden tasapainottaminen (siirto momentille 31.01.02)	-500
Yksi pysyvä virka ja yksi määräaikainen (1.5.2024-30.4.2027) virka (siirto momentilta 31.01.02)	250
Palkkausten tarkistukset	59
Toimintamenoäästö (Lisätoimet 2024)	-200
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-50
Yhteensä	-1 224

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	21 638 000
2024 II lisätalousarvio	166 000
2024 talousarvio	22 862 000
2023 tilinpäätös	23 654 000

02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 88 805 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen

- 2) rahoitus- ja maksuosuuksien maksamiseen sekä EU:n rahoituksella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) lähialueyhteistyöhankkeiden menojen maksamiseen
- 4) merikartoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 5) tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) liikennejärjestelmäsuunnittelusta, henkilöliikennetutkimuksista, liikkumisen palvelujen edistämistä, valvonta- ja viranomaistehtävistä, perinnetoiminnasta, meriliikenteen kehittämisestä ja Safe Sea Net -toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintävirasto vastaa kaikkien liikennemuotojen viranomaispalveluista sekä viestintätoimialan viranomaissääntely-, valvonta-, ohjaus-, hallinto- ja palvelutehtävistä. Liikenteen viranomaispalvelut liittyvät liikennejärjestelmän turvallisuuteen, tietovarantoihin, toimintavarmuuteen ja markkinoihin.

Lentoliikenteen valvontamaksu ja katsastustoiminnan valvontamaksu tuloutetaan momentille 11.19.05. Tietoyhteiskuntamaksu, televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu, postitoiminnan valvontamaksu sekä varmennemaksu tuloutetaan momentille 11.19.04.

Määrärahasta käytetään arviolta 1,4 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Liikenne- ja viestintävirastolle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2024—2027:

- EU:n digi- ja datataloussääntely ja niiden viranomaistehtävät on toimeenpantu tehokkaasti (DGA, DSA, TCO, DA)
- Kyberhäiriöiden sietokyky liikenteen ja viestinnän sektoreilla on vahvistunut
- Liikenteen yhtenäistä dataekosysteemiä on vahvistettu
- Liikennejärjestelmän tietopohjaa on parannettu kehittämällä vaikutustenarviointia
- Hallinnonalan yhteistyönä on laadittu tavoitetilä sekä toimeenpano- ja rahoitussuunnitelma liikennejärjestelmän digitaaliselle kaksoselle ja käynnistetty suunnitelman mukainen toimeenpano
- Henkilöjunaliikenteen kilpailutus on toteutettu hallinnonalalla
- Julkisesti tuetut kuljetukset ovat tehokkaita
- Suomi on 6G teknologian kärkimä
- Liikennejärjestelmäanalyysia, erityisesti liikenneverkon strategista tilannekuvaa on kehitetty tavoitteellisesti.

Tunnusluvut

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Asiakastytyväisyys, asiakkaat (asteikko 1—5, vähintään)	4,2	3,6	3,6
Sertifioinnit toteutuvat hyväksytysti	Toteutui	Sertifioinnit toteutuvat suunnitellusti ja ne läpäistään	Sertifioinnit toteutuvat suunnitellusti ja ne läpäistään
Lupien myöntäminen määräajassa (%)	Alle 90	90	90
Asiakasyhteydenottoihin vastataan viraston asiakaspalvelusta viraston palvelulupauksen mukaisissa määräajoissa (%; kirjalliset yhteydenotot 5 arkipäivää, puhelut 45 s)	Yli 90	90	90
Kyberturvallisuuskeskuksen tilannekuvatuotteiden laatu ja vaikuttavuus (asiakastytyväisyys asteikolla 1—5, vähintään)	4,3	>= 2023	>= 2024
Viraston sähköiset palvelut ovat valtionhallinnon digitaalisten asiointipalveluiden laatuksiteereiden mukaisia	20/22	>= 20/22	>= 20/22
Ajoneuvojen sähköisen rekisteröinnin käyttöaste (%)	75,5	>=2023	>=2024
Viraston palvelujen digitaalisuuden aste (%-osuus viraston palveluista)	73,02	>=2023	>=2024
Viraston sähköisten palvelujen kehittämisestä aiheutuneet käyttökatkot suhteessa tehtyihin muutoksiin (%-osuus)	0	<2023	<=2024
Sähköisen asiointin tuen yhteydenottojen määrä/ asiointitapahtumien määrä (%)	1,1	<=2023	<=2024

Toiminnallinen tehokkuus

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Ajoneuvoverotuksen kustannukset/verokertymä (€/€)	0,0104	<= vuoteen 2023 verrattuna	<= vuoteen 2024 verrattuna
Ajoneuvon rekisteröinti, yksikkökustannus (€)	4,33	<= vuoteen 2023 verrattuna	<= vuoteen 2024 verrattuna
Tietoyksikkö, yksikkökustannus (€)	0,0046	<= vuoteen 2023 verrattuna	<= vuoteen 2024 verrattuna
Ajokorttihakemus, yksikkökustannus (€)	34,3	<= vuoteen 2023 verrattuna	<= vuoteen 2024 verrattuna
Kuljettajantutkinto, yksikkökustannus (€)	64,08	<= vuoteen 2023 verrattuna	<= vuoteen 2024 verrattuna
Verkkotunnus, yksikkökustannus (€)	3,02	<= vuoteen 2023 verrattuna	<= vuoteen 2024 verrattuna
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannus- vastaavuus (%; kolmen vuoden keskiarvo)	106	97—103	97—103
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannus- vastaavuus (%; kolmen vuoden keskiarvo)	201	116—122	116—122

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Liikenne- ja viestintäviraston toiminta	68 005
Kyberturvallisuuskeskuksen toiminta	20 800
Yhteensä	88 805

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	233 359	230 062	220 005
Bruttotulot	133 306	134 300	131 200
Nettomenot	100 053	95 762	88 805
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	67 654		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	70 789		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	110 751	105 500	108 300
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	111 611	104 700	110 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-860	800	-2 200
Kustannusvastaavuus, %	99	101	98

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	9 937	9 400	9 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 703	7 800	8 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	4 234	1 600	1 800
Kustannusvastaavuus, %	174	121	122

**Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, muu maksullinen toiminta
(1 000 euroa)**

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	10 432	12 400	11 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	10 489	12 400	11 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-57	-	-
Kustannusvastaavuus, %	99	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Esteettömyysdirektiivin toimeenpanoon liittyvät tehtävät	400
EU:n kyberkompetenssikeskuksen kansallinen koordinaatiopiste	-250
Eurooppalainen merenkulun järjestelmä	120
Eurooppalaisen sähköisten kuljetustietojen tietojenvaihdon ja infrastruktuurin (eFTI) kansallinen osuus	500
Galileon PRS-palvelun toteuttaminen ja palvelutuotannon kustannuksien kattaminen	1 580
Galileon PRS-palvelun toteuttaminen Suomessa	-2 200
Hyökkäyspinnan kartoituspalvelun (HYÖKY) ja kevennetyn HAVARO-palvelun tuottaminen	2 000
Kansallinen omarahoitusosuus pk-yritysten kyberkompetenssihankkeisiin (siirto momentilta 31.20.51)	750
Komission 55-valmiuspaketista aiheutuvat viranomaistehtävät	-40
Liikenne- ja viestintäsektorin erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa Natossa (siirto momentille 24.01.01)	-239
Ministeriön toiminnan ja talouden tasapainottaminen (siirto momentilta 31.01.01)	2 500
Ministeriön toiminnan turvaaminen (siirto momentille 31.01.01)	-2 000
NIS2-direktiiviin liittyvät uudet tehtävät ja järjestelmäinvestoinnit	660
Yksi pysyvä virka ja yksi määräaikainen (1.5.2024-30.4.2027) virka (siirto momentille 31.01.01)	-250
Palkkausten tarkistukset	132
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-5 410
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-5 210
Yhteensä	-6 957

2025 talousarvio	88 805 000
2024 II lisätalousarvio	-419 000
2024 talousarvio	95 762 000
2023 tilinpäätös	103 188 000

03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 57 580 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) lähialueyhteistyöhankkeiden menojen maksamiseen

2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen

3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Väyläviraston tehtävänä on väylänpitäjänä vastata tie-, rata- ja vesiväylien palvelutason ylläpidosta ja kehittämisestä valtion hallinnoimilla liikenneväylillä. Virasto edistää toiminnallaan väyläverkon toimivuutta, automatisaatiota, liikenteen turvallisuutta ja kestäväää kehitystä osana liikennejärjestelmän kokonaisuutta sekä alueiden ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja tasapainoista kehitystä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Väylävirastolle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet vuosille 2024—2027:

— Kyberhäiriöiden sietokyky on vahvistunut

— Vaikutusten arviointia on kehitetty systemaattiseksi ja tasalaatuiseksi, ja viraston tuottama tieto tukee asioiden valmistelua hallinnonalalla

— Ympäristövastuullisuus on otettu osaksi väylänpitoa ja pitkäjänteistä liikennejärjestelmäsuunnittelua

— Hallinnonalan yhteistyönä on laadittu tavoitetila sekä toimeenpano- ja rahoitussuunnitelma liikennejärjestelmän digitaaliselle kaksoselle ja käynnistetty suunnitelman mukainen toimeenpano

— Rautatieliikenne on houkutteleva kulkumuoto ja sen yhteiskunnalle tuottamat hyödyt ovat kasvaneet

— Väyläverkon toimintavarmuutta ja resilienssiä on parannettu.

Tunnusluvut

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Tienkäyttäjien tyytyväisyys maanteiden kuntoon kesäkaudella (vähintään)	-	2,7	2,9
Tienkäyttäjien tyytyväisyys maanteiden kuntoon talvikaudella (vähintään)	-	2,7	2,9
Matka- ja kuljetusketjujen toimivuus			
Radanpidosta johtuvien myöhästymisten laskennallinen osuus kaukojunaliikenteessä, % junista väh. 6 min. myöhässä (enintään)	6,2	6,0	6,0
Radanpidosta johtuvien myöhästymisten laskennallinen osuus lähijunaliikenteessä, % junista väh. 3 min. myöhässä (enintään)	2,2	3,0	2,8
Radanpidosta johtuvien myöhästymisten laskennallinen osuus tavarajunaliikenteessä, % junista väh. 16 min myöhässä (enintään)	-	2,0	1,9
Talvimerenkulun palveluiden odotusaika, h (enintään)	3,5	4,0	4,0

Tunnusluvut

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Väylien kunto			
Tilapäiset nopeusrajoitukset rataverkolla keskimäärin (pääväylät/muu verkko), km (enintään)	-	75/245	75/245
Huonokuntoiset päällystetyt tiet (vilkasliikenteinen/ muu verkko), km (enintään) ¹⁾	950/7 350	1 200/11 000	1 040/9 190
Huonokuntoiset sillat, maantiet/rautatiet, kpl (enintään)	877/123	940/185	955/190
Vesiväylien huonokuntoiset kiinteät turvalaitteet, % (enintään)	2,5	4,2	4,2
Liikenneturvallisuus			
Henkilövahinkoon johtaneet onnettomuudet maanteilla (enintään)	1 488	1 557	1 518
Valtion rataverkolla olevien tasoristeysten onnettomuus-riski (10 v. riskisumma) (enintään)	161	170	140
Toiminnallinen tehokkuus			
Korjausvelka/tieverkko (milj. euroa) (enintään)	2 570	2 600	2 700
Korjausvelka/rataverkko (milj. euroa) (enintään)	1 660	1 700	1 730
Korjausvelka/vesiväyläverkko (milj. euroa) (enintään)	30	30	30

¹⁾ Vuonna 2024 käyttöön otetut uudet kuntoluokittelut nostavat huonokuntoisten teiden kilometrimäärää n. 20 % verrattuna aiempaan laskentatapaan.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	59 931	62 719	57 768
Bruttotulot	1 005	140	188
Nettomenot	58 926	62 579	57 580
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 688		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 596		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	38 508	25 258	27 326
Yhteisrahoitteisen toiminnan kokonaiskustannukset	17 727	50 250	69 865
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	20 781	-24 992	-42 539
Omarahoitusosuus, %	117	50	61

**Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet
(1 000 euroa)**

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	8 221	6 465	7 546
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 874	6 407	7 327
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	2 347	58	219
Kustannusvastaavuus, %	140	101	103

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	161
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-3 860
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 300
Yhteensä	-4 999

2025 talousarvio	57 580 000
2024 talousarvio	62 579 000
2023 tilinpäätös	59 834 000

04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 46 812 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Etelämanner-toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 4) kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen
- 5) Suomen Akatemian ja muiden organisaatioiden rahoittamien yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen
- 6) yhteisprofessoreista aiheutuvien menojen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Valtuus

Ilmatieteen laitos oikeutetaan solmimaan Mars-tutkimusta koskevan METNET/MOI-hankkeen edellyttämiä sopimuksia siten, että niistä aiheutuu menoja aiemmat sitoumukset mukaan lukien enintään 1 536 000 euroa.

Selvitysosa: Ilmatieteen laitos tuottaa havainto- ja tutkimustietoa ilmastosta, ilmakehästä ja meristä sekä tarjoaa sää-, meri- ja ilmastopalveluja.

Määrärahasta käytetään arviolta 14 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Ilmatieteen laitokselle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2024—2027:

- Kyberhäiriöiden sietokyky yhteiskunnassa on vahvistunut
- EU:n digitalisaation ja datataloussääntelyn täytäntöönpano on toteutettu
- Vaikutustenarviointi on systemaattista, tasalaatuista ja tukee hallinnonalan asioiden valmistelua ja päätöksentekoa
- Ymmärrämme merituulipuistojen vaikutukset Itämeren meriliikenteeseen ja olosuhteisiin
- Liikennejärjestelmätöimijät saavat tarvitsemansa tiedon ilmastomuutoksen vaikutuksista
- Hallinnonalan yhteistyönä on laadittu tavoitetila sekä toimeenpano- ja rahoitussuunnitelma liikennejärjestelmän digitaaliselle kaksoselle ja käynnistetty suunnitelman mukainen toimeenpano
- Lentoasemien sääennustepalveluiden kustannustehokkuus ja palvelutaso on parantunut
- Tietopohjaiset liikenteen palvelut ovat tehokkaita
- Liikenne- ja viestintäsektorin huoltovarmuus on vahvistunut
- Avaruustilannekeskus lisää turvallisuutta Suomen avaruustoiminnoissa.

Tunnusluvut

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Sidosryhmien tyytyväisyys (asteikko 1—5)	4,4	4,0	4,0
Sääennusteiden osuvuus (yhdistelmä) (%)	82,6	-	-
Sijoitus lämpötilaennusteiden osuvuudessa Ruotsin ja Norjan ilmatieteen laitoksiin verrattuna	-	1	1
1 vrk lämpötilaennusteiden osuvuus,%	-	90,0	90,0
Maa-alueiden tuulivaroitusten osuvuus 1—2 vrk (%)	83,0	80,0	80,0
Lentopaikkaennusteiden osuvuus (%)	92,6	91,0	91,0
Viittausten lkm web of science tietokannassa	24 025	27 000	28 000
Kansainvälisesti ennakkotarkastetut artikkelit (lkm)	346	370	370

Toiminnallinen tehokkuus

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%)	101	100	100
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%)	114	102	102
Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	64	60	60
Ulkopuolisen tutkimusrahoituksen määrä/vuosi (1 000 euroa)	23 748	19 000	20 000
Tutkimuksen aktiivisuus (julkaisuja/htv)	1,29	1,35	1,35
Sääpalvelun tuotantoprosessin tehokkuus (ei sisällä kv. jäsenmaksuja) (€/asukas)	3,00	3,40	3,40
Sääpalvelun tuotantoprosessin tehokkuus (sisältää kv. jäsenmaksut) (€/asukas)	4,36	4,90	4,90

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	94 987	83 169	81 612
Bruttotulot	42 142	33 200	34 800
Nettomenot	52 845	49 969	46 812
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	16 714		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 033		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	7 117	6 700	6 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	7 078	6 700	6 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	39	-	-
Kustannusvastaavuus, %	101	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	9 659	7 500	8 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	8 444	7 350	7 850
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 215	150	150
Kustannusvastaavuus, %	114	102	102

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	23 748	19 000	20 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	36 838	31 500	33 500
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-13 090	-12 500	-13 500
Omarahoitusosuus, %	36	40	40

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	2027	2028	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Vuonna 2025 tai sen jälkeen tehtävät sitoumukset	10 000	2 000	1 000	1 000	14 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 38 312 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 8 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentille 32.20.50)	-664
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (v. 2025 rahoitus)	1 349
METNET/MOI -määrärahan tasomuutos	-30
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	450
Palkkausten tarkistukset	108
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-3 230
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 140
Yhteensä	-3 157

2025 talousarvio	46 812 000
2024 talousarvio	49 969 000
2023 tilinpäätös	46 164 000

29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 494 204 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	22 736
Yhteensä	22 736

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	494 204 000
2024 talousarvio	471 468 000
2023 tilinpäätös	494 122 257

(88.) Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2024 II lisätalousarvio	11 236 000
2024 talousarvio	9 000 000
2023 tilinpäätös	4 810 000

10. Liikenne- ja viestintäverkot

Selvitysosa: Valtion liikenneverkko muodostuu maantieverkosta, rataverkosta ja vesiväylästä. Maantieverkon pituus oli 77 922 km, rataverkon pituus 5 915 km ja vesiväylien pituus 16 211 km vuoden 2023 lopussa.

Liikenneverkon tasearvio (milj. euroa)

	2023	2024 arvio	2025 arvio
Tiet	14 716	14 527	14 353
Radat	5 454	5 641	5 827
Vesiväylät	274	276	278
Yhteensä	20 444	20 444	20 458

Maanteiden, rautateiden ja vesiväylien korjausvelka oli vuoden 2023 lopussa yhteensä noin 4,3 mrd. euroa (ostovoimakorjaamaton).

Väyläverkon menot ja tulot (milj. euroa)

	2023 tilinpäätös	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Perusväylänpito (20)	1 378,2	1 565,8	1 496,1
Tulot	36,0	47,2	55,3
— Ratamaksu	35,0	46,2	55,3
— Muut tulot	1,0	1,0	-
Menot	1 414,2	1 612,9	1 551,4
Kunnossapito	793,8	1 046,6	1 070,7
— Hoito	446,1	477,1	483,2
— Jäänmurto	66,0	72,0	75,0
— Korjaus	281,7	497,5	512,5
Parantaminen ja suunnittelu	97,7	90,3	53,6
— Liikenneväylien parantamisinvestoinnit	77,0	69,9	33,1
— Suunnittelu	20,7	20,4	20,5
Liikennepalvelut	222,7	226,0	227,0
— Liikenteen ohjaus ja informaatio	164,7	168,0	168,0
— Maantielauttaliikenne	58,0	58,0	59,0
Korjausvelan vähentäminen	300,0	250,0	200,0
Avustukset (30, 31)	67,6	32,3	23,9
Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (30)	26,6	19,9	14,3
Eräät avustukset (31)	41,0	12,4	9,6

Väyläverkon menot ja tulot (milj. euroa)

	2023 tilinpäätös	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Kehittämisinvestoinnit (76, 77, 79)	567,1	471,6	510,2
Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (76)	18,0	35,0	35,0
Väyläverkon kehittäminen (77)	441,1	332,6	373,7
Elinkaarirahoitushankkeet (79)	108,0	104,0	101,5
Nettomenot yhteensä	2 012,9	2 069,7	2 030,2
Bruttomenot yhteensä	2 048,9	2 116,8	2 085,5

Väylämaksulain mukaisen toiminnan tehtävien kehitys ja väylämaksutulot (11.19.06)

	2023 toteutuma	2024 arvio	muutos	2025 arvio	muutos
Väylämaksuilla katettava toiminta					
Väylämaksutuotot, 1 000 euroa	48 924	51 000	4,2 %	85 000	66,7 %
Muut tuotot, 1 000 euroa	131	358	173,3 %	579	61,7 %
Kustannukset, 1 000 euroa	113 997	116 107	1,9 %	117 486	1,2 %
Kustannusvastaavuus	43,0 %	44,2 %	1,2 %-yks.	72,8 %	28,6 %-yks.

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 496 056 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) väylien hoidosta, käytöstä sekä korjauksista, elinkaaren ja omaisuuden hallinnasta, suunnittelusta, liikenneväylien parantamisinvestoinneista, liikenteen hallinnan järjestelmistä sekä liikenteen ohjauksesta ja informaatiosta, tutkimus- ja kehittämistoiminnasta sekä jäänmurrosta, maantielauttaliikenteestä ja muista väylänpitäjän vastuulle kuuluvista tehtävistä aiheutuvien menojen sekä väylänpidosta aiheutuvien vahingonkorvausten maksamiseen. Liikenteenohjausyhtiöltä hankittavaan palvelusopimukseen perustuvaan palvelumaksuun saa käyttää enintään 168 047 000 euroa

2) tien- tai radanpitäjän tehtäviin liittyvän muun toimenpiteen kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin erillisten sopimusten mukaan

3) toimintamenomäärärahan vakiosisältöisen käyttötarkoituksen mukaisesti sellaisten välttämättömien lakisääteisten velvoitteiden tekemiseen, joista voi aiheutua menoja myös tulevana varainhoitovuosina

4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

5) väliaikaisesti radanpidon materiaalitoimituksien maksamiseen ennen materiaalin kohdentamista sijoitusmenomomentille budjetoiduille väylien kehittämishankkeille.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon ratamaksu, yhteisrahoitteisen toiminnan tulot, Saimaan kanavan lupamaksutulot, maksullisen palvelutoiminnan tulot, väylänpidon vahingonkorvaustulot ja omaisuuden myyntituotot lukuun ottamatta kiinteän omaisuuden myyntituloja.

Määrärahaa saa käyttää myös siirtomenojen maksamiseen liittyen kohtaan 2).

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Turvalaitteiden uusiminen Tampere—Seinäjoki -rataosalla	70 000 000
E18 Turun kehätie 2. vaihe Kausela—Kirismäki	59 000 000
Jyväskylä—Pieksämäki -radan peruskorjaus	124 000 000

Selvitysosa: Olemassa oleva liikenneverkko pidetään kunnossa *perusväylänpidon* toimin. Perusväylänpidon määrärahoilla rahoitetaan tien- ja radanpitoa sekä vesiväylänpitoa. Väylänpidossa priorisoidaan liikenneverkon päivittäisen liikennöitävyyden vaatimat toimet, vilkasliikenteisen ja elinkeinoelämälle merkittävän verkon kunto sekä liikenneturvallisuus ja digitalisaation tuomat mahdollisuudet. Kaikissa toimenpiteissä pyritään huomioimaan parlamentaarisen liikennejärjestelmäsuunnitelman asettamat tavoitealueet, joita ovat saavutettavuus, kestävyys, tehokkuus ja ilmastomuutoksen hillintä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina 55,3 milj. euron ratamaksun perusmaksu.

Korjausvelan kasvua pyritään hillitsemään ja väylien kuntoa turvataan huomioiden erityisesti elinkeinoelämän tarpeet.

Valtio tien- ja radanpitäjänä voi erillisen sopimuksen mukaisesti osallistua myös muun kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin, kun toimenpide liittyy tien- tai radanpitäjän tehtäviin. Kyse on erityistilanteista, joissa liikennejärjestelmän toimivuus tai turvallisuus edellyttävät tienpitäjän rahoitusta muualla kuin maantien tiealueella taikka radanpitäjän rahoitusta muualla kuin rautatiealueella, ja väylänpitäjä arvioi toimenpiteen tarpeelliseksi. Esimerkiksi aikaisemmin maantiealueelle rakennettujen niin sanottujen kylmien levähdysalueiden toteuttaminen on jatkossa mahdollista myös maantiealueen ulkopuolelle tienkäyttäjille suunnattujen palveluiden yhteyteen. Jatkossa mahdollista olisi myös radanpitäjän osallistuminen esimerkiksi rataverkkoa varten tarvittavan liityntäpysäköinnin järjestämiseen rautatiealueen viereisellä kiinteistöllä.

Perusväylänpidon menot ja tulot liikennemuodoittain vuosina 2023—2025 (milj. euroa)

	2023 tilinpäätös			2024 varsinainen talousarvio			2025 esitys		
	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot
Tienpito	695	1	694	926	1	925	850	-	850
Radanpito	460	35	425	411	46	365	420	55	365
Vesiväylänpito	94	-	94	109	-	109	113	-	113
Liikenteen ohjaus ja informaatio	165	-	165	167	-	167	168	-	168
Yhteensä	1 414	36	1 378	1 613	47	1 566	1 551	55	1 496

Määrärahan käytöstä arvioidaan sijoitusmenojen osuudeksi noin 762 500 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 733 556 000 euroa. Lisäksi momentille voidaan kirjata joitakin satoja tuhansia euroja siirtomenoja.

Määrärahasta käytetään arviolta 5 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Itä-Suomen pienet liikennehankkeet	2 700
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-30 895
Korjausvelan purku (investointiohjelma)	-50 000
Mt 17941 Kivi-Pörkenäs (Fäbodantie); uusi tieyhteys välillä	
Länsiväylä-Västergården (investointiohjelma)	2 000
Vt 8 Tjock-Ömossa välillä päällystysten ja rakenteiden korjaus (investointiohjelma)	6 500
Yhteensä	-69 695

2025 talousarvio	1 496 056 000
2024 II lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	1 565 751 000
2023 tilinpäätös	1 378 201 000

30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 14 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen rakentamiseen hankkeelle Sahasaarenkadun tieyhteys Kemin biotuotetehtaalle, valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun hankkeelle Viikki—Malmi pikaraitiotie sekä valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun ja rakentamiseen hankkeelle Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdintien pikaraitiotie).

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdintien pikaraitiotie)	9 750 000
Viikki—Malmi pikaraitiotie	1 500 000
Sahansaarenkadun tieyhteys Kemin biotuotetehtaalle	3 000 000
Yhteensä	14 250 000

Valtuus

Liikenne- ja viestintävirasto oikeutetaan myöntämään aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia valtionavustuksia tai tekemään muita sitoumuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Länsi-Helsingin pikaraitioteiden suunnittelu ja rakentaminen mukaan lukien Vihdintien pikaraitiotie on osa Vihdintien ja Huopalahdentien bulevardikaupungin suunnittelua ja toteuttamista. Hankkeen valtuus on korotettu aiemmasta 4 260 000 eurosta 105 000 000 euroon. Hanke sisältää läntisen kantakaupungin raitioteiden kehittämisen sekä Vihdintien pikaraitiotien toteuttamisen, jatkosuunnittelu on aloitettu 2022 ja rakentamisen on suunniteltu tapahtuvan vuosien 2023—2031 aikana. Hankkeen yleissuunnitelma ja hankkeen toteuttaminen hyväksyttiin kaupunginvaltuuston kokouksessa 20.1.2021. Hankesuunnitelma hyväksyttiin Kaupunkiympäristölautakunnassa 9.1.2024. Hankkeen hyödyt saadaan keskeisellä alueella tapahtuvan tiivistyvän maankäytön ja parantuvan joukkoliikenteen palvelutason myötä. Keskeisiä hyötyjä ovat kestävien kulkutapojen matkamäärän muutos ja liikenteen CO₂-päästöjen väheneminen sekä työvoiman saavutettavuuden paraneminen.

Viikki—Malmi hankesuunnittelu käynnistyy vuoden 2025 alussa. Hankepäätös on tarkoitus tehdä vuoden 2025 loppupuolella ja toteutussuunnitelma vuosina 2026—2027. Hankkeen ensimmäisen vaiheen rakentamisen on suunniteltu alkavan 2020-luvun loppupuolella, mutta tämä tulee vielä tarkentumaan jatkosuunnittelussa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	2027—	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Viikki—Malmi pikaraitiotie	1 500	1 500	1 500	4 500
Sahansaarenkadun tieyhteys Kemin biotuotetehtaalalle	3 000	3 000	-	6 000
Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdintien pikaraitiotie)	9 750	15 750	55 560	81 060
Menot yhteensä	14 250	20 250	57 060	91 560

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Länsi-Helsingin raitioteiden suunnittelu (ml. Vihdin pikaraitiotie)	-2 090
Tampereen raitiotie 2. vaihe	-3 600
Yhteensä	-5 690

2025 talousarvio	14 250 000
2024 II lisätalousarvio	2 500 000
2024 talousarvio	19 940 000
2023 tilinpäätös	26 583 000

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 640 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtionavustusten maksamiseen kunnille kävelyä ja pyöräilyä edistäviin infrahankkeisiin, muihin kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita parantaviin hankkeisiin ja joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä parantaviin infrahankkeisiin sekä valtionavustusten maksamiseen kävelyä ja pyöräilyä edistäviin muihin hankkeisiin
- 2) valtionavustusten maksamiseen Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisten lentoasemien ja lentopaikkojen toiminta- ja investointimenoihin
- 3) yksityistielain (560/2018) ja -asetuksen (1069/2018) mukaisten valtionavustusten maksamiseen
- 4) tiekuntien neuvonnasta ja opastamisen tukemisesta ja sitä tukevan materiaalin ja palveluiden tuottamisesta aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan valtionavustusten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Finavian lentoasemaverkoston ulkopuoliset lentoasemat ja lentopaikat	1 140 000
Yksityistieavustukset ja tiekuntien neuvonnasta aiheutuvat kulutusmenot	6 700 000
Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen ja kuntien joukkoliikennehankkeet	1 800 000
Yhteensä	9 640 000

Selvitysosa: Osana valtioneuvoston hyväksymää kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmaa toteutetaan valtion ja kuntien yhteinen investointiohjelma, jonka hankkeilla parannetaan kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita. Edistämishjelma on osa kansallisen energia- ja ilmastostrategian toteuttamista.

Valtio voi myöntää avustusta kunnille, jotka toteuttavat ohjelman mukaisia toimenpiteitä. Kunnan tulee osallistua hankkeen kustannuksiin vähintään yhtä suurella panostuksella. Valtio voi myöntää kunnille myös avustuksia sellaisiin infrahankkeisiin, joilla parannetaan joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä ja edistetään sen kulkutapaosuuden lisäämistä. Tällainen hanke voi olla esim. liityntäpysäköintialueen rakentaminen. Kuntien lisäksi avustuksia kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen voidaan myöntää myös muille toimijoille.

Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisille lentoasemille ja lentopaikoille myönnettäviin avustuksiin sovelletaan valtionavustuslain (688/2001) lisäksi komission tiedonantoa lentoasemia ja lentoyhtiöitä koskevista valtioneuvoston suosituksesta (EUVL 2014/C 99/03) sekä komission asetus 651/2014 tiettyjen tukimuotojen toteutamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Määrärahaa yksityisten teiden kunnossapidon ja parantamisen tukemiseen käytetään tasa-arvoisen liikkumisen turvaamiseen sekä pysyvän asutuksen ja elinkeinoelämän tarvitsemien teiden avustamiseen.

Valtionavustus kohdistuu ensisijaisesti teiden ja siltojen parantamiseen sekä lauttojen käytön ja kunnossapidon tukemiseen. Suomen tieverkosta lähes 60 % (noin 385 000 km) on yksityisteitä, josta vajaa puolet on järjestäytynyt tiekunniksi. Siltoja yksityisteillä on noin 12 000 kpl sekä avustettavia erityiskohteita noin 20 kappaletta.

Avustettavia kohteita ovat erityisesti tien liikennöitävyyden kannalta kiireellisimmät siltojen parantamiset ja tien vaurioitumisen korjaamiset sekä liikenneturvallisuutta parantavat hankkeet. Yksityisteitä koskevan valtioneuvoston asetuksen (1069/2018) mukaisesti avustuksen enimmäismäärä tavanomaisissa tien parantamiskohteissa on 70 % ja merkittävimmässä siltakohteissa ja muissa merkittävässä luonnonolosuhteiden aiheuttamissa yllättävissä korjauskohteissa enintään 85 %.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 9 390 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 250 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alennetaan kävelyn ja pyöräilyn edistämisen rahoitusta (HO 2023)	-1 200
Alennetaan yksityistieavustusta (HO 2023)	-1 800
Enontekiön lentokentän toiminta-avustus	240
Yhteensä	-2 760

2025 talousarvio	9 640 000
2024 II lisätalousarvio	5 776 000
2024 talousarvio	12 400 000
2023 tilinpäätös	41 003 000

76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 34 997 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (503/2005) mukaisten maa-alueiden ja korvausten lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen
- 2) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen
- 3) maantietä tai rautatietä varten tarvittavien alueiden sekä tilusjärjestelyihin käytettävien vaihtomaiden hankkimiseen ja korvaamiseen ennen tie- tai ratasuunnitelman hyväksymistä
- 4) ratalain (110/2007) mukaista toimintaa varten hankittavien maa-alueiden kauppahintojen ja korvausten maksamiseen sekä lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen
- 5) väylien ja muiden maa- ja vesirakennuskohteiden rakentamista varten tarpeellisten maa- ja vesialueiden hankintamenojen maksamiseen
- 6) vesilain (587/2011) mukaisten korvausten maksamiseen
- 7) yksityistielain (560/2018) mukaisten korvausten maksamiseen.

Momentilta maksettavat enakkokorvaukset budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tiealueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin on tarkoitus käyttää 24 900 000 euroa, rata-alueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin 10 000 000 euroa sekä maa- ja vesialueiden hankintoihin ja korvauksiin 97 000 euroa.

2025 talousarvio	34 997 000
2024 talousarvio	34 997 000
2023 tilinpäätös	18 025 533

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 373 693 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) momentille budjetoitujen väyläverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta aiheutuviin menoihin
- 2) sijoitusmenomomenteilta rahoitettavien investointihankkeiden hankesuunnittelusta aiheutuviin menoihin ennen kuin hankkeen aloittamisesta tehdään päätös valtion talousarvion yhteydessä
- 3) palveluiden ostamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen liikenteenohjauspalveluyhtiö Finttraffic Oy:lle tai sen tytäryhtiöille liittyen momentille budjetoituihin Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe sekä Digirata-pilotti (ETCS-testirata ja -laboratorio) -hankkeisiin sisältäen sekä yhtiöiden palvelutuotannon että yhtiöiden palvelutuotantoa varten tekemät investoinnit.

Määrärahasta on varattu 28 000 000 euroa Digiradan kehitys- ja verifiointi -hankkeelle (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautussuunnitelmaa.

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia hankkeeseen

- 1) mt 642 Äänekosken silta liittyen siten, siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 15 000 000 euroa
- 2) vt 15 Rantahaka (Kotka)—Kouvola liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 122 000 000 euroa
- 3) vt 21 Palojoensuu—Maunu liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 30 000 000 euroa
- 4) vt 23 Karvion kohta liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 14 000 000 euroa
- 5) Karjalan radan kehittäminen liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 90 000 000 euroa
- 6) vt 12 Mankala—Tillola -hanke liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 92 000 000 euroa
- 7) vt 8 parantaminen Kokkolan kohdalla, Kokkolan keskusta 1. vaihe liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 13 000 000 euroa

8) vt 8 ja st 724 Vaasan yhdystien 1. vaihe liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 31 000 000 euroa

9) Suupohjan radan suunnittelu ja korjaus liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 15 000 000 euroa.

Hankkeen 6) valtuuden ja määrärahan käytön edellytyksenä on Lahden seudun MAL-sopimuksen allekirjoittaminen.

Valtuus tehdä sitoumuksia aiempina varainhoitovuosina päätettyihin väylähankkeisiin.

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Tiehankkeet	
Vt 11 Koiviston silta ja Pikkuhaaran silta, Pori ja Ulvila	16 000 000
Vt 21 Ailakkalahti—Kilpisjärvi, Enontekiö	4 200 000
Vt 3 Moreenin eritasoliittymä, Hämeenlinna ja Janakkala	5 040 000
Vt 5 Leppävirta—Kuopio	180 000 000
Vt 8 Edsevö—Lepplax	24 000 000
Vt 15 Kotkan sisääntulotie (Hyväntuulentie)	8 170 000
Vt 3 ja vt 19 liittymäjärjestelyt Jalasjärvi, Kurikka	11 000 000
Vt 4 Leivonmäen pohjoispuolella, Joutsa	14 000 000
Vt 4 Oravasaaren eritasoliittymä, Jyväskylä	7 000 000
Vt 9 Lievestuoreen kohdalla	30 000 000
Kt 68 Edsevö—Pietarsaari, vaihe 3	7 500 000
Mt 8155 Poikkimaantie	30 000 000
Vt 9 parantaminen ja st 562 Lentokentäntien liikennejärjestelyt	42 600 000
Vt 6 Korian kohta	15 500 000
Mt 180 Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen uusiminen	128 000 000
Vt 4 Äänekoski—Viitasaari -tieosuuden kehittäminen	50 000 000
Vt 5 Hurus—Hietanen tieosuuden kehittäminen	17 000 000
Hailuodon kiinteä yhteys	121 000 000
Kt 68 Edsevö eritasoliittymän parantaminen	8 200 000
Kt 68 parantaminen rakentamalla uusi Kolpin ylikulkusilta	
V-1879, Pedersöre	6 200 000
Vt 25 Lepin liittymän alikulku	3 000 000
Vt 23 parantaminen välillä Varkaus—Viinijärvi	13 000 000
Vt 19 Seinäjoki—Lapua, 1. vaihe	31 000 000
Vt 15 Paimenportin eritasoliittymän rakentaminen	17 000 000
Vt 8 Turku—Pori parantaminen Eurajoen kohdalla	27 100 000
Vt 4 parantaminen välillä Hartola—Oravakivensalmi	26 000 000
Vt 4 Oulu—Kemi liittymien parantaminen Simossa	25 000 000
E18 Kt 50 Kehä III parantaminen, 3. vaihe, Askiston kohta	
ja Vantaankoski Pakkala lisäkaistat	30 000 000

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Vt 3 Hämeenkyrön ohitustie	69 200 000
Vt 8 Turku—Pori, Mynämäen ja Luvian ohitustaistat	30 000 000
Kt 51 Kirkkonummi—Kivenlahti	80 000 000
Vt 3 Tampere—Vaasa, Laihian kohta, 1. vaihe	27 000 000
Vt 4 Oulu—Kemi	143 000 000
Vt 5 Mikkeli—Juva	121 000 000
Vt 12 Lahden eteläinen kehätie	198 000 000
Vt 12 Tillola—Keltti	15 000 000
Vt 4 Kirri—Tikkakoski	147 800 000
Ratahankkeet	
Rantaradan kehittäminen Karjaa—Kauklahti	80 000 000
Tampereen henkilöratapiha	163 000 000
Laurila—Tornio—Haaparanta rataosan sähköistäminen	18 000 000
Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe	130 000 000
Oulu—Kemi -rataosan välityskyvyn parantaminen, kohtausraiteet	16 500 000
Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen, 1. vaihe	24 500 000
Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen	86 000 000
Digirata -pilottihanke (ETCS-testirata ja -laboratorio)	11 000 000
Helsinki—Tampere -rataosan peruskorjauksen aloittaminen	8 000 000
Kuopion ratapihan parantaminen, 1. vaihe	43 500 000
Oritkarin kolmioraide	15 600 000
Espoon kaupunkirata	178 500 000
Oulu—Kontiomäki -rataosan välityskyvyn parantaminen, 1. vaihe	26 500 000
Kontiomäki—Pesiökylä -radan parantaminen	102 000 000
Kemin biotuotetehtaan raideyhteydet, Kemin kohta	12 500 000
Hyvinkää—Hanko -rataosan sähköistäminen	62 000 000
Kouvola—Kotka/Hamina -radan parantaminen	133 500 000
Iisalmi—Ylivieska (sähköistys ja Iisalmen kolmioraide)	66 000 000
Joensuun ratapihan parantaminen	83 000 000
Pohjanmaan rata	674 000 000
Helsinki—Riihimäki rataosan kapasiteetin lisääminen, 1. vaihe	163 000 000
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe	383 000 000
Helsingin ratapihan toiminnallisuuden parantaminen	60 000 000
Luumäki—Imatra—Venäjän raja, ratayhteyden parantaminen	210 000 000
Pori—Mäntyluoto rataosan sähköistys	10 100 000
Uudenkaupungin radan sähköistys	21 000 000

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Vesiväylähankkeet	
Tornion meriväylän geometrian parantaminen ja Vaasan meriväylän sisäosan leventäminen	6 500 000
Kemin Ajoksen meriväylän syventäminen	41 700 000
Savonlinnan syväväylän siirtäminen	40 000 000
Kokkolan meriväylä	45 000 000
Koverharin meriväylän syventäminen	2 500 000
Vuosaaren meriväylä	12 500 000
Väylähankkeiden suunnittelu	
Tornio—Kolari -rataosan sähköistyksen suunnittelu	7 500 000
Savonrata välillä Kouvola—Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston suunnittelu	3 000 000
Pääradan kehittäminen: Riihimäki—Tampere kehittämisen suunnittelu	22 000 000
E18 Turun kehätien parantaminen välillä Naantali—Raisio, suunnittelu	4 200 000
Pääradan suunnittelun edistäminen välillä Tampere—Oulu Helsinki—Pasila -yhteysvälin ratakapasiteetin lisäämiseen valmistautuminen	600 000
Tampere—Jyväskylä -radan suunnittelu	18 000 000
Seinäjäki—Vaasa -radan suunnittelu	4 200 000
Vt 4 Hirvas—Rovaniemi—Vikajärvi -hankkeen suunnittelu	4 600 000
Yhteiset väylähankkeet	
Äänekosken biotuotetehtaan liikenneyhteydet	174 000 000

Selvitysosa: Määrärahasta 28 000 000 euroa aiheutuu EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista.

Digirata-hankkeen määrärahalla edistetään elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitetta digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistettavasta tuottavuudesta ja palveluiden tuomisesta kaikkien saataville. Hankkeessa modernisoidaan ja digitalisoidaan Suomen rautatiejärjestelmät sekä uudistetaan rautateiden kulunvalvonta eurooppalaisen järjestelmän mukaiseksi. Hanke edistää myös EU:n lippulaivahanketta Lataus ja tankkaus (Recharge and refuel). Digiradan kehitys- ja verifiointihanketta rahoitetaan tämän lisäksi kansallisesti 5 000 000 eurolla.

Uusien hankkeiden perusteluina esitetään:

Mt 642 Äänekosken silta

Maantie 642 on Laukaan Kuusaasta Suolahden kautta Äänekoskelle johtava seututie. Hankkeessa maantiellä 642 sijaitseva Äänekosken silta uusitaan nykyisen siltapaikan eteläpuolelle, jolloin tielinjaus muuttuu. Äänekosken silta on kapasiteetiltaan rajoitettu ja tehostetussa tarkkailussa. Liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta parannetaan tässä yhteydessä suunnittelemalla alueen katujen liittymäjärjestelyt uusiksi. Hankkeen avulla luodaan edellytyksiä teollisuuden kehittymis-

le. Lisäksi liikenteen sujuvuus ja turvallisuus paranevat. Hankkeen kustannusarvio on 15,0 milj. euroa (MAKU-indeksi 145: 2020=100).

Vt 15 Rantahaka (Kotka)—Kouvola

Hanke on valtatie 15 parantaminen välillä Rantahaka—Kouvola -tiesuunnitelman vaiheittain toteuttamista. Hankekokonaisuuden 1. vaiheen kustannusarvio on 122 milj. euroa. Tiesuunnitelman toteutuksen ensimmäisenä vaiheena toteutetaan keskikaiteellisia ohituskaistajaksoja tarvittavine muine järjestelyineen. Hankkeen tavoitteena on parantaa liikenneturvallisuutta sekä kuljetusten ja henkilö- ja työmatkaliikenteen sujuvuutta. Liikenteen palvelutaso paranee, ohitusmahdollisuudet lisääntyvät ja matka-aika on ennakoitavampi. Kuljetusten ongelmakohtia saadaan poistettua. Suurin osa liikenteellisen saavutettavuuden hyödyistä kohdistuu elinkeinoelämälle. Kyseessä on myös huoltovarmuuden kannalta keskeinen yhteysväli.

Vt 21 Palojoensuu—Maunu

Hanke on valtatie 21 parantaminen välillä Palojoensuu—Maunu -tiesuunnitelman vaiheittain toteuttamista. Hankkeessa edistetään toimenpiteitä Palojoensuu—Jatuni -välillä 30 milj. eurolla. Hanke sisältää nykyisen tien parantamisosuuksia ja uuden tien rakentamista. Kylissä tehdään tielle liikenneturvallisuutta parantavia pieniä toimenpiteitä. Hankkeen 1. vaiheen toteuttamisella saadaan parannettua valtatieä tavoiteleveyyteen ja -nopeuteen sekä korjattua geometriapuutteita Palojoensuu—Jatuni välillä. Lisäksi uusitaan siltoja. Hanke parantaa saavutettavuutta, pitkämatkaisen liikenteen turvallisuutta sekä sujuvuutta. Elinkeinoelämän toimintaedellytykset turvataan.

Vt 23 Karvion kohta

Hankkeessa valtatielle 23 rakennetaan uusi silta Karvion kanavan yli, jolloin tielinjaus muuttuu. Valtatie poikkileikkausta levennetään. Lisäksi hankkeessa rakennetaan uusi raskaan liikenteen levähdyspaikka, jalankulku- ja pyöräilyväylä sekä kaksi alikulkukäytävää. Hankkeessa toteutetaan myös meluntorjuntatoimia sekä tarvittavat katu- ja yksityistieyhteydet ja joukkoliikenteen järjestelyt. Hanke parantaa elinkeinoelämän logistisia yhteyksiä. Kuljetusten sujuvuus, toimintavarmuus ja matka-aikojen ennustettavuus paranevat. Lisäksi parannetaan kävelyn ja pyöräilyn yhteyksiä sekä liikenneturvallisuutta. Hankkeen kustannusarvio on noin 14,0 milj. euroa (MAKU-indeksi 145; 2020=100). Hankkeen hyötykustannussuhde on 0,06.

Karjalan radan kehittäminen

Hankkeessa edistetään Lappeenrannan liikennepaikan kehittämistoimenpiteiden toteuttamista sekä kaksoisraiteen Luumäki—Joutseno toimenpiteitä. Esitettävillä toimenpiteillä ei saavuteta kaikkia rataosuuden kaksoisraiteen tarpeita, vaan kyseessä on vaiheittain toteuttaminen. Kehittämistoimenpiteiden tavoitteena on parantaa Karjalan radan toimintavarmuutta ja kapasiteettia, jotka parantavat toimintaedellytyksiä, täsmällisyyttä ja palvelutasoa. Lisäksi hankkeessa tehdään peruskorjaustoimenpiteitä välille Kouvola—Luumäki. Toimenpiteiden toteuttaminen edistää rataosuuden toimintavarmuutta. Hankkeen toimenpiteitä edistetään 90 milj. eurolla.

Vt 12 Mankala—Tillola

Hankkeessa valtatie parannetaan keskikaiteelliseksi ohituskaistatieksi tarvittavine tie- ja liittymäjärjestelyineen sekä rakennetaan eritasoliittymiä. Tiejaksolle muodostuu hankkeen myötä jatkuva rinnakkaistie, jolle järjestetään yksityistien liittymät. Jalankulku- ja pyöräily-yhteyksiä parannetaan, tehdään meluntorjuntaa sekä pohjavesialueet suojataan. Iitin kirkonkylään tehdään uusi tieyhteys ja Kausalan taajamassa tehdään tarvittavat parantamistoimenpiteet nykyiselle tieverkolle. Hankkeen tavoitteena on pitkämatkaisten kuljetusten ja henkilöliikenteen turvallisuuden, su-

juvuuden, toimintavarmuuden ja matka-aikojen ennustettavuuden parantaminen. Hankkeen kustannusarvio on 93,6 milj. euroa (MAKU-indeksi 145; 2020=100). Valtion osuus on korkeintaan 92 milj. euroa ja Iitin kunnan osuus on 1,6 milj. euroa. Hankkeen hyötykustannussuhde on 0,98.

Vt 8 parantaminen Kokkolan kohdalla, Kokkolan keskusta 1. vaihe

Valtatie 8 yhdistää länsirannikon kaupunkeja ja satamia muodostaen tärkeän kuljetusreitin kotimaan sisäisille ja ulkomaille suuntautuville kuljetuksille. Raskaan liikenteen määrä valtatiellä on suuri ja Kokkolan keskustan kohdalla valtatiellä on myös merkittävä määrä paikallisliikennettä. Hankkeen 1. vaihe (keskustajakso) koostuu toimenpiteistä Kirkkolehdon kiertoliittymän ja valteiden 8 ja 13 eritasoliittymän välillä. Hankkeessa mm. parannetaan liittymiä ja nykyistä kaksikaistaista vt 8:n osuutta nelikaistaiseksi sekä rakennetaan uusi yhteys kaupungin katuverkkoon. Hanke lisää liikenteen sujuvuutta ja liikenneturvallisuutta.

Hankkeen 1. vaiheen kustannusarvio on 18 milj. euroa, josta valtion osuus on 13 milj. euroa. Hankkearvioinnin kannattavuuslaskelman perusteella hanke (keskustajakso) on erillisenä kokonaisuutena selvästi yhteiskuntataloudellisesti kannattava (hyöty-kustannussuhde 1,81).

Vt 8 ja st 724 Vaasan yhdystien 1. vaihe

Hankkeen 1. vaihe sisältää vt 3—Sepänkyläntien välisen osuuden. Hankkeessa tie parannetaan 2+2-kaistaiseksi keskikaiteelliseksi tieksi ja nykyiset tasoliittymät muutetaan eritasoliittymiksi. Hanke parantaa Vaasan yhdystien turvallisuutta, sujuvuutta ja elinkeinoelämän kuljetusten toimintavarmuutta osana Turku—Oulu yhteysväliä sekä samalla vastaa kehittyvän maankäytön tarpeisiin. Valtion osuus on enintään 60 % hankkeen kokonaiskustannuksista.

Suupohjan radan suunnittelu ja korjaus

Suupohjan rata (Seinäjoki—Kaskinen) on erittäin huonokuntoinen 113 kilometriä pitkä rataosuus. Liikenne radalla joudutaan turvallisuussyistä keskeyttämään vuoden 2024 loppuun mennessä. Hankkeessa tehdään erityisesti yksittäisten kriittisimpien siltojen rata- ja rakentamissuunnittelua sekä aloitetaan osittainen toteutus.

Aiemmin päätetyn hankkeen valtuuden tarkistus:

Rantaradan kehittäminen Karjaa—Kauklahti

Hankkeen valtuutta tarkistetaan 50 000 000 eurolla 30 000 000 eurosta 80 000 000 euroon johtuen aiemmin päätetyn hankkeen laajentamisesta. Hankkeessa rakennetaan Siuntion laiturin ja seisontaraide, Kirkkonummen itäiset vaihteet sekä tehdään tunnelikorjauksia ja ratarakenteen korjauksia. Tavoitteena on pistemäisten nopeusrajoitusten poistaminen sekä matkaketjujen, matkustusmukavuuden ja lähiliikenteen toimintamahdollisuuksien parantaminen.

Hanke-erittely

		Valmis Hyväksytty liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha- tarve v. 2025 milj. €	Määräraha- tarve myöhemmin milj. €
Tiehankkeet						
Mt 180 Kirjalansalmen ja Hessundin- salmen siltojen uusiminen	III LTA 2021	2025	128,0	108,0	20,0	-
Vt 4 Äänekoski—Viitasaari -tieosuuden kehittäminen	TA 2021/ IV LTA 2022	2024	50,0	45,2	4,8	-
Hailuodon kiinteä yhteys	VII LTA 2020/IV LTA 2022/ II LTA 2023	2025	121,0	86,0	35,0	-
Vt 6 Korian kohta	II LTA 2022/II LTA 2023	2024	15,5	14,0	1,5	-
Vt 9 parantaminen ja st 562 Lento- kentäntien liikennejärjestelyt	IV LTA 2022	2026	42,6	17,0	21,0	4,6
Kt 68 välillä Edsevö—Pietarsaari	TA 2024	2026	7,5	0,5	3,5	3,5
Vt 4 Leivonmäen pohjoispuolella	TA 2024	2026	14,0	1,0	11,0	2,0
Vt 4 Oravasaaren eritasoliittymä	TA 2024	2025	7,0	1,0	6,0	-
Vt 9 Lievestuoreen kohdalla	TA 2024	2026	30,0	2,0	14,0	14,0
Vt 3 Moreenin eritasoliittymä, Hämeenlinna ja Janakkala	II LTA 2024	2026	5,04	1,0	1,04	3,0
Vt 5 Leppävirta—Kuopio	II LTA 2024	2029	180,0	-	11,0	169,0
Vt 8 Edsevö—Lepplax	II LTA 2024	2026	24,0	-	11,0	13,0
Vt 15 Kotkan sisääntulotie (Hyväntuulentie)	II LTA 2024	2026	8,17	1,0	5,0	2,17
Vt 3 ja vt 19 liittymäjärjestelyt Jalasjärvi, Kurikka	II LTA 2024	2026	11,0	1,0	8,0	2,0
Vt 11 Koiviston silta ja Pikkuhaaran silta, Pori ja Ulvila	II LTA 2024	2026	16,0	11,75	-	4,25
Ratahankkeet						
Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen, 1. vaihe	TA 2021/ IV LTA 2022	2023	24,5	22,0	2,5	-
Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen	TA 2021/ IV LTA 2022/II LTA 2023/ TA 2024	2024	86,0	73,3	12,7	-
Digiradan kehitys- ja verifointivaihe	III LTA 2021	2027	130,0	48,0	33,0	49,0

Hanke-erittely

	Hyväksytty liikenteelle	Valmis	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha- tarve v. 2025 milj. €	Määräraha- tarve myöhemmin milj. €
Joensuun ratapihan parantaminen	LTA 2019/ IV LTA 2022	2023	83,0	82,0	1,0	-
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe	IV LTA 2020/TA 2024	2027	383,0	133,8	58,8	190,4
Espoon kaupunkirata	IV LTA 2020/II					
Tampereen henkilöratapiha	LTA 2023	2024	178,5	84,4	25,0	69,1
Rantaradan kehittäminen	TA 2024	2028	163,0	5,0	32,0	126,0
Karjaa—Kauklahti	II LTA 2024/TA 2025	2027	80,0	-	17,0	63,0
Vesiväylähankkeet						
Koverharin meriväylän syventäminen	II LTA 2023	2025	2,5	0,05	2,45	-
Väylähankkeiden suunnittelu						
Vt 4 Hirvas—Rovaniemi—Vikajärvi -hankkeen suunnittelu	II LTA 2023		4,6	2,0	0,5	2,1
Tornio—Kolari sähköistys suunnittelu	TA 2024		7,5	0,5	2,5	4,5
Savonrata välillä Kouvola—Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston suunnittelu	TA 2024		3,0	1,0	1,0	1,0
Pääradan kehittäminen: Riihimäki— Tampere kehittämisen suunnittelu	TA 2024		22,0	0,5	6,0	15,5
Muu kehittämisen hankesuunnittelu				-	8,9	-
Keskeneräiset väylähankkeet yhteensä			1 827,4	742,0	355,3	738,1
Uudet väylähankkeet						
Mt 642 Äänekosken silta	TA 2025	2027	15,0	-	1,0	14,0
Vt 15 Rantahaka (Kotka)—Kouvola	TA 2025	2029	122,0	-	1,0	121,0
Vt 21 Palojoensuu—Maunu	TA 2025	2027	30,0	-	1,0	29,0
Vt 23 Karvion kohta	TA 2025	2026	14,0	-	1,0	13,0
Vt 12 Mankala—Tillola	TA 2025	2030	92,0	-	1,0	91,0
Vt 8 parantaminen Kokkolan kohdalla, Kokkolan keskusta 1. vaihe	TA 2025	2027	13,0	-	1,0	12,0
Vt 8 ja st 724 Vaasan yhdystie 1. vaihe	TA 2025	2028	31,0	-	-	31,0
Karjalan radan kehittäminen	TA 2025	2028	90,0	-	10,5	79,5
Suupohjan radan suunnittelu	TA 2025		15,0	-	1,0	14,0
Uudet väylähankkeet yhteensä			422,0	-	17,5	404,5
Keskeneräiset ja uudet väylä- hankkeet yhteensä			2 249,4	742,0	373,7	1 142,6

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2025	2026	2027	2028—	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Keskeneräiset väylähankkeet	347 293	275 305	222 756	240 019	1 085 373
Uudet väylähankkeet	17 500	120 500	105 000	179 000	422 000
Menot yhteensä	364 793	395 805	327 756	419 019	1 507 373

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 695 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alennetaan uusien väylähankkeiden rahoitustasoa (HO 2023)	-70 000
CEF-tuet	9 500
CEF-tukien ennustemuutos	13 600
Digiradan kehitys- ja verifointivaihe	-3 000
Digiradan kehitys- ja verifointivaihe (RRF pilari2)	13 000
Espoon kaupunkirata	-6 220
Hailuodon kiinteä yhteys	4 000
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe (investointiohjelma)	23 800
Joensuun ratapihan parantaminen	-3 000
Karjalan radan kehittäminen (investointiohjelma)	10 500
Koverharin meriväylän syventäminen	2 410
Kt 68 välillä Edsevö—Pietarsaari (investointiohjelma)	3 000
Mt 180 Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen uusiminen	-35 000
Mt 642 Äänekosken silta (investointiohjelma)	1 000
Muu kehittämisen hankesuunnittelu	1 000
Määrärahatarpeen muutos	4 143
Rantaradan kehittäminen Karjaa—Kauklahti (investointiohjelma)	17 000
Riihimäki—Tampere pääradan kehittämisen suunnittelu (investointiohjelma)	5 500
Suupohjan radan suunnittelu ja korjaus (investointiohjelma)	1 000
Säästön aikaistus (Lisätoimet 2024)	-30 000
Tampereen henkilöratapiha (investointiohjelma)	27 000
Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen, 1. vaihe	-500
Tornio—Kolari sähköistys suunnittelu (investointiohjelma)	2 000
Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen	-20 400
Vaasan satamatien tiesuunnitelman laadinta (investointiohjelma)	500
Vt 12 Mankala—Tillola (investointiohjelma)	1 000
Vt 15 Kotkan sisääntulotie (Hyväntuulentie)	5 000
Vt 15 Rantahaka (Kotka)—Kouvola (investointiohjelma)	1 000
Vt 21 Palojoensuu—Maunu (investointiohjelma)	1 000
Vt 23 Karvion kohta (investointiohjelma)	1 000
Vt 3 ja vt 19 liittymäjärjestelyt Jalasjärvi, Kurikka	8 000
Vt 3 Moreenin eritasoliittymä, Hämeenlinna ja Janakkala	1 040
Vt 4 Hirvas—Rovaniemi—Vikajärvi -hankkeen suunnittelu	-300
Vt 4 Leivonmäen pohjoispuolella, Joutsa (investointiohjelma)	10 000
Vt 4 Oravasaaren eritasoliittymä (investointiohjelma)	5 000
Vt 4 Äänekoski—Viitasaari -tieosuuden kehittäminen	-9 200
Vt 5 Leppävirta—Kuopio (investointiohjelma)	11 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vt 6 Korian kohta	-3 500
Vt 8 Edsevö—Lepplax (investointiohjelma)	11 000
Vt 8 leventäminen välillä Bäckliden—Brännbacken (investointiohjelma)	400
Vt 8 parantaminen Kokkolan kohdalla, Kokkolan keskusta 1. vaihe (investointiohjelma)	1 000
Vt 9 Lievestuoreen kohdalla (investointiohjelma)	12 000
Vt 9 parantaminen ja st 562 Lentokentätien liikennejärjestelyt	14 800
Yhteensä	41 073

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	373 693 000
2024 II lisätalousarvio	40 878 000
2024 talousarvio	332 620 000
2023 tilinpäätös	441 082 000

(78.) *Eräät väylähankkeet* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2024 talousarvio	—
2023 tilinpäätös	—

79. *Elinkaarirahoitushankkeet* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 101 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää väyläverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta elinkaarihankkeina aiheutuviin menoihin.

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan tekemään aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Momentille budjetoidaan kaikkien elinkaarihankkeiden valtion rahoitusosuu-
den edellyttämät määrärahat. Vuonna 2025 momentilta rahoitetaan neljää elinkaarihanketta.

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2025 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
Keskeneräiset elinkaari-hankkeet						
E18 Muurla—Lohja	I LTA 2004	2008	700,0	580,9	26,5	92,6
E18 Koskenkylä—Kotka	TA 2010	2014	650,0	552,8	48,0	49,2
E18 Hamina—Vaalimaa	TA 2014/ IV LTA 2019	2018	550,0	210,0	25,0	315,0
E18 Muurla—Lohja, palvelu- tason nosto	IV LTA 2020		30,0	9,0	2,0	19,0
Yhteensä			1 930,0	1 352,7	101,5	475,8

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	2027	2028—	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	101 500	97 700	53 800	324 303	577 303

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 176 milj. euroa. Valtuuksien uusiminen aiheutuu hankkeiden etenemisen mukaan tehtävistä sopimuksista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-2 500
Yhteensä	-2 500

2025 talousarvio	101 500 000
2024 talousarvio	104 000 000
2023 tilinpäätös	108 000 000

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

Selvitysosa: Liikenteen ja viestinnän viranomaispalveluilla turvataan liikennejärjestelmän toimivuutta ja turvallisuutta sekä luodaan edellytyksiä liikennejärjestelmän ja siihen liittyvien palvelujen innovatiiviseen kehittämiseen. Viestintäpalveluja ja -verkkoja hyödynnetään merkittävässä osassa yhteiskunnan palveluiden tuottamisessa ja kulutuksessa. Digitalisaatiokehityksen myötä luodaan uusia liikenteen ja viestinnän palveluja, joille viestintäverkot luovat edellytykset.

20. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 19 886 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) saariston yhteysalusliikennepalveluihin ja niistä aiheutuviin kulutusmenoihin sekä selvityksiin ja tiedottamiseen
- 2) saariston yhteysalusliikenteen käyttämien laitureiden kunnostamiseen
- 3) yhteysalusliikennettä korvaavien yksityisluonteisten jääteiden kunnossapidon avustamiseen
- 4) aikaisempina vuosina myönnettyistä valtuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahasta saa myöntää avustuksia saariston kulkuyhteyksiä hoitaville liikenteenharjoittajille valtioneuvoston asetuksen (371/2001) mukaisin perustein.

Määräraha budjetoidaan avustusten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Saariston kehityksen edistämiseksi annetun lain (494/1981) mukaan valtion on pyrittävä huolehtimaan siitä, että saariston vakituksella väestöllä on käytettävissään kuljetuspalvelut.

Yhteysalusliikenne on Liikenne- ja viestintäviraston vastuulla olevaa liikennettä ja se kattaa lähes kaikki Saaristomeren ja Suomenlahden vakituisesti asutut saaret, joihin ei ole tieyhteyttä. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hankkii yhteysalusliikennepalvelut kilpailuttamalla. Yhteysalusliikenteen matkustajamäärän vuonna 2025 arvioidaan olevan n. 265 000. Kokonaispalvelusopimuksista aiheutuvat menot matkustajaa kohden ovat noin 59 euroa/matka ja yhteysalusreittien varrella olevaa vakinaista asukasta kohden n. 24 600 euroa vuodessa.

Avustuksilla pyritään säilyttämään kulkumahdollisuudet sellaisten saaristoalueiden asukkaille, joilla ei ole käytettävissään kiinteää tieyhteyttä tai varsinaista yhteysalusliikennettä. Avustus kohdistuu lähinnä Suomenlahden sekä Turunmaan saariston henkilö- ja tavarakuljetusten järjestämiseen.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksella on sopimukset yhteysalusliikennepalveluiden tuottamisesta Rymättylän, Hiittisten ja Kotka—Pyhtään reittialueilla vuosina 2024—2029.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 19 352 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 534 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yhteysalusliikenteen laiturien korjaukset	-500
Yhteensä	-500

2025 talousarvio	19 886 000
2024 talousarvio	20 386 000
2023 tilinpäätös	17 886 000

21. (31.20.55) Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 107 424 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) liikenteenharjoittajille maksettaviin korvauksiin julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten mukaisesti siten kuin palvelusopimusasetuksessa (EY) N:o 1370/2007 säädetään
- 2) liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) tarkoitettujen avustusten maksamiseen liikennepalvelujen käyttäjille
- 3) junaliikenteen palvelujen ostoihin
- 4) lentoliikenteen palvelujen ostoihin
- 5) alueellisen ja paikallisen liikenteen ostoihin ja lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin
- 6) suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukemiseen
- 7) keskusuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukemiseen
- 8) liikennepalveluiden kehittämishankkeisiin ja muihin liikenteen palvelujen käyttöä edistäviin menoihin sekä liikkumisen ohjaukseen.

Määrärahasta saa myöntää avustusta liikenteen palvelujen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (509/2018) mukaisesti kunnille ja muille yhteisöille.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Liikenne- ja viestintäministeriö oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) mukaisiin menoihin sekä eräisiin muihin joukkoliikenteen palvelujen tuottamiseen ja joukkoliikenteen edistämiseen ja kehittämiseen sekä liikkumisen ohjaukseen osoitettaviin menoihin.

Valtio korvaa alueellisia ostoja pääsääntöisesti suoraan liikenteenharjoittajille. Kunnat maksavat osuutensa kustannuksista. Bruttomallilla järjestettävän liikenteen osalta valtio saa lipputulot, jotka budjetoidaan valtion talousarvion tuloihin. Näiden tulojen lisäksi budjetoidaan myös valtakunnalliseen lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja. Vuoden 2025 osalta momentin mitoituksessa on otettu huomioon 1 500 000 euroa lipputuloina, jotka on budjetoitu tuloarviona momentille 12.31.10.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Junaliikenteen ostot	34 870
Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot ja kehittäminen	32 329
Suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki	9 750
Keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki	8 125
Lentoliikenteen ostot	21 000
Kehittämishankkeet	750
Liikkumisen ohjaus	600
Yhteensä	107 424

Junaliikenteen ostot

Valtakunnallisen henkilöjunaliikenteen palvelutason turvaamiseksi, laadun ja määrän kehittämiseksi sekä sopimuskonstruktion uudistamiseksi liikenne- ja viestintäministeriö on tehnyt VR-Yhtymä Oy:n kanssa sopimuksen junaliikenteen hankinnasta vuosille 2022—2030. Sopimuksen arvo yhdeksänvuotisella sopimuskaudella on 313 830 000 euroa. Valtuuden käytöstä aiheutuva määräraharahatarve/vuosi on 34,87 milj. euroa.

Henkilöjunaliikenteen hankinnan tavoitteena on ylläpitää junaliikenteen palvelutasoa ja joukko-liikenteen kulkutapaosuutta. Junaliikenteen ostoilla tyydytetään tarpeelliseksi arvioituja alueellisia ja valtakunnallisia matkustustarpeita siltä osin kuin näitä palveluja ei pystytä järjestämään markkinaehtoisesti ja siinä laajuudessa kuin vuosittain tarkoitukseen myönnettävä määräraha riittää. Ostoilla mahdollistetaan korkeampi palvelutaso kuin mihin pelkät suorat lipputulot antaisivat mahdollisuuden.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot ja kehittäminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset rahoittavat maaseudun peruspalveluluonteista julkista henkilöliikennettä. Lisäksi ne hankkivat alueensa liikennettä kilpailutetuilla sopimuksilla, joiden rahoitukseen kunnat voivat osallistua. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten myöntämän tuen perusteista säädetään liikenteen palvelujen valtionavustuksista annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Lisäksi rahoitusta käytetään lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen kehittämistoimien painopisteenä ovat liikenteen suunnittelu ja henkilökuljetusten koordinoinnin edistäminen ja kehittäminen.

Suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki

Valtio avustaa Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymää sekä Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseutujen liikennepalveluja MAL-sopimuksissa sovittujen liikenteen palvelujen kehittämistoimien osalta. Lisäksi valtio rahoituksellaan myötävaikuttaa siihen, ettei liittyminen julkisen henkilöliikenteen järjestämisestä vastaavaan viranomaiseen aiheuttaisi kunnalle kohtuutonta kustannustaakkaa.

Valtio avustaa suuria kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista.

Keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki

Valtio avustaa keskisuurten kaupunkiseutujen liikennepalveluja Jyväskylän, Kuopion ja Lahden MAL-sopimuksissa sovittujen liikenteen palvelujen kehittämistoimien osalta ja muita keskisuu-

ria kaupunkiseutuja edellyttäen, että ne ovat laatineet aiesopimuksen liikenteen palvelujen kehittämisestä. Valtio avustaa keskisuuria kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista.

Lentoliikenteen ostot

Lentoliikennettä voidaan ostaa paikkakunnille, joille matka-aika Helsingistä junalla on yli 3 tuntia. Suomen sisäistä lentoliikennettä kehitetään ensisijaisesti markkinaehtoisesti, mutta säännöllisen lentoliikenteen ostoilla turvataan huoltovarmuuden, vientiteollisuuden ja matkailun kannalta tärkeitä yhteyksiä. Myös paikalliset ja alueelliset tahot osallistuvat kyseisten yhteysvälien rahoittamiseen. Vuonna 2023 Helsingin ja Savonlinnan välisessä ostoliikenteessä matkusti noin 2 100 matkustajaa. Helsinki—Savonlinna -reitin säännöllisen lentoliikenteen sopimus on voimassa 13.11.2023—19.12.2025.

Vuonna 2021 käynnistynyt määräaikainen ostopalveluliikenne Joensuun, Jyväskylän, Kajaanin, Kemi-Tornion ja Kokkola-Pietarsaaren lentoasemien ja Helsinki-Vantaan lentoaseman välillä jatkuu määräaikaisesti maakuntien lentoyhteyksien turvaamiseksi. Sopimukset lentoliikenteen järjestämisestä viidelle maakuntakentälle ovat voimassa 29.4.2024—28.3.2026. Lentoliikenne Helsinki—Pori-välille kilpailutetaan Traficom ja Porin kaupungin toimesta ajalle 1.1.2025—27.3.2027.

Kehittämishankkeet

Valtakunnallisella strategisella kehittämistoiminnalla pyritään edistämään julkisen henkilöliikenteen toimintaedellytyksiä, kilpailukykyä ja houkuttelevuutta pitkällä aikavälillä. Kehittämishankkeiden valtion avustuksen edellytyksenä on, että valtionavustuksen saajat osallistuvat vähintään yhtä suurella panostuksella kustannuksiin ja että kehittämishankkeiden tulokset palvelevat myös valtakunnallisia kehittämistavoitteita.

Liikkumisen ohjaus

Liikkumisen ohjauksella myötävaikutetaan julkisen henkilöliikenteen ohella myös kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuden kasvattamiseen erityisesti kaupunkiseuduilla. Keinoina ovat mm. informaatio-ohjaus, markkinointi ja palvelujen kehittämisen tukeminen.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 80 900 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 26 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lentoliikennepalvelujen osto	5 000
Yhteensä	5 000
2025 talousarvio	107 424 000
2024 talousarvio	102 424 000
2023 tilinpäätös	118 724 000

22. Yöjunarungon vaunukaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 794 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää liikenne- ja viestintäministeriön ja VR-Yhtymä Oy:n välisen yöjunarungon vaunukaluston hankintaa koskevasta sopimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään v. 2022 lisätalousarviossa myönnetystä 40 000 000 euron valtuudesta yöjunarungon vaunukaluston hankinnasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Hankinta perustuu liikenne- ja viestintäministeriön ja VR-Yhtymä Oy:n väliseen sopimukseen, jonka perusteella VR-Yhtymä Oy hankkii uuden yöjunarungon vaunukaluston yöjunaliikenteen palvelutason parantamiseksi. Kyseessä on yhdeksän makuuvaunun ja kahdeksan autovaunun kokonaisuus.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	2027—	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	3 794	4 583	29 043	37 420

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yöjunarungon vaunukalusto (siirto momentilta 32.40.46)	3 794
Yhteensä	3 794

2025 talousarvio 3 794 000

43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 89 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain (1277/2007) mukaisen tuen maksamiseen kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen omistajalle tai aluksella varustamotoimintaa harjoittavalle työnantajalle.

Selvitysosa: Kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen omistajalle tai aluksella varustamotoimintaa harjoittavalle työnantajalle maksettava tuki vastaa ennakonpidätyksenalaista merityötuloa saaneiden yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisten merenkulkijoiden osalta merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä alukselta saamasta merityötulosta toimitettujen ennakonpidätysten sekä työnantajan merimieseläkevakuutusmaksun ja tapaturmavakuutusmaksun määrää. Muiden rajoitetusti verovelvollisten eli lähdeverotuksessa olevien merenkulkijoiden osalta tuki vastaa merenkulkijan alukselta saamasta palkkatulosta toimitetun lähdeveron ja työnantajan maksaman sairausvakuutusmaksun määrää.

Vuonna 2025 tukea maksetaan 1.7.2024—30.6.2025 välisenä aikana syntyneistä kustannuksista. Matkustaja-aluksilla, jotka saavat kuljettaa enemmän kuin 120 matkustajaa, tuki vastaa verohal-

linnolle maksettujen työnantajasuoritusten osalta ennakonpidätysten, työnantajan sairausvakuutusmaksujen sekä lähdeveron määrää ajalta 1.11.2024—31.10.2025.

Vuonna 2023 tukea maksettiin 64,2 milj. euroa. Kauppa-alusluettelossa arvioidaan vuonna 2025 olevan 105 tuen piiriin kuuluvaa alusta, joista 90 on lastialuksia ja 15 matkustaja-aluksia. Lueteloon merkittyjen alusten bruttovetoisuuden arvioidaan olevan yhteensä noin 1 800 000 tonnia.

2025 talousarvio	89 000 000
2024 talousarvio	89 000 000
2023 tilinpäätös	64 210 812

51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 28 541 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) yleiseen tieliikenteen turvallisuustoimintaan sekä kehittämishankkeisiin, kokeiluihin ja turvallisuustutkimukseen tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen myönnettävästä valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1207/2016) mukaisesti
- 2) vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikaista tukemisesta annetun lain (1289/2021) mukaisen avustuksen maksamiseen
- 3) valtionavustuksen maksamiseen rautatieliikenteen ammattikoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin
- 4) Saimaan alueen luotsaukseen luotsauslain (561/2023) mukaisen luotsauksen hintatuen maksamiseen ja luotsausvalmiuden ylläpidosta luotsausyhtiölle aiheutuviin välttämättömiin kustannuksiin
- 5) sanomalehtien määräaikaiseen jakelutukeen
- 6) Merenkurkun laivaliikenteen tukemiseen päästökaupasta aiheutuvien kustannusten vähentämiseksi
- 7) Naantali—Ahvenanmaa yhteysvälin tukemiseen huoltovarmuuden kannalta kriittisen tavara-liikenteen jatkumiseksi

Määräraha budjetoidaan kohtien 1) ja 3) osalta maksatuspäätösperusteisena.

Vuonna 2021 henkilöautojen romutuspalkkiosta ja sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta annetun lain (971/2017) mukaisen avustuksen maksamiseen budjetoitua määrärahaa saa käyttää myös kohdan 2) mukaisiin menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Sanomalehtien määräaikainen jakelutuki	15 000 000
Tieliikenteen turvallisuustoiminta	9 500 000
Merenkurkun laivareittien tukeminen saaripoikkeuksen käyttöönnoton johdosta	2 000 000
Rautatieliikenteen ammattikoulutus	841 000

Käyttösuunnitelma (euroa)

Saimaan alueen luotsauksen hintatuki ja luotsausvalmiuden ylläpito	900 000
Huoltovarmuuskriittisen tavaraliikenteen turvaaminen yhteysvälillä Naantali—Ahvenanmaa	300 000
Yhteensä	28 541 000

Selvitysosa: Laki postilain muuttamisesta ja sanomalehtien jakelun tuesta kevensi yleispalvelukirjeiden jakelupäiviä kolmeen päivään koko maassa. Tiedonvälitystä tuetaan kilpailutettavalla ja määräaikaaisella valtionavustuksella, jonka tarkoituksena on varmistaa sanomalehtien jakelun jatkuminen myös haja-asutusalueilla, joilla ei ole varhaisjakeluverkkoa.

Tieliikenteen turvallisuustoiminnan määräraha edistetään tieliikenteen turvallisuutta koskevien liikennepoliittisten tavoitteiden toteutumista. Määräraha perustuu vakuutusyhtiöiltä kerättävään liikenneturvallisuusmaksuun. Liikenneturvallisuusmaksu on 1,3 prosenttia vakuutusyhtiön vuosittain liikennevakuutuksesta saamasta maksutulosta ja se tuloutetaan momentille 11.19.05.

Rautatiealan koulutuksen määräraha on tarkoitettu rautatiealan toimijoista riippumattomalle ja laaja-alaista rautatiealan ammatillista koulutusta eri tehtäviin tarjoavalle oppilaitokselle tai osakeyhtiölle.

Luotsauslain mukaan Saimaan kanavalla ja Saimaan vesistöalueella peritään alennettuun yksikköhintaan perustuvaa luotsausmaksua. Alennettu yksikköhinta on enintään kaksi kolmasosaa varsinaisesta yksikkö hinnasta. Tämän johdosta liiketaloudellisesti kannattamatonta Saimaan alueen lakisääteistä luotsausta varten on tarkoitus maksaa momentin mukaista hintatukea luotsauspalveluja tuottavalle yhtiölle. Luotsausmatkat ovat Saimaan alueella huomattavasti pidemmät kuin meriliikenteessä. Yleisen luotsausmaksun ja Saimaan luotsausmaksun välistä erotusta korvataan siten, että se on enintään Saimaan alueen (ml. kanava) alijäämän suuruinen. Lisäksi määräraha korvataan luotsausvalmiuden ylläpidosta luotsausyhtiölle aiheutuvia välttämättömiä kustannuksia.

Suomi soveltaa aikarajoitettua saaripoikkeusta EU:n meriliikenteen päästökauppajärjestelmän puitteissa. Huoltovarmuuden kannalta on tärkeää, että Merenkurkun laivaliikennettä tuetaan päästökaupan tuomien kustannusten vähentämiseksi samalla tai saaripoikkeusta vastaavalla tavalla. Tämä varmistaa meriliikenteen päästöjen vähentämisen sekä vaihtoehtojen vähäpäästöisten polttoainevaihtoehtojen kehittämisen.

Naantali—Långnäs yhteysvälillä kulkee viikoittain 1 925 tonnia rahtia, josta noin 75 % on nk. vaarallisten aineiden kuljetuksia (VAK). Naantali—Ahvenanmaa yhteysvälille kohdistettavalla tuella varmistetaan huoltovarmuuden kannalta kriittisen tavaraliikenteen jatkuminen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallinen omarahoitusosuus pk-yritysten kyberkompetenssihankkeisiin (siirto momentille 31.01.02)	-750
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-300
Yhteensä	-1 050

2025 talousarvio	28 541 000
2024 II lisätalousarvio	60 080 000
2024 talousarvio	29 591 000
2023 tilinpäätös	36 074 000

60. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 609 681 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) 3 §:n nojalla rahastoon tehtävään siirtoon.

Selvitysosa: Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) 3 §:n mukaan rahastolle suoritetaan korvaus valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta Yleisradio Oy:stä annetun lain (1380/1993) 7 §:ssä säädetyn julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi. Määrärahan suuruus tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti. Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain 5 §:n mukaan rahaston varoista käytetään Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen vuosittain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu määrä. Varoja voidaan käyttää myös Yleisradio Oy:stä annetun lain 6 a §:ssä tarkoitetun ennakoarvioinnin laatimisesta aiheutuvien palkkioiden maksamiseen ja rahaston hallinnoimiseen. Rahaston varoja voidaan käyttää muutoinkin televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen.

Rahastoon tehtävä siirto Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi rahoitetaan yleisradioverolla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistukset	16 029
Yhteensä	16 029

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	609 681 000
2024 talousarvio	593 652 000
2023 tilinpäätös	575 802 000

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimenpiteillä tuetaan kestäväää talouskasvua, joka edistää talouspoliittisesti vahvaa ja välittävää yhteiskuntaa.

Kestävä kasvu kytkee yhteen hallinnonalalla harjoitettavat politiikka-alueet, joita ovat erityisesti innovaatio- ja elinkeinopolitiikka, työllisyys-, yrittäjyys-, kuluttaja-, kilpailu-, alue-, luonnonvara-, energia- ja ilmastopolitiikka sekä työperusteista maahanmuuttoa, työelämän kehittämistä ja maahanmuuttajien kotoutumista koskevat politiikka-alueet. Hallinnonalan politiikka-alueet tarjoavat perustaa hallitusohjelman mukaiselle tavoitteelle, jolla mahdollistetaan kilpailukykyinen ja yrittäjämysteinen Suomi, joka houkuttelee investointeja sekä turvallinen Suomi, jolla on huoltovarmuudesta nouseva kyky vastata kriiseihin.

Taloudellisesti vahvan Suomen keskeisin haaste on kääntää velkaantuminen laskuun, saavuttaa 80 prosentin työllisyysaste vuoteen 2031 mennessä ja nostaa t&k-menojen osuus 4 prosenttiin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä. Globaalien arvoverkoston murroksessa huoltovarmuuden turvaaminen on noussut entistä tärkeämmäksi strategiseksi kysymykseksi. Toisaalta Suomen elinkeinoelämän toimijoilla on erinomaiset mahdollisuudet hyötyä globaalista puhtaan siirtymän ja uuden teknologian ennustetusta investointiaallosta, mikä tarjoaa vahvat edellytykset teollisuuden uudistumiselle ja vahvistumiselle.

Yritysten pääsy maailmanmarkkinoille ja kilpailukyky niillä on ratkaisevan tärkeää. Menestyvät yritykset työllistävät, maksavat kilpailukykyisiä palkkoja ja investoivat tulevaisuuden kasvun edellytyksiin. Työ- ja elinkeinoministeriö tekee työtä eurooppalaisten sisämarkkinoiden toimivuuden edistämiseksi ja edistää hallinnonalan toimenpitein yritysten markkinoille pääsyä myös kolmansien maiden kasvumarkkinoille. Työ- ja elinkeinoministeriö edistää kotimarkkinoiden toimivuutta ja kilpailullisuutta, mikä osaltaan vahvistaa yritysten kykyä menestyä myös kansainvälisillä markkinoilla.

Yritysten menestys perustuu osaavaan työvoimaan ja sen riittävyyteen sekä kykyyn hyödyntää uutta teknologiaa ja muuta osaamista kansainvälisen liiketoiminnan kasvattamisessa. Nopeasti muuttuva toimintaympäristö edellyttää myös kykyä ennakoida ja reagoida markkinoiden ja arvoverkoston muutoksiin. Tki-toimintaan ja -yhteistyöhön pitkäjänteisesti kannustava ja ennakoitava kansallinen innovaatiojärjestelmä luo edellytyksiä yritysten uudistumiselle ja kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistumiselle ja houkuttelee sekä kotimaisia että ulkomaisia sijoittajia ja tki-investointeja, osajia ja yrityksiä. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimijat kannustavat yrityksiä vaikuttavuudeltaan kunnianhimoiseen ja aiempaa riskipitoisempaan t&k-toimintaan.

sekä monialaiseen yhteistyöhön tutkimusorganisaatioiden ja muiden tki-toimijoiden kanssa kotimaassa ja kansainvälisesti. Tavoitteena on uuden teknologian ja osaamisen kehittäminen, soveltaminen sekä erilaisten osaamisten yhdistäminen ja laaja hyödyntäminen kestävää talouskasvua ja yhteiskunnan hyvinvointia tukien.

Suurten yritysten uudistuminen ja menestys ovat tärkeitä koko talouden kasvun kannalta. Pitkäjänteisellä teollisuuspolitiikalla huolehditaan logistisesta kilpailukyvyistä, saavutettavuudesta ja markkinoiden toimivuudesta, jolla houkutellessa investointeja ja turvataan kasvuhakuisten ja vientiin tähtäävien yritysten määrän kasvu. Yhtä lailla myös yritystoiminnan edellytysten turvaaminen kaikenkokoisissa yrityksissä tukee koko talouden kasvua. Työ- ja elinkeinoministeriö edistää laaja-alaisesti yrittäjyyttä ja kasvua. Ekosysteemisessä ja monenkeskistä yhteistyötä painottavassa lähestymisessä olennaista on erikokoisten yritysten, tutkimusorganisaatioiden ja muiden tki-toimijoiden, kuten kaupunkien, sitoutuminen yhteistyöhön pitkäjänteisesti.

Rahoituksen saatavuus ja pääomamarkkinoiden toimivuus tukevat kasvua. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan koottavalla erityisrahoitusyhtiö ja -instrumenttitoteutuksella täydennetään markkinapuutealoilla yksityisen rahoitus- ja pääomamarkkinan toimintaa. Tavoitteena hallitusohjelman mukaan on, että valtion pääomasijoitustoimintaa tehostetaan keskittämällä Business Finland Venture Capital Oy, Ilmastorahasto Oy ja Oppiva Invest Oy osaksi Suomen Teollisuussijoitus Oy:tä. Uudelle yhtiölle annetaan muun muassa aikaisempaa vahvempi kasvuun ja uudistumiseen ja investointien edistämiseen keskittyvä teollisuuspoliittinen tehtävä. Julkisella vienninrahoituksella turvataan suomalaisyritysten tasavertaiset kilpailuolosuhteet globaaleilla markkinoilla sekä edistetään vientiä ja työllisyyttä. Hallitusohjelman mukaan vahvistetaan viennin edistämisen rakenteita ja Finnveran vientiä tukevaa roolia. Toteutetaan Finnvera Oyj:tä koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus, mitä koskeva hallituksen esityksen valmistelu on käynnissä.

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää työmarkkinoiden toimivuutta ja työelämän kehittymistä. Tavoitteena on nostaa työllisyyttä vähintään 100 000 työllisellä vuoteen 2027 mennessä. Tämän saavuttamiseksi helpotetaan työllistämistä, kehitetään kansainvälistä rekrytointia, lisätään paikallista sopimista työmarkkinoilla ja jatketaan työvoimapalvelujen uudistamista. Uudistamalla työelämän lainsäädäntöä muun muassa työllistämisen esteiden purkamisella on keskeinen osa työmarkkinoiden toimivuutta.

Uuden osaamisen luominen, työvoiman osaamisen joustavuus ja osaavan työvoiman riittävyys tulevat olemaan kilpailukyvyn ytimessä. Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen on välttämätöntä yritysten toimintaedellytysten turvaamisessa. Kotimaisen työvoiman työllisyysasteen noston ohella hallinnonalan toimijat edistävät työperusteista maahanmuuttoa elinkeinoelämän ja investointien tarpeisiin painopisteinä korkeakoulutetut ja työvoimapula-alat.

Puhdas siirtymä voi luoda Suomeen runsaasti uutta elinkeinoelämää ja työpaikkoja, mutta sen toteuttamiseksi tarvitaan uutta, eri toimialoja yhdistävää osaamista. Luonnonvaroihin, puhtaaseen siirtymään ja niiden osaamiseen liittyvät työllistämismahdollisuudet hyödynnetään myös alueellisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala työskentelee valtakunnan eri alueiden kestävää talouskasvua ja elinvoimaa parantavien erityisvahvuuksien hyödyntämiseksi. Työ- ja elinkeinohallinto

edistää kaupunkien kanssa kumppaneina talouden vauhdittamista työllisyyden, innovaatiopolitiikan ja kansainvälistymisen keinoin.

Hallinnonala uudistaa myös toimintatapojaan ja edistää yritysten toimintamahdollisuuksia tarjoamalla helppokäyttöisiä ja ensisijaisesti digitaalisia, liiketoimintalähtöisiä palveluekosysteemejä ja osallistamalla myös yritykset palvelujen kehittämiseen. Eurooppalaisten rahoitusinstrumenttien hyödyntäminen on osa kasvustrategiaa.

Puhtaan talouden kasvattamiseksi ja hiilineutraalisuuden saavuttamiseksi on edistettävä teollisuuden puhdasta siirtymää ja sitä palvelevia investointeja. Hallitusohjelman mukaisesti valmistellaan hiilinegatiivisuutta tavoitteleva uusi energia- ja ilmastostrategia. Puhtaan siirtymän varmistamiseksi tarvitaan myös investoimista uusiutuvaan ja fossiilittomaan energiatuotantoon ja uusiin energiaratkaisuihin tki-rahoituksen tuella. Sähköntuotanto moninkertaistetaan, hintavaihteluja hillitään ja toimintavarmuus varmistetaan. Samalla uusien energiaratkaisujen ja puhtaiden teknologioiden kaupallistaminen kytketään osaksi suomalaista kasvupolitiikkaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö tavoittelee elinkeinoelämän uudistumista ja alueiden elinvoiman vahvistumista, työllisyysasteen nousua ja osaavan työvoiman saatavuuden paranemista sekä puhtailta investoinneilla ilmastotavoitteiden edistämistä. Talouden taantuman takia arvio työllisyysasteen kehityksestä vuosina 2024—2025 on kuitenkin heikko.

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa toimialalleen alustavasti seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2025:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma/arvio	2024 arvio	2025 arvio
Elinkeinoelämä uudistuu ja alueiden elinvoima vahvistuu			
— Viennin määrän muutos (%)	-1,7	0	3,6
— Investointien muutos vuoden takaisesta (%)	-4,2	0	5,4
— T&k-menot/BKT (%)	2,9	3,1	3,2
Työllisyys kasvaa ja osaavan työvoiman saatavuus paranee			
— Työllisyysaste, 15—64-v. (%)	73,6	72,8	73,1
— Työttömyysaste, 15—74-v. (%)	7,2	8,4	7,6
— Ulkomailla syntyneiden työllisyysaste (%)	67,7	67,5	67,7
Puhtaat investoinnit edistävät ilmastotavoitteita			
— Fossiilivapaan energian osuus kokonaiskulutuksesta (%)	70,2	72	74

Sukupuolten tasa-arvo

Alueiden kehittämisen suunnittelujärjestelmässä otetaan huomioon eri väestöryhmien tarpeet alueiden kehittämisen kokonaisuudessa. Sukupuolten tasa-arvon toteuttamisen varmistamiseksi kiinnitetään erityistä huomiota sukupuolten osallistumisen turvaamiseksi suunnittelujärjestelmään kuuluvien toimielinten toimintaan. Alueiden hyvinvoinnin kannalta sukupuolten tasa-arvon edistäminen on myös alueen kilpailukykyyn ja vetovoimaisuuteen liittyvä kysymys, joka liittyy niin tasapainoisen väestörakenteen kuin työpaikkojen, yritystoiminnan, palvelujen ja alueen vetovoimaisuuden säilymiseen.

Maahanmuuttajanaiset nostetaan kotoutumis- ja työllisyystoimien erityiseksi kohderyhmäksi vahvistamaan heidän osallisuuttaan työelämässä ja muussa yhteiskunnassa.

Työelämän tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistetään mm. työllisyyden ja yrittäjyyden toimenpiteiden avulla. Työvoimapalveluiden uudistusten jatkamisella tuetaan työllistymistä. Tehokkaila työvoima- ja yrityspalveluilla rohkaistaan osaamisen uudistamiseen ja ammatilliseen liikkuvuuteen, mikä on olennaisen tärkeää erityisesti rakennemuutostilanteissa.

Eräitä tunnuslukuja sukupuolen mukaan

	2022 Naiset	2022 Miehet	2023 Naiset	2023 Miehet
Työttömät työnhakijat (%)	46	54	42	58
Työvoimakoulutuksen aloittaneet (%)	50	50	51	49
Työvoimapalveluissa aloittaneet				
— kotoutumiskoulutus (%)	66	34	68	32
— palkkatuettu työ (%)	45	55	44	56
— starttiraha (%)	53	47	55	45
Omaehtoisen opiskelun aloittaneet (%)	62	38	62	38

Uuden ohjelmakauden EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmassa Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 sukupuolten tasa-arvo on huomioitu läpileikkaavana periaatteena. Sen lisäksi, että tasa-arvoa edistetään kaikissa hankkeissa, voidaan rahoittaa myös hankkeita, joiden pääasiallisena tavoitteena on sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen. Hankkeiden tulee noudattaa EU:n perusoikeuskirjan mukaisia oikeuksia ja periaatteita ml. sukupuolten tasa-arvo. Kaikissa jäsenmaissa pitää lisäksi seurata tasa-arvoa edistävien hankkeiden rahoitusosuutta yhtenevän luokittelujärjestelmän mukaisesti.

Kestävä kehitys

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävää kasvua ja kehitystä sekä globaaleja kestävä kehityksen tavoitteita (Agenda 2030). Ministeriö on raportoinut vastuullisuusraportissaan em. SDG-tavoitteista seuraavat: uusiutuva energia (SDG7), ihmisarvoinen työ ja kestävä kasvu (SDG8), innovaatiot ja kestävä teollistuminen (SDG9) sekä ilmastomuutoksen torjunta (SDG13).

Johdonmukainen energia- ja ilmastostrategia ja -politiikka ovat keskeinen osa kestävä kehitystä. Päästöttömillä ja vähäpäästöisillä investoinneilla rakennetaan pohjaa hiilineutraalille yhteiskunnalle. Ministeriö myös tukee ympäristöä ja hyvinvointia palvelevia innovaatioita sekä edistää uusia ja kansainvälisesti kiinnostavia kestävä kehityksen kiertotalous- ja vähähiilisyysratkaisuja. Pitkällä aikavälillä vähähiiliset ratkaisut edistävät myös kestävä talouskasvua ja kestävä työllisyyttä.

Sosiaalinen ja alueellinen oikeudenmukaisuus otetaan huomioon politiikan toteutuksessa. Ministeriö suojaa osaavaa työvoimaa muuttuvilla työmarkkinoilla, edistää työelämän monimuotoisuutta ja syrjimättömyyttä, ehkäisee rekrytointisyrjintää sekä vahvistaa harmaan talouden torjuntaa.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 ohjelmakaudella 30 % Suomen EAKR-rahoituksesta kohdistuu EU:n toimintapoliittiseen tavoitteeseen Vihreämpi ja

vähähiilisempi Eurooppa. Lisäksi EAKR-toimenpiteiden rahoituksesta 35 % tulee kohdistua ilmastotoimenpiteisiin, mikä on siten viisi prosenttiyksikköä EU:n minimitasoa kunnianhimoisempi tavoite. Tämän lisäksi kaikki oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF) rahoitettavat hankkeet katsotaan komission linjauksen mukaisesti täysimääräisesti ilmastotoimenpiteiksi.

Vuonna 2025 energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoon käytetään 14,1 milj. euroa energiaturvavuutta. Uusiutuvan energian tuotantotukeen arvioidaan käytettävän noin 234 milj. euroa.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi uusiutuvien polttoaineiden käytön edistämistä liikenteessä annetun lain muuttamisesta, biopolttoaineista, bionesteistä ja biomassapolttolaitteista annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta sekä eräiden polttoaineiden elinkaarenaikaisten kasviuunikaasupäästöjen vähentämistä annetun lain kumoamisesta	11.08.07 ja 32.01.09
Hallituksen esitys laiksi fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupasta	12.32.21 ja 32.01.09
Hallituksen esitys työvoimapolttolaitteiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta	28.90.30
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi	32.01.01 ja 32.01.09
Hallituksen esitys merimiespalvelulain muuttamisesta	32.01.51
Hallituksen esitys eduskunnalle paikallisen sopimisen edistämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 85/2024 vp)	33.02.07

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
32.01	Hallinto		
	— lainojen hyväksymisvaltuus (turvavarastolainat)	8,400	8,400
	— myöntämisvaltuus	0,034	0,034
32.01.04	<i>Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v)		
	— rahoitusvaltuus	-	18,000
32.01.41	<i>Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin</i> (arviomääräraha)		
	— rahoitusvaltuus	10,000	35,500
32.20.40	<i>Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen</i> (arviomääräraha)		
	— rahoitusvaltuus	469,796	540,523
32.20.41	<i>Energiatuki</i> (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	68,600	14,100
32.20.42	<i>Puhtaan energian Suomen -kärkihankkeet</i> (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	-	140,000
32.20.46	<i>Laivanrakennuksen innovaatiotuki</i> (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	1,500	-

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
32.20.47	<i>Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkaus- infrastruktuurin edistäminen (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	10,000	-
32.20.83	<i>Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	156,823	156,823
32.30.42	<i>Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	10,500	-
32.30.64	<i>EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakenne- politiikan ja muihin koheesipolitiikan ohjelmiin (arvio- määräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	379,462	376,463
32.40.82	<i>Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	1 000,000	1 000,000

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Hallinto	990 430	1 003 459	737 539	-265 920	-27
01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	39 247	40 599	37 193	-3 406	-8
02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	217 678	220 398	237 351	16 953	8
(03.) Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	290 426	287 447	—	-287 447	-100
04. Geologian tutkimus- keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 400	33 578	37 997	4 419	13
05. Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomäärä- raha 3 v)	104 498	99 326	92 750	-6 576	-7
06. Kilpailu- ja kuluttaja- viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 846	20 309	20 471	162	1
07. Patentti- ja rekisteri- hallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	9 836	14 661	15 729	1 068	7
08. Turvallisuus- ja kemikaali- viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 301	23 534	23 189	-345	-1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 087	10 460	11 815	1 355	13
10. Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	43 500	25 200	8 582	-16 618	-66
20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	5 621	6 139	4 439	-1 700	-28
29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	63 071	62 072	51 072	-11 000	-18
40. Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistävälle toimijoille (siirtomääräraha 3 v)	4 421	3 183	2 913	-270	-8
41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)	6 529	16 020	40 750	24 730	154
49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	97 020	118 055	131 259	13 204	11
(50.) Valtionavustus kuluttajajärjestölle (kiinteä määräraha)	1 472	—	—	—	0
51. Valtion osuus merimiespalvelutoiminnasta (arviomääräraha)	2 477	2 572	1 550	-1 022	-40
53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	400	400	400	—	0
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	18 590	19 456	20 029	573	3
95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	10	50	50	—	0
20. Uudistuminen ja vähähiilisyys	813 225	1 629 573	1 448 998	-180 575	-11
20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 400	3 400	3 400	—	0
40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	326 283	543 673	520 110	-23 563	-4

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
41. Energiatuki (arviomääräraha)	66 340	449 637	364 061	-85 576	-19
42. Puhtaan energian Suomen -kärkihankkeet (arviomääräraha)	—	—	—	—	0
43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)	117 706	150 000	150 000	—	0
46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)	11 189	25 500	15 050	-10 450	-41
47. Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (arviomääräraha)	21 500	0	2 000	2 000	0
48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)	75 332	309 131	234 097	-75 034	-24
49. InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus (arviomääräraha)	—	—	14 100	14 100	0
(50.) EU-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus tutkimus- ja kehittämistoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	—	552	—	-552	-100
83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	166 851	143 680	146 180	2 500	2
(87.) Pääomalainat teollisuuden uudistumiseen ja yritysvetoisten liiketoimintakosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)	3 625	4 000	—	-4 000	-100
(88.) Pääomasijoitus Ilmasto-rahasto Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	—	—	—	—	0
(89.) Pääomasijoitus Lääkekehityskeskus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	20 000	—	—	—	0
30. Työllisyys ja yrittäjyys	802 477	998 052	681 191	-316 861	-32
(32.) Valtionavustus kunnille Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen (siirtomääräraha 2 v)	—	5 847	—	-5 847	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
(33.) Turveyrittäjien avustaminen (siirtomääräraha 2 v)	20 585	—	—	—	0
(35.) Valtion korvaus kunnille TE -palvelu-uudistuksen muutuskulujen kattamiseen (kiinteä määräraha)	—	34 000	—	-34 000	-100
38. Ansioturvaan liittyvien työttömyysturvatehtävien ja ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan alueellisen linjauksen laadintaan liittyvien tehtävien hoitaminen Ahvenanmaan maakunnassa (siirtomääräraha 2 v)	—	—	30	30	0
40. Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	11 921	10 807	11 832	1 025	9
(41.) Valtionavustus Työkanava Oy:n toimintaan (siirto- määräraha 3 v)	10 000	5 000	—	-5 000	-100
42. Yritysten kehittämis- hankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	12 107	10 200	5 300	-4 900	-48
44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	6 300	6 300	5 300	-1 000	-16
(51.) Julkiset työvoima- ja yritys- palvelut (siirtomääräraha 2 v)	217 670	183 971	—	-183 971	-100
52. Palkkaturva (arviomäärä- raha)	36 013	33 460	33 460	—	0
(55.) Toimet työurien pidentämiseksi (arviomäärä- raha)	1 067	58 500	—	-58 500	-100
64. EU:n ja valtion rahoitus- osuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	470 426	643 967	619 269	-24 698	-4
(87.) Pääomasijoitus Työkanava Oy:lle (siirtomääräraha 2 v)	7 000	—	—	—	0
95. Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomäärä- raha)	9 388	6 000	6 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
40. Yritysten erityisrahoitus	514 151	211 656	262 099	50 443	24
42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)	1 150	900	800	-100	-11
(43.) Yritysten kustannustuki (siirtomääräraha 2 v)	—	500	—	-500	-100
(46.) Yöjunarungon vaunukaluston hankinta (arviomääräraha)	490	2 090	—	-2 090	-100
47. Finnvera Oyj:n tappio- korvaukset (arviomääräraha)	22 692	65 436	47 769	-17 667	-27
48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alus- luotoille (arviomääräraha)	78 608	142 700	112 500	-30 200	-21
(49.) Takautuvasti maksettava sähköhyvitys (arviomääräraha)	288 000	—	—	—	0
60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	13 133	20	1 020	1 000	5000
82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)	0	10	10	—	0
88. Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	—	—	100 000	100 000	0
(89.) Pääomasijoitus Business Finland Venture Capital Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	110 000	—	—	—	0
(95.) Tuotonvaihtosopimus- ja suojausmenot (arviomääräraha)	77	—	—	—	0
50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen	182 831	389 101	501 333	112 232	29
03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	7 241	4 851	2 559	-2 292	-47
30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)	175 590	384 250	498 774	114 524	30
Yhteensä	3 303 114	4 231 841	3 631 160	-600 681	-14
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	10 854	10 322	5 823		

01. Hallinto

Valtuus

Luottolaitosten varoista myönnettävien eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 4 §:n mukainen turvavarastointilainojen korkohyvityksen enimmäismäärä on 5 %. Uusia turvavarastolainoja saa hyväksyä vuonna 2025 enintään 8 400 000 euroa.

Turvavarastolain (970/1982) 7 §:n mukaisia varastoavustuksia saa myöntää vuonna 2025 enintään 34 000 euroa.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa yhdessä hallinnonalan yksiköiden kanssa toimenpiteitä, joilla tuetaan talouskasvua, jonka tulee olla sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä. Talouskasvun perustana on menestyvä yritystoiminta, joka innovoi, työllistää ja luo hyvinvointia Suomeen. Hallinnonalan toimijoiden tavoitteena on rakentaa toimintaympäristö, jolla luodaan toimintaedellytyksiä kansainvälisen kilpailukyvyyn ja talouden kestäväen kasvun vahvistumiselle.

Suomen taloudellisen menestyksen ja suomalaisyritysten kasvuedellytysten kannalta on keskeistä huolehtia siitä, että yritysten säädösympäristö on toimiva ja kilpailukykyinen. Hallinnonalalla toteutetaan kokonaisvaltaisesti toimenpiteitä, joilla Suomi kehittyy houkuttelevaksi ja kilpailukykyiseksi maaksi tehdä työtä ja yrittää. Yritysten kasvuedellytyksiä vahvistetaan purkamalla niitä rajoittavaa tai hidastavaa sääntelyä. Talouden kilpailullisuutta kasvatetaan ja markkinaehtoisen liiketoiminnan harjoittamisen edellytyksiä parannetaan.

Yrityksiä kannustetaan uudistumaan ja kasvattamaan puhdasta siirtymää tukevaa kansainvälistä liiketoimintaa uuden osaamisen, teknologian ja monialaisen yhteistyön avulla sekä hyödyntäen uusia arvionluonnin lähteitä ja digitalisaatiota. Yritysten, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muiden TKI-toimijoiden yhteistyötä vahvistetaan kansainvälisesti kilpailukykyisten ekosysteemien kasvattamiseksi strategisesti merkittävillä kasvualoilla. Yhteistyöllä kasvatetaan osaamista ja edellytyksiä markkinoita muuttavien innovaatioiden kehittymiselle ja vahvistetaan tutkimustulosten laajaa hyödyntämistä. Oleellista on kyetä tekemään kansallisia valintoja teemoista ja aiheista, joihin kansallisten innovaatio-, teollisuus- ja elinkeinopolitiikkojen voimavaroja strategisesti kohdennetaan.

Suomalaisten yritysten menestymistä globaaleilla markkinoilla tuetaan auttamalla yrityksiä tunnistamaan kansainvälisiä liiketoimintamahdollisuuksia, pääsemään osaksi globaaleja arvoverkostoja ja ekosysteemejä sekä rakentamaan kansainvälisiä kumppanuuksia. Tavoitteena on kasvuhakuisten, työllistävien ja vientiin tähtäävien yritysten määrän kasvu sekä teollisten työpaikkojen säilyminen Suomessa. Talouden ja viennin kivijalkaa vahvistetaan toteuttamalla toimia, joilla muun muassa merkittävästi lisätään kasvavien keski suurten yritysten määrää vuosikymmenen loppuun mennessä.

Innovaatiot ja toimiva aineettoman omaisuuden suojajärjestelmä ovat keskeisiä suomalaisyritysten kasvun ja kansainvälisen kilpailukyvyyn kannalta. Toimiva ja kilpailukykyinen aineettomien oikeuksien järjestelmä varmistaa yritysten innovaatioiden ja muun aineettoman omaisuuden suojan ja hyödyntämisen sekä oikeuksien tehokkaan täytäntöönpanon Suomessa ja kansainvälisesti.

Toimivat työmarkkinat ja ajanmukainen — työnantajien, työntekijöiden ja yritysten tarpeet huomioon ottava — työlainsäädäntö, osaava työvoima sekä hyvä työelämän laatu ovat yritysten kilpailuetuja. Yritysten tasapuolisista kilpailuedellytyksistä huolehditaan mm. työlainsäädännön keinoin. Paikallisen sopimisen edellytyksiä parantamalla sekä yritysten toimintaedellytyksiä ja kasvuhalukkuutta edistämällä helpotetaan tavoitetta nostaa työllisyysastetta. Työnantajien hallinnollista taakkaa pyritään keventämään lupa- ja ilmoitusmenettelyjä karsimalla.

Kansallisen huoltovarmuuden strateginen tavoite on turvata kriittisten infrastruktuurien, tuotannon ja palveluiden toimivuus siten, että ne kykenevät täyttämään väestön, talouselämän ja maanpuolustuksen välttämättömimmät perustarpeet kaikissa olosuhteissa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat tavoitteet vuodelle 2025:

Henkilötyövuodet ja kokonaistyötyytyväisyys

	Henkilötyövuodet			Kokonaistyötyytyväisyys (1—5)		
	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Työ- ja elinkeinoministeriö	437	435	431	3,6	> 3,6	> 3,6
ELY-keskukset	3 453	3 200	3 200	3,9	> 3,7	> 3,7
Työ- ja elinkeinotoimistot	4 761	4 500	-	3,6	> 3,5	-
Geologian tutkimuskeskus	453	445	450	3,8	3,85	3,85
Business Finland ¹⁾	717	695	663	3,5	3,5	3,7
Kilpailu- ja kuluttajavirasto	231	230	225	> 3,8	> 3,8	> 3,8
Patentti- ja rekisterihallitus	423	439	443	4,1	4,0	4,0
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto	279	278	270	3,7	3,9	> 3,5
Energia- ja ympäristövirasto	100	100	126	4,0	> 4,0	> 4,0
	10 854	10 322	5 808	3,7	> 3,7	> 3,7

¹⁾ Luvut sisältävät Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin ja Business Finland Oy:n henkilötyövuodet.

01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 37 193 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n sisäasioiden rahastoon kuuluvasta Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta (AMIF) rahoitettavista hankkeista aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Määrärahasta on varattu

- 1) 50 000 euroa energianinfrastruktuuri-investointeihin (RRF pilari1)
- 2) 50 000 euroa investointeihin uuteen energiateknologiaan (RRF pilari1)
- 3) 66 000 euroa vähähiilisen vedyn sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen (RRF pilari1)
- 4) 40 000 euroa tukiviranomaisroolin voimavaroihin (REPowerEU)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa Suomen yrittäjyyden ja innovaatiotoiminnan toimintaympäristöstä, työmarkkinoiden toimivuudesta sekä alueiden kehittymisestä. Ministeriö johtaa ja ohjaa kasvu- sekä elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa, työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaa, kuluttaja- ja kilpailupolitiikkaa, alue-, energia- ja ilmastopolitiikkaa sekä työelämän kehittämistä, työperäistä maahanmuuttoa ja maahanmuuttajien kotoutumista.

Momentin määrärahasta 206 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia kokonaisuuksia.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	52 151	51 074	47 305
Bruttotulot	10 944	10 475	10 112
Nettomenot	41 207	40 599	37 193
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 011		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 051		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 36 693 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkiston järjestäminen (siirto momentille 23.01.01)	-144
Elinvoimakeskusten valmistelu (siirto momentille 32.01.02)	-200
Energiainfrastruktuuri-investoinnit (RRF pilari1)	-111
Energiamarkkinariitalautakunnan perustaminen	-60
Investoinnit uuteen energiateknologiaan (RRF pilari1)	-200
Jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3)	-2 353
Jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3) (siirto momentille 32.01.02)	-400
Kotoutumiseen liittyvät valtionavustustehtävät (1 htv) (siirto momentilta 32.01.02)	70
Maahanmuuton digitaalinen infrastruktuuri (RRF pilari3)	-70
Matkustuspalveluja koskeva neuvonta ja tuki (siirto momentille 23.01.01)	-15
Merituulivoiman talousvyöhykkeen aluevalintavalmistelun toimeenpano	270
Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkkamenu (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-2
Suomen jäsenyys IAEA:n hallintoneuvostossa 2021-2024 (siirto momentilta 24.01.01)	79
Teollisuuden prosessien suora sähköistäminen ja vähähiilistäminen (RRF pilari1)	-55
TE-palvelu-uudistus, valtiolla siirtyvät tehtävät (siirto momentilta 32.01.03)	650
Uudelleenkehittäminen, digitalisaation kehittäminen (siirto momentilta 32.01.10)	750
Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidintalteenotto ja hyödyntäminen (RRF pilari1)	-420
Palkkausten tarkistukset	115
Toimintamenoasästä (Lisätoimet 2024)	-1 331

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	1 031
Tasomuutos	-1 010
Yhteensä	-3 406

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	37 193 000
2024 II lisätalousarvio	3 412 000
2024 talousarvio	40 599 000
2023 tilinpäätös	39 247 000

02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 237 351 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) euroneuvontakeskuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) porotilalain, luontaiselinkeinolain, kolttilain ja maatilalakia edeltävän lainsäädännön mukaisesti valtion hallinnassa olevien kiinteistöjen hoitomenojen maksamiseen
- 3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 4) yrityspalvelutietojärjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta aiheutuviin menoihin.

Määrärahasta on varattu 2 750 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) edistävät alueellista kehittymistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. ELY-keskukset edistävät yrittäjyyttä, työmarkkinoiden toimintaa, osaamista ja kulttuuria, maaseudun elinvoimaisuutta, joukkoliikennettä ja sen kehittämistä sekä liikennejärjestelmän toimivuutta ja liikenteen turvallisuutta, hyvää ympäristöä sekä luonnon ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä alueilla sekä työvoiman maahanmuuttoa alueilla. ELY-keskuksia on 15 ja ne toimivat kiinteässä yhteistyössä maakunnan liittojen ja kuntien kanssa. Lisäksi ELY-keskuksilla on valtakunnallinen kehittämis- ja hallintopalveluja tuottava virasto (KEHA-keskus). TE24- ja KOTO24 -uudistusten myötä KEHA-keskuksen vastuulla ovat muun muassa työvoima- ja kotoutumistehtävien valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen ja neuvontapalvelujen tuottaminen, tiedolla johtamisen tukipalvelut, työttömyysturvaan ja palkkaturvaan liittyviä tehtäviä sekä osaajien maahanmuuton edistäminen osana ns. Work in Finland -toimintaa.

Momentin määrärahasta 2 750 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta lupamenettelyjen voimavaroihin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ohjaavat ministeriöt (sisäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö) asettavat alustavasti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2025:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Asiakaspalvelutyytyväisyys (1—5)	4,3	> 4,2	> 4,2
ELY-keskusten sidosryhmien kokonaistyytyväisyys(1—5)	4,0	-	> 4,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	256 996	251 398	268 351
Bruttotulot	38 474	31 000	31 000
Nettomenot	218 522	220 398	237 351
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	36 124		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	35 280		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	9 802	9 000	9 400
— muut tuotot	-72	-	-
Tuotot yhteensä	9 730	9 000	9 400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	8 467	6 500	6 600
— osuus yhteiskustannuksista	3 333	2 500	2 800
Kustannukset yhteensä	11 800	9 000	9 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 070	-	-
Kustannusvastaavuus, %	83	100	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	4 751	7 000	7 000
— EU:lta saatava rahoitus	1 817	-	-
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	39	-	-
— yhteisrahoitteisen toiminnan muut tuotot	1 405	3 000	2 000
Tuotot yhteensä	8 012	10 000	9 000

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Hankkeiden kokonaiskustannukset	9 515	11 000	10 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-1 503	-1 000	-1 000
Omarahoitusosuus, %	16	9	10

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kautta ohjautuu rahoitusta seuraavilta talousarvion momenteilta: 30.10.51, 30.40.20, 21, 22, 31, 40, 51 ja 62, 31.10.31, 31.20.20, 32.01.20 ja 51, 32.20.41, 32.30.42, 51, 52 ja 64, 32.50.30, 33.20.31, 50 ja 52, 35.01.65, 35.10.20, 21, 22, 61 ja 63 sekä 35.20.64.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elinvoimakeskusuudistuksen valmistelu (siirto momentilta 32.01.01)	200
Jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3)	-1 300
Jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3) (siirto momentilta 32.01.01)	400
Jätelain rekisterisääntelyn muutokset ja SUP-direktiivin toimeenpano (siirto momentille 35.01.01)	-35
Kotoutumiseen liittyvät valtionavustustehtävät (siirto momentille 32.01.01)	-70
Kotoutumislain kokonaisuudistus (siirto momentilta 32.50.03)	1 600
Kuntakokeilujen asiakastuki (siirto momentille 32.01.03)	-210
Oikeudellisen tuen tehtävät (siirto momentille 32.01.03)	-195
Ruotsinkielinen kotoutumiskoulutus (siirto momentille 32.50.03) (HO 2023)	-300
Siviilipalvelus	-210
TE-palvelu-uudistuksen muutoskustannukset	2 990
TE-palvelu-uudistuksen muutoskustannukset (siirto momentille 32.01.03)	-400
TE-palvelu-uudistus, kuntiin siirtyvät tehtävät (siirto momentille 28.90.30)	-11 330
TE-palvelu-uudistus, valtiolla siirtyvät tehtävät (siirto momentilta 32.01.03)	33 210
TE-palvelu-uudistus, valtiolle jäävät tehtävät (siirto momentilta 28.90.30)	4 450
Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentilta 32.01.10)	2 000
Valtakunnallinen helpline (siirto momentille 32.01.03)	-121
Ympäristösopimuksiin (CAP27) liittyvät sopimuskäsittelyt	-2 000
Palkkausten tarkistukset	699
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-10 779
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 646
Yhteensä	16 953

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	237 351 000
2024 II lisätalousarvio	2 160 000
2024 talousarvio	220 398 000
2023 tilinpäätös	217 678 000

(03.) Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuntakokeilujen asiakastuki (siirto momentilta 32.01.02)	210
Kuntakokeilujen jatko (siirto momentille 32.30.51)	-2 133
Oikeudellisen tuen tehtävät (siirto momentille 32.01.02)	195
TEPA-hankkeen muutuskustannukset	-3 787
TE-palvelu-uudistus, kuntiin siirtyvät tehtävät (siirto momentille 28.90.30)	-246 053
TE-palvelu-uudistus, työnvälitystilasto (siirto momentille 32.01.01)	-650
TE-palvelu-uudistus, valtiolla siirtyvät tehtävät (siirto momentille 26.40.01)	-4 390
TE-palvelu-uudistus, valtiolla siirtyvät tehtävät (siirto momentille 32.01.02)	-33 210
TEPA muutuskustannukset, oik, tuki (siirto momentilta 32.01.02)	400
Uudelleenkehittäminen, digitalisaation kehittäminen (siirto momentilta 32.01.10)	1 000
Valtakunnallinen helpline (siirto momentilta 32.01.02)	121
Palkkausten tarkistukset	850
Yhteensä	-287 447

2024 II lisätalousarvio	-4 410 000
2024 talousarvio	287 447 000
2023 tilinpäätös	290 426 000

04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 37 997 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) tutkimustoimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 2) tutkimustoimintaan liittyvien rahoitusosuuksien ja yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) EU:n rakennerahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 4) yhteisprofessoreista aiheutuvien menojen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Valtuus

Vuonna 2025 saa tehdä uusia sitoumuksia enintään 18 000 000 eurolla.

Valtuutta saa käyttää GTK Mintecin koetehdaskokonaisuuden tutkimusinfrastruktuurin toteutuksesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) tehtävänä on tuottaa, koota ja hyödyntää geotieteellistä tietoa, joka edistää maankamaraan luonnonvarojen kestäväää käyttöä. Tutkimuskeskusta kehitetään geotiedon tuottajana, kokoajana ja hyödyntämisen edistäjänä sekä eurooppalaisena geotieteellisen tutkimuksen huippuosaajana.

GTK tuottaa tieteellisiä tuloksia ja innovaatioita vauhdittamaan siirtymää kestäväan, hiilineutraaliin maailmaan sekä syventää tutkimuslaitosten, yritysten ja korkeakoulujen yhteistyötä elinkeinölämän toimintaedellytysten parantamiseen.

Määrärahasta käytetään arviolta 11 939 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Geologian tutkimuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2025:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Tulosalueen osuus ydintoiminnasta (v. 2023—2024 % ja v. 2025 htv)¹⁾			
— tiede ja innovaatiot	31,6 %	35 %	79 htv
— geotieto	28,5 %	25 %	80 htv
— asiakasratkaisut	17,0 %	20 %	29 htv
— muu ydintoiminta	22,9 %	20 %	78 htv
Yhteisrahoitteinen toiminta			
— osuus ydintoiminnan htv-kertymästä	23,5 %	23,2 %	74 htv

¹⁾ Seuranta muutetaan %-jakaumasta tulosalueiden prosessien seurantaan HTV:nä v. 2025 alkaen, minkä vuoksi tavoitetasot vuosille 2025—2027 tarkennetaan vuoden 2024 aikana kertyneen tiedon perusteella. Laskentatavan muutoksen vuoksi luvut eivät ole vertailtavissa aiempiin vuosiin.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	54 262	51 078	56 947
Bruttotulot	20 686	17 500	18 950
Nettomenot	33 576	33 578	37 997
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 789		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 613		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	12 312	10 000	10 500
— muut tuotot	49	-	-
Tuotot yhteensä	12 361	10 000	10 500

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 877	5 000	5 400
— osuus yhteiskustannuksista	4 430	4 259	4 300
Kustannukset yhteensä	9 307	9 259	9 700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	3 054	741	800
Kustannusvastaavuus, %	133	108	108

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	3 408	3 000	3 000
— EU:lta saatava rahoitus	2 750	1 500	2 500
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	1 450	1 000	1 000
Tuotot yhteensä	7 608	5 500	6 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	12 825	11 000	13 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-5 217	-5 500	-6 500
Omarahoitusosuus, %	41	50	50

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Vuoden 2025 sitoumukset	5 000	13 000	18 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentille 32.20.50)	-610
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (v. 2025 rahoitus)	439
MinTecin koetehdaskokonaisuuden tutkimusinfrastruktuurin toteuttaminen ja käyttöönotto, 1. vaihe	5 000
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	450
Uudelleenkehittäminen, digitalisaation kehittäminen (siirto momentilta 32.01.10)	750
Palkkausten tarkistukset	84
Toimintameno- ja lisätoimet (Lisätoimet 2024)	-1 350
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-344
Yhteensä	4 419

2025 talousarvio	37 997 000
2024 II lisätalousarvio	-201 000
2024 talousarvio	33 578 000
2023 tilinpäätös	32 400 000

05. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 92 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää enintään 1 000 000 euroa Business Finland -yhtiön toiminnasta aiheutuvien sanktioluonteisten menojen, vahingonkorvausten, oikeudenkäyntikulujen, viivästyskorkojen, kurssitappioiden ja muiden näihin rinnastettavien menojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan suorittaa myös ennakkomaksuja Business Finland -yhtiölle siltä Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandille ostettavien palvelujen osalta.

Määrärahasta on varattu

- 1) 134 000 euroa vähähiilisen vedyn sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen (RRF pilari1)
- 2) 200 000 euroa keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttöön ja kiertäykseen (RRF pilari1)
- 3) 200 000 euroa veturihankkeisiin (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Business Finland -kokonaisuus muodostuu Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä.

Business Finland edistää elinkeinojen kestäväää kehittymistä teknologian, innovaatioiden ja kasvurahoituksen keinoin. Tämä uudistaa elinkeinoja, kasvattaa jalostusarvoa ja tuottavuutta, lisää vientiä ja yritysten kansainvälistymistä, parantaa työelämän laatua sekä luo näin työllisyyttä ja hyvinvointia. Tulokset saavutetaan asiakkaiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla sekä kansainvälisen liiketoiminnan kehittämisellä, joihin Business Finland kannustaa rahoituksellaan, ohjelmatoiminnallaan sekä kansainvälistymis- ja muilla neuvontapalveluilla hyödyntäen myös kansainvälisiä kumppanuuksia. Business Finland edistää toiminnallaan Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja ja pääomasijoituksia sekä Suomeen suuntautuvaa ulkomaista matkailua. Business Finland edistää kansainvälisten osaajien sijoittumista Suomeen ja asiantunte muksen hyödyntämistä yritysten kasvussa, kansainvälistymisessä ja uudistumisessa sekä investointien kasvussa.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa asiakkaita ovat yritykset sekä tutkimus- ja julkiset organisaatiot. Kansainvälistymispalveluja Suomessa ja ulkomailla suunnataan erityisesti pk-yritysten kansainvälistymisvalmiuksien vahvistamiseen ja toimintaedellytysten kehittämiseen. Yhteistyö ulkoasiainhallinnon edustustojen kanssa vahvistaa Team Finland -verkoston palvelukykyä maailmalla.

Ulkomaisten investointien ja pääomien hankinnassa kohteena ovat erityisesti osaamisintensiiviset alat, korkean lisäarvon tuotanto sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioinvestoinnit. Matkailun edistämisessä vahvistetaan ja kehitetään Suomen matkailumaakuvaa, matkailupalvelujen

vientiä ja kysyntää yhdessä matkailualojen ja muiden toimijoiden kanssa sekä tuetaan matkailuyritysten kansainvälistymistä.

Momentin määrärahasta 534 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimenpiteiden toimeenpanon rahoitusta.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Business Finlandille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2025:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Business Finlandin asiakkaiden lukumäärä/yhteenlasketut toimintamenot (asiakasta / milj. euroa)	58	> 60	> 60
Business Finlandin asiakkaiden suositteluhaluus (-100—100)	68	> 62	> 62

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Innovaatiotoiminnan edistäminen, kansainvälistymispalvelut, hanke- ja ohjelma-toiminta sekä Suomeen suuntautuvien ulkomaisten investointien ja pääoma-sijoitusten edistäminen	81 516 000
Talent/Work in Finland -toiminta	2 900 000
RRF-toiminta	534 000
Suomeen suuntautuvan matkailun edistäminen	7 800 000
Yhteensä	92 750 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	106 924	99 826	92 950
Bruttotulot	1 786	500	200
Nettomenot	105 138	99 326	92 750
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	43 075		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	42 435		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avainalojen vauhdittaminen (RRF pilari3)	-50
BF Oy:n palkkausten tarkistukset	179
Innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurit (RRF pilari3)	-50
Innovatiiviset kasvuyritykset (RRF pilari3)	-50
Keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttö ja kierrätys (RRF pilari1)	-100
Matkailun edistämisen rahoituksen vähentäminen (Lisätoimet 2024)	-2 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Mikroelektroniikan arvoketju (RRF pilari2)	-50
Uudelleenkehittäminen, digitalisaation kehittäminen (siirto momentilta 32.01.10)	1 500
Veturihankkeet (RRF pilari3)	-100
Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen (RRF pilari1)	-201
Palkkausten tarkistukset	49
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-4 684
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 019
Yhteensä	-6 576

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	92 750 000
2024 II lisätalousarvio	-401 000
2024 talousarvio	99 326 000
2023 tilinpäätös	104 498 000

06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 471 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kuluttajaneuvontaa koskevien tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla annetussa asetuksessa (1100/2019) määritellyistä tehtävistä aiheutuvien kulujen korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

Selvitysosa: Kilpailu- ja kuluttajavirasto luo edellytyksiä talouskasvulle edistämällä markkinoiden toimivuutta. Hyvin toimivat markkinat kiihdyttävät tuottavuutta ja innovointia muodostaen edellytyksen menestyvälle kotimaiselle yritystoiminnalle ja kuluttajien hyvinvoinnille. Kuluttajien luottamus toimintaympäristöön ja toimijoihin markkinoilla vahvistaa yksityistä kysyntää.

Virasto ehkäisee kotimarkkinoiden liiallista keskittymistä yrityskauppavalvonnalla ja puuttuu jälkikäteen kartelleihin ja muihin kuluttajille haitallisiin kilpailunrajoituksiin. Kuluttajavastualueen ylijohtaja toimii kuluttaja-asiamiehenä. Kuluttajansuojalla edistetään kuluttajien tietoisia valintoja sekä torjutaan harhaanjohtavia ja sopimattomia menettelyjä. Virasto hoitaa myös kuluttajaneuvonnan tehtäviä ja vaikuttaa yleisesti kilpailun toimivuuteen ja kuluttajien aseman turvaamiseen.

Virasto tuottaa selvityksiä ja laskelmia eri sääntelyvaihtoehdoista ja vaihtoehtojen vaikutuksista markkinoiden toimivuuteen ja kuluttajiin. Tämä vaikutusarviointityö tukee valtionhallinnon yhteistä tavoitetta vahvistaa julkisen sektorin tietopohjaista päätöksentekoa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Kilpailu- ja kuluttajavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2025:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Kilpailu- ja kuluttajavirasto tuottaa yhteiskunnallista lisäarvoa kansantaloudelle ja kuluttajille			
— Sidosryhmien arvio (1—5)	4,1	> 4,0	> 4,0
Kilpailu- ja kuluttajaviraston henkilöstön asiantuntijuus on vahvaa			
— Sidosryhmien arvio (1—5)	4,1	> 4,0	> 4,0

Henkilötyövuosien arvioitu jakautuminen toimialoittain

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Markkinoiden toimivuuden edistäminen	32,7	34,5	30,0
Kilpailuvalvonta	79,4	77,0	77,0
Kuluttaja-asiamiehen valvonta ja muu kuluttajansuoja	48,7	50,5	49,0
Kuluttajaneuvonta	50,2	50,0	50,0
Digi- ja hallintopalvelut	20,4	18,0	19,0
Yhteensä	231,4	230,0	225,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	20 971	20 709	20 871
Bruttotulot	550	400	400
Nettomenot	20 421	20 309	20 471
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 529		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	954		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentilta 32.01.10)	100
Palkkausten tarkistukset	62
Yhteensä	162

2025 talousarvio	20 471 000
2024 talousarvio	20 309 000
2023 tilinpäätös	19 846 000

07. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 15 729 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja kansainväliseen toimintaan liittyviin projekteihin.

Momentille budjetoidaan hakemus-, ilmoitus- ja käsittelymenettelyistä johtuen tulot pääsääntöisesti maksuperusteisena.

Selvitysosa: Teollisoikeuksien ja yritys- ja yhteisötoiminnan asiantuntijaorganisaationa Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) edistää ja kehittää yrittäjyyttä, innovatiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa Suomessa ja kansainvälisesti.

Momentilta maksetaan 650 000 euroa säätiövalvonnan ja 80 000 euroa teollisoikeusasiamiesten valvonnan kustannuksia sekä 2 720 000 euroa tilintarkastusvalvonnan kustannuksia. Vastaavan suuruiset valvontamaksut 3 450 000 tuloutuvat momentille 11.19.09.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Patentti- ja rekisterihallitukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2025:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Asiakastytytyväisyys (1—5)	4,0	4,0	4,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	62 269	70 136	71 041
Bruttotulot	51 234	55 475	55 312
Nettomenot	11 035	14 661	15 729
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 772		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 573		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
<i>Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	50 126	53 641	54 182
— muut tuotot	964	646	1 095
Tuotot yhteensä	51 090	54 287	55 277

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	47 226	50 215	52 492
— osuus yhteiskustannuksista	13 812	14 229	17 913
Kustannukset yhteensä	61 038	64 444	70 405
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-9 948	-10 157	-15 128
Kustannusvastaavuus, %	84	84	79

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvokkaat tietoaaineistot -direktiivin täytäntöönpano	500
Säätiörekisterin uudistaminen	400
Tietopalvelujärjestelmä Virren uudistaminen	1 500
Tilintarkastusvalvonta	460
Uudelleenkehittäminen, digitalisaation kehittäminen (siirto momentilta 32.01.10)	1 000
Toimintameno- ja lisätoimet (Lisätoimet 2024)	-2 297
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-495
Yhteensä	1 068

2025 talousarvio	15 729 000
2024 II lisätalousarvio	-415 000
2024 talousarvio	14 661 000
2023 tilinpäätös	9 836 000

08. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 189 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon kemikaalituoterekisterin ja akkreditointipalvelujen maksut, Euroopan kemikaaliviraston komission asetuksen (EY) N:o 340/2008 perusteella maksamat palkkiot, erillisenä palveluna tehtävien kasvinsuojeluaineiden ja biosidien arviointien korvaukset sekä yhteishankkeista muilta osapuolilta saatava rahoitus.

Selvitysosa: Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kannalta keskeisillä toimialoilla toimiva lupa- ja valvontaviranomainen. Tukesin tehtävänä on valvoa ja edistää palveluiden, teollisen toiminnan ja tuotteiden turvallisuutta ja luotettavuutta. Tukes edistää mineraalivarojen hallintaa ja toimii kansallisena akkreditointielimenä. Tavoitteena on toimijoiden vastuullisuuden ja riskienhallinnan parantaminen turvallisuuden edistämiseksi ja henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkojen ehkäisemiseksi, kemikaalien terveys- ja ympäristöhaittojen vähentämiseksi sekä tasapuolisten kilpailuolosuhteiden varmistamiseksi. Toiminta kohdistuu riski- ja tietoperusteisesti markkinoilla oleviin tuotteisiin, kemikaaleihin, tuotantolaitoksiin, laitteistoihin, palveluihin sekä yritysten ja kuluttajien toimintatapoihin.

Työ- ja elinkeinoministeriö, sisäministeriö pelastustoimen laitteiden valvonnan osalta sekä maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö kemikaalien tuote-

valvonnan osalta asettavat alustavasti Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2025:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
— Asiakas- ja sidosryhmätyytyväisyys (1—5)	3,9	> 4,0	> 3,5
— Yrityksen itsearvio tehdyistä turvallisuutta edistäväistä muutoksista (joka toinen vuosi toteutettava kysely)	67	> 71	> 65

Osa maksullisen toiminnan tuloista on budjetoitu momentille 12.32.20.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	32 843	29 184	29 468
Bruttotulot	7 784	5 650	6 279
Nettomenot	25 059	23 534	23 189
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 927		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 169		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 tavoite
<i>Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 746	7 700	8 067
Tuotot yhteensä	7 746	7 700	8 067
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	3 665	3 500	3 535
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 866	4 000	4 067
— osuus yhteiskustannuksista	4 027	3 700	4 000
Kustannukset yhteensä	8 893	7 700	8 067
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 147	-	-
Kustannusvastaavuus, %	87	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

F-kaasuasetuksen ja otsoniasetuksen toimeenpano	280
Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentilta 32.01.10)	500
Palkkausten tarkistukset	61
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-880
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-306
Yhteensä	-345

2025 talousarvio	23 189 000
2024 II lisätalousarvio	-183 000
2024 talousarvio	23 534 000
2023 tilinpäätös	23 301 000

09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 815 000 euroa.

Määrärahasta on varattu 240 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Energiavirasto hoitaa energia- ja ilmastopolitiikan toimeenpanotehtäviä, joita ovat energiamarkkinoiden sekä ilmastotavoitteiden toteutumisen valvontaan ja edistämiseen liittyvät virastolle lainsäädännössä asetetut tehtävät. Energiaviraston vastuulle kuuluvat energiamarkkinoiden eli sähkön ja kaasun tukku- ja vähittäismarkkinoiden sekä sähkö- ja kaasuverkko-toiminnan valvonta ja edistäminen. Ilmastotavoitteiden osalta viraston vastuulle kuuluvat päästökaupan, uusiutuvan energian sekä energiatehokkuuden valvonta ja edistäminen. Energiavirastolle kuuluu myös muita energia- ja ilmastopolitiikan toimeenpanotehtäviä.

Momentin määrärahasta 240 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavaa ja kohdentuu julkisen latausinfrastruktuurin ja kaasutankkausverkon tukemisen hallinnollisiin resursseihin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Energiavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2025:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Viraston lupaprosessien sujuvoittaminen			
— Verkkolupien käsittelyaika (pv)	423	< 50	< 50
— Hankelupien käsittelyaika (pv)	25	< 40	< 40
— Päästölupien käsittelyaika (pv)	134	< 50	< 50
Energiamarkkinoiden valvonnan taloudellisuus			
— Sähkö- ja kaasumarkkinoiden valvonnan ja edistämisen toimintakustannukset sähkön ja kaasun kulutusta kohden (c/kWh)	0,0067	< 0,0060	< 0,0059

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Ilmastotavoitteiden edistämisen taloudellisuus			
— Päästökaupan hallinnoinnin toimintakustannukset päästö- kaupan piiriin kuuluvaa laitosta kohden (euroa/laitos)	5 831	< 4 000	< 5 000
— Uusiutuvan energian hallinnoinnin toimintakustannukset uusiutuvalla energialla tuotettua energiaa kohden (c/kWh)	0,081	< 0,0015	< 0,0015

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	12 448	12 696	14 365
Bruttotulot	2 087	2 236	2 550
Nettomenot	10 361	10 460	11 815
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 475		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 200		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Energiaviraston lisätehtävät	1 230
Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentilta 32.01.10)	100
Palkkausten tarkistukset	25
Yhteensä	1 355

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	11 815 000
2024 talousarvio	10 460 000
2023 tilinpäätös	10 087 000

10. Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 582 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) digitalisaatiota edistävien tietojärjestelmä uudistusten ja digitaalisten palveluiden kehittämiseen, käyttöönottoon ja kehittämisen aikaiseen ylläpitoon
- 2) digitalisaatiohankkeiden toimeenpanon tukemiseen ja arviointiin
- 3) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisten ja vakinaisen henkilöstön palkkausmenoihin.

Määrärahasta on varattu 2 750 000 euroa Luvat ja valvonta -palvelun jatkokehittämiseen ja käytön laajentamiseen sekä RED III direktiivin muutosten ja puhtaan siirtymän edellytysten toteuttamiseen (REPowerEU luvitus) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu digitalisaatiota edistävien tietojärjestelmä uudistusten ja digitaalisten palveluiden kehittämiseen. Määrärahalla rahoitetaan keskeisiä digitaalisuutta edistäviä uudistuksia, joita toteutetaan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla tai yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa.

Momentin määrärahasta 2 750 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta Luvat ja valvonta -palvelun jatkokehittämiseen ja RED III direktiivin muutosten toteuttamiseen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luvat ja valvonta -palvelu sekä RED III (REPowerEU luvitus)	2 750 000
Yritysten digitalous -hanke	3 332 000
TE-palvelu-uudistus	2 000 000
Hallinnonalan digitalisaation kehittäminen	500 000
Yhteensä	8 582 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luvat ja valvonta -palvelun jatkokehittäminen ja käytön laajentaminen sekä RED III direktiivin muutosten ja puhtaan siirtymän edellytysten toteuttaminen (REPowerEU luvitus)	1 250
TE-palvelu-uudistuksen tietojärjestelmäkustannukset	-7 900
Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentille 32.01.01)	-750
Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentille 32.01.02)	-2 000
Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentille 32.01.03)	-1 000
Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentille 32.01.04)	-750
Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentille 32.01.05)	-1 500
Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentille 32.01.06)	-100
Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentille 32.01.07)	-1 000
Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentille 32.01.08)	-500
Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentille 32.01.09)	-100
Uudelleenkohdennus, TE-digihanke (siirto momentille 32.30.51)	-5 000
Yritysten digitalous (RRF pilari2)	-600
Yritysten digitalous -hanke	3 332
Yhteensä	-16 618

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	8 582 000
2024 II lisätalousarvio	1 800 000
2024 talousarvio	25 200 000
2023 tilinpäätös	43 500 000

20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 439 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siviilipalveluslain (1446/2007) mukaisesti:

- 1) siviilipalveluksen toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin lukuun ottamatta palkkauskustannuksia
- 2) Siviilipalveluskeskuksessa työpalvelusta suorittavien siviilipalvelusvelvollisten ylläpidosta ja etuuksista aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) Siviilipalveluskeskus toimii siviilipalvelusta toimeenpanevana viranomaisena. Siviilipalveluskeskus määrää siviilipalvelusvelvolliset palvelukseen ja täydennyspalvelukseen, järjestää velvollisten koulutusjaksot sekä valvoo ja huolehtii, että siviilipalvelustoiminta järjestetään siviilipalveluslain ja -ohjeiden mukaisesti.

Siviilipalvelusaika on 347 vuorokautta, johon kuuluu 28 vuorokauden mittainen koulutusjakso ja loppuajan käsittävä työpalvelus, jonka suurin osa velvollisista suorittaa palveluspaikoissa ja arviolta noin 40 velvollista Siviilipalveluskeskuksessa.

Täydennyspalvelukseen on velvollinen osallistumaan siviilipalvelusvelvollinen, joka on suorittanut asevelvollisuuslain (1438/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaisen palveluksen ja jonka hakemus siviilipalvelukseen on hyväksytty mainitun palveluksen suorittamisen jälkeen. Siviilipalveluskeskus järjestää täydennyspalveluskoulutusta viiden vuorokauden mittaisena koulutuksena vuoden kuluessa täydennyspalvelukseen hakeutumisesta. Vuoden 2024 aikana täydennyspalvelushakemusten määrä on kasvanut ja tämä on lisännyt koulutustarvetta merkittävästi.

Siviilipalveluksen tunnuslukuja

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Siviilipalvelukseen hakeneet (hlöä)	1 954	2 200	2 200
Peruskoulutusjaksolla koulutetut (hlöä)	1 161	1 200	1 200
Siviilipalveluskeskuksesta täysin palvelleena kotiutuneet (hlöä)	44	40	40
Täydennyspalvelukseen hakeutuneet (hlöä)	1 651	3 500	2 500
— koulutetut (hlöt)	1 418	2 300	1 800

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 2 640 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 799 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siviilipalveluskeskuksen toiminta (Lisätoimet 2024)	-500
Täydennyspalveluskeskukseen hakeutuneet	-1 200
Yhteensä	-1 700

2025 talousarvio	4 439 000
2024 II lisätalousarvio	883 000
2024 talousarvio	6 139 000
2023 tilinpäätös	5 620 991

29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 51 072 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää momentilta 32.20.40 maksettaviin kulutusmenoihin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos (TA 2022)	-2 000
TE-palvelu-uudistus, vähenevät alv-menot	-9 000
Yhteensä	-11 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	51 072 000
2024 talousarvio	62 072 000
2023 tilinpäätös	63 070 907

40. Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistäville toimijoille (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 913 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten myöntämiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti:

- 1) yrityksille ja muille yhteisöille kestävän kasvun edistämiseen
- 2) yhteisöille, jotka edistävät kestävää kasvupolitiikkaa ja yritysten kansainvälistymistä (VNA 104/2021 ja 154/2024).

Määrärahaa saa käyttää myös valtionavustusten myöntämiseen Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Avustusta voidaan käyttää yritystoiminnan ja yrittäjyyden edistämiseen, yritysten uudistumiseen ja kansainvälistymiseen tähtäävien palvelujen kehittämiseen ja tuottamiseen, standardointitoimintaan, julkisten hankintojen neuvontapalveluiden tuottamiseen, kestävän kuluttajakäyttäytymisen edistämiseen, pohjoismaisen ympäristömerkkijärjestelmän kansallisen tason tehtävien hoitamiseen ja suomalaisen muotoilun edistämiseen niin kotimaassa kuin maailmalla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuluttajaliitto ry:n toiminta	-150
Valtionavustukset viennin ja kansainvälistymisen edistämiseen:	
Suomalais-ruotsalainen kauppakamari	400
Viexpon vientihankkeiden edistäminen	260
Yrityskummit-toiminta	-80
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-700
Yhteensä	-270

2025 talousarvio	2 913 000
2024 II lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	3 183 000
2023 tilinpäätös	4 421 000

41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 750 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2025 saa uusia rahoituspäätöksiä tehdä enintään 35 500 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

- 1) kvanttietokoneen hankinnan ja laitteen rakentamisen kustannuksiin
- 2) VTT:n kyberturvallisuuden kehittämisinvestointeihin
- 3) Kvanttinova-Micronova puhdastilaympäristön yhteiskäyttöisten pilotointilaitteiden hankintaan ja käyttöönottoon
- 4) puhtaan energian pilotti-infrastruktuuri Bioruukin rakentamiseen.

Määrärahasta ja valtuudesta on varattu 4 500 000 euroa puhtaan energian pilotti-infrastruktuuri Bioruukkiin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan myös ennen vuotta 2025 tehdyistä sitoumuksista aiheutuvia menoja.

Momentin määrärahasta 4 500 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta puhtaan energian pilotti-infrastruktuuri Bioruukkiin.

Määrärahasta käytetään arviolta 40 750 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Kvanttietokone	25 500
Kvanttinova-Micronova pilotointiympäristön yhteiskäyttöisten laitteiden hankinta	10 000

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Puhtaan energian pilotti-infrastruktuuri Bioruukkiin (REPowerEU T&K)	4 500
Kyberturvallisuuden kehittämisinvestoinnit	750
Yhteensä	40 750

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	5 250	850	6 100
Vuoden 2025 sitoumukset	35 500	-	35 500
Menot yhteensä	40 750	850	41 600

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kvanttikoneen skaalaaminen (siirto momentille 32.01.49)	-3 000
Kvanttinova -pilotointiympäristön yhteiskäyttöisten laitteiden hankinta	5 000
Kvanttisalausta hyödyntävä viestintäverkko (EuroQCI)	-670
Kvanttitietokone	19 000
Maksatusten tarkistukset	500
Puhtaan energian pilotti-infrastruktuuri Bioruukkiin (REPowerEU T&K)	4 000
Uuden kellon hankinta Suomen ajan varmistamiseksi	-100
Yhteensä	24 730

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	40 750 000
2024 talousarvio	16 020 000
2023 tilinpäätös	6 529 028

49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 131 259 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisavustuksena yhtiölle Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy -nimestä osakeyhtiöstä annetun lain (761/2014) mukaisena rahoituksena Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n strategiseen, muuhun kuin liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuvaan toimintaan.

Määrärahasta on varattu 9 980 000 euroa REPowerEU-suunnitelman toteutukseen (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena ja se voidaan maksaa ennakkona.

Selvitysosa: Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tehtävänä on riippumattomana tutkimuslaitoksena edistää tutkimuksen ja teknologian laaja-alaista hyödyntämistä elinkeinoelämässä ja yhteiskunnassa. Yhtiö harjoittaa soveltavaa tutkimusta ja teknologian kehittämistä sekä näihin liittyvää ennakointitoimintaa, toimii kansallisena metrologialaitoksena, ylläpitää ja kehittää kansallista metrologiajärjestelmää, mittanormaalijärjestelmää ja kalibrointipalvelua sekä harjoittaa metrologian strategista tutkimusta.

Määrärahaa kohdennetaan Suomen elinkeinorakennetta uudistavien alojen sekä kansainvälisesti merkittävien innovaatioekosysteemien kehittämiseen. VTT:n tavoitteena on ratkaista yhdessä asiakkaiden ja muiden tutkimuskumppanien kanssa aikamme suurimpia yhteiskunnallisia haasteita ja luoda siten kestäväää kasvua, työpaikkoja ja hyvinvointia. Näitä haasteita ovat ilmastonmuutos, resurssien riittävyys, yhteiskunnan kokonaisturvallisuus, teollisuuden uudistuminen sekä terveellisen elämän ja hyvinvoinnin edellytykset. Lisäksi määrärahaa käytetään yhteisrahoitteisten EU-projektien kansallisena vastinrahoituksena.

Momentin määrärahasta 9 980 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta RE-PowerEU-suunnitelman toteutukseen.

Määrärahasta käytetään arviolta 109 459 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Strategisesti erityisen tärkeässä tutkimuksessa valtion tuki on 100 %.

Vaikuttavuus

	2023 toteutuma	2024 tavoite/arvio	2025 tavoite
— VTT:n merkitys asiakkaiden innovaatiotoiminnassa: uusien tuotteiden, palveluiden, prosessien ja teknologioiden luominen (% asiakkaista saavutti tavoitteensa)	74	75	75
— VTT:n kanssa toteutettu hanke edisti asiakkaiden kytkeytymistä kansainvälisiin verkostoihin (%)	42	45	45
— Yhteistyö VTT:n kanssa edisti asiakkaiden kestävyys- ja vastuullisuustavoitteiden saavuttamista (%)	56	70	70
— Yhteistyö VTT:n kanssa lisäsi asiakkaiden osaamista ja tietopohjaa	93	-	95

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
— Tuottavuus (kokonaistuotot/htv, 1 000 euroa)	132	136	140
— Maksullisen toiminnan tuotot (milj. euroa)	71	76	79

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleisavustus perusrahoitukseen	97 284
Arvonlisäveromenot	21 800
REPowerEU-suunnitelman toteutus	9 980
Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom) fuusiotutkimuksen koordinaatiotehtävä	250
Yleisavustus jäsenmaksuihin	75
Tutkimuslaitosten post doc-ohjelma	1 870
Yhteensä	131 259

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäveromenojen lisäys	3 200
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentille 32.20.50)	-7 898
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (v. 2025 rahoitus)	10 411
EuroQCI	-31
EuroQCI-hankkeen vastinrahoitus, vuoden 2024 määrärahan palautus (siirto momentilta 29.40.20)	97
EuroQCI-hankkeen vastinrahoitus, vuoden 2025 määrärahan siirto (siirto momentille 29.40.20)	-65
Kansallisia tarpeita palvelevan valmiuden ja osaamisen kehittäminen pienydinvoimalahankkeiden teollistamisessa	2 120
Kvanttikoneen skaalaaminen (siirto momentilta 32.01.41)	3 000
Kvanttinova -pilotointiympäristön yhteiskäyttöisten laitteiden käyttöönotto	900
Puhtaan energiajärjestelmän siirtymä (REPowerEU T&K) (siirto momentilta 35.01.01)	100
REPowerEU-suunnitelman toteutus T&K (RRF pilari 1)	-500
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	1 870
Yhteensä	13 204

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	131 259 000
2024 II lisätalousarvio	300 000
2024 talousarvio	118 055 000
2023 tilinpäätös	97 020 000

51. Valtion osuus merimiespalvelutoiminnasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) merimiespalvelulain (447/2007) nojalla merimiesten hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettujen palvelujen valtionosuuden maksamiseen
- 2) valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista annetun lain (1068/2013) nojalla työnantajille maksettaviin merimiesten matkakustannuksiin.

Selvitysosa: Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti merimiespalveluiden valtion rahoitus lakkautettaisiin 2025 vuoden alusta lukien. Työ- ja elinkeinoministeriö on maksanut takautuvasti vuosineljänneksittäin merimiespalvelutoimistolle valtion korvausosuuden merimiespalveluiden rahoituksesta. Vuoden 2024 syys—marraskuun vuosineljänneksen osalta valtion korvausosuus katetaan vuoden 2024 budjetista ja maksetaan joulukuussa 2024. Joulukuun 2024 osuuden merimiespalvelumaksuihin perustuva valtion korvausosuus maksetaan vuoden 2025 talousarviomäärärahasta. Tämä kustannus on noin 50 000 euroa.

Valtio korvaa suomalaisella aluksella työskentelevän työntekijän kotimatkoista varustamoille syntyneistä kustannuksista 50 %. Korvattavat kustannukset käsittävät välittömät matkakustan-

nukset, työntekijän ylläpitokustannukset matkan aikana ja matkan järjestämisestä syntyneet kustannukset.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista	50 000
Valtion osuus merimiesten matkakustannuksista	1 500 000
Yhteensä	1 550 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista (HO 2023)	-1 022
Yhteensä	-1 022

2025 talousarvio	1 550 000
2024 talousarvio	2 572 000
2023 tilinpäätös	2 477 144

53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää matkapalveluyhdistelmien tarjoajista annetun lain (921/2017) mukaisesti matkustajien paluukuljetusten ja korvausten maksamiseen matkapalveluyhdistelmien tarjoajien maksukyvyttömyystapauksissa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtio korvaa matkustajien paluukuljetuksia ja maksaa korvauksia, mikäli matkapalveluyhdistelmien tarjoaja on maksukyvytön. Valtio voi maksaa paluukuljetusten kustannukset, mikäli se on matkustajien nopean paluukuljetuksen vuoksi välttämätöntä. Lisäksi valtio voi maksaa myös muita matkustajien saatavia, jos matkapalveluyhdistelmien tarjoajan asettama vakuus ei riitä kaikkien saatavien maksamiseen tai niiden maksaminen vakuuksista kestää kohtuuttoman kauan. Paluukuljetusten kustannukset ja matkustajille maksetut korvaukset korvataan valtiolle matkapalveluyhdistelmien tarjoajan valvonta- ja maksukyvyttömyyssuojamaksusta annetun lain (922/2017) mukaisesti asetetuista vakuuksista, niihin perustuvista kiinteistä maksuista sekä matkanjärjestäjiltä kerättävällä veroluontoisella maksulla, jonka suuruus on 0,024 % matkapalveluyhdistelmien myynnin liikevaihdosta. Maksuilla varaudutaan tilanteisiin, joissa valtio tulee korvausvelvolliseksi eikä valtion maksamia korvauksia saada perittyä takaisin vakuuksista. Lisäksi peritään vakuusmäärään perustuvaa kiinteää maksua. Maksut tuloutuvat momentille 11.19.09, jolle arvioidaan kertyvän 650 000 euroa v. 2025.

2025 talousarvio	400 000
2024 talousarvio	400 000
2023 tilinpäätös	400 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 20 029 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien suorittamiseen
- 2) erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Pohjoismainen ydinturvallisuusalan yhteistyö	360 000
Kansainvälisen Atomiennergiajärjestön (IAEA) jäsenmaksu	1 220 000
OECD:n energia-alan järjestöjen toimintaan liittyvät maksut ja rahoitusosuudet	753 000
Suomen osuus Kansainvälisen Atomiennergiajärjestön (IAEA) teknisen avun ja yhteistyön rahastoon	434 000
Euroopan energiaperuskirjan sihteeristökulut	44 000
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsenmaksu ja osuudet eläkemaksuista	4 566 000
Suomen maksuosuus ESA:n tiedeohjelmasta	9 025 000
Guianan avaruuskeskuksen maksut	1 076 000
Kansainvälisen työjärjestön (ILO) jäsenmaksu	1 700 000
Kansainvälisen uusiutuvan energian järjestön (IRENA) jäsenmaksu	110 000
Muut kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja OECD:n maksuosuudet	741 000
Yhteensä	20 029 000

Määrärahasta käytetään arviolta 14 547 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 19 824 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 205 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan avaruusjärjestö ESan maksut (siirto momentilta 32.20.40)	773
Vapaaehtoiset jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (Lisätoimet 2024)	-200
Yhteensä	573

2025 talousarvio	20 029 000
2024 talousarvio	19 456 000
2023 tilinpäätös	18 590 000

95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ryhmäkannelain (444/2007) mukaisesta ryhmäkanteesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen maksamiseen, Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain (661/2012) mukaisesta kuluttaja-asiamiehen avustustoiminnosta tai kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain (566/2020) mukaisista oikeusprosesseista aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

2) kilpailulaissa (948/2011) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Kilpailu- ja kuluttajaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

3) sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa (590/2013), sähkömarkkina-laissa (588/2013) ja maakaasumarkkina-laissa (587/2017) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Energiaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

4) säätiölaissa (487/2015) tarkoitettussa säätiövalvonnan oikeusprosessissa Patentti- ja rekisterihallituksen vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

5) eräiden tuotteiden markkina- ja valvonnasta annetussa laissa (1137/2016), maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999), eräiden rakennustuotteiden hyväksynnästä annetussa laissa (954/2012), pelastustoimen laista (10/2007), vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetussa laissa (719/1994), vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetussa laissa (387/2013), tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista annetussa laissa (1005/2008), jätelaissa (646/2011), jalometallituotteista annetussa laissa (1029/2000), kuluttajaturvallisuuslaissa (920/2011), lelujen turvallisuudesta annetussa laissa (1154/2011), kemikaalilaissa (599/2013), kasvinsuojeluaineista annetussa laissa (1563/2011), kosmetiikasta valmistetuista tuotteista annetussa laissa (492/2013), ympäristönsuojelulaissa (527/2014), vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun laissa (390/2005), kaivoslaissa (621/2011), painelaitelaissa (1144/2016), hissiturvallisuuslaissa (1134/2016), sähköturvallisuuslaissa (1135/2016), vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen pätevyyden toteamisesta annetussa laissa (920/2005), konttilaissa (762/1998) sekä mittauslaitelaissa (707/2011) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ryhmäkanneprosessista valtiolle aiheutuvia oikeudenkäyntikuluja, joita syntyy jos kuluttaja-asiamies häviää ajamansa kanteen. Lisäksi momentilta voidaan maksaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston, Energiaviraston, Patentti- ja rekisterihallituksen sekä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston valvontatehtävien hoitamisesta aiheutuvia oikeudenkäyntikuluja, jotka on määrätty maksettavaksi vastapuolelle silloin, kun valvontaviranomainen on hävinnyt asian.

2025 talousarvio	50 000
2024 talousarvio	50 000
2023 tilinpäätös	10 000

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

Selvitysosa: Elinkeino-, innovaatio- ja energiapolitiikoilla edistetään elinkeinoelämän uudistumista ja kansainvälisen kilpailukyvyn tki-perustaista vahvistumista, energiatehokkaan teollisen tuotannon ratkaisujen käyttöönottoa sekä laajemmin yhteiskunnan kehittymistä hiilineutraaliksi. Tämä edellyttää uusia toimenpiteitä sekä julkisen sektorin ja yritysten tiivistä vuorovaikutusta. On kehitettävä uusia ilmastoystävällisiä tuotteita ja palveluja sekä otettava käyttöön tuotantotapoja, joilla teollisuuden prosessit voidaan muuttaa vähähiilisiksi. Tähän panostamalla yritykset voivat edistää Suomen omien ilmastotavoitteiden saavuttamista sekä tarjota kotimaisiin vahvuuksiin perustuvia ympäristöllisesti kestäviä ratkaisuja, joiden kysyntä maailmanmarkkinoilla on kasvamassa.

Siirtymistä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa vauhditetaan investoimalla uusiutuviin energialähteisiin, edistämällä resurssitehokkuutta (energia- ja resurssitehokkuus) sekä lisäämällä uusiutuvan energian osuutta energian käytössä. Vähähiilisyyttä ja fossiilivapaan energiajärjestelmän luomista tukevat politiikkatoimet mahdollistavat talouden kestävä kehityksen. Tavoitteiden saavuttamisessa tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja innovoinnin tuloksilla on keskeinen merkitys.

Innovaatiojärjestelmän ennakoitavuutta ja kansainvälistä houkuttelevuutta kehitetään parlamentaarisen tki-työryhmän linjausten mukaisesti. T&k-rahoituslain perusteella valmistettava monivuotinen valtion t&k-rahoituksen suunnitelma ohjaa t&k-rahoituslisäysten kohdentamista yritysten, tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja muiden tki-toimijoiden pitkäjänteisen ja laajapohjaisen tki-yhteistyön vahvistamiseen sekä yritysten kannustamiseen vaikuttavuudeltaan kunnianhimoiseen ja aiempaa riskipitoisempaan t&k-toimintaan.

Toimenpiteillä lisätään tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan laatua ja vaikuttavuutta sekä tuetaan kansainvälisesti kilpailukykyisten innovaatiokeskittymien ja ekosysteemien muodostumista Suomeen. Alueellisia, kansallisia ja EU:n tki-rahoitusvälineitä hyödynnetään rinnakkain ekosysteemien tukena. T&k- ja innovaatorahoitusta suunnataan yhteiskunnan ja elinkeinoelämän uudistumisen kannalta keskeisille aloille ja lupaaviin kasvumahdollisuuksiin, mm. data- ja alustatalouteen, murrosteknologioiden kehittämiseen sekä puhtaan siirtymän tukemiseen. Toimenpiteillä tuetaan myös tutkimustulosten jatkojalostamista ja tutkimuksessa syntyneen osaamisen hyödyntämistä kaupallisesti sekä laajemmin yhteiskunnassa. Yrityksiä kannustetaan luomaan kansainvälistä, korkean arvonlisän liiketoimintaa ja uusia työpaikkoja hyödyntämällä uutta teknologiaa sekä uusia arvonluonnin lähteitä.

Keskeinen haaste on, että Suomen tulisi valita strategiset osaamisen ja panostusten painopistealueet, joiden ytimessä ovat teknologinen edelläkävijyys, kansainvälinen yhteistyö laadukkaiden kumppanien kanssa ja osaamispohjan laaja uudistuminen. Strategiset valinnat tuottavat ratkaisuja globaaleihin haasteisiin ja muodostavat tiiviin kokonaisuuden teollisuuspolitiikan valintojen kanssa.

Politiikan toimintatapoja ja keinoja uudistetaan mm. hyödyntämällä digitalisaatiota, toteuttamalla kokeiluja tki-toiminnan kannalta olennaisilla sovellusalueilla, kehittämällä säädösympäristöä sekä rakentamalla hallinnonalarajat ylittäviä kehittämistoimia ja ohjelmakokonaisuuksia.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2025:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 arvio/ toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Puhtaat investoinnit edistävät ilmastotavoitteita			
— Kasvihuonekaasupäästöt yhteensä ilman maankäyttösektoria (Mt CO ₂ ekv.)	44	42	40
Investoinnit Suomessa lisääntyvät			
— Suorien ulkomaisten sijoitusten kanta/BKT (%)	28,0	29,0	29,5
T&k- ja innovaatiotoiminta vahvistuu			
— Yritysten t&k-investoinnit/BKT (%)	2,03	2,05	2,10

20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) energian tehokkaan käytön ja uusiutuvien energianlähteiden käytön edistämiseen, kehittämiss-hankkeisiin ja selvityksiin sekä informaatio- ja neuvontatoimintaan
- 2) energiaterhokkuutta ja uusiutuvaa energiaa koskevaan sääntelyn valmisteluun, kansalliseen toi-meenpanoon ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Selvitysosa: Momentilta rahoitettavia toimenpidekokonaisuuksia ovat energiaterhokkuusdi-rektiivin ja -sopimusten sekä energiakatselmusjärjestelmän toimeenpano, EU-laajusten tuotteiden energiaterhokkuusvaatimuksien aikaansaaminen, kuluttajien energiataloudelliseen käyttäyty-miseen vaikuttaminen ja uusiutuvan energian käytön edistäminen sekä vaikutusten arviointi ja kansainväliset raportointivelvoitteet ja yhteishankkeet.

Toiminnalla kootaan, jalostetaan ja jaetaan tietoa sekä kehitetään menetelmiä ja vauhditetaan uu-den teknologian käyttöönottoa yhteistyössä kuntien, yritysten ja toimialajärjestöjen kanssa, hyö-dyntäen myös kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia. Laajoille kuluttajaryhmille suunnatussa energian tehokkaaseen käyttöön ja uusiutuviin energialähteisiin liittyvässä neuvonta- ja tiedo-tustoiminnassa tehdään tiivistä yhteistyötä asiantuntijaorganisaatioiden kanssa sekä tuetaan alueellisia toimijoita.

Vaikuttavuus

	2024 tavoite	2025 tavoite	2030 tavoite
Energian loppukäyttö (TWh)	< 280	< 280	< 275
Kumulatiivinen energiansäästö vuodesta 2021— (TWh)	> 91	> 114	> 188

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Informaatio- ja neuvontatoiminta	1 500 000
Energiatehokkuussopimusjärjestelmä	850 000
Energiakatselmusjärjestelmä	200 000
Uusiutuvan energian käytön edistäminen	200 000
Seuranta, vaikutusten arviointi ja kansainvälinen raportointi	600 000
EU-kehityshankkeet ja taustaselvitykset	50 000
Yhteensä	3 400 000
2025 talousarvio	3 400 000
2024 talousarvio	3 400 000
2023 tilinpäätös	4 400 000

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 520 110 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2025 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 540 523 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

- 1) valtionavustuslain (688/2001), valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014), Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) sekä Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 2023/2831) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä työelämän kehittämishankkeisiin
- 2) valtion budjettitalouden organisaatioiden sekä korkeakoulujen ja vastaavien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä tekevien organisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, kansallisiin ja kansainvälisiin ohjelmiin ja hankkeisiin sekä niiden valmisteluun, osaamisen ja strategisten toimintaedellytysten kehittämiseen sekä kansainvälisille organisaatioille maksettaviin jäsen- ja ohjelmamaksuihin
- 3) valtion budjettitalouden organisaatioiden sekä kunnallisten ja muiden julkisten organisaatioiden julkisen toiminnan innovatiivisiin ja työelämän kehittämishankkeisiin
- 4) julkisista hankinnoista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä määriteltyjen hankintayksiköiden julkisen toiminnan laatua ja kustannustehokkuutta kohottaviin innovaatioihin liittyvien julkisten hankintojen (innovatiiviset julkiset hankinnat) valmisteluun ja toteutukseen
- 5) kansainvälisille organisaatioille innovaatioyhteistyön ja -ohjelmien jäsen- ja osallistumismaksuihin
- 6) kansallisiin ja Euroopan unionin rahoitusosuuksiin eurooppalaisissa yhteistyöhankkeissa
- 7) valtionavustuslain (688/2001), yrityksille myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (91/2024) ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 2023/2831) mukaisesti kansainvälistymistä edistävien toimien toteuttamiseen

8) yritysten materiaalikatselmusten kehittämisen yhteydessä suoritettaviin avustusluonteisiin vähämerkityksisiin kustannusosuuksiin, jotka liittyvät yritysten materiaalikatselmuskokeiluihin

9) valtionavustuslain (688/2001) ja valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) mukaisesti Euroopan yhteistä etua koskeviin tärkeisiin hankkeisiin, joiden tukemisen Euroopan komissio on erillisen ilmoituksen perusteella hyväksynyt sisämarkkinoille soveltuvaksi

10) valtionavustuslain (688/2001) ja Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) sekä maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin vuosina 2024—2026 annetun valtioneuvoston asetuksen (1203/2023) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille Suomessa tapahtuvaan audiovisuaalisten teosten käsikirjoittamiseen, kehittämiseen, tuotannon ja levityksen kustannuksiin sekä myynnin edistämiseen. Avustusta voidaan myöntää myös ulkomaisille toimijoille

11) valtionavustuslain (688/2001), kiertotalouden ja kestävän vihreän kasvun edistämiseen myönnettävästä avustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1197/2020) sekä Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille myönnettävään kiertotalouden investointi- ja innovaatiotukeen.

Momentilta voidaan maksaa rahoitustoimintaan liittyvien tavanomaisten ennakoiden lisäksi ennakointia Business Finland Oy:lle sen myöntämistä avustusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha on varattu

1) 27 310 000 euroa materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäytön ja kierrätyksen edistämiseen (RRF pilari1)

2) 7 550 000 euroa kiinteistö- ja rakentamisalan vähähiilisten ratkaisujen tukiohjelmaan (RRF pilari1)

3) 6 000 000 euroa mikroelektroniikan arvoketjuun (RRF pilari2)

4) 3 000 000 euroa 6G:n, tekoälyn ja kvanttilaskennan kehittämissympäristöihin (RRF pilari2)

5) 6 000 000 euroa innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurin edistämiseen (RRF pilari3)

6) 25 700 000 euroa veturiyrittäjärahoitukseen (RRF pilari3)

7) 3 000 000 euroa avainalojen vauhdittamiseen ja osaamiseen vahvistamiseen (RRF pilari3)

8) 2 000 000 euroa innovatiivisten kasvuyritysten tukemiseen (RRF pilari3)

9) 900 000 euroa teollisuuden vähähiilisen, kiertotalouden ja digitaalisen uudistumisen edistämisen ja teollisen palveluviennin kasvattamisen ohjelmaan (RRF pilari3)

10) 200 000 euroa terveys- ja hyvinvointiteknologioihin ja osaamiseen (RRF pilari3)

11) 1 200 000 euroa luovien alojen rakennetukeen (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Momentille budjetoituihin kulutusmenoihin liittyvät arvonnäisäveromenot maksetaan momentilta 32.01.29.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatorahoitusta kohdistetaan erityisesti elinkeinoelämän ja yhteiskunnan uudistumista sekä sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväää kasvua nopeuttaviin riskipitoisiin hankkeisiin. Rahoituksella kannustetaan organisaatioita pitkäjänteiseen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan teknologian ja uuden osaamisen kehittämistä, kasvattamaan arvonlisää ja tuottavuutta sekä edistämään työelämän kehitystä. Rahoituksella edistetään yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyötä tutkimus- ja kehittämistoiminnassa sekä tutkimustulosten ja tutkimuspohjaisten ideoiden kaupallistamista. Rahoitusta kohdennetaan myös julkista tutkimusta tekevien tutkimusorganisaatioiden esikaupallisiin, elinkeinoelämän kanssa verkottuneisiin tutkimushankkeisiin, joilta ei edellytetä välitöntä vientipotentiaalia. Rahoituksella edistetään myös luovien alojen t&k-intensiteetin lisäämistä ja luovilta aloilta syntyvien, tutkimuspohjaisten ideoiden kaupallistamista. Business Finland kohdentaa tutkimus- ja kehittämisrahoituksen valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetun lain (1092/2022), tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevan monivuotisen suunnitelman sekä tutkimus- ja innovaationeuvoston linjausten mukaisesti.

Momentin määrärahasta 82 860 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia kokonaisuuksia.

Valtuudesta kohdennetaan arviolta 486 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan, mistä luovien alojen tutkimus- ja kehittämistoimintaan 9 000 000 euroa.

Eurooppalaisia yhteistyöhankkeita koskevia menoja vastaava EU:n rahoitusosuus ko. hankkeisiin on merkitty momentille 12.32.99.

Vaikuttavuus

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Elinkeinoelämä uudistuu ja kasvaa — luomme edellytykset elinkeinoelämän uudistumiselle ja kasvulle:			
Business Finland tukee talouden kasvua edistämällä asiakkaidensa kehittymistä globaalisti erittäin menestyviksi yrityksiksi.			
Business Finland vahvistaa kilpailukykyä kannustamalla asiakkaitaan liiketoiminnan rohkeiksi uudistajiksi			
— Business Finlandin asiakkaiden viennin kasvuprosentin ja OECD-maiden viennin keskimääräisen kasvuprosentin erotus (%-yksikköä)	1)	> 1	> 1,1
— Business Finlandin yritysasiakkaiden yhteenlaskettujen t&k-panostusten kasvu (%)	16,4	> 7	> 7 ²⁾
— Projekteihin osallistuneiden kumppanien lukumäärä ekosysteemeissä, joissa tavoitteena miljardiluokan uusi liiketoiminta (lkm)	204	= 150	= 150

Vaikuttavuus

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Ilmastotavoitteiden saavuttaminen edistyy — puhtaan energian			
Suomi:			
Business Finland edistää kestäväää kehitystä auttamalla asiakkaitaan kestävien ratkaisujen ja toiminnan kehittämisessä			
— Ilmasto- ja vähähiilisyystavoitteiden mukaisten hankkeiden osuus (%) kaikista rahoitetuista projekteista			
	46	40	45

¹⁾ Vuoden 2023 toteumatieto laskettavissa todennäköisesti huhtikuussa 2024.

²⁾ Vuoden 2025 tarkempi tavoitetaso on tarkoituksenmukaista määritellä vasta kun tiedetään Business Finlandin myöntö-
valtuuksien taso vuonna 2025.

Valtuuden ja määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
Avustukset tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan	293 230	318 267
— alkaville yrityksille		82 900
— pk-yrityksille		84 500
— suuryrityksille		150 867
Julkisen tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus	107 200	186 132
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) vapaaehtoiset ohjelmamaksut	28 000	26 124
AV-tuotantokannustin	8 820	10 000
RRF-toiminta	82 860	
Yhteensä	520 110	540 523

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	2027	2028	2029—	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehty sitoumukset	468 860	293 185	89 090	37 660	57 830	946 625
Vuoden 2025 sitoumukset	51 250	177 280	141 180	69 403	101 410	540 523
Menot yhteensä	520 110	470 465	230 270	107 063	159 240	1 487 148

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 2 614 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 517 496 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

6G:n, tekoälyn ja kvanttilaskennan kehittämisympäristöt (RRF pilari2)	800
Akkuarvoketju (LTA3 2021)	-2 400
Avainalojen vauhdittaminen ja osaamisen vahvistaminen (RRF pilari3)	-5 790
Avainalojen vauhdittaminen ja osaamisen vahvistaminen (RRF pilari3) maksatusten tarkistus	1 460
Av-tuotantokannustin	-2 437
Business Finland, avustukset tutkimukseen (T&K)	3 600

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Business Finland, avustukset yrityksille (T&K)	6 750
ESAn maksut (siirto momentille 32.01.66)	-773
Innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurin edistäminen (RRF pilari3)	-5 300
Innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurin edistäminen (RRF pilari3) maksatusten tarkistus	3 200
Innovatiiviset kasvuyritykset (RRF pilari3)	-4 710
Innovatiiviset kasvuyritykset (RRF pilari3) maksatusten tarkistus	800
Keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttö ja kierrätys (RRF pilari1)	-20 490
Maksatusten tarkistukset	-23 040
Maksatusten tarkistukset (TA 2025)	8 587
Matkailualan kestävän ja digitaalisen kasvun tukeminen (RRF pilari3)	-133
Mikroelektroniikan arvoketju (RRF pilari2)	-3 150
Mikroelektroniikan arvoketju (RRF pilari2) maksatusten tarkistus	4 000
T&K-lisärahoitus	76 440
Talent Explorer (HO 2023)	-6 890
Teollisuuden vähähiilisyys, kiertotalous, digitaalisuus ja teollinen palveluvienti (RRF pilari3)	130
Terveys- ja hyvinvointiosaaminen ja -teknologia (RRF pilari3)	-590
Tki-avustukset	-7 880
Tuki luovien alojen ja tapahtuma-alan yrityksille pilottien toteuttamiseksi (RRF pilari3)	-1 270
Tuki luovien alojen ja tapahtuma-alan yrityksille pilottien toteuttamiseksi (RRF pilari3) maksatusten tarkistus	350
Tukiohjelma kiinteistö- ja rakentamisalalle ilmastonmuutoshaasteisiin (RRF pilari1)	-2 380
Veturihankkeet (RRF pilari3)	-9 800
Veturiyritykset	3 000
Yritystukien vähentäminen (Lisätoimet 2024)	-10 000
Yritysvetoisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan sekä kiertotalouden ja toimialojen kasvun tukeminen	-20 000
Tasomuutos	-5 647
Yhteensä	-23 563

Määräraha on osittain kehityksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	520 110 000
2024 II lisätalousarvio	17 690 000
2024 talousarvio	543 673 000
2023 tilinpäätös	326 282 789

41. Energiatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 364 061 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2025 saa tehdä uusia sitoumuksia enintään 14 100 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2024 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2025 enintään 68 600 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

1) energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista annettujen valtioneuvoston asetusten (1098/2017 ja 262/2023) mukaisesti investointeihin ja selvityksiin, jotka edistävät uusiutuvan energian tuotantoa tai käyttöä, energiansäästöä, energian tuotannon tai käytön tehostamista taikka niihin liittyvää uuden teknologian käyttöönottoa sekä liikenteen uusiutuvien polttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian demonstraatiohankkeisiin

2) tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1444/2014) sekä kiertotalouden ja kestäväen vihreän kasvun edistämiseen myönnettävästä avustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1197/2020) mukaisiin vetyhankkeisiin, akkuarvoketjuhankkeisiin sekä liikenteen biopolttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian pilotointihankkeisiin sekä Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille unionin normit ylittäviin ympäristönsuojelun investointihankkeisiin tai ympäristönsuojelun tason parantamiseen sekä jätteen kierrätystä ja uudelleenkäyttöä koskeviin investointihankkeisiin

3) Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisiin energiainvestointi- ja energiainfrastruktuurihankkeisiin (VNA tuesta Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisille energiainvestoinneille vuosina 2022—2026).

Määrärahasta on varattu

1) 46 305 000 euroa energiainfrastruktuuri-investointeihin (RRF pilari1)

2) 45 744 000 euroa uuden energiateknologian investointeihin (RRF pilari1)

3) 38 100 000 euroa vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen (RRF pilari1)

4) 13 482 000 euroa teollisuuden prosessien sähköistämiseen ja vähähiilistämiseen (RRF pilari1)

5) 21 800 000 euroa puhtaan siirtymän investointeihin (REPowerEU)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin. Energiatukea tarvitaan erityisesti uuden teknologian käyttöönoton ja kaupallistumisen edistämiseen ja energiatehokkuusinvestointien tukemiseen.

Energiatuki on investointihankkeissa enintään 30 % ja selvityshankkeissa enintään 40 % hyväksyttävistä kustannuksista. Lisäksi tukea voidaan korottaa investointihankkeessa 10 %-yksikköä hankkeen sisältämän uuden teknologian osalta. Selvityshankkeessa vastaava korotus voidaan tehdä, kun tuki myönnetään kunnalle tai pk-yritykselle.

Momentin määrärahasta 165 430 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia investointeja energiainfrastruktuuriin ja uuteen energiateknologiaa sekä vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen sekä teollisuuden prosessien sähköistämiseen ja vähähiilistämiseen.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Uuden teknologian käyttöönotto lisääntyy energian tuotannossa ja käytössä			
Energiahuollon monipuolisuus säilyy hyvänä			
— Energiatuella myötävaikutetut investoinnit (milj. euroa)	1 188	274—343	56—70
— Myönnetty energiatuki (milj. euroa)	296	68,6	14,1
— Energiatuen vipuvaikutus (investoinnit/tukimäärä)	4,0	4—5	4—5

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	2027	2028—	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	362 651	271 434	94 378	9 850	738 313
Vuoden 2025 sitoumukset	1 410	5 640	3 525	3 525	14 100
Menot yhteensä	364 061	277 074	97 903	13 375	752 413

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Akkustrategian mukaiset investoinnit	-15 000
Energiainfrastruktuuri-investoinnit (RRF pilari1)	-30 870
Energiatuki	-10 000
Investoinnit uuteen energiateknologiaan (RRF pilari1)	-30 377
Kivihiilen käyttöä korvaavat investoinnit	-24 000
Maksatusten tarkistukset	54 331
Myöntämisvaltuuden puolittaminen (HO 2023)	-5 600
Puhtaan siirtymän investoinnit (REPowerEU investoinnit)	16 350
Teollisuuden prosessien suora sähköistäminen ja vähähiilistäminen (RRF pilari1)	-9 500
Valtuuden alentaminen (LTA2 2023)	-5 450
Vetyhankkeet	-10 000
Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen (RRF pilari1)	-20 399
Tasomuutos	4 939
Yhteensä	-85 576

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	364 061 000
2024 II lisätalousarvio	-141 000 000
2024 I lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	449 637 000
2023 tilinpäätös	66 340 398

42. Puhtaan energian Suomen -kärkihankkeet (arviomääräraha)

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus

Vuonna 2025 saa tehdä uusia sitoumuksia enintään 140 000 000 eurolla.

Valtuutta saa käyttää:

- 1) teknisten nielujen hankkeiden investointiavustukseen
- 2) biogeenisen hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen kannustimeen
- 3) teknisten nielujen edellyttämän infrastruktuurin edistämiseen.

Selvitysosa: Tekniset nielut sekä biogeenisen hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen on keskeinen keino edettäessä kohti hiilineutraalisuustavoitetta. Teknisten nielujen käyttöönottoa sekä biogeenisen hiilidioksidin talteenottoa ja hyödyntämistä voidaan tukea osoittamalla investointiavustuksia näitä edistäville hankkeille tai teknisten nielujen edellyttämälle infrastruktuurille.

Teknisillä nieluilla tarkoitetaan teknologiaan perustuvia hiilenpoistoratkaisuja, kuten bioenergian tuotantoon yhdistettyä hiilidioksidin talteenottoa ja varastointia (BECCS), hiilidioksidin suoraan talteenottoa ilmasta ja varastointia (DACCS). Fossiilista alkuperää olevien hiilidioksidipäästöjen talteenottoa ei lasketa tekniseksi nieluksi, koska päästöt ilmakehään eivät muutu kokonaisuudessaan negatiivisiksi, vaikka ne leikkaantuvatkin. Hiilidioksidi voidaan varastoida pysyvästi geologisiin muodostelmiin, kuten noin kilometrin syvyydessä sijaitseviin suolavesikerrostumiin. Hiilidioksidi kuljetettaisiin Suomesta laivoilla lähimmille varastointialueille, joita on tunnistettu eniten Pohjanmeren ja Norjanmeren alueilta, mutta myös lähempää eteläisen Itämeren alta. Biogeenisen hiilidioksidin talteenotolla ja hyödyntämisellä pyritään korvaamaan fossiilisen hiilidioksidin käyttöä esimerkiksi tuotteiden valmistuksessa kuten RFNBO-polttoaineissa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	2027	2028—	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Vuoden 2025 sitoumukset	-	50 000	50 000	40 000	140 000

2025 talousarvio

—

43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 150 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuesta säädetyn lain (493/2022) mukaisten tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuella korvataan päästökaupasta sähkön hintaan aiheutuvia välillisiä kustannuksia laissa määritellyille toimialoille vuosien

2021—2025 tietojen perusteella. Laissa määriteltyjen toimialojen katsotaan olevan erityisen alttiita merkittävälle hiilivuotoriskille päästökaupan sähkönhintaan aiheuttaman lisäkustannuksen johdosta. Sähköistämistuen tavoitteena on ehkäistä riskiä hiilivuodolle, turvata teollisuuden kustannuskilpailukykyä ja ohjata toiminnanharjoittajia kehittämään teollista tuotantoaan hiilineutraalimmaksi. Toiminnanharjoittajien tulisi käyttää myönnetystä tuesta vähintään 50 % kehittämistoimiin, jolla ne edistävät toimintansa muuttumista hiilineutraalimmaksi.

Sähköistämistukea maksetaan vuosien 2021—2025 tietojen perusteella vuosien 2022—2026 talousarvioista. Maksettavan tuen suuruus riippuu mm. päästöoikeuden hinnasta ja tuensaajan sähkölukutuksesta tai tuotannon määrästä. Arvio tuen laskennassa sovellettavasta päästöoikeuden hinnasta vuonna 2025 on 85 euroa. Vuositasolla maksettavan tuen enimmäismäärä on rajattu enintään 150 000 000 euroon. Laissa energiaiintensiivisen teollisuuden sähköistämistuesta säädetään tuen myöntämisen perusteista ja tuen määrän laskemisesta.

2025 talousarvio	150 000 000
2024 talousarvio	150 000 000
2023 tilinpäätös	117 705 732

46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 050 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää laivanrakennuksen innovaatioihin myönnettävästä valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (364/2015) mukaisiin avustuksiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään laivanrakennuksen innovaatiotukihankkeisiin. Laivanrakennuksen innovaatiotuki on tarkoitettu laivaprojektien innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	15 050	3 000	18 050

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistukset	-10 450
Yhteensä	-10 450
2025 talousarvio	15 050 000
2024 talousarvio	25 500 000
2023 tilinpäätös	11 188 750

47. *Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Valtuus

Mikäli vuoden 2024 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2025 enintään 10 000 000 eurolla.

Valtuutta saa käyttää sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuurituesta annetun asetuksen mukaisesti. Valtuutta voidaan myöntää ajoneuvojen suuritehoisten latauspisteiden (erityisesti raskaan liikenteen), nesteytetyn biokaasun tankkauspisteiden sekä uusiutuvan vedyn tankkauspisteiden investointihankkeille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Julkisten liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuuri-investointien tavoitteena on laajentaa olemassa olevaa latausinfrastruktuuria. Kattava lataus- ja tankkausverkosto on edellytys sähkökäyttöisten ja kaasukäyttöisten ajoneuvojen yleistymiselle.

Osa-alue edistää merkittävästi puhdasta siirtymää tukemalla liikenteen siirtymää pois fossiilisista polttoaineista. Liikenteen päästövähennykset ovat keskeisessä roolissa taakanjakosektorin vuoden 2030 päästövähennystavoitteen ja EU:n vuoden 2050 hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisessa. Investoinnit toteuttavat kansallisen energia- ja ilmastostrategian sekä keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman tavoitteita taakanjakosektorin päästöjen vähentämisestä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	2027	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	2 000	6 000	2 000	10 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistukset	2 000
Yhteensä	2 000

2025 talousarvio	2 000 000
2024 talousarvio	—
2023 tilinpäätös	21 500 000

48. *Uusiutuvan energian tuotantotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 234 097 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetussa lain (1396/2010) mukaisesti:

- 1) syöttötariffin (tuulivoima, biokaasu, puupolttoaineet) maksamiseen

2) metsähakkeella tuotetun sähkön tuotantotuen (tuotantotuen ja sen korotuksena maksettavan kaasutinpreemion) maksamiseen

3) tarjouskilpailuun perustuvan preemiotuen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tuotantotuella tuetaan syöttötariffijärjestelmään hyväksytyn voimalaitoksen tuulivoimaan, biokaasuun, metsähakkeeseen tai puupolttoaineeseen perustuvaa sähkön tuotantoa. Tuulivoiman, biokaasu- ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan syöttötariffijärjestelmässä tukena laissa asetetun tavoitehinnan ja sähköpörssissä toteutuneen kolmen kuukauden Suomen aluehinnan keskiarvon erotus (syöttötariffijärjestelmä) sekä metsähakesähkön tuottajille päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuvaa tukea. Biokaasu- ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan lisäksi syöttötariffin korotuksena lämpöpreemiota yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa sekä metsähakesähkön tuottajille syöttötariffin korotuksena kaasutinpreemiota kaasutettaessa metsähaketta kaasuttimessa pölypolttokattilan polttoaineeksi.

Vuonna 2018 pidettiin kansallisen energia- ja ilmastostrategian mukaisesti teknologianeutraali tarjouskilpailu uusiutuvan energian tuesta. Tukea myönnettiin seitsemälle hankkeelle, joiden yhteenlaskettu sähkön tuotantomäärä vuodessa on 1,36 TWh. Tuki maksetaan preemiona (keskihinta 2,49 euroa/MWh) voimalaitoskohtaisesti enintään 12 vuoden ajan tuotannon aloittamisesta. Preemion enimmäismäärä maksetaan sähkön kolmen kuukauden markkinahinnan keskiarvon ollessa enintään 30 euroa/MWh. Hyväksytyjen hankkeiden enimmäistukimäärä on 3,5 milj. euroa vuodessa.

Euroopan unionin tavoitteena oli nostaa uusiutuvan energian osuus 20 prosenttiin energian lopukulutuksesta vuoteen 2020 mennessä. Suomelle asetettu tavoite oli 38 %, mikä ylitettiin.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/2001 uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (uudelleenlaadittu, ns. RED II) määrittelee, että jäsenmaiden on varmistettava yhteisesti, että uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian osuus on vähintään 32 % unionin energian kokonaisloppukulutuksesta v. 2030. Jäsenvaltioiden on asetettava kansalliset panoksensa, jotta ne voivat yhteisesti saavuttaa unionin yleistavoitteen. Suomi on ilmoittanut komissiolle kansallisessa energia- ja ilmastosuunnitelmassaan tavoittelevansa 51 prosentin uusiutuvan energian osuutta v. 2030.

Tuotantotuki ja tavoitehinnat

Tuulivoiman, biokaasusähkön ja puupolttoainesähkön tavoitehinnat (euroa/MWh)	83,50
Biokaasusähkön lämpöpremio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	50,00
Puupolttoainesähkön lämpöpremio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	20,00
— enintään vuodessa/puupolttoainesähköä tuottava voimalaitos (euroa)	750 000
Metsähakesähkön tuottajille maksettava, päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuva tuotantotuki (enintään euroa/MWh, kun 3 kuukauden päästöoikeuden keskihinta enintään 10 euroa/t ja turpeen vero 1,90 euroa/MWh)	18,00

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tuulivoimalat	227 855 000
Biokaasuvoimalat	2 607 000
Puupolttoainevoimalat	135 000
Preemiotuki	3 500 000
Yhteensä	234 097 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Poistuva kapasiteetti (biokaasu)	-360
Sähkön markkinahinta-arvion muutos	-57 018
Tuulivoiman tuen piiristä poistuva kapasiteetti	-17 656
Yhteensä	-75 034

2025 talousarvio	234 097 000
2024 II lisätalousarvio	-114 000 000
2024 talousarvio	309 131 000
2023 tilinpäätös	75 331 728

49. InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää InvestEU-ohjelman kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Pienten ja keski suurten yritysten, kotitalouksien ja asunto-osakeyhtiöiden siirtymää pois fossiilisista energialähteistä vauhditetaan Euroopan laajuisesti InvestEU-ohjelmalla. Ohjelman rahoitusvälineellä tuetaan investointeja, joilla parannetaan rakennusten energiatehokkuutta tai uusitaan lämmitysjärjestelmiä uusiutuvia energiamuotoja, kuten maalämpöä, tuuli- ja aurinkoenergiaa hyödyntäviksi. Ohjelma mahdollistaa kohdennuksen myös mm. kulkuneuvojen latausinfrastruktuurin rakentamiseen sekä kaasu- ja sähköautojen hankintoihin sekä muihin ympäristöystävällisiin investointeihin.

2025 talousarvio	14 100 000

(50.) EU-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus tutkimus- ja kehittämistoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentilta 21.30.01)	22
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentilta 26.10.01)	31
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentilta 29.40.20)	554

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentilta 29.40.50)	19 852
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentilta 29.40.55)	746
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentilta 30.01.05)	1 896
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentilta 30.20.01)	143
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentilta 30.70.01)	146
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentilta 31.01.04)	664
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentilta 32.01.04)	610
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentilta 32.01.49)	7 898
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentilta 33.03.04)	190
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentilta 33.03.50)	107
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentilta 35.01.04)	1 589
EU-vastinrahoitus korkeakouluille ja tutkimusorganisaatioille	15 000
Tasomuutos	-50 000
Yhteensä	-552
2024 II lisätalousarvio	-552 000
2024 talousarvio	552 000

83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 146 180 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion lainanannosta sekä valtion takauksesta ja valtion takuusta annetun lain (449/1988), Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014), valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) sekä Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 2023/2831) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille:

- 1) tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan
- 2) pääosin nuoria innovatiivisia yrityksiä palvelevien yrityskiihdyttämöjen ja riskipääomarahastoa kokoavien yritysten toiminnan käynnistämiseen.

Mikäli hanke tai sen tulosten taloudellinen hyödyntäminen viivästyy tai epäonnistuu, Business Finlandilla on lainansaajan hakemuksesta oikeus luopua lainasaatavasta tai muutoin muuttaa lainan ehtoja valtioneuvoston asetuksessa (1444/2014) tarkemmin määritellyllä tavalla.

Lainat myönnetään pääsääntöisesti vakuutta vaatimatta. Osa rahoituksesta voidaan maksaa ennakkona.

Valtiokonttorilla on oikeus sopia lainansaajan kanssa aiemmin myönnettyjen pääomalainojen ja niille kertyneiden korkojen muuttamisesta vieraan pääoman ehtoiseksi lainoiksi osakeyhtiölain (624/2006) mukaisesti. Valtiokonttori voi myös sopia lainojen erääntymisestä tällaisten muutosten yhteydessä. Muutos voidaan tehdä vain muiden velkojen suostumuksella.

Määräraha budjetoidaan maksuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2025 uusia lainoja saa myöntää enintään 156 823 000 eurolla.

Selvitysosa: Lainoilla kannustetaan yrityksiä ja muita yhteisöjä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin teknologia-, tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta.

Lainat myönnetään enintään 10 vuodeksi. Mikäli hanke tai sen tulosten taloudellinen hyödyntäminen viivästyy, voidaan laina-aikaa erittäin painavasta syystä pidentää enintään 20 vuoteen. Lainoista perittävän koron arvioidaan olevan 1,25 % v. 2025. Lainana myönnettävän käynnistystuen määrä on enintään 1,1 milj. euroa (nuorille innovatiivisille yrityksille enintään 2,2 milj. euroa) ja laina-aika enimmillään 10 vuotta.

Valtuudesta käytetään arviolta 145 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Lainojen takaisinmaksuista saatavat tulot on merkitty momentille 15.01.04 ja korot momentille 13.01.05.

Vaikuttavuustavoitteet on esitetty momentin 32.20.40 yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	2027	2028—	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	86 427	24 510	14 540	7 570	133 047
Vuoden 2025 sitoumukset	59 753	50 180	20 390	26 500	156 823
Menot yhteensä	146 180	74 690	34 930	34 070	289 870

Business Finlandin myöntämien lainojen lainakanta¹⁾

	2021	2022	2023
Lainakanta vuoden lopussa (milj. euroa)	1 136,1	1 114,9	1 120,4
Tileistä poistetut perimättä jätöt (milj. euroa)	18,5	19,5	56,9

¹⁾ Sisältää myös momentilta 32.20.87 myönnettyt lainat.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistukset	2 500
Yhteensä	2 500

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	146 180 000
2024 talousarvio	143 680 000
2023 tilinpäätös	166 850 583

(87.) Pääomallainat teollisuuden uudistumiseen ja yritysvetoisten liiketoimintaekosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2024 talousarvio	4 000 000
2023 tilinpäätös	3 625 000

30. Työllisyys ja yrittäjyys

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muiden koheesiopolitiikan ohjelmien, palkkaturvan sekä alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukemisen menoista. Lisäksi lukuun sisältyy eräitä pienempiä työllisyyden, yrittäjyyden ja alueiden elinvoiman edistämiseen tarkoitettuja menoja.

Aikaisempina vuosina lukuun sisältyivät julkisista työvoima- ja yrityspalveluista aiheutuvat menot. Vuodesta 2025 alkaen kuntien muodostamat työvoimaviranomaiset vastaavat työvoimapalveluiden järjestämisestä. Rahoitus työvoimapalveluiden järjestämiseen on siirretty momentille 28.90.30.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla tuetaan työvoiman osaamisen kehittämistä, yritysten kansainvälistymistä ja kasvua, alkavaa yritystoimintaa sekä torjutaan työttömyyttä ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikassa painotuksena on työttömyyden alentaminen, nopea työllistyminen ja kasvun vauhdittaminen vastaamalla yritysten työvoima- ja osaa-mistarpeisiin sekä luomalla edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallituksen tavoitteena on 80 prosentin työllisyysaste vuoteen 2031 mennessä. Myös tehtyjen työtuntien määrää pyritään kasvattamaan. Hallitus toteuttaa uudistuksia työllisyyden nostamiseksi vähintään 100 000 työllisellä. Työllisyyden kasvulla tavoitellaan julkisen talouden vahvistumista yli 2 mrd. eurolla. Tavoitteiden saavuttamiseksi hallitus toteuttaa laajan kokonaisuuden uudistuksia, joilla muun muassa parannetaan työn tekemisen kannustimia, yksinkertaistetaan sosiaaliturvajärjestelmää, helpotetaan työllistämistä, kehitetään kansainvälistä rekrytointia, lisätään paikallista sopimista työmarkkinoilla, parannetaan työhyvinvointia sekä työn ja perheen yhteensovittamista ja jatketaan työvoimapalveluiden uudistamista. Hallitusohjelman mukaan hallitus huolehtii, että kunnille siirtymässä olevien TE-palvelujen rahoitus, ohjausjärjestelmä ja asiakaspalvelun lainsäädäntö turvaavat kuntien todelliset mahdollisuudet onnistua kohtaanto-ongelmien ratkaisemisessa kannustinjärjestelmän edellyttämällä tavalla.

Osana TE-palvelut 2024 -uudistusta työvoimapalvelujen ohjausmalli tulee muuttumaan. Valtioneuvosto vahvistaa työ- ja elinkeinoministeriön esittelystä työllisyyden edistämisen valtakunnalliset tavoitteet hallituskausittain. Tavoitteet asetetaan hallituskauden alussa ja ne ovat voimassa siihen saakka, kunnes uudet tavoitteet asetetaan. Tavoitteet ovat lähtökohtaisesti strategisen tason tavoitteita, eikä niillä pyritä ohjamaan työvoimaviranomaisten operatiivista toimintaa. Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa tavoitteille seurantamittarit, joita seurataan vuosittain. Asetettavat tavoitteet voivat olla määrällisiä tai laadullisia, ja ne voivat koskea esimerkiksi eri asiakasryhmille tarjottavia palveluita tai esimerkiksi hallinnollisia toimintatapoja, joilla pyritään varmistamaan palvelujen tehokas toteutus. Tavoitteet ovat valtakunnallisia, mutta niiden alueellista huomioon ottamista ja toteutumista voidaan seurata alueellisissa yhteistyö- ja seurantakeskusteluissa, jotka ELY-keskukset järjestävät alueensa työvoimaviranomaisille vuosittain.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma	2024 arvio ¹⁾	2025 arvio ¹⁾
Työttömät työnhakijat (1 000 hlöä)	260	277	269
Päättneiden työttömyysjaksojen keskimääräinen kesto (vko)	23	25	24
Virta yli 3 kk:n työttömyyteen, %	46,0	45,4	43,1

¹⁾ Arviot tulevasta kehityksestä perustuvat tilastotietoihin aikaväliltä tammikuu 2022—helmikuu 2024. Kasvavan tai laskevan trendin on oletettu jatkuvan samanlaisena. Siltä osin kuin selkeää nousevaa tai laskevaa trendiä ei ole havaittavissa, on oletettu työllisyyden paranevan vuonna 2025.

Aluekehittäminen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikka

Aluekehittäminen on valtion, kuntien ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvaa laaja-alaista ja monitasoista toimintaa, joka perustuu alueiden erilaisiin vahvuuksiin ja tarpeisiin. Aluekehittämisessä eri toimijoiden tavoitteita ja toimenpiteitä tarkastellaan kokonaisuutena sekä valtakunnallisesta että alueiden näkökulmasta.

Aluekehittämisen tavoitteena on edistää alueiden kestävä kasvua ja kilpailukykyä, asukkaiden hyvinvointia ja elinympäristön laatua. Aluekehittämistoimintaa suuntaavat alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annetun lain lisäksi valtioneuvoston hallituskaudeksi määrittelemät alueiden kehittämisen painopisteet (aluekehittämispäätös) ja maakuntien liittojen valmistelemat maakuntaohjelmat. Näitä kansallisia tavoitteita tuetaan EU:n ohjelmakaudelle 2021—2027 laadittujen ohjelmien toteutuksella.

Aluekehittämispäätös 2024—2027 sisältää pääministeri Petteri Orpon hallituksen aluekehittämisen painopisteet ja tavoitteet. Aluekehittämisen painopisteet vuosille 2024—2027 ovat: kestävä elinvoima ja investoinnit, hyvinvoiva väestö ja yhteisöt sekä vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto. Aluekehittämispäätös ohjaa eri hallinnonalojen ja maakuntien liittojen aluekehittämistä ja niiden toimenpiteiden yhteensovittamista. Ministeriöt huomioivat aluekehittämispäätöksen tavoitteet omassa ja hallinnonalaansa toimissa. Maakuntien liitot huomioivat aluekehittämispäätöksen omissa strategioissaan yhteistyössä aluekehittämiseen osallistuvien toimijoiden kanssa. Valtakunnan tasolla aluekehittämisen kokonaisuudesta vastaavan työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimii valtioneuvoston asettama alueiden uudistumisen neuvottelukunta, joka yhteensovittaa ja linjaa alueiden kehittämisen strategista kokonaisuutta ja vaikuttavuutta. Neu-

vottelukunnan keskeisiä tehtäviä on seurata valtioneuvoston aluekehittämispäätöksen toteuttamista sekä edistää valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä.

Pääosa alueellisista kehittämistoimista kanavoituu ELY-keskusten kautta. Kullekin ELY-keskukselle sekä aluehallintovirastolle laaditaan hallituskaudeksi tulossopimus, jota tarkistetaan vuosittain. Tulossopimus perustuu aluehallintovirastoille ja ELY-keskuksille laaditussa yhteisessä strategia-asiakirjassa asetettuihin yleisiin tavoitteisiin ja päämääriin sekä alueen maakuntaohjelmiin.

Aluekehittämisen lähtökohtana ovat alueiden ja kaupunkien vahvuudet ja erityispiirteet. Kaupungit ovat kasvun vauhdittajia sekä olennainen osa aluekehittämistä ja niiden vahvuuksia tulee hyödyntää aluekehittämispolitiikan vahvistamiseksi. Monimuotoinen, vuorovaikutukseen ja kumppanuuteen perustuva kaupunkipolitiikka huomioi haasteiltaan ja kehitysedellytyksiltään eroavat kaupungit. Kaupunkikehittämistä toteutetaan sekä EU:n tasolla että kansallisesti. Sopimuksellisuus ja kumppanuus ovat alue- ja kaupunkikehittämisen keskeisiä elementtejä.

Hallitus on käynnistänyt Pohjoisen ja Itäisen Suomen ohjelmien valmistelun. Ohjelmien tavoitteena on pohjoisen ja itäisen Suomen mahdollisuuksien täysimääräinen hyödyntämisen edistäminen erityisesti taloudellisen kasvun, alueellisen elinvoiman, investointien vauhdittamisen, osaamisen kehittämisen ja työvoiman saatavuuden näkökulmista. Lisäksi edistetään Suomen huoltovarmuutta ja omavaraisuutta sekä vahvistetaan turvallisuutta muuttuneessa geopolitisessa tilanteessa. Tavoitteena on erityisesti lisätä koko Suomen menestymistä elinkeinorakennetta uudistavien ja vihreää kasvua edistävien investointien houkuttelussa sekä tukea suunniteltujen ja jo toteutettujen investointien onnistumista. Ohjelmatyössä korostuu etenkin elinkeinoelämän, kaupunkien, alueiden, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten sekä valtion vuorovaikutteinen yhteistyö. Ohjelmien toimikausi kestää koko hallituskauden.

Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelma "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" sisältää Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) toimet. EAKR-toimien avulla kehitetään alueiden ja yritysten elinkeino- ja työelämälähtöisiä tutkimus- ja innovointivalmiuksia, digitalisaatiota, pk-yritysten kestävä kasvua ja kilpailukykyä, energiatehokkuutta, ilmastonmuutokseen sopeutumista, kiertotaloutta ja paikallisen saavutettavuuden lisäämistä. Ohjelman ESR-toimet tukevat työllisyyttä, osaamista, työelämän kehittämistä, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. JTF-toimien avulla tuetaan niitä alueita, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

(32.) *Valtionavustus kunnille Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2024 talousarvio
2023 tilinpäätös

5 847 000

—

(35.) *Valtion korvaus kunnille TE -palvelu-uudistuksen muutuskulujen kattamiseen* (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2024 talousarvio

34 000 000

38. *Ansioturvaan liittyvien työttömyysturvatehtävien ja ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan alueellisen linjauksen laadintaan liittyvien tehtävien hoitaminen Ahvenanmaan maakunnassa* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 30 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ansioturvaan liittyvien työttömyysturvatehtävien hoitamisesta ja ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan alueellisen linjauksen laadintaan liittyvien tehtävien hoitamisesta aiheutuvien kulujen korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätosperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahasta 20 000 euroa kohdistuu ansioturvaan liittyvien työttömyysturvatehtävien hoitamiseen ja 10 000 euroa ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan alueellisen linjauksen laadintaan liittyvien tehtävien hoitamiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

Ahvenanmaan maakunnalle ei nykyisin ole korvattu ansioturvaa koskevien tehtävien hoitamisesta aiheutuvia kustannuksia. Maakunnan hallituksen aloitteesta uudessa asetuksessa tästä kuitenkin säädettäisiin.

Ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan alueellisen linjauksen laadintaan liittyvien tehtävien hoidon osalta maakunnalle on korvattu osapäätöksen tekemiseen liittyen tehtävien hoitamisesta aiheutuvia kustannuksia ulkomaalaislain nojalla työ- ja elinkeinotoimistoille säädettyjen tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetussa asetuksessa 809/2010 säädetyin mukaisesti. Korvauksesta säädettäisiin uudessa asetuksessa ulkomaisen työvoiman käytön alueellisen linjauksen laatimiseen liittyvien tehtävien hoitamisesta.

2025 talousarvio

30 000

40. *Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 832 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti:

- 1) Kutilan kanavan rakentamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 2) Kontiolahden ampumahiihtokeskuksen valaistuksen uusimisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 3) kansainvälistä rekrytointia edistävään sopimusperusteiseen yhteistyöhön kaupunkien kanssa.

Valtuus

Mikäli vuoden 2024 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2025.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta annetun lain (757/2021) mukaisesti:

- 4) alueiden kehittämistä, kestäväää kasvua ja elinvoimaa edistäviin hankkeisiin sekä niihin sisältyviin investointeihin
- 5) kuntien ja kuntayhtymien toteuttamiin yritysten toimintaedellytyksiä tukeviin perusrakenteen investointihankkeisiin

6) useampaa kuin yhtä aluetta koskeviin tai valtakunnallisesti tärkeisiin alueiden kehittämistä koskeviin kehittämishankkeisiin sekä sopimusperusteiseen yhteistyöhön.

Lisäksi määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

- 7) kohtien 1)–6) kulutusmenojen maksamiseen
- 8) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen ja henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien tila- ja muiden kustannusten maksamiseen
- 9) ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeiden toteuttamisen kannalta perusteltua.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Ulkorajamaakuntien kehittämisen rahoituksella tuetaan itäisen rajaseudun elinvoiman vahvistamista, kestäväää kasvua ja vetovoiman lisäämistä.

Lisäksi määrärahaa käytetään Kutilan kanavan rakentamisesta ja Kontiolahden ampumahiihtokeskuksen valaistuksen uusimisesta aiheutuviin kustannuksiin ja kansainvälistä rekrytointia edistävään sopimusperusteiseen yhteistyöhön kaupunkien kanssa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kansainvälistä rekrytointia edistävä sopimusperusteinen yhteistyö kaupunkien kanssa	1 000 000
Kutilan kanava	5 000 000
Kontiolahden ampumahiihtokeskuksen valaistus	1 000 000
Ulkorajamaakuntien kehittäminen	4 832 000
Yhteensä	11 832 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	11 832	5 221	17 053

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 2 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 9 832 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisen rekrytoinnin palvelut	1 000
Kontiolahden ampumahiihtokeskuksen valaistus	1 000
Määräaikaaiset hankkeet	-975
Yhteensä	1 025
2025 talousarvio	11 832 000
2024 talousarvio	10 807 000
2023 tilinpäätös	11 921 000

(41.) Valtionavustus Työkanava Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työkanava Oy:n valtionavustuksen lakkauttaminen (Lisätoimet 2024)	-5 000
Yhteensä	-5 000
2024 II lisätalousarvio	-3 000 000
2024 talousarvio	5 000 000
2023 tilinpäätös	10 000 000

42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain (9/2014) ja valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021—2028 annetun lain (758/2021) mukaisten avustusten maksamiseen yritysten kehittämis- ja investointihankkeisiin sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen pk-yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Momentin määrarahasta on varattu 200 000 euroa kasvun kiihdyttämisohjelman toimeenpanoon (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	5 300	3 000	8 300

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueellinen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan rahoitus (TA 2023)	-2 000
Kasvun kiihdyttämisohjelma (RRF pilari3)	-1 200
Maksatusten tarkistukset	-200
Myöntämisvaltuuden lakkauttaminen (HO 2023)	-1 000
Tasomuutos	-500
Yhteensä	-4 900

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	5 300 000
2024 talousarvio	10 200 000
2023 tilinpäätös	12 106 589

44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla alueellisesta kuljetustuesta vuosina 2023—2025 annetun valtioneuvoston asetuksen (1015/2022) mukaisen kuljetustuen maksamiseen tukeen oikeutetuilla alueilla toimiville pk-yrityksille niiden valmistamien tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvien kuljetuskustannusten alentamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kuljetustukea maksetaan harvaan asutuilla alueilla, eli Itä- ja Pohjois-Suomen NUTS 2 -alueella, sekä Saarijärven—Viitasaaren seutukunnan sekä Imatran, Ruokolahden, Rautjärven ja Parikkalan kuntien alueella toimivien pienten ja keskisuurten yritysten pitkän matkan tavarankuljetuksista. Kuljetustukijärjestelmän tavoitteena on alentaa syrjäisten ja harvaan asuttujen alueiden yritystoiminnalle pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvia lisäkustannuksia ja siten parantaa yritysten kilpailukykyä ja lisätä yritystoimintaa näillä alueilla.

Kuljetustukea maksetaan matkan pituuden mukaan määräytyvänä prosenttiosuutena (9—20 %) hyväksytyistä kustannuksista.

Kuljetustukea maksetaan noin 250 pienelle ja keskisuurelle yritykselle.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yritystukien vähentäminen (Lisätoimet 2024)	-1 000
Yhteensä	-1 000

2025 talousarvio	5 300 000
2024 talousarvio	6 300 000
2023 tilinpäätös	6 300 000

(51.) *Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkeakoulututkintoon johtava työvoimakoulutus	180
Kotoutumiskoulutus	-20 516
Kuntakokeilujen jatko vuosille 2023-2024 (siirto momentilta 28.40.01)	130
Kuntakokeilujen jatko vuosille 2023-2024 (siirto momentilta 32.01.03)	2 133
Ruotsinkielinen kotoutumiskoulutus (HO)	-500
TE-palvelu-uudistus, kotokoulutus (siirto momentille 28.90.30)	-946
TE-palvelu-uudistus, kuntiin siirtyvät tehtävät (siirto momentille 28.90.30)	-201 765
TE-palvelu-uudistus, työllisyyspoliittista avustusta koskevien säännösten kumoaminen	-10 000
TE-palvelu-uudistus, valtionhallintoon työllistämisestä annettujen säännösten kumoaminen	-5 750
Toimet 55 vuotta täyttäneiden työllisyyden edistämiseen	250
Toimet työurien pidentämiseksi (siirto momentille 32.30.55)	-350
Turvapaikanhakijoiden määrän muutos	7 163
Työllisyysmäärärahojen alentaminen (HO)	41 000
Uudelleenkohdennus, TE-digihanke (siirto momentilta 32.01.10)	5 000
Yhteensä	-183 971

2024 II lisätalousarvio

—

2024 talousarvio

183 971 000

2023 tilinpäätös

217 670 000

52. *Palkkaturva* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 33 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) palkkaturvalain (866/1998) ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) mukaisten menojen maksamiseen
- 2) takaisinperittyjen saatavien palautusten ja niistä kertyvien korkojen maksamiseen
- 3) palkkaturvamenettelyyn liittyviin viranomaismaksuihin, oikeudenkäyntikuluihin ja konkurssikustannusten maksamiseen sekä työnantajien tilitoimistoille maksettaviin kustannuksiin, kun palkkaturvaviranomainen on pyytänyt työnantajan tilitoimistolta selvitystä palkkasaatavista
- 4) kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Palkkaturvajärjestelmä turvaa työntekijän työsuhteesta johtuvien saatavien maksamisen työnantajan konkurssin ja muiden maksukyvyttömyystilanteiden varalta. Palkkaturvana voidaan maksaa sellaiset työsuhteesta johtuvat saatavat, jotka työnantaja olisi ollut velvolinen maksamaan työntekijälle.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Palkkaturva	33 270 000
Takaisinperittyjen saatavien palautukset ja korot	60 000
Viranomaismaksut, oikeudenkäyntikulut ja konkurssikustannukset	130 000
Yhteensä	33 460 000

Palkkaturvamenoja vastaavat tulot 33 270 000 euroa on merkitty momentille 12.32.31.

Palkkaturvapalautusten arvioidut 1 000 000 euron korot on budjetoitu momentille 12.32.99.

Palkkaturvan tunnuslukuja

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Palkkaturvaa peritty takaisin työnantajilta (1 000 euroa)	6 654	8 000	8 000
Palkkaturvaa saaneet työntekijät (lkm)	6594	6 500	6 500
Palkkaturvapäättöksen saaneet työnantajat (lkm)	1 847	2 000	2 000
Hakemusten keskimääräinen käsittelyaika (pv)	120	120	120
Hakemuksista käsitelty alle 2 kuukaudessa (%)	32	35	35

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 33 380 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 80 000 euroa.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	33 460 000
2024 talousarvio	33 460 000
2023 tilinpäätös	36 012 983

(55.) Toimet työurien pidentämiseksi (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

TE-palvelu-uudistus, kuntiin siirtyvät tehtävät (siirto momentille 28.90.30)	-38 650
TE-palvelu-uudistus, muutosturvakoulutuksen siirtyminen kuntien vastuulle	-21 950
Toimet työurien pidentämiseksi	1 750
Toimet työurien pidentämiseksi (siirto momentilta 32.30.51)	350
Yhteensä	-58 500

2024 talousarvio	58 500 000
2023 tilinpäätös	1 066 973

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 619 269 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2025 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 376 463 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2024 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2025.

Määrärahaa ja myöntämisvaltuutta saa käyttää:

- 1) EU:n ohjelmakauden 2021—2027 toimintapoliittisia tavoitteita ”Älykkäämpi Eurooppa”, ”Vihreämpi Eurooppa”, ”Yhteenliitetyn Eurooppa” ja ”Sosiaalisempi Eurooppa” sekä oikeudenmukaista siirtymää (JTF-rahasto) toteuttavan ohjelman EU:n ja valtion rahoitusosuuden sekä Interreg-ohjelmien valtion rahoitusosuuden maksamiseen
- 2) edellä mainittujen ohjelmien toteutukseen liittyvän teknisen tuen ja ohjelmien toteuttamisen kannalta välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen sekä kansallisen vastinrahoituksen hallinnointiin ja hallinnollisten tarkastusten tekemiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen
- 3) enintään 250 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin kausien 2014—2020 ja 2021—2027 ohjelmien toteuttamiseen
- 4) EU:n ja valtion rahoitusosuuksien maksamiseen InvestEU-ohjelmaan
- 5) Ohjelmakauden 2007—2013 neuvoston asetuksen 1083/2006 98—102 artiklan, EU:n ohjelmakauden 2014—2020 neuvoston asetuksen 1303/2013 139 artiklan mukaisten ennakkomaksujen maksamiseen, 143—147 artiklan mukaisten rahoitusosuuksien maksamiseen, EU:n ohjelmakauden 2021—2027 neuvoston asetuksen 1060/2021 103—104 artiklan mukaisten rahoitusosuuksien maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen
- 6) hankkeen toteuttamisen kannalta perusteltujen ennakoiden maksamiseen
- 7) Interreg-ohjelmien 2021—2027 teknisen tuen jäsenvaltion rahoitusosuuden korvaamiseen ohjelmien hallintoviranomaisille sekä teknisen tuen maksamiseen kertaluonteisena eränä ohjelman hallintoviranomaisena toimivalle maakunnan liitolle ohjelman maksatusten suorittamiseen tuensaajille määrärajan puitteissa
- 8) Interreg-ohjelmien 2021—2027 jäsenvaltion velvoitteista aiheutuviin maksuihin.

Momentin myöntämisvaltuudesta 15 209 000 euroa ja määrärahasta 20 709 000 euroa kohdistuu Suomen alue- ja rakennepoliittikan ohjelman ”Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027” tekniseen tukeen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuudesta yhteensä 261 013 000 euroa on EU:n alue- ja rakennepoliittikan rahastojen rahoitusosuutta ja 115 450 000 euroa valtion rahoitusosuutta. Määrärahasta yhteensä 412 911 000 euroa on tarkoitus käyttää EU:n alue- ja rakennepoliittikan rahastojen rahoitusosuuden maksatuksi ja 206 358 000 euroa valtion rahoitusosuuden maksatuksi.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan sosiaalirahaston, aluekehitysrahaston ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston toimet on koottu Suomen alue- ja rakennepoliittikan ohjelmaan ”Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027”. Ohjelman julkinen kokonaisrahoitus on noin 3,1 mrd. euroa, josta EU-rahoitusosuus on 61 % eli noin 1,9 mrd. euroa ja kansallinen julkinen vastinrahoitus noin 1,2

mrd. euroa. Kansallisesta rahoituksesta valtion osuus on 75 % ja kuntien ja muun julkisen rahoituksen osuus 25 %.

Alue- ja rakennepolitiikan ohjelmien myöntämisvaltuudesta tehdään useampivuotiselle hankkeelle sidonta pääsääntöisesti vuosittain, jotta useita hankkeita voidaan rahoittaa yhtäaikaaisesti ja näin varmistaa ohjelmavarojen täysimääräinen käyttö.

Rahoituksen käytössä sovelletaan kunkin hallinnonalan rahoittamassa toiminnassa sovellettavia kansallisia ja EU:n säännöksiä ja rahoitus kohdennetaan kullakin hallinnonalalla mainittujen säännösten ja ohjelmien puitteissa asianomaisen ministeriön määrittelemällä tavalla. Maksettavien kustannusten tukikelpoisuuden tulee lisäksi olla kansallisten ja Euroopan unionin säännösten mukaisesti etukäteen tarkastettu, lukuun ottamatta ennakoita ja ohjelmakauden 2021—2027 teknistä tukea.

Teknisen avun toimeenpanemisesta päätetään Euroopan yhteisöjen rakennerahastosäännöksissä ja kansallisissa rakennerahastosäännöksissä säädetyssä menettelyssä.

Euroopan komission hyväksymässä kumppanuussopimuksessa ohjelmakaudelle 2021—2027 määritellään Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+), oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) sekä Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) strateginen kohdentuminen ja ohjelmatyön organisointi.

Ohjelmakauden 2021—2027 alue- ja rakennepolitiikan rahoitus kohdentuu elinkeinoelämälahtöisen innovaatiotoiminnan edistämiseen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantamiseen, toiminnan uudistumiseen ja liiketoimintaympäristön kehittämiseen, työnhakijoiden, työttömien, työvoiman ulkopuolella olevien ja työmarkkinoille heikosti kiinnittyneiden ryhmien työllistymisen edistämiseen, työttömyyden pitkittymisen ehkäisemiseen, oppimismahdollisuuksien kehittämiseen, kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien aseman parantamiseen sekä niiden alueiden tukemiseen, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen mukaisten Interreg-ohjelmien toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, innovatiivisia toimintatapoja, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan mm. raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen.

InvestEU-ohjelman tavoitteena on tukea Euroopan unionin politiikkatavoitteita rahoitus- ja investointitoimilla, joilla edistetään unionin kilpailukykyä, talouden kestävyyttä ja kasvua, sosiaalista sopeutumiskykyä ja osallistavuutta, pääomamarkkinoiden yhdentymistä sekä sisämarkkinoiden vahvistumista.

Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" jakautuminen toimintalinjoittain (pl. InvestEU:n ja Interreg-ohjelmien osuudet)

	Osuus koko ohjelmakaudella (%)
TL 1. Innovatiivinen Suomi (EAKR)	29,4
TL 2. Hiilineutraali Suomi (EAKR)	14,2
TL 3. Saavutettavampi Suomi (ESR+)	3,6
TL 4. Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi (ESR+)	29,7
TL 5. Sosiaalisten innovaatioiden Suomi (ESR+)	1,0
TL 6. Aineellista puutetta torjuva Suomi (ESR+)	1,1
TL 7. Oikeudenmukaisen siirtymän Suomi (JTF)	21,0
Yhteensä	100,0

Myöntämisvaltuuden käytöstä aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2025	2026	2027	2028	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ohjelmakausi 2021—2027					
Vuoden 2022 sitoumukset	7,000	2,333	4,666	-	13,999
Vuoden 2023 sitoumukset	88,682	28,297	56,036	43,032	216,047
Vuoden 2024 sitoumukset	448,295	424,265	221,661	254,126	1 348,347
Vuoden 2025 sitoumukset	75,292	131,762	94,116	75,293	376,463
Yhteensä	619,269	586,657	376,479	372,451	1 954,856

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, EU:n ja valtion rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valtuutena	Myöntämisvaltuus v. 2025	Määräraha v. 2025
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)			
Tekninen tuki	50,305	7,732	10,528
Valtakunnalliset teemat	54,301	8,317	13,780
Aluerahoitus	1 122,324	165,127	273,591
Kaupunkirahoitus	110,723	18,473	30,607
Yhteensä	1 337,653	199,649	328,506
InvestEU	31,571	-	6,941
Yhteensä	1 369,224	199,649	335,447
Euroopan sosiaalirahasto plus (ESR+)			
Tekninen tuki	38,700	5,351	7,286
Valtakunnalliset teemat	184,030	26,116	43,440
Aluerahoitus	654,908	90,213	150,052
Aineellisen puutteen torjuminen	32,301	4,341	7,220
Yhteensä	909,939	126,021	207,998

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, EU:n ja valtion rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valuutena	Myöntämisvaltuus v. 2025	Määräraha v. 2025
Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)			
Tekninen tuki	25,587	2,126	2,895
Aluerahoitus	591,692	37,385	62,929
Yhteensä	617,279	39,511	65,824
Interreg-ohjelmat ¹⁾	51,000	4,259	10,000
Interreg-ulkorajaohjelmat ¹⁾	21,975	7,023	-
Yhteensä	72,975	11,282	10,000
Kaikkiihteensä	2 969,417	376,463	619,269

¹⁾ Koostuu valtion rahoitusosuudesta.

Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" ydinindikaattorit

	Tavoite (2029)
Yritykset yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa	24 284
Uudet tuella aikaansaadut työpaikat	18 756
Tuote- tai prosessi-innovaatioita tekevät pk-yritykset	3 417
Yritykset, joissa on suurempi liikevaihto	5 307
Päästövähennyksiä edistävät uudet ratkaisut	550
Tuen piiriin kuuluvan kunnostetun maaperän pinta-ala (ha)	13 596
18—29-vuotiaat nuoret	1 210
Työttömät, mukaan lukien pitkäaikaistyöttömät	76 740
Työelämän ulkopuolella olevat	26 515
Työlliset, mukaan lukien itsenäiset ammatinharjoittajat	18 424

EU-tuen maksut on merkitty momentille 12.32.50 ja takaisinperinnästä aiheutuvat erät momentille 12.39.10. Maakuntien liittojen korkotuotot ja mahdolliset aikaisempina vuosina maakuntien liitoille maksettujen määrärahojen palautukset on merkitty momentille 12.32.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 16 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 603 269 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistukset	-33 222
Ohjelmakauden 2014-2020 purkautuvien valtuuksien uudelleenbudjetoinnin maksatukset	-3 000
Ohjelmakauden 2014-2020 REACTEU:n maksatukset	-2 681
Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto JTF (NGEU)	39 933

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 rahoitus	-22 728
Vähennys Interreg-ulkorajaohjelmista	-3 000
Yhteensä	-24 698

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	619 269 000
2024 II lisätalousarvio	-100 000 000
2024 talousarvio	643 967 000
2023 tilinpäätös	470 426 476

95. Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tulospäätösten työllisyyden vaikuttavuusinvestointihankkeen tuoton maksamiseen.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö on kilpailuttanut ja solminut yksityisen hankehallinnoijan kanssa sopimuksen tulospäätösten työllisyyden vaikuttavuusinvestointirahaston perustamisesta. Pitkäaikaistyöttömyyden alentamista tavoitteleva hanke käynnistyi v. 2018.

Vaikuttavuusinvestointihankkeissa hankehallinnoija kerää rahastoihin sijoittajilta pääomia, jotka käytetään pitkäaikaistyöttömien työnhakijoiden palveluiden rahoittamiseen. Sijoittajat kantavat taloudellisen riskin hankkeen tuloksellisuudesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö on sitoutunut maksamaan rahastoon sijoittaneille toimijoille tulokseen perustuvaa palkkiota. Tulospalkkio määrittyy toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden perusteella. Pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseen tähtäävässä hankkeessa toimijoille maksetaan enintään 10 000 euroa työllistynyttä kohden, yhteensä enintään 23 milj. euroa vuosina 2020—2024.

Vaikuttavuus

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite

Pitkäaikaistyöttömien työllisyys paranee

Pitkäaikatyöttömien työllisyyskehitykseen osallistuvien määrä (kumulatiivinen v. 2019—, hlöä)
— joista työllistyneitä

5 315	7 000	7 300
2 095	2 800	3 000

2025 talousarvio	6 000 000
2024 talousarvio	6 000 000
2023 tilinpäätös	9 388 313

40. Yritysten erityisrahoitus

Suostumus

Työ- ja elinkeinoministeriö voi korvata Finnvera Oyj:lle valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) nojalla Ukrainaan kohdistuvan viennin ja investointien edistämiseksi vuonna 2025 myönnettyjen vientitakuiden luottotappioita enintään 100 000 000 euroa.

Selvitysosa: Suostumuksella mahdollistettaisiin toisaalta vientitakuita, mutta myös kehitysyhteistyöperusteisia korkotukiluottoja, jotka Finnvera vientitakuilla takaisi. Arvioituun takuuky-syntään liittyy merkittävää epävarmuutta. Vientitakuu voidaan myöntää suojaamaan mm. viennistä, viennin rahoituksen järjestämisestä tai ulkomaille suuntautuvasta investoinnista syntyvää luottoriskiä. Ukrainan sotatilasta johtuen vienninrahoitukseen liittyvät riskit ovat niin suuret, että takuiden myöntämiseksi tarvitaan erillinen valtuus toiminnasta mahdollisesti syntyvien luottotappioiden korvaamiseksi. Sitoumuksen piiriin kuuluvat vientitakuut perustuvat vientitakuulain 6 §:n mukaiseen erityisriskinottoon. Vientitakuille on tärkeitä elinkeinopoliittisia tai kilpailukykyn liittyviä perusteita.

Kansainvälisesti kilpailukykyisen toimintaympäristön rakentamista tuetaan pääomamarkkinoita kehittämällä, erityisesti kasvuhakuisten yritysten rahoituksen saatavuutta parantamalla, uusien investointien ja osaamisen houkuttelulla sekä toimintakykyisen vienninrahoitusjärjestelmän ylläpitämisellä.

Tehokkaasti toimiva yritysrahoitusmarkkina on edellytys sille, että Suomeen saadaan lisää aloit-tavia yrityksiä sekä kasvavia ja kansainvälistyviä yrityksiä ja että vientiyrityksillä on rahoituksen puolesta tasaveroiset kilpailuedellytykset. Ministeriö edistää kasvurahoitusta, yritysten rahoitus-aseman ja oman pääoman vahvistamista, puhtaan siirtymän rahoitusta sekä InvestEU- ja muun EU-rahoituksen hyödyntämistä yritysten elinkaaren jokaisessa vaiheessa. Julkisella yritysrahoituksella on tärkeä tehtävä rahoitusmarkkinoiden toiminnassa olevien puutteiden korjaamisessa. Tavoitteena on täydentää yksityistä rahoitusta sekä katalysoida yksityistä rahoitusta eri toimenpitein sekä turvata julkisen vienninrahoitusjärjestelmän toimintaedellytykset. Julkista yritysrahoitusta ja valtion riskinjakoa tarvitaan erityisesti aloittavissa yrityksissä, innovatiivisissa kasvu-yrityksissä sekä viennin rahoituksessa. Viennin rahoituksessa tavoitteena on varmistaa suomalaisille yrityksille tasavertaiset toimintaedellytykset suhteessa keskeisiin kilpailijamaihin. Hallitusohjelman mukaan vahvistetaan viennin edistämisen rakenteita ja Finnveran vientiä tukevaa roolia. Toteutetaan Finnvera Oyj:tä koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus, jota koskevan hallituksen esityksen valmistelu on käynnissä. Tavoitteena hallitusohjelman mukaan on, että valtion pääomasijoitustoimintaa tehostetaan keskittämällä Business Finland Venture Capital Oy, Il-mastorahasto Oy ja Oppiva Invest Oy osaksi Suomen Teollisuussijoitus Oy:tä. Uudelle yhtiölle annetaan muun muassa aikaisempaa vahvempi kasvuun ja uudistumiseen ja investointien edistä-miseen keskittyvä teollisuuspoliittinen tehtävä. Julkisella vienninrahoituksella turvataan suoma-laisyritysten tasavertaiset kilpailuolosuhteet globaaleilla markkinoilla ja edistetään vientiä ja työllisyyttä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulos-alueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2025:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Suomi on kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö elinkeinotoiminnalle			
— Alkaviin yrityksiin tehtyjen yksityisten riskisijoitusten määrä (milj. euroa)	871	1 000	1 300
— Venture-sijoitukset/BKT (%)	0,37	> 0,42	> 0,55

42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) perusteella Enontekiön alueelle sähköverkon korvausinvestointiin myönnetyn avustuksen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään Enontekiön kunnan alueella tehtäviin sähköverkon korvausinvestointeihin v. 2021 myönnetystä 7 000 000 euron avustuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2025	2026	2027	2028	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Ennen vuotta 2025 tehdyt sitoumukset	800	1 100	1 000	1 000	3 900

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistukset	-100
Yhteensä	-100
2025 talousarvio	800 000
2024 talousarvio	900 000
2023 tilinpäätös	1 149 827

(43.) Yritysten kustannustuki (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2024 II lisätalousarvio	500 000
2024 talousarvio	500 000

(46.) Yöjunarungon vaunukaluston hankinta (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yöjunarungon vaunukalusto	1 704
Yöjunarungon vaunukalusto (siirto momentille 31.20.22)	-3 794
Yhteensä	-2 090

2024 II lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	2 090 000
2023 tilinpäätös	490 000

47. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 47 769 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain (445/1998) 8 §:n 1 momentin 1—3 kohtien nojalla myönnetystä luotto- ja takaus-toiminnasta syntyneiden tappioiden osittaiseen korvaamiseen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtio korvaa antamansa sitoumuksen perusteella Finnvera Oyj:lle 50 % tai 80 % luotto- ja takaustappioiden kokonaismäärästä. Luottotappiokorvaukset mahdollistavat sen, että Finnvera Oyj voi myöntää lainoja ja takauksia silloinkin, kun yrityksen vakuudet ovat riittämättömät.

Finnvera Oyj:n arvioidaan tekevän noin 5 500 rahoituspäätöstä vuonna 2025. Rahoitusta saavien kasvavien yritysten osuus arvioidaan olevan noin 1 000 yritystä. Finnvera Oyj:llä on noin 22 000 asiakasta, joista alle kymmenen henkilöä työllistävien yritysten osuus on noin 85 %.

Vaikuttavuus

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Luotto- ja takaustappiositoumusten piirissä olevien hankkeiden kokonaismäärä (mrd. euroa)	3,1	2,7	2,7
— josta Finnveran myöntämä rahoitus (mrd. euroa ja %)	1,8 (58 %)	1,2 (45 %)	1,2 (45 %)
— josta pankkien ja muun rahoituksen osuus (mrd. euroa ja %)	1,3 (42 %)	1,5 (55 %)	1,5 (55 %)
Aloittavien yritysten määrä (kpl)	1 666	2 000	2 200
Myötävaikutetut uudet työpaikat (kpl)	4 835	6 000	6 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tappiokorvausten pienentyminen	-17 667
Yhteensä	-17 667

2025 talousarvio	47 769 000
2024 II lisätalousarvio	-10 000 000
2024 talousarvio	65 436 000
2023 tilinpäätös	22 692 278

48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 112 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain (1137/1996) sekä julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) mukaisen korkotuen maksamiseen
- 2) Valtiokonttorille korontasaussopimuksista ja -päätöksistä aiheutuvien korko- ja valuuttariskien suojaukseen tarvittavien toimenpiteiden ja kustannusten maksamiseen
- 3) Suomen Vientiluotto Oy:lle maksettavan hallinnointipalkkion ja alijäämäkorvauksen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa kansainvälisesti kilpailukykyisen julkisesti tuetun vienninrahoitusjärjestelmän olemassaolon, myötävaikuttaa vientiin perustuvaan suotuisaan työllisyys- ja talouskehitykseen sekä edesauttaa vienninrahoitukseen liittyvien korkoriskien hallintaa.

Korontasauksessa Suomen Vientiluotto Oy solmii korontasaussopimuksia luotto- tai rahoituslaitoksen kanssa tai tekee korontasauspäätöksiä. Korontasauksessa luotto- tai rahoituslaitos tai Suomen Vientiluotto Oy maksaa valtiolle korontasausluoton mukaista kiinteää korkoa ja valtio maksaa Suomen Vientiluotto Oy:lle tai luotto- tai rahoituslaitokselle kyseisen valuutan yleisesti käytettävää luoton korkojaksoa vastaavaa, yleensä kuuden kuukauden, viitekorkoa lisättynä työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa (1547/2011) säädettävällä lisällä.

Julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen myöntämisen tavoitteena on edistää Suomen taloudellista kehitystä turvaamalla suomalaisille vientiä harjoittaville yhtiöille kansainvälisesti kilpailukykyinen viennin ja alustoimitusten rahoitusjärjestelmä, lisätä Suomen pääomatavaravientiä ja alustoimituksia sekä edistää viejien, kotimaisten telakoiden ja alihankkijoiden työllisyyttä.

Julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) nojalla Suomen Vientiluotto Oy voi tehdä korontasausluottoja koskevia korontasaussopimuksia tai näitä vastaavia korontasauspäätöksiä enintään 33 mrd. euron pääoma-arvosta sekä myöntää OECD-ehdoisia kiinteä- ja vaihtuvakorkoisia luottoja enintään 33 mrd. euron pääoma-arvosta.

Toimintaa kuvaavia tunnuslukuja

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Uudet korontasaussitoumukset ¹⁾ (milj. euroa)	0	700	1 000
Korontasaussitoumukset vuoden lopussa ²⁾ (milj. euroa)	7 463	7 500	8 000

¹⁾ Sisältää Vientiluoton solmimat kiinteäkorkoiset luottosopimukset sekä pankkien solmimat korontasausluotot.

²⁾ Sisältää Vientiluoton korontasaussopimukset ja -päätökset sekä luotto- ja korontasausvaraukset.

Korontasaussitoumuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2025	2026	2027	2028	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Vientiluottojen korkotuki	99 400	72 900	66 600	70 200	309 100
Suojausmenot	13 100	8 000	7 200	6 500	34 800
Menot yhteensä	112 500	80 900	73 800	76 700	343 900

Korontasaustoiminnasta valtiolle kertyvät korkohyvitykset tuloutuvat momentille 12.32.99. Korontasaustoiminnan arvioidaan olevan 300 000 euroa alijäämäinen vuonna 2025.

Korontasaussitoumuksista valtiolle kertyvät tulot (1 000 euroa)

	2025	2026	2027	2028	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Korkohyvitykset	11 900	20 300	28 700	40 700	101 600
Suojaustulot	100 300	65 800	53 400	43 200	262 700
Tulot yhteensä	112 200	86 100	82 100	83 900	364 300

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomäärärahan tarkistus	-4 100
Korkotason muutokset	-12 500
Luottokannan ja korkotason muutokset	-17 500
Vientiluottojen korkotuki ja suojausmenot	3 900
Yhteensä	-30 200

2025 talousarvio	112 500 000
2024 talousarvio	142 700 000
2023 tilinpäätös	78 608 406

60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 020 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää

1) Valtiontakuurahastosta annetun lain (444/1998) 4 §:n mukaisten valtion vastuiden maksamiseen

2) huoltovarmuusvarastojen hoitokorvausten maksamiseen Huoltovarmuusrahastolle.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää valtion vastuiden maksamiseen Valtiontakuurahastolle, mikäli erityisrahoitusyhtiö Finnvera Oyj:n taseessa olevan vientitakuu- ja erityistakaus-toiminnan rahaston varat tai Valtiontakuurahaston varat eivät riitä kattamaan Finnvera Oyj:n tappiollista erillistulosta.

Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää varmuusvarastojen hoitokorvauksen maksamiseen Huoltovarmuusrahastolle.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Varmuusvarastojen hoitokorvaus	1 000
Yhteensä	1 000

2025 talousarvio	1 020 000
2024 talousarvio	20 000
2023 tilinpäätös	13 133 333

82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain (443/1998) 8 b §:ssä tarkoitettujen luottomuotoiseen vienninrahoitukseen liittyvää varainhankintaa turvaavien lainojen maksamiseen.

Valtuus

Työ- ja elinkeinoministeriö voi myöntää valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain (443/1998) 8 b §:ssä tarkoitettuja vienninrahoitukseen liittyviä lainoja Finnvera Oyj:lle enintään 1 000 000 000 euroa.

Selvitysosa: Julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) nojalla Suomen Vientiluotto Oy voi myöntää Finnvera Oyj:n varainhankintaan perustuvia vienti- ja alusluottoja. Valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain mukaan valtio voi taata Finnvera Oyj:n vienti- ja alusluottojen rahoitukseen liittyvää varainhankintaa. Jos rahoitusmarkkinoiden toiminta on sellaisessa tilanteessa, että Finnvera Oyj ei kykene hankkimaan markkinoilta varoja kohtuullisilla ehdoilla, voidaan yhtiölle myöntää valtion talousarviossa olevien määrärahojen puitteissa pääasiallisesti lyhytaikaista, enintään 12 kuukauden pituista lainaa käyttäköön korkoa vastaan. Lainat on tarkoitus myöntää vakuutta vaatimatta.

Suomen Vientiluotto Oy:n myöntämien vienti- ja alusluottojen tavoitteena on varmistaa, että suomalaisilla viejillä on käytössään vastaavanlainen kansainvälisesti kilpailukykyinen viennin ja alustoimitusten rahoitusjärjestelmä kuin tärkeimpien kilpailijamaidemme viejillä. Tämän rahoitusjärjestelmän avulla parannetaan suomalaisten viejien mahdollisuuksia menestyä pääomatavaraviennin- ja alustoimitusten tarjouskilpailuissa ja samalla autetaan vientiyrityksiä, kotimaisia telakoita sekä niiden alihankkijoita työllistämään.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	10 000
2024 talousarvio	10 000
2023 tilinpäätös	—

88. Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 100 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen Teollisuussijoitus Oy:n oman pääoman korottamiseen käytettäväksi yhtiön tekemiin suoriin kasvua vahvistaviin sijoituksiin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu Suomen Teollisuussijoitus Oy:n markkinaehtoiisiin sijoituksiin, jotka yhtiö tekee kasvua edistäviin kohdeyhtiöihin Suomessa. Suoralla sijoitustoiminnalla haetaan vahvempaa teollisuuspoliittista roolia, suorempaa kohdennusta ja kykyä vahvistaa nopeammin kasvua luomalla muun muassa uusia toimialoja ja osaamiskeskittymiä Suomeen tai vahvistamalla olemassa olevien kasvualojen kehitystä.

Painopisteenä ovat markkinoiden pullonkauloina pidetyt kaksi keskeisintä osa-aluetta. Sijoitusten kohteena on tutkimus- ja teknologia-alojen yritysten skaalausvaiheen rahoitus uusien kansainvälisesti kilpailukykyisten innovaatio- ja yritysekosysteemien rakentamiseksi Suomeen. Toisena alueena on sijoitukset ja rahoitus teollisen mittakaavan skaalautuvien hankkeisiin uuden teollisuuden rakentamiseksi Suomeen. Suomen Teollisuussijoitus Oy tekee sijoitukset pääsääntöisesti yhteistyössä yksityisten ja julkisten rahoittajien kanssa. Pääomituksen arvioidaan kanavoivan suorissa kasvuyhtiösijoituksissa vähintään kaksinkertaisen määrän yksityistä pääomaa.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	100 000 000

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Selvitysosa: Suomeen kotoudutetaan lähtökohtaisesti työllä. Kotoutumistoimien keskeinen tarkoitus onkin varmistaa mahdollisimman nopea siirtyminen työmarkkinoille riittävin valmiuksin. Kotoutumiskoulutus perustuu kielen oppimiseen, työnteekoon sekä suomalaisen yhteiskuntaan perehtymiseen ja sen sääntöjen noudattamiseen. Kotoutumisen edistämisen tavoitteena on tukea ja tehostaa maahanmuuttajien kotoutumista, työllistymistä ja osaamista sekä osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Myönteistä ja aktiivista kotoutumista edistetään maahanmuuttajan kielitaidon ja ammatillisten valmiuksien vahvistamisella, työllistymisen nopeuttamisella ja yhteiskunnan tuntemuksen ja osallisuuden lisäämisellä. Kotoutumisen ja työllistymisen nopeut-

tamiseksi maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista ja ohjausta vahvistetaan. Erityistä huomiota kiinnitetään maahanmuuttajajanaisten mahdollisuuteen osallistua kotoutumis- ja kielikoulutukseen työllistymisedellytysten vahvistamiseksi. Kotoutumista tehostetaan myös kotoutumispalveluiden laatua, velvoittavuutta ja vaikuttavuutta parantamalla. Hyvinvointialueita, Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvia kuntia ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaista tuetaan maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla. Lisäksi varmistetaan hyvinvointialueiden ja Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvien kuntien mahdollisuus huolehtia ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten kotoutumislain mukaisista palveluista.

Varmistetaan kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden nopea siirtyminen kuntiin ja kotoutumista edistävien palveluiden piiriin. Hallitusohjelman mukaisesti vuoden 2025 pakolaiskiintiö on 500 henkilöä.

Suomen menestys ja kansainvälinen kilpailukyky perustuvat korkeaan osaamiseen. Hallitusohjelman mukaan Suomessa jo olevien työttömien työnhakijoiden työllistymisen edistämisen lisäksi työvoimaa täydennetään ensisijaisesti EU- ja ETA-alueelta. EU:n ulkopuolisen työperäisen maahanmuuton painopisteenä ovat korkeakoulutetut henkilöt ja työntekijät sellaisilla aloilla, jotka voidaan aidosti todentaa työvoimapula-aloiksi. Hallitus seuraa työperäisen maahanmuuton vaikutuksia työvoiman saatavuuteen ja julkiseen talouteen. Osaajien työperusteista maahanmuuttoa erityisesti kohdemaamallin maista ja EU-alueelta edistetään sujuvoittamalla oleskelulupamenettelyjä samalla väärinkäytöksiä torjuen, vahvistamalla Suomen houkuttelevuutta osaajien kohdemaana sekä tukemalla kansainvälisten osaajien ja heidän perheidensä asettautumista ja kotoutumista. Tavoitellaan työperusteisten oleskelulupien käsittelyn kuukauden enimmäisaikaa. Yli 4 000 euroa kuukaudessa ansaitsevien erityisasiantuntijoiden kohdalla tavoitellaan viikon enimmäiskäsittelyaikaa. Osa-automaation käyttöä Maahanmuuttovirastossa lisätään. Suomalaisten työmarkkinoiden mainetta parannetaan puuttumalla aktiivisesti ja ennakoiden työmarkkinoilla esiintyviin väärinkäytöksiin. Huomiota kiinnitetään myös hallittuun opiskeluperusteiseen maahanmuuttoon sekä kansainvälisten opiskelijoiden ja tutkijoiden Suomeen integroitumiseen ja työllistymisen edistämiseen.

Business Finlandin Work in Finland -toiminnalla (WiF) tuetaan mm. kansainvälisen rekrytoinnin palveluiden kehittämistä, kohdemaatoimintaa sekä maakuvaviestintää. Business Finlandin WiF-toimintaan arvioidaan käytettävän 2,9 milj. euroa momentilta 32.01.05. KEHA-keskuksen Work in Finland -toimintaan arvioidaan käytettävän yhteensä noin 2,5 milj. euroa momentilta 32.01.02. Talent-rahoitusta arvioidaan myönnettävän 1,5 milj. euroa momentilta 32.20.40. Rahoituksella tuetaan yrityksiä ensimmäisten kansainvälisten osaajien palkkaamiseen.

Vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Työperusteiset oleskeluluvat (kpl)	15 500	> 17 000	> 18 000
Työperusteiset oleskeluluvat kohdemaamallin maista (kpl)	4 700	> 4 800	> 4 900
EU-kansalaisten rekisteröinnit, työ (kpl)	3 300	> 3 300	> 3 300

03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 559 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kotoutumisen, työllisyyden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen sekä EU:n rahoittamien kotoutumista edistävien hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen
- 2) kansainvälisen osaamisen ja työperusteisen maahanmuuton edistämiseen
- 3) Kotoutumisen osaamiskeskuksen menoihin, kuten kotoutumisen, kotoutumistoimenpiteiden ja hyvien väestösuhteiden seurantaan, toimintamallien kehittämiseen ja hyvien käytäntöjen levittämiseen, kotoutumista koskevaan viestintään sekä muihin kotouttamispolitiikan toimeenpanoa ja vaikuttavuutta edistäviin menoihin
- 4) valtionavustuslain (688/2001) mukaiseen kunnille, järjestöille ja muille toimijoille myönnettäviin avustuksiin kotoutumisen ja työllisyyden edistämiseen ja ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisyyn, rasismien ja etnisen syrjinnän ehkäisemiseen sekä eri väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen edistämiseen sekä ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen tähtäävään etsivään työhön ja neuvontatyöhön
- 5) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 22 §:n mukaiseen omaehtoiseen opiskeluun ja muihin yksilöllisesti sovittuihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin osallistuvien taiturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen
- 6) enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin
- 7) ennakoiden maksamiseen, jos se on myönnettävän rahoituksen tai avustuksen käytön kannalta perusteltua
- 8) siirtomenojen maksamiseen
- 9) valtion virastojen ja laitosten toteuttamien hankkeiden rahoittamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kotoutumispolitiikka perustuu kielen oppimiseen, työntekoon sekä suomalaisen yhteiskuntaan perehtymiseen ja sen sääntöjen noudattamiseen. Maahanmuuttajien työllistymistä ja mukaanpääsyä suomalaiseen yhteiskuntaan tuetaan maahanmuuttajien kielitaitoa ja ammatillisia valmiuksia vahvistamalla sekä yhteiskunnan tuntemusta ja osallisuutta edistämällä. Maahanmuuttajien omaa vastuuta kotoutumisesta sekä kotoutumista edistävien palveluiden velvoittavuutta lisätään. Maahanmuuttajaäitien palveluita vahvistetaan.

Työperusteisen maahanmuuton avulla panostetaan osaavan työvoiman saatavuuteen oikea-aikaisesti vastaten työmarkkinoiden tarpeisiin. Työvoiman houkuttelussa ja työmahdollisuuksien markkinoinnissa erityisiä kohderyhmiä ovat osaajat kohdemaamallin maista, korkeasti koulutetut, EU-kansalaiset ja työvoimapula-alojen työntekijät. Keskeisinä toimina ovat osaavan työvoiman houkuttelu, maakuvaviestinnän kehittäminen, oleskelulupaprosessin sujuvoittaminen ja työn perusteella muuttaneiden asettautumisen ja kotoutumisen tukeminen, työperusteisen maahanmuuton pysyvien rakenteiden vahvistaminen sekä kuntien roolin kehittäminen.

Ulkomaalaisten tutkijoiden, Suomessa opiskelevien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden sekä heidän perheidensä maahan jäämistä helpotetaan sujuvoittamalla oleskelulupaprosesseja ja muita viranomaispalveluita, kehittämällä kansainvälisen rekrytoinnin palveluita, vahvistamalla työelämän vastaanottavuutta sekä lisäämällä Suomessa jo olevien kansainvälisten osaajien ja yritysten kohtaamista. Samalla puututaan aktiivisesti ja ennakoiden työmarkkinoilla esiintyviin väärinkäytöksiin. Lisäksi parannetaan ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön uhrien tavoittamista ja tunnistamista.

Työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimiva Kotoutumisen osaamiskeskus tukee maahanmuuttajien kotoutumista edistävää valtion, kuntien ja järjestöjen asiantuntijatyötä kotoutumisen vaikuttavuuden parantamiseksi. Osaamiskeskuksen toiminnassa keskeisiä tehtäväalueita ovat kotoutumisen tietoperustan vahvistaminen, seurannan kehittäminen erityisesti työllistymiseen, koulutustason ja sosiaaliturvan käyttöön liittyen, tuloksellisuuden arvioinnin ja seurannan kehittäminen sekä paikallistason toimijoiden ammattitaidon ja osaamisen kehittäminen toimintatapoja ja -malleja arvioimalla, hyviä käytäntöjä juurruttamalla ja työprosesseja selkeyttämällä. Lisäksi osaamiskeskus tukee eri toimijoiden välistä monialaista yhteistyötä mm. kumppanuusohjelman toimeenpanolla.

Maahanmuuttajien kotoutumisen alkuvaiheen palveluprosessia, palvelutarpeen arviointia, osaamisen tunnistamista, ohjausta, monikielistä yhteiskuntaorientaatiota, kieli- ja kotoutumiskoulutusta, kielitaidon testausta ja muita maahanmuuttajille suunnattuja palveluita sekä palvelujen yhdistämistä kehitetään maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi. Toteutetaan kotoutumispalvelujen, mukaan lukien kotoutumiskoulutus, uudistus, jossa järjestelmää tehostetaan ja rahoitus kootaan yhteen kanavaan. Vahvistetaan mahdollisuuksia kotoutua myös ruotsin kielellä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen	1 659 000
Kotoutumisen osaamiskeskus	500 000
Valtionavustukset	
— Ruotsinkielinen kotoutuminen	300 000
— Työvoiman maahanmuutto ja ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisy	100 000
Yhteensä	2 559 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 2 159 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 400 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotoutumisen korvaukset Ahvenanmaan maakunnan kunnille (siirto momentille 32.50.30)	-27
Kotoutumislain kokonaisuudistus	10 707
Kotoutumislain kokonaisuudistus (siirto momentille 28.90.30)	-11 575
Kotoutumislain kokonaisuudistus (siirto momentille 29.01.02)	-400
Kotoutumislain kokonaisuudistus (siirto momentille 32.01.02)	-1 600
Kotoutumislain kokonaisuudistus (siirto momentille 32.50.30)	-1 757

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuntien moniammatillinen osaamiskeskustoiminta ja maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut	2 660
Ruotsinkielinen kotoutumiskoulutus (siirto momentilta 32.01.02) (HO 2023)	300
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-600
Yhteensä	-2 292
2025 talousarvio	2 559 000
2024 II lisätalousarvio	-50 000
2024 talousarvio	4 851 000
2023 tilinpäätös	7 241 000

30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 498 774 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010 ja 681/2023) ja valtioneuvoston asetusten (1393/2011 ja 115/2012) mukaisesti:

- 1) kunnille, hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle maksettaviin laskennallisiin korvauksiin, jotka aiheutuvat lain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määriteltyjen henkilöiden kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan sekä alkukartoituksen järjestämisestä
- 2) toimeentulotuesta, tulkkauksen järjestämisestä, erityiskustannusten korvaamisesta ja paluumuuton tukemisesta kunnalle, hyvinvointialueelle ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle aiheutuviin kustannuksiin sekä pakolaisten kuntaan muuttamisen odotusajalta kertyvien vuokrien maksamiseen
- 3) alaikäisten oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden sijoittamisesta perheryhmäkotiin, muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä hyvinvointialueelle, Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle sekä Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla aiheutuneiden kustannusten korvaamiseen 25 ikävuoteen saakka ja käräjäoikeuden heille osoittaman edustajan palkkioiden maksamiseen
- 4) edellä mainittujen perheryhmäkotien tai muiden asuinyksiköiden kustannusten ennakoiden maksamiseen, jos se on toiminnan järjestämisen kannalta perusteltua
- 5) kuntaan sijoitettujen tai kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle sosiaali- ja terveys- sekä muiden palvelujen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista maksettaviin korvauksiin
- 6) entisen Neuvostoliiton alueelta paluumuuttajina tulneiden henkilöiden, joille on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain (301/2004) 48 §:n tai 49 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella, heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta hyvinvointialueille, Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle ja Ahvenanmaan maakuntaan kuuluville kunnille sekä Suomen sodissa vapaaehtoisina palvelleiden hoidosta ja huollosta aiheutuviin kustannuksiin
- 7) edellä mainittujen henkilöiden perustoimeentulotuen maksamisesta aiheutuvien kustannusten ennakoiden maksamiseen Kansaneläkelaitokselle

8) kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kotoutumislain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määritellyistä henkilöistä maksettavien korvausten piirissä olevien määrä arvioidaan kahden edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden ja perheenyhdistämisen kautta maahan tulleiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Kiintiöpakolaisten osalta maksettavien korvausten piirissä olevien lukumäärä arvioidaan kolmen edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Vuonna 2025 arvioidaan kuntiin muuttavan 31 234 tilapäistä suojelua saavaa henkilöä, joille on rekisteröity kotikunta. Vuoden 2025 pakolaiskiintiö on 500 henkilöä.

Kotoutumislain 45 §:n mukaisesti kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä maksettavaa laskennallista korvausta maksetaan kunnalle ja hyvinvointialueelle 1.1.2025 lukien kahdelta vuodelta alkaen siitä, kun ensimmäinen kotikuntamerkintä on tehty. Kiintiöpakolaisten osalta korvausta maksetaan kolmelta vuodelta. Henkilöistä, joista maksettavan laskennallisen korvauksen maksuaika on alkanut ennen 1.1.2025 korvausaika on kolme vuotta, kiintiöpakolaisten osalta neljä vuotta.

Korvausta voidaan maksaa jatkuvan oleskeluluvan saavien ja kunnan asukkaaksi siirtyvien ihmiskaupan uhrien osalta pakolaisia vastaavalla tavalla. Kunnilla ja hyvinvointialueilla on mahdollisuus hakea ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskukselta korvausta kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien osalta uhrin asemasta johtuvien palvelujen järjestämisestä.

Kansainvälistä suojelua saavien sekä tilapäistä suojelua saavien henkilöiden kuntiin ohjautumista edistetään tehostamalla kuntakorvausjärjestelmän toimivuutta sekä tiivistämällä valtionhallinnon eri toimijoiden ja kuntien välistä yhteistyötä.

Kansaneläkelaitokselle korvataan perustoimeentulotuen maksamisesta aiheutuneet kustannukset.

Vaikutavuus

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Pakolaisten toteutuneet kuntasijoituspaikat, vähintään (lkm)	1 640	3 300	1 635

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Palumuuttajien kustannukset	1 000 000
— Erityiskustannukset	600 000
— Heimoveteraanit	400 000
Laskennalliset korvaukset pakolaisista (12 039 henkilöä) ja tilapäistä suojelua saavista (31 234 henkilöä)	167 396 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Muut pakolaisista maksettavat kuntakorvaukset	330 378 000
— Toimeentulotuki (2 003 euroa/vuosi/hlö)	86 685 000
— Erityiskustannukset (2 960 euroa/vuosi/hlö)	128 082 000
— Tulkkipalvelut (1 242 euroa/vuosi/hlö)	11 756 000
— Korvaukset alaikäisten huollosta (12 000 euroa/vuosi/hlö)	103 855 000
Yhteensä	498 774 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 234 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 497 540 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Afganistanista evakuoituidut henkilöt	-2 400
Aikuistumisen tuen yläikärajan alentaminen 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen (HO 2023)	-400
Kotoutumisen korvaukset Ahvenanmaan maakunnan kunnille (siirto momentilta 32.50.03)	27
Kotoutumiskoulutuksen hintatason tarkistus (Lisätoimet 2024)	-8 400
Kotoutumislain kokonaisuudistus (siirto momentilta 28.90.30)	22 915
Kotoutumislain kokonaisuudistus (siirto momentilta 32.50.03)	1 757
Laskennallisten korvausten vähentäminen	-58 000
Maahanmuuttajaäitien aseman parantaminen (HO 2023)	60
Pakolaiskiintiön alentaminen 850:stä 500:aan (HO 2023)	-4 314
Pakolaiskiintiön nosto 1 050 henkilöön v. 2021	-1 100
Tarkentuneet maahanmuuton oletukset	-1 744
Tilapäistä suojelua saavien siirtyminen kotoutumislain korvausten piiriin	169 223
Tulkkauksekustannukset (HO 2023)	-3 100
Yhteensä	114 524

2025 talousarvio	498 774 000
2024 II lisätalousarvio	-400 000
2024 talousarvio	384 250 000
2023 tilinpäätös	175 590 150

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastoon kuuluvien etuuksien tilapäiseen suorittamiseen saa käyttää muun saman rahaston etuuden maksamiseen varattua määrärahaa seuraavilta momenteilta: 33.10.50, 53, 54, 57, 60 ja 33.20.52.

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Suomessa taloudellinen eriarvoisuus on kansainvälisesti vertaillen vähäistä, mutta varallisuuserot ovat kasvaneet. Polarisaation ja sosiaalisen eriarvoisuuden lisääminen on kuitenkin riski sekä yksilöiden hyvinvoinnin, että yhteiskunnan vakauden kannalta. Tämä on korostunut covid-19-pandemian sekä Ukrainan hyökkäyssodan myötä, joilla on pitkäaikaisia vaikutuksia suomalaisten hyvinvointiin ja elämälaatuun sekä yhteiskuntaan kaikilla tasoilla. Erityisesti energiakriisi ja hintojen nousu vaikuttavat suomalaisten elintasoon. Monikriisien aika haastaa mielenterveyttä ja luottoa tulevaisuuteen.

Teknologian voimakas kehitys lisää mahdollisuuksia tukea terveyttä ja hyvinvointia ennaltaehkäisevästi ja antaa vaikuttavampaa hoitoa ja palveluja. Myös tietoa voidaan hyödyntää entistä enemmän sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla. Työllisyys, terveys ja hyvinvointi sekä niitä tukevat palvelut vahvistavat kansalaisten osallisuutta ja estävät syrjäytymistä. Työn murros tuo uusia tapoja osallistua työelämään. Niiden myötä muuttuu myös sosiaaliturvan rahoituksen perusta.

Sosiaalisen ja taloudellisen kestävyysnäkymän ehtona on korkea työllisyysaste, terveet ja toimintakykyiset kansalaiset sekä vaikuttavat ja tarpeenmukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut ja etuudet. Sosiaali- ja terveyspalvelujen ja etuuksien uudistaminen edellyttää ja mahdollistaa uusien toimintatapojen käyttöön ottamisen. Digitalisaation mahdollisuudet hyödyntämällä toiminta tehostuu ja palvelujen saatavuus ja saavutettavuus lisääntyvät.

Sosiaali- ja terveyspolitiikalla tuetaan työllisyysasteen nousua ja työn tuottavuutta huolehtimalla työntekijöiden terveydestä, hyvinvoinnista sekä toiminta- ja työkyvystä. Kansalaisten terveydentilan ja toimintakyvyn parantuessa sosiaali- ja terveyspalvelujen tarve muuttuu. Sosiaali- ja terveysala on myös kasvuala sekä teknologian ja palvelujen kehittämisen moottori.

Suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa sosiaali- ja terveyspalvelut, eläkkeet ja muu sosiaaliturva on kyettävä tarjoamaan kaikille. Tämän hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus nojaa talouden tasapainoiseen kehitykseen, joka edellyttää talouskasvua ja rakenteellisia uudistuksia.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Hallituksen tavoitteena on vahva ja välittävä Suomi, joka pärjää maailman myrskyissä. Vahva ja välittävä Suomi pystyy turvaamaan kaikenikäisille palvelut, varhaiskasvatuksesta koulutukseen, sosiaali- ja terveyspalveluihin ja hoivaan, tulotasosta ja asuinpaikasta riippumatta. Hyvinvoinnin perusta on kestävä talous. Tärkein talouspoliittinen tavoite on saada aikaan kestävä kasvua.

Pääosa, kaksi kolmannesta, sosiaalimenoista rahoitetaan työnantajien ja työntekijöiden sosiaaliturvamuksin, kuntien verovaroin sekä asiakasmaksuin. Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) pääluokan osuus sosiaalimenoista on noin viidennes. Pääluokan suurimmat menokohteet ovat eläkkeet (36 %), perhe- ja asumiskustannukset sekä toimeentulotuki (30 %), työttömyysturva (12 %) ja sairausvakuutus (12 %).

Strategiset tavoitteet hallituskaudelle

Sosiaali- ja terveysministeriön strategian Eheä yhteiskunta ja kestävä hyvinvointi 2030 mukaisesti ministeriön tavoitteena on turvata ihmisten toimintakykyä, toimeentuloa ja palveluja, jotta voimme elää yhdenvertaisessa, kestävässä ja vakaassa yhteiskunnassa. Tätä tehtävää toteutetaan säädösvalmistelun, monipuolisen ohjauksen sekä poikkihallinnollisen ja kansainvälisen yhteistyön avulla. Ministeriön työssä korostuvat tiedolla johtaminen, avoin viestintä, mahdollistavat säädökset, innovaatiot ja digitalisaatio.

Sukupuolten tasa-arvo

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on sosiaali- ja terveysministeriön strategisena vaikuttavuustavoitteena ja sen raportointiin on kolme sukupuolten tasa-arvon edistämistä mittaavaa indikaattoria. Lisäksi muita indikaattoreita tarkastellaan erikseen sukupuolittain. Ministeriön tehtävä on kahtalainen: toisaalta sukupuolten tasa-arvoa edistetään osana ministeriön ja hallinnonalan toimintaa eli valtavirtaistamalla sukupuolinäkökulmaa ja toisaalta ministeriöllä on vastuu tasa-arvopolitiikasta ja -lainsäädännöstä sekä kansainvälisestä ja EU-yhteistyöstä sukupuolten tasa-arvoon liittyen.

Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi suunnitelmallisesti hallituksen tasa-arvopolitiikkaa, edistää sukupuolten tasa-arvoa ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista kaikessa valtioneuvoston valmistelussa ja päätöksenteossa sekä kansainvälisessä toiminnassa. Näitä tavoitteita edistetään ja ne huomioidaan hallitusohjelman mukaisissa uudistuksissa.

Tasa-arvopolitiikassa tavoitteena on edistää sukupuolten tasa-arvoa mm. laatimalla hallituksen tasa-arvo-ohjelma ja kolmikantainen samapalkkaisuusohjelma, jossa laaditaan taloustieteellinen vaikuttavuusanalyysi. Vuonna 2025 valmistuu tasa-arvobarometritutkimus ja jaetaan valtioneuvoston kansainvälinen tasa-arvopalkinto (IGEP).

Valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle päivitettiin vuoden 2024 alussa. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on yksi hyvinvointialueiden järjestämien sosiaali- ja terveyspalveluiden tavoitteista ja konkreettisesti hyvinvointialueilta edellytetään toiminnallisen ja henkilöstöpoliittisen suunnitelman laatimista, joiden kehittymistä THL arvioi. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sisällöllistä kehittämistä rahoitetaan ja ohjataan vuosina 2022—2025 Suomen kestävä kasvun ohjelmasta, jonka yhtenä yleisenä tavoitteena on tasa-arvon edistäminen.

Sosiaaliturvakomitean työ jatkuu uudella hallituskaudella. Uudistamishdotukset sisältävät myös sukupuolten tasa-arvoa edistäviä sosiaaliturvan kehittämissesityksiä. Valtion rahoitukseen turvakotitoiminnan menoihin varataan 27,55 milj. euroa. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnalle (NAPE) on varattu 150 000 euroa. Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen vastaiseen työhön on osoitettu 46 000 euroa. Alaikäisille suunnatun Lastenasiointalo/Barnahus-toimintamallin vakiinnuttamiseen osoitetaan vuodelle 2025 2,8 milj. euroa. Serituki-keskukset auttavat täysi-ikäisiä seksuaaliväkivaltaa kohdanneita hyvinvointialueiden omalla rahoituksella. Tasa-arvopolitiikassa tavoitteena on edistää sukupuolten tasa-arvoa mm. laatimalla hallituksen tasa-arvo-ohjelma ja kolmikantainen samapalkkaisuusohjelma.

Iäkkäiden toimintakyvyn ja kotona pärjäämisen tukemiseen sekä omaishoitajien hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja terveyden edistämiseen kohdennetaan vuosina 2024—2027 terveyden edistämisen määrärahaa 27 milj. euroa. Noin 50 000 omaishoitajasta 70 % on naisia. Vuonna 2025 huomio on erilaisissa kuormittavissa tilanteissa.

Sukupuolten tasa-arvo huomioidaan myös esim. vammaispalvelulain soveltamisalaa koskevassa säädösvalmistelussa.

Kestävä kehitys

Sosiaali- ja terveysministeriön toiminnassa painottuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, eriarvoisuuden vähentäminen, osatyökykyisten työllistymisen ja työssä pysymisen edistäminen, iäkkäiden toimintakyvyn vahvistaminen ja palvelujen turvaaminen sekä sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Näitä tavoitteita toteutetaan vuonna 2025 erityisesti hallitusohjelman mukaisten säästöjen toimeenpanossa, sosiaali- ja terveyspalvelujen ohjauksessa, sosiaaliturvauudistuksen ja tasa-arvo-ohjelman valmistelussa sekä elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanossa.

Seurantaindikaattorit 2023—2025

VAIKUTTAVUUSTAVOITE	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Turvaamme väestön hyvinvoinnin kaikissa tilanteissa			
Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0—80 vuotta/ 100 000 asukasta			
— Yhteensä	5 750 ¹⁾	5 800 ¹⁾	5 820 ¹⁾
— Miehet	7 480 ¹⁾	7 500 ¹⁾	7 520 ¹⁾
— Naiset	3 970 ¹⁾	4 000 ¹⁾	4 000 ¹⁾
Elämänlaatussa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 20—64-vuotiaat			
— Yhteensä	51,0 ¹⁾	51,0 ¹⁾	52,0 ¹⁾
— Miehet	50,0 ¹⁾	50,0 ¹⁾	51,0 ¹⁾
— Naiset	52,0 ¹⁾	52,0 ¹⁾	53,0 ¹⁾
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista			
— Yhteensä	26,6	26,8 ¹⁾	26,8 ¹⁾
— Pojat	16,7	16,9 ¹⁾	16,9 ¹⁾
— Tytöt	36,1	36,7 ¹⁾	36,7 ¹⁾

Seuraintindikaattorit 2023—2025

VAIKUTTAVUUSTAVOITE	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Varmistamme vaikuttavat etuudet ja palvelut kestäväällä tavalla			
Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärin kiireettömän käynnin odotusaika yli 7 pv. hoidon tarpeen arvioinnista, (%) toteutuneista käynneistä	47,5	47,0 ¹⁾	47,0 ¹⁾
Erikoissairaanhoidon yli 6 kk odottaneet 31.12./10 000 asukasta 1.10.—31.3. aikana lakisääteisen 3 kk:n kuluessa valmistuneet lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnit, (%)	48,0	47,5 ¹⁾	47,5 ¹⁾
88,4	89,5 ¹⁾	89,7 ¹⁾	
Ehkäisemme ja vähennämme ihmisten eriarvoistumista			
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmies-palvelussa) olevat 18—24-vuotiaat, (%) vastaavan ikäisistä			
— Yhteensä	14,7 ¹⁾	14,4 ¹⁾	14,4 ¹⁾
— Miehet	16,9 ¹⁾	16,5 ¹⁾	16,5 ¹⁾
— Naiset	12,4 ¹⁾	12,2 ¹⁾	12,2 ¹⁾
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet kotitaloudet vuoden aikana (lkm)	78 345 ¹⁾	80 500 ¹⁾	82 500 ¹⁾
Pitkittyneesti pienituloisten lasten lukumäärä asuntoväestössä	53 500 ¹⁾	54 500 ¹⁾	54 500 ¹⁾
Pitkäaikaistyöttömät, (lkm)			
— Yhteensä	90 608	93 000 ¹⁾	93 000 ¹⁾
— Miehet	54 476	56 000 ¹⁾	56 000 ¹⁾
— Naiset	36 132	37 000 ¹⁾	37 000 ¹⁾
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet työeläkejärjestelmän kautta (lkm)			
— Yhteensä	17 705	17 700	17 700
— alle 35-v.	1 941	2 000 ¹⁾	2 000 ¹⁾
Edistämme sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista			
Palkansaajien säännöllisen työajan kuukausiansioiden ero sukupuolittain ²⁾	15,6	15,3 ¹⁾	15,3 ¹⁾
Isien osuus (%) kaikista korvatuista vanhempainpäivärahapäivistä	13,5	15,6 ¹⁾	16,5 ¹⁾
Kunnilla on voimassaoleva suunnitelma sukupuolten tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden edistämiseksi, (%)	60	62 ¹⁾	65 ¹⁾
Parannamme elin- ja työympäristön terveyttä ja turvallisuutta			
Tapaturmiin ja väkivaltaan kuolleet			
— Yhteensä	3 260 ¹⁾	3 250 ¹⁾	3 240 ¹⁾
— Miehet	2 140 ¹⁾	2 130 ¹⁾	2 130 ¹⁾
— Naiset	1 120 ¹⁾	1 120 ¹⁾	1 110 ¹⁾
Työpaikkatapaturmataajuus	25,5	26,0 ¹⁾	26,0 ¹⁾

Seurantaindikaattorit 2023—2025

VAIKUTTAVUUSTAVOITE	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet sukupuolen ja iän mukaan			
— Yhteensä	17,5 ¹⁾	18,0 ¹⁾	18,5 ¹⁾
— Miehet	15,5 ¹⁾	15,5 ¹⁾	15,5 ¹⁾
— Naiset	19,5 ¹⁾	20,5 ¹⁾	21,0 ¹⁾

¹⁾ Arvio, sillä vahvistettu toteutuma ei ole tietokannasta vielä saatavilla.

²⁾ Indikaattorin tulkinta: Naiset tienaa keskimäärin 84,4 % miesten vastaavasta palkasta.

Lähteet: Terveiden ja hyvinvoinninlaitos/Sotkanet, Tilastokeskus, Kela, Eläketurvakeskus, Tapaturmavakuutuskeskus, TEA-viisari ja Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti (Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia 51/2022).

Budjettilakiesitykset**Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset**

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta (HE 38/2024 vp)	12.33.02
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (perusterveydenhuollon hoitotakuu)	28.89.31, 33.01.06 ja 33.60.35
Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon lain-säädännön muutoksista lasten ja nuorten terapiatakuun toteuttamiseksi	33.60.35 ja 28.89.31
Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n muuttamisesta	28.89.31
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta (ajokorttitodistukset)	28.89.31
Hallituksen esitys eduskunnalle vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain 4 §:n muuttamisesta	28.89.31
Hallituksen esitys ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalouksista annetun lain 20 §:n muuttamisesta (henkilöstömitoituksen muutos)	28.89.31
Hallituksen esitys eduskunnalle maatalousyrittäjien eläkelain muuttamiseksi (HE 88/2024 vp)	33.40.51
Hallituksen esitys eduskunnalle sairausvakuutuslain 2 ja 3 luvun väliaikaisesta muuttamisesta	33.30.60
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta	33.10.54, 33.10.57, 33.10.60, 33.20.52, 33.30.60 ja 29.70.55
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisestä asumistuesta ja eläkkeensaajien asumistuesta annettujen lakien muuttamisesta	33.10.54, 33.10.57 ja 33.40.60
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	33.20.52
Hallituksen esitys eduskunnalle sairauspäivärahan muutoksia ja sosiaaliturvarahastojen säästöjen kanavointia koskeviksi lainsäädännöksi	33.10.54, 33.10.57, 33.10.60 ja 33.30.60

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta, sairausvakuutuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä lääkelain muuttamisesta	33.10.57 ja 33.30.60
Hallituksen esitys eduskunnalle kansaneläkelain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain sekä eräiden muiden etuuslakien muuttamisesta	33.10.50, 33.10.54, 33.10.57, 33.30.60, 33.40.60 ja 29.70.55
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansaneläkelain muuttamisesta	33.40.60
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain ja työttömyys-etuuksien rahoituksesta annetun lain 4 ja 8 §:n muuttamisesta	33.10.54, 33.10.57, 33.20.50 ja 33.20.52
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta	33.10.57

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Hallinto	151 621	148 997	153 215	4 218	3
01. Sosiaali- ja terveys- ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 849	40 947	40 229	-718	-2
04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	966	498	483	-15	-3
05. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lasten- suojeluyksiköiden toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	1 481	2 810	5 310	2 500	89
06. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vanki- terveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	21 068	22 466	22 502	36	0
07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulauta- kunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	9 105	9 237	9 012	-225	-2
08. Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveyspalvelut (arvio- määräraha)	5 245	2 800	7 750	4 950	177
25. Sosiaali- ja terveyden- huollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomäärä- raha 3 v)	40 210	34 270	26 050	-8 220	-24

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
29. Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	34 101	30 000	36 000	6 000	20
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksusuudet (siirto- määräraha 2 v)	5 596	5 969	5 879	-90	-2
02. Valvonta	87 093	88 542	84 311	-4 231	-5
03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	19 652	22 128	20 633	-1 495	-7
05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	16 264	14 734	14 209	-525	-4
06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	4 949	5 035	5 272	237	5
07. Työsuojelun aluehallinto- viranomaisten toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	29 132	29 663	29 070	-593	-2
08. Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	2 200	2 200	2 140	-60	-3
(09.) Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano (siirtomäärä- raha 3 v)	1 000	2 000	—	-2 000	-100
20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	13 896	12 782	12 987	205	2
03. Tutkimus- ja kehittämis- toiminta	109 746	120 908	116 784	-4 124	-3
04. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	79 165	80 853	80 191	-662	-1
25. Kansalliset osaamis- keskittymät (siirtomäärä- raha 3 v)	—	5 000	5 000	—	0
31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	—	2 000	3 500	1 500	75
50. Valtionosuus Työterveys- laitoksen toimintaan (siirto- määräraha 2 v)	23 644	24 418	23 556	-862	-4

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	6 937	8 637	4 537	-4 100	-47
10. Perhe- ja asumiskustannusten taseus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut	4 640 243	4 830 150	4 585 950	-244 200	-5
50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)	1 584 506	1 638 200	1 626 400	-11 800	-1
53. Sotilasavustus (arviomääräraha)	20 200	21 700	23 000	1 300	6
54. Asumistuki (arviomääräraha)	1 744 300	1 738 900	1 406 300	-332 600	-19
56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)	58 137	60 500	64 900	4 400	7
57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	720 000	851 050	970 200	119 150	14
60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)	513 100	519 800	495 150	-24 650	-5
20. Työttömyysturva	2 079 152	2 224 144	1 884 379	-339 765	-15
31. Valtion korvaus hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	13 479	30 484	30 484	—	0
50. Valtionosuus työttömyys-etuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	743 369	779 460	539 800	-239 660	-31
52. Valtionosuus työttömyys-etuuksien perusturvasta (arviomääräraha)	1 319 254	1 410 400	1 312 500	-97 900	-7
55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)	3 050	3 800	1 595	-2 205	-58
30. Sairausvakuutus	2 279 645	2 313 150	1 872 300	-440 850	-19
50. Korvaukset rajat ylittävistä terveydenhuollosta (arviomääräraha)	3 827	10 000	6 000	-4 000	-40
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 275 818	2 303 150	1 866 300	-436 850	-19

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
40. Eläkkeet	5 268 234	5 516 800	5 546 500	29 700	1
50. Valtion osuus merimies- eläkekassan menoista (arviomääräraha)	63 100	67 300	68 000	700	1
51. Valtion osuus maa- talousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arvio- määräraha)	794 250	840 900	850 000	9 100	1
52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	492 300	505 300	521 800	16 500	3
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	18 753	23 300	27 600	4 300	18
54. Valtion osuus maa- talousyrittäjien tapaturma- vakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	14 345	14 500	14 000	-500	-3
60. Valtion osuus kansan- eläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 885 486	4 065 500	4 065 100	-400	0
50. Veteraanien tukeminen	162 713	134 519	123 004	-11 515	-9
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arvio- määräraha)	524	700	700	—	0
50. Rintamalisät (arviomäärä- raha)	5 097	4 700	3 500	-1 200	-26
(51.) Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	36 111	—	—	—	0
52. Sotilasvammalain mukaiset korvaukset (arviomäärä- raha)	17 000	42 630	42 000	-630	-1
53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutus- toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 360	1 080	500	-580	-54
54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaa- ehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	13	9	4	-5	-56
55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	600	400	800	400	100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
(56.) Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	20 000	—	—	—	0
(57.) Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	8	—	—	—	0
58. Rintamaveteraanien kuntoutus ja kotona asumista tukevat palvelut (arviomääräraha)	82 000	85 000	75 500	-9 500	-11
60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen	441 843	362 124	357 949	-4 175	-1
(01.) Kansallinen lapsistrategiatoiminto (siirtomääräraha 2 v)	840	—	—	—	0
30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	350	350	350	—	0
31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 800	2 800	7 405	4 605	164
32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	30 000	35 000	40 000	5 000	14
33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (kiinteä määräraha)	92 611	108 000	108 000	—	0
34. Valtion korvaus erinäisistä terveydenhuollon kustannuksista (arviomääräraha)	13 030	15 700	15 700	—	0
35. Valtionosuus korkea-kouluopiskelijoiden terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)	67 500	68 712	72 732	4 020	6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
36. Valtionavustus sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	1 662	2 662	2 662	—	0
37. Valtion korvaus hyvinvointialueille kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)	1 379	2 000	2 000	—	0
(38.) Valtionavustus julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon covid-19-kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	0
39. Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	9 500	300	2 800	2 500	833
40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	36 635	47 500	40 400	-7 100	-15
52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	25 150	26 550	27 550	1 000	4
61. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus sosiaali- ja terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 3 v)	149 786	43 000	30 000	-13 000	-30
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	3 500	2 450	1 250	-1 200	-49
64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	7 100	7 100	7 100	—	0
70. Terveysten ja toimintakyvyn edistäminen	184 688	58 713	59 718	1 005	2
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	178 140	42 440	40 710	-1 730	-4
21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	460	460	430	-30	-7

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	460	460	460	—	0
50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 800	11 525	11 300	-225	-2
51. Valtion korvaus työterveys- huollon erikoislääkäri- koulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomäärä- raha 3 v)	2 900	2 900	2 900	—	0
52. Valtionavustus UKK- instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)	928	928	918	-10	-1
54. Valtionavustukset ruoka- aputoiminnan tukeen (siirto- määräraha 3 v)	—	—	3 000	3 000	0
80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitusta- toiminta	126 286	129 310	132 540	3 230	2
40. Valtion korvaus maa- talousyrittäjien lomitusta- palvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	106 796	112 000	115 600	3 600	3
41. Valtion korvaus turkis- tuottajien lomituspäalvelujen kustannuksiin (siirtomäärä- raha 2 v)	1 900	1 700	1 300	-400	-24
42. Valtion korvaus poron- hoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomäärä- raha 2 v)	450	450	500	50	11
50. Valtion korvaus maa- talousyrittäjien ja turkis- tuottajien lomituspäalvelujen hallintomenoihin (siirto- määräraha 2 v)	17 140	15 160	15 140	-20	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	373 597	383 588	304 088	-79 500	-21
50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	373 597	383 588	304 088	-79 500	-21
Yhteensä	15 904 861	16 310 945	15 220 738	-1 090 207	-7

Henkilötyövuosien
kokonaismäärä¹⁾

4 124 4 051 3 931

¹⁾ Htv-määrä ei sisällä Työterveyslaitoksen osuutta. Vuonna 2025 maksullisen toiminnan osuus arvioidaan olevan 1 847 henkilötyövuotta ja yhteisrahoitteisen toiminnan osuus 375 henkilötyövuotta.

01. Hallinto

Selvitysosa: Luvun menot koostuvat sosiaali- ja terveysministeriön, sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten valtion mielisairaaloiden, lastensuojeluyksiköiden ja vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenoista sekä eräistä muista menoista.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan toimintapoliittiset tavoitteet. Lähtökohtana on poliittisen tason ohjaus, joka on linjattu hallitusohjelmassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa ja ohjaa sosiaaliturvan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Ministeriö määrittelee sosiaali- ja terveystalouden suuntaviivat, valmistelee keskeiset uudistukset ja ohjaa niiden toteuttamista ja yhteensovittamista. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan tavoitteena on tuottaa asiakkailleen kohtuullisessa ajassa oikeat, perustellut ja yhdenmukaiset päätökset. Valtion mielisairaalat tuottavat valtakunnallisia oikeuspsykiatrian erikoisalan hoito- ja tutkimuspalveluja. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä on lastensuojelulain mukainen avo-, sijais- ja jälkihuolto. Vankiterveydenhuollon yksikön tehtävänä on vastaavasti vankien terveydenhuollon järjestäminen.

01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 40 229 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Kansallisen veteraanipäivän pääjuhlan järjestämiseen

- 2) lääkinnällisen pelastustoimen ja poikkeusolojen valmiudesta sekä näihin liittyvien laitteiden ja kalusteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 4) tasa-arvon tietopalvelun ylläpitoon ja kansainvälisen tasa-arvopalkinnon hallintoon liittyviin kustannuksiin sekä maksamiseen valtionavustuksina
- 5) lapsistrategian toimeenpanon koordinaatioon, arviointiin, seurantaan ja johtamisesta aiheutuvien kustannusten rahoittamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö toimeenpanee hallitusohjelman ja ministeriön strategisten linjausten tavoitteet käyttäen apuna virastojen ja laitosten asiantuntemusta tulossopimuksissa sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2025:

Toiminnallinen tehokkuus

— kehitetään yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa laskentatointia, kustannuslaskentaa ja muuta seurantaa mm. Kieku-tietojärjestelmän puitteissa ja hankintatointia Handi-periaatteiden mukaisesti

— maksullisen toiminnan, joka on suhteellisen vähäistä, tavoitteena on julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus ja liiketaloudellisten suoritteiden osalta kannattavuus.

Tuotokset ja laadunhallinta

— toteutetaan ja seurataan ministeriön vastuulla olevia hallitusohjelman ohjelmia ja muita hankkeita

— toimeenpannaan sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämistä, rahoitusta, kehittämistä ja valvontaa koskevaa uudistusta

— lisätään tutkimus- ja kehittämislaitosten yhteistyötä

— jatketaan tasa-arvon valtavirtaistamista

— vahvistetaan lainsäädännön vaikutusten arviointia.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— sosiaali- ja terveysministeriön henkilöstön ja henkilöstörakenteen kehittämistä jatketaan ministeriön tuottavuuden kehittämiseksi asetetut tavoitteet ja toimintamenojen supistuminen huomioon ottaen siten, että ministeriön ydintehtävissä tarvittavat voimavarat ja osaaminen varmistetaan.

Viraston tulosalueittaiset menot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Ministeriön johto ja erillisyyksiköt	618	680	672
Strategia- ja talousyksikkö	2 971	3 271	3 131
Viestintäyksikkö	1 414	1 557	1 537
Henkilöstö- ja hallintoyksikkö	1 669	1 838	1 815

Viraston tulosalueittaiset menot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Kansainvälisten asioiden yksikkö	2 109	2 323	2 194
Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosasto	4 094	4 508	4 451
Sosiaaliturva- ja vakuutusosasto	4 456	4 908	4 846
Työ- ja tasa-arvo-osasto	6 001	6 609	6 525
Turvallisuus ja terveys -osasto	4 309	4 745	4 685
Yhteisöt ja toimintakyky -osasto	5 540	6 101	6 023
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat ja palvelut - osasto	4 001	4 407	4 350
Yhteensä	37 182	40 947	40 229

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	46 261	48 047	47 329
Bruttotulot	9 079	7 100	7 100
Nettomenot	37 182	40 947	40 229
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	14 350		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 017		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 39 929 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 300 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkiston järjestäminen (siirto momentilta 23.01.01)	70
Kansainvälinen tasa-arvopalkinto vuonna 2025	500
Kansainvälisten vesiasioiden koordinaattorin tehtävä (siirto momentilta 24.01.01)	12
Kansainvälisten vesiasioiden koordinaattorin tehtävän jatko (siirto momentille 24.01.01)	-5
Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkka- menot (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-1
STEAn VNHY-palvelujen osuus (siirto momentille 23.01.01)	-420
Palkkausten tarkistukset	126
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-300
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-700
Yhteensä	-718
2025 talousarvio	40 229 000
2024 II lisätalousarvio	-420 000
2024 talousarvio	40 947 000
2023 tilinpäätös	33 849 000

04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 483 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tieteellisestä tutkimustyöstä ja yliopisto-opetuksesta aiheutuneiden menojen sekä muiden toimintamenojen maksamiseen
- 2) vaarallisten ja vaikeahoitoisten lasten ja nuorten psykiatrisen hoitoyksikön palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) maatalousavustuksia vastaavien menojen maksamiseen
- 4) sairaaloiden yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin kustannuksiin
- 5) kuntouttavaan työterapiatoimintaan osallistumisesta potilaille maksettaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden menot katetaan pääasiassa hyvinvointialueiden maksamilla hoitomaksuilla. Hoitomaksut hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määrittämien liikelatoudellisten perusteiden mukaisesti. Asiakasmaksut peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukaisesti.

Valtion mielisairaaloille asetettavat tulostavoitteet määritellään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja mielisairaaloiden välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2025.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Sairaaloiden toiminnassa painottuu oikeuspsykiatrinen erityisosaaminen ja hoitotoimintaa tukevaa tieteellistä tutkimustyötä tehdään ja hyödynnetään jatkuvasti. Hoidon laatuun ja hoidon tulosten seurantaan kiinnitetään edelleen huomiota terapeuttisia valmiuksia lisäämällä. Hoitoa kehitetään siten, että pakkotoimia tarvittaisiin mahdollisimman vähän. Lisäksi parannetaan toiminnan mittausmenetelmiä ja seurantajärjestelmiä.

Toiminnan tuottavuutta parannetaan kehittämällä mm. erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksia vastaavaa moniammatillista työskentelyä sekä työnjohtoa. Valtion mielisairaalat toimivat tehokkaasti ja taloudellisesti huolehtien samalla toimintansa laadun kehittämisestä. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion mielisairaaloiden rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2023 toteutuma	htv	2024 arvio	htv	2025 arvio	htv
Toimintamenomääräraha	1 206	8	498	8	483	8
Liikelatoudelliset suoritteet	69 890	866	75 035	863	78 295	868
Ulkopuolinen rahoitus yhteensä	215	4	295	2	396	2
Yhteensä	71 311	878	75 828	873	79 174	878

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	71 096	75 533	78 778
Bruttotulot	69 890	75 035	78 295
Nettomenot	1 206	498	483
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	888		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	648		

Mielisairaaloiden tuottavuuden (laskutettujen hoito- ja mielentilatutkimuspäivien määrä/henkilötyövuodet) kehitys

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Niuvanniemen sairaala	191,31	189,00	188,00
Vanhan Vaasan sairaala	166,71	166,00	162,00

Mielisairaaloiden taloudellisuuden (kokonaiskustannukset/laskutetut hoito- ja mielentilatutkimuspäivät) arvioitu kehitys

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Niuvanniemen sairaala	424,16	456,00	467,00
Vanhan Vaasan sairaala	481,18	524,00	556,00

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	68 813	73 995	77 260
— muut tuotot	1 077	1 040	1 035
Tuotot yhteensä	69 890	75 035	78 295
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	69 417	74 610	79 801
— osuus yhteiskustannuksista	358	260	418
Kustannukset yhteensä	69 775	74 870	80 219
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	115	165	-1 924
Kustannusvastaavuus, %	100	100	98

Mielisairaaloiden arvioidaan tuottavan asiakkailleen mm. seuraavat suoritteet

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Hoitopotilaiden hoitovuorokausia (aik. os)	151 626	146 588	148 054
Mielentilatutkimushoitovuorokausia (aik. os.)	3 995	4 679	4 313
Mielentilatutkimuksia (aik. os.)	60	71	69
Alaikäisten hoitoyksikön hoitopäiviä	4 448	4 453	4 526
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimusvuorokausia	92	110	110
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimuksia	1	2	1

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön uudistumista ja työkykyä tuetaan kehittämällä mm. erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksiin entistä paremmin sopivia hoitomenettelyjä sekä tehostamalla työnohjausjärjestelmää ja työhyvinvointiohjelmia. Tavoitteena on vähentää sairauspäiviä ja parantaa työterveysindeksiä. Henkilöstön kehittämisessä voimavaroja suunnataan henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan perustuvaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen, jonka keskeisiä teemoja ovat mm. psykologisten valmiuksien koulutukset, biologiset ja farmakologiset koulutukset sekä pakkokeinojen vähentämiseen tähtäävä koulutus. Koulutuksen rahoitus tulee pääosin maksullisen toiminnan tuotoista.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 313 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 170 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Potilasasiavastaavatoiminnan edellyttämän asiakastietojärjestelmän hankintakustannukset	-15
Yhteensä	-15

2025 talousarvio	483 000
2024 talousarvio	498 000
2023 tilinpäätös	966 000

05. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 310 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) koulukotien sekä vankilan perheosaston sisällölliseen kehittämiseen, toiminnan tukemiseen ja toimintaympäristön kehittämiseen
- 2) sijaishuoltopaikka- ja koulupaikkakysynnän sekä vankilan perheosaston paikkakysynnän vuositaisen vaihtelun tasaamiseen
- 3) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittämiseen
- 4) koulukotien ja vankilan perheosaston yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen

- 5) koulukoteihin sijoitetuille lapsille tarkoitetun kuukausirahan ja heidän vanhemmilleen tarkoitettujen ateriakorvauksen maksamiseen
- 6) koulukotien toimitilojen kehittämiseen
- 7) vakavasti päihteitä ja väkivaltaa käyttävien sekä rikoksia tekevien lasten kuntouttavan palvelun perustamiseen
- 8) enintään 1 480 000 euroa maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen.

Selvitysosa: Valtion koulukotien menot katetaan pääasiassa 1.1.2023 lähtien hyvinvointialueiden ja kuntien maksamilla korvauksilla. Koulukodeissa annettavan perusopetuksen ja muun opetustoimen piiriin kuuluvan toiminnan rahoitukseen sovelletaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) säädöksiä. Rahoitusjärjestelmä perustuu laskennallisiin yksikköhintoihin, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö määrää ja valtioneuvosto vahvistaa ennalta seuraavaa vuotta varten. Lastensuojelulain mukaan sijoitetuille lapsille ja heidän vanhemmilleen maksettavat korvaukset perustuvat lastensuojelulakiin (417/2007) ja sosiaalihuoltolakiin (1301/2014).

Hyvinvointialueilta ja kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämin liikeloudellisin perustein.

Valtion koulukodeille asetettavat tavoitteet määritellään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Opetushallituksen ja koulukotien välisessä tulossopimuksessa vuodelle 2025.

Vaikuttavuus

Vaativimman sijaishuollon tarpeessa olevien valtion koulukoteihin sijoitettavien lasten tarpeita vastaavia palveluita kehitetään lastensuojelun, terveydenhuollon ja vaativan erityisen tuen perusopetuksen integroituna kokonaispalveluna, turvaamalla määrällisesti riittävät henkilöstöresurssit sekä jatkuvalla henkilöstön erityisosaamista vahvistavalla koulutuksella. Koulukotien tutkimus- ja kehittämistyö ohjaa ja todentaa toiminnan vaikuttavuuden arviointia. Tutkimus- ja kehittämissankkeista saaduilla tiedoilla vaikutetaan lastensuojelun kehittämiseen niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Toiminnan laatua ja laatutyötä ohjataan vakiintuneella laadunhallintajärjestelmällä sekä sisäisillä ja ulkoisilla auditoinneilla. Vankilan perheosastolla turvataan sijoitettujen lasten mahdollisuus turvallisiin varhaisen vuorovaikutuksen kokemuksiin sekä hyvään hoitoon ja huolenpitoon. Perheosaston työn vaikuttavuutta seurataan mm. asiakaspalautetta keräämällä ja yhteistyötä tekemällä Rikosseuraamuslaitoksen sekä hyvinvointialueiden kanssa. Vakavasti päihteitä ja väkivaltaa käyttävien sekä rikoksia tekevien lasten auttamiseen perustetaan uusi kuntouttava palvelu.

Koulukotien toimitiloille asetetaan palveluiden erityisyydestä johtuvat korkeat terveellisuuden, turvallisuuden terapeuttisuuden ja kestävyyslaatuvaatimukset. Koulukotien uusi toimitilakonsepti on kehitetty vastaamaan näihin tarpeisiin. Sekä suomen- että ruotsinkielisen palvelun turvaaminen edellyttää perusparannus- ja uudisrakennushankkeiden toteuttamista. Myös uuden kuntouttavan palvelun perustaminen edellyttää toimitilamuutoksia.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Koulukodit toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu sekä kustannusvaikuttavuus paranevat.

Valtion koulukotien rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2023 toteutuma	htv	2024 varsinainen talousarvio	htv	2025 esitys	htv
Toimintamenomääräraha	630	-	2 810	-	5 310	-
Liiketaloudelliset suoritteet (sisältää opetushallituksen rahoitusosuuden)	30 102	333	28 784	348	31 038	368
Yhteensä	30 732	333	31 594	348	36 348	368

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	30 732	31 594	36 348
Bruttotulot	30 102	28 784	31 038
Nettomenot	630	2 810	5 310
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 959		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 810		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	30 901	29 661	31 970
— muut tuotot	776	764	759
Tuotot yhteensä	31 677	30 425	32 729
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	1 575	1 641	1 691
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	28 574	30 208	35 705
— osuus yhteiskustannuksista	1 774	2 003	2 028
Kustannukset yhteensä	30 348	32 211	37 733
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 329	-1 786	-5 004
Kustannusvastaavuus, %	104	94	87

Koulukotien maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan 100 % niiden kustannuksista. Koulukotien arvioidaan tuottavan maksullisina palveluina mm. seuraavat palvelut asiakkailleen.

Eräitä koulukotien maksullisen toiminnan asiakassuoritteita

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Hoitovuorokausi	23 346	22 987	23 890
Hoitovuorokausi erityisessä huolenpidossa	13 833	12 351	13 724
Koulupäivä	17 811	17 350	18 234
Jälkihuoltovuorokausi	1 738	1 692	1 739
Vankilan perheosasto	1 481	1 481	1 481

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön jaksamista vahvistetaan säännöllisellä työnohjauksella ja tukemalla koulutukseen hakeutumista. Lisäksi käytössä ovat kattavat työterveyshuollon palvelut sekä työnohjaus. Työterveyshuollon palveluita on laajennettu käsittämään korvaavan työn malli sekä lyhytpsykoterapia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Päihteillä ja väkivallalla oireilevat nuoret	2 500
Yhteensä	2 500

2025 talousarvio	5 310 000
2024 talousarvio	2 810 000
2023 tilinpäätös	1 480 592

06. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 502 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) vankiterveydenhuollon palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) vankiterveydenhuollon yleishallinnosta (sisältäen talous-, henkilöstö- ja tietohallinto- sekä tukipalvelut) ja ohjauksesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 3) vankiterveydenhuollon ja sen toimintaympäristön kehittämiseen
- 4) tieteellisestä tutkimustyöstä aiheutuneiden menojen maksamiseen
- 5) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittämiseen.

Selvitysosa: Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa vankien terveystalouden palvelujen järjestämisestä. Vankiterveydenhuollon yksikkö tuottaa itse pääosan perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluista. Erikoissairaanhoidon ja päivystyksen palvelut hankitaan pääosin ostopalveluina, jotka katetaan momentin 33.01.08 määrärahasta. Vankiterveydenhuollon yksikön tuloina otetaan huomioon sen maksullisesta palvelutoiminnasta saatavat tulot sekä yhteistoiminnasta virastojen, laitosten ja talousarvion ulkopuolisten osapuolien kanssa saatavat tulot.

Vaikuttavuus

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on ohjauksessaan asettanut vankiterveydenhuollolle tavoitteita, joilla mm. pyritään lisäämään entisestään vankien saamien terveyspalvelujen vaikuttavuutta ja laatua, tiivistämään yhteistyötä vankiloiden psykologien, sosiaali- ja päihdetyön tekijöiden kanssa sekä varmistamaan hoidon jatkuvuus vangin vapautumisen jälkeen.

Viitaten momentin 28.89.31 selvitysosaan, terveydenhuoltolain muuttaminen on hoitotakuun osalta huomioitu momentilla.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	20 245	22 771	22 807
Bruttotulot	268	305	305
Nettomenot	19 977	22 466	22 502
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	313		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 404		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hoitotakuu (Lisätoimet 2024)	-900
Palveluhankinnat Valtorilta	323
Perusterveydenhuollon hoitotakuun pysyttäminen 14 vuorokauteen (HO 2023)	-300
Potilasasiavastaavatoiminnan edellyttämän asiakastietojärjestelmän hankintakustannukset	-15
Tarvearvion muutos	30
Tietotason korotus	-500
Tietoturvallinen digitalisaatio, tiedonhallinta ja ICT	129
Toiminnan kehittämisen lisäresursointi	420
Vankimäärän kasvun vaatima sairaanhoitajapäivystys (4 htv) (HO 2023)	222
Vantaan vankilan laajennuksen edellyttämän lisämäärärahan tarkentuminen kalusteita ja laitteita varten	-185
Vantaan vankilan laajennuksen ja vankimäärän kasvun vaatima henkilöstölisäys (10 htv) (HO 2023)	760
Palkkausten tarkistukset	52
Yhteensä	36
2025 talousarvio	22 502 000
2024 talousarvio	22 466 000
2023 tilinpäätös	21 068 000

07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 012 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta on sosiaalivakuutuksen erikoistumioistuimeen rinnastettava muutoksenhakuelin, joka toimii toimialansa ensimmäisenä muutoksenhakuasteena kaikissa kansaneläkeasioissa ja Kansaneläkelaitoksen käsittelemissä kuntoutusasioissa ja yleistä asumistukea, eläkkeensaajan asumistukea, lapsilisiä, lasten kotihoiton tukea ja yksityisen hoidon tukea, elatustukea, sotilasavustusta, äitiysavustusta, sairausvakuutusta, takuueläkettä, vammaisten tulkkauspalvelua, ansiopäivärahaa, peruspäivärahaa, työmarkkinatukea, vuorottelukorvausta, työttömyyskassan jäsenyyttä, aikuiskoulutustukea, ammattitukintostipendiä, palkkaturvaa, työnantajan omavastuumaksua ja työttömyysvakuutusmaksun perintää koskevista asioista. Lisäksi muutoksenhakulautakunnassa käsitellään lainvoimaisten päätösten poistamista koskevat hakemukset samoissa asiaryhmissä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Tuottavuus ja taloudellisuus			
Päätöksen hinta (euroa/ratkaisu)	230	225	206
Työn tuottavuus (ratkaisu/htv)	400	400	400
Tulokset ja laadunhallinta			
Käsittelyaika (ka/kk)	7,0	6,0	6,0
Muutosaste vakuutusoikeudessa	7,2	< 12	< 12
VMBaro:n tulokset (indeksi)	3,61	> 3,6	> 3,6
Sairauspoissaolojen määrä (pv/htv)	8,3	< 7,2	< 7,0
Eläköitymisen keski-ikä (vuotta)	64	> 64,5	> 64,5

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	25
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-250
Yhteensä	-225
2025 talousarvio	9 012 000
2024 talousarvio	9 237 000
2023 tilinpäätös	9 105 000

08. Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveysterveyst (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain (1635/2015) 2 §:n mukaisesti ostopalveluna hankittavien vankien terveydenhoidon palveluiden maksamiseen.

Selvitysosa: Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa vankien terveysterveyst palvelujen järjestämisestä. Vankiterveydenhuollon yksikkö tuottaa itse pääosan perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluista. Erikoissairaanhoidon ja päivystyk-

sen palvelut hankitaan pääosin ostopalveluina, joiden määrä riippuu vankien määrästä ja heidän sairastavuudesta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Erikoissairaanhoidon kasvaneet kustannukset	800
Vankilan ulkopuolella tapahtuva hoito	1 800
Vuokrahenkilömenojen kasvu	2 350
Yhteensä	4 950
2025 talousarvio	7 750 000
2024 II lisätalousarvio	4 950 000
2024 talousarvio	2 800 000
2023 tilinpäätös	5 244 682

25. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 26 050 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) korvauksen maksamiseen Kansaneläkelaitokselle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisten Kanta-palvelujen kehittämiseen ja kansallisten määrittelyjen valmisteluun ja ylläpitoon (Kela), sellaisten jatkuvien tehtävien ja ylläpidon kustannusten kattamiseen, joita ei voida periä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajilta tai apteekkeilta käyttömaksuina (Kela) sekä sosiaali- ja terveys-tietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain (552/2019) sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitokses-ta annetun lain (668/2008) mukaisten Kelalle aiheutuvien kustannusten kattamiseen (Kela)

2) muiden viranomaisten sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelui-den suunnitteluun ja kehittämiseen

3) valtionavustusten myöntämiseen sosiaali- ja terveydenhuollon paikallisen ja alueellisen tieto-järjestelmäinfrastruktuurin tehostamiseksi (STM, THL)

4) sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiohankkeiden sekä muun tiedonhallinnan suunnittelu-tehtäviin ja ohjaukseen sekä digitalisaation toteutumisen arviointiin ja seurantaan (STM, THL)

5) sosiaali- ja terveysministeriön hankintoihin DigiFinland Oy:ltä, joilla toteutetaan julkisten pal-veluntarjoajien sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan kehittämishankkeita.

Selvitysosa: Kansaneläkelaitoksen tehtävänä on valtakunnallisten sosiaali- ja terveyden-huollon tietojärjestelmäpalvelujen toteuttaminen ja toteutuksia varten tarvittavien määrittelyjen laatiminen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021) ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisesti. Uusien toimin-nallisuuksien ja tietosisältöjen kehittämiseen tähtäävien kehittämishankkeiden lisäksi myös pal-veluiden tekninen infrastruktuuri, palveluiden jatkuvuuden varmistaminen ja tietoturva edellyttä-vät jatkuvaa kehittämistä ja ylläpitoa. Lisäksi Kansaneläkelaitoksella on lakisääteisiä tehtäviä ku-ten raportointi valvontaviranomaisille sekä kansainvälisiä tehtäviä, joita ei voida rahoittaa käyttäjien maksamilla käyttömaksuilla.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös valtionavun maksamiseen hyvinvointialueille, kunnille ja kuntayhtymille sekä tarvittaessa muille tahoille sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäkonaisuuden paikallisen ja alueellisen infrastruktuurin selkiyttämiseen ja tehostamiseen. Valtionapuviranomaisina voivat toimia THL ja STM.

Määrärahaa voidaan käyttää myös muiden viranomaisten sosiaali- ja terveydenhuoltoon tai terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyvien valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiohankkeiden ohjaukseen sekä digitalisaatiokehityksen arviointien ja seurannan toteuttamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kanta-palvelut (jatkuvat palvelut ja kehittäminen)	-7 820
Korkean varautumisen viestintä- ja tietojärjestelmät	-300
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-100
Yhteensä	-8 220

2025 talousarvio	26 050 000
2024 talousarvio	34 270 000
2023 tilinpäätös	40 210 000

29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 36 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös lähialueyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	6 000
Yhteensä	6 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	36 000 000
2024 II lisätalousarvio	6 000 000
2024 talousarvio	30 000 000
2023 tilinpäätös	34 101 339

66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksusuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 879 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen ja laitosten jäsenmaksujen, maksusuuksien ja erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa mm. Suomen jäsenmaksusta WHO:lle, jonka rahoituksesta 20 % katetaan jäsenmaksuilla ja loput jäsenmaiden vapaaehtoisrahoituksella. WHO:n on tehnyt päätöksen jäsenmaksuosuuksien korottamisesta portaittain niin, että perusbudjetista 50 % katetaan jäsenmaksuilla viimeistään vuonna 2031. WHO:n rooli on noussut keskeiseksi maiden taloutta ja turvallisuutta horjuttavien pandemioiden ja kriisien yhteydessä. Vuonna 2020 aloitettu prosessi pandemiavalmiuden ja -vasteen tehostamiseksi ja WHO:n rakenteiden toiminnan vahvistamiseksi edellyttää Suomen aktiivista osallistumista. Suomen kokonaisrahoitusosuus on huomattavan pieni verrattuna esim. muihin pohjoismaihin, mutta Suomi on pitkän aikajänteen työllä rakentanut itselleen vahvan roolin vaikuttaa järjestössä meneillään oleviin uudistuksiin. Suomen hallitus tukee WHO:n johtoroolia globaaliterveydessä ja terveysturvallisuudessa ja katsoo, että WHO:n rahoitus tulee varmistaa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisten jäsenmaksujen ja maksuosuuksien tarkennukset	210
Vapaaehtoisten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien vähentäminen (Lisätoimet 2024)	-200
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-100
Yhteensä	-90
2025 talousarvio	5 879 000
2024 talousarvio	5 969 000
2023 tilinpäätös	5 596 000

02. Valvonta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan lakisääteistä valvontaa harjoittavien laitosten toimintamenoista, työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenoista, lääkeasioiden tiekartan toimeenpanosta aiheutuvista menoista ja oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menoista. Valvontalaitoksia ovat Säteilyturvakeskus, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus, aluehallintovirastojen työsuojelun vastualueet ja Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen. Oikeuslääkinnän tehtävät hoitaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Valvontalaitosten toiminta kohdistuu hallituskauden strategisista tavoitteista seuraaviin:

- Elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt
- Oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin.

Vaikuttavuus

- yhdenvertaisuuden, oikeusturvan ja muiden perusoikeuksien sekä lainsäädännön noudattamisen varmistaminen
- valvonnan painopiste on turvallisuutta, palveluiden järjestämistä ja omavalvontaa edistävässä ennakoivassa, riskiperusteisessa sekä laadultaan ja laajuudeltaan merkittävän toiminnan valvonnassa.

03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 633 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) EU-rahastojen tuella toteuttavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

2) siirtomenojen maksamiseen virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annettussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden sekä lähialueyhteistyön toteuttamiseksi.

Määrärahaa saa käyttää myös Suomen ja Euroopan unionin itärajan lähialueeksi luettavien maiden ydin- ja säteilyturvallisuutta edistävään kansainväliseen yhteistyöhön:

1) Suomen ja Euroopan unionin itärajan lähialueeksi luettavien maiden ydin- ja säteilyturvallisuustilanteen seuraamisesta ja arvioinnista, ympäristön säteilyvalvonta mukaan lukien, ja näitä tukevasta kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen kattamiseen

2) säteily- ja ydinturvallisuutta edistävien yhteistyöhankkeiden rahoitusosuuksien sekä kansainvälisen avun antamisesta ja siihen varautumisesta aiheutuvien menojen kattamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Säteilyturvakeskukselle (STUK) seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2025. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet ja toiminnalliset tavoitteet

Ydinenergialaki ja sitä toimeenpanevat määräykset uudistetaan ydinenergian käyttöön liittyvien hankkeiden sujuvuutta ja Suomen kilpailukykyä investointikohteena tukevalla tavalla. Uudistuksen yhteydessä helpotetaan myös modulaaristen pienydinreaktoreiden (SMR) rakentamista ja kannustetaan ydinvoimaan liittyvien innovaatioiden kehittämiseen ja nopeaan käyttöönottoon Suomessa. STUK osallistuu yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden varmistamiseen ja kriisinkestävyyden vahvistamiseen huolehtimalla oman toiminnan liittymisestä kansalliseen huoltovarmuuteen sekä huomioi valmiuslain kokonaisuudistusta sekä kokonais- ja kyberturvallisuuden johtamisrakenteen uudistamisesta seuraavat vaikutukset toiminnassaan. Hallitusohjelman ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteiden osalta STUK tukee asiantuntemuksellaan hallitusohjelman tavoitteita vahvistaa Suomen osaamista ydinaseisiin liittyvissä kysymyksissä sekä pyrkii vahvistamaan ja syventämään Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyötä. Hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti STUK edistää myös digitaalisten palveluiden ensisijaisuutta viranomaisasiointikanavana sekä huolehtii uuden omistajapolitiikkaa koskevan periaatepäätöksen toteutumisesta STUK International Oy:n kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Säteilyturvakeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2023 toteutuma	htv	2024		2025 esitys	htv
			varsinainen talousarvio	htv		
Budjettirahoitus	16 538	123	22 128	126	20 633	127
Maksullinen toiminta	22 477	176	22 500	177	22 500	177
Yhteisrahoitteinen toiminta	420	6	500	7	500	7
Yhteensä	39 435	305	45 128	310	43 633	311

Säteilyturvakeskuksen tulosalueittaiset kustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2023 toteutuma	htv	2024 arvio	htv	2025 arvio	htv
Ydinenergia	21 164	77	23 728	79	23 029	79
Säteilytoiminta	5 940	23	6 200	23	6 007	23
Valmius ja turvajärjestelyt	3 015	8	3 600	9	3 488	9
Tutkimus ja kehitys	1 333	5	1 500	5	1 517	6
Palvelut	3 037	9	3 400	10	3 294	10
Viestintä	261	1	300	1	291	1
Ympäristö	3 123	10	4 800	10	4 457	10
Mittanormaali	1 562	4	1 600	4	1 550	4
Yhteiset palvelut ja tukitehtävät ¹⁾	-	111	-	111	-	111
Lomat ja poissaolot	-	57	-	58	-	58
Yhteensä	39 435	305	45 128	310	43 633	311

¹⁾ Yhteisten palvelujen kustannukset on vyörytetty muille tulosalueille.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	39 435	45 128	43 633
Bruttotulot	22 897	23 000	23 000
Nettomenot	16 538	22 128	20 633
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 369		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 483		

Julkisoikeudellisen ja muun maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (ydinturvallisuusvalvonta, 1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	18 230	18 200	18 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	18 226	18 200	18 200
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	4	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (maksuperustelain mukaiset julkis-oikeudelliset suoritteet, säteilytoiminta, 1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	840	800	800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	708	800	800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	132	-	-
Kustannusvastaavuus, %	119	100	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	142	150	150
— EU:lta saatava rahoitus	187	250	250
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	91	100	100
Tuotot yhteensä	420	500	500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	1 150	1 000	1 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-730	-500	-500
Omarahoitusosuus, %	63	50	50

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 19 573 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 1 060 000 euroa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahasta käytetään arviolta 1,2 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Lähialueen ydin- ja säteilyturvallisuuden yhteistyö

Ydin- ja säteilyturvallisuuden yhteistyö kohdistuu suomalaisten turvallisuuden kannalta merkittävimpiin kohteisiin Suomen lähialueella. Yhteistyö toteutetaan naapurimaiden ja muiden maiden viranomaisten sekä kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Yhteistyöhön sisältyy tietojenvaihtoa, yhteisten analyysien ja arviointien tuottamista, koulutuksia ja harjoituksia, yhteisten käytäntöjen ja osaamisen kehittämistä, tiedonsiirto- ja hälytysjärjestelmien ylläpitoa ja kehittämistä sekä kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen varautuminen, tarvittavat materiaaliset ja tekniset ennakkojärjestelyt sekä avun antaminen mukaan lukien.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (v. 2025 rahoitus)	64
Pienydinvoimaloiden (SMR) turvalliseen käyttöönottoon valmistautuminen (HO 2023)	-200
Ydinenergialain kokonaisuudistuksen valmistelu (HO 2023)	300
Palkkausten tarkistukset	41
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-1 100
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-600
Yhteensä	-1 495

2025 talousarvio	20 633 000
2024 II lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	22 128 000
2023 tilinpäätös	19 652 000

05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 209 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös toimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto edistää väestön terveyttä ja toimintakykyä valvonnan edellyttämän ohjauksen sekä ennakoivan ja jälkikäteisen valvonnan keinoin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2025. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

- Valvonnan vaikuttavuus on kasvanut ja valvonnan yhtenäisyyttä on edistetty
- Valvonnan painopiste hyvinvointialueiden järjestämistehtävän ja omavalvonnan valvontaan sekä tähän liittyvään ohjaukseen on vahvistunut
- Valvonta on suunnattu palveluihin, joiden saatavuudessa, turvallisuudessa tai oikea-aikaisuudessa on vakavimpia puutteita
- Sote-henkilöstön saatavuuteen ja riittävyyteen on valvonnassa kiinnitetty huomiota
- Viranomaisyhteistyötä on tiivistetty kuntien terveydensuojelun ohjauksen painottamiseksi terveyshaittojen tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn
- Alkoholilain muutokset on toimeenpantu ja valvonnan riskiperusteisuutta on vahvistettu ohjauksessa
- Tupakkalain mukaista valvontaa on kehitetty ja markkinoilla olevien tuotteiden lainmukaisuus on varmistettu.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjettiin. Bruttobudjetoidut tulot on budjetoitu momentille 12.33.02. Toimintamonomentille kirjatavat tulot ovat pääosin terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattioikeuk-

sia koskevia päätöksiä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetuin lain mukaisia rekisteröintimaksuja sekä viraston suoritteista liiketaloudellisin perustein määrättäviä maksuja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	23 934	19 654	19 463
Bruttotulot	5 735	4 920	5 254
Nettomenot	18 199	14 734	14 209
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 928		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 993		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	7 502	6 620	7 104
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	1 767	1 700	1 850
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 585	3 000	2 250
— osuus yhteiskustannuksista	5 576	3 620	4 854
Kokonaiskustannukset yhteensä	8 161	6 620	7 104
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-659	-	-
Kustannusvastaavuus, %	92	100	100

Tuotokset ja laadunhallinta

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston käsiteltäväksi saapuvien asioiden määriä

	2023 toteutuma	2024 ennuste	2025 ennuste
Terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskevat päätökset	17 981	18 000	18 000
Sosiaalihuollon ammatinharjoittamista koskevat päätökset	9 145	9 000	9 000
Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta-asiat ¹⁾	1 605	1 900	1 900
Raskauden keskeyttämistä koskevat luvat	749	800	800

¹⁾ Ei sisällä aluehallintovirastoille siirrettyjä valvonta-asioita.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään, tuetaan ja kehitetään:

— edistetään valmentavaa työtettä

- vahvistetaan osaamista strategisilla osaamisalueilla
- liikkuvuudella tuetaan osaamisen kehittämistä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alkoholilain muutos	80
Hoitotakuu (Lisätoimet 2024)	-100
Potilas- ja sosiaaliasiavastaavatoiminnan edellyttämä Soteri-rekisterin uusi osio	-20
Terveysturvallisuuden resurssien vahvistaminen (1 htv)	70
Palkkausten tarkistukset	45
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-200
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-400
Yhteensä	-525

2025 talousarvio	14 209 000
2024 II lisätalousarvio	677 000
2024 talousarvio	14 734 000
2023 tilinpäätös	16 264 000

06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 272 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen hyväksymien, viraston ulkopuolella toteutettavien tutkimus-, koulutus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 2) viraston monitoimipaikkaisen toimintamallin vahvistamisesta aiheutuvien lisämenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskusella on tarvittaessa toimitiloja toiminnan kannalta keskeisissä kaupungeissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2025. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus

- mahdollistaa tietoperusteista rationaalisen lääkehoidon toteuttamista ja ohjausta
- osallistuu lääkkeiden käyttöönottoon liittyvien arviointiprosessien ja -kriteerien yhtenäistämiseen
- tukee apteekkijärjestelmän ja apteekkitalouden kokonaisuudistusta
- aktiivisesti mahdollistaa innovaatioita tukien kliinisiä lääke- ja laitetutkimuksia sekä IVD-suorituskykytutkimuksia
- tukee EU-lainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa

- osallistuu geeniteknikkarekisterin uudistamistyöhön
- turvaa lääkkeiden, lääkinnällisten laitteiden ja infuusionesteiden saatavuutta osallistumalla huoltovarmuuden ylläpitoon, ennakoinnin kehittämiseen ja saatavuuden varmistamiseen
- tukee lääkkeiden velvoitevarastointilainsäädännön uudistamista
- tukee EU-lainsäädännön kehittämistä.

Toiminnallinen tehokkuus (taloudellisuus, tuottavuus, kannattavuus, kustannusvastaavuus)

Tavoitteena on, että viraston maksullisen toiminnan suoritteet tuotetaan kustannusvastaavasti. Keskus seuraa tuottavuuden kehitystä Tilastokeskuksen määrittelemien tuottavuusindikaattorien avulla.

Toiminnan tehokkuus (indeksi 100 = edellinen vuosi)

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Työn tuottavuusindeksi	107,1	> 100	> 100
Kokonaistuottavuusindeksi	98,6	> 100	> 100

Viraston henkilötövuodet

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Maksullinen toiminta	248	248	248
Ei-maksullinen toiminta	73	70	80
Yhteensä	321	318	328

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	35 915	37 763	39 651
Bruttotulot	30 062	32 728	34 379
Nettomenot	5 853	5 035	5 272
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 547		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 643		

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Budjettirahoitus	5 853	5 035	5 272
Maksullisen toiminnan tuotot			
— julkisoikeudelliset suoritteet	26 361	29 279	30 679
— erillislakien mukaiset suoritteet	2 791	2 800	2 900
Muut tuotot	910	649	800
Yhteensä	30 062	32 728	34 379

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (maksuperustelain mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	26 361	29 279	30 679
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	18 569	20 500	21 500
— osuus yhteiskustannuksista	10 396	8 779	9 179
Kustannukset yhteensä	28 965	29 279	30 679
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 604	-	-
Kustannusvastaavuus, %	91	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (erillislakien mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntitulot	2 791	2 800	2 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 710	1 960	2 030
— osuus yhteiskustannuksista	564	840	870
Kustannukset yhteensä	2 274	2 800	2 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	517	-	-
Kustannusvastaavuus, %	123	100	100

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään, tuetaan ja kehitetään:

— edistetään aktiivisesti organisaatorajat ylittävää toiminnallista yhteistyötä eri toimijoiden kesken

— valmistaudutaan tuottavuussäästöjen/tuottavuusohjelman toteuttamiseen kestäväällä tavalla ja sekä panostetaan ammattimaiseen johtamiseen ja henkilöstön hyvinvointiin

— huolehditaan henkilöstöpolitiikasta sekä strategisesta tulevaisuuden osaamistarpeista huomioiden henkilöstösuunnittelusta.

Tunnusluvut

	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
Henkilöstön hyvinvointi			
— työtyytyväisyysindeksi	3,79	yli valtion keskitason	yli valtion keskitason
— sairauspoissaolot pv/htv vähenevät	5,4	alle valtion keskitason	alle valtion keskitason

Määrärahasta 150 000 euroa on tarkoitettu tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoidavina maksullisen toiminnan tuloina maksuperustelain mukaisista julkisoikeudellisista suoritteista saadut tulot ja lääkelain (595/2009) 84 b §:ssä tarkoitettut tulot.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen talousarvio perustuu nettobudjetointiin. Menot katetaan pääasiassa valvonta- ja palvelutoiminnasta perittävillä maksuilla. Maksullisen toiminnan palvelut tuotetaan omakustannushintaan. Suoritteista perittävät maksut ovat maksuperustelain mukaisia. Lääkkeiden laadunvalvonnan kustannukset katetaan lääkelain (595/2009) 84 b §:n mukaisella maksulla.

Määrärahasta käytetään arvioilta 3,3 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (v. 2025 rahoitus)	472
Palkkausten tarkistukset	15
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-100
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-150
Yhteensä	237

2025 talousarvio	5 272 000
2024 talousarvio	5 035 000
2023 tilinpäätös	4 949 000

07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 29 070 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) 15, 18 ja 21 a §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut alustavasti työsuojelun aluehallintoviranomaisille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2025. Tarkennetut tulostavoitteet määritellään ministeriön ja työsuojelun aluehallintoviranomaisten välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Työsuojelun vastuualueet pyrkivät osaltaan ehkäisemään ja vähentämään ihmisten eriarvoistumista tukemalla ja edistämällä työpaikkojen omaa turvallisuustoimintaa työpaikkavalvonnan, ohjauksen ja viestinnän avulla. Valvonnan tavoitteena on vahvistaa turvallista, terveellistä ja reilua työtä monipuolisilla keinoilla, toimintaympäristön muutoksiin reagoiden ja toimintaa kehittämällä.

Valvonta perustuu toimintaympäristössä tunnistettuihin ilmiöihin, jotka ovat työolot, reilu työelämä ja psykososiaalinen kuormitus. Toiminta kohdennetaan riski- ja tietoperusteisesti niin, että valvonnan ja muun vaikuttamistoiminnan (ml. viestintä) keinoja yhdistelemällä saadaan mahdollisimman suuri vaikuttavuus työpaikoilla.

Valvonnan keskeisin toimintamuoto on työsuojelutarkastus. Tarkastukset toteutetaan pääsääntöisesti työpaikalla tehtävinä tarkastuksina, mutta soveltuvissa asiakokonaisuuksissa tarkastus voidaan toteuttaa myös virtuaalisesti tai asiakirjojen perusteella tehtävänä valvontana. Tarkastusmäärä sovitaan vuosittaisessa tulossopimuksessa. Muulla vaikuttamistoiminnalla tavoitetaan myös niitä työpaikkoja, joihin ei kohdenneta valvontaa. Työperäisen hyväksikäytön torjumisessa jatketaan ulkomaisen työvoiman valvonnan lisäksi tietopohjaista viranomaisyhteistyötä.

Työsuojelun vastuualueet vastaavat täysimääräisesti asiakaskysyntään toimitusaikatavoitteiden sa puitteissa ml. lausunnot ja luvat.

Toiminnallinen tehokkuus

Toiminnalle asetetaan seuraavat määrätavoitteet:

Työsuojelun aluehallinnon kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja henkilötövuodet tulosalueittain

Tulosalue	2023			2024			2025		
	%-osuus	toteutuma	htv	%-osuus	tavoite	htv	%-osuus	tavoite	htv
Työpaikkojen valvonta ja asiakaskysyntään vastaaminen	70	22 582	307	70	20 764	314	70	20 409	309
Valvontaa tukeva toiminta	30	9 678	132	30	8 899	135	30	8 661	120
Yhteensä	100	32 260	439	100	29 663	449	100	29 070	429

Tuotokset ja laadunhallinta

Valvonnan vaikuttavuuden tehostamiseksi hyödynnetään ja analysoidaan tietoa nykyistä paremmin ja laaja-alaisemmin. Toiminnan tuottavuutta, kattavuutta ja vaikuttavuutta parannetaan.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Työsuojelun vastuualueet ovat vastuullinen, kilpailukykyinen ja uudistuva hyvän henkilöstöpolitiikan työpaikka, jossa huolehditaan henkilöstön hyvinvoinnista ja osaamisesta yhteisen arvopohjan mukaisesti.

Tulostavoitteiden toteutusta ja toiminnan valtakunnallisuutta edistetään kehittämällä vastuualue-
rajat ylittävää yhteistyötä, resurssien käyttöä, suunnittelua ja johtamista huomioiden käynnissä
oleva valtion aluehallinnon uudistus -hanke.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	32 575	29 913	29 320
Bruttotulot	315	250	250
Nettomenot	32 260	29 663	29 070
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 123		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	995		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Paikallista sopimista koskevan lain voimaantulon vaikutus	200
Palkkausten tarkistukset	107
Toimintamenoasäätö (Lisätoimet 2024)	-300
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-600
Yhteensä	-593

2025 talousarvio	29 070 000
2024 talousarvio	29 663 000
2023 tilinpäätös	29 132 000

08. Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaamiseen
- 2) lupaviranomaisen yleishallinnosta Terveysten ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustan-
nusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään tietolupaviranomaisen peruspalvelujen ja infrastruktuu-
rin kehittämiseen ja ylläpitoon. Tietoluvan saajat maksavat luvista ja aineistopalveluista, kuten
tietojen kokoamisesta, yhdistelyistä, muokkaamisesta ja tietoturvallisen käyttöympäristön käy-
töstä aiheutuvista kustannuksista valtion maksuperustelain (150/1992) ja STM:n antaman Finda-
tan maksuasetuksen mukaisesti. Lupaviranomainen korvaa rekisterinpitäjälle luvansaajilta peri-
tyistä maksuista sille kuuluvan osuuden. Lupaviranomainen maksaa Tietoturvallisen käyttöym-
päristön käytöstä järjestelmän toimittajille sopimuksen mukaisen korvauksen.
Tietolupaviranomaisen tehtävistä säädetään laissa sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käy-
töstä (552/2019).

Toiminnalle on asetettu alustavasti seuraavat tavoitteet vuodelle 2025:

- lupaviranomainen jatkaa säännönmukaista lupatoimintaa ja aineistotoimituksia
- lupaviranomaisen neuvontapalvelun sekä lupaprosessin sekä tietojen kokoamis- ja käsittelyprosessin kehittäminen
- toimintaan liittyvien sähköisten palvelujen edelleen kehittäminen
- tietoturvallisen teknisen käyttöympäristön kehittäminen tietojen luovuttamiseksi ja eri käyttöympäristöjen koordinointi
- lupa- ja aineistoprosessin koordinaation ja lupaviranomaisen ja rekisteripitäjien yhteistoiminnan kehittäminen
- kansainväliseen yhteistyöhön osallistuminen.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa lupaviranomaiselle ja sen toiminnalle tulostavoitteet osana Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tulossopimusta lupaviranomaisen ohjausryhmän esitysten pohjalta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	3 537	3 350	3 290
Bruttotulot	1 115	1 150	1 150
Nettomenot	2 422	2 200	2 140
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 200		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 978		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-60
Yhteensä	-60

Momentin nimike on muutettu.

2025 talousarvio	2 140 000
2024 II lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	2 200 000
2023 tilinpäätös	2 200 000

(09.) Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2024 talousarvio	2 000 000
2023 tilinpäätös	1 000 000

20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 987 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 12 §:n mukaisen oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menojen maksamiseen
- 2) oikeuslääkeopillisista tutkimuksista suoritettavista korvauksista annetun asetuksen (133/2020) mukaisten palkkioiden ja korvausten maksamiseen
- 3) yliopistoilta ostopalveluna tehtävän oikeuslääketieteen erikoislääkärikoulutuksen menojen maksamiseen
- 4) oikeuslääketieteellisen ruumiinavaukseen määrättyjen ruumiiden kuljetuksista tai poliisin tilaamista ruumiiden kuljetuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 5) oikeuslääkäreille virka-ajan ulkopuolella tehtävästä päivystyksestä aiheutuvien päivystyspalkkioiden tai -palkkojen maksamiseen enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa sekä muiden päivystystoiminnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Laki kuolemansyyn selvittämisestä (459/1973) määrittelee oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen perusteet. Momentilta maksetaan myös asetuksen (133/2020) mukaisia palkkioita ruumiinavauksia suorittaville oikeuslääkäreille.

Vuonna 2023 oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia tehtiin 8 474, vuosina 2024 ja 2025 arvioidaan tehtävän 8 400 ruumiinavausta per vuosi.

Toiminnan tavoitteena on:

- oikeuslääketieteellisten ruumiinavausten suorittaminen lain mukaisin indikaatioin
- yleisen oikeusturvan toteutuminen selvittämällä kuoleman olosuhteet, kuolemansyy ja kuolemanluokka
- selvittää alkoholi- ja huumemyrkytyskuolemat, alkoholin ja muiden päihteiden sekä lääkeainoiden merkitys kuolemantapauksissa
- saada väkivaltaisista kuolemista oikeuden käyttöön puolueeton ja riippumaton asiantuntijalausunto ja todisteluaineisto
- varmistaa potilaan ja terveydenhuollon henkilöstön oikeusturva
- tuottaa tietoa tapaturmaisista, ammattitaudin aiheuttamista ja luonnollisista kuolemista vakuutus oikeudellisia selvityksiä varten
- oikeuslääkäriresurssien saatavuuden varmistaminen erikoislääkärikoulutuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakastietolain toimeenpano: sähköisen kuolintodistuksen käsittely oikeuslääkinnän tietojärjestelmässä	25
Kiinteistömenojen kohdentaminen (siirto momentilta 33.03.04)	580
Poliisien tilaamien ruumiiden kuljetusten menojen kasvu sekä poliisien määräämien oikeustieteellisten tutkimusten määrän kasvu	-400
Yhteensä	205

2025 talousarvio	12 987 000
2024 talousarvio	12 782 000
2023 tilinpäätös	13 896 150

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus-, kehittämis-, tilasto-, rekisteri- ja asiantuntijatoiminnasta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenoista ja valtionavusta Työterveyslaitoksen menoihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa hallinnonalan tutkimus- ja kehittämispolitiikasta. Sen tavoitteena on tuottaa sellaista tutkimustietoa, joka on systemaattisesti hyödynnettävissä sosiaali- ja terveyspolitiikan erilaisissa kehittämistoimenpiteissä, kuten lainsäädännön valmistelussa ja toimeenpanossa, erilaisissa ohjelmissa ja projekteissa sekä muussa ministeriön päätöksenteossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta on johtamisen väline ja edellytys strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkimus- ja kehittämispolitiikka on strategista päätöksentekoa, lainsäädännön ja budjetin valmistelua sekä niiden toimeenpanoa ja informaatio-ohjausta tukeva investointi. Hallinnonalan tutkimuslaitoksilla on myös tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulosten käytäntöön viemiseen liittyvää toimintaa, kuten asiantuntijapalveluja, tiedonvälitystä ja koulutusta. Lisäksi niillä on lakisääteisiä tai ministeriön kanssa sovittuja erityistehtäviä, esimerkiksi valvontaan, tilastointiin ja erityisiin vaaratilanteisiin varautumiseen liittyen.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta kohdistuu hallinnonalan strategisista tavoitteista erityisesti seuraaviin:

- hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet
- toiminta- ja työkyky ovat parantuneet
- elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt
- oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin
- hyvinvointiala luo liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä.

Vaikuttavuus

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan vaikuttavuutta haetaan:

- päätöksenteon tuella, mm. hyvinvointi- ja terveysvaikutusten arvioimisella
- tietotuotannon parantamisella
- tutkitun tiedon välittämällä yhteiskunnalliseen keskusteluun ja kansalaisten käyttöön.

04. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 80 191 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) toimintaan liittyvien kansainvälisten ja kotimaisten järjestöjen jäsenmaksuihin, biopankkien osuuskunnan osuuden merkintään ja vuosijäsenmaksuihin, yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin, ulkomailla toteutettavien projektien, täydennyskoulutuksen avustuksen ja yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien hankkeiden rahoitukseen liittyvien menojen maksamiseen
- 3) Alkoholitutkimussäätiöön, Käypä hoito -suositusten laadintaan, syöpä- ja näkövammarekisterin tekniseen ylläpitoon Suomen Syöpäyhdistys ry:lle ja Näkövammaisten Keskusliitto ry:lle sekä Hoitotyön tutkimussäätiön ja sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon kehittämishankkeisiin liittyvien valtionavustusten ja muiden menojen maksamiseen
- 4) nettobudjetoidun yhteisrahoitteisen toiminnan tuloihin välittömästi liittyvien apurahojen maksamiseen
- 5) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin terveyden edistämisen hankkeisiin
- 6) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin tartuntatautien ehkäisyyn ja valvontaan liittyviin hankkeisiin
- 7) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän ohjauksen ja arviointitoiminnon menoihin
- 8) sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan ohjaustehtäviin, valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tietoarkkitehtuurin kehittämiseen ja ylläpitoon sekä muihin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021), sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) sekä sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetun lain (254/2015) mukaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2025. Tavoitteet määritellään ministeriön ja laitoksen välisessä tulossopimuksessa.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tehtävänä on väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäiseminen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen. THL toteuttaa tehtäväänsä tutkimuksen, seurannan ja arvioinnin, kehittämissuorituksen, asiantuntijavaikuttamisen ja viranomais tehtävien sekä kansainvälisen yhteistyön avulla. Lisäksi THL toimii alansa tilastoviranomaisena sekä huolehtii tehtäväalueensa tietoperustasta ja sen hyödyntämisestä. THL vastaa myös sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon ohjaustehtävistä.

THL:n toiminnan perusta on laki Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta sekä sosiaali- ja terveysministeriön strateginen visio eheästä yhteiskunnasta ja kestävästä hyvinvoinnista. Laitoksen strategisissa päälinjauksissa tavoitteina ovat uudistuminen, tietoa-aineiston tehokas käyttöönnotto, ennakointi, priorisointi ja työyhteisöön panostaminen.

Laitoksen toiminnassa korostuu asiantuntijalaitoksen rooli tiedon käytön edistämisessä päätöksenteon kaikilla tasoilla. Tätä tukee laitoksen tavoite tietovarantojen kehittämisestä ja niiden käytön helpottamisesta.

Toiminnallinen tehokkuus

Voimavarojen supistuessa THL on tarkistanut toimintaansa siten, että hallitusohjelman toimeenpanoon ja asiantuntija- ja viranomaistehtävien hoitoon liittyvät riskit on minimoitu. Sopeutusten yhtenä kohdentamisperusteena on THL:n strategia. Ydintoiminnot toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranevat. THL:n tuottavuus kasvaa ja maksullisen toiminnan ylijäämä käytetään tuotekehitykseen ja investointeihin. THL:n tieto- ja tilastotuotanto sekä verkkopalvelut ja portaalit ovat yhdessä toimiva kokonaisuus ja palvelevat asiakkaiden tietotarpeita. THL:n hallinto- ja toimintatavat edistävät sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistumista. THL:n rahoitusrakenne on tasapainoinen laitoksen tehtäviin nähden.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

THL kehittää ja uudistaa osaamispääomaansa. THL:n henkilöstön toimintavalmiutta ja osaamista kehitetään laitoksen strategian mukaisesti. Johtamistehtävissä toimivien osaamista kehitetään, jotta johtaminen on ammattimaista ja kannustavaa. Henkilöstön hyvinvointia tuetaan ja työnantajakuva kehitetään. Henkilöstösuunnittelun ennakoivuutta ja pitkäjänteisyyttä parannetaan.

Tulot harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

Määrärahaa arvioidaan käytettävän avustuksiin (euroa)

Alkoholitutkimussäätiölle	343 000
Suomalainen Lääkäriseura Duodecimille	892 000
Suomen Syöpäyhdistykselle	1 031 000
Näkövammaisten keskusliitolle	133 000
Hoitotyön tutkimussäätiölle	720 000
Yhteensä	3 119 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	132 952	131 053	128 191
Bruttotulot	51 801	50 200	48 000
Nettomenot	81 151	80 853	80 191
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	18 797		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 811		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, myyntituotot	9 890	8 900	8 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 037	5 470	5 470
— osuus yhteiskustannuksista	2 278	2 370	2 370
Kustannukset yhteensä	7 315	7 840	7 840
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	2 575	1 060	660
Kustannusvastaavuus, %	135	114	108

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	28 310	24 700	24 700
— EU:lta saatava rahoitus	4 616	3 500	3 500
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	6 057	5 900	5 900
— yhteisrahoitteisen toiminnan muut tuotot	-	600	600
Tuotot yhteensä	38 983	34 700	34 700
Hankkeiden kokonaiskustannukset	55 003	49 000	49 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-16 020	-14 300	-14 300
Omarahoitusosuus, %	29	29	29

THL:n toiminnan kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet osastoittain

	2023 toteutuma	htv	2024 arvio	htv	2025 tavoite	htv
Hyvinvointivaikuttajat	57 249	560	53 763	537	46 900	463
Terveysturvaajat	23 040	227	22 026	220	35 450	352
Valtion palvelut	28 963	286	29 234	292	24 602	244
Tiedonvälittäjät	23 700	222	26 030	260	21 239	206
Yhteensä	132 952	1 295	131 053	1 309	128 191	1 265

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 77 072 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 3 119 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 23,3 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan .

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentille 32.20.50)	-190
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (v. 2025 rahoitus)	5 264
ICD-11 -diagnosoiluokituksen kansallinen käyttöönotto	-670
Kansallinen varautuminen lääkkeiden hankintaan ja jakeluun (9 htv)	500
Kiinteistömenojen kohdentaminen (siirto momentille 33.02.20)	-580
Kyberhyökkäysten ja häiriötilanteiden havainnoinnin kehittäminen	-250
Käypä hoito -suositukset (ruotsinkieliset käännökset)	-42
Laaturekisteritoiminnan kehittäminen ja laajentaminen	-500
Lakisääteisten tehtävien turvaaminen (TA 2023)	-1 000
Lintuinfluenssaepidemian torjunta	-410
Potilasvastaavista ja sosiaaliasiavastaavista annettava laki	-50
Palkkausten tarkistukset	216
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-750
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-2 200
Yhteensä	-662

2025 talousarvio	80 191 000
2024 II lisätalousarvio	150 000
2024 talousarvio	80 853 000
2023 tilinpäätös	79 165 000

25. Kansalliset osaamiskeskittymät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) terveys- ja hyvinvointialan kasvua ja uudistumista vauhdittavasta tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-ohjelmasta aiheutuviin kustannuksiin
- 2) hankkeiden valmistelusta ja toimeenpanosta aiheutuvien valtionavustusten maksamiseen
- 3) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitetyn, palkkaamiseen vuodessa hankkeiden ohjaus- ja asiantuntijatehtäviin sekä niistä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Terveys- ja hyvinvointialan kasvua ja uudistumista vauhdittavan ohjelman tavoitteena on vastata nopeasti muuttuvaan toimintaympäristöön uudistamalla rakenteita ja menettelytapoja, joilla alan dataa, infrastruktuuria, tutkimustuloksia, digitalisaatiota ja teknologiaa hyödynnetään TKI-toiminnassa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 4 500 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 500 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 4,5 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan .

2025 talousarvio	5 000 000
2024 talousarvio	5 000 000

31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) poikkihallinnollisen kansallisen terveys- ja hyvinvointiohjelman toimeenpanoon
- 2) ohjelman toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen, toimeenpanoa tukevien tutkimus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeiden sekä käynnistämisyavustusten maksamiseen sekä toimeenpanoon liittyvien valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen kunnille, kuntayhtymille, hyvinvointialueille, Kansaneläkelaitokselle, yleishyödyllisille yhteisöille ja yrityksille
- 3) hankkeiden valvontaan ja tarkastukseen
- 4) hankkeiden valtionavustusten hallinnointiin liittyvistä valtakunnallisista tehtävistä suoritettavien korvausten maksamiseen
- 5) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän, myös virkaan nimitettyjen, palkkaamiseen vuodessa valmistelu-, toimeenpano- ja hallinnointitehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahalla toteutetaan poikkihallinnollista ja yhdessä järjestöjen kanssa toteutetaan kolmevuotista kansallista terveys- ja hyvinvointiohjelmää, jolla vahvistetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vaikuttavuutta ottamalla käyttöön vaikuttaviksi arvioituja käytäntöjä sekä kehitetään uusia ratkaisuja perustuen kokonaistaloudelliseen hyötyyn ja kustannusvaikuttavuuteen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallinen terveyden- ja hyvinvoinnin ohjelma (investointiohjelma)	1 500
Yhteensä	1 500
2025 talousarvio	3 500 000
2024 talousarvio	2 000 000

50. Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 23 556 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 §:n nojalla suoritettavan valtionosuuden maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen
- 3) enintään 350 000 euroa työterveydenhuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Työterveyslaitos on itsenäinen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva julkisoikeudellinen yhteisö, joka edistää työn terveellisyttä ja turvallisuutta osana hyvää elämää. Työterveyslaitoksen tavoitteet noudattavat sosiaali- ja terveysministeriön strategiaa ja ne vahvistetaan ministeriön ja Työterveyslaitoksen väliseen tulossopimukseen. Toiminnan paino-

pisteet ovat työkyvyn varmistaminen työn murroksessa, työelämän digitalisaatio muutoksen johtaminen sekä kestävä kehityksen huomioiminen työelämän kehittämisessä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Työterveyslaitoksen toiminnallisen tuloksellisuuden keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet ovat:

Pienennetään työkyvyttömyysriskejä kehittämällä työterveyshuoltoa hybridityön, henkisen jaksamisen ja moniroomuuden paineessa

— Kehitetään työterveyshuollon ennaltaehkäisevää ja työkykyä edistävää toimintaa sekä parannetaan työterveysyhteistyötä. Uudistetaan kolmikantaisesti työterveyshuollon menetelmiä ja toimintamalleja

— Arvioidaan työterveyshuollossa käytössä olevien menetelmien ja prosessien toimivuutta ja vaikuttavuutta

— Kehitetään ratkaisuja henkistä työkykyä ja mielenterveyttä tukevaan työterveysyhteistyöhön työpaikoille ja työterveyshuoltoihin.

Vähennetään sairauspoissaoloja

— Varmistetaan työterveyshuollon toiminnallinen integraatio hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmään

— Juurrutetaan TYÖOTE valtakunnallisesti kaikkiin merkittäviin sairausryhmiin

— Laajennetaan työterveyshuollon, perusterveydenhuollon ja kuntoutuksen välistä yhteistyötä

— Kehitetään opiskelijaterveydenhuollon ja työterveyshuollon yhteistyötä.

Varmistetaan työterveyshuollon toiminnallinen integraatio osana uudistuvaa sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää

— Tehostetaan julkisen terveydenhuollon ja työterveyshuollon yhteistyötä saumattoman hoitoketjun toimintamallilla

— Kehitetään ja uudistetaan ennalta ehkäisevää työterveyshuoltoa.

Helpotetaan työvoima- ja osaajapulaa luomalla toimintamalli täsmätyökyvyn johtamiseen

— Kehitetään työelämävalmiuksia työurasiirtymien tukemiseksi työuran nivelkohdissa

— Kehitetään työkyvyn tuen palveluja sekä ammattilaisten osaamista sote-keskuksissa

— Tutkitaan kehittämisohjelmien vaikutuksia palvelujen käyttäjien työ- ja toimintakykyyn

— Toteutetaan projekteja nuorten työelämään kiinnittymisen tukemiseksi, urajumien tunnistamiseksi ja työuralta syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Vähennetään modernin työelämän mielenterveysongelmia erityisesti nuorilla

— Kehitetään mielenterveyden ja mielen hyvinvoinnin tukea työssä kokonaisuutena huomioiden sekä työyhteisöt että yksilöt

— Luodaan työpaikoille parempia valmiuksia mielenterveyden edistämiseen, riskien tunnistamiseen ja mielenterveysasioihin tarttumiseen

— Jatketaan Työelämän ja hyvän mielenterveyden -toimenpideohjelman toimeenpanoa.

Turvataan hyvän työn edellytykset sote-sektorilla

— Parannetaan työvoiman saatavuutta ja riittävyyttä sote-sektorilla vahvistamalla työhön liittyviä veto- ja pitovoimatekijöitä

— Levitetään sotetyöpaikoilla hyvinvointia edistäviä keinoja yhteistyössä soteorganisaatioiden kanssa

— Seurataan keinojen toimivuutta ja vaikutuksia.

Työelämän resilienssin vahvistaminen kriisi- ja poikkeusoloissa

— Tuetaan yhteiskunnan toimintakykyä ja väestön henkistä kestävyyttä häiriö- ja kriisitilanteissa sekä kehitetään työterveyshuollon ja työsuojelun kykyä vastata toimintaympäristön äkillisiin muutoksiin.

Tuetaan teollisuuden vihreän siirtymän toteuttamista ja varmistetaan työntekijöiden turvallisuus

— Tuetaan teollisuuden vihreää siirtymää arvioimalla uusien materiaalien, energiatehokkaiden prosessien ja vihreän energian lähteiden työympäristöriskejä sekä kehittämällä riskien hallinta-keinoja yhdessä yritysten kanssa

— Kehitetään työyhteisöjen kykyä pärjätä digitaalisessa murroksessa ja ottaa käyttöön uusia työn sujuvuutta ja työhyvinvointia parantavia teknologioita

— Luodaan malleja, kehittämisvälineitä ja käsitteistöä johtaa hybridityötä

— Tuetaan TYÖ2030-ohjelman toteutusta. Jatketaan työturvallisuuden kehittämistä tason nostamista yhteistyössä työpaikkojen kanssa.

Työterveyslaitoksen toiminnan rahoittamiseksi suoritetaan valtion vuotuisessa talousarviossa hyväksytyn toiminnan laajuuden mukaan vuosittain valtionosuutena neljä viidesosaa sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän laitoksen talousarvion mukaisista kustannuksista. Talousarvion rajoissa Työterveyslaitokselle voidaan työsuojelu- ja työterveysalan tutkimus- ja palvelutoimintaan liittyvien erityistehtävien suorittamista tai erityistä tukea tarvitsevia toimintoja varten antaa lisättyä valtionosuutta.

Työterveyslaitoksen kokonaismenoihin joiden arvioidaan vuonna 2025 olevan 52 660 000 euroa, esitetään myönnettäväksi valtionosuutta 23 556 000 euroa. Valtionosuuteen oikeuttavan toiminnan tuottojen arvioidaan olevan suurempia kuin viidesosa valtionosuuteen oikeuttavan toiminnan menoista. Ylimenevät tuotot käytetään Työterveyslaitoksen t&k-toimintaan ja vaikuttamistoimintaan.

Toiminnan laajuus tulosalueittain arvioidaan 2025 seuraavaksi:

Työterveyslaitoksen toiminnan laajuus vuosina 2023—2025 (1 000 euroa)

	Menot			Oma rahoitus			Valtionosuus		
	2023 tot.	2024 arvio	2025 arvio	2023 tot.	2024 arvio	2025 arvio	2023 tot.	2024 arvio	2025 arvio
Tutkimus ja kehittäminen	17 233	20 000	20 390	10 166	9 980	11 050	7 067	10 020	9 340
Vaikuttaminen	17 907	15 856	15 770	1 330	1 458	1 554	16 577	14 398	14 216
Muu valtionosuustoiminta	-	3 864	4 000	-	3 864	4 000	-	-	-
Yhteensä	35 140	39 720	40 160	11 496	15 302	16 604	23 644	24 418	23 556

Työterveyslaitoksen toiminnan laajuus vuosina 2023—2025 (1 000 euroa)

	Menot			Oma rahoitus			Valtionosuus		
	2023 tot.	2024 arvio	2025 arvio	2023 tot.	2024 arvio	2025 arvio	2023 tot.	2024 arvio	2025 arvio
Liiketoiminta	14 930	13 280	12 500	14 930	13 280	12 500	-	-	-
Yhteensä	50 070	53 000	52 660	26 426	28 582	29 104	23 644	24 418	23 556
Rahoitusosuus, %				53	54	55	47	46	45

Määrärahasta käytetään arviolta 9,8 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentille 32.20.50)	-107
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (v. 2025 rahoitus)	260
Potilasasiavastaavista annettavan lain toimeenpanoon liittyvät ICT-kustannukset	-15
Toimintamenoasästä (Lisätoimet 2024)	-300
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-700
Yhteensä	-862

2025 talousarvio	23 556 000
2024 talousarvio	24 418 000
2023 tilinpäätös	23 644 000

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 537 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämiseen tietoteknologian avulla ja tietoteknologian hyödyntämisen edellyttämän infrastruktuurin rakentamiseen
- 2) hankkeiden läpiviemisen edellyttämään koulutus- ja kehittämistoimintaan sosiaali- ja terveysministeriön erikseen määräämin perustein
- 3) valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen
- 4) sosiaali- ja terveysministeriön strategista ja toiminnallista suunnittelua ja päätöksentekoa tukevien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 5) ministeriön toimialaan liittyvien ohjelmien ja kokeilujen toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen ja rahoitusavustusten maksamiseen
- 6) EU:n hyväksymien puite- ja aihealueittaisten ohjelmien mukaisten hankkeiden rahoittamiseen
- 7) hankkeiden tarkastuksista ja valvonnoista aiheutuviin menoihin
- 8) sosiaali- ja terveydenhuollon nuorten palvelujen toimintaprosessien uudistamiseen nuorisotakuun mukaisesti
- 9) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän, myös virkaan nimitettyjen, palkkaamiseen vuodessa valmistelu-, toimeenpano- ja hallinnointitehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden verkottumista ja yhteen toimivien tietojärjestelmien kehittämistä ennen muuta toteuttamalla kansallisen tason palveluja, jotka tukevat hallinnonalan tietohallintopalvelujen yhdenmukaista kehitystä. Tavoitteena on tietoteknologian hyväksikäyttöä tehostamalla parantaa myös palvelujen tasavertaista saatavuutta ja laatua sekä tukea omatoimisuutta, kotona asumista ja itsenäistä suoriutumista. Tavoitteena on myös varmistaa, että uuden tietoteknologian käyttöönotto toteutuu tasapuolisesti koko maassa, mm. toteuttamalla kansalaisten terveysverkkopalvelu.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 4 000 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 537 000 euroa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahasta käytetään arviolta 2 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hyvän työn ohjelman rahoitus (HO 2023)	-1 000
Kansallisen syöpästrategia laadinta	-80
Kriisinhallintaveteraanit	250
Kriisiraskaustilanteiden hanke	-40
Ruoka-apujärjestöjen tuki, toiminnan vakinaistaminen (siirto momentille 33.70.54) (HO 2023)	-3 000
Sisäilmasairastuneiden ja kroonisen väsymysoireyhtymän (ME/CFS) potilaiden tarvitseman tuen selvityshanke	-80
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-150
Yhteensä	-4 100
2025 talousarvio	4 537 000
2024 talousarvio	8 637 000
2023 tilinpäätös	6 937 000

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat perhe-etuuksista, sotilasavustuksesta, yleisestä asumistuesta, tulkkauspalvelujen järjestämisestä, perustoimeentulotuesta sekä Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista.

Perhe-etuuksiin kuuluvat äitiysavustus ja adoptiotuki, lapsilisät, elatustuki ja lasten kotihoidon tuki.

Äitiysavustuksen, adoptiotuen, lapsilisien ja elatustuen tarkoituksena on tasata lasten syntymästä ja kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvia kustannuksia lapsiperheiden ja muiden kotitalouksien välillä. Elatustuen tavoitteena on lisäksi turvata lapsen oikeus riittävään elatukseen tilanteissa, joissa lapsen yksityisoikeudellinen elatus ei tule turvatuksi. Kyseiset etuudet suoritetaan lapsiperheille lapsikohtaisina perheen tuloista tai varallisuudesta riippumatta.

Lasten kotihoidon tukea maksetaan ulkomaille EY-asetuksen 883/2004 mukaisissa tilanteissa ja tavoitteena on estää työntekijän ja hänen perheensä jääminen sosiaaliturvan ulkopuolelle liikkumisvapauden käyttämisen seurauksena.

Sotilasavustusta maksetaan asevelvollisuuslain tai siviilipalveluslain nojalla palveluksessa olevan asevelvollisen omaiselle edellyttäen, että palvelus on heikentänyt omaisen toimeentulon mahdollisuuksia ja että hän on avustuksen tarpeessa.

Asumistuella edistetään kohtuullisen asumistason saavuttamista ja säilyttämistä alentamalla tuen tarpeessa olevien lapsiperheiden ja muiden ruokakuntien asumismenoja.

Tulkkauspalvelujen järjestämisen tavoitteena on tarjota kuulonäkövammaisille, kuulovammaisille tai puhevammaisille henkilöille heidän tarvitsemansa tulkkauspalvelut.

Toimeentulotuki on viimesijainen sosiaaliturvaetus. Perustoimeentulotuen myöntää ja maksaa Kansaneläkelaitos, jolle suoritetaan ennakot etuuden maksatusta varten valtion varoista täysimääräisesti. Kuntien osuus perustoimeentulotuen menoista on 50 % ja se huomioidaan vähennyksenä kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentilta. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen valtionosuus sisältyy momentilta 28.89.31 maksettavaan laskennallisesti määräytyvään hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitukseen.

Edellä mainitut etuudet ovat saajalleen verovapaita. Luvun menot maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2023—2025

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Äitiysavustus			
Äitiysavustusten (lasten) lukumäärä	42 607	43 400	46 600
Äitiysavustuksen euromäärä	170	170	170
Kansainvälinen adoptio			
Adoptiokorvausten (lasten) lukumäärä	48	80	90
Lapsilisät			
Lapsia vuoden lopussa	946 038	943 800	931 800
Yksinhuoltajien lapsia keskimäärin	175 874	176 700	177 000
Lapsilisää saavia perheitä	531 326	530 200	523 400
Ulkomailla asuville korvattava lasten kotihoidon tuki			
Tukea saavia perheitä keskimäärin kuukausittain	196	200	200
Sotilasavustus			
Avustuksen saajien lukumäärä	9 941	10 200	10 500
Avustuksen määrä keskimäärin euroa/kk (kotitalous)	354,26	356,00	370,00

Toiminnan laajuus 2023—2025

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Yleinen asumistuki			
Asumistuen saajien lukumäärä (ruokakuntia)	386 280	397 300	340 300
Keskimääräinen tuki euroa/kk	346,10	350,00	328,00
Elatustuki			
Lapset, joista elatustuki maksettu	91 025	89 400	86 800
— täysimääräisenä	69 573	68 900	67 300
— elatusapua täydentävänä tai muutoin alennettuna	22 496	20 400	19 400
Täysi elatustuki euroa/kk	186,97	196,02	199,00
Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut			
Tulkkauspalveluun oikeutetut	6 026	6 100	6 100
Perustoimeentulotuki			
Saajia vuoden aikana	355 464	394 700	415 000
Kotitalouksia vuoden aikana	249 183	274 100	287 700

50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 626 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) äitiysavustuslain (477/1993) mukaisten äitiysavustusten suorittamiseen, äitiyspakkauksiin liittyvien arvonlisäverojen ja yleiskulujen sekä pakkauksen suunnittelu- ja kehittämiskulujen maksamiseen
- 2) tuen maksamiseen kansainvälisestä adoptiosta aiheutuviin kustannuksiin
- 3) lapsilisälain (796/1992) mukaisten lapsilisien maksamiseen
- 4) lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 9 §:n mukaisten korvausten maksamiseen
- 5) elatustukilain (580/2008) mukaisten elatustukien maksamiseen.

Selvitysosa: Äitiysavustuksen perhe voi ottaa joko rahana tai äitiyspakkauksena ja se suoritetaan korotettuna perheelle, johon syntyy tai adoptoidaan samanaikaisesti useampi lapsi. Noin 63 % ottaa avustuksen äitiyspakkauksena muiden nostaessa avustuksen rahana.

Kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvista kustannuksista osa korvataan adoptiovanhemmalle valtion varoista. Jos samalla kertaa nimetään tai sijoitetaan useampia lapsia samaan perheeseen, toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 % edellä mainituista tuista.

Lapsilisää maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Lapsilisät on porrastettu siten, että niiden määrä lasta kohti suurenee perheen lapsiluvun kasvaessa. Lisäksi alle kolmevuotiaasta lapsesta maksetaan lapsilisää korotettuna. Myös yksinhuoltajalle lapsilisä maksetaan korotettuna.

Lasten kotihoidon tukea maksetaan ulkomaille EY-asetuksen 883/2004 mukaisissa tilanteissa. Valtio korvaa ulkomaille maksetut tuet.

Elatusvelvollisilta perittävät takautumissaatavat ja takaisinperinnät tuloutetaan momentille 12.33.98.

Elatustuen ja lapsilisän osalta määräraha ei koske Ahvenanmaan maakuntaa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Äitiysavustus	10 300 000
Valtion tuki kansainväliseen adoptioon	600 000
Lapsilisä	1 389 700 000
Ulkomaille maksettava lasten hoidon tuki	700 000
Elatustuki	225 100 000
Yhteensä	1 626 400 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alle 3-vuotiaiden lasten lapsilisän korotus (HO 2023)	11 000
Elatustukijärjestelmän uudistaminen (Lisätoimet 2024)	-1 000
Kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan ikärajan nosto 16 vuodesta 18 vuoteen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	200
Pakolaiskiintiön alentaminen (HO 2023)	-400
Tarvearvion muutos	-21 600
Yhteensä	-11 800

2025 talousarvio	1 626 400 000
2024 talousarvio	1 638 200 000
2023 tilinpäätös	1 584 505 903

53. Sotilasavustus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 23 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotilasavustuslain (781/1993) mukaisten sotilasavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Asevelvollisen omaiselle suoritettava avustus koostuu perusavustuksesta, asumisavustuksesta sekä erityisavustuksesta. Asevelvolliselle itselleen sotilasavustuksena maksetaan opintolainojen korot, jotka erääntyvät maksettaviksi palvelusaikana sekä erityisestä syystä asumisavustus hänen käytössään olevasta asunnosta aiheutuviin menoihin. Asumisavustuksen kulut ovat noin 96 % kaikista kuluista. Avustuksen saajista on varusmiesten ja siviilipalvelusmiesten omaisia noin 2 % vuosittain.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	1 300
Yhteensä	1 300

2025 talousarvio	23 000 000
2024 talousarvio	21 700 000
2023 tilinpäätös	20 200 000

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 406 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) mukaisten asumistukien maksamiseen.

Selvitysosa: Yleinen asumistuki perustuu kokonaisvuokraan ja lineaarisen omavastuun määrittelyyn. Asumistuen tarpeeseen vaikuttavat tuensaaajien lukumäärässä sekä tuensaaajien asumismenoissa ja tuloissa tapahtuvat muutokset. Ahvenanmaan asumistuet rahoittaa Ahvenanmaan valtionvirasto.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ansiotulovähennyksen poisto 1.4.2024 (HO 2023)	-79 000
Ansioturvan tason porrastus 1.9.2024 (HO 2023)	14 000
Asumistuen kuntaryhmien muutos (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-3 700
Kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan ikärajan nosto 16 vuodesta 18 vuoteen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	100
Nuoren ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan alentaminen vähimmäismääräisen tasoiseksi, vaikutus asumistukeen (HO 2023)	900
Nuorten ammatillinen kuntoutus (HO 2023) (BudjL)	1 400
Omistusasumisen tuen poisto 1.1.2025 (HO 2023)	-30 000
Opiskelijoiden asumislisän palauttaminen ja opiskelijoiden poistaminen yleisen asumistuen piiristä (Lisätoimet 2024)	-182 000
Pakolaiskiintiön alentaminen 850:stä 500:aan (HO 2023)	-400
Perusomavastuun korotus 50 %, tuen tason tarkistus 70 %, Helsinki kuntayhtymä 2:n tasolle 1.4.2024 (HO 2023)	-165 000
Sairauspäivärahojen laskentaperusteiden muutos (Lisätoimet 2024) (BudjL)	600
Tarvearvion muutos	94 900
Tuloperusteinen työssäoloehto (euroistaminen) 1.9.2024 (HO 2023)	1 100
Työmarkkinatuen tarveharkinnan kiristäminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	200
Työssäoloehdon kertymisen lakkauttaminen palkkatuetusta työstä 1.9.2024 (HO 2023)	1 000
Työttömyysturvan ikäsidonnaisista poikkeussäännöistä luopuminen 1.9.2024 (HO 2023)	5 000
Työttömyysturvan korotusosien poisto 1.1.2025 (Lisätoimet 2024) (BudjL)	3 300
Työttömyysturvan lapsikorotusten lakkauttaminen 1.4.2024 (HO 2023)	5 000
Työttömyysturvan suojaosista luopuminen 1.4.2024 (HO 2023)	2 200
Työttömyysturvan työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen 1.9.2024 (HO 2023)	3 000
Varallisuusharkinta 1.1.2025 (HO 2023) (BudjL)	-4 700
Yrittäjien tulojen huomiointi todellisina 1.1.2025 (HO 2023) (BudjL)	-500
Yhteensä	-332 600

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	1 406 300 000
2024 talousarvio	1 738 900 000
2023 tilinpäätös	1 744 300 000

56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 64 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista annetun lain (133/2010) mukaiseen tulkkauspalvelujen järjestämiseen.

Selvitysosa: Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelujen järjestämisestä vastaa Kansaneläkelaitos.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	4 400
Yhteensä	4 400
2025 talousarvio	64 900 000
2024 talousarvio	60 500 000
2023 tilinpäätös	58 137 490

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 970 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisten ennakoiden maksamiseen perustoimeentulotuen kustannuksiin
- 2) väliaikaisesta epidemialkorvauksesta annetun lain (687/2020) mukaisten korvausten maksatukseen oikaisuun.

Selvitysosa: Perustoimeentulotuki sisältää perusosan ja muut perusmenot, joihin kuuluu asumistukilain 6 §:ssä tarkoitetut asumismenot, taloussähköstä aiheutuvat menot, kotivakuutusmaksu sekä vähäistä suuremmat terveydenhuoltomenot. Toimeentulotuen perusosan suuruus määritellään toimeentulotukilain (1412/1997) 9 §:ssä, jonka mukaan perusosan määriä tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alle 3-vuotiaiden lasten lapsilisän korotus (HO 2023)	-500
Ansioturvan tason porrastus 1.9.2024 (HO 2023)	12 000
Asumistuen ansiotulovähennyksen poisto 1.4.2024 (HO 2023)	2 800
Asumistuen kuntaryhmien muutos (Lisätoimet 2024) (BudjL)	1 000
Eläkeläisten asumistukeen tehtävät muutokset (Lisätoimet 2024) (BudjL)	100
Kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan ikärajan nosto 16 vuodesta 18 vuoteen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	600
Keliakian korvaaminen perustoimeentulotuesta (HO 2023) (BudjL)	1 000
Lääkekorvaukset, lääkkeiden alkuomavastuun nosto (Lisätoimet 2024) (BudjL)	1 500
Nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärä kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasolle (HO 2023)	1 000
Nuorten ammatillinen kuntoutus (HO 2023)	3 900
Omistusasumisen tuen poisto 1.1.2025 (HO 2023)	5 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opiskelijat yleisestä asumistuesta opintotuen asumislisälle (Lisätoimet 2024)	2 700
Pakolaiskiintiön alentaminen 850:stä 500:aan (HO 2023)	-400
Perusomavastuun korotus 50 %, asumisen tason tarkistus 70 %, Helsinki kunta-yhtymä 2:n tasolle 1.4.2024 (HO 2023)	47 300
Sairauspäivärahojen laskentaperusteiden muutos (Lisätoimet 2024) (BudjL)	500
Tarvearvion muutos	36 400
Toimeentulotukeen oikeuttavien hyväksyttävien asumismenojen selkeyttäminen (HO 2023)	-14 000
Tuloperusteinen työssäoloehto (euroistaminen) 1.9.2024 (HO 2023)	600
Työmarkkinatuen tarveharkinnan kiristäminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	400
Työssäoloehdon kertymisen lakkauttaminen palkkatuetusta työstä 1.9.2024 (HO 2023)	1 000
Työttömyysturvan ikäsidonnoisista poikkeussäännöistä luopuminen 1.9.2024 (HO 2023)	2 000
Työttömyysturvan lapsikorotuksista luopuminen 1.4.2024 (HO 2023)	12 500
Työttömyysturvan tulojen suojaosista luopuminen 1.4.2024 (HO 2023)	750
Työttömyysturvan työssäoloehdon pidentäminen (HO 2023)	1 000
Yhteensä	119 150

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	970 200 000
2024 talousarvio	851 050 000
2023 tilinpäätös	720 000 000

60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 495 150 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahas-
tosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakului-
hin
- 2) sairausvakuutuslain (1224/2004) 18 luvun 10 §:n mukaisten sairausvakuutusrahastosta mak-
settavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvien toimintakulujen valtion
osuuden maksamiseen
- 3) kansaneläkelain (568/2007) 98 §:n, takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) 36 §:n, vammai-
setuuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n, eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007)
57 §:n, rintamasotilaseläkelain (119/1977) 15 §:n ja ulkomaille maksettavasta rintamalisästä an-
netun lain (988/1988) 9 §:n mukaisten kansaneläkerahastosta maksettavien etuuksien toimeenpa-
nosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin
- 4) rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 27 §:n mukaisen yhteyspisteen
toimintakuluihin
- 5) sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) 24 b ja 26 a §:n mukaisen biologisten
lääkkeiden määräämisen ohjaus- ja valvontatehtävän toteuttamiseen.

Selvitysosa: Sosiaaliturvarahastojen osuudet Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista määräytyvät Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 f §:n mukaisesti etuuksien toimeenpanosta aiheutuvien toimintakulujen suhteessa. Sosiaaliturvan yleisrahaston osuus Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista on arviolta 53 %, sairausvakuutusrahaston osuus 37 % ja kansaneläkerahaston osuus 10 % vuonna 2025. Valtio rahoittaa 33,8 % sairausvakuutusrahaston toimintakuluista.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Sosiaaliturvan yleisrahaston toimintakulut	353 600 000
Sairausvakuutusrahaston toimintakulut	71 150 000
Kansaneläkerahaston toimintakulut	68 700 000
Yhteyspisteen toimintakulut	700 000
Kelan ohjaus- ja valvontatehtävä	1 000 000
Yhteensä	495 150 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ansiotason kasvu	12 300
Eläkekulujen kasvu	1 400
Etuusjärjestelmien ja asiointipalvelun kehittäminen	-3 800
Kanavointiratkaisun vaikutus (Kanavointi)	-24 000
Nuorten ammatillinen kuntoutus (HO 2023) (BudjL)	150
Rahaston jako-osuuksien muutos	7 200
TE24: Kelan toimintamenojen lisäys	400
Yleisen ALV-kannan korotuksen vaikutus toimintakuluihin	1 700
Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-5 350
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-14 650
Yhteensä	-24 650

2025 talousarvio	495 150 000
2024 II lisätalousarvio	250 000
2024 talousarvio	519 800 000
2023 tilinpäätös	513 100 000

20. Työttömyysturva

Selvitysosa: Työttömäksi jääneen toimeentulon turvaavat työttömyysturvalain perusteella maksettava työttömyyspäiväraha sekä työmarkkinatuki. Työttömyyspäivärahaa maksetaan joko peruspäivärahana tai ansiopäivärahana. Päivärahan edellytyksenä on työssäoloehdon täyttäminen, joka edellyttää 26 viikon työhistoriaa. Myös Suomesta toiseen EU- tai ETA-maahan työnhakijaksi lähtevä työtön voi saada työttömyyspäivärahaa kolmen kuukauden ajan. Työmarkkinatuki turvaa niiden Suomessa asuvien työttömien toimeentulon, jotka eivät työssäoloehdon puuttumisen vuoksi ole oikeutettuja päivärahaan tai joiden oikeus päivärahaan on päättynyt.

Työttömyysturvan tavoitteena on kohtuullisen taloudellisen toimeentulon takaaminen kaikille työttömille. Kohtuullinen toimeentulo määritellään vähimmäistoimeentulona ja suhteessa aikai-

sempiin tuloihin. Työttömyysturvaa on kehitetty siten, että se kannustaa aktiivisuuteen ja työllistymiseen. Ansiopäivärahan kesto on porrastettu päivärahan keston mukaan.

Työttömyysetuutta maksetaan paitsi työttömyyden myös työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Tällöin hakijalle maksetaan sitä työttömyysetuutta, johon hänellä työttömänä ollessaan olisi oikeus. Työllistymistä edistävien toimien ajalta maksetaan kulukorvausta. Lisäksi työttömiä kannustetaan ammatillisten valmiuksien parantamiseen tai yritystoiminnan aloittamista tukeviin opintoihin mahdollistamalla lyhytkestoinen päätoiminen opiskelu työttömyyden aikana.

Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on henkilön työkyvyn säilyttäminen tai palauttaminen. Kunta järjestää pitkään työttömänä olleille työmarkkinatukea ja toimeentulotukea saaville henkilöille kuntouttavaa työtoimintaa työllistymisen edistämiseksi.

Ikääntyvän työvoiman työssä pysymistä on päätetty edistää poistamalla työttömyysturvan lisäpäivät vaiheittain vuoden 2023 jälkeen.

Toiminnan laajuus 2023—2025

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Työttömyysaste (%)	7,2	8,0	7,6
Kuntouttava työtoiminta			
Toimintaan osallistuvat henkilöt keskimäärin vuodessa	31 000	43 000	43 000
Toimintapäiviä keskimäärin vuodessa/osallistuja	70	70	70
Ansiopäiväraha			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	109 008	130 000	99 000
— miehiä	57 405	68 000	52 000
— naisia	51 603	62 000	47 000
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	26,5	32,0	24,0
— työttömyysajalta	24,6	29,0	22,0
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta yht.	1,9	3,0	2,0
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	70,12	70,00	58,00
Peruspäiväraha			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	30 136	32 500	26 600
— miehiä	15 237	17 000	14 000
— naisia	14 899	15 400	12 600
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	7,7	9,0	7,0
— työttömyysajalta	6,9	8,0	6,0
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	0,8	1,0	1,0
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	34,42	33,40	32,80
— miehillä	36,07	35,00	34,40
— naisilla	32,61	31,60	31,10
Työmarkkinatuki			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	159 760	169 900	180 800
— miehiä	84 031	89 900	95 700
— naisia	75 729	80 000	85 100

Toiminnan laajuus 2023—2025

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	41,7	45,0	47,0
— työttömyysajalta	30,2	32,0	34,0
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	11,5	12,0	13,0
Keskimääräinen työmarkkinatuki (€/pv)	39,86	37,70	37,2
— miehillä	39,18	37,10	36,5
— naisilla	40,62	38,40	37,90

31. Valtion korvaus hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 30 484 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Hyvinvointialueille maksettava korvaus on 10,09 euroa toimintapäivää ja toimintaan osallistujaa kohti. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvia arvioidaan olevan vuonna 2025 noin 43 160 henkilöä ja toimintapäiviä arvioidaan olevan keskimäärin 70 osallistujaa kohti. Valtion korvausta maksetaan jokaisesta kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvasta niiltä päiviltä, joiin henkilö osallistuu kuntouttavaan työtoimintaan, kuitenkin enintään neljältä päivältä viikossa.

2025 talousarvio	30 484 000
2024 talousarvio	30 484 000
2023 tilinpäätös	13 478 656

50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 539 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen ansiopäivärahan rahoittamiseen siten kuin työttömyysetuuksien rahoittamisesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyyskassalaissa (603/1984) on säädetty valtion osuudesta
- 2) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettujen kulukorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti
- 3) työttömyyskassojen hallintokuluosuuden maksamiseen työttömyyskassalain (603/1984) mukaisesti
- 4) työttömyysturvalain (1290/2002) 8 luvun perusteella maksettavaan liikkuvuusavustukseen
- 5) vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen valtion osuuden maksamiseen siten, kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään valtionosuudesta

6) työllisyyden edistämisen kuntakokeiluihin osallistuvien kuntien tekemien palkkatuki- ja starttirahapäätösten maksamiseen siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa on säädetty palkkatuen ja starttirahan rahoituksesta

7) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain perusteella valtiolle työllistämisen, työnantajalle maksettavan palkkatuen ja yrittäjäksi ryhtyvälle maksettavan starttirahan työttömyyspäivärahan valtionosuutta vastaavan osuuden maksamiseen.

Palkkatuki ja starttiraha budjetoidaan maksuperusteisina.

Selvitysosa: Ansiopäivärahaa maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Ansiopäivärahan rahoittavat Työllisyysrahasto, työttömyyskassat, valtio ja kunnat. Palkansaajien päivärahoista työttömyyskassojen osuus on pääsääntöisesti 5,5 % kuitenkin siten, että ansioturvan korotusosat Työllisyysrahasto rahoittaa kokonaan. Valtio ja kunnat rahoittavat peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja rahasto loppuosan. Kuntien rahoitusosuus perusosasta kasvaa työttömyyden keston pitkittyessä. Valtio ei osallistu lomautusajalta eikä ns. lisäpäiviltä maksettavien päivärahojen rahoitukseen. Yrittäjien päivärahoista valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja yrittäjäkassat rahoittavat loppuosan. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat kulukorvaukset.

Vuorottelukorvaus rahoitetaan samoin kuin vastaavat työttömyysetuudet. Valtionosuus kassan jäsenille maksetuista korvauksista vastaa peruspäivärahan osuutta täydestä ansiopäivärahasta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtionosuus maksetuista päivärahoista	
— työttömyysajalta	465 000 000
— työllistymistä edeltävien palvelujen ajalta	46 000 000
Kulukorvaukset	10 000 000
Liikkuvuusavustus	3 800 000
Valtionosuus hallintokuluihin	15 000 000
Yhteensä	539 800 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

55+ vuotiaiden etuusmenot	-1 750
55+ vuotiaiden palkkatuki	1 750
Liikkuvuusavustusten korotusosista luopuminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-200
Tarvearvion muutos	24 874
TE24: Ansiopäivärahan kuntaosuuden tarkentuminen (siirto momentille 28.90.30)	-79 334
TE24: Palkkatuki (siirto momentille 28.90.30)	-39 000
Tuloperusteinen työssäoloehto (euroistaminen) 1.9.2024 (HO 2023)	16 000
Työssäoloehdon kertymisen lakkauttaminen palkkatuetusta työstä 1.9.2024 (HO 2023)	-25 000
Työttömyysturvan ikäsidonnaisista poikkeussäännöistä luopuminen 1.9.2024 (HO 2023)	-30 000
Työttömyysturvan suojaosista luopuminen 1.4.2024 (HO 2023)	-5 000
Työttömyysturvan työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen 1.9.2024 (HO 2023)	-90 000
Vuorotteluvapaajärjestelmän lakkauttaminen (HO 2023)	-12 000
Yhteensä	-239 660

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	539 800 000
2024 II lisätalousarvio	32 000 000
2024 talousarvio	779 460 000
2023 tilinpäätös	743 369 175

52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 312 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) työttömyysturvalain (1290/2002) sekä kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) perusteella maksettavien peruspäivärahan tai työmarkkinatuen ja niihin liittyvien lapsikorotusten ja työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavien korotusosien maksamiseen siten kuin työttömyysturvalaissa on säädetty valtion osuudesta
- 2) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisten lakisääteisten kulukorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti
- 3) työttömyysturvalain (1290/2002) 8 luvun perusteella maksettavaan liikkuvuusavustukseen
- 4) vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen valtion osuuden maksamiseen siten, kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään valtionosuudesta
- 5) työllisyyden edistämisen kuntakokeiluihin osallistuvien kuntien tekemien palkkatuki- ja starttirahapäätösten maksamiseen siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa on säädetty palkkatuen ja starttirahan rahoituksesta
- 6) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain perusteella valtiolle työllistämisen, työnantajalle maksettavan palkkatuen ja yrittäjäksi ryhtyvälle maksettavan starttirahan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen valtionosuutta vastaavan osuuden maksamiseen.

Palkkatuki ja starttiraha budjetoidaan maksuperusteisina.

Selvitysosa: Peruspäivärahaa maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Peruspäiväraha rahoitetaan valtion varoista, kunnan rahoitusosuudella ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun tuotosta. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat kulukorvaukset. Työttömyysvakuutusmaksu, joka peritään työttömyyskassoihin kuulumattomilta henkilöiltä, tilitetään Kansaneläkelaitokselle.

Työmarkkinatuki rahoitetaan valtion varoista ja työmarkkinatuen saajan kotikunnan rahoitusosuudella.

Peruspäiväraha rahoitetaan työttömyysvakuutusmaksun tuotoilla sekä valtion varoista ja työmarkkinatuki vain valtion varoista siihen saakka, kunnes henkilölle on tullut maksetuksi työttömyyspäivärahaa yhteensä 100 päivältä. Tämän jälkeen saajan kotikunnan rahoitusosuus kasvaa työttömyyskauden keston mukaan siten, että kunnan osuus on 10 prosenttia siihen saakka, kunnes henkilölle on tullut maksetuksi työttömyyspäivärahaa yhteensä 200 päivältä. Työttömyyspäivien 200—300 väliseltä ajalta kunnan rahoitusosuus on 20 prosenttia, 300—400 työttömyyspäivän

väliseltä ajalta 30 prosenttia ja 400—700 työttömyyspäivän väliseltä ajalta 40 prosenttia. Tämän jälkeiseltä ajalta kunnan rahoitusosuus on 50 prosenttia.

Lisäksi valtio huolehtii Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiudesta työmarkkinatuen ja peruspäivärahan osalta (maksuvalmiussuoritus).

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Työmarkkinatuet	
— työttömyysajalta	1 215 600 000
— kuntien rahoitusosuus	-614 200 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	476 000 000
— kulukorvaukset	65 700 000
— liikkuvuusavustus	1 000 000
— korotusosa	4 500 000
Työmarkkinatuki yhteensä	1 148 600 000
Peruspäiväraha	
— työttömyysajalta	203 700 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	20 100 000
— korotusosa	600 000
— kulukorvaus	4 500 000
Kuntien rahoitusosuus	-26 900 000
Palkansaajan tt-maksun osuus	-59 000 000
Peruspäiväraha yhteensä	143 000 000
Vähimmäismäärän muutos, työmarkkinatuki	17 600 000
Vähimmäismäärän muutos, peruspäiväraha	3 300 000
Yhteensä	1 312 500 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aktiiviajan korotusosista luopuminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-23 500
Kanavointiratkaisun vaikutus (Kanavointi) (BudjL)	50 300
Lapsikorotusten lakkauttaminen 1.1.2024 (HO 2023)	-21 000
Nuorten ammatillinen kuntoutus (HO 2023) (BudjL)	2 600
Pakolaiskiintiön alentaminen 850:stä 500:aan (HO 2023)	-400
Tarvearvion muutos	-4 583
TE24: Palkkatuki (siirto momentille 28.90.30)	-136 000
TE24: Peruspäivärahan kuntaosuuden tarkentuminen (siirto momentille 28.90.30)	-24 326
TE24: Peruspäivärahan vähimmäismäärä	3 300
TE24: Työmarkkinatuen kuntaosuuden tarkentuminen (siirto momentille 28.90.30)	-112 421
TE24: Työmarkkinatuen vähimmäismäärän muutos	17 600
Tuloperusteinen työssäoloehto (euroistaminen) 1.9.2024 (HO 2023)	-20 000
Työmarkkinatuen tarveharkinnan kiristäminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-3 400
Työssäoloehdon kertymisen lakkauttaminen palkkatuetusta työstä 1.9.2024 (HO 2023)	25 000
Työttömyysturvan ikäsidonnaisista poikkeussäännöistä luopuminen 1.9.2024 (HO 2023)	45 000
Työttömyysturvan suojaosista luopuminen 1.4.2024 (HO 2023)	-6 000
Työttömyysturvan työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen 1.9.2024 (HO 2023)	112 800

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Velvoitetyön siirtymäsäännös, poistuminen	-2 800
Vuorotteluvapaajärjestelmän lakkauttaminen (HO 2023)	-70
Yhteensä	-97 900

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	1 312 500 000
2024 talousarvio	1 410 400 000
2023 tilinpäätös	1 319 253 969

55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 595 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaisen valtionosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan yrittäjien aikuiskoulutustuki. Lisäksi valtio suorittaa valtion palveluksessa olevan henkilöstön osalta Työllisyysrahastolle sen tilinpäätöksessä vahvistetut valtion henkilöstölle myönnettyistä ammattitutkintostipendeistä aiheutuneet kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen 1.8.2024 (HO 2023)	-2 000
Tarvearvion muutos	-205
Yhteensä	-2 205

2025 talousarvio	1 595 000
2024 II lisätalousarvio	1 327 000
2024 talousarvio	3 800 000
2023 tilinpäätös	3 049 855

30. Sairausvakuutus

Selvitysosa: Sairausvakuutus täydentää julkista terveydenhuoltoa korvaamalla väestölle osan avohoidon lääke- ja matkakustannuksista sekä turvaamalla väestölle mahdollisuuden hankkia terveystalvetauja yksityiseltä sektorilta kohtuullisin kustannuksin. Lisäksi turvataan riittävä toimeentulo tasaamalla lyhytaikaisesta sairaudesta sekä vanhempainvapaasta aiheutuvaa työtulojen menetystä.

Sairausvakuutuksen rahoitus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen.

Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan osa avohoidon lääkemenoista, matkakuluista sekä Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen kustannuksista. Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan myös osa yksityisen terveydenhuollon lääkärin ja hammaslääkärin palkkioista sekä lääkärin määräämistä tutkimuksista ja hoidoista.

Työtulovakuutuksesta maksetaan sairauspäivärahaa, kuntoutusrahaa, erityishoitorahaa sekä äitiys-, isyys-, vanhempain- ja erityisäitiysrahaa sekä työnantajille maksettavaa perhevapaakorvausta. Lisäksi työtulovakuutuksesta korvataan osa työnantajien ja yrittäjien järjestämän työterveyshuollon kustannuksista sekä vanhempainloma-ajalta kertyvistä vuosilomakustannuksista.

Toiminnan laajuus 2023—2025

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Päivärahat			
Sairauspäivärahan saajat	306 200	304 000	306 300
— miehiä	120 000	120 000	121 800
— naisia	186 200	184 000	184 500
Vanhempainpäivärahan saajat	137 300	145 600	144 300
— miehiä	62 000	67 400	67 000
— naisia	75 300	78 200	77 300
Keskimääräinen sairauspäiväraha (€/pv)	60,00	63,00	60,70
— miehillä	62,30	65,80	63,30
— naisilla	58,20	60,80	58,60
Keskimääräinen vanhempainpäiväraha (€/pv)	78,40	82,90	86,10
— miehillä	98,40	106,10	111,40
— naisilla	74,70	77,90	81,00
Sairaus- ja vanhempainpäivärahan vähimmäistaso (€/pv)	31,99	31,99	31,99
Lääkkeet			
Lääkkeiden omavastuukerrat (1 000 kpl)	33 200	34 200	33 300
Sairausvakuutuksen korvaama osuus lääkkeistä (%)	75,7	76,0	76,0
Lääkkeiden lisäkorvausraja (€)	592,16	626,94	635,79
Lääkkeiden lisäkorvausta saaneet henkilöt	331 800	344 400	348 500
Sairaanhoitokorvaukset			
Vuonna 2023 sairausvakuutus korvasi kustannuksista lääkäripalkkioiden osalta 7,9 %, hammaslääkäripalkkioista 12,2 %, tutkimuksen ja hoidon osalta 14,7 % sekä matkojen osalta 86,4 %.			

50. Korvaukset rajat ylittävästä terveydenhuollosta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 9 §:n nojalla henkilölle maksettaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää tilanteessa, jossa henkilölle rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain nojalla maksetaan korvausta, kun hän varta vasten on matkustanut toiseen EU- tai ETA-valtioon, Sveitsiin tai Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan tarkoituksenaan käyttää siellä terveydenhuollon palvelua ja hän on itse maksanut kaikki palvelusta aiheutuneet kustannukset. Sen sijaan sitä ei käytetä tilanteessa, joissa henkilö on sairastunut äkillisesti tilapäisen oleskelunsa aikana tai hänelle on annettu EU-asetuksen 883/2004 20 artiklan tai kansainvälisessä sopimuksessa olevan vastaavan sisältöisen määräyksen mukainen ennakkolupa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvioiden tarkentuminen	-4 000
Yhteensä	-4 000
2025 talousarvio	6 000 000
2024 talousarvio	10 000 000
2023 tilinpäätös	3 827 336

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 866 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sairausvakuutuslain (1224/2004) sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaisten valtion osuuksien maksamiseen
- 2) maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain (859/1984) mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 3) rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 14, 19, 20, 20 a §:n sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) 987/2009 25 artiklan mukaisten korvausten maksamiseen.

Kansaneläkelaitos saa käyttää Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaiseen harkinnanvaraiseen yksilökohtaiseen kuntoutukseen enintään 64 300 000 euroa ja saman lain mukaisen yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, sairauksien ehkäisemiseen sekä kuntoutusta, sairauksien ehkäisyä ja sairausvakuutusta koskeviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin enintään 7 800 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan harkinnanvaraisen kuntoutuksen yksilökohtaisen kuntoutuksen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Sairausvakuutus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen. Valtio rahoittaa sairaanhoitovakuutuksen menoista EU-maihin maksettavat sairaanhoitokorvaukset, ulkomailla asuvien sairaanhoidosta kunnille aiheutuvat kustannukset ja osan Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista. Muutoin sairaanhoitovakuutuksen menoista valtio rahoittaa 52 % ja vakuutetut 48 %. Työtulovakuutus rahoitetaan työnantajien, palkansaajien, yrittäjien ja valtion osuuksilla. Valtio rahoittaa vähimmäismääräisistä päivärahoista ja kuntoutusrahoista osuuden, joka ylittää vakuutetun vuositulon perusteella lasketun etuuden määrän. Lisäksi valtio rahoittaa osuuden yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollon menoista sekä turvaa sairausvakuutusrahaston maksuvalmiuden.

Vuonna 2025 sairaanhoitovakuutuksen rahoittamiseksi sairaanhoitomaksuna kaikilta vakuutetuilta peritään 1,07 % tuloista, paitsi eläke- ja etuustuloista 1,46 %. Työtulovakuutuksen rahoittamiseksi vähintään 16 872 euron vuositulon osalta peritään sairausvakuutuksen päivärahamaksua palkansaajilta 0,83 % ja yrittäjiltä 1,03 %. Alle 16 872 euroa alittavan vuositulon osalta palkansaajien päivärahamaksua ei peritä ja yrittäjiltä peritään päivärahamaksua 0,20 %. Työnantajien sairausvakuutusmaksu on 1,75 %.

Erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon tehtävistä muutoksista aiheutuva kustannusten lisäys on vuositasolla enintään 8 400 000 euroa.

Sairausvakuutuksen arvioidut menot ja valtionosuudet vuonna 2025 (milj. euroa)

Menot

<i>Työtulovakuutus</i>	
Sairauspäivärahat	998
Vanhempainpäivärahat	1 270
Perhevapaakorvaus	53
Mata-päivärahat	4
Kuntoutusrahat	259
Työterveyshuolto	481
Yrittäjien lisäpäivät	10
Rahaston 8 %:n osuus	3
Yhteensä	3 078

Sairaanhoitovakuutus

Lääkekorvaukset	1 977
Matkat	361
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	59
Lääkäripalkkiot	150
Hammaslääkäripalkkiot	61
Muut sairaanhoitokorvaukset	14
Kuntoutuspalvelut	555
Rahaston 8 %:n osuus	15
Yhteensä	3 192
Menot yhteensä	6 270

Tulot

<i>Työtulovakuutuksen tuotot</i>	
Vakuutettujen maksut	913
Työnantajamaksut	2 024
Yrittäjien lisäpäivät	11
Valtion rahoitusosuus	233
Vuoden 2024 maksuyli-/alijäämä	0
Yhteensä	3 181

Sairaanhoitovakuutuksen tuotot

Palkansaajien ja yrittäjien maksut	975
Etuudensaajien maksut	505
Valtion rahoitusosuus	1 543
Ulkomailta maksetut EU-korvaukset	7
Vuoden 2024 yli-/alijäämä	7
Yhteensä	3 037
Tulot yhteensä	6 218

Sairausvakuutuksen arvioidut menot ja valtionosuudet vuonna 2025 (milj. euroa)

Valtion osuudet yhteensä	1 866
<i>Työtulovakuutus</i>	
Osuus sairauspäivärahoista	40
Osuus tartuntatautipäivärahoista	-
Osuus vanhempainpäivärahoista	28
Osuus kuntoutusrahoista	162
Osuus yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollosta	2
<i>Sairaanhoitovakuutus</i>	
Osuus sairaanhoidosta	1 589
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	45

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kannan korotuksen vaikutus lääkekorvausmenoihin	37 400
ALV-kannan korotuksen vaikutus matka- ja kuntoutusmenoihin	6 500
Kanavointiratkaisun vaikutus (Kanavointi) (BudjL)	-601 000
Kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan ikärajan nosto 16 vuodesta 18 vuoteen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-5 800
Kelakorvausten uudistaminen (HO 2023) (BudjL)	4 700
Kuntoutusrahan määrä ammatillisen kuntoutuksen ajalta samalle tasolle kuntoutujalle myönnettävän sairauspäivärahan kanssa (HO 2023)	-100
Laittomasti maassa olevien henkilöiden oikeus vain kiireellisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin (HO 2023) (BudjL)	-300
Lääkekorvaukset, lääkkeiden alkuomavastuun nosto (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-14 700
Lääkekorvaukset ja apteekkitalous, viitehintajärjestelmän muutos (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-20 800
Lääkesäästöt hoitajamitoituksen rahoittamiseksi	-8 000
Lääkkeiden ehdollinen korvattavuus ja lääkkeiden viitehintajärjestelmän muutokset, lisäsäästö perhevapaakorvauksen ja vanhempainpäivärahan alentamisen sijaan (HO 2023) (BudjL)	-24 100
Nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärä kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasolle (HO 2023)	-13 000
Nuorten ammatillinen kuntoutus (HO 2023) (BudjL)	-21 600
Sairauspäivärahojen laskentaperusteiden muutos (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-4 000
Tarvearvion muutos	244 700
Vuoden 2024 panostus lasten ja nuorten neuropsykologisten häiriöiden kuntoutukseen (HO 2023)	-16 750
Yhteensä	-436 850

2025 talousarvio	1 866 300 000
2024 talousarvio	2 303 150 000
2023 tilinpäätös	2 275 817 546

40. Eläkkeet

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat valtion osuuksista eläkejärjestelmien sekä osuudesta maatalousyrittäjien ja apurahansaajien tapaturmavakuutuksen ja sairauspäivärahan omavastuun rahoittamiseen sekä vammaisetuksien rahoittamisesta.

Eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä sitä täydentävästä kansaneläkkeestä. Työeläkkeen tehtävänä on turvata kohtuullinen toimeentulo ja kansaneläkkeen tehtävänä on turvata vähimmäistoimeentulo vanhuuden, työkyvyttömyyden, työttömyyden ja perheenhuoltajan kuoleman varalta. Eläkkeensaajia oli 31.12.2023 yhteensä 1 649 628, joista vanhuuseläkkeellä 1 422 871, perhe-eläkkeellä 229 836, työkyvyttömyyseläkkeellä 179 731 sekä muilla eläkkeillä 4 925. Henkilön on mahdollista saada samanaikaisesti usean lajin mukaista eläkettä.

Vuosina 2021—2023 maksetut eläkkeet (milj. euroa)

	2021	2022	2023
Yksityinen sektori	19 142	19 830	21 563
Kunnalliset eläkkeet	5 908	6 193	6 787
Valtion eläkkeet	4 852	4 955	5 279
Muut julkiset yhteensä	407	421	457
<i>Työeläkkeet yhteensä</i>	<i>30 309</i>	<i>31 399</i>	<i>34 086</i>
Solita-eläkkeet	437	433	446
Kelan eläkkeet	2 461	2 477	2 576
<i>Lakisääteiset eläkkeet yhteensä</i>	<i>33 207</i>	<i>34 309</i>	<i>37 108</i>
Keskimääräinen kokonaiseläke (oma eläke) euroa/kk	1 762	1 845	1 977

Työeläkkeet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Työeläkkeet ovat talousarvion ulkopuolella lukuun ottamatta valtion eläkkeitä, joiden rahoitus kuuluu valtiovarainministeriön pääluokkaan. Valtio osallistuu merimieseläkkeiden, yrittäjäeläkkeiden ja maatalousyrittäjäeläkkeiden rahoitukseen. Kansaneläkkeet, yleiset perhe-eläkkeet, takuueläkkeet ja lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvä eläke rahoitetaan kokonaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2023—2025

Eläkkeen saajia	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Merimieseläkkeen saajia	7 760	7 691	7 622
Maatalousyrittäjäeläkkeen saajia	110 128	104 927	99 808
Yrittäjäeläkkeen saajia	150 889	153 113	155 244
Tapaturmavakuutustapahtumia, maatalousyrittäjät	3 001	2 939	2 886
Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuunajan päivärahataapauksia, maatalousyrittäjät ja apurahansaajat	8 350	8 197	8 013
Kelan eläkkeensaajat:			
Kansaneläkkeen saajia	550 259	547 000	518 500
— miehiä	202 120	201 600	193 500
— naisia	348 139	345 400	325 000

Toiminnan laajuus 2023—2025

Eläkkeen saajia	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Takuueläkkeen saajia	116 369	115 800	115 000
— miehiä	52 954	52 900	52 500
— naisia	63 415	62 900	62 500
Lapseneläkkeen saajia	13 789	13 400	12 900
Leskeneläkkeen saajia	4 270	4 300	4 200
— miehiä	1 162	1 200	1 200
— naisia	3 108	3 100	3 000
Vanhuuseläkkeen saajia	435 052	433 800	408 500
— miehiä	143 100	143 700	137 100
— naisia	291 952	290 100	271 400
Työkyvyttömyyseläkkeen saajia	115 207	113 100	110 000
— miehiä	59 020	58 000	56 400
— naisia	56 187	55 100	53 600

Toiminnan laajuus 2023—2025

Vakuutettujen lukumäärä	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
MEL-vakuutettuja	7 896	7 811	7 719
MYEL-vakuutettuja	50 248	48 757	47 354
YEL-vakuutettuja	217 346	221 241	225 858
MYEL-vakuutettuja apurahansaajia	3 079	3 894	3 894
Tapaturmavakuutettuja maatalousyrittäjiä	74 881	72 918	71 264

Toiminnan laajuus 2023—2025

Keskimääräisiä eläkkeitä	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Keskimääräinen merimieseläke (€/kk)	1 720	1 840	1 900
Keskimääräinen maatalousyrittäjäeläke (€/kk)	606	670	739
Keskimääräinen yrittäjäeläke (€/kk)	471	1 650	1 755
Keskimääräinen tapaturmaeläke (€/kk), maatalousyrittäjät	741	808	816
Kelan eläkkeensaajat:			
Keskimääräinen kansaneläke (€/kk)	335	353	366
— miehillä	365	387	402
— naisilla	317	333	345
Keskimääräinen takuueläke (€/kk)	206	220	223
— miehillä	204	217	220
— naisilla	208	222	225
Keskimääräinen leskeneläke (€/kk)	179	187	188
— miehillä	180	183	185
— naisilla	178	189	190
Keskimääräinen vanhuuseläke (€/kk)	285	299	310
— miehillä	287	304	317
— naisilla	283	296	307

Toiminnan laajuus 2023—2025

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Keskimääräisiä eläkkeitä			
Keskimääräinen työkyvyttömyyseläke (€/kk)	524	560	572
— miehillä	556	594	607
— naisilla	491	524	536

Toiminnan laajuus 2023—2025, eläkkeen saajan asumistuki ja vammaisetuudet

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Eläkkeensaajan asumistuki, saajat	207 711	206 600	205 200
Eläkettä saavan hoitotuki, saajat	198 577	199 100	200 100
Vammaistuki, saajat	63 327	66 600	69 100

Yksityisen työnantajan työsuhteessa olevat merimiehet on vakuutettu merimiesten eläkelain (MEL) mukaisesti. Itsenäisten liikkeen- ja ammatinharjoittajien sekä osan yrityksen omistajista on vakuutettava ansiotoimintansa yrittäjän eläkelain (YEL) mukaisesti ja maanviljelijöiden, kalastajien, apurahansaajien ja poronhoitajien maatalousyrittäjän eläkelain (MYEL) mukaisesti.

Työtapaturmasta ja ammattitaudista suoritetaan korvauksia tapaturmavakuutuslainsäädännön mukaisesti työntekijöille ja maatalousyrittäjille. Korvauksia maksetaan mm. sairaanhoidosta ja ansionmenetyksestä. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki koskee niitä henkilöitä, joille MYEL-vakuutus on pakollinen. Tapaturmavakuutus rahoitetaan työnantajien tapaturmavakuutusmaksuin, mutta valtio osallistuu maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitukseen.

Omaeläkkeen lisäksi eläkettä voidaan maksaa perheenhuoltajan kuoltua. Yleisen perhe-eläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo perheenhuoltajan kuoltua. Perhe-eläkettä maksetaan leskelle ja alaikäiselle lapselle. Leskeneläkettä sovitetaan yhteen laskennallisen omaeläkkeen kanssa.

Kansaneläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo niille eläkkeensaajille, jotka eivät saa muuta eläkettä tai joiden muu eläketurva on vähäinen. Kansaneläkkeen määrä pienenee työeläketulojen kasvaessa eikä kansaneläkettä jää maksettavaksi työeläkkeiden ylitettyä tietyn määrän. Eläkkeeseen voi kuulua myös eläkettä saavan hoitotuki, asumistuki ja lapsikorotus. Kansaneläkejärjestelmästä maksetaan myös työkyvyttömyyseläkettä, kuntoutustukea ja yksilöllistä varhaiseläkettä, jos henkilö ei saa muuta eläkettä tai eläke on pieni.

Valtio rahoittaa vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Vammaisetuuksien tarkoituksena on tukea vammaisten ja pitkäaikaisesti sairaiden henkilöiden itsenäistä selviytymistä ja elämänlaatua. Vammaisetuuksia ovat eläkettä saavan hoitotuki, alle 16-vuotiaan vammaistuki ja 16 vuotta täytäneen vammaistuki.

50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 68 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merimieseläkelain (1290/2006) 152 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion osuus merimieseläkemennoista on 29 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	700
Yhteensä	700
2025 talousarvio	68 000 000
2024 talousarvio	67 300 000
2023 tilinpäätös	63 100 000

51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 850 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 135 §:n ja 135 a §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) 41 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 3) enintään 2 000 000 euroa maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 115 b §:n mukaisiin maatalousyrittäjien varhaisen tuen palvelujen tuotannon kustannuksiin.

Selvitysosa: Valtio korvaa maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotto eivät niihin riitä, ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion osuus on kuitenkin 1/3. Valtion osuuden etuus- ja hoitokulumenoista arvioidaan vuonna 2025 olevan 84,1 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	7 100
Välitä viljelijästä -toimintamallin vakinaistaminen (HO 2023) (BudjL)	2 000
Yhteensä	9 100
2025 talousarvio	850 000 000
2024 talousarvio	840 900 000
2023 tilinpäätös	794 250 141

52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 521 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yrittäjän eläkelain (1272/2006) 140 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa yrittäjäeläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksurahasto ei niihin riitä.

Yrittäjien maksuprosentin on vuonna 2025 oletettu olevan 24,1 % alle 53-vuotiaiden osalta ja 25,6 % 53-vuotiaiden ja sitä vanhempien osalta, jolloin vakuutusmaksutulo olisi 1 101 800 000 euroa. Kokonaiseläkemenoksi arvioidaan 1 742 100 000 euroa. Valtion osuuteen vaikuttavat lisäksi YEL 10 §:n 2 momentissa tarkoitetut avoimet maksut, joiden määräksi on arvioitu 95 200 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	16 500
Yhteensä	16 500
2025 talousarvio	521 800 000
2024 II lisätalousarvio	2 100 000
2024 talousarvio	505 300 000
2023 tilinpäätös	492 300 000

53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) 8 §:n mukaiseen valtion korvukseen.

Selvitysosa: Alle kolmevuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta myönnetyn eläkkeen aiheuttamat kustannukset korvataan kokonaan valtion varoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	4 300
Yhteensä	4 300
2025 talousarvio	27 600 000
2024 talousarvio	23 300 000
2023 tilinpäätös	18 752 762

54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 148 §:n ja 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) sairausvakuutuslain mukaisen omavastuun korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain (118/1991) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion välitön osuus kokonaiskustannuksista on 31,1 % ja maatalousyrittäjien osuus on 37,3 %. Perusturvaosuus rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta. Kansaneläkelaitoksen osuus kokonaiskustannuksista on 24,8 % ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen 6,8 %.

Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuun korvaamisesta maatalousyrittäjille aiheutuvat kustannukset maksetaan kokonaan valtion varoista. Momentilta maksetaan myös apurahansaajille maksettavat tapaturmavakuutuksen mukaiset korvaukset ja sairausvakuutuslain mukaisen omavastuun korvaamisesta aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-500
Yhteensä	-500
2025 talousarvio	14 000 000
2024 talousarvio	14 500 000
2023 tilinpäätös	14 344 982

60. Valtion osuus kansaneläkeläistä ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 065 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansaneläkelain (568/2007) 101—103 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen
- 3) eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen
- 4) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 5) takuueläkelain (703/2010) 36 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 6) eläketukilain (1531/2016) mukaisten etuuksien maksamiseen
- 7) maahanmuuttajien erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaisten etuuksien maksatuksen oikaisuun.

Selvitysosa: Valtio rahoittaa kansaneläkkeet, takuueläkkeet, perhe-eläkkeet, eläketuet, eläkkeensaajan asumistuet ja vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Lisäksi valtio turvaa kansaneläkerahaston rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän sekä maksuvalmiuden.

Kansaneläkevakuutuksen arvioidut valtion osuudet, muut menot ja tulot vuonna 2025 (milj. euroa)

Menot	
Kansaneläkemenot	2 376
Takuueläke	313
Vammaisetuudet	697
Eläkkeensaajan asumistuki	679
Yhteensä	4 065

Tulot	
Omaisuuksien tuotot	2
Valtion osuudet etuuksista	4 039
Rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän turvaaminen (valtio)	4
Yhteensä	4 045

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkeläisten asumistukeen tehtävät muutokset (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-9 600
Kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan ikärajan nosto 16 vuodesta 18 vuoteen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-1 700
Tarvearvion muutos	45 900
Ulkomaille maksettavien kansaneläkelain mukaisten etuuksien maksamisen lopettaminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-35 000
Yhteensä	-400

2025 talousarvio	4 065 100 000
2024 talousarvio	4 065 500 000
2023 tilinpäätös	3 885 485 804

50. Veteraanien tukeminen

Selvitysosa: Luvun menot muodostuvat lähinnä sotainvalideille ja heidän puolisoilleen, sotilasinvalidille sekä rintamaveteraaneille maksettavista korvauksista, etuuksista ja kuntoutuksesta.

Sotilasvammakorvausten tavoitteena on korvata sodassa tai asepalveluksessa saatujen vammojen ja sairauksien aiheuttama haitta sekä turvata mahdollisuus itsenäiseen selviytymiseen. Tavoitteena on myös turvata toimeentulo niille sotainvalideille, jotka eivät muutoin saa riittävää toimeentuloa. Kuntoutustoiminnan tavoitteena on tukea itsenäistä selviytymistä ja siten lisätä sotainvalidien ja heidän puolisojen mahdollisuuksia asua kotona mahdollisimman pitkään.

Edunsaajien määrät vuosina 2023—2025

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Sotainvalidien määrä	310	230	170
Sotilasinvalidien määrä	1 350	1 270	1 190
Rintamaveteraanien määrä (pl. sotainvalidit)	1 700	1 200	800
Sota- ja sotilasinvalidien omaisten määrä (= huoltoeläkkeensaajat)	1 630	1 300	1 050
Eräissä sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden määrä	990	800	600
Puolisokuntoutukseen oikeutettujen leskien ja puolisojen määrä	1 170	940	730

Sotilasvammalaki koskee sekä Suomen sodissa vuosina 1939—1945 vammautuneita (sotainvalidit) että varusmiespalveluksessa ennen vuotta 1991 loukkaantuneita tai vammautuneita henkilöitä (sotilasinvalidit). Teksteissä käytetään usein ilmaisua ”sotainvalidi”. Ilmaisua pitää sisällään myös sotilasinvalidit, jotka ovat sotilasvammalain mukaan oikeutettuja samoihin etuuksiin ja palveluihin kuin sotainvalidit heille määritellyn työkyvyttömyysasteen (haitta-asteprosentin) mukaisesti.

30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotasiirtolaisten yhteiskunnallisesta huollosta annetun lain (423/1940) 6 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin sijoitettujen sotasiirtolaisten määrän arvioidaan vuonna 2025 olevan alle kymmenen. Määräraha jakautuu sekä korvausennakoiden että loppuerien maksamiseen.

2025 talousarvio	700 000
2024 talousarvio	700 000
2023 tilinpäätös	524 305

50. Rintamalisät (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rintamasotilaseläkelain (119/1977) mukaisen rintamalisän maksamiseen
- 2) ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) mukaisen rintamalisän maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-1 200
Yhteensä	-1 200

2025 talousarvio	3 500 000
2024 talousarvio	4 700 000
2023 tilinpäätös	5 096 821

52. Sotilasvammalain mukaiset korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 42 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilasvammalain (404/1948) ja muiden siihen liittyvien lakien nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen
- 2) kuntoutus- ja sairaanhoitokulujen asiantuntijapalkkioiden maksamiseen
- 3) neuvontapalvelutoimintaan suoritettavan korvauksen maksamiseen sekä sotainvalidien neuvontapäivien ja muun neuvontapalvelutoiminnan kulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Pääosa sotilasvammakorvauksista muodostuu elinkoroista, täydennyskoroista, sota- ja sotilasinvalidien leskille ja lapsille maksettavasta huoltoeläkkeistä, avopalveluista sekä laitoshoidon ja laituskuntoutuksen kustannuksista.

Elinkoron ja huoltoeläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2025 alussa olevan noin 2 200, joista elinkoron saajia on 1 500.

Sotainvalidien ohella laitoksissa kuntoutetaan sekä hoidetaan myös muita asiakasryhmiä. Kuntoutus- ja hoitolaitoksille maksetaan korvaus toteutuneiden hoitopäivien tai käyntikertojen perusteella. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään hoitopäivä- ja käyntikertahintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutus- ja hoitopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista. Hankintasopimuksessa on sovittu kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähinnat.

Sotilasvammalain mukaiset korvaukset (1 000 euroa)

	2025 arvio
Sotilasvammalain (404/1948) ja muiden siihen liittyvien lakien nojalla suorittavat korvaukset	41 390
— TEL-indeksiin sidotut korvaukset (elinkoron lisäosineen, täydennyskorot, huoltoeläkkeet ja hautausavustukset)	14 400
— Invalidien kulukorvaukset	1 750
— Korvausten maksut hyvinvointialueille (laitushoito ja kotona asumista tukevat palvelut)	13 100
— Laituskuntoutuksen kustannukset	1 450
— Laitoshoidon kustannukset	10 690
Kuntoutus- ja sairaanhoitokulujen asiantuntijapalkkiot	10
Neuvontapalvelutoimintaan suoritettava korvaus sekä sotainvalidien neuvontapalvelupäivien ja muiden neuvontapalvelutoiminnan kulut	600
Yhteensä	42 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakkaiden siirtyminen edullisempaan avokuntoutukseen sekä laitoshoitopäivien merkittävä väheneminen	-3 000
Hyvinvointialueille maksettavien korvausten tarkentuminen	5 871
Indeksitarkistukset	499
Veikkaus Oy:n tilitysten muutos 1.1.2024 lähtien	-4 000
Yhteensä	-630

2025 talousarvio	42 000 000
2024 talousarvio	42 630 000
2023 tilinpäätös	17 000 000

53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotainvalidien puolisoiden ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien sekä sotalleskien kuntoutustoimintamenojen maksamiseen valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Puolisokuntoutukseen oikeutettujen sotainvalidien puolisoiden ja leskien määrän arvioidaan vuoden 2025 alussa olevan noin 940 . Kuntoutusjakson pituus on kaksi viikkoa kuntoutettavaa kohti ja avokuntoutuksen hoitosarja 15 kertaa kuntoutujaa kohden.

Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään kuntoutuslaitosten hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Puolisoiden ja leskien poistuma sekä avokuntoutuksen yleistyminen	-580
Yhteensä	-580

2025 talousarvio	500 000
2024 talousarvio	1 080 000
2023 tilinpäätös	1 360 000

54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan rintama-avustuksen maksamiseen eräille vaikeissa olosuhteissa Virossa ja muualla entisen Neuvostoliiton alueella eläville, Suomen puo-

lustusvoimissa vuosien 1939—1945 sotiin osallistuneille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille

2) rintama-avustuksen myöntämiseen myös Suomessa pysyvästi asuville vapaaehtoisille rintamasotilaille.

Selvitysosa: Tavoitteena on tukea vaatimattomissa taloudellisissa oloissa elävien veteraanien toimeentuloa.

Toiminnan laajuus 2023—2025

	2023 toteutunut	2024 toteutunut	2025 arvio
Avustusta saavien lukumäärä	5	2	2
Avustus euroa/henkilö	2 000	2 000	2 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Saajamäärän väheneminen	-5
Yhteensä	-5
2025 talousarvio	4 000
2024 talousarvio	9 000
2023 tilinpäätös	13 000

55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain (1039/1997) nojalla kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Kuntoutusta järjestetään laitos- ja avokuntoutuksena pääsääntöisesti samoissa kuntoutuslaitoksissa kuin veteraanikuntoutustakin. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuksen laatuun liittyvistä tavoitteista. Eräissä Suomen sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden henkilöiden lukumäärän arvioidaan vuoden 2025 alussa olevan noin 800.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakkaiden toimintakyvyn heikentymisestä aiheutuva lisäkuntoutustarve	400
Yhteensä	400

2025 talousarvio	800 000
2024 II lisätalousarvio	400 000
2024 talousarvio	400 000
2023 tilinpäätös	600 000

58. Rintamaveteraanien kuntoutus ja kotona asumista tukevat palvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 75 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 6 500 000 euroa:

- 1) rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksen maksamiseen
- 2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä matkakulujen maksamiseen
- 3) kuntoutuskustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Rintamaveteraanien (pl. sotainvalidit) lukumäärän arvioidaan vuoden 2025 alussa olevan noin 1 200 henkeä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hyvinvointialueiden määräraha-arvioiden tarkentuminen	5 500
Palvelutarpeen kasvu	2 480
Rintamaveteraanien määrän väheneminen	-13 480
Veikkaus Oy:n tilitysten muutos 1.1.2024 lähtien	-4 000
Yhteensä	-9 500

2025 talousarvio	75 500 000
2024 II lisätalousarvio	3 000 000
2024 talousarvio	85 000 000
2023 tilinpäätös	82 000 000

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin valtion rahoituksesta yliopistotasoiseen terveyden tutkimukseen, valtion korvauksesta terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain mukaisiin lääkäri- ja hammaslääkäriskoulutuksesta sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöstön yliopistollisesta erikoistumiskoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin ja valtion rahoituksesta lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin. Lisäksi luvun menoissa on mukana sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevan Suomen kestävän kasvun ohjelman elpymis- ja palautumistukivälineen pilarin 4 toimenpiteiden rahoitukseen ohjatut rahat.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet sisältyvät valtiovarainministeriön pääluokkaan. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus on momentilla 28.89.31.

Järjestelmäkuvaukset

Terveydenhuollon toimintayksiköille maksetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) perusteella valtion korvausta kustannuksiin, jotka aiheutuvat yliopistotasoisesta terveyden tutkimuksesta sekä lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta. Lisäksi sosiaalihuoltolain (1301/2014) nojalla maksetaan valtion rahoitusta yliopistotasoisille sosiaalityön tutkimushankkeille sekä suoritetaan yliopistoille korvausta sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistollisesta erikoistumiskoulutuksesta (momentit 33.60.32 ja 33.60.33). Terveyden tutkimuksen rahoitus perustuu sosiaali- ja terveysministeriön määrittelemien tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden toteutumiseen, tutkimuksen laatuun, määrään ja tuloksellisuuteen. Koulutustoiminnan korvaus perustuu yliopistosairaaloiden ja yliopistojen osalta tutkintojen ja aloittaneiden uusien opiskelijoiden lukumääriin ja tutkinnolle määrättyyn korvaukseen ja muiden terveydenhuollon toimintayksiköiden osalta kuukausikorvaukseen. Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen suoritettavan korvauksen sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden erikoistumiskoulutukseen suoritettavan korvauksen suuruudesta säädetään vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Terveyden tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet vahvistetaan nelivuotiskausittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Sosiaalityön tutkimuksen osalta sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee vuosittain tutkimuksen painoalueet ja toimenpiteet.

Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevan Suomen kestävän kasvun ohjelman elpymis- ja palautumistukivälineen pilarin 4 investointien tavoitteena on purkaa covid-19-pandemian aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa, nopeuttaa hoitoon pääsyä pysyvästi koko maassa ottamalla käyttöön uusia toimintatapoja sekä edistää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toteutumista. Tähän tarkoitukseen on vuonna 2025 varattu 30 milj. euroa. Tavoitteena on tuoda palvelut kaikkien saataville sekä uudistaa niitä kustannusvaikuttavasti ja ihmislähtöisesti. Vuonna 2025 kehittämistyö jatkuu aiempien valtionavustushakujen rahoituspäätösten myöntöajalta.

Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneille henkilöille annettusta kiireellisestä sosiaalihuollosta aiheutuvista kustannuksista suoritetaan hyvinvointialueille korvaus sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen mukaisesti.

Hyvinvointialueiden järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Sosiaalipalvelut			
Kotihoito, saajia vuoden aikana	110 000	112 000	114 000
Vanhainkodit, asukkaiden määrä 31.12. ¹⁾	2 200	1 800	1 400
Omaishoidontuki, saajia vuoden aikana	50 500	53 000	55 000
Ympäri vuorokautinen palveluasuminen, asukkaiden määrä 31.12.	48 000	50 000	50 000
Vammaisten palveluasuminen, asiakkaita keskimäärin ²⁾	18 000	18 200	18 500
Kehitysvammaisten laitoshuolto, asukkaiden määrä 31.12.	450	400	350
Vaikeavammaisten kuljetuspalvelut, saajia vuoden aikana	86 491	88 000	90 000

Hyvinvointialueiden järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Kansanterveysyö			
Hoitopäivät (milj.)	2,4	2,5	2,5
Avohoitokäynnit (milj.)			
— Lääkärin luona	10,9	11,0	11,0
— Muun ammattihenkilön luona	15,8	15,0	15,0
— Hammashuollon käynnit	4,9	5,0	5,0
— Kotisairaanhoidon käynnit	4,2	6,0	6,0
Somaattinen erikoissairaanhoito			
Hoitopäiviä (milj.)	2,3	2,5	2,5
Päättyneet hoitojaksot (milj.)	0,6	0,7	0,7
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	3,7	3,5	3,5
Avohoitokäynnit (milj.)	6,9	9,2	9,2
Psykiatrinen erikoissairaanhoito			
Hoitopäiviä (milj.)	0,6	1,0	1,0
Päättyneet hoitojaksot (milj.)	0,04	0,04	0,04
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	23,4	25,0	25,0
Avohoitokäynnit (milj.)	1,6	2,4	2,4

¹⁾ Mukana myös alle 65-vuotiaat asiakkaat.

²⁾ Lukuun on laskettu mukaan kehitysvammaisten autetun ja ohjatun asumisen asiakkaat vuoden lopussa sekä vaikeavammaisten palveluasumisen asiakkaat vuoden aikana.

Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutus ja terveystieteellinen tutkimustoiminta

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Lääkäri- ja hammaslääkäritutkinnot ja uudet opiskelijat (3 v. keskiarvo)	1 460	1 450	1 450
Tutkintokorvaus, euroa	42 000	43 000	43 000
Koulutuksen kuukausikorvaus, euroa	840	830	830

Mielentilatutkimustoiminta

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Mielentilatutkimusten lukumäärät yhteensä	93	100	100
— valtion yksiköt	64	69	69
— kunnalliset sairaalat	21	22	22
— vankeinhoitolaitoksen sairaalat	8	9	9

30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämän ja valtuuttaman valtakunnallisen toimijan valtakunnallisen valmiuden ylläpidosta ja koulutuksesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 2) valtakunnalliselle toimijalle, järjestöille, säätiöille tai yhdistyksille vakavien häiriötilanteiden ja onnettomuustilanteiden hoitamisesta Suomessa tai ulkomailla aiheutuvien ylimääräisten kustannusten korvaamiseen
- 3) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämälle ja valtuuttamalle valtakunnalliselle toimijalle vakavien myrkytystilanteiden hoitamisesta ja niihin varautumisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Suuremmissa onnettomuus- ja erityisissä häiriötilanteissa yksittäisen hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon voimavarat sekä osaaminen eivät riitä tilanteen hallintaan eivätkä johtamiseen. STM on nimennyt ja valtuuttanut HUS-yhtymän sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen sosiaali- ja kriisipäivystyksen sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisiksi toimijoiksi erillistehtävien hoitamiseksi (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 52 §), ja ne ovat toimineet häiriötilanteissa ja varautuneet lääkinnälliseen evakuointiin ja psykososiaaliseen tukeen liittyviin tukitehtäviin kaikille hyvinvointialueille. Lisäksi STM on nimennyt Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen valtakunnalliseksi sosiaali- ja terveydenhuollon valmius-toimijaksi, ja sen toteuttamia valtakunnallisen valmiussuunnitteluportaalin ylläpito- ja kehittämiskustannuksia voidaan kattaa tältä momentilta. Määrärahasta on tarkoitus korvata erityisesti sellaisia häiriötilanteiden varautumiseen ja toimintaan liittyviä kustannuksia, joita ei ole otettu toimijoiden perusrahoituksen mitoituksessa huomioon.

2025 talousarvio	350 000
2024 II lisätalousarvio	1 000 000
2024 talousarvio	350 000
2023 tilinpäätös	350 000

31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 405 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) lastenasiaintalojen perustamista tukevien valtionavustusten maksamiseen
- 2) nuorten huumekuolemien ehkäisyyn liittyvien valtionavustusten maksamiseen
- 3) enintään 1 105 000 euroa valtionavustuksina HUS-yhtymän, Varsinais-Suomen hyvinvointialueen ja Pirkanmaan hyvinvointialueen lakisääteisiä tehtäviä tukeviin määräaikaisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin
- 4) enintään kolmeatoista ja puolta henkilötyövuotta vuosittain vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin, lastenasiaintalojen perustamiseen ja edellä

mainittujen toimien kehittämiseen, ohjaukseen ja tukeen sekä palkkauksesta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: LASTA-hankkeessa kehitetty lastenasiointalomalli levitetään valtakunnallisesti. Lastenasiointialossa selvitetään moniammatillisesti seksuaalirikoksen uhriksi epäillyn lapsen ja nuoren asia lapsiystävällisessä ympäristössä ja huolehditaan yhteistyössä lapselle turvallinen kasvu ja kehitys. Kehittämisessä hyödynnetään Seri-tukikeskuksissa jo käytössä olevia toimintamalleja sekä yliopistosairaaloiden lasten oikeuspsykiatrisissa yksiköissä kehitettyä yhteistyömallia ja muita toimintakäytäntöjä.

Momentilta kohdennetaan rahoitusta toimiin, joiden tavoitteena on nuorten huumeiden käytön ehkäisy ja nuorten huumekuolemien vähentäminen.

Momentilta kohdennetaan rahoitusta EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen valtionavustuksina. Määräraha on tarkoitettu hyvinvointialueiden lakisääteisiä tehtäviä tukeviin määräaikaisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, joita hyvinvointialueet voivat hyvinvointialueista säädetyn lain 6 §:n mukaisesti ottaa hoitaakseen. Valtionavustus HUS-yhtymälle, Varsinais-Suomen hyvinvointialueelle ja Pirkanmaan hyvinvointialueelle kohdistetaan siinä suhteessa kuin ko. organisaatiot ovat saaneet EU-rahoitusta T&K-hankkeisiin kuluva puiteohjelmakauden aikana.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 700 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 6 705 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (v. 2025 rahoitus)	1 105
Nuorten huumekuolemien ehkäisy	3 500
Yhteensä	4 605
2025 talousarvio	7 405 000
2024 II lisätalousarvio	552 000
2024 talousarvio	2 800 000
2023 tilinpäätös	2 800 000

32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 40 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveydenhuoltolain (1326/2010) 61—63 §:n sekä sosiaalihuoltolain (1301/2014) 60 c §:n mukaisen tutkimustoiminnan valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu käyttämään yliopistotasoisien terveyden tutkimuksen sekä sosiaalityön tutkimuksen rahoitukseen. Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee terveyden tutkimuksen osalta tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet nelivuotiskausittain ja myöntää tutkimusrahoitusta erityisvastuualueiden tutkimustoimikunnille, jotka päättävät rahoituksen osoittamisesta tutkimushankkeille erityisvastuualueellaan hakemusten perusteella. Sosiaalityön tutkimuksen osalta sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee vuosittain tutkimuksen painoalueet ja toimenpi-

teet ja myöntää tutkimusrahoitusta tutkimushankkeille, joiden arvioidaan sopivan yhteen sosiaalityön tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden kanssa. Painoalueet ja tavoitteet valmistelee sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa arviointiryhmässä, joka myös seuraa hankkeiden toteutumista.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yliopistotasaisen sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimusrahoituksen kasvattaminen (Lisätoimet 2024)	5 000
Yhteensä	5 000
2025 talousarvio	40 000 000
2024 talousarvio	35 000 000
2023 tilinpäätös	30 000 000

33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 108 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 94 200 000 euroa terveydenhuoltolain (1326/2010) 59, 59 a ja 60 §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen
- 2) enintään 500 000 euroa terveydenhuoltolain 60 a §:n mukaisen rajatun lääkkeenmääräämisen erikoispätevyyteen johtavan koulutuksen korvaukseen
- 3) enintään 1 300 000 euroa sosiaalihuoltolain (1301/2014) 60 a § ja 60 b § mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistolliseen erikoistumiskoulutukseen
- 4) enintään 12 000 000 euroa sosiaalihuoltolain 60 d §:n ja terveydenhuoltolain 60 b §:n nojalla sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvän ammattitaitoa edistävän harjoittelun korvaukseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 61 700 000 euroa lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksen korvausten maksamiseen hyvinvointialueelle, jossa on yliopistollinen sairaala ja HUS-yhtymälle, 29 400 000 euroa muille terveydenhuollon toimintayksiköille, 3 100 000 euroa erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutusta sekä 1 300 000 euroa sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistotasoisista erikoistumiskoulutusta antaville yliopistoille, 500 000 euroa rajatun lääkkeenmääräämisen erikoispätevyyteen johtavan koulutuksen korvaukseen sekä 12 000 000 euroa korvauksen maksamiseen hyvinvointialueille ja muille toimintayksiköille sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvästä ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta.

2025 talousarvio	108 000 000
2024 II lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	108 000 000
2023 tilinpäätös	92 611 370

34. Valtion korvaus erinäisistä terveydenhuollon kustannuksista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen
- 2) mielenterveyslain 22 t §:n mukaisten hoitoseuraamukseen tuomittujen henkilöiden tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannusten korvaamiseen
- 3) lapseen kohdistuneen seksuaalirikoksen ja pahoinpitelyrikoksen selvittämisen järjestämisestä annetun lain (1009/2008) mukaisten valtion korvausten maksamiseen
- 4) pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain (781/2005) 1 §:n mukaisten elinkautisvangille tehtävien riskiarvioiden kustannusten maksamiseen
- 5) kohdissa 1) —4) tarkoitettuihin korvauksiin sisältyvien kulutusmenojen maksamiseen
- 6) Suomen ja Ruotsin välillä solmitun sopimuksen mukaisista potilassiirroista hyvinvointialueille sekä Ruotsin valtiolle aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen
- 7) pohjoismaisen sosiaalipalvelusopimuksen mukaisten potilassiirtojen tukemiseen 25 000 euroa siirrettyä potilasta kohden maksettavana kertaluonteisena korvauksena hyvinvointialueille
- 8) terveydenhuoltolain 68 a §:ssä tarkoitettujen lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen antamisesta tuomioistuimille niiden pyynnöstä ja asiaan liittyvästä todistelusta sekä lausuntopyyntöjen ja lausuntojen hallinnoinnista yliopistollista sairaalaa ylläpitäville hyvinvointialueille suoritettavien valtion korvausten maksamiseen
- 9) mielenterveyslain (1116/1990) 3 tai 4 luvun nojalla määrätyn tahdosta riippumattoman psykiatrisen hoidon kustannuksiin niissä tapauksissa, kun henkilöllä ei ole kotikuntaa Suomessa eikä hoidon maksaja määräydy minkään muun lainsäädännön nojalla.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on mielentilatutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin maksettavina korvauksina ja hoitoseuraamukseen tuomittujen tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannuksina otettu huomioon 4 600 000 euroa, lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisista tutkimuksista maksettavina korvauksina 10 000 000 euroa ja potilassiirroista aiheutuvien kustannusten korvauksina 500 000 euroa, josta 25 000 euroa on kertaluonteisia korvauksia potilassiirtojen tukemiseksi ja 500 000 euroa tahdosta riippumattoman hoidon kustannuksiin kotikunnattomille sekä lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen ja pitkäaikaisvankien riskiarvioiden antamisen menoihin 100 000 euroa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 15 600 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 100 000 euroa.

2025 talousarvio	15 700 000
2024 talousarvio	15 700 000
2023 tilinpäätös	13 029 703

35. Valtionosuus korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 72 732 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää enintään 71 532 000 euroa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) mukaisen valtion rahoituksen maksamiseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle opiskeluterveydenhuollon tuottamiseen. Määrärahan mitoitus perustuu 94 170 000 euron kokonaiskustannukseen.

Määrärahasta on varattu 1 000 000 euroa korkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin tukemisen liittyvien valtionavustusten maksamiseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle.

Selvitysosa: Kansaneläkelaitos vastaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä valtakunnallisesti. Kansaneläkelaitos huolehtii palvelujen riittävästä saatavuudesta ja saavutettavuudesta sekä hyväksyy opiskeluterveydenhuollon palveluverkon. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö tuottaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut valtakunnallisesti. Säätiö tuottaa palvelut pääosin omana toimintanaan. Jos lain mukaista tuottamisvelvollisuutta ei voida muuten toteuttaa, säätiö voi hankkia täydentäviä palveluja muulta palveluntuottajalta.

Koordinaatioasetuksen (EU 883/2004) tulkinnan muutoksen myötä sen piiriin arvioidaan kuuluvan noin 2 000 EU/ETA-opiskelijaa.

Hyväksyttävät kokonaiskustannukset perustuvat 306,7 euron opiskelijakohtaiseen hyväksyttävään kustannukseen ja 307 000 opiskelijan määrään.

Korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon kustannukset

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
YTHS kokonaiskustannukset	90 610 191	94 125 674	95 667 400
Talousarviolla rahoitettavat kokonaiskustannukset	87 166 919	89 900 000	94 170 000
Opiskelijakohtainen kustannus talousarviolla rahoitettu	298,1	296,7	306,7
Keskimääräinen opiskelijamäärä	292 415	303 000	307 000
Valtion rahoitusosuus	65 708 332	68 500 000	72 700 000
Valtion rahoitusosuus, %	75,4	77,0	77,0
Opiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen (erillinen valtionavustus)	1 000 000	1 000 000	1 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hoitotakuu (Lisätoimet 2024)	-900
Opiskelijamäärän kasvu	3 688
Terapiatakuu (voimaan 1.5.2025) (Lisätoimet 2024)	1 232
Yhteensä	4 020

2025 talousarvio	72 732 000
2024 talousarvio	68 712 000
2023 tilinpäätös	67 500 000

36. Valtionavustus sosiaali- ja terveystalouden turvaamiseksi (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 662 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) enintään 562 000 euroa valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen hyvinvointialueille saamenkielisten sosiaali- ja terveystalouden turvaamiseksi ja kehittämiseksi

2) enintään 1 100 000 euroa valtionavustuksen maksamiseksi Pohjanmaan hyvinvointialueen potilas- ja asiakasturvallisuuden kehittämiskeskukseen kehittämistehtäviin

3) enintään 1 000 000 euroa valtionavustuksen maksamiseksi Itä-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueiden ruotsinkielisten palveluiden määräaikaan kehittämissuunnitelmaan.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on turvata saamenkielisten sosiaali- ja terveystalouden saatavuus sekä potilas- ja asiakasturvallisuuden parantaminen. Lisäksi tavoitteena on myös ruotsinkielisten palvelujen turvaaminen.

2025 talousarvio	2 662 000
2024 talousarvio	2 662 000
2023 tilinpäätös	1 662 000

37. Valtion korvaus hyvinvointialueille kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalihuoltolain (1301/2014) 12 a §:n mukaisesti hyvinvointialueille maksettaviin korvauksiin kustannuksista, jotka aiheutuvat kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksista.

Selvitysosa: Turvapaikkahakemuksia tuli Suomeen 4 559 kpl vuonna 2023 (sisältää uusintahakemukset) ja vuonna 2024 hakemuksia arvioidaan tulevan 5 350 kpl ja vuonna 2025 5 450 kpl. Turvapaikkapäätöksiä tehtiin vuonna 2023 yhteensä 3 586. Vuonna 2023 kielteisten päätösten osuus turvapaikkapäätöksistä oli 21 %. Osa kielteisen päätöksen saaneista ei poistu maasta, vaan jää oleskelemaan Suomeen laittomasti. Näille henkilöille voidaan antaa kunnissa kiireellistä sosiaalipalvelua sosiaalihuoltolain nojalla. Hyvinvointialueet voivat hakea tilapäisestä majoituksesta, ruoasta ja välttämättömistä lääkkeistä aiheutuneista kustannuksista korvausta Kansaneläkelaitokselta.

2025 talousarvio	2 000 000
2024 talousarvio	2 000 000
2023 tilinpäätös	1 378 863

39. Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) itsemurhien ehkäisyohjelman toimeenpanoon
- 2) lastensuojelun hybridimallin käynnistämiseen
- 3) matalan kynnyksen mielenterveysavun ja -palvelujen saatavuuden lisäämiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla toteutetaan itsemurhien ehkäisyohjelmaa, käynnistetään lastensuojelun hybridimalli ja lisätään matalan kynnyksen mielenterveysavun ja -palvelujen saatavuutta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lastensuojelun hybridimallin käynnistäminen	500
Matalan kynnyksen mielenterveysapu ja -palvelu	2 000
Yhteensä	2 500
2025 talousarvio	2 800 000
2024 talousarvio	300 000
2023 tilinpäätös	9 500 000

40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 40 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen myöntämiseen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan hallinnointiyksikön FinnHEMS Oy:n hallinnointi- ja lentotoiminnan menoihin

Määräraha maksetaan FinnHEMS Oy:lle valtionavustuksen ennakkoina menojen ajoittumisen perusteella.

Selvitysosa: Lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan hallinnoinnista vastaa FinnHEMS Oy. FinnHEMS Oy on verotusasemaltaan yleishyödyllinen, voittoa tavoittelematon, valtion omistama osakeyhtiö, joka vastaa suomalaisen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan tuottamisesta. Yhteistyöalueiden ensihoitokeskukset vastaavat terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaisesti alueellaan tarvittavan lääkäri- tai lääkintähelikopterin lääkinnällisestä toiminnasta.

Suurin menoerä toiminnassa on varsinainen lentotoiminta. Lisäksi ylläpidettävään palveluun kuuluvat lähialue tehtävissä käytettävät ja lentotoiminnan tilapäisesti sääolosuhteista tai teknisistä syistä korvaavat maayksiköt eli ambulanssit, helikoptereiden tarvitsemat tukikohdat ja niiden ylläpito sekä toiminnan hallinnointiin kuuluvat kulut.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäverokannan nosto 10 prosentista 14 prosenttiin	1 300
Tasomuutos	-8 400
Yhteensä	-7 100

2025 talousarvio	40 400 000
2024 talousarvio	47 500 000
2023 tilinpäätös	36 635 000

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 27 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain (1354/2014) mukaisen korvauksen maksamiseen turvakotipalvelua tuottaville toimijoille

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle turvakotitoiminnan koordinointi-, ohjaus-, ylläpitämis-, laadunvalvonta-, kehittämis-, koulutus-, arviointi- ja hallinnointitehtäviin sekä muihin kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain tarkoituksena on turvata valtakunnallisesti laadukkaat ja kokonaisvaltaiset turvakotipalvelut henkilöille, joihin kohdistuu lähisuhteessa väkivaltaa tai jotka elävät tällaisen väkivallan uhan alla. Turvakotitoiminnan valtakunnallinen yhteensovittaminen kuuluu Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle, joka valitsee turvakotipalvelun tuottajat.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 27 039 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 511 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Turvakotipalvelujen riittävän rahoituksen varmistaminen	1 000
Yhteensä	1 000

2025 talousarvio	27 550 000
2024 talousarvio	26 550 000
2023 tilinpäätös	25 150 000

61. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus sosiaali- ja terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 000 000 euroa.

Määrärahasta on varattu osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa:

1) enintään 10 000 000 euroa sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta tukevan tietopohjan sekä vaikuttavuusperusteisen ohjauksen vahvistamiseen (RRF pilari4)

2) enintään 20 000 000 euroa hoitotakuuta edistävien palvelumuotoiltujen digitaalisten innovaatioiden käyttöönottoon (RRF pilari4)

3) viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen, palkkaamiseen vuodessa sekä muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen ohjelman hallinnointia ja koordinoitua varten.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahasta 29 000 000 euroa kohdentuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistamisen ja kustannusvaikuttavuuden (pilari4) investointeihin. Investointien tavoitteena on nopeuttaa hoitoon pääsyä pysyvästi koko maassa uudistamalla toimintamalleja ja ottamalla käyttöön uusia digitaalisia palveluja sekä edistää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toteutumista. Tavoitteena on uudistaa palveluja kustannusvaikuttavasti ja ihmislähtöisesti.

Rahoitusta voidaan jakaa valtionavustuksina hyvinvointialueille, kunnille, kuntayhtymille, elinkeinoelämälle ja kolmannen sektorin toimijoille. Lisäksi sitä voidaan osoittaa sopimuksella käytettäväksi julkisen sektorin laitoksille ohjelmaa tukeviin toimenpiteisiin ja sen kansalliseen koordinointiin sekä hallinnointiin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 29 000 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-13 000
Yhteensä	-13 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	30 000 000
2024 II lisätalousarvio	106 000 000
2024 talousarvio	43 000 000
2023 tilinpäätös	149 786 000

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaisen valtionavustuksen maksamiseen sosiaalialan osaamiskeskuksille.

Selvitysosa: Alueelliset osaamiskeskukset ovat Etelä-Suomen, Häme-Satakunnan, Itä-Suomen, Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen, Pohjanmaan, Pohjois-Suomen ja Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukset. Lisäksi erityisesti ruotsinkielisten alueiden tarpeista lähtien on muodostettu Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, jonka toimialue käsittää koko maan. Kullekin osaamiskeskukselle kohdentuvan valtionavustuksen perusteet on määriteltty valtioneuvoston asetuksessa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1411/2001). Hallituksen päätöksen mukaisesti osaamiskeskuksien määrää vähennetään.

Toiminnan tavoitteena on laadukkaiden sosiaalipalvelujen turvaaminen alueellisesti yhteistyössä hyvinvointialueiden, kuntien sekä järjestetyn tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminnan kanssa.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määräaikaisen rahoituksen päätyminen	-200
Osaamiskeskusten määrän vähentäminen (Lisätoimet 2024)	-1 000
Yhteensä	-1 200

2025 talousarvio	1 250 000
2024 talousarvio	2 450 000
2023 tilinpäätös	3 500 000

64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sovittelun järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi
- 2) enintään 70 000 euroa sovittelutoiminnan kehittämisestä ja järjestämisestä Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin toimintamenoihin
- 3) rikos- ja riita-asioiden sovittelun tietojärjestelmän kehittämiseen ja ylläpitoon liittyvien menojen maksamiseen sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle sovittelun tietojärjestelmän ylläpito- ja kehitystehtäviin.

Selvitysosa: Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005, 7 §) mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on velvollinen järjestämään sovittelutoiminnan siten, että palvelua on saatavissa asianmukaisesti toteutettuna koko maassa.

Valtion korvauksen arvioidaan kattavan sovittelutoimintaan osallistuvan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvat sekä muut toiminnan kannalta tarpeelliset menot. Korvauksen yhteismäärä maksetaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) käytettäväksi THL:n kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palvelun tuottajalle sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (267/2006) mukaisesti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos maksaa korvauksen enakkona palveluntuottajille ja huolehtii korvauksen käytön valvonnasta.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 6 950 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 150 000 euroa.

2025 talousarvio	7 100 000
2024 talousarvio	7 100 000
2023 tilinpäätös	7 100 000

70. Terveiden ja toimintakyvyn edistäminen

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat terveysvalvonnan, tartuntatautien valvonnan, rokotteiden hankinnan ja pandemiavarautumisen erityismenoista, terveyden edistämisen menoista, työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen menoista sekä UKK-instituutin valtionavustuksesta. Terveiden ja toimintakyvyn edistämistä ja terveysvalvontaa toteutetaan osin myös momenttien 33.02.03, 33.02.05, 33.03.04 ja 33.03.50 määrärahoilla. Kunnat ovat keskeisiä terveysvalvonnasta vastaavia toimijoita.

Terveiden ja toimintakyvyn edistämisen toimenpiteet

Terveyttä edistetään ja kansantauteja vähennetään yhteiskuntapolitiikan eri keinoin. Ihmisten omatoimisuutta terveytensä ja hyvinvointinsa ylläpitäjinä ja edistäjinä tuetaan huolehtimalla, että ympäristö ja olosuhteet tukevat terveellisiä valintoja. Kansainvälinen toiminta vaikuttaa yhä enemmän ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin sekä elämäntapoihin ja terveystottumuksiin.

Terveysvalvonta (momentti 33.70.21) keskittyy erityisesti talousveden laadun valvonnan tehostamiseen, ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmien kehittämiseen sekä EU:n kemikaali-, kosmetiikka-, geeniteknikka-, tupakka- ja säteilylainsäädännön toimeenpanoon ja rakennusten kosteus- ja homevaurioiden selvittämisen kehittämiseen.

Tavoitteet:

- elinympäristöstä ihmisille aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisy ja poistaminen
- turvata säädösten edellyttämien ympäristön terveydellisten laatuvaatimusten toteutuminen, valvontamenettelyjen toimivuus, ajanmukaisuus, tuloksellisuus sekä valvonnan johdon tehokkuus
- vähentää talousvesistä aiheutuvia epidemioita
- ehkäistä geeni-, bio- ja nanoteknologiaan liittyviä terveyshaittoja.

Rokotteiden hankinnan ja tartuntatautien valvonnan (momentit 33.70.20 ja 33.70.22) tavoitteena on ylläpitää tartuntatautien torjuntaa palvelevia valtakunnallisia epidemiologisia seurantajärjestelmiä sekä ohjata ja tukea tartuntatautien torjuntatyötä hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä ja hyvinvointialueilla.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) tutkii tartuntatauteja, seuraa ja selvittää tartuntatautien ilmaantumista ja esiintymistä, kehittää niiden diagnostiikkaa, seuranta- ja torjuntaa sekä tiedottaa niistä ja antaa väestölle ohjeita tartunnan välttämiseksi ja leviämisen ehkäisemiseksi. THL huolehtii osaltaan rokotahuollosta, rokotteiden vaikutusten seuraamisesta sekä yhteistyössä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen kanssa rokotteiden ja rokotusten haittavaikutusten selvittämisestä.

Tavoitteet:

- rokotuksin ehkäistävien tautien matala esiintyvyys ja hyvä rokotuskattavuus (esimerkkeinä hinkuyskän ilmaantuvuus ja yli 65-vuotiaiden influenssarokotuskattavuus)

— tartuntatautien leviämisen ehkäisy ja epidemioiden selvittäminen (esimerkkinä kampylobakteerilöydösten ilmaantuvuus, epidemioiden epäilyilmoitusten lukumäärä)

— Suomen kansainvälisesti verrattuna hyvän tartuntatautilanteen säilyttäminen (esimerkkinä tuberkuloosin ja MRSA-löydösten ilmaantuvuus sekä hoitoon liittyvien infektioiden ilmaantuvuus)

— HIV- ja hepatiitti C-infektion ja muiden veri- tai sukupuoliteitse leviävien tartuntojen leviämisen ehkäisy (esimerkkinä HIV- ja hepatiitti C-tapausten ilmaantuvuus), klamydiatapausten ilmaantuvuus ja kansallisten strategioiden päivitykset

— pandemiavalmiuden ja alueellisen epidemiologisen toiminnan kehittäminen (esimerkkinä kansallisen pandemian varautumissuunnitelmien päivitys)

— Suomen aktiivinen osallistuminen Euroopassa, lähialueilla ja globaalisti tartuntatautiuhkien torjuntaan, leviämisen ehkäisyyn, seurantajärjestelmien kehittämiseen sekä terveysturvallisuuden edistämiseen.

THL toimii myös Euroopan unionin tartuntatautien epidemiologisesta seurannasta ja tartuntatautien ilmoittamisesta vastaavana toimivaltaisena elimenä.

Terveyden edistämisen (momentti 33.70.50) käyttötarkoituksena on terveyden edistäminen sekä päihteiden käytön ja tupakoinnin ehkäisy ja vähentäminen. Määrärahalla tuetaan kunnissa toteutettavaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa sekä toimintaa, jota kunnat, hyvinvointialueet ja järjestöt toteuttavat yhdessä. Toiminnan tulee kohdentua lisäämään väestön kriisinkestävyyttä sekä vähentämään eriarvoisuutta hyvinvoinnissa ja terveydessä. Toiminnassa tulee huomioida ihmisen ja ympäristön hyvinvoinnin riippuvuus toisistaan. Toiminnan tulee tukea Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 -valtioneuvoston periaatepäätöksen toimeenpanoa ja siinä tulee huomioida hyvät väestösuhteet ja väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen parantaminen.

Sisällölliset painopisteet vuodelle 2025 ovat seuraavat:

1. Hyvinvointijohtamisen ja koordinaation vahvistaminen kehittämällä kuntien, alueellisten toimijoiden ja järjestöjen yhdyspinnalla olevia johtamis-, neuvottelu- ja yhteistyökäytäntöjä tai kehittämällä kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisen koordinaatiota.
2. Ehkäisevän päihdetyön sisältöjen, menetelmien ja/tai työn arvioinnin kehittäminen kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyössä työn laadun vahvistamiseksi sekä haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien yhdenvertaisuuden edistämiseksi.
3. Huumevalistustyön sisältöjen ja menetelmien kehittäminen ja tehostaminen lähiyhteisöjä aktiivisella. Painotuksena haavoittuvassa asemassa olevien nuorten, heidän vanhempiansa ja heitä kohtaavien toimijoiden valmiuksien parantaminen.
4. Nuorten katuväkivallan ehkäisy, turvallisuuden edistäminen ja nuoriin kohdentuva erityinen huolenpito.
5. Iäkkäiden toimintakyvyn ja kotona pärjäämisen tukeminen sekä omaishoitajien hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja terveyden edistäminen.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen (momentti 33.70.51) määrärahaa käytetään työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Työterveyslaitos (TTL) käyttää varoja oman ja yliopistojen koulutuksen kehittämiseen sekä maksaa korvausta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työnantajan ylläpitämille työterveyshuoltoasemille.

Tavoitteet:

— varmistaa, että työterveyshuollossa päätoimisesti työskentelevät lääkärit ovat työterveyshuollon erikoislääkäreitä kuten valtioneuvoston asetuksessa hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta (708/2013) säädetään

— turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva uusien työterveyslääkärien koulutuksen määrällinen tarve

— nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen tunnusluvut 2023—2025

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Terveysvalvonta			
Vesivälitteiset epidemiat			
— epidemioiden lukumäärä	3	2	2
— sairastuneet henkilöt	152	100	100
Tartuntatautien torjunta ja rokotteiden hankinta			
Influenssarokotusten kattavuus yli 65-vuotiailla, %	61	65	65
Hinkuyskätapaukset, lkm	120	400	400
Kampylobakteerilöydökset, lkm	2 586	3 000	3 000
Epidemioiden epäilyilmoitukset	99	100	100
Tuberkuloositapaukset, lkm	178	200	200
MRSA/resistentit stafylokokkilöydökset, lkm	76	65	65
HIV ilmoitetut tapaukset, lkm	283	200	200
Hepatiitti C-virustartunnat, lkm	1 124	1 200	1 200
Hepatiitti B-virustartunnat, lkm	508	400	400
Tippuritartunnat, lkm	1 329	1 000	1 000
Kuppatartunnat, lkm	457	400	400
Klamydiatartunnat, lkm	17 534	17 000	17 000
Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus			
Työterveyshuollon erikoislääkäritutkintojen lukumäärä	45	45	45

20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 40 710 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tartuntalain (1227/2016) 44 §:n—48 §:n perusteella maksutta toimitettavien rokotustilaisuuksissa tarvittavien rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta ja käytön ohjeistamisesta molemmilla kotimaisilla kielillä, kansallisen rokoteohjelman rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämisestä sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämisestä, velvoitevarastoinnista, rokotejakelujärjestelmän kehittämisestä, hankinnasta ja ylläpidosta sekä muiden yleisen rokotusohjelman toteuttamisesta ja harvinaisten rokotteiden ja vasta-aineiden hankkimisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen
- 2) Suomen lääkevahinkokorvausosuuskunnan jäsenmaksuun
- 3) rokotteiden hankintapäätösprosessista, hankkimisesta, edelleen toimittamisesta ja välitystoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) rokotuksilla estettävien vakavien epidemioiden ja pandemioiden rokotteiden kustannuksiin
- 5) enintään neljää henkilötyövuotta vuosittain vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen kansalliseen rokotusohjelmaan otettavien rokotteiden arviointityöhön, rokotteiden hankintaan, rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämiseksi sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämiseksi
- 6) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuosittain määrittämien riskialueiden väestön TBE-rokotuksiin
- 7) covid-19-rokotteiden vastikkeettomaan luovutukseen sekä rokotteiden luovuttamisesta, myynnistä ja hävittämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy influenssapandemiarokotteen vuosivarausmaksu sekä muu varautuminen rokotuksilla estettäviin vakaviin epidemioihin. Rokotusohjelman arviointi, kilpailutus ja hankintojen toteutus ovat huomattavasti vaikeutuneet ja monimutkaistuneet uusien rokotteiden, rokoteputan ja muuttuneen maailmantilanteen vuoksi. Rokotteiden varastointiin, jakeluun ja välitystoimintaan on arvioitu käytettävän 1 400 000 euroa.

TBE-rokotusohjelmassa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos määrittää vuosittain ne maantieteelliset alueet, joilla rokotuksia tulee toteuttaa osana kansallista rokotusohjelmaa.

Rokotteiden välitystoiminnan aiheuttamat muut menot on budjetoitu momentille 33.03.04. Tulot rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

Käyttämättä jäävät rokotteet pyritään ensisijaisesti ohjaamaan muille EU-maille, myymään tai lahjoittamaan kolmansiin maihin COVAX-rokoteyhteistyömekanismin kautta tai kahdenvälisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pneumokokkirokotusten laajennus riskiryhmille 1 ja 2	-1 530
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-200
Yhteensä	-1 730

2025 talousarvio	40 710 000
2024 talousarvio	42 440 000
2023 tilinpäätös	178 140 000

21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 430 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) terveydensuojelulain (763/1994), geenitekniiikkalain (377/1995), kemikaalilain (599/2013), säteilylain (859/2018), tupakkalain (549/2016) ja kosmeettisista valmisteista annetun lain (492/2013) edellyttämästä terveysvalvonnasta, terveysvalvontatutkimuksesta ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) bio- ja nanoteknologian riskinhallintaan liittyvästä koulutuksesta ja tutkimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 210 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 220 000 euroa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-30
Yhteensä	-30
2025 talousarvio	430 000
2024 talousarvio	460 000
2023 tilinpäätös	460 000

22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntatautilain (1227/2016) edellyttämän ehkäisyn ja valistustoiminnan, yllättävien epidemioiden selvittämisen ja seurannan sekä näiden edellyttämän kansainvälisen yhteistyön aiheuttamien menojen maksamiseen

2) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen

3) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuosittain ja sosi-aali- ja terveystieteiden tutkimuslaitoksille aiheutuvien muiden toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 92 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 368 000 euroa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

2025 talousarvio	460 000
2024 talousarvio	460 000
2023 tilinpäätös	460 000

50. Terveysten edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveyden edistämisen määrärahasta annetun lain (333/2009) 1 §:n mukaisesti menojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää valtionavustuksia järjestöille, säätiöille, hyvinvointialueille, kunnille ja muille toimijoille. Määrärahasta voidaan myös tehdä sopimuksia valtionhallinnon laitosten kanssa terveyden edistämisen hankkeista. Määrärahaa saa käyttää myös määrärahan hallinnointiin liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Terveysten edistämisen määrärahan jakautuminen painopistealueisiin (1 000 euroa/vuosi)

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvointijohtamisen ja koordinaation kehittäminen	675	552	980
Tupakan, alkoholin, huumeiden ja muiden päihteiden käytön ja niistä aiheutuvia haittojen ehkäisy ja väheneminen	415	691	800
Positiivisen mielenterveyden edistämisen menetelmien käytön vahvistaminen, itsemurhien ehkäisyn tuki sekä yksinäisyyden ehkäisy	430	-	-
Luontolähtöisten menetelmien käyttöönotto	260	542	-
Nuoriin kohdistuva erityinen huolenpito	-	3 220	2 500
Kuntien terveyden edistämisen määräraha ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukemiseen (investointiohjelma)	-	6 500	6 500
Huumevalistustyö	-	-	500
Rahoitettujen hankkeiden hallinnointi	20	20	20
Yhteensä	1 800	11 525	11 300

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 11 280 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 20 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Huumevalistustyö	500
Nuoriin kohdistuva erityinen huolenpito	-725
Yhteensä	-225

2025 talousarvio	11 300 000
2024 talousarvio	11 525 000
2023 tilinpäätös	1 800 000

51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 a §:n mukaiseen työterveyshuollon erikoislääkäriin koulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitokselle maksetaan valtion varoista korvausta työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkäreiden koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Työterveyslaitos voi maksaa korvausta yliopistoille, yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työterveyshuoltolain tarkoittamille palvelujen tuottajille (työntantajan ylläpitämät terveysasemat). Työterveyslaitos voi käyttää määrärahaa itse antamansa työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin.

Erikoislääkärikoulutuksen ja määrärahan tavoitteena on turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva koulutuksen määrällinen tarve ja nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Työterveyshuollon erikoislääkäreiden osaamiselle osuu jatkuvasti entistä suurempia työterveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisen vaatimuksia muuttuvassa työelämässä. Koulutettujen lääkäreiden tarve ei ole vähenemässä lähivuosina. Määräraha on mitoitettu niin, että yhden erikoislääkäriin pätevyyteen johtavan koulutuksen korvauksen suuruus on 64 700 euroa. Pätevyyden saaneiden erikoislääkärien määrä oli 29 vuonna 2023 (50 vuonna 2022, 48 vuonna 2021 ja 53 vuonna 2020).

2025 talousarvio	2 900 000
2024 talousarvio	2 900 000
2023 tilinpäätös	2 900 000

52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 918 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen myöntämiseen Urho Kekkosen kuntoinstituuttisäätiön ylläpitämälle UKK-instituutille (laki valtionavusta Urho Kekkosen kuntoinstituuttisäätiölle 1284/2010, 2 §).

Määräraha budjetoidaan myöntöpäätösperusteisena.

Selvitysosa: Avustus on tarkoitettu UKK-instituutin toimintaan, jonka tarkoituksena on yksilön ja väestön terveyden, toimintakyvyn ja omatoimisen terveydenhoidon sekä terveyttä edistävän liikunnan edistäminen, kehittäminen ja tutkimus.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-10
Yhteensä	-10

2025 talousarvio	918 000
2024 talousarvio	928 000
2023 tilinpäätös	928 000

54. Valtionavustukset ruoka-aputoiminnan tukeen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtionavustuksen maksamiseen ruoka-aputoimintaan
- 2) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän, myös virkaan nimitettyjen, palkkaamiseen vuodessa valmistelu-, toimeenpano- ja hallinnointitehtäviin.

Selvitysosa: Toiminnan tarkoitus on vakinaistaa ruoka-avun järjestäminen.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 2 900 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ruoka-apujärjestöjen tuki, toiminnan vakinaistaminen (siirto momentilta 33.03.63) (HO 2023)	3 000
Yhteensä	3 000

2025 talousarvio	3 000 000

80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

Selvitysosa: Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen tarkoituksena on tukea maatalousyrittäjien sosiaaliturvan toteutumista, työssä jaksamista ja työurien pidentymistä. Turkistuottajien lomituspalvelujen ja poronhoitajien sijaisavun tarkoituksena on tukea turkistuottajien ja poronhoitajien työssä jaksamista ja työurien pidentymistä. Maatalousyrittäjät ja turkistuottajat voivat valita joko kunnan paikallisyksikön järjestämät lomituspalvelut tai itse järjestetyt lomituspalvelut. Poronhoitajien sijaisapu on itse järjestetty lomituspalvelu.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset korvataan valtion varoista kustannusperusteisesti. Päätoimisilla maatalousyrittäjillä on oikeus 26 ilmaiseen vuosilomapäivään. Sijaisapua annetaan pääsääntöisesti muillekin kuin päätoimisille maatalousyrittäjille, jotka ovat sairauden tai muun laissa säädetyn tilapäisen syyn vuoksi estyneitä hoitamaasta maatalousyrityksen päivittäin välttämättömiä kotieläinten hoitotöitä. Sijaisapua myönnetään vain tietyin edellytyksin ja siitä peritään palvelumaksu. Päätoimisille maatalousyrittäjille voidaan lisäksi myöntää tuettua ja täysin maksullista lomittaja-apua. Muille kuin päätoimisille maatalousyrittäjille voidaan myöntää vain täysin maksullista lomittaja-apua.

Turkistuottajien lomituspalveluista (vuosiloma ja lisävapaa) aiheutuvat kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Korvattavien palvelujen enimmäismäärät vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Poronhoitajilla on mahdollisuus hankkia itselleen työkyvyttömyyden perusteella sijaisapua, jonka kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Korvattavan palvelun enimmäismäärä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Lomituspalvelujen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Vastuu lomituspalvelujen paikallishallinnon järjestämisestä on Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella (Mela). Käytännössä lomituspalvelujen järjestämisestä vastaavina paikallisyksikköinä toimivat kunnat Melan kanssa tekemiensä toimeksiantosopimusten perusteella. Melalle ja paikallisyksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus lomituspalvelujen hallintokustannuksiin. Paikallisyksikköjen yhdistämisestä johtuen yksikköjen määrä vähenee yhteentoista vuoden 2025 alussa. Yhdistäminen säästää kustannuksia pitkällä aikavälillä, parantaa toiminnan laatua ja vähentää henkilöriskejä.

Toiminnan laajuus

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Maatalousyrittäjät			
1. Vuosilomatoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	11 595	10 899	10 245
Lomituspäivien lukumäärä	293 473	275 865	259 313
Lomituspäiviä/käyttäjä	25,31	25,31	25,31
Lomitustuntien lukumäärä	1 923 858	1 808 427	1 699 821
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,56	6,56	6,56
2. Sijaisaputoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	3 560	3 363	3 162
Lomituspäivien lukumäärä	160 897	152 012	142 891
Lomituspäiviä/käyttäjä	45,20	45,20	45,20
Lomitustuntien lukumäärä	1 135 644	1 072 932	1 008 556
Lomituspäivän keskim. kesto tunteina	7,06	7,06	7,06
3. Tuettu maksullinen lomittaja-apu			
Palvelujen käyttäjät	5 751	5 406	5 082
Lomituspäivät	51 996	48 877	45 891
Lomituspäiviä/käyttäjä	9,04	9,04	9,04
Lomitustunnit	347 938	327 062	307 438
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,69	6,69	6,69

Toiminnan laajuus

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Turkistuottajat			
1. Vuosiloma			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	235	228	221
Lomituspäivät	4 156	4 103	3 980
Lomituspäiviä/käyttäjä	17,69	18,00	18,00
Lomitustunnit	30 320	29 910	29 012
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	7,30	7,30	7,30
2. Lisävapaa			
Palvelujen käyttäjät	161	156	151
Lomitustunnit	18 258	18 236	17 736
Lomitustunteja/käyttäjä	113	117	117
Poronhoitajien sijaisapu			
Sijaisavun myöntämispäätöksiä	263	280	290
Lomitustunnit	21 321	22 037	23 299
Lomitustunteja/päätös	81	79	80
Käyttäjiä	178	190	200
Lomitustunteja/käyttäjä	120	116	117

40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 115 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 35 §:ssä tarkoitettuihin lomituspalvelujen käyttökustannuksiin lain 37 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen
- 2) enintään 420 000 euroa maatalouslomittajien oppisopimuskoulutuksesta ja uusien maatalouslomittajien perehdyttämisestä paikallisyksiköille aiheutuneiden nettokustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitus perustuu vuoden 2023 kustannuksia kuvaaviin alustaviin toteutumatietoihin ja niiden perusteella tehtyihin arvioihin toiminnan laajuuden ja kustannusten kehityksestä vuosina 2024 ja 2025. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lomittajapulan aiheuttama tarve oppisopimuskoulutuksen lisäämiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistusten huomioiminen	7 450
Tasomuutos	-3 850
Yhteensä	3 600
2025 talousarvio	115 600 000
2024 talousarvio	112 000 000
2023 tilinpäätös	106 796 191

41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää turkistuottajien lomituspalvelulain (1264/2009) 25 §:n mukaiseen turkistuottajien lomituspalvelujen käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen lomituksen paikallisyksiköille.

Selvitysosa: Turkistuottajille järjestetään maksutonta vuosilomaa ja maksullista lisävapaata tarkoitukseen varatun määrärahan rajoissa. Lomituspalvelujen enimmäismäärät vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-400
Yhteensä	-400

2025 talousarvio	1 300 000
2024 talousarvio	1 700 000
2023 tilinpäätös	1 900 000

42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) 16 §:n mukaiseen sijaisavun kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Poronhoitajille järjestetään sijaisapua työkyvyttömyyden aikana enintään 200 tuntia ja 90 päivää kalenterivuoden aikana tarkoitukseen varatun määrärahan rajoissa. Lomituspalvelujen enimmäismäärä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	50
Yhteensä	50

2025 talousarvio	500 000
2024 talousarvio	450 000
2023 tilinpäätös	450 000

50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 15 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 31 ja 32 §:n nojalla Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille lomituspalvelujen hallinnon järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

2) enintään 94 000 euroa lain 12 §:n 3 momentin mukaisen harkinnanvaraisen lisäkorvauksen maksamiseen paikallisyksiköille

3) turkistuottajien lomituspalveluista annetun lain (1264/2009) 24 §:n ja poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) nojalla palvelujen hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän kuntien lomituspalvelujen kustannuksiin 13 521 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien lomituspalveluista kunnille aiheutuvat kustannukset sekä eräille kunnille maksettava harkinnanvarainen lisäkorvaus. Maataloustuottajien eläkelaitokselle lomituspalvelujen hallinnosta aiheutuviin kustannuksiin arvioidaan käytettävän 1 619 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien ja poronhoitajien lomituspalvelujen hallinnosta eläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Turkistuottajien jaksamista tukevan määräaikaisen hankkeen päättyminen	-20
Yhteensä	-20
2025 talousarvio	15 140 000
2024 talousarvio	15 160 000
2023 tilinpäätös	17 140 000

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään harkinnanvaraisina avustuksina yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille niiden hakemusten perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) käsittelee avustushakemukset, laatii avustusehdotuksen ja hallinnoi avustusten maksamista, valvoo niiden käyttöä ja suorittaa avustetun toiminnan tuloksellisuusseuranta. Avustuksista päättää sosiaali- ja terveysministeriö pääsääntöisesti kerran vuodessa.

Terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettua määrärahaa on tarkoitus käyttää vuonna 2025 yhteensä 304,088 milj. euroa. Määrärahasta 25,788 milj. euroa on aiemmilta vuosilta käyttämättä jäänyttä, Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa, joka on käytettävä arpalaislain siirtymäsäännöksen nojalla 31.12.2026 mennessä.

Vuonna 2024 avustuksia myönnettiin yhteensä 383,6 milj. euroa.

50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 304 088 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun lain (284/2023) 3 §:n 1 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

*Selvitysosa:**Avustetun toiminnan strategiset tavoitteet*

— vähentää eriarvoisuutta ja lisätä yhdenvertaisuutta sekä osallisuutta elämäntilanne ja tausta huomioiden

— vahvistaa ihmisten voimavaroja ja auttaa pitämään huolta itsestä, toisista ja ympäristöstä

— tunnistaa kohtaavan työn merkityksen järjestölähtöisessä työssä ja tukea sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaedellytyksiä.

Avustuskokonaisuudet

1) Järjestöjen toimintaedellytysten vahvistaminen

Avustuskokonaisuus sisältää järjestöjen ohjaavia ja vaikuttamiseen liittyviä toimintoja kuten viestintä ja vaikuttamistoiminta, edunvalvonta, kehittämistoiminta, arviointi ja tutkimus ja jäsenjärjestöjen tukeminen.

2) Terveyden edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen

Avustuskokonaisuus sisältää terveyttä, työ- ja toimintakykyä ja ihmisten itsenäistä elämäntilannetta edistävää toimintaa. Toimintaa suunniteltaessa on tärkeä ottaa huomioon ihmiset, joiden on vaikea saada tukea toimintakykynsä vajeisiin tai jotka eivät osaa itse ohjautua avun piiriin.

Avustuskokonaisuuteen kuuluu Paikka auki II -osatyökykyisten ja nuorten työllistymisen avustushjelma, jonka tavoitteena on edistää työelämävalmiuksia ja työllistymistä.

3) Osallisuuden, toimijuuden ja arjenhallinnan tukeminen

Avustuskokonaisuus sisältää ihmisten kohtaamisen ja osallisuuden mahdollistamista sekä sosiaalisten taitojen vahvistamista.

Avustuskokonaisuus sisältää erityisryhmien asumismahdollisuuksien ja -valmiuksien parantamista sekä asunnottomuuden poistamista. Erityisryhmät määritellään Avustusoppaassa.

4) Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen

Avustuskokonaisuus sisältää toimintaa, jolla autetaan ihmisiä erilaisissa kriisitilanteissa ja ehkäistään arjen turvallisuutta uhkaavia ongelmia. Avustuskokonaisuuteen sisältyy myös vapaaehtoinen pelastuspalvelu ja siihen liittyvä vapaaehtoisten koulutus.

Määrärahaa käytetään arviolta 6 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Avustustoiminnan avustuskokonaisuuksien toteutunut/arvio 2023—2025 (milj. euroa)

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Järjestöjen toimintaedellytysten vahvistaminen	97	96	85
Terveysten edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen	114	105	83
Osallisuuden, toimijuuden ja arjenhallinnan tukeminen	122	136	99
Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen	41	47	37
Yhteensä	374	384	304

Avustusmäärärahan käyttö avustuslajeittain toteutunut/arvio vuosina 2023—2025 (milj. euroa)

	2023 toteutunut	2024 arvio	2025 arvio
Yleisavustukset	66	68	63
Kohdennetut toiminta-avustukset	220	237	220
Investointiavustukset	9	7	1
Hankeavustukset	79	72	20
Yhteensä	374	384	304

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Mielenterveyden matalan kynnyksen chat-palvelu	500
Säästön aikaistus (Lisätoimet 2024)	-25 000
Valtionavustusten tason leikkaus (HO 2023)	-25 000
Voittovaroista purettava osuus 2024	-25 788
Voittovaroista purettava osuus 2025	25 788
Valtionavustussäästö (Lisätoimet 2024)	-30 000
Yhteensä	-79 500

2025 talousarvio	304 088 000
2024 talousarvio	383 588 000
2023 tilinpäätös	373 597 053

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Ympäristöministeriö rakentaa kestävää elinympäristöä ja vihreää kasvua. Toiminnan strategiset painopisteet ovat: 1) Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen, 2) Vihreä siirtymä on kasvun perusta, 3) Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa ja 4) Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään. Hallinnonala tekee läheistä yhteistyötä muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien kanssa.

Ilmastomuutoksen hillintä, sen vaikutukset ja luonnonvarojen rajallisuus muuttavat tuotanto- ja kulutusrakenteita. Lähtökohtana on luonnonvarojen säästäminen ja niiden hyödyntäminen materiaali- ja energiatehokkaasti. Pyrkimyksenä on materiaalien suljettu kierto, joka vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja jätettä eikä vaaranna luonnon ekosysteemipalveluja. Tarvitaan rakenteellisia muutoksia, ohjauskeinoja sekä kokeiluja, joilla edistetään vähähiilistä kierto- ja biotaloutta sekä puhtaita ratkaisuja. Kansallisen tason ratkaisut palvelevat myös viennin edistämistä.

Ilmastomuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen vuosiin 2030—2050 ulottuvien ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia. Suomi vaikuttaa siihen, että Pariisin sopimuksen toimeenpano ja muu ilmastoyhteistyö etenevät sovitulla tavalla sekä EU:ssa että YK:n ilmastopöytäkirjan puitteissa. Suomi osallistuu aktiivisesti EU:n vuoteen 2030 ulottuvan ilmastotavoitteiden toimeenpanoon. Suomi tukee EU-komission suositusta asettaa päästöt ja poistumat kattava 90 prosentin nettopäästövähennystavoite vuodelle 2040, millä varmistetaan 1,5 asteen tavoitteen mukaiset päästövähennykset. Kansallisella ilmastolailla varmistetaan kansallisesti riittävän kunnianhimoiset tavoitteet ja ilmastopolitiikan ennakoitavuus. Vuoteen 2035 ulottuvalla keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmalla edistetään päästövähennystoimien toteuttamista kustannustehokkaasti ja oikeudenmukaisesti.

Kunnianhimoisilla ilmastotavoitteilla luodaan uudenlaista kasvua ja markkinoita vähähiilisille teknologioille ja ratkaisuille. Ilmastotavoitteiden toteutumista edistetään konkreettisin toimin ja vaikuttavalla ilmastopolitiikalla niin kansallisesti, EU-tasolla kuin kansainvälisiin sopimuksiin liittyen. Yhtenä ilmastopolitiikan painopisteenä on päästöjä vähentävien ja hiiltä talteen ottavien ratkaisujen kiihtyvä kehitys teollisuudessa ja energiantuotannossa. Kehittämällä Suomesta puhtaan energian edelläkävijää vauhditetaan investointipolitiikan lisäksi yhteiskunnan päästöjen vähentämistä. Kansallisen energia- ja ilmastopolitiikan tavoitteita toteutetaan vähentämällä päästöjä sekä lisäämällä puhtaan energian tuotantoa ja käyttöä. Luontaisten hiilinielujen lisäksi edistetään teknisten nielujen hyödyntämistä. Energiaomavaraisuudella ja -huoltovarmuudella on aiempaa suurempi merkitys, mikä edellyttää panostusta maa- ja merituulivoimaan sekä aurinkoenergiaan.

Kansallisen ilmasto- ja energiapolitiikan tavoitteita toteutetaan vähentämällä rakennuksista ja asumisesta sekä liikenteestä aiheutuvaa energian käyttöä ja päästöjä sekä lisäämällä uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä. Suunnataan rakentamista nykyisen yhdyskuntarakenteen osaksi tai sen läheisyyteen hyödyntäen olemassa olevaa infrastruktuuria. Energian omavaraisuudella ja huoltovarmuudella on aiempaa suurempi merkitys, mikä edellyttää panostusta maa- ja merituuli-voimaan sekä aurinkoenergiaan. Yhdyskunnissa, erityisesti kaupunkiseuduilla, maankäyttöä, asumista ja palveluja yhteensovitetaan siten, että eri toimintojen saavutettavuus paranee ja kestävien liikennemuotojen käyttö lisääntyy.

Suurissa kasvukeskuksissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla, asuntojen riittävä tarjonta hillitsee vuokra- ja hintatason nousua. Kohtuullisilla asumiskustannuksilla on keskeinen merkitys elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä alueiden ja kansalaisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Valtion ja suurten kaupunkiseutujen kumppanuutta jatketaan kaupunkikehityksessä maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksin.

Ympäristöministeriö jatkaa toimia rakennuskannan energiatehokkuuden parantamiseksi ja rakennuskannan elinkaarien hiilidioksidipäästöjen pienentämiseksi. Keskeiset toimet liittyvät rakennusten energiatehokkuusdirektiivin muutoksen toimeenpanoon sekä rakentamislain sisältämän uuden rakennuksen hiilijalanjäljen raja-arvo-ohjauksen toteuttamiseen. Rakentamisen kiertotaloutta tuetaan ottamalla käyttöön rakentamislain edellyttämä purkumateriaali- ja rakennusjätteselvitys sekä uusi purkumateriaali- ja rakennusjätetietojärjestelmä.

Yhden luukun mallissa, jota kohti edetään, asiointi ja lupien haku tapahtuu keskitetysti ja digitaalisesti yhden, toimivan ja käyttäjälähtöisen lupamenettelyn kautta. Ympäristölupakäsittely (lupa-, valvonta- ja ohjaustehtävät) kootaan juridisesti yhtenä viranomaisena toimivaan valtakunnalliseen kokonaisuuteen. Säädetään laki lupamenettelyistä. Investointien vaatimille kaavoitus-, rakennus-, ympäristö- ja vesilupamenettelyille sekä niitä koskevien valitusten käsittelylle määritetään tavoiteltavat käsittelyajat. Viranomaisten keskinäisiä valitusoikeuksia rajoitetaan. Selkiytetään ja yhteensovitetaan YVA-menettelyä ja lupakäsittelyä.

Arvioidaan varovaisuusperiaatetta sekä sen tulkinnan vaikutuksia lupamääräyksiin ja lupien hyväksymiseen. Tarkastellaan mahdollisuutta palauttaa lupamääräysten tarkistamismenettely osaksi lupamenettelyä. Selkeytetään lainsäädäntöä siten, että ympäristölupaharkinnassa voidaan rajautusti huomioida elinkeinonharjoittajan vapaaehtoiset kompensatiotoimet. Edistetään teollisuuspuistojen perustamista kevennetyllä lupamenettelyllä tinkimättä ympäristövaikutuksista. Selvitetään mahdollisuus teollisuuspuistokohtaisiin ympäristövaikutuskiintiöihin ja ennakkoluvitukseen.

Huolehditaan kansalaisten osallistumismahdollisuuksista ja oikeusturvasta. Huolehditaan ympäristövahinkorahastoa koskevan lainsäädännön toimeenpanosta. Toimeenpannaan valtakunnallista pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintastrategiaa ja edistetään etenkin maamassojen kiertotaloutta ja kestävä kunnostamista. Toteutetaan kansallista ilmansuojeluohjelmaa 2030. Huolehditaan EU:n teollisuuspäästödirektiivin ja teollisuuspäästöportaaliasetuksen toimeenpanosta.

Luonnon monimuotoisuuden, vesien- ja merensuojelun, luonnonvarojen kestävä käytön ja luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksien sekä maisemanhoidon huomioonottamista päätöksenteossa edistetään laaja-alaisella yhteistyöllä niin kansallisesti, EU:n tasolla kuin globaalistikin.

Pinta- ja pohjavesien, haavoittuvan Saaristomeren sekä muun Itämeren hyvän tilan saavuttaminen ja ylläpito edellyttävät erityisesti näihin ympäristöihin kohdistuvien paineiden vähentämistä, ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormituksen vähentämistä, näistä aiheutuvien riskien hallintaa sekä vesi- ja meriluonnon monimuotoisuuden suojelua. Vesien ja meren tilan parantamisen ohjelmalla (Ahti) vahvistetaan vuosille 2022—2027 päivitettyjen vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimeenpanoa ja edistetään ravinteiden kierrätystä sekä Saaristomeren tilan parantamista. Erityisesti toimia kohdennetaan Saaristomeren pilottialueille. Vaikuttavimpien toimien käyttöönottoa laajennetaan mm. maa- ja metsätaloudessa sekä rakennetussa ympäristössä. Ravinteiden kierrätyksen ratkaisuja kehitetään ravinnekuormituksen hillitsemiseksi, vesien rehevöitymisen vähentämiseksi ja ravinneomavaraisuuden lisäämiseksi. Pintavesien ja ympäristön kuormituksen ja vaarallisten aineiden kulkeutumisen vähentäminen edellyttävät valtioiden rajat ylittävää yhteistyötä. Myös Itämeren suojelu edellyttää kansainvälistä yhteistyötä ja Itämeren suojelun toimintaohjelman (HELCOM BSAP) yhteistä toimeenpanoa.

Luonnon monimuotoisuuden kato pysäytetään ja sen suotuisa tila turvataan ilmastoviisaasti vuoteen 2030 mennessä toimeenpanemalla uusi kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia ja toimintaohjelma, toteuttamalla Helmi-elinympäristöohjelmaa, METSO-ohjelmaa sekä tehostamalla muita toimia lajien ja luontotyyppien suojelemiseksi. Toimien vaikuttavuuden lisäämiseksi toimeenpannaan uudistettua luonnonsuojelulainsäädäntöä ja valmistellaan METSO-ohjelmalle jatkokautta. Lisäksi kehitetään luontoarvomarkkinoita ja tuetaan yritysten työtä luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. Vähennetään luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia paineita ja edistetään luonnonvarojen kestäväää käyttöä sekä monimuotoisuuden huomioon ottavaa biotaloutta.

Alueidenkäytön suunnittelulla vastataan toimintaympäristön muutoksiin, joista keskeisiä ovat ilmastomuutoksen torjunta, uusiutuvan energian tarve ja huoltovarmuus, aluerakenteen erilaistuminen ja väestömuutokset, kaupunkiseutujen kasvu ja kaupungistuminen ja liikkumisen murros. Lainsäädäntöä uudistamalla sekä alueidenkäyttöä ja sen suunnittelua kehittämällä edistetään tarkoituksenmukaista maankäyttöä, hyvää elinympäristöä, kaavoituksen sujuvuutta, kaupunkien ja kuntien kasvua, riittävää asuntotuotantoa, alueiden elinvoimaisuutta, yritysten kilpailukykyä ja Suomen houkuttelevuutta investointikohteena. Sään ääri-ilmiöt ja tulvariskit huomioidaan yhdyskuntarakenteen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Digitalisaation avulla parannetaan alueidenkäytön suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvien tietojen saatavuutta ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistetään osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Keskeisenä keinona on rakennetun ympäristön tietojen kokoaminen yhteen kansallisesti yhteentoimivien palvelualustojen ja tietorakenteiden avulla.

Kiertotaloudella vahvistetaan Suomen raaka-aineomavaraisuutta ja talouden perustaa. Jätelain-säädäntöä kehitetään kiertotalouslainsäädännöksi hallitusohjelman ja EU-lainsäädännön toimeenpanemiseksi. Kiertotalouden tavoitteiden ja elinkaariajattelun edistämiseksi sekä markkinoiden kehittämiseksi toteutetaan kiertotalousohjelmaa mm. eri toimijoille suunnattu kiertotalouden strateginen green deal -sitoumus.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2023 toteutuma/ arvio	2024 arvio	2025 arvio
Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen			
— Helmi- ja METSO-ohjelmien edistyminen ympäristöministeriön hallinnonalalla, ohjelmien toimenpiteiden kokonaistavoitteesta keskimäärin saavutettu, %	63,1	66,3	68,5
— Suomen kasvihuonekaasupäästöjen kokonaispäästöt ilman maankäyttösektoria, Mt CO ₂ -ekv.	43,6	41,4	39,3
Vihreä siirtymä on kasvun perusta			
— Materiaalien kiertotalousaste, %	4,5	5,5	6,0
— Uutta toimintaa ja toiminnan muutoksia koskevien ympäristönsuojelulain mukaisten lupa-asioden mediaanikäsitteilyaika, kk	10,5	10	10
— Ympäristöliiketoiminnan liikevaihto, milj. euroa	54 400	55 000	56 000
Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa			
— Asuntoaloitusten määrä, kpl	20 000	20 000	25 000

Sukupuolten tasa-arvo

Ympäristöministeriön hallinnonalalla sukupuolten tasa-arvoa edistetään toimialalla säädös- ja informaatio-ohjauksen keinoin mm. rakennettua ympäristöä koskevassa ohjauksessa ja päätöksenteossa. Talousarvion määrärahoilla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon.

Kestävä kehitys

Ympäristöministeriö edistää ilmastonmuutoksen hillintää, kiertotaloutta, luonnon monimuotoisuuden suojelua sekä kestävää alueidenkäyttöä, rakentamista sekä hyvää elinympäristöä. Ympäristöministeriö edistää kohtuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa ja parantaa eri väestöryhmien asunto-oloja.

Arvioidaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisen määräaikaisten etusijamenettelyn ja muutoksenhakujen kiireellisen käsittelyn avulla saavutetut hyödyt puhtaan siirtymän hankkeille ja tehdään sen pohjalta tarvittavia lakimuutoksia.

Parhaillaan valmisteltavassa keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa tarkastellaan taakanjakosektorilla tarvittavia toimia vuosien 2030 ja 2035 ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi edistetään vuonna 2022 valmistuneen keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman toimeenpanoa.

Vesien ja meren tilan parantamisen Ahti-ohjelmalla myös hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista, kestävä kiertotaloutta ja kaupunkikehitystä.

Ympäristöministeriö toteuttaa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa strategista kiertotalousohjelmaa. Tavoitteena on muutos, jossa kiertotalous tehostaa luonnonvarojen käyttöä ja uudistaa Suomen taloutta.

Ympäristöministeriö torjuu luontokatoa mm. uudistetun luonnonsuojelulain, Helmi-elinympäristöohjelman ja METSO-ohjelman toimenpiteiden sekä muiden luontotyyppien ja lajien suojelutoimien avulla sekä kehittämällä luontoarvomarkkinoita.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys laiksi Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksesta annetun lain kumoamisesta	35.01.01 ja 35.20.01
Hallituksen esitys laeiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain, ympäristönsuojelulain ja vesilain muuttamisesta	35.10.23
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelulain 17 luvun muuttamisesta	12.32.30 ja 32.01.08

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
35.10.63 <i>Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot</i> (siirtomääräraha 3 v) — myöntämisvaltuus	10	10

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	75 168	84 310	92 277	7 967	9
01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 088	36 164	41 433	5 269	15
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 599	33 136	36 384	3 248	10
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	11 183	12 435	12 435	—	0
65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	3 298	2 575	2 025	-550	-21
10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	199 497	132 429	135 327	2 898	2
20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)	5 620	2 260	1 260	-1 000	-44

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	12 790	15 590	15 540	-50	0
22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	11 615	7 120	4 310	-2 810	-39
23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	12 635	11 735	15 335	3 600	31
(31.) Avustukset kuntien ilmastosuunnitelmiin (siirtomääräraha 3 v)	2 631	—	—	—	0
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	53 522	49 640	48 398	-1 242	-3
(60.) Siirto Öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	4 000	—	—	—	0
61. Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	47 892	6 292	6 042	-250	-4
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	46 630	37 630	39 380	1 750	5
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	2 162	2 162	2 062	-100	-5
67. Siirto ympäristövahinkorahastolle (siirtomääräraha 3 v)	—	—	3 000	3 000	0
20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	98 315	26 166	24 430	-1 736	-7
(01.) Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 170	6 216	—	-6 216	-100
(04.) Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (siirtomääräraha 3 v)	2 300	3 000	—	-3 000	-100
(06.) Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma (siirtomääräraha 3 v)	2 000	—	—	—	0
31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)	4 000	2 000	2 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
33. Ohjelma pitkäaikais- asunnottomuuden poistamiseen (siirtomäärä- raha 3 v)	—	—	3 650	3 650	0
(34.) Avustukset kuntien kiinteistöjen öljy- lämmityksestä luopumiseen (siirtomääräraha 3 v)	10 860	—	—	—	0
35. Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digi- talisaatioon (siirtomääräraha 3 v)	2 880	3 700	3 700	—	0
(37.) Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	2 355	—	—	—	0
(52.) Avustukset asuin- rakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomäärä- raha 3 v)	18 500	—	—	—	0
(53.) Avustukset työpaikka- kiinteistöjen sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomäärä- raha 3 v)	1 000	—	—	—	0
(54.) Avustukset asunto- yhteisöille takautuvasta hyvityksestä sähkökeskus- lämmitykseen (siirtomäärä- raha 3 v)	3 500	—	—	—	0
55. Avustukset korjaus- toimintaan (siirtomääräraha 3 v)	450	9 550	7 550	-2 000	-21
(56.) Avustukset asuin- rakennusten öljy- ja kaasu- lämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)	40 600	—	—	—	0
60. Siirto Valtion asunto- rahastoon	0	0	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
64. Avustukset rakennus- perinnön hoitoon (siirto- määräraha 3 v)	1 700	1 700	1 700	—	0
95. InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus (arviomääräraha)	—	—	5 830	5 830	0
Yhteensä	372 980	242 905	252 034	9 129	4
Henkilötyövuosien koko- naismäärä	1 055	1 038	973		

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

Selvitysosa: Ympäristöhallinto rakentaa kestäväää elinympäristöä ja tukee vihreää kasvua sekä puhtaita ratkaisuja. Tavoitteena on parempi ympäristö tuleville sukupolville. Ympäristöstä, ympäristön tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä tuotetaan tietoa, arvioidaan vaihtoehtoisia kehityssuuntia ja kehitetään ratkaisuja kestäväen kehityksen ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Toimintaa ja voimavaroja suunnataan strategisten linjausten mukaisesti. Säädösten ja toimenpiteiden vaikutusten arviointia kehitetään sekä muita lupa- ja viranomaismenettelyjä tehostetaan.

Ympäristöhallinnon henkilöstövoimavaroja johdetaan ja osaamista kehitetään suunnitelmallisesti tavoitteena säilyttää ympäristöhallinnon palvelukyky ja turvata henkilöstön motivaatio.

Ympäristöministeriö osallistuu valtion aluehallinnon strategiseen ohjaukseen ja uudistamiseen yhteistyössä sitä ohjaavien muiden ministeriöiden kanssa sekä huolehtii virastojen ympäristötehtävien toiminnallisesta ohjauksesta.

Aluehallintovirastojen ympäristölupatehtävien tulostavoitteet ja toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokkaan momentille 28.40.01. Ympäristöministeriö asettaa niihin alustavan tulostavoitteen: Vihreän siirtymän investointien lupamenettelyt vauhdittuvat.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan momentille 32.01.02. Ympäristöministeriö asettaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille seuraavat alustavat tulostavoitteet tukemaan pääluokkaperusteluissa esitettyjä toimialan vaikuttavuustavoitteita:

Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen

— Kasvihuonekaasujen päästöt vähentyneet suunnitelmien, ohjelmien, hankkeiden ja yhteistyön tuloksena

- Vesienhoidon ja merenhoidon toimenpiteet ovat toteutuneet
- Luonnon monimuotoisuus on vahvistunut sekä luonnonsuojelualueverkoston kattavuus ja kytkeytyneisyys parantunut
- Valtakunnallisen pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintastrategian tavoitteiden toteutumisista ja kunnostamisosaamista on edistetty
- Päästöjä ympäristöön on vähennetty nollapäästötavoitteen mukaisesti ja ympäristöllisiä lupamenettelyjä sekä riskinarviointiin perustuvaa valvontaa on tehostettu.

Vihreä siirtymä on kasvun perusta

- Puhtaan siirtymän hankkeita on edistetty ennakkollisuuden ja viranomaisyhteistyön kautta
- Jätealan lainsäädännön toimeenpanoa on tehostettu ja edistetty luonnonvarojen kestäväää käyttöä toteuttaen kiertotalousohjelman, valtakunnallisen jätesuunnitelman ja muovitiekartan toimenpiteitä.

Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa

- Yhdyskuntarakenteen eheys ja elinympäristön kestävyys sekä laatu ovat vahvistuneet
- Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat toteutuneet kaavoituksessa.

Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään

- Puhtaan siirtymän investointien toteutus vauhdittuu.

Tunnuslukuja

Indikaattori	2023 toteutuma	2024 tavoite	2025 tavoite
METSO-alueiden suojelu, ha	4 434	3 000	3 200
Soiden suojelu, ha	5 903	5 000	5 500
Ympäristönsuojelun valvontatarkastukset, kpl	2 121	2 400	2 400
Valtion jätehuoltotyönä ja valtionavustusjärjestelmän kautta toteutetut pilaantuneiden alueiden selvitykset, kpl	40	40	50
Valtion jätehuoltotyönä ja valtionavustusjärjestelmän kautta toteutetut pilaantuneiden alueiden puhdistukset, kpl	15	10	10
KAJAK-kohteiden selvitykset ja seuranta	1	4	0
Palvelujen ja joukkoliikenteen järjestämistä tukeva taajama-rakenne kaupunkiseuduilla (vähintään 20 as/ha alueella asuvan väestön osuus koko kaupunkiseudun väestöstä), %	64,6	64,6	64,6

01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 41 433 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös korvauksiin, joita suoritetaan Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavista EU-asetuksiin ja EU-direktiiveihin perustuvista markkinavalvontatehtävistä:

- 1) rakennustuotteet
- 2) rakennustuotteiden ekosuunnittelu ja energiamerkintä
- 3) rakennustuoteyhteyspisteen ylläpito.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) korvauksiin Ympäristömerkintä Suomi Oy:lle Euroopan unionin ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmän mukaisten tehtävien hoidosta, Tukesille korvauksiin CE-merkitsemättömien tuotteiden markkinavalvonnasta sekä valtionavustusten maksamiseen yliopistoille, korkeakouluille ja muille vastaaville tutkimustoimintaa harjoittaville yhteisöille tutkimustoimintaan sekä muiden siirtomenojen maksamiseen Metsähallituksen luontopalveluille yhteishankkeisiin

2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omahoitusosuutta koskevien menojen, hankkekohtaisten Life-avustusten ja Life-hankkeiden valmisteluavustusten maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 2 500 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet, jotka tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita.

Tulostavoitteet

Vaikuttavuustavoite	Toiminnallinen tulostavoite
1. Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen	Ilmastonmuutoksen, luontokadon ja saastumisen keskinäiset riippuvuudet on tunnistettu ja ne ratkaistaan yhdessä. Hiilineutraaliustavoite on saavutettu, Suomi on hiilinegatiivinen. Ympäristöön, maaperään, ilmaan ja vesistöihin ei kulkeudu haitallisia päästöjä. Ympäristöriskit ovat hallinnassa. Yhdyskuntien kehittäminen ehkäisee luontokatoa ja hillitsee ilmastonmuutosta.
2. Vihreä siirtymä on kasvun perusta	Vihreän siirtymän ratkaisut ovat Suomen talouden veturi. Vihreä siirtymä vahvistaa luontopääomaa ja huoltovarmuutta. Kiertotalous on talouden valtavirtaa, ja luonnonvaroja käytetään planeetan kantokyvyn mukaan. Kiinteistö- ja rakennusalan tuottavuutta parannetaan ja rakennusten elinkaari on vähähiilinen ja materiaalitehokas.
3. Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa	Kunnat, kaupungit ja alueet luovat edellytykset kestäväälle elämäntavalle. Asuntoja on riittävästi erilaisille väestöryhmille ja ne vastaavat asukkaiden tarpeita. Rakennettu ympäristö tukee ihmisten hyvinvointia, luontosuhdetta ja sujuvaa arkea. Kestävien valintojen tekeminen on helppoa, houkuttelevaa ja taloudellisesti kannustavaa.
4. Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään	Lainsäädäntö ja hallinnon rakenteet tukevat kestävää muutosta. Yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyö ohjaa pääomia ja vihreän siirtymän toimia.

Tulostavoitteet

Vaikuttavuustavoite	Toiminnallinen tulostavoite
	Ympäristötietoa ja digitalisaatiota hyödynnetään päätöksenteossa tehokkaasti — tieto ohjaa vihreää siirtymää ja kulutusvalintoja. Suomi vaikuttaa ennakoivasti ja tuloksellisesti EU:ssa ja kansainvälisesti. Oikeudenmukaista siirtymää valmistellaan vuoro-vaikutuksessa kansalaisyhteiskunnan sekä sidosryhmien kanssa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	40 576	37 164	43 133
Bruttotulot	1 061	1 000	1 700
Nettomenot	39 515	36 164	41 433
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	19 689		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	14 262		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 40 533 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 900 000 euroa.

Määrärahasta käytetään 2 500 000 euroa ympäristöluvituksen vauhdittamiseen liittyviin toimiin ja yhden luukun palvelut -kokonaisuuden kehittämiseen sekä ympäristöllisten tietovarantojen digitalisaatiohankkeeseen (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määrärahasta käytetään tutkimus- ja kehittämistoimintaan arviolta 4 000 000 euroa.

Hallitus on päättänyt siirtää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminnot ympäristöministeriöön vuodesta 2025 alkaen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminnan lakkauttaminen (siirto momentilta 35.20.01)	6 136
Jätelain 2. vaiheen toimeenpano (siirto momentilta 32.01.02)	35
Jätelain 2. vaiheen toimeenpanorahoituksen muutos	-35
Kansainvälisten vesiasioiden koordinaattori (siirto momentilta 24.01.01)	20
Laki ympäristövahinkorahastosta, toimeenpano	-195
Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkkameno (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-1
Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen (HO 2023)	350
Purkumateriaali- ja rakennusjäterekisterin määrärahan tarkennus	-70
Rakennuslain uudistus, purkumateriaali- ja rakennusjätetietokannan ylläpito	-180
REPowerEU T&K-skenaariot	-600

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

REPowerEU YLP	-500
REPowerEU YTY-digi	200
Suomen EU-edustuston ympäristöasiantuntijat (siirto momentille 24.01.01)	-34
Terveet tilat 2028 periaatepäätöksen kumoaminen	-500
Tuottavuuden parantaminen ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota kehittämällä -hanke (LUVAKE) (v. 2023 rahoitus) (tasomuutos)	1 200
Tuottavuuden parantaminen ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota kehittämällä -hanke (LUVAKE) (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 228
Tuottavuuden parantaminen ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota kehittämällä -hanke (LUVAKE) (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	1 166
Palkkausten tarkistukset	85
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-400
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-60
Tasomuutos	-120
Yhteensä	5 269

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	41 433 000
2024 II lisätalousarvio	1 136 000
2024 talousarvio	36 164 000
2023 tilinpäätös	34 088 000

04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 36 384 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 2) yhteisrahoitteisessa toiminnassa ja yhteistoiminnassa hankkeiden rahoittajien rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen
- 3) virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi määrärahan siirtoon ulkomaille vähäisten rahoitusennakoiden maksamiseen kehitysyhteistyön kohdemaille.

Määrärahasta on varattu 4 190 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Suomen ympäristökeskus (Syke) kehittää uutta tietoa ja uusia ratkaisumalleja kestäväen kehityksen edistämiseksi valtioneuvoston, muun julkisen hallinnon ja elinkeinoelämän käyttöön. Ratkaisujen pohjaksi Syke tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia. Syke huolehtii myös useista EU-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämistä raportoinneista sekä hoitaa eräitä ympäristövalvonnan ja muita viranomaistehtäviä.

Syke hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä. Syken toimintamenoista näihin tehtäviin kohdennetaan n. 1 500 000 euroa. Syken toimintamäärärahaa arvioidaan käytettävän näihin tehtäviin n. 20 henkilötyövuoden ja erilisrahoitusta n. 16 henkilötyövuoden kustannusten kattamiseen. Muutokset tarkennetaan yhteisen suunnittelun kautta.

Syke keskittyy kansallisesti Agenda 2030:n toimeenpanossa erityisesti Hiilineutraali ja resurssi-
viisas Suomi -tavoitteen edistämiseen.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Suomen ympäristökeskuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoitteet kiinnittyvät suoraan ympäristöministeriön hallinnonalan vaikuttavuustavoitteisiin, joiden toteutumiseen Syke vaikuttaa tuottamalla ja välittämällä uutta tietoa sekä uusia ratkaisumalleja. Tiedon keskeisiä käyttäjiä ovat valtioneuvosto, aluehallinto, kunnat, maakuntien liitot, elinkeinoelämä, tiedotusvälineet, kansalaisjärjestöt sekä yksityiset kansalaiset.

Vaikuttavuustavoitteet ovat:

- 1) Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen
- 2) Vihreä siirtymä on kasvun perusta
- 3) Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa
- 4) Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Ympäristöministeriö asettaa Suomen ympäristökeskuksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat tulostavoitteet:

Tuloksellisuusmittarit

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit/T&K-htv	0,63	0,8	1,0
Ammattiyhteisöille suunnatut artikkelit ja blogit/htv	0,26	0,35	0,40
Julkaisut/htv	0,9	1,1	1,1
Julkisoikeudellisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	94	95	100
Liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	104	105	105
<i>Tutkimuksen ja asiantuntijatyön laatu</i>			
Vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit (kpl)	222	250	290
Julkaisuiden tieteellinen vaikuttavuus (TOP 10 -viittausindeksi)	1,56	1,55	1,45
Tieteellisten julkaisuiden laatu (tasolle JUFO2 ja JUFO3 luokiteltujen artikkeleiden osuus, %)	53	50	50
Ammattiyhteisöille suunnatut artikkelit (kpl)	175	200	220

Tuloksellisuusmittarit

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
<i>Dataa, aineistot ja sähköiset palvelut</i>			
Verkkosivuvierailujen määrä — syke.fi (1 000 kpl/v)	0,45	0,5	Tavoitetaso määritellään myöhemmin
— temaattiset verkkosivut yhteensä: ymparisto.fi, itameri.fi, vesi.fi (1 000 kpl/a)	3,23	3,33	Tavoitetaso määritellään myöhemmin
Paikkatietoaineistojen rajapintojen käyttömäärä (milj. kpl)	243 ei vielä arviota	Uudistettu laskentatapa —	Tavoitetaso määritellään myöhemmin
<i>Palvelukyvykkyys</i>			
Tyytyväisyys Syken palvelukykyyn kokonaisuutena (YM, MMM, ELYt)	3,5/5	(mitataan kahden vuoden välein)	3,5/5
Tyytyväisyys Syken asiantuntijatukeen (YM, MMM, ELYt)	3,0/5	(mitataan kahden vuoden välein)	3,5/5

Voimavarojen hallinta

Syken kokonaishenkilötyövuosien arvioidaan olevan 660 vuonna 2025. Toimintamenomomentin suoralla budjettirahoituksella palkatun henkilöstön määrä vastaa 270 henkilötyövuotta. Henkilöstön kokonaismäärä riippuu ensisijaisesti ulkopuolisen rahoituksen kehittymisestä. Henkilöstövoimavaroja kohdennetaan strategisten tavoitteiden sekä käytettävissä olevan rahoituksen mukaisesti.

Suomen ympäristökeskuksen henkilötyövuodet vuosina 2023—2025

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Henkilötyövuosien määrä (htv)	682	680	660

Syken tuloarvio vuodelle 2025 on n. 41,0 milj. euroa. Tuotoista 5,3 milj. euroa kertyy maksupöytäkirjan mukaisen maksullisen toiminnan tuloista, joista vientitoiminnan osuudeksi arvioidaan noin kolmannes.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Bruttomenot	74 011	77 136	77 332
Bruttotulot	47 264	44 000	40 948
Nettomenot	26 747	33 136	36 384

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 383		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 235		

Yhteistoiminnan kustannusten korvauksia kertynee 15 milj. euroa ja yhteisrahoitteisen toiminnan tuottoja n. 20,0 milj. euroa. EU:n osuus yhteistoiminnan kustannusten korvauksista on 8,0 milj. euroa ja yhteisrahoitteisen toiminnan tuotoista 0,2 milj. euroa.

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	15 996	11 000	10 000
— EU:lta saatava rahoitus	5 498	7 500	8 000
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	1 924	2 000	1 800
Tuotot yhteensä	23 418	20 500	19 800
Hankkeiden kokonaiskustannukset	33 301	31 538	31 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	9 883	11 038	11 200
Omarahoitusosuus, %	30	35	36

Yhteisrahoitteisten hankkeiden kustannusvastaavuus vaihtelee hanketyypeittäin ja määräytyy eri rahoittajatahojen rahoitusehtojen mukaan. Syken yhteisrahoitteisen toiminnan laajuuteen vaikuttaa vuonna 2023 tehty tarkennus valtion sisäisen rahoituksen jakautumisesta yhteisrahoitteisen toiminnan ja yhteistoiminnan kustannusten korvausten välillä.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 36 284 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 20 400 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Arvioon sisältyy REPowerEU -rahoituksella toteutettava hanke, 4 110 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (siirto momentille 32.20.50)	-1 589
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus (v. 2025 rahoitus)	2 332
Rakennuslain uudistus, purkumateriaali- ja rakennusjätetietokannan ylläpito	180
REPowerEU T&K	90
RYTJ ylläpito	1 800
Tutkimuslaitosten post doc -ohjelma	450
Ympäristötiedon tiedonhallinnan kokonaisuus (v. 2024 rahoitus)	-1 500
Ympäristötiedon tiedonhallinnan kokonaisuus (v. 2025 rahoitus)	1 750

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	65
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-330
Yhteensä	3 248

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	36 384 000
2024 II lisätalousarvio	300 000
2024 talousarvio	33 136 000
2023 tilinpäätös	26 599 000

29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 435 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	12 435 000
2024 talousarvio	12 435 000
2023 tilinpäätös	11 182 523

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 025 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille
- 2) avustuksiin valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille
- 3) saariston kehityksen edistämiseksi annetun lain (494/1981) 12 §:n mukaisiin avustuksiin saariston ympäristönhoitoa edistäviin hankkeisiin
- 4) saaristoalueiden ja tunturialueiden jätahuoltoon edistävän toiminnan tukemiseen
- 5) avustuksiin ympäristövahinkojen torjuntaan liittyvään vapaaehtoistyöhön
- 6) kestävästä kehityksestä, kulttuuriympäristön vaalimisesta sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen.

Selvitysosa: Harkinnassa huomioidaan avustuksen tarpeellisuus toiminnan laatuun ja laajuuteen sekä yhteisön talouteen ja muihin tukiin nähden.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Metsästäjäliitto ry	-150
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-400
Yhteensä	-550

2025 talousarvio	2 025 000
2024 talousarvio	2 575 000
2023 tilinpäätös	3 298 000

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Selvitysosa: Lukuun on budjetoitu ympäristön- ja luonnonsuojelua edistävään toimintaan hallinnonalalla ja ympäristötehtäviä aluehallinnossa hoitavissa virastoissa pääosin käytettävät määrärahat.

Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen

Itämeren ja vesien suojelua ohjaavat kuuden vuoden välein tarkistettavat vesien- ja merenhoidon suunnitelmat, monikansalliset ympäristösopimukset ja näiden sekä muiden kansainvälisten tahojen sitoumukset. Tavoitteena on saavuttaa ja ylläpitää pinta- ja pohjavesien sekä meriympäristön hyvä tila. Saaristomeren osalta tavoitteena on saada alueen maatalouden ravinnekuormitus pois Itämeren suojelukomissio HELCOMin pahimpien kuormittajien hot spot -listalta. Suunnitelmien ja sitoumuksien toimeenpanoa vahvistetaan vesien ja meren tilan parantamisen Ahti-ohjelman toteutuksella. Tavoitteena on hallituskaudella 2023—2027 saada ravinnekuormitus kuriin, maan rakenne kuntoon, haitta-aineet hallintaan sekä resurssit talteen ja käyttöön ravinteiden kierrätyksen edistämiseksi ja huoltovarmuuden turvaamiseksi. Jatketaan vedenalaisen meriluonnon inventointeja (Velmu) Itämeren suojelutoimien kohdentamiseksi ja luonnonvarojen kestävästä käytöstä ohjaamiseksi. Jatketaan yhteistyötä HELCOMin Itämeren suojelun toimintaohjelman (BSAP) ja EU:n Itämeren alueen strategian toimeenpanemiseksi. Lisäksi vesien- ja merenhoidon tiedonhallintaa uudistetaan.

Ympäristölupien ja ympäristöllisten arviointien käsittelyä tehostetaan. Tavoitteena on, että investointihankkeiden ympäristöä koskevat lupa- ja arviointimenettelyt etenevät sujuvasti ympäristönsuojelun korkeasta tasosta tinkimättä. Päästöjä ympäristöön vähennetään nollapäästötavoitteen mukaisesti.

Pilaantuneiden riskikohteiksi luokiteltavien maa-alueiden selvityksiä ja puhdistuksia edistetään valtakunnallisen tutkimus- ja kunnostusohjelman mukaisesti. Kiireellisiä isännättömiä kohteita kunnostetaan pilaantuneiden alueiden puhdistamiseen osoitetuilla määrärahoilla. Jatketaan mainitun määrärahan puitteissa myös käytöstä poistettujen ja hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle tai terveydelle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätteiden jätealueiden (KAJAK) tarkempia kohdetutkimuksia, riskinarviointeja sekä vastuuseelvityksiä.

Varaudutaan merkittäviin ympäristö- ja kemikaaliturvallisuusriskeihin. Turvataan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten yhteisen, alueellisesti hoidettavan ympäristövahinkopäivystyksen toiminta. Valmistellaan uutta lainsäädäntöä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan jälkeisistä jälkitoimista (jälkitorjunta). Ympäristövahinkorahasto aloittaa toimintansa vuodesta 2025 alkaen toissijaisena ympäristövastuujärjestelmänä.

Ilman epäpuhtauksista aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja vähennetään. Jatketaan kansallisen ilmansuojeluohjelman 2030 toimeenpanoa.

Vaikutetaan EU:n kemikaalistrategian aloitteiden valmisteluun ja valmistaudutaan niiden kansalliseen täytäntöönpanoon. Toteutetaan kansallista kemikaaliohjelmaa.

Ilmastomuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen vuosien 2030—2050 ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia kaikilla sektoreilla. Vaikutetaan aktiivisesti Pariisin ilmastopoliittisen 1,5 asteen tavoitteen mukaiseen toimeenpanoon ja muuhun kansainväliseen ilmastoyhteistyöhön. Osallistutaan aktiivisesti EU:n 2030 ilmasto- ja energialainsäädännön toimeenpanoon, tuetaan komission suositusta asettaa EU:lle päästöt ja poistumat kattava 90 prosentin nettopäästövähennystavoite vuodelle 2040 ja edistetään EU:n 2050 ilmastoneutraalustavoitetta. Korostetaan, että toimeenpanon pääpainon tulisi olla kustannustehokkaissa päästövähennyksissä, jäsenmaiden päästövähennysvelvoitteiden välisten erojen tulisi kaventua merkittävästi tai poistua vuoteen 2040 mennessä ja ydinenergian tulisi säilyä osana energiapalettia sekä tulisi luoda kannustimia teknisten nielujen käyttöönnotolle. Lisäksi toimeenpanossa huomioitava maankäyttösektorin nykytilanne ja epävarmuudet sekä maatalouden haasteet ja sen ensisijainen ruoantuotantotehtävä.

Päivitetyllä ilmastolailla on vahvempi ohjausvaikutus. Ilmastolain edellyttämää uutta keskipitkän aikavälin ilmastopoliittikan suunnitelmaa (KAISU) valmistellaan ja nykyisen KAISU:n toimeenpanoa edistetään; KAISU:n kustannustehokkailla ja vaikuttavilla toimenpiteillä tavoitellaan osaltaan hiilineutraalia Suomea vuonna 2035. Suomen ilmastopoliittikan tavoitteiden toteutumisesta ja toimista raportoidaan eduskunnalle ilmastolain mukaisesti.

Ilmastotoimien kustannustehokkuus sekä EU- ja kansainvälinen vaikuttaminen edellyttävät tuekseen tutkittua tietoa. Tuetaan ilmastopoliittikan suunnittelua ja päätöksentekoa kansallisen ilmastopaneelin avulla. Ilmastopaneeli edistää tieteen ja politiikan välistä vuoropuhelua. Se tuottaa, koostaa ja erittelee tieteellistä tietoa ja tunnistaa tietotarpeita ilmastomuutoksen hillitsemisestä ja siihen sopeutumisesta. Paneeli tukee päätöksentekoa myös antamalla lausuntoja ilmastopoliittikan asiakirjoista.

Kehitetään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa tapoja edesauttaa vähähiilisiä ja energiatehokkaita ratkaisuja sekä innovaatioita julkisella sektorilla sekä kuluttajavalinnoissa.

Jatketaan johdonmukaista kansallista ja EU-työtä kiertotalousmurroksen toteuttamiseksi. Kiertotalous tuo ratkaisuja niin ilmastomuutoksen, luonnonvarojen tuhlauksen kuin luontokadon hillintään.

Jatketaan toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi. Edistetään vuonna 2023 voimaan tulleen uuden luonnonsuojelulain toimeenpanoa ja ohjeistusta. Edistetään vapaaehtoisen ekologisen kompensaaion ja luonnonarvomarkkinoiden käyttöönnottoa.

Käynnistetään YK:n luonnon monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen ja EU:n biodiversiteettistrategian pohjalta laadittavan Suomen luonnon monimuotoisuusstrategian ja toimintaohjelman toimeenpano. Luonnonsuojelualueverkostoa täydennetään jatkamalla yksityisomistuksessa olevien alueiden hankintaa ja korvausmenettelyjä etenkin osana Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteutusta sekä EU:n vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelun sitoumusta. METSO-ohjelmalle laaditaan vuodesta 2026 alkava jatkokausi.

Jatketaan Helmi-elinympäristöohjelman 2021—2030 toimeenpanoa hallitusohjelman ja valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti suojelemalla ja ennallistamalla soita, kunnostamalla ja hoitamalla uhanalaisia luontotyyppiejä kuten perinnebiotooppeja, lintukosteikkoja, rantoja, pienvesiä, lehtoja ja muita metsäisiä ympäristöjä. Jatketaan uudistetun luonnonsuojelulain mukaisten suojeltujen ja tiukasti suojeltujen luontotyyppien inventointia, suojelupäätösten valmistelua ja maanomistajien tiedottamista tiukasti suojelluista luontotyypeistä. Lisäksi parannetaan luontotiedon laatua ja sen saatavuutta luontotyyppi- ja lajistoinventointien, seurannan sekä tiedonhallinnan kehittämisen avulla. Kohdennetaan suojelutoimet Suomen luonnon keskeisten uhkien torjumiseksi ja viestitään tuloksista aktiivisesti. Luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelua ja kansallisten kaupunkipuistojen verkoston kehittämistä jatketaan.

Lajien suojelua toteutetaan mm. turvaamalla ja hoitamalla uhanalaisten ja kiireellisesti suojeltavien lajien sekä luonnonsuojeludirektiivien lajien esiintymispaikkoja sekä täydentämällä tietopohjaa lajien esiintymisestä ja populaatioiden nykytilasta.

Luontopolitiikan suunnittelua ja päätöksentekoa tuetaan Suomen Luontopaneelin avulla.

Vihreä siirtymä on kasvun perusta

Jatketaan toimia kiertotalouteen siirtymiseksi mm. Kiertotalousohjelman, muovitiekartan ja valtakunnallisen jätesuunnitelman toimia sekä kansallista green deal -sitoumusta toteuttamalla, lainsäädäntöä ja vapaaehtoisia sopimuksia kehittämällä, hyödyntämällä ja kehittämällä sähköisiä alustoja ja tietojärjestelmiä sekä toteuttamalla kokeiluja. Tavoitteena on vähentää uusiutumattomien luonnonvarojen kulutusta, kaksinkertaistaa resurssituottavuus sekä kaksinkertaistaa materiaalien kiertotalousaste vuoteen 2035 mennessä. Toimilla vähennetään kasvihuonekaasupäästöjä, luonnonvarojen kulutusta ja jätteiden syntyä sekä hillitään luontokatoa.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien toiminnalliset tavoitteet on asetettu momentin 35.10.52 perusteluissa.

Eräiden luonnon- ja ympäristönsuojelun kohteiden jakautuminen momenteittain (1 000 euroa)

	METSO	Helmi	Vedet	Ilmasto	Kiertotalous	Maaperä
35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	480	12 000				
35.10.22 Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)				1 260	520	1 250
35.10.23 Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)			15 335			
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)		4 000				
35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)			4 521			1 521
35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	20 880	5 500				
Yhteensä	21 360	21 500	19 856	1 260	520	2 771

20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 260 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja torjunnan järjestämisestä, näihin toimiin välittömästi liittyvistä tutkimuksista ja selvityksistä sekä avustusten takaisinperinnästä johtuvista oikeudenkäynneistä ja konkurssimenettelyistä aiheutuviin menoihin
- 2) menoihin, jotka aiheutuvat toimivaltaiselle viranomaiselle siitä, että laittomasti tehtyjen kansainvälisten jätesierrojen jätteet palautetaan tai käsitellään asianmukaisesti, eikä kaikkia kustannuksia saada heti perityksi aiheuttajalta
- 3) menoihin, jotka liittyvät ympäristövahingon seurauksena likaantuneiden eläinten hoitamiseen varautumiseen öljy- ja kemikaalionnettomuuksien yhteydessä
- 4) menoihin, jotka aiheutuvat ympäristövahingon vaaraa aiheuttavien hylkyjen seurannasta, saneerauksien valmistelusta ja saneerauksesta
- 5) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen
- 6) alueellisen ympäristövahinkopäivystyksen järjestämisestä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään menoihin, jotka aiheutuvat valtiolle ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja jälkitoimista ympäristön pilaantumisesta tai muusta haitallisesta muuttumisesta johtuvissa vaaratilanteissa. Viranomaisten tarve toimia koskee erityisesti maksukyvyttömyystilanteita ja tilanteita, joissa vastuutaho on tuntematon tai tavoittamattomissa. Viranomaiselle aiheutuvat kustannukset ovat tapauskohtaisia ja vaikeasti ennakoitavia. Kustannusten takaisinperintä laissa määritellyltä vastuutaholta voi asian luonteen vuoksi olla vaikea toteuttaa.

Menot, jotka aiheutuvat laittomien kansainvälisten jätesierrojen palauttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle, peritään takaisin jätteen viejältä ja tuloutetaan momentille 12.35.99. Korvauksia arvioidaan saatavan 150 000 euroa.

Määrärahaa käytetään menoihin, jotka aiheutuvat ympäristövahingon vaaraa aiheuttavien hylkyjen seurantaan ja saneerauksien valmisteluun sekä ympäristövahingon seurauksena likaantuneiden eläinten hoitamiseen varautumiseen. Näistä vastaa Suomen ympäristökeskus, jolle aiheutuvia kuluja korvataan määrarahasta.

Määrarahasta 100 000 euroa on tarkoitettu ympäristövahinkopäivystyksen aiheuttamiin kustannuksiin, joita ovat päivystäjille maksettavat korvaukset, päivystyksen puhelinkulut, päivystykseen liittyvät koulutuskulut sekä arviointikulut.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-500
Tasomuutos	-500
Yhteensä	-1 000

2025 talousarvio	1 260 000
2024 talousarvio	2 260 000
2023 tilinpäätös	5 620 000

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 540 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoon sekä luonnonsuojelulain luontotyyppien, yksityisten luonnonsuojelualueiden ja muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden inventointiin, merkintään ja hoitoon ja hoidon tukemiseen sekä maisemanhoitoalueiden valmisteluun ja hoitoon
- 2) Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) toimeenpanon ja metsien suojelun edistämiseen
- 3) uhanalaisten eliölajien seurantaan, suojeluun ja hoitoon sekä niihin liittyvien työryhmien toimintaan, rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseen, EU:n CITES-asetuksen edellyttämiin kansallisen tieteellisen viranomaisen tehtäviin sekä rauhoitettujen vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten ja CITES-asetuksen edellyttämän eläinten hoidon järjestämiseen
- 4) luonnonsuojelusuunnitteluun ja maa-aineslain soveltamiseen liittyvään suunnitteluun ja kunnostamiseen
- 5) kohtiin 1)—4) liittyen enintään 110 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin kuluihin
- 6) Suomen Luontopaneelin toiminnan rahoitukseen
- 7) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää kohdissa 1)—3) myös avustusten ja muiden tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään luonnonsuojelualueiden, Natura-verkoston, uhanalaisten eliölajien ja luontotyyppien inventointiin, hoitoon ja seurantaan. Lisäksi määrärahalla tehostetaan luonnonsuojelun toteutusta kuten METSO-ohjelmaa ja Helmi-ohjelman soidensuojelua mm. määräaikaisella henkilöstöllä, viestinnällä ja kohdetarjontaa lisäävillä hankkeilla. Lisäksi voidaan hankkia luonnonsuojelun kehittämiseksi tarvittavat selvitykset. Määrärahalla toimeenpannaan myös lajiensuojelun toimintaohjelmaa ja pölyttäjästrategiaa.

Määrärahasta pääosa käytetään Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoon. Ohjelmalla suojellaan, kunnostetaan ja hoidetaan etenkin soiden, arvokkaiden lintuvesien, perinnebiotooppien, pienvesien, rantojen ja metsäisten elinympäristöjen heikentyneitä kohteita ja parannetaan uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojelutasoa. Ohjelman puitteissa parannetaan luontotiedon laatua, kattavuutta ja saatavuutta.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 14 540 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Heinolan Lintutarha: luonnonvaraisten eläinten hoitaminen	-50
Yhteensä	-50
2025 talousarvio	15 540 000
2024 talousarvio	15 590 000
2023 tilinpäätös	12 790 000

22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 310 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maaperänsuojeluun ja ympäristön kunnostustoimintaan liittyvän tutkimus-, riskinarviointi- ja -hallintatoimintaan ja sen kehittämiseen sekä seurantaan
- 2) ympäristötehtäviin liittyviin yhteisiin kehittämishankkeisiin ja koulutuksen järjestämiseen
- 3) ilmastopolitiikan selvityksiin, kehittämiseen ja toimeenpanoon
- 4) kierto- ja biotaloutta edistäviin kehittämistehtäviin ja hankkeisiin
- 5) enintään 53 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta enintään 13 henkilötyövuotta määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen kohdan 2) sekä 40 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen muiden kohtien tehtäviin
- 6) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Valtionavustuslain (688/2001) nojalla voidaan myöntää valtionavustusta ja yhteistoiminnan tai yhteisrahoitteisen toiminnan rahoitusta saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaan enintään 150 000 euroa. Valtionavustuslain (688/2001) ja asetuksen (684/2020) nojalla voidaan myöntää valtionavustusta ja yhteistoiminnan tai yhteisrahoitteisen toiminnan rahoitusta ilmastopaneelin toimintaan enintään 750 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ympäristön kunnostaminen ja maaperänsuojelun kehittäminen	1 250 000
Ympäristöhallinnon ohjaus, kehittäminen ja ympäristötutkimuksen tuki	1 280 000
Kiertotalouden edistäminen	520 000
Ilmastopaneeli, saamelainen ilmastoneuvosto ja ilmastohankkeet	1 260 000
Yhteensä	4 310 000

Määrärahasta käytetään 1 250 000 euroa maaperänsuojeluun sekä pilaantuneisiin maa- ja pohjavesialueisiin liittyvään selvitys- ja puhdistustoimintaan sekä niiden kehittämiseen sekä valtion

vastuulla olevien käytöstä poistettujen ja hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle tai terveydelle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätteiden jätealueiden (KAJAK) seurantaan, selvityksiin ja riskienhallintatoimenpiteisiin.

Määrärahaa käytetään myös kansainvälisten ilmastoneuvottelujen ja päästövähennysten sekä ilmastopolitiikan kehittämisen edellyttämiin selvityksiin, uuden keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman valmisteluun ja toimeenpanoon sekä mm. saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaan (150 000 euroa). Ilmastopaneelin toimintaan käytetään vuositasolla 750 000 euron määräraha, jolla varmistetaan mm. tiedesihteeristön toiminta ja hankerahoitus.

Määrärahasta 1 280 000 euroa on tarkoitus käyttää myös ympäristötehtävien ohjauksen ja hoidon vahvistamiseen sekä ympäristöhallinnon yhteisiin kehittämishankkeisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa, aluehallintovirastoissa ja ympäristöministeriössä. Määräraha kohdennetaan osana tulohajausprosessia tukemaan ympäristöhallinnon tehokasta toimintaa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 3 410 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 900 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 700 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintameno säästö (Lisätoimet 2024)	-2 810
Yhteensä	-2 810
2025 talousarvio	4 310 000
2024 talousarvio	7 120 000
2023 tilinpäätös	11 615 000

23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 335 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Itämeren, pinta- ja pohjavesien suojelun edistämiseen sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arviointiin ja niiden kehittämiseen
- 2) vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön edistämiseen
- 3) ravinteiden kierrätyksen edistämiseen vesien rehevöitymisen vähentämiseksi
- 4) ympäristötehtävien näytteenoton, laboratoriopalvelujen, tiedonhallinnan ja muiden palvelujen hankintaan
- 5) enintään 51 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisten henkilöstön palkkaamiseen
- 6) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 7) siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspääätösperusteisena.

Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Saaristomeriohjelma ja panostus vesiensuojeluun	3 000 000
Itämeren ja vesien suojelun edistäminen	4 310 000
Ympäristötehtävien palvelujen hankinta	5 025 000
Vesitietojärjestelmän uudistaminen	3 000 000
Yhteensä	15 335 000

Määrärahasta käytetään 7 310 000 euroa Saaristomerien tilan ja ravinteiden kierrätyksen edistämiseen ja vesien ja meren tilan parantamiseen Ahti-ohjelmalla, vesien- ja merenhoidon suunnitteluun, pohjavesialueiden tarkistamiseen sekä pohjavesien riskienhallinnan edistämiseen, vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden kartoitukseen ja kestävän käytön tukemiseen sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arviointiin ja kehittämiseen.

Määrärahasta käytetään 5 025 000 euroa vesi- ja meriseurantojen maasto- ja laboratoriotehtäviin, seurannan kehittämiseen sekä vesien- ja merenhoidon tiedonhallinnan palveluiden hankintaan. Määrärahasta 3 600 000 euroa on lisäystä liittyen hallituksen esitykseen vesienhoidon ympäristötavoitteista ja niistä poikkeamisesta. Lisäyksestä 3 000 000 euroa on tarkoitettu tiedon käsittelyn, hallinnan ja tiedon saatavuuden edistämiseen, jotta tieto saadaan laajasti käyttöön lupamennettelyssä luvanhakijoille ja valvontaan osana yhden luukun palvelua ja 600 000 euroa lisävoimavaroihin vesien seurantaan.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 14 765 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 570 000 euroa.

Määrärahasta käytetään tutkimus- ja kehittämistoimintaan arviolta 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vesitietojärjestelmän uudistaminen ja vesienhoidon seuranta	3 600
Yhteensä	3 600

2025 talousarvio	15 335 000
2024 talousarvio	11 735 000
2023 tilinpäätös	12 635 000

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 48 398 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön ohjauksessa toteutettaviin Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin seuraavasti:

- 1) Metsähallituksen hallinnassa olevien kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden ja -kohteiden, erämaa-alueiden sekä julkisten hallintotehtävien hallinnassa olevien kulttuurikohteiden käytön, hoidon, ennallistamisen, seurannan ja opastustoiminnan menoihin sekä yksityisten suojelualueiden hoitomenoihin
- 2) luonnonsuojelualueilla ja -kohteilla sekä kulttuurihistoriallisilla kohteilla niiden suojelu- ja käyttötarkoitusta palvelevaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnonsuojelualueilla sijaitsevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen
- 3) sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta
- 4) luontopalveluiden tehtäviin liittyvien tietojärjestelmien, mukaan lukien luonnonsuojeluhallinnolle yhteisten paikkatietojärjestelmien, kehittämiseen ja ylläpitoon
- 5) edellä mainittuihin tehtäviin liittyen, EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää näihin julkisiin hallintotehtäviin Metsähallitukselle kertyvät sellaiset julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat ympäristöministeriön toimialaan.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Julkisten hallintotehtävien toiminnan yhteiset vaikuttavuustavoitteet maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön toimialojen osalta ovat:

- Luonnon monimuotoisuutta suojellaan sekä lajien populaatioiden elinympäristöjen tilaa parannetaan niin maalla, sisävesissä kuin merillä
- Luonnonsuojelualueverkoston arvot sekä riista- ja kalavarojen kestävä käyttö turvataan ajantasaiseen tietoon perustuvalla suunnittelulla ja edunvalvonnalla
- Luonnon virkistys- ja matkailukäyttö sekä metsästys ja kalastus on kestävä, eettistä ja vastuullista
- Monipuoliset ja asiakaslähtöiset luonto- ja eräpalvelut lisäävät hyvinvointia ja luovat elinvoimaa
- Kulttuuriomaisuutta vaalitaan ja saamelaisen kotiseutualueella turvataan saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytykset
- Luonnon arvostus lisääntyy ja yhtenäinen asiakaskokemus rakentuu monikanavaisen asiakaspalvelun kautta.

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa Metsähallituksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Määrälliset tavoitteet

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 tavoite
Helmi-ohjelmaan sisältyvä ennallistaminen ja luonnonhoito, osuus kokonaistavoitteesta vuosille 2020—2030, %	30	34	38
Luontotyyppi- ja lajitiedon laatu, osuus tiedosta ajantasaista %	65	79	77
Natura-alueiden (yhteensä 1 121 kpl) tila-arviointien (NATA) lukumäärä, kpl	54	50	100
Hyvässä kunnossa olevat kulttuurihistorialliset arvokohteet, %	52	52	52
Kokonaiskäyntimäärät: kansallispuistot ja muut yleisökohteet (milj. kävijää)	8,7	8,8	8,8
Kävijöiden rahankäytön aikaansaama paikallistalousvaikutus, milj. euroa	413	418	420
Luontokeskusten ja maastopalveluiden asiakastytyvyisyys (1—5 arvoasteikko)	4,5	4,5	4,3

Metsähallitus

— toteuttaa luonto- ja lintudirektiivin lajien ja luontotyyppien suojelutason parantamisen ja ylläpitämisen edellyttämiä toimenpiteitä

— toimii lajien ja luontotyyppien monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi tiiviissä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa toteuttaen mm. Helmi-ohjelman luonnonhoito- ja ennallistamistoimia

— jatkaa yritysyritystyötä sekä pilotoi ja laajentaa yksityisen rahoituksen kanavointia luonnonhoito- ja ennallistamistoimiin hyvien käytäntöjen pohjalta

— vahvistaa Metsähallituksen vastuualueiden yhteissuunnittelun ja toteutuksen keinoin monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen kytkeytyneisyyttä

— vastaa luonnonsuojelualueiden, luontotyyppien ja lajiston tietojärjestelmien (ULJAS) ylläpidosta ja tietosisältöjen laadun parantamisesta ja jatkaa luonnonsuojelun tietojärjestelmien uudistamistyötä

— ylläpitää kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden suojelu- ja käyttöarvoja

— edistää eri toimenpitein eri asiakasryhmien mahdollisuuksia päästä luontoon sekä turvallisuuden tunnetta näissä kohtaamisissa

— kehittää kysyntälähtöisesti, kustannustehokkaasti ja vastuullisesti tuotettuja luonnon virkistys- ja matkailukäytön palveluja.

Metsähallituksen ympäristöministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallitukselle kertyvän tuloja arviolta 5 100 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallispuistot, luonto- ja kulttuurikohteet	-1 540
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO -hanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 885
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO -hanke (v. 2025 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	1 985
Tiilikajärven kansallispuisto	200
Palkkausten tarkistukset	198
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-200
Yhteensä	-1 242

2025 talousarvio	48 398 000
2024 talousarvio	49 640 000
2023 tilinpäätös	53 522 000

61. Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 042 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) mukaisten vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamisen ja tavoitteiden edistämisen avustuksiin ja tukiin sisältäen ravinteiden kierrätyksen ja Saaristomeren tilan parantamisen sekä näiden myöntämisestä aiheutuviin kulutusmenoihin

2) laissa pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta (246/2019) tarkoitettujen avustusten maksamiseen ja järjestämistehtävänä toteutettavaan maaperän, pohjaveden tai sedimenttien pilaantumisesta terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai haitan selvittämiseen ja pilaantuneen alueen puhdistamiseen sekä vireillä olevien kumotun jätelain (1072/1993) 35 §:ssä tarkoitettujen valtion jätehuoltotöiden loppuun saattamiseen

3) hankkeista aiheutuvien enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahasta rahoitettu, valtion työnä toteutettu ja valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnalle tai muulle yhteistyökumppanille. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Vesien ja meren tilan parantamisen Ahti-ohjelma	3 000 000
Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toteuttaminen	1 521 000
Pilaantuneiden alueiden kunnostus	1 521 000
Yhteensä	6 042 000

Määrärahasta käytetään 4 521 000 euroa vesien- ja merenhoidon käytännön toimenpiteiden toteuttamiseen pohja- ja pintavesien sekä meren hyvän tilan saavuttamiseksi ja turvaamiseksi. Eri-tyisesti panostetaan Saaristomeren tilaa parantaviin toimiin. Julkisen ja yksityisen sektorin sekä järjestökentän yhteistyötä, verkostoja ja kumppanuuksia vahvistetaan. Samalla edistetään Suomen vesialan liiketoimintaa, kilpailukykyä ja vientimahdollisuuksia tukemalla uusien teknologioiden käyttöönottoa ja hyvien käytäntöjen jakamista.

Määrärahasta käytetään 1 521 000 euroa isännättömien pilaantuneiden maa- ja pohjavesialueiden sekä pilaantuneiden sedimenttien selvitys- ja puhdistushankkeiden koordinoinnista, järjestämisestä tai avustamisesta aiheutuviin menoihin ympäristö- tai terveysriskien kannalta merkittävässä kohteissa, jotka on priorisoitu yhteistyössä alueellisten ELY-keskusten kanssa ja joiden toteuttamisesta Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa keskitetysti.

Määrärahalla edistettäviä hankkeita rahoitetaan vähäisessä määrin lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan budjetoidusta momentin 32.01.02 määrärahoista lähinnä työmaiden työnjohdon palkkaus- ja muina kulutusmenoina.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 900 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 5 142 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuusinkijoki-hankkeen Kuusinkijoki-Piilijoki kunnostustoimenpiteet	-50
Loutinojan kunnostustoimenpiteet Tuusulanjärvellä	-200
Yhteensä	-250
2025 talousarvio	6 042 000
2024 talousarvio	6 292 000
2023 tilinpäätös	47 892 000

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 39 380 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten sekä erämaa-alueisiin liitettävien alueiden ostamiseen luonnonsuojelulain (9/2023) 108 §:n mukaisesti

- 2) korvausten maksamiseen maanomistajille tai erityisen oikeuden haltijoille luonnonsuojelulain 47, 48, 64 ja 77 §:n mukaisten päätösten tai sopimusten aiheuttamista taloudellisista menetyksistä
- 3) korvausten maksamiseen luonnonsuojelulain 111 §:n mukaisista valtion korvausvelvollisuuden piiriin kuuluvista haitoista
- 4) Natura 2000 -verkoston toteuttamisesta aiheutuviin luonnonsuojelulain 110 ja 113 §:n, alueidenkäyttölain (132/1999) 197 §:n sekä yksityistielain (560/2018) 21 §:n mukaan valtiolle määrättyihin korvauksiin
- 5) maa-aineslain (555/1981) 8 ja 26 §:n mukaisesti suojelusta aiheutuviin korvauksiin
- 6) luonnonsuojelulain 124 §:n 2 momentin mukaisiin haitankorvauksiin
- 7) valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden tai yksityisiksi suojelualueiksi perustettavien alueiden arvioinnista, maanmittaustoimituksista ja hankintatehtävistä sekä yksityisten suojelualueiden merkintäpalvelujen hankkimisesta aiheutuviin menoihin ja lisäksi ympäristöministeriön hallinnassa olevien alueiden kiinteistönhoidon menoihin ja mahdollisiin korvaustoimitusten kuluihin
- 8) enintään 100 000 euroa erikseen tehtävien yhteistoimintasopimusten perusteella maksettaviin palkkioihin, joilla edistetään maanomistajien tekemien Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) mukaisten tarjousten tai Helmi-ohjelman suoalueiden suojelua edistävien tarjousten käsittelyä
- 9) koron maksamiseen jaksotetuille kauppahinnan ja korvausten maksuerille, jolloin koron suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 95 §:n 1 momentin mukainen
- 10) rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain (15/2022) mukaisiin avustuksiin ja korvauksiin
- 11) kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille seudullisesti ja valtakunnallisesti merkittävien virkistysaluehankintojen tukemiseen valtionavustuslain (688/2001) nojalla. Hankintojen tulee edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua
- 12) metsätuhojen torjunnasta annetun lain (1087/2013) perusteella luonnonsuojelualueelta tai luonnonsuojelutarkoitukseen hankitulta valtion alueelta levinneiden metsätuhojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta ja vahinkojen arvioinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien, Natura 2000 -verkoston, Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) ja Helmi-ohjelman toteuttamiseksi saa tehdä vuonna 2025 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2025 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 10 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin sekä korvausmenetelyllä turvataan luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä alueita. Erityisesti toteutetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO) ja soidensuojelua osana Helmi-ohjelmaa. Määrärahalla toimeenpannaan myös valtioneuvoston vahvistamia luonnonsuojeluohjelmia, Natura 2000 -verkostoa, erityisesti suojeltavien lajien suojelua ja kaavojen

suojelualuevarauksia. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohella Metsähallitus jatkaa suojelualuehankintoja tarvittaessa.

METSO-ohjelman mukaisten metsäalueiden hankintaan ja korvauksiin varataan alustavasti yhteensä 20 880 000 euroa ja soidensuojeluun osana Helmi-ohjelmaan alustavasti 5 500 000 euroa. Loput määrärahoista kohdentuvat Natura-verkoston ja vanhojen luonnonsuojeluohjelmien korvauksiin sekä muihin luonnonsuojelun korvauksiin. Lisäksi määrarahasta maksetaan rauhoitettujen lajien aiheuttamat vahingot.

Luonnonsuojeluhankintoja tekevän määräaikaisen henkilöstön palkkauskulut sekä METSO-ohjelman edistämisen kuluja kuten viestintä- ja hankekuluja maksetaan momentilta 35.10.21.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2026	2027	2028	Yhteensä vuodesta 2025 lähtien
Vuoden 2025 sitoumukset	5 000	3 000	2 000	10 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 330 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 39 050 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

METSO- ja Helmi-ohjelma	1 750
Yhteensä	1 750
2025 talousarvio	39 380 000
2024 talousarvio	37 630 000
2023 tilinpäätös	46 630 000

66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 062 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ympäristöministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen ja sopimusten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen sekä muihin kansainvälisten sitoumusten aiheuttamiin maksuihin ulkomaille
- 2) kehitysmaiden edustajien kansainvälisiin ympäristökokouksiin, sopimusneuvotteluihin ja asiantuntijaseminaareihin osallistumisen tukemiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ilmasto ja ilmakehä	320 000
Ekosysteemipalvelut ja luonnon monimuotoisuus	520 000
Itämeri, vesistöt ja vesivarat	700 000
Materiaalitehokkuus ja kemikaalit	220 000
Asuminen ja rakennettu ympäristö	42 000
Muut maksut ulkomaille	260 000
Yhteensä	2 062 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vapaaehtoisten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien vähentäminen (Lisätoimet 2024)	-100
Yhteensä	-100

2025 talousarvio	2 062 000
2024 talousarvio	2 162 000
2023 tilinpäätös	2 162 000

67. Siirto ympäristövahinkorahastolle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristövahinkorahastosta annetun lain (1262/2022) 20 §:ssä tarkoitettuihin torjuntakaluston hankintakustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Ympäristövahinkorahasto myöntää avustusta ympäristövahinkojen torjuntaan pelastustoiminnassa käytettävän kaluston hankkimisesta aiheutuvien kokonaiskustannusten osittaiseen kattamiseen.

2025 talousarvio	3 000 000

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Selvitysosa: Lukuun on budjetoitu rakentamisen ja asumisen edistämiseen tähtäävät määrärahat hallinnonalalla.

Asuntopoliittisten toimenpiteiden tavoitteena on huolehtia riittävästä asuntorakentamisesta, tukea talouskasvua ja työllisyyttä, uudistaa asuntokantaa, edistää rakennusalan kilpailua, lisätä kotitalouksien valinnanvapautta sekä vastata ihmisten asumistarpeisiin. Toimivat asuntomarkkinat edistävät kasvavien kaupunkiseutujen hallittua yhdyskuntarakenteen kehittymistä ja luovat edellytyksiä seutujen taloudelliselle elinvoimalle sekä erilaisten palvelujen tehokkaalle järjestämiselle. Kysyntään joustavasti reagoiva riittävä asuntotarjonta on avainasemassa kasvavien keskusten asumisen kohtuuhintaisuuden toteutumisessa ja seudun kilpailukyvyn parantumisessa. Kaupungistumisen lisäksi väestön ikääntyminen, kasvava tarve työvoimalle ja lisääntynyt maahanmuutto ylläpitävät asuntojen kysyntää kasvukeskuksissa. Väestöltään vähenevillä alueilla kehitetään rat-

kaisuja tyhjenevien asuntojen ongelmaan erityisesti tuetun asuntokannan suhteen. Valtion tueman kohtuuhintaisen asuntotuotannon perusteena ovat asuntojen pitkäaikainen käyttötarve sekä hankkeiden taloudellinen kestävyys. Tuettu asuntotuotanto kohdistetaan pääsääntöisesti suurille kaupunkiseuduille, joilla tarve kohtuuhintaiselle asumiselle on suurin ja ihmisille, joiden on vaikea vuokrata asuntoa vapailta markkinoilta.

Kulttuuriympäristöjen arvot ja myönteiset vaikutukset ihmisten hyvinvoinnissa sekä yhdyskuntien ja elinkeinoelämän kehittämisessä tunnistetaan ja niitä hyödynnetään hyvän elinympäristön luomisessa ja vahvistamisessa. Alueiden käytössä, rakentamisessa ja elinympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon tunnistetut kulttuuriympäristöt ja turvataan niiden arvojen säilyminen. Edistetään kulttuuriympäristöjen joustavaa käyttöä ja saavutettavuutta. Avustuksilla rakennusperinnön hoitoon säilytetään arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä osana kansallista kulttuuri-perintöä ja tuetaan korjausrakentamisen työtapojen säilymistä.

Ikääntyneen väestön asumisen edellytyksiä edistetään ja huolehditaan ikääntyneiden tarpeita vastaavien asumisratkaisujen tarjonnasta. Erityisryhmien avustukset kohdistetaan hallitusohjelman ja kehysriihen linjausten mukaisesti erityisesti pitkäaikaisasunnottomien ja vammaisten asumisen kohteisiin. Asunnottomuusohjelmalla vahvistetaan valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien välistä yhteistyötä pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi. Asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia, jotka voivat johtaa asunnon menettämiseen ja asunnottomuuteen. Asumisen jatkuvuuden turvaaminen helpottaa ratkaisemaan asukkaan taloudellisia ja muita elämänhallinnan ongelmia edistämien siten hyvinvointia ja ehkäisten syrjäytymistä.

Rakennetun ympäristön tiedonhallinnassa on käynnissä muutos, jossa alueidenkäytön ja rakentamisen tiedot tuodaan entistä helpommin saataville koneluettavana ja kansallisesti sovitussa yhteentoimivassa muodossa. Uusi toimintamalli syntyy yhteisesti sovitusta tiedonrakenteista, lainsäädännöstä ja siitä, että tiedot ovat saatavilla yhdestä paikasta, valtakunnallisesta rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä Ryhtistä. Kunnat ja maakuntien liitot ovat keskeisessä osassa rakennetun ympäristön digitalisaatiouudistuksen toteutuksessa. Ympäristöministeriö myöntää avustuksia kunnille ja maakuntien liitoille tiedonhallinnan uudistuksen toimeenpanoon siten, että maakunta-, yleis- ja asemakaavan sekä rakentamisen lupiin liittyvät tiedot ovat saatavilla uudessa, valtakunnallisesti yhteentoimivassa tietojärjestelmässä ja kansallisesti määriteltävässä koneluettavassa muodossa. Siirtymäajan jälkeen kuntien ja maakuntien liittojen rakennetun ympäristön tiedon hallinta kevenee ja päällekkäisistä viranomaisille toimitettavista tiedoista voidaan luopua. Digitalisaation avulla parannetaan alueidenkäytön suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvien tietojen saatavuutta, tietoturvaa ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistetään osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa.

Asuntotuotannon alue- ja tyyppijakauma

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
ARA-tuotanto (lainapäätökset)			
Kasvukeskukset	5 800	7 800	5 000
Muu maa	1 000	800	600
Erityisryhmien investointiavustuksella rahoitetut asunnot valtion tukemassa asuntotuotannossa	2 800	1 400	400
Takauslainoitettut vuokra-asunnot	-	500	500

Helsingin seudun MAL-sopimuksen toteutuminen sopimuskunnissa

Tavoite	Pitkän aikavälin tavoite/v	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Uudet kaavat (asuntoa)	16 500	16 500	16 500	16 500
Koko asuntotuotanto (alkava)	16 500	10 000	10 000	15 000

Valtion tukema asuntojen uustuotanto, perusparantaminen ja asuntojen hankinta sekä muu asuntotuotanto vuonna 2023 ja arvio vuosista 2024—2025

	2023 toteutuma asuntoa	2024 arvio asuntoa	2025 arvio ja valtuudet asuntoa
Aloitettut uudet asunnot yhteensä	19 500	20 000	25 200
— asuntolainojen korkotuki	8 600	10 000	7 000
— takauslainoitettut vuokra-asunnot	-	500	500
— vapaarahoitteiset ym. asunnot	10 900	9 500	17 700
Korjaustoiminnan korkotukilainoitus	4 400	4 000	3 000
Perusparannuksen takauslainoitus	-	-	8 000
Asuntojen hankinta			
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmä	4 700	6 000	8 000
— korkotukilainoitus, sosiaaliset vuokra-asunnot	-	500	500
Kotitalouksien asuntolainojen valtiontakaus ¹⁾	12 000	12 000	12 000

¹⁾ Kohdistuu pääosin hankintoihin, mutta myös korjauksiin ja rakentamiseen.

Valtion asuntorahaston riskien hallinta

Valtion tukema asuntotuotanto lisää valtion takausvastuiden määrää. Uuden tuetun tuotannon kohdentaminen pääosin suurille kaupunkiseuduille pienentää kuitenkin uusiin lainoihin liittyviä takausriskejä. Aravalainakanta supistuu odotetusti samalla kun valtion asuntorahoituksen takauskanta sekä korkotukilainakannan määrä kasvavat.

Vanhoiden maksuviiveisten aravalainojen osuus koko lainakannasta on säilynyt n. 0,8 %:n tasolla. Ongelmissa olevilla kohteilla ja yhtiöillä ongelmat ovat pitkäkestoisempia ja syvempiä, mikä saattaa johtaa aiempaa suurempiin luottotappioihin. Valtiokonttorin riskimallin mukaan aravalainapääomista n. 70 % kohdistuu pienen tai erittäin pienen riskin kuntiin. Valtiontakauksellisista lainoista suurin osa kuuluu erittäin pienen riskin kuntariskiluokkaan. Maksuongelmat keskittyvät pääosin väestöltään väheneville alueille ja johtuvat lähinnä tyhjilleen jääneiden asuntojen aiheuttamista taloudellisista rasitteista yhteisöille.

Ongelmiin ajautuneiden yhteisöjen taloudellista tilannetta helpotetaan lainoihin liittyvien erilaisien tervehdyttämistoimenpiteiden ja rahoitusjärjestelyiden avulla sekä yksittäisten kohteiden vapauttamisella niihin kohdistuvista rajoituksista. Toimenpiteissä painotetaan kustannustehokkuutta. Asuinrakennusten perusparantamisen yhteydessä mahdollinen tuki kohdennetaan kohteisiin, joiden käyttö on jatkossakin pitkäaikaista.

Valtion takaamien omistusasuntolainojen maksuviiveet ovat suhteessa lainakantaan vähäisiä. Takauskorvausten määrä, joka on vaihdellut vuodesta 2009 lähtien n. 200 000 euron ja 900 000 euron välillä vuodessa, oli vuonna 2023 noin 500 000 euroa.

Aravalainakanta ja valtion takaukset

	2023 toteutuma	2024 arvio	2025 arvio
Aravalainakanta (milj. euroa, tilanne 31.12.)	2 100	1 800	1 600
Vuokra- ja asumisoikeustalojen korkotukilainojen takaukset (milj. euroa, tilanne 31.12.)	17 500	18 500	19 500
Omistusasuntolainojen valtiontakausten vastuu (milj. euroa, tilanne 31.12.)	1 800	1 800	1 800
Maksuviiveellisten (270 päivää) aravalainojen osuus aravalainakannasta (tilanne 31.3.), %	0,2	0,2	0,2
Arava-rajoituksista vapauttamispäätökset (asuntoja)	4 500	4 500	4 500

Asumisen tuen kehitys vuosina 2023—2025 (milj. euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Talousarviosta maksettavat tuet			
— Avustukset korjaustoimintaan 35.20.55	0,45	9,55	7,55
— Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen 35.20.31	4,0	2,0	2,0
— Avustus kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen 35.20.34	10,86	-	-
— Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi 35.20.56	40,6	-	-
Asumistuki 33.10.54	1 744	1 739	1 406
Eläkkeensaajan asumistuki 33.40.60	679	700	679
Opiskelijoiden asumislisä 29.70.55	19	19	179,2
Valtion asuntorahastosta maksettavat tuet 35.20.60			
Korkotuet			
— asuntolainojen korkotuki	92,4	180	215,9
Avustusten myöntämisvaltuudet			
— korkotukilainoituksen käynnistysavustus	39,0	-	-
— avustukset erityisryhmille	120,0	63,0	15,0
— tervehdyttämisavustukset vuokra- ja asumisoikeustaloille	2,6	2,6	2,6
— purkuavustukset	5,0	5,0	5,0
— avustus kunnallistekniikan rakentamiseen	25,0	-	-
— aravatalojen purkuakordit	8,0	6,0	6,0
— aravatalojen rajoitusakordit	2,0	2,0	2,0
— korjausavustukset	21,0	-	-
— käyttötarkoituksen muutosavustus	1,0	-	-
— avustus asuntojen kunnostamiseksi ikääntyneille	5,0	-	-
— energia-avustus asuinrakennuksille	98,67	-	-
Asumisen tutkimus- ja kehittämisrahoitus	0,7	0,7	0,7

Asumisen tuen kehitys vuosina 2023—2025 (milj. euroa)

	2023 toteutuma	2024 varsinainen talousarvio	2025 esitys
Korkotukilainojen ja takausten hyväksymisvaltuudet			
Asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuus	1 950	1 500	1 750
Valtion takausvaltuus täytetakauksellisen välimallin vuokra- talojen rakentamislainoille	285	285	100
Valtion takausvaltuus asunto-osakeyhtiöiden peruskorjaus- lainoille	100	100	100

(01.) Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminnan lakkauttaminen (siirto momentille 35.01.01)	-6 136
Palkkausten tarkistukset	20
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-100
Yhteensä	-6 216

2024 talousarvio 6 216 000

2023 tilinpäätös 8 170 000

(04.) Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2024 talousarvio 3 000 000

2023 tilinpäätös 2 300 000

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023—2027 annetun lain (1036/2022) mukaisiin avustuksiin.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin.

Selvitysosa: Asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia, jotka voivat johtaa asunnon menettämiseen.

Avustuksen käsittelyyn liittyvät määrärahat on budjetoitu momentille 35.20.01.

2025 talousarvio	2 000 000
2024 talousarvio	2 000 000
2023 tilinpäätös	4 000 000

33. Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 650 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallitusohjelman mukaisen pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen tähtäävän ohjelman toteuttamiseen.

Selvitysosa: Pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen vaatii niin kuntien vastuulla olevan asuntotoimen kuin hyvinvointialueiden vastuulla olevien sosiaali- ja terveyspalvelujen yhteensovittamista. Määrärahalla tuetaan ohjelman puitteissa hankkeita, joilla vähennetään asunnottomuutta, kehitetään ohjelmakaupunkien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä, jotta pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen liittyviin haasteisiin voidaan muuttuneessa hallintorakenteessa vastata tehokkaasti.

Avustuksen käsittelyyn liittyvät määrärahat on budjetoitu momentille 35.01.01.

2025 talousarvio	3 650 000
2024 II lisätalousarvio	1 825 000

35. Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla kunnille ja maakuntien liitoille rakennetun ympäristön tietojärjestelmälain (431/2023), rakentamislain (751/2023) ja alueidenkäyttölain (132/1999) uusien digivelvoitteiden aiheuttamien muutosten kustannuksiin.

Avustusta myönnetään täysimääräisenä avustuspäätöksessä avustettaviksi hyväksytyistä ja toteutuneista kohtuullisista ja tarkoituksenmukaisista kustannuksista. Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samaan toimenpiteeseen.

Avustusta voidaan myöntää lainsäädännön muutoksesta aiheutuviin seuraaviin toimenpiteisiin sekä niistä aiheutuviin kohtuullisiin kotimaan matkustuskustannuksiin:

- järjestelmämuutokset ja -hankinnat, tietojen tietomallimuutokset sekä nykyisten ja uusien tietojen tuottaminen rakennetun ympäristön tietojärjestelmään
- henkilöstön koulutus ja osaamisen lisääminen
- kunnan tai maakunnan liiton henkilöstöresursoinnit.

Selvitysosa: Avustuksen tavoitteena on tukea kuntien ja maakuntien liittojen rakennetun ympäristön tiedonhallinnan uudistuksen toimeenpanoa ja maankäytön avoimen datan direktiivin arvokkaiden tietoaisteistojen valtakunnallista saatavuutta. Avustuksella varmistetaan kuntien ja maakuntien liittojen hallittu siirtyminen siirtymäaikaisten puitteissa yllä mainittujen lakien uusien digivelvoitteiden mukaiseen viranomaistyön toteuttamiseen.

Valtionapuviranomaisena toimii ympäristöministeriö, joka tekee avustuspäätöksen toimitetun hakemuksen, toteuttamissuunnitelman, kustannusarvion ja hakuilmoituksen rajoitusten mukaisesti.

2025 talousarvio	3 700 000
2024 talousarvio	3 700 000
2023 tilinpäätös	2 880 000

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisiin avustuksiin.

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään erityisesti iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen esteettömyyden sekä turvallisuuden ja terveellisuuden kannalta välttämättömään korjaamiseen, hissien jälkiasentamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa olemassa olevien hissien esteettömyyskorjauksia lukuun ottamatta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

InvestEU kansallinen rahoitusosuus (siirto momentille 35.20.95)	-2 000
Yhteensä	-2 000

2025 talousarvio	7 550 000
2024 talousarvio	9 550 000
2023 tilinpäätös	450 000

60. Siirto Valtion asuntorahastoon

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Korkotukilainat ja valtiontakaukset

Vuonna 2025 saa Valtion asuntorahaston varoista tuettaviksi korkotukilainoiksi hyväksyä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) ja vuokratulojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain (574/2016) mukaisia lainoja yhteensä enintään 1 750 000 000 euroa. Lisäksi vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain mukaisiin lainoihin tulee lainojen hyväksymisvaltuuden mukainen valtionvastuu.

Vuonna 2025 saa vuokra-asuntojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetun lain (856/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 100 000 000 euroa.

Vuonna 2025 saa asunto-osakeyhtiötilojen peruseräparannuslainojen valtiontakauksesta annetun lain (941/2014) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 100 000 000 euroa.

Vuonna 2025 saa valtiontakauksesta aravalainan takaisinmaksamiseksi annetun lain (868/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 1 000 000 000 euroa.

Omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetun lain (204/1996) mukaisten valtionvastuiden kokonaismäärä saa vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa olla yhteensä enintään 2 600 000 000 euroa vuoden 2025 lopussa.

Valtion asuntorahaston varoista maksetaan vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980), asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993), korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetun lain, vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain, omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain, asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain ja oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain (639/1982) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain mukaiset korkotuet, korkohyvitykset ja luottovarauskorvaukset. Lisäksi asuntorahaston varoista katetaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:ssä, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 §:ssä, vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetussa laissa, korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetussa laissa, valtiontakauksesta aravalainan takaisin maksamiseksi annetussa laissa, omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetussa laissa sekä asunto-osakeyhtiötalojen perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetussa laissa tarkoitettut valtionvastuut.

Lykkäykset, velkajärjestelyt ja akordit

Henkilökohtaisen aravalainan saajasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi voidaan vuonna 2025 aravalain 46 §:n ja arava-asetuksen (1587/1993) 28 §:n nojalla myöntää yhteensä enintään 10 000 euroa lykkäystä lainan korkojen, lyhennysten tai molempien maksamisesta.

Valtiokonttorilla on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä ja yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) 97 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkasaneerauksen yhteydessä luopua osasta valtion varoista myönnetyn asuntorahastoon takaisin maksettavan asuntolainan pääomaa ja korkoa.

Valtiokonttorilla on oikeus pakkohuutokaupan sijaan aravavuokra-asunnon tai arava-vuokratalon vapaaehtoiseen myyntiin ja oikeus luopua osasta valtion asuntolainan pääomaa, jos valtiolle syntyvien luottotappioiden arvioidaan vapaaehtoisella kaupalla jäävän pienemmiksi kuin pakkohuutokaupalla.

Vuonna 2025 Valtiokonttori saa käyttää Valtion asuntorahaston varoista enintään 300 000 euroa Valtion asuntorahaston saatavien turvaamiseen kuten saatavien perintään ja vakuusomaisuuden hoitoon, takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen, kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen, kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai ulosottohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on rahaston laina-, takaus- tai muiden sellaisten saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuviin kustannuksiin.

Purettaessa pysyvästi tyhjilleen jääneitä aravavuokrataloja väestöltään vähenevillä alueilla, tai mikäli on välttämätöntä suurempien luottotappioiden estämiseksi asuntotarpeeltaan supistuvilla alueilla, saa vuonna 2025 valtion vastuulle aravarajoituslain (1190/1993) 17 a §:n ja 16 a §:n mukaisesti jättää aravalainapääomia yhteensä enintään 8 000 000 euroa, kuitenkin siten, että aravarajoituslain 16 a §:n mukaisten rajoitusakordien määrä on yhteensä enintään 2 000 000 euroa.

Avustukset

Vuonna 2025 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 15 000 000 euroa. Vammaisten asumiseen liittyvien investointikohteiden avustukset turvataan.

Vuonna 2025 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää vuokra- ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden tervehdyttämisavustuksista annetun lain (1030/2008) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 2 600 000 euroa, josta Valtiokonttori saa käyttää enintään 200 000 euroa taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteisöjen talouden tervehdyttämistä ja kunnossapidon suunnittelua edistävästä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin.

Vuonna 2025 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää asuntojen purkuavustuksia yhteensä enintään 5 000 000 euroa siten kuin aravavuokratalojen purkamiskustannuksiin myönnettävästä avustuksesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (79/2006) on tarkemmin säädetty.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Vuonna 2025 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus saa käyttää Valtion asuntorahaston varoista enintään 700 000 euroa asumisen kehittämistoiminnan rahoittamiseen ympäristöministeriön vahvistaman käyttösuunnitelman mukaisesti.

Selvitysosa: Valtion asuntorahaston siirtotalouden kulut koostuvat korkotuista, avustuksista ja takaukskorvauksista pankeille. Rahaston varat kertyvät myönnettyistä aravalainoista, korkotuotoista ja takausmaksuista.

Valtion asuntorahastosta annetun lain (1144/1989) mukaan rahaston varoja käytetään lainojen myöntämiseen ja muuhun asuntorahoituksen tukemiseen. Valtion asuntorahastosta maksetaan rahoituslaitosten valtion tukemaan asuntotuotantoon myöntämien korkotukilainojen korkotuet ja asumiseen liittyvät avustukset. Rahasto vastaa lisäksi valtion tukeman asuntotuotannon täytetaukauksista, omistusasuntolainojen ja takauslainojen valtioneuvoston takauksista sekä vanhoihin aravalainoihin liittyvien ensisijaislainojen takauksista.

Tuotto- ja kululaskelman mukaan rahaston vuoden 2023 tilikauden alijäämä oli 343,7 milj. euroa. Rahaston taseen loppusumma 31.12.2023 oli 5 262,7 milj. euroa ja taseen loppusumma pieneni edellisestä vuodesta 344,1 milj. euroa. Aravalainakanta oli vuoden 2023 lopussa 2,04 mrd. euroa ja korkotukilainakannan määrä noin 21,7 mrd. euroa.

Talousarvioesityksen mukaan vuonna 2025 rahastosta voitaisiin myöntää yhteensä noin 23,3 milj. euron avustukset, jotka kuuluvat valtionalouden menokehykseen. Vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon sisältyi yhteensä 71,3 milj. euron avustusten myöntövaltuus. Avustusvaltuuden vähenemiseen vaikuttavat vaalikauden mittaiseksi tarkoitettujen avustusten poistuminen sekä erityisryhmien investointiavustukseen kohdistuva säästö. Vuonna 2023 rahaston varoista maksettiin korkotukea yhteensä 92,4 milj. euroa. Korkotukien määrä nousee voimakkaasti kor-

kotason noustessa ja vaikuttaa asuntorahaston tulokseen. Korkotukimenojen määrä nousee rahaston riskiraportin mukaan 221 milj. euroon vuonna 2024 ja on 216 milj. euroa vuonna 2025.

Valtion asuntorahasto on velaton eikä asuntorahastolla ole tarvetta uuteen varainhankintaan asuntorahastosta maksettavien velvoitteiden kattamiseksi.

2025 talousarvio	—
2024 I lisätalousarvio	—
2024 talousarvio	—
2023 tilinpäätös	—

64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin yksityisille omistajille, kunnille, kuntayhtymille ja rakennusperinnön hoitoa edistävälle yhteisöille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen

2) rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 13 §:n nojalla suoritettaviin korvauksiin ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuviin menoihin

3) alueidenkäyttölain (132/1999) 57 §:n 3 momentin mukaisiin avustuksiin kunnille

4) viranomaisen rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 17 §:n nojalla teettämien välttämättömien kunnostus- ja ennalleen saattamistöiden kustannuksiin.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 % toimenpiteiden kustannuksista.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään pääasiassa yksityisten omistajien sekä rakennusperinnön hoitoa omistajan tai haltijana edistävien yhteisöjen avustamiseen arvokkaan rakennusperinnön säilymisen turvaamiseksi suojeluarvojen mukaisella tavalla.

2025 talousarvio	1 700 000
2024 talousarvio	1 700 000
2023 tilinpäätös	1 700 000

95. InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 830 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää InvestEU-ohjelman kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen.

35.20

809

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

InvestEU lainatakausjärjestelyn tappiovarausmaksu	3 830
Siirto momentilta 35.20.55	2 000
Yhteensä	5 830

2025 talousarvio	5 830 000

Pääluokka 36

VALTIONVELAN KOROT

Selvitysosa: Valtion velanhoidossa tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi kuitenkin niin, että siitä aiheutuvat riskit kuten luottoriski, korkoriski, valuuttakurssiriski ja jälleenrahoitusriski pidetään hyväksyttävällä tasolla.

Lainanotto toteutetaan pääasiassa pitkäaikaisia euromääräisiä kiinteäkorkoisia sarjaobligatioita hyväksi käyttäen. Tämä turvaa vallitsevissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa rahoituksen saatavuuden ja valtion maksuvalmiuden mahdollisimman edullisin kustannuksin.

Markkinoilla tyypillisesti vallitsevasta korkorakenteesta seuraa, että pitkäaikainen kiinteäkorkoinen varainhankinta on lyhytaikaisiin korkoihin sidottua velanottoa kalliimpaa. Korkoriskin hallinnan tarkoituksena on muuttaa velan korkokustannusten herkkyyttä yleisen korkotason muutoksille siten, että korkokustannukset olisivat pitkällä aikavälillä mahdollisimman matalat mutta kuitenkin niin, että korkotason mahdollinen odottamaton nousu ei lisää korkomenoja kestämatomalla tavalla. Euroalueen yleisen korkotason nousu yhdellä prosenttiyksiköllä lisäisi velan korkokustannuksia noin 788 milj. eurolla vuonna 2025.

Velanhoidon toimenpiteet toteutetaan pääosin markkinaolosuhteiden mukaisesti ja siten toteutuma saattaa poiketa käytetyistä laskentaolettamuksista markkinaolosuhteiden niin edellyttäessä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2023—2025

	v. 2023 tilinpäätös 1000 €	v. 2024 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2025 esitys 1000 €	Muutos 2024—2025	
				1000 €	%
01. Valtionvelan korko	2 305 887	3 155 000	3 170 773	15 773	0
90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)	2 305 887	3 155 000	3 170 773	15 773	0
09. Muut menot valtionvelasta	16 915	21 510	20 460	-1 050	-5
20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomäärä- raha)	16 915	21 510	20 460	-1 050	-5
Yhteensä	2 322 803	3 176 510	3 191 233	14 723	0

01. Valtionvelan korko

90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 170 773 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionvelan korkojen, vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuvien korkojen sekä velkasalkun riskiaseman säätelyä varten tehtyjen johdannaissopimusten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euromääräinen velka oli vuoden 2023 lopussa 155 169 milj. euroa ja sen keskimääräinen nimelliskorko 2,13 prosenttia. Vuonna 2025 otettaville lainoille on käytetty 2,5 prosentin korkoa 3 kuukauden korkojaksolle ja 2,7 prosentin korkoa 10 vuoden korkojaksolle.

Bruttomääräisistä menoista vähennettävää tuloja ovat valtionlainoista saatavat korkotulot, valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot ja saaduista käteisvakuuksista kertyvät tulot.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Sarjaobligaatiolainat	2 583 130
Muut obligaatiolainat	119 709
Saatujen käteisvakuuksien nettokorkomenot	-112 500
Velkasitoumuslainat	580 434
Yhteensä	3 170 773

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	15 773
Yhteensä	15 773

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	3 170 773 000
2024 II lisätalousarvio	73 100 000
2024 talousarvio	3 155 000 000
2023 tilinpäätös	2 305 887 172

09. Muut menot valtionvelasta

20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion lainanoton ja velanhallinnan valmistelusta, lainojen ottamisesta ja liikkeeseenlaskusta, lainojen takaisinmaksusta ja johdannaissopimuksista aiheutuvien menojen, asiantuntija- ym.

palkkioiden sekä muiden lainanoton ja velanhallinnan toteuttamiseen liittyvien menojen maksamiseen

2) selvitys- ja maksujärjestelmien käyttökustannuksiin sekä lyhytaikaisen tilapäisrahoituksen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä tuotto-obligaatioiden liikkeeseenlaskuista aiheutuviin mainonta- ja markkinointikuluihin

3) Suomen rahoitustukiohjelmiin liittyvien vakuusjärjestelyiden hallinnointipalkkioihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon olemassa olevasta velkakannasta sekä vuosien 2024—2025 lainanotosta ja velanhoidollisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikkeeseenlasku-, myynti- ja markkinointikustannukset	18 750 000
Lunastus- ja asiamiespalkkiot	10 000
Muut menot	1 700 000
Yhteensä	20 460 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-1 050
Yhteensä	-1 050

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2025 talousarvio	20 460 000
2024 talousarvio	21 510 000
2023 tilinpäätös	16 915 356

Liite hallituksen esitykseen eduskunnalle
valtion talousarvioksi vuodelle 2025¹

Taloudellinen katsaus

¹ Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi.

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Valtiovarainministeriö

CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-367-680-0

ISSN pdf: 1797-9714

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2024

Taloudellinen katsaus, syksy 2024

Valtiovarainministeriön julkaisu 2024:43		Teema	Talousnäkymät
Julkaisija	Valtiovarainministeriö		
Yhteisötekijä	Kansantalousosasto		
Kieli	Suomi	Sivumäärä	103

Tiivistelmä

Suomen talouden taantuman pohja näyttäisi olevan ohitettu. Vuositasolla BKT kuitenkin supistuu 0,2 prosenttia vuonna 2024. Inflaation hidastuminen ja korkojen kääntyminen laskuun yhdessä kotitalouksien kohtuullisen hyvän tulokehityksen kanssa lisäävät kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja ja kulutusta. Investoinnit kääntyvät kasvuun vuonna 2025. BKT kasvaa 1,7 prosenttia vuonna 2025 ja 1,5 prosenttia vuonna 2026. Julkisiin menoihin kohdistuvat säästöt ja verojen korotus hidastavat kotimaisen kysynnän kasvua ja nostavat hintoja ennustejakson alussa, kun taas työllisyysuudistukset kasvattavat työn tarjontaa läpi ennustejakson. Työllisyys laskee vuonna 2024, mutta kasvaa vuodesta 2025 lähtien tuotannon kasvun ja työllisyysuudistusten ansiosta. Vuoteen 2026 mennessä 15–64-vuotiaiden työllisyysaste nousee 74,1 prosenttiin ja työttömyysaste laskee 7,2 prosenttiin.

Julkisyhteisöjen alijäämän arvioidaan olevan 3,7 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2024. Alijäämä alkaa kuitenkin vähitellen supistua talouden elpymisen sekä hallituksen toimien myötävaikutuksella. Vuonna 2025 alijäämä on 3,2 prosenttia ja vuonna 2028 2,1 prosenttia. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon suuret alijäämät sekä talouden heikko suhdanne kasvattavat velkasuhdetta nopeasti ennustejakson alussa. Tänä vuonna velkasuhde nousee yli 80 prosentin suhteessa BKT:hen, josta se kasvaa vähitellen 86 prosenttiin vuonna 2028. Kestävyyssvajaan arvioidaan olevan 2 % suhteessa BKT:hen.

Asiasanat talousnäkymät, julkinen talous, taloudellinen kehitys, budjettiesitys.

ISBN PDF 978-952-367-680-0 **ISSN PDF** 1797-9714

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-680-0>

Ekonomisk översikt, hösten 2024

Finansministeriets publikationer 2024:43	Tema	Ekonomiska utsikter
Utgivare	Finansministeriet	
Utarbetad av	Ekonomiska avdelningen	
Språk	Finska	Sidantal 103

Referat

Det verkar som om vi har passerat botten på recessionen i Finland. BNP minskar dock med 0,2 procent på årsnivå under 2024. Den avtagande inflationen och sjunkande räntenivån i kombination med hushållens relativt goda inkomstutveckling ökar hushållens disponibla inkomster och konsumtion. Investeringarna börjar öka igen 2025. BNP ökar med 1,7 procent under 2025 och med 1,5 procent under 2026. Besparingarna som gäller de offentliga utgifterna och skattehöjningarna bromsar upp ökningen av den inhemska efterfrågan och höjer priserna i början av prognosperioden, medan sysselsättningsåtgärderna ökar arbetsutbudet under hela prognosperioden. Sysselsättningen minskar 2024, men ökar från och med 2025 tack vare den ökade produktionen och sysselsättningsåtgärderna. Fram till år 2026 stiger sysselsättningsgraden för 15–64-åringar till 74,1 procent och arbetslöshetsgraden sjunker till 7,2 procent.

De offentliga samfundens underskott beräknas vara 3,7 procent i förhållande till bruttonationalprodukten år 2024. Underskottet börjar dock efter hand minska till följd av ekonomins återhämtning och regeringens åtgärder. Underskottet är 3,2 procent år 2025 och 2,1 procent år 2028. Statsförvaltningens och lokalförvaltningens stora underskott samt den svaga ekonomiska konjunkturen ökar skuldkvoten snabbt i början av prognosperioden. I år stiger skuldkvoten till över 80 procent i förhållande till BNP, och därifrån ökar den efter hand till över 86 procent år 2028. Hållbarhetsunderskottet uppskattas till 2 procent i förhållande till BNP.

Nyckelord ekonomiska utsikter, offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling, budgetförslag.

ISBN PDF 978-952-367-680-0 **ISSN PDF** 1797-9714

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-680-0>

Economic Survey, Autumn 2024

Publications of the Ministry of Finance 2024:43	Subject	Economic Prospects
Publisher	Ministry of Finance	
Group Author	Economics Department	
Language	Finnish	Pages 103

Abstract

There are indications that the economic recession in Finland has bottomed out. However, GDP will contract by 0.2% in 2024. The slowing of inflation and falling interest rates, together with the fairly good development in household income, will increase the disposable income and consumption of households. Investments will turn to growth in 2025. GDP will grow by 1.7% in 2025 and by 1.5% in 2026. Public spending cuts and tax increases will slow down growth in domestic demand and drive up prices at the start of the outlook period while employment measures will boost the supply of labour throughout the outlook period. The employment rate will decrease in 2024 but will grow from 2025 onwards as a result of output growth and employment measures. By 2026, the employment rate in the age group 15–64 will rise to 74.1%, and unemployment will fall to 7.2%.

The general government deficit is estimated to be 3.7% of GDP in 2024. However, the deficit will slowly contract as the economic recovery gathers pace and the measures taken by the Government start having an impact. The deficit will amount to 3.2% in 2025 and 2.1% in 2028. Large deficits accumulated by central and local government and weak economic growth will increase the debt ratio at the start of the outlook period at a rapid rate. The debt-to-GDP ratio will exceed 80% this year and will pass the 86% mark in 2028. It is estimated that the sustainability gap will amount to 2% of GDP.

Keywords economic prospects, public finance, economic development, draft budget.

ISBN PDF	978-952-367-680-0	ISSN PDF	1797-9714

URN address <https://urn.fi/URN:978-952-367-680-0>

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

*	Ennuste
-	Puuttuva tieto
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

TALOUELLINEN KATSAUS SYKSY 2024

Katsauksessa esitetään vuosien 2024–2026 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2028 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio ovat laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen elokuussa 2024 julkaisemat kansantalouden neljännesvuositilinpidoon tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 23.8.2024 mennessä sekä hallituksen budjettineuvotteluissa 3.9.2024 tekemät päätökset.

Helsingissä syyskuussa 2024

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander
Osastopäällikkö, ylijohtaja

Janne Huovari
Finanssineuvos
Reaalitalouden
yksikön päällikkö

Jenni Pääkkönen
Finanssineuvos
Julkisen talouden
yksikön päällikkö

Sisältö

Esipuhe	10
Yhteenveto	13
1 Talousnäkymät	21
1.1 Kansainvälinen talous	21
1.1.1 Maailmantalous	21
1.1.2 Maailmankauppa	24
1.1.3 Riskit	24
1.2 Ulkomaankauppa	26
1.2.1 Vienti ja tuonti	26
1.2.2 Hinnat ja vaihtotase	28
1.3 Kotimainen kysyntä	29
1.3.1 Yksityinen kulutus	29
1.3.2 Julkinen kulutus	35
1.3.3 Investoinnit	35
1.4 Kotimainen tuotanto	40
1.4.1 BKT	40
1.4.2 Jalostus	42
1.4.3 Palvelut	44
1.5 Työvoima	46
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat	49
1.6.1 Palkat	49
1.6.2 Kuluttajahinnat	52
1.7 Keskipitkän aikavälin näkymät 2027-2028	55
2 Julkinen talous	59
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä	59
2.2 Julkisyhteisöjen velka	67
2.3 Valtionhallinto	72
2.4 Kuntahallinto	80
2.5 Hyvinvointialuehallinto	84

2.6	Sosiaaliturvarahastot.....	88
2.6.1	Työeläkelaitokset.....	88
2.6.2	Muut sosiaaliturvarahastot.....	90
2.7	Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä	92
Liitteet		95
	Liite 1. Verotulojen laskennan keskeiset oletukset.....	95
	Liite 2. Budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon eroista	97
Liitetaulukot		100
Kehikot:		
	Finanssipolitiikan mitoitus.....	64
	Velkasuhteen kehitys pidemmällä aikavälillä	70
	Vuoden 2025 budjetti ja valtiontalouden kehukset	77

Julkaisun ulkopuoliset liitteet:

Liitteet on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-680-0>

ESIPUHE

Näyttää, että talouden ankeuteen käännettä odottaneiden kärsivällisyys palkitaan.

Tiedot vuoden alkupuoliskolta kertovat, että Suomen talous on alkanut kasvaa. Kun kasvu on käynnistynyt, on syytä olettaa, että kasvu myös jatkuu ja ripeytyy, kun epävarmuus hellittää ja matalasuhdanteen ote kuluttajista ja yrittäjistä kirpoaa. Noususuhdanteessa vuosina 2025-2026 kasvu on selvästi pidemmän aikavälin keskimääristä vauhtia nopeampaa. Tämän jälkeen kasvu asettuu 1-1½ prosentin haarrukseen, pidemmällä aikavälillä noin 1 prosenttiin.

Julkisen talouden näkymiin ei vielä voi suhtautua yhtä luottavaisesti.

Julkisen talouden alijäämät pienenevät, mutta julkinen taloudenpito pysyy riskirajoilla. Hallituksen päättämät toimet ja talouskasvun kiihtyminen pienentävät alijäämiä vuodesta 2025 eteenpäin. Velka uhkaa kuitenkin kasvaa edelleen suhteessa kokonaistuotantoon, vaikka alijäämien pieneminen ja talouskasvun kiihtyminen hidastavatkin velkasuhteen kasvua. Viitearvo, joka on asetettu julkiselle alijäämälle EU:n perussopimuksessa, on vaarassa ylittyä vuosina 2024-2025.

Hallitus tavoittelee velkasuhteen kasvun pysäyttämistä hallituskauden aikana.

Jotta velka voisi vakiintua suhteessa kokonaistuotantoon vuoteen 2027 mennessä, hallituksen sopiman 9 mrd:n sopeutuskokonaisuuden – hyvinvointialueiden ja kuntahallinnon omat sopeutussuunnitelmat mukaan lukien – pitäisi toteutua suunnitellussa määrin ja suunnitellussa aikataulussa. Lisäksi talouden kasvu ei saisi yllättää negatiivisesti. Ja vaikka askel osuisi tarkasti lankulle vuonna 2027, arvioimme, että velkasuhde alkaa kasvaa uudelleen viimeistään 2030-luvulla.

Velkasuhteen vakiintuminen suhteessa kokonaistuotantoon tarkoittaa, että julkinen rahankäyttö on sopusoinnussa talouden tulonmuodostuksen kanssa, ja takaa, että julkinen taloudenpito seisoo vakaalla perustalla ja tukee talouden vakaata kehitystä pitkällä aikavälillä.

Bruttokansantuote mittaa talouden tulonmuodostusta ja Suomessa sen kasvuvauhdin arvioidaan yleisesti heiluvan 1 prosentin molemmin puolin pitkällä aikavälillä. Kun työn määrä ei juuri kasva ja työn tuottavuus kasvaa hitaasti, myös tulot kasvavat hitaasti.

Näin alhainen tuotannon, tuottavuuden ja tulojen kasvu ei riitä rahoittamaan hyvinvointivaltion palvelulupausta – niitä julkisen sektorin maksamia etuuksia ja tarjoamia palveluita, joita odotamme saavamme lakeihin perustuen ja maksamiemme verojen vastineeksi.

Hyvinvointivaltion palvelulupaus on kestävä, jos se sopii talouden tulonmuodostuksen asettamaan raamiin. Epätasapainoa voi korjata kolmella tavalla. Palvelulupauksen voi määritellä uudelleen tulojen kasvun mukaiseksi ja säästää. Palvelulupauksen katteeksi voi kerätä veroina suuremman osuuden tuloista ottaen samalla huomioon, että verojen korotus todennäköisesti heikentää tulonmuodostusta. Työllisyyden ja tuottavuuden kasvua voi pyrkiä edistämään talouspolitiikan keinoin. On vaikea nähdä, miten velkasuhde kyettäisiin Suomessa vakauttamaan kestäväällä tavalla käyttämättä kaikkia näitä.

Hallituksen sopimasta 9 mrd:n sopeutuskokonaisuudesta säästöjä on n. 5,5 mrd. ja verojen korotuksia n. 1,5 mrd. Loput n. 2 mrd. ovat työllisyyttä ja talouden kasvua tukevien uudistusten varassa.

Vaikka julkisiin menoihin kohdistuvat säästöt ja verojen korotukset hidastavat kotimaisen kysynnän kasvua ja nostavat hintoja ennustejakson alkuvuosina, niitä on tarvittu alijäämien pienentämiseksi nopeasti. Lisäksi ne ajoittuvat pääosin vaiheeseen, jona talous kasvaa selvästi pidemmän aikavälin keskimääräistä vauhtia nopeammin.

Samaan aikaan hallituksen toimet, jotka kasvattavat työn tarjontaa, luovat tuotannolle tilaa kasvaa, kun kysyntä vientimarkkinoilla ja Suomessa elpyy. Lisäksi toimet, joilla rakennetaan edellytyksiä investoinneille, tukevat tuottavuuden ja tuotannon kasvua pidemmällä aikavälillä. Jos ne saattavat matkaan aidosti uusia investointeja, ne luovat mahdollisuuksia ennustettua nopeammalle kasvulle.

Tuotanto, tuottavuus ja tulot kasvavat investoimalla, rakentamalla uutta ja ottamalla riskejä. Näitä meiltä vaaditaan, jotta kykenemme tarttumaan mahdollisuuksiin, joita teknologian ja maailmantalouden murros tarjoavat. Näitä meiltä vaaditaan, jotta kykenemme rahoittamaan valitsemamme hyvinvointivaltion palvelulupauksen – ja kenties nousemaan ennustettua nopeampaan kasvuun.

Meillä kaikilla on oma osuutemme siinä, miten tässä onnistumme.

Yritykset päättävät toiminnastaan – tuotannon käynnistämisestä, kehittämisestä ja lakkauttamisesta – ottamalla huomioon toimintaympäristön. Julkinen valta rakentaa toimintaympäristöä päätöksillään – joko työllisyys, investoinnit, tuottavuus ja taloudellinen hyvinvointi mielessään tai joku muu yhteiskunnallinen tavoite mielessään.

Yhteiskuntapolitiikka on tasapainoilua erilaisten tavoitteiden välillä.

YHTEENVETO

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2024 – 2026

Suomen talous näyttäisi selättäneen taantuman. Bruttokansantuote (BKT) supistuu vielä 0,2 prosenttia vuonna 2024, mutta kasvu on käynnistynyt vuoden alkupuoliskolla. Loppuvuotta kohden talouden toipumisen odotetaan vahvistuvan. Inflaation hidastuminen ja korkojen lasku tukevat kulutusta ja investointeja. Vuosina 2025 ja 2026 kasvu nopeutuu ja on 1,7 ja 1,5 prosenttia vuodessa. Julkisiin menoihin kohdistuvat säästöt ja verojen korotus hidastavat kotimaisen kysynnän kasvua ja nostavat hintoja ennustejakson alussa, kun taas työllisyysvoimat kasvattavat työn tarjontaa läpi ennustejakson.

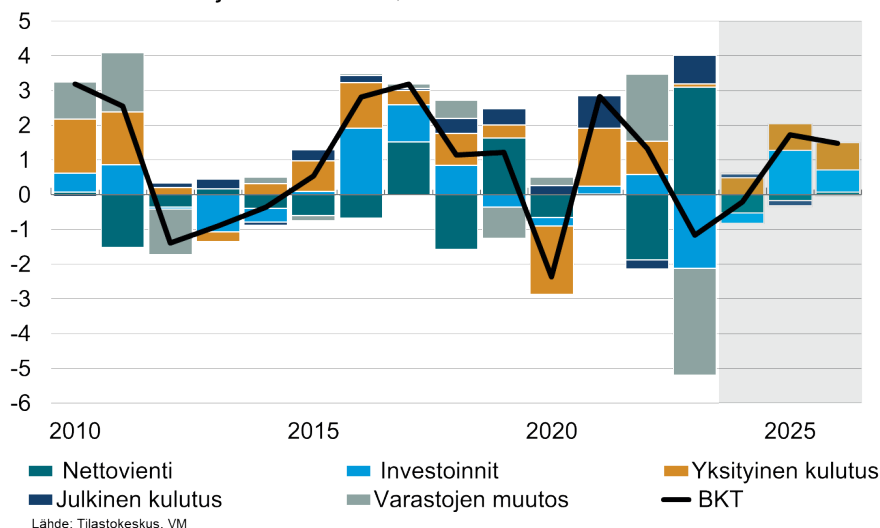
Suomen talouden kehitys on ollut viime vuosina selvästi heikompaa kuin euroalueella keskimäärin. Suomessa tuotanto laski vuoden 2022 toisen neljänneksen jälkeen vuoden 2023 loppuun mennessä yhteensä noin 2,5 prosenttia. Tuotannon laskun takana olivat hintojen ja korkojen nousu sekä Venäjän hyökkäyssodan suorat vaikutukset Suomen talouteen. Sekä sodan että korkojen nousun epäsuorat vaikutukset ovat olleet Suomessa suuremmat kuin euroalueen maissa keskimäärin. Venäjän talouden ja kaupan merkitys Suomelle oli ennen hyökkäystä suurempi kuin useimmille euroalueen maille. Korkojen nousun vaikutus on ollut muita maita voimakkaampi, koska Suomessa asuntoluotoista 94 prosenttia on vaihtuvakorkoisia ja korkojen nousu on välittynyt reaalitalouteen nopeasti.

Vientimarkkinoiden elpyminen lisää vientiä

Euroalueella ja erityisesti Saksassa talouden kasvu on heikkoa vielä tänä vuonna. Euroalueella kasvu on kuitenkin käynnistynyt jo kuluvan vuoden alkupuoliskolla ja ensi vuodesta alkaen myös kasvun odotetaan nopeutuvan. Talouden piristymisen taustalla on inflaation hidastuminen ja korkojen lasku. Yhdysvalloissa talouden kasvu jatkuu, vaikka vauhti hieman hidastuukin ensi vuonna. Maailmankaupan ennustetaan toipuvan vauhdikkaammin kuin maailmantalouden, mikä hyödyttää Suomen tavaravientiä. Suomen kustannuskilpailukyky on säilynyt kohtuullisen hyvänä ja tukee vientiä, kun kysyntä vientimarkkinoilla elpyy.

Suomen BKT ja kysyntäerät

vuosimuutos ja kontribuutio, %

Inflaatio on hidastunut ja kulutus kasvaa

Yksityinen kulutus on kasvanut läpi koko sen ajan, kun hintojen ja korkojen nousu ovat heikentäneet kotitalouksien ostovoimaa. Inflaation nopea hidastuminen ja korkojen lasku helpottavat kotitalouksien taloudellista tilannetta. Yksityinen kulutus kasvaa lähes prosentin vuonna 2024, vaikka sosiaalietuuksien leikkaukset ja arvonnäisäveron nosto syyskuussa hidastavatkin kulutuksen toipumista. Vuonna 2025 kulutuksen kasvu nopeutuu, kun korot laskevat edelleen ja työllisyys kasvaa.

Inflaatio on hidastunut selvästi ja myös jatkossa varsinkin kotimaiset hintapaineet ovat vähäisiä. Arvonlisäveron korotus nostaa hintoja ja hidastaa inflaation laskua erityisesti ensi vuonna. Hallituksen keväällä kehysriihessä ja aiemmin päättämien välillisen verotuksen muutosten arvioidaan kiihdyttävän inflaatiota suoraan yhteensä noin 0,9 prosenttiyksikköä vuosina 2024–2026. Tästä huolimatta inflaatio on pysymässä matalana. Inflaatio laskee 1,8 prosenttiin tänä vuonna. Vuosina 2025 ja 2026 inflaatio on 1,4 ja 1,3 prosenttia.

Rakentaminen toipuu ja tuotannollisten investointien kasvu jatkuu

Rakentaminen on ollut jyrkässä laskussa, mutta lasku näyttäisi nyt pysähtyneen. Korkojen lasku piristää asuntomarkkinoita, varsinkin kun maan sisäinen muuttoliike ja maahanmuutto ovat kasvattaneet asuntojen kysyntää. Asuntorakentamisen toipuminen kestää kuitenkin aikansa ja asuntorakentamisen odotetaan kasvavan vasta ensi vuonna. Muussa rakentamisessa lasku on ollut pienempi ja toipuminen alkaa asuntorakentamista aikaisemmin.

Kone- ja laiteinvestoinnit ovat kasvaneet taantumasta huolimatta. Investointeja ovat kasvattaneet energiamurros ja etenevä digitalisaatio. Erityisesti energiantuotantoon liittyvät investoinnit ja halpaa sähköä hyödyntävä tuotanto ovat kasvaneet. Investoinnit näille aloille tulevat jatkumaan myös tulevana vuosina, sillä investointisuunnitelmia Suomeen on ennätyksellisen paljon. Investointeja lisäävät myös puolustukseen liittyvät valtion investoinnit. Merkittävimmät näistä ovat F-35 -hävittäjät, joista ensimmäiset luovutetaan Suomen käyttöön vuonna 2025. Kokonaisuudessaan investoinnit vähenevät tänä vuonna, mutta kasvavat lähes 6 prosenttia vuonna 2025.

Työllisyys toipuu ensi vuonna

Työllisyys vähenee tänä vuonna reilulla 10 000 hengellä tuotannon laskun vanavedessä. Voimakkainta työllisyyden väheneminen on ollut rakentamisessa. Sen sijaan palveluissa työllisyys on edelleen noussut. Ensi vuonna, kun talous toipuu, työllisyys alkaa kasvaa ja kasvu jatkuu myös vuonna 2026. Hallituksen työllisyystoimet sekä maahanmuutto lisäävät työvoiman tarjontaa ja luovat työllisyydelle tilaa kasvaa, kun tuotanto elpyy.

Työttömien määrä kasvoi alkuvuonna laaja-alaisesti, mutta kesällä työttömyyden kasvu näyttäisi pysähtyneen. Vuonna 2024 työttömyysaste nousee kahdeksaan prosenttiin. Ensi vuodesta alkaen työttömyys vähenee, mutta jää 7,2 prosenttiin vuonna 2026. Tämä ylittää edelleen rakenteellisen työttömyyden tason Suomessa.

Pitkittynyt matalasuhdanne rasittaa julkista taloutta toista vuotta peräkkäin

Pitkittynyt matalasuhdanne rasittaa julkista taloutta jo toista vuotta peräkkäin. Sen lisäksi vuosien 2022–2023 nopea inflaatio ja siitä seuranneet kustannuspaineet heikentävät julkista taloutta vielä lähivuosina. Hallituksen päättämistä sopeutustoimista huolimatta julkisyhteisöjen alijäämät pienenevät hitaasti.

Julkisyhteisöjen rahoitusaliijäämä oli 2,9 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023. Vuoden lopulla voimistunut laskusuhdanne leikkasi verotuloja, samalla kun julkisten alojen nopea palkkojen ja muiden kustannusten nousu kasvatti menoja. Kasvavat korkomenot sekä varautumiseen ja turvallisuuteen liittyvät menot painoivat valtion taloutta. Myös hyvinvointialueiden ensimmäinen toimintavuosi alkoi syvästi alijäämäisenä.

Valtion- ja paikallishallinnon alijäämät eivät pienene tänä vuonna. Valtion menot kasvavat tänä vuonna erityisesti varautumiseen ja turvallisuuteen tehtävien investointien myötä, kun inflaation ja palkankorotusten vaikutukset vähitellen vähenevät. Heikkoon talouden suhdannetilanteeseen nähden verotuloja kertyy kohtalaisesti. Hyvinvointialueiden elokuussa raportoimat tiedot ennakoivat, että alueilla menojen kasvu jatkuu nopeana tänäkin vuonna ja alijäämät pysyvät suurina. Tilanne on ollut samansuuntaista kuntahallinnossa. Suuret indeksikorotukset kasvattavat työeläkelaitosten menoja reilusti vielä tänä vuonna, mutta työeläkelaitokset pysyvät silti tukevasti ylijäämäisinä. Muissa sosiaaliturvarahastoissa puolestaan kasvanut työttömyys on kasvattanut menoja samalla, kun tulot supistuvat mm. työttömyysvakuutusmaksun laskun myötä. Julkisen talouden alijäämä asettuu tänä vuonna 3,7 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

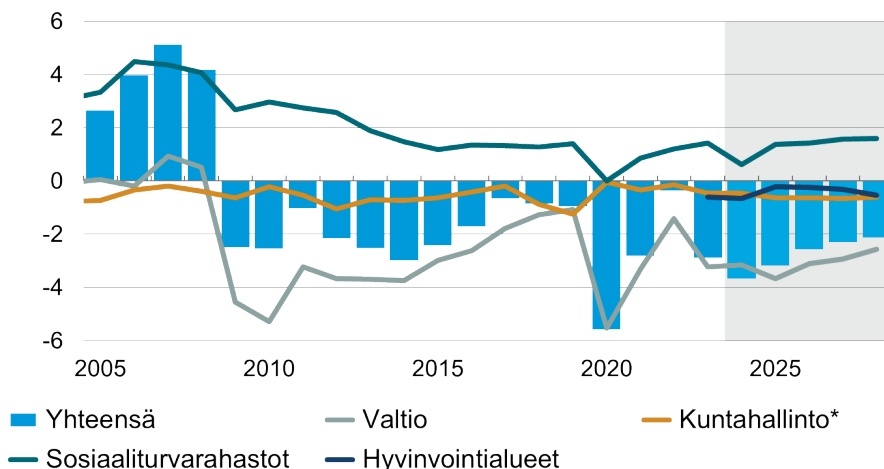
Toipuva talous ja hallituksen päättämät toimet alkavat vähitellen tuottaa tulosta

Kun talous toipuu, verotulojen kasvu piristyy. Lisäksi hallituksen päättämät toimet, joista ennusteessa on mukana noin 8 miljardia euroa vuoden 2027 tasolla, vahvistavat valtion taloutta voimallisesti ensi vuodesta alkaen. Hidastuvan inflaation suotuisat vaikutukset laajenevat valtiolta myös sosiaaliturvasektorille. Paikallishallinnon palkkapaineet eivät kuitenkaan hellitä, ja henkilöstöpula uhkaa kasvattaa kalliita ostopalveluja. Lisäksi korkomenot ja puolustusinvestoinnit kasvattavat valtion menoja koko ennustejakson ajan. Näiden eri suuntaan ajavien tekijöiden seurauksena julkisyhteisöjen alijäämän ennakoidaan pienenevän 3,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen ensi vuonna ja siitä edelleen 2,1 prosenttiin vuonna 2028.

Valtionhallinnon ja paikallishallinnon syvät alijäämät ja heikko taloussuhdanne kasvattavat velkasuhdetta. Velkasuhde nousee yli 80 prosentin suhteessa BKT:hen tänä vuonna ja suhteen odotetaan jatkavan hidasta kasvuaan ennustejakson aikana. Velkasuhde on 86 prosenttia vuonna 2028. Julkisen talouden kestävyysvajeen arvioidaan olevan noin 2 prosenttia suhteessa BKT:hen. Julkisyhteisöjen rakenteellinen epätasapaino on toki ajan saatossa pienentynyt, mutta on edelleen suuri.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema

suhteessa BKT:hen, %

*Ml. hyvinvointialuehallinto vuoden 2022 loppuun saakka

Lähde: Tilastokeskus, VM

Riskit

Euroalueen ja maailmantalouden elpyminen saattaa toteutua odotettua hitaammin. Erityisesti miten Saksan ja Kiinan taloudet luovivat ulos pitkittyneistä ongelmistaan pitää yllä epävarmuutta. Suomessa rakentamisen lama voi olla pidempi ja työllisyyden kuoppa syvempi kuin mitä ennusteessa on oletettu. Jos näin käy, kulu- tus toipuu ennustettua hitaammin. Hallituksen toimien vaikutus kysyntään voi poiketa ennusteessa arvioidusta, varsinkin jos talouden muu toipuminen on odotettua hitaampaa. Investointihankkeiden toteutumisen liittyy suurta epävarmuutta kum- paankin suuntaan.

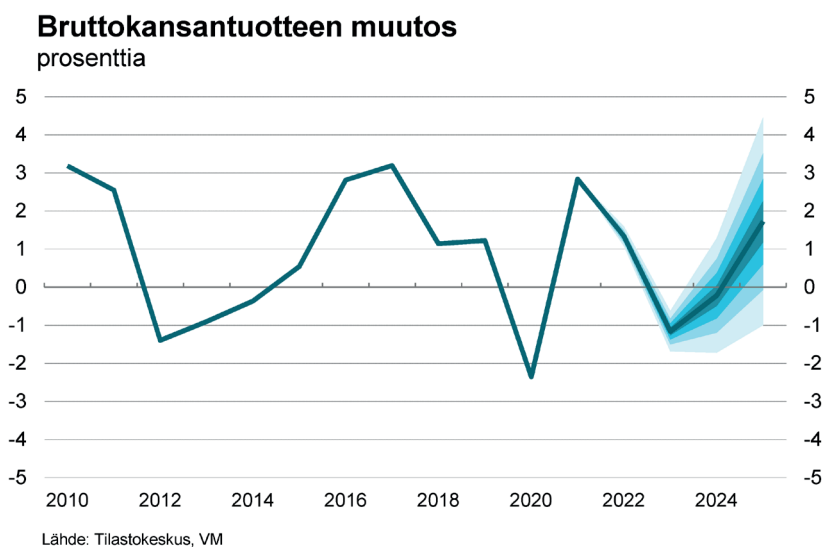
Jos talous kasvaa ennustettua heikommin, julkisen talouden alijäämät kasvavat ennustettua suuremmiksi. Sama tapahtuu, jos sopeutustoimien vaikutukset viivästyvät tai osoittautuvat arvioitua tai suunniteltua vähäisemmiksi. Korkojen nopeat liikkeet puolestaan haastavat erityisesti työeläkelaitosten omaisuustulojen ennustamista. Lisäksi lähivuosina toteutetaan suuria puolustusinvestointeja, joiden ajoittuminen vaikuttaa merkittävästi valtion menoihin ja alijäämään.

Toisaalta hallituksen 9 miljardin euron pysyvistä toimenpidekokonaisuudesta on ennusteessa mukana noin 8 miljardia euroa vuoden 2027 tasolla. Mikäli kokonaisuus toteutuu suunnitellussa laajuudessa ja aikataulussa, alijäämät pienenevät ja

velkaantuminen hidastuu ennustetusta. Vastaava vaikutus syntyisi, jos esim. toimet, joilla hallitus tukee investointeja, kantaisivat hedelmää nopeasti ja talous alkaisi kasvaa ennustettua nopeammin.

Edellä kuvatut julkisen talouden ja reaalitalouden epävarmuudet kulmineituvat julkiseen velkaan suhteessa BKT:hen. Velkasuhteen ennusteeseen liittyvää epävarmuutta on kuvattu lyhyesti luvussa 2.2.

Talousskasvuennusteen epävarmuutta voidaan kuvata menneisiin ennustevirheisiin perustuvilla luottamusväleillä ennusteen ympärillä. Luottamusvälit kuvaavat väliä, jolle toteutunut kehitys on aiemmissa ennusteissa osunut 80 prosentin todennäköisyydellä. Nämä luottamusvälit sisältävät kuitenkin vain normaalin ennusteisiin liittyvän epävarmuuden, eivätkä ne ota huomioon kullakin ennustekierroksella olevia erityisiä riskitekijöitä.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
Volyymin muutos, %					
Bruttokansantuote markkinahintaan	1,3	-1,2	-0,2	1,7	1,5
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	8,4	-6,6	0,2	4,4	2,9
Kokonaistarjonta	3,3	-2,9	-0,1	2,5	1,9
Tavaroiden ja palvelujen vienti	3,6	-0,1	-1,1	4,0	3,1
Kulutus	0,9	1,2	0,8	0,8	1,0
yksityinen	1,8	0,2	0,9	1,4	1,5
julkinen	-1,0	3,4	0,5	-0,5	-0,1
Investoinnit	2,5	-8,8	-1,3	5,7	2,8
yksityiset	2,7	-9,4	-2,9	4,1	3,8
julkiset	1,3	-5,7	6,0	12,7	-1,2
Kokonaiskysyntä	3,3	-2,8	-0,1	2,5	1,9
kotimainen kysyntä	3,1	-4,0	0,3	1,9	1,4

Taulukko 2. Julkisen talouden keskeiset ennusteluvut

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
Suhteessa BKT:hen, %					
Julkisyhteisöjen menot	53,4	56,4	57,7	57,4	56,4
Veroaste	43,0	42,4	41,8	42,2	42,2
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-0,4	-2,9	-3,7	-3,2	-2,6
Valtionhallinnon nettoluotonanto	-1,4	-3,2	-3,2	-3,7	-3,1
Julkisyhteisöjen velka	73,5	76,6	81,7	84,0	84,8
Valtionvelka	52,9	56,8	60,5	62,3	62,8

Taulukko 3. Muut keskeiset ennusteluvut

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
Bruttokansantuote, arvo, mrd. euroa	268	275	279	290	301
Palvelut, volyymin muutos, %	3,1	0,5	0,4	0,9	1,2
Koko teollisuus, volyymin muutos, %	-1,7	1,6	-2,1	2,6	2,0
Työn tuottavuus, muutos, %	-0,6	-0,8	0,5	1,1	0,4
Työlliset, muutos, %	2,5	0,3	-0,5	0,7	1,2
Työllisyysaste (20–64-vuotiaat), %	78,1	77,9	77,3	77,7	78,7
Työttömyysaste, %	6,8	7,2	8,0	7,6	7,2
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	7,1	6,2	1,8	1,4	1,3
Ansiotasoindeksi, muutos, %	2,4	4,2	2,9	3,4	3,1
Vaihtotase, mrd. euroa	-6,5	-3,0	-2,6	-2,9	-2,9
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-2,4	-1,1	-0,9	-1,0	-1,0
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	0,3	3,4	3,7	2,5	2,0
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	1,7	3,0	2,9	2,7	2,7

1 Talousnäkymät

1.1 Kansainvälinen talous

1.1.1 Maailmantalous

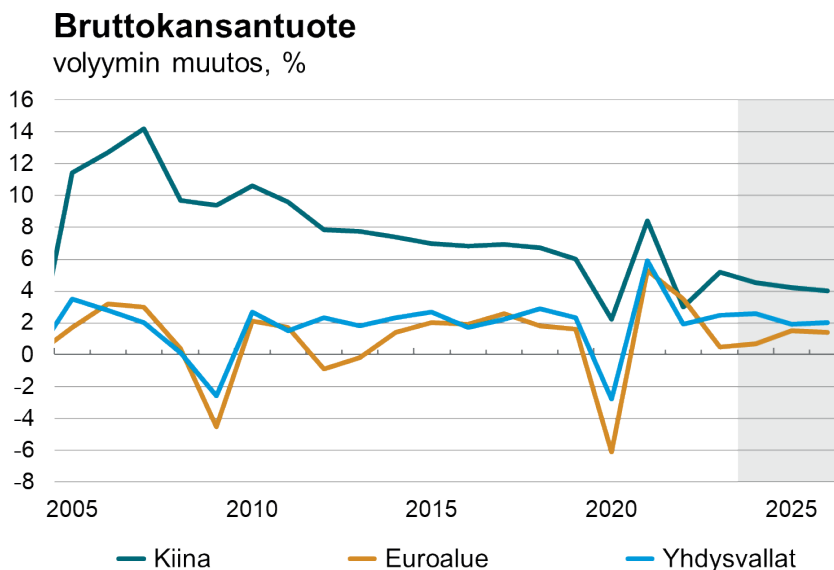
Epävarmuus maailmantaloudessa on kasvanut viime kuukausina. Syynä tähän on ennen kaikkea ollut geopolitiittisten jännitteiden kiristyminen. Rahoitusmarkkinoiden levottomuus kesällä 2024 näyttäisi jääneen lyhytaikaiseksi, mutta protektio-
nismin nousu keskeisten talouksien välillä voi hidastaa kasvua. Toisaalta hidastuva inflaatio ja laskevat korot kasvattavat reaalituloja monessa taloudessa. Talouskasvu painottuu yhä Yhdysvaltoihin ja nouseviin talouksiin. Euroalueen talouskehitys on vaatimatonta. Maailmantalous kasvaa vuonna 2024 3,1 prosenttia, ja kasvu hidastuu kolmeen prosenttiin vuonna 2025.

Euroalueen talouskasvu käynnistyi kuluvan vuoden alkupuoliskolla viime vuoden loppupuolen nollakasvun jälkeen, mutta näkymät ovat ennakoivien indikaattoreiden perusteella yhä haastavat. Etenkin Saksan teollisuuden tilanne aiheuttaa huolta. Ranskan näkymiä tukee palveluiden piristyminen. Kuluttajien luottamus on vahvistumassa inflaation hidastuessa ja reaalitulojen kasvaessa. Finanssipolitiikan odotetaan olevan lievästi kiristävää 2024 ja 2025. Euroalueen talous kasvaa vuonna 2024 0,7 prosenttia, ja kasvu kiihtyy 1,5 prosenttiin vuonna 2025.

Yhdysvaltojen talouden vahva veto jatkuu. Talous kasvoi voimakkaasti kuluvan vuoden toisella neljänneksellä yksityisen kulutuksen tukemana. Palveluiden ennakoivat indikaattorit viittaavat kasvun jatkumiseen, mutta teollisuuden osalta heikompaan kehitykseen. Työmarkkinat ovat jäähtymässä, mikä edesauttaa rahapolitiikan keventämistä syksyllä. Talouden ns. pehmeän laskun odotetaan toteutuvan tänä ja ensi vuonna. Talouskasvu hidastuu kuluvan vuoden 2,6 prosentista 1,9 prosenttiin vuonna 2025.

Kiinan talousnäkymät ovat haastavat. Kokonaistuotannon kasvu hidastui vuoden toisella neljänneksellä. Kotimaisen kulutuksen kasvu on vaikeaa kuluttajien luottamuksen ollessa alamaissa. Talouskasvua pyritään kiihdyttämään elvyttävällä finanssipolitiikalla. Heikko juan tukee viennin kilpailukykyä. Talous kasvaa 4,5 prosenttia 2024, ja kasvu hidastuu 4,2 prosenttiin vuonna 2025.

Nopea talouskasvu jatkuu Intiassa erityisesti palveluiden kannattelemana. Kokonaistuotanto kasvoi Japanissa kuluvaan vuoden toisella neljänneksellä, mutta rahapolitiikan kiristävän syklin alkaminen aiheuttaa epävarmuutta. Ison-Britannian näkymät ovat kirkastuneet kesällä 2024 erityisesti rakentamisen vetämänä. Ruotsin tilanne on haastava, ja keskuspankki keventää nopeasti rahapolitiikkaa talouden tukemiseksi. Rakennusteollisuuden odotetaan elpyvän vuodesta 2025 lähtien. Sotatalouden olojen vallitessa Venäjällä inflaatio on kiihtynyt nopeasti. Taloutta vaivaa ankara työvoimapula.

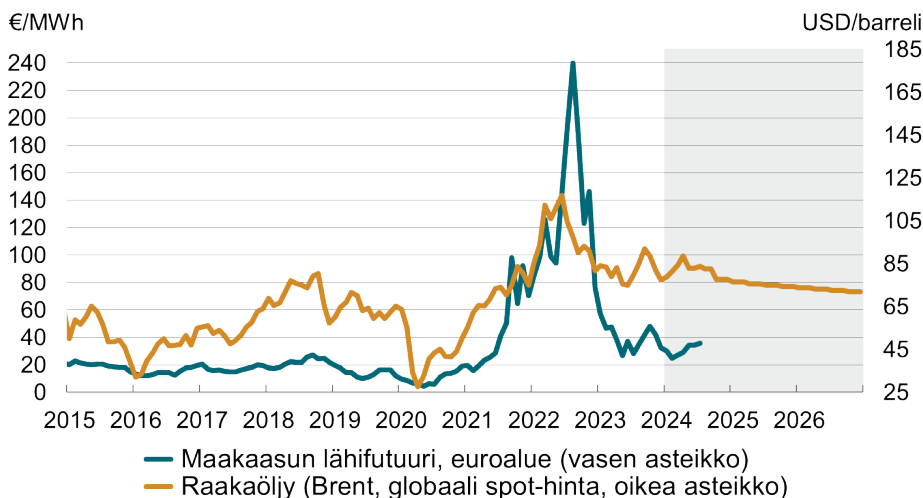

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, VM

Maailmanlaajuisten rahoitusmarkkinoiden tilannetta leimasi loppukesällä 2024 voimakas myllerrys, mikä liittyi ns. carry trade -ilmiöön Japanin pääomamarkkinoihin liittyen. Markkinoilla on otettu lainaa Japanista matalien korkojen vallitessa ja sijoitettu pääoma tuottavampiin instrumentteihin. Korkokannan nousu Japanissa ja samanaikaiset odotukset Yhdysvaltain keskuspankin korkopolitiikan keventämisestä madalsivat odotettua korkoeroa talouksien välillä ja aiheuttivat myyntiaallon. Tästä seurasi hetkellisesti voimakas osakemarkkinoiden maailmanlaajuinen volatiliiteetti. Tilanne kuitenkin rauhoittui nopeasti. Rahapolitiikan keventäminen on alkanut euroalueella ja Yhdysvalloissa vuonna 2024, mikä heijastuu aleneviin lyhyihin ja pitkiin korkoihin.

Energiamarkkinoiden tilanne on melko vakaa huolimatta Lähi-idän kriisiin liittyvistä riskeistä. Raakaöljyn hinta on laskenut hienoisesti kesän 2024 aikana, ja hinnan odotetaan laskevan edelleen ennustejaksolla. Maakaasun hinta pysyttelee maltillisena, mutta on yhä korkeampi kuin ennen Venäjän hyökkäyssodan alkamista. Sähkön tuurit ovat lievässä nousussa lähikuukausien aikana, mutta laskevia ennustejakson loppupuolella. Myös teollisuuden raaka-aineet ovat kallistuneet, mutta ne pysyvät suhteellisen vakaana lähivuosina.

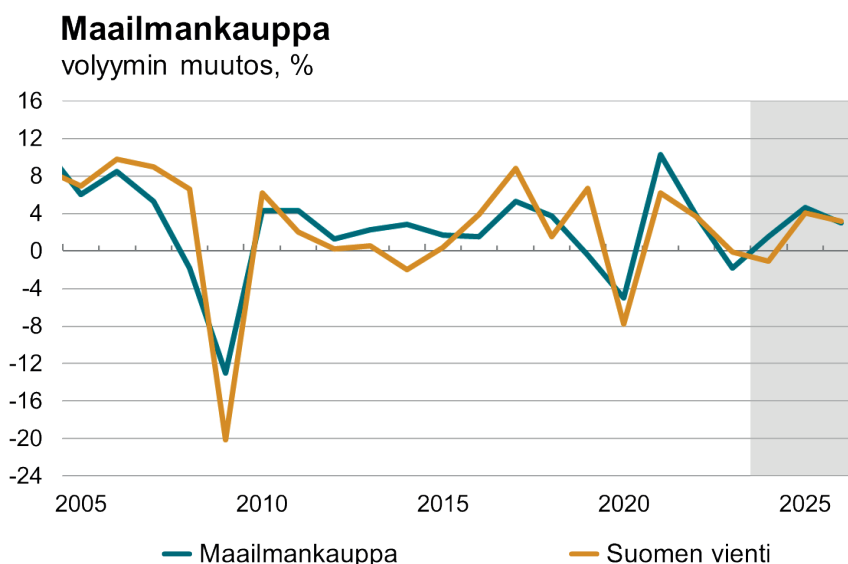
Raaka-aineiden hinnat

Lähde: Intercontinental Exchange ICE, Macrobond

1.1.2 Maailmankauppa

Maailmankaupan vaisu kehitys jatkui loppukeväällä 2024. Erityisesti euroalueen tuonti oli vaatimatonta. Liikenne Suezin kanavalla ei ole palautunut viime vuoden lopulla puhjenneen kriisin jälkeen. Näkymien odotetaan kuitenkin kohenevan, kun euroalueen kasvu elpyy. Tähän viittaa rahti-indeksien nousu. Maailman tavara-kauppa elpyy 1,5 prosentin kasvuun 2024 ja edelleen 4,6 prosentin kasvuun 2025. Kasvua kuitenkin uhkaa nouseva protektionismi keskeisten talouksien välillä.

Lähde: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Tilastokeskus, VM

1.1.3 Riskit

Maailmantalouden ennustekuvaan liittyvien riskien tasapaino on hieman aiempaa heikompi. Keskeinen alasuuntainen riski on Lähi-idän konfliktin eskaloituminen, mikä nostaisi energian hintaa ja heikentäisi sentimenttiä. Protektionismin nousu ja maailmantalouden blokkiutuminen haittaisi maailmantalouden elpymistä. Kiinan kiinteistösektoriin liittyvät riskit eivät ole laantuneet.

Yläsuuntaisista riskeistä euroalueen elpyminen odotettua nopeammin nopeuttaisi maailmantalouden kasvua. Erityisesti tämä koskisi teollisuuden odotettua vahvempaa kehitystä. Myös Yhdysvaltojen talouden odotettua nopeampi kasvu piristäisi maailmantaloutta. Geopoliittisten jännitteiden lientyminen lisäisi luottamusta maailmanlaajuisesti.

Taulukko 4. Bruttokansantuote

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
Volyymin muutos, %					
Maailma (PPP)	3,3	3,2	3,1	3,0	2,9
Euroalue	3,5	0,5	0,7	1,5	1,4
EU	3,3	0,5	0,7	1,5	1,4
Saksa	1,9	0,0	0,3	1,3	1,0
Ranska	2,6	1,1	1,0	1,6	1,2
Ruotsi	1,6	0,1	0,3	2,0	2,2
Iso-Britannia	4,3	0,1	0,7	1,5	1,5
Yhdysvallat	1,9	2,5	2,6	1,9	2,0
Japani	1,2	1,8	0,2	0,5	0,5
Kiina	3,0	5,2	4,5	4,2	4,0
Intia ¹	7,0	8,2	7,0	6,8	6,6
Venäjä	-1,2	3,6	2,2	1,0	0,8

¹ Tilivuosi (1.4.-31.3)

Lähteet: Kansalliset tilastoviranomaiset, VM

Taulukko 5. Taustaoletukset

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
Maailmankauppa, volyymin muutos, %	3,7	-1,8	1,5	4,6	3,0
USD/EUR	1,05	1,08	1,08	1,10	1,12
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2015=100)	182,2	151,8	156,2	156,0	156,0
Raakaöljy (Brent), \$/barreli	98,7	82,0	81,6	75,4	72,8
3 kk euribor, %	0,3	3,4	3,7	2,5	2,0
Valtion obligaatiot (10 v), %	1,7	3,0	2,9	2,7	2,7
Tuontihinnat, muutos, %	19,4	-2,7	-0,8	1,7	1,9

Lähteet: CPB, Macrobond, HWWI, Tilastokeskus, VM.

1.2 Ulkomaankauppa

1.2.1 Vienti ja tuonti

Maailmankaupan tahmeus hidastaa Suomen ulkomaankaupan elpymistä vuonna 2024. Suomen vientikysyntä on heikkoa, kun päämarkkinat, Yhdysvaltoja lukuun ottamatta, eivät ole vielä lähteneet odotettuun kasvuun. Varovaisia viitteitä ulkomaankaupan piristymisestä voidaan kuitenkin nähdä uusien tilausten noususta sekä korkotason virkistävästä vaikutuksesta. Ulkomaankaupan suhdanteen pohjalukemat on jo koettu ja maailmankaupan ja siten myös Suomen ulkomaankaupan odotetaan piristyvän etenkin vuoden 2024 toisella vuosineljänneksellä kiihtyen loppuvuotta kohti. Keskeistä onkin, ehtiikö ulkomaankaupan elpyminen täysimittaisena vielä vuodelle 2024 vai siirtyykö elpyminen pääosin vuodelle 2025. Geopoliittiset jännitteet kuitenkin luovat alasuuntaisia riskejä, jotka voivat pahimmassa tapauksessa kuihduttaa varovaisen kasvunäkymän.

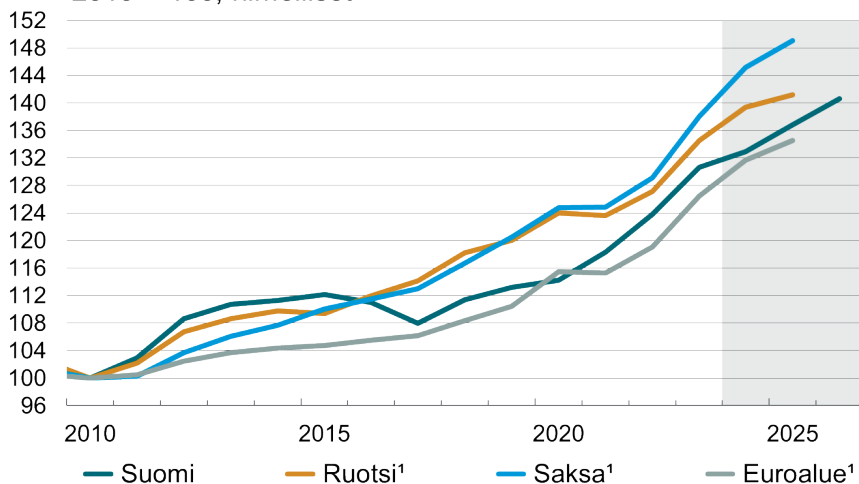
Vaikka vienti lähtee vuoden 2024 loppupuolella nousuun, vetää alkuvuoden viennin heikkous kuitenkin vuosimuutoksen negatiiviseksi tavaroiden vetämänä. Alkuvuoden kehityksen taustalla ovat lakot ja vientimarkkinoiden huono kehitys. Myös tilauskanta on ollut vaisua vielä alkuvuonna. Valonpilkahdus on kuitenkin toisella vuosineljänneksellä viety risteilijä. Loppuvuonna tavaroiden viennin odotetaan vauhdittuvan. Palveluiden vienti elpyy vuonna 2024 vuoden 2023 heikosta kehityksestä. Ulkomaankauppa elpyy vuonna 2025, kun vientimarkkinoiden kysyntä

piristyy selvästi. Laaja-alaista elpymistä nähdään niin palveluissa kuin tavaroissakin. Lisäsykäyksen elpymiselle tuovat risteilijätoimitukset. Vuonna 2026 vientikysyntä ja vienti tasaantuvat lähelle maailmankaupan kasvua. Suomen hintakilpailukyky pysyy keskimääräisellä tasolla, mikä osaltaan tukee myös vientiä.

Tuontia tukevat koko ennustejakson ajan isot investoinnit mm. datakeskuksiin ja vihreään siirtymään sekä hävittäjätoimitukset. Toisaalta kotimaisen kysynnän ja viennin heikko kehitys vielä vuonna 2024 tuottaa alasuuntaisia paineita tuonnille. Vuodesta 2025 lähtien myös viennin piristymisen tukee etenkin tavaroiden tuontia.

Yksikkötyökustannukset

2010 = 100, nimelliset

¹ Euroopan komission ennuste

Lähde: Euroopan komissio, Tilastokeskus, VM

Taulukko 6. Ulkomaankauppa

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
Muutos, %					
Viennin volyyymi	3,6	-0,1	-1,1	4,0	3,1
Tuonnin volyyymi	8,4	-6,6	0,2	4,4	2,9
Vientihinnat ¹	18,6	-4,8	-0,7	1,9	1,7
Tuontihinnat ¹	19,4	-2,7	-0,8	1,7	1,9

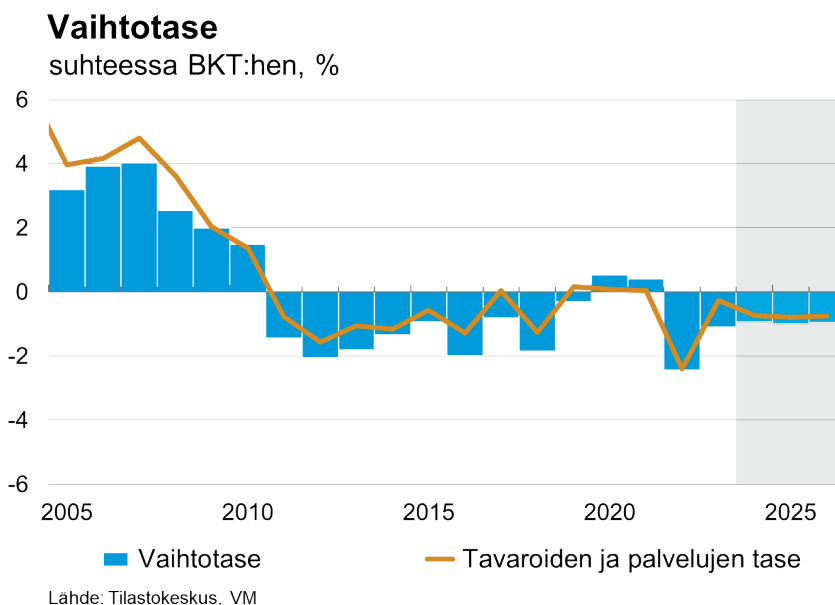
¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

1.2.2 Hinnat ja vaihtotase

Ulkomaankaupan hinnat laskevat vielä vuonna 2024, mutta selvästi vuotta 2023 vähemmän. Syynä hintojen laskuun ovat talouden matalasuhdanne sekä yleinen hintatason laskun jatkuminen korjauksena vuoden 2022 hintanousuun. Hintojen laskua vuonna 2024 vetää etenkin tavaroiden hinnat. Yläsuuntaisena riskinä on rah-tiliikenteen hintojen mahdollinen odotettua rajumpi nousu, kun laivaliikenne joutuu kiertämään Afrikan mantereen Suezin kanavan kriisin takia. Palveluiden hinnat lähtevät jo vuonna 2024 varovaiseen kasvuun palkankorotusten ansiosta. Vuonna 2025 hinnat kääntyvät nousuun ja 2026 jatkavat nousua, kun vienti- ja tuontituotteiden kysynät kasvavat maailmantalouden piristyessä.

Vaihtotase vuodelle 2023 on noin 3 mrd. alijäämäinen. Vaihtotase pysyy alijäämäisenä koko ennustejaksolla etenkin palveluiden taseen voimakkaan alijäämän takia. Tavaroiden taseen odotetaan olevan ylijäämäinen koko ennustejaksolla. Vaihtotaseen alijäämä tasoittuu vuosina 2025 ja 2026 noin 2,9 mrd. euroon.

Suhteessa bruttokansantuotteeseen alijäämä on noin prosentti koko ennustejaksolla.

Taulukko 7. Vaihtotase

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
Miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	-6,4	-0,7	-2,0	-2,3	-2,3
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-0,1	-2,3	-0,6	-0,6	-0,6
Vaihtotase	-6,5	-3,0	-2,6	-2,9	-2,9
Suhteessa BKT:hen, %					
Vaihtotase	-2,4	-1,1	-0,9	-1,0	-1,0

1.3 Kotimainen kysyntä

1.3.1 Yksityinen kulutus

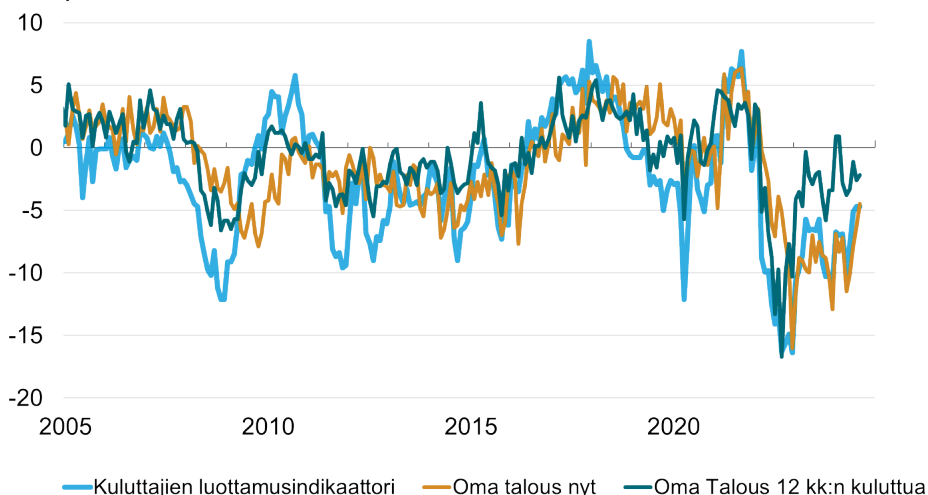
Yksityinen kulutus kasvoi selvästi vuoden 2024 ensimmäisellä neljänneksellä. Kasvua siivittivät etenkin lyhytikäiset tavarat, mikä voi olla seurausta edellisvuotta kylmemmän talven aiheuttamasta sähkön ja kaukolämmön kulutuksen kasvusta.

Kuluvana vuonna reaali-palkkojen ennakoitaan kääntyvän kasvuun ansiotason noustessa, vaikka työllisyystilanne onkin selvästi heikentynyt. Korkeat lainakorot piinaavat yhä asuntovelallisia, mutta EKP:n koronlaskujen käynnistyttyä vuoden euribor-korko on laskenut jo selvästi huippulukemistaan, ja asuntolainakannan keskikorkokin on kääntynyt laskuun.

Kotitalouksien käytettävissä olevien nimellistulojen kasvu hidastuu viime vuodesta, mutta inflaation hiipuesssa kotitalouksien reaalitytulot kasvavat nopeammin kuin vuonna 2023, mikä tukee kulutuksen kasvua. Yksityinen kulutus kasvaa lähes prosentin vuonna 2024, vaikka sosiaalietuuksien leikkaukset ja arvonlisäveron nosto syyskuussa hidastavatkin kulutuksen toipumista.

Vuonna 2025 yksityisen kulutuksen kasvu nopeutuu edelleen, kun korkotason lasku vähentää asuntovelallisten velanhoitorasitetta ja työllisyys kääntyy jälleen kasvuun.

Kuluttajien luottamus poikkeama keskiarvosta

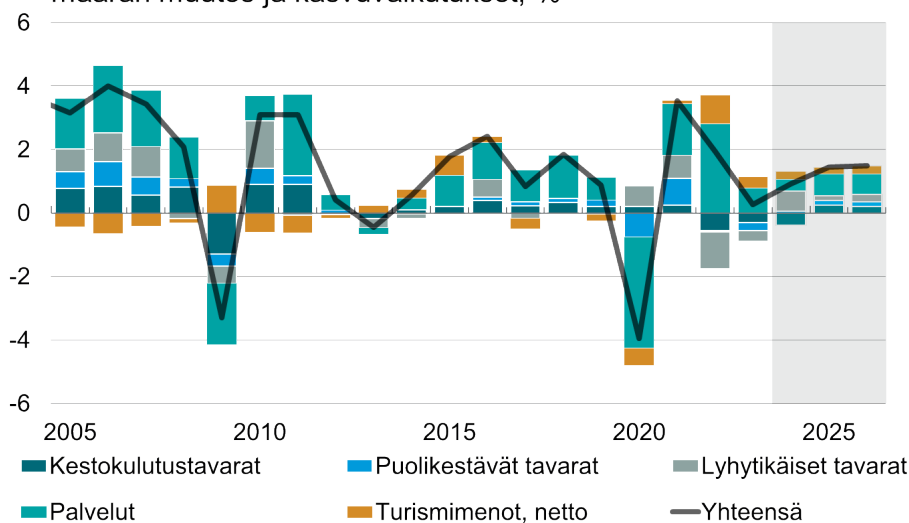

Lähde: Tilastokeskus

Kuluttajien luottamus koheni kesällä hieman, mutta oli edelleen keskimääräistä heikompaa. Kuluttajat näkevät Suomen talouden tilanteen erityisen synkkänä, mutta enemmistö vastaajista odottaa kuitenkin oman taloutensa tilanteen paranevan vuoden sisällä.

Kestokulutustavaroiden kulutus laski selvästi kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä ja oli matalammalla kuin kertaakaan vuoden 2015 jälkeen. Henkilöautojen ensirekisteröinnit ovat pysyneet vaisuina. Kestokulutustavaroiden ostoaiheet kuluttajien luottamuskyselyssä ovat kuitenkin hieman kohentuneet kesällä, mistä johtuen kestokulutustavaroiden kulutuksen odotetaan piristyvän loppuvuodesta 2024. Vuositasolla kasvu-uralle päästään vuonna 2025.

Kotitalouksien kulutusmenot määrän muutos ja kasvuvaikutukset, %

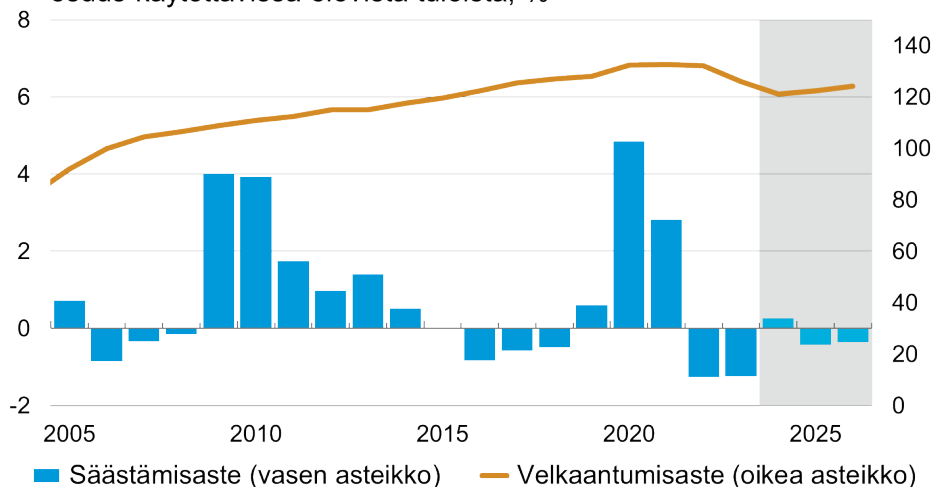

Lyhytikäisten tavaroiden, kuten elintarvikkeiden, energian ja polttoaineiden kulutus kasvoi voimakkaasti kuluvan vuoden ensimmäisellä ja sitä edeltävällä neljänneksellä. Edellisvuotta kylmempi talvi lisäsi osaltaan energiankulutusta, mutta sähkösovimusten hintojen laskiessa sähkön kulutuksen ennakoidaan kasvavan muutoinkin. Elintarvikkeiden hinnat ovat kääntyneet laskuun alkuvuonna, mikä saattaa osaltaan tukea lyhytikäisten tavaroiden kulutuksen kasvua kuluvana vuonna kuluttajien siirtäessä kulutustaan laadukkaampiin elintarvikkeisiin.

Palveluiden kulutuksen kasvu jatkui maltillisena kuluvan vuoden alkupuolella. Kasvua on ollut etenkin matkailussa, jossa ulkomaan vapaa-ajanmatkojen määrä on kasvanut viidenneksellä viime vuoteen verrattuna. Vuonna 2024 palveluiden kulutuksen kasvu on edellisvuotta hitaampaa, mutta vuonna 2025 kasvun ennakoidaan jälleen nopeutuvan työllisyystilanteen paranemisen ja kuluttajien luottamuksen kohentumisen myötä.

Kotitalouksien säästäminen ja velkaantuminen

osuus käytettävissä olevista tuloista, %

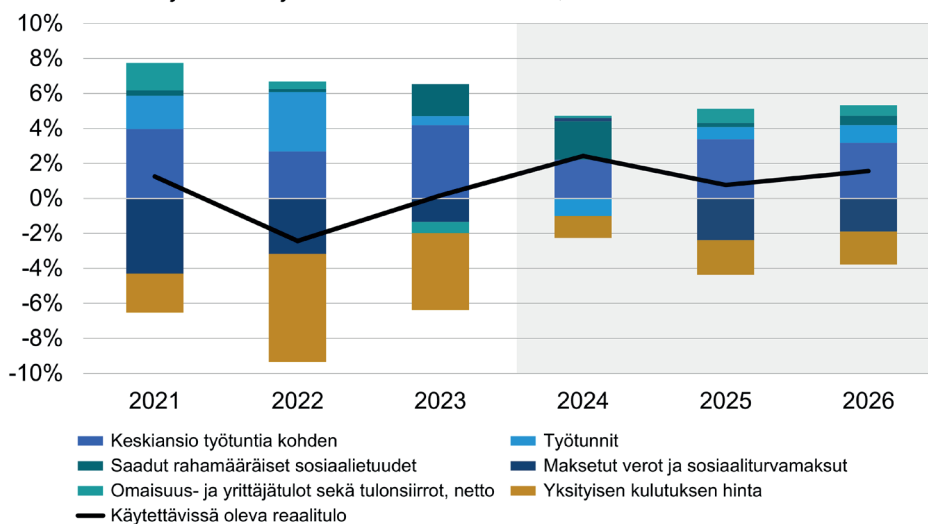
Lähde: Tilastokeskus, VM

Kotitalouksien säästämisaste oli hieman negatiivinen viime vuonna, kun kotitalouksien kulutus kasvoi taantumasta ja korkojen noususta huolimatta. Säästämisasteen ennakoitaan kääntyvän kuluvana vuonna positiiviseksi kulutuksen kasvaessa käytettävissä olevia tuloja hitaammin.

Kotitalouksien velkaantumisaste laski hyvin nopeasti vuonna 2023, kun uusien asuntolainojen nostot vähenivät. Kotitalouksien lainakanta ei ole alkuvuonna kääntynyt kasvuun, mistä johtuen velkaantumisaste laskee selvästi myös vuonna 2024. Velkaantumisaste kasvaa hieman vasta vuonna 2025 kun korkotaso on laskenut jo selvästi ja asuntolainojen kysyntä piristyy.

Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalityulo¹

muutos ja osatekijöiden kasvuvaikutukset, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

1 Maksettujen verojen ja sosiaalityturvamaksujen kontribuutio sekä yksityisen kulutuksen hinta esitetään kuviossa vastakkaismerkkisinä, sillä niiden kasvu pienentää kotitalouksien käytettävissä olevaa reaalitytuloa.

Kotitalouksien yhteenlaskettua ostovoimaa mittaava käytettävissä oleva reaalitytulo kasvoi hieman vuonna 2023 etupäässä palkkasumman ja saatujen sosiaalitytuksien kasvun myötä. Kotitalouksien maksamat korot kasvoivat voimakkaasti, mutta korotason nousulla ei kuitenkaan ollut suurta vaikutusta käytettävissä oleviin tuloihin, sillä kotitalouksien saamat omaisuustulot kasvoivat lähes saman verran.

Kotitalouksien yhteenlasketun ostovoiman arvioidaan parantuvan myös vuosina 2024 ja 2025 inflaation hidastuessa edelleen. Vuonna 2024 ansiotulojen verotus kevenee hieman työttömyysvakuutusmaksun laskiessa, mikä parantaa palkansaajien ostovoimaa. Toisaalta työllisyyden heikkeneminen vaikuttaa negatiivisesti palkansaajien reaalitytuluihin. Sosiaalitytuksien kasvu jatkuu vahvana myös vuonna 2024 eläkkeiden suurten indeksikorotusten takia. Toisaalta muiden sosiaalitytuksien leikkaukset heikentävät pienituloisten ostovoimaa ennustejaksolla. Yksityisen kulutuksen hintojen arvioidaan nousevan 1,3 prosenttia vuonna 2024 ja 2 prosenttia vuonna 2025.

Taulukko 8. Kulutus

	2022	2023	2024*	2025*	2026*	Osuus vuonna 2022
Volyymin muutos, %						
Yksityinen kulutus	1,8	0,2	0,9	1,4	1,5	100,0
kotitaloudet	1,9	0,3	0,9	1,4	1,5	95,0
kestokulutustavarat	-6,3	-3,8	-5,4	3,8	3,1	7,3
puolikestävät kulutustavarat	-0,6	-3,6	0,7	2,3	2,1	7,1
lyhytikäiset tavarat	-4,2	-1,3	2,8	0,6	1,1	28,9
palvelut	5,7	1,6	0,8	1,5	1,4	51,6
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	-0,3	-1,5	0,9	1,4	1,5	4,3
Julkinen kulutus	-1,0	3,4	0,5	-0,5	-0,1	
Kulutus yhteensä	0,9	1,2	0,8	0,8	1,0	
Muutos, %						
Yksityisen kulutuksen hinta	6,2	4,4	1,3	2,0	1,9	
Julkisen kulutuksen hinta	5,3	5,9	3,0	3,5	3,4	
Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo	3,6	4,6	3,7	2,7	3,5	
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitulo	-2,4	0,2	2,4	0,8	1,6	
Prosenttia						
Kulutuksen suhde bruttokansantuotteeseen (käypiin hintoihin)	75,9	78,5	79,4	78,9	78,5	
Kotitalouksien säästämisaste	-1,3	-1,2	0,3	-0,4	-0,3	
Kotitalouksien velkaantumisaste ¹	132,0	126,1	121,2	122,4	124,2	

¹ Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

1.3.2 Julkinen kulutus

Julkinen kulutus kasvoi 3,4 prosenttia vuonna 2023. Julkisen kulutuksen kasvun arvioidaan hidastuvan kuluvana vuonna n. 0,5 prosenttiin ja supistuvan vuonna 2025 0,5 prosenttia ja vuonna 2026 0,1 prosenttia. Kulutusmenojen kehitystä jarruttavat mm. hallituksen säästöt. Lisäksi kulutusmenojen kehitystä hidastavat hyvinvointialueiden omat pysyvät sopeutustoimet.

Julkisen kulutuksen arvoa nostaa ennustevuosina pääasiassa hintojen kasvu. Julkisen sektorin ansiokehitystä vauhdittavat kunta- ja hyvinvointialueille sovitut palkkausjärjestelmien kehittämisohjelmat sekä hyvinvointialueiden palkkojen yhtenäistämiseen liittyvä sopimus. Näiden sovittujen kehittämisohjelmien oletetaan pitävän paikallishallinnon ansiokehityksen yleistä ansiokehitystä ripeämpänä vuoteen 2027 saakka.

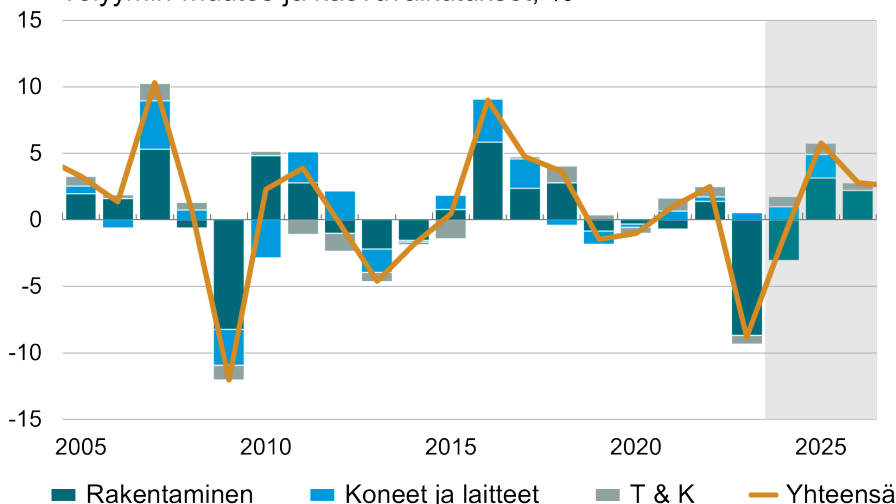
1.3.3 Investoinnit

Kuva investointien laskusta viime vuonna synkeni selvästi kesäkuun vuositilinpäätöksen julkistuksessa. Investoinnit vähenivätkin jopa 8,8 prosenttia vuonna 2023 ja lasku jatkui myös vuoden 2024 ensimmäisellä neljänneksellä. Suurin lasku investoinneissa on asuinrakentamisessa ja myös muut rakennusinvestoinnit ovat vähentyneet. Rakentamisen osalta vuosi 2024 on edelleen erittäin heikko, mutta näyttäisi siltä, että rakentamisen pohja on saavutettu ja rakentaminen alkaa toipumaan ensi vuonna. Muut investoinnit ovat sen sijaan olleet kohtuullisen reippaassa kasvussa vuodesta 2020 lähtien. Kone- ja laiteinvestointien kasvu jatkuu ja nopeutuu energiasiirtymän ja puolustusinvestointien vetämänä. Vuonna 2024 investoinnit vielä vähenevät 1,3 prosenttia. Ensi vuonna investoinnit kasvavat 5,7 prosenttia ja vuonna 2026 2,8 prosenttia.

Asuinrakennusinvestoinnit ovat vähentyneet huipustaan vuoden 2022 alussa noin 35 prosenttia. Markkinaehtoisen asuinrakentamisen aloitukset ovat edelleen erittäin vähissä ja asuntojen uudisrakentamista pitää yllä tällä hetkellä valtion korkotuetun asuntorakentaminen. Jo vuonna 2023 se kattoi lähes puolet uusista asuntoaloituksista ja myös tänä vuonna korkotuetun ARA-rakentamisen rooli on merkittävä. Koko asuntorakentamista tukee myös korjausrakentaminen, vaikka sekin on vähentynyt.

Investoinnit

volyymin muutos ja kasvuvaikutukset, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

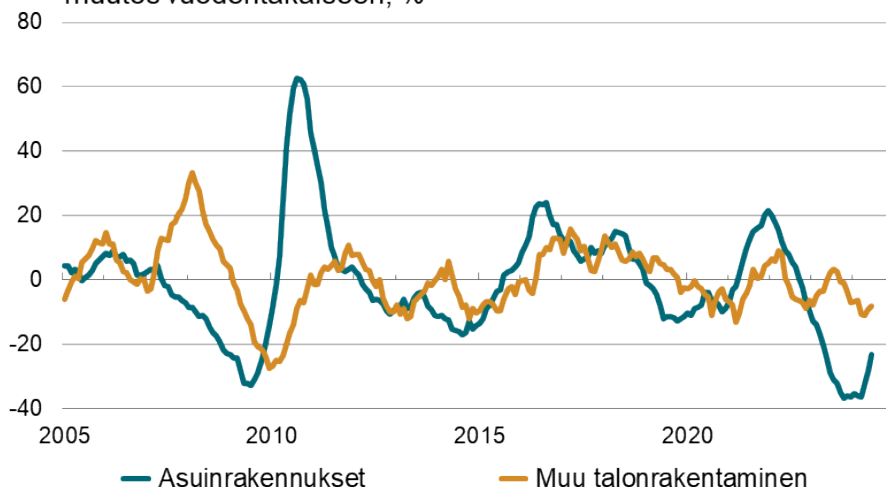
Merkkejä paremmasta on kuitenkin jo näkyvissä. Asuntomarkkinoiden odotetaan elpyvän loppuvuonna, kun korkojen lasku jatkuu. Asunnoille on kysyntää maan sisäisen muuttoliikkeen ja maahanmuuton seurauksena ja tällä hetkellä rakennetaan vähemmän kuin pidemmän aikavälin tarve on. Asuntorakentamisen toipuminen kuitenkin kestää, sillä valmiita asuntoja on edelleen myymättä viime vuosien vilkkaan rakentamisen jäljiltä.

Muun rakentamisen tilanne on parempi kuin asuinrakentamisen, vaikka myös se on vähentynyt selvästi. Erityisesti laskussa on ollut julkinen rakentaminen. Lupien ja aloitusten perusteella muussa rakentamisessa voidaan odottaa käännettä parempaan aiemmin kuin asuntorakentamisessa. Erityisesti teollisuusrakentaminen on säilynyt vilkkaana, samoin maa- ja vesirakentaminen.

Rakentamisen toipumista vauhdittaa myös energiasiirtymään liittyvä rakentaminen. Vihreän siirtymän investointisuunnitelmia on tiedossa lähes 270 mrd. euron edestä Suomeen. Suurin osa näistä suunnitelmista jää toteutumatta, mutta erityisesti ensi vuodelle on tiedossa varsin paljon hankkeita, joista merkittävä osa on jo aloitettu tai päätetty. Toteutuviin hankkeisiin kuuluu erityisesti datakeskus, tuulivoima- ja akkuinvestointeja.

Uudisrakentamisen volyymi-indeksi

muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus

Kone- ja laiteinvestoinnit ovat olleet yllättävän vahvassa kasvussa viime vuosina, vaikka tuotanto on laskenut ja korkokustannukset ovat olleet korkealla. Kasvu on ollut jopa vahvempaa kuin tilastoista voisi päätellä, sillä luvut sisältävät myös merkittävät negatiiviset investoinnit, kun puolustusmateriaalia on lahjoitettu Ukrainaan. Kasvun taustalla ovat vihreään siirtymään, yhä etenevään digitalisaatioon ja tekoälyn hyödyntämiseen liittyvät satsaukset. Edullinen energia on tehnyt Suomesta houkuttelevan investointikohteen, vaikka talouden kannalta merkittäviä investointihankkeita Suomi onkin hävinnyt muille maille.

Tutkimus- ja tuotekehitysinvestoinnit sekä ohjelmisto- ja tietokantainvestoinnit ovat olleet kasvutrendillä, vaikka viime vuonna nähtiinkin väliaikainen lasku. Kasvu on myös jatkumassa, sillä Suomella on tavoite nostaa T&K-rahoitus 4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. Tavoitetta tukevat julkisen T&K-rahoituksen kasvu, vuoden 2023 alussa voimaan tullut T&K-menojen verovähennys-oikeus sekä EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä maksettavat tuet ja lainat. Tutkimus- ja tuotekehitystä lisää myös teknologian kehitys, joka lisää yritysten panostuksia tutkimus- ja tuotekehitykseen.

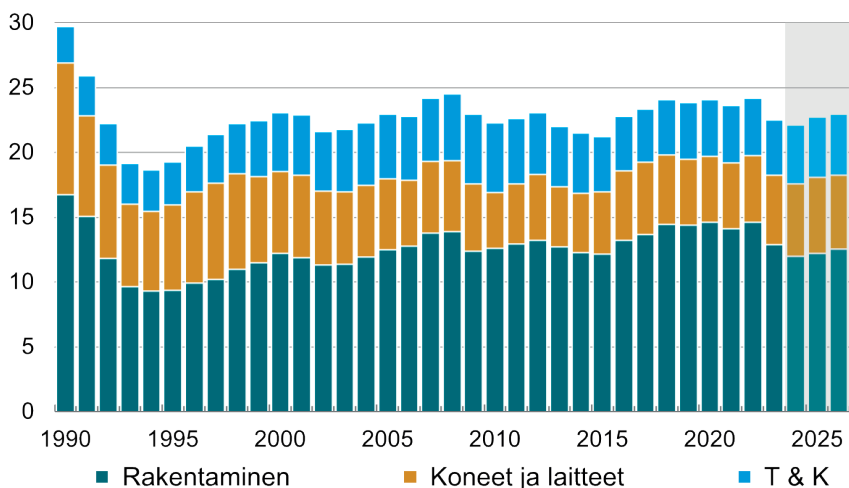
Julkiset investoinnit

Julkiset investoinnit kasvavat tänä vuonna, vaikka alijäämät rajoittavat valtion ja kuntien investointimahdollisuuksia. Valtion investointeja pitää yllä kyberturvallisuuden, rajavalvonnan ja maanpuolustuksen vahvistaminen sekä EU:n investointirahoitus. Lisäksi T&K-rahoituslaki lisää tuntuvasti valtiohallinnon investointeja vuodesta 2024 alkaen aina vuoteen 2030 saakka. Vuonna 2025 ensimmäiset ilmavoimien monitoimihävittäjien luovutukset kasvattavat julkisia investointeja huomattavasti aiemmasta ja ne jäävät korkealle tasolle useaksi vuodeksi.

Paikallishallinnossa investointipaineet pysyvät korkealla tasolla väestön muutto- liikkeen ja rakennuskannan korjaustarpeiden vuoksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon investointihankkeiden investointipaineet ovat merkittävät, mutta kohonneet kustannukset ja rahoituskulut hidastavat investointeja. Hallituksen päätökset voivat vaikuttaa huomattavasti julkisten investointien kehitykseen tulevina vuosina.

Investoinnit

suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 9. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2022	2023	2024*	2025*	2026*	Osuus vuonna 2022
Volyymin muutos, %						
Talorakennukset	0,7	-14,4	-6,9	6,0	4,6	50,0
asuinrakennukset	5,0	-20,6	-9,0	6,0	5,0	30,4
muut talorakennukset	-5,2	-4,8	-4,0	6,0	4,0	19,6
Maa- ja vesirakennukset	11,2	-13,8	2,0	5,0	2,0	10,5
Koneet ja laitteet	1,5	2,4	4,1	7,0	0,0	21,4
T&K-investoinnit ¹	4,1	-3,7	4,0	4,0	3,0	18,1
Yhteensä	2,5	-8,8	-1,3	5,7	2,8	100,0
yksityiset	2,7	-9,4	-2,9	4,1	3,8	82,6
julkiset	1,3	-5,7	6,0	12,7	-1,2	17,4
Investointien hinta, yhteensä	6,5	4,9	1,2	0,8	2,1	
Investointien osuus BKT:sta (käypiin hintoihin), %						
Kiinteät investoinnit	24,1	22,1	22,7	22,9	24,1	
yksityiset	19,9	17,9	18,0	18,4	19,9	
julkiset	4,2	4,2	4,8	4,6	4,2	

¹ Sisältää henkiset omaisuustuotteet ja kasvatettavat varat.

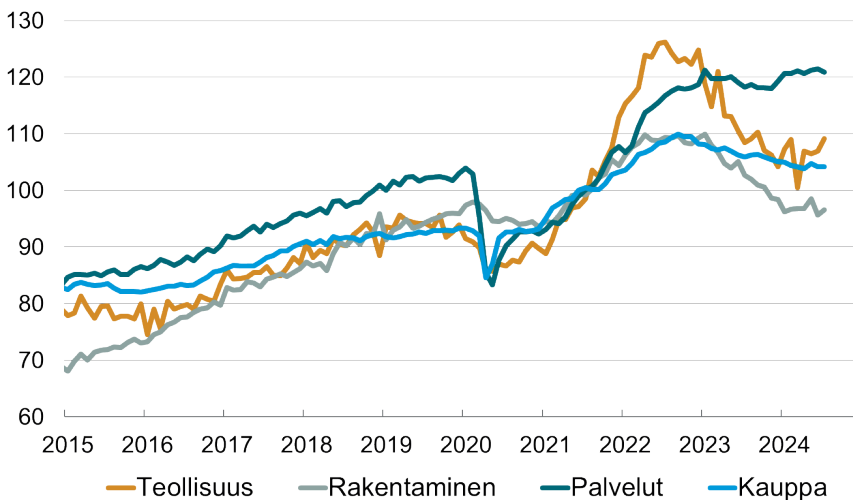
1.4 Kotimainen tuotanto

1.4.1 BKT

Talouden taantuma loppui alkuvuonna. Koko talouden arvonlisäys oli vuoden toisella neljänneksellä ennakkotietojen mukaan noin ½ prosenttia suurempi kuin viime vuoden lopulla. Alku- ja palvelutuotanto kääntyivät kasvuun mutta rakentamisen ja teollisuuden tuotannon lasku jatkui. Rakennustoiminta supistuu edelleen, vaikka takana on jo kaksi vuotta jatkunut taantuma.

Päätoimialojen liikevaihdon kehitys

2021 = 100, kausitasoitettu

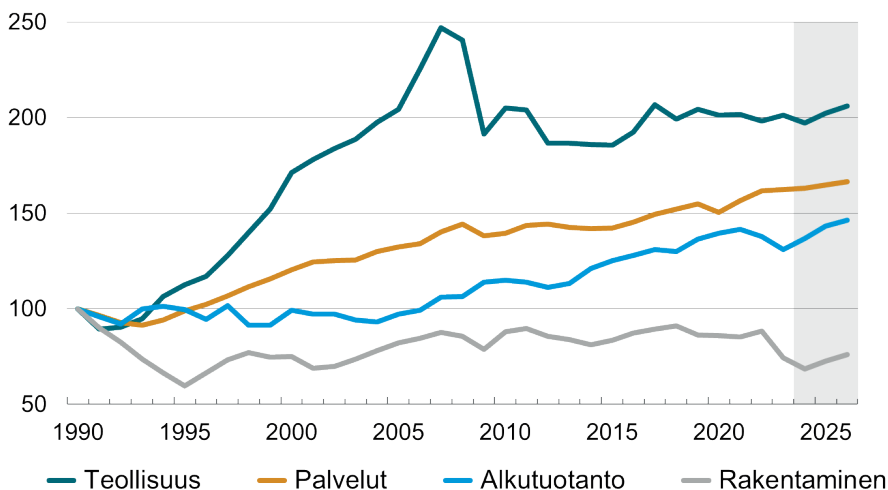
Lähde: Tilastokeskus

Talouden tuottavuus on heikkoa. Työn tuottavuus työtuntia kohti koko taloudessa koheni vain hiukan viime vuonna ja 2020-luvulla. Tuottavuuden kasvu viimeisen neljän vuoden aikana on perustunut palveluihin, sillä teollisuuden ja rakentamisen tuottavuus on heikentynyt. Työn tuottavuuden taso Suomessa saavutti vasta vuonna 2017 finanssikriisiä edeltäneen tason. Suuri osa tästä selittyy elektroniikka-teollisuuden rakennemuutoksella, mutta eivät pääoman tai työpanoksen laatuakaan merkittävästi tue yksityisen sektorin tuotantoa.

Vuonna 2024 kokonaistuotanto vähenee edelleen. Teollisuustuotanto kärsii edelleen vaikeista vientimarkkinoista ja tuotantoa vähensivät myös alkuvuoden lakot. Rakentamisen jyrkkä lasku on päättymässä, mutta vuositasolla rakentaminen on selvästi vähäisempää tänä vuonna viime vuoteen verrattuna. Vuonna 2024 koko talouden arvonlisäys supistuu 0,5 prosenttia, sillä jalostustoimialojen tuotanto vähenee viime vuotta enemmän. Tuotantoa ylläpitävät palvelu- ja varsinkin alkutuotanto.

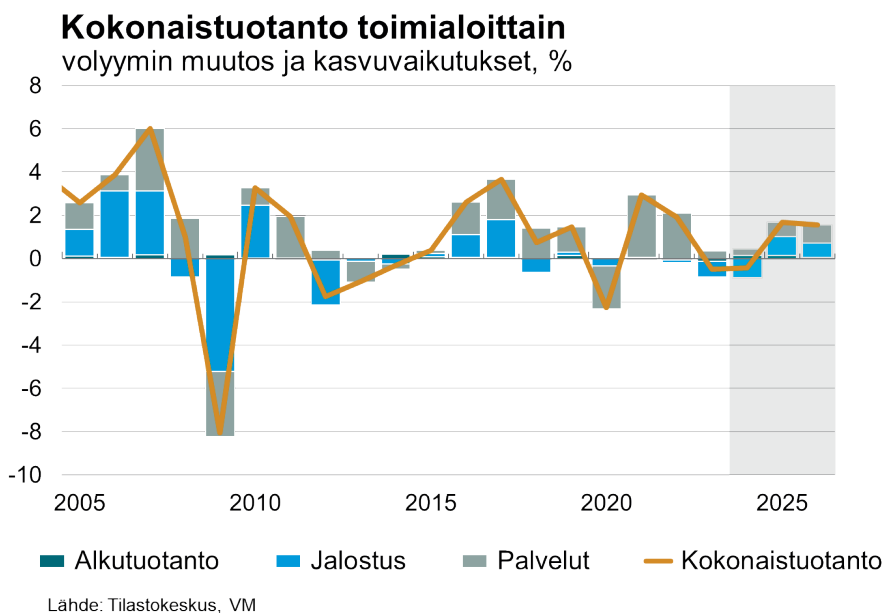
Tuotanto

1990 = 100

Lähde: Tilastokeskus, VM

Tuotannon odotetaan elpävän vuodesta 2025 alkaen vientikysynnän vauhdittaman teollisuustuotannon lisäksi myös korkojen laskun mahdollistaman rakentamisen elpymisen ja sitäkin kautta syntyvien palveluiden kautta. Vuodelle 2025 ennakoidaan 1,7 prosentin kasvuvauhtia ja vuodelle 2026 tämän vuosituhannen keskimääräistä, 1,5 prosentin kasvua.

1.4.2 Jalostus

Teollisuustuotannon lasku jatkui alkuvuonna. Vaikutusta on ollut lakoilla ja vientikysyntä on ollut edelleen hyvin heikkoa. Myös uudet tilaukset olivat vielä laskussa alkuvuonna 2024. Vaikein vaihe vaikuttaisi kuitenkin olevan takanapäin. Odotuksilla arvioituna teollisuuden suhdanteet kääntyivät kesällä positiivisen puolelle ensimmäistä kertaa yli kahteen vuoteen.

Metsäteollisuuden näkymät ovat parantuneet vuoden 2024 aikana ja tuotanto kasvoi kesällä verrattuna vuodentakaiseen. Vientikysyntä metsäteollisuuden tuotteille kasvaa maailmantalouden ja alan tärkeiden vientimarkkinoiden talouden piristytessä. Metsäteollisuuden viennin päämarkkina-alue on Eurooppa ja erityisesti Saksa. Tärkeä sellun vientimarkkina on myös Kiina. Sahojen näkymiin vaikuttaa kuitenkin edelleen rakentamisen heikko tilanne.

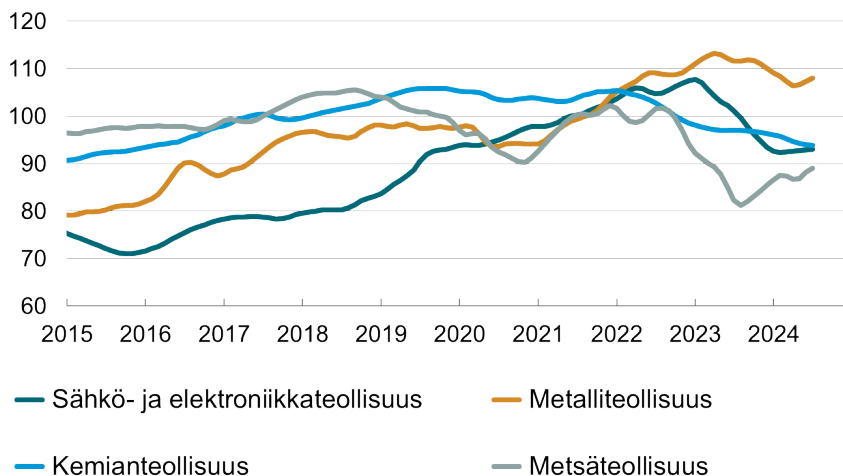
Kemianteollisuuden tilauskannat palautuivat vuoden 2023 lopulla useiden huippuvuosien jälkeen lähemmäksi normaalitasoa, mikä selittää viimeisten neljännesten pudotuksia tuotannon tasoissa. Alkuvuonna kemianteollisuuden tuotanto kääntyi

uudelleen laskuun. Kemianteollisuuden näkymät seuraavat toisaalta viennin ja toisaalta kotimaisen metsäteollisuuden näkymiä ja uudet tilaukset kääntyivät kasvuun alkuvuonna.

Metalliteollisuudessa, ml. metallien jalostus ja kone- ja metallituoteteollisuus, tuotannon lasku on jatkunut suhteessa vuodentakaiseen, mutta suunta on viime kuukausina ollut ylöspäin. Uudet tilaukset ovat niin ikään vielä matalalla tasolla ja edelleen laskussa viime vuoteen verrattuna, mutta lasku on hidastunut. Suurimman toimialan arvonlisäys laskeekin keskimäärin tänä vuonna vielä reippaasti.

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi toimialoittain

2021 = 100, trendi

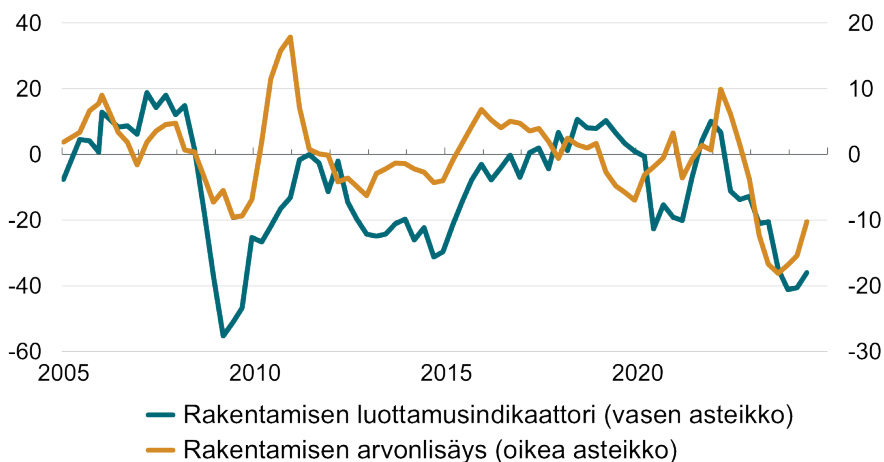

Lähde: Tilastokeskus

Rakentaminen on vähentynyt jyrkästi vuodesta 2022 lähtien ja viime vuonna rakentamisen arvonlisäys laski lähes 16 prosenttia. Tuotannon suhdannekuvaaja ja luottamus ennakoivat, että pohja saavutetaan tämän vuoden aikana. Arvonlisäys vähenee kuitenkin edelleen melkein 8 prosenttia. Erityisesti asuntorakentaminen on varsin matalalla tasolla. Kun rakentaminen elpyy, on kasvu vuosina 2025 ja 2026 varsin nopeaa. Tästä huolimatta rakentamisen tasossa jäädään selvästi alle aiemman tason.

Rakentamisen luottamus ja tuotanto

kausitasoitettu saldo ja muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

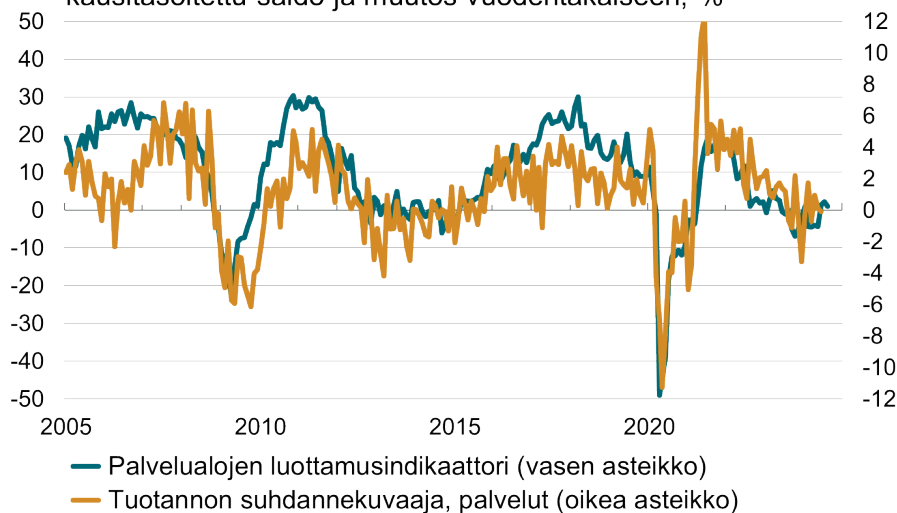
1.4.3 Palvelut

Kaupan toimialoilla vuoden 2024 näkymät ovat heikot. Kaupan myynnin määrä on tammi-kesäkuussa vähentynyt tukkukaupassa yli 4 prosenttia ja vähittäiskaupassa prosentin vuotta aiemmasta. Koko vuoden 2024 osalta kaupan arvonlisäyksen ennustetaan laskevan selvästi, sillä syyskuun alussa tapahtuva yleisen arvonlisäverokannan nosto vaikeuttaa kaupan näkymiä myös loppuvuoden osalta.

Muissa palveluissa kuluva vuoden näkymät ovat vain hieman valoisammat. Informaation ja viestinnän palveluiden volyymi kasvoi tammi-kesäkuussa vuoden takaiseen verrattuna. Toisaalta ns. liike-elämän palveluiden volyymi on laskenut alkuvuonna selvästi, mikä johtunee teollisuuden ja rakentamisen heikosta suhdanetilanteesta. Muiden palveluiden kausitasoitettu myynnin määrä on kuitenkin kasvanut vuodenvaihteen jälkeen, joten heikoin suhdannetilanne on näillä näkymin jo ohitettu.

Palveluiden luottamus ja tuotanto

kausitasoitettu saldo ja muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

Palvelualojen luottamus koheni kesä-heinäkuussa ja oli lähellä pitkän aikavälin keskiarvoaan. Vaikka palveluiden arvonlisäyksen odotetaan loppuvuonna kääntyvän lievään kasvuun, jää yksityisten palveluiden kasvu vuonna 2024 varsin niukaksi. Vuonna 2025 palveluiden kasvu kiihtyy noin prosenttiin ja vuonna 2026 hieman yli prosenttiin, kun korkotason lasku ja suhdannetilanteen paraneminen teollisuudessa ja rakentamisessa lisää myös palvelujen kysyntää.

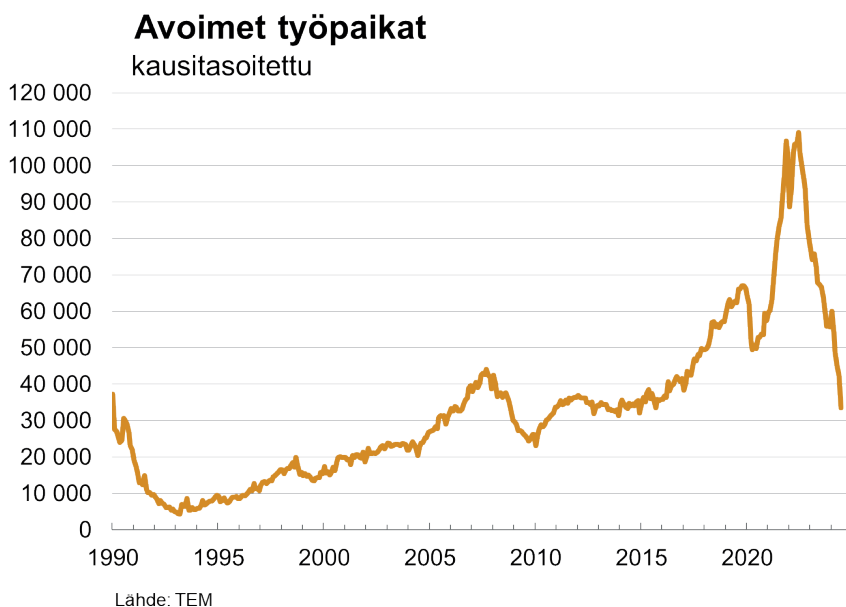
Taulukko 10. Tuotanto toimialoittain

	2022	2023	2024*	2025*	2026*	Osuus vuonna 2022 ¹
Volyymin muutos, %						
Teollisuus	-1,7	1,6	-2,1	2,6	2,0	22,0
Rakentaminen	3,4	-15,9	-7,8	6,0	4,8	6,9
Maa- ja metsätalous	-2,7	-5,0	4,6	4,6	2,3	2,7
Teollisuus ja rakentaminen	-0,4	-2,6	-3,5	3,4	2,6	28,9
Palvelut	3,1	0,5	0,4	0,9	1,2	68,4
Tuotanto yhteensä perushintaan	1,9	-0,5	-0,5	1,7	1,5	100,0
Bruttokansantuote markkinahintaan	1,3	-1,2	-0,2	1,7	1,5	
Kansantalouden työn tuottavuus	-0,6	-0,8	0,5	1,1	0,4	

¹ Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan.

1.5 Työvoima

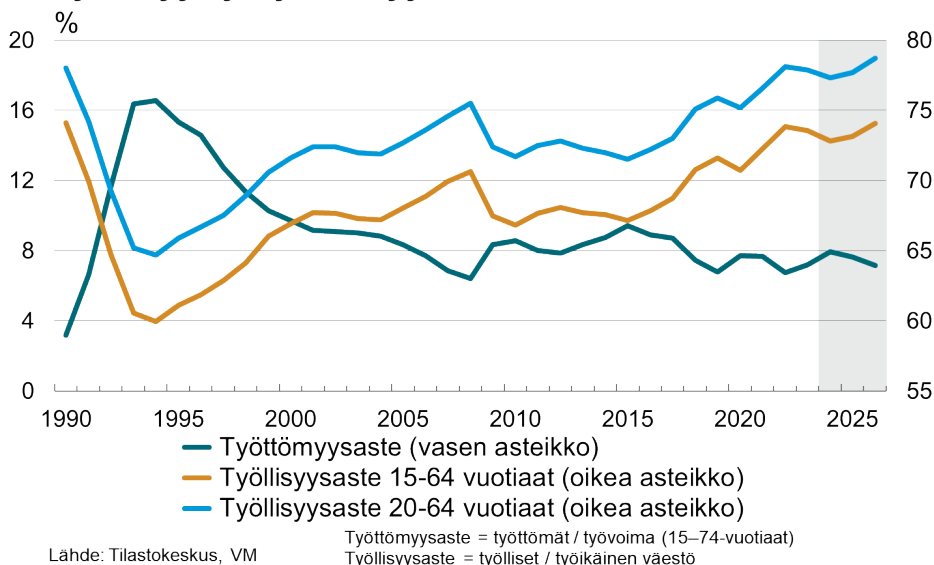
Työmarkkinat vaikuttaisivat olevan käännepisteessä. Työllisten määrän trendi ei ole laskenut kesäkuukausina ja työttömien määrän trendikin vaikuttaa tasaantuneen. Vuoden ensimmäisellä puoliskolla työllisten määrä supistui prosentti viime vuodesta. Lasku tuli kokonaan yrittäjien määrän vähentymisestä, sillä palkansaajien määrä ei supistunut. Merkittävimmin yrittäjien lukumäärä supistui sote-palveluissa, kaupan alalla sekä teollisuudessa. Voimakkainta työllisten määrän lasku oli rakennusalaalla, mutta muussakin jalostustoiminnassa työllisten määrä supistui. Palvelualoilla työllisten määrä lisääntyi 0,6 prosenttia. Erityisesti sote-palveluissa ja finanssi- sekä kiinteistöpalveluissa oli vuoden takaista enemmän työllisiä. Työtuntien määrä supistui työllisten määrää vähemmän, vaikka osa-aikaisten työllisten määrä supistui.

Vuonna 2024 työllisten määrä vähentyy puoli prosenttia, sillä työvoiman kysyntä on heikkoa talouden taantuman vuoksi. Avoimia työpaikkoja on tänä vuonna ollut viime vuotta vähemmän palveluissa ja teollisuudessa. Lisäksi elinkeinoelämä suunnittelee työllistävänsä selvästi vähemmän ihmisiä varsinkin jalostustoimialoilla. Rakennustoiminnassa työllisiä on yhä selvästi vuotta 2023 vähemmän. Osaavan työvoiman yleinen puute saa yritykset kuitenkin pitämään jossain määrin kiinni työntekijöistään, sillä taantuma näyttää jäävän lyhytaikaiseksi ja on todennäköistä, että lomautuksiin sekä muihin työvoimajoustoihin turvaudutaan pikemmin kuin irtisanomisiin. Lisäksi paikallishallinto työllistää lisää varsinkin terveydenhuoltoon. Työllisyyden laskun ja lomautusten suuren määrän vuoksi työtuntien määrä supistuu selvästi koko taloudessa.

Vuosina 2025 ja 2026 talouden kasvu on julkisen talouden sopeutuksesta huolimatta varsin vahvaa ja työllisyys lisääntyy keskimäärin lähes prosentin verran vuosittain. Työllisyyden kasvu on laaja-alaista ja sitä tukee myös hallituksen työvoiman tarjontaa lisäävät toimet, joista ensimmäiset astuvat voimaan vuonna 2024. Vuonna 2026 toimet lisäävät työllisten määrää oletusten mukaan muutamalla kymmenellä tuhannella. 15–64 -vuotiaiden työllisyysaste nousee päälle 74 prosenttiin ja on korkein vuosikymmeniin.

Työllisyys ja työttömyys

Työttömien määrä lisääntyi alkuvuonna laaja-alaisesti ja varsinkin rakennus- sekä asiantuntija-ammateissa. Miesten työttömyys kasvoi hieman naisten työttömyyttä enemmän. Erityisesti 35–44-vuotiaiden ikäryhmässä miesten työttömyys lisääntyi paljon samoin kuin naisten ikäryhmässä 25–34-vuotiaat. Työmarkkinoilla on siten paljon työvoimaa, noin 14 000 enemmän kuin vuosi sitten. Työvoiman määrää on kasvattanut myös vilkas maahanmuutto.

Työttömyyden nousu jatkuu vuonna 2024. Erityisesti rakentamisen supistuminen lisää jalostuksen toimialan työttömyyttä. Myös teollisuudessa työllisyys supistuu korkealta tasolta. Työttömyysaste nousee kahdeksaan prosenttiin koko taloudessa vuonna 2024.

Talouden ja työllisyyden kääntyminen kasvuun vuosina 2025 ja 2026 vähentää työttömyyttä, mutta ammattitaitoisen työvoiman osaamisvaatimukset hidastavat työttömyyden laskua. Työttömyysaste jää vuonna 2026 päälle seitsemään prosenttiin, joka on noin puoli prosenttiyksikköä enemmän kuin EU:n yhteisellä menetelmällä arvioitu rakenteellisen työttömyyden taso Suomessa.

Taulukko 11. Työvoimatase

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
1 000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö (15–74-vuotiaat)	4 120	4 131	4 141	4 141	4 135
Työikäinen väestö (15–64-vuotiaat)	3 421	3 442	3 459	3 468	3 463
Työvoima (15–74-vuotiaat)	2 809	2 832	2 841	2 850	2 868
Työlliset (15–74-vuotiaat)	2 619	2 628	2 615	2 632	2 663
siitä 15–64-vuotiaat	2 526	2 532	2 519	2 536	2 566
Työttömät (15–74-vuotiaat)	190	204	226	218	205
Määrän muutos, 1 000 henkeä					
Työikäinen väestö (15–64-vuotiaat)	4	21	17	9	-5
Työlliset (15–64-vuotiaat)	56	6	-13	17	29
Prosenttia					
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat)	73,8	73,6	72,8	73,1	74,1
Työllisyysaste (20–64-vuotiaat)	78,1	77,9	77,3	77,7	78,7
Työttömyysaste (15–74-vuotiaat)	6,8	7,2	8,0	7,6	7,2
1 000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	34	58	33	13	13

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Palkat

Nimellispalkkojen nousuvauhti hidastui kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 3,9 prosenttiin viime vuoden lopun 4,9 prosentista. Tulorekisterin tietojen mukaan keskimääräinen nimellispalkkojen nousuvauhti hidastui edelleen huhti-kesäkuussa runsaan prosenttiyksikön. Hidastuminen oli seurausta sopimuspalkkojen nousuvauhdin pienenemisestä, sillä palkkaliukumukset suurenivat. Lisäksi viime vuonna maksetut kertapalkkiot nostavat vertailuajankohdan palkkoja. Erityisesti kuntasektorilla sopimuspalkkojen nousuvauhti hidastui, mutta muillakin julkisen ja yksityisen sektorin toimialoilla maksettiin loppuvuotta pienempiä sopimuspalkkoja. Toimialoista etenkin tekstiili- ja kemianteollisuuden, vakuutusalan sekä sosiaalipalvelujen ansioiden nousuvauhti hidastui loppuvuoteen verrattuna. Reaalipalkat nousivat talvella prosentin, sillä ansiotason nousu ylitti inflaation toisena peräkkäisenä vuosineljänneksenä.

Kaksivuotiset työehtosopimukset ulottuvat yksityisellä ja julkisella sektorilla pääsääntöisesti loppuvuoteen 2024. Solmittujen sopimusten korotukset olivat vuonna 2023 yleisimmin noin neljä ja puoli prosenttia vuositasolla. Siis selvästi suurempia kuin edellisenä vuonna ja suurimmat 14 vuoteen. Lisäksi kunta- ja hyvinvointialalla palkankorotukset ylittävät tämän, koska sopimukset sisältävät ns. yleisen linjan lisäksi palkkarakenneohjelman ja palkkojen yhteensovittamisen kustannuksia. Paikallishallinnosta muodostuukin tämän sopimuskierroksen palkkajohtaja.

Vuonna 2024 sopimuskorotusten vuosivaikutus on noin puolitoista prosenttiyksikköä, sillä edellisenä vuotena maksettuja kertapalkkioita ei sisälly enää sopimuksiin. Lisäksi ansioita nostaa lisääntyvä palkkaliukuma. Monella alalla sopimuskorotukset ajoittuvat vuotta 2023 aikaisemmiksi. Paikallishallinnossa korotukset ovat muuta taloutta selvästi suurempia myös vuonna 2024. Näin nimellisansiot nousevat vuonna 2024 lähes kolme prosenttia.

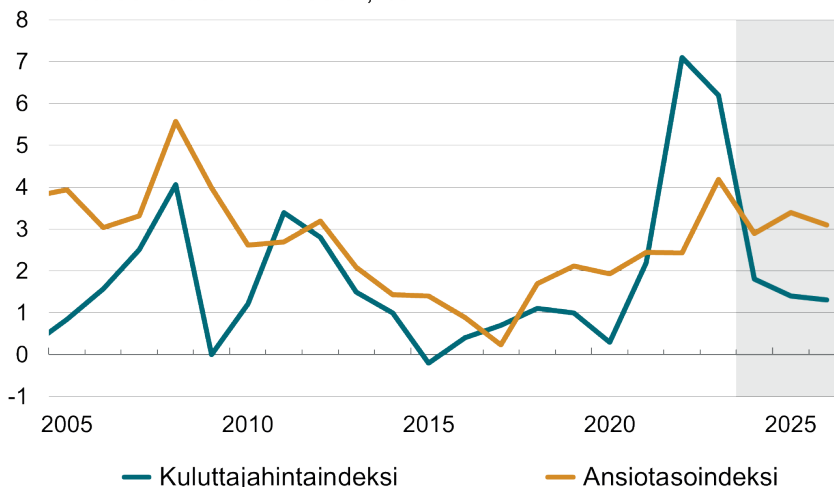
Reaalinen ansiotasokuilu ei kuroudu vielä umpeen. Vuosille 2025 ja 2026 ei ole montakaan työehtosopimusta voimassa, joten reaaliansioiden nousuoletus koko taloudessa kytkeytyy ennustettuun, vaimeaan tuottavuuden kasvuun. Paikallishallinnon korotukset jatkuvat suurina vuonna 2025. Nimellisansioiden ennustetaan lisääntyvän runsaat kolme prosenttia vuodessa vuosina 2025 ja 2026. Rakenteelliset tekijät viittaavat maltillisiin nimellispalkkapaineisiin, sillä työttömyys näyttäisi olevan rakenteellista tasoaan suurempaa.

Palkkasumma lisääntyi alkuvuonna puolitoista prosenttia. Palkkasummaa nostivat käytännössä pelkästään ansioiden kohentuminen, sillä työllisten määrä supistui. Nopeinta palkkasumman nousu oli julkisella sektorilla, varsinkin paikallishallinnossa. Yksityisellä sektorilla palkkasumma lisääntyi rahoitus- ja vakuutuspalveluissa, mutta supistui rakentamisessa työllisyyden laskun vuoksi.

Palkkasumman kehitykseen vaikuttaa nimellisansioiden lisäksi työllisyyden kokonaiskehitys ja sen uudelleenkohdentuminen eri aloille. Työllisyyden supistuessa palkkasumman ennakoidaan vuonna 2024 lisääntyvän noin kaksi prosenttia, samalla kun nimellisansioiden nousuvauhdin odotetaan hidastuvan. Vuosina 2025 ja 2026 ansioiden nousuvauhdin odotetaan nopeutuvan tästä vuodesta ja työllisyyden kääntyvän kasvuun, joten palkkasumma lisääntyy runsaat neljä prosenttia vuodessa vuosina 2025 ja 2026.

Kuluttajahinta- ja ansiotasoindeksi

muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 12. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
Muutos, %					
Sopimuspalkkaindeksi	1,8	3,9	2,3	2,7	2,4
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,6	0,3	0,6	0,7	0,7
Ansiotasoindeksi	2,4	4,2	2,9	3,4	3,1
Reaalinen ansiotaso ¹	-4,7	-2,0	1,1	2,0	1,8
Palkkasumma	6,6	4,9	2,1	4,2	4,4
Keskiansiot ²	3,1	3,7	3,1	3,6	3,3
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti koko kansantaloudessa ³	4,7	5,5	1,7	2,9	2,8

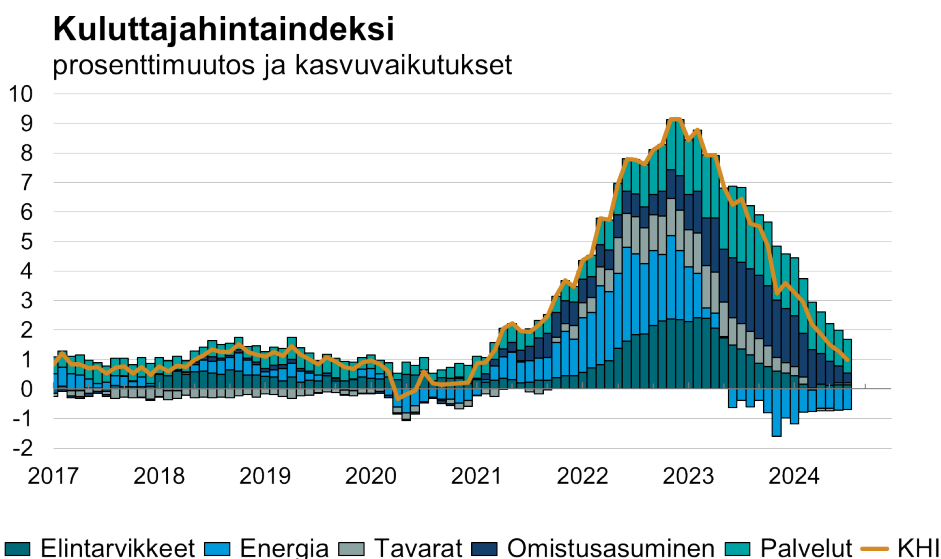
¹ Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

² Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

³ Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyymilla perushintaan.

1.6.2 Kuluttajahinnat

Inflaation hidastuminen on jatkunut vuoden 2024 aikana. Inflaatiota ylläpitävät enää omistusasuminen ja palvelut, sillä tavaroiden ja elintarvikkeiden hinnat ovat lähes samalla tasolla kuin vuosi sitten ja energian hintojen lasku on jatkunut. Hidastuminen on hyvin laaja-alaista energian ja muiden tuotannontekijöiden hintojen laskun välittyessä muihin hintoihin. Lisäksi kysyntä on ollut heikkoa korkeiden hintojen ja korkojen edelleen painaessa kulutusta ja työllisyyden heiketessä.

Lähde: Tilastokeskus

Inflaatio kuitenkin kiihtyy syksyn mittaan. Ensin elokuussa energian negatiivinen vaikutus pienenee, kun sähkön hintaindeksin vuodentakaisen korjauksen vaikutus poistuu.¹ Tämä pohjavaikutuksesta johtuva nousu elokuussa ei siis näy kuluttajan lompakossa, vaikka inflaatiolukema teknisistä syistä pomppaakin. Sen sijaan välillisten verojen (erityisesti arvonlisäveron korotus syyskuussa) korotukset kiihdyttävät inflaatiota ennustejaksolla ja näkyvät myös kuluttajille. Kaikkien välillisten veromuutosten suora vaikutus inflaatioon on vuosina 2024–2026 kumulatiivisesti noin

1 Tilastokeskus teki elokuussa 2023 tasokorjauksen sähkön hintaindeksiin, mikä teknisesti vaikuttaa inflaatiota laskevasti heinäkuuhun 2024 saakka. Elokuussa 2024 vaikutus poistuu.

0,9 prosenttiyksikköä. Ennusteessa on oletettu, että lähes kaikki veromuutokset menevät suoraan hintoihin. Yritykset eivät välttämättä kuitenkaan pysty siirtämään veromuutoksia täysin hintoihin, jolloin vaikutus inflaatioon jäisi pienemmäksi.

Lukuun ottamatta veronkorotuksista johtuvia inflaatiopaineita, ennakoivat indikaattorit viittaavat edelleen maltillisiin hintapaineisiin sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Kotimaassa tuottajahinnat laskevat edelleen maataloudessa ja teollisuudessa vuodentakaiseen verrattuna. Palveluissa tuottajahintojen nousu on hidastunut ja yritysten myyntihintaodotukset ovat laskussa. Heikko työmarkkinatilanne ei tue kysynnän nopeaa elpymistä.

Raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat ovat kevään nousun jälkeen laskeneet. Öljyn hinnassa ei ole nähty suurta muutosta suuntaan tai toiseen. Ruoan maailmanmarkkinahinnat ovat edelleen laskussa vuodentakaiseen nähden, vaikka yksittäisten tuotteiden hinnat ovatkin nousseet (mm. kahvi ja appelsiinimehu). Toisaalta rahtihinnat Aasiasta Eurooppaan ovat nousseet, mikä näkyy vähitellen myös teollisuuden tuonti- ja tuottajahinnoissa, ja lopulta tavaroissa.

Palvelut ylläpitävät inflaatiota eniten ennustejaksolla. Elintarvikkeiden ja tavaroiden hintojen nousu on hidasta, joskin tavaroiden hintojen ei odoteta palaavan aiemalle laskevalle trendille. Energian vaikutus inflaatioon pysyy negatiivisena ennustejaksolla, kun sähkön kuluttajahinnat jatkavat maltillista laskua ja öljyn hinnassa ei tapahdu suuria käännteitä.

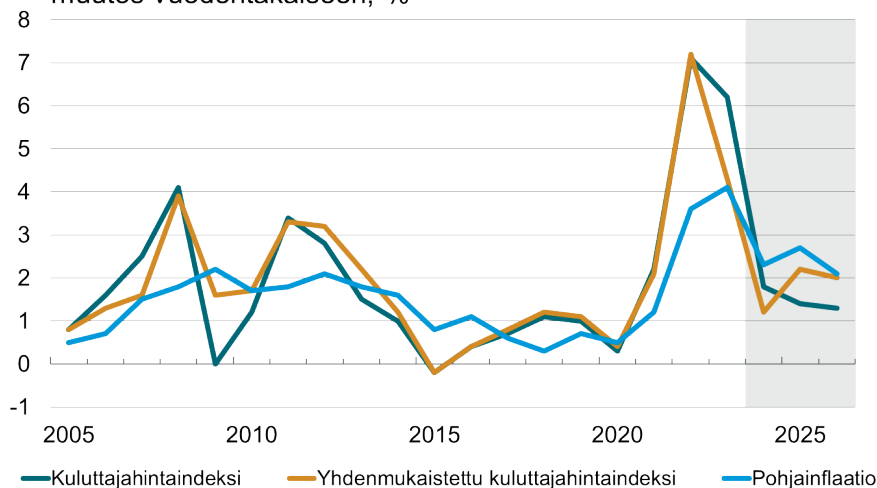
Asuntolainojen ja kulutusluottojen korkojen nousun vaikutus on viimeisen vuoden aikana korostunut kansallisessa kuluttajahintaindeksissä (KHI). Vaikutus on kuitenkin jo pienentynyt ja kääntyy vähitellen negatiiviseksi keskikorkojen laskiessa. Korkojen vuoksi KHI:llä mitattu inflaatio on vielä tänä vuonna yhdenmukaistetulla indeksillä (YKHI) mitattua nopeampaa. Toisaalta loppuvuonna, ja vuosina 2025 ja 2026 korkojen laskiessa vaikutus on päinvastainen, YKHI:llä mitattu inflaatio on nopeampaa kuin KHI:llä mitattu.

Vuonna 2024 inflaatio on keskimäärin 1,8 prosenttia KHI:llä mitattuna. Vuonna 2025 inflaatio on keskimäärin 1,4 prosenttia, ja vastaavasti vuonna 2026 1,3 prosenttia. Inflaation hidastuminen ensi vuonna on seurausta omistusasumisen vaikutuksen

kääntymisestä negatiiviseksi korkojen laskiessa. Sen sijaan YKHI:llä mitattu inflaatio kiihtyy, kun mm. energian negatiivinen vaikutus pienenee, välillisten verojen korotukset kiihdyttävät inflaatiota ja muiden hyödykkeiden kysyntä elpyy vähitellen.

Kuluttajahintaindeksejä

muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Riskit hintakehityksen suhteen ovat lyhyellä aikavälillä melko tasapainossa, mutta painottuvat pitkällä aikavälillä ylös. Korkea hintataso, odotettua pidempään korkealla pysyvät korot, arvonlisäveron nousu, ja heikko työllisyystilanne saattavat vähentää kysyntää odotettua enemmän. Lisäksi yritykset eivät välttämättä pysty siirtämään veromuutoksia täysin hintoihin, jolloin vaikutus inflaatioon jäisi ennustettua pienemmäksi. Toisaalta yläsuuntaisina riskeinä lyhyellä aikavälillä ovat edelleen palkkojen nousun vaikutus sekä geopoliittisista jännitteistä seuraavat hintavaikutukset. Lisäksi rahtihintojen pysyminen korkealla voi välittyä hintoihin enemmän kuin ennustettu. Pidemmällä aikavälillä on mahdollista, että globalisaation hidastuminen edelleen, kauppakiistat, tuotantoketjujen kriisivarmuuden parantaminen, sekä ilmastomuutoksen torjunta ja sen vaikutukset nostavat hintoja totuttua enemmän tulevina vuosina.

Taulukko 13. Hintaindeksejä

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
Muutos, %					
Vientihinnat ¹	18,6	-4,8	-0,7	1,9	1,7
Tuontihinnat ¹	19,4	-2,7	-0,8	1,7	1,9
Kuluttajahintaindeksi	7,1	6,2	1,8	1,4	1,3
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	7,2	4,3	1,2	2,2	2,0
Pohjainflaatio ²	3,6	4,1	2,3	2,7	2,1
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	20,3	-2,2	-0,8	1,4	1,2
Rakennuskustannusindeksi	8,2	3,0	0,1	0,4	0,8

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

² Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, ilman energiaa ja elintarvikkeita.

1.7 Keskipitkän aikavälin näkymät 2027-2028

Keskipitkällä aikavälillä kokonaistuotannon arvioidaan kasvavan kohtalaisesti. Vuonna 2027 bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan noin 1,3 prosenttia ja vuonna 2028 kasvun arvioidaan olevan noin 1,2 prosenttia. Bruttokansantuotteen kehitystä tukee muun muassa yksityisten investointien kasvu, joiden arvioidaan elpyvän markkinakorkojen laskun ja vihreään siirtymään liittyvien panostusten seurauksena. Suomen talouden arvioidaan olevan yhä normaalikapasiteettinsa alapuolella vuonna 2027. Tuotanto kuitenkin lähestyy arvioitua potentiaalisen tuotannon tasoa ja tuotantokuilu umpeutuu tarkastelujakson lopulla vuonna 2028.

Työllisyysasteen (15-64 vuotiaat) arvioidaan kasvavan maltillisesti vuosina 2027 ja 2028. Vuonna 2027 työllisyysaste nousee 75,0 prosenttiin ja on vuonna 2028 75,8 prosenttia. Työllisyyden positiiviseen kehitykseen vaikuttaa

suhdannekehityksen lisäksi hallituksen rakennepoliittiset työllisyystoimet. Työttömyysasteen arvioidaan puolestaan laskevan ja työttömyyskuilun oletetaan sulkeutuvan vuonna 2028.¹ Vuonna 2028 työttömyysasteen arvioidaan olevan 6,5 prosenttia.

Kuluttajahintojen kasvun arvioidaan saavuttavan Euroopan keskuspankin keskipitkän aikavälin inflaatiotavoitteen vuonna 2028. Vuonna 2027 kuluttajahintojen muutoksen arvioidaan olevan 1,8 prosenttia ja 2 prosenttia vuonna 2028.

Keskipitkän aikavälin kehitysarvio perustuu arvioon potentiaalisen tuotannon kehityksestä, sillä sen ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset lyhyen aikavälin jälkeen.² Potentiaalinen tuotanto viittaa talouden pitkän aikavälin kasvu-uraan tai kestävään, vakaan inflaation takaavaan tuotannon tasoon, joka on saavutettavissa talouden kapasiteetin ollessa normaalikäytössä. Vuosien 2024-2028 aikana potentiaalisen tuotannon arvioidaan kasvavan keskimäärin noin 0,7 prosenttia vuodessa.

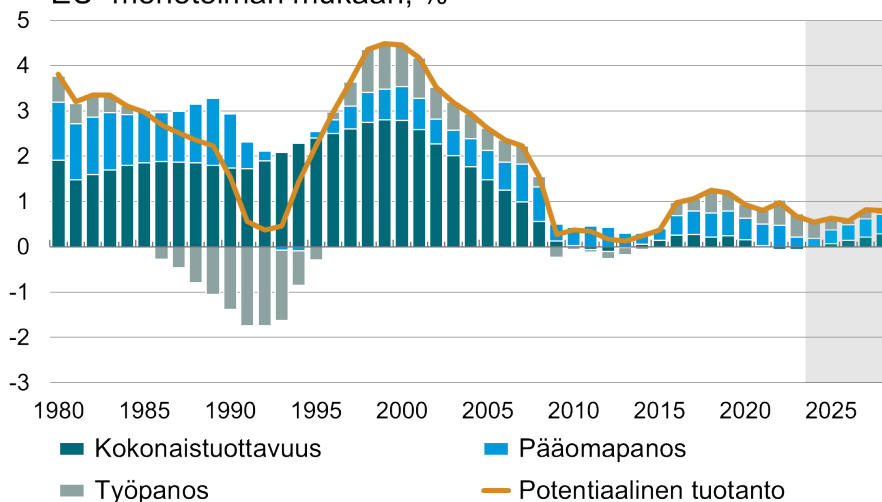
Potentiaalisen tuotannon kehitys riippuu työpanoksen, pääomakannan ja kokonaistuottavuuden kehityksistä. Vuosien 2024-2028 aikana työpanoksen keskimääräisen kasvukontribuution arvioidaan olevan noin 0,2 prosenttia vuodessa. Työpanoksen kasvukontribuutiota heikentää työllistä kohden laskettujen työtuntien kasvuvaikutuksen jo pitkään jatkunut negatiivinen kehitys. Myös työikäisen väestön supistuminen heikentää työpanoksen kasvuvaikutusta, etenkin tarkastelujakson lopulla

-
- 1 Työttömyyskuilulla tarkoitetaan työttömyysasteen ja NAWRU-työttömyysasteen erotusta. NAWRU-työttömyysasteella viitataan siihen työttömyysasteen tasoon, missä työmarkkinat ovat tasapainossa ja (palkka)inflaatiopaineet pysyvät vakaana.
 - 2 Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon ja tuotantokuilun arvioinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiometelmää, jossa potentiaalisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääoman ja potentiaalisen kokonaistuottavuuden kehityksestä. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muuttujia, joiden arviointiin liittyy epävarmuutta etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen aikana.

Työpanoksen lisäksi talouden tuotantoedellytyksiin vaikuttaa pääomakanta. Pääomakannan kasvu lisää potentiaalisen tuotannon kasvua vajaalla puolella prosentilla vuosittain vuosina 2024–2028. Pääomakannan kasvukontribuutio on pysynyt verrattain vakaana koko 2000-luvun.

Kolmas potentiaalisen tuotannon kasvun lähde on kokonaistuottavuus. Sen kasvun arvioidaan vahvistuvan hieman tarkastelujakson lopulla verrattuna 2020-luvun alkuvuosiin. Kokonaistuottavuuden kasvu on kuitenkin heikkoa verrattuna 2000-luvun alkuun. Heikompaa kasvua selittää mm. talouden rakennemuutos. Korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto on supistunut ja koko talouden rakenne on palveluvaltaistunut. Hidas tuottavuuden kasvu on ollut yleistä myös muualla kehittyneissä talouksissa. Vuosina 2024–2028 kokonaistuottavuuden kasvuvaiikutuksen arvioidaan olevan keskimäärin vain noin 0,1 prosenttia vuodessa, kun 2000-luvun alkupuolella kasvuvaiikutus ylsi keskimäärin noin kahteen prosenttiin vuodessa.

Potentiaalisen tuotannon kasvu ja sen osatekijät EU-menetelmän mukaan, %

Taulukko 14. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2022	2023	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*
BKT markkinahintaan, volyymin muutos, %	1,3	-1,2	-0,2	1,7	1,5	1,3	1,2
Bruttokansantuote, arvo, mrd. euroa	268	275	279	290	301	312	323
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	7,1	6,2	1,8	1,4	1,3	1,8	2,0
Työttömyysaste, %	6,8	7,2	8,0	7,6	7,2	6,6	6,5
Työllisyysaste, %	73,8	73,6	72,8	73,1	74,1	75,0	75,8
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ¹	-0,2	-2,0	-2,8	-1,7	-0,8	-0,4	0,0
Potentiaalisen tuotannon kasvu, % ¹	1,0	0,7	0,5	0,6	0,6	0,8	0,8
Suhteessa BKT:hen, %							
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä	-0,4	-2,9	-3,7	-3,2	-2,6	-2,3	-2,1
Valtionhallinto	-1,4	-3,2	-3,2	-3,7	-3,1	-2,9	-2,6
Kuntahallinto ²	-0,2	-0,5	-0,5	-0,6	-0,6	-0,7	-0,6
Hyvinvointialueet	-	-0,6	-0,7	-0,2	-0,2	-0,3	-0,5
Sosiaaliturvarahastot	1,2	1,4	0,6	1,4	1,4	1,6	1,6
Rakenteellinen jäämä	-0,2	-1,7	-2,0	-2,2	-2,1	-2,1	-2,1
Julkisyhteisöjen velka	73,5	76,6	81,7	84,0	84,8	85,2	86,0
Valtionvelka	52,9	56,8	60,5	62,3	62,8	63,0	63,1

¹ Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä.² Paikallishallinto vuoteen 2022 saakka.

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Julkisen talouden alijäämä on muodostunut syväksi heikon suhdanteen, nopean inflaation, korkomenojen kasvun sekä varautumismenojen kasvun takia. Alijäämä kuitenkin alkaa parantua hitaasti myöhemmin, kun talous toipuu ja sopeutustoimet alkavat vaikuttaa täysipainoisesti.

Tänä vuonna julkisen talouden alijäämä syvenee edelleen, yltäen 3,7 prosenttiin BKT:hen suhteutettuna. Alijäämä syvenee, kun heikko suhdannetilanne jatkuu, verotulojen kasvu on vaimeaa ja sosiaaliturvamaksujen tuotot supistuvat. Syyskuun alussa voimaan tullut arvonnäisäveron korotus kasvattaa verotuloja, mutta menoja lisäävät kulutusmenojen sekä korko- ja eläkemenojen kasvu. Hallituksen päättämät sopeutustoimet alkavat parantaa julkisen talouden tilannetta, mutta eivät vielä käännä kehityksen suuntaa. Työttömyysvakuutusmaksun merkittävä alentaminen heikentää entisestään julkisen talouden rahoitusasemaa.

Vuonna 2025 julkisen talouden alijäämä pienenee 3,2 prosenttiin. Vaikka menoja kasvattavat muun muassa suuret puolustushankinnat, hallitusohjelmassa ja kevään 2024 kehysriihessä päätetyt sopeutustoimet vähentävät menoja ja lisäävät tuloja merkittävästi. Tulevina vuosina rahoitusasema paranee edelleen ja asettuu 2,1 prosenttiin vuonna 2028.

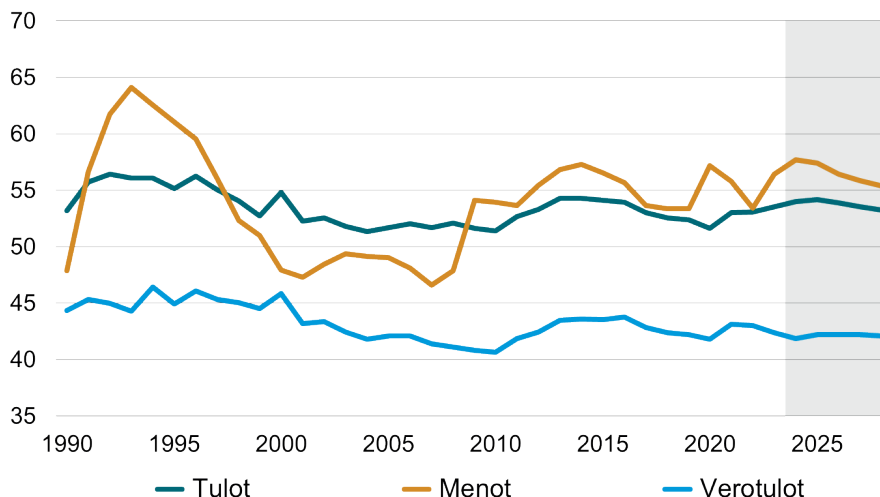
Valtionhallinnon alijäämä pysyy tänä vuonna edellisvuoden tasolla 3,2 prosentissa. Vuonna 2025 alijäämä heikkenee 3,7 prosenttiin. Sopeutustoimista huolimatta menot kasvavat edelleen nopeasti. Menojen kasvulle on monia syitä: hävittäjähankinnan menot alkavat rasittaa kansantalouden tilinpidon mukaista alijäämää, kun koneiden toimitukset alkavat. Lisäksi vuonna 2025 korkomenojen kasvu jatkuu ja hyvinvointialueiden rahoitus kasvaa yli 2 mrd. euroa ja on kokonaisuudessaan jo lähes 29 mrd. euroa.

Kuntahallinnon alijäämä kasvoi merkittävästi vuonna 2023. Tänä vuonna rahoitus-tilanne säilyy ennallaan, mutta vuonna 2025 se heikkenee jälleen. Hyvinvointialueiden tilanne pysyy haastavana tänäkin vuonna, ja niiden rahoitusasema heikkenee entisestään viime vuoteen verrattuna. Vuonna 2025 tilannetta helpottaa huomattavasti valtion rahoituksen merkittävä kasvu.

Työeläkelaitosten ylijäämä oli vuonna 2023 noin 1,0 prosenttia suhteessa BKT:hen. Työeläkemenot jatkavat kasvuaan vuonna 2024 suurten indeksikorotusten myötä. Menojen nopeasta kasvusta huolimatta työeläkelaitokset pysyvät ylijäämäisinä. Vuonna 2025 ylijäämä paranee noin 1,5 prosenttiin. Ylijäämän kasvun tulevinä vuosina mahdollistaa erityisesti sektorin saamat omaisuustulot, joiden arvioidaan kasvavan entisestään kohonneen korkotason myötä.

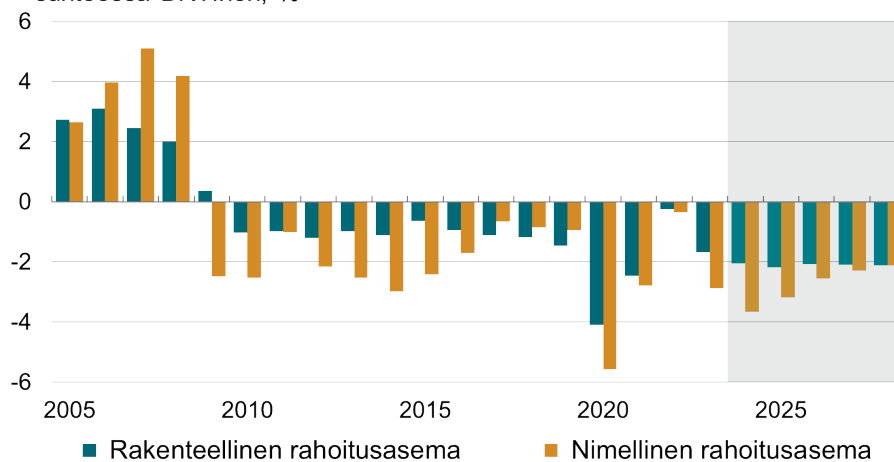
Vuonna 2023 muut sosiaaliturvarahastot olivat ylijäämäisiä noin 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen. Sektori painuu alijäämäiseksi vuonna 2024, kun työttömyysvakuutusmaksua alennettiin reippaasti. Vuonna 2025 alijäämä paranee noin 0,1 prosenttiin. Muut sosiaalirahastot pysyvät ennustejaksolla alijäämäisinä, mutta lähellä tasapainoa.

Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Julkisyhteisöjen nimellinen ja rakenteellinen rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

Laskelmat perustuvat EU-komission tuotantofunktiojärjestelmistään

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 15. Julkisyhteisöt

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
Miljardia euroa					
Välittömät verot	45,7	45,8	46,7	48,4	50,9
Tuotannon ja tuonnin verot	36,4	35,5	36,4	38,4	39,7
Sosiaalivakuutusmaksut	32,2	34,0	32,3	34,5	35,5
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ¹	115,2	116,5	116,7	122,3	127,0
Omaisuuksut	7,6	9,8	12,6	12,9	13,2
Myynti- ja maksutuotot (ml. tuotos omaan käyttöön)	17,8	19,2	19,6	20,1	20,5
Muut tulot	1,4	1,6	1,8	1,7	1,5
Kokonaistulot	142,0	147,1	150,6	157,0	162,2
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	63,9	70,1	72,2	74,4	76,2
Tukipalkkiot	3,0	2,8	2,8	2,8	2,9
Sosiaalietuudet ja -avustukset	55,5	58,9	62,6	63,4	64,5
Muut tulonsiirrot	6,8	7,2	6,8	6,8	7,4
Omaisuuksien menot	1,6	3,2	3,5	4,4	4,7
Pääoman bruttomuodostus	11,3	11,2	11,9	13,8	13,8
Muut menot	0,9	1,7	1,0	0,5	0,3
Kokonaismenot	143,0	155,0	160,9	166,3	169,9
Kulutusmenot	64,3	70,4	73,3	75,9	78,1
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-1,0	-7,9	-10,2	-9,2	-7,7
Valtionhallinto	-3,8	-8,9	-8,8	-10,7	-9,3
Kuntahallinto ²	-0,4	-1,3	-1,3	-1,9	-1,9
Hyvinvointialueet	-	-1,7	-1,9	-0,6	-0,7
Työeläkelaitokset	2,9	2,8	3,2	4,2	4,5
Muut sosiaaliturvarahastot	0,3	1,1	-1,5	-0,3	-0,3
Perusjäämä³	0,6	-4,7	-6,7	-4,9	-3,0

¹ Sisältää pääomaverot.² Paikallishallinto vuoteen 2022 saakka.³ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

Taulukko 16. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
Suhteessa BKT:hen, %					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	43,0	42,4	41,8	42,2	42,2
Julkisyhteisöjen menot	53,4	56,4	57,7	57,4	56,4
Nettoluotonanto	-0,4	-2,9	-3,7	-3,2	-2,6
Valtionhallinto	-1,4	-3,2	-3,2	-3,7	-3,1
Kuntahallinto ¹	-0,2	-0,5	-0,5	-0,6	-0,6
Hyvinvointialueet	-	-0,6	-0,7	-0,2	-0,2
Työeläkelaitokset	1,1	1,0	1,1	1,5	1,5
Muut sosiaaliturvarahastot	0,1	0,4	-0,5	-0,1	-0,1
Julkisyhteisöjen velka	73,5	76,6	81,7	84,0	84,8
Valtionvelka	52,9	56,8	60,5	62,3	62,8
Perusjäämä ²	0,2	-1,7	-2,4	-1,7	-1,0
Rakenteellinen jäämä	-0,2	-1,7	-2,0	-2,2	-2,1
Julkisyhteisöjen nettomenot, vuotuinen muutos, % ³	-	-	3,7	1,7	2,2
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1 000 henkeä	683	703	703	697	696
Valtionhallinto	150	154	156	152	152
Kuntahallinto ¹	520	260	258	260	260
Hyvinvointialueet	-	276	276	273	272
Sosiaaliturvarahastot	13	13	13	13	13

¹ Paikallishallinto vuoteen 2022 saakka.² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1263, 2 artikla 2 kohta.

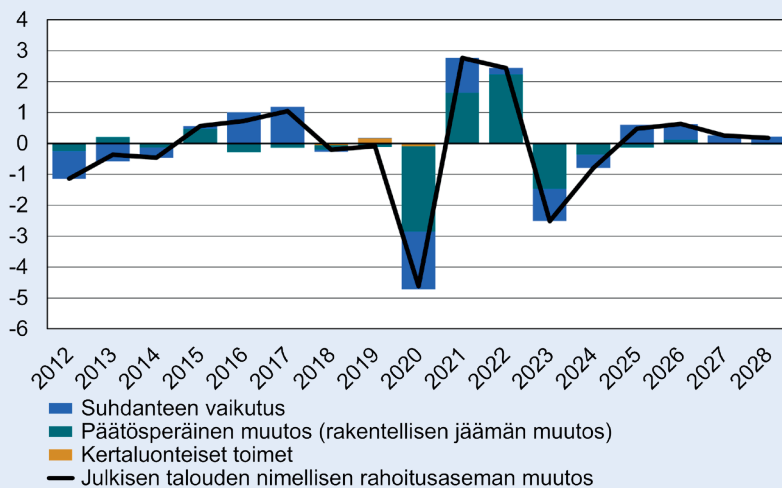
Finanssipolitiikan mitoitus

Julkisen talouden rahoitusasema heikkenee vuonna 2024, mutta alijäämä alkaa pienentyä sen jälkeen. Vuonna 2024 verotulot kasvavat vaimeasti suhdannetilanteen vuoksi ja sosiaaliturvamaksujen tuotto supistuu. Menoja kasvattaa mm. etuusmenojen kasvu. Hallituksen päättämät sopeutustoimet alkavat parantaa julkisen talouden rahoitusasemaa voimakkaammin vuodesta 2025 alkaen. Rakenteellisen eli suhdanteen vaikutuksesta puhdistetun rahoitusaseman muutosella mitattuna finanssipolitiikan mitoitus on vähän elvyttävää tänä ja ensi vuonna. Sen jälkeen rakenteellinen rahoitusasema pysyy ennallaan vuodesta 2026 alkaen. Jos tarkastellaan rakenteellista perusjäämää, eli rahoitusjäämää ilman korkojen vaikutusta, on mitoitus lievästi kiristävää vuosina 2025–2028.

Julkinen talous heikentyy rakenteellisesti myös ilman varsinaisia perinteisiä elvytystoimia, kun väestön ikääntyminen kasvattaa julkisia menoja vuosittain. Hallituksen päättämät julkisen talouden sopeutustoimet astuvat voimaan asteittain vuodesta 2024 lähtien ja kevään 2024 lisätoimet erityisesti vuonna 2025. Rakenteellista jäämää painavat myös korkomenot, ja suhdannekorjattu perusjäämä paraneekin rakenteellista jäämää nopeammin vuosina 2025–2027. Menoja kasvattavat säästötoimien vastapainoksi mm. puolustukseen liittyvät menolisäykset.

Arvio rakenteellisesta jäämästä on epävarma erityisesti suhdannekäänteessä, ja tulokset voivat muuttua oleellisesti jälkikäteen tilastojen ja laskelmien päivittymisen myötä. Siten erityisesti vuosien 2022 ja 2023 rakenteellisen jäämän muutosten tulkintaan liittyy epävarmuutta, sillä suhdannekomponentti ei ota täysin huomioon hintatason epätavanomaisia muutoksia. Vuonna 2022 tapahtunut inflaation nopeutuminen kasvatti julkisen talouden tuloja vuonna 2022, mikä näkyy rakenteellisen jäämän kohentumisena, ja indeksisidonnaisia menoja vuosina 2023 ja 2024, mikä näkyy rakenteellisen jäämän heikentymisenä. Ennusteessa ei vuodesta 2025 eteenpäin ole hintatason vaihteluun liittyvää epävarmuutta vastaavalla tavalla.

Julkisen talouden rahoitusaseman muutos prosenttiyksikköä

Lähde: VM

Finanssipolitiikan mitoitusta voidaan tarkastella myös laskemalla eri päätöksiä yhteen niin sanotusti ”alhaalta-ylös”. Seuraavassa kuviossa on kuvattu hallituksen päättämien julkisiin tuloihin ja menoihin vaikuttavien toimenpiteiden mittaluokka kumulatiivisesti budjettivuosittain. Vertailukohtana on kevään 2023 tekninen julkisen talouden suunnitelma ja luvut on esitetty budjetoidun mukaisesti.

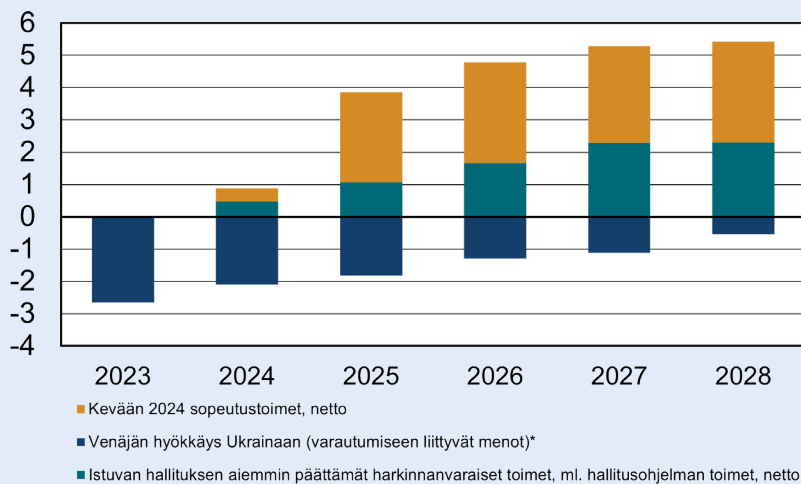
Kuviossa on vihreällä palkilla esitetty istuvan hallituksen meno- ja tulopäätökset lukuun ottamatta varautumismenoja ja kevään 2024 sopeutustoimia. Tumman-sininen palkki kuvaa varautumismenoja, jotka johtuvat Venäjän hyökkäysso-dasta Ukrainassa. Palkki sisältää myös edellisen vaalikauden päätöksiä, sillä ne vaikuttavat olennaisesti vielä julkisen talouden lähiajan näkymiin.

Hallituksen ohjelmassaan päättämien sopeutustoimien julkista taloutta kohen-tava vaikutus on ennusteessa noin 3 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Kevään 2024 päätösten vaikutus on arviolta hieman yli 3 mrd. euroa vuonna 2027. Las-kelmassa on huomioitu myös hallituksen investointipaketti siltä osin kuin inves-tointipaketin menoja on päätetty. Kun huomioidaan kaikki muutokset, julkinen talous vahvistuu noin 5½ mrd. euroa vuonna 2028 ja alle 5 mrd. euroa, jos

huomioidaan varautumiseen liittyvät menot. Pääosa sopeutustoimien vaikutuksista alkaa näkyä vuonna 2025. Kuviossa ja luvuissa ei ole huomioitu vuoden 2024 työttömyysvakuutusmaksun alennusta, joka johtui pääosin Työllisyysrahaston suhdannepuskurin ylärajan saavuttamisesta. Maksualennus kuitenkin heikentää julkisen talouden rahoitusasemaa. Kuviossa ei huomioida hallituksen työllisyystoimien epäsuoria vaikutuksia julkisen talouden rahoitusasemaan.

Harkinnanvaraisia toimenpiteitä 2023–2028

vaikutus julkiseen talouteen, mrd. euroa

Lähde: VM

*Varautumiseen liittyvien menojen summa vuodelle 2028 on karkea arvio.

2.2 Julkisyhteisöjen velka

Julkisyhteisöjen velka kasvoi viime vuonna 76,6 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen, ja tänä vuonna sen odotetaan nousevan yli 80 prosenttiin. Velan nopea kasvu tänä vuonna johtuu pääasiassa valtion- ja paikallishallinnon alijäämistä sekä heikosta suhdannetilanteesta. Myös ARA-korkotukilainojen lisääntyminen kasvattaa julkista velkaa laskennallisesti. Vuonna 2025 velkasuhteen kasvu hidastuu, kun säästötoimet tulevat voimaan ja taloustilanne parantuu. Tämän jälkeen velkasuhteen kasvu hidastuu edelleen ja velkasuhde on ennustejakson lopussa noin 86 prosenttia. (Velkaskenaario pidemmälle aikavälillä esitetään erillisessä kehikossa.)

Velkasuhteen muutokseen vaikuttavat tekijät on esitetty oheisessa taulukossa (taulukko 17). Velkasuhdetta kasvattavat lähivuosina valtion- ja paikallishallinnon syvät perusalijäämät. Perusjäämän odotetaan parantuvan vuodesta 2025 alkaen, mutta korkomenojen kasvu syö osan tämän parannuksen hyödyistä. Talouskasvu on tänä vuonna vaisua, mutta kiihtyvä talouskasvu auttaa supistaman velkasuhdetta lähivuosina. Vaikka talouskasvu auttaa pienentämään velkasuhdetta, se ei yksin riitä kääntämään velkasuhdetta laskuun.

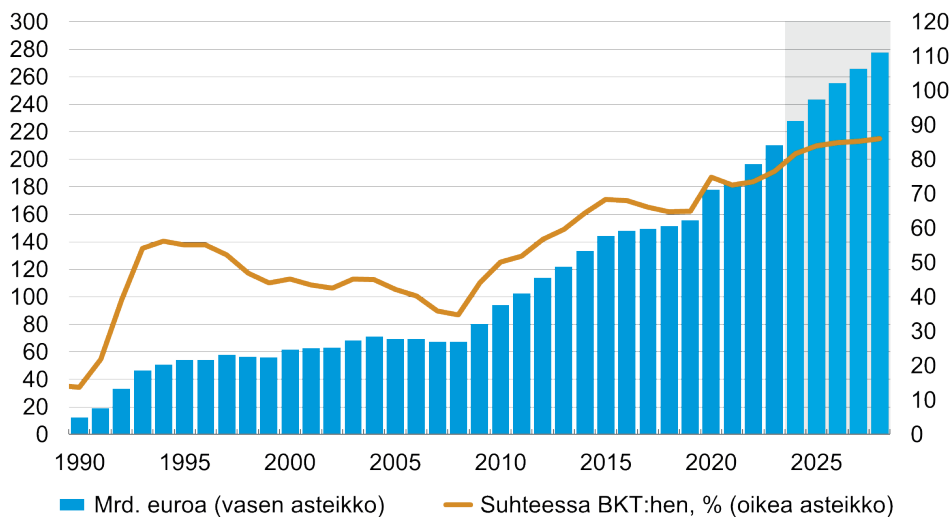
Taulukossa esitetyt muut tekijät kuvaavat menoja tai tuloja, jotka eivät vaikuta kansantalouden tilinpidon mukaiseen alijäämään, mutta kuitenkin lisäävät velan tarvetta. Tänä vuonna nämä muusta kuin perusjäämästä ja korkomenoista johtuvat syyt kasvattavat velkasuhdetta huomattavasti. Taustalla on menojen ajoitustekijöitä sekä ARA-korkotukilainakannan kasvu.

Tänä ja ensi vuonna julkiseen velkaan laskennallisesti kirjattava ARA-korkotukilainakanta kasvaa nopeasti. Vuonna 2024 kannan arvioidaan kasvavan 1,9 mrd. euroa ja vuonna 2025 1,4 mrd. euroa. Tämän jälkeen kasvu hidastuu 0,6 mrd. euroon vuosina 2026–2027. Nopeampi kasvu vuosina 2024–2025 liittyy hallituksen päätökseen lisätä valtuuksia näinä kahtena vuotena ja vähentää niitä vastaavasti vuosina 2026–2027. Hävittäjähankkeen rahoitus on lisännyt velanottotarvetta vuodesta 2021 alkaen, mutta sen alijäämävaikutus alkaa näkyä vasta vuodesta 2025 lähtien koneiden toimitusten mukaisesti.

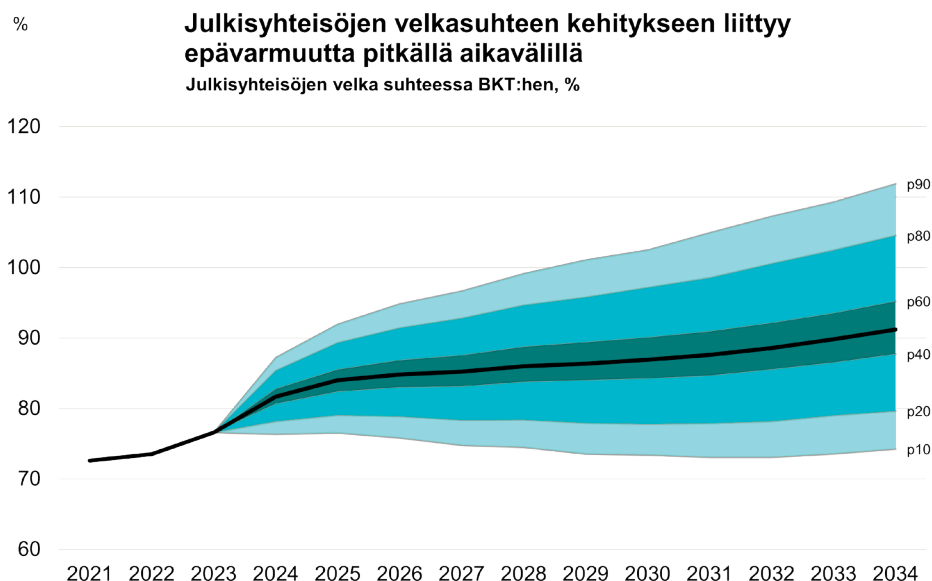
Julkisyhteisöjen velkasuhteen kehityksen epävarmuutta voidaan havainnollistaa viuhhakuviolla, missä talouden ennakoituun kehitykseen liittyvä epävarmuus on huomioitu simulointien avulla. Kuvio (kts. alla) esittää julkisyhteisöjen velkasuhteen ennusteen, jota on jatkettu julkisen talouden pitkän aikavälin painelaskelman mukaisesti. Lisäksi kuviossa esitetään velkasuhteen simuloitujen arvojen kehitys vuosille 2024–2034.

Kun otetaan huomioon Suomen taloushistorian perusteella mahdolliset ennusteen perusuraa heikommat ja suotuisammat kehityskulut, voidaan arvioida, että julkisen talouden velkasuhde on kuluva vaalikauden päättyessä noin 60 % todennäköisyydellä 78 %–93 %. Kahden vaalikauden jälkeen vuonna 2031, velkasuhde on 78 %–99 % noin 60 % todennäköisyydellä.

Julkisyhteisöjen velka

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 17. Julkisyhteisöjen velkasuhteen muutos ja siihen vaikuttavat tekijät

	2022	2023	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*
Velkasuhde, suhteessa BKT:hen, %	73,5	76,6	81,7	84,0	84,8	85,2	86,0
Velkasuhteen muutos	0,9	3,1	5,1	2,3	0,8	0,4	0,8
Velkasuhteen muutokseen vaikuttavat tekijät							
Perusrahoitusasema (pois lukien työeläkesektori)	0,9	2,7	3,6	3,1	2,5	2,2	2,0
Korkomenot	0,6	1,2	1,3	1,5	1,5	1,6	1,8
Muut tekijät ¹	4,1	1,1	1,4	0,8	-0,1	-0,5	-0,1
BKT:n arvon muutos	-4,6	-1,9	-1,1	-3,1	-3,1	-3,0	-2,8
Työeläkesektorin ylijäämä (ei vaikutusta velanottoon)	1,1	1,0	1,1	1,5	1,5	1,6	1,6

¹ Muut tekijät sisältävät valtion yksityistämistulojen, lainanannon sekä tulojen ja menojen kirjaamiseen ja ajoittamiseen liittyvien tekijöiden vaikutuksen.

Plus-merkkinen vaikutus korottaa ja miinus-merkkinen vaikutus alentaa velkasuhdetta.

Velkasuhteen kehitys pidemmällä aikavälillä

Julkisen velan kasvu hidastuu 2030-luvun lopulla, jolloin velkasuhde vakiintuu hieman yli 85 prosenttiin suhteessa BKT:hen, mutta alkaa sen jälkeen kasvaa (uudelleen) hitaasti.

Julkinen velka on hieman yli 85 prosenttia keskipitkän aikavälin lopussa vuonna 2028. Painelaskelmassa julkinen velkasuhde nousee noin 100 prosenttiin 2030-luvun lopussa. Väestön ikääntyminen sekä nousevat velanhoitokustannukset kasvattavat velkasuhdetta, kun talouskasvu pysyy samaan aikaan vaimeana.

Velkasuhteen painelaskelma vuodesta 2028 eteenpäin on tehty kestävyyslaskelmissa käytettyjen oletusten ja menetelmien pohjalta. Vuodesta 2029 alkaen valtion, kuntahallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlasketun perusjäämän kehitys määräytyy suurelta osin sosiaali- ja terveysministeriössä (STM) kehitetyn SOME-mallin avulla laskettujen ikäsidonnaisten menojen kasvun perusteella.

Laskelmassa on huomioitu, että työeläkelaitosten yli- tai alijäämä ei vaikuta julkisen talouden velanottoon. Pidemmän aikavälin laskelmassa BKT:n, eli julkisen talouden tulopohjan, odotetaan kasvavan potentiaalista vauhtiaan eli ilman suhdannevaihtelun vaikutusta. BKT:n määrän vuosikasvu on pidemmällä aikavälillä vaatimatonta, keskimäärin alle 1,5 prosenttia vuosina 2026–2040. Inflaation on oletettu olevan 2 prosenttia pitkällä aikavälillä.

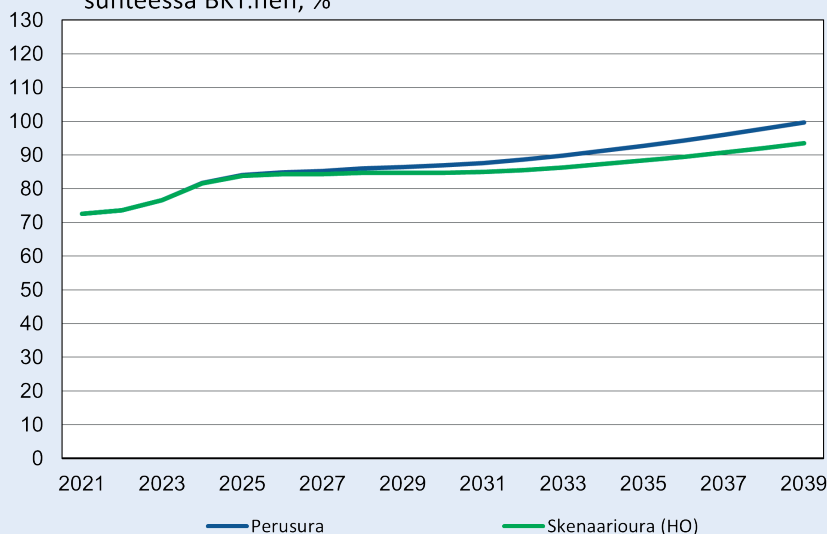
Julkisen velan korkokulut ovat olleet pitkään erittäin alhaiset, mutta viimeaikainen korkotason nopea nousu on lisännyt merkittävästi korkomenoja, ja tämä kasvu jatkuu. Julkisen velan efektiivinen korko eli korkomenojen suhde velkaan nousee 3 prosenttiin 2030-luvun alkupuolella ja 4 prosenttiin 2040-luvulla. Tällä hetkellä julkisen velan efektiivinen korko on 1,6 prosenttia ja vuonna 2027 sen arvioidaan olevan 2,1 prosenttia. Vielä 2021 efektiivinen korko oli vain 0,7 prosenttia. Efektiivinen korko on siten verrattain lyhyessä ajassa kaksinkertaistunut ja sen arvioidaan kolminkertaistuvan hallituskauden loppuun menneessä.

Laskelmassa on lisäksi tehty skenaario, jossa perusurasta puuttuvat hallitusohjelman toimet toteutuvat. Tähän kuuluu hyvinvointialueiden omien säästöjen toteutuminen (1,1 mrd. euroa), jotka on lisätty perusuraan tulevinä säästötoiminä. Lisäksi ennusteen perusurasta puuttuvat vielä eräät työllisyystoimet (noin 14 000 työllistä vuoden 2028 tasossa), jotka on myös lisätty laskelmaan. Näiden toimien ansiosta velkasuhde laskee perusuraa hieman matalammalle tasolle ja tasaantuu pidemmäksi aikaa.

Velkasuhteen kehitykseen liittyy sekä positiivisia että negatiivisia riskejä. Positiivisena riskinä voidaan pitää esimerkiksi talouden nopeampaa kasvua tai sosiaali- ja terveystennojen hitaampaa kustannusten nousua. Toisaalta negatiivisina riskeinä voidaan nähdä korkomenojen nopeampi kasvu sekä taloudelliset tai muut kriisit, jotka voivat lisätä julkisia menoja, kasvattaa alijäämiä ja siten kiihdyttää velan kasvua.

Julkisyhteisöjen velka

suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

2.3 Valtionhallinto

Valtionhallinnon alijäämä on tänä vuonna 3,2 prosenttia suhteessa BKT:hen. Sopeutustoimien ansiosta valtionhallinnon rahoitusaseman heikkeneminen pysähtyy ensi vuonna, minkä jälkeen rahoitusasema paranee, tosin jääden tuntuvasti alijäämäiseksi koko ennustejaksolla.

Pääministeri Petteri Orpon hallitus päätti kevään 2024 kehysriihessä hallitusohjelman merkittävien sopeutustoimien lisäksi 3 mrd. euroa julkista taloutta vahvistavista lisäsopeutustoimista vuodesta 2025 lähtien. Vaikka nämä ja aiemmin päätetyt sopeutustoimet parantavat valtion rahoitusasemaa, sitä rasittavat aikaisemmat menoja kasvattavat päätökset, korkomenojen kasvu sekä erityisesti tänä vuonna hidas verotulojen kasvu. Ennustejaksolla valtion menoja lisäävät lisäksi F-35-hävittäjähanke sekä Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamat lisäkulut maanpuolustukseen, maahanmuuttoon ja huoltovarmuuteen. Vuonna 2025 valtionhallinnon menoja kasvattaa myös hyvinvointialueiden rahoituksen nopea kasvu.

Tänä vuonna kulutusmenojen kasvu hidastuu merkittävästi inflaation ja palkan-
korotusten tasaantuessa. Vuodesta 2025 lähtien lähes kaikille eri hallinnonaloille kohdistuvat säästötoimet alkavat hidastaa kulutusmenojen kasvua. Vuonna 2025 TE-palveluiden järjestämisvastuu siirtyy valtionhallinnolta kunnille. Järjestämisvastuusta koituvat laskennalliset kustannukset hyvitetään kasvaneina tulonsiirtoina kunnille. Valtionhallinnon osuus kaikista julkisen sektorin kulutusmenoista on laskenut koko 2000-luvun, ja kehityksen arvioidaan jatkuvan tulevinakin vuosina.

Vuonna 2024 investoinnit kasvavat paljon, kun luovutettujen puolustusmateriaalien korvaavat hankinnat käynnistyvät. Myös T&K-rahoituslaki lisää investointeja vuodesta 2024 alkaen. Vuonna 2025 alkavat F-35-monitoimihävittäjien toimitukset nostavat investointitasoa poikkeuksellisen korkealle ennustejakson loppuun saakka. Vuoden 2025 talousarvioesityksessä investointeja kasvattavat panostukset mm. rauteliikenteeseen, teiden päällystämiseen ja korjausvelan purkamiseen. Rajavalvontaan on tulossa uusia hankintoja, kun Rajavartiolaitokselle toimitetaan vartiolaivoja vuosina 2025 ja 2026. Ennustejakson loppupuolella investointeja lisäävät myös Puolustusvoimien Laivue 2020 -hankkeen alustoimitukset.

Valtionhallinnon korkomenot ovat kasvaneet nopeasti korkojen nousun ja velkaantumisen myötä. Vielä vuonna 2022 kansantalouden tilinpidon mukaiset korkomenot olivat 1,3 mrd. euroa, jotka kasvoivat viime vuonna 2,4 mrd. euroon. Vaikka korot ovat viime aikoina laskeneet, korkomenot kasvavat edelleen. Vuonna 2028 niiden arvioidaan nousevan 4,3 mrd. euroon, joka on 1,3 prosenttia suhteessa BKT:hen.

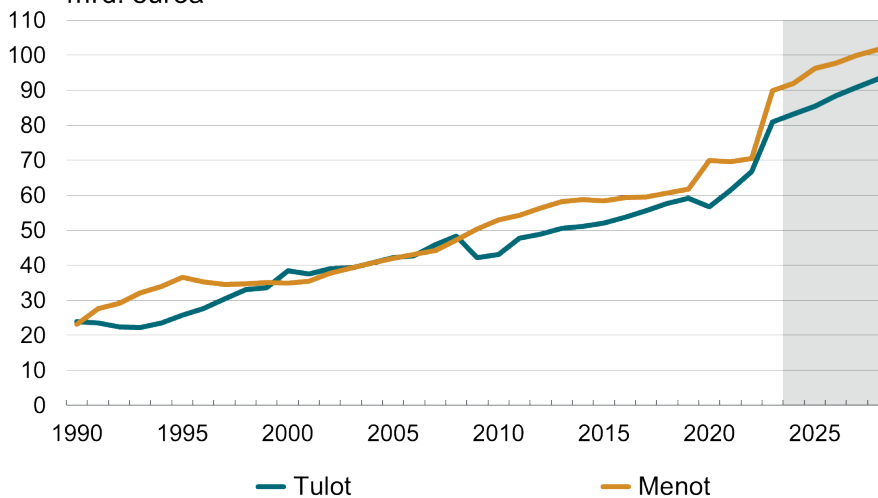
Valtionhallinnon verotulot kasvavat tänä vuonna heikosti talouden suhdanteesta johtuen. Vuonna 2025 verotulojen kasvu piristyy hallituksen keväällä 2024 päättämien uusien verotoimien vauhdittamana. Vuosina 2026–2028 verotulot kasvavat likimain samaa tahtia BKT:n arvon kanssa.

Välittömien verojen kertymä kasvaa vain hiukan vuonna 2024. Yhteisöveron kertymä alenee vuonna 2024 ja kotitalouksien tuloverokertymän kasvu jää pieneksi. Vuonna 2025 yritysten toimintaylijäämä ja palkkasumma alkavat kehittyä suotuisammin, mikä näkyy yhteisöveron ja kotitalouksien tuloveron parempana kasvuna ensi vuodesta lähtien.

Tuotannon ja tuonnin verot kasvavat tänä vuonna 2,7 prosenttia. Vuosina 2025–2028 kasvu on keskimäärin jonkin verran suurempaa. Arvonlisävero muodostaa yli 70 prosenttia tuotannon ja tuonnin veroista. Sen kasvu on ennustekaudella nopeinta vuonna 2025, sillä yleistä arvonlisäverokantaa korotettiin syyskuun alussa. Vuonna 2025 tulevat myös voimaan hallitusohjelman mukaiset verokantojen muutokset. Muita tuotannon ja tuonnin veroja ovat mm. energiaverot ja autovero, joiden kertymät pienentyvät ennustekauden kaikkina vuosina.

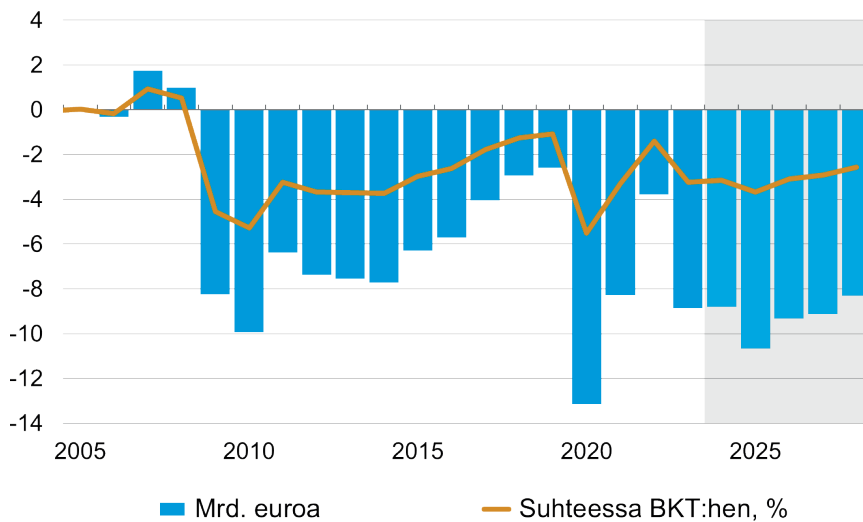
Valtionhallinnon rahoitusasema heikkenee ennustejakson alussa hitaan talouskasvun aiheuttaman heikon tulokehityksen seurauksena ja vuonna 2025 investointimenojen ja hyvinvointialueiden rahoitustarpeiden kasvun myötä. Vuodesta 2026 lähtien rahoitusasema kohenee sopeutustoimien ja paranevan taloussuhdanteen takia ja on vuonna 2028 2,6 prosenttia alijäämäinen suhteessa BKT:hen.

Valtionhallinnon tulot ja menot mrd. euroa

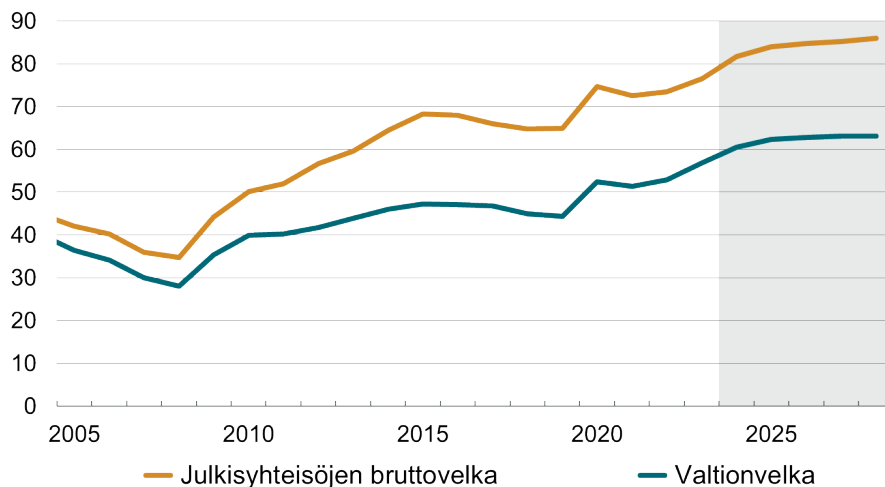
Lähde: Tilastokeskus, VM

Valtionhallinnon rahoitusasema

Lähde: Tilastokeskus, VM

Julkisyhteisöjen velka suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 18. Valtionhallinto

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
Miljardia euroa					
Välittömät verot	19,1	32,8	32,9	33,9	35,8
Tuotannon ja tuonnin verot	36,4	35,5	36,4	38,4	39,7
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ¹	56,4	69,4	70,5	73,3	76,4
Myynti- ja maksutulot	4,6	4,7	4,8	4,8	4,9
Omaisuuksien tulot	2,0	2,8	3,5	2,9	2,8
Muut tulot	3,7	4,0	4,4	4,4	4,3
Kokonaistulot	66,8	80,9	83,1	85,5	88,4
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	16,6	17,8	18,3	18,5	18,8
Omaisuuksien menot	1,3	2,4	2,4	3,2	3,5
Tukipalkkiot	2,6	2,3	2,4	2,3	2,5
Sosiaali- ja luontoistaloudelliset etuudet	4,9	5,2	5,4	5,3	5,4
Muut tulonsiirrot	39,2	56,0	57,2	59,1	60,4
siitä muille julkisyhteisöille	33,2	49,8	51,5	53,5	54,3
Pääoman bruttomuodostus	4,6	4,3	5,1	6,9	6,7
Muut menot	1,2	1,7	1,1	0,6	0,5
Kokonaismenot	70,6	89,8	91,9	96,1	97,8
Kulutusmenot	17,0	18,3	18,9	19,0	19,5
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-3,8	-8,9	-8,8	-10,7	-9,3
Perusjäämä ²	-2,4	-6,4	-6,4	-7,4	-5,9

¹ Sisältää perintö- ja lahjaveron.² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

Vuoden 2025 budjetti ja valtiontalouden kehykset

Vuoden 2025 talousarvioesitys pohjautuu huhtikuussa 2024 julkaistuun julkisen talouden suunnitelmaan (JTS) sekä pääministeri Orpon hallituksen ohjelmaan. Vuoden 2025 talousarvioesitys on 12,1 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Valtion budjettitalouden tasapaino heikkenee 0,7 mrd. eurolla verrattuna vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon. Jos verrataan vuodelle 2024 budjetoituun (ml. toinen lisätalousarvio), tasapaino paranee 0,6 mrd. eurolla.

Säästöt vähentävät budjettitalouden menoja

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 88,8 mrd. euroa, joka on 0,9 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason kasvua vuoteen 2024 verrattuna selittävät suurimpina tekijöinä hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkistus (1,4 mrd. euroa) sekä vuoden 2025 lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (1,8 mrd. euroa). Toisaalta menotasoa alentavat noin 1,8 mrd. eurolla pääministeri Orpon hallitusohjelmassa ja kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa linjatut uudistukset ja menosäästöt. Lisäksi menotasoa alentaa kuntien verotulomenestysten korvausten pieneneminen n. 0,3 mrd. eurolla, koska ansiotulovähennyksen korvaaminen työtulovähennyksellä lisää kunnallisverotuloa.

Kun huomioidaan ennakoitu valtion menojen hintaindeksin n. 2 prosentin nousu, hallinnonalojen määrärahojen (kaikki muut menot pl. korkomenot) volyymin arvioidaan v. 2025 supistuvan noin prosentilla vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon nähden. Arvioitu menojen volyymin aleneminen johtuu hallituksen linjaamista menosäästöistä.

Vuoden 2024 menokehys on noin 77,3 mrd. euroa, josta n. 134 milj. euroa jää vuoden 2025 talousarvioesityksen jälkeen ns. jakamattomaksi varaukseksi. Lisäksi vuodelle 2025 on kehyksessä varattu 300 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Veronkorotukset lisäävät budjettitalouden tuloja

Vuonna 2025 budjettitalouden tulojen (pl. nettolainanotto) arvioidaan olevan noin 76,6 mrd. euroa ja verotulojen noin 67,3 mrd. euroa eli noin 88 % tuloista. Tulot kasvavat noin 0,2 mrd. eurolla verrattuna vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon ja noin 1,4 mrd. eurolla verrattuna vuodelle 2024 budjetoituun (ml. toinen lisätalousarvio), sillä talouden heikko suhdannetilanne on pienentänyt verotuloarvioita vuoden 2024 aikana. Tuloarviossa on otettu huomioon hallituksen linjaamat veroperustemuutokset. Hallituksen keväällä 2024 linjaamien verosopeutustoimien arvioidaan lisäävän valtion verotuloja yhteensä 1,4 mrd. eurolla vuonna 2025. Tätä verotulovaikutusta heikentää tupakkaveron korotuksen aikaistus vuodelle 2024 sekä ansiotulovähennyksen korvaaminen työtulovähennyksellä, mikä lisää kunnallisverotuloa noin 340 milj. eurolla ja vähentää vastaavasti valtion verotuloja.

Budjetin alijäämäärvio on kasvanut selvästi kevääseen nähden

Budjettitalouden alijäämäärvio vuodelle 2025 on kasvanut noin 1,4 mrd. eurolla kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmaan nähden. Tämä johtuu budjettitalouden menoarvion kasvusta noin 1,1 mrd. eurolla sekä tuloarvioiden laskusta noin 0,3 mrd. eurolla.

Menoarvion kasvu johtuu mm. lakisääteisten menojen tarvearvioiden kasvamisesta noin 0,5 mrd. eurolla ja hallitusohjelman mukaisen 4 mrd. euron investointiohjelman toteuttamiseen myönnettyistä uusista noin 0,3 mrd. euron määrärahoista. Hallitus on linjannut myös muista harkinnanvaraisista menolisäyksistä, kuten Teollisuussijoituksen pääomittamisesta ja Nato-liitännäisistä menoista. Ne lisäävät valtion menoja yhteensä noin 0,2 mrd. eurolla. Lisäksi noin 0,1 mrd. euroa hallituksen linjaamista säästöistä on toteutumassa kehyspäättöstä pienempinä mm., koska joidenkin lakihankkeiden vaatima valmisteluaika on osoittautunut aiemmin arvioitua pidemmäksi.

Verotuloja arvioidaan kertyvän keväällä arvioitua vähemmän, mikä johtuu tupakkaveron korotuksen aikaistuksesta vuodelle 2024 (0,4 mrd. euroa) sekä mm. ennakoitua heikommista kertymätiedoista ja heikentyneistä näkymistä (0,2 mrd. euroa). Toisaalta osinko- ja omaisuuden myyntituloja koskevaa arviota on korotettu 0,4 mrd. eurolla.

Valtion budjettitalouden tasapainon muutokseen vaikuttaneita tekijöitä verrattuna kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmaan, mrd. euroa

	2025
Tasapainoarvio, julkisen talouden suunnitelma kevät 2024	-10,7
Menoarvion tarkentuminen	-1,1
Hallituksen investointiohjelman toteuttamiseksi päätetyt uudet määrärahat	-0,3
Suomen Teollisuussijoitus Oy:n pääomittaminen	-0,1
Muut harkinnanvaraiset menolisäykset (mm. Nato-liitännäiset menot)	-0,1
Kehyspääöstä pienempinä toteutuvat säästöt	-0,1
Valtionvelan korkomenoarvion muutos	-0,1
Arvonlisäveromenoarvion tarkentuminen	-0,1
Tarvearvioiden, ml. indeksikorotukset, tarkentuminen (netto)	-0,3
Tuloarvion tarkentuminen	-0,3
Tupakkaveron korotuksen aikaistu vuodelle 2024	-0,4
Korko-, osinko- ja osakemyyntitulojen arvioiden muutos	0,4
Sekalaisia tuloja koskevan arvion muutos	0,0
Muut tuloarvioon vaikuttaneet tekijät (ml. kertymätiedot ja uusi suhdanne-ennuste)	-0,2
Muutos yhteensä	-1,4
Tasapainoarvio, talousarvioesitys 2025	-12,1

2.4 Kuntahallinto

Kuntahallinnon¹ rahoitusasema heikkeni viime vuonna 1,3 mrd. euroa alijäämäiseksi. Synkät luvut aiheutuivat etenkin sote-uudistuksen jälkeen kuntahallintoon jääneiden kulutusmenojen nopeasta kasvusta. Kuntahallinnon tilanne näyttää tulevina vuosina menojen ja tulojen kasvavan epätasapainon vuoksi entistä haastavammalta. Kuntahallinnon alijäämän suhteessa BKT:hen arvioidaan pysyvän vuonna 2024 viime vuoden lukemissa eli 0,5 prosentissa. Talouden alavireisyys laskee kuntien saamia yhteisöverotuloja vuonna 2024, mutta muiden kuntien saamien verolajien arvioidaan kehittyvän suotuisasti. Kuntien saamat tulonsiirrot valtiolta laskevat sote-siirtoon liittyvän tarkistuksen sekä hallitusohjelman mukaisen valtionosuuksiin tehtävän indeksisäästön vuoksi.

Kuntahallinnon alijäämä syvenee 0,6-0,7 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuosina 2025–2028. Kuntahallinnon kulutusmenojen kasvu jatkuu ennustevuosina melko ripeänä, mikä aiheutuu pääasiassa hintojen noususta. Inflaatio on palautunut maltilliselle tasolle, mutta vuosina 2025–2027 kunta-alan ansiokehityksen oletetaan olevan talouden yleistä ansiokehitystä hieman nopeampaa kunta-alalle aiemmin sovitun palkkausjärjestelmien kehittämisohjelman vuoksi. Kunta-alan palkkasopimukset päättyvät keväällä 2025, ja siksi sopimusratkaisut tuleville vuosille selviävät vasta myöhemmin.

Hintojen nousun lisäksi myös kulutusmenojen volyymi kasvaa poikkeuksellisesti vuonna 2025 TE-palvelu-uudistuksen takia. Uudistuksessa kunnille ja kuntien muodostamille yhteistoiminta-alueille siirtyy vastuu työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisestä, ja samalla kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan. Työllisyyskehityksellä on uudistuksen jälkeen entistä suurempi vaikutus kuntien talouteen ja siten kuntatalous on aiempaa herkempi suhdannevaihteluille. Kuntien tehtävät painottuvat kuitenkin uudistuksen jälkeenkin lasten ja nuorten palveluihin, kuten varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, joiden palvelutarve on laskeva pitkään jatkuneen syntyvyyden laskun vuoksi. Oppilaiden määrän väheneminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että opetuksen järjestämisen kustannukset laskisivat samalla tahdilla. Palvelutarpeen laskua onkin totuttuun tapaan hieman loivennettu painelaskelmassa.

1 Helsingin sote- ja pelastustoiminta on sisällytetty hyvinvointialueiden alasektoriin.

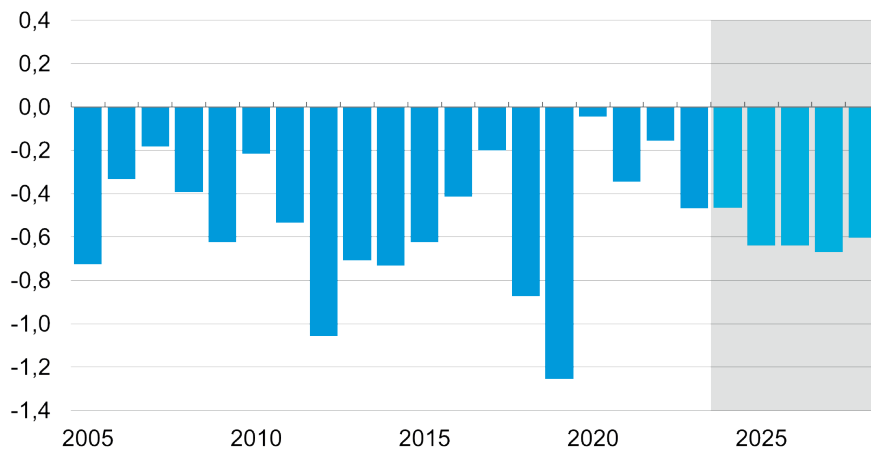
Kulutusmenojen kasvupaineiden lisäksi kuntahallinnon menoja kasvattavat investoinnit. Investointipaineita ylläpitävät muun muassa rakennuskannan ikä, muutoliike ja vihreän siirtymän edellyttämät muutokset. Kuntahallinnon heikkenevä taloustilanne korostaa kuitenkin investointien tarveharkinnan tärkeyttä. Välttämättömiä investointeja on silti paljon, sillä kuntien investoinnit kohdistuvat valtaosin rakennuksiin, teihin sekä muuhun perusinfrastruktuuriin.

Kuntien tulonsiirrot valtiolta kasvavat vuonna 2025, sillä TE-palveluiden järjestämisestä muodostuu kunnille uusi valtionosuustehtävä, jonka rahoitus kohdennetaan kunnille peruspalveluiden valtionosuuden kautta laskennallista menolisäystä vastaavasti. Valtionosuuksiin tehdään kuitenkin samanaikaisesti tuntuvia leikkauksia vuosina 2025–2027 mm. sote-siirtoon liittyvien takautuvasti perittävien valtionosuuksien vuoksi. Valtionosuuksien kasvua hidastaa myös hallituksen päättämä yhden prosenttiyksikön indeksijarru vuosina 2024–2027 sekä asukasluvun ja laskentatekijöiden muutokset, erityisesti lapsi-ikäluokkien pieneneminen.

Verotulot ovat edelleen kuntien merkittävin tulonlähde, vaikka niiden taso puollittuikin sote-uudistuksen yhteydessä. Vaikka kuntien verotulojen kasvuprosentit pysyvät ennustevuosina pitkän aikavälin keskiarvon yläpuolella, ei verorahoitus riitä kuntahallinnon kasvaviin menopaineisiin. Kuntahallinnon mittavat alijäämät vuosina 2025–2028 edellyttävät merkittäviä sopeutustoimia kunnissa tulevinä vuosina. Alijäämät kasvattavat kuntahallinnon velkaa ja velkasuhde jatkaa kasvuaan tarkasteluvuosina.

Kuntahallinnon rahoitusasema

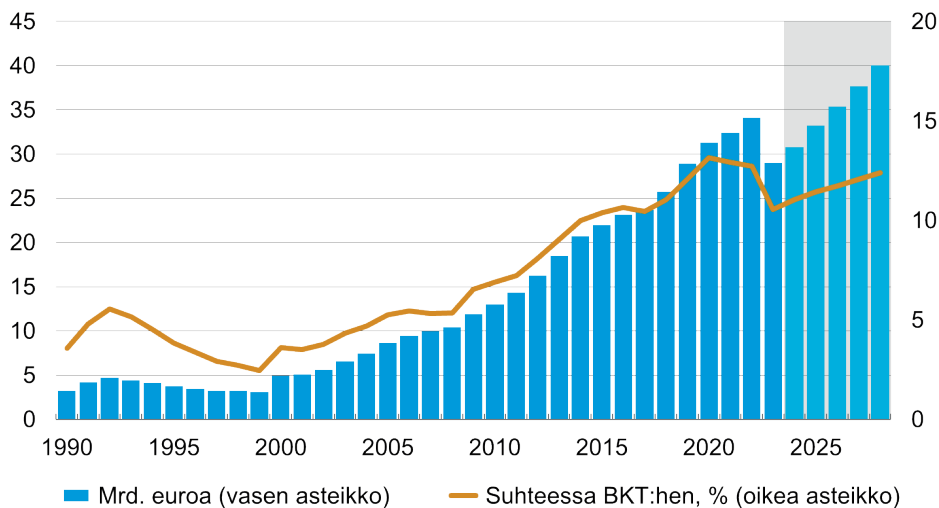
suhteessa BKT:hen, %

MI. hyvinvointialuehallinto vuoden 2022 loppuun saakka

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kuntahallinnon velka

MI. hyvinvointialuehallinto vuoden 2022 loppuun saakka

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 19. Kuntahallinto¹

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
Miljardia euroa					
Verot	26,6	13,1	13,8	14,5	15,2
kunnallisvero	21,8	9,0	9,7	10,3	10,8
yhteisövero	2,8	2,0	1,7	1,8	1,9
kiinteistövero	2,0	2,1	2,4	2,4	2,5
Myynti- ja maksutulot	12,3	7,3	7,4	7,5	7,6
Tulonsiirrot valtionhallinnolta	18,4	8,6	8,5	8,9	9,1
Muut tulot	1,8	2,0	2,1	2,1	2,1
Kokonaistulot	59,0	31,0	31,8	33,1	34,0
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	45,4	23,9	24,4	25,2	25,9
Sosiaaliuudat ja luontoismuotoiset etuudet	5,8	0,7	0,8	1,0	1,1
Muut tulonsiirrot	1,8	1,7	1,6	2,1	2,1
Omaisuusmenot	0,2	0,6	0,9	0,9	0,9
Pääoman bruttomuodostus	6,5	5,4	5,5	5,7	6,0
Muut menot	-0,2	0,0	-0,1	-0,1	-0,1
Kokonaismenot	59,4	32,2	33,1	34,9	35,9
Kulutusmenot	43,1	21,6	22,3	23,5	24,5
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-0,4	-1,3	-1,3	-1,9	-1,9
Perusjäämä ²	-0,2	-0,7	-0,4	-1,0	-1,0

¹ Pl. Helsingin sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimi.² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

2.5 Hyvinvointialuehallinto

Hyvinvointialueiden ensimmäinen toimintavuosi 2023 oli taloudellisesti vaikea ja rahoitusasema selvästi alijäämäinen, -1,7 miljardia euroa eli -0,6 prosenttia suhteessa BKT:hen. Vuonna 2024 tilanne pysyy edelleen haastavana ja rahoitusasema heikkenee vielä -0,7 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Vuonna 2025 alueiden tulot kasvavat valtionrahoituksen jälkikätestarkistuksen takia ja rahoitusasema paranee -0,2 prosenttiin.

Kuluvana vuonna alueiden rahoitusasema pysyy heikkona. Kustannusten kasvu on nopeaa, mutta alueiden omat sopeutustoimet hidastavat menojen kasvua. Kertymätiedot alueiden taloudesta osoittavat, että menojen kasvu on jatkunut alkuvuonna edelleen nopeana ja alueiden omat tilinpäätösennusteet viittaavat siihen, että taloudellinen tasapaino heikkenee yhä. Menojen kasvua ajaa ennustekaudella erityisesti korkeat palkkojen sopimuskorotukset ja palvelujen ostojen kasvu. Koska palkkojen sopimuskorotukset ylittävät yleisen ansiotason kasvun, ei valtionrahoitus huomioi niiden vaikutuksia yleisen ansiotason ylittävältä osalta etukäteen. Vuonna 2025 rahoitusasema kohenee, kun valtion rahoituksessa huomioidaan v. 2023 toteutuneiden kustannusten ero rahoitukseen.

Kevään 2024 julkisen talouden suunnitelman riihessä alueiden menoja vähentäviä tai maksutuloja lisääviä toimia tehtiin 0,4 mrd. euron edestä v. 2028 tasolla. Lisäksi jo hallitusohjelmassa päätettiin toimista, jotka pienentävät alueiden menoja 0,5 mrd. euroa. Toimet vähentävät saman verran myös valtion rahoitusta. Alueiden omia sopeutustoimia on ennusteessa huomioitu tänä vuonna noin 0,4 mrd. euron sekä 0,15 mrd. euron verran vuonna 2025 ja 2026. Alueiden omat suunnitelmat sopeutustoimista ovat suuremmat, mutta ennusteeseen toimia on otettu mukaan toistaiseksi varovaisesti. Alueiden investoinnit pysyvät ennusteessa korkealla tasolla.

Alueiden tulot koostuvat pääosin valtionrahoituksesta ja asiakkaiden maksutuloista. Valtionrahoitus kasvaa reippaasti vuonna 2025, kun siinä huomioidaan vuonna 2023 kertynyt alueiden alijäämä, joka kasvattaa valtionrahoitusta n. 1,4 miljardilla eurolla. Tässä ennusteessa seuraavien vuosien jälkikätestarkistus on arvioitu julkisen talouden suunnitelmassa tehtyjen varausten perusteella. Jos alueiden menot

kehittyisivät ennustetun mukaisesti, olisi jälkikätestarkistus suurempi kuin mihin nyt on varauduttu. Alueen maksutuottojen odotetaan kasvavan indeksitarkistusten ja säästötoimien vuoksi nopeasti tänä ja ensi vuonna.

Hyvinvointialueilla on käsissään suuret sopeutusvaatimukset ensimmäisen vuoden suurten kirjanpidon mukaisten alijäämien takia ja myös toisen toimintavuoden alijäämä on jäämässä suureksi. Alueet ovat aloittaneet sopeutustoimet, mutta niiden kokoluokasta ei ole vielä olemassa kattavaa arviota. Myös kuluvan vuoden sopeutusten määrään liittyy epävarmuutta ja tilinpäätösennusteiden perusteella sopeutukselle asetettuja tavoitteita ei saavuteta täysin. Alueiden toimintaa vaikeuttaa myös henkilöstöpula, joka voi yhtäältä johtaa palveluostojen ja kulujen kasvuun, ja toisaalta hidastaa henkilöstömenojen kasvua ja heikentää palvelujen saatavuutta.

Taulukko 20. Hyvinvointialueet¹

	2023	2024*	2025*	2026*
Miljardia euroa				
Myynti- ja maksutulot	6,3	6,5	6,8	7,0
Tulonsiirrot valtionhallinnolta	25,7	26,7	28,8	29,6
Muut tulot	0,2	0,2	0,2	0,2
Kokonaistulot	32,2	33,3	35,9	36,9
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	26,2	27,3	28,4	29,1
Sosiaalietuudet ja luontoismuotoiset etuudet	6,0	6,4	6,7	7,0
Omaisuusmenot	0,1	0,2	0,2	0,3
Pääoman bruttomuodostus	1,5	1,2	1,1	1,1
Muut menot	0,1	0,1	0,1	0,1
Kokonaismenot	33,9	35,2	36,5	37,6
Kulutusmenot	26,0	27,4	28,4	29,3
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-1,7	-1,9	-0,6	-0,7
Perusjäämä ²	-1,5	-1,7	-0,4	-0,4
Hyvinvointialueindeksi, muutos %	3,52	2,53	3,00	2,72
Hyvinvointialueiden ansiotasoindeksi, muutos %	6,0	4,7	6,7	4,4

¹ ml. Helsingin sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimi.² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

Taulukko 21. Paikallishallinto (kuntahallinto + hyvinvointialueet)

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
Miljardia euroa					
Myynti- ja maksutulot	12,3	13,6	13,9	14,4	14,6
Verot ja saadut sosiaaliturvamaksut	26,6	13,1	13,8	14,5	15,2
Tulonsiirrot valtionhallinnolta	18,4	34,3	35,1	37,8	38,8
Muut tulonsiirrot	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3
Muut tulot	1,6	1,9	2,0	2,0	2,0
Kokonaistulot	59,0	63,2	65,2	69,0	70,9
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	45,4	50,1	51,7	53,6	55,1
Sosiaalietuudet ja luontoismuotoiset etuudet	5,8	6,7	7,2	7,7	8,1
Muut tulonsiirrot	1,8	1,7	1,7	2,2	2,1
Omaisuusmenot	0,2	0,8	1,1	1,2	1,2
Pääoman bruttomuodostus	6,5	6,8	6,7	6,9	7,1
Muut menot	-0,2	0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Kokonaismenot	59,4	66,1	68,3	71,5	73,5
Kulutusmenot	43,1	47,7	49,7	52,0	53,8
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-0,4	-3,0	-3,2	-2,5	-2,6
Perusjäämä ¹	-0,2	-2,2	-2,1	-1,4	-1,5

¹ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

2.6 Sosiaaliturvarahastot

2.6.1 Työeläkelaitokset

Tänä vuonna työeläkelaitosten ylijäämän arvioidaan olevan 1,1 prosenttia suhteessa BKT:hen, joten ylijäämä kasvaa hieman viime vuoden 1,0 prosentista suhteessa BKT:hen. Ylijäämä paranee asteittain vuosina 2025–2028 1,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

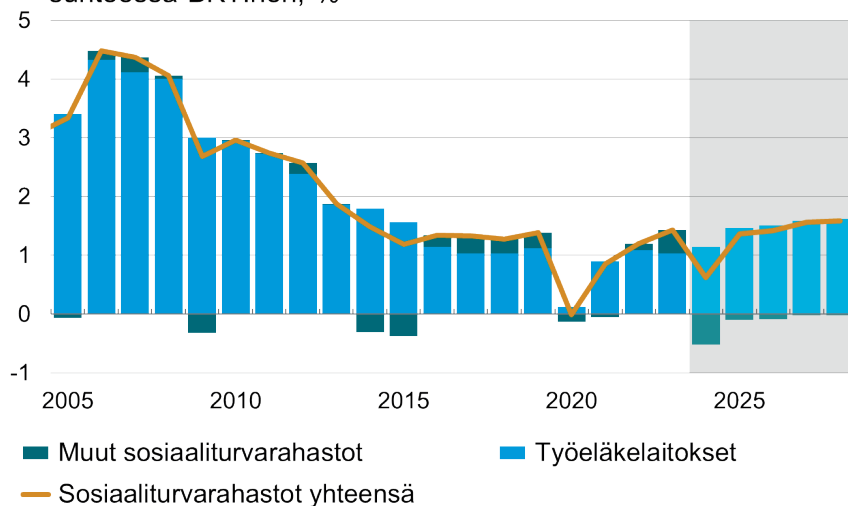
Työeläkemenojen arvioidaan kasvavan tänä vuonna hieman yli 7 prosenttia edellisvuodesta suurten indeksikorotusten takia. Menojen kasvu verrattuna edellisvuoteen laskee noin 3 prosenttiin tulevina ennustevuosina.

Menojen nopeasta kasvusta huolimatta työeläkelaitosten rahoitusasema pysyy ylijäämäisenä erityisesti omaisuustulojen myötä. Omaisuustuloja kasvattaa pääosin kohonnut korkotaso. Tosin sektorin ennusteen riskitkin liittyvät erityisesti omaisuustulojen kehitykseen. Omaisuustulojen ennustamista vaikeuttavat korkotason nopeat muutokset sekä korkotason vaikutuksen koko ja ajoittuminen rahasto- ja korkotuottoihin.

Omaisuustulojen lisäksi työeläkemaksutuotot tuovat sektorille merkittäviä tuloja. Vuosina 2022–2025 työnantajan työeläkemaksu on korkeampi vuoden 2020 alennuksen kompensoimiseksi. Sektorin tulojen arvioidaan kasvavan tänä vuonna noin 7,5 prosenttia edellisvuodesta. Tulevina vuosina tulojen kasvun ennustetaan hidastuvan keskimäärin 4 prosenttiin vuosittain.

Sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema

suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 22. Sosiaaliturvarahastot

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
Miljardia euroa					
Omaisuuksut	4,2	5,2	7,2	8,1	8,4
Sosiaaliturvamaksut	32,2	34,0	32,3	34,5	35,5
työnantajien maksut	20,3	21,2	20,5	22,1	23,0
vakuutettujen maksut	11,9	12,7	11,8	12,4	12,5
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	16,2	16,9	17,8	17,3	17,1
Muut tulot	0,9	1,0	1,0	1,0	1,1
Kokonaistulot	53,5	57,1	58,3	60,9	62,0
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	1,9	2,2	2,3	2,3	2,4
Sosiaalietuudet ja luontoismuotoiset etuudet	44,8	47,0	50,1	50,4	50,9
Muut menot	3,5	4,0	4,2	4,3	4,4
Kokonaismenot	50,3	53,2	56,6	57,0	57,7
Kulutusmenot	4,2	4,5	4,8	4,9	4,8
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	3,2	3,9	1,7	3,9	4,3
Työeläkelaitokset	2,9	2,8	3,2	4,2	4,5
Muut sosiaaliturvarahastot	0,3	1,1	-1,5	-0,3	-0,3
Perusjäämä ¹	3,2	4,0	1,8	4,0	4,3

¹ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

2.6.2 Muut sosiaaliturvarahastot

Tänä vuonna muiden sosiaaliturvarahastojen arvioidaan jäävän alijäämäisiksi 0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen, kun ne vielä viime vuonna olivat ylijäämäisiä 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen. Vuosina 2025–2028 rahoitusaseman arvioidaan paranevan asteittain kohti tasapainoa.

Vuonna 2024 kokonaismenot kasvavat hieman yli 5 prosenttia edellisvuodesta, mutta vuodesta 2025 lähtien menojen odotetaan kääntyvän laskusuuntaan. Menojen laskuun vaikuttavat sekä hallitusohjelman toimet että hallituksen kevään kehysriihessä päättämät sopeutustoimet erityisesti vuosille 2025–2027. Sektorin työttömyysmenot aiheuttavat ennusteeseen alasuuntaisen riskin. Hallitus on päättänyt työttömyysmenojen alentavista toimista, jotka ovat huomioituna myös ennusteessa. Heikon suhdanteen takia vuoden 2024 työttömyysmenojen kertymät ovat alkuvuonna olleet kuitenkin edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa korkeammat. Toimien vaikutukset alkavat todennäköisesti näkyä myöhemmin, sillä suuri osa työttömyysmenoihin kohdistuvista toimista tulee voimaan syksyllä. Myös aiemmin voimaan tulleiden toimien vaikutukset voivat ilmetä viipeellä. Työttömyysmenoihin kohdistuvien toimien vaikutusten ajoitusta on tässä ennusteessa tarkennettu päivittyneen arvion myötä.

Muiden sosiaaliturvarahastojen tulot vähenevät vuonna 2024 noin 7 prosenttia edellisvuodesta, mutta kasvavat vajaat 3 prosenttia vuonna 2025. Vuoden 2024 tulojen pienenemisen taustalla on erityisesti saatujen sosiaaliturvamaksujen supistuminen pääosin työttömyysvakuutusmaksujen alentamisen myötä. Työttömyysvakuutusmaksujen alentamisen syynä ovat Työllisyysrahaston suhdannepuskurin täyttyminen sekä hallitusohjelman ja kevään kehysriihen toimien vaikutukset. Kanavointiratkaisu vaikuttaa sektorin saatuihin sosiaaliturvamaksuihin vuodesta 2025 lähtien. Kanavoinnissa työttömyysvakuutusmaksua lasketaan ennakoitujen etuussäästöjen mukaisesti, ja samalla sairausvakuutusmaksuja nostetaan. Tämän myötä valtion osuudet sektorin menoihin laskevat vastaavasti. Työttömyysvakuutusmaksua alennetaan vuonna 2025, mikä heikentää sektorin saamia sosiaaliturvamaksuja. Kuitenkin saadut sosiaaliturvamaksut kasvavat kokonaisuudessaan edellisvuodesta erityisesti sairausvakuutusmaksujen nousun myötä. Sairausvakuutusmaksut muuttuvat kanavoinnin seurauksena. Vuonna 2026 tulojen ennustetaan vähenevän noin 1,5 prosenttia edellisvuodesta, ja vuosina 2027–2028 tulojen arvioidaan kääntyvän pieneen kasvuun.

Taulukko 23. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2022	2023	2024	2025*	2026*
Sosiaalivakuutusmaksut¹					
Työnantajat					
Sairausvakuutus	1,34	1,53	1,16	1,88	1,84
Työttömyysvakuutus	1,51	1,54	0,82	0,61	0,61
Työeläkevakuutus (TyEL)	17,38	17,37	17,34	17,37	17,25
Kunta-alan eläkevakuutus	20,34	19,81	19,60	19,60	20,00
Palkansaajat					
Päivärahamaksu	1,18	1,36	1,01	0,83	0,80
Sairaanhoitomaksu	0,53	0,60	0,51	1,07	1,04
Työttömyysvakuutus	1,50	1,50	0,79	0,59	0,59
Työeläkevakuutus (TyEL)	7,47	7,47	7,47	7,47	7,15
Etuudensaajat					
Sairausvakuutus	1,50	1,57	1,48	1,46	1,43
Eläkeindeksit					
Työeläkeindeksi	2 691	2 874	3 037	3 085	3 135
Kansaneläkeindeksi	1 674	1 805	1 911	1 938	1 961

¹ Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista. Luvut ovat painotettuja keskiarvoja.

2.7 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Väestön ikääntyminen on jo viimeisen kymmenen vuoden aikana lisännyt eläkemenoja ja aiheuttaa merkittäviä paineita julkisen talouden kestävyteen pidemmällä aikavälillä. Ikääntyneen väestön määrän kasvu lähivuosikymmeninä lisää hoiva- ja terveysmenoja, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Samaan aikaan työikäisen väestön väheneminen ja hidas tuottavuuden kasvu pitävät talouskasvun vaimeana, mikä heikentää verotuloja, joita käytetään julkisten palveluiden ja sosiaaliturvan rahoittamiseen.

Pitkällä aikavälillä julkisen talouden tulojen ja menojen välillä vallitsee epätasapaino eli kestävyysvaje. Kestävyysvajelaskelmissa arvioidaan sitä, miten väestön ikääntyminen vaikuttaa julkisen talouden näkymiin tulevina vuosikymmeninä. Kestävyysvajearvio kertoo, kuinka paljon julkista taloutta olisi vahvistettava lähitulevaisuudessa, jotta julkinen talous olisi pitkän aikavälin tasapainossa.¹

Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen olevan noin 2 % suhteessa BKT:hen eli n. 7 mrd. euroa vuoden 2028 tasolla. Viime kevääseen nähden arvio kestävyysvajeen suuruudesta ei ole olennaisesti muuttunut. Saadun tuloksen tulkinta on se, että väestön ikääntyminen luo merkittävän haasteen julkisen talouden kestävyydelle. Lisäksi julkisen talouden velkasuhteen ennustettu kasvu lisää julkisen talouden riskejä.

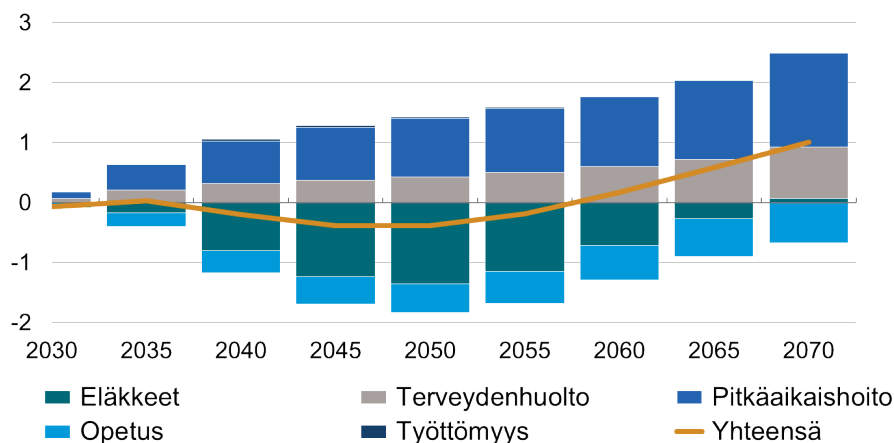
Kestävyysvajelaskelmassa julkisen velan ei edellytetä tasaantuvan millekään tietylle tasolle. Siten laskelman tuottama velan tasapainotaso voi olla myös suhteellisen korkea tai matala riippuen siitä, millä tasolla velkasuhde on laskelman lähtökellä ja miten väestön ikääntymisen arvioidaan vaikuttavan julkisten menojen

1 Koska kestävyysvaje eli ns. S2-indikaattori ei huomioi suorien sopeutustoimien mahdollisia haitallisia vaikutuksia talouskasvuun, ei sitä tulisi käyttää yksinään vaaditun sopeutuksen arvioimiseen. On olemassa muita tapoja, joiden avulla voidaan paremmin huomioida suorien sopeutustoimien epäsuorat kasvuvaikutukset. S2-indikaattorin antama tulos vastaa teknisesti tilannetta, jossa nk. finanssipolitiikan kerroinvaikutus olisi nolla eli sopeutustoimet eivät hidasta talouskasvua. Todellisuudessa suorien sopeutustoimien ajatellaan yleisesti leikkaavan talouskasvua. Sen sijaan monilla rakenteellisilla uudistuksilla ei tällaista haittavaikutusta ole, vaan niillä voidaan myös vahvistaa talouskasvun mahdollisuuksia.

kehitykseen tulevina vuosikymmeninä. Siksi julkisen talouden velkakestävyyttä on syytä tarkastella myös muilla tavoin, kuten tilastolliseen vaihteluun perustuvilla malleilla sekä muiden erillistarkasteluiden avulla.²

Ikäsidonnaisten menojen muutos

vuodesta 2028, suhteessa BKT:hen, %

Kuvio on laadittu STM:n kehittämällä SOME-mallilla

Lähde: VM

- 2 Valtiovarainministeriö. Julkisyhteisöjen velkasuhteen stokastisten simulaatioiden menetelmäkuvaus. www.vm.fi/menetelmakuvaukset. Julkisen talouden velkakestävyyttä tarkastellaan tarkemmin loppuvuonna julkaistavassa erillisessä raportissa.

Taulukko 24. Julkinen talous pitkällä aikavälillä

	2023	2030*	2040*	2050*	2060*	2070*
Suhteessa bruttokansantuotteeseen, %						
Kokonaismenot	56,4	55,1	56,4	57,3	59,6	62,8
mistä ikäsidonnaiset ja työttömyysmenot	29,5	30,2	30,0	29,5	30,3	31,5
Eläkkeet	13,2	13,7	12,9	12,3	12,8	13,6
Työeläkkeet	12,3	12,8	12,1	11,4	11,8	12,5
Kansaneläkkeet	0,9	0,9	0,8	0,9	1,0	1,0
Terveystenhuolto	6,4	6,7	6,9	7,0	7,2	7,5
Pitkäaikaishoito	2,8	3,2	3,8	4,1	4,2	4,6
Opetus	5,5	5,0	4,7	4,6	4,5	4,3
Työttömyys	1,7	1,6	1,6	1,6	1,5	1,5
Korkomenot	1,2	2,1	3,7	5,1	6,6	8,6
Kokonaistulot	53,5	53,2	54,2	55,4	57,5	60,0
mistä omaisuustulot	3,3	3,8	4,9	6,3	8,3	10,6
mistä eläkkeistä perityt verot	2,7	2,9	2,7	2,6	2,7	2,9
Nettoluotonanto ¹	-2,9	-1,8	-2,2	-1,9	-2,1	-2,8
mistä siirto työeläkerahastoihin	1,0	1,4	3,3	5,5	7,2	8,9
Julksyhteisöjen velka	74,3	85,4	100,2	129,3	168,3	217,1
Julksyhteisöjen varat, sulautettu	142,5	141,2	146,0	168,2	203,3	245,1
mistä työeläkerahastot, sulautettu	91,5	92,1	104,6	132,2	170,5	214,1

¹ Vuodesta 2030 lähtien suhdannekorjattu jäämä

Liitteet

Liite 1. Verotulojen laskennan keskeiset oletukset

Taulukko 1. Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot

	2024*	2025*	2026*	2027*	Keskim. vuosimuutos, %, 2027/2024*
Muutos, prosenttia vuodessa					
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	3,4	3,3	3,7	3,5	3,5
Palkkatulot	2,1	4,2	4,4	4,1	3,7
Eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	6,0	1,2	2,0	2,0	2,8
Pääomatulot	6,1	3,3	3,6	3,7	4,2
Ansiotasoindeksi	2,9	3,4	3,1	3,0	3,1
Toimintaylijäämä	2,6	3,8	4,1	3,7	3,5
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen arvo	1,4	2,7	2,9	3,5	2,6
Arvonlisäveron pohja	1,5	3,1	3,6	4,2	3,1
Bensiinin kulutus	1,8	-2,9	-3,6	-4,1	-2,2
Dieselöljyn kulutus	0,3	-2,8	-3,4	-3,8	-2,4
Sähkön kulutus	4,0	0,6	0,4	0,6	1,4
Verollisen alkoholin kulutus	-0,6	-0,7	-0,7	-0,9	-0,7
Rekisteröidyt uudet henkilöautot (kpl)	79 000	88 000	96 000	105 000	-
täyssähköautojen osuus	29%	40%	52%	65%	-
Käytettynä tuodut henkilöautot (kpl)	42 000	42 000	43 000	43 000	-
täyssähköautojen osuus	31%	38%	45%	50%	-
Kuluttajahintaindeksi	1,8	1,4	1,3	1,8	1,6

Taulukko 2. Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus verotuottoon

	Veropohja	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Verolaji			
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%	540, josta valtio 341 ja kunnat 86
	Eläketulot	1%	169, josta valtio 114 ja kunnat 41
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%	44
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%	76, josta valtio 58, kunnat 18
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%	150
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1 000 kpl	2
Energiavero	Sähkön kulutus ¹	1%	9
	Bensiinin kulutus	1%	12
	Dieselin kulutus	1%	13
Alkoholijuomavero	Alkoholin kulutus	1%	15
Tupakkavero	Savukkeiden kulutus	1%	9

¹ Muut kuin teollisuus, konesalit ja kasvihuoneet

Taulukko 3. Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia julkisyhteisöjen verotuloihin

	2023	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*
Miljoonaa euroa						
Ansiotuloverot	-1 057	-618	-669	-704	-784	-706
Keskimääräinen kunnallisveroprosentin nousu	0	70	0	0	0	0
Pääomatulovero	-3	1	5	0	0	0
Yhteisövero	14	3	32	226	81	-152
Muut välittömät verot	19	181	-18	20	11	10
Arvonlisävero	-338	550	1 300	169	0	0
Energiavero	64	-116	-20	-27	-50	-8
Muut välilliset verot	62	504	-836	566	58	35
Sosiaaliturvamaksut	167	-1 665	788	-320	-43	-123

Liite 2. Budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon eroista

Valtion budjettitalous oli 0,1 mrd. euroa ylijäämäinen vuonna 2023. Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan koko valtionhallinnon rahoitusasema oli -8,9 mrd. euroa. Tilinpidon rahoitusasema oli noin -9 mrd. euroa heikompi. Lukujen erosta voi huomata, että budjettitalouden rahoitusasemasta ei voida suoraan päätellä kansantalouden tilinpidon mukaista valtionhallinnon rahoitusasemaa.

Vuoden 2023 eroa tilinpidon ja budjetin välillä selittää pääosin sähkömarkkinoihin liittyvän 10 mrd. euron siirtomäärärahan päättyminen. Koska määrärahaa ei käytetty, kirjattiin se budjettiin tuloksi. Lisäksi valtion tasapainoon vaikutti emissiotapit, joita oli noin 1,5 mrd. euroa. Vertailukelpoisempi budjetin alijäämä oli näin ollen noin 8,6 mrd. euroa.

Tänä vuonna budjetin tasapaino (-12,6 mrd. euroa) on selvästi tilinpidon vastaavaa (-8,8 mrd. euroa) heikompi. Tilinpidon rahoitusasemaa ei vielä heikennä hävittäjähankkeen rahoitus. Lisäksi valtion velanhallintaan liittyvät koronvaihtosopimukset eivät vaikuta tilinpidon korkomenoihin, mutta heikentävät valtion budjetin tasapainoa yli miljardin euron verran.

Vuonna 2025 tilinpidon alijäämä heikkenee suhteessa budjettiin, kun hävittäjähankkeen menokirjaukset alkavat. Tilinpidon alijäämä on kuitenkin lähellä budjettitalouden alijäämää vuoteen 2028 saakka. Hallituksen suunnittelema investointiohjelma aiotaan rahoittaa valtion rahoitusomaisuuden avulla. Vaikka investointiohjelma ei vaikuta velan määrään, heikentää se kuitenkin kansantalouden tilinpidon mukaista alijäämää.

Budjetin alijäämä ja valtion velanotto

Budjetin alijäämästä ei myöskään voi aina päätellä valtion velanoton tarvetta. Vuonna 2023 valtion budjettitalouden velka kasvoi noin 14,4 mrd. euroa. Budjetin alijäämän perusteella velkaa olisi pitänyt ottaa 8,6 mrd. euroa, joten velanotto oli 5,8 mrd. euroa suurempi kuin budjetin alijäämä olisi edellyttänyt. Yleisesti ottaen alijäämän ja velan muutoksen eroon on useita syitä.

Vuonna 2023 merkittävin yksittäinen syy liittyi velanoton ajoitukseen. Alkuvuonna 2024 tuli rahoitettavaksi noin 4 mrd. euron rahoituserä hyvinvointialueille, jonka rahoittamiseen varauduttiin jo vuonna 2023. Lisäksi emissiotappioiden vuoksi velanotto kasvoi n. 1,5 miljardia euroa. Muita syitä eroon ovat esimerkiksi siirtomäärärahojen toteutuminen ja valtion rahastojen kassavarojen muutokset.

Yleistä tietoa budjetin ja kansantalouden tilinpidon eroista

Budjettitalouden rahoitusaseman ja kansantalouden tilinpidon mukaisen valtionhallinnon rahoitusaseman eroon on monia syitä. Näistä tärkein on se, että kansantalouden tilinpidon valtiosektori on laajempi kuin pelkkä budjettitalous, johon kuuluvat lähinnä vain valtion virastot. Tilinpidon valtiosektoriin kuuluvat budjettitalouden lisäksi mm. valtion rahastot (pl. Valtion Eläkerahasto), yliopistot ja niiden kiinteistöyhtiöt sekä Senaatti-kiinteistöt. Julkisten yksiköiden luokituspäätöksiä arvioidaan säännöllisesti uudelleen. Tilastokeskuksen internet-sivuilla on lueteltu kaikki valtionhallintoon ja laajemmin julkisyhteisöihin kuuluvat yksiköt.

Luokittelun lisäksi eroa aiheuttaa se, että kansantalouden tilinpidon ja budjettitalouden menojen kirjaamisperusteet poikkeavat toisistaan. Tilinpito on suoriteperusteinen, kun taas budjettitalous on osin kassaperusteinen. Kirjaamisperusteesta johtuen erityisesti talousarvion siirtomäärärahat aiheuttavat eroa budjetin ja tilinpidon menojen välille. Siirtomäärärahat ovat monivuotisia määrärahoja, jotka budjetoidaan yhden vuoden talousarvioon. Kansantalouden tilinpidossa siirtomäärärahat kirjataan suoriteperusteisesti niiden käyttövuoden mukaan kuten muutkin menot. Siirtyvien määrärahojen nettovaikutus voi vaihdella suuresti vuodesta toiseen. Lisäksi verot, tukipalkkiot ja EU-maksut muunnetaan tilinpidossa suoriteperusteiksi tekemällä niihin ajoituskorjaus. Ajoituskorjausten aiheuttamien erojen suuruus on nähtävissä vasta jälkikäteen.

Budjettitalouden rahoitusasemaan lasketaan tuloina ja menoina myös sellaisia finanssisijoituksia, kuten valtion myöntämät ja takaisinmaksamat lainat sekä osakemyynnit ja -hankinnat, jotka kansantalouden tilinpidossa käsitellään pääasiallisesti rahoitustaloustoimina. Rahoitustaloustoimet eivät vaikuta tilinpidon mukaiseen valtion rahoitusasemaan. Rahoitustaloustoimiksi luetaan myös korkojohdannaisten vaikutukset korkomenoihin.

EU-maat raportoivat kaksi kertaa vuodessa Eurostatille valtion budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon välisten lukujen eroavaisuuksia alijäämä- ja velkaraportoinnin yhteydessä. Menneiden vuosien osalta valtion, kuten myös muiden julkisen talouden alasektoreiden, tilinpäätöksen mukaisen rahoitusaseman ja tilinpidon nettoluotonannon välinen ero tulisi pystyä selittämään. Raportoinnissa selvitetään myös ns. velkadynamiikkaa eli julkisen talouden nettoluotonannon ja julkisen velan muutoksen yhdenmukaisuutta.

Taulukko 1. Budjettitalouden rahoitusasema ja valtionhallinnon nettoluotonanto¹

	2022	2023	2024	2025*	2026*
Miljardia euroa					
Budjettitalouden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-16,0	-8,6	-12,6	-12,1	-8,9
Yksityistämistulot (nettotulot osakemyynistä)	-0,0	0,0	0,1	0,2	0,1
Finanssisijoitukset, netto	-0,3	0,5	1,3	0,5	0,2
Budjetin ulkopuolisten yksiköiden tuloylijäämä	-0,4	-0,3	-0,6	-0,8	-0,6
Kassa-/suoriteperusteen korjaus	0,3	2,5	1,8	1,7	1,1
Muut erät ²	12,7	-2,9	1,2	-0,2	-1,3
Valtionhallinnon nettoluotonanto (+) / -otto (-)	-3,8	-8,9	-8,8	-10,7	-9,3

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan

² Sisältää mm. velkojen peruutukset, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot, budjetin siirtomäärärahojen ajoittumisen vaikutuksen, superosingot

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1: Vuosien 2019-2023 budjettiprosessissa käytettyjä
ennusteita ja toteumia

Liitetaulukko 2: Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

Liitetaulukko 3: Kansantalouden rahoitustasapaino

Liitetaulukko 1. Vuosien 2019–2023 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia

Vuosien 2019–2023	Ennusteiden keskiarvo, %	Toteutumien keskiarvo, %
BKT (määrä)	1,8	0,3
BKT (arvo)	3,8	3,3
Yksityinen kulutus (arvo)	4,0	3,1
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,4	-0,7
Inflaatio	1,7	3,4
Palkkasumma	3,5	3,8
Työttömyysaste	7,1	7,2
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	50,3	51,6
Valtion nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-2,2	-3,0
Julkisen talouden nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-2,0	-2,6

Keskimääräiset ennustepoikkeamat	Ennusteen ali- tai yliarviointi ¹ %-yks.	Ennustepoikkeaman suuruus ² %-yks.
BKT (määrä)	1,4	1,9
BKT (arvo)	0,4	2,3
Yksityinen kulutus (arvo)	0,9	2,5
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	0,3	2,0
Inflaatio	-1,7	2,3
Palkkasumma	-0,4	2,1
Työttömyysaste	-0,2	0,6
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	-1,3	4,3
Valtion nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	0,8	1,5
Julkisen talouden nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	0,6	2,0

Ennusteiden vertailu tehdään kansantalouden tilipidon ennakkotietoon kesäkuussa (tai maaliskuussa). Viiden viimeisen vuoden keskiarvot on laskettu keväällä ja syksyllä tehdyistä budjettivuotta koskevista ennusteista.

¹ Ali- tai yliarvioinnin indikaattori on keskimääräinen ennustepoikkeama.

² Poikkeamien itseisarvojen keskiarvo kertoo ennustepoikkeamien keskimääräisestä suuruudesta, poikkeaman suunnasta riippumatta.

Liitetaulukko 2. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	2022	2023	2024	2025*	2026*	2027*
Käypiin hintoihin						
Bruttokansantuote markkinahintaan	267 687	274 880	278 933	289 807	301 047	312 067
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	127 979	116 274	115 546	122 647	128 538	134 929
Kokonaistarjonta	395 666	391 154	394 479	412 454	429 584	446 996
Tavaroiden ja palvelujen vienti	121 574	115 552	113 531	120 354	126 280	131 802
Kulutus	203 230	215 765	221 373	228 673	236 375	244 509
yksityinen	138 961	145 346	148 532	153 645	158 877	164 374
julkinen	64 269	70 419	72 841	75 028	77 499	80 135
Investoinnit	64 639	61 815	61 703	65 759	69 052	72 755
yksityiset	53 382	50 746	49 884	52 256	55 422	58 475
julkiset	11 257	11 069	11 819	13 784	13 784	14 393
Kysyntäerät yhteensä	396 407	392 194	395 519	413 494	430 624	448 036
Viitevuoden 2015 hintoihin; ei summautuvia						
Bruttokansantuote markkinahintaan	233 634	230 904	230 413	234 390	237 866	240 921
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	97 992	91 519	91 695	95 726	98 500	101 560
Kokonaistarjonta	331 515	321 831	321 513	329 578	335 852	341 996
Tavaroiden ja palvelujen vienti	92 959	92 852	91 861	95 580	98 580	101 059
Kulutus	179 495	181 666	183 070	184 523	186 324	188 304
yksityinen	123 201	123 425	124 558	126 354	128 232	130 179
julkinen	56 338	58 270	58 546	58 237	58 196	58 272
Investoinnit	53 596	48 882	48 234	51 003	52 432	54 082
yksityiset	43 999	39 843	38 679	40 263	41 805	43 188
julkiset	9 577	9 029	9 570	10 784	10 657	10 923
Kysyntäerät yhteensä	331 311	321 901	321 584	329 629	335 888	342 018

Liitetaulukko 3. Kansantalouden rahoitustasapaino

	2018	2019	2020	2021	2022
Suhteessa BKT:hen, %					
Bruttoinvestoinnit	24,08	23,8	24,0	23,6	24,1
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	7,1	7,0	7,0	7,1	0,0
yritykset ja rahoituslaitokset	12,7	12,4	12,2	12,3	0,0
julkisyhteisöt	4,3	4,4	4,8	4,2	0,0
Bruttosäästäminen¹	23,5	23,8	25,2	25,0	0,0
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	3,9	4,7	7,2	5,7	0,0
yritykset ja rahoituslaitokset	16,2	15,7	18,7	18,0	0,0
julkisyhteisöt	3,4	3,4	-0,8	1,4	0,0
Rahoitusylijäämä	-1,8	-0,2	0,6	0,5	0,0
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-3,3	-2,5	0,0	-1,5	0,0
yritykset ja rahoituslaitokset	2,4	3,2	6,2	5,4	0,0
julkisyhteisöt	-0,9	-0,9	-5,6	-2,8	0,0
Tilastollinen ero	-0,0	-0,0	0,0	0,6	0,0

¹ Ml. pääomansiirrot, netto